

ספר

שערי תורה

חלק חמישי

כולל שאלות ותשובות וחדושים וביאורים בדברי רבותינו ז"ל.
ופלפול חברים של תלמידי חכמים הנחלים זה לזה בהלכה.

מאת גאוני וגדולי וחכמי זמננו נ"י

וכמה כתיב מנאוני קשישאי ז"ל

וגם דרושי הסגל על פטירת מוסר השערי תורה, ה"ה הרב הגאון הצדיק המפורסם נפשית
סיון יצחק הכהן פייגענבוים וצלה"ה הראב"ד דק"ק ווארשע אשר הרכיז תורה ותוספת
תלמידים רבים והורה הוראה בישראל בחשיש שנה ונספר כשיבה טובה כן פ"ב שנים
ובש"ס ביום ב' ביר אייר תרע"א

ויו"ל בעזרשית בהתעוררות אוהבי תורה ושוחרי
עיי האחים מ' יעקב שלמה נ"י. ומ' ישראל איסר נ"י
בני כבוד הרב הגאון הג"ל וצ"ל.

ווארשא

בדפוס שר' העניך בה"ד ישעי' וואלף נ"י פאלמאן בפיעטרקוב

שנת ת ע ר א דפ"ק

СЕФЕРЪ ШАРЕЙ ТОРА

Соч. И. Фейгенбаумъ

לוח המפתחות

סימן

א שו"ת בה"ל סוזה (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא).
ב ביאור בנ"ב פנייה, חצרה בתהוות מנהגים בקריאה סגולה הערה על הפר"ח בדיון בשלות מנות, (ה"מ יעקב טור שליט"א רח"ק קוטנ).
ג ביאור גמ' סבות ה' (ה"מ מייס משולם קויפמאן הכהן נ"י רח"ק פאלעסוק).

ד עיר השניע אריה בדיון שופר ברה"ש שחל להיות בשבת (ה"מ מ' סטן ונדיל לוריא נ"י רח"ק וויטנאווא).
ה בסנהדרין י"ד מ"ד (ה"מ מ' הוד סילמאן נ"י רח"ק גאטשטיין).
ו קריאת עיר החום פסחים ס"ג בשו"ת אה"ה הפסח על החמץ ע"ד החום נרה ב' ר"ה מעליע. ע"ד הרשב"א והפני"י דברי לי עירן ברובא (ה"מ מ' חסדן אלעזר הלוי נ"י רח"ק סקאלנמיט).

ז עיר חשו' פרייז'ל לענין זמן תפלה וקבלת שבת. נחמקתי ע"ד תגורי תודק י"שבת (ה"מ מ' משה בירצמן מו"ר ווארשא).

ח ע"ד התרעם בפסוק בא אחר במרמה. בפסוק ויגרש אותם מאת פני פרעה ביאור מדרש פליאה על הפסוק ויאמר אנכי אלך אבך. (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא).
ט ביאור גמ' בתוכות דייני גזירות נושלין שבת תשעים ותשע סנה (חזקוני) ה"מ מ' חזקוני יוסף הלוי נ"י רח"ק חוטרמאנא ו"ל הערות לקונ"ט שער אורה (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא ולקנ"ט חזקוני) ה"מ מ' חזקוני יוסף הלוי נ"י רח"ק חוטרמאנא ו"ל. ה"מ מ' שלום יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש. ה"מ מ' שמואל יודק נ"י רח"ק קוואהל ס"ג מ' יעקב נשמן עליונה נ"י רח"ק רחלעזער).

י אפרול בנ"ב פנייה צ"ה (ה"מ מ' יוסף הלוי נ"י מו"ר ווארשא). ביאור רב"ם מה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י חסדן) ע"ד הגמ' יבמות ה' קריאת ע"ד הב"י (ה"מ מ' פסח רמין נ"י משפלין).

יב שאלות וחידות תלמודיות (ה"מ מ' שלום יוסף וטוין נ"י רח"ק קאמימיראנא).
יג הערות על החומים סבליו יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא).

יד בנ"ב זיק פ"ח (ה"מ מ' מייס משולם קויפמאן הכהן נ"י רח"ק פאלעסוק).
טו ביאור גמ' קידושין יג (ה"מ מ' משה שמואל גלאנער נ"י רח"ק קלוינענבערג).
טז ביאור רב"ם פ"ב מה"ל שגגות (ה"מ מ' מרדכי נידענבערג נ"י רח"ק הסוויטע).
יז בנ"ב בתוכות לא (ה"מ מ' יוסף יודק ליוט נ"י רח"ק נחמקתי).

יח ע"ד הרשב"ם בפ"א מה"ל חסין ופסח (ה"מ מ' יוסף גאלנאס נ"י רח"ק טילדאווי).
יט ביאור גמ' ע"ז ג (ה"מ מ' אפרים שרגא הלוי נ"י רח"ק פאלעסוק).

כ הערות והשגות (ה"מ מ' יעקב טור נ"י רח"ק קוטנ).
כא שלום יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש מ' חסדן אלעזר נ"י רח"ק סקאלנמיט.
כב ע"ד הרשב"ם ה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י רח"ק חוטרמאנא ו"ל הערות לקונ"ט שער אורה (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא ולקנ"ט חזקוני) ה"מ מ' חזקוני יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש. ה"מ מ' שמואל יודק נ"י רח"ק קוואהל ס"ג מ' יעקב נשמן עליונה נ"י רח"ק רחלעזער).

כג אפרול בנ"ב פנייה צ"ה (ה"מ מ' יוסף הלוי נ"י מו"ר ווארשא). ביאור רב"ם מה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י חסדן) ע"ד הגמ' יבמות ה' קריאת ע"ד הב"י (ה"מ מ' פסח רמין נ"י משפלין).

כד שאלות וחידות תלמודיות (ה"מ מ' שלום יוסף וטוין נ"י רח"ק קאמימיראנא).
כה הערות על החומים סבליו יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא).

כו ביאור גמ' קידושין יג (ה"מ מ' משה שמואל גלאנער נ"י רח"ק קלוינענבערג).
כז ביאור רב"ם פ"ב מה"ל שגגות (ה"מ מ' מרדכי נידענבערג נ"י רח"ק הסוויטע).
כח בנ"ב בתוכות לא (ה"מ מ' יוסף יודק ליוט נ"י רח"ק נחמקתי).

כט ע"ד הרשב"ם בפ"א מה"ל חסין ופסח (ה"מ מ' יוסף גאלנאס נ"י רח"ק טילדאווי).
ל ביאור גמ' ע"ז ג (ה"מ מ' אפרים שרגא הלוי נ"י רח"ק פאלעסוק).

לא הערות והשגות (ה"מ מ' יעקב טור נ"י רח"ק קוטנ).
לב שלום יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש מ' חסדן אלעזר נ"י רח"ק סקאלנמיט.
לג ע"ד הרשב"ם ה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י רח"ק חוטרמאנא ו"ל הערות לקונ"ט שער אורה (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא ולקנ"ט חזקוני) ה"מ מ' חזקוני יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש. ה"מ מ' שמואל יודק נ"י רח"ק קוואהל ס"ג מ' יעקב נשמן עליונה נ"י רח"ק רחלעזער).

לד אפרול בנ"ב פנייה צ"ה (ה"מ מ' יוסף הלוי נ"י מו"ר ווארשא). ביאור רב"ם מה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י חסדן) ע"ד הגמ' יבמות ה' קריאת ע"ד הב"י (ה"מ מ' פסח רמין נ"י משפלין).

לה שאלות וחידות תלמודיות (ה"מ מ' שלום יוסף וטוין נ"י רח"ק קאמימיראנא).
לו הערות על החומים סבליו יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא).

לז ביאור גמ' קידושין יג (ה"מ מ' משה שמואל גלאנער נ"י רח"ק קלוינענבערג).
לח ביאור רב"ם פ"ב מה"ל שגגות (ה"מ מ' מרדכי נידענבערג נ"י רח"ק הסוויטע).
לט בנ"ב בתוכות לא (ה"מ מ' יוסף יודק ליוט נ"י רח"ק נחמקתי).

ל ע"ד הרשב"ם בפ"א מה"ל חסין ופסח (ה"מ מ' יוסף גאלנאס נ"י רח"ק טילדאווי).
לא ביאור גמ' ע"ז ג (ה"מ מ' אפרים שרגא הלוי נ"י רח"ק פאלעסוק).

לב הערות והשגות (ה"מ מ' יעקב טור נ"י רח"ק קוטנ).
לג שלום יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש מ' חסדן אלעזר נ"י רח"ק סקאלנמיט.
לד ע"ד הרשב"ם ה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י רח"ק חוטרמאנא ו"ל הערות לקונ"ט שער אורה (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא ולקנ"ט חזקוני) ה"מ מ' חזקוני יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש. ה"מ מ' שמואל יודק נ"י רח"ק קוואהל ס"ג מ' יעקב נשמן עליונה נ"י רח"ק רחלעזער).

ל אפרול בנ"ב פנייה צ"ה (ה"מ מ' יוסף הלוי נ"י מו"ר ווארשא). ביאור רב"ם מה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י חסדן) ע"ד הגמ' יבמות ה' קריאת ע"ד הב"י (ה"מ מ' פסח רמין נ"י משפלין).

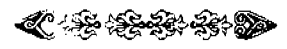
לא שאלות וחידות תלמודיות (ה"מ מ' שלום יוסף וטוין נ"י רח"ק קאמימיראנא).
לב הערות על החומים סבליו יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא).

לז ביאור גמ' קידושין יג (ה"מ מ' משה שמואל גלאנער נ"י רח"ק קלוינענבערג).
לח ביאור רב"ם פ"ב מה"ל שגגות (ה"מ מ' מרדכי נידענבערג נ"י רח"ק הסוויטע).
לט בנ"ב בתוכות לא (ה"מ מ' יוסף יודק ליוט נ"י רח"ק נחמקתי).

ל ע"ד הרשב"ם בפ"א מה"ל חסין ופסח (ה"מ מ' יוסף גאלנאס נ"י רח"ק טילדאווי).
לא ביאור גמ' ע"ז ג (ה"מ מ' אפרים שרגא הלוי נ"י רח"ק פאלעסוק).

לב הערות והשגות (ה"מ מ' יעקב טור נ"י רח"ק קוטנ).
לג שלום יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש מ' חסדן אלעזר נ"י רח"ק סקאלנמיט.
לד ע"ד הרשב"ם ה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י רח"ק חוטרמאנא ו"ל הערות לקונ"ט שער אורה (ה"מ יצחק הכהן פיינענבוים ז"ל רח"ק ווארשא ולקנ"ט חזקוני) ה"מ מ' חזקוני יוסף הלוי פיינענבוים נ"י רח"ק לקאטש. ה"מ מ' שמואל יודק נ"י רח"ק קוואהל ס"ג מ' יעקב נשמן עליונה נ"י רח"ק רחלעזער).

לה אפרול בנ"ב פנייה צ"ה (ה"מ מ' יוסף הלוי נ"י מו"ר ווארשא). ביאור רב"ם מה"ל גזירות (ה"מ מ' שול משה מחזקוני נ"י חסדן) ע"ד הגמ' יבמות ה' קריאת ע"ד הב"י (ה"מ מ' פסח רמין נ"י משפלין).

מכתב עוז.

מאת כבוד אאמ"ר הרב הנאון האמיתי הצדיק המפורסם פאר הדור והדרו
מרו יצחק הכהן פיינענבוים זלה"ה הראב"ק ווארשא.

(נדפס על המעטפה של חוברת ניסן תרע"א).

לכבוד נאוני וגדולי דורנו שליט"א

הנה זה כמה שנים, אשר נתעוררתי וראיתי לדבר מיב וטעיר, להוציא לאור בעתים
ובזמנים קבועים קונטרסים מחידושי תורה, מאת נאוני חסן נ"י אשר יחננו ה' מדי
פעם ופעם לבאר בהוד"ק המקומות הצריכים ביאור, ובאמת אם נתנו בזה ידם כל נאוני
דורנו נ"י, ה' בזה תועלת רב להלומדים, והמעיינים, וכל דבר ה' נתברר ונתלבן כפלפול
של חברים מלבד שה' דבר זה כבוד להוד"ק לבאר ולהבין כל דבר הבלתי מוכן.

ות"ל כי הרעיון הנ"ל החל לצאת לפעולה, כי בני נ"י קיבלו עליהם לעסוק ולהשתדל בזה
בהבטחתי אותם להיות להם לעזר וסעד בעוה"י, למסור בידם חידושי תורה אשר יחנן
ה' אותי ותורה לר' ויתעלה, כי יכולתי לקיים הבטחתי, והש"י ה' בעזרי כי חרשתי כמה
דברים כביאורי דברי חול בהקונטרסים, אשר הוציאו בני נ"י בשם, שערי תורה" כאשר
עיני הלומדים החזנה מישרים, וכזה נשלמו בעוה"י כמה חלקים בניים להלפיות.

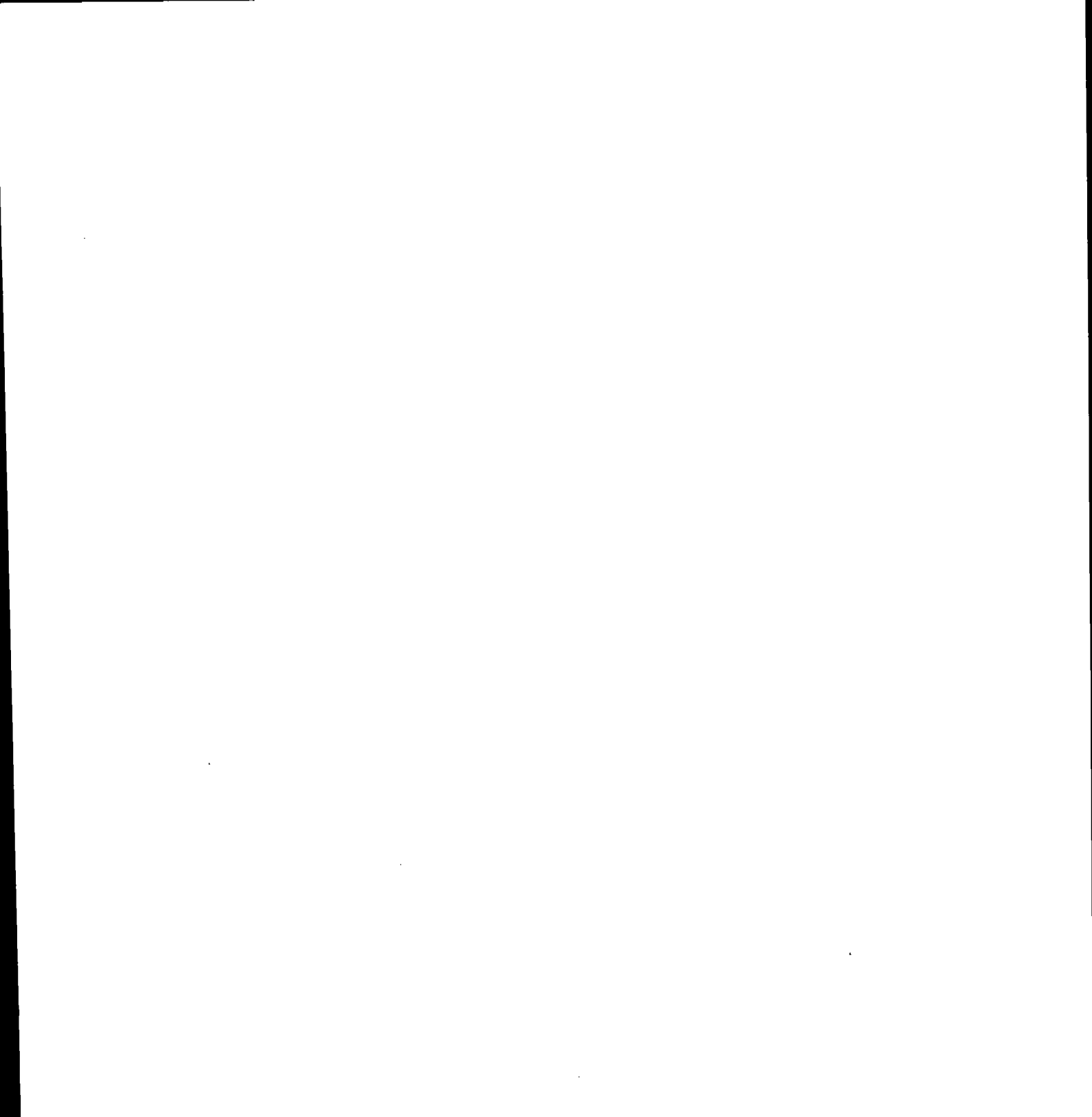
אך עתה בימי וקנתי נחלשתי מאד ה"י, והכתיבה קשה לי מאד וגם אין בבחי להבין
לאחרים כפי שהנני מבין, לכן לרוב צערי לא איכל לפי מצבי עתה להיות כותב
בספר שערי תורה בקביעות, בכל קונטרס וקונטרס כדרכי כי לא ארצה להשהות הדפסת
הקונטרס כ"כ עד שאסדר חידושיי, וע"כ לא אוכל להיות לעזר לבני נ"י כמו עד עתה.
אי לזאת אבקש מאת נאוני דורנו נ"י להיות לעזר ולסעד לבני נ"י אשר נדבה רוחם
להוציא לאור הספר, שערי תורה" גם מהיום והלאה ויזילו נא למען כבוד תורה"ק
להשתתף בדבר המצוה הזאת שהוא מצוה שהוי"ג בימים הללו.

ואני חפלה ואקוה להש"י ויתעלה החותך חיים לכל חי והנותן ליעף כח לחזקתו ולאמצני
להיות בבחי למדש ולכתוב חידושי תורה להנדיל תורה ולהאדירה,

באעה"ח לכבוד התורה ולכבוד לומדי" פה ווארשא

נאום יצחק ברי"א ז"ל הכהן פיינענבוים חופ"ק הנ"ל

סימן א

ב"ה פה ווארשא .

ש"ס לבי יריג הרב הח"ב ה' ס' חיים אייזיק ג"י

בזה שאל כ"ת אורות הווארענדעם שמחיותין פחותות מעשרה טפחים אס מחיבין במוחה , לרעמי הם פטורות ממוחה ומה ש"ת הוכיח דמ"ש בש"ע אעפ"י שנתיבה ע"כ מיירי בפחות מ' טפחים דאס הוא עשרה טפחים למה נקרא נמוכה דבכל דבר הוא נחשב מחיה ונעליא , לא עיין כ"ת בדברי הגימוק"י שכתב על הא דאכסדרה דבי רב שכתב רש"י שאין מניעות לסבך דמיירי בגובה עשרה טפחים וע"ז מקשה הש"ס אנדריגא מעליא הוא היינו דפשיטא דהיא מחויבת ואעפ"י העתק בש"ס התירון הזה אף שהוא פשוט , וכן ראיתי בפרישה שם וכן העתק בש"ע חלומות חלומות דהוא התירון השני בגמ' באכסדרה רומיתא שפי' ג"כ הגימוק"י דמיירי בגובה עשרה טפחים ואין מניעות למקרה והרבותא הוא דבמחלות עשרה טפחים גמי איכא חלומות למטה ואין שלימות אבל באין גבוהין עשרה ליכא שום שפק שיהי' חייב במוחה , ולולא פי' הגמוק"י הי' ג"ל באכסדרה רומיתא דפי' רש"י ו"ל בעשוי חלומות חלומות היינו דליכא מחיות כלל רק עמודין סביב סביב ואין ביניהם שלשה טפחים דאמרינן לבוד כמו שפירש"י בסוכה (יח) וס"ד דנהי דהוי מחיות מדינא מ"מ לא מקרי בית דירה, ויהי' פטור ממוחה קמ"ל דחייבת וכל זה אס הוא מחילה מדינא אבל באין גבוהין עשרה דמדינא לא הוי מחילה כלל ג"ל שפטורה , ומה שכתב ר"ה לחייב מטעם שהם פתוחים לבית כדעת הר"ף אהפלא דהא בגמ' הקשה מהאי ברייתא מבית שער אכסדרה דמרפסת מחויבת דאוקמי' הר"ף דפתוחים לבית אלמא אפי' בפתוחים לבית גמי בעינן מחיות וכן איתא בב"מ כהדיא ויש אריכות דברים בזה ואכ"מ :

שנית להרב הנ"ד

בזה שאל כ"ת רא"י לחייב אכסדרה שמחיותי' נמוכות מעשרה טפחים במוחה מכת תירון ב' בחוס' ב"ב (יא :) ד"ה הכא דאכסדרה רומיתא היינו בנמוכה מעשרה טפחים, לא ידעמי מה רא"י יש דהא התוס' כתבו כהדיא דמיירי בשלש מחיות גמורות ועל הרביעית נסתפקו אי בעי' טפחים או אפילו בנמוכה מ' אבל בכל המחיות נמוכות מ'. פשיטא שפטורה והגמוק"י שכתב דכל המחיות אין מניעות למקרה כתב כהדיא דמיירי בגמורות מ', וכן ראיתי שכתב כ"כ בעלזו בסוף אי"מ מה רא"י יש מדברי התוס' ומה שדחה כ"ת הפירוש שפירש הגמוק"י ברש"י ו"ל דכתב חלומות חלומות היינו שנמחיל בגובה י' יש חלומות מלמטה והמחילה אינה שלימה ודחה כ"ת זה הפ' משירובין (יא) חלר

שרובה פתחים וחלומות , לא ידעמי מה דמ' יש משם אדרבה שם גמי הפ' דבמחילה י' יש חלומות ועי"ז המחילה פרוץ מרובה על העומד, ומה שדחה כ"ת מש"כ דמהגמרא מוכח להדיא דלהריף ו"ל דפירש הברייתא דבית שער וכו' חייבת במוחה הוא בפתוחה לבית אי"כ ע"כ אכסדרה הפתוחה לבית גמי בעי' מחיות כדון וכ"כ הב"ח ע"ז הביא כ"ת דברי השמ"ק במנחות שכתב דהריף לא קאי כלל על אכסדרה, לא ידעמי מה דמ' יש בזה על מש"כ דזה באמת אפשר דאכסדרה רומיתא חייבת אפילו אינו פתוח לבית וכן הב"ח מסתפק בזה , אבל לפרש דברי הגמרא אליבא דהריף ו"ל דהא דמוקי הברייתא באכסדרה רומיתא הוא דוקא באינה פתוחה לבית , ובית שער ומרפסת הנשניה עמה נון דוקא בפתוחות לבית זה אינו עולה על הדעת כלל, והרמב"ן שהביא כ"ת גבי אכסדרה שכתב דמיירי בפתוחה לבית סובר כגד הראשון של הב"ח דאפילו באכסדרה רומיתא בעי' גם פתוחה לבית וכן הרא"י שהביא כ"ת ע"כ מיירי דיש מחיות שהרי כתב שם דאין להקל בזה יותר משערי חצרות וסמך חלר יש בזה מחיות כדון, ומה שהביא כ"ת רא"י לדבריו מדברי הש"ע ג"ל דמדברי הש"ע יש להביא רא"י לגד השני שכתב הב"ח וכדעת השטמ"ק ולכך לא הביאו בסניף ו' אכסדרה אבל שיהי' רא"י לדבריו ודאי לא ניתן להאמר אדרבה יש רא"י לדברי דאכסדרה לעולם בעי' מחיות כמוכן :

יצחק ברי"א ו"ל הכהן פיינענבוים חונה פה ווארשא :

סימן ב

ב"ה קושב (גמליציע) .

(א) **בגמ'** (מגילה) אמר רבא פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה וכו' , וראיתי בהגהות מנהגים [מנהג טורים] שכתב הקשה הרב ר' משה אהאי אין מגילה דוחה שבת מקי' מה עבודה שדו"ש מגילה דוחה אוחה כדאיתא בפ"ק דמגילה אפי' פהנים בעבודתן וכו' שבת שהיא נדחית מפני עבודה אינו דין שיהי' מגילה דוחה אוחה עכ"ל , והנה לפמ"ש הר"ן והמורח"י וכ"כ הב"י בס' תרפ"ז שכן דעת התוס' , דאין מגילה דוחה עבודה אלא לענין קדימה אבל לבטל לגמרי אדרבא עבודה דוחה מקרא מגילה אס כן ליכא ק"י , אלא שהטורי' זהב שם חולק על זה ודחה דברי הב"י ד"ל דגם התוס' ס"ל דעבודה נדחית לגמרי מפני מקרא מגילה ועיין בהגהות יד אפרים שם שדחה דברי הפ"י , ואני מלאתי בספקי תוס' ערכין פ"ק אות כ' שכתבו ו"ל כהנים בעבודתן וכו' מעטלין לקרות מגילה , אפילו עובר זמן הקרבן עכ"ל ומבאר כהנ"י , וגם להר"ן והב"י אכתי' י"ל דכיון דחזין מיהו דמקרא מגילה עדיף מעבודה נענין להקדים אי"כ עכ"ס לא יחא גרוע מעבודה לענין דחיות שבת וכה"ג כתבו התוס' בסנהדר' דף

בשוא"ת קיל טפי מעונש עבירות לית שבקי"ע מ"מ בעידנא דדוחה עשה ללית קיום מ"ע שהוא בעטשה ובכוונת מלוא עדיף טפי מעבירות לית שלא נעשית לכוונת עבירה דלא אפשר ולא קאמיון. ל"י, משא"כ בכבוד הבריות שדוחה בשוא"ת ללית שבחורה הרי אין בכבוד הבריות ענין מ"ע מיוחדת להיות נשקלת שהיא עדיפא משאר כל המצות אבל זה מזה גדרתה לעומתה שלמדו חכמים מהשבת אבידה וכן מולאחמו דאף שחוב על האדם קיום כל מלוא מ"מ יש לוותר להיות קיום המלוא גדולת בשוא"ת כשהדבר עונש לכבוד הבריות במה שהיא זלוול גדול במין האנושי, ועפ"י א"ש דמחילה קאמר רבא דמקרא מגילה דוחה לעבודה ות"ת מלך עדיפות המלוא בעלם שיש במקרא מגילה היותה פרסומא ניכא, וכן ראוי ג"כ דילפו מקראי דמת מלוא דוחה לעבודה ות"ת ואכתי לא נתפרש טעמא למה מת מלוא דוחה לכל הני אשר ליה הניע רבא ספק מקרא מגילה ומת מלוא מי נדחה מפני מי והדר פשיט ל"י דמת מלוא עדיף דגדול כבוד הבריות והיינו דמהאי טעמא הוא דוחה מת מלוא לעבודה ות"ת שזה כלל לכל המצות גם היותר חמורות שנתותרו להיות נדחו בשוא"ת במקום כבוד הבריות [כדאמרין בש"ס ברכות דף כ"ו] וא"כ ממילא שאין הברל בין מקרא מגילה לשאר כל המצות להיות נדחה מפני כבוד הבריות והדברים ברורים:

(ב) **והנה** ראיתי עוד בהגהות מהגהים והובא במגן אברהם רס"י תרפ"ז שכתב וז"ל כתב בהגמ"ג גר שנתגייר קודם הנה"ח פטור מקריאת הלילה דעיקר מצותה ביום עכ"ל וכתב המג"א ג"ל דהכי פ"י אעפ"י שלענין ק"ש מיקרי לילה מ"מ פטור מקריאת מגילה הואיל ועיקר מצותו ביום ומשמע שאחר שלא קראה בלילה קוראה קודם הנה"ח וכו' ע"ש ודברי המג"א המוה"ס כמו שהשיג עליו גם בהגהות יד אפרים שם דמה הברל בין גר לאחר, אמנם נראה דבאמת אף דאמרין דקודם הנה"ח מיקרי עדיין קלמ לילה לאיזו דברים היינו דהוי עדיין זמן השלמה למצות הנהגין בלילה כשנאנס ולא עשה בלילה, ולפ"י גר שנתגייר קודם הנה"ח שבזמן עיקר חיוב קריאת מגילה דלילה הרי פטור שוב לא נתחייב בהשלמה אחר שגדלה בזמן חיובו עיין ברא"ש פ"ג דברכות סימן ב' וכן ברא"ש סוף תענית ועיין ג"כ בשו"ת הרשב"א ח"א סימן ק"יז וע"ש מ"ש לחלק בין הא דש"ס חולין בכסוה הרוח וחור ונתגלה דחייב בביסוי משום דבשעת שחיטה זו ה"י רחוי לכסות אלא שקדם הרוח וכסוה הלכך כשהחזיר ונתגלה חזר לראויתו ולחיובו משא"כ כאן שגדלה מעיקרא ולא נראה כלל וכו' ע"ש ובשו"ת שאלת יעב"ץ ח"א סימן כ"ז כתב דכדומה שנעלם ממנו ש"ס בכוסה (דף ל"ג) דמבואר דדחוי מעיקרא עדיף מגדלה ונדהה דבדחוי מעיקרא איפשוט דלאו דחוי היא ובגדלה ונדהה אכתי לא איפשוטא אי לא הוי דחוי עיי"ש ולא ידע הרב לפני

(דף ל"ה רע"ב) לענין דחיות קבורה מ"מ ט"ש, אבל לעיקר הקושי" במח"כ זה קושיות תלמידי תרביאלא דהא באמת אין גנוף קריאת מגילה בשבת שום איסור מלאכה כלל והא דאין קורין מגילה בשבת הוא משום גזירה שחא יעבידנה ד"א ברה"ר וא"כ העברה ברה"ר אי אפשר לדון להחמיר שידחה שבת מק"ו מעבודה דהא גם בעבודה אינו דוחה שבת רק גנוף העבודה אבל הכרחו והבאחו' חוץ לתחום וכיוצא אינו דוחה שבת כמבואר בש"ס פסחים ר"פ אלו דברים והדברים פשוטים, וחמה אני על הרב מהר"ם שגנה בזה במח"כ"ה, והנה ראיתי להגאון בשו"ת שאגת אריה סי' ג"ח וכפלו גם בסורי אכן שנתעלם בחמה בזה דקאמר הש"ס בעי רבא מקרא מגילה ומת מלוא ה"י מינייהו עדיף מקרא מגילה עדיף משום פרסומא ניכא או"ד מת מלוא עדיף משום כבוד הבריות דהר דאיבעי' הדר פשטו' מת מלוא עדיף דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה לית שבחורה, וע"ז נתפלל דהרי פשיטא ל"י לרבא מחלה דמת מלוא עדיף מעבודה ומת"ת וממילה ואפ"ה איבעי ל"י יוה"י מקרא מגילה עדיף ממת מלוא משום פרסומי ניכא כמו דמקרא מגילה דחי נמי לכל הני, וא"כ הא"ך פשיט ל"י שוב דמת מלוא עדיף יען דגדול כבוד הבריות כד ילפינן מהשבת אבידה ומה בכך אטו עבודה ומת"ת וממילה מי לא חמירי מהשבת אבידה ואפ"ה מקרא מגילה דחי לה וא"כ ה"י י"ל דדוחה למת מלוא אע"ג דגדול כבוד הבריות וע"ש מ"ש לחפש ולפלל בזה, וגם בישועה יעקב סי' תרפ"ז סק"ד נתקשה בזה והוא כתב לחמ"ן עפ"י המבואר בירושלמי גדול כבוד הבריות שדוחה לית שבחורה, שעה אחת" נראה מבואר דדוקא רק על שעה קלמ הוא דדוחה אבל במקרא מגילה א"ס אין שהות ביום לקרוא הרי יתבטל בשנה זו ממצות מגילה לגמרי בזה לא דאמרין גדול כבוד הבריות ע"ש מ"ש. ובמח"כ לדעתי אין כוונת הירושלמי כמו שחשב הוא אבל כוונת הירושלמי דכבוד של הבריות אינו דוחה לית ומלוא שבחורה, עקירה לחלוטין' אלא בהזדמנות מקרה לפי שעה כעין האי דאמרין בש"ס יבמות (דף ז') דילפינן מאלו תשמעון דאם אמר הנביא לעבור על דברי תורה לפי שעה שומעין לו ע"ש והיינו ג"כ דעקירה לגמרי שאמר הנביא שנתבטל איזו מלוא אפילו מלוא קלמ אין שומעין לו ורק לעבור על לאו לאורך שעה של עמה וכן לבטל מלוא מלוא לגמרי לאורך שעה של עמה ולא יטלו אחריו בשנה זו וכל כיוצא בזה שומעין לו, וכן היא גם בענין דחיות משום פבוד הבריות וזה ברור ועיין ג"כ בקרבן העדה על הירושלמי פ"ז דמזיר הלכה א' ט"יש"ה, ולעיקר הקושי" שנתעלמו בו לדעתי לק"מ דכל היכא דאמרין דדבר אחד נדחה ע"ד השני הוא מלך חומר ועדיפות שיש בעלם מלוא השני' אשר עי"ז נדחה הדבר שנגדו כמו בשעת חמור הדוחה לעשה הקל וכן בדחיות עשה ללית דאף דבגמרא עונש ביטול מ"ע

ביום בעת חלות עיקר החיוב לפיטור, והיינו דכתיב
הנהמ"ג הג"ל הדין דבנתייב קודם אור היום אט"פ
שהי' פטור מקריאת הלילה לא חשיב ט"ז נדחה גם
מקריאת היום וחייב בקריאת היום דעיקר מזהב ביום.
ודבריו ברורים משה, והנה מדברי הא"ז הללו יש
סיוע גדולה לדעת הראש [תלמוד תלמוד] בדרכות
ותענית הג"ל במ"ש לחלק בענין דיחוי דגברא דאש
נדחה בתחילת החיוב שוב נדחה לגמרי ועיין בדברי
הראש סוף מ"ג, ובהנהגות ליון ירושלים על הירושלמי
מגילה הג"ל העיר מירושלמי ז ע"ד הראש ותמה שלא
הביאו כולם הירושלמי ובאמת כבר הרגיש בו בשו"ת
יד אליהו סי' ז"ג אבל העיקר נחבא בדברי הראש
באור זרוע הג"ל [ועיין פני משה שכחב סי' אחר
בדברי הירושלמי] וכתובה הארבע :

(ג) **בב"ש** הפרי חרש דאשה אינה מחויבת במשלוח
מנות דאש לרעהו כתיב איש ולא אשה,
ראיתי בשו"ת שאלת יעב"ל ח"א סי' כ' שהשיג עליו,
ולא ראיתי בכל השנותיו משה, דמ"ש דאש איש מוליד
את האשה והא' כתיב ואסף איש טהור ומכשירין באשה
ואיש להוליד את הקטן ע"ש ותמהתי דהרי בש"ס יומא
(דמ"ג סוף ע"א) אמרין לרבנן איש ולא אשה טהור
להכשיר את הקטן ולה"ל איש ולא קטן טהור להכשיר
את האשה הרי דלכ"ע איש להוליד אשה ולהוליד קטן
אלא דלמך מרבינן אשה מטהור ולמך מרבינן קטן
מטהור ובאמת אשכחן בכמה מקומות בספרא וספרי
דכתיב איש ומרבינן גם אשה אבל זה רק היכא דאיכא
ריבוי בקרא לרבות גם אשה אמרין דאף דכתיב גם
איש איש על ד' הדיוק אלא אורח' דקרא עש"ס ז"ק
(דף ק"ט רע"ב) אבל כאן ליכא ריבוי לחייב גם אשה
א"כ איש לרעהו דוקא איש ולא אשה בכלל ואשתמיט
ל"י מקרא מלא וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת
רעותה הרי דבכלל איש לרעהו אין אשה בכלל והוארך
קרא לפרש גם ואשה מאת רעותה [או היכא דאיכא
ריבוי], ומ"ש עוד משום דכתיב קימו וקבלו יהודים
עליהם ועל זרעם ונקבות בכלל זרע, גם זה ליכא
דשם להיות עש"ס כתיב ופי"ט עשיות משתה ושמה,
ומ"ש דיל בחר טעמא דחייבת במקרא מגילה לפי שאף
הן היו באותו הגם א"כ ה"ד בכל מנות הטובגי
בשורים, ואין זה טעם כלל דמקרא מגילה שאף
דקרייתא ז הילולא ושפיר גם נשים חייבות להודות ולהלל
על פדות נפשם שאף הן היו באותו הגם דלהשמד
ולברוח וכן בפסיות משתה ושמה מה"ט, אבל משלוח
מנות שזו תיקן משה לדריות נשים פטורות דהא
מיטענינו קרא ולא שייך לומר כזה אימקש עשייה
לזכירה רק על פסיות משתה ושמה ודברי הפרי חרש
נכונים :

מי הוא עומד ומהי הנקל בעיניו לכתוב כן על רביו
הרשב"א. ובמח"ב לא הבין דברי רבותיו ולא דקדק
בדברי הרשב"א שכתב וז"ל משא"כ כאן שנדחה מעיקרא
ולא נראה כלל הלכך כל שלא נחתיב ולא נראה כלל
בזמנו הקבוע ל"י שהיא מוליד שבת שוב לא יראה ולא
יתחייב שכבר נדחה עכ"ל, ודעת שפתיו ברור מללו
דס"ל דחייב הבדלה קבוע זמנו במו"ש דוקא ואי לא
אבדיל במו"ש דמבדיל לאחר היא משלומין לחיוב דמו"ש
ובכ"ה שפיר אש לא ה"י מחויב במו"ש שוב לא נחתיב
בתשלומין אחר שנדחה בזמן חיוב ובמחנה ביום ראשון
ונתפשט ביום שני דפטור אי משלומין דראשון הוא,
וכמו שביאר גם הראש בדרכות ותענית הג"ל משא"כ
בש"ס סוכה דמיידי בחור וגרלה בזמן המחויב וע"ש
בראש ודברים פשוטים, והתבוננתי שוב בדברי הנהמ"ג
שהביא המג"א הג"ל וראיתי שט"ס נפל בדבריו וכל
גר שנתייב קודם הנהמ"ג, אף שהי' פטור מקריאת הלילה
חייב בקריאת היום דעיקר מזהב ביום ודברים אלו
מלאים מקורן באור זרוע הגדול הלכות מגילה סימן
שס"ט וז"ל מדרקתני מגילה בהדי הני שאין טהרין אלא
ביום ש"מ דמגילה נמי עיקר מזהב ביום אט"פ שנהגת
גם בלילה וס"י מוכח בירושלמי פרק הקורא למפרע ה"ג
דמסיק רבנ"י בעי גר שחל אחר שהאיר המזרח כבר
נפטר מדרקתני אחר שהאיר המזרח שהוא פטור שכבר
יאל עליו ביום מחויב לפיטור ואם לא יהי' עיקר מגילה
אלא בלילה הו"ל לומר גר שחל קודם הנהמ"ג כבר
נפטר בקריאת מגילה בלילה אלא ש"מ אט"פ שנפטר
כבר מקריאת מגילה בלילה לא נפטר ביום שקריאת
יום היא עיקר עכ"ל הא"ז, וביאור הדברים דס"ל להא"ז
דבדואי מעיקר חקקת אנשי כנה"ג לא נתקנה רק חיוב
מנות קריאה אחת אלא שקריאה השני נתקנה אח"כ
תוספת לעיקר מנות הקריאה [בהק"ש דמשומר ומיושב]
וכמו שחידשו העורי אכן בחי' מגילה ד"ד ובשור"ט נ"ב
מהדו"ק סוף מאור' וקדמם גם כס' האשכול' מגילה
סי' ט' ובא"ז כאן בשם הר"ם, ולזה כתב הא"ז לאוכיח
מהירושלמי הג"ל דאם נאמר דעיקר חיוב מקרא מגילה
רק בלילה ויהי' לפי קריאת המגילה ביום רק תוספת
קריאה נמשכת מעיקר חיוב הלילה אם כן למה נקיט
הירושלמי עבר שחל אחר שכבר האיר המזרח דפטור
מקריאת היום כיון שבתחלת היום שחל החיוב ה"י נפטר
והואיל ואידחי אידחי הלא אפי' אש נתייב קודם שהאיר
המזרח ג"כ יהי' נפטר מקריאת היום שהרי מתחלת
הלילה חל עיקר חיוב הקריאה הואיל ואידחי אידחי אי
דעיקר החיוב אלא ביום ולזה כשנתייב קודם שהאיר
המזרח אף שהי' פטור בקריאת הלילה מ"מ לא נדחה
פי"ז מקריאת היום כיון דבעת שחל עיקר החיוב של
קריאת מגילה דהייט בזה"ל היום כבר נתייב וחל עליו
החיוב ולא ה"י נדחה כלל ולזה הוה"ך הירושלמי לומר
נמל אחר שהאיר המזרח דאז פטור לפי שלא עליו

יעקב שור אבד"ק קוטב והג"י .

כתשנ"ה

סימן ג

ב"ה פורענסק (פלך ווארשא).

(א) **בבית שנה** מכות (ד"ה ע"א) משלשין במחנות ואין משלשין במכות וכו', בגמרא מנא ה"מ [דכל אחד סופג את הארבעים, רש"י] אמר אביי נאמר רשע בחייבי מלקות ונאמר רשע בחייבי מיתות כ"ד מה להלן אין מיתה למחלה אף כאן אין מלקות למחלה, רבא אמר בעינן כאשר זמם לעשות לאחיו [שיקבל הדין מלקות שלמה, רש"י] וליכא והתום בב"ק (דף פ"ז ע"ב) ובסנהדרין (דל"ג ע"ב) התבו דרבא ע"כ לא פליגי אנשים דרשע רשע דהא סתמא דגמרא קאמר לה לקמן ד"ה ע"ב וכן בבב"ה בב"ק שם, ורבא דרבא קאמר דא"ל ללמוד מגו"ש דמגופיה דקרא שמעינן דאין משלשין במכות ע"ה, ועיין כאן ברמב"ן וריטב"א ז"ל: **וקשה** לי הרי שפיר קאמר רבא בעינן כאשר זמם וליכא אי משלשין במכות ומ"ט דאביי דפליגי והולך לגו"ש דרשע רשע, ואי"ל משום דפריך לרבא אי הכא ממון נמי ומשני ממון מנטרף ואביי לא ס"ל הסבירא ממון מנטרף, אי"כ גם עכשיו דלמד מגו"ש דרשע רשע דאין משלשין במכות קשה אמאי משלשין בממון הא בעינן כאשר זמם וע"כ דממון מנטרף אי"כ קשה למ"ל גו"ש חפ"ל מגופיה דקרא :

ונראה דהנה בריש מסכתין, בהא עדות בן גרושה וביה דקאמר ריב"ל ועשייתם לו ולא לזרעו, ופריך וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה ומשני בעינן כאשר זמם לעשות וליכא, כתב הרמב"ן ז"ל וז"ל בעינן כאשר זמם וליכא כלומר שאין מקיימין אותו לחלוין, ואיכא דקשיא לכו והרי העדים שאמרו אשמו על פלוני וינתה שמסדין כתובתה ממנה והיא נהרגת ואם נמלחו וזממין נהרגין ואין משלמין ממון ואיך מקיימין בהם כאשר זמם במקלה, ואיכא למימר לא דמי דאלו הם ממון ומיתה חדא מילתא לגבי חד וכיון דבהאי נבדל מקיימת כאשר זמם לעשות לה מקלה קרינן ביה כאשר זמם, אבל הכא אינו פסיל להאי כהן ולזרעיה ומפסיד מיתה ממון ומזרעיה אי נמי מקיימת ביה בדידים מקלה כאשר זמם לעשות לו [מ"מ] כיון דלא מקיים ביה כאשר זמם לעשות [לזרעו] לאו כאשר זמם היא כלל גבי הבן, ועוד דהתם כיון דרחמנא אמר קלב"מ כמאן דמקיים ביה כולה מילתא ורחמנא היא דפטריה הכא כדפטריה נמי גבי כלסו מייקין עכ"ל, והריטב"א ז"ל כתב שם בהא דקאמר בר פדא דמש"ה אינו נעשה ב"ג ובי"ח דק"ו ומה המחלל אינו מתחלל הבא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל, דבר פדא לא יחא בדרכא דריב"ל לו ולא לזרעו דס"ל כיון דמפסל אינו קרינן ביה שפיר כאשר זמם עכ"ל, ולפ"ז לצד פדא אף דלא קיימו בלו הזמה נגד זרעו מ"מ הו"ל כאשר זמם כ"ש אם מקיימין מקלה הזמה שזממו על

הנידון דשפיר קרינן כאשר זמם, לפ"ז שפיר י"ל דאביי ס"ל כדירוק הא דהרמב"ן ז"ל דאם מקיימין מקלה הזמה קרינן ביה כאשר זמם וכבר פדא, ואי"כ אף אם משלשין במכות והעד זומם לוקה רק י"ג מכות ג"כ הוי כאשר זמם לעשות ומש"ה יידי מטעמי דרבא דאיו מוכח מגופיה דקרא והולך ללמוד מגו"ש דרשע רשע וא"ש :

אנשים רבא ס"ל כדירוק השני דהרמב"ן ז"ל דאם מקיימין מקלה הזמה לא קרינן ביה כאשר זמם ורבא בקלב"מ הוי כמאן דמקיים ביה כולה מילתא [ועיין בתום' כתובות (דף ל"א ע"א) בשם ר"ת ז"ל לרבא בממון ונפשות לאחר דמקיים בו מקלה הזמה ע"ס] ומש"ה יליף דאין משלשין במכות מגופיה דקרא כאשר זמם, ובוה אי"ש דבסנהדרין (דף ע"ח ע"א) קאמר רבא עריפה שהרג שלא בפני כ"ד פטור דהו"ל עשאי"ל והקשו בתום' כתובות (דף ל"ג ע"א) ורמב"ן וריטב"א ז"ל ריש מכות דהרי אכתי יהיו העדים חייבים מלקות משום לא תענה ותירצו דאין חייבין כלל משום לא תענה דנבדל קטילא בעי למיקטל ומשמע דאם היו חייבים מלקות הוי עשאי"ל, אך התום' ריש' מכות כתבו דבעדים שהעידו על הנפש אם חייבים בהם הו"ל עשאי"ל דכתיב נפש בנפש ע"ס, [ולפ"מ' במנחת חינוך מזה ל"ד דאם הורג ערפה חייב משום חבלה וחייב ממון ליורשים עש"ה בודאי עדי ערפה חייבי משום לא תענה] וע"כ לפ"ז דהא דלרבא דעדי ערפה הו"ל עשאי"ל משום דס"ל דאם מקיימין מקלה הזמה לא קרינן ביה כאשר זמם וכמו שכתבתי בשערי תורה [ח"ד ס"ה] וא"ש דרבא לשיטתיה :

וקשה לי בהא דפריך מנא ה"מ דאין משלשין במלקות והרי מובאר בגמרא לעיל דבב"ב יבב"ה לויכא כאשר זמם חייבים מלקות משום לא תענה, והיכי דחייבים משום כאשר זמם פטורים ממלקות דלא תענה לרבנן דר"מ, משום דלא תענה חייבי להו לאזהרה לעדים זוממים כדאיתא לעיל (ד"ד כו"ט), והנה בכתובות (דל"ג ע"ב) בהא דא"ר אילעא ב"ר רוס ריביתא תורה ע"ז לתשלומין מכדי כתיב ועשייתם לו כאשר זמם יד ביד למ"ל דבר היתן מיד ליד ומאי ניהו ממון וכתבו התום' וליכא למימר למ"ל יד ביד הא כמאשר זמם משמע בהדיא ממון דכחו שה"י ר"ה לחייבו ממון בן יתחייב לו ממון דמילתא למימר דכאשר זמם מיירי במיתה ומלקות אבל בממון ומלקות מילקא לקי ממנוג לא משלם, וכתב הפ"י דגבי ממון ומלקות מילקי לקי משום דמלקות חמירא ולא בא כאשר זמם להקל עליו אלא להחמיר עש"ה, ואי"כ איך ס"ד דאם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמלחו זוממים משלשין ולוקה י"ג, והרי אם ליכא כאשר זמם כגון בב"ג פשוט דלוקה כל אחד ואחד ארבעים דהא כל אחד ואחד עבר על לא תענה ואי"כ ה"י דאיכא ג"כ כאשר

כאשר זמם שהעידוהו שחייב מלקות וכו' ס"ד ולא ילקה אלא י"ג והרי כאשר זמם לא בא להקל עליו אלא להחמיר [ועיין בתוס' בכתובות (ד"ב ע"א) ד"ה ואי ממונה לקולא ואי איתגוררי איתגורר ובשמיך שם] : **אך** י"ל דבדולא לר"ע דע"ז קנסא וכמו דאמר בריש מכות דתע שכן לא עשו מעשה וההרגין ומשלמים שפיר י"ל דכאשר זמם בא להחמיר ולא להקל דקנס היא שקנסה להם התורה ולא להקל עליהם בא אבל לרבנן דפליגי על ר"ע ובתב הפני' שם דרבנן ס"ל דע"ז כפרה ומשיה משלמים על פי שלמן טשיה איכ' שפיר י"ל דאם הלקו י"ג מלקות נחלפה להם כיון שנתקיים בהם כאשר זמם וממילא אין לוקין יותר משום לא תענה ושפיר היא דמשלשין במכות :

ורפ"ז יש לתרץ קושיא הרמב"ן וריטב"א ז"ל וחס' יבמות (דף מ"ו ע"ב) דא"ך ליק' אב"י מנו"ש דרשע רשע דאין משלשין במכות כמו במיתה דאכתי הקשה לר"ע דס"ל אין דנין אפשר משאי אפשר ומיתה אי אפשר לשלש משאיכ' מלקות [ע"י במלא הרושים ערך אין דנין בשם ברכה"ז דהקושיא לאב"י אליבא דר"ע] ובתוס' יטנים שם תירצו דמלקות תחת מיתה עומדת ולכך אין משלשין בו כמו במיתה וילפינן מינה אע"ג דא"י אפשר , וקשה הרי אב"י לית ליה סברא דמלקות תחת מיתה עומדת בסנהדרין (ד"י ע"א) אך לפי הג"ל ניחא דלר"ע אין לריך כלל ללמוד דאין משלשין במכות מנו"ש דרשע רשע דבלא"ה ידעינן דלדודיה דע"ז קנסא וכאשר זמם בא להחמיר עליו ולא להקל ממילא ידענו דלוקה ארבעים משום לא תענה ולא י"ג מכאשר זמם, ור"ע לשיטתיה :

אכ"נ וז"ל דאף דבגוונא דקמני במתניתין כי"ד העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים כל אור"א לוקה ארבעים ידענו לר"ע מקרא דכאשר זמם דבא להחמיר ולא להקל ללקות י"ג, אבל אכתי קשה דהיכי שהעידוהו שהוא חייב ששה מלקות או יותר מנ"ל דאין משלשין ללקות כל אור"א רק שתי פעמים מלקות וע"כ מנו"ש דרשע רשע וקשה אליבא דר"ע, ולכאורה ה"י אפשר לומר לאב"י דליק' מנו"ש דרשע רשע כמו דאין מיתה למלאין כך אין מלקות למלאין ודן אפשר משאי אפשר ה"ה דאמרינן כמו דאין מיתה שתי פעמים כך אין מלקות שתי פעמים ולעולם דאין נז"ש למחלה ואין עדים זוממים חייבים רק פ"א מלקות. אף שהעידו שחייב הרבה פעמים מלקות ולל"ע בזה :

וא י"ל דהנה קשה בזה דפר"ך מנא ה"מ דאין משלשין במלקות לפמ"ש בהפלאה בכתובות (ד"ב ע"א) בכוונת התוס' ד"ה דאין לרבנן דר"מ דאין לוקה ומשלם פשיטא דקרא כפי רשעתו איירי שהעידו על ממון ומלקות וסמוך ל"י. ארבעים יכנו דלוקה משום רשעה אחת ואינו משלם והא דרעדים זוממים משלם ואינו לוקה היא רק אם העידו על ממון משלם ואינו

משום הלאו ולא תענה משאיכ' אם העידו על ממון ומלקות דבזה איירי קרא כדי רשעתו ע"כ דלוקה ואינו משלם כמו שכתוב ארבעים יכנו, ולר"מ קרא כדי רשעתו איירי במיתה ומלקות, ובה פליגי ג"כ במכות (ד"ד ע"א) מעידין אנו באש פלוני שטא חייב מלקות ארבעים ונמלאו זוממים דלר"מ לוקין פ' משום לא תענה ומשום כאשר זמם ולרבנן לוקה מ', דלרבנן דר"מ דמוקי פשטי' דקרא דהעידו על ממון ומלקות ונמלאו זוממים חייבים משום רשעה אחת מלקות מכאשר זמם [דא"י משום לא תענה היו משלמין ואין לוקין] אם כן ממילא מוכח דאיכ' חייבים פ' נס משום לא תענה דהא בקרא כה"כ ארבעים יכנו ומשיה לא פריך שם מ"ט דרבנן דלא לקי משום לא תענה משום דבהדיא כתיב בקרא ארבעים יכנו ורק דפר"ך האי לא תענה מאי דרש' ביה [ע"ש בגליון הש"ס] אבל לר"מ דהקרא איירי במיתה ומלקות ומפי' ל"י מחשבותיה ס"ל דלוקה פ' דאינו מוכח מקרא דלוקה מ' טשיה, ואם כן הכא דקאמר במשנה אין משלשין במכות כי"ד. העידוהו שחייב מלקות ארבעים ונמלאו זוממים כל אור"א לוקה ארבעים וזה לרבנן דר"מ איכ' מאי פריך מנא ה"מ דאין משלשין במלקות והרי ע"כ ב' עדים העידו על מלקות וכתיב ארבעים יכנו אם נמלאו זוממים, וכמו דרבנן יפ"י מקרא דארבעים יכנו ולא פ' ה"ה דמוכח ארבעים ולא כ', ובתוספתא דריש מכות איתא העדים שאמרו מעידים אנו באש פלוני שנגב חלבו של חבירו ואכלו נגב נבלתו של חבירו ואכלו ונמלאו זוממין לוקין ומשלמין שפ"מ כן העידוהו ע"מ שילקה וישלם, נגב חלב של חבירו ולא א"ל נגב נבלתו של חבירו ולא אכלה ה"ז לוקה וחייב בתשלומין שבעסקי ממון הוא אומר לא תענה ונעסקי מכות הוא אומר ועשיתם לו כאשר זמם דברי ר"מ, ומכ"א כדי רשעתו מת אינו משלם לוקה אינו משלם ומוזים חכמים לר"מ שאם העידוהו שהוא ב"ג או ב"ח נתין וממזר שכן לוקין את הארבעים ע"כ, ופירש שם במפרש מנחת בכורים דהא דקאמר מת אינו משלם לוקה אינו משלם היינו בעלמא אבל הכא משלם ואינו לוקה דע"ז משלמין ואין לוקין כדילפינן מיד ביד ע"ש, ולדברי ההפלאה ה"י ניחא בפשט דהכא לוקה ואינו משלם דכיון דהעידו דנגב חלבו של חבירו ואכלו ונמחייב במלקות מתורת חומה, אף מסיפא דקמני מוזים חכמים לר"מ שאם העידוהו ששטם כהדיא נתין וממזר שכן לוקין את הארבעים משטם כהדיא כדברי המפרש ולא כהפלאה דאל"כ לאו דוקא בב"ג וב"ח לוקין הא גם ברישא בהעידוהו שנגב חלב ואכלו לוקין.

ורפ"ז י"ל דהש"ס פריך מנ"ל דאין משלשין במלקות משום דמוכח מתוספתא דע"כ דרבנן דר"מ לא מוקי מקרא ארבעים יכנו היכי שהעידו על מלקות והסומו, ולפ"ז יש לתרץ ק"י התוס' לר"ע דאין דנין אפשר

אבל אביי דנייד מחירון רבא ס"ל דלא מהני תפיסה, ויש להוסיף עוד דהתוס' הקשו בהא דקאמר רבא אמתן אסרה תורה אפילו בא על אמו דמחויב לנאת יד"ש אי"ב כשהדרין (דף ע"ב) דרבא אינבא לי דיכרא במחחרתא ולא רלה לקבלם משום דקלב"מ ואמאי הא מחויבים לנאת יד"ש ומירין בשעיה מקובלת בשם הרא"ש דהבא רבא והתם רבה, הרי דס"ל לרבה דאיתו מחויב לנאת יד"ש ולא מהני תפיסה ולפ"ז שפיר ס"ל לאביי כרבה רבו, ומש"ה נייד מחירון דרבא, ושוב ממיילא מוכח לי דר"מ אף במחון לוקה ומש"ה, ומש"ה משני הא מני ר"מ היא, ולפ"ז ניחא הא דנייד רבא מחירון דאביי דהא מני ר"מ היא, ואף ש"ל דניחא לי יותר לאוקמי דברייתא כרבנן מ"מ קשה הו"ל למימר אפילו תימא רבנן היא ומיב לשלם לליר"ש, דהרי אפשר דהא דקאמר דברייתא לוקה ומש"ה היינו מדינא ור"מ היא, ולפ"ז אי"ש דרבא דס"ל דקלב"מ מחויב לנאת יד"ש ומהני תפיסה טוב אי"ל דהא מני ר"מ היא, דקשה קו' התוס' דהרי ר"מ רק בקנס ס"ל לוקה ומש"ה, ואי"ל דס"ל ע"ז ממונא וזילא מהא דע"כ דעדים של מוילא ש"ר חייבים מחון ומנקות דלוקה ומש"ה דהרי י"ל דחייבים רק מלקות ומ"מ הו"ל עש"א"ל דמהני תפיסה לר"מ ולא ס"ל לר"מ במחון לוקה ומש"ה, לרבא לשיטתיה :

ובהא דמשני שם רב פפא משעת משיבה איחייב לה במזונותיה ומילקא לא לקי עד שעת חסימה קשה טובא והרי שפיר קאמר ר"פ ואמאי ניידו אביי ורבא מחירון במדושי כחבתי ואכ"מ, וקשה לי בפירוש המשניות לרמב"ם ז"ל שכתב דאין משלשין במלקות מגז' רשע רשע והרי קי"ל כרבא לגבי אביי ובאמת הרב ברטנורא כתב כרבא :

חיים משולם קויפמן הבהן אבד"ק הג"ל .

סימן ד

ב"ה ווישנאווא (פלך וויכנא)

א"ח (ס' תקפ"ח) י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין חוקעין בשופר והטעם שחא י"ך אלז בקי ללמוד ויעבירו ד"א ברה"ר, ועי' ט"ז שהקשה בשם המורח ביו"ט גמ' נגזר שחא יתקן כלי שיר, ומי' הט"ו דאין להם לגזור ולעקור ד"מ לגמרי שהרי למה החורה לתקוע ביום זה, וק"ל משבת (ד"ב ע"ב) גבי אין קורין לאור הנר חד הוא דלא יקרא הא תרי שפיר דמי ובענין אחד שא"ס יבוא להטות יוכירני השני, אי"ב יתקנו גמ' בתק"ש ברה"ל דלא יתקע ביחיד אלא בשנים, ואין לומר דגב בתרי י"ש לחשוש דיתקן האחד קודם שיבא השני דאי"ב גם אם יקראו שנים לאור הנר י"ש לחשוש פן יבא האחד להטות קודם שיבא השני ועי' עיקר החשש הוא בשעה שהם עוסקים בחותו ענין פ"ב

אפשר משאי אפשר מ"ל דאין משלשין במלקות, ולפ"ז י"ל דר"ע באמת מפרש דהקרא איירי בהעידו על מחון ומלקות והחזמו דלוקין מקרא דארבעים יכנו ומוכח דאין משלשין במכות :

ואמנם לפי מה שהקשו התוס' במכות (ד"ד ע"ב) ובכחובות (ד"ב ע"א) בהא דאיתא בב"מ (דף ז"א ע"א) החוסס פי פרה ודש בה לוקה ומש"ה ופריך ארי קי"ל דאיתו לוקה ומש"ה ומשני אביי הא מני ר"מ הוא דלוקה ומש"ה והקשו בתוס' הרי דוקא גבי קנס ס"ל לר"מ לוקה ומש"ה דנמח ממוילא ש"ר אבל במחון איתו לוקה ומש"ה וכח"ה הפללה (ד"ל"ד סו"ע"ב) דאביי ס"ל אליבא דר"מ דעדים וזממים ממונא והנה מוילא ש"ר דלוקה ומש"ה וקשה הא בעינן עש"א"ל ובקנס לכ"ע בעינן עש"א"ל ואי אין העדים משלמין הו"ל עש"א"ל ועי' דגם העדים אם החזמו משלמין ולוקין ואע"ג דע"ז ממונא ועי' דגם במחון ס"ל לר"מ לוקה ומש"ה עשה שהאריך בזה בא"ז מקומות הרי לדברי הפללה אם העידו על מחון ומלקות אם יוזמו ויתחייבו רק מלקות הו"ל עש"א"ל לגבי מחון אם כן לכאורה איך אפשר לאוקמי פשטא דקרא שהעידו על מחון ומלקות והחזמו חייבים כדי רשעו רק מלקות ועל"י קאי ארבעים יכנו הרי הו"ל עש"א"ל כיון דאין חייבים מחון, אך י"ל דס"ל דבמחון לא בעינן עש"א"ל ושפיר י"ל דהקרא איירי שהעידו על מחון ומלקות ולוקין ואין משלמין :

ולפ"ז יש לתרץ קו' התוס' שהקשו אמאי נייד רבא מחירון דאביי מגז' רשע כיון דגם רבא ס"ל גז' זו, ולפ"ז י"ל דהרי התוס' הקשו לאביי דאכתי תקשה לר"ע דס"ל אין דנין אפשר משאי אפשר מ"ל דאין משלשין במלקות וי"ל דלר"ע מוקמינן הקרא כדי רשעו במחון ומלקות ולוקין מ', אך רבא דס"ל בריש סנהדרין דהית' בעינן דרישה וחקירה ועי' ס"ל דבעינן מהית' עש"א"ל במחון וכמ"ס הס"ך סימן ל"ג והפללה שם (בריש דף ז"א) אליבא דרבא אי"ב אי"ל דהקרא איירי שהעידו במחון ומלקות ולוקין דהו"ל עש"א"ל ואי"ל מגז' רשע רשע דקשה קו' התוס' דאכתי לר"ע דס"ל אין דנין אפשר משאי אפשר מ"ל דאין משלשין, ומש"ה למד מאשר זמם, ורבא לשיטתיה: **והנה** מה שכתב הפללה הג"ל דאביי הוכיח דר"מ ס"ל אף במחון לוקה ומש"ה ממוילא ש"ר דע"כ גם העדים לוקין ומשלמין דאלי"ב הו"ל עש"א"ל ועי' ממונא ומוכח דגם במחון לוקה ומש"ה, ואמנם ידוע דברי הכ"מ בה' עדות דהיכי דמהני תפיסה הו"ל עש"א"ל ואי"ל י"ל דהעדים חייבים רק מלקות ומ"מ הו"ל עש"א"ל כיון דקלב"מ מהני תפיסה, אך דרבא הוא דמשני התם בחוסס פי פרה ודש בה דלוקה ומש"ה משום דאמתן אסרה תורה אפילו בא על אמו ומחויב לנאת יד"ש ומהני תפיסה בקלב"מ וכמ"ס רש"י ז"ל,

אי"כ גם בתק"ש יגזרו דלא יתקע ביחיד אלא בשנים , ואף דבעלמא בנהגו גזירות אסור אף בשנים כבר הביא המג"א סי' ער"ה סק"ה להק' בשם המהר"ל דכמו דאמר' דשנים קורין משום דמדכרי אהדדי אם כן יהיו שנים מותרים לרכוב על החמור ולא ינמא שמה יחזק זמורה דמדכרי אהדדי וע"ש שמחלק בין דבר מלוא כהאי דבין קורין לדבר הרשות דהיינו לרכוב על החמור [ובזה ינמא לי הא דבילה (דל"ז ע"כ) גבי אין דנין בשבת ויר"ט והא מלוא קעבד, וערש"י דפרכת הגמרא אמאי חשיב לה כהדי רשות ור"ת מפרש דה"ק אמאי גזרינן והא מלוא קעבד וסוב דמה התום' פירוש ר"ת ע"ש, ולדעת המג"א דגבי מלוא אמר' מדכרי אהדדי בשנים משא"כ בדבר הרשות לא אמר' מדכרי י"ל דקושיית הש"ס שפיר כיון דסתם דין בשלשה ואם כן אמאי גזזר שמה יכתוב הטענות והפס"ד ינמא מדכרי אהדדי, ואפילו ביחיד מומחה דין יחיד הא הבע"ד עומדים לפניו וכיון דמלוא הוא אמאי גזזר ומשני דאיכא דערך מינ' ולא הוה מלוא כ"כ והוה דומיא להא דאין רובבין ע"כ בהמה דאפי' בשנים אסור], אי"כ בתק"ש דהוה מלוא הסבירא דליהני שנים דנימא מדכרי אהדדי ולא הוה עקירה ד"ת לגמרי, ובשלמא ביר"ט שחל בשבת דהגזירה שמה יעבירו ד"א אם כן כל עיקר החשש שיבא להוציא ד"א מקודם שיבא לתקוע אי"כ אין תקנה לזה לתקן שיתקעו בשנים כיון דהחשש שיעבור מקודם שיבא אל הש"י, אבל ברי"ה שחל בחול דהגזירה שמה יתקן כלי שיר החשש הזה הוא על זמן התקיעה יתקנו שיתקעו בשנים ולא מיעקר ד"ת לגמרי, והנה הר"ן הק' מ"ש ממילה בשבת דלא גזרי' שמה יעביר מיטק או אימתא ד"א ברה"ר וסי' דתק"ש שאני כיון דהכל ערוין בהן לא מידכר חד לחבר' ע"ש, וע"כ לריך לחלק מהא דשנים קורין בענין אחד אף דשניהם עסוקין בכ"ז אמר' מדכרי אהדדי היינו שם עסוקין בענין אחד אבל בזה התקע מכיון להוציא אחרים והשומע מכיון ללוא בעלמא אי"כ אין הכוונות שוות ול"ה דומיא דהתם הי"כ שקורין בענין אחד, אבל עדיין קשה יתקנו שאחד שאינו מכיון ללוא יתן דעתו עליו כמבואר בס' ער"ה סעיף ג' דמותר לענין חשש הטי' ועי' ביאור הגר"א דכש"כ הוא משנים קורין דשם שניהם ערוין מהכ"כ בכה"ג, אמנם ל"ל לומר ע"פ מ"ד בפסחים (ד"א ע"ה) טעמא דרבנן דאפי' לבתר איסורא בודק ולא חיישינן דלמא אחי למיכל כיון דהוא עמנו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל מינ' ע"ש, אי"כ הי"כ בשלמא ברי"ה שחל להיות בשבת חיישינן שמה ישכח שהוא שבת ויעביר ד"א דבר המותר ביר"ט אבל איך ינמא דישכח שהוא ייר"ט ויתקן כלי שיר דבר שהוא אסור ביר"ט כיון דהוא עמנו חושק בשביל חובת היום שהיום ייר"ט איך ינמא ששכח שהוא ייר"ט, ואולי סברת המורח' דלא נחית לזה דעתו לחלק דהתם הבדיקה מורה על אותו הדין

(להנהיג) הר"ן דקדק למה אמרו גזירה שמה יעבירו ד"א ברה"ר ולא אמרו שמה יוציא מרה"י לרה"ר, והנראה טעם מה שיש עוד לדקדק מה שאמר הכל חייבין מה מלי הדבר בהכל חייבין וערש"י וטור' אבן, אמנם יתבאר הענין עם מה שזכרנו בס' טעם החלק אמאי גזרו שמה יעביר ד"א ברה"ר הא אף אם יעביר ליכא בזה כלל שום איסור כרת ודק איסור בעלמא דהא קי"ל כר' יוסי סוכה (דמ"א ע"כ) דיר"ט הראשון שחל להיות בשבת ושכח להוציא את הלולב לרה"ר פטור מפני שהוציאו ברשות והיינו דכבר טעה בדבר מלוא ושגג בדבר כרת פטור מקרבן וא"כ כיון דבידעבד פטור אמאי גזרי' לכהחילה לבטל תק"ש בשבת משום האי גזירה דאפי' בדיעבד פטור, וי"ל לפי המבואר בע"ז א"ר"ה סי' שמ"ט להתיר הולאות מיטק לביהכ"ס ולמולו פחות פחות מד"א אף דבדבר הרשות אסור להוליך פחות פחות מד"א כמבואר שם בש"ע, והנה בפסחים (דע"כ ע"כ) איתא אשמו נדה בעל חייב יבממו נדה בעל פטור, והיינו דבסתפק לו אם הוא סמוך לוסתה, והטעם דיבממו נדה בעל פטור משום דבזו מינה ולא הו"ל לשלולי אשמו לא בזו מינה וה"ל לשלולי הכי אף דטעה בדבר מלוא פטור מ"מ במקום דה"ל לשלולי חייב, לפ"ז י"ל דבאמת להא לא חיישי' שישכח שהיום שבת ויוציא ד"א ברה"ר, דהא אף אם ישכח הא הוה טעה בדבר מלוא ופטור אי"כ באמת אין לגזור משום זה שלא לתקוע, אך עיקר החשש פן יר"ה להוציא פחות מד"א כמ"ש הס"י דבמלוא מותר להוציא פחות מד"א ועל זה ודאי מייחיד דהוה ל' לשלולי דומיא דאשמו נדה בעל, והוה דנקיט הש"ס הגזירה שמה יעבירו ד"א ולא אמר גזירה שמה יוציא מרה"י לרה"ר דהתם אין שום נד שיהי' מותר להוציא מרה"י לרה"ר אבל על ד"א ברה"ר יש מקום להסתפק דהיינו ספק לו אם ד"א או פחות מד"א ול"ה מקדים הש"ס לומר הכל חייבין

(ב) **שם** (ט"ו) בעי ר"א שער עומד לגזוז אי כגוז דמי. ח"ש המקדים עבדו אין מועילן בי רש"ב. אומר מועילן בשער וק"ל דשער עומד לגזוז קמיפלגי וקשה לי דהנה בב"ב (ע"ט) אימא דהמקדים אינן ושדה כל הפירות והגידולים שגדלו אח"כ קדושין דהלכה כר' יוסי אבל מקדים פירות אינן לכשיגדלו לא קדוש דאין אדם מקדים דשלב"ע וא"כ אס מקדים עבדו דמי למקדים אינן אי"כ גם השערות שגדלין אח"כ הם קדושין דהם גידולי הקדש אבל אדם שאומר דמי עלי אינו קדוש רק מה שה' בשעת אמירה אבל מה שגדל אח"כ אינו קדוש דהא גוף האדם לא נתקדש ורק מה שה' שוה בשעת אמירה וא"כ השערות שגדלי' אח"כ אינם קדושים וא"כ לפ"מ דמסקי הש"ס דליכא ראי' מענבים לשערות דשערות כל זמן שמחזירין הם משביחין משא"כ בענבים העומדין ליבאר אי"כ מה ראי' מעבד לבן חורין דבשלמא בעבד שגופו קדוש וכל מה שזומת ממנו הוא להקדש שפיר סבר ח"ק דעומד לגזוז לאו כגזוז משום דיותר טוב להקדש שלא לגזוז כדי שישיבחו השערות דכל מה שהם גדולים יותר הם שוין יותר משא"כ בנן חורין דאין ריוח כלל להקדש בזה שלמחו יותר דהא לא נתקדש רק מה שה' בשעת הגדר אי"כ לא שייך טעמא דשערות כל כמה דשנק להו שבחי משבח דאין להקדש ריוח מגידול השערות כיון שאין להקדש חלק בו ודמי לענבים וא"כ מה ראי' מת"ק דסובר בעבד דדינו כמחזיר דסובר בב"ב נמי הכי דלא דמי לענבים ג"כ דבענבים כמה דשנק להו מיכחש כחשי אבל בשערות לא כחשי מ"מ מ"ל למיפשט הכע"א דילמא עיקר הטעם דשבחי משבח) ובדוחק י"ל לפ"מ התוס' ד"ה אדם מי קדוש דהכא אליבא דרב פריך דס"ל המקדים עבדו יא' לחרות דלא חלה קדושת הגוף על העבדים כמו בבני חורין וא"כ י"ל דבע"א דר' אבין קאי נמי אליבא דרב ושפיר פשיט ב"ח מעבד ובדמות ראי' ג"ל דאל"כ למה בעי ר' אבין בעייתו רק הכא הלא זה אס שער עומד לגזוז כחלוט דמי י"ש ג"מ לענין הרבה דברים כמו מועילין דאין מועילין במחזיר ושאר דברים ולמה לא בעי בשאר מקומות וע"כ דשפיר ידע דשער עומד לגזוז דינו כמחזיר הואיל וכל כמה דשביק ל"י אשבחי משבח ורק הכא לבתר דקאמר הש"ס דכל אדם קדוש רק לדמיו וא"כ אין ג"מ להקדש אס יגדל יותר ושפיר י"ל דכחלוט דמי וזה בעייתו דר"א וא"כ כיון דסבר כרב שפיר פשיט ל"י מעבד דפלגי בזה ח"ק ורש"ב ודו"ק:

(ג) **שם** (:) איבע"א להו שור סניי בכמה מי גמרינן שעה מדורות או לא ח"ש אס בכמה אס אי"ש מה אי"ש בב"ב אף בכמה בב"ב ופירש"י וכן בתוס' דאי"ש בב"ב פשיטא ל"י דמסתמא יתרו כי תיקן סנהדרין תיקן נמי לר"ג בב"ב ואני בעיני לא אבין הלא

ב"מ

חייבין דעיקר ההיתר של פחות פחות מר"א הוא דוקא בדבר חיוב כח"ש הט"ז לאפוקי בדבר הרשות אס כן כיון דמק"ש חיוב לו י"ש לו היתר להוליך השופר פחות פחות מר"א וגזרי' שמא יסתפק לו בין פחות מר"א לר"א: חנוך זונדרל בהג"מ ר' משה בצלאל נ"י לוריא חנה פה ק"ק הג"ל.

סיבון ה

ב"ה נאכטיגן (פלך ווארשא)

(א) **סנהדרין** (ד"ד) תוס' ד"ה יכול זקני השוק הקשו דבפרק עגלה ערופה משמע דסמס זקנים הם זקני ב"ד וכל דהנה הדין בכל קרבן דבעי סמיכה לרי"ך בעל הקרבן לסמוך על הקרבן ולא פ"י שליח דממעטין במנחות (ל"ד) ידו ולא יד שלוחו והנה הכא גבי פר העלם דבר של ליבור דב"ד הורי דחלב מותר ורוב הליבור טעו על פיהם ואכלו חלב ואח"כ כשטעם להם ומציאין קרבן לכאורה היו רוב הליבור לסמוך על הקרבן ואין מועיל מה שהזקנים סומכין בשבילם דידו ולא יד שלוחו, אך חזינן דגוה"כ הוא וסמכו זקני העדה דא"כ כל העדה רק הזקנים, אך עדיין הייתי סבור לומר כיון דהליבור חטאו ולא הב"ד דהא הב"ד רק הורי אבל א"כ להיות שגם אכלו הב"ד ועל הוראה בלא אכילה ליכא קרבן ועל אכילה בלא הוראה איכא קרבן רק דבאכילה בלא הוראה כל אחד מציא קרבן לעלמו ובהוראה מציאין פר בשותפות אי"כ רק הליבור שותפין בזהו קרבן ולא הב"ד וא"כ הוי' דלריבין הזקנים מהליבור שגם הם חטאו לסמוך על הקרבן ולא זקני ב"ד שאין להם שום שייכות להקרבן דהם לא חטאו, אך ז"א דהא חזינן דגוה"כ שרי בסמיכת זקנים וא"א לומר שהם סומכין בשביל רוב הליבור דהא ק"ל שם במנחות ובריש ערכין לרבות כל בעלי חובבין לסמיכה דחמשה שהביאו קרבן אחד כולם סומכין אי"כ הכא ליכא למימר שזקני הליבור סומכין בשביל הליבור ועכ"ל דגוה"כ הכא דלא דמי לשאר קרבנות וא"כ טוב י"ל דזקני הב"ד סומכין ולא זקני השוק כיון דבאל"ה לא דמי לשאר קרבנות אך שם בערבין אימא ור' יהודה לרבות כל בעלי חובבין לסמיכה לית ל"י וא"כ לר' יהודה חמשה שהביאו קרבן אחד אחד סומך בשביל כולם אי"כ לר' יהודה שפיר י"ל אף דבכל מקום סמס זקני הם זקני ב"ד אבל הכא בפר העלם לענין סמיכה פ"כ לאו זקני ב"ד הוא דיותר מסתבר דזקני ליבור סומכין בשביל כל הליבור שחוטאין כיון שגם הם שותפין בקרבן וא"כ ר' יהודה דהוא מר' דמסתמא הכא לריד' ודאי אי' לאו דכתיב בהדיא זקני העדה שפיר הוי' דזקני הדיוטות בשביל הסמיכה שבע"כ יסומך אחד מהחוטאים בשביל כולם ולהכי כתיב בהדיא זקני העדה לזכרון דזקני ב"ד וגוה"כ הוא בתורת שליחות ודו"ק:

על החמץ מדוע לא יתחייב בעל החמץ גם פן מטעם שליחות, דג"כ מיקרי גבי' לא משפט וכו' מטעם שש"כ ואי' דכונת התוס' הי' מטעם דאשליד' זה דוחק גדול מדי דמשפחות לשון התוס' משמע דהפסוק הוא משום דלא מיקרי שוחט, ולא הזכירו משום דאשליד', ועוד מה ית' היכא דהשליח ית' שוגג, ועוד להב"ס ועוד אחרונים היכא דאיכא מטעם ועבירה ביחד אמרינן י' שליח גם לד"ע, אי"כ גם כאן י' מטעם מלך שחיתת הפסח, וגם מי' השני של התוס' מחמת מלך, הא מביאר בש"ס בחמר לאשה אקפי לי קטן דחייב המשלח הרי דע"י שליחות מיקרי לשיב"מ וכ"כ ג"כ מהא דש"ס דלשחטי' באומר לא ובעיל את הערוה וכו' לולי מטעם זה נהנה זה מתחייב דהסברא הוא דעל הרגש הלאה ל"ס שליחות דהוא דבר ממילא, אבל לולי זה הי' מהי השליחות ותי' חייב המשלח וע"כ דהוי לשיב"מ מטעם השליחות וכן מביאר בלח"מ פ"ב מה' עכ"ס יע"ש וע"כ:

(ב) התוס' בנדה (ד"ב.) ד"ה מעליע, הקשו על שחטי' הא הי' ס"ט ברה"י דהדין דס"ט כמו בסוטה ע"ש, וכל ליישב קו' התוס', דהנה נודע דשני מיני חזקות יש, חזקה מחמת צירור, שהחזקה מבררת לנו הספק שאנחנו מסופקים כמו בנגע שחוספיקים אלו אי' ציר ל' שיעורא, החזקה מבררת לנו שלא נחבוש שנינו וכמו חזקה דאי' שרע ט"ז, ועוד יש חזקה דמשיקרא שאיננה מזד צירור כלל, רק החזקה מורה לנו שלא נוכל להוילי הדבר ממנו הראשון כמו בספק קרוב לו ספק קרוב לה והסברים טורפים, לואת ר"ל לומר דאף שמבואר בתוס' נדה שם ובמחלין (ד"ס):

דס"ט ברה"י ספיקו טמא ודאי אפילו ביש' לו חזקה טהרה, זה דוקא בחזקה שאינה מחמת צירור, אי"כ לא נסתלק נוח הספק עדיין, רק שלא נוכל להוילי הדבר מחמת הס' ממעמדו הראשון, לואת שפיר כיון דעשאה התורה בסוטה ספק טודאי, אי"כ נחברר הספק ונעשה ודאי טומאה מכח גז"כ, אי"כ ל"ס להעמידו על חזקה דמשיקרא דזה דוקא היכא שאנו מסופקין אם הוא טמא, אבל לא טודאי, משא"כ בחזקה מחמת צירור, דהחזקה מסלק הספק ומבררו ונעשה ממנו ודאי היתר, ל"ס ללמוד זאת מסוטה ולעמא' ברה"י, מחמת דעשאה התורה ספק כודאי ז"ל דאז דוקא היכא דאיכא טכ"ס ספק טומאה עשאה התורה כודאי משא"כ היכא דאיכא חזקה המבררת ונעשה מהספק ודאי היתר, אי"כ ל"ס לומר דהתורה עשאה ספק טודאי, כיון דליכא ספק כלל, רק ודאי היתר, ומוראי היתר לא נוכל לעשות ודאי טומאה כחזון:

ואין לדחות זאת, כיון דכל הלימוד דס"ט ברה"י ס"ט אף באיכא חזקה הוא מסוטה, דגם שם איכא חזקה, שיש לה חז"ס שלא וינתה, ואפ"ה עשאה סוטה ספק טודאי, והרי החז"ס הוי חזקה מחמת צירור, דרוב בניא כשרים הם, והוי חזקה דאחיא מכח רובא

כפי' אמרו במכילתא דרבי מנחם דכתיב ביהו' אחר יוה"כ הי' עיין ברה"י וברמב"ן פ' יתרו ואפי' למ"ד דיהו' קודם מ"ת בא מ"מ חוקן סנהדרין ודאי לאחר מ"ת הי' ואי"כ זה דאם בהמה א"ס אי"כ קודם מ"ת לא ידעינן בחי' גופי' שהוא בכ"ג וביותר ממי' לי על תוס' מנחות (ד"ט ע"ב) שכתבו דא"ס בכ"ג נפ"ל מדורות דכחו לדורות בכ"ג הי' סיני בכ"ג והדר ילפי' בהמה מא"ס והוא פלא דאי' כימא דילפינן שעה מדורות למה לן הדיקש דבהמה לא"ס גילוף בהמה סיני מבהמה דורות שור הנסקל דכ"ג ועל דר' הדוחק י"ל דגבי בהמה שעה מדורות לא ילפינן דשאי' גבי דורות דהיינו ברובע ונרבע שאנו דנין תמיד הבהמה עם האדם הרובע או האשה הנרבעת וכיון דבעינן כ"ג בא"ס בעינן נמי בבהמה ויהי' דא"ס בא"ס כ"ג כגון בעובד כוכבים דנהרג בדיון אחד שם אין הבהמה נהרגת כלל עיין סנהדרין (ד"ה) וכן גבי שו"כ שנגח כיון דאלו מחייבין להבעלים כופר דהיינו מיתה ביד"ש ממילא לרי"ך כ"ג לא"ס וגם לבהמה אבל בשור סיני דלא שייך כלל דיני' דא"ס הבא אי"כ הוי' שפיר דרינא דבהמה בשלשה לזה אינ"ס דהיקא דבהמה לא"ס והגם דש"ס בעי למילף בהמה מבהמה שעה מדורות היינו אי' ילפינן שעה מדורות לנחרי' הוי' אחינא דאין לחלק בין בהמה לבהמה ודמי' הש"ס דשעה מדורות לא ילפינן היכא דאיכא טעם לחלק ביניהם ורק א"ס שעה מא"ס דורות שפיר ילפינן דאין טעם לחלק ביניהם והדר ילפינן בהמה מא"ס כן ר"ל בדוחק אבל ל"ע קצת לפ"מ דאחיא געיל (ח') דחוששין ללבוש היכא דאיכא ד"מ ברה"י ד"ן כיון דלד"ג לרי"ך כ"ג ממילא לרי"ך גם לד"מ כ"ג משום חשש' לטו שיאמרו דלהכי הוסיפו עד כ"ג בשביל שלא ידעו לדון וגם אפי' למ"ד אין חוששין ללבוש היינו דוקא היכא דלא ידעינן כודאי שיהי' ד"ג אבל היכא דאיכא ודאי וי"נ לכ"ע לרי"ך כ"ג אף בד"מ ואי"כ למה לרי"ך הש"ס קרא דרובע ונרבע בכ"ג מוהרגת את האשה ואת בהמה ח"ל כיון דאיכא תמיד נמי ד"ג להרובע או נרבעת ממילא לרי"ך כ"ג לבהמה נמי כיון דדין אחד הוא וז"ע:

דוד סילבמן האבד"ק הנ"ד.

סימן ו

ב"ה סקאלבסיערו

(א) בנתקשה אי' בתוס' פסחים (ד"ס): שכתבו בשו"ט את הפסח על החמץ דאין סברא לחייב את בעל החמץ, דלא משפט כתיב, ועוד דהוי' לשאב"מ יעו"ש, ואולי תמה מאוד, דמה בכך דלא משפט כתיב, הלא כמו במזות שחיתת הפסח דג"כ כתיב ושחטו אותו וכו' ואפ"ה מטעם שליחות קיים מזות שחיתת הפסח, ומיקרי' שחטו, אי"כ היכא דשחטו

דבאמת קשה דמה בכך דליכא חוקת טהרה של הטהרות
הא ס"ט ברה"י ס"ט אף בליכא חוקת כקו' התוס',
אך ז"ד בחוקת אחת, משא"כ היכא דליכא שני חוקות
לפמ"ש הריב"ש דשני חוקות עדיפי מרוב, וברוב מבוחר
בחולין (ד"ט ע"ב) גבי ללוחות דמועיל גם ברה"י ע"ש,
א"כ מכש"כ בחרי חוקות דעדיפי מרובא דמהני ברה"י,
א"כ שפיר הולך הש"ס להמליץ עוד חוקת, דהיינו
חוקת טהרה של האשה, ושוב לא נוכל למילף מסוטה,
כיון דליכא תרי חוקות, ויהי' מיושב קו' התוס', והא
דלא נקט הש"ס החוקת טהרה של הטהרות, הוא
משום דזה דבר פשוט וידוע ואין חולק ע"ז, רק עיקר
החיידוש הוא על חוקת טהרה של האשה, אף שעתה
בדאי ראתה, וגם עלולה לכך, מ"מ הוי חוקת, אבל
באמת כוונת הש"ס הוא גם על חוקת טהרה של
הטהרות ומיושב קו' התוס' וגם קו' המהר"ם לנבלין:
אנחנו על גוף קו' התוס' תמו' לי טובא לפמ"ש
הס בעלמס שם ד"ה הלל ובחולין (ד"ט ע"א)
בשני נזירין שאחד נעמא בודאי אין ללמוד מסוטה לטהר
ברה"י, דבודאי נטהר אחד מהם בשקר, וזאת אין
ללמוד מסוטה, דשם יוכל להיות שלא זינתה ע"ש,
א"כ איך נוכל ללמוד בבאן להיפך מסוטה, ולטמא
האשה שראתה למפרע מטעם ס"ט הלא אם אנו מעמאין
אשה זו לא עלי' בלבד אנו דנין בפרטיותה כ"א על
כל כלליות שראו, שטייך בהם הספק הזה אנו דנין,
אף שאין באים בב"א לשאל דוגמת מש"כ התוס'
בכתובות (דכ"ז) גבי כהנות דחשיב בלו' בב"א ועיין
ט"ז יו"ד (ס"ו ק"י) מזה, וא"כ כיון שאנו דנין על
הכלל ואנו מעמאין כל הנשים שראו עכשיו, בודאי
מעמאין אנו עכ"פ אחת בשקר, כי לא ימלט שיקרה
עכ"פ באחת שלא ראתה באמת רק עכשיו ולא מקודם,
דאם היינו דנין על כל אשה בפרטיות, שפיר היינו
יכולין להסתפק על כ"א שמא ראתה עוד מקודם אבל
אם אנו דנין על הכלל, בכלל בודאי נמלאת אחת שלא
ראתה מקודם רק עכשיו, כעין סברת התוס' ב"מ (דף
קט"ז) דעל כלל ל"ש אחוזיק אינשי ברשיע' וכו' דבודאי
נמלא אחד רשע וכו' ע"ש, א"כ מעמאין אנו בודאי
אחת בשקר, ואיך נוכל ללמוד זאת מסוטה, דשיוכל
להיות באמת שזינתה וז"ע:

(ג) **ק"ר** לש"י הרשב"א והפנ"י כתובות דברי י"י עדיף
מרובא, א"כ איך קאמר הש"ס בחולין (ד"ט ע"א)
דרוב מועיל לטהר ס"ט ברה"י ע"ש, והלא כל הילפותא
דס"ט ברה"י ס"ט הוא מסוטה והלא בסוטה חזינן
דהחורה טימאתה אף בתורת ודאי גם להבועל, אף
דהבועל טוען בטענת ברי שלא זינה עמה ע"י כו"פ
(בסיומן ק"י) בקוה"ם דהא דידעין דהחורה עשאה
בסוטה ספק כודאי משום דחזינן דלא מועיל טענת ברי
דהבועל להחירה לו ע"ש א"כ להרשב"א דטענת ברי
לי עדיף מרובא, א"כ הרי מסוטה גופי' מוכח דל"מ

רוב

רובא והוי מחמת בירור מבואר בזה"ד (ס"ו ר"ג):
אך ז"ל דבאמת הקשו התוס' שם דאיך ילפינן דס"ט
ברה"י דספיקו טהור אף בליכא חוקת מסוטה,
הא שם יש לה חז"כ, ותי' התוס' כיון דקינא לה
וגסתרה איתרע חוקתה, ושוב הקשו התוס' דא"כ איך
ילפינן ברה"י דספיקו טמא אפילו ביש לו חוקת מסוטה
הא שם שאני דאיתרע חוקתה, ותי' התוס' דאף דאיתרע
הוא רק לענין שומע' ספק ולא ודאי היתר ככל דבר
שם לו חוקת שחשיב ודאי כהוראת החוקת, וכאן דאיתרע
חוקתה שוב הוי ס' ושפיר יש ללמוד מסוטה דס"ט
ברה"י טהור, משא"כ לענין ס"ט ברה"י שהתורה עשאה
בו ספיקו כודאי טומאה, שפיר נוכל ללמוד מסוטה
אף ביש לו חוקת דלענין סיה' ודאי טמא לא איתרע
חוקתה דמה בכך שנסתרה ע"ש, א"כ מבואר מדברי
התוס' האלו דכל החוקת שיש לסוטה הוא רק חוקת
דמעיקרא, דקטולדה לא זינתה, לזאת לא נוכל להוסיף
ממעמדה הראשון מחמת הס' הנוגד אח"כ ע"י הסתירה,
ולא שגילתה בה החורה דספיקה כודאי, אבל חז"כ
אין לה דאיתרע ע"י שקינא לה וגסתרה, וא"כ שפיר
החוקת דמעיקרא שיש לה ל"ה חוקת מחמת בירור ככל
חוקת דמעיקרא ושפיר לא נוכל ללמוד מסוטה, רק
להיכא דליכא רק חוקת שאינה מחמת בירור כנ"ל:
ור"פ שפיר יהי' מיושב קו' התוס' הג"ל, דנחוי אכן
החוקת טהרה של האשה מה הוא, אי מחמת
בירור, או מטעם שלא נוכל להוסיף ממעמדה הראשון
מחמת ספק הנוגד בה אח"כ, וג"ל דחוקת טהרה של
האשה הוי חוקת מחמת בירור, ואף דבכל דוכתי אמרי'
דחוקת דמעיקרא חשיב חוקת שאינה מחמת בירור,
הכא י"ל לפמ"ש הרשב"א כאן שמבאר פירוש הר"ח
אף דעתה אייל הש"ס דסברת ב"ש דדיין שעתן משום
חוקת טהרה, ולא מטעם מרגשת, או כותלי ביה"י
מעמידין, מ"מ זאת סברת הש"ס גם עתה דררכה לראות
בהרגשה, אבל לא בתורת ודאי סיה' דוקא דרכה
לראות בהרגשה, אבל לקמן מתרץ הש"ס דסברת ב"ש
הוא דררכה של אשה בדוקא הוא לראות בהרגשה,
ומש"ה אין להחזיק איסור למפרע, כיון שלא הרגישה,
יעו"ש, והסתמך דאית' להכא דגם עתה סובר הש"ס
סברת הרגשה, א"כ שוב י"ל דחוקת טהרה של האשה
בזירוף מדלא הרגישה ג"כ, הוי חוקת מחמת בירור,
כמו שהיה מקודם טהורה, כן היא עדיין עכשיו
טהורה שהרי לא הרגישה ג"כ, וכיון דחוקת טהרה של
האשה הוא מחמת בירור, א"כ שפיר מיושב קו' התוס'
דלא נוכל למילף זאת מסוטה, דרק חוקת שאינה מחמת
בירור נוכל למילף מסוטה, משא"כ חוקת טהרה של האשה
דהוי חוקת מחמת בירור כנ"ל לא נוכל ללמוד מסוטה:
עוד יש ליישב קו' התוס', דבאמת הקשה המהר"ם
לנבלין בחידושו שם, למה לא אחז הש"ס החוקת
טהרה של הטהרות, וג"ל דקו' חדא מפורטת בחכמה

(ב) נסתפקתי באומן חנוני חורף שיש כעת שמוקנים שאין להם סהימה במקום מולא עשן רק ע"י שסגרים היטב בפתח מקום הכערות וע"י נקלט החום בחמור ואם נפתח החמור לאחר הסגרן בורח החום והעושים בחמור הזה פתח ומקום שפיתח קדירות ומעויה מפסקת בין האש ובין הקדירות שאין שייך בזה חמור שאם יפתח החמור יכבה החום והא חמור להשקות עליו דהוי ממש כמו דאיתא בגמרא כל מידי דקשי ל"י זיקא לא מגלי ל"י או ד"ש לחלק ול"ע :

משה בהרד"י בידעראמן מו"צ דפה שילעין .

מילי דאגדתא

סימן ח

בשם כבוד אא"י הרב הגאון הצדיק המפורסם
מרן יצחק הכהן פייגענבוים שליט"א
רב בפ"ק

(א) טעם מה שמצינו בכמה מקומות שהתרגום מחרגס לשון מרמה ולשון חכמה כמו (בראשית כ"ז) בא אחיך במרמה ותרגומו בחוכמה, שם ויעקבני זה פעמים ותרגומו יחכמי. שם (ל"ד) ויעט בני יעקב את שכס ואת חמור אביו במרמה ותרגומו בחוכמתא, דלכאורה הוא סותר פ"ה הכתוב דבפסוק מצויר שהי' מרמה והתרגום קורא לזה חכמה וי"ל טעם בזה דמצינו בגמרא כמה פעמים לשון מעלה עליו הכתוב כאילו עובר עבודה זרה כמו אלל השובר כלי בחמתו וכן כל הכותם ועוד וכתוב בשם האר"י דהפי' דבעולם זה נחשב רק לנעם אבל אם האדם היא במדרגה גדולה ובעולמות העליונים אז נחשב זה לעבודה זרה וזה הוא הפי' מעלה עליו הכתוב : **ורפ"י** הג"ל י"ל ג"כ שלשון מוה"ק הוא לשון הקודש שנלקח ממקום גבוה ובלשון זה כל הדברים היוצאים מדרך התמימות נקרא מרמה וערמה אבל בלשון התרגום שהוא לשוננו הפשוט בלשון זה נקרא כל הג"ל חכמה ודפח"ח :

(ב) טעם מה שמצינו בחוה"ק ב"ב מקומות שפרעה נסר במרעהו ואהרן (א) שמוס (י"ד) ויגרש אותם מאח פני פרעה (ב) אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות, הא במדרש איתא כי בכל פעם כשהלך משה מעמו אחר אש יבוא בן עמרם עוד לביתו אל הורנו וא"י לוטו ולבסוף כשבא משה לביתו הי' נעשה משה והי' אחוזו בזהל ופחד והי' טהר טו כבוד למה ב"ב מקומות הללו לא הי' אחוזו בזהל ופחד, וי"ל טעם בזה כשנדקדק בלשון הכתוב דבשני מקומות האלה לא באו לפרעה בשליחות הש"י דפסס א' כתיב ויושב את משה ואת אהרן, ובפסס ב' כתיב

רוב כס"ט ברה"י ול"ע כעת, ואולי יש לחלק בין רובא דאיתא קמן שהוא רק מטעם ספק כידוע, ובין רובא דלית' קמן שהוא מתורת ודאי, ואבקש מחכמי הדור לעיין בדברי :

אהרן אלטר הלוי אב"ק הג"ל .

סימן ז

ב"ה ויארשא

(א) קשה לי בא"ח ס"י רס"א במג"א ס"ק ט' וז"ל תשובת מהר"ל סימן קס"ג לענין חפלה וקבלת שבת פשיטא דלזלין בכל יום אחר שעותיו כו' יעו"ש, והנה לפ"י יקשה על המחבר שכתב חזון חוספות היא מחמת השקיעה שאין השמש נראה על הארץ עד זמן בין השמשות שהיא ג' מילין ורביעי רזה לעשות כולו חוספות עושה רזה לעשות חמנו מקאת עושה והא"ר יונח זה השיעור על כל השנה הלא בחורף בימים הקצרים יוקטן מזה השיעור ובימות החמה יתארך וזה אין לומר לדעת הב"י דלענין השקיעה לא שייך השעות זמניות דודאי לא יתכן לומר כן כידוע מדרבי החכמה וגם דעינינו רואות דהרבה יותר יש זמן השקיעה בימות החמה זמניות החורף דבשלמא על הש"ס כמה שנתן שיעור בין השמשות על זמן הילוך דאיתא בשבת (דף ל"ד) אחר ר"י אחר שמואל משתקע החמה כל זמן שפני מזרח מארמין יום הכסוף מתהוה ולא הכסף עליון בין השמשות הכסף עליון והשוה לחתון לילה כו' בכמה אר"י אחר שמואל כו' הלחא רבני מיל לא קשיא כיון שעיקר נתינת השיעור היא בהכסף וזה השיעור היא זמניות אין לחוש כמה שנתן אח"כ השיעור הג"ל בהילוך כיון שעיקר השיעור היא בהכסף שהיא זמניות ממילא ידעינן שהשיעור הילוך שנתן היא במצינו של הזמניות כיון שענינו רואות שזמן השקיעה בימות החמה הרבה יותר מזמן השקיעה בימי החורף אבל הרב"י שלא הביא כלל הכסף הי' לו לבאר ולא לסתום וליתן שיעור בהילוך לחוד וטודאי אין לומר דלהרב"י לא מיחשב זמניות דאין להקל בדאורייתא וגם בגמרא עלמו שזמן שיעור בהכסף מוכח שאנו הולכין אחר שעות זמניות כג"ל ולע"ג ועכ"פ שלא להקל בימים הקצרים לחשוב אחר שנתכסה החמה שיעור הילוך ד' מילין ורביעי לחשוב יום ויש ליישב הרב"י ז"ל כיון שכתב אח"כ ומי שאינו בקי יקדים והשיעור הוא לבקי ולבקי אין חשש וגם כיון שכתב שהשיעור הוא לבקי אין לו טעמו בקיאות ושבו אין חשש להקל שהרי כמה שיעורים ובריאות שנתנו כה"ל ולא זכרו עליהן בקיאות כתב הרב"י ע"ז ועכ"ז אין אנו בקיין ובימות הרב רמ"א ז"ל מכ"ס בזה שהזכירו בגמרא ע"ז בקיאות כמו שאיתא שם א"ל רבא לשמע"י אחון דלא קים לנו בשיעורא דרבנן כו' :

י"ב שעות באמלע היום ושתי שעות מעלות'ש עד הנה"ח ושני שעות משקת'ח עד לה"ב נחמא שאם בשעה עשר שעות מרווח סלע וסלע הוא ד' דינרין נחמא לארבע שעות דינר ולשעה שעות דינר וחצי דינר ממילא מגיע בעד שנה שס"ה סלעים ודינר וחצי דינר אמנם נחשב מזה השבחות וימים טובים כמובן, והנה בשס"ה ימים ע"כ יש ר"ב שבתות וימים טובים, ובידועים הו"ט הם שבעה ימים, ב' ימים פסח ראשון ואחרון ושבעות יום אחד ור"ה יום אחד, ויוה"כ יום אחד וסוכות ראשון ואחרון הם ז' ימים, אמנם אם חל ר"ה בשבת, אז באותן ימים טובים הם שלשה שבתות היינו יום ר"ה ויום ראשון של סוכות ושמי"ט נחמא דליכא יו"ט רק ארבעה ימים וג"כ שבתות ס"ה ששה וחמשים יום שינוכה משס"ה ימים דהיינו ששה וחמשים סלעים שינוכה משס"ה סלעים ודינר וחצי דינר נשאר שלשה מאות סלעים ותשע סלעים ודינר וחצי דינר, וזה הוא שיכול להרויח בשנה לכל היותר :

והנה נבוא כעת לחשבון חששים ותשע מנה והנה איחא בגמרא דמנה של דבריהם היא כסף מנה מדינה שהוא חלק שמינית מכסף זכרי וגמלא דחלק שמיני מחששים ותשע הוא שנים עשר מנה שהוא חלק שמיני מחששים ושש, וחלק שמיני משלשה מנה הנשאר'ים הוא כזה דמנה היא כ"ה סלעים ס"ה הם ע"ה סלעים, וחלק שמיני הוא ט' סלעים, ששמה פעמים ט' הוא ע"ב, וחלק שמינית משלשה סלעים שהם י"ב דינרים הוא דינר וחצי דינר נחמא שטוטלין שכר שנים עשר מנה וט' סלעים, ודינר וחצי דינר שהוא עולה במכון ממש שלשה מאות וט' סלעים ודינר וחצי דינר כי שנים עשר מנה כל מנה כ"ה סלעים וי"ב פעמים כ"ה הם שלשה מאות וגמלא שטוטלין במכון שלשה מאות ותשעה סלעים ודינר וחצי דינר כמו שהיו יכולים להרויח לכל היותר והוא פלא ודפח"ח :

הערות לקונט' שערי אורה

סיבון יוד

(א) **ר"ס' א'** (אות ג') שם ביאר הכהן הגדול שליט"א ביאור נעים למאמר חז"ל פסוקה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם ועשה לו סמיכות מן התורה מאחד אחוז מת"ק מכס לר' עיי"ש ודפח"ח, ועל פי דרכו בקודש הגני לתכל את דבריו הקדושים בענין רמו זה המספר של ת"ק עפ"י דאיתא חגיגה (דף י"ג ע"א) מאר' עד לרקיע מהלך ת"ק שנה וכתבו התוס' שם (ד"כ ע"א) ד"ה מסוף שלמד מהשם הק' שבו אמר הקב"ה לעולמו די כי מילוי שיין דל"ת יו"ד יין ל"ת וד' עולה ת"ק יעיי"ש והענין נראה שבת"ק מעלות ומדרגות שבין עולם התחתון לעליון נשקל ארעא ורקיעא בהדדי וגמלאים

כתיב ויקרא פרעה אל משה וכיון שלא באו אז בשליחות הש"י לכך לא ה' אחוזו בהלה ופחד ולא ה' נהג בהם כבוד ודפח"ח :

(ג) **ביאור** מד"ר (שמות ג') ויאמר אנכי אלקי אביך ה"ד (משלי י"ד) פתי יאמין לכל דבר מה פתי נער שכן בערביא קורין לנער פתיא ע"ש והמדרש הזה בלתי מובן דחלילה לומר כן על מרע"ה ומה בעי המדרש בזה, וי"ל דידוע בשם הבש"ט ז"ל מה שאנו אומרים אלקינו ואלקי אבותינו דהפי' אלקינו מה שהגני משיגים אלקותו ית' מעלמינו, אבותינו דהפי' מה שהגני מקובלים מאבותינו ע"כ, ומבואר במדרש (שמות ח"ג) אמר משה רבון העולם כך אמרת בסיני אנכי ה' אלקיך אלהיכם לא נאמר לא לי אמרת ע"ש הרי מבואר דמרע"ה ה' ראוי בעלמנו למאמר אנכי ה' אלקיך ע"כ קשה כאן להמדרש למה כתיב כאן אנכי אלקי אביך ולא כתיב אנכי ה' אלקיך, ועז' מביא המדרש ה"ד פתי יאמין לכל דבר דקשה דהו"ל פתי יאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו כי יאמין ויבין הוא לשון זו"י שהפתי נר"ך להאמין והערום נר"ך להבין לכן מביא המדרש שבלשון ערביא פתי הוא נער היינו שהוא עוד בנערותו ואינו עדיין בתכלית השלימות היינו שאם כזה שהוא עוד נער ואינו בתכלית השלימות הוא מחויב להאמין ולכל יראה להשיג אלקותו ית' מעלמו רק מכפי אמונה מאבותיו וערום מי שהוא ערום בדעת אז מחויב להשתדל להבין מעלמו וכמו כן מרע"ה בתחילת הגבוהא גם כן ה' נר"ך להאמין כפי שקיבל מאבותיו לכך כתיב אנכי אלקי אביך רק אח"כ בעת קבלת התורה שה' רואה כל האמות והמופתים במלרים ובים ובמדבר אז השיג אלקותו ית' מעלמו אז ה' ראוי למאמר הש"י אנכי ה' אלקיך, ודפח"ח :

סיבון ט

בשם כבוד הרב הגאון הקדוש המפורסם אדמו"ר מאר"י **יחיאל הלוי שליט"א** אבד"ק אסטראווצי.

טעם וחשבון על הא דאיתא בכתובות דייני גזירות שטלין שכר תשעים ותשע מנה וז"ל למה דווקא ז"ט מנה לא פחות ולא יותר, וז"ל דאיתא בגמ' דדיין אסור לטובל רק שכר בעילה היינו כמו שיוכל להרויח, והנה במסכת תענית גבי הכן פסיסא מענין עבודה במלרים איתא שם שאדם יוכל להרויח סלע ביום ע"ש, והנה בשנה יש שס"ה ימים ורבע יום (עיין ברמב"ם הל' קה"ח) נחמא שיוכלים להרויח בשנה שס"ה סלעים ובפד ששה שעות, והנה דעת הרמב"ם דשיעור מ"ל הוא ארבע ועשרים מינוטין והוא חושב יום מעלות השחר עד לה"כ ששה עשר שעות היינו

שקבע לה זמן בשבת דוחה אה"ש רק ביום שאז
זמנה ולא ניתנה לילה לדחות אלל"כ כי עיקר מטותה
ביום הוא מ"מ פשטין דדוחה כיון דסוף סוף מטותה
זאת לדחות אה"ש ומקרי זמנה קבועה גם בלילה,
א"כ הי"ז כ"ה דכיון שמטות הדלקת בערב וגם בבוקר
בבוקר זמנה קבועה ודוחה אה"ש הי"ה מטות הדלקה
התמידות כשכבחה לא גרעא ממכשירי' שא"ל לעשותן
מע"ש ואף אלו נאמר זהו סדר התמיד לעבודת הדלקת
התמיד בין בחול ובין בשבת דאם כבחה נותן בהשמן
ומדליקה כדאמר רבי במנחות (דף פ"א ע"ב). אבל
לשיטת הרשב"א בתשובה שהביא הכ"מ שם (וכ"ה לפ"ד)
דעת רש"י ז"ל ועיין חגיגה (דף כ"ז ע"ב) המורה
לא כתיב בה תמיד וברש"י ותוס' שם ועיין חו"ט
במסכת תמיד) דזמן מטותה שמהא דולקת תמיד א"כ
נהי דקיי"ל שבת הותרה לעבודה ולא דחוי' (עיין
יומא (דמ"ו ע"ב) ובש"ס משבץ ח"ג סי' ל"ז האריך
בזה) מ"מ ודאי דלמדי דלא משכב כלל לא הותרה
וכיון דמטותה הוא רק הדלקה דבין הערבים בערב
שבת יש לדחות הדלקה שלאחר הכבייה להקטרת
אופ"ד דערב שבת דקיי"ל כמ"ד ביומא (דמ"ו ע"א)
דאין מקטירין בליל שבת אע"ג דכופה של שבת לדחות
בתמידין דיומא' וכעין דמדומי רא"י ותוס' שם ד"ה
אבל שכתבו לחד פירוש דהא דולא עולת מול שבת
היינו בליל שבת דלא ניתן אז לדחות בההוא שעתא
אלל שום קרבן עד סמוך לבוקר כו' ע"ש והרי
ניתנה לדחות אלל הדלקת גרות המורה שכתב ויש
לדחות ודק' :

אבן מה שרואה כ"ג שליט"א לתרץ בזה קושיא
התוס' דנאמר דמ"ד כבחה זקוק משום דלמטותה
מדמינן וא"כ כשנאמר דבשבת אס' כבחה המטותה
דאיה"ש א"ש, במחכ"ג שליט"א אינני מבין דבריו
ול"ע דהא גם במטותה גופה עכ"פ כבחה זק"ל,
אלא דאיכר שבת גרס לה שאינו מדליקה וא"כ גם
ג"ה דדוחה לה עכ"פ ודאי דאיכר להדליק בשבת
בש"ס שעלוין לכבות דאטו משום דגם במטותה אס'
כבחה אין הדלקתה דאיה"ש נאמר דבג"ה לכמתילה
מוחר להדליק בש"ס שסופן לכבות :

ר"י י"א (אות ג') ע"ש, לא הבנתי קושייתו דשם
למד בשיבוש אבל כאן גמר שמעתא מעליא
באמת רק שהוא סבור דאיה"ה כן מפני שלא הי'
רבי ירמיה בר אבא בעיניו וכדאית' דגם ריו"ח
אמרה נחמא דגמר הלכה אמתית :

י"ח (אות ד') הגיה בתימה דברי הגאון מהרש"ם
שליט"א, ולפוס חורפיה כתב בפשט דברי
התוס' והר"ש, אבל לפי האמת שפירשו עפ"י התוספתא
דהא דפליגי רבנן ור"ש שזרי הוא בשמן ויין ור"ב
שנמלא ואח"כ קרשו ושבו חזרו וגימורו דלרבנן כיון
דבשעה שנקרשו אינן לא אוכל ולא משקה ואין להן
אז

זכ"ז והוא רמז מהלך ת"ק שנה כלומר ת"ק מעלות
והתקפות חורפים ההכרחיים לתת קישור ודביקות לארץ
הגשמיית עם השמים הרוחניים, ואמרו שם שהאדם
היחיד קוממו כמסמים לארץ ומציט וטופה באור הראשון
שברא הקב"ה מסופ"ע ועד סופו ר"ל שהיתה מדרגתו
והשגתו מנעת עד שמים להשיג ת"ק מעלות אלו
אחר השכל שנתן בו הקב"ה וכיון שסבת הגיה הקב"ה
ידיו עליו ומיעטו כלומר שנסתלקה השגתו ולא הגיה
לו הקב"ה אלל השגת אותיות ידיו מאותיות יין ל"ה
יד' של מילי, שם הקדוש שבו הגביל עולמו וחיבר
שמים וארץ ככל זה סוד סוכה שגבוהה למעלה
מעשרים פסולה וכן גר חטובה שהניחו למעלה מ"כ
כי הוא למעלה מהשגתו של אדם שלא הגיה לו הקב"ה
אלל עשרים מעלות כמנין ידיו ומספר תל"ן נעלם
ממנו וזהו שאמר איוב (ר"ס קאשטיל עו"ב) רוחי
חבלה ימי נזעכו קברים לי אם לא התוליס עמדי
ובהמרות תל"ן עיני התאונן על שבחטא אדם ומה
וגם בחטא עליו שנגרס ג"כ מחטא אדמ"ר רוח השגתו
ובינתו חבלה ונגזר על כל בני אדם מיתה וקבורה
ואמר כי אם לא התוליס (כלומר חטאים) עמדי וגם
בהמרות (של אדם וחיה) הלא אז תל"ן עיני כלומר
היתה מאור עיני משנת גם תל"ן ככל והבן :

ובזה יומתק ביאור כ"ג שליט"א פסיעה גסה נוטלת
א' מת"ק ממאור עיניו של אדם כלומר כל
פניה שאדם פונה לדרכו עפ"י חריצתו והשתדלותו
וחושב שבכחו ועולם ידו יעשה חיל ולא יבין כי גבוה
משל גבוה שאמר לעולמו די והאחיו בת"ק מעלות
לרקיע ובאמצעותם הוא מושגה ומושפע בהשגתו ית'
נוטל לכל הפחות אחד מת"ק ממאור עיניו והשגתו
של אדם הראשון שהשיג יודע ככל והש"י יאיר עיניו
בחורטו וישג בלבביו אמונת השגתו בשלימות :

ר"י ב' (אות ב') שורר הגאון שליט"א ספק
עומד אס' כבחה המטותה בליל שבת מאי
דאולי אין שבת נדחה לחזור ולהדליקה ומבקש לבד
זה הדין עי"ש, ומטיבותיה דמר נימא ל"י קריינא
דאגרתא כו' יפתח נא הוא שליט"א פתחא לנפשי' בהיתר
הספק ובאורו נראה אור, ולפוס רהיטא לע"ע הגני
לדון לפניו בזה דלעג"ד תליא בפלוגתא דרבוותא
דלהרמב"ם ז"ל דס"ל בפ"ג מהמדין הי"ב והמליה
שמהא דולקת תמיד דגם בבוקר בבוקר בהיטיו אה"כ
היינו הדלקה אס' כן נהי דודאי מורה דעיקר קרא
להדליקה בין הערבים כתיב מ"מ מטותה נמשכת וגר
תמיד קראה רחמנא ואמרינן בירושלמי דמגילה פרק
ב' הלכה ז' דבר שדוחה את השבת ביום מכשיריו
מהו שידחו אה"ש בלילה והא חנינן העמידו עושי חביתין
לעשות חביתין תופתר בחול תנא ר"ח ר"א זה סדר
תמיד לעבודת בית אלקינו בין בחול בין בשבת עכ"ל
יעי"ש, הרי דאע"ג דה"י סברא דאין מכשירי המטות

כיון דבמורה לכ"ע זקוק לה בכל דר ועין רשביא
 במש' סי' ש"ט דפליגי רק אי זקוק לה להדליקה
 כמות שהוא או לדשנה ובגר מערבי לכ"ע מדשנה ועי'
 רש"י ז"ל מנחות פ"ח א"כ שוב אסורין הפחילות
 משום כבה זקוק לה בפרט לדעת הרי"ף מובא
 ברמב"ן שבת דפובר כהתום דלף שהי' אטום מ"מ
 חיישין לכחילה שלא להדליק וע"כ דבמורה בכבה
 בשבת אין זקוק לה ושוב רמב"ה דאוסר אף בשבת
 מדשחם הדברים ע"כ הטעם משום להעלות נר תמיד
 ובהתורה והמלוא פ' אומר סי' ר"י פשיט ל' דלכ"י
 נאמר ג' פעמים דאחר בא להורות שאם מלאו שבתה
 שמדשנו ומדליקו ממזבח העולה אף בשבת ומולה זה
 בפלוגתא דרע"ב ומורחי ע"ס, ומדברי הרמב"ם ה'
 תמידין ומוספים פ"ג ה"י שכתב דישון המורה וסיים
 והדלקת הנרות דוחה שבת נראה שקאי על הטובה
 אחר הדישון כי בהלכה י"ב וי"ג התחיל לפרש מה
 הדישון ולא ה"ל לו לחלקו לשני בבות ועין ונריך לומר
 דמה דקאמר בשבת דאין מדליקין במקדש משום
 להעלות נר תמיד היינו באין לו שכן אחר דמדנ זקוק
 לה ה"ל מותר כשאין לו פחילה אחרת ודוק :
רס"ז (אות ד') ולס"ט (אות ב') תמיכה
 על הגאון מהרש"ם שליט"א בנהגותיו
 לאורח סי' תרע"ג שנידד לדעת הפמ"ג סימן תרע"ט
 א"א סק"א דמועיל בהדליק נר חנוכה ע"י עכו"ם
 ותמחו מש"ס מפורש שבת (דכ"ג ע"א) הדליקה חשוך
 לא עשה ולא כלום ולדעתו אי אפשר שהארי החי
 הגאון שליט"א שכתב דברי הש"ס במקומו ח"ו אבל
 באמת הלא כדברי הגאון שליט"א מובאר במג"א סי'
 רס"ג ס"ק י"א בשם מהר"ם שכתב בשם מהר"ם ז"ל
 כשיש חופה בע"ש ומאחרים בה עד אחר שקיעת
 החמה כו' או מאחר לעכו"ם להדליק אחר החופה
 והיא תברך עכ"ל והמג"א כתב בזה דבריעבד אם
 שכתב לברך עד בחשיכה יש לסמוך אמהר"ם ע"ס
 בנתיב שכונת המג"א גם על שכתב להדליק ע"ס
 והלא כבר שבת הדלקה עושה מזה מובאר ברמ"א
 סעיף יו"ד ועכ"ז מובאר בפירוש דמוחר ע"י עכו"ם
 ובהג"ה רע"ק שם הקשה באמת הא אין שליחות
 לעכו"ם וע"כ כמ"ש הפמ"ג סי' תרע"ט הכ"ל דלא
 לריך שליחות ממש וא"כ הלא נר חנוכה שזה בזה לנר
 שבת [ועי' בטו"ז סי' תרע"ה סק"א וכבר תמה בזה
 בא"ר ועי' פמ"ג ושע"ת בשם הכוזבין] ממילא נדקו
 דברי הגאון שליט"א דהה"ד כבר חטבה לדעת הפמ"ג
 יולא י"ח ע"י עכו"ם אמנם למ"ש המג"א בס"ר רס"ג
 דרע"בד יש לסמוך על מהר"ם א"כ גם כאן כוונתו
 על ערב שבת שכתב הפמ"ג סברתו שפיר מותר
 בקרוב לחשיכה ע"י עכו"ם, וכוונת הפמ"ג י"ל במ"ש
 דלא לריך שליחות מפורש היינו דכיון לדברי הנתיבות
 סי' קפ"ב ס"ק א' דברבר שלא נכתב טלהמשה ואין

אז שום תורה עומאה, לכן כשחזרו ונימוחו אין עומאמן
 בתורה עומאה חדשה שקיבלו כקיבול משקה מאוכל
 אלא שחזרו לטומאמן הישנה ונימ' דאפי' לא נשתייר
 בהן רק כפול עומאין אבל ר"ש שזרי פליג עליהן בשמן
 ודבש וס"ל דבשעה שקרשו נעשין אוכל ויש להן
 עומאמן אוכלין ולכן כשחזרו ונימוחו עומאמן כטומאמן
 משקה מאוכל ואם אין בהן רק כבינה מכוונת טהורין
 דמיד שנימוחה טפה ראשונה כבר ליה שיעורא דכבינה
 למאמא אחרים אבל בשעה שאין קרושין כ"ע מודה
 דמשקה נינהו כ"ה מובאר בר"ם שם וברא"ש ע"י"ש,
 והרמב"ם ז"ל בפ"א מטו"א הי"ט פוסק כרבנן שם
 ולא כר"ם שזרי אפי"ג דבמנחות לא איפסקא הלפתא
 כוותי' סמך על סוגיא דחולין (דף ע"ה) וכמ"ס
 בכ"מ שם ר"ש פרק ט' ע"י"ש אבל לפי פסק הש"ס
 דמנחות כר"ם כתב בתשו"מ (לפי הדומה כי אין
 סי' תש"מ ביד) ולתרוץ הקושא דמשקי כי מדבחי"א
 דכן דזה דוקא שלא יקבלו עומאמן כשהן משקין אבל
 אי היו קרושין וקיבלו עומאמן אוכלין ושוב כשנימוחו
 עפי' סברא דס"ל לר"ם שזרי לא בעלה עומאמן
 שקיבלו כשהן אוכלין (משא"כ לרבנן דבשעה קרושה
 א"ל עומאמן כלל כמובן) ועפי' דבריו כתב מהרש"ם
 כי דא"ש גם הקושא בס"ט כדרבנן בטומאמן משקין
 לקולא דכיון שהיו אוכלין כשנימוחו טולד הספק
 בדאורייתא ושוב כשנימוחו הוי סד"ר על ידי גלגול
 ותל"מ :

רס"ח ג"כ (אות ב') שם נסתפק כ"ה אי סגי
 בכו"ה אחת ל"ח ושבת, והנה ביד אפרים
 אורח סימן שס"ז סעיף י"ד כתב בשם תשו' מהר"ם
 די בוטין לברך ברכה אחת על עירובי חליות
 ועירובי נפילין אם לא סה בינתיים ע"ס, אכן
 לענ"ד פשוט דזה דוקא ב' מצות שענינם אחד כגון
 חפילין ע"ד וס"י, והרומה ומעשר שזה להחיר וזה
 להחיר, וכן ע"מ וע"מ זה להחיר עלטול וזה להחיר
 ביטול ועכ"פ שניהם להחיר, אבל מצות כ"ה וי"ש
 אין ענינם אחד כלל שזה לשלום בית לעונש שבת
 וזה לפרסומי ניסא ומי"מ אינו מכריע וז"ע :

ש"ס (אות ג') כתב כ"ה וא"כ בספק מנע נבילה
 וספק ל"ש ס"ט ברה"ט טהור, ואנכ חורפא
 כו' דתניא בתוספתא ובכתובות (דף ט"ו) (ט) שר"ס
 ופירשנו ונגע בא' וא"י באיזה ברה"ט סקיין טהור :
 הק' ש"רם ויוסף דהיו פייגענבוים מופ"ק לאקאמ"ש

(ב) **רס"י** ב' (אות ב') שם נסתפק כ"ג סי'
 במורה שכתב זה בשבת אי זקוק לה,
 הנה לכאורה ה"ל נראה ראי' מש"ס שבת (דף כ"א)
 דאמר רמב"ם פחילות ושמיים שאמרו תמיים אין
 מדליקין בשבת אין מדליקין במקדש משום שנאמר
 להעלות נר תמיד שכתב שנהב כו', ולכאורה הלא

אז דנין לענין קיום המעשה דנין אף בקטן ועכו"ם כאילו עשה המעשה בעצמו ואין זה כוונת לדברי הש"ס דקאמר הדליקה חשוק לא עשה ולא כלום דאדרבא יש לדיוק בדברי הש"ס אחרי לא קאמר כיון דהדליקה עושה מזה הדליקה ע"י חשוק לא עשה כלום דה"י משמע שעשה אחסר לשלוח ולכן ע"כ הפ"י בדברי הש"ס דהם הדליקו בלי שליחות הבע"כ רק שני הבית מדליקין בשבילו ובמבואר (ד"כ ע"א) וס"י חרע"ז וזה שפיר כשהדליקו חשוק בשבילו לא עשה כלום אבל כשהוא כבינו וזה לחשוק להדליק בשבילו לדעת הפמ"ג הנ"ל ועפ"י סברת הגמ"כ יש לומר דשפיר דמי עכ"ס בדעבד כמ"ס בגמ"א שהבאתי והה"ד ע"י עכו"ם בערב שבת סמוך לחשיכה ובמ"ס הגאון שליט"א :

שבו"א יהודיא האבדיק קאורואה"ל .

(ג) **ר"ס** י' (א"ת ר') הביא בענין אי הדליק נר חנוכה ע"י עכו"ם אי יולא ידי חובתו ורונה לדמות להדליק חשוק ע"ס. ופלא שנטעם מ"כ המפורש בהרמב"ם פ"ד ה"ט מהל' חנוכה וז"ל לפיכך אם הדליק חרש שטות וקטן או עכו"ם לא יא' ידי חובתו וז"ע : יעקב נחמן ערווינג אב"ד דארעשיטין .

תקונים והשטמות .

(א) **ש"ס** (ס"י א' א"ת א') בביאור מאמר גמ' א"ר יוסי מימי לא עברתי על דעת חבירי ע"ס חסר שם וכל"ל אף שמדברי הגמ' דשבת שם גראה דשאר מימרות שהביא שם הגמ' בשם ר' יוסי אינו מר' יוסי הכהן תלמידו של ריב"ז רק שהוא תלמידו של ר"ע, מ"מ כיון שאינו מוכן כלל דברי הגמ' בל"ז כקושיון ע"כ הוכרחתי לומר שכן המימרות של ר' יוסי תלמידו של ר"ע העמידו והמערבו גם מימרא אחת מר' יוסי הכהן, או אפשר שר' יוסי תלמידו של ר"ע נמי ה"י כהן אך כדומה לו שגמלא בש"ס בבלי או ירושלמי שהוא לא ה"י כהן :

(ב) **ש"ס** (סימן ה' א"ת א') בשם הגאון הקדוש מאוסטראווי שליט"א קודם ד"ה ומיושב אחרי המיטות דמשום שבת מותר להשתמש לאורה ע"ס נשמע בכאן מהעמקה וכל"ל שם, והשמיש בזיון אפי' לר"ה אסור וכן בסוף סימן ז"ל ועדיין יקשה לר' חזקא והארכתי כזה במק"א ואכמ"ל :

ענינים שונים

סימן יא

מחידושי מו"ר הרב מו"ה יחיאל נ"י מו"ר דק"ק זניערין מה שלמדתי אללו בשיטתי .

(א) **מנחות** (ד"ה :) אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ, ואפיתן

בפנים ואין דוחות את השבת, הא' נופא קשיא אחרת לישתן ועריכתן בחוץ, אלמא מדה יבש לא נמקדשה, ואפיתן בפנים אלמא מדה יבש נמקדשה, אמר רבא הקשה אדם קשה שהוא קשה כדכרול ומנו רב ששת, מאי קשיא דלמא עשרון לא מקדש, חנוך מקדש, אלא אי קשיא הא קשיא, ואפיתן בפנים אלמא חנוך מקדש, ואין דוחות את השבת, איפסלא בלינה, אמר רב אשי מאי קשיא דילמא מאי מבפנים במקום זריון, והא דרב אשי ברוחא היא, מה נפשך אי אפי"י בעינן זריון לישא ועריכה נמי בעינן זריון, ואי לישא ועריכה לא בעינן זריון אפי"י נמי לא בעינן זריון, אלא דרב אשי ברוחא היא, פירש התוס' בתבירה מי ששנה זו לא שנה זו : הרמב"ם פסק דלישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים ואין דוחות את השבת, והקשה הלחם השנה ומוספות י"ט שהוא נגד הגמ' שיוקשה על הרמב"ם קושיה הגמ' דאם אין דוחות את השבת איפסלא בלינה, ונראה למחז' דהמוספות מנחות (ד"ה) ד"ה אפי' לה הקשה מאי מקשה בגמרא הא איפסלא בלינה הא כלי שרת אין מקדש אלא בזמן, ויש לומר כיון דלא דמי שבת, ע"כ מאתמול נמי הוי זמן, פירוש כיון דלא אפשר לאפות בשבת, אי"כ ע"כ נריך לאפות קודם השבת הוי בזמן וקדש כ"ס, ובישועת יעקב א"ת סימן רנ"ד הקשה דאיתא בשבת (דף י"ט ע"ב) אין מוצאין פת לתנור עם חשכה, אלא כדי שיקראו פני' מבטור יום ופליגי שם אי קרום התחתון או קרום העליון, ובתוה התוס' שם דבלחם הפנים וה"ה בשתי הלחם בעינן קרימה מעליא פירוש דבעינן אפי"י ע"כ קשה מאי הקשה בגמ' הכא אי אין דוחות את השבת איפסלא בלינה גמורה, הא יש ענה לאפות בערב שבת עד שיקרום או עליון או תחתון, ולא יתקדש באפי"י זו הא בלחם הפנים וה"ה בשתי הלחם בעינן אפי"י מעליא, ובשבת יחזור וימן לתנור לאפות לגמרי ואין אפי"י אחר אפי"י :

וגראה למחז' דהגאון הקדוש ז"ל מסאכאטשאב הקשה בספר אגלי טל הק', לשיטת רב רב הוא גאון שסובר דמלאכה שבת נלמוד מקרבנות וכן הוא בירושלמי מה דאיתא בשבת (דף ע"ד ע"ב) והלם והאופה אמר רב פפא שביק תנא דידן ביטול סמנים דהוי במשכן ונקט אופה, ומירץ תנא דידן סידורא דפת נקט, והירושלמי ג"כ הקשה כן, ומירץ כן, וקשה לשיטת הירושלמי דסובר דלמדין מלאכה שבת מקרבנות, ע"כ מלינו אפי"י בקרבנות היינו אפי"י לחם הפנים ושתי הלחם, ומירץ דהא דילפינן מלאכה שבת ממשכן היינו משום שנאמרה מלאכה שבת לטוי מלאכה המשכן, נלמוד ג"כ דמלאכה המשכן אינו דומה שבת אי"כ חזין דמאי דאסרה התורה מלאכה המשכן בשבת נקרא מלאכה אי"כ ה"ה לשיטת הירושלמי דנלמוד מקרבנות, אינם למידים מקרבנות דדמי שבת, רק מקרבנות דלא דמי שבת, וקשיא הירושלמי וגמרא רק לרבי דסובר כמנחות (דף)

פחות משיעורא ועי' בתום' מיר י"ז ובה"ט מי שנכנס בשירה תיבה ומגדל ובא חכירו ופרט המעויבה ויזירי במיר כשעדיין חוך התיבה ואדלעיל קאי שהתרו בו שלא תמור ולא חייב עליו כלום שהי' בהיתר בעת שזר וכשחזרו פרט המעויבה באונס אפילו שהיה אינו לוקה לפי שכל ההתראה לא תמור לא אהי' להלקוחו שאונס הוא רק מכות מדרות איכא ואם התרו בו שלא שאלם אז דינו כדלעיל בפ"ה הי"ט ומקורו מש"ס מיר והכל יחי' נכון בע"ה ואזרח השגת הראב"ד ז"ל :

שאלו משה מאהילנער מסלוצק

חתן הנאמן ר' יהודה לייב ראגאלין ג"י .

(ג) בש"ס יבנות (דף ה' ע"א) בתום' ד"ה סכן ישנו בשאלה הקשו בזה"ל אבל קשיו נילוף מכה נזיר ומילה דדחיא זרעת דהוי עשה ול"ת ומירצו בזה"ל ועוד גרסה דאי ילפינן מוניהו להא לי קרא דכלאים בנציית ללא גרידא ע"כ קשה לי מאוד על התירוצו זה הא' התום' ד"ה דתחוב לא תלבש שטענו (נדק ד' ע"א) הקשו על הא' דבעי הגמ' למילף: דעשה דוחה למת מסמוכס הקשו בזה"ל ואיפסא ל"ל דבמקום גדילים לא תלבש שטענו דא"כ לישתוק קרא מוניה וממילא ידעינן דלא דחי עשה דנציית לאו דכלאים פ"כ וא"כ השתא איך מתרבי התום' דע"כ לא ילפינן ממה הגד דא"כ הסמוכס ל"ל הא' י"ס לומר בקושינות התום' הבא ואימא איפסא ומירוצו התום' לא שייך הבא דא"כ לישתוק קרא הא' הוי ידעינן ממה הגד כן קשה לי והוא קושא שראוי לשבור עליו . עוד קשה לי בתום' ד"ה שעתה דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו בדק ו' ע"א בסוף התום' הקשו בזה"ל וא"ת אי בעלתא דחי קרא דכלאים בנציית להא לי ומירצו התום' בתירוצו האחרון בזה"ל ועוד ס"ד דלא דחי עשה דנציית לאו דכלאים שאין שוה בנשים למ"ד נשים פסורות מנציית ולעיל דהוי בעי למילף מעשה דמזורע דעשה דוחה ל"ת משמע דהוי בעי למילף אפילו כלאים בנציית ע"כ אכתי לא אסיק אדעתיה ד"ס חילוק בין שוה בכל לאינו שוה בכל ואז יודה הגמ' ד"ס חילוק בין שוה בכל לאינו שוה בכל כן מירצו התום' וקשה לי מאוד מה יענו התום' אחרי דהגמ' רוצה לילף מדחינן דעשה דמזורע דוחה לאו דנזיר וקשה בקושינות התום' הגמ' ומירוצו התום' לא שייך הבא דהא' הבא ידע הגמ' שפיר ד"ס חילוק בין שוה בכל לאינו שוה בכל וכמו שמדחה הגמ' דמשה"ה לא שמעינן מדחינן דעשה דמזורע דוחה לאו דהקפה אי לאו דזקנו משום דהוי אינו שוה בכל ודו"ק :

(ד) אוריע מה שקשה לי בדברי הב"י נסור יו"ד סימן ז"א בסוף הסיומן וז"ל כתב בהגש"ד בשר שנפל בחלב זונן פסק ר"ת דאם שבה יותר מיום א' דאסור מדרבנן משמע כבוס דאמרינן כפ' אלו סוברים דף מ"ד דאי חרי ל"י כולי יומא תכלא שרי משמע הא' יותר מיום א' אסור משמע כבוס עכ"ל וקשה לי מאוד על ראיותיה דהא ס"ס אין חילוק בין יום א' ובין יותר מיום א' והגמ' נקט רק יום א' דבכל התורה כולה אסור והבא מומר אבל ה"ה אפילו יותר מיום א' כיון דהבא דוקא דרך ביטול אכרה תורה ואי דבונתו מדרבנן א"כ יכול להיות דאפילו אם שבה פחות מיום א' או יום א' דנ"כ אסור מדרבנן והגמ' מומר דבכ"ה הוי חידוש כיון דמדאורייתא שרי בכבוס כמובן סוף הדברים דברי הב"י אין פירושו והנשתי את שאלתי לפני מוסלני תורה ולא תלאו מענה לכן אבקש מחבתי שערי תורה שיתנו מענה נכונה לזה :

פסח ב"ד אברהם יודיל ראזין ג"י משערליץ .

(דף ע"ב) ראפ"ת שתי הלחם ולחם הפנים דוחה שבת אי"כ אי אפשר ללמוד משתי הלחם ולחם הפנים מלאכה אפ"י שפיר הקשה בגמרא שביק תנא דידן ביטול ממניס דהוי במשכן ונקיט אופה ע"ש, לפ"ז לשיטת הירושלמי דלמד מקרבנות, לדין דאין אפ"ת שתי הלחם ולחם הפנים דוחה שבת, שפיר י"ס ללמוד מלאכה אפ"י משתי הלחם ולחם הפנים, ואם נלמוד מלאכה אפ"י משתי הלחם ולחם הפנים ממילא נריך לומר דעד שלא נאפה לגמרי לא מיקרי מלאכה אפ"י דהא נלמוד משתי הלחם ול"ה ובשתי הלחם ול"ה נריך להיות נאפה לגמרי :

רפ"ז מיושב קושית הישועת יעקב הג"ל ד"ס לומר דהמקשה היינו רב שבת סובר כשיטת הירושלמי

הג"ל דלמד מלאכה שבת מקרבנות, הקשה שפיר הא קשאי, ואפ"תן בפנים אלמא תמור מקדש ואין דוחות את השבת איפסא בלינה, דאם תאמר דאין דוחות את השבת ע"כ נריך אמה ללמוד מלאכה אפ"י משתי הלחם ול"ה, אי"כ לא מיקרי אפ"י עד שנאפה לגמרי דבשתי הלחם ול"ה נריך להיות אפ"י גמורה כמ"ס התום' בשבת אי"כ אי אפשר לאפות בערב שבת עד שיקרוס, ובשבת יחזור וימן להטור לאפות דהא כ"ז שלא נאפה לגמרי כמו ל"ה, לא מיקרי אפ"י כלל, אי"כ עשה כל האיסור בשבת, אם כן ע"כ נריך לומר דנאפה לגמרי בערב שבת, שפיר הקשה הא' איפסא בלינה, וזה הוא לשיטת הירושלמי דלמדיד מקרבנות, אבל לדין דלמדיד מבנין המשכן שפיר י"ס ענה לאפות בערב שבת עד שיקרוס ואז לא נאפה לגמרי דלא הוי אפ"י בשתי הלחם ול"ה, ובשבת יחזור וימן לחוך התמור, ולא יעבור על איסור שבת כלל, דאין אפ"י אחר אפ"י כקושיית הישועת יעקב, ממילא הדרא קושית התום' הא' שלא בזמנו לא נאפה בכלי שרת, ומה שחירצו התום' דאם אי אפשר לאפות בשבת הוי בערב שבת זמנו, הא' י"ס ענה הג"ל לאפות בשבת כקושיית הישועת יעקב הג"ל ממילא אף אם נאפה לגמרי בערב שבת ג"כ לא קדשי דהוי שלא בזמנו ומיושב שפיר הרמב"ם הג"ל דהוא איזל לשיטת הגמ' דידן דילפינן מבנין המשכן שפיר י"ס ענה הג"ל ממילא הוי שלא בזמנו :

פנחס ב"ר שרמיה סורקים ג"י במונעירש :

(ב) **ברבוב"ם** פ"ז מהלכות נזירות הלכה ח' מי שזר והוא בביה"ק וכו' לוקה על שהייתו שם

אם התרו בו שלא יזיר שם והשיג עליו הראב"ד ז"ל אם התרו בו למה לי שהי' ובה"ט נכנס בשירה תיבה ומגדל וכו' השיג עליו הראב"ד אין זו דרך הסוגיא ועי' בכ"מ ובלח"מ אין שדחקו עולם ליישב סוגיות הגמ' לפי דברי הרמב"ם, ולפענ"ד דהרמב"ם ז"ל לא אהירי פה בשעה שיעור שהייה דכיון דהתרו בו שלא יזיר הרי הוא מויד ואז בודאי לא נריך שיעור שהייה וכדפסק. הרמב"ם בפ"ט הי"ט דדוקא בשוגג נריך שהייה ומויד לא נריך שהייה בכל שלא קפן ויאל. ח"כ. לוקה אלא דשהייה קלית עכ"פ בעי כדי להלקוחו לפי שזריך שיהא בו מעשה דנל"ה איז לוקין לכן לוקה על שהייתו ואפילו שהיה

שאלות ותורות תלמודיות

סימן יב

כ"ה קאמיראנו (פ"ד סיניק)

אל כבוד מרנן ורבנן גדולי וחכמי התורה
די בכל אתר ואתר שלום.

הנה כבר נודע כי תורתנו, תורת אלקים חיים, משמשת להעם היהודי בתור נשמת חיים, המאחדת ומאגדת את כל אישיו המפורדים לחטיבה אחת ולגוי אחד בארץ. כנפש זו המחברת את כל אבריו של האדם החי לגוף שלם אחד — דבר זה הריני חושב שכבר אין מן הצורך לבאר, אותם הכתובים של, ראה נתתי לפניך את החיים... ובחרת בחיים, של כי הוא תייד ואורך ימים, ושל רק השכר לך ושכור נפשך מאד; אותה המשנה של, כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עה"כ כאלו נתחייב בנפשו ואתו הקץ של ר' עקיבא, ומה אם במקום חיותנו כך — כל אותם הדברים המסמנים את התורה כמקור החיים של עמנו, כנפשה ונשמתה של אומתנו, כל אותם הדברים כבר יצאו סכלל דבר של אמונה (סגורו הוא על דבר שאינו נראה בחוש) ונכנסו לכל ידיעה והכרה ברורה הבאות מן הנסיון.

ועם זה תבאר לנו גם טיבה ומעלתה של מצות תלמוד תורה ברבים, אשר כידוע ובמבואר בתלמוד ובפוסקים נכבדה וחשובה היא מצוה זו של תורה ברבים יותר מכל שאר המצות התורה, בתור עורך החיים של האומה, בתור הגיד והצנור המפכה רוח חיים אל כל שדרות העם כולו, בתור בריח התיכון המברית את מקדשי העם מן הקצה אל הקצה — התורה הזאת, מרכז החיים של עמנו, כל עיקר תלמודה והגיונה הוא בתוך צבור וקבוץ ומרכז, ברכים. כל עיקר פעולתה של התורה היא לשמש בתור רוח חיים, בתור נפש ונשמה לעמנו והנשמה הזאת היא המאחדת ומקשרת ומרכוזת את כל בני העם לעם אחד בלתי ספורד, והיא היא המקבצת את הרכים לפונדק אחד ומאחדתם לאיש אחד. רשעים

בחייהם קרויים מתי"ם — הרשעים הללו, שאין להם אותו הכח המאחד של הנשמה התורה, הרי הם קרויים מתי"ם, כהמת הזה אשר חסרון החיים של הנפש מפרד את כל אבריו לחלקים מיוחדים, הבלתי מחוברים כלל כ"א לחברו; אם באדם חי הרי כל אבר ואבר משפיע על חברו ומרשפע מחברו — הנה בהמת כל אבר ואבר הוא דבר מיוחד בפני עצמו ואין לו שום קשר עם חברו.

ולפיכך הבר, אדוני, נודל לעורכי ומולי המאסף התלמודי, שערי תורה, שבראו ויצרו חיים תורניים לקשר ולאחד ולרכז בהם ועל ידם את אחינו התלמודיים המפורדים ומפורדים על פני רחבי המדינה! התורה תולכת, לדאבון לב כל יראי ד' וחושבי שמו, ומשתכחת יותר ויותר מבני דורנו, לומדי התורה והוניה הולכים ומתמעטים יותר ויותר, הצעירים התלמודיים אינם פוגשים כבר את הכבוד הראוי ואת החיבה הקדומה מצד בני דורנו — ואם לא נתאזר ונתאמץ בשארית כחנו לקרוא וליצור מרכזים תורניים בשביל אלה המעטים, מרכזים שבהם יתאחדו ויתאגדו התלמודיים לחטיבה אחת ויצטרפו לכח אמין וחזק אחד, שבהם ישאבו רוח חיים ואויר בריא כמקור חיינו העתיק, אם לא נתאמץ לזה בעוד מועד נתחייב, חלילה, בנפשנו!

המרכזים התורניים האלה, שחובתנו הקדושה היא לעודדם ולחזקם ולהתמכר בעת הזאת ביתר שאת ויתר עז מבמים הקדמונים, המרכזים האלה הם כמובן, הישיבות והקבוצים והבולאים השונים. אך מרכז תורני מיוחד במינו הוא — המרכז הסיפורי, התלמודי, שערי תורה! המאסף הזה מאחד גם את התלמודיים הרחוקים במקום וקרובים ברוח לעמים אחד, המאסף הזה מועיל ומסוגל להפיח רוח חיים בקרב לומדי התורה הצעירים שבכל הישיבות של תורה, המאסף הזה יוכל, אם נרצה, לשמש בתור מרכז-המרכזים של תורה, בתור תלמוד תורה דרכים במדה היותר רחבה ובשיעור היותר גדול.

מפורדים ומפורדים הם לומדי התורה של דורנו, אין לנו לא לשכת הגזית ולא מנהדרין, אין לנו לא ועד ד' ארצות, אין לנו מרכזים כאלה שבהם יתועדו גדולה ונאמני הדור לאבסניה של תורה אחת — עד

זוה החלי בעוה"י

שאלה א * היכן מצינו: במצוה — שאם עשה מצוה ע"י שניה מרובה יותר מאם עשה המצוה בעצמו, וכן לענין העבירה — אם עשה עבירה שבין אדם לחבירו ע"י שניה מפסיד יותר בעבירה זו מאנו עשה העבירה בעצמו?

שאלה ב היכן מצינו בש"ס "תנן התם" ע"י משנה שמקומה הוא באותה המסכת עצמה בדף אחר קודם לזה?

שאלה ג היכן מצינו (לחך מאן דאמר) קרבן שבתחילת שחיטתו הוא קרבן פסול ולבסוף נעשה קרבן כשר?

שאלה ד בשם נאמן מפורסם ברורנו שליט"א הרמב"ם ז"ל (בפ"ז מהל' תשובה ה"ד) כתב שאין מעלת הצדיקים גדולה יותר מבדלי התשובה, ודלא כר' יוחנן (בברכות דף ל"ד ע"ב) והאחרונים הקשו עליו מחמת זה. היכן מצינו ראייה להרמב"ם ז"ל מהלכה פסוקה (הל' זכא אנדרה) בש"ס:

שאלה ה בבראשית רבה (פ' ס"א) איתא, שתוספות של שמים מרובה על העיקר ע"ש, היכן מצינו דבר זה מפורש גם בש"ס דין לפי פרש"י שם?

שאלה ו מילתא דבריהותא (שמעתי) היכן מצינו במסכת גיטין, ש"סע ישראל?

(מבדק דף רה"ז ע"ב) **שאלה ז** היכן מצינו שאם "שהט קרבן של עצמו בחוץ פטור משום שחוטף חוץ ואם הקרבן היה של אחר חייב משום שחוטף חוץ.

שאלה ח היכן מצינו בפנייה שנתקשרה ש"י הקרושין הללו נאסרה מחמת א"א לכל העולם כולו אף להמקדש בעצמו?

שאלה ט היכן מצינו במשנה חמש תיבות רצופות המתחילות כולן באות ש'?

שאלה י (חידה) למצוא חמש עשרה תיבות בנות ארבע אותיות בהוראות הכתובות דטמא, באופן שאם נסיר מכל תיבה את האות הראשונה תהי' הוראה חדשה להתיבה:

הוראות התיבות (ההוראות המוסגרות הן שר התיבות בלא האות הראשונה) א) גומלין

ע"י שבר (בת ארבע ראשים); ב) מראה עיניך (גנב); ג) משרה (יש היתור לאיסור); ד) מסממני הקמורת (כשר לשחיטה או אוכל ושותה);

ה) מעין פדיון (מדה); ו) סר (ממור); ז) מספר (הציו להדחה); ח) פריצתא (שטח); ט) איסור חמור (רשות היחיד); י) מכסה (שכור); יא) שם מסכת (אינו נמכר בכלל בית); יב) עקר (כבת עין); יג) פטור ממעשה בהמה (שלימות); יד) מופת לעצל (שוה סלע); טו) נשתנה שמו (סדרא בתורה);

מראשי התיבות (השלימות) יוצא מאמר ידוע ממשניות.

הערה התשובות צריכות להשגח במשך חודש למו צאת הקונטרס הזה לאור מביה"ד המול'.

כמה יוכל אפוא מרכז ספרותי תורני למלא הרבה מהחסרון הזה! עד כמה יוכל אורגן תורני להועיל לבירור הלכות לאמיתות של תורה באמצעות, שמוש חכמים דקדוק חברים ופולפול התלמידים! עד כמה יוכל האורגן התורני לפתח ולשגשג ולהפריח את כל מקצועות התורה ולהפיח רוח חיים בקרב כל לומדי התורה.

אי צוואה רחש לבכנו לפתוח מהיום מחלקה חדשה בה, שערי תורה, מחלקה לשאלות ותורות תלמודיות ובוזה הרינו מתכוונים לברוא וליצור קשר עוד יותר אמיץ בין התלמודיים והרינו הפצים לתת רוח חיים ונשמת חיים בתוך הקשר והחבור הזה עצמו — ועוד הפעם ע"י התורה עצמה!

השאלות והחידות התלמודיות יענו במדה מרובה את כל ההוגים בתורתנו, שימצאו בהן חפץ וענין רב, יפתחו וישכללו וישגשו את הכשרון התורני של התלמודיים הצעירים, שישתדלו למצוא את התשובות והפתרונות של השאלות ולשלחן

למערכת המסלוקה, ואורגן חדש חי ורענן יבא בינינו התלמודיים, ואכסניה של תורה חדשה ונכבדה תבנה בשיבולנו!

ולא עוד אלא שגם השאלות נופן, כשהן לעצמן הן חשובות ונכבדות לחדר על ידן את הכשריות הנדרמים של התלמודיים, להקנות בהן בקיאות תלמודית במדה ידועה לאלה שיתענינו בהן

הרגיל את התלמודיים להיות דברי-התורה נלמדים על ידם שגורים בפיהם עד כדי שידעו להשיב בלא גמגום על אותן השאלות של מקצועות התורה שכבר למדו אם מצינו בכמה מקומות בש"ס (ברכות דף ל"ג ע"ב ושי"ג) שחכמי התלמוד היו אומרים דברים בלתי רק לחדר בהם את

התלמידים, למען ידעו להשיב על הדברים כהלכה עאכ"כ שאלות ותורות אמיתיות ונכונות כאלה שהגנו נכונים לתת לפני קוראי, השערי תורה תועילנה לחדר ולשגש את התורנים ולשפר ולחזק את כח וזכרונם.

לכן נבקש בזה מאת אחינו הרבנים והתורנים שליט"א, כי יואילו נא להסציא לנו ע"י המול' השע"ת שאלות תלמודיות בקיאותיות ומעניניות ותיכ"י-תמצות" חרות (אך נכונות ואמיתיות) ואי"ה נדפיסן בשמם ואסירי-תודה יהיו להם כל אלה המשתעשעים באוריהתא. השאלות יואילו לשלוח

בצירוף תשובותיהן בצדן. כמול"כ הגנו מציעים לפני אלה מהרבנים והתורנים שליט"א שימצאו את תשובותיהן של השאלות הנדפסות בהשע"ת שיואלו לשלחן אלינו ע"י המול' השע"ת ואי"ה בחבורות הבאות נדפיס את שמותיהם של

הפותרים.

שלמה יוסף זעווין החפ"ק קאזמיראוו

כרגש כבוד

כל השאלות והחידות שלא נרשם עליהן שם מחברן הן שלי — שלמה יוסף זעווין.

חידושים וביאורים

סימן יג

ב"ה פה ווארשא

הערות על כללי טיגו סספר התומים

(המשך משע"ת ח"ד סימן פ"ג)

אדם פורע ח"ו מויליין ממון הוא מטעם זירוף חזקת חיוב אבל כך חזקה דאין אדם כו' לא היו זירור גמור להוילי ממון וחזקת חיוב לא היו מטעם זירור ולכן זירור דמנו מבטל זירור דחזקה דאין אדם כו' אבל רוב דמהני לרב להוילי ממון בלא זירוף בחזקת חיוב בודאי היו זירור גמור כמעט כמו עדים ולכן בודאי לא מהני מנו נגד הרוב והיינו לפי שיטת התומים שהחליט בס"ק א' דמנו להוילי לא אמרינן מ"מ עיקר הפלפול של התומים הוא אליבא דשמואל דאמר אין הולכין בממון אחר רוב דלרב אס' יהא קול דבטולה נשאה בלא"ה ליבא מנו, דאפילו אס' יטעון דאלמנה נשאה לא יהא מהימן נגד רוב וזה הוא לשטת התוס' בכחובות (ד' ט"ז ע"א) ד"ה כיון אבל לשטת התוס' יבן כתב דבעל המאור שם אפילו לשמואל לא מהימן לומר דאלמנה נשאה היכא דאיכא קלא משום דאיכא נמי חזקת הנוף עיי"ש :

(טו) **בא"ד** מה שהקשה שם במקום הקשה הא"ך מלרפינן מיעוטא דמחמת ביטותא הפילה הפילה הא הוא הורה דלא מחמת ביטותא הפילה נראה דהא דפשיט ליה ז"ל היכא דטוען טענה אחת היא הודאה לענין טענה אחרתא הוא מהא דאמרינן לא לויחי כאומר לא פרעתי דמי וכן כתבו התוס' בכחובות (ד' ט' ע"א) ד"ה ואי מדלא טענה מוכת עץ אין להסתפק בכך ולי נראה לחלק דדוקא גבי פרעון דאס' איכא דפרע ודאי ידע שפרע והוא לא טען כן היי' הודאה וכן גבי מוכת עץ נמי הוא כן אבל הכא אפילו טוען בהדיא עד שלא נגחה ילדה היינו שהוא ראה שהפרה ילדה קודם שראתה השור מ"מ כיון דאין לא מהימנין ליה מטעם דהוא סותר הרוב אמרינן שפיר דאפשר שהוא טוען שקר מה שהוא אחר שראה שילדה עד שלא נגחה אבל מנא לן לומר דהוי הודאה להיפוך דראה דמחמת גניחה הפילה דהא אפשר דלא ראה כלל אי"כ שפיר מלרפינן מיעוטא דמחמת ביטותא הפילה ובפרט לפי מאי שכתבו התוס' בב"מ (דף ט"ז ע"ב) ד"ה דבדבר שאינו פשוט לא אמרינן דאדם יודע בודאי לא הוי הודאה דאפשר הוא לא ידע דמחמת ביטותא דהוי גרמא פטרינן ליה ולכן לא טען כן והוי דומיא דטענת אונס בכחובות שם דאמרינן דלא הוי הודאה אפילו לענין ממון כמו שגראה מדברי התוס' שם בכחובות (ע"ב) ד"ה אי משום דאמרינן דהא דלא טענה כן הוא משום דגנאי הוא לה ועיין בתשובת

רע"א סי' קמ"ט בד"ה ויש ללמוד וכן נראה עיקר דלפי תירוגו של התומים דהוי מטעם מנו דשחק קשה מדברי התוס' בב"מ (דף ז') דמנו דאינו יודע לא הוי מנו :

(טז) **בא"ד** מה שכתב שם ועכ"ל קושיא הנ"ל בתוס' במקומו כוונתו קושיא קמייתא מהא דאלמנה במנו דפרעתי :

(יז) **בא"ד** הביא קושיא המהרש"א על הרשב"ם דלס"ד דר' אחא אזיל בחר רוב אי"כ אחאי מחייב הא הוי כנגד הרוב ולכאורה אף להמסקנא קשה דנהי דלר' אחא לא מהני רוב היינו להוילי אבל לפטור בודאי מהני רוב אך י"ל כיון דהחזקה מהני להוילי לר' אחא ורוב לא מהני ולכן זירור דרובא לאו כלום הוא כנגד זירור דחזקה כ"ל אבל לס"ד דגם רוב מהני להוילי קשה ועוד הקשה בתומים למה ליה לרשב"ם טעמא דרובא כיון דר"ק לא אזיל בחר חזקה להוילי אך זה י"ש ליישב דלכך צריך לטעמא דרוב דאי לא"ה הוי מהני עכ"פ החזקה דלדאי ממון המוטל בספק דחולקין לסומכוס כמ"ש שם הרשב"ם בד"ה אין אומרים עיי"ש אבל קושיא המהרש"א במקומה עומדת אך נראה ליישב לפמ"ש התוס' רי"ד בב"ב בסוגיא דניפול דהא דבתשע חמיות אזלינן בחר רוב חמיות כשרות אף בגמלא קרוב לחנות של נבילה היינו משום שהשמונה חמיות כשרות מלרפינן להדי' להוי רוב נגד חנות אחת של נבילה אף דבודאי החתיכה לא בא אלא מאחת מהחמיות מ"מ כיון שהם שוים לענין כשרות שפיר נקראים רוב נגד החנות של נבילה, אבל לענין השבת אבידה צריך להחזיר החתיכה הנמאלת להחנות הסמוך לה משום דלענין זה אין החנות הזה חלוק משאר החמיות והחתיכה בודאי לא בא אלא מאחת מהן מהן אי"כ לא נקראים רוב נגד החנות הוי וזאלינן בחר קורבא אי"כ לפ"י קשה דברי הרשב"ם שכתב דזאלינן בחר רוב שורים הא ה"ז בודאי ל"כ אלא אחד מהן אי"כ לא נקרא רוב כלל ומהני החזקה עכ"פ לחייב מחלה לסומכוס וז"ל דסבירא ליה לרשב"ם כיון דשור המועד חלוק משורים התמים לענין זק שלם הוי השור המועד ז' ד' לעלמו ושאר השורים ז' השני ושפיר נקראים רוב אי"כ גבי נמל האומר בין הגמלים דהוא ג"כ תס אי"כ אינו חזק לענין דינא משאר הגמלים אי"כ לא נקרא רוב כלל ושפיר מהני החזקה לחייב לר' אחא :

וב"י הרשב"ם ד"ה בידוע דרב אחא פליג זכ"ש בשור המועד אפשר דכתב זאת לפי המסקנא דרב אחא לא אזיל בחר רוב ה"כ רובא נגד חזקה לאו כלום הוא כ"ל ולכן הוי שפיר שור המועד כ"ש דהחזקה דשור המועד אלים יותר מחזקה דנמל האומר אבל לס"ד דרב אחא אזיל נס בחר רוב שפיר י"ל דר' אחא לא מחייב אלא בגמל האומר דליכא רובא כעזו אבל בשור המועד מודה דפטור משום דאיכא

לר"ך למנו מטעם חזקת ג' שנים. ויפה השיג דודאי חזקת ג' שנים עדיף ממנו דהא חזין לרב יוסף לפי הריב"ס הוצא בתומים בס"ק ט' לא מהני מנו להחזיק הקרקע בידו וחזקת ג' שנים מהני ואפשר לרמות דאפשר היכא דמוחזק ג' שנים מקרי מוחזק טפי עיין בתום' בב"מ (דף ק"י) ד"ה א"ל ובתומים ס' קמ"ה ס"ק ה' ולא מקרי להו"א אפי' לרב יוסף אבל לא מוכרח דחזקת ג' שנים עדיף ממנו וגם ראי' שניה לא הבנתי דאפשר כיון דמוחזק דלית ליה אחא לולא קלא היה מהימן לומר דלית ליה אחא אפילו בלא מנו ולכך מהני המנו לאורוטי קלא אבל היכא דלולא מנו לא היה נאמן בטענתו אפשר דהקול מנרע כח המנו :

(ב) **ס"ק** ל"ז מה שחילק בנפ"ק ס"ק בין עדים ללוה עיין ס' פ"ב בתומים ס"ק ב' :

(בא) **ס"ק** מ"א מ"ש דסתם מת דהיינו פ"י על מטעם עיין באהע"ז ס' י"ז בחמ"ח ס"ק ל"ז ובב"ש שם דרש"י סובר דבמלחמה בעולם סתם מת פירושו במלחמה :

יצחק ברי"א ז"ר הבהן פייגענבורם חופ"ק הנ"ל.

סימן יד

ב"ה פאלטוסק (פלך ווארשא)

בב"ק (פ"ח.) אלא מטעם לרבי' יהא עבד כשר לעדות אחר עולה עדות לא מנית אחרת אח"כ עדות מק"ו מאשה דמותרת לבוא בקהל וכו' מר ברי' דרבינא אחר לא יומתו אבות על בנים לא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בנים דאי ס"ד כדאמרין וכו' ש"מ דלא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בנים :

וגר"ה הא דמר ברבי דרבינא ניד מק"ו דעולא היינו משום דלמד לה מקרא ומילתא דאח"כ בק"ו ערה וכתב לה קרא, אך קשה אח"כ ניד עולא מקרא דלא יומתו וכו' :

וגר"ה דהנה ביצמות (ס"ב ע"א) חיתא איהמור היו לו בנים בהיותו עבד ונחגיג ר"י אומר קיים פ"ו ור"ל אחר לא קיים פ"ו וכו' אחר רב הכל מודים בעבד שאין לו חיים וכתב בע"א ר"ש חגיגה ד"ה כאן כמשנה ראשונה [ורמז עליו שם כנה"ש] דדוקא בה" לו לעבד, בנים כשה' עבד וגשחחרר לא קיים פור' אבל אם ה' לו בנים קודם שנמכר לעבד ואח"כ נמכר לעבד וגשחחרר קיים פור' לר"י דס"ל היו לו בנים בהיותו עבד קיים פור' עשה, והנה בהא דקאמר לא יומתו ע"פ אבות שאין להם חיים בנים כתב בשיטה מקובצת בשם הראב"ד ז"ל וז"ל והכי קאמר לא יומתו אבות בעבור עסק בנים כלומר משום דבעינן בנים ואלו אין להם בנים

דאיכא רוב כנגדו ליישב דברי רשב"ס אבל העיקר נראה בעיני דלשיטת החוס' רי"ד אפילו גבי שור המועד לא שייך רובא כלל דכיון דהשורים היו של בעלים מיוחדים א"כ עיקר הספק הוא שור של מי הויק לחייבו לבעליו וזוה כולם שוין א"כ לר' אחא שפיר מהני החזקה דהמועד הויק לחייבו עכ"פ ח"י נזק וממילא אפשר דמשלם נזק שלם כיון דתלינן דשורו הויק והוא מועד דהא עיקר הספק לא היה ע"ז ולא שייך למיזל בתר רובא רק זוה האופן כגון שכל השורים היו של אדם אחד ואחד מן השורים היה מועד ולא ידענא מי מהם הויק א"כ עיקר הספק הוא אי מחויב בעליו נזק שלם או ח"י נזק ע"ז אזלינן בתר רוב תמין ולפ"ז מה שכתבו בתום' שם בב"ב ד"ה ר' אחא בשם ר"י דלר' אחא בכה"ג תלינן במועד בודאי הוא לפי המסקנא דר' אחא לא אזיל בתר רוב ורובא במקום חזק לאו כלום הוא כנ"ל ומה שכתב בתומים דאי אזלינן בתר רובא בב"מ ה"ה דאזלינן בתר קורבא דקורבא דאורייתא תמוה בעיני דהא רובא בודאי הוא דאורייתא ואפ"ה לא אזיל שמואל בתר רובא להו"א ממון א"כ אפשר אפילו לרב דוקא רוב מהני אבל לא קרוב דהא קיי"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב א"כ אפשר דקורבא דמי לשאר חזקות דמהני באיסורין אבל לא להו"א ממון ואפשר דסבר התומים דקורבא הוא מטעם בירור עיין בתום' ב"ב (דף כ"ג ע"ב) ד"ה בדליכא ולרב כל היכא דהוי מטעם בירור ד"מ שיה לאיסורין ולא דמי לשאר חזקות דלא הוי מטעם בירור רק דדינא הכי כנ"ל ואפשר עוד דקורבא גרידחא לא הוי מטעם בירור רק דדינא הכי אך קורבא דמוכח הוא מטעם בירור ושמו מוכיח עליו עיין בתום' בב"ב שם ד"ה רוב וע"ז רמז התומים בלשונם שכתב אפילו בקרוב למאד היינו דהוי קורבא דמוכח וזה מהני לרב אפילו בב"מ וכו' הסברא מיושב קוסית הפ"י בב"ה (דף י"ד ע"ב) דקאמר הגמרא שם לימא מסייע לר' חנינא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב והקשה הפ"י דמנ"ל ממנתינן דרוב עדיף מקרוב דלמא שוין הן ולכך אסור משום דספק מוכן אסור ולפי הנ"ל ניחא דעיקר הרא"ה הוא דבירור דרוב עדיף מהבירור דקורבא דמוכח דאי תימא דשוין הן א"כ הוי ליה למיזל בתר קורבא דמהני באיסורין אפילו בלא בירור רק דדינא הכי אבל רוב לא הוי אלא מטעם בירור וק"ל :

(יח) **בא"ד** בסס"ק הקשה דלמני מודה ר' יהושע בגרסה דקוטן פרע וכו' כוונתו דמיירי דבשעת נשואין הי"ה אלמנה או גרושה דליכא טענת בתולים וזוה יובן מה שחזין דה"א דדוקא גבי כהונה מנו מהני משום דכתובה דרבנן עיי"ש והיינו משום דכתובה אלמנה או גרושה לר"ה הוי דרבנן :

(יט) **ס"ק** ל"ז הראיה שהביא מס' ק"ן דהא הגמיות הא שם חס טען לקוח לא

בפסחים ובסוכה דרבנן קאמרי לר"י כל דין שאמה דין תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מלא עינים לשורש יהא יושב ובטל, לא מלא ד' מינים יהא יושב ובטל, וכן בירושלמי פסחים שם והוא מחמיר חזרע דין ר"י דולד מת מטמא את אמו טומאת לידה וא"ל חכמים דסופו להקל שיה' לה ימי טוהר, וא"כ הכא הרי הגדת עדות הוא מ"ע מחמיר' מוט, והרי זה תחילתו וסופו להקל דיהא יושב ובטל ולא יקיים מ"ע דהגדת עדות ואפילו אי ה' תחילתו להחמיר ורק סופו להקל ה' ג"כ קשה דהרי הכא אינו אליבא דרבנן דר"י והם ס"ל דסופו להקל לא אחריון ק"ו וקשה לרבנן דר"י לשיטתייהו :

והנה דהנה בר"פ שבוטע העדות ונהגת בלגשים ולא בנשים ופר"ך בנמרא מנא ה"מ, והקשה בשער המשפט (סיון כ"ח) דהרי אין מקבלין עדות בלילה וה"ל מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות וממילא אין חייבת קרבן שבוטע וכמ"ס הרשב"א ז"ל בב"ק (דף כ"ו) דכל דאינו מחויב להגיד אינו מחויב קרבן שבוטע עשה, אמנם י"ל דהא דקאמר מנ"ל היינו כמ"ס רש"י ז"ל שם מנ"ל דנשים פטולות לעדות דזה פשוט בכ"מ דנשים פטולות וזה הוא הטעם האמת במשנה אבל מקרבן י"ל בלא"ה ידעין דפטורין! וראיתי שר"י בבית'ם על שבוטע עשה, ולפ"ז עבד בלא"ה אינו מחויב במ"ע דהגדת עדות דה"ל מ"ע שהזמן גרמא, ורק דהגמרא פריך מנ"ל דפטול ושפיר משני עולא ק"ו מאשה דאין זה להקל דיהא יושב בטל דהרי בלא"ה אין עליו חיוב להגיד ואם רוצה יהא יושב ובטל :

והנה יש לתרץ קו' התוס' דיהא מחמיר ופ"ד וכר"ס פסולין לעדות כמו עבד מק"ו מאשה וגז'ן דכשרים לבא בקהל, ולפ"ז יחא דבמחמיר ופ"ד דהק"ו הוא שיהא ג"כ פטורים ממ"ע שפיר הוי תחילתו וסופו להקל :

ראיתי בידי א"ל להגאון ר"א גאליפאפה ז"ל בר' פ"ט ע"ב [והובא ביד מלאכי שר"י ובשרי חמד אות כ' סיון ק"ו] שהקשה לו חכם גדול בהא דאיתא בת"כ מן הבהמה להוליא את הרובע והגרבע מן הבקר להוליא את הנעבד ואת הטריפה ובבב"ן פריך והלוא דין הוא כו' וא"ל בעל מוס' שלא נעברה בו עבירה שפול כו', וקשה הרי הוי שופו להקל שאם לא ימלא רק רובע כו' יהא יושב ובטל וכן הקשה ממנחות (פ"ו ע"א) אף כל המנחות ה' בדין שיה' שמן זית וך מהמנחה שאינו לאכילה וכו' וקשה הא הוי סופו להקל אם לא ימלא שמן זית וך יהא יושב ובטל והמחבר ז"ל הביא דברי התוס' שבת (קל"ז ע"ב) מודה דתניא וזבחים (י"ב ע"ב) מודה בן שואי, ורמז עליהם בגליון הש"ס פסחים (דף כ"ז ע"ב), וע' בפנים מאירות ובחק נתן ובהנהגות מלפני איהן זבחים שם

בנים לא יומתו על פיהם עכ"ל, ולר"י הרי משכחת לה שיה' לעבד בנים כגון טולדו לו קודם שנמכר לעבד, ולפ"ז י"ל דעולא דהוא תלמידו דר"י כמו דא"ל ד"ח לעולא מאן זייה לך ולר"י רבך [שבטות י"א ע"ב] ס"ל דכרו וחי אשכר למילף מקרא לא יומתו אבות ט"ס בנים דהרי אשכר שיה' לו לעבד בנים :

ורפ"ז י"ל הא דהרמב"ם ז"ל (בפ"ט) למד דעבד פסול לעדות מקרא כאשר זמס לעשות לאחיו מה אחיו בן ברית ט"ס בכ"מ ובכ"מ ואם כי נאמן עלינו הרמב"ם ז"ל שזמא בן בארז מקום אבל קשה אחרי נ"ד מקרא דלא יומתו וכו', ולפ"ז יחא דהרמב"ם ז"ל דפסק בר"י דה' לו בנים בניוהו קיים שיר אין ראיה מקרא דלא יומתו, והרמב"ם לשיטתיה : **והנה** בתוס' שם הקשו מאי פריך אלא מעתה לרבנן יהא עבד כשר לעדות, ואמאי לא יליף דעבד פסול לעדות מנז"ש דלה לה מאשה, ילפ"ד ה' נראה לכאורה ויבריש מנינה בהא דקאמר דעבד פטור מן הראיה מקרא אל שני האדון וכו' פריך למ"ל קרא תפ"ל מנ"ש לה לה מאשה ומשני לא נלכא אלא לוי שח"ע וחב"ת ט"ס, הרי דמנז"ש לה לה לא ילפינן ח"ע וחב"ת וא"כ אי הוה למד מנז"ש דלה לה מאשה ה' ח"ע וחב"ת כשר לעדות משא"כ מק"ו דאשה מותרת לבא בקהל וכו' ומהא דאין לו חיים נס ח"ע וחב"ת פסול דאסור לבוא בקהל ואין לו חיים יכונו שבאמת פסק הרמב"ם ז"ל שם דח"ע וחב"ת פסול לעדות, וראיתי אח"י שכן כתוב בספר אהל דוד להגאון ר"ד דייטש ז"ל בר"פ שבוטע העדות והאריך בזה עשה, אמנם לפע"ד דז"א דבשלמא התם אין ממעט מנז"ש דלה לה ח"ע וחב"ת ד"ל דמחויב בראיה מלד החירות שבו אבל הכא אי"ל דכשר לעדות מלד החירות שלו דהרי אפילו בנשים או שלשה עדים אם נמלא אחד מהם קא"פ עדותן בטלה כ"ס באותו עד בחליו כשר וחליו פסול עדותו בטלה [וע' ברא"ש ז"ל סו"פ דמכות ובספרי נס לשושים דף ע"ח] וגרסה דאפילו לר"י יום דבעדות מתן לא אחריון נמלא אחד מהם קא"פ עדותן בטלה מ"מ היכי דהעד חליו כשר וחליו פסול מודה דהא לא הוי עד שלם, ואפילו אי נאמר דלר"י ח"ע וחב"ת כשר לעדות ממון, מ"מ שפיר הקשו התוס' בהא דפריך לרבנן דר' יהודה אלא משניה יהא עבד כשר לעדות דהרי אשכר דרבנן דר"י ס"ל דגם בממון נמלא אחד מהם קא"פ עדותן בטלה, אשכר למילף מנז"ש דלה לה, ועוד דילמא באמת לרבנן דר"י ח"ע וחב"ת כשר לעדות ומאי פריך, אך בתוס' ר"פ שבוטע העדות הקשו דלמ"ל קרא לא יומתו דעבד פסול תפ"ל מנז"ש דלה לה ועיין מ"ס בזה באהל דוד הג"ל :

קשה לי בהא דמשני עולא דעבד פסול לעדות מק"ו מאשה דמותרת לבא בקהל דהרי איתא

שם, וכשרי חמד הניל הביא קושיא מצבורות (דף נ"ג ע"ב) שה" דבין ומה החדש והישן שאינם כללים זה כזה אינם מתעשרים זה על זה כבשים ועזים שהם כללים זה כזה אינו דין שלא יהא מתעשרים מזה על זה וקשה ג"כ הרי הוי סופו להקל אם לא ימלא עשרה מכל מין יהא יושב ובטל עשה, ולפיכך בכל זה: חיים משורם קויפמן הברן אברק'ק פולמוסק.

סיבון מז

ב"ה קלוינענבערג (ארץ הגר)

קידושין (י"ג:)

חדא ריבס לא מקרי אחר אחר ועוד כתיב וינאה האיש האחרון וכו' ואיכא שתי תשובות בדבר גירושין שריא וגומרת אף מיתה שריא וגומרת, והנה קשה טובא דאין זה שתי תשובות בדבר דהא ר"א אמר לתרוץ הילפותא מקרא דפן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה ולא ימא אחר יבס וע"ז לא הטיב רק תשובה אחת ריבס לא מקרי אחר אבל התשובה השני' דלפינן דמיתה הבטל מתיר מהיקשא אינו מתרץ הילפותא דאיש אחר רק מלחמה:

אבר

כאשר עברתי עוד הפעם על השקלא וטרי' ראיתי דלק"מ דכל הסוגי' מן בשלמא גט דכתיב וכו' אלא מיתה הבטל מניל עד אלא מדאמר קרא פן ימות וכו' הוא דברי המקשן דפריך מניל ורובה למאז טעם מהיכא ומהיכא עד דמסיק מקרא דפן ימות ועל האי דברי המקשן ותרין מתקף לה ר' ישא בר' דר"א אימא מאן אחר יבס והדרה הקושיא מניל לדוכתי' וע"ז מהדר ר"א דעל הקושי' מניל י' שתי תשובות חדא דברי המקשן דליף מקרא דפן ימות ועוד דאיכא הקושיא וזה פשוט וברור:

אבר

כיון דאמא האי סוגי' לידן אימא דה מלחא דהנה הני קראי דבנה בית ונטע כרם ואירס אשה בכולן כתיב ואיש אחר יתנבנו ואיש אחר יתללנו ושם ע"כ הכוונה על הקרוב היורשו כי איש זה מה בעי התם והתורה ירדה לסוף דעתן של ב"א כי יותר כליב ל' אס בנה בית ונטע כרם ולאחר שלא עמל בו יתננו חלקו כדברי קהלת כי רק להגדיל הכאב אמרה תורה ואיש אחר יתנבנו ויתללנו דאל"כ הרי די באמרו דבנה בית ולא חנכו ומעשה נראה באירס אשה מה פעל ועשה לטובת האי איש אחר כדי שנאמר בו דעינו רעה לראות שירש אחר עמלו בלי טורח אבל אם נאמר דאיבס קאי אז ניחא דכמו בבית וכרם הבין ליורשיו כמו כן נפל ארוסתו לפני היבס מלך ירושת אחיו כי זקוקה לו וקונה אותה גע"פ בביאה בלא כוונה ודומה שפיר אשה לבית וכרם, אבל אי קאי איש דעלמא הלא אין לאיש שום חשבת באירוסין שלו ומדוקדק בזה מה דאמר רב שישא

ומעתה לדין אתו להבין דברי ר"א ריבס לא

מקרי אחר דהא ע"כ איבס קאי כניל אבל מה שנראה לפע"ד בזה הוא דהנה לפי האמור דברי להגדיל הכאב אמרה תורה ואיש אחר יבא אחריו לירש עמלו עדיין באשה שנפלה ליבס אחיו קשה הוא אדרבא תורה אמרה לטובת המת יבמה יבא עלי' להקים לאחיו שם בישראל ואיך נאמר דענין זה שהוא לטובתו להקים לו שם ירבה הכאב אבל הענין ניחא בשגדקדק בקרא שם דכתיב לא תהי' אשת המת חולה לאיש זה יבמה יבא עלי' הרי אמרה תורה בפירוש דלעומת שמה' אשת המת לאיש זה יותר ניחא ל' שמתייבס מאחיו אבל הכבוד היותר גדול ה' לו שמה' צרורה באלמנותה כל ימי' לבכות על בעל נעוריו וכמו שזמנין במלך דתנן בסנהדרין (דף י"ח) דאין מייבס ואין חולך את אלמנתו כיון דאסורה לינשא לאיש עולמית הרי דהכבוד היותר גדול הוא שלא תנשא לאיש כלל אבל מאחר דבהדיא לא רצתה התורה להחמיר עלי' שהתענן בשבילו ולעומת שלא תהי' לאיש זה בלא הגיט זש"ק יותר מזה לו (שלא) תנשא עכ"פ לאחיו, אולם אם נאמר דאלמנה דעלמא באמת אסורה לעלמא ומ"מ אמרה תורה שמתייבס לאחיו ע"כ לומר דהאי יבוס הוא תועלת ותיקון יותר ממה שתנשא צרורה באלמנותה ואז אולי באלמנת מלך ה' מייבמין וא"כ איך אמרה תורה פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה אי קאי איבס וזה אדרבא הוי דיקחנה היבס הוא שתועלת לו יותר ממה שתנשא צרורה באלמנותה ואיך יגדל הכאב ע"י שידע שמתייבס הלא יותר יכאב לו אם אין לו אה ולא תתייבס ולכן ע"כ האי אחר לאו יבס קאמר אבל לפי האמת דמיתה מתרת ואיכא כאב ביבוס יותר ממה שלא היבה נשאת כלל שפיר הדרין לפרש איש אחר יבס קאי' דומה לאיך ומה שאמר ר"א אחר לא איקרי יבס היינו לפי הסלקא דעתן דמיתה אינה מתרת ומיושב שפיר קושי' התוס' שם דהקשו דמזינן דריבס מקרי אחר וז"ב בס"ד:

הק' משה שמואל גראנזער רב דפ"ק והגריד.

סיבון מז

ב"ה אהוינענבערג

הרמב"ם (פ"ב מה' שגנוח ה"ט) כותב וז"ל אומן

אומן שבא למול לפנות היום כיום השבת ואמר לו לא נשאר פנאי כיום כדי שתמול ואם תתחיל למול לא תשלים עד יציאת שבת וממלאה חיבל בשבת ולא עושה מזה ואמר רגיל אני וחריז ובמהרה אמול אם לא השלים אלא עד יציאת שבת חייב תפאת עכ"ל ובכ"מ מראה מראה לזה (שבת דף קל"ג ע"ב) אבל המלות "אם לא השלים אלא עד יציאת שבת" אינם שמה בגמ' וכפי הגרסה הוסף זה לתוך חז"ה קושיא כדרכו והנה דברי הרמב"ם ז"ל תמוהים דהא הוא בעלמא פוסק (בפ"א מה' שבת) דמקלקל בחבורה פטור יע"ש ואם כן יקשה אחזי באם בלא הספיק למולו אלא עד יציאת שבת חייב, הא על מה שטעה בשבת פטור יען שלא היה רק מקלקל ומה שתיקן במוצאי שבת בזה שגמר הא היה זמן היתר ואם כן איך מחייבת ליה על שגמר המילה בזמן היתר על מה שקילקל בשבת עלמא ושחטתי שחטקה כן בשאג"א. עוד קשה דברי הר"מ ז"ל בפירוש התשעה (חולין) השוחט בשבת וביו"ט שכתב וז"ל שמה ואמר השוחט בשבת אם היה שוגג לפיכך שחטתו כשרה ושחא תאמר ולמה לא תהא שחיתתו חיד בשבת כשרה הואיל ואינו מחלל שבת ואין שחיתתו פסולה אלא אחר גמר שחיטה ואם שחט אח"כ שחיטה שנייה הוא שיה' אסור דע שמשחיתתו לעשות חבורה בלואר הבהמה הוא מחלל שבת קודם שישחוט שום דבר מהשחט והקנה, ואם תרצה לבאר יותר מזה תאמר בשעה שישחוט קלת מהסימנין קודם שיגמור הסימנין הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול עכ"ל עש"ה. וג"כ קשה הא הוא בעלמא פוסק דמקלקל בחבורה פטור וכיון שכן איך נעשה מומר על ידי חתיכת העור הא אזי היה רק מקלקל, ועוד תמוהים דבריו ואם תרצה לבאר יותר מזה כו' כמה ביאר יותר בזה שכתב שנעשה מומר מחתיכת הסימנים יותר ממה שכתב שנעשה מומר מחתיכת העור והנה התוס' כתבו שאפי' שחיתת מויד כשר בפעם אחת יע"ש בסוג' דהשוחט בשבת והנה לריכ"ס אנו לבאר באיזה סדרה פליגי הר"מ והתוס' ז"ל ולישב זה נראה דהנה (חולין דף ע"ב) פליגי ר"י ור"ל אם ישנה לשחיטה מחוץ או אינו לשחיטה אלא לבסוף ור"י אית ליה דישנה לשחיטה מחוץ ואמר' התם דלר"י אם שחט מקנת סימנים בזמן וגמירן בפנים חייב ופסק הרמב"ם ז"ל כר"י דישנה למי"ם וחייב משום שחיטה חוץ ולריכ"ס אנו להבין אחזי חייב משום שחיטה חוץ הא אי לא היה שחט יותר מהאי מקנת היה פטור דהא אין חייבין משום שחיטה חוץ אלא בשחיטה שכינא בה כשר למצוה וגמלא שיעקר החיוב בא על ידי שגמירן בפנים והא אזי במקום המותר שחט ע"כ נריכין אנו לומר שסדרת ר"י שעל ידי זה שגמירן עשה גם ההתחלה לשחיטה וכיון שכן אכל ר"ל סובר

שאין ההתחלה נקראת שחיטה על ידי הגמר בשום מקום וכיון שכן איך אהיה רוצה לחייבו על ההתחלה אי אפשר לחייבו שלא היתה שחיטה והגמר הא היה במקום ההכשר ואין הגמר מחשב להתחלה שתקרא שחיטה להתחייב עלה ובכל מקום לא חייבה התורה רק כמה שתקרא שחיטה והיינו הסוף שחיטה שכינא בה כשר בלואר מועד וכיון שהגמר היה במקום היתר פטור ועל ידי זה נתישב כל הקושיות הר"ל הא דמחייבין האומן על ידי שגמר המילה במוצאי שבת, יען שעל ידי הגמר מחשב גם ההתחלה לתיקון ואין לומר הא הגמר היה בזמן היתר הא איך אהיה מחייבו על שחיטה חוץ ע"י גמר הסימנין שהיו במקום היתר ע"כ הגמר אף שהיה במקום היתר עושה את ההתחלה שהיתה באיסור לשחיטה וחייב עלה משום ש"ח כן נמי האומן עשה על ידי הגמר שטעה במוצאי שבת את ההתחלה המילה לתיקון וחייב משום חובל אף שגמר המילה היתה בהיתר ושפיר אלטריר ליה לר"מ ז"ל להוסיף אם גמר המילה במוצאי שבת אף שזה יתא' בגמ' כדרי שלא יקשה הא הוה מקלקל ובגמ' אפשר מיירי למאן דמחייב מקלקל בחבורה וכן אחי שפיר כמה שטעה לחומר לזה ששחט פעם ראשון בשבת לפסול שחיטתו על ידי חתיכת העור משום דהגמר עשה את ההתחלה לשחיטה ותיקון ושפיר כתב ואם תרצה לבאר יותר מזה כי באמת יכולין לחשוב שעל חתיכת העור לא נעשה מומר כיון שהיה מקלקל ולא מליטו רק שגמר הסימנין עושה את ההתחלה לשחיטה היינו רק הסימנין השייכין לשחיטה ולא את חתיכת העור ולכן כתב ואם תרצה לבאר יותר מזה היינו שע"י ההתחלה הסימנין נעשה מומר והיינו בעת שגמרו שוב מקרי ההתחלה לשחיטה ומחייבין עלה משום ש"ח וכן מקרי שחיטה וחייב עלה משום שבת ונעשה מומר על ידו זה שגמר הסימנין והתוס' פוסקין כר"ל משום דרבא סובר כותיה בזבחים וכן פוסק מהרש"ל ביש"ש להדיא ולכן שוב אי"ל דהגמר עשה ההתחלה לשחיטה ותיקון ושוב לא נעשה על ההתחלה מומר יען שאזי היה מקלקל ולכן מכשירין אף שחיתת מויד. ולפ"י יש להחמיק דברי הגמ' ביומא שסדרת ר"י הוא דחצי שיעור אסור מן המורה משום דחצי לאיטרופי ואיה' סדרה יש בזה דמשום דחצי לזירף לכן אסור מן המורה לאיסור דדרבנן שייך לומר כן משום דחצי לזירף גזרו רבנן אף על חצי שיעור ולא לאיסור מורה אף לדבריו איש דר"י אזיל לשיטתו שסובר שכל מקום חייבין על ההתחלה ואף באכילת איסור על הגמר של זית מתחייב גם על ההתחלה אכילה וכיון שכן איך יכולין אנו לומר שחצי שיעור מותרת מן המורה הא כשיאכל חצי זית שני בתוך אכילת פרט מתחייב גם על ההתחלה ואיך יכולין אנו לומר דחצי שיעור מותר הא על אכילת היתר לא מתחייב. וזה פי' הגמ' הא חצי לאיטרופי רוצה לומר

כיום עם מעות נחתיים משום שבת שוב יתחייב משום גניבה על המעות שהיו אחר דהקדים איסור שבת לאיסור גניבה של שאר המעות אך כבר הק' בן הירושלמי כתובות (פ"ג ה"א) במדליק גדים בשבת על השיבולת הראשון חייב מיתה מכאן ואילך בתשלומין ומשי דעל כל שיבולת ושיבולת יש חיוב מיתה וא"כ כאן נמי על הולאת כל מטבע ומטבע יש חיוב מיתה והנה מבואר בחי' רע"א כתובות (דף ל"א) דהחיוב של כל שיבולת ושיבולת הוא בחי' שוגגין דהא ליכא התראה ומיתה עכ"ל וא"כ למ"ד שיש חיוב בחיובי מלקות וכ"כ החי' הרי"ם (ח"מ כ"ח) עיי"ש א"כ מדויק שפיר מה דתני במגדל ויולא פטור משום איסור שבת ולא נקט איסור סקילה דהא פטור על כל המעות ואיסור סקילה ל"ה רק בשורה הראשונה ועל השאר ל"ה רק ח"מ שוגגין וע"כ תני איסור שבת וז"ל :

והנה יש עוד שינוי בלשון הברייתא דכתובות ובבב"ב (פ"ז) איתא ה"י מגדל ויולא מגדל ויולא פטור ובסנהדרין נקט רק פ"א מגדל ויולא פטור וגם דכתובות ובבב"ב תני שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד ובסנהדרין תני איסור גניבה ואיסור סקילה וז"ל דזה תלוי בסוגי' דשבת (דף ל"א) ה"ל דלרבנא דמייירי בכים עם מעות וביולאת מקלת הכים קונה המעות שילא וחייב גם משום שבת דא"כ לש"א וכן ביולאת של כל שורה ושורה מהמעות שייך למתני מגדל ויולא מגדל ויולא דיש כאן איסור גניבה ושבת הרבה פעמים משא"כ למ"ד א"כ ש"א דבעב"ל כדאוקי הש"ס בנסכא דלא מתחייב משום גניבה ובבת עד שמוציא כל הכים אין כאן רק מגדל ויולא פ"א והנה בשבת (ל"ב) מבואר דקס אב"י בשעת' דרבא דא"כ לש"א וקס רבא בשעת' דאב"י דא"כ ש"א עיי"ש א"כ א"ש דכתובות נקט רבב"א לשון הברייתא בשעת' דא"כ לש"א וע"כ תני מגדל ויולא מגדל ויולא דה"י הקנין והולאת הרבה פעמים וכן בבב"ב דפריך ר' ארז בר מתנא לאב"י נקט לשון הברייתא בשעת' אב"י דקס בשעת' דא"כ לש"א ובסנהדרין דפריך רבב"א לרבא דקס בשעת' דא"כ ש"א וע"כ מוקי הברייתא בנסכא ע"כ נקט מגדל ויולא פ"א וז"ל ונ"ל דמשו"ה בסנהדרין נקט בתחלה איסור גניבה ואח"כ איסור סקילה ובכתובות ובבב"ב תני איסור שבת בתחלה משום דבאמת יש להקדים איסור גניבה כיון דמייירי בדין גנב ודמו"י דריש"א רק בכתובות ובבב"ב דתני ב"פ מגדל ויולא דמייירי בכים עם מעות אי תני איסור גניבה בתחלה ה"א דא"כ ש"א נקדים איסור גניבה לאיסור שבת ומ"מ פטור לכך אקדמי' בתחלה לאיסור שבת לאשמעינן דא"כ לש"א, ונ"ל הטעם דלא תני בכתובות ובבב"ב איסור שבת ואיסור גניבה כמ"ש בסנהדרין משום דלפ"מ דמוקי במעות הו"ל דחיוב שבת על שורה הראשונה פטור איסור גניבה של

לומר באם אם יאכל שוב ח"ו בא"פ יתחייב משעת התחלה אכילה לכן א"א לומר שח"י שיעור מן התורה מותר אבל ריש לקיש לשיטתו שסובר שאין מתחייבין רק על הגמר בכל מקום ושוב אין ראייה ממה ש"אכל ח"ו בבא"פ יתחייב שח"י שיעור מן התורה יען שבכל מקום עיקר החיוב על הגמר וראייה בשיטה מקובצת בפ' אלו נעדרות בסוגיא (דף קל"ב) ב"ד"ה אי נמי כשגומר שיעור קלירה בשבת מתחייב עוד על התחלה השיעור וזה ממש כדברינו יע"ש ומה יש ראייה להרמ"א ז"ל שכתב בתשובה להחיר שני מוהל"ן בשבת ולא אמר' שהמל יען שלא גמר המזוה מחלל שבת יען שבעת שהשני גומר עושה את התחלת המילה לתיקון כמו שכתבתי גבי שחיטת חוץ ומילת שבת וגמר המילה במוציא שבת ואין לחלק יען שבשני גברי לא אמר' כן ולהדיא משמע מגמ' חולין דאין לחלק עיין שמה גבי שחיטת פרה בשני גברי ודו"ק והמהרש"ל שאוסר למול בשני מוהל"ן בשבת אולי לשיטתו שפוסק בספרו יע"ש על חולין כריש לקיש ואין הגמר עושה את ההתחלה לתיקון וכמו גבי שחיטת חוץ וז"ל בס"ד :

ברדכי נידערבערג אבד"ק הג"ל.

סימן י"ז

ב"ה לארז

(א) בתובות (דף ל"א) מהיב ר' ביבי בר אב"י הגונב כיום בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידו איסור סקילה ה"י מגדל ויולא מגדל ויולא פטור שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד כו' ובסנהדרין (ע"ב) איתא מתני רבב"א הגונב כיום כו' מגדל ויולא פטור שהרי איסור גניבה ואיסור סקילה באין כאחד כו' עיי"ש ונריך ליתן טעם מדוע בכתובות נקט בסיפא איסור שבת ובסנהדרין נקט איסור סקילה :

ונ"ל דהנה הש"ס בכתובות העיר אח"י נקט בריש"א קודם שיבא לידו איסור סקילה ובסיפא נקט איסור שבת ותי' דברי"א קמ"ל אפילו במזיד דהוי בסקילה חייב ובסיפא קמ"ל אפי' בשוגג דל"ה בסקילה רק איסור שבת פטור דחייב מיתות שוגגין פטורין ע"ש ונלע"ד להעמיס הדבר יותר דבשבת (ל"א) קסבר ר' יוחנן אפי' מוציא קופה מלאה חרדל פטור עד שיוציא כל הקופה דאגד כל' שמי' אגד מחיב רבב"א הגונב כיום כו' ה"י מגדל ויולא פטור שהרי איסור גניב' ואיסור שבת באין כאחד ואי ס"ד א"כ שמי' אגד קדים ל"י איסור גניבה לאיסור שבת ומוקי הש"ס בנסכא עיי"ש מבואר דרבב"א ס"ל דמייירי בכים עם מעות ובשהולא מקלת הכים קנה את המעות שמבחוץ ונתחייב משום שבת דא"כ לש"א ולבאורה יש להעיר דבכים יש הרבה סורות מעות וכיון דביולאת מהלך

כל המעות הבא אח"כ לכך חני איסור שבת וגניבה להורות דשניהם הם כאחד ממש והוא משום דעל כל שורה ושורה של מעות איכא חיוב שבת כמ"ס הירושלמי כ"ל :

והשתא מיושב שפיר מה דבכתובות ובב"ב חני בהא דמגיר פטור משום איסור שבת ובסנהדרין חני איסור סקילה דבכתובות ובב"ב דחני מגיר ויואל מגיר ויואל דמירי ב"ב עם מעות דיש קבין בכל שורה ושורה של מטבעות לא חני למימר דפטור משום איסור סקילה דליכא חיוב מיתה רק בשורה ראשונה ולא על שאר המעות לכך קאמר דפטור על הכל משום איסור שבת דהוי כחמ"ס אבל בסנהדרין דחני מגיר ויואל פ"א דמירי בנסכא שוב שפיר הוי איסור סקילה כשמוציא כל הכיס ומשום סקילה פטור על כל הכיס ודו"ק, ולפ"ז מה דנקיט בשבת (נ"א) פ"א מגיר ויואל פטור שהרי איסור גניבה ואיסור שבת באין כאחד הוא משום דהש"ס חסיק האוקימתא דמירי בנסכא וא"כ ה"ל שון הברייתא מגיר ויואל מגיר ויואל ב"פ דמשמע שקנה הרבה פעמים לא הומ"ל בנסכא לכך נקט פ"א מגיר ויואל ומאחר דחני פ"א מגיר ויואל סיך למחני איסור גניבה ואיסור שבת כמ"ס בסנהדרין כ"ל ולא נקיט לשון סקילה כמ"ס בסנהדרין משום דלרבנ"א דמוחיב וס"ל דמירי בכיס עם מעות ולא דייק דמגיר ויואל הוא רק פ"א דאף במעות סיך למחני פ"א מגיר ויואל דאטו כי רוכלא לחשב ולזיל לדידי' אי' למחני איסור סקילה כיון דעל שאר המעות ליכא חיוב מיתה אלא הוי כחמ"ס משום נקיט עם מגיר ויואל פ"א ונקיט איסור שבת מילתא דשוי להריויהו ודו"ק היעב :

(ב) עו"ר מה דנקיט בסנהדרין בהא דמגיר איסור סקילה דהנה הש"ס משני והלכת' דשדנהו בנהרא ודעת הרמב"ן דהוא דוקא באבדו מיד כנון שגלגל ידו ועשאו קטפרס ונפל מיד לנהר עיי"ש אבל דעת רש"י ותוס' ובעהמ"א דאפי' אבדו אח"כ פטור וכ' הח"מ (פ"ג מה"ג) דפי' הרמב"ן רחוק ובטומ"מ (שנ"א) כ' דין גונב כיס בשבת ודין מחתרת וכ' בשם ר' ישע' דבמחתרת אם שיבר אח"כ חייב וכ' הפרשה דדוקא במחתרת שמשי'א מהמחתרת אולא חיוב מיתה ואסור להרוג ליש קלב"מ משום חיוב שיבר אח"כ אבל בשבת דחיוב מיתה של שבת לא אול אף באבדו אח"כ פטור וכ"כ הש"ך וג"ל דה דוקא במיד והתרו בו דליכא חיוב מיתה שפיר סיך קלב"מ אף ע"מ ששיבר אח"כ אבל בשוגג אף דקיי"ל חמ"ס פטורין משום כיון דאילו אתרו ב"י פטור מ"מ לא עדיף ממחתרת כיון דכאן נמי ליכא חיוב מיתה אי' מיושב מה דנקיט בסנהדרין איסור סקילה דכיון דחסיק בשדנהו בנהרא ובפשוט מירי באבד אח"כ כמ"ס המ"מ בהגדה לומר דמירי במיד ומשום דחיוב סקילה

לא חיל ל"י פטור אף כשאבדו והפילו לנהר אח"כ ח"ס ולאבדוהו ז"א דבדרישה (ש"ס סט"ז) כ' דבשבת בשבת ולפ"ז לא כ' הטור דמיתה ומזון באין כא' משום דבאמת אין באין כא' דמיד כששחט סימן א' מחייב מיתה וחייב דו"ס בשוחט לגמרי ואש"ה פטור דמיד שחילל ונתחייב מיתה בהאי מעשה וט לא מחייב מזון אלא מעשה דקלב"מ כמ"ס ב"י ש"א עיי"ש והיינו דכיון דנתחייב מיתה בתחילת שחיטה הול"ל קלב"מ שיקנה הבמה ורק כיון דהוא צעין ל"ק עכ"פ משטר ע"מ שהיזק אח"כ כמו בגונב כיס כ"ל ובטור שם כ' אפי' לא התרו בו כ' הרי מבוזר דבשבת גס בחמ"ס פטור אף באבדו אח"כ אף הנה כבר תמה הדו"מ (מערכת ה') ע"ד הדרישה דעיקר הטעם דגס בסוף השחיטה י' חיוב שבת כמ"ס הירושלמי במדליק גדיש דיש חיוב שבת בכל שיבולת ושיבולת וג"ל דכוונת הדרישה שלא יקשה דלמ"ל להטור לכתוב אפי' לא התרו דהא גס בהטור ל"ה על סוף השחיטה אלא כח"מ שוגגין כמ"ס הגרע"א שם ע"כ ה"י דהומ"ל דמיתה שבתחילה פטור אי' שוב לא שמעינן אלא דבהתרו שיש חיוב מיתה ממש פטור גס ע"מ שהיזק ושיבר אח"כ אבל לא בחמ"ס ודו"ק :

(ג) והנה י' טור שינוי בלשון הברייתא דבכתובות חני ברישא בגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור סקילה ובשבת ובב"ב ובסנהדרין חני קודם שיבא לידי איסור שבת וג"ל בפשוט דהא בכתובות פריך רבנ"א נימא הגבהה לורך הולאה ומשני ה"ע כשעמד בו ומסיק ככ"ע דמהלך כעומד מבוזר דרבנ"א רלה לטובות מכאן דלא אמרי' עקירה לורך הגנה ואף דבעקירה הותחל איסור שבת לא מפטיר דכתיב כיון דליכא חיוב סקילה עד הגנה ע"כ שפיר דייק ומני בלשון הברייתא שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור סקילה דאף דהוי עקירה שהוא איסור שבת דחתי לידי חיוב כמ"ס בשבת (ג') מ"מ פטור כיון דהוי קודם איסור סקילה אבל לפ"מ דמסיק הש"ס כר' אבין דעקירה לורך הגנה ומוקי הברייתא כשעמד או ככ"ע ועכ"פ הוי הקנין של גניבה קודם עקירה שוב דייק ומני בכל דוכתא שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת דחיוב בגניבה הוי קודם שהתחיל כלל איסור שבת בעקירה אבל אם ה"י מתחיל איסור שבת ה"י פטור משום דעקל"ה ח"ס :

(המשך יבא א"ה)

ה' יוסף יהודה לייבוש ראזענבערג
דומ"צ פ"ק הגי' :

סימן יח

ב"ח שידלאווצי

(א) הרמב"ם פסק כפ"א מה' חמץ ומלה הל' ג' דליכא

לא מיקרי דקדמו עשה דהא לא נשאר רק זה דלאחר העברת הלאו יהי מחויב בהעשה וא"כ ודאי שוב ל"ה קדמו עשה רק לאו הניתק לעשה משא"כ בפ"ר שפיר כתב הרמב"ם דלוקה דאיתו לאו הניתק לעשה רק שקדמו עשה כג"ל ונכון ודו"ק :

(ב) והנה התוס' כאן ד"ה לא תויתא הקשו דלאו דלא תויתא הוי. לאו שקדמו עשה דבבית אחר ואכל דקדים ע"ש. ועיין במל"מ שם בפ"א מה"ח דכתב דהרמב"ם דחה בוגי זו מהלכה משום דבמספחא תנא המקיים בכלאים ומשייר בחמץ איתו לוקה משמע דוקא במשייר משום דאין בו מעשה אבל בקנה חמץ או חמץ לוקה ע"ש, והנה לפי דברי התוס' הג"ל דהקשו דהא בלא תויתא הוי לאו שקדמו עשה וכן רש"י הקשה מהא דכידר טלין דתני האוכלו ה"ל בל"ת ומסתמא הוא מטעם דהוא לאו שקדמו עשה ולא ניתק לעשה וכתב רש"י דל"ל להאי תנא הא דתני כידר טלין וא"כ עוד יותר י"ל דרמב"ם דמי סוגיא זו מהלכה דהרי קאמר כאן דלאו דלא תויתא הוא לאו הניתק לעשה וכנגד זה אמר דלאו דבל יראה הוי ג"כ ניתק לעשה כיון דנראה דסוגיא זו אולא דלאו שקדמו עשה לא הוי בל"ת גמור משא"כ למאי דסבירין באמת דלאו דלא תויתא איתו לאו הניתק לעשה ולוקין מטעם דהיכא דקדמו עשה איתו לאו הניתק לעשה וא"כ ממילא גס לאו דב"י לא הוי ניתק לעשה רק לאו שקדמו עשה וכמו שהקשו באמת וכג"ל אבל אם באתו בל"ל לסבירא זו דב"י הוי לאו שקדמו עשה שוב יותר נוכל לומר כסבירא הג"ל דבאמת בפסח שני הוי ניתק לעשה ולא קדמו עשה משא"כ בפסח ראשון הוי קדמו עשה ולוקין כדברי הרמב"ם ולא נלעזר לומר דנדחה הסוגיא מהלכה לענין ב"י יען דב"י הדברים מוכרחים בגמ' לומר כן כג"ל, ואף דהיה אולי מקום לומר דהפי' בגמ' דקאמר דב"י הוא ניתק לעשה לשיטת התו' ה"י הפי' דגבי פסח ראשון הוי ניתק לעשה ולכן אימעט בפסח שני אבל ל"ת גמור בפסח ראשון לא שמענו עדיין דאימעט אבל שוב יותר נוכל לפרש כג"ל דלשיטת הרמב"ם יהיה הפי' דפסח שני הוי ניתק כיון דאימעט מהעשה דתשבינו דקודם פסח משא"כ בפסח ראשון דאיתא לעשה דתשבינו מקודם הוי באמת לאו שקדמו עשה ולא ניתק לעשה וכדברי התוספתא ודו"ק :

(ג) ושוב ראיתי שכל זה אם כה"ג דהעשה נכתב לאחר הלאו כמו בתשבינו רק דמשמעו מקודם כג"ל אם כה"ג הוי ניתק לעשה לכא"ל לימוד ערוך הוא בגמ' ביומא (ף' ל"ו ע"ב) דפליגי שם אי לאו דנביה הוי ניתק לעשה משום דכתיב אחריו לגר אשר בשעריך חגגה כו' רק משום דכ"ע מעיקרא משמע קודם אכילה וגם גבי פאה דכתיב תעזוב אחר הלאו שלפאת שך ל"ת אי הוי ניתק לעשה ע"ש וא"כ נראה

דאם קנה חמץ בפסח לוקה משום דהוי יש בו מעשה, ותמחו עליו מהא דפ' מי שהיה (ד' ל"ה) דאיתא התם בפרי' מאי קא ממעט ל"י לא יראה ולא ימלא דמיו ל"י דהאי איתו לוקה דה"ל לאו הניתק לעשה והאי איתו לוקה כו', וכתבו התוס' שם מכאן משמע כמו שפי' הר"י ככ"ס דלא יראה הוי ניתק לעשה וכדפירש בגמ' וא"כ מצוה דאם קנה חמץ בפסח איתו לוקה משום דהוא ניתק לעשה דתשבינו כל ימי הפסח וכן תמחו כל האחרונים והאריכו הרבה בזה ולא ראיתי בדבריהם שוב נכון ע"ז. אבל לדעתי אין כאן שום קושיא סוגיא זו דבסוגיא זו הדברים נכונים בפשטן, דהרי דאי יש לדקדק הרבה בסוגיא זו בל"ז, דקאמר דממעט כל יראה הניתק לעשה והרי האי ניתק לעשה היינו לעשה דתשבינו והרי בר"ש הסוגיא אחר ת"ל על מצות ומרורים יאכלוהו ואין ל"י אלא מצות עשה מצות ל"ת מניין והיינו ד מר דממעט אלא מצות עשה שלא על גופו כדמפרש גמ' אח"כ בפרי' מאי ממעט ל"י השבחה שאור והשתא א"כ האריך אפשר לומר דלא ממעט במצות שלא על גופו בל"ת רק ל"ת הניתק לעשה אבל לא ל"ת גמור דל"ת גמור אכתי יהיה טוהג בו אף בשלא על גופו דלא מוכח רק בל"ת הניתק לעשה והרי כיון דממעט ל"י מעיקרא מהעשה דתשבינו וכבר איתו טוהג בו בפסח שני העשה דתשבינו, וא"כ שוב אין כל יראה ניתק בו לעשה כיון דמהעשה גופא קממעט ל"י וא"כ האריך יהיה הלאו ניתק להעשה ואפ"ה נמעט מפרטי' דלא מעשה וא"כ שוב מוכח דאפילו בל"ת גמור נמעט מצות שלא על גופו ול"ז שוב קרא לל"ת גמור שלא על גופו וזה ודאי קשה, ועכ"ל כך דעשה דתשבינו יש בו שני ענינים אחד קודם העברתו הל"ת ואחר שטבר על ל"ת דאימעט בפ"ס מעשה דתשבינו היינו מעשה דתשבינו שקודם הל"ת שטוהג עוד מערב פסח מחלות אבל מהעשה דמחויב לאחר העברת הל"ת שזה התיקון הל"ת מזה עדיין לא אימעט לכן שפיר קאמר דעדיין הוא ניתק לעשה לכן אימעט מחלות שלא על גופו, והשתא ממילא יתיישבו דברי הרמב"ם כמובן דהרי הקשו על דעת התוס' דב"י הוי ניתק לעשה והיינו לעשה דתשבינו והרי הוי לאו שקדמו עשה דהרי בפ"ס מחלות טוהג העשה דתשבינו וב"י לא הוי רק תוך הפסח וא"כ הוי לאו שקדמו עשה ול"ה ניתק לעשה כה"ג כדאיתא בפרק ג' דמכות ותירנו בתירושים שונים בדוחק עיין בדבריהם והנה עכ"פ י"ל ודאי בטעם הרמב"ם דפוסק דלא הוי ניתק לעשה משום דהוא באמת הוי לדידיה לאו שקדמו עשה דכה"ג ל"ה ניתק לעשה כג"ל, וא"כ לא קשה ממילא מנמרא זו דהכא שפיר האמר דהוי ניתק לעשה דהא בכלן אימעט מעשה דתשבינו שטוהג קודם איסורו רק שערין נשאר העשה שטוהג אחר איסורו אחר שטבר על הל"ת וכ"י וא"כ שוב שפיר

פיו מלובב מ"ש שזכו עמה למפרע העמים מהפסולים
שהיו שלהם מעיקרא ואח"כ כשנעבדו נאסרו וא"ל
ביטול כדון ע"ז של ישראל אע"ג דהנכרים עשו שינוי
בהם הא בקמחין וסלמות דמחטו התבואה ונשחטו.
בכ"ז וכו' הבאים להארץ אותם למפרע, אמנם הפר"ד
דרוש ט' כתב דבמס' ר"ה י"ג בדיה קליירכס כתבו
דאע"ג דא"י מוחזקת לנו מאבותינו יש להם חלק במה
שזרעו. ואין תימא מהירושלמי דזכו למפרע דרק
בקרקע זכו למפרע והקמחין והסלמות הם ששייכים
לנכרים שזרעו מ"מ הם גידולי ארץ וכללו נהנו העו"ג
מתנה לישראל בבואם לארץ ואח"כ לשו ונחתיבו
בחלה בשעת גלגול העיסה. וא"כ בתלושין לא זכו
למפרע וזכו קשה מהפסולים דקנו גם חלק ישראל
בשינוי מעשה :

(ב) **וחשבת** בזה ב"ה אם כי א"י מוחזקת לנו
מאבותינו היא לגבי דין מאמינים
בז"מ אבל האמוריים שהיו בידם צמורת שלהם כי לא
ידעו ולא הבינו הבטחת הש"י לאאע"ה שמאל והלחה
מוחזקת בה ולא נתכוונו לגזול כי סבורין שהוא שלהם,
והפ"י בכתובות (דף למ"ד ע"ב) במס' ד"ה ולאז"י,
כתב איכא לאוקמי דאיירי שהוא שוגג וקסבר שהם של
חולין שלו ול"ש לומר דקניא בהנבחהו בין שהוא שוגג
ולא נתכוון לקנותו וכו' ול"ש לומר נמי כיון דגזלינן
ע"כ קאי ברשותו לענין אחריות שאם תשרף יתחייב
באחריותו הא לאו גזלן הוא כיון שהוא שוגג. ובהדיא
אמרין לקמן (דל"ד) כסבורין של אביהם הוא וטעמיה
א"מ אלא דמי בשר בזול, והנה דעת הפ"י בגזל בשוגג
דסבר שהוא שלו אף שהשתמש בה פטור מאחריותו
וא"ל עליו ג"כ דין שואל ולא נכנס כלל לרשותו בשום
חיוב ואיכא לדמויי למ"ש הריטב"א בסוכה (דף ל"ה)
וז"ל ובירושלמי פסלו בפסח מה"ט מזה גזילה ומשום
דהו"ל מהב"ט דקניי' ביאוש וש"י וכו' ובגמרא דין
לא אדברו הא אחס כלל משום דלא משכיל דסברי לה
בדאמרין באלו נערו דמכי לעסיה בפומי קניא דלא
בר אהדורי' הוא ואין להגזול אלא דמיס וכו' לא משכיל
אלא במע"ש ואליבא דר"מ דהכא כיון דברשות הוא
אוכל ומשלתן גבוה קא זכי בדין ל"ל דקניי' בלעיסה
דכי אימא דגבוה הוא ול"ק ב"י לכס לר"מ מא"כ
בטבל ותרומה וכו' וכו', ה"ג בדבר שהוא סובר
ששלו הוא ואם כי באמת אינו שלו וא"ל רשות לשנות
מ"מ לפי טעמותו הוא עושה ברשות ואינו מתחייב בשום
אחריות והדבר עדיין לגמרי ברשות בטלים אין השינוי
קונה ואם כי שינוי קונה גם בלא מכון הגזלן לקנות
דא בגיטין (דנ"ג ע"ב) מקשה הגמרא למ"ד היזק
שאינ שיה מגזל חמץ וע"ל הפסח אומר הש"ל ובמס'
שם ד"ה גזל כיון דשמי' היזק משיב ל"י כאלו הוא ניכר
ואין לך שינוי גדול מזה, ובב"ב (דס"ז ע"ב) מקשה
ל"ב דריאוש קונה אחאי בגזל חמץ ועל"פ אומר
הש"ל

נראה למאי דפסקין שם בר"ע דלאו דנבילה לאו
מעליא הוא ובפרט לאז"י שם דמוסיק דלכ"ע לאו
דנבילה לאו מעליא הוא, עולה דאף במקום דעשה
נכתב אחר הללו מינו כיון דבע"כ מעיקרא משמע
לא הוי ניתק לעשה וכמו דפסקין באמת דאלאו דנבילה
לקי ואף דנבי פאה פסקין דהוי ניתק לעשה במצור
במכות (דף ט"ז ע"ב) היינו משום דפסקין מעוזה
לאח"כ משמע וכמ"ד שם בן ביומא לענין פאה דהשתא
משמע [ולכ"ע קתה דהא הלכה בר"ע מחזירו וע"ש
במס'] אבל במשניות דכתיב בפי' ביום ראשון משמע
ודאי לכאורה משם דלא הוי ניתק לעשה כיון דודאי
מעיקרא משמע ובפרט עוד קודם פסח וכנ"ל וא"כ
מוכח משם אף דנכתב אח"כ מ"מ כיון דודאי מעיקרא
משמע לא הוי ניתק לעשה ולדברי הרמב"ם ז"ל :
יוסף בהרב ר"א ז"ל החופ"ק הנ"ל .

סימן יט

ב"ה אבינאווע

(א) **ע"ז** (כ"ג:) גלו אדעתיהו דנ"ל בע"א וכו' אחי
נכרים שליחותא דידהו עבדי, ובספר בית
אברהם מאדמו"ר הגה"ק מטשעטנאווע ז"ע דדוקא
בחפץ של ישראל אם ניתק ל"י שייך לומר דשליחותי'
קא עבדי הנכרי כשעבד אבל לא בחפץ של נכרי וניתק
לישראל והנכרי שובד והקשה קושיא חמורה בזה אחאי
לא אקשי על הקרא דפסולי אלהיהם השרפון באש
אחאי בעי שריפה דליסגי בביטול ול"ש תירוצ הגמרא
דגלי אדעתיהו דנ"ל ומה מפסיד דהו"ל כלל ע"ז
שנעולם הפסולים הם בדבר תלוש דל"ש לומר דירושא
הי"ל מאבותיהם ואף דניתק דעשו ע"ז מאילנות של
א"י דשייך לישראל מחמת ירושה מ"מ הא קניניהו
בשינוי מעשה והוה ע"ז של נכרי דמהני ביטול. והנה
בז"ל לכאורה הרהרתי דבירושלמי פ"ב מחלה דפליגי
ר"א ור"ע בפירות חו"ל שנכנסו לארץ ר"א פטור מחלה
דבעינן לחם הארץ ור"ע מחייב שמה אחס חייבים
משיב ר"ע אח ר"ל אין אח מודה לי בשעה שנכנסו
ישראל לארץ ומלאו קמחין וסלמות שכן חייבים בחלה
וכו' א"ר יוסף תמיהני איך ר"ע מוחיב וכו' תמן עד
שלא נכנסו לה למפרע ירשו דאח"כ בשם רשב"י
לורעד אחן אין כתיב כאן אלא לורעד נתתי כדר
נחמי. ולכאורה נראה דכאשר נכנסו למפרע ירשו גם
התלושין כמו קמחין וסלמות וא"כ אינלא בשעה שנכנסו
שהעמים מהפסולים ה"י מעיקרא של ישראל ובעת
שפלטו וגלו אדעתיהו דנ"ל בע"ז וכאשר עבדו הנכרים
להפסולים נאסרו כדון ע"ז של ישראל דא"ל ביטול
ובעי שריפה, ולדעת הריטב"א דזכו בהאשרות דמעיקרא
ומ"מ ביטול מהני בזה מה"ט כיון דהם לא עבדו להו
ולא בשליחותיהו נעבדו אע"ג דעתה קודם ביטול
איסורי הנאה ניתנו מכל מקום זכו ויעיין בשע"מ

קנאו בשינוי, לזה יל דרוקא הגי שהיו מהעלים של ישראל ונעשו לו בעת ההוא עד שחזרו בתשובה נאסרו ול"מ ביטול מכאן ואילך לא נאסרו אפי' היו של ישראל דלא אסור דשא"ש והנך דמשיקרא קודם שניתן הארץ לאאט"ה ומה שעשו מהעלים שלהם בביטול בעלמא בני להו והם מרובים מאלו שנפסלו בהעת שגלי דעתייהו ובטלו המיעוטים ברוב ומהני הביטול אס פסלו דמח"ס גם ע"ז בטלה ברוב משא"ב באשירות המחזירין לקרקע דכתב רש"י גיטין (דף ל"ד ע"ב) דנטיעה דכ"ז שהיא במקומה כמחזיר חשובה ולא בטלה ויעיין בחור' סי' ק"י סק"ז דקרקע אינה בטלה מה"ס דשרה שאבד בו קבר מתמא מדאורייתא כמבואר באהלות ומשמע גם נטיעה א"ב מה"ס ול"מ האשירה ביטול להני דה"י בהדי דגלי ארעתייהו, ברוב דמשיקרא ולאחר מכאן דמחזיר לא בטלה ונשמע דגם כנולד האיסור בתערובות דביטול'מ בטל רמ"א יו"ד סי' ק"ב דבדרים שא"ב מה"ס גם כנולד בתערובות א"ב ולאחר שנעקרו דלרין לעקר ולשרש אחר' ואז הם תלושין וליהני ביטול ולמה לריכים שריפה לכאורה לדברי המרדכי ביצמה שרקקה דם דאין הרוק בטל ברוב דדם משום דהמבטל ליה בפ"ע ול"ש ביטול ה"נ בעודם מחזיר ל"מ ביטול גם כנשתלשו ה"י כנולד המבטל בחוק התערובות וכמ"ס החור' סי' ק"ז בטעמא דאפ"ס דאיסורא אסור דהמבטל נולד אחר' שכבר נתערבו, אמנם מנטיעה ש"ע שנתערבה בנטיעות אחרות דא"ב ואס ליקט יטלו בלאחר ומאחרים ובכרמ"ס פט"ז ממ"א הל' כ"ה ואס ה"י נטיעה במאחרים נטיעות הרי כל הנלקט מותר, מבואר דביטול אחר הליקוט במאחרים מהתערובות הוחת שנתערבה במחזיר ונ"ל דמחזיר הוא דאינה בטילה אבל לבטל יכול גם מחזיר דבר שהוא מבטל ואין המבטל נולד אח"כ ואינה לרין ללקט עד שיהי' המאחרים ואחר הכל פלושין אלא כל מה שלקטן והוא עתה בתלוש בטל בהתערובות אף שצודם מחזירין דכן משמע לשון הרמב"ם לזה נתעוררתי וראי' מהמעביר ענין נקוב בכרם אס ל"ה מאחרים בטל בכרם המחזיר והמניעה בנטיעה שנתערבה שא"ב מפאת האיסור שהוא מחזיר וההיתר המחזיר יכול לבטל דבר תלוש גם אז בהיותו מחזיר והא דמותה התוה"ק לשרוף האשירות גם אחר' שנקלצו ולא נותה לבטלם ע"י נכרי כשהם תלושין אפשר לומר דבהיותם מחזירין ל"מ להו ביטול מתחת הגי האשירות שה"י להם דין ע"ז של ישראל דגלי ארעתייהו דרמא להו וכבר חל עליהם מות שריפה דוקא ואס ישראל יבוק אחר' התלישה לנכרי שיבטלם יש בזה ביטול מ"ע דשריפה דכבר היו מחויבים מעיקרא דוקא בע"ז של נכרי דליכא מחללה המזה לשרפם רק אסורים בהנאה בלא ביטול יכול להכריח לבטלה וליט :

אפרים שרנא הלוי באאמור הרה"ג הפנח סו"ה חיים משנה זצ"ל אבר"ק הג"ל :

בשע"מ

הס"ל כי חטוי ז"א חלושי מ"אש מי" וקאמר כי קאמינא ז"מ וזה לקנות ז"מ ווא"ר לקנות ל"ק אטע"י שא"ר לקנות אס שמי' היוק אלו"ל הס"ל דקנה בשינוי מ"מ אס עושה השינוי ברשות והחפץ לא ילא מרשות הבעלים אינו קונה, וגרסה דשיקרא בדעת הרמב"ם הגם דהשינוי הוא שינוי מעליא דמה בכך שיש לו רשות לשנות הכי בשביל זה יגרע ולא שמי' שינוי הא גם שינוי ממילא קונה אלא משום דלא ילא הדבר מרשות הבעלים אינו קונה בשינוי ובס' אומץ יוסף סוף הל' שבת כחב ראי' דלרין להוציא מרשות הבעלים קודם השינוי דהא עבדים שהשוו לקרקעות ולא ילא מרשות משה' שינוי אינו קונה ויעיין ברש"י שכח בפירושו זה ובהרמב"ם מבואר ביותר זה, וראיתי בספר עטרה חכמים בחידושי כתובות (דף למד ע"ב) מה שהחליט הפ"י דאס סובר שהוא שלו ליכא חיוב אונסין ומביא דברי הרשב"א מביא בשטמ"ב (דף ל"ד) ותורק דברי הרשב"א ושאר קדמונים דלכך פטורין הורשין מאונסין אף שנשתמשו בה דליה לגבי בטל הסרה כשואלים דזכו בזכות השתמשות מאזניהם ולא מכחו ולולא סברא זו ה"י לחיובם מדין אף בלא שימוש רק כשנשתמשו ואכלוה דזה ה"י ג"כ שימוש הרי מבואר מדברי הרשב"א דאף דסבורים שהוא של אציהן מ"מ ה"י להיות עליהם דין חיוב שאל. מוכח מזה כשארם משמע בדבר של אחר וסבור שהוא שלו שאין עליו דין גזל מ"מ דין שואל עליו. לבלאזה נראה שכן דעת רש"י בפסחים (דל"ב) ד"ה איבע"י בגזל דחולין שנגג או מיד ודאי לפי דמים משלם ולא דמי בשר בזול דשין משלמין בשוגג כמו מיד. ובסוכה (דף מ"ב ע"ב) מלמדיו אותם לומר כל מי שיניע לולבי לידו הוא לו במתנה ופרש"י כ"י שלא יחא אללו לא גזול ולא שאל דכוונתו אס יכיר וידע שזה לולב ש"ח ויטלנו במיד הרי גזול בידו. ואס לא ידע ויסבור שהוא שלו ויטלנו וישמש בו הרי שאל בידו ודין שואל עליו מולא פירש שיהי' אינו שלו וכ' שאל משמע לכאורה כן, בכ"ז גם לשיעור אלו דהוי שואל במשמש בשאיט שלו וסבור שהוא שלו בכ"ז אינו קונה בשינוי כמ"ס התוס' ב"ק (דנ"ז ע"ב) ד"ה פשיטא דשומר אפילו שואל אינו קונה בשינוי :

ג) ובעיקר הקושי ראייתו בת"ח שהק' וא"מ והא כתיב נמי פסולי אלקיהם תשרפון באש אטע"י דלאו מחזירין יניהו וע"ז של עבדים י"ל ביטול ואס"ה לזה הכתוב לשרפון י"ל וכי' וא"י שאני התם דבהדיא פירש הכתוב בפסח דקרא שעי' ביטול הן מחזירין דכתיב פסולי אלקיהם תשרפון באש ל"מ כסף וזהב עליהם ולקחת לך ודרשין לעיל פסלו לאלוקי לא תחמוד פסלו מאלוקי ולקחת לך אבל גבי אשירה כתיב סתמא ואשירה תשרפון באש משמע דא"ל ביטול, ויקשה באמת למה מהני ביטול בפסולים אס פסלו מאלוקי דילמא הוא נלקח מהאילנות של ישראל והנכרי לא

סימן ב

(א) **בשעית** (ח"ב סי' ס') בהשגתו שם על מה שכתבתי בסי' ס"ג אות ב' הקשה ר"מ בכל מקבל עיסקא אחר שיקבל הכסף יאמר שחזר בו ושוב ישתמש מעט"מ משך זמן ולא יהי' בידיו לחייבו המטעם שיעבורו השתעבד עמלו בשעת קבלת העיסקא הא יכול לחזור דפועל חוזר אפילו בחצי היום [ח"מ סי' קע"ז סכ"ג וי"ד קע"ז סל"ו] ומטעם שהחזיק הכסף תחת ידו הוי' רק מעטב כיסו של חבירו דפסור, וע"ז כתב ליישב עפ"מ'ם בנוגע ציהודה מניא ליישב הסמירה מח"מ סי' ש"ז ס"ו לסימן ש"י ס"ג אשר עפ"י דבריו שם עולה דגם במקום דפסור משום מעטב כיסו של חבירו מ"מ אם הותנה לשלם חייב מבח תנאו והיכא שירד מתחלה בתורת שכירות הוי' כמתנה דכל זמן שהיה תחת ידו ישלם את השכירות זו חו"ד שם, ולא הולך ר"מ לבטל חידוש זה על יסוד עפ"י דברי הט"ב והלא זה מפורש במקור הדין במדרכי סוף ב"ק רמז קי"ד אשר שם כתב דין זה דבסגר בהמות חבירו פסור דלא הוי' רק גרמא וכש"כ המבטל כיסו של חבירו דפסור מה"ט דמ"מ בהותנה לשלם חייב וכתב ומכאן אהא למד לכל הגרמות הפסד דפסור מן הדין דאם יקבל עליו תחילה ע"מ לשלם חייב ע"ש, גם דב"ז שכתב מעלתו דכל שהי' תנאי תחילה בתשלומין אף שהי' בקביעות זמן נמשך ממילא גם בעבר הזמן להתחייב דהוי' כמתנה דכל זמן שהדבר תחת ידו יתחייב לשלם כתנאו הראשון בלא הפסד, הנה זה נלמוד מדין המבואר ברמב"ם פ"ו מה' שכירות ובח"מ סי' ש"ב ס"ז דהשוכר בית חבירו היכא שרונה לזאת אחר איזו זמן דבכרכים לרי"ך להודיעו יב"ח קודם [שימאל אחר להשכיר] ואם לא הודיעו איזו יכול לזאת אלא חייב לשלם השכר ע"ש והכוונה מבואר במה שהוסיף אלא חייב לשלם השכר דגם אם ילא וישאיר הבית פנוי מחייב לשלם השכר, וכן עוד בח"מ שם בסעיף י"ד בשם ה' הרא"ש דבשוכר בית לשנה ויש שם ר"ה קבוע לשכירות בתים ואחר שכלתה השנה נשאר עוד חודש אחד בבית ושוב רוצה לזאת והמשכיר מעטב על ידו שלא ימנא עתה שוכר אחר הדין עם המשכיר והלשון מבואר בשו"ת הרא"ש שם דנחמייב שכר שנה שני' אף בינא מן הבית, ובספר שער משפט הובא בפ"ת שם נחקקה בזה מהא דסי' שס"ג ס"ו דכלא דר בו אלא שגוליה ממנו פסור מלשלם שכירות ע"ש, ופשוט דלק"מ דכלא דבתורת שכירות ירד מתחלה הוי' כאילו הי' תנאי מפורש שהי' חייב תשלומי השכירות נמשך עד הזמן שיחזיר לו הדבר בלי גרם היזק ואם יוגרם לו היזק ישלם כפי תנאי השכירות ועל דעת זה נתרלה מתחלה

גם השוכר בהשכירות ועיין ג"כ בשו"ת מהר"י טראני בשניות חלק ה"מ סימן קי"ט, אמנם מה שהוסיף רוס מע"ב לתרץ בזה קושית הרב מות יאיר שהקשה על המהרש"ל איס' ש"ש פ"ט דב"ק סוף סי' ל"ן דסי' דכמעטב כיסו של חבירו פסור אף שזה מובטח והי' יכול זה להריות ריווח ידוע במעוטיו דמאי' שגא מהדר בחזר חבירו שלא מדעתו דבחזר העשוי' להשכיר חייב הדר לתת שכרו אף דהדר הוא נכבדא דלא עבד למיגר משום דהרי חסר' לזה ממון, וכזה ר"מ דלפי ה"ל א"ש דבחזר העומד להשכיר כיון דמחסר' ממון אחריון דעת' דאפילו לא א"ל לא הוי' כא"ל לא ובאמר לו לא הוי' כתנאי מפורש שלא חידור רק בשכר עתה"ד ר"מ, וזה אין דמיונו עולה יפה דדוקא היכא שהשכירו הבית מתחלה וכן בשכר בהמתן שדעת המשכיר להשכירה על כל הזמן שלא יחזיר לו בגרם הפסד ועל אופן זה נתרלה גם השוכר מתחלה דאל"כ לא הי' זה משכירו, וכל אומדנא שהי' אומדנא דמוכח עדיף מתנאי מפורש ועמו"ס קידושין (דף ו' ע"ב) ד"ה לא החזירו והו"ס שם (דף ח"ט ע"ב), אבל היכא דמתחלה נכנס זה לדור בחזר חבירו שלא ברשות מה בכך דבעל החזר אינו הפך שידור רק בשכר מ"מ זה שלא ע"מ לשלם נכנס לדור דנכרא דלא עבד למיגר דר שלא מדעתו וא"כ בטחור לו אח"כ לשכירות דהרי דר שלא מדעתו וא"כ בטחור לו אח"כ גוף הבית בשלימות רק שהזיקו ריווח השכירות שפיר קשה קושיות הח"י לדעת המהרש"ל יפסור זה הדר מלשלם והדברים פשוטים, ולשיקור קושיות הח"י הנה באמת מה דסי' להרי"ף וקיי"ל כן דגם בגבירא דלא עבד למיגר חייב לשלם ככר הכביר הרא"ש פ"ב דב"ק דבאמת על החסרון לכד אין לחייבו דהוי' גרמא מ"מ הכא חייב וכתב ח"ל ולא דמי לטעם בית חבירו ולא דר בו ולמוביר שדאי דפסור דהתם לא בא לידו כלום מחסרונ של חבירו אבל זה אפ"פ שלא נהנה שהי' מוצא דירה אחרת מ"מ השתא חיכו קא אכיל מה שחבירו נפסד עכ"ד, ולפ"ז היכא דמעטב כיסו של חבירו שהי' יכול להריות במעוטיו וזה פכחז ובגרם הבית שפיר פסור אף דחסר' דהוי' כסוגר ביתו או בהמתו כי לא אכיל זה המעטב כלום מהחסרון שגרם לחבירו בעיכוב כיסו, אף במה שפוסר המהרש"ל ב"ש"ש שם גם היכא שעיכב כיסו והוא הריות במעוטו וכתב הטעם דמאחר ששלה צו יד מיקרי גזלן אף שהי' דעתו לשלם וכל הגולגרים משלמין כשעת הגזילה וזה יקשה עליו מהדר בחזר חבירו דחייב הסע על זה שפיר מירץ הקצות החושן ברס"י ש"י דבדר בחזר חבירו שא"י משום דקרקע אינה נזלת וממילא דלא נפסור על ידי שכל הגולגרים משלמין כשעת הגזילה וכיון דמשום זה אין לפסורו שוב חייב לשלם מהטעם שהרי חסר' לחבירו והוא אכיל מה שחבירו נפסד, ור"מ דחה מירץ 'אקצות דמי' דלא נפסור משום כל גולגרים וזכר מ"מ מאיזו

זל וכן הלכה), והשתחא א"ש, רבין דבאמת כל ישראל
מבטלין חו ליבא תקלה כלל דלאכילה ל"ח בפסח בקמח
מן הסוק האידנא. ולב"י בוראי יבטל, וא"ל שנוא לא
יבטל, א"כ הו"ו ס"ס שמא לא ימכרו ל"ח ישראל, ושמא
יבטל, וק"מ הכא ל"ח ס"ס, דהו"ו עושה ס"ס בידים
כמ"ס האחרונים שם, ז"ל דודאי, כיון דכל ישראל
מבטלין י"ח לסמוך על זה ואין לחוש עכ"פ בס"ס שיהא
כעושה ס"ס בידים, וז"ל, ומיושב גם מה שמחה כ"ח
לפ"ד שגה"מ סי' רל"ד דאובל איד"ר בשוגג אין לריד
כפרה, א"כ לדבריו היה לנו להחמיר למכור בילת נבלה
לענוס, ולמ"ס לק"מ דבאמת כפרה של קבלת סיגופי
תשובה א"ל באלא איד"ר בשוגג כה"ג, (ואין דבריו
סותרין לדברי הפמ"ח הג"ל דכתב דאפי' איסור תורה
א"ל כפרה, דז"ל אלא בלחם כנ"ל כגון נמלא טרפה
כיון דלא חייבו חז"ל לבדוק אחר ע' טרפיות מאי הו"ל
למיעבד, אבל שם ה"ל לבדוק אחר כשרותו של מוכר
זה וכדמוכח סופו דלאו נאמן הוא), אבל עכ"פ ודאי
דנקרא נכשל ונתקל באיד"ר בשוגג, ולכן אכור למכור
אפי' בילת נבלה בלחם שכולל ל"ח ליד תקלה דבר
ישראל, ואע"ג דיהא לחם דהא המירו חז"ל לקנות
ב"ח מעבדים ומאי הו"ל למיעבד, זה אמת דא"ל
שום כפרה וקבלת סיגופין כעבור על איד"ר אבל מ"מ
אנו אכל היחר ולא נתקל, אך זה דוקא במירי דאכילה
משא"כ הכא לענין ב"י הרי לא נתקל באמת כלל
ולא שמה תקלה דהא ביטל ובתקח"ל עשה גם כן
ככה"ג ולא עבד באמת גם מדרבנן, ושאלו התם
שעכ"פ מקרי תקלה שהרי יאכל איד"ר, אבל כאן אינו
עובר ב"י דרבנן אפי' בשוגג ובאונס ככה"ג אינו מקרי
רואה חמץ ודו"ק, וכ"ז ברור בס"ד, וגם במה שאכלנו
אחר הפסח לא יחא כאובל חמץ שעבר עליו הפסח וק"ל:
ג) **שם** (אות ג') תמה על מהרש"ם שנטעם ממנו
גמרא מפורשת ולע"ד המעיין בלשון הש"ע
י"ד סי' שכ"ט ס"ג וז"ל עיסה שנליתת עבה וגלגלה
על דעת לבשלה או לטנגה איז לעשותה סופגנין או
לובשה בחמה ועשה כן פטורה עכ"ל, יראה דס"ל
דמשכח"ל סופגנין פטורין אפי'לו נאפו באלפס או
בתור (דלר"ח דק"ל כוונתו אין חילוק) דאל"כ הרי
סופגנין דע"כ לאו לבשל ולטגן וליבש בחמה הן דאו
או קמי מאי נינהו וכי בשופגני עסקין דאובלין סופגנין
כלי שום אפייה רק בעיסתן, אע"כ דהא דמבואר
בירושלמי וכן בבבלי פסחים (דל"ז) דסופגנין דובשנין
ואסקריטין עשאן באלפס חייבין היינו בהני סופגנין
שנקראין כן על שם בליטתן הרבה, אבל הרי שם
אחר אפייה הן נאפין רבין כספוג כלשון הטורש"ס,
וכן לפי סופגנין דקין (וע' ב"ס שם) אפי' בתור
פטורין דגם אחר אפייתן סופגנין הן, ורק בלחם שאחר
אפייה הן כשאר לחם רק בבליטתן הן כספוג, בזה י"ח
חילוק בין נאפו בתור או באלפס ובין נאפו בחמה וק"ל:

טעם נחייבי' שהרי אין לחייבי' אלא משום שמסריה
ממין כמ"ס המחבר ב"ש"ע והא אין בזה רק שבת
ממנו דפטור, וגם לר"מ זה קיטור דברי המחבר
ב"ש"ע שכתב רק לשון הרי"ף שהרי מסרי' ממון ולא
השניח מעלתו בדברי הרא"ש [אף שכתב ועיין ברא"ש
פ"ב דב"ק (דס"ו), ולענין חר במיליה] שמחלק בעלמו
בין הדבר בחי' לשאר שבת ממנו ועין דבשאר שבת
ממנו לא בא לידו כלום מחסריו אבל הכא הכי אבל
מה שחבירו נפסד וא"ש הכל: (המסד יבא א"ה).

יעקב שור אב"ד קומב.

ב) **שם** (ח"ד סי' פ"ט אות ב') תמה על המקור
כמבואר שם באורך, ולע"ד נראה לקיים
דברי המקור ז"ל ודבריו נכונים ובוראי שלא נעלם
ממנו דהסוד ס"ל דגם בשוגג עובר ב"י כמבואר במג"א
שם, ואך נחלה בו טעות כזה ח"ו, אבל כוונתו כ"ה
דהנה כבר נהוג כל ישראל לומר בביטול דחיותיה ודלא
חיותיה ליבטל ונמלא דהיה אם יש לו קמח וא"י שהוא
מחמץ לתותות וסובר שהוא מחמץ אינו חמץ. מ"מ
כיון שאומר דחיותיה ודלא חיותיה ומבטל כל הנמלא
ברשותו שנטעם ממנו ומדעתו לבטלו כחקח"ל, הרי
גם זה הקמח מבטל מה"ט וגם מדרבנן דחייבו לבטל
או למכור ולא להשקות על סמך הביטול, מ"מ זה
אפי' שוגג אינו רק אנוס דאין לו לחוש על סתם קמח
שהוא חמץ, וכיון שביטלו נפיק ליה מב"י בין מה"ט
בין מדרבנן, זה מוכח מדברי המ"א שרמו המקור
דאפי' כעובר בשוגג על איסור דרבנן שחייבו לבטל
ולא לסמוך על הביטול לא הו", דאל"כ חקשי מה הועילו
בתקנה זאת לבטל בלשון דלא חיותיה לשיטת הרמב"ם
דבשוגג אינו עובר ב"י, א"כ מה"ט א"ע ומדרבנן גם
אחר הביטול עובר ומדרבנן חייב לבטל. אע"כ כיון
שאין יודע ממנו לבטלו ומבטלו, שוב אפי' כעובר
על דרבנן בשוגג לא הו"ו דו"ק, ואפי' דבאמת להרמב"ם
אין מועיל כלל בזה מ"מ מוכח מהמ"א שכתב מירי
דהו"ו אפי' שאלו חלב בשוגג, דאם לא ידע וביטל ג"כ
שוב אינו עובר אפי' בשוגג, דהא ודאי דמי שאלו
חלב בשוגג היינו שהיה חלב ידוע ושכח ואכלו, או
שהיה לו לחוש שהוא חלב ולא נזהר וסגן, אבל אם
טפ"י הדיו ל"ה לו לחוש כלל. דר"ו אנוס, וכמ"ס
בשרית פמ"ח הובא בפמ"ס י"ד רס"י כ"ט עיין שם,
(ולבאורה דאיתו מפסחים (דף ע"א) מהא דשחמו
ונמלא טרפה בסתר פטור ל"ע חוס' שם (דף ע"ג).
כתבו דלר"י דק"ל כוונתו דבאל עשה מלוא חייב,
ה"ל חייב ט"ס, אכן הלא הרמב"ם ז"ל בפ"ב משגגות
הלכה י' פסק דפטור ועי"ש בלח"מ שהיה ב"ע
מדהמ"ס הג"ל, אבל עיין ב"ק ומא"פ בירושלמי שם
שכתבו דפרך בגמרא דוקא אשחמו ונמלא משכחו בעלים
ידיהם ממנו נמלא טרפה בסתר אנוס גמור הוא דמאי
הו"ל למיעבד פ"ש, וא"ש דברי הפמ"א פ"ד הרמב"ם

ע"פ דברי ה"א בחגיגה (דף ו') וגדפסו דבריו בשע"מ
ח"ד סימן פ"ה אות א' ע"ש :

ובי"ש שם ב"א אות ב' להשיג עלי משום דמיישין שמה
ימות וכו', הגה בחידושי הרשב"א ב"ה (דף

ח') כתב שם הטעם דעדל"ת ולא נחמין עד למחר
משום דאין מעבירין על המלות, ועוד דאם חיישין
שמה ימות מדוע היבא דאשתפיד חממי דחין המילה
עד אחר שבת ולא חיישין שמה ימות ונחול אותו מיד
כיון דשעת התיורא היא ולא נחוש על העתיד כאשר
באמת כן הוא דעת הרמב"ן וכסדרה הרשב"א בשבת
(דקל"ד) לענין עדל"ת :

בן מ"ש הרה"ג הנ"ל ב"א אות ג' שם דרשב"א לשיטתו
ביומא (דפ"ג) ע"ש ותמוהין דבריו דשם ביומא
הוא ראש"ש ובשבת הוא רש"א ולא ארע לפתחם :
נחמן חסיד אבדי"ק סטעפעניץ .

בשערי אורה (סי' ב' אות ב') בקושים
החוס' איך מוכח דבשבת אסור משום

מותר להשתמש לאורה דילמא משום כו"ל ד"ל דטעם
כו"ל היא דמיקטו כמו המורה דמקדש דמדליק מחדש
אף בלחמ"ע הלילה (מנחות דף פ"ח) ולפ"י בשבת אס
נכבה המורה אפשר שאסור להדליק מחדש דהרי ק"ל
דא"ר שבת רק בקבוע לו זמן ואפשר כיון דעיקר
המילה קבוע זמן דוחה שבת אף שבתה ע"ש לכאורה
מליץ במקומות רבים כשהקרה המקרה שגפסל הקרבן
בשבת ויזה"כ קודם גמר המילה שוחטין אחרת אפ"ל
משום דלא ה"י עוד קיום המילה כשגפסל אחר כך אבל
כאן בשעת הדלקה כבר עשה המילה כתיקונה הראוי
וכאשר נכתה היא מילה שחלה מעתה ואינה בקביעות
ומהא דמנחות (דס"ד) בהמות ב' בהיות אחת בחושה
ושמנה ושחט הכחושה שאומרים לו הבא שמנה משום
קיום מילה מן המוכתר שנתעוררתי החס' ה"י מטיקרא
החיוב לשחוט השמנה שהיה לפניו ולא נולד עכשיו
חיוב חדש שבת במקרה, אמנם בספרא אסור פרשתא
י"ג אות ז' להעלות וכו' ומיח אה המערכי דולק
שמנו מדליקין את המטורה בין הערבים מלא שבת
מדשו ומדליקו ממוצא העולה חמיר אף בשבת חמיר
אף בטומאה הרי דאם כבה מדליקין בשבת כשכבה
הגר המערכי אס' שהוא מקרה וראיתי בהגהות מהרי"ד
שכתב ה"מ מוחק והדין עמו דריש ל"י בסוף הפרק
מאיך קרא ומורה שמדליקין הגר המערכי כשכבה
בשבת ומייתי"ל מאיך קרא דקאי על הדלקת כל
הגרות בתחילה ובה מכוון דדריש במיוחד להשמיטנו
חידוש זה דגם כשכבה מדליקין וכו' המורה והמטה
אות רי"ז מבאר היטב יע"ן שם :

שם (סי' ג') בקושים הב"י לתם קצטו להדליק
בב"ה הגם לא ה"י רק בשבת ימים וממה
דהדין להדליק המטורה בה"ע מצעוד יום ודוחה שבת
מדליק מצעוד יום לנודך הלילה שאחר"י, ומה דאמר
עמ'

שם (סי' ז"ג אות ד') בעי כ"ת למיפשט ספיא
דדי מירושלמי דפרק הנחמין ואיני רואה

משם פשוטא דשם פריך והא תני שתי פרשיות
שבמחזה ב' ופ"י בפ"מ דס"ל על הארץ בשיטה אחרונה
מעבד, ולכן הוי כל חוסף ב' פרשיות, ואפ"ה י"ל
דב' מוחות על פתח א' לא דמידי אריא, ובפרט
דש"ס דילן שם לא פריך כלל ממחזה וס"ל דעל הארץ
בשיט"א לא מעבד וכמ"ס במה"פ בירושלמי שם שכן
נראה מרמב"ם בה"ל מוחה דרק למטה הוא ע"ש,
ועכ"פ ב' מוחות על פתח א' לא שמענו, וכבר כתבתי
דל"י מנ"ל להחמיר שהביא הפת"ש ד"ז, ודבריו הט"ז
הס"י הפ"ט משמעותן כמשמעות דבריו רש"י ז"ל בפרשת
ואתחנן שהבאתי אלא שדרישין ביאור כמובן וחי' מראה
כהן (שבירד דפוס ווילנא) אינם לפני כעם, והדין
לפ"ך תלמוד גדול לעד, והש"ס יאר עינינו :

הק' שלום יוסף הלוי פייגענבוים חופ"ק לאקאטיש

שם (ח"ד קונ"ג ו' סימן ג"ב אות ב') הביא
לענין קריאת הילד בשם אביו מדברי
הרשב"ן, וכבר קדמוהו בזה בהגהות, אב"י הנחל דברי
ש"ס' אות ב' מלת הגאון מצעוראן שליט"א הנספחות
לספר בורת הברית :

ו' שם (ח"ד סי' פ"ז אות ו') העיר שהדבר מבוחר
בחולין (דס"ז), ובאמת כבר הרגשתי בזה
בקובץ, תורה מליץ ש"ז ח"ד סי' י"ז וזה לשוני שם,
הנה לכאורה דמי להא סופ"א א"ט דאמר רבינא לאמיה
אבלע לי ואלא איכול אולם באמת אין לו דמיון כלל
דהא ידע רבינא שהתולעים מונחים ואעפ"כ לא קן
בהם אבל בנ"ד אלו ה"י יודע מזה היה קן בהם אפשר
דאסור לחברו להאכילו ואדרבא י"ל לכאורה ראה לאסור
משנה (דף ז') א"ה טהור נמי וכו' והא הקטן אינו
יודע מזה כי דבר זה מאוס ואפ"ה אסור להגדול ליתן
לו, רק דבאמת דבר זה אין לו שחר כלל ומדוע נאסור
להאכיל לאדם שאינו יודע מזה הא לדריה אינו מאוס
[ע"ן בחמור"ד הלכות הערובות אות ט"ז דדבר של
הכנה מותר לכתחלה לבטל בה' כיון דבכ"טול יוסר ההכנה
וע"ן בת' הרמ"ן סי' כ"ב] ולדעתי נראה כי חילוק יש
בדבר אס' הדבר המאוס הוא מהדברים ש"ס בנ"א מואסים
בו ויש בנ"א שאינם מואסים בו דלא דינו דאיתו שאינו
מואס מותר לאכלו אז מותר להאכיל לחברו שאינו
יודע מזה אף שהאוכל הוא מן בנ"א שמואסים בו
כיון שאינו יודע מזה הוי גס הוא כלאותם שאינם מואסים
בו דמותר, אבל היבא דכל העולם מואסים וק"ל גס
דלא דינו דגם אס' אחד אינו מואס בו אפ"ה אסור גס
לו דבטלה דעתו (ע"ן בפרי"ח סי' קט"ז) אז אסור
להאכיל לחברו שאינו יודע מזה ובהכי איירי ה"ה דשבת
(דף ז') עכ"ל שם, ועל ראיתי משבת (דף ז') כבר
השיג עלי הרה"ג מבראדי שליט"א בדברים של טעם

דהא המדות נטמאו על מנורה העהורה נחבטו הפוסקים
כאשר האריכו המהרש"א והחב"ש חולין (נ"ה) אבל
מדות חדשות לא ה' והפך הדליקו וכמבואר בגמרא
והדליקו ממנו שמנה ימים שיטרו וחשבו כפי האורך
בלילה לבד והשליכו בהפך שה' בו גם על בה"ע
למחרתו ולא האריכו לנש על האורך לליל כ"ה ומחרתו
בה"ע עד ליל כ"ו :

אפרים שרגא הלוי אבד"ק אונגיאורע .
(ח) **ש** (בהשמועה ס"ו א') ראיתי שהקשה
כ"ג על קושית הגמרא בחולין (דנ"ז)
עד כמה לשחוט ליולד, למאי דאמרינן בובחים (כ"ז)
דאם עושה מוס בבהמה קדשים לאחר שחיטה קודם
קבלת הדם נפסל הבהמה וכן פסק הרמב"ם ז"ל איך
כיון דעפ"י דין סגי ברוכ דסימין ומחילא ז"ל חותך
כל הסימן הכי חותך ועושה מוס לאחר שחיטה במאי
שחותר הבשר ע"כ קמ"ל מחני' דמ"מ כשר ע"ש :
ו ראובין הקושיא, חדא הכי זה הדין דאין השחיטה
כולו קוסל אף בקדשים אנו יכולין ללמוד
מהמחני' דהביאו לו את התמיד קרנו ומורק אחר
שחיטתו על ידו, וכל זה הוא רק למנוה וכדמסיק
הגמרא (שם כ"ט) ואעפ"כ עושין זאת לכתחלה ואינו
נפסל עבור זה הקרבן, ופשטא דמחני' מושמט דהי'
מורק אף קודם קבלת הדם וכדפרש"י שם מנוה למרק
משום דס', וע"כ אנו לריבין לומר כן דמייירי קודם
קבלת הדם, דאם נימא דהי' מורק רק לאחר קבלת
הדם הכי הי' יכול לפסול לפעמים משום שהי',
דע"כ אנו לריבין לומר דהי' מורק בתוך שיעור שהי'
דאל"כ לפשוט הגמרא מזה דשהי' במיעוט בתרא כשר
ואעפ"כ אין זה נקרא מוס לפסול בו את הקרבן :

ויבית הלא גם זה המקשן בודאי איכפת לי'
ק' שית הגמרא דלקמן למה לי למיחני
רובו של אחד כמזהו חרי זמא, ובודאי גם הוא הי'
מוכרח להעמיד חדא בחולין וחדא בקדשים, רישא
בחולין וסיפא בקדשים, וקושיא הגמרא היא עד כמה
לשחוט ליולד זהו על הרישא דמייירי בחולין ולא בקדשים
ובפרט דזה הקושיא הקשה המסדר הגמרא וזהו רב
אשי ואיהו גופו מוקי כן מחני' וי"פ :

יעוד דהגמרא אומר שם לעיל (כט.) 'לריבא
מחני' לאשמועינן דרובו של אחד כמזהו
בחולין ובמקדשין, דאי אשהיעין קדשים משום דלדס
הוא לריב, אבל חולין דלדס לא לריב חימא בפלגא סגי
לי' קמ"ל, ואמאי לא אומר הגמרא הלכיתא כן, דאי
אשמועינן קדשים התם דסגי לי' ברוכא משום דאי אפשר
לשחוט כולו משום מוס, אבל חולין דאפשר לשחוט כולו
אימא דלא תיבגי לי' רובא ורק עד דתיבא כולו וכו'
הלכיתא כאן בקדשים בוי האופש שטושה הנמ' הלכיתא
בחולין מקודם, עיין זה ומבין, אלא דפשיטא להגמרא
דאין זה נקרא מוס. וי"פ :

צבי זאב ב"ר אהרן הירשאוויץ .

(יידישפישט אפריקא הדרוסיא) ראיתי

נגמרא דליה בו להדליק אלא יום א' הוא על יום
כ"ה וכשה' לריב להדליק על כ"ו הי' מדליקין ביום
כ"ה בה"ע ועדיין יום הוא וראו הגם שטעם הקב"ה
בהשמן ומחילא שפיר קבעו לזכרון הגם שהי' ביום
כ"ה משעת הדלקה עד הלילה וא"ל דאם כן ביום
השמיני לא ראו הגם דהי' מדליקין ביום ז' וז"ל אף
דהדליקו מבה"ע מ"מ הי' דולק השמן של הגם כל
הלילה השייכה ליום שמיני ושפיר קבעו שמנה ימים,
ולענין דשם חטובה הוא מורה דחני' כ"ה כמ"ש
המהרש"א בח"א בשם הר"ן ומוכח דהמלחמה הייתה
כל יום כ"ד עד הלילה ובהרמב"ם (בפ"ג מהל' חטובה
הל"ב) כשצברו ישראל על אויביהם ואבדום, בכה
בחדש כסלו הי', והפרי"ח תמה להרמב"ם שהנלחון
הי' בכה' והדליקו בכ"ו ואי נעשה הגם למה קבעו
להדליק בליל כ"ה ואפ"ל דכוונת הרמב"ם שנמשך
המלחמה כל היום כ"ד עד תחילת כ"ה בלילה ואם כי
מטות הדלקת המנורה הוא מבין הערבים שהי' דולקת
מערב עד הבוקר כשא"ל להדליקה עד הלילה מדליקין
בלילה, ול"ד אם ככה בלילה אחרי שהדליקה בה"ע
כמבואר במנחות פ"ח ואפילו תחילת הדלקתה כשא"ל
בזמנה מדליקה כל הלילה ואפשר לכאורה מש"ה לא
קחשיב התנא במתניתין מגילה (כ') : הדלקת המנורה
במלות שמונה ביום כשר כל היום דאי לא הי' יכול
להדליק מבעי' אי ככה מדליק בלילה, אמנם נראה
דהתם לא קחשיב רק המלות שנאמר בהם ביום או
בלילה משא"כ הכתוב בהו בה"ע מכל מקום בפשוט
דהדלקה הוא בלילה כשא"ל ביה"ע ובה שפיר הקשו
דביום כ"ה לא האריכו לנש דבלילה הדליקו וליה נלמד
להם על המשך שם מבה"ע עד הלילה שהדליקו ונשאר
זאת בפר' ודי' בהגשאר להדליק ביום כ"ה שהדליקו
לאורך כ"ו כמלכות מבה"ע עד הלילה והגם הי' ז' פעמים
לאורך ז' ימים הבאים וליום הראשון לא האריכו לנש כיה'
בו בהפך להדליק על יום א' בשלימות מבה"ע עד
הבוקר, וב"מ דתן כמדתה ושעורו חכמים חני' לוג
(שם פ"ט) דהחייב ליתן מדה זו ודי' מחייבים בליל
כ"ה ליתן כל השמן שבפך שהוא כמדתה חני' לוג לכל
נר וגר מנרות המנורה ולא נשאר כלל, זה דוקא אם
מדליקה מבעוד יום אבל כשהדליקה עלילה לכאורה נראה
דאי יכול רק כפי אורך הלילה דהא בגמ' (שם פ"ח) :
יחיד ר"ז וקמ"ל כשנותן בה שמן כמדה או כמה שחסרה
ארי' פשיטא כמדה הראשונה דאי כמה שחסרה מנא
ידעין מאי חסרה וכו' דמשער לי' איך שבע מדות
נפיש לי' מדות טובא, ויעיין בהרמב"ם (פ"ג מחור"מ
ה"ב) ושמן אחר במדה והוא חני' לוג ובכ"מ שם במדה
ראשונה חני' לוג כמו שנתן מחלילה או כמה שחסרה
כמה שזרק לחון כ"ג שכוונתו במ"ש הרמב"ם במדה
והוא הכלי חני' לוג הי' נותן כמה שחסר וז"ע דנגמרא
איפשיטא דבני' כמדה הראשונה בכ"ז אפשר דוקא כשהוא
נותן במדה ושבע מדות חנן, אבל אז שהדליקו מהפך,

ענינים שונים:

סימן כא

(א) ראיתי בספר זכתי לטון וספר פני אר"י מהש"ב המופלג הר' ליב מאקקערמאן ר"י.

שמחקים לבאר דברי הל"ש (בסימן ל"ז ס"ח) במ"ש כמובאר בפנים השמ"ח. נ"ל דזה דוקא בה"מ או בגדיים וטלאים, ואח"כ כתב עוד, נ"ל וכו' ואז אסור אפילו בה"מ או בגדיים וטלאים וכו'. וזה סותר לכאורה את הר"ל הראשון, וכן נשאלתי ע"ז מח"ו טוב"ס ממחירי, בניאור הכוונה, ולענ"ד אין כאן שום סתירה ושפתי ד"ק נוסח תפוסה, והנה השמ"ח כתב דבז"א תלין הנקבים בין בידעין שטשה הוא בין מסתמא שלא ידעין, ובע"כ תלין רק בידעין שטשה נקבים, ובלא ידעין אין תלין בו, וע"ז הוקשה לו דבשלמא גבי ז"א, הנס דהוא כנאכדה הריאה בלי בדיקה דאסורה לרדן אם לא בג' אופנים המבוארים (בסל"ט),

היינו בה"מ או בגדיים וטלאים או כנבדקה מסירות וכן משכיר השמ"ח בסתמא, י"ל דלפי שאין דרך הז"א לנתק הסירות מכל וכל, והוא לפנינו כעת בלי דלדולי סירכא הוה כנבדקה מסירות, משא"כ הכ"א גבי ע"כ, דאם ידעין שטשה נקבים, דרכו גם לנתק הסירות, והוה נאכדה מכל וכל, וי"ל בע"כ דמייירי כאן בא' מג' האופנים דלעיל שמכשירין נאכדה הריאה בלי בדיקה מנקבים, והא דכתב השמ"ח סתמא דבידעין תלין בע"כ, סמך עלו על הידוע בתנאי הדרך להחיר כנאכדה, ח"ש הל"ש, וחלוק דין עכ"כ מדין ז"א היינו דבז"א מותר תמיד אף בלא ידעין וגם בלי ג' האופנים הנ"ל, ובע"כ כשר דוקא בידעין שטשה נקבים וגם רק בא' מג' האופנים הנ"ל, ואח"כ מדבר בדין השני בלא ידעין שטשה נקבים דאסור, ומשמע דגם בה"מ א"י מג' האופנים הנ"ל ג"כ אסור דהא השריוותא בידעין מייירי רק בהע"כ א"י מג' האופנים א"כ גם האסור בלא ידעין מייירי ע"כ בזה הענין, והיא דבין בה"מ, בין בגדיים וטלאים, בין שכבר נבדקה מסירות אסור בלא ידעין שטשה נקבים, לז"א דאין כן, דרק בהע"כ היתר דה"מ, או בגדיים וטלאים דמהני בידעין אינו מועיל היכא דלא ידעין אכל השריוותא בשכבר נבדקה מסירות דכתב ברש"א בידעין דמותר, זה מועיל ג"כ בלא ידעין, כיון שכבר י"אש בהיתר וכמ"ש הל"ש (בסל"ט), ומ"ש בג"ל הראשון או שכבר נבדקה מסירות" הוא מותר במכ"ש, דכאופן זה שרי אף בלא ידעין ומכ"ש בידעין. וזה פשוט:

(ב) בסימן ל"ז (סעיף י"א ס"ק ל"ה) כתב הל"ש וכו' דר"ל כנגד רובו הא בלא"ה עריפה מטעם חר"ל ואפי' כנגד פורחא וכמ"ש בסע"ד,

הדברים בלתי מובנים, דאין חר"ל כגון, אם הנקב דמשמוש ידא אינו ריעותא כלל, ואף לפמ"ש בס"ק הקודם, דהוה עכ"פ ריעותא כ"ד לענין מיעוד ומשמוש, וכמו שר"ה א' לתרן לי, אך באמת י"א, דהא אסור אף כנגד פורחא, וגם ע"כ עם רכ"ד אינו אסור, מדמכשיר (בסע"ד) במ"ז על נגד פורחא, ובמ"ז אף במקומות שמכשירין תרתי בדי"ס, עכ"פ לא עדיף ממירכא וכמ"ש הל"ש (בסל"ט סק"ו), וגם בדיני חר"ל (בסוף סל"ט), כתב סתם דנקב במשמוש יד"ט לא הוה ריעותא כלל, ויש לי לתרן דבריו ע"י תיקון קצת, אכן אשמע מחלה מחו"ד הגאונים בזה בשעת:

יצחק מערער חופ"ק בארנרראד.

(ג) הרמב"ם ז"ל (בפ"ה מה' שחיטה ה"ג) כ' ח"ל אע"פ שכוון הל"מ הן הו"ל ואין ק"כ בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר ז' מיני מריפות י"ש בהן ספק שמוחרין כמו שיתבאר עכ"ל, ודי הרמב"ם הללו י"ע כמו שחמה ה"מ ע"ש, והנה ה"מ שם תירך דכוונת הרמב"ם ז"ל הוא דגבי דרוסה ל"א נשחטה הותרה דהיינו כגון שנכנס הטורף לבין השוורים וגמלאות דשם הדריסה כגון השור דתלין בדורס ול"א כמותל נמחק ובשאר מריפות כה"ג אמרינן אוקמא בחוקה היתר, ועי"ש שהאריך דגם בט"ל דהרישומא מחיים אמרינן אוקמא בחוקה היתר, וזה החומר ס' דרוסה משאר ס' מריפות, ועיין בטו"ז י"ד (סימן כ"ט) ובפמ"ג שם, אמנם אין לא קי"ל כן כמבואר בד"מ (ס' ל"א) ובדמ"א (ס' ז'), וא"כ אולא ל"י לפי דברי הרמ"א הנ"ל ח"י ה"מ, אך נוכל ליישב דברי הרמב"ם באופן שכתב ה"מ פ"ד שאמרתי ליישב דברי הרמ"א הנ"ל שהביא רא"י מתוס' יבמות דל"א היכא דהרישומא בדרסה מחיים ל"א נשחטה הותרה, יסמכר"מ שער סוללה פ"ד רבינו ז"ל כי אדרבה מתוס' שם מוכח להפוך, והש"ך (בס' ז') האריך, ונ"ל דלכאורה ק"י התוס' שם שהקשו גבי ס' דרוסה נימא נשחטה הותרה וכו' דהוי ריעותא מחיים הא אמרינן שם אשה זו בחוקה היתר לשוק שומדת אף דעדין הבצל קיים מ"מ אמרינן אשה זו בחוקה לשוק שומדת כיון דה' לה חוקה שא"ס ימות הבצל תהי' מותרת לשוק ה"כ בהכמה ה"י לה חוקה שא"ס ישמנה תהי' כשרה ק"י זו לכאורה לא הבנתי דשאני גבי אשה שפיר ה"י לה חוקה שא"ס ימות הבצל שמה קודם שגירש את לרעה וטלד ה"י בגירושין בודאי ה"י מותרת לשוק דהו"ל לרע ערוה, אכל בהכמה לא ה"י לה כד"י חוקה ודא"ת שא"ס ישמנה תהי' מותרת דלמא היא ערסה ש"ס לה נקב בגבי מטיס וכדומה, אף דאולי בתר רוב מ"מ לא הוי ודאי שא"ס ישמנה תהי' מותרת דממא משום זה אם ערסה אח"כ ס' מריפות נשחטה הותרה, אך לק"מ הא ק"י התוס' ה"י רק על ס' דרוסה וע"ז שפיר הקשו לין ודאי ה"י

העורך שלמה יוסף ועוז

שנים וחידושים וביאורים

סיבון כג

תשובה בתי טאת כ"ק אאמיו הרב הגאון שר
התורה מיר יצחק הכהן פייגענבוים
וצלה"ה הראב"ד דפ"ק ווארשא.

(יקדים פטירתו ששל"ס בעומר סידרו בהסכמתו השוכני ואת לדום)

כ"ה פה ווארשא.

בבור האכרך החרף החסיד בנש"ק מו"ה
יצחק סנהם נ"י בק"ק שערי צדק.

אחדש"ט

ע"ד שאלנו במעשה שכל לידו בילד שה"י ירוק על
פניו וע"י פעולת המולדת נשתנה במראיתו
כשאר מיטות הבריות וה"י עמו מוהל א' זקן ורגיל
והבסיס למולו אס יש לסמוך על המוהל בעידון כזה
מכאן ולהבא או דילמא בעינן שיחזר מראיתו מעטמו
דוקא ולא מהני מה שנשתנה ע"י פעולות:

(א) תשובה. אחת הדברים כי שאלנו לא נמצא
בש"ס ופוסקים ובדידי הוי עובדא

בעין זה שנקראתי על ברית מילה של נכדי שחי'
וה"י בעת ניתן הילד על צרכי ראיתי אותו ירוק על
פניו ואמר לי המוהל שדרכו להסתכל ולראות בבטן
סמוך למקום מילה אס גם שם ירוק דממראה שכל
פניו לחוד אין לדון שלא נפל בו דמו דעיקר החשש
שלא נפל בו דם כיבר רק אס נשתנה וה"א ירוק
במקום הסמוך לברית קודם ה' נראה בחוש שלא נבלע
בו דם ברית וכן עשינו וראיתי ששם לא ה' נראה
שם מראה ירוק וה' מראיתו כשאר מיטות הבריות
ובמכות עליו כאשר כי דבר זה לא נמצא בפוסקים
באמרו שכן קבלה בידו ועתה כאשר ב"ס עוררנו
במכתבו להשיב לו על שאלתו בלית דיקדוקים אשר
מזה רזה להוכיח דיש לסמוך על הפעולה שנעשו
שיחזר למראה הראוי עיינתי בש"ס שם וראיתי שאין
לשון הש"ס סובל כן ויותר יש להעמיס בכוונה הש"ס
כדברי המוהל הנ"ל שיש לראות סמוך למקום מילה אס
שם ב"כ הוא ירוק ובה' יחי' מיושב קושיותיו
ודיקדוקיו דז"ל הש"ס שבה (דף קל"ב) ואמר אב"י
וכו' ה"א יטקא דסומק דאכתי לא איבלע ב' דמא
וכו' דירוק ואכתי לא נפל ב' דמא וכו' דמציא א"ר
נחן וכו' ובאת אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת וכו'
ראיתו שה"א ארום אמרתי לה הממני לו עד וכו',
ושב פעם אחת וכו' הביאתו לפני ראיתי שהוא ירוק
והללתי בו ולא ראיתי בו דם ברית וכו' ודקדק
כדברי הגמרא הלן כמה דיקדוקים (א) למה בארום אחר
ראיתו שהוא ארום ובירוק ראיתי והללתי משמע
הכנה בטוב ועוד דקדק בדבא"י בסומק אחר דאכתי

כו' ובירוק אחר ואכתי, ועוד דיקדוקים ובטורו ר"ל
דכוונה הש"ס והללתי היינו שנסה ובחן בפעולת ולא
נשתנה לורמו ובאמת דבר זה לא משמע מלשון
והללתי ועיקר חסר מן הספר אך כפי דברי המוהל
הנ"ל יש מקום לומר דזה הכוונה דבמראה ארום שאין
מה לעשות ולנסות כי הוא גלוי לכל ודי לנו רק באס
רואים על פניו בלבד משא"כ במראה ירוק אחר
ראיתי (על פניו) שהוא ירוק אך לא די לנו בזה דאין
לדון ממראה שכל פניו לבד ע"כ הוסיף והללתי בו
ולא ראיתי דם ברית היינו שהביט והלץ גם בבטן
סמוך למקום מילה אס יש בו דם ברית וכו' ובה
ברית ליישב דיקדוק דמדוע לריך לומר דם ברית
וה"י די באמרו ולא ראיתי בו דם (כנראה רבינו הק'
רש"י הרגיש בזה שם' חרמי לגריותא) ובה מיושב
דעיקר חלו רק בדם ברית וכן מדוקדק שפיר הלשון
בסומק אחר דאכתי היינו כנ"ל דממראה שכל פניו
לחוד דנין דאכתי לא נבלע דם ובירוק אין דנין ממראה
שכל פניו לחוד ע"כ אחר ואכתי היינו לאחר שפספס
גם במקום הסמוך למילה ולא מציא דם ואכתי לא
איבלע דם וכו'. ועוד יש סניף בזה לסמוך על
המוהל כנ"ל שיראה בבטן אלל מקום מילה אס יש
ארום דהא דעת הרמב"ם שריך להיות ארום ביותר
או ירוק ביותר ואס אין ירוק ביותר מלין בכל
גווי ומה שלא זכרו בגמרא שריך להיות ארום ביותר
וכן בש"ע נראה לי דהרמב"ם והש"ע לא פליגי בהקדם
לשון הרמב"ם ז"ל דז"ל בפ"א ה"א ממילה קטן
הנמצא בשמיני שלו ירוק ביותר וכו' ולעיל בהלכה ט"ז
כ' וז"ל חולי אין מלין אותו עד שיצריח וכו' ויש
לדקדק מדוע לא הזכיר הרמב"ם ז"ל מציא קטן
בחולי וז"ל קטן מולה, ורק גבי ארום או ירוק הזכיר
קטן' מדוקדק הלשון דס"ל לרבינו הרמב"ם ז"ל
דבאמת בגדול אין נפקותא אס נשתנה מראיתו למראה
ארום או למראה ירוק דכל העטם שאין מלין במראה
ארום הוא מפני שלא נפל בו דמו א"כ בגדול דל"ש
לומר דלא נפל בו דמו עוד או לא נבלע בו דמו אין
חילוק אללו ורק חשש חולי מעכב אללו מילתו ואין
מלין אותו עד שיצריח ורק בקטן שייך ארום או ירוק
והרמב"ם ז"ל הכריח זאת מדברי הגמרא שם דאמר
ה"א יטקא משמע דוקא ביטקא הדין כן ולא בגדול
ולשון יטקא כ"ל דהוא מלשון יונק היינו כ"ז שהוא יונק
כמו שמלנו בכ"מ בש"ס בעל רך דכ"ז שהוא יונק
נקרא בעל רך כמו כן כאן שיעור יטקא הוא ג"כ כ"ז
שהוא יונק ועוד ס"ל להרמב"ם ז"ל הא דמהני שני
מראה שלא למולו הוא דוקא ביטקא שלכ"ז כמו
דמייירי הש"ע כ"ז שהוא יונק דהואיל ואידיה ידמי עוד
על ימים ואחרים בכ"ז ללאת מספק סכ"ג אבל בקטן
כן שמונת ימים מהיכא תיתי לבעל מ"ע של ביום
השמיני וכו' משום שינוי מראה כ"ש וליך להיות דוקא
מרום

ואף לגבי נשר נבילה הנמלא ביד נכרי הוי כפירש ממילא, אבל לגבי נכור יש לאסור אף כשפירש ע"י נכרי, והנה בש"ע חו"מ סי' רנ"ב הביא הש"ך בס"ק כיצ' בשם האו"י במעשה שהביאו אחרונים בשל וכו' דגנב עשרה אמרי כל דברים מרובא קא פריש והקשה המהר"ל אח"י לא נמצא דהוי קבוע, ומ"י הש"ך דמ"ירי שנגזל הנכרי העשרה שלא בפנינו, וכ' הקול"ח שם דדוקא בלקח הנכרי מהחיות שזוכרין בשם שחוטה ובשר נבלה דכיון דאסור נבילה ליכא לגבי נכרי ומסירה ל"ה ב"י דין קבוע כיון דאין הספק גונע אליו כלל, אבל באיסור גזל נכרי מלווה כמו ישראל וחמור ב"י איסור גזל אין חילוק בין לקח נכרי או לקח ישראל ואפי' לקח נכרי ג"כ אמרי' ב"י דין קבוע כמחלה על מחלה יעיי"ש ועי' בנתיבות שם, ולדברי הקול"ח יתישבו דברי הרמב"ם בפ"ה מה'י מחללות אסורות דפסק דנמלא ביד נכרי אסור, ומקור דבריו נובעים מירושלמי כמוש"כ הה"מ שם והקשו עליו שזה נגד מסקנת הש"ס דמשני נמלא ביד עכו"ם ומוכח מזה דנמלא ביד נכרי מותר גם לרב, ונראה דהנה נבלה משמעו שחטה מאל"י או ע"י נחירה והכחה לא ע"י שחיטה בסיומים דבכל גוונא מ"ירי, ובפרט דקמי' נבלה היפוך השחיטה ומשמע דהך נבלה לא נשחטה כלל ואף דגם נפסלה בשחיטה ל"ה שחיטה כלל, אבל עכ"י המשמעות מורה דמ"ירי נבלה שחמא דמשמעו לא ע"י שחיטה כלל והנה ראב"י ס"ל בחולין (דף ל"ג) דאין מומנין נכרי על בנמ"ע של שחיטה דלא ס"ל סברת מי איכא מדי דלישראל שרי ולנכרי אסור [ואף אם לא פסקין כר"ל דמחנן דמנחא בדיוקולא דמחא אבל בשחיטת ב' סיומים לכי' דמחנן דמנחא בדיוקולא דמ"י ועי' חב"ש סי' כ"ז סק"ה] אבל בנחירה או הכחה על ראשה לא ע"י שחיטה גם לר' אחי ב"י מותר איך קשה מאי משני הש"ס דנמלא ביד נכרי הא גם ביד עכו"ם הו"ל קבוע לנכרי הקול"ח הג"ל דהרי גם לגבי הנכרי גונע הספק מאיזה מות לקח דאם מחמת המוכרת שחיטה אסורין לו הבנמ"ע ואם מחמת המוכרת נבילה לקח מותרין לו הבנמ"ע איך הו"ל קבוע גם בנמלא ביד נכרי ולתרוץ זה מוכרחים לומר דהש"ס משני דרב יסבור דלא כר' אחא בר יעקב איך אפי' מהשחיטות מותרין לו הבנמ"ע ואז שפיר נמלא ביד עכו"ם מותר, אבל הרמב"ם לשיטתו דפסק בפ"ט מה' מלכים ה"ג כראשון ועי' בלח"מ שם שחוק דברי הרמב"ם מסוגיא סנהדרין (דף נ"ט) עיי"ש וה"כ אז שוב גם בנמלא ביד עכו"ם הו"ל קבוע דהרי ה"ס גונע גם לגבי נכרי דמשחוטה אסורין לו הבנמ"ע דאף דהרמב"ם פסק בפ"ז מה' שחיטה ה"ב דלא כר"ל ולא ס"ל דהוי מחנן דמנחא בדיוקולא אבל בשחיטת ב' סיומים לכי' הוי מחנן דמנחא בדיוקולא ולא שרי הבנמ"ע רק משום מי איכא

ארום ביותר וזה נראה מדקדוק לשון הק' שכ' קטן הנמלא בשמיני דוקא [אם] הוא ארום ביותר או הוא ירוק ביותר ולפי"ז מיושב קוש"י רבינו הגדול זללה"ה בשו"ת הרי"ם דמה רא"י מ"יתו אב"י מר"ג הבבלי הלא שם ה"י הוחזקו שמתו אחיו מחמת מילה ומה רא"י מהוחזקה ללא הוחזקה ולהג"ל לק"מ משום דר"ג מ"ירי במילה כזמנה וא"כ לריבין לבטל מ"ע של כיום השמיני ע"כ לרי"ד להיות דוקא הוחזקה אבל אב"י דמ"ירי בכל זמן שהוא יונק היינו במשלב"ז אי"כ ל"ז דוקא הוחזקה דאף אם לא הוחזק מונע ללאה מספק סכ"ז דבלא"ה עבר הזמן של כיום השמיני : (חפ"ש יבא מ"יח)

יצחק ברי"א ו"ל הכהן פייגענבוים חו"פ ווארשא.

סימן כד

בעוה"י פ"ק ושארני יע"א (ארץ חר) :

שלום וברכה, ברב"י והמשכה לאהובי ה"ה הרב המופלג החריף ובקי ירא ה' המפורא בשו"ת סו"ה ליפמאן העל"ער ג"י מורה צדק בק"ק גיראצ'ט יע"א

עתה באתי להשיב ע"ד מה שנכתב מעב"ת ג"י ומהם על שקונין לאן ועגלים מישראל החשוד שלא למכור המכורות להפקיע מקדושת כבוד אשר נודעו יש בהעדר כבודות ואין מלאנו ידנו ורגלנו בזה ומאין ההיחזק הזה :

(א) **תשובה**, בש"ע סי' ק"י סעי' ו' מבואר דבע"מ שנחשבו בהיתר אינן בעלים אפי' באלף, אבל אם פ"י ממילא שרי והעו"י והש"ך הסכימו כש"י הרא"ש החולק על שיעת ר"ת שפוסק בש"ע כוונתו דאפי' פירש ממילא אסור, והפרי"ג בפס"ד הביא דעת המנח"י דבהפסד מרובה שרי בפ"י ממילא וכש"י הש"ע, ולכאורה בנידן דין יש לדון דאף כשנבדל מחדרו של ישראל החשוד, למכור בשוק דהוי פירש ממילא עכ"ז יש לאסור משום דניהו דבהפ"מ פ"י ממילא שרי כ"ז למי שנחשד אלוו הבע"מ האסור הוי הפ"מ, אבל להלוקחין שיש בידו לקניה אלל מי שיראה ליכא הפסד מרובה אם לא יקנה אלל זה וכ"כ הח"ס אורח סי' ס"ה דניהו ואשר, איברא ו"ל דגם בנידן הוי הפ"מ דיהי' מוכרת להדר ולבקש לקניה דייקו אלל ישראל כשר או אלל נכרי אשר ידע בטעם שלא קנה זה הנכרי מישראל חשוד והוי טירחא גדולה, וגם השער יתיקר ע"י ע"כ פשיטא דגם להלוקחין הוי הפסד מרובה ואין זה דומה לנידון הח"ס באורח הג"ל כמובן, אמנם יש לדון אם הוי כלל פירש, דעפ"י רוב הישראל חשוד הלז שולח משעתו הנכרים ליקח מהעדר הבהמות ולהוליכם לשוק למכור

עקירתן ממקומן פריש מקלטן אז כל אותן שפירשו
מוהרין דעל כל א' אמר' מרובא פריש איך שאין
אנו יודעין אם ה' ההבאה לבוק על אופן זה עכ"ל
כיון דאפשר שה' כך ע"ז האופן ואז אפי' אם נעשה
כך בפנינו שרי ע"כ ג"ל דשרי חשש ספק דרבנן
ולקולא דהרי איסור דא' בלא"ה ליכא דמה"ט בע"ח
ג"כ בעל ורק מדרבנן איסור ופירש בפנינו ג"כ לא
הוי רק איסורא דרבנן איך הוי ספד"ר אם הוא
כלל פירש בפני הנכרי ע"כ מותר ע"י טו"ס כ"י ק"א
סק"ב ע"כ נראה צדור דשמיאין לבוק למכור
מותר לקנות הבהמות : (המשך יבא א"ה)
יוסף אלימלך בהנא אבד"ק הג"ל .

סימן כה

ב"ה מאמכאר ישן (גאליציען)

להרב הגדול בתו"ר החו"ב בחדר"ת ב"ש
טו"ה דוד פערדסאן נ"י אבד"ק לייפציג בסדינת
אשכנז :

(א) עדיש במקוה שבמחנהכס העומדת הרבה
עשירות שנים ובאמצע דבריו כ' כח"ה
יותר מל' וס' שנים, וא"י מי הכסירה והוא של עכו"ם
שמקינה במרחץ שכנה לעדן עלמו וחדר א' בחוף
המרחץ חיקן למקוה, ואיגדזערען חפלים להשליש כמה
אלפים שיכרו שאין שם מעיין, והם משערים שהמים
כאים ע"י כח הדוחה במכונה עלנקטעריות או דאמפף
שיש לו בהמרחץ מזימי הוואסערלייפונג והעכו"ם אינו
מניח בשום אופן אפי' בעד כמה אלפים לסחור
ולבדוק והמוכנים מביאים ראיות והוכחות לדבריהם
שאין שם מעיין אלא שיש לו מכונה שברגלותו מניב
זה מים למקוה וברגלותו סוחם נביעת המכונה, גם
ידוע שהעכו"ם מנקה אותה בכל פעם ורבים מהיראים
מנעו ממנה רק יש עודם שעודם חפלים בה ומוליס
עלמם בדינא דרוב מזויין אלל מקוה מומחין הם
וסומכין שבוודאי עשו המזויין אלל מקוה זו בתחלה
מקום שלמים תחת קרקעית המקוה למען לא תפסל
בכל פעם, ודעת כח"ה שאין לסמוך ע"ז בחשש איסור
כרה במקום שלי"ה רב ומורה בעשייתה כפרט כי
ידוע שכ"פ בנה ומיקן כל המרחץ בעשייתו רבים,
ואפי' אם נניח שטעו בתחיתיה מקו' כסירה מי יודע
אולי צרפות הימים יותר כנ' וס' שנה נתמלאה צרפת
וט"ס, עד שנתמטע שיטורה מתחת' ונפסלה בכל
פעם שמנקה אותה העכו"ם, ע"כ :

הנה ארסובות דא לרא נקשן בקראי כי בנות
ישראל הכשירות ורעות במקו' טהרה,
טיבולות במקוה זו שהיא עכ"פ ספק שפולה, דמאין
הרגלים למד כגון דא רוב מזויי אלל מקו' מומחין
הן

איכא מירי דלישראל שרי ולנכרי אסור ולהרמב"ם
דלא ס"ל סברה מי איכא מירי בלחמא אסורין הבנו"ט
משחוטה, וע"כ פסק הרמב"ם דמנולא ביד עכו"ם
ג"כ אסור, והא דכתב הרמב"ם דמן הדין מותר
גם במנולא ביד עכו"ם ולדברי הג"ל ל"ש
זאת דהרי הו"ל קבוע מדא' דה"ל דרמב"ם מיידי
בשכל הטבחים המה ישראלים ואז ל"ש לומר דהו"ל
קבוע כמובן, וע"י פרמ"ג בשפ"ד סי' ס"ג סק"א
דלנבי נכרים ע"כ האי כל דוקא הוא ואדרבה בזה
מודוקדק לבין הרמב"ם דהכל י"א נקט במנולא בשוק
הלך אחר"ך ובה"י י"ב גבי מנולא ביד עכו"ם נקט אם
ה' מוכרי העשר ישראל מותר לא רק רובא, ומה"ט
לא חוקשי גם מצרייתא דרבי דשם ג"כ לא הני דרוב
מוכרים ישראלים אולם בצרייתא שני' דהוי רק רוב
ישראל אין לתרץ להרמב"ם במנולא ביד עכו"ם וכנ"ל
דה"י הוי קבוע גמור להרמב"ם, וע"כ מוכרחין אנו
לחרץ בריתא דט' חגיות להרמב"ם כקוש' פלתי
בלחמא דבריתא מדינא קאמרה דמותר, ולחמא אסור
חכמים משום בשמ"ט ולשון זה נקט הרמב"ם ג"כ
זהו דין תורה אבל חכמים אסרוהו, עי"ה בפלתי,
ומאחר דעל בריתא דט' חגיות מוכרחין אנו לומר
דרך מותר מה"ט קאמר ומדרבנן בלחמא אסור טוב
גם בצרייתא דר' אמרינן כן דהא דמחיר מנולא ביד עכו"ם
היינו רק מדינא [דאז'] אבל לדינא דרבנן בלחמא אסור
אבל להס"ם ה' דוחק לומר דמותר מה"ט קאמר
ומדרבנן בלחמא אסור וע"כ מחרץ במנולא ביד עכו"ם,
אבל לחמא לדודן דאין לתרץ במנולא ביד עכו"ם דה"י
מותר גם ברוב ישראל וע"כ הך בריתא מדינא קאמר
ובקו' הפלתי טוב אמרי' כן גם בצרייתא היינו
בריתא דרבי דרך מדינא מותר ומדרבנן אסור אף
במנולא ביד עכו"ם ומיושב הרמב"ם ע"ד הפלפול :

(ב) הנה המחנה חינוך מלוה קב"ו כ' דאף דאיסור
הנאה מקדשים ל"ה מו' מלות ב"ג עכ"ז מלוה
הב"י שלא ליהנות מקדשי שמים אם הוא באופן
דבהדוץ הו"ל גזל דמ"ל גזל הדיוט מ"ל גזל הקדש
וחייב ב"ג בתורת גזל ולא מהני רשות העלים דלאו
מונן דיד' הוא ע"כ ה' חייב מינה הגוי דאכל
פסחים צירוסלים דמקשים מה פשעו של האי ארמאה
ע"י פסחים (דף ג') ל"ש דברי הב"מ בפ"ט מה' ק"פ
דאזהרת כל ב"ג לא יאכל בו לא הב"מ מותר כ"א
הישראל מלוה שלא יאכלו וע"י גל"ח פסחים (דף
ע"ג) דכ' דלא כהב"מ הג"ל וע"כ רק משום שעבר
על איסור גזל עי"ה, וא"כ צידדן דידן גם להנכרי
הוא נפ"מ אם זהו הנפדש הוא צדור או לא דאפי'
אם יתן לו הישראל מבהמה הלזו לאכול עובר על
איסור גזל הקדש ובה"ג דאיכא גם לנכרי נפ"מ הוי
כלקח ישראל מהקבוע, אך י"ל דכיון דפסק הרמ"א
דאם נתפדו כולן ביחד ולא נשאר במקומם ובשעת

הן והרי צ"ל אחר צ"ד ס"י ר"א ס"ד כה"ג
 דל"א כן רק כשידוע בודאי שישראל תיקן מקו' זו כדי
 לטבול בה אז אמר' דרוב מזויין אלל מקו' ועשין
 כדי להכשירה בקי"אין הן ובודאי בהכשר תיקנה אבל
 אם יש לחוש שעושים תיקנה כדי לרחוץ בה פסולה
 ולאו דוקא כדי לרחוץ בה העכו"ם עלמא אלא כמ"כ אם
 עשה העכו"ם כדי שירחצו בה ישראלים ומקבל מהם
 שר ע"ז ועו"ש בפרישה ועו"ש בטו"ז סק"ה ובס"ך
 סקט"ז ובש"ת מהרי"ט בשניות ס"י י"ט (ועש"ס ס"י
 י"ח), ואם כי עדיין י"ל דהישראלים שהחזיקו מקו'
 זו מיד העכו"ם נימא עלייהו רוב מזויין אלל מקו'
 מומחין הן אבל הנה זה ל"ה הוכחה רק עפ"י הבנין
 שה' אז בהמקו' אבל מה שהעכו"ם מנקה אותה
 בעלמא גם אחרי שסמך ובנה מחדש כ"פ ע"ז אין לנו
 הוכחה מהראשונים שהכשירו מקוה זו דאולי אז בבנין
 הראשון ה' בה כדי הכשר וכשהעכו"ם שינה המרחץ
 והמקוה בכללו לא חשכו אדעתיה' כי היתה קדירה
 דבי שותפי, (ואמר') הכי לענין ממון בב"ב (כ"ד
 ע"ב) וע"ע בח"מ ס"י ד' כה"ג ובטו"ז הש"ע,
 שיתעלוי ולא יתבעו אם כי אדם כהול על ממון,
 וכן א"י ד"ז בעירובין (דף כ"ז ע"א) לרבא מפריקא
 לענין איסורא דחיישין דיסמכו אהדדי לחקן הקורה
 או להשגיח אם היא כהיתר ולא יתקן שום א' מהם
 ויוליא ברשות האסור בשבת), ואנשים שאינם בני
 תורה ולא ידעו שיש לחוש לאיסורא ולפסולא בזה,
 בשלמא על מי שמלמא מקוה אמר' שפיר שאלו ל"ה
 בקי-ומומחה ל"ה ממלא (ויכזה הוא הא דרוב מזויין
 עשמה כמ"ש האחרונים ז"ל דע"כ ל"ה רוב החלו
 במעשה) וכן בג"ד שהכרי עשה המקוה אם כי כה"ג
 לא נזכר בראשונים ז"ל לומר רוב מזויין על קבלת
 הישראלים את המקוה ממנו לטהרת בטות ישראל,
 מ"מ מלתא דמסתברא היא שעושים טעמה המקו'
 ל"ה ישראלים מקבלים ממנו לעבילת טהרה לולא שה'
 בהם מומחה שהכשירה דגם עמי הארץ יודעים שמקו'
 לריכה הכשר מרב בקי בהוראה (וע"ד דא"י בתוס'
 מנחות (מ"ג ע"א) דהכל בקי"אין שג"ך עיבור לשמה
 ועיין מג"א ל"ט סק"ב) וא"כ גם אם ל"ה אז בעיר
 רק אנשים שאינם בני תורה הרי מיהא ידעו מחמת
 שמקו' לריכה הכשר מרב בקי בהוראה וכיון שהתחילו
 לטבול בה בודאי הכשירה להם איזה חכם ועל אותו
 שנטל על עלמא להכשירה שוב י"ל רוב מזויין אלל
 מקוה מומחין הן, וגם כמה שניקה אותה העכו"ם
 אח"כ בעלמא אולי עדיין י"ל רוב מזויין וכו' דבודאי
 ההכנס שהכשירה להם הרי ידע שילטרכו כ"פ לנקותה
 וה' לו לומר להם שיעמדו בשעת ניקוי ואם ל"א להם
 כן ולא הוהירם על כך מחמתא ידע שא"ל לך
 במקו' זו, אבל כמה שחזר ובנה העכו"ם את המרחץ
 בשניו והמקו' בכללו (הנה לא כתבתי בבירור כי

גם המקוה בנה מחדש) דילמא ל"ה אז בעיר בני
 תורה שידעו שיש קפידא בדבר, ואפ"י אם חכם
 הכשיר להם המקו' בראשונה אולי לא חשבו לומר להם
 שישגיחו שאלם ישנה העכו"ם המרחץ יעשו שאלת חכם
 ואולי סמך שיצינו כן מעלמא שבתמירה ובנין חדש
 אולי ל"ה הכשירו, גם הרי אעפ"י שגם בבדיקה אמר'
 רוב מזויין מומחין הן כמבואר ברב"ש ובמל"מ ובאחרונים
 מ"מ כ' בב"א בפרי"ט ס"י ל"ט שער"ז אין להקל אלא
 כשראיתו שג"כ הריחא ואמר כשרה היא אבל אם
 שתק והלך לו כיון דהדרך הוא שהבודק אומר כשרה
 או טרפה ע"כ י"ל שהבודק סמך עלמא שלא יאכלו
 עד שיטעמו מפיו ההכשר וגם שחא מחמת טירדא
 שכה לומר שהוא טרפה וע"ע ברש"י אפרים בס"י
 ל"ט, ואם כי בס' מ"ע השינו עליו בזה הנה במנח"י
 כ' שהעיקר לדינא כה"א, וכעין זה יש לחוש בג"ד
 שכיון שלא שמענו בפירוש שהמכשיר הא' אחר שתי'
 המקוה כשרה גם כשיסמך העכו"ם המרחץ והמקו'
 ויבנה מחדש וינקה המקו' גם אח"כ בעלמא שחא סמך
 עלמא שלא יכשירו כה"ג מאחר שלא שמענו שחמך
 שמוכשר גם כה"ג, ובני העיר שהיו בעת שסמך
 העכו"ם ובנה מחדש ולא קיהו על המקו' עליהם אין
 לסמוך כיון שז"ל של"ה בני תורה כפרט שהיתה
 קדירה דבי שותפי וכל א' סמך על חבריו ועל
 הראשונים בטעמה, וע"ע ברש"י אפרים דבמיר' דתלוי
 בהוראה אין לסמוך בסתם על הבודק מטעם רוב
 מזויין ואפ"י ידע' ב'י' שידע השו"ב וגם לקח קבלה
 על שו"ב, דמ"מ הרי לא נחתו לו קבלה על הגרירה,
 והכ"נ יש לחוש שהמכשיר הא' ה' בקי להכשיר מקו'
 אבל ל"ה בקי בהוראה ושידע להזהר ולהזהיר שאלם
 יבנו המרחץ והמקו' בע"א יעשו שאלת חכם ומכ"ש
 שאלם נסמך שעשו אז חטובה שתי' המקו' כשרה
 לעולם ע"ד שרולים קלת מבני עירכם לתלות עמה
 שכן נעשה, מ"ל שתי' המכשיר הא' בקי בדיו
 מקואות העמוקים ומ"ל דאמרינן גם על הל' גאלו
 רוב מזויין אלל מקוה מומחין הן, הרי לא חשכחן
 הכי רק לענין דינא דשאובין וכן כיו"ב שרוב ב"א
 יודעין מזה והרבה ידענים מכשירים מקואות ואיזה
 יודעים בדיונים העמוקים שגם ת"ח גדולים ישנם
 שאינם בקי"אין בהן, ויש בהם כמה עקול' ופסורי'
 ופליגותא הפוסקים (וע"י בב"ש אה"ע ק"ג סק"ג)
 מ"ל לסמוך בדי' הא על מזויין אלל מקוה שאלו ה'
 ידענים בעלמא להכשיר מקוה ואם הכניסו עלמא גם
 לזה אולי טעו, ובהרבה דברים לא סמכו בזה"י
 כה"ג, אעפ"י שמבואר בש"ס ופוסקים סומכין
 לחזקה שידעין ושעשו כהוגן כמו בעדים ובסופרים
 דאמר' חזקה שעשו כהוגן בכל דיו' שטר ומ"מ כתבו
 ז"ל שבו"ז אינו כן אלא מומחין בהן שידעין דין זה
 עיין ח"מ ס"י ל"ט ס"א וכו' מ"ד ס"ח וש"ך שם
 סק"ט

להציא רא' וגם יל דש'ה שהמים טוענים כן ע"ט
שטטו ובחילוק זה אשכחן בכ"ד ע"ן מסכת ז"ק (ד'
ע"א וב"ב ל"ב ע"א) וכו'. ע"כ הנאמני שפ"כ הג'
מהרש"ק ז"ל גם בדיונים ודחייש' בכה"ג לכו"ד
טועין, ועיין ב"ש ס"י קצ"ב סק"ג שפ"כ גם על
דיונים שהעסקן בלוחו הגט, אלא דש' ח' כן
בש"י הרא"ש (כלל מ"ה ס"י ג') על זמנה דוקא (ולא
על זמן הש"ס) שצטוה"ר שניה שמתעסקין בטע'
גיטין וקידושין ואעפ"י שודעים בהם מעט, ובחמח
שלמה הג"ל כ"כ (למ"ה הב') גם על זמן הש"ס.
ועיי' ב"ש שפ"כ שם דכיון דשמואל ס"ל הכי אציג
ללא קי"ל כן ה"ל טעות שדרך לטעות בו (ובעין
זה יש במס' גיטין (דמ"ה) ושאר דוכתי ובכמה ראשונים
ואחרונים ז"ל דב"ש פלוגתא ל"ש אדם יודע וכו' אלא
שמה אין רא' לעדים ודיינים) וכ"כ הש"ס אהעדים
וקא' גם אהדיינים שהעסקן נגט אלא דקא' כך
אומה"י ש"ס שמתעסקין אעפ"י שאין יודעים הרבה,
ובמ"כ בנ"ד חפ"י בלא ד' החממת שלמה הג"ל הנה
עכ"פ בזה"י ובליפליג בעמ' שלמה שם רבנים יר"ש
ות"ח בודאי דשי"ך עכ"פ לחוש שחא המתעסקין בחמ'
זו מי שלא ידע רק מעט ועיין ב"י ס"י ח' ס"א
בהג"ה דאע"ג דרוב מלויין אשמ"ה מ"מ לריך הב"ד
לדרוש וכו' כי גדולה המכשלה) בדרך שנחמק
הרא"ש בזמנו על המתעסקין בטע' גיטין וקידושין
(ובדרך שגם במדינות ש"ב ה"ח ורבנים מזדמן שאיזה
ידען מכשיר לחק' במקום שאין שם רב) ואין היכי
ניקום ונסמוך שבודאי ידע ועשה המכשיר ההוא לתקן
מקו' בהכשר ברור באופן שמוכשר גם בסתירה
ובגיינים חדשים ושינקה העכו"ם לעולם בעלמנו ומאין
לנו הוכחה שאפ"י ידע, אם ב"ן עשה, ואם משום
שלא הוהירם שנסתירה ובנין החדש יעשו שלח חכם
אולי לא אסיק אדעת' או סמך על המבין כנ"ל, ואפ"י
הוהירם וזמנו אותם האנשים או אורזו לעלמא ומילחא
מינייהו אורז או נאנסו מלצות לאחרים על כך,
ובפרט שהוא קדירה דבי שותפי, והאיך נקיל
באיסור כרה ותמיד (עיין חו"ס' ספ"ב דכמוצות
דמאז חז"ל לכה"פ אע"ג דהוי ס"ט ברה"ר משום
שהוא ענין תמיד ולי"ה הזדמנות באקראי) ויש
חשש עי"ז על הדורות הבאים שלא יהי' חז'

בני הנדה :
(חמשך יבא מ"ה)

חק' חיים יצחק ירוחם אבד"ק הג"ר .

סימן כו

בע"ה סיגוא סלך קוטא

עורף נכבד (*) אבקשה גא" ליתן מקום
לדבריו

הנני מדפיס תשובה זו בשלימות ככתבה וכלשונה, והמטה רבה מחמתי השע"ת להורות את הדרך אשר
ילכו בה כי עיניהם נשואות להודיעם דבר תוק ומשפט דת מוסיק. המו"ל .

סל"ט, וגם כתבו בשם בני חיי אורח ס"י שפ"ז דלא
בי דינא ביה צי דינא לא דייקי אלא בדבר מוסכם
מהכל או במנהג מפורסם, גם כתבו הרבה ז"ל
דזה"י ל"א ב"ד ביה לא דייקי וחייש' בזה"י
לב"ד טועין (עיי' אה"ע ס"י קמ"ב ס"ט בהג"ה ואין
מוש' רא' ודוק ועוד יש לדבר מכ"ד ואחמ"ל) וזה
כ' ישרע יור' ס"י ס"ד בניקור דבזה"י ל"א בניקור
רוב מלויין (ועי' בברתי סס"י ס"ה וע"ע הש"י הרא"ש
כלל מ"ה ס"י ג' ועוד וב"ש אה"ע קצ"ב ס"ק י"ג)
והרדב"ז כ' שאם בזמנו כ"כ הרשב"א ז"ל מוכ"ס ש"ל
כן בזמננו, והנה אין נעמו אבהתי' ק"ו כן בנו של
ק"י לזמננו זה, ועיין בכה"ג ח"מ ס"י ל"ט הגב"י
אות מ"ח ועע"ש אות ר"ב ולי"ה ועיין אורח ס"י י"ט
נאזרים סק"ג ועע"ש בפ"ה אות ג', ובג"ד לכ"ע ז"ל
כן ד"ס רישומא גדולה שהעכו"ם ביה ובנה המרחק
כ"ס ע"ד עזמו ומנהג המקום בעלמנו ואיננו יודעין
רובים לבד שאין שם משיין ושהמים באים ע"י מכוה
וכו' גם הוי דין זה (עיי' מש"ס הב"י אבקה רובל
ס"י כ"א) ב"ד שידע להכשיר מקום שהר"י כשרה לעולם
גם כשיתמור ויבנה העכו"ם כ"ס ויסתור מעטיו וינקטה
נאזרים בעלמנו, והרי ל"ל בעשיית מקום כזו בקי'
היטב בה"ל עמוקות שלא הכל בקי'אין בכן ועיין בח"ש
למהרש"ק מבראד ז"ל לח"מ ס"י מ"ז ס"י שפ"י דהא
דאין חוששין לב"ד טועין היינו ברא' דבשל תורה
ודאי בקי'אין אבל בדר' חיישין לב"ד טועין (גם בזמן
הש"ס, ולכאורה י"ל להיפוך דבזמן הש"ס לי"ה מילי
ד' מפורסמים כדאורייתא משא"כ בזה"י שהכל כ'
בש"ע הדאורי' והדרבנן טוב הדר' ס"י לדאורי'
לענין זה דהת"ח המעיין בש"ע יודע בש"י גם שניהם
(וכוה כ') בהב"ש לענין שו"ב שא"י המסודר לשו"ב
ואפ"י בסי' שעל אורך הסבין) אכן אכתי הרי יש
בדני מקואות כמה עקולי ופסורי ועיונים רבים שלא
נתבררו בש"ע ובקל אפשר ח"ו לטעות אם אינו רב
גדול מאד בחורה ובידא"ה) דבתרי"ו לא בקי'אין כ"כ
עיי"ש. ח"כ הכ"ג אפי' עשו מכשירים הראשונים איזו
קונסט מקו' בזה שחא שלא כדן עשאו' בכמה מלי
ד' והתלויים בעיין רב שאינו יודע לכל ת"ח, רק
לגדולי תורה, ע"כ שם בחממת שלמה הג"ל דבעב"ד
למיטעי חיישין לב"ד טועין (גם בזמן הש"ס) וזה
א"י בש"ע חו"מ ס"י כ"ט ובסי' מ"ג ס"ח בהג"ה עשה
פלוגתא מזה ולדיעה הא' עדים נאמנים לומר שטעו
בעטים שטעים מלויין לטעות בו והיינו אפי' בזמן
הש"ס עיי"ש במקור דין וכס"ך שם אע"ג דבזמן הש"ס
הוי חוקה על העדים שטעו הכל כהוגן מ"ח בעב"ד
למשעי אורז לה חוקה בש"ך שם חולק על הרב
שעשה פלוגתא בזה אלא כ"ע הכי ס"ל וע"ע ב"ש
באה"ע ס"י קצ"ב סק"ג, אלא דמעדים לדיינים אין

אחיו כסף ע"י סרסרים, להבטחה, והבטחה מבטחת ולחומר של מדעתה היתה זאת, והמחשבה עתה וגם קודם ב' שנים, מטעם שהיא יתומה וקטנה היתה באותה זמן, הגם כי היא היתה עד המילון, בה ז'ט שנים, והבטוח טוען לבדר הדבר, ולהמציא לו הדין כהלכה:

בבית עדות,

א יוסף בר יצחק מווגרו שוילי יצ"ו, הגיד כי קרו אותו לבוא לבית הבחור הנז' ע"י איש עיתי רפאל בר אברהם שאמליק שוילי יצ"ו, או ע"י דוד בר אביתר תעמריא שוילי יצ"ו, ובאחי לבית הבחור הנז', וראיתי שמה יעקב בר משה גאלולא שוילי יצ"ו וחורגמו בתולה הנז', ואמה חנה בת פינחס תאודי שוילי תמ"א, ואמרו לי כי נתפסרו ביניהם ככה, דהיינו שהבחולה יח"י לאשה לרפאל הנז' בהנחי שיעקב גאלולא, יח"י לו הבחור הנז' לכן, כיון שהוא חסודי בנים, ובה יח"י הבחור, פערדענא לנז"א ויפדה אותו מעבודת הלבא, ורפאל הבחור הנז' יתן לגאלולא שוילי סך ב' מאות רוי"כ, ומזה הסך יעשה גאלולא שוילי גרן של כמה, וכן ההולאות עבור לנז"א הנז' לפדותו מעבודת הלבא אשר ילמדך היו על חשבון הבחור הנז', ואם לא הי' נפדה, ג"כ הבחולה הי' לו לאשה, ובזמן פשר הדבר לא הי' הבחור בבית כי אם בכוחאים, ואמרת לאביו כיון שהבחור אינו כאן אם הוא מרולה לזה או לא, ואביו השיב אנכי יודע. נאום יוסף בר יצחק מווגרו שוילי יצ"ו!

ב העד השני דוד בר אביתר תעמריא שוילי יצ"ו, הגיד כי דברי העד הראשון אמת, אבל בעת נתינת הכסף לא היתה הגערה שמה, ואינו זוכר בכירור, ובגביות עדות הראשון מהעד השני הזה, על הדבר הזה, שנה העבר, אמר כי הבחולה הזאת הסכימה, עם אמה, ויעקב גאלולא הנז' לקבל הכסף הנשלח ע"י סרסרים מהבחור עבורה, וכן הי' הדבר, שהסרסרים ג"כ לקחו חז' רוי"כ מאמה של הבחולה כמנהג, לקיים הדבר שמהי קנויה לו לאשה, ושאלנו את פיו של העד השני הוא שאם חז' יתחרט אחד מהם וחזר מדבריו, הי' לר"ך גט או לא, והשיב כך בי לריכה להחפיר זה מזה ט"פ ב"ד כיון שהיא דאנישטלי' בלשון לעז ע"י מקודשת, כמו שנתבאר דבריו במנהגי העיר, שקורין כל ההמון בין למשורפת ובין למקודשת, ונתינת הבע"י דאנישטלי' ע"כ נאום דוד בר אביתר תעמריא שוילי יצ"ו:

ג העד השלישי אברהם בר משה גאלולא שוילי יצ"ו, אחיו של יעקב גאלולא שוילי הנז', הגיד כי אשתו של יעקב אחי, ואמה של הבחולה באו אלני בבית ואמרו לי שהעשה חסד עמנו כי כו"כ הדבר, על אודות הבחור, ומלך ותתן דבר זה ואפשר ימזר הדבר, וכן הי' הלכתי לבית הפתח ודברתי על לבם ועמד.

דברינו אלה בעיתונך הנבחר, שערי תורה בקונטרס ב' :

שלוש לרבני, שערי תורה, נודרי גדר ועומדים בפרק, יצילם ה' מכליון והרין, כל חד וחד לפום חורפיה בקשה ומתרג. יהיו סלה ביר"א.

שאלה. הגני הח"מ, מולא חיבה לעממי ללאת ולדבר בשערים המלויים בהלכה, ולהניע לערי לער בת רבים, לפני מו"ר רבני השערי תורה הע"א, כדי ללאת ידי חובה, אמרתי כי ימים ידברו ויחוו דעתם הק', ויפרסמו דברי חסונם הרממה בשערי תורה בגליון המוקדם ללאת, עבור כי מזה דברים שאנו כאן, כדי להסיר המכשול מנכ"ל, ומגלגלן זכות ע"י זכאי, וזכות הרבים הלוי בו, וכל הקודם זכה, וגמ' ערובה חולין (דף ק"י ע"א), ורצ בקשה מלא וגדר בה גדר וכו' :

אספרה וירוח לי, מנהגי קידושי אשה, פה בעיירות גורגיסטאן יע"א, המנהג ככה, מי שיש לו אב אביו ידבר עבור בנו, לאביו הבחולה יח"י מי שיהי', ואם אין לו אב, אחיו. ומתפטר עמו ע"י סרסרים ע"ד הנדן, וע"ד הרבנות הזמן לחופה, ואחר הפשרה, או יתן אביו, או אחיו. הגם כי הבחור אינו שם, מטעם של כסף או זהב, לאביו, או אם היא יתומה לאמה, לפני הסרסרים, ולפעמים יודמן שיטלחו ע"י הסרסרים, המטעם של כסף או זהב, לבית אביו, או אמה, והסרסרים ג"כ יקחו מאביו או מאמה, כסף או זהב אחרת, לבית הבחור וקורין לזה, בלשון לעז, בע", ואחר כן ילא קול שפלונית נחקשה לפלוני, ועל סמך זה הבע", עושין משני הזדדים סעודות גדולות, למשל זה בשבוע אחד, וזאת בשבוע השנית, ושולחים אחר זה, דורון זה לזאת, וזאת לזה, בגדים ומיני תכשיט כפי יכולת, ומרגלא בפומיהו שלשון קידושין, דאנישטלי' בלשון לעז, וגם משמעות הבע", דהיינו שידוך, דאנישטלי' בלשון, ומקום הזה, מקלחם מקדשי והדר מסבלי, ומקלחם מסבלי והדר מקדשי, ואם באנו לשאול את המוני העם, אחר הבע"י או הקידושין ממש, יאמרו כי פלונית נתקדשה לפלוני, דהיינו דאנישטלי' בלשון, ואחר כל אלה לפעמים יודמן, שיחזרו מדבורם, מזה הבחור, או מזה הבחולה, מי חוץ שנה, ומי אחר שנים, כאשר אנכי מניע לפני רבני, שערי תורה, מעשה אשר אירע בעיר הסמוכה לנו הנקרא קולאש ע"י כותאים יע"א וזו היא, אות באות, ותיבה בתיבה, יוס ד' לסדר, תזריע"י תרע"א לפ"ק, בגיטב תלחא כחדא הוינן, נחנא בתי דינא, דחממין מטא, ואחא לקדמנא, הבחור רפאל ו' דוד באטוניה שוילי יצ"ו, והבחולה דבורה בת דינא באלא שוילי תמ"א, ע"ד הטענה של הבחור רפאל הנז' שנתן אביו, או

עומאות וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהק"פ ה"ח ואינו נאכל לכל עומא אלא לעומאי מה שנתתי להם העומאה הזאת ולכיוולא בהן מטמאי בחנעני עומאת עכ"ל [ודברי הרמב"ם שם ל"ע דהא איהו נופי' כהן בפ"ד מהל' ביאת המקדש ה"ב דגם טמאי' שהן ונבילה לא יכנסו למקדש, דגלגלד מהך מחנ' והרי טמאי' שהן ונבילה לא הוי עומאה היוולא מנוס, ולדבריו אחי שער], ומבואר בפסחים (דף ע"ט). נטמא הסבין בעומאת שהן דבשר הוא דמטמאי ל' לזה נר' דכיון דבאו בה פריזים וחללוה ואלא ממנה תורת מקדש, אי"כ השעה שהגנו המקדש הוי כמכנים דבר טמא למקדש. ודומה למטמא עצמו במקדש דא"ל שהי' כמ"ש התוס' בשבועות (דף י"ו). ד"ה טמא והוי אסור לתקן המקדש עד שיולא שמן הטמא, וחדש שילא ממנה תורת מקדש דאי לא"ה תקשי ל' בלא"ה דהא זה דנקרים כו' כזבים היא רק מדרבנן, ומיקשי דהא קי"ל דאין שבות במקדש ולהג"ל יחא ולכך נקרא חטובה דא לאו החינוך הוי מותר להדליק את השמן הטמא וד"ק:

שם אי"ר כהנא דרש רנב"י משמ"י דרב תנחום נר של חטובה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמנ"י וא"ר כהנא כו' מ"ד והביר רק אין זו מ"ס כו' אבל נחשים ועקרב' י"ש כו', להבין סמיכות הדרשות [וע' שמנה לחמו פ"ב דרוש לחטובה, וביטדות אהלים וחמדת ל"ב פ' יושב] וגראה דבעור אר"ם ס"י תרע"א בשם הר"י הלוי דזה מיי"ר שגניה בחוץ, אבל כשמניח בבית אפי' למעלה מכ' אמה כשרה, מזה מוכח דמטה להניחו בחוץ משום פרוסו ניסא, ואמר' שם מטה להניחה למטה מ' טפחים ואם הניחה למעלה מ' ילא, וכתב הרב"י דאף דאמר בגמ' עלה הא דרבינא משמ"י דרבא זאת אומרת מטה להניחה למטה מ' דאי ס"ד למעלה מ' לימא ל' ה"י לך להניחה למעלה מגמל ורובו, וקאמר בגמ' דלמא אי מערת ל' טובא אחי לאמנוט ממנה, וכתב הר"ן דקי"ל דרבינא דלא שבקינ מאי דאופשט להו לרבא ורבינא וקט"י מאי דאידחי בגמ' בהך דלמא בעלמא וכן הסכימו רוב הגאונים ואלו הר"ף והרמב"ם לא הביא כך דמטה להניח למטה מעשרה ע' ב"ה. וקשה ל' דהא כך שקלא וטרי' אינו אלא אליבא דר' יהודה דפטר בנ"ח, אבל אליבא דת"ק דסתם מחנ' דלא מפליג וכוותי' קי"ל וכ"פ הסוד חו"מ ס' ת"ח טבל לומר מדמחייבי רבנן אף בנ"ח ש"מ דס"ל דזה סבירא טובא דהי' לו להניח למעלה מגמל ורובו ואין מטה כלל להניח בחוץ עשרה וכו' דפסק הסוד כותי"בו דבין זה ראוי לפסוק גם בענין הנחתה תוך י' כותי"בו ואין לומר דהא דמחייבי רבנן אף בנ"ח טעמא ואמרינא איה ב' כמ"ש הסוד שהי' לו לשמור שלא יזיק, סא קשה מנ"ל דמטעם זה מחייבי דבנו

וגמרי הדבר. והחזקתי הדברים לאחי ולאמה של הבהולה, וסיתה שמה הבהולה בעלמה, והלכנו בחזרה לבית הבחור אחי, ולאמה, וקבלו יעקב אחי ואשתו אמה של הבהולה ר"כ אחד מיד אחי הבחור כש"מ דוד כר אברהם י"ז, וכן יעקב אחי נתן לו בחזרה ונטו חלי ר"כ. וכל דברי הפסרה הזאת הי' במעמד שלשם דהיינו יעקב אחי, ואשתו דבורה אמה של הבהולה הגו', והבהולה בעלמה, ואחר נבי"ע זו, שאלום את פיו של העד זו, נהיית כסף זו דהיינו ר"כ אחד מלד הבחור לאמה של הבהולה הגו', ומי ר"כ מלד הבהולה להבחור מה מורה, והשיב שאם הי' יתמכר אחד מהם ויחזור מדבורו אינו יכול להאסר זה מזה אלא ע"י מעשה ב"ד. ואח"כ שאלנו והסבולות ששלחו זה לזה על סמך הכסף הזה דהיינו בע"י אי אף פלא נהיית כסף היו שולחים סבולות זה לזה, והשיב הכל על סמך נתינת כסף זו ולא קודם לזה, ולאמלי הנתינת כסף הוא גורם לסבולות, כמה בטולות איכא בשוקא, נאום אברהם כר משה גאנ"לא שוילי י"ז, ונבי"ע אישרטום וקיימוס דמתי והכל שריר ובריר וכו' וקיים:

נאום אליא יוסף ב"ר אלעזר היגיון
נאום אהרן ב"ר אליא בותירה שוילי י"ז
נאום מיכאל ג"ח מנוח אילה שוילי הי"ז. ס"ט
ועתה תלומדו במדבר מרבי. שערי קו"י לחוות דעתם אם יש בזה חלות קידושין או אין בהם חלות קידושין ואל יאמרו השובתם הרממה כי נתון הוא מאל. הצבי ע"ה מוקיר רבנן ותלמידיהו רב העדה דק"ק סגונא. מביא נ"ח בנח איה שוילי הי"ז ס"ט. ע"כ

סימן כז

ב"ה סראק (פ"ד ווארשא).

שבת (דף כ"א ע"ב) מאי חטובה דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחטובה תמניא אינון, מקשין דהא אחי הקושי דמאי חטובה במקומה עומדת, ובר' לישב זה דהנה הפכ"י הקשה דהא קי"ל עומאה הותרה בציבור והיו יכולין להדליק בשמן טמא, ולמה הוצרכו לגם ע"ש, ולתרוץ זה נראה דהנה הרמב"ם ז"ל כ' בפ"ד מהל' ביאת המקדש הלכה ב' דעומאת מה הודחה בציבור אבל לא עומאת זבין וחבות ועלמ"מ פ"ז מהק"פ היא ומבואר שם רש"י והר"ן שכבר נזכרה גזירה על העכו"ם להיות כזבים רק שהם הכירו שלא נגשו באתו הפך שמן, או כדעת התוס' שהי' מונח בחומס בברקע אלא שהיו יכולים לעמא השתמים בשמן וא"כ לא הותר להכניס השמן למקדש, וא"כ הוי גם ומיושב קו' הפ"י הג"ל. אבל ז"ל דהא השמן הי' כבר במקדש והק"ל לחודה שרי אף בשאר

מחייבי משום דה' לו להניח למעלה מגמל ורובו וה' ולכך מחייבי דה' לו להניח למעלה מגמל ורובו וה' נר' ליישב בהיתר קשי' אחרת בב"ק (דף כ"ב) ח"פ לני ר"י ור"ל אי אשוי משום חזיו או משום ממונו ואחרי ח"ס גמל שה' טעון פשחן ועובר ברה' ונכנסה פשחתי לתוך הסתות ודלקו בגרו של חנוני והדליקו את הבירה בעל הגמל חייב הניח חנוני נרו מצחון חנוני חייב ר' יהודה אומר בג"ח פטור בשלמא למ"ד אבו משום חזיו חזיו גמל הוא, אלא למ"ד משום ממונו האי אש לאו ממונא דבעל הגמל הוא, ומשני הב"ע במוסכסכת כל הבירה ולכאורה למה לריך המקשה להביא הך דר"י דפוטור בג"ח שהוא שלא לזורר אחר דקושייתו מדברי הס"ק, אע"כ דהמקשה רצה להוכיח מדברי ר"י דאשוי משום חזיו, אף להס"ק, דהא אמרי' שם (דף כ"ג.) למ"ד אשוי משום חזיו טמון באש דפטור רחמנא היכי משכחת לה, ומסיק דמייירי שגפלה דליקה בלוחו חרר ונפל הגדר שלא מחמת דליקה דכלו ל"י חזיו וכגון שה' לו לגדרה ולא גדרה, ולכך לענין גלוי חייב דהא שורו הכא ולא טפח באפה אבל לענין טמון פטור, וזה דווקא אליבא מאן דפטור טמון לריבין לומר דמייירי בכה"ג ומאן דאית ל"י משום חזיו אית ל"י משום חזיו ואית ל"י משום ממונו, אבל למאן דאית ל"י טמון באש חייב לא אינטיקד לאוקמי מאן דאית ל"י משום חזיו אית ל"י משום ממונו, אלא דפליגי לגמרי דמאן דאית ל"י משום חזיו לית ל"י משום ממונו, מ"מ נשמע מ"מך סוגי' דהיכא דכלו ל"י חזיו, תו לא מחייב משום ממונו למאן דלית ל"י משום ממונו, ואף שבידו לשמור כגון לגדור ולא גדר. מ"מ פטור כיון שכלו לו חזיו, ושם (דף ס"א:) דר"י מחייב חנוני טמון באש, וא"כ אליבא דר"י ברור הדבר דמאן דאית ל"י משום חזיו לית ל"י משום ממונו, וא"כ בג"ח דלמאן דאית ל"י אשוי משום ממונו ליכא למיפטור בשום ענין, דאף דכלו ל"י חזיו שהוא לא עשה החז, מ"מ ה' לו לשמור ממונו דומיא דמבעיר ברשותו עכ"ל חייב כשהלכה האש למקום אחר דחייב לשמור ממונו כמו שור דלא טפח באפי', א"כ בג"ח נמי חייב אבל למאן דאית ל"י משום חזיו, א"כ היכא דכלו חזיו אף שבידו לשמור ולא שמר פטור ולפ"ז ניחא דהמקשה רצה להקשות דליכא למ"ד דאשוי משום ממונו, דאף ר"י דפוטור בג"ח עכ"ל דהיינו אליבא דמ"ד אשוי משום חזיו ולמאן דאית ל"י משום חזיו לית ל"י משום ממונו אליבא מאן דמחייב אטמון באש לכך פטור בג"ח כיון דכלו ל"י חזיו תו לא מחייב לשמור דאינו מחייב כלל משום ממונו, וע"כ איא לומר דפליגי בבב"ק דרבנן מחייבי בג"ח דאית להו אשוי משום ממונו דהא הכא לאו ממונו דבעל גמל הוא אע"כ דכ"ע אית להו אשוי משום חזיו. אלא דפליגי דלרבנן

מחייבי משום דה' לו להניח למעלה מגמל ורובו וה' ולכך מחייבי דה' לו להניח למעלה מגמל ורובו וה' נר' ליישב בהיתר קשי' אחרת בב"ק (דף כ"ב) ח"פ לני ר"י ור"ל אי אשוי משום חזיו או משום ממונו ואחרי ח"ס גמל שה' טעון פשחן ועובר ברה' ונכנסה פשחתי לתוך הסתות ודלקו בגרו של חנוני והדליקו את הבירה בעל הגמל חייב הניח חנוני נרו מצחון חנוני חייב ר' יהודה אומר בג"ח פטור בשלמא למ"ד אבו משום חזיו חזיו גמל הוא, אלא למ"ד משום ממונו האי אש לאו ממונא דבעל הגמל הוא, ומשני הב"ע במוסכסכת כל הבירה ולכאורה למה לריך המקשה להביא הך דר"י דפוטור בג"ח שהוא שלא לזורר אחר דקושייתו מדברי הס"ק, אע"כ דהמקשה רצה להוכיח מדברי ר"י דאשוי משום חזיו, אף להס"ק, דהא אמרי' שם (דף כ"ג.) למ"ד אשוי משום חזיו טמון באש דפטור רחמנא היכי משכחת לה, ומסיק דמייירי שגפלה דליקה בלוחו חרר ונפל הגדר שלא מחמת דליקה דכלו ל"י חזיו וכגון שה' לו לגדרה ולא גדרה, ולכך לענין גלוי חייב דהא שורו הכא ולא טפח באפה אבל לענין טמון פטור, וזה דווקא אליבא מאן דפטור טמון לריבין לומר דמייירי בכה"ג ומאן דאית ל"י משום חזיו אית ל"י משום חזיו ואית ל"י משום ממונו, אבל למאן דאית ל"י טמון באש חייב לא אינטיקד לאוקמי מאן דאית ל"י משום חזיו אית ל"י משום ממונו, אלא דפליגי לגמרי דמאן דאית ל"י משום חזיו לית ל"י משום ממונו, מ"מ נשמע מ"מך סוגי' דהיכא דכלו ל"י חזיו, תו לא מחייב משום ממונו למאן דלית ל"י משום ממונו, ואף שבידו לשמור כגון לגדור ולא גדר. מ"מ פטור כיון שכלו לו חזיו, ושם (דף ס"א:) דר"י מחייב חנוני טמון באש, וא"כ אליבא דר"י ברור הדבר דמאן דאית ל"י משום חזיו לית ל"י משום ממונו, וא"כ בג"ח דלמאן דאית ל"י אשוי משום ממונו ליכא למיפטור בשום ענין, דאף דכלו ל"י חזיו שהוא לא עשה החז, מ"מ ה' לו לשמור ממונו דומיא דמבעיר ברשותו עכ"ל חייב כשהלכה האש למקום אחר דחייב לשמור ממונו כמו שור דלא טפח באפי', א"כ בג"ח נמי חייב אבל למאן דאית ל"י משום חזיו, א"כ היכא דכלו חזיו אף שבידו לשמור ולא שמר פטור ולפ"ז ניחא דהמקשה רצה להקשות דליכא למ"ד דאשוי משום ממונו, דאף ר"י דפוטור בג"ח עכ"ל דהיינו אליבא דמ"ד אשוי משום חזיו ולמאן דאית ל"י משום חזיו לית ל"י משום ממונו אליבא מאן דמחייב אטמון באש לכך פטור בג"ח כיון דכלו ל"י חזיו תו לא מחייב לשמור דאינו מחייב כלל משום ממונו, וע"כ איא לומר דפליגי בבב"ק דרבנן מחייבי בג"ח דאית להו אשוי משום ממונו דהא הכא לאו ממונו דבעל גמל הוא אע"כ דכ"ע אית להו אשוי משום חזיו. אלא דפליגי דלרבנן

כל הכירה, נמצא דא' אמר' דרבנן סברי דאש' משום
ממונו או אליבא דכ"ע מלוה להניחו בחוץ ולמטה
מעשרה, והא דמנוגי חייב אליבייהו ב"ה ה' משום
דאש' משום ממונו וה' לו לשחור נהי, אבל אי אמר'
דרבנן סברי דאש' משום חזיו' ע"כ דלא הו' מלוה
להניח ב"ה בחוץ דאל"כ למה יתחייב דהא כלו ל"י
חזיו' : וברובכה (דף ב"י) כ' יהוש' ב"ה וכו' דדפנות
מניעים לסכך משלט שלטא ב"י עינא ולא דמי לנר
חנוכה וקורת מבוי דלא חייב היכר למעלה מעשרים
אעפ"י שהקורה ע"ג כהלים, דהתם קורה טפח לא
שליט ב"י עינא, כמו בסוכה דרחצה טובא, ולכאורה
קשה לפ"י בעירובין (דף ג') דקאמר דלריבא לאשמעי'
במרווייהו דא' אשמעי' גבי סוכה כהא קאמר ר'
יהודה כיון דלישיבה עבדא שלטא ב"י עינא, אבל הק'
דלהילוך עבדא אימא מודה נהו, ואי אשמעי' כהא
היא כהא קאמר' רבנן אבל כהא אימא מודו לר' יהודה
נריבא דהו"ל להגמ' לומר כך דא' אשמעי' גבי סוכה
היא כהא אמר' רבנן הו"ל ואין הדפנות מניעות
לסכך, אבל מבוי אימא מודו ל"י לר"י ואי אשמעי'
מבוי היא כהא קאמר ר' יהודה משום דדפנות
מניעות לקורה, אבל בסוכה אימא מודה לכו לרבנן,
ועב"ל דמס' לא קאמר הגמ' הכי, משום דהו' קשה
למה מודו רבנן בסוכה כשהדפנות מניעות לסכך וגבי
מבוי פליגי בהכי, והוי אינרטרין לחרץ תו דגבי
סוכה איכא מטלה עוד משום דלישיבה עבדא
לאסוקי מבוי דלהילוך עבדא לא מהני מה דמניעות
לקורה, דכע"ז ב' לטיבואה ומעשה בהדליק כ"ה בחוץ
למעלה מכ' אמה אפי' כשהדפנות מניעות פסול כיון
דלהילוך עבד, וכן בהדליק כ"ה מבנים למעלה מכ'
אע"ג דלישיבה עבדא פסול בחוץ דפנות מניעות כיון
דכע"ז המרווייהו, ולפ"י יפה כ' ה"ר יואל הלוי בנר
חנוכה דהא דפסול בנחנו למעלה מכ'. ה"ד שהניחה
בחוץ דלא פסולה כמו במבוי דעשוי להילוך אבל
בפנים בבית אפי' למעלה מכ' אמה כשרה כדאמר
גבי סוכה אש הדפנות מניעות לסכך אפי' למעלה
מכ', וע"כ משום דלישיבה עבדא רואים הסכך ע"י
הדפנות, ה"כ בבית ב"ה כיון דדפנות מניעות עד
כ"ה רואים כ"ה שפיר ואודא כזה תמימת העור על
הר"י הלוי ומס' עבדא לריכוחא ביה סייטתא גופי'
דאיכא במבוי ולא בסוכה כהג"ל, ולכך יהי' כוונת
הר"י הלוי דבשלמא בחוץ שהניחה למעלה מכ' אמה
מייירי כשאין המחיצות מניעות לגמ' אלא כלונסאות
מונחים מעמוד לעמוד ונתן שם כ"ה שפיר פסולה.
אבל בפנים שבוטא המחיצות מניעות עד התקרה
שלטא ב"י עינא ע"י המחיצות לגמ', להכי קאמר ר'
תנחום כ"ה שהניחה למעלה מכ' פסולה כסוכה וכמבוי
ירכא דאע"ג שהדפנות מניעות לגמ' פסולה
כמבוי, וזה מבחין דוקא ובפנים אף שלישיבה עבדא

מ"מ

בב"ב (דף כ"ג) דבמהני' הני כלב שנטל חררה והלך
לגדים אבל החררה והדליק הגדים על החררה משלם
ג"כ, ובפי' הגמ' תפסוט דפי' פרה כחצר הניזק דמי
דא' כחצר הניזק דמי לימא ל"י מאי בעי ר' פהך
בפומא דכלבא, וכו' התוס' שם ב"ה תפסוט כו'
גלויא כיון דהו"ל הוא דכע"ז אכילה ואי פי' פרה
פחזר המזיק אפי' כי אכלה דבעל חררה בגדים הוי
אכילה כחצר הניזק ואנב דשיך לבין זה בנתן אחר
לקוח פיה נקט ל"י עכ"ל, ולפ"י אי' נמצא דאש' נתן
אחר דהיינו חזיו' לתוך פי הכלב אפי' חייב בעל
הכלב, הוי שמוע' דפי' פרה כחצר הניזק דמי, אבל
אי נמצא דדוקא בנטל הכלב מעלמו הוא דחייב, י"ל
דלעולם פי' פרה כחצר הניזק דהא לא שיך לומר מאי
כע"ז דתפך בפומא דכלבא, דהא הכלב נטל מעלמו
ובאמת אש הניח אחר לפי הכלב הוי מיפטר בעל
הכלב דמי' אגמ' ל"י מאי בעי דתפך. א"כ לפי סברה
הזו' דאש' הניח אחר לפי הכלב חייב בעל הכלב
דלא מצי' חזיו' אפי' בעי דתפך בפומא דכלבא שפיר
סובר ר' יהודה דהשיך בו אה הנחש חייב, ולא מצי'
אמר בעל הנחש מאי בעי ידך בפומא דחיוואי. אבל
רבנן סברי דמהני' דוקא הכלב שנטל חררה מעלמו
חייב בעל הכלב מפני שלקי' מעלמו, אבל בהניח
חזיו' לפי הכלב הוי מיפטר דמי' אחר מאי בעי דתפך
בפומא דכלבא להכי סבר דהמכוס פטור דמי' אחר
מה בעי ידך בפומא דחיוואי, ומה דלא סברי רבנן
סברה התוס' הג"ל היא דאולי לסיטתיהו דאש' משום
ממונו. להכי לא מצי' סברי סברה התוס' דאש' נתן
אחר לתוך פי' של כלב חייב בעל הכלב, דהתנינה
אחררה, אבל אגדים למה יתחייב דהא הא' אש לא
של בעל הכלב, דבשלמא אי' נטל הכלב מעלמו נמצא,
אבל לא שיך זה בנתן אחר לפיו של כלב אש, אבל
ר' יהודה ס' דאש' משום חזיו' להכי אפי' נתן אחר
החררה והנחלת לפיו של הכלב והדליק הגדים אפי'
חייב בעל הכלב כיון דאש' משום חזיו', ומעשה אי'
אמר' דהשיך בו אש הנחש חייב דלא אמר' מאי
בעי ידך בפי' דחיוואי ומוכח מזה דפי' פרה כחצר
הניזק דמי עב"ל דאפי' נתן אחר לפי הכלב חייב
בעל הכלב, ותיקש' למה יתחייב על הנחלת הא' אש
לאו דבעל הכלב הוא, א"כ ע"כ מוכח דאש' משום
חזיו', משא"כ אי' אמר' דהשיך בו אש הנחש פטור
דמי' אחר מה בעי ידך בפומא דחיוואי ולא איפשט
דפי' פרה כחצר הניזק דמי, א"כ הא דמחייב בעל
הכלב אגמלת מוכח דאש' משום ממונו היא, א"כ
מחלוקת יהודה ואחיו חל' אי' אש' משום חזיו' או אש'
משום ממונו, והנה כבר הבאנו לעיל הא דמשי' הגמ'
לרבנן דלעולם אש' משום ממונו י"ל להניח כ"ה
בחוץ משום פרסומי ניכא ואפי' חייב בעל הגמל
אף דלאו אש' דבעל הגמל, משי' דמייירי במסכתא

נשים ביום מהם דשתי הלחם אינן דוחין יום.
והיוצא השם משום דלכס ולא לגבוה, אבל לרבה
דאית ליה הוואיל וטורכי שבת אינן נעשים ביום לרדיו
בלאיה שתי הלחם אינו דוחה יום ולא לרדיו כלל קרא
דלכס ולא לגבוה. עשה בשים ובפרש זיל. ועפ"ז
הקשה בם' תשובה מאהבה על הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה'
המידים שכתב הטעם דאין שתי הלחם דוחה יום משום
קרא דלכס ולא לגבוה, והא הוא ז"ל פסק ברבה
דטורכי שבת אינן נעשים וא"כ לא לרדיו כלל קרא
דלכס:

ורפעינך נראה ליישב בזה"ש, בהקדמם מה
שהקשה הכותב אחריו אין שתי הלחם
דוחה יום הא איכא ענה לאפות עם פת אחר וזה'
הפת נאפה יפה ע"ז דק"ל דרשב"א בשים ביה (ד'
י"ז) דממלאה אשה כל הטרם פת אע"פ שאינה לרדיו
אלא א', ונראה ליישב בפשיטות דלדעתו ברור דהא
דס"ל לרשב"א דמותר לאפות משום פת נאפה יפה,
עיקר היתור הוא משום דק"ל מחוץ שבתורה ללורך
הותרה נמי חלא ללורך אך ידוע דעת התוס' דלרדיו
לורך קלה, ופי"ז שהפת נאפה יפה מקרי לורך קלה
לכן מותר לאפות יותר הפת שאינו לורך לו, אבל
למאן דל"ל מהך אז חסור לאפות הפת שאינו לורך לו
מטעם נאפה יפה וד"ל, כיון דס"ל דשלא ללורך אוכל
נפש חסור וכן מלאה להגאון בנפש ח' בסוגיא
דהואיל ס"ד' שכתב סברא זו ע"פ, וא"כ זכינו לדון
דכל היתור דרשב"א הוא לדיון דק"ל מתוך, וידוע
דברי התוס' בביא (דף י"ב) דאף דק"ל מתוך אפ"ה
טורד אינם קרבים ביום משום לכס ולא לגבוה,
ופירש בגמ"ש שם דהחזירה גלגלה לנו דבשל גבוה לא
אמרינן מתוך כלל מטעם לכס ולא לגבוה דאח"כ מיטתה
החזירה בזה"ל, וא"כ כיון דבשל גבוה לא מתוך ממילא
נשתלקה קושיית הכותב הנ"ל דליכא כלל ענה לאשתון
שתי הלחם עם פת אחר, כיון דעיקר היתור דרשב"א
הוא משום מתוך ובשל גבוה לא אמרינן מתוך
כלל ודו"ק:

וא"כ ממילא מיושב דברי הרמב"ם הנ"ל דהאריך
להביא משום לכס ולא לגבוה דאח"כ הוא עיקר
הטעם דאין שום ענה לאפות שתי הלחם ביום אף
עם פת אחר כקושיית הכותב הנ"ל משום לכס ולא
לגבוה, דכזה גלגלה חזרה דלא אמרינן מתוך, וליכא
ענה הנ"ל דרשב"א, אבל בלא הדרש דלכס ולא לגבוה
שפיר ה"י ענה לאפות שתי הלכס ביום עם פת אחר
ולזה הולך הרמב"ם ז"ל להביא טעם כולל על איסור
אפיית שתי הלחם ביום בכל אופן שבעולם ושלא יושל
שום ענה, וכבר האריך הפר"ח ז"ל ביום יום להוכיח
דדעת הרמב"ם ג"כ דדעת התוס' דלרדיו לורך קלה, ודו"ק;
(ב) **ואנב** אכתוב מה ששמעתי ממור"ר הרב הגאון
ר' יחיאל מיכל, סבבן ז"ל אבר"ק
ואקראשען

מ"מ פסולה כסוכה אם אין הדפנות מניעות עד לנ"ח
וכיון דמלואו להניחו בחוץ גם לרבען דר"י נמי סובר
כותיהו מכתחלה וע"כ דאש' משום ממונו, ולהכי חייב
המנווני דהו"י ל"י לשמור ממונו ובחשכסכה כל הבירה
ומנלן זה, ע"כ דמוכח מהגור ריק כהג"ל דהמניע פסולה ליה
סמך המאמר השני אחריו בשם ר' תנחום דנחש' ועקרבים
יש בו ואפ"ה עשו להשליכו לבור וע"כ דסבר דהמניע פטור
משום דפי פרה בחצר המזיק דמי ומאי אחר ידך מאי
בטי א"כ שפיר פסולה למעלה מכ' ולכך הסמיכם ביחד:
(דף כ"ג ע"א) **ונביעמ** נמי כס, גם כל יומא
איכא פירש"י שהרימן

הפך הו' מדליקין כל שנוגה מאי מברך וזינו, היכן
זינו מלא חסור וקשה לכאורה דמאי ס"ד דנמנעט גם
וכי לא ידעו המירוק ונראה דהנה התוס' הקבו דלמלא
זה השון נטמא בזה"ש, ונראה ליישב דהרי מלאו
הפך בעזרה ומבואר בפסחים (דף י"ט) דעזרה הו'
ר"ה ובפסח עומרה בר"ה טהור, ואפשר דמש"ה מזה
להדליק כ"ח על פתח ביתו לר"ה לזכר הגם שמלא'
בר"ה שה' טהור, וא"כ מיושב קו' הב"י ס' חר"ע
הג"ל דביום א' לא ה"י הגם ולמה עושין ח' ימים,
דיל' עזה בעמנו ה"י הגם שמלאו בעזרה שהיא
ר"ה ולא בהיכל דהו' רה"י דאז' ספיקו סמא הו'
שנעמא בזה"ש, אך דהא מבואר בתוס' ר"ש שהי'
מירדים ובפ"ק דחולין דהא דס"ט בר"ה טהור לאו
מטעם גמרי' אלא דלוקמי' להיגא, וא"כ כיון שידוע
שטמא מקלט שמיים בלתי טמאים מספק אף בר"ה
כדאיכא בפסחים (דף י'). גבי שני שבילין דבבא'
בב"א טמאין ע"פ ועכ"ל דמזה שראו שנעשה בו הגם
שנעשה מלא, הבינו שטמא' לא נעמא בזה"ש.
דא"כ לא הו' גם כלל כיון דבלא"ה ה"י להם שמיים
טמאים הרבה ועוד דלא יהיב ניסא לשיקרא וא"כ
שפיר ה"י לורך להגם גם ליום א' שאל"כ לא הו'
מדליקין כלל אף ליום א' שהיינו חוששין שמא נעמא
בזה"ש ומיושב קו' הב"י הג"ל אך הטי' כתב ליישב
דהברכה אינה יכול לחול על הריקן כמ"ש באל"שע
וע"כ ה"י הגם, שאם לא ה"י אף פך א' לא ה"י
הברכה חלה כלל ע"פ, וא"כ מהחלה חקשה מאי ממנעט
זמן ואמאי הרי הגם נחגלה ביום ב' והול"ל זמן אז
ובע"כ שידעו שה' טהור מחמה שמלאו בר"ה א"כ
נמנעט גם ביום א' ומשני גם כל יומא איכא משום
דזה בעמנו ה"י גם שמלאו בר"ה או כמ"ש הטי' שאין
חל ברכה על הריקן כנ"ל ודו"ק היטב:

הק' יוסף במורה"א ז"ל האבר"ק סעראצק.

סימן כח

בזה"ש פת ודאש

(א) **בישים** פסחים בסוגיא דהואיל מקשה הגמ'
על ר"ח דל"ל פואיל ופ"ל דלרבי שבת

לבוטל, לפי' לא תלוי כלל בועל בבעל, ואף שהבועל לא גרם לאסורה על הבעל עכ"ז אסורה לו משום דיש קרא מיוחד ועיי"ש שכתב דאין קי"ל כר"ע נגד רבי. וא"כ תלוי איסורא דבועל בבעל :

וּלְפִי' נראה לע"ד לומר דדיון זה אם אסורה לבעול שני תלוי ג"כ בפלוגתא הג"ל דלדעת הירושלמי שהי' ע"פ דעת רבי הג"ל דאף היכי דלא גרם הבעל איסור לבעול בביאתו, עכ"ז לאסורה עליו משום דלא תלוי כלל איסורא דבועל בבעל, מחמת דיש על הבעול קרא מיוחד בפ"ע אי"כ פשיטא ג"כ דאף בבעול שני אף שלא גרם כלל בביאתו איסור על הבעל עכ"ז אסורה עליו דאיסור דבועל לא תלוי כלל בבעל משא"כ לשיטת ש"ס דילן בכתובות שהיא ע"פ דעת ר"ע דאין כאן קרא מיוחד על איסור הבעול רק מיתורא דוי"ז וא"כ תלוי בועל בבעל, וממילא כמו דאם הוא מויד והיא אנוסה ס"ל לש"ס דילן דמותרת לבעול משום שלא גרם איסור לבעול בביאתו מש"ה מותרת לו, ולזה פשוט דה"ה בבעול שני דמותרת לבעול משום שלא גרם בביאתו איסור לבעול, דהא מכבר אסורה היתה עוד מבעול ראשון, וא"כ שפיר יוחא דברי מהר"ש ז"ל דלדין דקידיל כש"ס דילן בכתובות שפיר מותרת לבעול שני ועי"כ דש"ס דסנהדרין אולא בשקטת הירושלמי הג"ל לפי דעת רב דיש קרא מיוחד לאיסור הבעול ולא תלוי בועל בבעל, ושפיר יהי' לפי' אסורה אף לבעול שני, משא"כ דילן דקידיל להלכה כר"ע יוחא פסק מהר"ש ז"ל, וידיק, ובלא"ה י"ל כיון דלפי הג"ל דיון זה תלוי בפלוגתא הג"ל, אי"כ שפיר יכולים העדים לתרץ עמ"ם דהם לא באו כלל להרבה, רק לאסרה על בועל שני, משום דהם היו סבורים דיון היא לאסורה לבעול שני, ואף שאין הלכה כן לדין, אבל עכ"ז יש צידס לתרץ עמ"ם בזה כי היכי דלא נקמולוהו, ולי"כ כלל ודויק היעב :

(ד) וכשבאנו לזה דיון זה אם אסור בועל תלוי בבעל תלוי בפלוגתא הג"ל, יתיישב לן בזה ג"כ קוסית הגדולים שם מהר"ש הג"ל מש"ס סוטה דף (כה) דקאמר על אלמנה לכ"ג וכו' מקרי להו לאוסרן לבעול בבעל, ומוכח בהדי' דחף דהבעול לא גרם איסור על הככל דאסורה וקיימא הוא משום איסור אלמנה, אפי"ה אסרה לבעול דלא כמהר"ש, עיין במגיה למל"ח פ"ג מה' סוטה, אכן לפמ"ש יוחא מאור דהש"ס ר"ה לפשוט שם ממשנה זו דעברת על דת צני המראה להפסידה כחובתה, דאל"כ ל"ל תקנו הא אסורה וקיימא, ודחה שם הש"ס רפספי, לא תפסיד דדילמא הקטי היא לאסרה על הבעול, וסייעו דילמא מתניתין רבי הוא דדריש איסור הבעול מונעמא ונעמא מקרא יסירה, וזה לא תלוי כלל בועל בבעל כג"ל

ואקראטטין, מח"ס חסדה ח"ס, בשם הגאון"ק מטשעבאלאווי זצ"ל, ליישב קוסית האור חדש מובא בהשו"י נב"י מה"ק אורח סי' פ"ז בש"ס מנחות [ג"ה], מאי בפנים במקום זרזים ופרש"י ז"ל במוך יאסורו כהנים זרזים שלא יתחן, והקשה האורח כינה לחם הפנים, אבל שתי הלחם חמץ תאפינה כתיב ול"ל מקום זרזים ע"פ בגי' שחמד דחק עלמו ליישב זאת בדוחק, ואמר הגאון"ק הג"ל ליישב זאת בפשוטות דבשתי הלחם דכתבה התורה חמץ תאפינה והמלוה היא שתהי' חמץ לריך בזה לעשות מעשה לחמץ בידים את השתי הלחם, וידוע דכאם עיסה מונחת שיטור מ"ל בלא עסק דהוי חמץ גמור והוי נתחמץ מאליו בלא מעשה אדם, וא"כ גבי שתי הלחם נמי לריך מקום זרזים שלא יתחמץ מאליו כיון דכאם יניח אותה בלא עסק אז ממילא יתחמץ והתורה הקפידה העיקר שלריך לעשות בזה מעשה חמץ בידים וא"כ נמי לריך בזה מקום זרזים שלא יתחמץ מאליו וד"ל ודפח"ח :

(ג) בסוטה [דף כ"ז] בשם שאסורה לבעול כן אסורה לבעול וכו' ע"ש : בתשובה מהר"א ששון [הובא דבריו במל"ח פ"ב מה' סוטה ובק"י ריש מס' כתובות ובשאר אחרונים] נסתפק בבעול שני אם ג"כ אסורה לבעול כמו בועל ראשון, אי"כ זה דוקא הבעול שאסרה על הבעול משא"כ בועל שני דלא אסרה על הבעול כלל משום דכבר אסורה ועומדת מבעול ראשון, והקשה עליו בשבט יעקב סי' ז"ד מש"ס ערוך [בסנהדרין מ"א], דפריך והא יכולים לומר לאסרה על בועלה שני באנו, אי"כ מוכח דאף לבעול שני ג"כ אסורה, ועיין באחרונים שהאריכו בזה :

ואמרתי בעזרי"ה ליישב דברי מהר"ש, דהנה ידוע הפלוגתא דש"ס בבלי וירושלמי, בענין אם הבעול הי' מויד והיא היתה אנוסה אם ג"כ אסורה לבעול, ולדעת הירושלמי בסוטה דאסורה על הבעול, ולדעת ש"ע דילן דמותרת לבעול, כמבואר בכתובות בסוגיא דפ"ס דמקשה שם וכו' מעשה שהי' כו' ומשני דהם אונס היו ע"ש, הרי מובאר דאע"ג דהוא מויד רק מחמת דהיא היתה אנוסה, דאינה אסורה לבעול דלא כירושלמי, והפוסקים ז"ל תפסו העיקר להלכה כש"ס דילן דמותרת לבעול, [עיין בש"ס אי"כ ובג"ש סימן י"א ובתוס' שבת כ"ו] וכבר האריך בזה המל"ח ב"ה סוטה עיי"ש, ועיין בשו"ת חת"ס חא"ע ח"ר סימן כ"ז, דכתב דיון זה אם בועל תלוי בבעל תלוי בפלוגתא דתנאי כהם' סוטה ר"פ בשם, דלר"ע ויתר התנאים דס"ל דאיסורא דבועל נפקא מיתורא דוי"ז ונעמא, אי"כ אין כאן קרא מיוחד על איסור הבעול, ע"כ דבועל תלוי בבעל, אבל לרבי דס"ל שם דיש קרא מיוחד לאיסור הבעול דכתיב ונעמא ב' פעמים א' לבעול וא'

ואיכ מאוד לזקוק דברי רבינו הרמ"א ז"ל דשם כ"ל בתי דעות שם איכ"ג שני חזקות להיגר, אי חזקת היתר לבעלה והשני חזקת כשרות דהוא חזקת לדיקת שבעה לא זיננה דהוא חזקת טובה כמו שכתבו או"ם בחולין (דף י"ב), ואיכ שפיר פסקה הרמ"א דמותרת אפי' מדרבנן ודיל, וז"ל כלל לדברי התוס' דכתובות בתורה דשם בתי דעות בקידושין דליכא אלא חדא חזקה שפיר כתבו תוס' דאסורה מדרבנן ודיל ומאוד להפלא על ה"ר ח"כ חשב לומר שבעל מדרבנן הרמ"א ז"ל דין מפורש בש"ע, אשר כל בני יולאים ביד רמ"א וח"ו לומר כן, ופיין בס' ישי להגאון מקוטנא ז"ל בסיון ל"א שהאריך לדמות דברי הכנה"ג ור"ש, אמנם דבריו שם אינן מוכרחין כלל לסתור דעת הגאונים הנ"ל ובפרט למח"ס מוכח דגם רבינו הרמ"א נמי ס"ל כן ויודאי הכי ק"ל, ודו"ק: אהרן נפתלי בר"צ ז"ל זאוולאדאווער סו"צ דפה.

הערות וחשנות

סימן בט

(א) בשעית (חלק ה' ס' ו') מחקשה בדברי התוס' פסחים (דף ס"ג) שכתבו דאין סברא לחייב בעל החמץ משום דלא תשחט כתיב ועוד דהוי לאו שאב"מ, ותמה מדוע לא יתחייב בע"ה מטעם שליחות דגם גבי בעל החמץ מקרי לא תשחט וכמו במלות שחיטת הפסח דג"כ כתיב ושחטו אוחו ע"ש:

ורפעינד נראה להסביר דברי התוס' הנ"ל, דאין כוונת התוספות למעט בעל החמץ ממלקות משום דלא מקרי גבי' לא תשחט אלא משום דחזין דכחבה התורה בלשון יחיד לא תשחט ולא כתבה לא תשחטו בלשון רבים וכמו שכתבה התורה במלות שחיטת הפסח ושחטו וכל הערשה של שחיטת הפסח נאמרה בלשון רבים אע"כ להורות דאף דבקרנן פסח נשחט בחבורה ובשליחות וכמו דילפינן בקידושין ריש פ"ט שליחות מן ושחטו מ"מ באיסור שחיטת הפסח עשה"ה לא מחייבין אלא השוחט ולא את בעל החמץ ג"כ כן נראה לי לבאר טעם הראשון של התוספות, אלא שלכאורה יש להקשות על התוספות דלמה לנו הטעם משום דלא תשחט חסד ליה דליכא לן לחיובים לבעל החמץ משום דאין שליח לדבר עבירה ומאחר דהשחיטה היתה בעבירה, איכ א"ך מחייבין לבע"ה על מעשה השחיטה של השוחט הלא אין שליח לדבר עבירה, ולמה לנו הטעם כל דלא תשחט כתיב. וכדי לתרץ זאת נקדים עוד קושא שיש לכאורה להקשות דהתוספות שם כתבו דקשות

כ"ל ושפיר לדברי רבי הקטני היא לאסרה לבעול אף שלא גרס איסור לבעול כ"ל, ובפרט דרבי סהם משניות, ויודאי היא כשיטתו, לכן דחי הש"ס שפיר דלא מילת למפשט מזה דעוברת ע"ד לריכה התראה, אבל לדין דק"ל כר"ע שפיר נוכל לומר באלמנה לכ"ג וכו' דאינה אסורה כלל לבעול, וא"י דחקשה לדין לפי הלכה אחת לדין הקטני הא אסורה וקיימא על הבעל ולבעול היא מותרת כ"ל, ז"ל דהא א"ן ק"י"ל דעוברת ע"ד לריכה התראה כמו שנפשט שם בש"ס וכן פסקו הפוסקים ע"י בא"ע סימן קט"ז, איכ לדין לא קשה כלל אחת לדין הקטני דהא לדין שפיר הקטני להפסידה כתובתה ודיל ונכון:

ובזכר זה י"ל עוד לחלק בפשיטות בין בעול שני דלא גרים כלל שם איסור חדש על הבעל דהא משום סוטה אסורה עליו ע"ד מבעול ראשון, אבל באלמנה לכ"ג וכו' שפיר גרס הבעול על הבעל שם איסור חדש איסור סוטה וטומאה, אשר זה השם איסור לא ה' מקודם כלל, ואף שאסורה עליו משום אלמנה, אבל עכ"ז הם שני שמות ואיסורי חלוקים, אבל בבעול השני הכל שם אחד ואיסור אחד, ולא גרס הבעול שום התחדשות בביאתו על הבעל, ומש"ה נחשק בזה ההפך, וז"ל כלל עלי' מש"ס הנ"ל ועיין היטב ברמב"ם פ"ב מה' סוטה ה' ס' במחק לשוני ותראה שחילוק הנ"ל נכון מאד ודו"ק היטב:

(ה) בתשן רמ"א סימן י"ב העלה דבתרי ותרי גבי זנות דמוקמינן להאשה בחזקת היתר לבעולה עשה"ה ברמ"א, ובתשן נוב"י מה"ק ח"א"ע ס' פ"ב בסחירת היתר חמישי השיג עליו בחוקף לומר שנעלם ממאור עיניו הרמ"א ז"ל דברי תוס' בכמה דוכתי בקידושין (דף ס"ז) ובכתובות (כ"ג) וגם דין מפורש בש"ע א"ע סימן י"ז דבתרי ותרי בקידושין אף דיש חזקת פטוי' מ"מ ק"ל דתלא מדרבנן דאף דמה"ה מוקמינן על החזקה, אבל עכ"פ מדרבנן החמירו לאסרה, ואיכ גבי זנות בתרי ותרי נמי אסורה מדרבנן לפ"ז ע"ש שדחה לגמרי דברי הרמ"א ז"ל מהלכה:

ורפעינד דברי רבינו הרמ"א ז"ל נכונים מאוד והוא ע"פ מה שהעלה בכנסת הגדולה חו"מ סימן ל"א בשם המשפטי שמואל, דהא דק"ל תרי ותרי ספיקא דרבנן ומדרבנן עכ"פ אסורה היינו היכא דליכא חדא חזקה, אבל היכא שיש שני חזקות לבי"ע אז אזלינן בתרם ואפי' מדרבנן מותרת, וכן כתב בש"ע שמעתא ו' פ"ז סברא זאת מדעת' דנפשיה, וכן עפ"י דהיכא דתרי אמרו דהיתה קטנה בעת קידושין ותרי אמרי דגדולה היתה בשעת קידושין דמותרת אף מדרבנן משום דיש תרי חזקות חזקת קטנות וחזקת פטוי', וע"ש שהביא רא"י לזה מעיובין (דף ל"ה):

המשלח בעלמנו על החמץ ומעשה השליח כמעשה המשלח, מאחר דלא שלח ליה בשחוט עה"מ, ונהי דגם חלק הפסח של בעל החמץ נשחט בעצירה אבל זהו דבר דמחילא בלא שום מעשה מזה המשלח דליכא לחשבין מעשה השליח להמשלח אחר. דלכא בעצירה לא הי' אלא שליח אי"ב הוי אלא המשלח לאו שאין בו מעשה וזאת היא כוונת התוספ' בטעם השני לפטע"ר :

ובהיותי בזה נראה לי להעיר עוד דהנה המלמ' פ"א מהק"פ הביא להירושלמי שכתב דלהכי הפסח כשר אף דנשחט על החמץ משום דזבחי קריא דחמנא, והנאון בעל תפארת ישראל ז"ל עה"מ הוכיח מדברי הירושלמי דלא כמהר"ט שכתב בהכלל דאי עבד לא מהני דהיכא שחטאו מזד דבר אחר ולא במעשה גופא לא אמרינן עבד אחר, ומהני, ומדברי הירושלמי לא משמע כן דאל"כ למה לן הקרא דזבחי הלא כאן החטא לא בשחיטה גופא אלא מזד החמץ ולמה לן הקרא דזבחי אע"כ דלא כמהר"ט עיי"ש בתפארת ישראל, וזלזל דמסתפינא הייתי אומר דלהכי לריבין הקרא דזבחי לא משום דלא נימא עבד לא מהני אלא דלא נימא מאחר דהפסח נשחט בחצירה ובשל"י כדלפינן בקידושין אי"ב הוי שליח לד"ע אם שחט הפסח על החמץ, ונימא אין שליח לד"ע ובטל המעשה והפסח פסול להכי מזריך הירושל' את הקרא דזבחי להכשיר אבל אם הי' שחט את הפסח עה"מ ביחוד פ"א לא מזריבין שום קרא להכשיר הפסח, דליכא למימר בזה עבד לא מהני אחרי דהחטא הי' מזד דבר אחר וכסברת מהר"ט, ואם נימא כן הי' מתוך עוד קושיא אחת מה שקשה המלמ' הג"ל ממנחות ריש פ"ה דמתקין שם רבינא ואימא לא תאפה למיקס גברא בלאו בעלמא ואפסולי לא מפסיל ומירצו מזה חס' הכתוב קבצי מוצה הרי דאצטרך קרא לפסול ומן הכבדא לחוד לא הינו מפסלין וכאן בשחוט הפסח עה"מ מזריבין קרא להיפך להכשיר משום דזבחי כתיב משמע דמזד הכבדא לא היינו מכשירין, משום דעבר אהורמנא דמלכא כן הקשה המלמ', ולפי דברי לעיל מיושב שפיר דכאן מזריבין קרא להכשיר לא משום דעבר אהורמנא דמלכא, אלא משום דכאן דפסח שליחא עפי בה והוי אחינא אין שליח לד"ע והמעשה בטל והפסח פסול, לכן קאמר הירושלמי דזבחי קריא דחמנא ובשר, אבל במנחות שם היינו מכשירין מזד הכבדא לכן שפיר לריבין קרא לפסול ולא קשה כלל, כן נראה לי, ואף שכתבתי לעיל דלא שייך כאן למימר דהמעשה הוא בטל משום אין שליח לד"ע אחרי שהמשלח לא עשה אותו לשליח לשחוט בפירוש על החמץ, וכשהיה שפיר אחינא שוחט ומקרי גס אלא המשלח לאו שיש בו מעשה, לא כן בנידן דידן דלא עשה אותו לשליח להעבירה לשחוט הפסח עה"מ, רק לשחיטה סתם, אי"ב ליכא למימר דמה ששחט השליח באיסור יהי' זה כמו דאילו שחט

דבשחט את הפסח עה"מ דאף שעשה באיסור מ"מ הפסח עלמו כשר עיי"ש, ולכאורה קשה מאוד דהלא בקידושין ילפינן שליחות בקדשים משחיטת הפסח, וכיון דשחיטת הפסח עה"מ היא בעצירה, וק"ל דאין שליח לד"ע, ולפי דברי התוס' בב"מ (דף י') דהיכא דאמרינן אין שליח לד"ע או המעשה הוא בטל ולא אהני מעשיו אי"ב גס בשחיטת הפסח עה"מ יהי' הפסח פסול, ומאחזי בעה"ש כספר קהלת יעקב מהנאון דקארלין ז"ל דהוכיח מכאן נגד שיטת התוספ' בב"מ הג"ל, אחמס לפי ענין נראה דאין סתירה מזה לשיטת התוס' בב"מ הג"ל, דבאחזי י"ש לומר דהיכא דאין שליח לד"ע או המעשה הוא בטל רק כאן י"ש לומר דיש שליחות משום דלא אמר לו לשחוט על החמץ רק היא עשה אותו לשליח לשחוט ומה שהלך ושחט בעצירה על החמץ זה לא הי' בשליחות מאת בעל החמץ, רק מדעת עצמו עשה השוחט זאת, אי"ב השליחות הייתה רק על עגס המעשה השחיטה אבל על העצירה לא עשה אותו לשליח, ובאופן כזה שפיר י"ש לומר דיש שליחות דומה לזה בב"ק גבי טובח ע"י אחר דאף ששחט בשבת מ"מ הוי שליח לענין ד' והי' משום דלא עשה אותו לשליח דווקא לשחוט בשבת רק לשחוט סתם, כן גס בנידן דידן מאחר דשחט אותו לשחוט סתם והלך השוחט ושחט הפסח עה"מ באיסור, כיון שלא עשה אותו בפירוש שליח על שחיטת האיסור י"ש לומר דהוי שליחות והפסח כשר ואין סתירה לדברי התוספ' בב"מ הג"ל כן נראה לי, וימנחה אחרי שביארנו בעה"ש דכאן הוי שליחות אף דהשחיטה הייתה בעצירה, אי"ב מזד הכבדא הינו מחייבין גס לבטל החמץ חלקות כיון דיש שליחות ושאי"כ אי"ב הוא הבטל החמץ ג"כ בכלל ושחטו אותו, והוי אחינא דחייב גס בעל החמץ, משום דגם קרבן שלו נשחט על החמץ להכי קאמר התוספ' דאין סברא לחייב את בעה"מ משום דלא שחט כתיב כלשון יחיד וכמו שהסברתי לעיל :

ומעתה גם קושיא השניה שהקשה הרב יחי' בשע"ה הג"ל על הטעם השני שכתב משום דהוי לאו שאין בו מעשה, הלא מאקמי ליה קטן ומאומר לא ובטל הערוה משמע דגם אלא המשלח מקרי לאו שיש בו מעשה מטעם שליחו שא"כ ומעשה השליח כמעשה המשלח עיי"ש ולפי מה שהסברתי לעיל סרה גם קושיא זו, דלא דמי כלל להבוא דאקמי לי קטן וכדומה דשם עשה אותו לשליח בפירוש על העצירה וכיון דיש שליח לד"ע בההיא שפיר אחינא שוחטו שא"כ ומעשה השליח כאילו עשה זאת המשלח בעלמו ומקרי גס אלא המשלח לאו שיש בו מעשה, לא כן בנידן דידן דלא עשה אותו לשליח להעבירה לשחוט הפסח עה"מ, רק לשחיטה סתם, אי"ב ליכא למימר דמה ששחט השליח באיסור יהי' זה כמו דאילו שחט

רק משום יוהכ"פ שיך גזירה ש"י ושבת שהוא יוהכ"פ:
(ו) **שם** ד"ה והנה הר"ן דקדק בו [והוא קו' רש"י
ומוס'] ומירולו שם דבהעברה ד"ה שיך
שיטעה שאינו ד' אמות וה"ל לשו"ל ולא נהירא
דאי"כ גם בהולאה שיך שיטעה בדר' אלעזר דמוחר
להוציא לולב להי"ר וע' תוס' גיטין מ"ה, דל"ש אדם
יודע כמה ד"ס פלוגתא:

(ז) **שם** (ס"ו ו' אות א') הניח בל"ע ע"ס ופשוט
בלא לזה לו בעל החמץ לשחוט על החמץ
רק לאחר שיבער החמץ וידוע המל"מ גבי עשה שלוח
לשחוט לו בשבת:

(ח) **שם** (אות ג') ע"ס ג"ל דלא קשיא דהא
האיסור לבעול ולתרומה משום שנאסרה
לבעול והרי לבעול ל"ש ברי' ל':

(ט) **שם** (ס"י ו"ד) ד"ה ל"ס י"ב נ' רח"י לדבריו
מדעת המג"א דביו"ט ג"כ מדליקין ואח"כ
מזכרין של חילוק ואילו בג"מ מודה דמזכרין ואח"כ
מדליקין וגם דמדליקין בחוספתא דברכות דלא אמר
ה"י הולך להפריש ביכורים ותו"מ וע"כ משום
דביכורים לא טבלי וע' רש"י ס"ס השולח:

(י) **שם** (אות ג') ואבנ חורפ"י ע"ס, ובאמת
בדבר נכון דכאיבא חוקת טהרה ל"ל
לבעמא דטומאה הותרה לזיבור כמס"כ התוס' בכ"ד וע'
שם שמעתתא רק להכשיר למזהו חוקת חז"ק משום
ס"טצה"ר שפיר מובן דל"ש בספק מנע גבילה וסרן:
רפאל זאב דרבי ר"ם דפ"ק וראש"א:

(יא) **שם** (ס"י י"א) מחקשה בדעת ר"ת שהוא
בב"י ס' ל"א לפע"ד אפשר לומר שס"ל
כשיטת רבינו ירושם שהוא בב"י ס' ק"ה בבב"ק
הבית ושם הניח אותו הר"י בל"ע וע' בבב"י קמ"א
ח' י"ד ס' כ"ו שמיטתו עיי"ש כן י"ס לומר שס"ל
לר"ת ז"ל דווקא יותר ממעלי"ע אסור מדרבנן שס"ל
דקודם מעלי"ע אין פליטה כלל כדעת הט"ז והש"ך
ס' ק"ה ולא כהפלתי שם אבל להלכה קי"ל דאסור
מדרבנן אף קודם מעלי"ע כדעת הפלתי וע' בשד"ח
מערכת הכף ובס' אמרי בינה מהגאון מהרש"ל ז"ל
ח' י"ד דיני בשר וחלב עיי"ש:

והנה שם בשע"ת ברי"ס ס' י"א מפלפל במלואת
שבת ואיננו מה שהקשני תכס אחד ר' שלמה
וה"ה ג"י אהא דכחו התוס' בשבת (ל"א) במלואת
ש"א' לגופה בחופר גומא ואין לירך אלא לעפרה
דלא היו במשכן דהא לפי מה דמוחר, במכילתא
והובא ברש"י ז"ל (פ' יתרו) במזבח אדמה שה'
ממלא אותו בכל פעם אי"כ שפיר היו במשכן עי'
במהרש"א סס (ברך ל"א) ובמרכבת המשנה ר"ש ה' שבת
שרי גרגא דר' מהרש"א מהא דליתא בשבת (ברך ל"א)
היפוך דבריו עיי"ש ומהו ליישב דווקא לומר דה' מולחין
בכל פעם עפר תיחוח וכס"כ דקשה לשיטת רבינו
הא

להיות דבב"ק דס"ס ה"כא דטבח בשבת אין העבירות
שייכים זה לזה דאפשר לחלל שבת שלא בעבירה
וזאת וכן אפשר לטעות הגניבה שלא בשבת משא"כ
בדין דידן העבירות שייכים זה לזה דלא אפשר
לעבור העבירה דלא תשחט בלא חמץ להכי הוי
אמינא דאין שליח לד"ע והפסח פסול להכי בעינן קרא
דזבחי להורות דהפסח כשר ואין לחלק מההיא דטבח
בשבת, אבל משום עביר לא מהני אין אלו לריבין
לקרא, ומיושב ג"כ קושיא המל"מ וכה"ל:

(ב) **בספר** מלא הרושים ערך כל העמוד לזרוע
אות ס', נסתפק ה"כא דאמרין כל

העמוד אי יועיל להוציא מחוקת איסור יעו"ש, וראיתי
בשע"ת בכמה קונטרסים שתופסים לודאי שהסברה
כל העמוד מסלק להחזקה, גם אנכי בענמי כחבתי
בשע"ת עפ"י סברא זו, אמנם נראה לי להעיר כי
לא דבר ברור הוא, דהנה הט"ז ביו"ד ס' א' ס"ק
י"ז סובר דהפרשת תרומה מזה לפרוש אף אם אין
רוצה לאכול, אי"כ בטבל בודאי לריכים לומר דעומד
לתרום, וא"כ לפי דברי מלא הרושים ה"ל אין כאן
חוקת איסור בטבל מאחר דעומד לתרום אי"כ אין
רואה הגמרא דכמותו ללמוד מטבל דעד אחד נאמן
באיכורים אף במקום דאחזק איסורא הלא בטבל

ליכא חוקת דעומד לתרום וכתרום דמי אע"כ דעומד
לתרום אינו מסלק להחזקה, וגוסי הרה"ג הגאב"ד
דק"ק סיטערין יח' העיר מדברי רש"י חולין (דף י')
שכתב דעל הא דנאמן עד אחד לבדוק הסבין מהקרא
דושטת את בן הבקר, ואי כדברי מלס"ד ה"ל
מאי רח"י מושטת דאירי בקדשים דעומד לשחוט
ואין כאן חוקת לשחיטת חולין דבחולין אין עומד
לשחוט והוי חוקת איסור אע"כ דלא כמלס"ד ה"ל:
שלמה זלמן ירושע פארק קרובער חופ"ק.

(ג) **שם** (ח"ה ס' ב' אות א') על קו' הגהות
מנהגים שזה קו' תלמידי תרבי"א יענין מר
בירושלמי ר"פ אלו דברים דנו"ל לו יבליה בשבת ג"כ
אין חופתין כמו הו"א אינו דוחה שבת עיי"ש ולדבריו
שאינו הו"א דהגזירה משום שמה יעבירו והעברה
ברה"ר א"א להחיר כיון דאפשר מאתמול וע"כ דע"י
הגזירה נעשה זה איסור דרבנן ענמי ולא חמור מאיסור
דא"ו ענמי וה"ג ממש כן והבן:

(ד) **שם** (אות ג') טעם למה לא הביא דברי התוס'
ב"ק דהיכי דכתיב איש ממעט'
אשה ולא אמרו השווה הכ' אשה לאיש רק היכי דכתיב
בלשון זכר:

(ה) **שם** (ס"י ד') ואולי סברת המזרחי בו וראי'
לזה ממה דקיי"ל בו ע"ס למה לא הביא
גמ' מפורשת בר"פ יו"ט של ר"ה דביוהכ"פ חוקעין
רק בזמן ב"ד וכ' הבעה"מ משום גזירה שמה יעבירו
[כ"פ מריב"א כ' שם שהוא דא"ו] הרי דגם בזה דיוקט

לכך פירש"י דכחו מאנוסותו ממעטין מאשה וכתה משום דאשה
ע"י קידושין משמע שהיא אישיות, ומשעמא דאישיות ליכא
למעטפי מאשה וכתה בת אנוסותו דהא נולדה ע"י אישות,
ולא ע"י אנוסות ולכך ממעט לה הכ"ס משעמא דשאר:
(ד) שם ע"כ רש"י ד"ה ואשת אחיו שלא ה"י בעולמו כו' דילפינן
לקמן על כל העריות כו' ששתייהן ספורות כו',

לכאורה קשה דבשלמא הא שהוצרך רש"י להאריך במירושו לאשת
אחיו שלא היה בעולמו עפי משעמא עריות נוחא משום דלא
משכחת לה לרת אשת אחיו שלא ה"י בעולמו דק ע"י ייבוס,
וגם לא משכחן כהדיא בפרשת עריות אשת אחיו שלא ה"י
בעולמו משא"כ בשאר עריות, אלא למאי הוצרך רש"י לפרש בלשון
אחיו שלא ה"י בעולמו עפי משעמא עריות כה שפוטרת לרתה:

וגלפערנד לתרץ דכיון דפירש"י דלייבור של אשת אחיו
שלא ה"י בעולמו הוא-משום שהיה אשת אחיו בעולם
שלא במקום ייבוס, א"כ קשה אמאי פוטרת אשת אחיו שלא היה
בעולמו לרתה הא לרת ערוה שלא במקום ייבוס שריא, אפי'
היכא שהערוה והלכה הם נשי אחיו האת בלא כניס הדרה שריא
ומתייבמת וכמו שפרש"י לקמן (דף י"ב ע"ב) כד"ה הלכתא לרת
אילנות מותרת לכך הוצרך רש"י להאריך ולפרש שם שאר
עריות פוטרות לרומיהן משום שעריות אינן זקוקות לייבוס,
וע"כ הא שהיא ספורה משום איסור ערוה לא מקרי ערוה שלא
במקום ייבוס, וכמו כן לא מקרי ערוה שלא במקום ייבוס גם
ו' שלא הותר ליסור אשת אח שלה כיון דמ"מ היא אשת אחיו
שמת בלא כניס ודק אילנות דכלל איסור ערוה נמי לא
חויא לייבוס הוי לרתה לרת ערוה שלא במקום ייבוס:

(ה) **רש"י** ד"ה וכולן שמתו כו' וכשת אחיו הרי הוא כמו שאינה
אשתו ומתייבמת לרתה, לכאורה משמע דרש"י
ס"ל כחוספות דלכל מילי אילנות באינה אשתו והא דשמיטין
לר"מ לקמן (דף ס"ח ע"ב) קסן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין
קסן שחא ומלא סריס וקטנה שחא תמלא אילנות ואי אילנות
באינה אשתו מה בכך שתמלא אילנות הא כשתמלא אילנות
לאו אשת אחיו הוי וכנכרית דמיא איכא למומר או דרש"י ס"ל
כר"מ המובא בתוס' ד"ה או שנתמלא אילנות דר"מ לא אמר אלא
בקבלה שילווה ולא הוי מקחו מקח עטות או דס"ל לרש"י דבעינן
שחא ידוע כשעת ייבוס בבת ייבוס היא, ואם אין ידוע לא הוי
ביאת ייבוס כדאמרין לקמן (דף ל"ה ע"ב) כשעוברת, וגם ר"י
לא פליג התם אלא אם כבר עשה, ולכתחילה גם ר"י מודה
דבעינן שחא ידוע כשעת ייבוס בבת ייבוס היא, אף אי ליכא
חשש ביאת איסור דאי אחרת הא דמודה ר"י לכתחילה הוא משום
חשש ביאת איסור למה ליה דביועבד טעמא דאיןלא חלתא למפרע
הא דביועבד חו ליכא חשש ביאת איסור ולכך בקטנה דלא ידעינן
כשעת ייבוס אם בת ייבוס היא משום חששא דאילנות לא הוי
ביאת ביאת ייבוס, ובת לא תמלא אילנות והיא אשת אחיו שפין
מקחו מקח עטות ובהא שנה בערוה שלא בתקום מזה דכיון שלא
היה ידוע כשעת ייבוס בבת ייבוס היא לא עשה מזה כן
הוי נראה לי לכאורה לפרש דברי רש"י:

אלא דכניסין (דף מ"ו ע"ב) ד"ה משום אילנות פרש"י שלא
הכיר בשכנסה ומ"מ לריבה גם דליון אדם עושה בעולמו
בעולת זנות ובעל לשם קידושין משמע כהדיא דרש"י ס"ל דלאו
לכל מילי הוי אילנות באינה אשתו דהא לריבה נע ולכך דקדק כהן
רש"י ופירש וכשת אחיו הרי הוא כמו שאינה אשתו ומתייבמת
לרתה כלומר דקודם שמת אחיו היתה עוד באשתו לעינן גם וכשת
אחיו אין לריבה כלום דהיתה הכעל היא כניסוהו או כללית
אחיו בלא זיקת ייבוס והויא כגרושה אחיו לכך לקמן דמיייר
כערוה עמיה מייבמין שחא תמלא אילנות ותהי' כגרושה אחיו
וגלפערנד כערוה וכאן דלייורי לפסור לרתה אחריו דליון
פוטרת לרתה כגרושה אחיו אין פוטרת לרתה:
שניאור וזלמן ב"ר שלמה אראמאנו (יעקבאריטלמאנו)

האי גאון דילפינן גם מקרבנות דהוי אחד שנגמרה
המשכן ולא כמהרש"א ז"ל וגל להאיר עיני בזה:
שלום ליב אייזענבאך (ירושלים ע"ה).

ענינים שונים

סימן ר

(א) **ברמב"ם** (הלכות נדרים פ"א הל' כ"ט)
האומר לחבירו הרי עלי וכו'

ועיין בכ"מ שפירש שזה היה הדעה למה שיכתוב
אח"כ והלח"מ פירש דמילתא דפשיטא הוא וכו' וגם
הרדב"ז ז"ל הלך בעקבותיה ולא הראו מקור לדברי
הרמב"ם ז"ל ובהמת דברי רבינו ז"ל ירושלמי מפורש
בפ"א הא שמואל אמר ללודין קחני וכו' ר' זעירא
אמר חיר בשלשמן ועי"ש כנלע"ד, וגם מה שכתב
הכ"מ ז"ל ומ"ש כדברי רשעים עלי חייב בקרבן ה"י
ראוי להעמידה כשהבמה לפני עומדת דומיא דמזיכ
וכו' גם זה קשה שהגמרא מקשה דק על מזיכ ולא
על קרבן ועיין בנדרים:

שא"י משה מאהליעל מלפני חתן הגאון
ר' יהודה ליב ראנאלין נ"י.

(ב) **אודיע** לערי נדרים מה שלא זכיתי להכין
דברי השו"ע אדמו"ר ז"ט בס' הנזכר

סליד במ"ש דיו ששלו נוי בתו"ס אסור לכתוב בו
במועד גירה שחא יתן קולמסו לתוך פיו עי"ש
ותמנה מאור הרי כיון שהשכר כבר נאסר בהנאה
ובת"ש רבינו ז"ל עלמו שם עי"ש איכא לתה לן הנוירה
דשחא יתן כו' הרי בלא"ה אסור בהנאה עמיה
הנאה הוא, והרי הוא אסור בהנאה והרי התוס'
שהוא כהר"ד ס"י קב"ט (שם הוא מקור דברי
רבינו אלן) כ' דדיו של יין אסור בהנאה משום
ההנאה נופה הנאה הוא אלא שהי"ש דאף למ"ד
דבס"ח י"ס מותר בהנאה מ"מ אסור מנוירה דשחא
יתן הקולמס לפיו והתה"ד והח"י השוו דין דיו של
חתן לדיו של יין עי"ש וא"כ הרי בהנאה בעלמיתה
אסורה מעט הנאה ולפי"ז ומזה ליישב:

א"י בהר"ד יעקב יוסף לערין (לאינו פלך סינא).

(ג) **ביבמות** (דף כ' ע"א) נרש"י ד"ה ואם הותו כו'
וכתו כו' ע"י קידושין משמע שהיא אישיות
כו', לקמן (דף נ' פ"א) ס"ה כתו כיון דהת"א מדרבא הוכיח
ליה כתו החוס', והא דלא הוכיח על בת אישיותו, כמו שפירש
בקונטרס משום דאשה וכתה כתיב דמשמע לשון אישות, מלל
כתו אס וכת, ומזה כהדיא כיום פ' נשאין על האנוסה הפרש
הכ"ס טעמא אחרונה דעריות שאר כתיב כהו כשנשאין איכא
שאר באינסיין ליכא שאר:

ולפערנד נראה דגם רש"י לא פירש העם דאשה ע"י
קידושין משמע שהוא אישיות, רק לעינן כמו
מאנוסותו, אבל לעינן כת אנוסותו גם רש"י מודה, דהשם
הוא משום דעריות שאר כתיב כהו, משעמא דשאר איכא
למעטפי רק בת אנוסותו, דכיון דקורבתה רק משום אמה ואי
אמה אינו אשתו ליכא כה שאר, אבל כהו מאנוסותו ליכא למעטפי
משעמא דשאר, דהא כתו היא ומאי שאר איכא מפי מזה,

שאלות ותידות תלמודיות

שאלה בז (חידה) למצוא תשע עשרה תיבות הנקראות ישר והפוך בהוראות הללו:

(א) מעשרה זקנים (ובהפוך; דורס) (ב) נתקן מפני הסכנה (ובהפוך; בשבת אין יוצאין בו), (ג) מקדים שמים לארץ (ובהפוך; בהמה מאורה), (ד) מלך שנשתכח בנפשו (ובהפוך; ערקתא דמסאנא) (ה) חורש (ובהפוך; מדינה), (ו) ארנונא (ובהפוך; דוחה את המת), (ז) נדל בשפת הירדן (ובהפוך; עבד), (ח) בבית ירא את ה' (ובהפוך; דירה), (ט) גורלו עשרה על ששה (ובהפוך; כלי), (י) מוסיף (ובהפוך; כמו ב'ישר'), (יא) אות (בהפוך; נעשה בו נס), (יב) מלך (ובהפוך; גמר ומשתעבד נפשי), (יג) יין עושה (ובהפוך; קול), (יד) כלי (ובהפוך; קמן) (טו) אצל כת שלישית (ובהפוך; עני), (טז) דברי תורה ניתנה בו (ובהפוך; חיה), (יז) כלי אומנות (ובהפוך; רובו עבד לכולו), (יח) מעשיו נרמו לו (ובהפוך; מוב מקרוב), (יט) חוס (ובהפוך; אש).

מראשי התיבות הישרות יוצא מאמר תלמודי ידוע שענינו מתאטים לענין החידה (א) **מלואים** הגנו מציעים בזה את המחצית הראשונה של השאלה הראשונה (בקונטרס א) בגוסס חדש!

קיי"ל בגמ' רמזות בו יותר משלוחו היכן מצינו בש"ס מציאות שיהי' מצוה בשלוחו יותר מבו?

בז' במנ"כ הגנו מציעים בזה את השאלה התשיעית בקונטרס הנ"ל בגוסס חדש; כמה פעמים נמצא במשנה חמש תיבות רצופות המתחילות כולן באות ש?

תשובות ופתרונים לקונטרס א

לשאלה א המחצה השני' כתובות דג ע"ב כתובת ע"י אחר בו' עיי"ש,

(לשאלה ב) ב"מ צד ע"ב.
(לשאלה ג) פסחים ס' ע"ב פסח ששחטו בשאר ימות השנה בו' עיי"ש ודוק;

(לשאלה ד) קדושין מט ע"ב ע"מ שאני צדיק בו' עיי"ש.

(לשאלה ה) ב"מ צ"ב ע"א ועיי"ש בהנהגות רש"ש.

סימן לא

נעריכת הרה"ג ר' שלמה יוסף זעווין ג"י האב"ד קאזמיראוו (פלך מינסק).

(המשך מסימן כב)

שאלה יח היכן מצינו במצוה ראשה שאינה חשובה פטורה בה ואשה חשובה חייבת בה, ובעבירה ראשה שאינה חשובה אסורה לעשות ואשה חשובה מותרת?

הנ"ל הענין פירדאנר חז"ק פאריש

שאלה יט היכן מצינו דבר שמתאשש ממנו בעליו מחמת מיעוט שויו וערכו שאם לא הופחת שויו כל כך מהני יאושן ואם הופחת עוד יותר לא מהני יאושן? הנ"ל **שאלה כ** (*) היכן מצינו שאלת טל ומטר מבחג הסוכות?

שאלה כא היכן מצינו איסור שהזמן נרמא שקודם שהניע אותו הזמן שמחמתו בא האיסור אסור לעשות זה ובתוך הזמן מותר לעשותו?

שאלה כב היכן מצינו שעין הרע מו"ק גם בדומם?

שאלה כג בהרבה מקומות בש"ס מצינו הלשון פשוט מהא חרא' מה פירושו של תיבות מהא אם ר"ל מהא ברייתא או מיפרא וכדומה והמ' הוא מ' השימוש או ר"ל כמו מיהו דהיינו על כל פנים ור"ל אף שכל הבעיות לא מצינו לפשוט מ"מ חרא' ביהא אפשר לפשוט?

שאלה כד היכן מצינו חטים האסורים באכילה שאם מתנן חורו לחיות מותרים?

שאלה כה היכן מצינו ששה ימים רצופים שאסור לשתות בהן יין וללבושיתן מותרים?

יצחק ביהר"ל פארווענעוועסקי (וויזניץ)

שאלה כז קיי"ל בשבת (צג) דמסייע אין בו ממש היכן מצינו במסייע חוב מיתה (לדעת הרמב"ם ז"ל)?

(*) כל השאלות והחידות שלא נרשם שם מחברן הם שלי.

העורך שלמה יוסף זעווין.

(לשאלה ו) נישן מ' ע'א ת'ש ישראל כו'.

(לשאלה ז) חרין מ' ע'ב עייש וד'ק'.

(לשאלה ח) יבמות מ'ה ע'ב כח'ע וחכ'ח עייש'.

(לשאלה י) (חידה א) משנה (ב'ט' ל' ע'א), (שנה) (ויש ד'ה' ב) שחור (ו'ד'ה)

י'ט' (חור) (קדושין י'ט' ג) קחדש (חדש) (קדושין ל'ט' ד) קושט (ושט' ה) בכור (כור);

(ו) לענה (ענה) (וי' קפ' ז) (ז) תשעה (שעה) (וי' ס' ס'ט ס'כ כהנ'ה' ח) ושת' (מגילה י"ב

ע"ב) (שתי') (ט) רבית (בית') (י) הלז' (לז') (יא) מדות (דות) (וי' ס'כ ס'ד ע"א) (יב) סרים (ריס)

(וכסרות ל'ה ע'ב וכס'ט' יג) יהום (וכסרות כ' ע'א) (תום) (יד) נמרה (מלה) (מגילה י'ה ע"א),

טו) יעקב (עקב).

ר'ת, משה קבל תורה מסיני'

(הערה) לפי טעות הדפוס שנפל, משה' במקום, פרשה' יש שפירשו המסה

(מסה) ובחננוני נא בזאת: והכרע (כרע) [הותר במקדש].

שמות הפותרים נ'י הה"ע ר' שלום יוסף הלוי פיינענבוים אבד"ק דאקאמש (כל השאלות מלכד

השלישית החמישית). הה"ע ר' אפרים הכהן

פעלדמאן אבד"ק טשעוורניק פלך לובצין (כל השאלות מלכד נ'י ה"ט, הה"ע ר' צבי הירש אד"י עפראן אבד"ק ניקאפאל (כל השאלות מלכד נ'י ה"ט, הרי"צ הלוי פיינעליוואהר מבראדי והחורב תלמודי הישיבה דבראדי מר מאיר הלוי ברומער ומר יחזקאל בוימנארטען (שאלות א ד ו י'ט, הה"ע ר' אברהם זאב טרוכנאווסקיא אבד"ק סלאוואמיטש (שאלות א ו ח י'ט, החו"ב מר משה בהגאבד"ק פאריטש (שאלות א כ ד ה ו) הר"ר שאול משה מאהריינער מסלוצק (שאלות א ו), הרב שמעון דוב מנבי בן הרה"צ רמ"צ ז"ל מבראד'רויטק (שאלות א ד), הר"ר אפרים יצחק בהרב ר' רפאל זאב סאקלאוו נ"י מווארשא (שאלות ו ח) החו"ב מר צבי זאב בהרה"צ ר"מ נידערבראג מאיורימיטש פלך וואהלן (שאלות ו ח), הרה"צ ר' יצחק מעלער אבד"ק באלנראד (שאלה י) הרה"צ ר' חיים דוב גראָס אבד"ק פעטרויווא באונגארין (שאלה ז) הר"ר שלום ליב אייזענבאך מירושלים עה"ק תובב"א (שאלה א), הר"ר יהודא אבא ראבינאוויטש שו"ב דק"ק ווארשא (שאלה ד) החו"ב מר ישראל יוסף בהגאבד"ק בראק פלך לאמא (שאלה ח) הר"ר חיים יעקב הכהן ראזענבלאט מקונסק (שאלה ח) הר"ר אלחנן צבי נאראטצור מבראדי (שאלה י).

דברי המו"ל הנה כאשר נעשה"ר נאח ארמליס את התאקוס ונשנה ארון הקודש ה"ה עשיר אלמו"ר הרב הגאון האמיתי ההשדח המפורסם בכל תפלות ישראל כקש"ת, מרן יצחק הכהן פיינענבוים זלה"ה הראש"ד דפס ווארשא כ"ד אייר תרע"א והוא חתן ויפה את הרבים ויסד את הספר, שערי תורה", אשר זה ה' כל מנחמו וחלות נפשו להורות וללמד את דרכי לימוד תה"ק ואין לשוט נעמקי ים התלמוד לכן כלי להספידו נכתב מדרשו זה אשר קבע בו אהלו של תורה הגו מדפסים איזה מההספדים שהספידוהו בלוי וגדולי דורנו ש' וגם הגוי מלפנים לזכרון ולזכר עולם מהידוע לנו מדרביו ומנהגיו ושיחותיו הקדושים של אלמו"ר ז"ל ושיחות חילון של ה"ח לריבין לימוד נשם, ובר דק"ק והגוי משה"ק קעטרק הענינים השייכים לדרוסי ההספדים והם כמיסה מן היום חמה בנודע לנו וראינו אלל אלמו"ר ז"ל אשר ה' מלא תורה וחכירות יראה ועטוה ומחיות וכל המידות שחט חכמים וחבל על דאבדון ולא משפחין וזכותו יגן עלנו ועכ"י:

סיכום רב

הספר א' מאת הרב הגאון המובהק המפורסם בכל קצוי ארץ פאר הדור מהו"ר יעקב שור שליט"א אבד"ק קוטב במדינת גאליציע:

קול יעקב

(א) ישעי הנביא אמר לכן יהנה אימה, איש סופר, איש שוקל, איש סופר את המגדלים,

זכר צדיק

(א) ראינו לאלמו"ר ז"ל הכ"ח כמה פעמים שנכתב אלל עמנו בתכלית הניסוח והשפלות כ"כ עד שה' חבקק עצות ומחבולות לבל

השלימות וישובת רק מזה היומו ממולא במעלות רבות, ולזה נחלקו שבתי מעלותיו להיות משובח מאת כל אחד ואחד בשבח מעלה אחת נפרדת. מזה במעלה זו, ומזה במעלה אחרת, ומזה במעלה אחרת, אשר זה לעד על גודל יקרת מעלותיו שנתעלה במעלות בכמות ובמעלות האכזות זה וזה בעליו רב במדרגה היותר גדולה, וכן אני אומר על הרב הגאון החסיד הגיל אשר היומו נתפרסם גדול בתורה בחריפות, גדול בבקיאות, גדול ביראת ד' טהורה, גדול במדות תרומות, ואמנם לא נתפרסם רק מזה קיבוץ המעלות האלה אשר נקבצו בו יחדיו, כי גם כל מעלה ומעלה ה' אללו במדרגה היותר גדולה, כי ה' גאון אדיר בחריפות ונפלא בבקיאות, מופלג ביראת ד' הליכו בקודש ודרכו בקודש ושלם בשלימות המדות, אשר לזאת אקוין עליו במאמר מיוחד כל מעלה לעלמה, היה סופר, ספרא רבה ד' ישראל בבקיאות עולם, היה שוקל, איש שוקל דרכו בקודש קלין וחמורין לעשות נחת רוח ליוצרו, היה סופר את המגדלים שה' שונה הלכות בחריפות ובנה מגדלים רמים בשערי תורה, אך לא מגדל הפורח באויר כי אם מגדול עוז אשר לא יוז ממקומו, וזהו הכוונה מה שאמר בש"ס סוכה (דף כ"ח) אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף, ועומק המליצה [מלבד אמיתיות בפשוטו] כי הן רבים המה רעיונות בלתי אמיתיות העולים בראש ת"ח חריף וטון ופורחת במוחו במושכל ראשון בעת עוסקי בתורה לחשוב מחשבות מעמיק שאלה בונה וסותר ואנכי מורפא משיבטא והמה נמליים לעופות פורחת, התעף עיניו בו ואינו, ורבים אשר יבולו המון בהם עד שיכלי הדבר לאמיתו וכבר כתב הרב מהר"ם אלחנניוני כי החריפים בשכלם אינם ישרים בדעתם, אבל מנוגעות יונתן בן עוזיאל עם כל גודל חריפותו להשכיל מיד כל דבר לאמיתו אשר כל עוף רעיון פלפול בלתי דרך שפורה עליו מיד נשרף ולא נחבלכל שכל לימודו בדמיונות כחבת לבנות ולדק נתיסרו לקיום עולם, והנה כן היו גם ממעלות הרב הגאון הגיל אשר עם גודל חריפותו ה' לו שכל ישר ומי מביא לנו תמורתו בדור השפל הזה אשר לאמיתות לימוד תורה נתמעטה בזמנינו, ואני מפרש מה שאמר ובש"ס שבת (דף קל"ח ע"ב) עמידה תורה שתשתכחה

זכר צדיק

לכל יסוד רוחו בקרבו והי' קורא התארים שכתבו עליו. ס"א משום מעשה שהי' אמר לי בזה"ל דע שלפעמים שמכניזין אותי עושים בי חלוא :

אממור וז"ל כשהצטנו לפניו שירובין עבור בניו לא נשען ממנו בשום פעם בדאמרי אינשי שהסודין אינו לפי כבודו ומעטם זה לא דחה מעולם שום שידוך יהי' איזו שיהי' ואדרבה כשהי' רוצים לשדך עמו הי' נהנה ומתכבד בזה. אממור וז"ל לא הרהיב בנפשו לשלוח אחרי שום אדם שיבא אליו. אפילו כשהי' לכבודו של הקרף. והי' מונע איש מזה בכל האפשר :

אממור וז"ל הי' דרכו לספר מעשיו של רבו המובהק הגאון הקדוש אדמו"ר מהר"ם וז"ל מנור בעל החידושי הרי"ם כי בהיותו לומד בימי בחורו אלל רבו הגי' ראה כי יהי' לו יותר תועלת בלמודו כשילמוד כסני עמו באיזה ציח"ד בהתמדה כי אף שהי' מחנך הרבה דרך למודו של רבו אך הי' שם לפעמים ניסיון ושיבה מפני שכל גדולי הדור

במנה, היה במאמר מיוחד לעלמו, אומר, בענין אומנם בש"ס סוכה (דף י"ג ע"ב) שהי' משה מוטל בכנפי שכינה ומלאכי השרת אומרים לדקד ד' עשה וגו' הקב"ה אמר מי יקום לי עם מריעים וגו', ושמאלא אחר מי כההם וגו' סמליון אחר וימת שם משה ספרא רבה ד' ישראל, וראוי להבין למה נחלקו מאמרי שבתי אלו אשר זה אומר בכה וזה אומר בכה הלא הקב"ה בעלנו או מלאכי השרת היו יכולין לומר עליו כל אלה המעלות כולן כאחת, אבל ענין הדבר כי י"ס אדם אשר יתפרסם בתכל בשבח מעלה אחת אשר ישובח בו כגון שבת עושר או שבת גבורה, או שבת חכמה, או שבת יראת ד', או שבת מדות טהה, או שבת מדות גדינות וכדומה, וי"ס אדם אשר יתפרסם בתכל בשבח מעלות רבות שהוא עשיר וגבור וחכם וירא ה' עניו ונדיב לב וזולתן, והנה האיש אשר יתפרסם בתכל שישובח בשבח מעלה אחת מוכן בהכרח כי המעלה הזאת היא אללו בהפלגה גדולה, אם בעושר שנתקד עושרו אלפי אלפים דגרי זהב כעושרו של קרח, ואם בגבורה כשמשון, ואם בחכמה שהוא חכם נפלא כחכמת שלמה, וכן בשבת היראה ובשבת מעלה ממעלות המדות שהמעלה אללו במעלה היותר גדולה מיחידים שדור, כי אם יהי' המעלה אללו רק בנדר מעלה ממוענת לא יתפרסם שבו בתכל כי הן רבים המה בעלי עושר או בעלי גבורה או בעלי חכמה או יראי השם וכדומה, ואולם האיש אשר יעשה לו שם בתכל בשבח מעלות רבות אין הכרח שכל המעלות יהיו כל אחת אללו במעלה גדולה כי גם אם מעלותיו אללו במדרגה ממוענת בכל זאת האיש אשר יתקבץ אללו יחד מעלות רבות הוא בזה איש יקר במציאות אשר ראוי שישובח בתכל, והנה משה רבינו ע"ה נתעלה במעלותיו עילוי רב הכמות ועילוי רב האכזות שהי' חכם בכל מקלשות החכמה הן ביראת ד' שהי' ירא ד' בכל דגרי היראה הן במעלות המדות אשר לא חסר לנפשו פרט מפרטי המדות הטובות וישרות, ונתעלה גם בכל מעלה מן המעלות ההמה אשר נקבצו אללו במדרגה היותר גדולה עד קרוב לקצה האחרון כמו שאמר בש"ס ר"ה (דף כ"א ע"ב) חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחת, אשר לזאת אם הי' משה משובח מאת אחד בכל המעלות האלה הי' זה גרעון בשבחו להיות אפשר לחשוב שלא הי' כל מעלה אללו בתכלית

הכולל להשגות, ועל כן אמר שזה הפלאה מכוח של
הפלאות תורה שהיא בלתי מורגש שהרי הכל רואין
שרבו גדולי תורה ומחבריו ספרים אבל נעלם מהם כי
באמת אברה מאלו שלימות החכמה בקיאות אחת בש"ס
וראשונים ונסתרה מהם הבינה בשכל הישר, וזה ג"כ
שאמרו שם מה דכתיב ישוטטו לבקש דבר ד' ולא ימצאו
שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה והיינו שאינם
יודעים להעלות את ההלכה מלד עלם חכמת עיונס
בש"ס וראשונים להעמידה על בוריו רק ישוטטו לבקש
דבר אחת הגה ואחת הגה לקטין בתר לקטין מעלה את
המודומת אף כי לא ראו זה כראוי זה ולא קרב זה אל
זה ועל כן לא ימצאו הלכה ברורה, אשר על כן
הרב הגאון הנפטר הג"ל אשר ה"י מהשקידים ת"ח
אמתי חסרונם הוא שחרון לא יוכל להמנות:

(ב) **הנני** חוזר למאמר הנלכך ראש לכל יבנה אימה
איה סופר, ואומר ע"ד מה שאמרו בירושלמי
פ"ב דברכות כד דמך ר' סימון ב"א אטל ר' לוי ואיפטר
עליו ומה אם אתי יוסף שמאלו מליאה כתיב ויאל לבם
ויחרדו איש אל אחיו, אנו שאברנו את ר' סימון כד
זכיר עאכ"כ, ולכאורה זו ק"ו פריכא כי אתי יוסף
יאלו לבם שחרדו אשר להתגלגל עליהם השם הכסף
באמתתתם ומה ק"ו נשפוט מזה לחרוד במיתת ר' סימון
אבל ביאור הכוונה כי הנה כתיב אשרי אדם מפחד המיד
ומקשה לבו יפול ברעה ובש"ס ברכות (דף ס' ע"א)
אמרו ברי' דחו"י להבוא גברא דהוה מפחד א"ל חטאה
את דכתיב פחדו בליון חטאים וכבחו המוס' בניטין (דף
ג"ה ע"ב) דודאי בחננס אין לאדם לפחד אבל בדבר
שיש בו לד לחוש שאפשר שימח מזה להיותו סיבה
לרעה ומק אין לו להקשות לבו לחשוב הלד הטוב ולהיות
בוטח על שלותו וטובתו ויש לו לפחד מהאפשרות של
הלד הרע לתקן מראש שלא יבא פתאום אידו ח"ו
עיי"ש"ב והנה מיתת ת"ח מופלג ולדיק אפשר שיה"י על
אחת משתי אופנים כי לפעמים אפשר שיה"י לעלור ימי
הרעה לכפר עון הדור כדאמרין בש"ס מ"ק (דף כ"ח
רע"א) ולפעמים יה"י מיתת ת"ח הסיבה להיפך לקרב
הפורעניות הנגזר בעון הדור ועי"ז הדיקין מה כי בעודו
במים זכותו מנין עליהם כדאמרין בש"ס חגיגה וכן
הוא במכילתא פ' משפטים חס' דמיקין ובמיתתו יש
לדאוג מן הפורעניות העתידה לבוא ויתחייב כל אדם
לדאוג לתקן מעשיו וליישר דרכיו וישוב אל ד' להטביר
את רוע הגזירה ורבים אשר לא ישימו לב על זה ומושבין
מיתתו

זכר צדיק

הדור היו חסידים לפתחו, ועזב את רבו, ורבו אחריו ושאלו אם זה היה משני שאינו נראה לו
דרך למדו, ואמר לו הפעם, והנה אדמו"ר ז"ל היה ואמר עליו כי יתקיים חלמוניו בידו ומה נזכר לדעת חסד דרבו
והיולכו בקדוש של אדמו"ר ז"ל גם בימי בחורתי כי כבוד גדול נחשבד לו מי שזכה להמנות בין תלמידי האדמו"ר ז"ל
ובל זה ה"י כאשם בעיניו נגד ההתמדה בחזקת שהיתה כל עשוע נפשו עד יומה האחרון:

אדמו"ר

אדמו"ר ז"ל ספר לנו עוד מעשיות של רבו ז"ל הנו' וכיפר כי גם כחדשו חידוש נפלא ועמוק מאוד ה"י מתאנה
ומינר ולכנו ה"י נשבר בקרבו וביים כי זה ה"י סימן כי מה שה"י מתאנה יותר ה"י החידוש יותר טוב ע"כ
ובאמת

שחשבה חשבה ישראל שגאמר והפלא ד' את מוכותיך
הפלאה זו איני יודע מהו כשהוא אומר לכן הגני יוסף
להפליא את העם הזה הפלא ופלא ה"י אומר הפלאה זו
[בכתח' תורה, ומבלי להאריך בדקדוקים אונור כי הנה
הכתוב שם [בשע"י כ"ט] אמר הגני יוסף להפליא את
העם הזה הפלא ופלא ואברה חכמת חכמו ובינה נבוכיו
חשחת, ואינו מוכן כי אם נאברה החכמה ונסתרה
הבינה אי"כ אינם חכמים ולא נבוכים ומה ש"ך לומר
חכמת, חכמו"י ובינה, נבוכיו"י וה"י ראוי שיאמר ואברה
החכמה והסתתר הבינה, אבל כוונת הדברים כי חכמי
דורות הראשונים כל חכם ונכון במלאכת מחשבת ה"י
חכם בשלימות החכמה אשר המיגע בה ככל הדרך ולזה
כל מעשה מחשבת חכמה אשר השביל כל חכם לעשות
ה"י נעשה ממנו על אמתיות וקיום מתמיד איש איש כפי
מלאכתו אשר המה עושים, ואולם בדורות האחרונים
נחרבו ג"כ חכמים רבים לעשות גם המה במחשבותם
כמיהם אבל המה לא העמידו בחכמה כלל ובלתי יודעים
ומבינים לעשות בשלימות אבל יתחקו רק לעשות
כהראשונים למראה עינים ובעלם נחסר ממלאכתם
ומעשה ידיהם אמתיות החזק והתמדות הקיום בין יום
ה"י ובין לילה אבר כי נארגו הכל על קורי עכביש, וזה
נעלם מעיני המון ומושביו כי ה"י מלאכת חכמה במלאכת
חכמת הראשונים וחכמים המה להם, וכן ה"י גם בעיני
חכמת התורה בדורות הראשונים כל ת"ח ה"י הוגה
בחורה ביום ובלילה בש"ס וקדמונים בשלימות העיון
הישר והעמיק להעלות הלכות ברורה נוסד בשכל ישר
על אדני הדרך, לא כן בדורינו הן גם עתה לא נחסרו
תלמידי חכמים ובמדה הרובה אבל אינם מתמידים
והונים בחורה לא ידעו ולא יבינו ורק נעמקו מחיק
הגבר היטב לשיר הפתחי תשובה ונעשו בזה בקיאים
מושיב דבר וחוצר חכר לא גמר ולא סבר, וזה
שאמר הנביא הגני יוסף להפליא את העם וגומר
והיינו שיה"י נעלם מעיני העם עד כמה הגיע שכת
התורה בהיות כי אדרבא רואין כי נחרבו חכמים נאונים
מחברים והמה לא ידעו כי באמת אברה חכמת חכמו
ויבנה נבוכים חשחתה כי רבו החכמים בלא שלימות
חכמה ונבוכים בלא שלימות הבינה, וזה כוונת הנמרא
הג"ל עמידה תורה ששחכמה מ"שאל שגאמר והפלא ד'
את וגו' מכוח גדולות ונאמנות, והפלאה עיני העלמה וא"ך
אפשר שיה"י המכות נעלמות ובפרט גם עם היותם
מכות גדולות ונאמנות הלא זה דבר מורגש ביותר ולא

מיתמו כי מיתמו לדיקים מנפרת וע"ז אפשר ח"ו שיעלו
ברעה וזה שדרש ר' לוי ומה אחי יוסף שמליה מלאו
אשר הענין הזה עכ"פ לפי ההווה היא מקרה טובה
ובניא לגדול שמחתם לא ישימו לב ומרוב שמחתם אכל
לא כן אחי יוסף כי שמו אל לבם במקרה הזאת להחריד
במושכם גם אפשריות לד הרע אשר אפשר שיש בזה כי
אולי מדת הדין מתוחה עליהם ואמרו מה זאת עשה
אלקיים לנו ומקרה רעה היא למטן להתגולל עליהם
ותשוב מראש לתקן עלמם במעשיהם ולא בחרו הלא הטוב,
כש"כ אנו שאבדנו את ר' סימון שהמקרה בעלמיותו
היא מקרה רעה אבידת לדיק וגדול הדור שנאבד מאתנו
עליושב אין לבחור הלא לומר שמיתמו לכפר על עון
הדור אדרבה יחויב להחריד לבינו ולדאוג מעמה על
פורעניות העתידה לבוא ח"ו אם לא נתקן להיטיב מעשינו
וליישר דרכינו ולהרביץ תורה ומע"ט, וזה כוונת הכתוב
הלדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים
באין מבין כי מפני הרעה נאסף הלדיק והיינו כי הם
רואין שהלדיק אבד מהם ואנשי חסד נאספים וחושבין
הלא כי יום שמחות הוא להם שנחפז עונם במיתמו
ואין שמים אל לבם כלל מבלי יחפזו להבין הלא השני
כי אדרבה מפני הרעה העתידה לבוא נאסף הלדיק
ובמיתמו ח"ו רעה בזה לעולם כמו שדרשו בש"ס סוף
סנהדרין ובש"ס ב"ק (דף ס' סע"א), וזה שאמר הגבאי
לבך יהנה חימה איה סופר וגו' אל תקפו לבכם לומר
כי בהעדר גדול הדור הנה מיתמו כפרה היא לכם
אדרבה לבך יהנה חימה איה סופר גדול הדור אשר
בעורו בחיים הגין על הדור ועלר בעד כל רעה ואיה
עמה נשאר גדול הדור כמוהו אשר זה יעזור בעמו:
(ג) ויש לי להמתיק ולהרחיב הדבר במה שאמרו במס'
מגילה (דף ט"ו סוף ע"א) א"ר אלעזר לדיק
אבד לדורו אבד משל לאדם שאבדה לו מרגליות בכל
מקום שהיא מרגליות שמה לא אבדה אלא לבעלה, ולא
מודע מה ביקש ר"א בזה ומה חידש בודאי כל דבר הנאבד
נאבד לבעליו, אכל עומק כוונתו כי ר"א בא בזה לתרץ
מה דכתיב הלדיק אבד וא"ך יאמר אבידה בלדיק והרי
כתיב כי יראה חכמים ימותו יחד כסיל ובער יאבדו
[ופרש"י שם (בזהלים ח"ט י"א) בחכמים נאמר מיתה
שאינם מתים בעוה"ז אלא הנוף בלבם ובכסיל ובער
נאמר אבידה שהנוף והנשמה אבדים ע"ס ובה מובן
נ"כ דברי הש"ס מ"ק (דף כ"ה ע"ב) ופרש"י שם דחלים
דעמי דר"א רמזמה ל"י מיתמו לאבידה] וא"כ איך

זכר צדיק

ובנחת כן ה' גם מדרגתו של אהמ"ר ז"ל וכנראה לא ידע ולא הרגיש ערך עמו:
אהמ"ר ז"ל ה' דרכו לספר מעשיו של רבו אהמ"ר הגאון הקדוש מוהר"א ז"ל מסאכטשאב מחבר ס' אגלי של
כי בדברו עם איש פשוט אחד מחובבי סאכטשאב לעורך איהו ענין סיפר לו כי אהמ"ר ז"ל הסיג עליו
יפה באיזה שירת להלכה ולמעשה. ואמר לי אהמ"ר ז"ל כי לא מצא מודה על האמת ומחבב דברי תורה של
וילתו כוהנו ז"ע:

שמעתי

כמה פעמים מפי אהמ"ר ז"ל ופ"א סיפר זאת לדידנו הרה"ג החסיד המפורסם מוהר"ר יעקב דוד וויטערשטיין
כי אבדק שמעתי וז"ל כי פ"א כהן השבועות ה' בגור אלל מרן הגאון הקדוש מהר"מ ז"ל בעל
החידושי

אלה הכוונה לפי המבואר בש"ס ע"ז (דף ד' ע"א) משתבח ל"י ר' אבהו למיני כרוב ספרא דאדם גדול הוא וכו' אמר לנו אימר דאמרי לנו בתנאי בקראי מי אמרי לנו א"ל מ"ש אחון דידעיתון א"ל אכן דשכיחין נביחון רמזין אנפשינ ע"ש והיינו דר' אבהו ה"י דר' בקרבי שה"י שכיח שם המינים, וזה שאמר המדרש כנון ר' אבהו דקשרין שה"י ירא חטא ובקי במשנה ובמקרא ויולדק שפיר עליו הלשון יא אח, כולם, ולזה גם כן שאמר, שהכל"י בו ולזה פרש"י תורה ויראת חטא, וגמ"ח, שהם שלשה ויולדק לשון כל [וראיתו גם כספר סדר הדורות הוא יוסי העיר זה], והנה המאון הנביא על שפלות הדור כי היא יסרך להחשב עתה בין אנשים קלי הערך אשר המה נחשבו עתה בין הגדולים, כאשר אחר אסיפות החאנים העובות והענינים ומחשבו גם סופי חאנים והעוללות הנשאלים בכרס, כי בדורות שלפנים ה"י נמלאו מ"ח שה"י מופלגים הן בתורה הן ביראת חטא הן בגמ"ח, וגם זולתן ה"י רבים שהיו מופלגים ביותר בתורה, ורבים שהיו המה מופלגים ביראת חטא, ורבים שה"י מופלגים בגמ"ח ובטויותיו עתה חסרנו כל אלה וזה שאמר אין אשכול לאכול, שלא נמלאו גדולי הדור שה"י מופלג בתורה ומופלג ביראת חטא וכן בגמ"ח, בכורה אותה נפשי, גם אין עתה מ"ח גדול הדור המופלג בתורה לבד, אבד חסיד מן הארץ, מי שהוא מופלג ביראת חטא, וישר באדם אין, גם אין לנו איש המופלג בגמילות חסדים, כי חס הכל, ולדרכיו הג"ל נאמר כי מה שאמר אבד חסיד מן הארץ כי המאון על פטירות איש חסיד אשר היו עוד מהשרידים שבדור הנה פטירתו למען יהי נאבד מן הדור כדרך אומרים נדיק אבד לדורו אבד כי בעורו בחיים ה"י הוא האילן המסך על הארץ אשר בצלו נחיה והוא הגין על הדור לא כן עתה אשר גרמו טעות הדור כל כך אשר לא ישאר להם מי להגין עליהם לאשר כי ישר באדם אין :

ואני מקוין עם הנביא לעת כואת אשר נכחדו שלשה הרועים כאחד אשר נפטר גם במדינתו גדול הדור הרב הגאון הגדול המפורסם בהוראה אבד"ק בערזאן ז"ל, והאחרון הכביד הרב הגאון החסיד קדוש ישראל בסאבטשאב ז"ל ואני מפרש מה שנאמר בעלות אליהו הנביא בסעודה השמים ואלישע רואה והוא מזעק אבי אבי רכב ישראל ופרש"י ומחרגס התרגום רבי רבי דעב להון לישראל בעלותיה מרמיכין

זכר צדיק

ההידוע הרבים ובעת הסעודה מלא האדמו"ר ז"ל בעלמו בוס יין וציוה לקרא לאדמו"ר ז"ל והוא לא ה"י שם וחפשוהו איזה פעמים ולא מלאוהו וכשבא האדמו"ר ז"ל לביהמ"ד ה"י אחרי ברכת המזון והיפרו לו כי לקח האדמו"ר ז"ל את הכוס יין עמו לחדרו ורצה ללכת אל חדר האדמו"ר ז"ל אך לא הרהיב עו כנפשו לפתוח את הדלת ונכנס בחשאי דרך החלון ועמד שמה בתקוותו אלל החלון והאדמו"ר ז"ל הלך אז בחדרו אחת סנה ואחת הנה ופניו שלא כנגד החלון ולא ראה ולא הרגיש כי נמצא מי מולחנו בחדרו, ובהחזרת פניו לזר החלון ראה האדמו"ר ז"ל עליו מראה נהדרה מאוד שה"י ראשו של אדמו"ר ז"ל משובב ככל הנומים שנמצא במראה הקטן וברגע ההוא שראהו אדמו"ר ז"ל סר המראה וה"י כלא

עלמו אבד כל עובדו כי לא לקח עמרו מכל הטו ורכשו ליהנות ולהתבדד שם בהם והגיע עושרו כל הטו ורכשו ליהנות ולא חסרו הדור במיתתו כלום וכן אמרו בזה' שמות פ"ח בהספידם על מיתת שמואל הקטן עשירים מהים וגומלים עושרם לבניהם, שמואל הקטן נטל עמו כל התמדות שבעולם והלך לו ע"ש, וזה שאמר הכתוב כי יראה חכמים ימותו יחד כי אין מיתתם רק מיתת הגוף, ולא אבדו לעולם כלום לא כן כסיל ובער יאבדו כי המה עובי לאחרים חילם ולא לקחו עמיהם כלום, ומה חסר לנו במהם, אבל על זה יש להתאונן על הנדיק אשר אבד מאמנו ונטל עמו כל התמדות שבעולם והלך לו ושאר הדור יהוס בחוסר כל :

ד' והנה יבואר ג"כ ע"ד זה מה שאמר משה הגבאי אל"ל לי כי הייתי כאשפי קץ כעוללה בל"י אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין, והנה בדרך קרוב לפשט נראה לפרש כדחק במשנה סוף סוטה משמח יוסי בן יעזר בטלו האשכולות שנאמר אין אשכול לאכול ואמרין בגמרא מאי אשכול איש שהכל בו וראיתו ברש"י תמורה (דף ט"ו ט"ז) שכתב שם שהכל בו תורה, ויראת חטא, וגמילות חסדים, והיינו שהם כל השלשה דברים שהעולם עומד עליהם, ויולדק יותר בלשון, שהכל"י בו לפנ"מ הרמב"ן במ"ס מכות ובספורנו פ' הולדת וכו"מ סוף פ"ו מ"ס ה"ח דלשון כל לא יאמר על פחות משלשה וזה ג"כ כוונת החוס' כתובות (דף ח' ע"א) סד"ה שהכל ויוכן בזה גם דברי החוס' ב"ק (דף ו' ע"א) ד"ה לאמריי במ"ס דהא דאמרין שור ואדם שדחפו לבור, כולן חייבין דמשמע אשילו בעל הבור ע"ש ובידלוחי השבתי לפרש כוונת דברי החוס' ע"ז (דף ה') סוף ד"ה אלא במ"ס ופשט"י דקרא בפרעה [דכתיב] וימח מלך מצרים, שדבריהם תמוהים, אבל כוונתם דנקרא כתיב כי מתו, כלי האנשים המבקשים נפשך ואמרין שם בגמרא מאן נינהו אלו דתן ואבירים, וקשה דהרי לא יולדק לשון כל על שנים לבד ולזה כתבו החוס' דפשט"י דקרא מוסב על פרעה [דכתיב ב' ויבקש להרוג את משה] שכבר מת אז אלא דממה דכתיב כי מתו, כלי האנשים נדרש שזה לרבות גם דתן ואבירים ויולדק מעשה שפיר לשון כל על פרעה ודתן ואבירים שהם שלשה וכו' ג"כ יוכן דברי המדרש [קבלת ז'] טוב אשר תאחו בזה זה מקרא וגם מזה אל תחז ידך זה משנה כי ירא אלקים יא אח כולם כנון ר' אבהו דקשרין [ובס' עליות אליהו נדחק בזה]

מרחיבין ופרשין, ויש להבין למה בחר לספר בשבחו רק במה שה' טוב לישראל בעבודת הקודש בחפילה ולא בחר יותר במה שה' מראשי גדולי חכמי הדור תמורה עד כי דורשי רשימות ירמזו עליו במלת חיקוי בשבי יתרון קושיות והיות, גם יש לדקדק על מלת מנעק שהוא פועל יוצא לאחרי- ולא כתיב והוא נעק. אבל הענין בזה כי במיתת מ"ח גדול הדור ל"ע אם היות כי חסרו הדור בהסתלקותו חסרון גדול ונוק רב אבל לא יוכלו להרגיש גודל החסרון והנוק רק התלמידים חכמים אשר היו להם עמו מו"מ של הלכה פעמים רבות והוא האיר עיניהם לא כן מרבית העם שלא היה להם כך מו"מ עמו, אבל הת"ח שה' גם פוגה עלמו לעסוק בעבודה זו תפלה ורבים באו אליו לשאת בעדם רנה ותפלה וה' להם פועל ישועות הנה במותו ירגישו הכל החסרון הגדול שנחסר להם, וכן אמרו במדרש דבמשה רבינו כתיב ויבכו בני ישראל את משה ובאהרן כתיב ויבכו כל בית ישראל את אהרן יען כי אהרן היה לו מהלכים גם עם כל העם שה' רודף שלום בין איש לרעהו. ואם לאשהו ורבים השיב מעון ע"ש. וזה שאמר ואלישע רואה והוא מנעק פ"י עורר את כל ישראל בבכיה על הרגשות החסרון גם להם ואמר אזי אבי וגו' והיינו כי הוא לא היה רבי רק בתורה כי אם גם דעב להון לישראל בגלותה מרחיבין ופרשין שפעל ישועות בחפלתו במהרה יותר מאשר יפעל המורה דרכו ברחיבין ופרשין, וגודל החסרון של גדול הדור כמותו ירגישו כל בית ישראל:

(ו) **והנני** לסיים בתגומי תקוות הגאולה בביאור המקרא הנלז למעלה ראש את עם נועז לא תראה חזו ליון קרית מועדנו, בענין מה שאמרו במדרש שמות רבה משפטים פ"ל שמרו משפט משל לאדם שנכנס למדינה ושמוע פלוטמיה נעשית הלך ושאל ללודיר מתי פלוטמיה נעשית, א"ל רחוקה היא, הלך ושאל לאותו שעשה הפלוטמיה אמר לו קרובה היא, א"ל והלא שאלתי ללודיר ואמר רחוקה היא, א"ל זו היא דעתך שהיית שואל ללודיר וכי רוצה הלודיר שאעשה פלוטמיה, כך שאלו ישראל לבלעם אימתי תהי' ישועה א"ל אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב, א"ל הקב"ה זו הוא דעתיכם וכי אין אחס יודעין שאין בלעם רוצה שתבוא ישועתי אלא תלפז ליסועה שהיא קרובה שנאמר כי קרובה ישועתי לבוא ע"כ ואינו מובין שאם באמת קרובה היא איך יאמר זה שקר שהיא רחוקה בדבר העתיד להתגלות. ועוד איך

ה' נואמר הארון שהיא קרובה ואנו רואין באמת שעבר עידן ועידנין ועדיין לא נושענו, אמנם הכוונה כי יש לנו שני קלי גאולה אחת קרובה ואחת רחוקה, הרחוקה היא הזמן הנועד במא"כ ח"י ד' בעתה אחישנה ודרשו לא זכו בעתה והיינו כשימנהגו ישראל בפריעות, זכו אחישנה והיא הזמן היומר קרובה בדכתיב היום אם בקולו תשמעו עש"ס בסנהדר' (ל"ט) וזה כוונת הכתוב הנסתרות לר"א והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת אשר לכאורה אין למקרא זה המשך כלל למקראות הקודמין ומה המה הנסתרות והנגלות, ואולם הכוונה כי הכתוב אמר תחלה אשר יגרמזו מעשיהם הרעים ויתחשס ד' מעל אדמתם וגו' וישיבם אל ארץ אחרת כיום הזה. והיא הגלות המד הלז, ואמנם הוקצב לנו שני זמני גאולה אחד הוא הזמן של בעתה שהוא נעלם מכל ועל זה אמר הנסתרות לר' חלקינו, והזמן השני הוא הזמן אשר נודע לגדול וקטן שהוא היום אם בקולו תשמעו, ועל זה אמר והנגלות לנו ולבנינו, הזמן הגלוי לכל הוא לעשות את כל דברי התורה הזאת, ובהו יובנו דברי המדרש הג"ל כי בלעם הסתיר מהם להגיד הזמן הקרוב לגאולה לישראל כי אין חפץ הרשע בישועתם אשר לזה התחכם להעבירם על הדת לזנות אל בנות מואב ולהתחשב ביחד בין העמים ולהתדמות אליהם אשר אז לא היה תקוות הגאולה רק לזמן של בעתה אשר תמשך עידן ועידנין. והקב"ה אמר לישראל והזהרו מלשמוע את כל דברי בלעם אשר ירחיק לכם זמן הישועה למען הכשילם הן יש זמן קרוב ליסועה, שמרו משפט ועשו דקה כי אז קרובה ישועת הגאולה לבוא, וזה כוונת הכתובים ביסעיה הג"ל כי אחר אשר בעויה חסרנו כל ראשי גאוני הדור וחסידי ישראל אשר בזכותם היה לנו קיום בגלות הארץ אמר את עם נועז לא תראה, והזהרו נואור מלהתחשב בין האומות לבקש להתדמות אליהם ולהתערב עמם לחקות אחר מועשיהם, חזו ליון קרית מועדנו, תנו לבכם להשיב מעשיכם וליישר דרכיכם למען תוכלו לחיות בעולם ד' בקרית ליון ולקרוב הישועה בקץ הגאולה, וישיב תראה ירושלים ניה שאין אשר עם תוכל לעבוד השם בהשקט ובטה במנוחת הגוף ומנוחת הנפש, וכן יסד רבינו גרשון מאור הגולה בסליחה לנעילת יוה"כ גואל חזק למעך פדנו ראה כי אולת ידיו, והסיבה לזה. שור כי אברו חסידו מפניו אין בעדנו [נוסד על נואמר הש"ס תענית (דף ח' ע"א) ילך אל

זכר צדיק

היה ונתן לו את הכוס יין ובעת אשר היסר אלמור ז"ל זאת ניכר עליו התלהבות מוגדל ערכו של רבו ז"ל וידידי הרבני המופלג החביד מהור"ר קלוניליוס קלמן קאנטניטובלור נ"י משה קהלתנו אחר התלמידים אלמור ז"ל סיפר לי שגם הוא היה שמה באותו חג השכונות ושמוע מפי האלמור ז"ל שדבר על אלמור ז"ל גדולות מאוד וכשסיפר זאת לא אמר ז"ל הניס במכיון על סניו וראה כי לא נתפעל מזה מאומה

הלכה כרשב"י בזה העולם כי אי אפשר לייך בדרביו
 בזה העולם ולכך קשמה היה שמחה בעולמות העליונים
 שהם היו צריכין לו ושייך להם ולמטה בזה העולם
 לא היה שייך כיכ וממילא היה שמחה בשלימות למעלה
 ונקרא הלולא דרשב"י משא"כ על מרע"ה ולשאר
 לדיקים גדולים אשר היו בעוה"ז אף שהוא נ"כ שמחה
 בעולם העליון שבאו לשם כמו דמניו דהמלאכים
 אומרים למעלה פנו מקום פנו מקום מ"מ אין השמחה
 בשלימות מחמת דלמטה בעוה"ז יש עליות גדולה שהי'
 בעוה"ז למד מרע"ה עם כל ישראל וכן שאר נאונים
 ודיקים שהיו לומדים דינים או שאר דרכי ד' ושכשו
 נאכד מחמתו ויש אשר גדול בעוה"ז אין יכול להיות
 השמחה בשלימות בעולמות העליונים וכמו דמניו בעת
 שמזרים טבעו בים בקשו מלאכי השמים לומר שירה
 אמר להם הקב"ה מטשי ידו טבעו בים ואח"כ רועים
 לומר שירה ומכש"כ כשישראל למטה בצמר איא לומר
 שירה ולכך לא נקרא הלולא דמרע"ה או שאר נאונים
 ודיקים והנה הרב הגאון הגדול המפורסם ר' יצחק
 הברון פ"י גענבלאם זקן הרבנים דפס ווארשא א"ס ה'
 לנו שאלה גדולה ועמוקה הלכנו ליישן עם הגאון
 הג"ל כאשר אמר כן היה כי הוראה שלו היה אחת (ג) וכן
 שמעתי בשם אדמו"ר הגאון הקדוש קדוש עליון וכו'
 מדר"א וזללה"ס מנהל עדת ישראל בעיר סאכטשאו
 שאמר שוראת הגאון הג"ל ר' יצחק ז"ל הברון הוא
 אחת ולדק ויש בקרבנו סברה הרמב"ן ז"ל והר"י
 אליו שאלות ממדינות רחוקים כי שמו הפך בכל המדינות
 לאיש (ד) אחת והוראות שלו אחת והיה איש נסתר כי
 מנהגיו

זכר צדיק

(ב) משה אחריו ז"ל הכיח שמעתי שם להלולא דרשב"י ע"י דחיח כוה"ק דרך לרשב"י ניתן רשות לגלות
 סודות ופנימיות התורה מה שלא ניתן רשות לקודמים לו. לכן כיום ספירתו מתנהגים עמו בדרך הסוד
 וכפי הפנימיות שבו שהוא יוס שמחה והלולא להצדיק הנספר בו כדאיתא בספ"ה"ק ולא כיום מר ורע ח"ו כמו שנראה
 כאתגליל. ומובא מזה באריכות בספרו הקי ע"ה"ת ושי' :

(ג) שמעתי מאחריו ז"ל הכיח כי אם מחדש דבר מה באיזה היתר ענוה וכדומה הוא, אלא לסימן ולראי' שוראתו
 אחת ואם לא עלה בידו לחדש כזה לא היה מזדקק לזה כלל :

שמעתי מאחריו ז"ל שאם הוא מחדש איזה דבר הוא יודע שכן הוא. אפילו כשיש לפעמים להקשות ולסתור דבריו
 לא עם לבו לזה משום לא עליו המלאכה לגמור :

אאמור ז"ל היה מונע עמו מלפסוק איזה ד"ת או שאלה חמורה בלי כ"ד של שלשה אף שלא היה לו שום
 ספק בזה :

אאמור ז"ל כשפסק איזה ד"ת או שאלה היה דרכו ללמוד כל הענין על טוריו ולפעמים היה משמיט את הד"ת או
 את השאלה לזמן ארוך כדי שיוכל ללמוד את כל הענינים המסתעפים מזה. וכשהיה מחדש הרכה היה נהנה
 וקרא לה ד"ת הנוהה, וס"א נסע להאחריו הגאון הקדוש מהר"א ז"ל מחאכט שאז בהיותו אב"ד נאשטעלס להתייץ עמו
 באיזה ד"ת ואז היה מו"ץ כנאשטעלס הגאון המפורסם בזמנו מהר"ר וואך וישע שליס"א והוא בעת אב"ד קונאק וקרא לו האחריו
 ז"ל ואמר לו ראה איך טוסקין דין תורה. ומעט זה לעת זקנתו לא ספק אחריו ז"ל שום שאלה או ד"ת ואמר
 לי כי אין כחי להעמיק ולהתייב הרכה :

אאמור ז"ל לא רצה להיות בדרך מלך אחד ואמר לי העם כי בימי חרפו היה פ"א בדרך מלך אחד אלא הגאון
 מהר"ר דובעריש מייזליש ז"ל האב"ד דפס וחידש הרכה חידושים בדין תורה ו. ואח"כ ראה כי אם לא היה
 בדרך מלך אחד לא היה מחדש :

(ד) אאמור ז"ל הכיח היה מרגל כסותי לזון רבו הגאון הקדוש מהר"ם זללה"ס מקאנא שקמיטה אחת
 מהמלח (אין קנייטש טון שטערין) צריך שלא תבא שום והי' קשט לו להאמין על שום אדם
 שיאמר שקר :

אלל חסד שדור וירבה עליו בחפלה שנאמר ויו
 עליו במשנת ע"ש] ושוב ברחמים על שארית ישראל
 והושענו למען שמך אכ"ר :
 יעקב שור אב"ד קוטב והגליל.

סיכום דג

הספר ב' טאת כבוד הגאון החסיד המובהק
 המפורסם לשם ולתהלה פ"ה נ"י ע"ה בקש"ת
 מהר"ר פתחי הארענבלאם שליט"א
 אחר כתרונים מסדאים מקום הרב בווארשא

ב'ר' שרבי דמועד קטן מבוחר הוראה ח"ח
 שמת כרואה ס"ח שנשרף אחר ר'
 אביו יבא עלי אס טעמתי כלום כל אותו היום ע"ס
 מבוחר מזה דלדיק להתענות ועיין בא"ח סי' תקפ"ט
 באחד בניסן מתו בני אהרן ולכך מזה להתענות ע"ס
 והנה יש להעיר למה בליג בעומר דמת רשב"י קורין
 הלולא דרשב"י ואסור להתענות ביום זה וגם בזוהר
 הקדוש נקרא יוס זה הלולא וצריך להבין מה זאת (ב) [ועיין
 בשו"ת חת"ס חו"ד סי' רל"ג וכשו"ס שם ארי' חא"ח
 סי' י"ד] דלא מנינו גבי מרע"ה בו' אדר דיהי' נקרא
 הלולא דמרע"ה וכן בשאר הדיקים והראה דמניו
 בנמר"א (שבת לג ע"ב) דרשב"י יתיב במערה ושם היה
 טוסק בסודות התורה ופסע אחת ילא מן המערה ובעי
 למחרת עלמא ואמר לו שישוב למערה וכו' והיינו
 דרשב"י טוסק בסודות התורה השייכים לשלימות
 העליונים והמלאכים באו לשמוע והסופקים כתבו דאין

והנה אחיח צרכות (דף ה') אמר אבא בנימין וכו' על תפלתו שיהי' סמוך למיתתו ופרש"י דאפילו ללמוד אבד קודם ק"ש ותפלה ובתוס' הקשו על רש"י ז"ל שהרי אמרין (בדף י"ד) רב משי יר' ומתני לן פירקין וקרי ק"ש וכו' ולולי דבריהם נלמד דגם רש"י מורה ללמוד עם אחרים מותר גם קודם ק"ש ותפלה והיינו למאי דאמרין בגמ' דכתיב דק לפניו יהלך והיינו לדרך לעשות דקה קודם תפלה ע"ש ולפ"ז בלמוד עם אחרים אין לך דקה גדולה מזו דקה של ממון הוא דקה על הגוף ולדקה שלומד עם אחרים הוא דקה להנשמה ולכן רב שלמד עם אחרים מותר גם [קודם] ק"ש ותפלה כגיל ורש"י דאמר ללמוד היינו ביחידות לעצמו ולפ"ז הרב הגאון הג"ל אשר נתן הוראה לאחרים ובפרט ביסוד הקונטרס שערי תורה שנדפס ע"י בניו ש" ששם הודיע הוראותיו לבניו ולת"ם בודאי דקה גדולה הוא זו בודאי יתקיים זו והלך דקדק לפיך אמן :

פתחי' הארענב"אם דומ"ל דרוארשא .

סימן לד.

הספד ג' מאת כבוד הרב הגאון החסיד
המפורסם כקש"ת מהור"ר ש'לום
יוסף הקרי פייגענבוים שליט"א
האב"ד ור"ס דק"ק לאקאמ"ש .

ישעיהו הנביא עה"ש אמר ביום קפיעל ג"ז —
הלדיק אבד ואין איש שם על לב ואשכי
חסד נאספים באין מנין כי מפני הרעה נאסף
הלדיק' — .

אלל

זכר צדיק

(ה) **אאמור** ז"ל הכיח כשהי' לו דבר קשה בהבנת דברי חז"ל הי' דואג ונאנח ונערו ניכר לו על פניו . ואחר שאין מניח לו לישון . ובימי זקנתו וחולשותו כשהי' שוכב בלילה על מנתו ראיתי שלא התרשל והי' עומד מחמתו ולובש בגדיו ועיין בגמ' וחזר ושכב על מנתו וכן עשה כמה וכמה פעמים :

(ו) **אאמור** ז"ל הכיח לא נראה ולא נשמע ממנו בשום פעם שיהא נהנה מחייו מחלל או שישבח את המאכל . ובשאלתו אם המאכל הוא טוב לא הי' ישר בעיניו לשון זה וכן גם כששמע מאדם אחד שאמר על עצמו שהוא אוהב חייו מחלל :

אאמור ז"ל בשנותיו האחרונות חדל לשנות לגמרי משקל הפיוט שהי' רגיל בו תמיד ולא נשמע ממנו שום פעם עיו וס"א בעיוה"כ דאג כי אין לו דבר להתענג באותו יום . ואח"כ הודיע לי כי בחר לו לשמות כוס טייל , ואז הבנתי כי מניעתו מזה בכל השנה היא לאיזה סיגוף שהי' מסתקף את נפשו מכל הנאות עוה"ז או למנוע עצמו מהרגילות :

(ז) **אאמור** ז"ל הכיח הי' לו ענין גדול לחזק ולתמוך את הסוחרים שיסארו על מעמדם והיתה בעיניו הדקה היותר גדולה . והננו מכיר איש אחד שאלמור ז"ל תמך אותו בסכומים גדולים זה אחר זה יותר מבני כחו למען ישאר על מעמדו . ופי"א באלו לפניו לדון ב' אנשים תגרנים שקנו איזה הסן בשותפות אשר הפסדו גדול . וקנה משלם את החסן ויתן להם ריוח והלכו מלפניו אוהבים ובעני רצון :

ראיתי לאלמור ז"ל כשהתחיל לתת לאדם דקה הי' נותן לו תמיד ולא הפחית מהסכים הראשון . וכשנעדר המקבל נתן את הדקה לב"ב . ואף כשהיטע הטועים מימי חי' אשר פרים דרסוהו חסד ודוד דחוקי' לוי שעתה לא חדל מלתת הדקה לאלה שהי' רגיל לתת להם ונמאחלי להוכיח לפניהם פה עושי מזוה הי"ה הנביד הנכבד וכו' מ' שמואל יחזקאל בערני ויהי הנביד הנכבד וכו' מ' צארכע ארצישעווסקי י"י מסה קהלנו. המה אשר יזאו קנאלת כבוד המורה ולומדי' ונתגלגל הזכות על ידיהם כי הוי"א ד' כנונה דקת כבוד אלמור ז"ל והושב לו כבודו . ומעשה אבות סימן לבנים

יאמר לדעתי: שהלדק שאין בו חטא שיש בו עון מיתה ח"ו, להלכות מיתתו בחטאו. אצל באבירה כלומר בלי זמנו. אלא באבירה שנאבדה, והיה לו לחיות עוד בעולם כי לא חטא כלום, ואין איש שם על לב כי בחטאו של הדור הוא מת, כי רק ד' מתו בעטיו של נחש ותו לא. וכמפורש בשבת (דף כ"ה:): מקרא ובמרא, אבל כל זולתם, שאר באי עולם איש בחטאו ימותו או בעון הדור — ; ונהי דאיתותב ר' אחי דש"מ דיש מיתה בלא חטא, היינו בלא חטא עלמא מדמתו הני ד' בעטיו של נחש. אבל מיהא רק הני נמירי דמתו בעטיו של נחש ותו לא והלדק נחשם בעון הדור, וא"כ על הדור לשב מחטאו דנהי דמית לדיקים זכפרת כדאח"ל (בזו"מ כ"ח). למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת לדיקים זכפרת ובידועלמי יומא פ"א ה"א כ"ס שו"כ מכפר כך מיתת לדיקים מכפרת מ"מ השוכה מיהא בעי דגם קרבנות וי"כ אין מכפרין בלי תשובה, דהחוטא ומציא קרבן ואינו שב מחטאו עליו נאמר ח"ו ובה רשעים תועבה ואף מיתת לדיקים אינה מכפרת בלי תשובה, וכ"כ אדם אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ובודאי בחטאו מת, וכמ"ד (בשבת שם) אין מיתה בלא חטא וכחנא דגם משה ואהרן בחטאם מתו ע"ש, לז"א ואנשי חס"ד נאשעים, אנשי חסד דיוקא שעושין דקה וחסד וכח"כ ודקה תליל מנות ודרשו רע"ק ושמואל (שבת קנ"ו:): דלא רק ממיתה משונה אלא ממיתה עזמה כלומר דמניא ומללא ממיתה טבעית עזמה. וא"כ ע"כ בעון הדור נאסף, ובאין מבין כי מפני הרעה העמידה ח"ו לבא כמאח"ל, נאסף הלדק שאם לא ישובו בתשובה שלימה הגה ח"ו רעה עמידה לבא ;

אי לזאת איעזב הדור אתם ראו! הגה בעוה"ר אבדנו כמה גאונים לדיקים וחסידים בזמן לא כביר. אוי נא לנו על שברנו! כי חשכו הרואות בארצות בהלקח ממנו מאורינו הגדולים בעלי תרסין. ואר"ו הלבטן אשר אמרנו בללס בתלון בעומקה של הלכה גוש, ואיה שוקל ואיה סופר ומי ימלא מקומם להיות לנו לעינים, ולמאורות ברקיע השמים. להאיר לנו נתיב ללכת בדרכי התורה. אוי לו לדור שאבדו מנהיגיו, ואוי לה לספינה שאבדו קברנוטיה גאונים וגדולים של אומתנו כמעט ספו חמו, זה לא כביר נלקח ארון האלקים קדש הקדשים, הגאון החסיד הקדוש מרדכי אברהם מסאבטשאב זצוקלה"ה והם כמשלש ימים אשר נפטר הגאון האביר

מהרש"ם הבהן זצוקלה"ה מבערזאן. והנה עתה בעוה"ר נאסף אל עמיו הגאון הצדיק החסיד מהר"ר יצחק הבהן זצוקלה"ה ראב"ד"ק ווארשא יע"א. ודומה לנו כאלו שלשון נפטרנו ביום א', יום יקתה אופל כסול ומכופל כשלשון ימי אפלה ונחקיים במו בעוה"ר הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא. ואז"ל באיכה רבתי פסוק טומאתה בשוליה שזיהי מיתת לדיקים שקשה מחזיבה"מ ומ"מ קללות, שבחובה"מ נאמר ומרד פלאים. ובז"ח קללות נאמר והפלא ד' את מכופך, ובאן נאמר הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו כו', והכוונה בפשיטות, דחירבן ביה"מ וביטול קרבנות המכפרים עדיין אינה חכמת הפורענות. וכן הקללות כי תורה כי בעידנא דעסוק בה ובין בעידנא דלא עסוק בה מנגל ומללא לרב יוסף ולרבא מנגל מיהא אפי' בעידנא דלא עסוק בה (עי' סוטה כ"א). מן הייסורין והפורענות, אבל חכמת הקללה בעוה"ר היא מיתת מ"מ והיא הגורמת שכתת התורה כדכתיב ואבדה חכמת חכמיו כו' ואז הוא חכמת הקללה של מורבן ביה"מ וז"ח הקללות שחלן ח"ו ואין תורה להנן מהפורענות רח"ל: **ובשבת** (דף קל"ח ע"ב) אמרו דאמר רב עמידה תורה ששתתב מישאל שנאמר והפלא ד' את מכופך הפלא וזו איז מהו כשהוא אומר הנני יוסף להפליא כו' הוי אומר הפלאה וזו תורה. ת"ר כשנכנסו רבותינו לחרס ביבנה אמרו עמידה תורה ששתתב מישאל כו', תניא רשב"י אומר ח"ו ששתתב תורה מישאל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו אלא מה איז מקיים כו' שלא ימלאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד. ופירש"י ז"ל הלכה ברורה בטעמים שלא יהא בס מחלוקת עכ"ל, והענין הוא לעג"ד, כי בהיות סנהדרין בלשכת הגזית בירושלים של מטה שמכוונת כלפי ירושלים של מעלה, לב העולם כולו ובגולתו, ומקום נבחר לחכמה ולנבואה ולכן נקרא נ"א חזיון כדאיתא בפתיחתא דאיכה רבתי, ולכן היתה בטבור הארץ, כלב הוה מושבן החכמה שהוא באמצע הגוף. היתה חכמתם נשפעת ממקור החכמה ומורית אמת היתה בפיהם, והיתה הלכה ברורה בלי מחלוקת, ומכן בסנהדרין (ל"ו:): סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כו', ובתב רש"י ז"ל שם בדי"ה יושבין לפניהן, שאף השורות של הח"מ שלפניהן בעגולה ע"ש. ואמרו שם בגמרא (דף ל"ו). מה"מ דא"כ שררך אגן הסדר, שררך וז סנהדרין שהיא יושבת בטבורו של עולם, אגן שהיא מנינה על כל העולם, הסדר שיזמה לסדר, ובח"א כחב מקום ממוז ומוכן לחימה ע"ש, וזה

זכר צדיק

מה שאירע לחז"ל הגאון בעל התו"ש זצ"ל חרש גם לנכדו אהמור זצ"ל יזכרם ד' לעונה וישלם להם כפעלם ולכל שש"י עיני :

מביא לנו תמורה. והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה ונעלמה מעיני כל חי, איך לוי מה אם אחי יוסף על שמאלו מליאה יאל לבס דכתיב ויאל לבס אלו שאבדנו את רבי סימון בד זבדי עאטריכ עכ"ל יע"ש, ואמר לדעת כי שבע המהביות שהן מושפעים משבעת ככבי הלכת של"ס מנכ"ל כידוע והם נכללים בד' אלה זהב וכסף (הכולל גם כסף חי) ונחשת וברזל (הכולל גם ברזל ועופרת) יש להן תמורה כי הם נמצאים בטבע תמיד מהמזלות, אבל ת"ח חכמי ישראל אינם בטבע ובמזל וכו' יוחנן בשבט (קנ"ו) דפליג אדר' חגיגה דאמר מול מחכים כו' ויש מול לישראל ואמר דאין מול לישראל עיי"ש, ולכן ת"ח שמת מי מביא תמורתו. כי מי יודע הבאים אחריו אם ילכו בדרך התורה והחכמה כיון שאין זה תלוי בטבע ובמזל אלא בבחירה ואמר כי אחי יוסף מאלו מליאה שהיא בעצם סימן טוב, ואפי"ה יאל לבס משום שנת"דראו שבטביל חטאם באל להם זה ולא במקרה אלו שאבדנו את ר' סימון, שמקרה אבדה הוא גם מולד עלמו סימן לא טוב עאכריכ שיש לנו לירא כי בחטאנו אבדנו את הגדוק שאינו נחפס אלא בעון הדור כנ"ל, וכן אמרו בזהר ויקרא (דף י"ז ע"ב) לא לך בטעמי האלן אילין אינון דריקא כו' ת"ח בשעתא דריקא אשתכחו בעלמא ואינון תשכ"ר משתכחי ולטאן באורייתא יכלא כנ"י לקיימא עמיהון בגלותא ואי לאו כביכול הוא ואינון לא יכלו לאתקיימא בעלמא ואי זכאין אשתכחו אינון אחפסן בקדמיתא כו' עכ"ל יע"ש, וזהו הפלא, שנאמר והפלא ד' את מכותך כו', לכן הגני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו, כי באמת הדבר פלאי שיעשו הגדוקים בעון זולתם, וגם לפניו יתברך קשה הדבר וכמ"ש מהר"ש יפה ז"ל בציאורו לאיכה רבתי בפסוק סלה כל אבירי וז"ל גם דרך ד' לבחולת בת יבודה כך קרא עלי מועד לשבור בחורי מלינו שסילוקן של בחורים קשה כחורבן ביהמ"ק שהכונה נראה לפי שביהמ"ק מתמשך בעונינו וכן הגדוקים חספין בעון הדור כו' לכן שנים אלו קשים לפני ד' שיוק הנקי מפני החוטא עכ"ד הובא בפר"ד סוף דרוש כ"ב ע"ש :

ואמרו בחוה"ק (דף כ"ה :) א"ל רב אשי לבר קיפוק יהוא יומא מאי אמרת. א"ל אמינא

זכר צדיק

(ח) **שמעתי** תאמרו ז"ל הכי"ת שתמיד כשה' נפרד מרבו הגאון הקדוש מהר"ם ז"ל מנור הוי מפרשה ובשכל ישר) והלכה בתורה וס"א בימי חורפו נהיונו אלל האדמו"ר ז"ל הגו' אירע חיהוה שאלה בברכת הנהנין ואמר האדמו"ר ז"ל לשאל את האדמו"ר ז"ל שם לו שכל ישר ונחבא האדמו"ר ז"ל לכל יורה הלכה בפני רבו, ועוד סיפר לי לפלא כי ס"א הוי בשבאכנאוו אלל האדמו"ר הגאון הקדוש מהר"ם ז"ל לבקש רחמים על הולה אחד מתקורביו ולא הוי יודע ומכיר אותו ובהסדרו מאתו ברך אותו כנ"ל :

(ט) **שמעתי** תאמרו ז"ל כי כל מה שכותב בהלכה הוא גם עפ"י קבלה וס"א הראה לי מה שכתב בחסותו ע"ד פתגמה נגלטיני יו"ש ח"א דף ע"א ע"ב) בענינותא דורדא שהדמיון הוא עפ"י קבלה ע"ש :

וזה כמ"ש ולרמוז זה היו יושבין בחצי גורן ענולה. כלומר כירה הזה שהוא מקבל האור מהשמש, כן הם מקבלים שפע החכמה משמש ומנן ד' כ"ה, אבל כשנכנסו לכרם ביבנה, ואמרו בירושלמי ברכות פרק חפלת השחר סוף הלכה א' שנקרא כרם משום שה' יושבין שורות שורות ת"ח ככרם ע"ש, והיינו שמיום שנלו מירושלים ליבנה כדאיתא ברי"ה ל"א, שנלו מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים ומירושלים ליבנה, חדלו מלישם בחצי גורן ענולה וישבו שורות שורות שוות ככרם, לרמוז כי פסק שפע החכמה משמים וחדל להיות להם אורח כלבנה המקבלת שפע מאור השמש. ואז אמרו עתידה תורה שתשתכח ח"ו מישראל כי חדל שפע החכמה מן השמים ועכ"פ א"א שהיא הלכה ברורה בלי מחלוקת :

והנה קמו רבותינו ועשו משום טה לעשות לר' וכתבו לנו תושבע"פ כדי שלא תשתכח ח"ו מישראל ותורה מונחת בקרן זוית וכל הרולה יעול, אבל בעוה"ר מסתלקים חכמי ישראל והתורה חתומה. והחכמה מאין תמצא והיא נעלמה, או לנו כי נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה, גדולי התורה עלו כשערה השמימה, וכנסת ישראל נשאתה כיתומה, אין יתמי דיתמי מה נעני אבדריהו, ומאן אינון אילין דלימלו אחריהו מי ימלא מקום הגאון הא"ק במסאבמ"שאב זל"ה"ה בנפלאות תורתו ועולם תריפותו ולדקתו וחסידותו ויראתו הקודמת לחכמתו, ומי ימלא מקום זה סיני ועוקר הרים הגאון האביר מהר"ש"ם הבהן ז"ל מבערזאן אולג בלוס לכל התורה כולה ובקיאווה הנפלאה אשר ממש אין שער שנחבבר עד ימיו מראשונים ועד אחרונים שלא היה בקי בו. ומי ימלא מקום הגאון החסיד מהר"ר יצחק הבהן זל"ה"ה כווראדשא ביושר שכלו (ח) וימיוקו עמו אשר תורת אמת היתה בפיו ועולה לא נמצא בשפתיו מתון ומשיק שמעתיאל אליבא דהלכהא בכל מקום וכל דבריו בספרו זכרון מרדכי (ט) ובשערי תורה מסולאים בפו, ואח"כ בירושלמי פרק היה קורא הלכה ח', כד למך רבי סימון בד זבדי עאל רבי ליל ואפטור עלוי ד' דברים תשמישו של עולם וכולן הם אבדו יש להן חליפין. כי יש לכסף מולא ומקום לזהב יוקו ברזל מעשר יוקא ואבן יטוק נחושה, אלו הם אבדו יש להן חליפין. אבל ת"ח שמת מי מביא לנו תמורתו מי

אמינא אם באריות נפלה שלהבת ומה יעשו איובי קיר ליומן בחכה הועלה מה יעשו דני רקק כו', אלז בר אבין חיו דחכה ושלבה בלדיקי אמינא ומאי אמרה אמינא בכו לאבלים ולא לאברה שהיא למנוחה ואז לאחנה חלש דמיה עלוה ואחיהפוך כרעייהו כו' והיינו דאריא לא ביק חלון ולא ברא חלון, ע"כ יע"ש: **והענין** לדרך ביאור. (א) מהו הדמיון לאריות וליומן (וע' מהרמ"ש בגיטין כ"ט בד"ה בהלכה זו מ"ש בזה, וע' ציצ"ד ח"ב דרוש ו' — ב) מה זה חיו דשלבה ומה בלדיקים אמינא, וגם בזה כבר עמדו וכתבו מה שכתבו וטוד לאלוק מלון. (ג) מהו זה העונש דההפוך כרעייהו ואריא לא ביק חלון ולא ברא חלון ומהרש"א ז"ל בחיא כחש שהם דימו לשרפה ואברה ואינו כן כי הלדיק יש לו השארת הנפש לעו"כ והא דכתב הלדיק אבד היינו לדורו אבל אברה משמע שהוא גופיה דבר הנאבד וענשו כו' שאין ראוי לחלון כו' כו' הייבוס והחלינה מוריס על השארת הנפש כו' כידוע לבעלי הקבלה ע"ל. וקשה לי ובי ביק ובא לא האמינו חיו בהשארת הנפש והם היו מפורסמים בדרוס, ואיך נאמר כי ה' כופרים בהשארת הנפש —

אבר הענין הוא שביק האמן כי הלדיקים מחים כמות כל אדם ופקודה כל האדם יפקד עליהם היינו שמחים ע"י מה"מ בחרבו וטפה של מרה החליה בו, וע"ז חמה כיון שהלדיק הוא קדש לך, ולכן המשחמש בו נענש כמושל בהקדש וכדאיתא (במגלה כ"ח:) והמשחמש בהגא חלק זה המשחמש בני שטונה הלכות. כי הת"ח הוא מקודש לשמים שלא נברא ללורך הדיוט רק ללרבי גבוה למורה ולתעודה, הים ראוי שימות לא ע"י מה"מ כהדיוט במיתה הדיוטית ברא ע"י הקב"ה כמורשה"ש ושאר לדיקים דאשכחן שמתו בגשיקה, ומנן בבניה (דל"ט.) נחלת של הקדש מועלין בה ושלבה לא נהגין ולא מועלין, אלמא דשלבה חול ואין מועלין בה רק דאין נהגין מדרבנן, ואיתא בבב"ר פט"ו, "שכשו ע"י ד' ארזי לבנות אשר נעש אריות לא היה העולם ראוי להשתמש באריות שלא נבראו אלא ללורך ביהמ"ק הרא הוא דכתיב כו' ארזי לבנות אשר נעש ואין לבנות אלא ביהמ"ק בו ע"ל. (ובמה יומתק בזה מ"ש דהמשה"ש (שמואל ב' ו' ב') ראה לא אנכי יושב בבית אריות וארון האלקים בתוך הידועה, בעומד הנה האריות שלא נבראו אלא ללורך ביהמ"ק ואין העולם כדאי להשתמש בהם, ולסוף אנכי יושב בבית אריות ויהי' כירייה.) ומה שאמר אם באריות שלא נבראו אלא ללורך גבוה נפלה שלהבת דייקא שהיא חול, וכן אם ליומן בחכה הועלה. ראה והבן שאמר הועלה לשון נקבה ולא אמר הועל בלשון זכר, כי נהגין להשאיל בבי"ב (דף ע"ד:) שברא הקב"ה ליומן ז"ל ואם היו

פוד היו מחריבין העולם וסירם את הזכר והרג את הנקבה ומלחה ללדיקים לע"ל ע"ש, הרי שהליומן הנקבה נא נבראה אלא ללורך גבוה ללדיקים לע"ל ולא לעו"כ כלל, ואם ליומן זאת בחכה הועלה, בלידה הדיוטית ללורך הדיוט, מה יעשו דני כו', וכלומר שהלדיקים שהם קדשי שמים מחים כמות כל האנשים ע"י מה"מ וכנ"ל. אבל האמת אינו כן דאע"ג דאיתא ברבא פ' ברכה שאמר מה"מ למרעה"ש כל באי העולם נשמותיהן מסורות לידי ע"ש, והיינו אפי' לדיקים ובדמיון גם בש"ס הכא במ"ק לקמן כ"ח ע"ש, מ"מ אינם מחים על ידי חריבו וטפה מרה שבו, רק בגשיקה וכדאיתא בזהר וישלח (דף קס"ח.) וז"ל: כל מאן דאשתדיל באורייתא לשמה לאו מיתתיה ע"י יתיר בנין דהוא נחש והוא מלכא דהווא אלא מיתתיהו בגשיקה דכתיב ישקני מנשיקות פיהו כו' (וע"ש דמ"ס אין לדיקים מעמאין וכדנהגין ביום שמת רבי בטלה כהונה. וע' בשו"ת הלק"ט ח"א סי' קע"ז ובפת"ש יו"ד סי' שצ"ב סק"ב, משם תשו' ב"כ, וע' גם בשדי חמד מערכת ר"ה סי' א' אות ו' שהעתיק דברי הב"ב בשלימות והביא כל דברי האחרונים בזה, שהאריכו למעניהם. דעשות הוא להחיר לכהנים לילך על קברי לדיקים. וע"ן חוס' ב"מ (דף ק"ד) ר"ה מהו, ובמציבות (דף קנ"ו ע"ב) ר"ה אותו היום, ולולי דמסחפגא הו"א דלחנס הרעישו בזה, דבאמת אליהו אע"פ שמקיים כה"ת גם בעולם העליון וכמ"ש בתה"ד בפסקים סי' ק"ב מהא דעירובין (דף מ"ו) ע"ש, וע' בספ' חסידים סי' תשכ"ט שלדיקים אינם פטורים לאח"מ ממזות כשאר אנשים שנעשין חפשים ממזות. וראה מרבי שהיה נא לביטו בכל ליל שבת ומקדש ופוער אחרים ע"ש. מ"מ ודאי דעכ"פ איננו מנו עבוד עובדא עפ"י ידיעתם משא"כ אן בדין איא לנו לנהוג בדיוי התורה עפ"י גבוהה כי לא בשמים הוא, וע' רש"י שבת (דף ק"ח) ר"ה אם יבא אליהו וז"ל: אריה אין חלוי בו דלא בשמים הוא. וא"כ איש דאליהו רשאי ללכת על קברי לדיקים משום שהוא יודע זאת שהלדיק הזה מת בגשיקה, אבל אן אסור לך מי יודע מי בגשיקה ומי בחגיגה דמה"מ ודו"ק וז"ל בס"ד ותל"מ.) ולכן אמר ברא חיו דשלבה"ת ומה בלדיקי אמינא, דודאי הם מחים בגשיקה ולא מיתה הדיוטית ככל האדם. ובמ"ש בחינוך מזהר רס"ג וז"ל: וראיתי כו' שאר"ל כי הלדיקים הגמורים אינם מעמאים. ולפי הדומה שהכונה לפי שגופם טהור ונקי כו' ע"כ העלה נפשו בגשיקה ועל גיוס יבין אור זרוע לעולם. ע"ל. וכ"כ הרמב"ן ז"ל בריש פ' חקת וז"ל: וטעם שומאם המה בעטיו של נחש כי הנפערים בגשיקה לא יעמאו כן הדין והוא שאמר לדיקים אין מעמאין כו' ע"ל. (והכונה שכן הדין לא יעמאו אלו ידיו

אכן עם הגאון החסיד ביהרר יצחק הברון זצ"ל זכותו להיות לי עמו שיג ושיח ושקלא וטריא בריח, בספרו שערי תורה שסד הגאון זצ"ל להגדיל תורה ולהאדירה, זכרה לו אלקים לטובה, וגם זכותו לראותה פ"א זה כשנחמס בהיותי בעיר ווארשא ובקרתי בהיכלו, והכרת פניו עננה בו על חבנותו ולדקתו וחסידיותו וכל רואהו הכירו כי חבנותו תאיר פניו ויראת ד' חושף עליו, ובכל זאת הנה בבואו להספיד את הגאון הנדון הזה הכהן המשיח אשר יחטא (—נחמר מלשון אני ובני שלמה חטאים, ובניו שפירש הוזהר ויקרא הפסוק הזה בן עיי"ש). ונפקד זמנו לאשמת הע"ס בעו"ה, הזכרנו לבני ולחמסד גם את הגאונים הקדושים הנ"ל, וקראנו עליהם המקרא הזה ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד (ואח"ל בתענית ט') ובי בירח א' זמנו והלא מרים משה בנימן ואהרן באב ומשה בבאר אלא מלמד שנכתבו ב' מתנות טובות שנחמו על ידן ונסתלקו בולן בירח אחד עכ"ל הש"ס יעו"ש. ולהבין הענין שאמר הכתוב בירח אחד ולא אמר ביום אחד, דלפי הטעם שהבאר ושני הכבוד שה' בזכות מרים ואהרן חזרו ולא נסתלקו עד יום ו' אדר שנת מרע"ה"ש איך היל"ל ואכחיד שלשת הרועים ביום אחד, אך נראה כי מול החדש גרם, לצורענות, ובמשאח"ל בנזלה שהמן הפיל גורלות ושמה שנפל הגורל בירח שנת בו מרע"ה"ש, וכתב הפיל פור בו מיום ליום ומחדש לחדש, אלא דלא ביומא לחודיה תליא אלא בירח דוקא, ולכן אמר בירח אחד, והנה שלשת הזמנות הללו, הבאר והמן ושני הכבוד היו בזכות שלשת אחימי ארץ אלו משה ואהרן ומרים שהן הן השלשה עמודים שעליהם העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח, כדתן באבות, והנה משה רבנו עה"ש עמוד התורה, ובזכותו היה המן לחם מן הבנים ולא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, עניי הכבוד בזכות אהרן עמוד העבודה כהן גדול שזכרנו דמטרותיה בראי' בזה"ר, שיבד עבודת הקרבנות וכמו שהעלה עמר עין הקטורה ועין המערכות, כן ה' בזכותו עניי כבוד המנונים על ישראל, והבאר שהוא כינוי לחסידים הנזכרים בעולם כחיים הללו שהם חסד חסד גמלים לכל באי עולם, ולכן מוזכרין נשמים בתחית הזוה"מ כי שניהם שוים מכלל חיים בחדש, ומחיה מומים ברחמים רבים, והם יורדים בזכות לדקה וחדש ועומעים בבביל פוסקי לדקה ברגים ואינם מקיימים במאח"ל (תענית י"ח טו"ט) היה בזכות מרים שנמלה חסדים עם כל ישראל בגמלים היא ואמה בדכתיב ותחין את הילדים ואר"ל בניו חסידות מים ומזון, והנה הלמוד תורה כנגד כולם ינס כנגד העבודה דכל העוסק בחיות עולה באלו הקריב עולה, ולכן כ"ז שהם מרע"ה"ש קיים תורה

ואת אכל מנין שא"ל לנו לדע זאת כ"א בנבואה ורמז"ק, כי ד' יראה ללבב, והאדם לא יבחין בין דרוק גמור לאש נ"ב, ע"כ ודאי שהכל משמאין עכ"ל ודוק):

ואלא מאי חמרת, אחינא בכו לאבלים ולא לאבדה בו, כי בר אבין היה מופרש בן הפסוק אל חבנו למה ולא תמוד לו, בכו בכו להולך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו (ירמיה כ"ב) דמפרש ליה הש"ס לקמן (מו"ק כ"ז ע"ב) אל חבנו למה יותר מדאי בכו בכו להולך בלא בנים כי לא ישוב עוד כו' זה שבער עבירה כו' עיי"ש, אבל בר אבין היה מפרש בפשוטו, אל חבנו למה עמנו, יאל תמוד לו, כי הוא למנוחה, ולמה זה חבנו, אבל בכו להולך כלומר לאבלים שעמם נגבארו בחיים והולכים עמם, להם חבנו ותמודו, וחזר ומפרש למה לא יבכו למה עמנו, וקאמר כי לא ישוב עוד כו', וא"כ למה זה הכל חבנו ללא חבליה, כי הוא לא ישוב, והוא למנוחה, אבל בכו לאבלים, להם לחמיה, ובנין הא דר"ח שביבא ליה ברה"א ולא היו בכו (ע' שבת דף קנ"א:) אבל נז"ל, דיתכן לבכות על הנפטר עמנו להורות כי מוטערים על העדרו מומנו, והספדא יקרא דשכני כדאיפסאטא בסנהדרין (דף מ"ו) (וגם שהוא אות על אמונת השארת הנפש ע' רדב"ז ח"ג ס' תקני"ה וע' בשר"ח סוף מערכת אבנות מ"ס בזה—), וגם שאם היה הנפטר חי היה מסכל עוד מלות ומע"ט ויפה שיה א' בעולם הזה כו' :

ורבן חלשא דעתיה דרז אשי גם בזה שאמר בר אבין ובר קפוק מרשחיק ליה ארדוי אודי ליה, שאין לבכות על העדרו רק על אשר האבלים ותו לא.

ורבן נעטו בזה מכ"מ דהנה לא נחיל לערב הכתיב בכו בכו להולך דהיינו להילך בלא בנים, מובס דס"ל דלכא בכיה יחירה למה בלא בנים מלמות שהיה בנים, ומש"ה פירש בכו להולך היינו לאבלים כנ"ל ולא למה עמנו בפשוטו, ונעטו מכ"מ דאיתהפוך בדעייהו ולא ב"ק ולא ב"א חלוק, דלפי דעתם שאין לבכות למה ב"ב יותר משאר מה שהיה בנים, איך חליה למה ודוק, וממלות י"בוס וחליה ש"מ שאין מניחה למה בלי בנים ובחבאר בזה"ר והם אמרו (היינו ב"א אמר ובי"ק שהיו כנ"ל). אל חבנו למה שהוא למנוחה וא"כ להולך בלא בנים לא נחיל לפרש בכו בכו - ;

ורבן דא לריבין אנו לזודעא, אבר לא נעוררנו להספיד בהלכה עד היום את הגאונים שבאב"טשא ובירעזאן, וללהיה יען כי באמת הוא ענין וטריא דמן חבדאי, ולא זכיתי להיות מחלמדי הגאונים הנדונים הנ"ל ודבר לא הי"ל עמם בחייהם

בנחמות ליון וירושלים. עד יערה עלינו רוח ממדום
ונוכח לתהלים ואז נשוב לראות את מורינו ומאורנו
אלה ומהם ד' חלקים דמעה מעל כל פנים והשיב
לב בנים על אבות ואבות על בנים חמון וכיר.
הק' שרם יוסף הדוי פייגענבוים חופיק הנל

סימן לה.

הספר ד' מאת הרב הגאון המובהק חרופ
ובקי החסיד המפורסם בקשית מהר"ר
יעקב אורנר שליט"א האב"ד דק"ק
נאשעלסק.

בביר פלא כד דמך ר' סימון ב"ר עאל ר' חילעא
ופתח עלי' והכחמה מאין תמלא ונו' ארבעה
דברים הן הן תשמישו של עולם וכולן הם אחד
יש להם חילופין ואלו הן כי יש לבסוף מולא ומקום
לזה יוקר ברזל מעפר יוקח ואכן ילוק נחושה ת"ח
שמת אין לנו מולאים תמורתו, ומקשים העולם הרי
אמרו חכיל ביומא (דף ל"ח) ובקידושין (דף ע"ב) על
פסוק ורחם השמש וכל השמש שאין לדיק נפטר מן
העולם עד שנברא לדיק כמותו, אך הדבר פשוט,
דהנה יש להבין מאמר חכיל הנל דנברא לדיק
כמותו, והא חכיל אמרו ביומא (דף ט"ז ע"ב)
דבשעת בריאת האדם גזור על הכיפה מה תהי'
עני או פשיר חסס או טיפס ואילו לדיק ורשע לא
קאמר משום דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אך
ליל דהכונה דנברא לדיק כמותו היינו שכל לעולם
חיים שיש לו נשמה נטויה וכשרונות נעלים שיוכל
להיות בבחירתו הטובה לדיק כמו לדיק הנפטר, אבל
לא בא לעולם לדיק מתוקן כמו הנדיק שנפטר שכבר
בחר בטוב ומלא ברע, ויש המדיר הנל שלכל
דברים שהן תשמישן של עולם, באבדן אלו, טבל
לעשות אחרים תמורתן, משא"כ לדיק שמת מי מביא
לנו תמורתו כי הנס שגולד אחר במקומו שיש לו
כשרונות הראוי להיות ת"ח ולדיק, אבל זה אין חלוי
בנו כי מי יודע כמה יבחר, והנה אם אמרו זה
כדורות הראשונים אכן יתמי דיתמי מה נענה אבהיהו
שבדורותינו אף אם נולדים בכל יום ילדים חריפים
שיש להם כלים המוכשרים להיות ת"ח גדולים, אבל
בעו"ר המה מתרחקים מאתנו הרחק מן המחתה
הישראלית והאבות מקריבים את בניהם למו"ל לכתה"ם
הגוללים ולגיתאזיו"ם ואינדיסעולות להיות רופאים
ועורכי דין ומורדים. ואשר חנן ה' אותם בטבע
יגרוםם באבני שוהם וישפה לשבן אותם בכתר
מורה ושם טוב, בונים מאבנים ההם בתים לחופת
ומכמות חלומות, חכמים המה להרע ולהקצין לא ידעו!
מה מאד יש לנו לבכות מאין הפותח על פטירת

חורו כולם עד שנסתלק משה וסתלקו כולם. והנה
כתב מהרש"א ז"ל בח"א שם בזהבית, דנ' אלו
כנגד ג' ששאל יעקב אבינו עה"ש, אם יהיה חלקים
עמדי ושמרני כו' היינו כעניי הכבוד שהיו שמירה על
ישראל מהאויבים, ונתן לו לחם לאכול ובגד ללבוש
היינו באר ומן לאכול ולשתות ולנהן המלבוש ע"ש.
והענין הוא, כי יעקב אבינו עה"ש היה בעלמו
לדיק יסוד העולם שעליו העולם עומד בג' הנל,
והוא היה מרכבה לשכינה ועיקר מעמד הכסף כביכול
כדאי"ת בזהב ובאזה"ח פ' וילא פסוק והנה ד' נגז
עליו שייש. וכסף ד' כביכול ג"כ על ג' אלו הוא
שימור על התורה כחיל שמים שחבר ביהמ"ק א"ל
להקציה אלא ד"א של הלכה ובכל מקום שעוסקים
במורה שם השכינה שורה וכן ביהמ"ק במקום העבודה
שרתה שכינה, וכן במקום גמ"ח כי שלחנו של אדם
מכפר עליו במקום המוכח וכתיב והוכן בחדר כסף.
לדק ומשפט מבין כסף חסד ואמת וכו', לכן כשבא
יעקב אבינו למרים נהבדכו בג' מתנות אלו, שפסק
ה"ס, והיה נילוס עולה לקראת פרעה מברכת
יעקב אה"ש, וענין ד' עליו ועל זרעו חופף עליו
כל היום כי ירדה שכינה עמו כביכול למרים כדכתיב
אזני ארד עמך מלרימה וכנסתלק נסתלקו עמו
כמו שנסתלקו בפעיקת מרים ואהרן ומושה, וגמו
שנסתלקו ההשפעות הקדושות בחורבן בית המקדש,
וזו ברמזה המורה במיתת יעקב אה"ש, ויבאו עד
גרין האט"ד אשר בעביר הירדן, ואח"כ בסוטה
(דף י"ג) ובי גרן יש לאשר כו' שייש, ובירושלמי
שם פ"א ה"י אמרו עוד ארש"ב, חזרנו על כל
המקרא ולא מלאנו מקום ששמו אטד קיי"ש, וביון
שנכתב לירוש אף אנו נאמר, שספרו במיתת יעקב
אה"ש גם על חורבן ביהמ"ק ועל מיתת מרים
ואהרן ומושה, שכל כחדא שבחו' ביהמ"ק ובמיתת
יעה"ש ובמיתת משה אהרן ומרים עה"ש, היה סילוק
שכינה ומחנות טובות שבהן העולם מתקיים, והנה
ביהמ"ק נקרא גרן, כי נבנה בגרן ארונה היפוי ואהרן
נפטר בחדש אב שמואל אריה, ומרים בניסן שמואל
טלה, ומושה באדר שמואל דגים, והם ר"ת אט"ד.
וזו ויבאו עד גרין, כלומר שראו בהספדו של יעקב
גם חורבן ביהמ"ק שנקרא גרן וגם האט"ד, אריה
ט"לה דגים, שנחלס נסתלקו מרים אהרן ומושה,
ובולם בעבר הירדן ויסד שם על כולם מספר
גדול ובכד מאד:

והנה אף אנו נספור בזה מספר ר"י על שלשת
חיתני ארץ הלה ודומה עלינו כחלו נסתלקו
כולם ביום אחד, ונשפך כמים לבנו נכח פני ד'
יתברך שירחם עלינו ויחזירנו בחשוכה שלמה ואז
נוכה לביאת הגואל בב"א כי כלו כל הקי"ץ ואין
הדבר תלוי אלא בחשוכה, ואז ינחמו בשלמים,

הרב הגאון הישיש הצדיק המפורסם
 ר' יצחק הכהן זצלה"ה הראב"ד וראש
 אשר ה' משיבו כנסיג מנאלי וליקו הדור העבר
 אשר לא מש מאלו של מורה עד יום פטירתו
 ומתאר קרין עוד פניו ה'. ניכר גדולתו כמורה
 ולדקו ומי מביא לנו תמורתו. וזוהי יגדל הכאב
 והעז בדורותינו אשר זה שנה שלקח מאתנו עטרת
 ראשו ראש גולת אריאל רשבה"ג שר
 התורה והחסידות רבב ישראל ופרשיו
 דרזי אדומ"ר רבינו אברהם זצלה"ה ז"ע
 מסאבמשיאב אשר עליו ניכל לומר מאמר המענה
 סוף סוטה משמת ר"ג הזקן בעל כבוד התורה
 ומתה עברה ופרשיות, ואחריו זה איזה חדשים
 שלקח מאתנו הרב הגאון המובהק מרא
 דבול"י תלמודא ב"ר רז לא אנים י"י הצדיק
 המפורסם רבינו שלום מרדכי הכהן זצלה"ה
 מבערזאן ומתה נשארנו דור יתום, אוי לנו מה
 ה' לנו! מי יעמוד בפרץ ומי יגדור גדר. והנה
 אמרו נשים מו"ק משמת ר' אבנו נחתו עמודי
 דקירי מיל, ופירש הגאון מליסא בספרו נחלת יעקב
 שהכוונה על ג' עמודים שהעולם עומד עליהם
 תורה ועבודה וגמ"ח שכולם היו ברא ובפטירתו
 נחטלו הג' עמודים ע"ש, ואפשר להוסיף עוד
 דבתורה עלמה יס בה כל הג' עמודים דתורה לשמה
 דנחלו ורחימו הוא תורה שיש עמה עבודה עבירה
 ה', משא"כ תורה להתגדר או קודם לחסור בה הוא
 תורה שאין עמה עבודה, ואפשר שזה רמז חז"ל
 באבות כל תורה שאין עמה מלאכה סיפה בטילה
 היינו שאינו לומר כיצטע לשם שמים רק משפה
 ולחזק סיפה בטילה וכמו שמצדקין בכל יום אקב"ו
 לעסוק בדת היינו שיעסוק בתורה בעסק ויגיעה
 ועי"ז ד"ת נכלעין באבריו, וכמ"ס דהע"ה ותורתך
 בתוך מעי, ובאבות דר"ג (פכ"ד) הלומד תורה
 צילדותו ד"ת נכלעין בדמיו כו' ועמ"ס רבינו
 מסאבמשיאב זלה"ה וי"ע בהקדמת ספרו הבהיר אגלי
 טל ובש"ס סוכה (דף מ"ט) אריא מה דכתיב ותורת
 חסד על לשונה וכי יס תורה של חסד ותורה
 שאינה של חסד, אלא תורה ללמודה זו תורה של חסד
 ושלא ללמודה זו תורה שאינה של חסד, וגמלא
 דהצדיק הלומד לשמה ומרבין תורה לרבים יס בתורתו
 כל ג' עמודים תורה ועבודה וגמ"ח, והגאונים הצדיקים
 הניל שלקחו ממנו למדו תורה לשמה והעמידו
 תלמידים הרבה, והסינו תשובות להלכה ולמעשה לכל
 קווי ארץ ובשעה"ז נתקיים בו הכ' אשר עזר
 ומוזב, וכמעט שלא נשאר לנו למי לפנות עם שאלות
 חמורות לברכן וללננן, ולקטוע מסמורות בהלכות
 חמורות, והגאון הצדיק מוהר"י הכהן בסוף
 ימיו לחולשתו שלא יכול ללמד לבני יסודת קשה ללמוד

במלחמתה של תורה, זוכה את הרבים בנפולו
 לאור ספרו שערי תורה, להגדיל תורה ולהאדירה,
 ועי"ז הרבה הפלסול בין הת"ח ולומדי התורה,
 וכבוד התורה נהגל ונחרכה, מה שדברינו לרגלי
 ירדת קרן התורה, מורגש מאוד הניחלות לספר כזה:
והנה כתיב הצדיק אבד ואין איש שם על לב
 ואנשי חסד נאספו באין מבין כי מפני
 הרעה נאסף הצדיק, ויס בזה ב' פירושים, א).
 שהצדיק נפטר מן העולם שלא יראה ברעה הנגזר
 לבא על הדור ר"ל, כמ"ס באברהם אבינו ע"ה
 ואתה תבא אל אבותיך בשלום תקבר בשיבה טובה
 ופירש"י שנקלדו משמותיו ה' שנים שלא יראה את עשו
 בן בנו יולא לתרבות רעה, ב), שצטירת הצדיק הוא
 לכפר על הרעה, דא' בנמחל מו"ק (דכ"ח ע"א)
 אריא למה נסמכה מיתת מרים לגרה אדומה לומר
 לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת הצדיקים
 מכפרת [ונראה מה שגרמו בההיקש לפ"א, דענין
 פ"א הוא חוקה בלי שכל ועטע, וכמו בן מה שמיתת
 צדיקים מכפרת על שון הדור הוא חוקה וגזירת המלך
 מלכו של עולם ית"ש שאין כח בשכל אנושי להבינו
 אטו משום שהוא צדיק יגרע כח שישתלק מן העולם
 לכפר על הדור, ועי' בבבא לעתים דרוש ע"ה,
 ושפיר נסמך והוקש לפ"א שזהו הוא חוקה כמו פ"א
 ובאמת י"ל שהצדיק עלמו רוצה בזה שיהי כפרה על
 הדור שהצדיקים מוסרים את נפשם עבור כלל ישראל
 כמ"ס המוה"ר מ"ק ז"ל לפרש מה שאמר מרע"ה
 ואם אין מחני נא וכו', היינו אם תשא חטאתם
 ותמחול להם הרי טוב, ואם לא מחני נא וקבל על
 עלמו מיתה, ועי"ז יהי כפרה לישראל שמיתת הצדיק
 מכפרת ע"ש, ובה אפשר ליתן טעם על מה
 שזכה פתח לחיות לעולם כמ"ס בתרנוס יב"ע
 ובזוה"ק דפתח הוא אלהי, והיינו משום דמיתת צדיקים
 הוא לכפר על הדור, ופתחם שמסר נפשו על כפרת
 ישראל בחייו כמ"ס תחת אשר קינא ויכפר על בני
 ובזוה"ק א"י שבשעה שהרג לומדי פתח נשמתו והחי'
 אותו הקב"ה ונכנסו בו נשמת נ"א ומחילא כיון
 שבחייו מסר נפשו בפועל לכפר על בני ועשה
 הוא הפעולה מה שהצדיקים עושין במיתתן ולהכי לא
 הולך עוד למות ואפשר שזה נמי מה שריב"ל זכה
 שנכנס בחייו בג"ע כדאיתא בתשובות (דע"ז): משום
 דאמרין שם בגמ' דריב"ל הו' מכרך בעלי ראחן
 ועסיק בתורה וה' מסכן בנפשו לכפר התורה כמו
 שפירש"י שם, וכיון שבחייו וסר נפשו למיתה משום
 כבוד התורה לזכות אחרים בלימוד התורה, מש"ה
 לא הולך למות כיון שבחייו חיקן זה מה שהצדיקים
 מהקנין במיתתן, וכן משמע בש"ס שזכות זה
 נרס לו לחיות לעולם כדאמר ל' מה"מ לר"מ בר
 פפא מ' איכרבת בעלי ראחן ובאמת י"ל ששני
 פירושים

בהספידו שחנקו מעשיהם בתשובה ומעט שעי' ירום אותם למעלה, כי זהו הוא עיקר עליית האדם וזהו דלוי' שירים את השומעים כמש"כ והיה כאשר ירים משה ידו ואמרו כפ"ג דר"ה מ"ח, כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשתעבדין לבס' לאביהם שבשמים היו מתגברין ע"ש, לכן בדורותינו שאנו רואים שהגזירות על ישראל מהגברים בכל יום ויום, ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, והתורה משתכחת ח"ו מישראל, וכל מאמרי חז"ל סוף סופה נתקיימו בדורנו בודאי י' לנו לבכות ולקונן בפטירת הגדולים אשר בשבט בתשובה ולתקן מעשינו ואיש לרעהו יאמר חזק בחורה ועזרת הש"ת כדי שעי' יהי מיתת הגדולים לכפר על הדור וכו' :

עוד י' לפרש הפסוק מפני הרעה נאסף הגדוי, דהנה א"י במדר' פ' בראשית פ"ט אמר ל"י ד"י גיזור מיתה על הרשעים ואל גיזור מיתה על הגדויים אלא שלא יהיו רשעים עושין תשובה של דמיון ושל ידיו הרשעים אומרים כלום הגדויים חיים אלא מפני שהם מסבלין מזה ומעט, אף אנו נסבלין מזה ומעט ונמלא עושין שלא לשמה ע"כ, וזה שקינן הנביא הגדוי אכזר וכו' ואין איש שם על לב מפני מה מה הגדוי, הלא רק מפני הרעה נאסף היינו משום שגם הקב"ה במעשה הרשעים כדי שלא יהי' עושין תשובה ומזה שלא לשמה, אבל אם לא הי' רעה בעולם לא הי' גיזור על הגדויים מיתה, וא"כ לדין כל-איש נלכד לשם אל לב שיעקר תכלית מיתת הגדוי כדי שיעשו תשובה לשמה ואם ח"ו אין עושין תשובה כלל נמלא שמיחתו לא הועיל כלל לזה רק שלא יראה ח"ו ברעה, כי ח"ו נענשים גם ע"ז שגרמנו מיתת הגדוי בעונותינו כמש"כ האוה"ח בפר' משפטים על הפסוק שלם ושלם המובטח את הכפרה ע"ש בדבריו הקדושים הנוצרים באש דת קודש, והנה א"י במדרש [הביאו בס' אהבת ליון דרוש ו'] בזמן שאין לדין בתחתונים וא"י לעולם להתקיים בלי לדין, או הקב"ה משרה שכינתו בתחתונים שהוא לדין של עולם ועי"ז העולם עומד כמש"כ ודין יסוד עולם ע"ש, ועפ"ז אפשר לפרש מאמר חז"ל אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב, דקשה בשלמא כולו זכאי לחי' אלא כולו חייב אמאי, ולהמרש הג"ל כיחא שאם הדור ח"ו כולו חייב אז הקב"ה משרה שכינתו בתחתונים, וממילא כשים שכינה בתחתונים בא הגאולה וא"כ אף שנשארנו דור יתום בלי גאונים ונדיקים אין להתיאש ח"ו, כי הקב"ה ישרה שכינתו בכולנו, רק לדין ליהרר שלא להיות ח"ו מדי' כיתות חסד'ל מפני שקרים מקבלי לה"ר לגנים שאינם מקבלים פני שכינה, ובאלו הד' נכללו כל המדות רעות ר"ל ומהו מחשבים כל העבירות ודברים גרועים כדוע, וביותר בדורינו שנברה פריקת

על

השירותים הם אחד והגדוי נפטר לכפר על חטא הדור וממילא מתבטלת הגזירה דהיו ח"ו נגזרין על עונות הדור, אך כ"ז אם הגדוי במיתתו עושה רושם לטובה ומחזקין בתשובה ומתקנין מעשיהם או מיתת הגדוי הוא לכפר, מש"כ אם ח"ו אין הדור מרגישין כלל במיתת הגדוי להיטיב מעשיהם או מיתת הגדוי אין מכפרת ואין הגזירות מתבטלות ונמלא שמיחתו בלא יראה ברעה :

ובזה י' לפרש מה דא"י בשבת (דק"ג ע"ה) א"ל רב לרשב"ש אחים בהספידא דהס' קאימנא דהנה ענין הקרבן היה שמכפר ב' דברים ובהספיד' פ' הרומה, שהחוטא עומד בשעת הקרבה ורואה השמיטה והשעטה ויריקה ושריפת הכשר שנעשה דשן וידמה החוטא בנשקו שמחמת חטאו הוא הי' ראוי למות ולעשות בו כל זה שמיטה שריפה וכו', ובהנה מה חטאה, אך הקב"ה ברוב רחמיו לוקח הנהמה לכפרה מחמיו ועי"ז בא לתשובה ולהכניעה ע"ש, ומשום זה אמרו בש"ס חגיית פרק ד' דלכך חקנו מעומדות דהאך קרבע של אדם קרב והוא ח"ו עומד על גבו, והיינו שדרך לאדם לעמוד ע"ז בשעת הקרבה הקרבן לבא עי"ז לתשובה כ"ל, ולפי"ז במיתת הגדוי שהוא לכפר על הדור לדין ג"כ בא לראות בענינו שח"ו גיזור עליו מיתה בענין ורק הגדוי כיפר עליו במיתתו, וא"כ א"ך לא יבכה כל איש היודע נגעי לבבו ויחלוקן בדר על חטאו א"ך שבענו ובפשינו נאסף הגדוי וישוב עי"ז בתשובה, וכיון שהגדוי הוא דוגמת הקרבן עבור כלל ישראל, [וזהו שאמרו בנח' לדין שמת הכל בקרוביו לענין קריעה, והיינו שהגדוי הוא כלל הדור וכל נכלל בו, וכ"א לדין לקרוע עבור לבבו במיתתו כח"ש קרעו לבבם ואל בנדיבם, וכל מעשה מעורר הכוונה] וא"כ שראי יעמוד בשעת פטירת הגדוי, כמו שדרך לעמוד בשעת הקרבת הקרבן, מש"כ אמר ל"י רב לר"ש ב"ש אחים בהספידא דהס' קאימנא היינו שבהספידו יעורר כולם לבכי ולהתשובה ויבינס גודל חסרון הגדוי ואכזריותו לדורו, כח"ש חז"ל לדין אכזר לדורו אכזר, עד שהי' בענין השומעים כאילו הגדוי נפטר לפנייהם ויהעוררו לתשובה, כמש"כ ברש"י פ' חקק שם מה אהרן וכי שם מה אלא ששם חזרו והספידו כאילו מה שם, וזהו דהס' קאימנא, היינו שיעורר בהספידו שדמה להשומעים כאילו הגדוי מה לעניהם ועי"ז יבואו לתשובה גמורה, ובהו י"ל הא דכעי' בגמרא אי הספידא יקרא דחי' או דשכני, וי"ל ששניהם אמת, שאם ההספד הוא יקרא דחי' שהעולם מחזקין בתשובה ע"י ההספד שזהו עיקר היקר והנכבד, או עי"ז הוא ג"כ יקרא דשכני שהמת י' לו נחיר מזה שמחה את הרבים במיתתו, שישבו בתשובה, וזהו שאמרו בנח' (ברכות ד') : אגרא דהספידא דלוי', היינו שיפעל

על מ"ש, והפירות וכו' וקדש שמים נחשט בקרב העיון באופן גם ומנהיג ר"ל, צוראי ראוי לכל אדם לעמוד בצדק ולהרבות כבוד התורה ולהשגיח בענין פקידה על בניו ובניו שימנהגו בדרך התורה ויראה ובנשיאות כבוד ישראל סבא, וע"ז נזהר להשתדל שיהיה בתורה כמשי"ב והיה מחנך קדוש, ולא יראה כך ערות דבר ושם מאחריר ונזהר לביאת גואל ויקום בנו מוקדא שב' אנכי אנכי הוא מנחמם אמן, וכן יהי רצון:

יעקב אהרנר האבד"ק נאשעלסק

סימן לו.

הספר ה' . מאת הרב הגאון המפורסם מהור"ר אברהם הלוי עפשטיין ג"י אב"ד דק"ק האקלי פיר לאמוא .

יחזקאל

(ב"א י"א) וזהו בן אדם האנח בשברון מהגים ובמרידות האנח לעיניהם, וה' כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמעתי כי באת וגמם כל לב ורפו כל ידים ובהתה כל רוח וכל ברכים הלכנה מים, וראוי להתבונן בזה למה היה המקום ביה את 'יחזקאל להשמיע נבואתו מחורבן בהמ"ק בזה האופן שהוא יאנח אנחה גדולה במרידות עד שיסבירו מחנים, ושיהי' לעיניהם כדי שישאלו על סבת האנחה, ולא לזה להשמיע נבואתו פשוט בשפה ברורה מחורבן בהמ"ק, ואל מה ירמוזו ארבע לשונות אלו, וגמם כל לב, ורפו כל ידים, ובהתה כל רוח, וכל ברכים הלכנה מים, ולמה אמר שתי לשונות בלשון יחיד ושת' לשונות בלשון רבים, ואם כי אין רק. לב אחד ורוח אחת לאיש אבל בצירוף יחד נמללו רבים וה"ל לומר וגמסו כל הלכנות כמ"ש בדה"א כ"ח ט' כי כל לבבות דורש ד', ובהשאלה על מה אתה נאנח הקדש בתי' גאון יעקב על הע"י כחובות (דף ס"ב) מה זו שאלה הלא אדם עלול לפגוע הזמן, ואין רגע בלי פגע ואנחה, ואפשר לבאר עפ"ז, דהנה אנחנו עם ישראל מזויים ועומדים להתאבל על מה, וחז"ל נהנו לנו שיעורים וגבולים במשפטי האכל שנים שהם ארבעה, שנים בזמן האכל ובאדם המתאבל, שהם ארבעה, בכמות ובאיכות, א' בכמות הזמן גבול גבולו לנו חז"ל במ"ק (כ"ז ע"ב), ג' לבני שבעה להשגד ושלשים לניסוך והספורת מכאן ואילך אמר הקב"ה א' אתם רחמנים יותר יוממי, וע' חדא"ר פ"ד אל ירבה אדם בבי ומספר על מהו אלא שיעור שנחנו חכמים ג' לבני ולמספר שבעה לאכל, ב' בכמות האדם המתאבל יש גבול בזה דרך שבעה קרובים מחויבים לנהוג אבילות על מה, אביו ואמו, בנו ובתו, אחיו ואחותו, ובעל על אשתו ואשה על בעלה, עמ"ק (כ')

(ב'), ג' באיכות הזמן נהנו לנו ג"כ גבול, דבימים המקודשים אין אבילות נוהג כמו בימות החול, ולפי גודל ערך קדושת היום, כן נחמטט ערך משפט האבילות, דבשבת ויו"ט אין אבילות נוהג בהם כלל לבד דברים שבנשוא, ובד"ה חובות ופודים אם כי אבילות נוהג בהם אבל בכמות דברים נשתנה ד"ש מימים הפשוטים כמבואר בגמ' שלה מ"ק ובש"ס י"ד ס' ח"א ע"ב, ד' ובאיכות האדם מלנו ג"כ גבול דהא"ס המקורב הגדול מאחיו המורש מעם ברונומוהו ובקדושתו חסור לו להתאבל ולהטער בפני כל באותו אופן כא"ס פשוט ודינו נשתנה בכמה דברים כמבואר בפ' כה"ג לענין כה"ג ומקד ובגמרא הוריות (דף י"ב ב') לענין פרישה ופרישה ע"ס, וע' בח"א מהרש"א הוריות (י"ב א') שכתב בזה דוחקים (ק"ב א') ה' שמחות היה אלישבע כו' דלכך לא נקט אהרן גופי' שהי' כ"ג ואין אבילות נוהג בו כמ"ס בענין ראשיכם אל חפרעו וגו', וכמו בגמ' דמ"ק (י"ד ב') והא כה"ג דכל השנה כרגל לכ"ט דמי, אמנם הרמב"ם פ"ז מאכל ה"י כתב כ"ג חייב בכל דברי אבילות, אלא שאסור לו לקרוע בגדיו כו' ע"ס, וכן אמרו בכחובות (ד' א') דחמין וכלה ב"ז המשתה דומין את ימי האבילות ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום, [וע' בגמ' פ"ב ס' ו' דיעקב אבינו קודם מותו היה את בניו לשאת מטות ואמר יוסף אל יטעון שהוא מלך לוי אל יטעון שהוא טוען את הארון ומי שהוא טוען ארוננו של חי עולמים אינו טוען ארוננו של מת], והייט משום דלאדם גדול רם המעלה יחשב האבל והעלמות כאחד האדם לבזיון הקדושה ולפחיתות הכבוד וע"ז גורם פחיתת כבוד העליון שהגדיל אותו במעלתו ובקדושתו:

ורבן

ליחזקאל להטיף הנבואה מחורבן בהמ"ק בדרך פשוט דאורי יחשבו לעשות שיעור. וגבול בהאכל והטער בזמן ובאדם בכמות ובאיכות כמשפט האכל על מה ולכן היה להטיף נבואתו מחורבן בהמ"ק בזה האופן ואחרי בן אדם, אשר זה ההס נקרא עליך ע"ס רוממותך ומשיבותך כמ"ס בויקרא פ"א ס' ו' בן אדם בן אנשים כשרים לדיקים וגומלי חסדים, וע' בלע דרוש ס"ד שכתב דבכ"ז השם בן אדם נאמר על השלמות והגדלות שבו, ואפשר לפי רוממותך לא שהי' דפארתך בזה להתאבל לענין כל ישראל כאחד האדם, בכ"ז אני מזהיר אותך, האנח בשברון מחנים ובמרידות תאנח לעיניהם, אנחה גדולה וכפולה המתחלה במחנים ושוכרת את כל הגוף כמ"ס חז"ל (בכחובות ס"ב א') תאנח במרידות לב לענין כל ישראל ויהי' לשלם בענין כל אשר כה משפיל רוממותך להראות אכל ויגון בפומבי אשר לפחיתת הכבוד יחשב לכן אדם מקודש כמ"ק, והי' כי יאמרו אליך על מה אתה

אחיה נאמח' אחיה נביא ד' אשר נזר אלקים על ראשו
 אחיה קדוש עליון אשר כל העם שונים אחריו מקודש
 אחיה המורש מעם, על מה אחיה נאמח במרידות לב
 גדול לעיני כל ישראל, הלא תבזה הוד קדושתך בזה
 והרס העבודה מעל ראשך כי חין השכינה שורה מתוך
 ענבים, ואף אם חיו נזק כך יד' לרעה באיזה
 פגע מפני הזמן, הלא גבול גבולו לו במשפט האבל
 על כל דבר שלא תבוא, ולא לבן אדם מקודש ומרומם
 כמקד להשפיל כבוד קדושתך להאמח ולהחלבל במרידות
 לב לעיני כל ישראל, ואמרת אל שמועה כי בזה'
 שמועה נוראה ואיומה בזה אשר אין כאן המקום
 להגביל גבולים ולעשות שיטורים צינן ואמח לפי הזמן
 ולפי האדם במשפט האבל על מה, דשמועה דחורבן
 בהזיק וקופא טובא, אשר בזה, וגמם כל לב,
 ורפו כל ידים, ובהמה כל רוח, וכל ברכים הלכנה
 מים, ואמר אלו הארבע לשונות להוציא מהארבע
 גבולים שנבדלו לו במשפט האבל על מה: ואמר וגמם
 כל לב בלשון יחיד, ורפו כל ידים בלשון רבים, משום
 דנוהג כל במקרא הוא בא לכלול ב' פנים. פעמים
 הוא בא לכלול כל אותו המין, לומר כל אחד מזה
 המין, ופעמים הוא בא לכלול כל חלקי הדבר
 בשלימות לומר כולה ולא מקצתה. ומצינו דכל משהמש
 בשני הפנים כמו הכהוב (שמות י"ב מ"ח) כל ערל
 לא יכל בו, דבא לכלול כל מין ערל שבעולם, וחז"ל
 בפסחים (ס"א ב') אמרו כולה ערלה פסלה מקצתה
 לא עסלה, והנחבי ויקרא (כ"ד י"ז) ואיש כי יכה כל
 נפש אדם דבא לכלול כל מין נפש שבעולם, וחז"ל
 בטהרין (ע"ח א') אמרו בזה כל נפש ולא מקצת
 נפש ע"ס, והנה המלה כל שבפסוק זה יש לפרש ג"כ
 בשני פנים, או דבא לכלול כל המין, וגמם כל לב, כל
 הלכנות שבעולם, ואז יותר ראוי לומר בלשון רבים
 וגמסו כל הלכנות כמו ורפו כל ידים דפירושו כל ידים
 שבעולם, או דבא לכלול כל חלקי הלב כל הלב
 בשלימות ולא מקצת הלב, ואז אינו ראוי לומר רק
 בלשון יחיד, ובין דבא במלה כל להוציא מאלו הגבולים
 שנבדלו במשפט האבל על מה בכמות ואיכות הזמן
 ובכמות ואיכות האדם, אמר פעם בלשון יחיד ופעם
 בלשון רבים, דבשבא להוציא מגבול הזמן לומר דבזה
 לא נאמר שום גבול וקצבה בזמן האבל רק נחנך
 להחלבל בלי קצבה באין השונות דאז יתפרש כל לכלול
 כל חלקי הדבר כולה ולא מקצתה ואמר בלשון יחיד,
 וכשבא להוציא מגבול שנבדל בהאדם לומר דבזה אין
 כאן שום גבול בהאדם המהאבלים רק כולם באין
 יוצא מן הכלל כל איש ואיש יתאבל על זה דאז יתפרש
 כל לכלול כל המין כל האנשים שבעולם יתאמר בלשון
 רבים, וזה פירוש הכתוב אל שמועה כי בזה שמועה
 לא טובה בזה וגו' וזה, שמועה נוראה ואיומה עד
 מאוד שראוי להאמח ולהחלבל בלא גבול ובכל קצבה

לא בזמן ולא באדם, לא מהחלבל על מה שנבדלו לו
 גבול בכמות הזמן ג' ימים ז' ימים ל' יום ויותר אינו
 השאי, ולא הורסה לו להחלבל יותר עד אשר ימס כל
 הלב רק בקצבה שיגע במקנה הלב, אבל בשמועה
 האיומה מחורבן בהזיק דתקופא טובא, יאמח ויתאבל
 באין השונות עד אשר וגמם כל לב, כל הלב בשלימות
 כולה ולא מקצתה אמח השונות כל גופו של אדם,
 ובו לא נאמר מהפך בכמות האנשים מהחלבלים כמו
 באבל על מה שבאו במין ובמספר שבעה הקרובים
 ולא יותר אבל כאן אין מין ואין מספר רק, ורפו
 כל ידים, כל הידים של כל האנשים שבעולם, ולא
 מהחלבל על מתי דנחמו לו גבול באיכות הזמן
 דבימים הרחוקים והמקודשים אין איכות נוהג בזה
 דקדושת היום דומה אף כל האבל והנער, אבל
 בהשמועה הנוראה הלזו אין שום גבול זמני אלא
 ובהמה כל רוח, דבזה יתאבלו בלי קצבה ולא יסימו
 דעת אף רגע אף שחכה כל הרוח בשלימות, ובאין
 ליכא שום גבול באיכות האדם, כמו באבל על מה
 דאנשים המקודשים אינם רשאים ללא מקדושתם ולנהוג
 האבילות כאחד האדם, דשמועה דבהזיק תקופא
 טובא ואף אנשי הרוח המקודשים יתאבלו ויירדו כנחל
 דמעה מאין השונות עד אשר, וכל ברכים הלכנה מים,
 כל הברכים של כל האנשים שבעולם:

בן נאמח נאמר על השמועה הלא טובה והאיומה כי
 בזה שורא רשא שכתלק הרב הגאון החסיד
 חבדן הגדול מאתיו ד' יצחק זצוק"ל. ולקול
 השמועה הנוראה באו ויאתו מגדולי הרבנים ואדמו"רים
 אנשי הרוח קדושי עליון, ויחד עם כל עדת ישראל
 אנו ואלו במרידות לב ואמח אמות גדולות השוכרות
 את כל גופו של אדם, וקול המזנה של ווארשא לא
 הי' נשמע רק מתוך קול גלגל חמה שעלה למעלה
 ובפו עליונים את התחתונים והוצא השמש בזהרים
 וכל אבני החומות והרמוכות אחיהו מים על השרפה
 אשר שרף ד', וגם בזה יש לשאול השאלה על מה
 אחיה נאמח, אחס אנשים רוחניים שרדי ד' קדושי
 עליון אשר נזר אלקים על ראשם וכל העם שונים
 אחרים מקודש, למה זה יאמח מפתח פלטרין
 שלכם, ועל מה אחס נאמח בשומי לעיני כל העם
 אמות גדולות ומרות השוכרות את כל הנוף, אולי
 זה נחשב ליציאה מן הקדושה ולפחיתת הכבוד, כי לא
 לפי אנשי רוח כמוכס אשר טובה זו תפארת הקדושה
 על שיהם להתעלב ולהחלבל ולהאמח בשכרון מתמים
 ובמרידות לעיני העם, וכמו שנבדלו לו גבול לבוא
 חמת ד' על כל נפש מת וקצבו משפטי האבל לפי
 האדם ולפי הזמן וגם את עיר ווארשא עיר המעטירה
 קר' הומ' כלילת יופי, על מה את נאמח, ולמה
 זה חשך משמור חאדך, הלא כבר הסבן הסכנת ללאות
 ארצו של מת ואונך שומעות לפרקים כל פגע רע
 וכל

אם מכותך ובחורבן בהמ' כתוב וחרד שלאם אכל
בסלוקן ש' כתוב ישע' כי לכן הנני יוסף להפליא
אם העם הזה הפלא ופלא וכי' למה ואברהם חכמת
חכמו ובינת נבוכיו חסכתה, ורבים ראו כן חסותו
דדברי המדרש סותר להגמרא דרש' יח' ב' שאמרו
שקולה מיתתן ש' כשריפת בית אלקינו, וגם סותר
להגמ' דשבת (קל"ח ב') דאמר רב עמידה תורה
שתשכח מ' ישראל שגאון והפלה ד' את מכותך
הפלאה זו א"י מה היא כשהוא אומר לכן הנני יוסף
להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואברהם חכמת
חכמו ובינת נבוכיו חסכתה הו' אומר הפלאה זו
תורה, ומצוה דהכתוב והפלה ד' את מכותך היינו
הך מה שאמר ישע' הנביא לכן הנני יוסף להפליא
ותרונתי קאי על שבת התורה ובמדרש אמרו דדברי
והפלא ד' את מכותך ש' זה קשה יותר מהכתוב
כיון דמקרא דהפלה ליכא למילף אלא מזה קרא
דישע' לא הויל לאמרוי אלא האי קרא דישע' דמפרש
ב' ואברהם חכמת חכמו דהיינו תורה, ועוד יש לי
להקשות דהגמרא דשבת סותר להסוגיא דמכות (י"ב
ב') ובתמורה (ג' ב') דאמרו שם אקרא דהפלה ד'
את מכותך הפלאה זו א"י מה היא כשהוא אומר
והפילו השופט והכח לפניו הו' אומר הפלאה זו
מלקות ע"ש ובשנת אמרו דהפלאה זו תורה, ואמרו
בזה דוראי גם הגמ' דשבת ס' דהכתוב והפלה קאי
אמלקות דב' פשטות הכתוב והפלה ד' את מכותך,
אלא דק' מ' לכן והפלה מה זו הפלאה של מלקות
דמשמע דהמכות תהיו מובדלות ממשאר מכות בליות
אופן תהיו מובדלות, ולכן קאמר רב דהפלאה זו
תורה דעמידה תורה שתשכח מ' ישראל, ובתב' בח'
השבת איתן בע"י שם דהיינו תורה שבע"פ דאלו תורה
שכתב היא מונחת ולא שייך בה שכתב וכמו דאמרו
בסמוך בהדיו כתוב ב' מכל האוכל אשר יאכל
דמשמע דנזיל דכתיב מפורש בתורה לא שייך שכתב
וגם א"ש דמ' עביר רב בקרא דלא שכתב עביר
ע"ש ואמרינן במכות (דף כ"ב) דשיעור מלקות ארבע'
היא דאף דכתיב בתורה ארבעים יכנו אחי רבנן
ובגמ' דלא, וזה בזמן שלא נשתכח תורה שבע"פ
אכל כשתשכח תושבע' וישראל ושתכחוהו דרבנן
בלתי דלא, יעשו ככתיב מפורש בתושבע' ארבעים
יכנו ושה"כ והפלא ד' את מכותך דעמידה תושבע' שכתב

זכר צדיק

(י) **אמור' ז' הכ"ח ה'** דרבו לשנה מאוד את הלמוד כשהוא בקדושה וה' משנה את רבו אדמו"ר הגאון
הקדוש מהר"ם ז"ל מגור בעל החידושי הרי"ם מגדל היראה והקדושה אשר חוספה עליו
בעת למודו :

פ"א שלמי את אדמו"ר ז"ל מה שראיתי בכ"י של הגאון מהר"ר חיים משולם קופסמא"ן הכהן אבד"ק פולטסק
שליט"א שכתב בשם הירושלמי בחד שבי' מיושב כל הקושיות בכות הבסא, ואמר לי אדמו"ר ז"ל הכונה בזה כי
עיני הקושיות והשאלות שיש לאדם בעת למודו המה המניעות והקליפות לנצל אותו מלמודו כדאיתא בכתבי
האר"י ז"ל

וכל לרה של תבוא, ולמה זה עתה חרדת חרדה
גדולה עד מאוד, והתשובה לזה, אל שמועה כי צאה.
שמועה נוראה ואיומה בזה אלינו שמועה מחרידה
ומרגזת לב, שמועה דחורבן בהמ' דתקופה טובה
כ' אבדנו אבירה גדולה אבירה שאינה חזרת, הו'
הגאון הצדיק הכהן הגדול ר' יצחק זצ"ל
אשר לא כמות כל האדם מות החסיד הלז ששקולה
מיתתו כשריפת בית אלקינו, ובשמועה הנוראה הלז
אין כאן לא גבול ולא קצבה, אלא ונחם כל לב
ורפו כל ידים ובהמה כל רוח וכל ברכים חלכנה מים.
ולכן מנינו באמת דבמיתת ת"ח לריך ללאת מהגבול
שגבולו לנו במשפט האכל על מות האחד האדם,
דבהגבול שגבולו לנו בכמות הזמן ג"י לבני וי' להספד
כתב הרמב"ם ס"ב מאלב ה"י ובש"ע יו"ד ס' שז"ר
ס"ב בדיא בשאר העם אכל ת"ח הכל לפי תכניהם,
ובגבול כמות האנשים המתאבלים אמרו חז"ל בשבת
(ק"ה ב') ת"ח שמת הכל קרוביו, וכן בגבול איכות
הזמן אמרו חז"ל במ"ק (כ"ז ב') אין מועד בפני ת"ח
ובגבול איכות האדם אמרו חז"ל בכחכות (ק"ג ב')
איתו היום שמת רבי בעלה קדושה, וכתבו החוס'
דדר"ח כהן ה"י אומר אלולי הייתי כשנפטר ר"ח
הייתי משמאל לו, ואם בכל ת"ח אמרו ללאת חוץ
לחוסם במשפט האבילות, ק"ו כן בנו של ק"ו בת"ח
כזה הגאון ר' יצחק הכהן ז"ל אשר ה' גאון
אמת, חריף עולם ובקי בפלא, בכל מקצועות התורה.
וכל ימיו הנה בתורה ד' בקדושה (י) ובטהרה בחסידות
ופרישות והי' רועה את לאן מרעייתו בתורתו וביראתו
הקודמת לחכמתו בדרך ובמשפט בענוה וטוב לב,
והי' אהוב ורצוי לכל עדת ווארשא, וכל דבר הקשה
הביאו אליו, והוא השיב לכל שאל כענין כיד ד'
הטובה עליו, ועתה אהה! ער וגדול נפל בישראל;
ופליו ראוי לבניה ולהתאבל בלא גבול ובלי קצבה, הי'
גאון, הי' חסיד, הי' עניו, ועל שמועה זו ונחם כל
לב, ורפו כל ידים ובהמה כל רוח, וכל ברכים
חלכנה מים :

וביתר שאת אפשר לומר, דעל מיתת רב דאי'
גאון ר' יצחק זצ"ל יש לנו מאוד

לבכות ולהתאונן מאין הפוגות דקשה סילוקו יותר
מחורבן בהמ' כמ"ש בליכה רבה פ"א ס' ל"ט
מנינו שסילוקן של נדיקים קשה יותר מל"ח תוכחות
שבמס' ומהירבן בהמ' בתוכחות כתיב והפלה ד'

העשיר ע"ש שיש לו כסף וזהב בלחמו, הון ועושר
בביתו, ואלו דברים חנוניים המונחים בלחמו ובביתו,
ואינם עמונים בחובו ובמוכירתו של האיש, אבל החכם
הוא וגדולתו חד הוא דכל גדולתו ע"ש תורתו ותכנתו
זה דבר מדויק בעצם חיד חובו של האיש החכם,
וכימי שהולך גדולתו עמו, ולא נוכל להפריד בין
הדברים אף כמו רנע, ולכן כימי גדולה יש במוחם
דבמות מלך נוכל לומר כי המלך מת אבל המלוכה
לא מתה כי הכתר והכסף חיים וקיימים ונוכל להוסיף
הכן או איש אחר על הכסף ונתן כתר מלכות בראשו
ואז יהי לאותו האיש אותה הגדולה בממלכתו שהיה
בהמלך שמת, וכן העשיר במוחו אינו לוקח עמו
הכסף והזהב והמה נשארם בקופסא ועוזבו לאחרים
חילם, נמצא דרך העשיר מת אבל ההון והעושר נשאר
בביתו כמקדם אבל החכם גדולתו הוא ענין מעליו
מדויק במוכירתו של האיש ותכנתו נאחזת ומדויקת
בו כשלהבה כפחילה איך במוחו לא רק האיש החכם
לדבר מת כי גם החכמה מתה עמו כי כל תורתו
ותכנתו וגדולתו נשתלק מן העולם, כאשר בכלות
השחילה, נשתלק ונכבה השלהבה. איך מיתה החכם
זה מיתה כפולה האיש החכם והחכמה ו"ש בהספידם,
ע"ז נאה לבנות ע"ז נאה להתאבל בכו' כפולה, ולא
אמר עלי דק ע"ז פי' על מות החכם והחכמה.
מלכים מתים ומניחים כתריהם לבניהם. נמצא דרך
האיש המלך מת אבל לא המלוכה, והכתר והכסף
נשארו כשהיו, עשירים מתים ומניחים עושרם לבניהם,
נמצא דרך האיש העשיר מת ולא העושר, וההון
והעושר בביתו הניח ולא לקח עמו כלום, שמואל
הקטן נטל כל התמורות שבעולם והלך לו, דבמותו
נשתלק עמו כל תורתו ותכנתו וגדולתו, וזה אכידה
כפולה אבדן החכם ואבדן חכמתו, וע"ז נאה לבנות
בכו' כפולה ואפשר לומר ג"כ דזה הענין שהלך
מפתחו ופנקסו בארצו כמבואר שם, דכל העורך של
המפתח והפנקס של המת כדי שוכל לפתוח האוצר
ולראות בהשקם כל החשבוט וע"ז יוכל ה' יורש
לרעה את כל עבדיו המלכות ויקח את כתר המלכות
שנשאר אחרי המלך, ויורש העשיר יקח את כל ההון
והעושר שהשאיר אחריו העשיר, אבל זה אשר במוחו
לקח הכל שנטל עמו כל תורתו ותכנתו שוב אינו
נחזק כאן מפתחו ופנקסו ולכן תלוי בארצו, וכמ"ש
בתענית (כ"ט א') כשחבר הבית ורקו מפתחות הוי"ל
כלפי

שהתחבט משראל וילקו מלכות ארבעים שלמות וזהו
המוח בהפלה שהיו מובדלות בחספר משאר מכות
החוב קודם שנתחבט מושבעים משראל ונשפלות
שעור לא נשעו בזה, וא"כ דפריך שם הא נמי
התקנתן היא הדין שנמצא בחספר כי ומשמע דמה
דמפורס במשנה ג"כ לא שייך שכתה והדין למלקות
מפורס במשנה כמה מלקין אותו ארבעים ח"א, אך
זה אינו משנה בדורה והלכה בדורה דר' יהודה פליג
שם ואמר ארבעים שלמות הוא לוקה וכיון דליכא
פלותא בזה והחורה תשתכח לידע הדין שם מי
תסתחא יעשו כמפורס בתורה ארבעים יכנו וזה והפלה
ד' את מכותך ומצא דשני הסוגיות דשבת ודמכות
יחדיו יתלבדו ולא יתפרדו והפלה זו מלקות כשעורה
הורה שנתחבט משראל, אבל היכן מנינו דלשון
הפלה נאמר על שכתה החורה וע"ז הביא מהקרא
דש"י לכן הגוי יוסף להפליא בכו' וזה הכתוב קאי
על טיולק הדיוקים והחכמים כמ"ש במדרש שם קשה
ספ"ז בכו' ומפרש הללם דמשה על איכה דמ"ש קשה
ספ"ז יותר מחורבן בהמ"ק, אף דלפי הפשט גס
בסלוקן ס"ז ליכא אלא תרי פלאים, הפלא ופלא, דמ"ש
להפליא אינה מן המנין דתני והדר מפרש הגוי יוסף
להפליא ומפרש מה היא הפלאה זו, הפלא ופלא,
הפלאה כפולה, אך זה קשה מחורבן בהמ"ק דשם
התרי פלאים כתובים בתיבה אחת ותדר פלאים
ונספ"ז כתיב תרי פלאים בשתי תיבות הפלא ופלא
להורות שהם קשים וחמירי עכ"ד ע"ש, והענין
שה"כ בספ"ז הרי פלאים הפלא ופלא ג"ל לומר
שפ"מ דתיא במסכת שמונה (פ"ח) כשמת שמואל
הקטן הי' ר"ז הון והא"כ מספידין עליו ואומרים
ע"ז נאה לבנות ע"ז נאה להתאבל מלכים מתים
ומניחים כתריהם לבניהם עשירים מתים ומניחים
עושרם לבניהם שמואל הקטן נטל כל התמורות
שבעולם והלך לו ע"כ, והביאור בזה הוא ששט דישנו
כמה מיני גדולות בעולם, מלך, עשיר, חכם, לכל
אחד מהם הגדולה הכבוד וההדר, אכן כימי דכתה
יש בין גדולת המלך והעשיר לגדולת החכם דמלך
ועשיר הגדולה שלהם אינו בעצם רק מקופיא דבר
חנוני ופסד מהא"ש, והגדולה של המלך מפני
שעטרוהו בכתר מלוכה והושיבוהו על כסא המלוכה,
ומי גרם לו כל הגדולה והכבוד, הכתר והכסף, וזה
דברים נפרדים ממנו ולא באו אל קרבו, והגדולה של

זכר צדיק

האריז"ל, וזה טיף רק להומד בקדושה. משא"כ שאין להומד בקדושה כי אין שם מעינות וכוונות ודמיון :
פ"א אחרתי לאחמיר וז"ל מה ששמעתי מפה קדוש אחרתי הנאון הקדוש מהר"א מטאכטשאו וז"ל שדקדק כפי שש
בספוק וזאת תורת הנייר כיום מלאה יוני מרו וגו' והקריב קרבנו ואיתא בגמ' דאין הנייר יולא מהניירות
עד ביציא קרבן, ודקדק דהיתכן דע"י שינוי קרבנו יא מקדושת הניירות דאדרבא הקרבן הוא מקריב להקדושה, ואמר
לי אחרתי וז"ל שהבאת הקרבן קודם שיואל מקדושת הניירות הוא לכל יהי' אצלו הפסק קדושה. ע"ד אומרים וז"ל שחזר
עין משלים לעמוד האש ועמוד אש משלים לעמוד העין ודמיון :

ר' יצחק זצ"ל אה! הוה על הוה שבר על שבר, קאת וקפור הוכפלו לזאות בשיר ובבר שקנף הקב"ה על עולמו וגדע בחרי אף כל קרן ישראל, ע"ז נאה לבנות ע"ז נאה להחלבל כי כל אחד יוהם אבירה כפולה לכלל ישראל, כי צוהם לקחו עמהם כל תורתם וחכמתם ונתקיים בנו ואברה חכמת חכמו שאברה החכמה עם החכמים וקשה סילוקן של ד"קים שכתוב בהם הפלא ופלא שתי הפלאות בשתי מינות, מלכים מחים מניחים כתריהם לבניהם, עשירים מחים מניחים עשרם לבניהם, הני חרי כהני נעלו כל החמודות שבעולם והלכו להם:

ואחרי כל אלה שהראנו לדעת דמ"ש קשה ש"ז זה מחמת דהוה מכה בפלס, וגם תורתו וחכמתו לקח עמו, נבוא חשבון בהצבונות הדק היטב ונראה כי אינו דומה מיתת ח"ח גאון וד"ק בזמן העבר ובשנים קדמוניות לזמן ההוה, כי מלפנים אשר דת היהדות בכלל עמדה במעלה ראש ודעת התורה שבע"פ בפרט היתה המטרה בעיקרה של כל איש אשר בשם ישראל יכונה, כל תקות איש יהודי ה' לעשות את זה לחתן תורה, וגם בני הנעורים ה' כל מנמחם בתורת ד' מורשה קבלת יעקב כל יטעם וכל חפץ בה בזמן העבר אשר בנינו כנענים מגודלים בנעוריהם על מקור מים חיים התורה והיהדות אלופינו מסובלים בתורה ומצוות, לאנו לאן קדשים מאליפות מרצבות בבתי המדרש שהיו נולדים מן אל זן אז לא ה' השבר של מיתת ח"ח וגאון גדול כ"כ, דאף שזה אבירה כפולה אבל תקוה טיבה נשקפת לנו כי ישוב לנו את האבירה כי בני הנעורים יגדלו וייליתו ויבשו פרי ישוב לנו, ובלפיתנו לפנינו אל צעירי לאן אשר הגדלים יעשו מישים בעלי קרנים מוקרן התורה, והענף הקר יגדל ויעשה עץ חיים וה' פרינו למאכל טוב ועלהו לתרופה, אבל בזמן ההוה בעמותי הרעות האל דור יתום עקבתא דמשיחא אשר היהדות בכלל ירדה פלאים מטה מטה, והאומות נעדרת, וחכמת סופרים חסרת, וכבודם לעפר חשבון, וחצי התורה ממנו והאלה וכוה"ל ביהמ"ד יוכחו, ובנינו הצעירים בחרו להם דרך אחרת, לגמור אחרת אשר לא שערס אבותינו, ופנו להם סגולה אשר במחשבת מלפון זהב יאחזה ובמעשה מלפון חפחת הרעה אשר שמים זו שמענו כדברי הנביא ירמ' (ב' י"ג) כי שמים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים וגו', ודבריו אלה מכונים לדבריו שם (ע"ז י"א) אותי עזבו ואת מורתי לא שמרו, ואמרו חז"ל בפתיחתא דאיכה רבה הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו ממך שהיו מתעסקין בה המאור שנה ה' מחזיקן למוטב, והוא משום דאור התורה הוא אור גדול לאור עיני ההולכים בחושך והוא סגולה טיבה להחליש את כח היסוד כמאמ"ל בקידושין (ל' ב') אם פגע

כלפי מעלה ויחזה כעין פיסה יד וקבלתו, ומבואר מזה דמיתת החכם הו' מכה בפלס אבירה כפולה כי לבד שזה האיש החכם אבר אברה עמו גם חכמתו ותורתו ולכן אמר הכתוב על מיתת חכמים וד"קים חרי פלאים בשתי מינות, להורות שהם קשים, וכ"כ לה, ואברה חכמת חכמו, אין כתוב כאן ואברו החכמים או ואברה החכמה, אלא ואברה חכמת חכמו, היינו אבירה כפולה שאברה גם החכמה באברן החכמים, והוא אבירה בפלס ולכן זה הפלא ופלא חרי פלאים בשתי מינות מיוחדות, חד פלא על אברן החכם וחד פלא על אברן החכמה, וא"כ מצינו בפסוק זה דנאמר לשון הפלאה על אברן חכמת התורה וזוהי אנו למדין דמה שא"כ והפלא ד' את מוטבך דקא' ג"כ על שכתת התורה דעמידה תורה שבע"פ שחשבתה מישראל, וע"ז ה"הינה המכות מופלאות במספר עזים שלא נשמע עד הנה ומיוחדות מאד מכות כאשר בארנו:

וכן יש לנו לומר על הני חרי כהני ארזי הלבטן ארזי התורה שהלכו לעולמם בשנה זו בזמן קר, האחד ה' הגאון האמתי שר התורה מאיר עיני חכמים בהלכה הנודע לשם ולחללה בכל אפסי ארץ בתורתו ויראתו עזרת תפארת ישראל מו"ה שלום מרדכי הבהן זצ"ל האבד"ק בערזאן במדינת גאליצא, שלום שמו ושלמה משנתו, ומרדכי ה' גדול ליהודים ורזי לכל אחיו ושומעו הקר בכל המדינות, עד אשר בא יום הפקודה יום המר הוא יום-שני בשבת שנחסר בו כי טוב ואין טוב אלא לדיק שנאמר אמרו לדיק כי טוב, בחמשה עשר לירח שבט זה היום אשר הוא יו"ט של ר"ה לאילנות שמעתי חונטין הפירות שעלה ערך האילן ממשיני הישועה ומשפט ברכה עליונה, ובו נוהג כל איש יהודי לבדך ברכת הנהנין על מיני פירות האילן, ונהפוך הוא אשר באותו היום נחרצ המשיין מקור מים חיים ונקבץ האילן הגדול אילנא דחיי עץ עושה פרי אשר זרעו בו על כל הארץ, ונתקיים בנו והפכת חניכס לאנל וברכת הנהנין נחלק על ברכת אצלים חמרים הנינו ראש על לדיק כחמר, ואחרי אשר ספרנו לנו שתי ספירות שתי פעמים שבעה שבעות מהחל חרמש בקמה א"ת בקמה אלא בקומה, והנה קול על ספיים נשמע בפי חמוני בני ישראל קול בת ווארשא חמיפת חפרש כפי' כי אברה כלי חמדתה כי גם עלי' בא יום הפקודה יום המר הוא יום השני בשבת שנחסר בו כי טוב ואין טוב אלא לדיק, ובארבעה ועשרים יום לירח זו פנה יוה פנה הורה פנה הדרה, ובחשעה ושלשים למספר בני ישראל הפלה ד' את מכותי הפלא ופלא חרי פלאים בשתי מינות, כי בזה היום של הספירה נלח שביסוד נלחו ארזלים את המנוסים יסודי ארץ ונלקח ממנה צדיק יחיד ע"ש זקן רבנים וירושלם בשערי תורה וזרע הגאון החביד

קד מוטל זה מוטל לבהמ"ד בראתו יחיד בראת
לו תורה הנלקח זה שיהיה כי שהם רעות עשה
עמי, רעה אחת, אחת עובד, רעה שני, עובד מקור
מ"ס חיים, ומלת עובד משמש למעלה ולמטה, ולמלה
עשו רק האחת אחת עובד, אבל היו עוסקין
בתורה המאור שבה ה' מחזיקן למועצ, אבל המה
לא שמרו ועובד נ"כ את התורה שהיא מקור מ"ס חיים
לחשוב להם באריות נאורות נשברים. ותחת התורה
שהיא נאר מ"ס חיים נאורות להם תורה חדשה אשר
מחזיק זרים ילאו ובידו נכרים ישפיקו וזה מקור מ"ס
הזונים מבארות נשברים אלו הכתבי פלסתר והביכלעך
מהספרות הפרולה הדוכרות על לדיק על חרן ורבנן
ועל כל מאן דעסקין באורייתא. עמק בגאון וכו',
אשר לא יכלו המ"ס כי הספרי פלסתר דמיתקריא
השכלה לא יחזיקו המ"ס החיים של תורה ד', כי
הספרות הפרולה לזרז ומבזה את התורה, הוגיה
ולומדו. וספרי ההשכלה החשיתה שרלו ויפרטו לרוב
וינעשו קופות קופות של שרנים וסקלים ורמשים עד
אשר השחיתו והבאשו את רוב בני העוורים ובמקום
אשר יאמר להם בני משכילים אתם לר' אליקים.
בני קל חי, יאמר להם, בני סכלים, בני סכלים,
סכלים מחורה ד', סכלים מכל מחשבה טובה
ומדה נכונה, סכלים מן האבות, סכלים משני
עולמים, בני משחיתים, בני לא אמן בס, ובדור
הזה אשר על בחוריו לא ישמח ד', ואנו שומדים
על מפתח הזמן שחזה אבא אריכא וזמן רב דעמידה
תורה שבנ"פ ששתכחה מ"ס ראל, בדור יתום כזה
אין לנו כל תקוה על בנינו הלעירים. על הענפים
הרכים, כי הענפים נעורים מן התורה ומן המצוות,
אין ענבים בגפן והעלה נבל, חכמים המה להרע לחלל
ל קודש, ולהטיב לא ידעו. לזאת כשנפטר איש
ז"ח בדור הזה הכאב גדול מאוד כי זהו אבידה
שאני חוזרת, ועל דור הזה אמרו בירושלמי פ"ג
דהוריות ה"ח ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי
מביא לנו תמורתו מי מביא לנו כיוצא בו ע"ש,
ובפטר אם הנפטר הוא ת"ח גדול רב וגאון זקן
ויושב בישיבה העוסק בפלפולה של תורה שנתן הקב"ה
למשה רבינו והוא נהג בו טובה עין ונהנה לישראל
ע' נדרים (ל"ח א') אשר איש כזה ככה פלפולה ש"ח
ע"י הלויים ופרחים שבושה לתורה בכחו לחטות את
שכחת התורה ולהחזיר עטרה ליושנה כמו שאמר ר'
חנינא בר חמא בב"ח (פ"ה ב') חייש אי משתכח
תורה מישראל ההדרגא לה מפלפול, ולכן מיסת ת"ח
גדול כזה לעת הזאת הוא מכה גדולה מאוד מאוד
והשבר גדול כיס מי ירפא לנו! ולזאת טובל לומר
ההגמרא דרש"ש קאי אדורות מלפנים בשנים
קדמוניות דבעת ההוא שקולה מיתתן של לדיקים
שסירפנו ב"א דכח בחורבן בהמ"ק אנו מלפנים בכל
והשערי

א לזאת כמה יש לנו לבכות ולהתאבל על מיתת
הנאונים האלו הני תרי כהני זקני הדור
שזכרנו אשר יותר שהיו חכמים נאונים שוד למדו דעת
את העם ואזנו ומקרו ומקנו הרבה להרחיב פלפולה
של תורה, כי זה הראשון דגאון סבערזאן עשה
ספרים הרבה אשר האיר עיני חכמים בהלכה ועשה
לזים ופרחים לתורה, אף הוא יסד ישיבה, דעת
תורה, להרבות תורה ומכמה בגאליה, וזה דגאון
ר' יצחק ד"ר לעת זקנתו אשר נמוסף בו חכמה
ודעת בדרך. ל זקני ת"ח יסד מוסד תורני מאסף
תלמודי ופתח לנו שערי תורה לטוב בבית התלמוד
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה, ועשה כר נרחב לשאת
וליתן במלחמתה של תורה ולהשתעשע בפלפולא
דאורייתא, לחדד וללכך הר"א של הלכה וע"י החדוד
והלכך של שמוס חכמים ופלפול חכמים חזא ההלכה
חדה וחלקה בלי שום פגימה, וזה חושלת גדול
לרוחם קרן התורה, להרחיב רעיון המוח ולהפית
רוח חיים בקרב לומדי התורה, כאשר כבר העיר
בזה הגאון הנדיק ר' ישראל סאלאנסר זוק"ל בהקדמה
למאספו התפוצה, וחפץ ר' הגליה בידו להעריכו כראוי
בסדר ישר ומשטר נכון, וכבר ילא טבעו בעולם
התלמודי אשר יאמר כי הוא זה מרכז תורני להרחיב
פלפולה של תורה לכדר וללכך הויית דאב"י ורנא,
והשערי

שחל עלים רבים דשנים ורעננים מינים מחדשים שונים, המה בני האדם המסולים לעלי השדה כמאמר התוה"ק כי האדם עץ השדה (דברים כ' י"ט) ובפירות הקדמונים שמפאת היות באדם כח הלמיה והגידול הוא דומה בזה לעץ השדה (ע"י עקדה סוף שער ח') ואולם בתוך הגן הגדול הזה בחר ד' לחלקו קרן בן שמן הוא אה"ק, בו נטע גן קטן יפה ועצים מאוד נעלה, הוא עם הישראלי אשר החכם מב"א קראו בשם גן נעול אחותי כל"ה (שה"ש ד' י"ב) בתוכו נטע שטעויו הם בני ישראל אשר נביאיו וחזיונו קראים בשמות כל מיני חילנות נאים ומשובחים בנפן, בתאנה, בתמר, ברמון, באגוז ועוד, וקראים בכל מיני שלחים הנאמר. שלחך פרדם רחמים (שה"ש ד' י"ג) והמשילים בכל מיני בשמים ושפנים הנחמדים למראה (ע"י כ"ז במדרש ש"ר פל"ו) החילנות היומר יפים והמשובחים שבהם המה חכמי התורה ולדיקי ישראל המה השרידים אשר ד' קורא, אשר שהלם ד' בכל דור ודור ועליהם אמר המשורר. ויהי' כען שחול על פלגי מים אשר פריי יתן צעמו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה ילליח" (תהלים א' ג') והנה כל עוד שכל עני הגן נחמו פרים; היינו ש'שראל עשו רעונו של מקום; אז עמדו במקום אשר שהלם ד' בתחלה, אחנם כאשר השחיתו החילנות האלה את דרכם ולא הולילו פרי ישוב להם ותחת שה' להם לעשות ענבים עשו באזשים. עקרים ד' מחוך הקרן בן שמן, הוא אה"ק, והגלם למקומות אחרים; ואחנם גם שם היו לשם ולתפארת, וכמו שאמר הנביא (ישעי' ס"א ט') ונודע בגוים זרעם ולאליהם בתוך העמים כל רחמים יכירום כי הם זרע ברך ד'.

אבר באזה זכות מתקיימים בני ישראל בגלות החל הזה? בזכות הדיקים הישרים והתמימים המה גאוני הדורות המגינים על ישראל ברוח קדשם והסוככים עליהם ככנפי תורחם וקדושתם, אך כשנתמלאה סאתה של האומה והלכו עמו קרי גזר הש"ת לעקור אחד אחד את מבחר הגדולים וללקט השוטים הנחמדים המרהיבים עין רואה כמו שאמר הנביא בשם ד'; ויטן כי נשם העם הזה צפיו וצפיתיו כבדויו ולבו רחק ממני כו' לכן הגני יוסף להפליא את העם הזה הפלא-אפלא ואבדה חכמת חכמיו ובינה נטויו תסתמר (ישעי' צ"ט י"ג י"ד) ופירש"י שם דקאי על מיחל לדיקים עי"ש:

והנה עי"ז מעט מעט פרץ גדר הגן הישראלי והגנו למרחם לאן וגתונים לבו ולמחסה בירי (שוגליו) בנפש ומלאונו חלואות רבות, לרות ורעות עד אין מספר בעוה"ר, ככתוב על ספרי דברי ימינו באותיות דם ואש כידוע!

והן מי ימנה ומי יספור את כל חכמי האדה, גאומה גדודיה וקדושה מאורי הגולה אשר נאדו

והשערי תורה אלו השערים המלחמים בהלכה, ופלו נשא דברי המקור זקנים משער שבתו בחורים מניינתם זה הזקן הגאון ד' יצחק ז"ל אשר פתח לנו השערי תורה להדופקים על דלתי התורה, ועפה זה הזקן הלך למנוחות ושבת משערי תורה בעת רעה כזאת וברור יתום כזה אשר שבתו בחורים מניינתם, חדלו הבחורים ובני הנעורים לנגן בלמוד תורה שבעל פה כדרכם בקודש לשנות משנה ותלמוד בנגון וחמדה ע' שלהי מגילה, לעת כזאת היא אבידה גדולה שאינה חוזרת, והסבר גדול כים מי ירפא לנו אם חיו תשתכח תורה מ'שראל ונחץ לנו לבקש תפלת דוד המלך ע"ה (בראשית י"ב), הושיעה ד' כי נמר חסיד כי זה החסיד ד' יצחק נמר את עסקיו עמנו והלך לעולמו למנוחות ואותו טוב לאנחות בעת הזאת כי פסו אמונים מבני אדם, כי בני הנעורים המה בנים לא אמן בש, ואין לנו להשען אלא עליך אבינו שבשמים, אחנם ידוע אשר לאתערותא דלעילא לריך מקודם לאתערותא דלתתא, ובפרט עתה שאנו עסוקים בהשפדן של לדיקים העיקר הוא לשוב בתשובה שלימה ולקבל על עצמנו ללכת בעקבותיהם של לדיקים, לזאת חנו כבוד להנספד הגאון החסיד ד' יצחק ז"ל ויכולנו יחד נחשור לחזק את השערי תורה שהיו פתוחים לפנינו לימים יבואו, ובה נעשה נחת רוח לנשמתו של הגאון הנספד ז"ל, והמקום יתברך יהי' בעזרם של בני הגאון הנספד ז"ל שלא יהי' להם שום מפריע שלא יבעל חיו המרכז התלמיד אשר יבד אביהם המנוח ז"ל ויהי' נשמתו לרורה ברור החיים. בגנוי מרומים, וזכותו יגן עלינו וימליך טוב בעדינו לפני אבינו שבשמים שלא ימוש התורה מפנינו ולא השתכח תורה מ'שראל אמן:

אברהם בא"א הרה"ג מו"ה אפרים מרדכי הלוי ע"פשמ"ן החופ"ק סאק"י יצ"ו.

סימן ל"ז.

הספד ו'. מאת הרב הגאון חו"ב החסיד המפורסם וכו' כש"ת מהור"ר יצחק מאיר הארכשטיין ג"י האבדי"ק סלוצק

ארון בבית

דודי ירד לנגו לערונת הכסף לרעות בנים וללקט שוטים (שה"ש ו' כ') דודי זה הקב"ה. ירד לנגו זה העולם לערונת הכסף אלו ישראל. לרעות בנים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. וללקט שוטים ללקט את הדיקים שבישראל (מדרש שה"ש שם):

בן גדול רחב ידיים נטע הקב"ה בתבל ארלו, בו

העשיר ע"ש שיש לו כסף וזהב בגלגלו, הון ועושר
בביתו, ואלו דברים חזוניים המונחים בגלגלו ובביתו,
ואינם עמונים בחובו ובחובותיו כל האיש, אבל החכם
הוא וגדולתו מה הוא דכל גדולתו ע"ש תורתו וחכמתו
זה דבר מדויק בעלם חזק מוכו של האיש החכם,
וכ"מ שהלך גדולתו עמו, ולא נוכל להפריד בין
הדברים אף כמו רגע, ולכן כ"מ גדולה יש במוחם
דבמות מלך נוכל לומר כי המלך מה אבל המלוכה
לא מהה כי הכתר והכסף חיים וקיימים ונוכל להושיב
הכן או איש אחר על הכסף ונתן כתר מלכות בראשו
ואז יהי לאותו האיש אותה הגדולה כמחשבתה שהיה
בהמלך שמה, וכן העשיר במוחו אינו לוקח עמו
הכסף והזהב והמה נשארם בקופסא ועוזבו לאחרים
חילם, נמלא דרך העשיר מה אבל ההון והעושר נשאר
בביתו כמקדם אבל החכם דגדולתו הוא עולם משגור
מדויק בתוכיותיו של האיש וחכמתו נאחזת ומדויקת
בו כשלהבה כשהילה א"כ במוחו לא רק האיש החכם
לכד מה כי גם החכמה ממה עמו כי כל תורתו
וחכמתו וגדולתו נסתלק מן העולם, כאשר בכלות
השחילה, נסתלק ונכבה השלהבה. א"כ מיתת החכם
זה מיתת כפולה האיש החכם והחכמה זו"ש בהפסידתו,
ע"ז נאה לבכות ע"ז נאה להתאבל בכ"י כפולה, ולא
אמרו עליו רק ע"ז פי' על מות החכם והחכמה.
מלכים מתים ומניחים כתריהם לבניהם. נמלא דרך
האיש המלך מה אבל לא המלוכה, והכתר והכסף
נשארו כשהיו, עשירים מתים ומניחים עושרם לבניהם,
נמלא דרך האיש העשיר מה ולא העושר, וההון
והעושר בביתו הניח ולא לקח עמו כלום, שמואל
הקטן נטל כל החמודות שבעולם והלך לו, דבמותו
נסתלק עמו כל תורתו וחכמתו וגדולתו, וזה אבידה
כפולה אבדן החכם ואבדן חכמתו, וע"ז נאה לבכות
בכ"י כפולה ואפשר לומר ג"כ דזה הענין שהיו
מפתחו ופנקסו בארצו כמבואר שם, דכל הצורך של
המפתח והפנקס של המת כדי שנוכל לפתוח האוצר
ולראות בהפנקס כל החשבונות וע"ז יוכל היורש
לדעת את כל עבכסיו המלוכה ויקח את כתר המלוכה
שנשאר אחרי המלך, יורש העשיר יקח את כל ההון
והעושר שהשאיר אחריו העשיר, אבל זה אשר במוחו
לקח הכל שנטל עמו כל תורתו וחכמתו שוב אינו
נחזק באן מפתחו ופנקסו ולכן חליו בארצו, וכמ"ש
בהענין (כ"ט א') כשחבר הבית ורקו מפתחות ההיכל
כלמי

שהחברת מישראל ולקח מלכות ארבעים שלמות והיו
המית בהפלה שהיו מובדלות במספר מלך מכות
שהיו קודם שבהבת מוסכע"ס מישראל ומישראל
שעור לא נשע כזה, ואט"ו דפריך שם הא נמי
מתניתין היא שהן נמלא בתור כ"י ומשמע דמה
דמפורס במשנה ג"כ לא שייך שמה והדין דמלקוח
מפורס במשנה כמה מלקח אותו ארבעים ח"א. אך
זה אינו משנה ברורה והלכה ברורה דר' יהודה פליג
שם ואמר ארבעים שלמות הוא לוקח וכיון דאיכא
פלוגתא בזה והתורה משכחא לידע הדין שם מי
מסתמא יעשו כמפורס בתורה ארבעים יכנו וזה הפלה
ד' את מכותך ונמלא דשני הסוגיות דשבת ודמכות
יחדיו יתלכדו ולא יתפרדו דהפלה זו מלקוח כשעריזה
תורה שמשכחא מישראל, אבל היכן מלינו דלשון
הפלה נאמר על שבת התורה וע"ז הביא מהקרא
דשע"י לכן הגי' יוסף להפליא כ"י וזה הכתוב קאי
על סילוק הגדולים והחכמים כמ"ש במדרש שם קשה
שע"י כ"י ומפרש הלחם דמשה על איכה דמ"ש קשה
שע"י יומר מחורבן בהמ"ק, אף דלפי הפשט גם
בסילוק שע"י ליכא אלא חרי פלאים, הפלא ופלא, דמ"ש
להפליא אינה מן המנין דמי ויהדר מפרש הגי' יוסף
להפליא ומפרש מה היא הפלה זו, הפלא ופלא,
הפלה כפולה, אך זה קשה מחורבן בהמ"ק דשם
החרי פלאים כהובים בתיבה אחת וחדד פלאים
ובסע"י כתיב חרי פלאים כשתי תיבות הפלא ופלא
להורות שם קשים וחמורים עכ"ד ע"ש, והענין
שח"כ בסע"י חרי פלאים הפלא ופלא כ"ל לומר
עפ"מ דאיכא במשכחא שמהו (פ"ח) כשמה שמואל
הקטן הי' ר"ג הוקן וראב"ע מספידין עליו ואומרים
ע"ז נאה לבכות ע"ז נאה להתאבל מלכים מתים
ומניחים כתריהם לבניהם עשירים מתים ומניחים
עושרם לבניהם שמואל הקטן נטל כל החמודות
שבעולם והלך לו ע"כ, והביאור בזה הוא פשוט דיכנו
כמה מיני גדולות בעולם, מלך, עשיר, חכם, לכל
אחד מהם הגדולה הכבוד וההדר, אכן כ"מ רבתי
יש בין גדולת המלך והעשיר לגדולת החכם דמלך
ועשיר הגדולה שלהם אינו בעלם רק מקופיא דבר
חזוני ונפרד מהא"כ, דהגדולה של המלך מפני
שעורו כהתר מלוכה והשיבוהו על כסא המלוכה,
ומי גרם לו כל הגדולה והכבוד, הכתר והכסף, וזה
דברים נפרדים ממנו ולא באו אל קרבו, והגדולה של

זכר צדיק

הארו"ל, וזה שייך רק להלמוד בקדושה. מלאים כשאין הלמוד בקדושה כ"כ אין שם מניעות ובעולות ודמחיה:
פ"א חרמתי לאחורי וז"ל מה שמעתי משה קדוש אדמו"ר הגאון הקדוש מהר"א מסאבטשאו וז"ל שדקק בפי' שא
בססוק וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נצרו ונ' והקריב קרבנו ואיתא בנמי דאין הנזיר יוצא מהגזירות
עד שיביא קרבן. ודקק דהיתכן דע"י שיביא קרבנו יאל מקדושת הנזירות דלדרכא הקרבן הוא מקריב להקדושה, ואמר
לי לאחורי וז"ל שהנחל הקרבן קודם שיזל מקדושת הנזירות הוא לכל יהי אלא הפסק קדושה. ע"ד אומרים וז"ל עמוד
עין משלים לעמוד האש ועמוד אש משלים לעמוד העין ודמחיה:

ר' יצחק וצ"ל אלה! הוה על הוה שבר על שבר, קאם וקפיד הוכפלו לראות בשיד ושבד שקאם הקב"ה על עולמו וגדע בחי' אף כל קרן ישראל, ע"ז נאה לבנות ע"ז נאה להתאבל כי כל אחר יוה"ה אבידה בפולה לכלל ישראל, כי צמות לקחו עמהם כל תורהם ותכונתם ונתקיים בנו ואברהם חכמת חכמיו שאברהם החכמה עם החכמים וקשה סילוקן של לדיקים שכתוב בהם הפלא ופלא שחי הפלאות בשחי חיות, מלכים מחים מניחים כתריותם לבניהם, עשירים מחים מניחים עשרם לבניהם, הני מרי כהני נטלו כל החמירות שבעולם והלכו להם:

ואחרי כל אלה שהראנו לדעת דמ"ש קשה שש"ז זה מחמת דהוה מכה בפלגים, דגם חורמו וחכמתו לקח עמו, נבוא חשבון בהחבונות הדק היטב וגראה כי אינו דומה מיתת ת"ח גאון ולדיק בזמן העבר ובשנים קדמוניות לזמן ההוה, כי מלפנים אשר דת היהדות בכלל עמדה במעלה ראש ודעת התורה שבע"פ בפרט הייתה המערה העיקרית של כל איש אשר בשם ישראל יכונה, כל תקות איש יהודי ה' לעשות את בנו לחתן תורה, וגם בני הנעורים ה' כל מנחתם בתורת ד' מורשה קהלה יעקב כל יסעם וכל חפנם זה בזמן העבר אשר בנינו כנענים מנודלים בנעוריהם על מקור מים חיים התורה והיהדות אלופינו מסובלים בתורה ומזוה, לאננו לאן קרשים מאלופות מורכבות בבחי' המדרש שהיו מלאים מן אל זן או לא ה' השבר של מיתת ת"ח וגאון גדול כ"כ, דאף שזה אבידה בפולה אבל תקוה טובה נשקפת לנו כי ישוב לנו את האבידה כי בני הנעורים יגדילו ויוליתו ויעשו פרי ישוב לנו, ובפנימנו לפינו אל לערי לאן אשר הגד"ים יעשו מישים בעלי קרנים מקרן התורה, והענק הרך יגדל ויעשה עץ חיים וה' פריו למאכל טוב ועלהו למרופה, אבל בזמן ההוה בעמותי הרעות האל דור יתום עקבתא דמשיחא אשר היהדות בכלל ירדה פלאים מטה מטה, והאמת נעדרת, וחכמת אופרים חסרת, וכבודם לעפר חשבון, וחצי התורה ממנו והאלה וכוונת ביהמ"ד יוביתו, ובנינו העשירים בחרי להם דרך אחרת, לגמרי אחרת אשר לא שערם אבותינו, ופטו להם לפונה אשר במחשבה מזלזל זהב יאחז ובמעשה מושפן תפתח הרעה אשר שמים זו שמענו כדברי הנביא ירמ' (ב' י"ג) כי שמים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים וגו', ודבריו אלה מכונים לדבריו שם (ט"ז י"א) אותי עזבו ואת תורתם לא שמרו, ואמרו מזל בפתחתא דאיכה רבה הלואי אותי עזבו ותורתם שמרו מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה ה' מחזיקן למעט, והוא משום דאור התורה הוא אור גדול לאור עיני ההולכים בחושך והוא כפולה טובה להחליש את כח האור כמאמיל בקידושין (ל' ב') אם פגע

כלפי מעלה ויחזה כעין פיסת יד וקבלתן, ומבואר מזה דמיתת החכם הוי מכה בפלגים אבידה בפולה כי לבד מזה האיש החכם אבר אברה עמו גם חכמתו ותורתו ולכן אמר הכתוב על מיתת חכמים ולדיקים תרי פלאים בשחי חיותם להורות שהם קשים, וכ"כ למה, ואברה חכמת חכמיו, אין כתוב כאן ואברו החכמים או ואברה החכמה, אלא ואברה חכמת חכמיו היינו אבידה בפולה שאברה גם החכמה באברן החכמים, והוא אבידה בפלגים ולכן זה הפלא ופלא תרי פלאים בשחי חיותם מיוחדות, חד פלא על אברן החכם וחד פלא על אברן החכמה, וא"כ מצינו בפסוק זה הנאמר לשון הפלאה על אברן חכמת התורה ומזה אנו למדין דמה שא"כ והפלא ד' את מכותך דקא' ג"כ על שכתת התורה דעתיה הורה שבע"פ ששתכחת מ ישראל, וע"ז תהייה המכות מופלאות במספר עלום שלא נשמע עד הנה ומיבדלות משאר מכות כאשר בארנו:

וכן יש לנו לומר על הני תרי כהני ארזי הלכנון אירי התורה שהלכו לעולמם בשנה זו בזמן קצר, האחד ה' הגאון האמתי שר התורה מאיר עיני חכמים בהלכה הנודע לשם ולתהלה בכל אפי' ארץ בתורתו ויראתו עזרת הפארת ישראל מו"ה שלום מרדכי הבהן וצ"ל האבד"ק בערדאן במדינת גאליצא, שלום שמו ושלמה משנתו, ומרדכי ה' גדול ליהודים ורנני לכל אחיו ושמעו הלך בכל המדינות, עד אשר בא יום הפקודה יום המר הוא יום-כי בשבת שנחסר בו כי טוב ואין טוב אלא לדיק שנאמר אמרו לדיק כי טוב, בחמשה עשר לירח שבט זה היום אשר הוא יו"ט של ר"ה לאילנות שמעתי חונטין הפירות שעלה שרף האילן ממשיני הישועה ומשפט ברכה עליונה, ובו נוהג כל איש יהודי לבדך ברכת הנהנין על מיני פירות האילן, ונהפוך הוא אשר באותו היום נחרב המשיין מקור מים חיים ונקבץ האילן הגדול אילנא דחי' עץ עושה פרי אשר זרעו בו על כל הארץ, ונחקיים בנו והפכת חנוכים לאכל הנהנין נחמלק על ברכת אבליס תמרים הנינו ראש על לדיק כחמר, ואחרי אשר ספרנו לנו שחי ספירות שחי פעמים שבעה שבועות מהחל חרמש בקמה א"ת בקמה אלא בקומה, והנה קול על שפיים נשמע בני חמוני בני ישראל קול בת ווארשא תחיפה חפרש כפי' כי אברה כלי חמדתה כי גם עלי' בא יום הפקודה יום המר הוא יום השני בשבת שנחסר בו כי טוב ואין טוב אלא לדיק, ובארבעה ועשרים יום לירח זו פנה יוה פנה הודה פנה הדרה, ובתשעה ושלשים למספר בני ישראל הפלה ד' אה מכות' הפלא ופלא תרי פלאים בשחי חיותם, כי בזה היום של הספירה נלח שביטוד נלחו ארזאליס את המזוהים יסודי ארץ ונלקח ממנה צדיק יסודי ע"הם זקן רבנים וירושב בשערי תורה וזרוב הגאון החפיד

האירי פני תבל בתורתם ובזיו קדושתם והיו למופת לכל באי עולם, והנה כולם סעו למנוחות ואותנו טענו לאנוחות ואמנם עוד השאיר ד' לנו שריד לפליטה המה גאוני ישראל אשר היו במלח השנים האחרונה אשר הפיצו מעינות תורתם חולה בתורה הקדושים הנודעים בכל ישראל; אמנם בעת האחרונה אשר קרן התורה הולך ונתמעט בעוה"ר ובני עלי, המה השונים היקרים פרחי חמד הנותנים רוח טוב הגם מעטים, ורנה יחד הדור זה הקצרה לעולמנו זה ולקט מאתנו השונים המוכתרים, שבהם השתעשענו, המה שלשה הרושים הנאמנים גאוני גדולים קדושים ואזכירים אשר כל בית ישראל חי' נשען עליהם:

הראשון

הוא הארי שבתורה הגאון הגדול המפורסם, איש אלקים קדוש אשר שבו אין למלך רבן של ישראל אדומ"ר מדר"ר אברהם זצוק"ל מ"ה מסאבאמשוב (יא) ושי' לו הגאון הגדול המפורסם תפארת ישראל מהר"ר שלום מרדכי הבהן זצוק"ל מ"ה אברהם ברעזאן, והשלישי הוא הגאון הגדול המפורסם מהר"ר יצחק הבהן פ"י נענבריים זללה"ה אחד מיוחד מרבני קרית רבתי ווארשי! ועל דא ודאי יש לנו לכנות, כי אמנם נמשלנו בזה לאיש אשר חנונו ד' באור כל כלי חמדה, אבנים טיבות ומרגליות ורב פנינים ונאבדו ממנו אחד אחד עד שרק אחדים מאבני חפץ נשארו לו והתגמס בהם והיו לו לשעשועים, אבל כאשר בסוף גם מאבני חפץ אלה אבד העובים ויפסו שבהם אז בכה במר רוחו ולא יכול למלא נחם לנפשו הנהלאה!

כן גם הגנו אנוחנו, מעשים המה המרגליות טובות אשר נשארו לנו בעת הזאת אשר התנוססו לתפארת לעם ישראל, והנה מהם לקח מאתנו ד' את הנאים והמשובחים גאוני ארץ ולכן מר מיליל נפשו ותקונו על כנסת ישראל איכה ישבה בדד!

וכה יאמרו רבותינו ז"ל (פתיחתא איכה רבתי) משל לחך שבו לו י"ב בנים, מחו שנים החחיל מתגמס בעשרה ב' ומה עוד שנים ה' מתגמס בשנים וכיון שמתו כולם החחיל מקונו עליהם איכה ישבה בדד!

הקינה הזאת הגנו מקיינים היום, איכה ישבנו בדד בלי מנהיג ומנהל, והגנו כחורן

וזוה אחר שמחו את ירושלים וגילו בה כו' שיטו אחת משוש כל המתאבלים עליה כי כל הרוים להתאבל עלי' לריים תחלה לקטו להם מושג משמחות וגיל שסיו בסיכל מלך ומהו ידשו האבדה שאבד לו למשן המתאבל עלי'. וזה ג"כ הטובה אגרא דהספדא דלוי' מלשון דלו עיט למרוס, שהוא לשון הנבזה למעלה. וזה אחר שהשכר שיקבל הספדן הוא על אשר ידלה ויגביה למעלה מעלת הספד ע"י הזכירו מעלותיו ותדומות מדותיו ואז יעצרו השומעים ערך האבדה שאבדו ויבכו עליו כראוי לערכו ע"ש היטב דבריו הנחמדים:

ולכן

למשן הבין את אשר אבדנו ע"י מיתת הדריקים עלינו לזיר את היקר והתפארת שהי' לו בעת שהדריקים היו בעולם ומהו נבין מה אבדנו במיתתם:

והנה רבותינו ז"ל אמרו שקולם מיתת דריקים כשריפת בית אלבינו (רי"ד ד' י"ח ב') ולר"ך להבין הדמיון שבין בית ד' לזריק ישראל? ואמנם כאשר נשים לב נמצא כי תעודת הבית הגדול והקדוש ותעודת דריק וגדולי ישראל שניהם יחדיו יתאימו בתכליתם ומטרתם, ולכן שריפת בית ד' עם מיתת דריקים שקולם הם לנו ואחים לנרם הנם אלבינו: הן שמענו וגדע ואבותינו ספרו לנו איך היו ימים מקדש ועם ישראל שכן בארנו וישבו אחים יחדיו איש תחת גפנו ואיש תחת תאנונו וסיה לקס במים

זכר צדיק

(יא) פ"א דברו בפני אחריו ז"ל הכיח מנודל מדרגתם של רבותיו הגאונים הקדושים מהר"ם ז"ל מקאק, מהר"ם ז"ל מנור, ומהר"ם ז"ל מאלכסנדר, נענה אחריו ז"ל באנחה שנס אדמו"ר הגאון הקדוש מהר"ם ז"ל מהשכשכא הוא מלכות הכרית (ויכר הי' שהתאנח על מיעוט ערך פאנו) והתפלא מה שחמס איש בספרו הכהיר אנלי סל, "ועירא דלא מן הכרית" דאס הוא אינו מן הכרית מי המה הכרית, ופ"א אחר לי עליו ז"ל שנשתחו היא נשתח תנח ר"ע ואחר לי בזה אמה ענינים:

שמעתי מאחריו ז"ל שהחחיל להחזיק ברכו האדמו"ר הק' ז"ל מהשכשכא כימי חרפו כקאק ע"י מעשה שראה בו גודל מעלתו בחידות ונימוס ד"א (ומה טובל להוכיח קצת מהותו של אחריו ז"ל כימי חרפו איך שהי' מוקיר

ואור הכהנה, ולכן אמרו חז"ל הוזהר שיתביש ידיו
ושישיר ילדיו וימחק שלחן גשפון וינטרס בדרוס
(ב"ב כ"ה ב') :

אבל הן כל אלה היו בעת שירושלים היחה בנזי
על חלה וארמון ישיב על משפטו אז השינו
שפעת ברכות אלה ביתר שאת יותר עז, ואז אשרי
עין ראתה כל אלה ואמנם עתה הלא למשפט און
דאבה נפשו !

מעט אבדנו כל אלה וגילנו מארצנו מקורי הפרנסה
דללו וחרנו וההשפעה שאלו מקבלים הוא
אך מעט מהמזית ההשפעה שמקבלים האוהבט וכמו
שאמר רוד המלך ע"ה, נחת שמחה בלבו מעת דגנס
ותירוס רבו, ומיום שחרב ביהמ"ק אין לך יום שאין
קללתו מרובה מחבירו ותלא עט ספר לתאר את כל
הערות והתלאות. שקראנו במשך שבעה בגלות המד
הזה ! והנה זה בנוגע למגב החמרי, אבל מגב הרוחני
עוד רע מזה כי בעוה"ר נוטל מאתנו זיו החכמה
אבד חזון מאתנו ואנחנו כהולכים בחשכה כי מי
מאתנו יודע הלכה על צורי' להבין טעמי התורה
ועמקי סודותיה בראוי וכ"ז קרה לנו מיום שחרב בית
המקדש בעווננו ומקום שפע האורה חדל את אורו
והשפעתו והגנו מנששים כעורים קיר ונקוה לאור
ואין !

ורבה אם נשקוף ברוח התורה על תכונת חכמי
ישראל נראה ונמצא כי את אשר ה" לנו
מהבית הגדול והקדוש עת עמד על חלו, זה ממש
דרמותו וללנו ה" לנו גם מאלה חכמי התורה והחושב'
וביותר במשך ימי גלותנו :

צדיק הדור הם הממשיכים שפע פרנסה והללחה
עבור עם ישראל כאמרו ז"ל (ברכות י"ז ב')
כל השילוש כלו מון בשביל חנינא בני' וכל צאי עולם
מונים בזכותם והם המנינים על הדור שלא חבא
עליהם רעה מ"ו ומבטלים הגזרות בכת תפלתם
כאמרו ז"ל על ותגור אומר ויקס לך, שהקב"ה גורר
גורר והלדיק מבטלה ; הלדיקים וגדולי התורה האלה
הגם עומדים הכן בחומה צורה לעמוד בפרץ להקריב
רוחם ונפשם עבור כלל ישראל לעת מלא לכל תאוונה
עליהם רע, ואמנם עוד יותר עושים חיל בנוגע
למנעם הרוחני של עם ישראל הם המורים לעם ד'
דרכי ד' אשר יעשון הם יספיעו עליהם מיו חכמתם
ותבונתם ומאירים עיני העם להבין עמקי דרכי התורה
ולשער בשער מפעליהם תמים דעים להלביב לבם
לעבודת

זכר צדיק

מוקד מעלות המידות, כי האדמו"ר הק' ז"ל מוכתשכא נהפרכה אז בבר כל ארץ שוין וגלגליש לנאון וקדושים :
פ"א ה" אדמו"ר ז"ל עם רב צדיק אחד בדורנו שלישיאל אהל האדמו"ר הק' ז"ל כשאכשכא ודמו"ר ז"ל עשה פעולה
לכבודו ולפלא הרבה בחורה באותה פעולה, ואדמו"ר ז"ל לא לקה הכל בהשלטו, ואחר הסעודה שאל האדמו"ר
ז"ל לאדמו"ר ז"ל העם ואמר לו כי חושש ה" לכבודו של אותו צדיק שידוע לו, כי אין דרכו, ליבא ולימן בפלפלה
של תורה, והנה האדמו"ר ז"ל מזה :

בחיות ונאליס כל טוב וברמים וייתים אשר לא נטעו
וכל שפעת חזון לחם ומים ה" להם למחבה, גם
משלו באולרות זהב ובמבטוי כסף, וכל חלי וכל
מכה לא שלט בהם כהבטחת ד' ע"י משה עבדו
נאמן ביתו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים
עליך כי אני ד' רופאך (שמות ע"ו כ"ו) והנה זה ה"
בנוגע למנעם החמרי, אבל עוד יתרה ה" להם כי
זכו לשפע חכמה וגבורה מאת ד' ותקבלה לרעין
הפלה משה שבקש שהשרה שכינה רק על ישראל ותמן
לו כן ה" כדרשתם ז"ל ע"ו (ברכות ז' א') אקרא
דונפלינו אנו ועמך כו' ; והנה ה" עס ד' לאור גוים
לפקוח עינים עורות להוילא ממסגר אסיר ומבית כלא
יושבי חושך כאמור (ישעי' מ"ב ו' — ז') והנה כי כן
מן עס ישראל מאת ד' בשני מיני הלחות :
הרוחניות והגשמיות, שקראום הקדמונים שלימות
ראשון ושלימות אחרון :

ואמנם אם תשאל מאין מלא לו העם הנבחר את
כל אלה ומה האמצעי אשר על ידו
הושפעו עליהם שתי השפעות הטובות האלה ? הנה
ע"ז אעך ; הבית הגדול והקדוש אשר ה" בני עפי'
זווי ד' הוא שהמשך עליהם שפעי ברכות אלה משמי
מעל ; כי אמנם על הבית הזה אמר ד' למשה ערם
הבנותי, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כ"ה
ח') הבית הזה ה" בני צדיקי חכמי מרשים המושכים
מחשבות טובות וקדושות, וכל כליו היו עשויים עפי'
זווי ד' אשר בס היו מעולפים אלפי רבבות סודות
המכונים מול פני הקדש כאמרו ז"ל ביהמ"ק של
מטה מכון כנגד ביהמ"ק של מעלה, בו עמדו כלי
הקדש הארון והמזבחות ; שמה נקבנו ובאו יחד רבבות
אלפי ישראל לשפוך לקון לחםם לפני ד' בקול רנה
ותודה, כאמרו ז"ל, בניי לתלפיות חל שכל פיות
עונים צו' (ברכות ז' א') שמה נגשו כהני ד' להקריב
לפני עולה ומנחה זבח ונסכים ושמה נתקבלה תפלתם,
משם יצאה אורה לעולם כאמרו ז"ל (במדרש רבה
פ' בהעלותך) שמפני זה עשה שלמה חלונות לרות
מבפנים ורחבות מבחוץ כדי שיהי האור יוצא מביהמ"ק
ומאיר לחון עי"ם, והנה כי כן קבלו דרך שם את
שתי ההשפעות האלה שפע אור הרוחני, ושפע ברכות
ד' בנוגע לנרכיהם החומרים לחם ומים וכל אשר
לרכיהם, וכבר אמרו קדמונים ז"ל שהשלחן והמזבחה
ירמוזו על שתי השפעות האלה כי השלחן רומז על
פרנסה ושפעת העושר, והמזבחה רומזת על התורה

לעבודת ד' וליראתו ולהשיב רבים משון נמלא כי הם להם כמו ביהמ"ק ממש שנס הם צבא נדקתם וקדושת תורתם מחשיבים שפעי שהי ברבות אלה ממקור העליון ומאזרים תמיד לעולם:

ובזה חזי מבין מה שנתן בנא בן בועט ענה להורדוס לבנות הביהמ"ק וא"ל הוא ככה אורו של עולם ילך ויעסוק באורה של עולם (ב"ב ד' א'), כי החכמים הם המאזרים לעולם והמפרסמים האמונה הטובה בקרב בני ישראל ומלמדים אותם דרכי התורה שהוא אורו של עולם וכמו שידוע פירוש הקדמונים על אמרם ו"ל מרגליות היתה חלוי בוארו של אצט"ה וכל חולה שרואה אותה מיד נהרפא וכשנפטר אצט"ה מן העולם תלחה הקב"ה בגלגל חמה (ב"ב ע"ז ב') והכוונה כי אצט"ה הי' פה החפיק מרגליות שכל חולה בתולי הנפש כשנמצא דברי פה קדשו ונזכרו הטוב מיד נהרפא כי הוא הי' עמוד התורן שפרסם דרכי ד' ואמונתו, וכשנפטר מן העולם תלחה הקב"ה בגלגל חמה כי הבריות יודעים ומאמינים בד' ע"י הגלגל חמה וכמו שאמר דהמע"ה השמים מספרים כבוד אל' וכו' והדברים עתיקין, נמלא שהלדיוקים עושים פעולה המאורות הגדולים אשר נטע אלקים ברקיע השמים, וכמ"כ הביהמ"ק הי' מאזר עיני העולם בהראות בו זיו שפע החכמה וע"י הנסים שנטעו במקדש תמיד ע"י הכירו כח קדושת השם, לז"ל בנא בן בועט כי לאשר הורדוס הרג חכמי ישראל ומנע אורה מן העולם כי לא ירעו איך לדרוש את ד' לכן אסב' עליה שיבנה ביהמ"ק וע"י יגלה כבוד ד' על כל בשר להאיר עיניהם במאזר של תורה:

בזי היו הנבזרים אשר נלחו בכל עת המלחמות נגד שונאיהם אשר רצו להכחידם מני? האם לא חכמי התורה ולדיוקין, כי מלחמות הגלגול של בני ישראל לא היו צבא ידם וגבורתם ע"י המרצ והחנית כי לא באלה חלק יעקב וכמו שאמר דהמע"ה, כי לא במרצם ירשו ארץ חזרוטם לא הושיעה לנו כי ימ"ך וחרוץ ואור פניך כי רנית (תהלים מ"ד ד') ובה אמר גם זכר' הנביא, כי לא בחיל ולא בצבא כי אם ברוחי אמר ד' אבאות (זכר' ד' ו') וגבוריהם היו מנצרי ישראל כמו שקראם החכם מכ"א בשירו הקודש באמרו, ששים גבורים סביב לה מנצרי ישראל, כלומר שגבורתם לא הי' גבורה טבעית רק מוסד ששם ישראל נקרא עליהם ובה הי' הכח שזעלו שונאיהם לפניהם, וכמו שאמר דוד אל גלית הפלשתי אחת בא אלי במרצ ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם ד' לבאות כו' (שמואל א' י"ז מ"ה) וכן אמרו ז"ל על ובה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שזכות מלחמה? אלא, בזמן שישראל מסתכלין

כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו נולחים ואם לאו הי' נופלים (ר"ה כ"ט א') במשנה) ובהשקפה ראשונה נריך להבין למה תלה הדבר במשה? אלא הי' חלוי בכלל ישראל?

אך הכוונה שמה ראה שאם יעשו רעונו של מקום לא יוכל האויב לשלוט בו ולכן שוררם לשב אל ד' בכל לבבם ונפשם ומעשיהם הטובים יהיו כלי קרב לגנא את האויב ברוח ד' אשר בקרבם, ובה פירשו המפרשים דברי אדוניו דוד בקוננו על שאול ויהונתן בנו ויאמר, אך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה! (ש"ב א' כ"ז) כי הלוטם במרצ ובחנית אף אם הוא יכול שדוד במלחמתו מ"מ כלי זין שלו נשארים והעד ע"ז מרצ גלית הפלשתי שהי' בידו אחימלך, לא כן הצדיקים אשר הם נולחים רק ברוח קדשם ובכח תורתם אם ח"ו יפלו בגופלים גם כלי מלחמתם אובדים עמם והוא פירוש יפה:

ורגלה כי בן מאז משולם הי' עמנו עם הרוח ואשיהם ומנהיגיהם נלחו ביום קרב ברוח התורה ובשם ד', אמנם הם היו צריכים לעמוד בראש השם לא למען הנאחם ולהגדיל כבודם ועשרם רק להיות מסורים צבא נפשם וגופם על העם ולשפוך נפשם על מזבח אהבת העם. וזה יובן לנו אם נשים לב להבין תפלת משה איש האלקים אשר שפך לפני ד' טרם הפירו מאת ישראל לטח באור פני מלך, ובה אמר: יפקוד ד' אלהי הדרותם לכל בשר איש על העדה; אשר יא' לשניהם ואשר יבא לנפיהם ואשר יוליאם ואשר יביאם ולא תהי' עדת ה' כלאן אשר אין להם רעה! (במדבר כ"ז ע"ז י"ז) אשר בהשקפה ראשונה נמלא כמו שפת יתר וכפל דברים בתפלתו הזכה כאשר יבין כל רואה?

אמנם נאמר: הנה הרועה ישראל האמתי נריך שימלאו צי ארבעה תבניות אשר אפרטם פה; א' נריך שהי' גדול בתורה ובחכמה ושיהי' נעלה בזה על כל בני גילו. ב' שהי' מוכן בכל עת מלא לנאח ולבא לפניהם להנחותם בצלחו הטובה ולעמוד בפרץ ובכח גבורה העשוי לכלי חת להגלים ממוקשי רעתם צבת לר להם. ג' שיורה להם דרכי התורה והחכמה להוביחם בשער ולהורות להם דרכי ארצה ולשפוט בין אדם לחבירו. ד' שיהיו מוכנים תמיד ודמו על מזבח אהבת העם ויאבהם אהבה עצמית טהורה לא לסובת עלמו להגדיל ע"י עשרו וכבודו, אלה הנה הארבעה דברים אשר נריך להיות מוכתרים בהם האיש העומד בראש העדה הקדושה עדת בני ישראל הורע הנבחר:

ובאמנה כי בלחו הנהו מילי מעלימות היו פ' במשה: זה משה האיש אשר עלה למעלה על סולם התורה והחכמה מה דלא אחי' איש על נפשם

ואמנם כשמרגליות טובות כאלה נלקחים מאתו הנה לשלום מר לנו מר !

דה! כמה יתנו מעטנו בזכרנו יעפת הוד קדושה גאון ישראל ותפארתו איש אלהים מסאכטשאב זללהיה, מי לא ידע גדלו בתורה אשר כל רז בגולה ובנסתר לא אינם לי ואיש אשר רק זכה לראות פניו אף פ"א מיד הכיר בו די רוח קדישא ב"י וכי פניו היו כפני השכינה, ומלבד גדלו בתורה ה"י אהב ישראל בכל לבו ונפשו, את תלמידיו אהב כבניו ממש וכל תלמיד הבא אליו רעב לשמוע דבר ד' י"א שבע מלא וגדש בדיעות התורה וטפוסיה, וכל איש שבא אל ביתו להזכר לפניו לטובה קרבו ובימין לזקן וה"י מלטער בלערו ונהלהו בעצמו הטורה והתפלל בעדו לד' ומענותו הגדולה ראו לזין אשר לא דבר מעולם בגנות שום ת"ח או מחבר, ודכירנא שפ"א שמעתי מפיו הקדוש ז"ל שער חומתי הגאון הקדוש אדמו"ר מקאצק וצירלדה הלך פ"א לשי"ל בדרך בלוית החסיד המפורסם מיהל"ה מטא"ש ז"ל, ובלכתו בדרך קטף ר' ז"ה פרח אחד קטן ממקום גדולו בדרך, אז הקפיד עליו האדמו"ר מקאצק ז"ל ואחר לו בזה"ל: דע לך שלפעמים פ"י השחתה פרח קטן או עשב קטן שלא לזורך יובל הארץ להדחות ממחלתו של הקדוש ע"כ, וע"ז ס"ס הוא ז"ל ואחר הנה לנו רואים שפ"י פרח אחד ידחה לפעמים האדם אם יגע בו לרעה מעתה עמו"כ שיוכל לסדחות אם יחרף איש ישראל או ידבר בגנותו ובפרט בגנות ת"ח, אלה דפתיח (ושבח גדול הוא זה לגאון בישראל כי כן הביא הגאון חיד"א בשם הגדולים שמש"ה זכה הב"י לחבר חיבוריו שנתקבלו בכל ישראל ונקבע הלכה כמותו מפני שמעוררו לא דבר בגנות שום מחבר ע"ש היטב):

א כי למותר הוא לספר בשבת גדולת תורתו כי אה"י כהלל את השמש בחצי השמים, בב"י הנני להראות לפני הקורא איך מ"י הגאון הגדול הצדיק המפורסם בעל נפש ח"י זללהיה תאר את עוזק שכלו הוץ באופן פלא כאשר כתב אליו בתשובה לאו"ם ס"י ב' וז"ל הטור: והנה מאז מלתי אמונה לכבוד גאונו כי לעמים לגדול מסירות שכלו אשר יזכר כמראה הבזק יסקור הכל בסקירה אחת ואנכי בענייני דרך אני להאריך ולבאר, ולפי הפרט נכתבה תשובה זו בעת שכבר ה"י הגאון בעל נפש ח"י ג"כ מפורסם לגאון והיו קשים מיני ז"ל טובא ובכ"ז כתב אליו בדות ענוה כזה ואמנם זה פלא! ואכן מה נענה בחר"י? וחבורו הטור אשר ראיתי רק אפס קלחו הוא ס' הקדוש, אגלי ט"ז גס הוא יורה על עומק שכלו וגאון עוז כידוע לכל הוגה בו; ודבר שפתיים כזה אף למותר הוא כי הלא שעריו היו פתוחים לכל דורש ומבקש ד' הן בתורה והן בעבודת וביחל ד' וטל

יבשה כמותו כאמנם ז"ל חמשים שטרי בינה נכראו בעולם וכלם נחסרו למשה חוץ תאחד (ר"ה כ"א ב'); הוא הגבר אשר עמד לפני פרעה כחמר מקשה וברוח ד' אחר לו שלח עמי ועבדוני, וכל עת וכל שעה ה"י מוכן לעמוד לימינם ביום קרב וכל מחסוריהם רק עליו; הוא הורה להם דרכי ד' ושפט בין איש לרעהו הדבר הקשה הביאו אליו; אמנם במדה האחרונה ה"י מליץ באופן נפלא רחוק ה"י מתאות בנע וכל אחד מישראל ה"י יקר לו כנפשו ולא נהנה מהם אף בלצב קטנה כאשר העיד על עצמו לא חמור אחד מהם נשאתי (במדבר ט"ז ט"ו) ע"י פירש"י שם, וכאשר חטאו ישראל בעגל וד' אחר לכחם השליך נפשי מנגד ואמר, מחני גא מספרך אשר כחבת' (שמות ל"א ל"ב) נמא' כי תכונות היקרות האלה כלם נקבנו במשה רבינו מהימנא באופן פלאי: **ורבן** כשנודע לו מפי ד' כי קרוב ק"ו שפך חפלות בעתה פני בוחן לבות להפקיד עליהם במקומו איש שגם הוא ה"י מוכתר בעטרת המעלות האלה: ולכן אחר יפקד ד' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה וזה היסוד הראשון שה"י איש שיעלה בתכמתו ובתכונותו על כל אנשי העדה, וגד הב"י אחר, אשר ילא לפניהם ואשר יבא לפניהם שיתלב תמיד בעבי גבי מגינו לעמוד בדרך ולהגן עליהם וללחום מלחמותיהם, וגד הב"י אחר: ואשר יזיחם ואשר יביאם כי יורה להם הדרך אשר ע"פ ילאו ויבאו לכל ימעדו מחקי ומצות התורה, וגד הד' אחר ולא תה"י עדת ישראל כלאן אשר אין להם רועה, כי יס לפעמים רועה אשר לא ידעו טובה האין רק טובה עצמו כי יבא על שכרו, אבל יש רועה אשר הוא מסור לאהבת האין להלהם במרעה שמן וטוב כדי שיגדלו וישמנו וישמרום בכל עת לכל יהיו למרחם לחיות טורפות, ורועה זה הוא לא בבחינה, רועה זה עצמו רק הוא, רועה זה האין וזה אחר ולא תהי עדת ישראל כלאן אשר אין להם רועה כי אף אם יהי להם רועה ולא יהי לבו ונפשו מסורים לטובתם יהיו כלאן אשר אין להם רועה להם, רייקא אך מנהיגם דרך, שלא יהי רועה לעצמו רק רועה את האין ומסן הלהתם ולדעתי הוא ביאור יפה בהפלת משה איש אלהים זה וכאמור:

ואם כי לא כל רועי ישראל היו מוהיגים בארבעת תכונות האלה, אבל נמא' הרבה הרבה דייקים טרעם אשר דרכיהם היו מתאימים לכל התכונות האלה, אשר עשו בגדלם ובתורתם על כל העם, ואשר עמדו למשען בעת צר להם וילאו ובלו לפניהם בחזרות מלכים ורוחנים לפקח על עסקיהם ואשר הוכיחו לעם להשיבם לדרך הטובה, והשליכו נפשם ונפס ומאסו בתמורות התבל והיו נחושים להעם בכל לבם ולדרוש אחרם והלהתם.

ישיבה, דברא דהקפיד שלא לשפרו יותר משלשים יום ואף עברו על זממם להספידו כל י"ב חודש? **אך** הענין כי רבנו הקדוש ידע אשר חוטלת ההספד רב הוא לעורר את העם לשוב בתשובה לר' וגם כי בהזכיר מעלות הנספד ידבקו גם המה בדרכיו אבל זה בימים הראשונים לפטירתו אבל כאשר נחשן הדבר קצת אינו עושה עוד שום רושם, ולכן דימו שאחר ל' ודאי לא יועיל ההספד במאומה ולמה יספדוהו. אך החכמים שכל רגע הרגישו חסרונם כעין שאח"ל על רב. נח נפשי' דרב וזכרת מזוגל לא גמרי' (ברכו' מ"ג א') ובכל עת שהי' להם דבר כחוס כחוסה' ולא ידעו לפרשו מיד מזכרו מהעורר רבן ולכן ספדוהו הרבה ירחי כהא, ואמנם הם פסקו מלספרו אחר שנה מפני שיעור נשאלו לו בבני ישראל גדולים וטובים כאשר ראינו הדור של תנאים ואמוראים גדולי תורה שפמנו אחריו ולכן אחר שנה לא הרגישו כבר בהעדרו, לא כן אנו שבמחיר התורה מתמעטת והולכת וכלי הפרזה על המדה אין לנו עתה גאונים כאלה שימלאו את מקומם ולכן אין קץ לדמעות עינינו אשר נשפוך כמים ואף אחר שנה ושננים לא נשכח את הגאונים האדירים האלה ועלינו לקונן ולומר לר' זכור ד' מה הי' לנו הגדולים והקדושים שהיו לנו עד עתה, הביטה וראה את חרפתנו כי הנונו הובלים עמה חרפה ובוז באין חכם מהל ומחזיק בדינו כי מי יורה דעה ומי יבין שמועה להאיר עינינו במחור ההושק? ואמרו באגדת הפועלים (ב"ח פ"ו א') בד נח נפשי' דרבה בר נחמני נפקו אביו ורבא לאעטוקי' ב', לא היו ידעו דוכתי' אולי לאנחא חזו לפני דמטללי וקיימי אמרו ש"מ הסם הוא. וכל מעיין בדרך יראה שכוונה נסתרה לוטה בשמלת הספור הזה?

ואמנם הנה כבר הבאנו כראשית דברינו שעיקר ההספד הוא לספר בשער מעלות הנספד בבדי' שיסמנו החיים וילמדו לעשות כמעשהו, אמנם זה אפשר באים שנקל לאחורו בחאריו הראויים לערכו, אבל בזאת גדול הדור גאון התורה לדיק וחסיד המוכתר בכל מדות טובות שמתו חכמים. איש כזה דומה לאילן ששרשיו מרובים וענפיו שניין עד שכמעט בכלי אפשר למלא השרש העקרי שממנו נול האילן והענף היותר שורי' והיותר מתרבות אשר ממנו פרו מלא, ולכן בהתאסף ראשי עם המה גדולי וחכמי ישראל לקונן על האדם הגדול הזה רבה בר נחמני דהוא עיר וקדיש מן שמיא נחית וילאע נשמתו בטורה עמדי נבוכים ולא יכלו למלא הנקודה המרכזית באיזה השבחו יקדימו לאחור לפני העם הזה ועל איזה מדה טובה יעמידו יסוד להספד. (אבל בד נפקו לאנחא) וזה אמר לא היו ידעו דוכתי' היינו המקום והנקודה שבו יתארוהו לפני השומעים, אבל

וגם רבנות אלפי ישראל אשר נהנו ממנו ענה ותשי' ואם אדם גדול כזה נעדר מאתנו אין קץ לדמעות אשר נשפך מים על הלכת מאתנו ארון האלהים! **והשני** לו במעלה הוא הגאון הגדול הדיק **מבערואן** זוק"ל אשר הי' בקי בכל מקצועות התורה וחבורי טהרה שלו נתקבלו בכל ישראל ואם כי לא הי' במדינתו בכ"ז פנו אליו כל החכמים ויושבים על מדון בכל הדבר המוגע להלכה ולמעשה והוא השיב לכ"א ברות תורה וחכמה וחבוריו, דעת תורה' ושו"ת מהרש"ם איזה חלקים ומשפט שלום ועוד הגם נר לרגלי מורי התורה ולומדיה, וגם הוא אינו כי לקח אהבו אלהים! **והאחרון** הכביר הוא הגאון המפורסם בר"ה יצחק דברדון פייגענבורג זוק"ל שיסב על כסא הוראה בווארשוי כחמשים שנה והי' גאון גדול בתורה ובקי בארבעת חלקי הש"ע והי' בנעריו תלמיד מובהק לדמו"ר הגאון הק' המפורסם מהר"ם זללה"ה מגור, וזה וזכה את הרבים באחרית ימיו בהוציאו לאור קונטרסי. שיערי תורה' שעי' יתחברו חבתי התורה ליבא וליתן בהלכה ובפשוט ומעת החלו ללאת לאיר הדפוס נדפס בכל קונטרס הרבה מחורשיו המלאים באגרי טעם ובפסול נעים לאמנה של תורה, ומלאכה גדולה עשה בהגיהו ז"ל ספרו הגדול דרבתו יהונתן זוקללה"ה הוא ס' האו"ת שהי' מלא שגיאות וטעויות הדפוס והוא הקלו מכל משכול והסיוף עליו דברי הגהותיו והערותיו, ואנכי וזיתי להכיר אך מעט מתרומות מדותיו ומעלותיו דהגאון ז"ל אשר עם כל גדלו בתורה הי' עניו גדול וספל בדיק וקרב כל אדם בסגל פנים יפות ודבר עם כל אדם במתינות וברוח חן.

הנה אלה החכמים היו גאונים וקדושים תפארת יסורן שלא הניחו כמותם בדורנו! ונעוה"ר נתקיימו בנו דברי חז"ל לדיק נפטר מן העולם רעה בזה לעולם שנאמר כי מפני הרעה נאסף הדיק כו' (סלה סנהדרין ע"ג) כי בעוה"ר חיו לנו על שברנו כי המרגליות הטובות אבדנו בעוננו ועתה החוסך יסבה ארץ שמש וירח קדרו וטובכים אספו ענהם, וקרב התורה יורד בעוה"ר ומצב עמנו בחומר וברוח הולך ירע ומכל לר ירדפנו על זממנו ואין מי יגן בעדנו!

ואף כי מעט פטירת הגאון הקדוש מסאבטשאב זוק"ל עבר כבר יותר מתריסר ירחי שהא ומלנו לרז"ל (כהובות ק"ג) שאף לרבנו הקדוש לא ספרו יותר מתריסר ירחי שהא ואף נוסף אהמנו לעורר עתה הספד אחר עבור הזמן הזה?

אך כשנעי' היטב נמלא כי עוד לא כלו ימי ההספד והוא נקדם להבין דברי חכמים שעברו בזה על זממם רבי שאמר להם לאחר שלשים יום הושיבו

כד נפקי, לאנחא היינו בראיתם בני הגולה הרושים בשדות אחרים וחיו נפרי, דמשללי וקיימי הכונה כי ישראל נמשלו לנפול וכמו שאמר שלמה המלך (משלי כ"ז ח'), בנפול מודדת מן קנה בן איש יודד ממקומו וכן כחכ רש"י ז"ל בפרשת לך על הפסוק ואת הנפול לא בחר ישראל נמשלו לנפול ע"ש, וכה אמר הוה"ק פ' תלז בהוספות ובחקוני זהר תקונא שתיחא ד'שראל הם בנפלין דמשלפין לאחא דא שכינא ע"ש, והנה הם ראו שהנפלים הם בני ישראל משללי וקיימו שההכלים כללים וקרני השמש לא יגיעו עדיהם כי הנדק הנמשל לשמש יטול מהם והמה כעורים מנששים קיר ובחשכה יתהלכו, כי חזל מחלם הנער הגדול בעל הכנפים אשר ספק באברתו על בני נחלי ואפרוחים ונהלם ברות קדשו בתורה חכמה ויראת ד' ועמה הנה חלף ואינו! אמרו ש"מ, ההם הוא' כלומר שם נקודת המרכז ומשם יתחילו לאחר איך אבד אדם גדול וחשכו המאורות וספינת ישראל נשארה בלי קברניט ומורה ומנהל וכו' עוררו את העם לבכות עליו, כן גם אנחנו נטלו מאתנו מאורנו ואור שמחנו והגנו כלפנים דמשללי המהכלים כללים בקרית חילוט בעוה"ר ואין מנחם!

אני ערם אכלה לדבר אטיף עוד נטפי דמעות תמות אל הנאד המלא על כל גדומו על פטירת יד"ג אהוב לבי הרב הנאון המנוח המפורסם מורה אברהם יצחק הלוי זצלה"ה אבד"ק זאנאווא בן להאי נכרא רבא הגאון מוה"ר שלמה הלוי מקויל זצלה"ה הנקרא בפי כל ר' שלמה פוגר זצ"ל:

הרב הגאון הזה ראוי הוא להוכר בק ב גדולי ישראל כי מעורו הרבין תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה שביניהם הרבה מ"ח מפורסמים ועד ימינו האחרונים לא מש מאהל תורה והתורה בחסידות ופרישות ודרכי הקבל היו מוזרים לרוב ויהי נעלה במדות תרומות ושנק לן חיים בב"ח גיבן העבר תגלגלה ועל האי שופרא דבלי בעפרא קבלינא! ד' ינחמו:

ורס"ים בנחמה הגני מליב בזה דברי רבותינו ז"ל (מדרש איכה רבתי ב' י"ג) בפסוק מה אשיך כו' אמרו בזה"ל, מה אשוב לך ואנחמך ר' יעקב דכפר חתן אמר לכשאשוב לך אנחמך לכשיגיע אותו היום שכתוב בו, וכשנב ד' לבדו באותה שעה אנחמך כו' ע"כ, ודברי המדרש הללו אין להם מוכן לכאורה?

אך יראה לבאר עפ"י מה שראיתי בשם בעל מדרש לפרש דברי המקור (איכה א' ט"ז) על אלה אני בוכי עיני מיני יורדה מים כי רחוק ממני מנחם משיב נפשי היו בני שוממים, כי נכר איבד, ופרש כי אמנם שמים סגור קומת העורבין המד, א) העדר

וכבוד עשו לו כמותו — מלמד שהשינו ישיבה על קברו נביא מ"ז ע"כ):

הז"ל אמרו: שקינה מיתתן של לדיקים כשריפת בית אלקינו (ר"ה י"ח ע"ב) וזר"ל להבין את היחס וההשתוות של ב' מיני הפורעניות הללו ז"ל: כדרי

אור הרוחני וכבוד התורה שאבד וגם כי כבוד ד' מחולל, והענינות המשפיעים שפע החכמה נפסקו מהם, ב') הלות והתללות שמלאו את גופם בהיותם נתונים בידי לר ויטול מהם שפע פרנסתם הוא שפע החמרי, והנה ירמו' שה' נביא ד' לא שם לבו לכל תללות הזמן אך בכה על העדר מקדש ד' וכבוד שכינתו החופפה רחוקה מאתו, אבל קטני הדור שלא יבינו יקרת הערך האבדה הרוחנית בכו והתאבלו על כבודם שניטל מהם ונחמו ביד לר וי"א על אלה, אני' בוכי כלומר אני המבין ויודע, אני' בוכה על כי רחוק ממני מנחם משיב נפשי, על כבוד השכינה שרחק ממני, אמנם, היו בני שוממים היינו בני שהם קטני המדרגה היו שוממים על י' נכר איבד והגם נתונים חמרי למשול עליהם להרע להם ודפח"ח:

וזה כיון המדרש, בשאשוק לך כלומר בשתשונו לך היינו שהבין לבכות על העדר כבוד שכינתו כמו שאמר מחלוקן עמה על כבודך, ומבין כי העיקר הוא אשר יהי' נשנב ד' לבדו ביום ההוא' כי באורו אור יהי' לנו, באותה שעה גם אנכי אחוס על כבודך והנאלך מנוול ואי אנחמך וזה באור נכון לשניד בדברי המדרש הנ"ל:

בבית נאמר על העדר הנדיקים כי אם שלפי שנאמרו הגנו אובדים ע"י מיתתם שתי ההשפעות הרוחניות והנשיות אבל עיקר בכיתו לרין להיות על העדר כבוד התורה וענ חלקה לרין האלהים מאתנו ואז ישוב ד' וירחמנו ויקים בנו החיון בלע המות לנלח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים, וינחם אותנו להניח חשקנו ולהורית עלינו אורו וזיו שכינתו ויכנה ביתו כבתחלה ויכנה לחיות בנחמת ליון ירושלים בבית!

דברי הכותב בדמע מילר בלתי עמו העלוב ומלפס ליסועה, יצחק מאיר הארנשטיין התפ"ק.

סימן דח

הספר ד'. סאת כבוד הרב הג' המובהק חו"ב עריו לגאון ולתפארת המפורסם דתהלה סיע"ה בקש"ת סהור"ר שלמה יוסף ועווין נ"י אבד"ק קאזמיראוו

צדיקים במיתתם.

וכבוד עשו לו כמותו — מלמד שהשינו ישיבה על קברו נביא מ"ז ע"כ):

הז"ל אמרו: שקינה מיתתן של לדיקים כשריפת בית אלקינו (ר"ה י"ח ע"ב) וזר"ל להבין את היחס וההשתוות של ב' מיני הפורעניות הללו ז"ל: כדרי

הכל מאוחד ומקושר, וכל נתיבותיו שלום".
הקשר השלישי — ישראל — מתאים גם הוא לבי' הקשרים הראשונים באותו המובן שזכרנו. ישראל נ"א ח'ד בארץ. כל איש האומה אינם אלא כאברים פרטיים של אדם אחד שלם, אשר כל רמ"ח אבריו וכס"ה גידיו מעמידים ביניהם גוף אחד שלם: כלתי מחולק וכמו"כ כל בני האומה הישראלית הפרטיים מעמידים ביניהם גוף אחד שלם. האומה יודוע מה שביארו בכמה ספרים את המאמר, אחס קרו"ן אדם, דהכוונה דישאל נקראים אדם אחד שלם (וזהו במובן השם, אדם מפני שאינו בא לעולם בלשון רבים כמו איש ואישה וכדומה), ולכן גם לישראל יתן השם, שלום, כמו לאורייחא ולקוב"ה, ולא מלא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר וכו' יצרך את עמו בשלום. אמנם להבין את החילוק שיש בין ישראל לאיזה"ע בענין אחדות כל האשים הפרטיים לאומה שלמה אחת נבאר במחלה את מאמר חו"ל, רשעים בחייהם קרויים מהים, אשר הדברים לכאורה מחוסרים הסבר. אמנם עד כאן לא אמרנו שכל תרי"ג אבריו וגידיו של האדם אינם אלא דבר שלם אחד, אלא דוקא בזמן שהאדם הוא חי, שנפשו של האדם המלוכסת בכל אבריו מאחדת ומחברת אותם לאחדים, שאע"פ שבהראש, למשל, מחלשט חיות הנפש ביותר מן הרגל והעקבים, בכ"ז כיון שמ"מ הנפש אחת היא אי"ב סוף סוף אותה הנפש ענמה המלוכסת בראש. היא היא שמחה גם את כל שאר האברים ולכן היא מחברתם ומאחדתם לגוף שלם אחד, וכל אבר ואבר הוא משפיע על חבירו ומשפיע המחה והמאחדת, אז נחשב כל אבר ואבר לדבר מיוחד בפ"ע שאין לו שום התקשרות והתחברות ליתר האברים שבהגוף, ואם נחתך איזה אבר מהגוף המת לא יפעל החסרון הזה שום שינוי על יתר האברים, משא"כ באדם חי, שבמקרה חסרון וקלקול באבר אחד הי"ז פועל שינוי על כל האברים, שכל האדם מרגיש בכאבו של אבר פרטי:

בפעולה הנפש בנוט של האדם כן פועלת התורה באומה הישראלית. כי היא ח"י"ך ואורך ימים, התורה היא היא חיותה של האומה, רק השמר לך ושומר נפשך מאד. התורה היא הנפש והשמחה של האומה, ולכן, כל השוכח וכו' משה"כ כאלו מחייב בנפשו; וכמו שהנפש מאחדת את כל חלקי האדם לגוף שלם כמו"כ התורה מאחדת את כל בני האומה לגוף אחד, שהרי התורה בעצמותה כבר מובאר לעיל שאחת היא, וא"כ אי"פ שהאדם יש לו חלק יותר גדול בהתורה מהשני, שום לימוד בתורה יותר ובדברים עמוקים יותר

בבדי להבין זה את הדברים להבין מה שאמרנו חו"ל (בחגיגה י"ב ע"ב), טל עמוד אחד עמוד השלום ולדוק שמו, שנאמר: ולדוק יסוד שלום. מה טיבו של אותו דיוק המסומן בזה בתור המרכז והיסוד של העולם?

והדברים יוצנו עם המאמר הידוע של הוזה"ק: תלת קשרין מתקשראן דא ברא: ישראל ואורייחא וקוב"ה, ישראל מתקשראן באורייחא ואורייחא מתקשראן בקוב"ה, וכבר ידועה הקשרית דהא אי"ב אין כאן אלא שני קשרים בלבד, כמו בכל ג' דברים המתקשרים וכו' שאין שם אלא ב' קשרים, וה"נ כן הוא דישאל מתקשראן באורייחא הרי קשר הראשון, ואורייחא מתקשראן בקוב"ה הרי קשר השני, והיכן יש כאן ג' קשרים?

אבל באמת נראה שאין כוונת הוזה"ק בזהבדים תלת קשרין, על הקשרים המתקשרים וכו'. רק שא"י ה"נ דברים כשהם לעצמם, כאור"ב בפ"ע, הנהו ג"כ קשר; והנה באלו התלת קשרין מצינו ג' השוה נפלא אחד בשלשם, והוא: האחדות. עיקר העיקרים הוא שהבורא ית' אחד האמת הוא שאע"פ שמצינו כמה שמות קדושים המורים על פעולות מחלשט, כמו שם הוי' שהוא מדת הרחמים ושם חלקים שהוא מדה"ד, בכ"ז, שמע ישראל: הוי' (מדה"ד) חלקיו (מדה"ד) — ה' אחד! וכמ"ס: וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים, וידוע שכל עיקר שינוי השמות והפעולות הוא רק לגבי המקבלים הפעולות וכמ"ס במד"ר (שמות פ"ו): אלקים למצרים, הוי' לישראל, ע"ס, אבל הקב"ה בעצמותו אחד פשוט הוא. ולפיכך נקרא הקב"ה מלך שהשלום שלי, ושלום שמו של הקב"ה כי שלום מורה על אחדות שלמה ומוחלשט.

בדברים האלה מצינו גם בקשר של אורייחא, התורה בעצמותה ומהותה, אחת היא ואע"פ שמצינו בפרט כמה מדרגות בתורה כמו תורה שכתב ומושבט"פ, נגלה ונסתר, פשט רמז דרוש וסוד; בכ"ז הכל מקושר ומחובר ומאוחד וכו' בתוכיות ובפנימיות, ותורה ד' חמ"ה ה' כתיב, וידוע אשר לפיכך היו לרבים לשאת את הארון, שבו היו הלוחות, על הכתף דוקא, כי הלוחות היו כתובים משני עבריהם מזה ומזה, שיהיה בהם רק כתי' פנים דהיינו פנימיות התורה בלבד, ולכן נשאוהו על הכתף כדי לקשרו ולאחדו עם בחינת אחרונים והפנימיות של התורה, ויפה פירש בספר אחד, אחת דבר חלקים אי"פ שלכאורה שמים (דהיינו תשכ"כ ותשכט"פ, או: נגלה ונסתר) זו שמעתי, ולכן כשם שהקב"ה שהנהו אחד האמת נקרא בשם שלום כמו"כ התורה כתוב בה, וכל נתיבותיה שלום"ס שאע"פ שיש כמה דרכים וכמה נתיבות בהתורה מכל מקום

אל יתר אברי האומה, הוא הגוף מרבו להנשמה ואבר שהנשמה תלויה בו :

וּרְפִיז מובן מה שאמרו חז"ל לענין הליות הנזכר דהני מילי למאן דקרי ויתני, אבל למאן דמתני לית ליה שינורא (בתובות דף י"ז) ; מכיון שהנפטר היה מתני ומרביץ תורה ברכים והשפיע חיות התורה אל יתר אברי האומה אי"כ הרי היה אבר שהנשמה תלויה בו, שבהעדרו הרי נעדר כל החיות כולה ואין שינור ויורה, לערך האברה, שאם ניטל הלב באדם הרי לא רק הלב כלבדו ניטל אלא גם כל האדם כולו ניטל ואי"כ הרי אי אפשר לשער את גודל מדרגו של הלב שניטל ולמוד את אברו ורחבו של הלב, שהרי לא הלב אלא כל האדם כולו ניטל, וכמו"כ במרביץ תורה ברכים שנפטר אי"כ לשער את ערך האברה, שהרי הוא אבר שכל הנשמה תלויה בו, ואין החיות נמשך גם להבא בהאומה אלא מפני שאין לדיק נפטר עד שניטל לדיק אחר תחתיו, אבל אלמלא זה הלאים החדש שגולד הרי מלך העדר הלאים הנפטר היה נעדר חיו גם כל החיות כולו, ושפיר לית ליה שינורא.

וּרְפִיז מובן ג"כ מה שאמרו חז"ל שכל עמוד אחד עמוד העולם ולדיק שמו, שנאמר ודיק יסוד עולם, דהנה כשאמרו חז"ל שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא נתכוונתי בזה על התורה כשהיא לעצמה אלא דוקא על התלמוד תורה, על הקשר שבין ישראל לאוריינתא שעל זה דוקא עומד ומתקיים העולם, וכמו שפירשנו במסכת ע"ז (דף ג' ע"א), מלמד שהתורה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתו מוטב ואם לאו אני אחזור אחכם לחסדי וכו', ולכן כשיצא המלך הדג את חכמי התורה ואמר שהתורה כרוכה ומונחת בקרן זוית כבר היה העולם משתומם, (קדושין ס"ז ע"א) כי לא על התורה כשהיא לעצמה, כשהיא כרוכה ומונחת בקרן זוית עומד העולם, אלא דוקא על אותו הקשר שבין ישראל לאוריינתא, ולכן מצינו פסע שאמרו: בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית, שנאמר ה' קנני ראשית וכו' ופסע אמרו, בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, שנאמר קודם ישראל לה' ראשית וכו', דבאמת היינו כך דישאל לאוריינתא חד הוא, דהתורה שהיא נפשה ונשמתה של האומה היא היא שפועה את ישראל לישראל ובשביל קשר זה שבין ישראל לאוריינתא הוא שגברא העולם מבראשית וכו' וכן הלאה המרביץ תורה ברכים הוא הגוף הנזכר אבר שהנשמה תלויה בו והוא הגוף היסוד והמרכז של הקשר שבין ישראל לאוריינתא אי"כ אפוא הרי מובן שפיר שעל עמוד זה של הלאים עומד העולם, ולדיק יסוד

יותר מהאחר, ח"מ בין שני"פ הוא הוא אומה התורה עצמה וכל ישראל יב להם חלק בתורה אחת וכלן היא מאחדת את כל ישראל לישראל אחד שלם, כמו הנפש המאחדת את הראש והרגל לאחדים.

וּרְפִיז מובן מה שרשעים קרויים מתים, שמכיון שאין להם חלק בתורה ובזוהר, הם אי"כ הרי חסר להם הנפש המתה והמאחדת, ולכן קרויים מתים כמו האברים של המת וכמובאר לעיל, ומעתה מובאר למה דוקא, אתם קרויים אדם ולא אוה"ע, דדוקא אנו שיש לנו הכח המאחד של התורה הגנו אדם אחד ולא אוה"ע שהגם במובן זה כמו הרשעים המתים, אבל דוקא לישראל לא מלא כל וכו' אלא ה' ש' ל' ו'.

ובעיתה מובאר מאמר הוה"ק הגיל, דכונת, תלת קשרין אינה על הקישור שבין זל"ז דהא זה מובאר במה שאמר חז"ל, מתקשראן דא ברא, אלא ר"ל שבא"א מה' דברים הללו כשהוא לעצמו נקרא ג"כ בשם קשר מלך אחדותו, דקב"ה הוא אחד האומה, ואוריינתא היא אחת וכן ישראל גוי אחד בשר, ולכן נקראים בשם קשר, ולזה אמר דאלו ה' תלת קשרין עוד מתקשרין גם דא ברא ג"כ, והטעם לזה הוא ג"כ מובן בדיון דישאל כשהוא לעצמו הוא קשר הרי זהו רק מלך התורה המאחדת ואי"כ ישראל מתקשראן באוריינתא, ובאוריינתא הרי מלובש הקב"ה במבואר הסבר התלבשות הקב"ה בהתורה בהנחית של אדמו"ר הוקן נ"ע, פ"ד ופ"ה ע"ש: **וּרְפִיז** מובן היטב מה שאמרו חז"ל, בזמן שישראל באגודה אחת השכינה בדויה ביניהם, שנאמר: ויהי בישראל חלק בהתאסף כו', דכיון שהם באגודה אחת הרי הם מתקשראן באוריינתא דמתקשראן בקב"ה, וה"ק:

והנה מכיון שאמרו שכל בני ישראל מתאחדים כמו אברי האדם לגוף שלם אחד, ואתם קרויים אדם, אי"כ כמו שבאדם פרטי יש אבר שהנשמה תלויה בו (כלשון התלמוד בב"מ) ויש אבר שאין הנשמה תלויה בו, שאע"פ שכל האברים מאוחדים ומחוברים לאחדים ח"מ אבר זה חשוב בעצמו ובארכותו הרבה יותר על חבירו, כמו"כ גם באישי האומה המחוברים ביחד ע"י הנשמה התורה, יש אבר שאין הנשמה תלויה בו שאע"פ שגם הוא הגוף אבר שכל האברים ח"מ אין עיקר הנשמה תלויה בו, ויש אבר שהנשמה תלויה בו, והנשפיע חיות הנשמה אל כל הגוף והנשמה כבוד מרבו עיקרי להנשמה אבר על ידו היא זורמת ושופעת את חיותה לכל האברים; וכמו הלב שבאדם הפרטי המשמש מרכז להנפח והוא אבר שהנשמה תלויה בו והוא משפיע חיות לכל אברי הגוף, כמו"כ גדול הדור ולדיק הדור, המרביץ תורה ברכים והמשפיע חיות התורה

שבע ולא מלאו איש ואשה מינוק ומינוקת שלא היו בקיאים בעומאה וטהרה, ובין שהיה אחד מרכזי שהתורה הלזיה בו וזה כבודו שגם אחרי מיתו יומשך הלאה עבודתו זו וזוה יהיו לדיקים במיתתם קריוס חיים"ע" אותה השפעת החיות של התורה. לאחת האבדות ממין זה. אבדות אחד שהנשמה תלויה בו, היינו עדידותה בקיץ הטוב. נפטר אחד מרכזי שהרביץ תורה בדיס, הגאון המובהק והלדיק רבי יצחק הברון פיינענברג ז"ל. עין העדה בדת והוראה דווארשא! :

האם לריקים הגנו עוד להרבות בדברים בשביל להוכיח את כל גודל ערך האבדה הנוראה הזאת? האם לריקים הגנו עוד להראות באצבע על מקום הכאב והפצע האנוש באבדן הגאון המנוח ז"ל? האם לריקים הגנו עוד להפך ולהטות כמו את כל ערכו של הגאון המנוח ז"ל לחטן התאששות להבין את כל מוראה של האבדה בפעירתו?

אמר היינו באים למדוד את ערכו של הגאון הנפטר ז"ל באמת המדה של גדלותו וגאונותו כשהוא לעצמו אז אפשר שהינו לריקים לבאר ולספר לכל כי הגאון רבי יצחק הברון פיינענברג ז"ל היה מושל ממשלה בלי-מגרים בים התלמוד והפוסקים וכי לא, חריף ובקי" במובן הרגיל היה הגאון ז"ל אלא, חריף" אחתי, ובקי" אחתי, "סיני" אחתי, ושוקר הריס" אחתי, וכי כל ימיו לא מש מאהלה של תורה ולן בעומקה של הלכה וזה לאסוקי שמעממא אליבא דהילכתא; במקטע של גדלות המוחין וגאונות בתורה הרי לא הכל מצינים הם ורק הלומדים והתורנים רואים את אור השמש כי יהל יופיע אבל ההמון הרחב אין לו מושג כל כך מזה ומן הדרך אפוא לבאר לפניו את ערך האבדה.

אבר באמת הגי מילי, למאן דקרי ומני, אבל למאן דמתי לית לי' שיורא, למאן דמתי ומרביץ תורה בדיס ברגאון רבי יצחק הברון פיינענברג ז"ל כבר אין מן הדרך להרבות בדברים ולספר לכל את גודל ערכו וטיבו ומינו, הכל הרגישו מאלהים כי משך השמש בלגרים והכל חשו מאלהים כי נסתלק אחד מרכזי שהנשמה תלויה בו!

בי היה הגאון המנוח ז"ל מרביץ תורה בדיס מאין דוגמתו; עדים הן הישיבות השונות שסוד הגאון ז"ל במשך ימי חייו ועד הוא המאסף התלמודי "שערי תורה" שיסד לתלפיות והמשמש למרכז תורני גדול ולאכסניה של תורה גדולה ולבית ועד לחכמים גדול, כמעט יחיד הוא הגאון ז"ל בזה שהרגיש את כל גודל ערכו ונחיתותו של יסוד מרכזי תורני בזה, שישפיע זרם חיים חדש בין לומדי התורה של דורנו, ולא רק הרגש הרגש בנחיתות המפעל

הוא

יסוד עולם! [ועיקר גדר "לדיק" הוא כידוע במשפיע לדיק לאחרים, ולדיק" היא כמו עושה לדיק כי כללום החומ"ל נקרא בשם לדיק, כמ"ס, ולדיק תהיה לנו כי נשמור לעשות] וכו'.

ובזה מובן גם מה שהשוו חז"ל מיתתו של לדיקים לשריפת בית אלקינו. כמו שהלדיק הגנו אחד שהנשמה תלויה בו ומרכזי המשפיע חיות לכל האומה, ומרכזי זה הוא מלך הנשמה הטהורה. כמ"ס בהמ"ק היה המרכז הטהור גדול שאיחד ואיחד ומיכר את כל בני לאחרים, שבו נתקבצו כל העם, ונתאחדו ונתרכזו, ואיחד וריכזו זה הוא ג"כ על ידי התורה, שנוכחה היותר עיקרי היה שם, ולפיכך נקרא בהמ"ק בשם, טובה שלום" מלך האחדות וההתאחדות הזאת וכמו שמצינו שם זה של, שלום" בחלק קשרין שבוה"ק הגיל, ולפעמים מצינו, סיבה שלם" (באל וי"ו), והיינו הך דכלום היינו בלישית ואחדות, ועליה שכתוב" שכל השבטים והשבטים המתפרדים היו עולים ומתאחדים שם, ולכן נאמרה מלכת המשכן בהקל דוקא כמ"ס, ויקהל משה את כל עדת בני" וכו' כי זהו תעודתו של המשכן להקל ולאחד, ולכן נקראים בני המדרשות ששם לומדים תורה בדיס בשם, מקדש מעט" כי זהו מועין העדות המקדש לשמש מרכזי של תורה בדיס. כי בבהמ"ק היה הרצונת התורה בדיס, לכל ישראל ושם היה לשכת הגזית וסנהדרין הגדולה של שבטים ואחד וממנו יולאת תורה לכל ישראל" (סנהדרין פ"א מ"ב). וכי יפלא ממך דבר וכו' וקמח ועליה אל המקום אשר יבחר" וכו'; ולפי מובן כי מיתת לדיק שהוא העדר אחד מרכזי שהנשמה תלויה בו הוא כשריפת בהמ"ק ששימש ג"כ בתור אחד מרכזי שהנשמה התורה תלויה בו :

ורנה בשם שאחרי מרבין בהמ"ק הוזהרנו על קיום ושמירת בהמ"ד המשמשים לנו בתור מקדש מעט" לזמן הנשיך הלאה את עבודת השפעה חיות התורה לכל העם ככל האפשרי וגמיוס שחבר בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה" כי ההלכה והתורה הן שיוז לפליטה מן בהמ"ק, כמ"ס אחד פערית הלדיק שהוא שקול במובן זה כשריפת בהמ"ק החובה מוטלת ג"כ להמשיך הלאה את אותה העבודה של הרבנות התורה בדיס של לדיק הנפטר, לחטן לא תהי' עבודתו שבחיים לדיק ויגישו לעמל וזוה יהיו, לדיקים במיתתם קריוס חיים" כי גם אחרי מותם יומשך השפעת החיות לאבדרי האומה שהשפיעו בעודם בחיים; וזוה מצינו מה באמרו, וכבוד עשו לי במיתו מלמד שהשיבו ישיבה על קברו" כי זהו הכבוד היותר עיקרי שאפשר היה לעשות לחזקתו וכמ"ס המוספות שם. לפי שהנכונה תורה בישראל כדאמרינן בחלק שבדנו מדין ועד באר

היה אלא גם עמל ויגע ועבד הרבה עדי הוציאו מן המעשה אל המעשה וכן הכה אל הפועל :

והזוה גדולה מוטלת עתה עלינו לעשות להנאות המנוח ז"ל את כבודו האמתי ולהיטיב ישיבה על קברו : להמשיך הלאה את אותה הרבנות המורה ברכים והשפעת חיות התורה לכל של הנאון ז"ל. לחזק ולקיים את כל אותן הישיבות שסד בחייו ולתמוך ולעודד ולהחזיק במאסף התורני, בערי תורה למען לא תופסק מולדתו וימשיך הלאה יצוה יהוה לדיקים במיתתם קריוס חיים !

ותהי זאת נחמה בעינינו כי אמרתיו של הנאון המנוח ז"ל תחינו וצללו נחם גם עתה ! שרבוה יוסף ועירון החופ"ק קאזיבוראוו.

סימן דט

הספר ח' טאה הרב המאה"ג החו"ב החסיד המפורסם בקי"ת סתור"ר **אהרן נפתלי זאווילאדאווער** נ"י מריצ דמה ווארשא שהספיד את אמו"ר ז"ל בפניו.

אירא (בשנת דף ק"ה) אר"י א"ר כל המהעל בהספדו של חכם ראוי לקבורו בחייו וכו' ועו"ש כל המוריד דמעות על אדם כשר מוחלן לו כל ענותיו עי"ש בגמרא, והנה מקודם ראוי לשום לב, דמצי מה הגדילו חכמי הש"ס ז"ל כ"כ העונם בשביל חטא הזה של מהעל כו' וגם איזה ענין לעונם זה בשביל חטא הלו, ובכדי להבין דברי חכמים וחיזוקם נראה לבאר ער"ו, דהנה כשנחקר אחר עלם הסבות שמציאות את האדם להשתעלות בהספדו של חכם, נמצא דשתים הנה, הסבה הא' היא שהאדם אינו מרגיש כלל בגדול העדר מהחכם. מחמת שחשב בדעתו שאינו צריך לו כלל להחכם, ויכול לדון ולהורות גם בלא החכם משום שהתורה נתנה לו כמו לחכם, וכולם שוים אלו, ובשביל זה בא לו ההשתעלות, הסבה הב' היא, שבאמת האדם מרגיש בגדול האבירה והשגרה שנתהוה מהעדר החכם, ולבו עליו ידאב ובמסתרים תכבה נפשו, אך מינו מהעל מעטעם שאומר בדעתו, מי זה אנכי קטן באלפי שאר הים עוז בנפשי לגשת אל הקודש, ולעמוד במקום גדולים לבוא בגור שמי להספיד להחכם, הן בטח יש טובים ממני ולהם יאות ככה, ומזה בא לירי השתעלות, והנה לזה שמעלל מעטעם הסבה הא' ע"ז משפטו חרוך דראוי לקבורו בחייו. משום דמבואר בספיק"ק, שיש בכל דור דור של תורה, אשר ע"י הולכים כל השפעות שערי חכמה, והוא נגזר המשפיע ע"י השתעלות החכמה התחדשות התורה למקטן ועד גדול, ובלתי השפעתו לא ה"י ביכולת איש הפשוט

להשיג הארות חכמת התורה, אשר מקור וחוכמה בשמים מוטל, וכמו משה רב"ע שה"י נגזר המשפיע לכל ישראל, כ"כ יש לכל חכם בדור נגזר מרע"ה וכן חזינו בש"ס בכמ"ד משה שפיר קאמרת כנ"ל. וממילא שפיר מוכן דראוי לקבורו בחייו למי שמעלל מעטעם שאומר שא"ל כלל להשפעת החכם שהתורה נתנה לו כמו להחכם, וא"כ ה"י כחצי קרח ועדתי שחלקו על מרע"ה באמרו כל העדה כולם קדושים הם כולם שמעו מפי הנבונה אנכי ד' אלקיך, וה"י העונם שלהם שנקברו בחייהם, לכן אמרו חז"ל דזה ג"כ ראוי לקבורו בחייו, מאלתי קלח מזה בעוללת אפרים ובספר שובע שמוח, ולמי שמעלל מוטעם סבה הב' הנ"ל שאינו ראוי והגון לזה ג"כ משפטו כנ"ל, דא"כ מכש"כ שאינו ראוי ובדאי לקיים כל מצות שבתורה מחמת שפלותו, וא"כ למה לו חיים וראוי לקבורו בחייו, רק העיקר הוא שלמנוח התורה שיה קטן שבקטנים לגדול שבגדולים, וממילא אף שאינו ראוי להספדו של חכם, עכ"ז מוטל עליו המנוח כמו שאר מצוות שבתורה ודו"ק :

ובכיון שיארנו ענין העונם מהמעל בהספדו של חכם, שוב נחזון דמה היה הענין והתכלית המבוקש בהספד. ויאמר איתא בסנהדרין (דף מ"ז) איבעיא להו הספידא יקרא דחי, או יקרא דשכבי, ומסקין שם בהספדא יקרא דשכבי עי"ש בגמרא. והפ"י הפשוט הוא יקרא מלשון כבוד והנה יש להבין היתכן לדריק שנפטר אדם כבוד הוא בעלמא דקשט וליה בה שום כבוד המדומה, דהוא כבוד היא אחת מעניני עוה"ז, ומה ה"א דהוא בשביל כבוד המה, וכן קשה קושיא המהרש"א בכתובות פ' הנושא גבי פטירתו של רבי, שאמר אל תספדוני בעיריות וכו' משום יקרא הוא דלאר עי"ש, והקשה הא אחריון בסוטה דמשתת רבי בטלה עמו, וכן קשה בשבת (דף קר"ג) אמר ל"י רב לרב שמואל בר כילת אחים ל"י בהספדא כו' האם ה"א דלדריק בהתנא הקדוש רב יבקש לעלמו כבוד המדומה :

ונראה לפענ"ד לומר בביאור הדבר ער"ו, דהנה ידוע דלדריק נתפס בעון הדור כמאמר חז"ל בשבת והטעם הוא משום דכל ישראל ערבים זה לזה כמו שדרשן חז"ל בשבועות ל"ט ע"פ וכסלו איש באחיו ולבאורה יוקשה דא"כ למה נתפס דוקא ה"א דלדריק בעון הדור הלא כל ישראל ערבים זל"ו, אולם יש לומר ע"פ מ"ל באם איש אחד שיש לו חובות עלמו לשלם ואין לו לשלם, והלך ויגרד בעד אנשים אחרים ג"כ, האם ה"א דהתובע ילך אללו לתבוע אותו בעד הערבות, דמה שחובותיו שנתנה בהם אין לו לשלם, מכש"כ חלק הערבות שלו בעד חבירו, משא"כ באם הערב הוא איש בטוח ואין לו חובות עלמו לשלם או בטח תובעים אותו בעד הערבות, ואין

שהמקום נתעלה למקום גבוה ונתייקר השער כיון
בסחורה שה' עומד בעשרה זבובים, ואח"כ נתייקר
השער על עשרים זבובים דנקרא בשלשן חכמים ויקרא
ועלוי, כ"כ הוא בעיני הנפש, דבאם הנדק הנפטר
נתעלה למקום גבוה מאוד ע"י ההספד שלנו או החיים
מדרגתם בעבודת הבורא זה חשיב לשון יקרא בדברי
חז"ל, והנה ידוע דהיכא דיש דעה בגמ' אף שהלכה
אינו כן. אמרין אלו ואלו דא"ת ושניהם אמת, לכן
הגם דהלכה דהספד יקרא דשכבי עכ"ל הוא ג"כ
יקרא דחי, והיו עלוי להחיים שנעלמו ממדרגתם
הקודם, ועי"ז שבאו החיים ליד תשובה, עי"ז ממילא
הוא ג"כ יקרא דשכבי ועלוי לנפש הנדק הנפטר,
ולפי"ז יוחא קושיא מהרש"א הג"ל דכונת רבי הקדוש
ה"ל לעורר העם בהספד בתשובה, וכשישעוררו בתשובה
יהי ממילא טובה ועלוי לנפש בעלמא דקשט, ולא
הי' כוונתו לכבוד המדומה ח"ו וזה ג"כ מחמת עניות
שהי' לו, וזה ג"כ כוונת רב באמרו אחים לי
בהספד דהתם קאימנא, ומחמת ההספד יהי' עלוי
לנפשו כנ"ל ודק:

הנה מורי ורבותי, לא לדרשא קאמינא הכא, כי
אם לעורר מספד ונהי, הן עלינו לראות
ולהתבונן. על מי אנו באים לעורר הספד, הלא על
הגאון הברקן הגדול ה"ר יצחק זל"ה, אשר
עסק כל ימיו בחיזוק לשמה, ושם לילית כימים,
ועבר את הבית"ש עבודה תמה ולא הי' הולך פנוי
בלי חורה וי"ש, ואין לשער כמו הגדול בחורה לילך
בדרך אמת, ולחדש חידושין לאמיתיה של חורה. ונתן
בס' התלמוד דרך וצמים עיכ' נחובה, הכל ע"פ
דרכי היושר והאמת, ודרך לימודו הי' כמו אחד
מהראשונים ז"ל ע"פ אמת ולא ע"פ פלפול הנהוג
בעוה"ר, וכמעט לא הניח תמורתו בדרכו בחורטנו
הקדושה: (יב)

תאמינו לי אחי ורעי, שאנכי יחייתו מקורב גדול
אלל הגאון הנפטר, ושמעתיו נומנו חידוש
חורה שא"פ. וכאשר שמעתי מומנו החידוש שאמר
הי'

זכר צדיק

(יב) **שמעתי** מאמורי ז"ל הכי' שיקר ויעטו בחורה הוא להכין היסוד דברי הנמרה, ועי"כ הוא מוכרח לפעמים
לפרש פירוש חדש בגמ' שלא שערותו הראשונים אף שמעט מזה הרבה, ואמר לי שדרך זה קיבל מרבו
הגאון הקדוש מהר"ם ז"ל הנזר, ופ"א אחר לי לנודק איזה ענין כי לא אוכל לדעת את גודל יגיעתו כשמחדש
דבר בחורה:

ראיתי לאמורי ז"ל בלא הזכיר ככתביו פירושי הראשונים ז"ל לחלוק עליהם וכשהי' פירושיהם קשים בעיניו והי'
מוכרח לפרש בדרך אחרת לא הי' כותבם ולא הי' מוכיחם. וזה גרם לרבים אשר לא הבינו דרכו בקודם להשיג
עלי' בעולם מעיניו העתירות לפי שעה מה שפירשו הראשונים בזה, ושמעתי שגם אמורי הגאון הקדוש מוה"ר ז"ל
מסאנעשאוו הי' נוהג כן וחלק כבוד לראשונים ז"ע:

אמורי ז"ל לא נשמע מפיו ה' דברי תורה בדרך הלצה, ואמר כי איננו מבין מה היא דרך הלצה ומתי עושים לצינות
וגם לא נשמע מומנו פסוק או גמ' לאיזה מילתא דכדיוחא:

ראיתי לאמורי ז"ל שכל הידיעות תורתיו הי' לש"ס ולכבוד מוה"ק ובבסיס הנהגותיו לספר אורים ותומים שהראה ב'
גדולות ונצירות מאוד ורב כחו וחילו באורייתא. ואמר כי המהר"ם פ' הא"ת הגאון האמתי הר"ר יהונתן ז"ל יהי'

ה' הדברים שמחים אללי כנתינתם בסיני, והרגשתי כנפשי שדברי חידושי תורתו יאלו בקדושה ובטהרה והיא באמת תורה לשמה, כמו שידוע מספיק שר"ה שיואלים בקדושה בוקעים כל האברים ונכנסים בהרגשה הנפש, והגאון הנפטר ז"ל ה' לו כל המעלות שהשב התנא הקדוש ר"מ באבות ללומדי תורה לשמה נקרא ר"ע אהוב אהוב את המקום אהוב את הבריות וכו' ומלגשחו עמו ויראה, ומכשרתו להיות לדיק וחסידי ב' ונהנין ממנו ענה וחושיה ע"ש. וכידוע שהגאון הנפטר ה' לו לב טוב מאד, וה' אהוב ומכבד לכל אדם (יב) ובפרט ללומדי תורה שה' מכבד מאד (יד) ורוח הבריות ה' נוחים הימנו, וה' עניו גדול ונחבא אל הכלים כידוע, ולדיק וחסידי כטודע שמלבד גודל תורתו ה' מפורסם במעשים ובמדות טובות (טו) ומי שה' מכיר את הגאון ז"ל וה' מקורב אליו, ה' מרגיש גודל לזקתו וחסידותו, שהנכים כל אבריו בעבודת הבורא ב"ה בעל מדרגה ששעבר כל חסיו לתורה ועבודה. וגם ה' מפורסם בחסידות ושמש גדולי עולם בדורות הקודמים, וה' תלמוד מובהק בתורה ובחסידות להגאון מנור ז"ל בעל חידושי הרי"ם, וה' אהוב אללו מאד (טז)

זכר צדיק

לו לשלון בעלמא דקדוש. לא הדסים הגהותיו בפני עצמן בשולי הגליון. רק העתיק והדפיס את האותיות עפ"י הגהותיו לטובת הלומדים והמעיינים, אף כי בזה לא כולם יבינו את גודל המלכה אשר עשה בזה:

ראיתי לאחמ"ר ז"ל שבוקנתו ה' מתקן והניח בכל האפשר מה שבתכ כבד. ואחר כי התלמוד בימי זקנתו הוא יותר אחתי:

(יג) **אחמ"ר** ז"ל לא נשמע מפיו הק' שום דבר של נגאי על שום אדם שבעולם. וכששמע שמזכירים חייה אדם לנגאי ה' דואג ומתאחז:

(יד) **אחמ"ר** ז"ל ה' מכבד מאוד לתלמידי הספרים וה' קונה בספר פנים ופות את הספרים שהביאו לו. ופי"א אחר לו כי אין בראונו להודיק לאיזה ענין. כי הוא נועט בכבודו של רב פלוגי שהוא גם מחבר ספר. וכששמע שמתלוצצים מחייה ספר ה' מוכיחם על זה:

ראיתי לאחמ"ר ז"ל שפי"א הפסיק בשיבתו ללמוד מסכת אהת ולמד במקומה מסכת אהת. וה' דואג ח"כ על כבודה של מסכת הראשונה. ואחר לי אם אני מבין מה שאחרו אשריך כלים וכו':

שמעתי מאחמ"ר ז"ל כי לא הרהיב בנפשו לכתוב לו ס"ה מפני הכבוד שצריכים לעשות לה, ועל הכבוד שחולקים להס"ה הוא מעט. ופי"א ה' יושב ודואג. ושלחתי. ואחר לי שידוע הוא שיביאו ס"ה לכתוב בכתבה אחד מאגיס. ואינו יודע באיזה כבוד יכבדה בבואה לביתו, ופי"א שבחו להבין חבוקות ההבדלות לכבוד הקפות הש"ה בש"ה ה' מלגשח מזה הרבה:

ראיתי לאחמ"ר ז"ל בעת שישב לפני רבו אחמ"ר הגאון הקדוש מוה"ר זלמה"ה מסאכטשאב לא היטע באבריו ובגופו וה' יושב בעבדא קמי' מארי. ובימי חולשתו של אחמ"ר ז"ל כשבא אחמ"ר הגאון הקדוש מוה"ר ש' גליס"ה מסאכטשאב לנקרו ה' מתחזק ולבש בגדו שבת לכבודו:

(טו) **אחמ"ר** ז"ל הכי"ה ה' מונע איש בכל האפשר מלשמש בשום אדם חסילו מכ"כ. וה' מגדל ימים בתוך ביתו לא ה' רוצה שישמשנו עד שלקח ממנו שכר וכחול' שנפטר בו אחמ"ר ז"ל ה' מונע איש ממה דבר-ם מפני שלא רצה להשרות את העומדים עליו:

אחמ"ר ז"ל לא נשמע ממנו שום לשון זווין וסקודה אף להסרים למשמעתו רק לשון שאלה ופקה. וכשה' רוצה שהבעל תסלה וישלל לפני העמוד ה' אומר לו בלשון שאלה אם בראונו להתפלל:

אחמ"ר ז"ל ה' דרכו לעמוד תמיד לימין הנרדפים והציל רבנים וסו"מים רבים מידו רודפיהם ולא האמין להרדפים באמנם שטונתם לש"ש. וה' לו ענין גדול בזה לכל ירחיק אדם מחוקתו וה' מקרב מאד את נדכאי רוח:

ראיתי לאחמ"ר ז"ל כשה' אדם מעיין בספר לא לקח את הספר מידו אף שה' נזרך לו. ופי"א ראה לרב אחד שלקח מידו ספר אחד בעת שעיניו בו. והוכיחו על מיטעו הנימוס והד"א:

(טז) **אחמ"ר** ז"ל ה' אהוב ומחובב מאוד אלל רבו אחמ"ר הגאון הקדוש מוה"ר זלמה"ה מסאכטשאב. ופי"א אחר לו כה"ל. שהוא אהוב אותו כמו שהוא אהוב את הבן ויחיד שלו:

כריתות ומיתות ביד אין יוהכ"פ מכפר, רק חולה ויסורים ממרקים, כדליתא בש"ס יומא ד' חלוקי כפרה שה' ר' ישמעאל דורש, וא"כ היא דלף מיתת לדיקים כן אינה מכפרת על כריתות ומיתות ביד, לכן לדרך הלימוד הב' מפרה אדומה דכמו שפרה אדומה הי' מכפרת על חטא העגל שהוא חטא ע"ז, אשר היא מן החמורות שבחמורות ויש בו כריתות ומיתות ביד, כ"כ מיתת לדיקים מכפרת עם תשובה:

ובן לימוד הג' מבגדי כהונה נזרך, [וכן ראיתי בשם גדול אחר], דלוי מב' לימודים ה"ל, הוא דאם ח"ו אין הדור עושה תשובה דע"ז אין מיתת לדיקים מכפרת על החטאים, אבל עכ"פ אין להם עונש בשביל זה, לכן נזרך הלימוד מבגדי כהונה להורות לנו דכשם שבגדי כהונה מכפרים רק בצירוף עבודה וחסד, אבל שלא בשעת עבודה אלא שעה לבוש, לא די שלא קיים מצוה, אלא שעשה עבודה עבירה, שלבש כלאים שלא בשעת עבודה כידוע שב"כ הי' בהם כלאים, והרמב"ם ז"ל פסק בה' כלי המקדש דבהגים אסורים ללבוש ב"כ בלא בשעת עבודה ולוקים משום כלאים, אי"כ מוכח מבגדי כהונה, דרק באם עושים תשובה במיתת הדיקין או מכפרת, כמו ב"כ, אבל אם ח"ו אינם עושים תשובה או לא די שאינה מכפרת, אלא שעור נחשב להם זה לעון כמה שגרמו מיתת הדיקין מלבד עונות הקידומים, וכמו בגדי כהונה שרק בצירוף חסד ועבודה מכפרת, אבל זולת זה נחשב עוד לעון וכל"ל כ"כ מיתת לדיקים, ומש"כ נזרך כל"ה לימודים הנ"ל ודו"ק:

ורנה ר"ל אמרו במס' מו"ק, חכם שמת הכל קרוביו, הכל קרוביו ס"ד, אלא הכל בקרוביו הכל קורעים עליו הכל מתאבלים עליו ע"ש, והנה כ"כ מחייבים אהבתו להתאבל ולהוריד דמעות על הגאון הנפטר. שה' ראש המורים ורב רבנים בעירנו, ושמש בכתר הרבנות זה יומא מארבעים שנה, והגיע לבטלות ונפטר בשם טוב, וע"ז יש לקונן ולעורר דמעות מאין הפגות, וכבר אמרו ר"ל כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גמיו, וגם מוחלין לו כל עונותיו, ובזכות זה יכפר לו כל חטאיו ופשיטו, וגם הדיקין הנפטר יהי' למליך טוב בעדו כעולם העליון להשפיע לנו חיים ושפע וברכה וכו', ויתקיים בו הפסוק בלע הזוה' לגאון ומהי ד' אלקים דמשה מעל כל פנים, ובא לציון גואל במהרה בימינו, ונאמר אמן:

אהרן נפתלי בר"ז ז"ל זאוולאדאורק
מו"ל כפה ווארשא

נחמטנו הלבבות באמנם ז"ל, וזה כוונת המדרש, ד' דברים הן השנויים של עולם ויולם אם אבדו ים להם חליפין, דהלא מה ר"מ יש בין הכסף חי הוהב האחר ומה שנאמר, הן זה כסף וזה כסף, משא"כ מ"ח שמת אין אנו מוצאים הלוטתו. שהי' חמש כזה להתי"ח שנאמר זה א"א כנ"ל, משום שבעול הגלות נחמטנו הלבבות ואינו ממש בדומה לו וק"ל:

והשתא מר"ם לנו לקונן ולהוריד דמעות מאין הפגות, בשמינו לב לגדול שברנו כיום הזה, הן בעוה"ז נחשבו הנוצרות ונעדרו מאתנו זה משך יותר משה. גדולי עולם, גאון ישראל וקדושו. הי' הגאון רשכבה"ג מרן מסאטשאו ז"ל ורבינו הגאון מאיר הגולה מהרש"ם מברעזאן בגאליצען ז"ל ועוד גאונים ז"ל, ועוד הי' לנו נחמה לשברנו הגדול בזה שהי' מי אהנו ומנין בעדינו אחד מן השרידים הי' רבינו הגאון הנפטר, והי' נהנין ממנו ענה ומושיה ובעה ה'! איו ואביו מה עלתה בימינו, בראותנו שנס זה איננו, כי לקח אותו ד' לשמים מעל, והוא הלך למנוחות ואותנו עזב לאנחיה:

ונשארנו כלאן בלי רועה וכבירה בלי מנהיג, גדול כים שברנו, הן שר וגדול נפל היום בישראל, תורה חורה! חגרי שק והתפללי, באשר, אבל יחיד עמי לך שנעדר גדול הדור, מי יצא לנו חליפתו ומי יתן לנו תמורתו.

ורנה כבר הבאנו לעיל דברי ר"ל במדרש וי"ר פ' אחרי וכו' וכו' (דכ"ח) דמיתת לדיקים מכפרת דליתא שם אמר ר' אדא בר אבינא מפני מה נסמכה ויתת מורים לאפר פרה אלא מלמד כשם שאפר פרה מכפר כך מיתת לדיקים מכפרת. וש"ס מפני מה מוזכר מיתת בני אהרן כיוהכ"פ, דהלא ב"א כניסן מתו בני אהרן, אלא ל"ל כשם שיוהכ"פ מכפר כך מיתת לדיקים מכפרת, ועוד דרשו שם במס' מו"ק (דף כ"ח), למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה, ל"ל כשם שבגדי כהונה מכפרים, כך מיתת לדיקים מכפרת. ולדרך להבין למה לן שלשה לימודים ע"ז דמיתת לדיקים מכפרת, הא ב"א נמי סגי:

ונראה לומר, דשפיר אנו צריכים לכל הג' לימודים, דכ"א ב"א להורות לימוד חדש אשר לא היינו יודעים אותו מלימוד הא' דמהא דמוכר מיתת בני אהרן כיוהכ"פ, מוכח דמיתת לדיקים אינה מכפרת רק עם תשובה, כמו יוהכ"פ דליפסק הלכה דאינו מכפר רק לשבים, כ"כ מיתת לדיקים מכפרת רק עם תשובה, והא דלדרך ללימוד מדנסתך לפרה אדומה, היינו דאי מלימוד הנ"ל לחוד, הרי"א דמיתת לדיקים אינה מכפרת רק כיוהכ"פ, וידוע דיוהכ"פ אינו מכפר על כל עבירות, רק על לית, אבל

סימן מ

אעתיק בבאן מה שכתב לנו הרב הנאון המובהק
המפורסם לשם ולתהלה מהור"ר חיים משולם
קויפמאן הבהן נ"י אבר"ק פאלטוסק
(בהסכת תנחומין ששלח לנו).

ב"ה פאלטוסק

בבין חן משובה ברעל טבעה בעומק לבני הבשורה
הטראה ממות הנאון הצדיק ז"ל, אלה!
נכסם עין העדה בדת והוראה. יטל ראש רבני עיר
ווארשא, מח זקן החבבנים מופשי המורה, אבר
חסיד בן הארץ וישר באדם אין:
רא ספרן אנכי להספידו כהלכה וכראוי לרב
בארץ וגדול ב"ישראל מן הרבנים המובהקים
והשורדים מן הדור הישן. ואף לא סופר אנכי להציג
עלי יבשת הגייר את רב כמו בתלמוד ובחוראה, את
מדותיו הטובות, התרומות והנפלאות, ואת יראת ד'
ואהבת ישראל אשר קננה בלבבו הטהור:

אך דבר אחד ארשה לי להגיד, הנה דוד המלך
ע"ה בקונו על שאל ועל יהונתן בנו אשר
מדם חללים מחלב גבורים קשת יהונתן לא נסוג אחור
וחרב שאל לא תשוב ריק. וראיתי בספר אחד שכתב
לפרש דברי הגבור הלוחם בחרב מול פני שונאו גדול
מהלוחם בקשת מרחוק שאין בידו כח לעמוד בקשרי
המלחמה עם אויביו פנים אל פנים. ושיבת דוד המלך
את יהונתן בכח לוחם בקשת ואת שאל בגבורת
לוחם בחרב הגדול ממנו:

ורפעיך להוסיף ולומר כי דוד שיבת את שאל
ויהונתן גם כנמשל ממנו. להנה מנינו
בדברי חז"ל אשר כינו את אדירי התורה בשם גבורים
ואת פלפולי חכמים בשם מלחמה [וכמ"ס בסנהדרין
(דף ק"ז ע"ב) מה תתהלל ברעה הגבור הלא
גבור בתורה אהה וכו' ובקידושין (דף ל' ע"ב)
כחלים ביד גבור וכו' ובכמה מקומות] והנה יש
גדולי תורה אשר כחם גדול לעומק בעמק הלכה או
הסוגיא ולבררה ולפרשה כשמלה מבלי עור מבחון.
אך בכח שכלם הוץ וכחם פיונס הנורא, ואלה
מופלגי תורה יכנו בשם לוחמי חרב הנוחים את
אויבם הקרוב להם מבלי עור מבחון בכח ידם
הנחושה, ויש חכמים לומדים אשר לריבם לעזר
מבחן ומקומות החזקים יחללו את אשפתם מרעות
וסברות הראשונים ופלפולי האחרונים, ואלה מכונים
בשם לוחמי קשת אשר מרחוק יגבירו על אויביהם
בכח חלי קשתם:

גם יש לומר אחרי אשר חז"ל אמרו איזה גבור
הכובש את ילדו, גם בין לדיקים עובדי ד'
נמצאים לוחמי קשת ולוחמי חרב, כי אלה המהבדרים

במדברות ובמערות או הגבורים בחדר בית מדרשם,
ידבר אין להם עם אדם, ואת פני הילד לא יראו
ושלוחיו חליתיו והעבותיו לא ינוע אליהם [והוא שיבת
הילד בע"ז י"א ע"א נ"ל אפיתחא דע"ז דניכס
ילדים] אלה הגבורים הכובשים את ילדם מרחוק
מכונים בשם לוחמי קשת, ואלה הדיקים היושבים
בתוך המונה של עיר, דעתם מוערב עם הנדבית
פושטים ידם לאלה המושגעים הבונים חרבות למו,
גם דוברי שקר, גם עושי רמים אורחים לא יקרים
אללם, עכ"ז כובשים את ילדם, להלה בפניהם ותגיה
בלבנם המלא הורה ויראת ד', ובכל דרכיה יודעיה
[וכשיטת המ"ד שם נ"ל אפיתחא דע"ז זוטות ונפסין
ליצרון ונקבל אגרא], אלה גבורי כח עושי דברו
נקראים בשם לוחמי חרב הקרובים פנים אל פנים
אל פני שונא את הנדבית, הוא השטן, הוא הילד:
וישיבה דוד את שאל המלך ע"ה כי כח לוחם
בחרב ה' לו, שורר לעומק הלכה
במקומה וכבש את ילדו אס כי ה' תמיד בתוך
תענוגות מלכים ומלחמות העמים, בן שנה שאל
במלכו:

בן הגני אומר על הנאון הישיש ד"ץ כמו ה'
גדול לעומק בעומק הלכה וסוגיא מבלי עור
מבחון אך ורק בכח שכלו הוץ ועיונו החזק, בן
בעבודתו עבודת הבורא ב"ה, אס כי ה' יושב בתוך
המונה ואמננה של עיר ווארשא, ולא פעם ושתים ה'
מוכרח למרות ראונו הטהור, לפשוט את ידו לאלה
הראשים. המתבוללים החזקים מדת היהדות, עכ"ז
לבנו ה' מלא תמיד יראת ד', טעם בחורה ועבודה
עד יום מותו, עליו נאמר חרב שאל לא תשוב
ריקם וכו':

חיים בישו"ם קויפמאן הבהן אבר"ק פאלטוסק

שו"ת והירושים וביאורים

סימן נא

בעה"י איר י"ום ב' א' דר"ח תמוז
התרע"א לפ"ק לאקטש

שובט"ם לבבד ידירי הרב המאה"ג חו"ב
בחד"ת כש"ת מהור"ר יעקב שליט"א
האבר"ק איוואנקאוו.

אחרשכת"ה

מכתבו

הקר קבלתי לפנות ערב זה והנני
לתשיבתו בקצרה לדניא; ע"ד שאלתי
ז"ל

אפי' שו כולו להדרי אסורין, ואיכ למח פסק
בסופי' מאסורי מוצח הי' דאס יס אחד בזה כנגד
דמי הכלב מולאו כנגד הכלב ומותרים השאר, ואע"ג
דהכי אוקמי' לה בתמורה למי' היינו כדי לתרום
למי' י"ב, ויע' עכ"ד יעו"ש, ומי' הרב ז"ל
אברהם דס"ל להרמב"ם ז"ל דה"ל ששחטו על
מנת לחלוק והאי לחודיה קאי כו' כמאן דפליג
דמי' ולי' בזה ברירה והיינו דפריך סתמא דתלמודא
בתמורה ס' ונדרור כו', דבכה"ל סמכין אבריה
אפי' בדאורייתא והא דפ"ו דבכורות הג"ל דאפי' גריי'
י"ד כנגד גריי' י"ד פטורין שא"ה דבעי' דומיא
דבקר בכרור לך עכה"ל, והקשה עליו כמה קשויות
על חירוזו זה דמוכח ממכ"ד בש"ס וגם הרמב"ם
דגם כה"ג שייך אין ברירה, ולא אלאיך בזה שאינו
נוגע לעניינו, ואח"כ הקשה על מי' דשאני מע"ב
דבעי' דומיא דבקר, דהרי גבי גט ס"ל נמי לריוח
בפרק כל הנט (דף כ"ה), דאפי' האחרון אינו פוסל
ומשום דבעי' וכתב לה לשמה והיינו דבעי'
שיהיה מבורר בשעת כתיבה וכמי' מוס' שם (דף
כ"ד :) ד"ה לאיו שאלה דאפי' למי' י"ב הכא לי'מ
משום דבעי' מבורר בשעת כתיבה, ואפי' פסק
הרמב"ם בה' גירושין פ"ג הי' שם דהוי ספק מגורשת
ולא ודאי אינה מגורשת כריוח דאינו פוסל אפי'
לכהונה, ומו דא"כ מאי פריך בבילה (דף ל"ט ע"ב)
לר"ג דאמר כשנדרו הגא' זמ"ו מותרין למלא מבור
עולי בכל משום דיש ברירה שכי' מילא מחלקו, מהא
דקאמר בבכורות (דף כ"ו) דאפי' גריי' כנגד גריי'
פטורין אלמא אי"ב, ומאי קושיא שא"ה דבעי'
מבורר מעיקרא דומיא דבקר, אע"כ דס"ל לתלמודא
דאי יס ברירה שפיר הוי דומיא דבקר דהוי בכרור
לך, ומה דאמר התם הש"ס וזריכא כנ"ל לאו דאפי'
י"ב לי'מ הכא משום דדומיא דבקר בעי' אלא היק',
אי מהא הוי' הכא הוא דמשום דאין ברירה פטורין
משום דבעי' דומיא דבקר מבורר וכיון דא"כ לא הוי
דומיא דבקר ואי לאו הקרא אפי' אין ברירה הוי
חייבין דלאו לקוח ממש הוא אלא ירושה, אבל שדה
היא נהי דאין ברירה מ"מ מבר אחר דחמנא ניהדר
ביוכל ירושה לא ואע"ג דא"כ מיהא ירושה הוא, אלא
דמחוס' גיטין (כ"ה), דיה ואי אשמעי' שדה כו'
לא משמע הכי יעו"ש, ואפשר שלא כתבו כו'
דהיינו טועים בזה דשם בעי' כבקר מבורר אבל
לקושטא לא ס"ל הכי וכדמוכח מפ' משילין הג"ל
עכ"ד בקיור ובשינוי לשון קת' עיי"ש:

דרי' דס"ל דלקושטא לי' הכי, ואי יס ברירה
שפיר הוי מבורר דומיא דבקר, אכן הראוה
יראה כמה דחוק פירוש במחכ"ת הקדושה, ובשלמו
הרגיש סמירתו ממז' גיטין (דכ"ה) הג"ל, ומי'
דאי' הכי אבל לקושטא לא ס"ל הכי גם לריוח

ח"ל אי' יהודי קנה מאי בטהרה באופן הזה: להאי
הוי שתי בטהרה אחת והנה מבכרת ואחת שכבר
ילדה, ונזכר להיהודי אחת מהן היינו: שאחר שתלד
המבכרת יראה איזה שיבחר משתי'ן לעצמו ואיזה ליתן
לו, והישראל נתן להאי אחת הכסף חסדף בשלימות
כפי שזיו האחת, והנה לבק' ילדה המבכרת וזכר,
והאי' בחר לתת להישראל דוקא אחת המבכרת וזכה—
ע"כ לשון השאלה; [ובאמת אפי' הוי שתי'ן מבכרות
וילדו זכרים הדין אחד הוא כמובן]:

ובית ילד בבחא דהתירא ותו"ד הס': דאע"ג
דקיי"ל הא דבדאורייתא אין ברירה היינו
לחומרא ולהפך היכי דהוי חומרא אס יס ברירה
אחרין לחומרא שמי' י"ב וא"כ יס כאן ספק בכור,
אכן יס כאן ס"ס שו"א אי"ב, ושמי' אין קנין לישראל
מאי' בכסף כ"א בחיבה, ועוד דכיון דתלה האי'
בדעת עצמו הוי כד אי' בחלוצ עכו"ד כ"ח הגאמרים
בהשכל והגם נכונים;

ואני מוסיף בזה היתר בכור מאד לעני', דהנה
לעני' בכור לא סגי בברירה למפרע כלומר
כנידן דידן דבשעת לידת הבכור שזו הוא קדוש לא
היה ידוע אם קדוש הוא או לא, ורק לאחר
כשתראה האי' ליתן להיהודי המבכרת וזכה אז אי יס
ברירה, הוכרר למפרע שהיה בכור ברשות ישראל,
אלא בעי' שיהיה מבורר כבר בשעת לידה שהוא
ברשות ישראל וקיי"ל עליו קדושה בכור, וכשאין
מבורר אז לא חילא עליו קדושה למפרע, דהכי
אמרין בבכורות (דף כ"ו ע"א) בצריכותא דמרי
מייורי דריוח דהאמין שחלקו לקוחות הן משום דא"כ,
והא דחלקו אפי' גריי' כנגד גריי' וט' כנגד ט' (לא
ט' כנגד י') פטורין ממע"ב ולי' זה חלקו המניע
משעה ראשונה משום דא"כ, דאי אחרת ביה דמע"ב
בהא קאריית' דומיא דבקר מה בך בכרור לך אף
לאך בכרור לך ע"ש, וז"ל מה בך לא משכח'ל
רק מבורר לבך בשעת לידה הי' לעני' חייב מע"ב
בעי' שיהיה מבורר שטור ברשיהך ולא מהני אפי'
למי' י"ב, דלא סגי בזה שעכשיו יתבאר שיה חלקו
משעה ראשונה כיון דבשעת לידה היה מבורר ע"ש:

ואי כיון דלמטעם ביהא אחרין הכי דבעי'
שור' ולאך דומיא דבקר כ"ס לעני' קדושה
בכור כמו שאבאר בס"ד, דהנה לעני' מע"ב. ראיתי
בשער המלך פ"ג מהלכות גירושין הלכה ד' בפלפולו
בעי' ברירה שם שהביא הקושיא שהקשה הלח"מ
בפ"ו מה' בכורות הלכה י"ד על הרמב"ם ז"ל שם
שפסק שם כריוח דאפי' י"ד כנגד י"ד אי"ב ולא
כראי, מהקשו שם לר"א מברייחא דוכן השיתפין
שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה וכלל ואס'
אימא דיי' בכרור חד להדי כלבא ואידך ליסתרו ומשני
דלא שוו כולו להדרי כו', אלמא דלריוח דא"כ

הכי ולא כהשגחה הנ"ל, מצינו איבא קרא לאנד דומיא דבנך, אבל גבי אהרן הכהן מל"ל, וכן גבי מה"ט בעינן קרא נואם וזבחי הוצה בה"א הידועה כבספרי הנ"ל שהביא הפרי"ח, אבל מסבירא מנ"ל: **אכן** ברור הדברים לעד כ"ה: דבשלמא מילתא דהלוי בדיריה לחיובי או לאקדושי וכדומה

וכגון בחומ"ט דכתיב ונתן לכהן הזרוע כו' ואין הענין חל מאליו, א"כ כשנאמר יש ברירה הרי הבורר שהוא זוכה הוצה למפרע, ומה בכך שלא היה מבורר בשעת זכייה לכן לר"ך קרא מאת זבחי הוצה שיהיה מבורר דוקא בשעתו. וכן גבי כתיבת גט דמחשבתו בכתיבה לשמה משוי' ליה גט כשר, אי לאו דדרשנין וכחב לה לשמה למיד דס"ל הכי, הוי מתקשר בברירה למפרע דכיון שחשב לאיזו שררה והשגחא הוצה לגרש לזאת אי אמרינן יש ברירה הוי כתיבת גט. וכן לענין מעשר בהמה אי לא דרשינן לקושטא דומיא דבנך, דנוה"ט דבעינן מבורר דוקא בשעת לידה ואי לא"ה פטור ממע"ט אפי' י"ב, מסבירא ל"א הכי דגם כשמתברר השתא למפרע סני והוי כשלו למפרע, משא"כ ענין בכור גופיה דמאליו חלה הקדושה עליו משמים בשעת לידה, וכן אהרן דחל האיסור עליו בשעת כ"ה מאליו ונאסר לנבזה, מסבירא לא שייך שיהא חל למפרע ע"י ברירה בשלא הוברר בשעת לידה וביאה, דבשלמא בכתיבה גט ונתינת מתי"ט והפרכת מע"ט דהלוי במעשיו כנ"ל רק דלר"ך שיהיה מכיון בשעת כתיבה לשמה ושיהיה הוצה משעת זכייה שלו והבהמה משעת לידה שלו, סני בהוברר השתא למפרע וכלום חסר בכך, ומה בכך שלא ידע בציורו בשעת לידה אטו לר"ך היה אז לחול עליו שום דבר, לענין מה"ט ומע"ט, וכן בכתיבת גט בין שמכיון מיהא לשמיהן והשתא הוברר הוי כמכיון לה לשמה כנ"ל, אבל הכא דלר"ך חלות הקדושה והאיסור בשעת לידה וביאה דוקא ואכתי לא הוברר איך מחול הקדושה והאיסור, ובה"ט ל"א כלפי שמיא גליא איך סיבור, דהיי דידע עתידות מ"מ הבחירה חפשיית ודוק היטב כי דברי טעם בבורים הם בס"ד, ולי"א כלפ"ט רק כשכבר נעשה אלא דלנו מסופק לא כה"ט:

והשתא איש הנ"ל, דבאמת לענין בכור בהמה שחלות הקדושה בשעת לידה דוקא פשיטא דהדין כהחמ"ס גם לעשות מעשה דמה בין בנך לנאך, ולמעשה בהמה יש הויא כן בצריכותא דומיא דנוה"ט הוא דגם למע"ט איחוקוס לאך לבנך, אבל אינו מוכרח לקושטא דמנ"ל דדרשנין הכי גם למע"ט דלא נזכר בהדיא בקרא שם בפ' משפטים דמשתעי בבכור בנך ולא במעשה בהמה, אך לבכור בהמה ל"א קרא כלל, דאפי' נאמר דכן מעשה לשוקר לאך לא הוי היקשא להכי, מ"מ מסבירא כ"ה דכל

רק גבי וכתב לה לשמה משא"כ גבי מע"ט וכדמוכח מפרק משילין הנ"ל זה יכול להיות. ומיהו טעמא בעי' למה הכא גבי גט ס"ל לריו"ח כן ובמע"ט לא ניח"ל לש"ס לתרץ הכי בבילה (ל"ט): אליבא דרב נחמן כנ"ל, וגם עכ"פ לומר דאם יש ברירה שפיר הוי דומיא דבנך כמ"ס השע"מ ליהא לעגיד, דודאי מסבירא הוא דאי דומיא דבנך מבורר בעינן אפי' אי יש ברירה והוברר למפרע מ"מ הרי בשעת לידה לא היה מבורר ופירש"י מוכח הכי בבכורות שם ע"ש, וכמו גבי וכתב לה:

וכה ראיתי בחת"ס חלק חומ"ס ק"ה שכתב בידותו שם ישראל קנה מוכרי פרה בכסף והניחה ברשותו, ולא ידעו לא הא"י המוכר ולא הידורי הלוקח שהיא מעוברת. ושוב ילדה זכר, ואמר הנכרי יש לאל ידי לחזור כי אילו ידעתי שהיא מעוברת לא מכרתיה רק שאני נושא פני הידורי הקונה, וכתב דכ"ה"ג שלי' שהיא מעוברת לכ"ע מקח טעות הוא אלא שכיון שאמר שנושא פני הקונה, י"ל דאיגלוי מילתא למפרע שגם מעיקרא לא היה מקח טעות וכדשום ישראל נולד הבכור, אך מ"מ י"ל דכיון דליה מבייר בשעת הלידה לבכור ל"א הוברר למפרע דבעינן לאך דומיא דבנך מבורר מיד בשעת לידה והכי איחא בבכורות (דף ל"ז) וע' תוס' גיטין (כ"ה) ד"ה ואי. ובעינן זה בהגמ"ר פ' הזרוע ובש"ך י"ד ס' ס"א סקט"ז ומבורר בפרי"ח בשם ספרי מאת זבחי הוצה שיהיה מבורר בשעת זכייה כו', ע"כ ל"ל להקל. אך מפני שאנו מדמין לא נעשה מעשה. ע"כ נחיר לו לומר לנכרי שיאמר לנכרי אחר לחסר ממנו אבר עכו"מ יע"ש:

(והנה) לכאורה לע"מ מ"ס דמשום שאמר שנושא פני הקונה איגלוי דגם מעיקרא לא היה מקח טעות דהא בש"ס (ב"מ כ"ב.) נזכר דלא אמרינן שם דמעיקרא ניחא ליה גמי מרהשתא ניח"ל, רק משום דמזוה ע"ש ודוק, וי"ל דשאני הכא דאמר טעמא דפני הקונה הוא נושא, וא"כ ודאי דגם מעיקרא שייך טעם זה ובודאי שלא היה דעתו כלל לחזור מעיקרא, ודוק):

והנה לא ראה החת"ס דברי השע"מ הנ"ל כמובן אכן גם הוא לא ברירא ליה לעשות מעשה מלך זה כמו שסיים:

אבר לעגיד הדבר ברור. וכמו שאבאר. דמלבד כל הנ"ל דלר"ך טעם והסבר כנ"ל, הנה בחוס' ע"ז (ס"ג.), ד"ה כגון דקאי בחזרה כתבו בפשיטות לנבי אהרן דאפי' קאי הטלה בחזרה עם עוד טלאים שלו אעפ"י שאינו יכול לדחותה לטלה מן השוק אפי' אין שם אהרן חל אפי' למיד יש ברירה אלא על המבורר בשעת ביאה ע"ש, וג"ו טעמא בעי מנ"ל הא בפשיטות והרי גבי מע"ט אפי' קושטא

ובתירוי קושיא הלחמ הנל, הסכים השע"מ
שם בסו"ד לחי הקריה ספר, דנבי
נטל עשרה [עללים] וא' חשעה וכלל כיון דמה"מ חד בב'
נטל וא"ל ברירה אלא מדרבנן ובדרבנן משום דבע"מ
חשובי ולא בטלי יש ברירה ע"ש, וכן כתב מסבירי
המקור ברס"י תמ"ח ע"ש, אכן בגדרים ר"פ
השומפין בר"ן מוכח דלא כוותייהו אלא דלמ"ד אין
ברירה בדאורייתא גם שם ל"מ ע"י"ש, ול"ע הא
מה"מ נטל שכנגד הכלל ברוב :

ובחירושי במקום אחר הארכתי בזה הרבה.
דס"ל להר"ן ז"ל דכה"ג לא שייך
ביטול כלל, דל"ש ביטול רק היכי דהאיסור הוא
בדאי רק חד מהתערבות אך שאינו ידוע מפני
שמעורב משא"כ בידון זה, דהאיסור יוכל לחול על
כל אחד ואחד מהעשרה, דאטו מאי פסקא שחול על
אחד יותר מעל השני רק יכול להיות נגד הכלל טלה
זה כמו זה וכולן שוין לזה וא"כ היכי שייך ביטול,
וכי איזה מהם הימר מעבור ואיזה איסור ואין כאן
תערובות רק י"ד ספיקי מחיר כלל (אחנן) ודו"ק היטב
(ע"י שו"מ ע"י יחזק חלומ"ס כ"ו שהאריך ע"י"ש).
וקבעתי בזה מסמורות מכמה סוגיות ואין הפנאי גורם
להאריך :

והנני ידיו דו"מ כה"י בק' שרם יוסף הלוי
פייגענברג אדו"מ ק' הנ"ל :

סימן מב

בעוה"י קא"י וישי"ע א

שאלה. עובדא בל לפני באחד שמתו לו ר"ל שני
בנים ממזל מילה, הבן הראשון נימול
ביום א', ולא הי' בו שום חולי עד אור ליום ה'
שנחלה על חולי, קאטאר קשעלי ר"ל, ומת בשבת,
והמילה לא נתרפאה עדיין בשלימות בשעה שמת רק
מעט. כמו שרגיל להיות איזה ימים אחר המילה; והבן
השני הי' המילה ביום ד', ונחלה ביום א' ג"כ על
אותו חולי, קאטאר קשעלי ומת ביום ג' והמילה ג"כ
לא נתרפאה עדיין בשלימות וכמעט מכון כמו הראשון
ושניהם היו צריכים עד שנחלו; ועתה נולד לו בן
ובאה השאלה לפני אם מותר למולו, ועייתי להמתין
מעט, וליתן הולד למינקת טובה, כי אפשר שחלב
האם הויק להם, ואח"כ חקרתי אצל האם, ואמרה :
שראמה בפי הילד הנוול כעת בטעות שקורין, שוועמל"ד
ביום השמיני ללידה, ואח"כ; וכעת נתרפא, ואין לו
הטיות האלה, ובילדים הראשונים לא נתנה לכ
להשניח ע"ז, ונסעף לרופא מומחה לזוארשא, ואמר :
שלא תניק יותר להילד, כי חלבה מזיק את הילד,
ונמנע את הילד למינקת טובה, ואח"כ שאלה לרופא
משה קאלשין. וגם נסע לזואוואינסק אצל רופא
מומחה

שלא מצובר בשעת לידה אין קדושה חל וכמ"ש
חוס' בפשיטות גבי אחנן כנ"ל. אבל למע"ב נראה
כהשע"מ דק' לזריכותא ברי"א אמרינן הכי וכדמוכח
בבב"א (דף ל"ט :) הנ"ל ותל"מ ודו"ק היטב :

ועכ"פ לרינא יש לנו לסמוך על החת"ס שהמיר
עכ"פ בידונו ג"כ להטיל מוס ע"י
אמירת אי' לא"י אחר, וזה ללא כל התומרות, ראשי'
האמר דאמירה לא"י אסור בכל האיסורין לא רק
בשבת מ"מ גם בשבת שבות דשבות קיל, ובגידונו
אין כאן. ספק כלל רק ספק קצין כסף דשנא הלכה
דאין נקנה בכסף מא"י, אבל הא דשנא הוי מקח
טעות נראה דלא הוי ספק כלל, וכנ"ל דכיון שאמר
הטעם שאינו חוזר משום שנושא פני הקונה הרי
ודאי דמעיקרא נמי ניח"ל, וכ"ש בנ"ד דאיכא גם
ספק דשנא אין ברירה, והשנא בגידונו דלא היה חסר
רק ברור אמירה הנכרי שאינו חוזר אעפ"י של"י
שמעוברת, וכדעתו הרי ודאי שלא היה רוצה לחזור
רק שלא נתברר בפירוש כ"ז שלא אמר כן להדיא
ואילו רצה היה חוזר, חשוב ליה באינו מצובר בשעת
לידה, כ"ש הכא בידן דידן דבאמת גם בדעת הא"י
לא היה נודע עד אחר הלידה באיזה צדמה יבחר
ודו"ק, והדעת נוטה עפ"י כל האמור מילתא בטעמא
בס"ד להחיר הולד להדיא. אכן מהיות טוב לא נקל
יותר משהיקל החת"ס ז"ל, ומסתמא אין דרכו של
יהודי לגדל ולדות ולשחיטה קבעי ליה, ויאמר לנו
שאמר לנו אחר רגע קודם שחיטה לחמוד זנבו סמוך
לשדרה יחש שזה מוס מצובר, ומיקף ישמענו השומע
כדי לנטע לער בע"מ, ובסבין חד וחלק שביד הגוי
החומד הוצב כדי שלא לנערו ותל"מ :

ובדהתום ע"ז (ס"ג) הנ"ל, שכתבו דבעינן
אחנן מצובר בשעת ביאה, לכאורה
יש לתמוה, דאיכ' איך יחא הא דמשני שם כנון
דשו"י ניהלה אפויקי דאמר לה אי מייחנא לך
וזוי מכאן עד יום שלוני מוטב וא"ל ליהוי באתנניך
ע"י"ש, וא"כ הא לא הוי מצובר בשעת ביאה דרילמא
מייחתי לה זוי :

וצ"ל ע"כ כסדרת השאלת אריה ס"י ז"ג שהוכיח
מסוגיא דיומא (י"ג) בזה דע"מ שלא תמות
חברתיך ע"י"ש, דדוקא הנאי שבקום ועשה שייך בו
ברירה, דל"א הוברר שהיה ראוי לעשות או להיות
כך בקום ועשה, אבל ע"מ שלא תמות חברתיך שאין
כאן תנאי במעשה חדש אלא אדרבה ששאר חברתה
ולא תמות כדהשנא בשו"מ ל"ש ברירה, ע"ש דבריו
הנחמדים, וה"ג כיון שהתנה שהאחנן יהא לה אם
ישמור בשו"מ ולא יביא לה זוי וכן היה לבסוף אין
זה ברירה, והוי כמצובר בשעת ביאה, ומשא"כ בטלה
בין הטללים שחלי בקום ועשה איזה שיבחר לה וכן
כל כס"ז ודו"ק היטב :

שדבר אחר אירע לו בגון „בזמות“ לא שיך לומר
כן, כמו שיש לעמים בשאר אנשים, שיש לאחד
בזות ר"ל, ולשאר אחיו לא, וזה ברור :

והנה ראיתי בהרעבא (יבמות ס"ד) בהא דפריך
ס"ס לאביו דנבב לחומא שכבר נזכר מזה שני

בעליה, ופריך : „אינור דפליגי לענין מילה“ בגשואין
מי פליגי? ופירש הרעבא דבשלמא גבי מילה
דאין חזקה באיתו ולד עלמו, אלא דמחזקין מולד
לולד, שפיר אית ליה לרשב"ג, דביתרי זמני לא הוי

חזקה; אבל גבי קטלגית, דהוא גופא החזקה, אפי'
רשב"ג מודה דביתרי זמני הוי חזקה, עכ"ל, ולפמ"ש

ל"ע, דהרי גבי מילה עיקר החזקה הוא משום דאיכא
משפחה דרפי דמא, וכמ"ס באגודה ובט"ז ס' רס"ז

ס"ק א', דהחלטה היא משום דהם בא מן האשה;
א"כ גם גבי מילה, דכיון דמחזק שני ילדיה אמרינן

דהאם היא ממשפחה דלא נתקשר הדם בגופיהם,
וא"כ גבי מילה הוי ג"כ כחד גופא, כמו בגשואין

דאמרינן דכיון שמתו שני בעלי, אסורה לינשא, אף
דבעל זה לא החזקה, רק דאמרינן, דעכ"פ היא

החזקה דהימיה בעליה, א"כ כמ"ס כאן ג"כ אמרינן
הכי, דהאם החזקה דלא נתקשר הדם באברהם ולכך

בני ג"כ לא נתקשר הדם באברהם, ולכך מחזק?
אך י"ל דמ"מ אפשר לחלק, דבשלמא גבי מילה הא

דאמרינן דהאם החזקה דהיא ממשפחה כזאת דרפי
דמא, הוא מחמת שאנו רואים דשני ילדיה מתו

מחמת מילה, וא"כ הוי בשני גופים דהא דהאם
החזקה הוא מחמת הולד; אבל גבי גשואין היא גופא

החזקה, שהורגת את בעלי, ושפיר פריך, וא"ש :
אך אחי איכא להקשות על דברי הרעבא הג"ל

לעיל דהביא הגמרא המחלוקת דרבי ורשב"ג,
ופריך בגמ' והעניא איפכא, הי מנייהו אחריימא,

ופשוט מהאי דאתא לקמי' דרשב"ג בן ד', וזהו שלא
למולו משמע דביתרי זמני לא הוי חזקה, ומאי ראייה

היא, הא ס"ס הוי ד' אחיות, שפיר אמרינן דביתרי
זמני לא הוי חזקה, משום דגבי אחיות הוי תרי

גופי, שפיר י"ל, דביתרי גופי אף רשב"ג מודה
דביתרי זמני לא הוי חזקה, אבל גבי חד גופא שפיר

אי"ל לרשב"ג דביתרי זמני הוי חזקה? וכמ"ס יש
להקשות על הרעבא והרעבא, בהא דאמר רבא

ס"ס, לא ישא אדם לא ממשפחת כנפין וכו' עד
והוא דאתחזק חלמא זמני, והקשו, והא רבא אי"ל

לקנון דבגשואין ביתרי זמני הוי חזקה? ומירא :
דגבי אחיות מודה דבעינן ג' זמני, וא"כ מאי

ראייה מהא דרשב"ג דהאם שאני משום דהוי אחיות?
וגבי דאין להקשות על הרעבא הג"ל מהא דאמר ס"ס

בגמ', דאביו נסיב לחומא דמחזק שני בעליה, משום
דסמך על הא דר' יוחנן ביהכ"פ שחל להיות בשבת

באחותה הג' אמר לה לבי מולי, ופריך עלי' רבא
במה

מומחה ואמרו, שמוחר: לס להניק את הילד, ואינה
נריבה לחשוב כלל; והתחילה היא להניק את הילד,

וגחלה ג"כ על „קאטאר קשעלי ר"ל, ומהו נלמח לו
ג"כ חולי, ואפאליניע ר"ל, וכמעט הי' לאחר יאוש;

אך בעיה" נחרפה, ונתנה אותו חיקף למינקת, וכעת
הוא ב"ס בריא אולם, והוא בן שבעה חדשים,

והרופא מפה אומר : שמוחר למולו בלי שום חשש,
כי הוא בריא אולם; וגשאלה לפני אם מזהר למולו

כעת :

תשובה. נבוא לחקור אם יש להחזיר אודות
השוועמליך לדמות כההיא עובדא דר'

נחן, (חולין מ"ז), שבת (קל"ד), שניין דראש בילד
הג' שלא נבלע בו הדם, ליה להמחין עד דיבלע בו

דמו ולמול, דחלינן דהא דהראשונים מחזק הי' מחמת
שלא נבלע בהם הדם, וכעת שנבלע הדם בהילד הג'

לזה למול; אכן כד נעניין בזה, ראיתי דזה ליתא,
דלא מיבעיא מחמת חולי, שוועמליך בודאי דאין

לדמות להא דר' נחן; דבשלמא האם דהחזקתו בהילד
הג' היה מחמת שלא נבלע בו עדיין, א"כ חזיון מזה

דחיקף מעט יצירה עדיין לא נולד לגמרי כתיקונו,
ולא נתקשר הדם עדיין באברים, שפיר חלינן

דהראשונים ג"כ לא נבלע בהם דם, דהא כל ענין
החזקה דמחזק אחיו מחמת מילה הוא כמו דאיתא

ביבמות (ס"ד), משום דאיכא משפחה דרפי דמא,
היינו דמשפחה ההוא לא נקשר הדם היטיב באברהם

לכך מחזק, ובש"ע יו"ד ס' רס"ג איתא דיעה דדוקא
גבי אשה אמרינן החזקה דמחזק אחיו מחמת מילה,

אבל לא גבי איש, משום דהאם בא מן האשה ולא
מן האיש, ע"ש בט"ז ס"ק א'; וא"כ עיקר הדבר

מה דאנו רוצין לומר דאין למולו הוא משום דאמרינן
דהאם הוא מחזק דרפי דמא, ולא נקשר הדם בגופה

שפיר אמרינן דהיכא דראינו שטולד ולא נבלע בו הדם
עדיין אמרינן ג"כ דהראשונים היו כמ"ס, מחמת

שהאשה היא רפי דמא שהילדים שלה לא נבלע בהם דם
זמן מה, אבל אח"כ כשנבלע בו הדם שפיר מותרין

למולו; אבל זה דחזיון שיש לו כעת, חולי, שוועמליך
ר"ל, זה לא הוא מחמת שלא נגמר עדיין כתיקונו,

שהילד הוא כמו שאר הילדים, רק שקרה להילד הזה
שיש לו בזות ר"ל, כמו שיש לעמים לאדם אחר מקרה

שיש לו בזות ר"ל, וא"כ מה זה ענין לומר,
שלהילדים הראשונים ג"כ קרה כזאת; הכי יעלה על

על דעתך לומר שאם ראינו שיש להילד הג' מכה
לחלות שבהראשונים הי' ג"כ מכה זו, ובשביל זה

מחזק? בודאי ישקע הדבר ולא נאמר כן רק היכא
דראינו כעת חסרון בזה, שבעת שטולד עדיין לא

נגמר כתיקונו, והחסרון הוא באם, שפיר אמרינן,
דהילדים הראשונים הי' ג"כ כך; אבל דבר בזה

שאינו חולה כלל מחמת שלא נגמר כתיקונו, רק

כמה פירות, אמאי לא פריך הא' משם אין דא' מבוס דגבי אחיות לכ"ע בחרי זמני לא הוי חזקה? דיל דרבא פריך לה לדבריו דאביי, דלא סבר לחלק בין הא גופא בין אחיות, אבל לדיואי שפיר בלוי אין רא' מר' ינחק, אך מהא דפשיט מהא דרשב"ג קשה? אך י"ל דהא דהב' הרשב"א דגבי אחיות רשב"ג מורה, לאו דוקא, רק דבחזקה משפחה מורה; אבל גבי אחיות שפיר בחרי זמני הוי חזקה, וכן איתא הלכות בריטב"א ובנימוקי, ועיין בזכ"א ח"א ערך מילה, ועי' בפ"ת אה"ע סי' צ' ס"ק ח'. אבל לדברי הריטב"א דמחלק בין חד גופא לחרי גופי קשה? :

ויראה דברי הריטב"א ה' נראה לי לומר פירוש אחר בדברי הגמרא, ובתחלה נקדים מילהא דתמוה לי טובא, בדברי הכ"מ פ' כ"א מהל' א"ב הל' ל"ב, כהא דפסק הרמב"ם דגבי קטלנית, אם כנס לא וינאל, ובתב הכ"מ וז"ל כחב הרשב"א על דברי רבינו, חזרתי על כל גדרים, ולא מנאחי לי מקום שיסמוך עליו, וזלתי שאני מדמה חולי הסך על מה ששנו סתם לא תנשא, ולא סימוזה, ואם נשאת הלא, או סמך על דאביי, שא"פ שה' סביר, דבמילה פליגי אבל לא בנשואין, וע"כ נשא, מי"ט הא שמש רב יוסף רבי' ורבה רבי' פסקו הל' דנשואין ונולקות ברבי, ואפ"ה לא גירס אחר שגבא וכן רבא דתפסי עליו, ומי איכא דעביד עובדא בגפשי' כי האי, ואפ"ה לא אפקי' מיני' עכ"ל, וכן הובא דברי הרשב"א הג"ל בב"י אה"ע סי' ע', והוא המ' גדולה, כהא שכתב שא"פ דאביי סבר דבמילה פליגי אבל לא בנשואין, דנשואין לכ"ע בחרי זמני לא הוי חזקה ונשואין קיל ממילה, הא אדרבה בגמרא איתא להדיא להיפך, דלכך נסב אביי משום דסמך על הא דר' ינחק, דבמילה רק בג' זמני הוי חזקה, ורבא פריך עלי' אימר דפליגי לענין מילה וכו' דנשואין חמור ממילה כפי' הריטב"א, הרי דאביי סובר דנשואין דמי לזוה, ורבא סיבר דנשואין חמור ממילה, אבל דניחא דנשואין קיל ממילה, זה ליכא שום מיד דלימא הכי, ולא מנאחי לני שהעיר בזה, ע"כ נראה לי, דהנה יש עוד להקשות, דמתחלה פריך בגמרא, אימר דפליגי לענין מילה וכו', דהיינו דנשואין חמור ממילה, ואח"כ כשנשני הגמ' אין והתניא דפליגי לענין נשואין ג"כ פריך בשלמא גבי מילה איכא משפחה דרפי דמא וכו' אלא נשואין מיט, רק דנשואין לא יחא חזקה דנשואין קיל ממילה, וא"כ קשה דמיעקבא רונה לומר דנשואין חמור ממילה ואח"כ כשנשני דנשואין דמי למילה פריך דנשואין יהי' קיל ממילה, ע"כ נראה לי לתרץ כך, דהנה הריטב"א לא גרס מילה ועוד בנא' דפריך ועוד אימר דפליגי לענין מילה וכו' וכן הביא בשם

נשואין דווקא, דהך פירכא לאו רבא פריך לה, וא"כ י"ל דזה הפירוש בגמ' דרבא פריך על אביי, היכי נתיב חומא מי איכא דעביד עובדא בגפשי', זה ה' פירכא רבא על אביי, וכעת פריך הגמ' על רבא דפריך על אביי, אימר דפליגי לענין מילה בנשואין, נוי פליגי, היינו כמו דפריך הגמ' לקמן, בשלמא גבי מילה איכא משפחה דרפי, דמא וכו'; וזה הפירוש אימר דפליגי לענין מילה, אי בחרי זמני או בתלמא זמני הוי חזקה, אבל בנשואין מי פליגי, דבנשואין ליכא חזקה כלל, דמ"ט ליהוי חזקה, כמו דפריך הגמרא לקמן, ונשואין קיל ממילה, ומשני אין והתניא, דמאינו דפליגי לענין נשואין ג"כ, וע"ז פריך הגמרא דהכל טעמא מאי, דאמאי ליהוי חזקה בנשואין הא לא דמי לזוה, דמש' דשם איכא משפחה דרפי דמא, וא"כ מיושב שפיר דברי הגמרא, וגם דברי הרשב"א הובא בכ"מ דאביי אית לי' שפיר דנשואין קיל ממילה:

ובזה לא קשה ג"כ קושיא השו"ם כתב סופר חיו"ד סי' ק"ח דהקשה מאין יש להראשונים המקור לפסוק דבמילה בחרי זמני הוי חזקה, הא רבא לא אמר רק בנשואין, ומילה לא דמי לנשואין כמי"ט בשם הריטב"א הג"ל משום דהוי חרי גופי, ולהג"ל אי"ט דאדרבה, בגמרא איתא דנשואין קיל ממילה ובין דנשואין בחרי זמני הוי חזקה כפי"כ במילה וא"ש:

ובגוף קושיא הכה"ס, מאין יאל להם המקור, דבמילה בחרי זמני הוי חזקה, במחל' נעלם ממנו דברי הרשב"א שם יבמות (ס"ד), דכתב אהא דפריך רבא, ומי איכא דעביד עובדא בגפשי', והא איכו דאמר ינחק סומקא לאו בר סמכא', כתב שם: דמדשקיל וערי רבא אי הא דר' ינחק בר סמכא, שמשני דרבא גם גבי מילה אי"ל בחרי זמני הוי חזקה כרבי', וע"כ וא"ש:

נחזור לעניינו, דמחמת השוועמלך אין שום זד להחיר, אך מי"מ יש להחיר מחמת החלב שהרופאים אמרו: שחלבה מו"ק, ויש רגלים לדבר, שכשהיא התחילה להניק נחלה הולד בלוחו חולי, כשהיא עיבדא דר' נתן אך בפלתי סי' ל"ח הקשה, דמדוע השמיטו הפוסקים רק עובדא דר' נתן, ובש"ס בית אפרים חיו"ד סי' ל"ז חירן, משום דהיום לא משכחת רק עובדא דר' נתן, דגבי ידוק או אדום אף בפשט הראשונה ג"כ אסור למול, רק כשהיא דר' נתן דעדיין לא נחתמה הלכה דירוק או אדום, אין מלין, אבל עכשיו לא משכחת האי דינא כלל לך השמיטו, עכ"ז, וא"כ אי נימא דאי חיו"ק דחלבה מו"ק לו, יש לחלות דלהראשונים ג"כ איכא דינא כיון לענין חלבה מו"ק לו? וע"כ דלימא לך

לכך דינא, וגם דברי שטת המהרש"א חולין דף מ"ז,
דלא תלין רק היכא דבראשונים ג"כ ראוי שיהיו
ארומים או ירוקים, אבל בלא"ה לא תלין, ומה
שהביא שם הבית אפרים ר"א' לדחות דברי המהרש"א
מדברי התוס' חולין (דף ד' ע"ב) י"ש, דבסתמא
תלין שלא נכלע בהם הדם. לאי ראי' הוא לשענוד,
דיל' דהוקשה להם להמוס', דהא אגן פסקין דבמחו
אחיו מחמת מילה מותר למול לכשיגדל ויתחזק כחו,
וא"כ הכא כשהולך לשוט הוא מסתמא גדול, וא"כ
מחויב למול את עצמו? וע"ז תירלו דברי בעיני שיהי'
שניהם ביחד, שיגדל ויתחזק כחו, וא"כ י"ל דמיירי
או שנימולו כשהיו גדולים, וא"כ לית לן היתר דשיגדל,
ויתחזק כחו לחוד לא מהני, או אף שהיו קטנים, רק
שהיו וראו שנכלע בהם דם, וא"כ נזל לן היתר
דיתחזק כחו ושיגדל לחוד לא מהני כלל. וכן משמע
מהפרישה סי' רס"ד דבעיני שניהם, אהא דאיתא שם,
דערל שמתו אחיו מחמת מילה אסור למול. ופירש
דמיירי שלא נתחזק כל זרען, או כשימולו כשהיו
גדולים, א"כ משמע דבעיני תרת, לכך היכא שנימולו
כשהיו גדולים, או אף כשהיו קטנים, רק שלא נתחזק
כל זרען, לא מהני, רק דבעיני תריווייהו, וכן משמע
ג"כ מדברי הרשב"א והריטב"א ריש פרק הערל
שהביא החת"ס חו"ד סי' רמ"ה מקור לדברי הרמב"ם
דלכך ערל שמתו אחיו מחמת מילה היו בר מילה,
דלכשיחזק כחו מותר למול אותו, אף דסם איירי
שהי' גדול, מ"מ אין למול אותו עד שיתחזק כחו,
אך משם אין ראיה, דיל' דמיירי דנימולו אחיו
כשהיו גדולים, ולא נשאר לו רק היתר דשיתחזק
כחו, אח"כ מלאתי בשו"ת מהרי"א הלוי מ"א סימן
קט"ז, שדחה בן דברי הבית אפרים, דמדברי התו'
אין ראיה, וקיימתיה מסבא דנפשא. והרב הנאון
הישיש מוהר"ר יחיאל מיכל אב"ד דק"ק נאווהמינסק
כתב לי: שמא כתוב בספר האשכול בה' מילה אחר
שהביא העובדא דר' נתן סיים ח"ל הטהור: חזינן
מהאי עובדא, דבמתו שנים ים לחוס ולא ימול הג' עד
דירעני ברור דריעותא דהוי בהו ליכא בג"י עכ"ל
הטהור, הרי חזינן בספר האשכול שהוא רבו של
הראב"ד דבסתמא לא תלין, רק הבית אפרים,
והר"ם בנו של הנובי' מהדו"ת סי' קס"ה, ובודאי אילו
ראו את הס' האשכול לא כתבו בן, וא"כ אין לסמוך
על היתר זה לחוד וק"ל, ובשרש ששני רופאים
אמרו שהחלב אינו נא"כ כלל:

אך

יש מקום להחזיר, מחמת שהשני ילדים שמתו
נחלו יום ד' לאחר המילה, ועד יום ד' היו
בראים, מוכח דלא מחמת מילה מתו, ובשו"ת מרן
הרי"ם ז"ל חו"ד סי' כ"ז פי דברי הש"ך סי' רס"ג
סי' ג' ש"כ שגדלה שהמילה הכשילה כחו, היינו שמת
חוק ג' ימים להמילה דלא הוא מוסכן, משמע

אכונם דא עקתא שהמריע הובא בפ"ת סי' ק' ב'
שם ובל"ש וכן בשו"ת מהרי"א הלוי מ"א
סי' קט"ז פסקו דעד שנתרפא מכת המילה היו
לעולם מתו אחיו מ"מ, והביא ראי' מהא דק"י"ל
באה"ע סימן קמ"ה סעי' ז' דאם ניתק מחולי לחולי
ה"ז גט, וכ' הב"ש דאמרינן דעריין החולי הראשון בו
וגרמה המחיה, הנס שלפענ"ד לאו ראי' הוא כלל,
דהא שם באה"ע הוא דוקא שלא הלך בחוד אחיו
זמן על משענת, וא"כ הכא נבי תינוק, דלא שייך הוכחה
החולי הראשון, וא"כ הכא נבי תינוק, דלא שייך הוכחה
הלו, דלא עמד על משענת, דהא תינוק אינו יכול
לעמוד, שפיר אמרינן דלאחר ג' ימים לא היו מתו
אחיו מחמת מילה כהפוסקים הנ"ל.

ועתה נבוא לחקור בגוף הדין דמתו אחיו מחמת

מילה, דפסקו הרמב"ם והטעו"ט, דאסור
למול עד שיגדל ויתחזק כחו, וכמה הוא השיעור
דכשיגדל? הנה בשו"ת מרן הרי"ם ז"ל, הביא בשם
הג' מהר"א דהשירוש הוא עד שיהי' בר מילה, היינו
בן י"ג שנים, אך מרן הרי"ם ז"ל, חולק רק דהפי'
הוא עד שגדלה מנדלתו, שנתחזק כחו, וגם בשו"ת
נובי' מהדו"ת סי' קס"ה, הסיר בבן ג' שנים, אח"כ
מלאתי ג"כ בשו"ת דק"ק מהדו"ת סי' ל"ז, שהסיר
להחמין לערך שנה ולמולו, רק שיהי' אורח לח
ומנוחל, וכן בשו"ת כתב סופר חו"ד סי' ק' פסק
ג"כ דלא בעינן בן י"ג שנים רק לפי אומדן הדעת,
וראי' לזה מדכתבו לא תמול אותו עד שיגדל, משמע
מחק לישנא, דלכשיגדל הוא תמול אותו, וא"כ כשעשה
בן י"ג לא שייך לומר שהוא תמול אותו, דאז הוא
חייב למול את עצמו, וע"כ כנ"ל:

הגם דא' נ"מא כהנ' מהר"א, דהשיעור הוא עד
שהי' בן י"ג שנים, יהי' מחזיק בזה קושיא
הנובי' מהדו"ת סי' קס"ה: מאין ילא המקור להרמב"ם
דלכשיגדל מותר למול, הא בגמרא משמע דלא תמול
לעולם? ולפ"ז יהי' מחזיק דברי בלמות שיעט
המהר"ל דגבי יבוס ליכא דין קטלנית משום דשומר
מטה לא ידע דבר רע, וא"כ כהנ' י"ל גבי מילה,
דמעיקרא כשהי' הילד בן שמונה, לא הי' המטה
על הילד, א"כ לא שייך שומר מטה לא ידע דבר רע,
אבל

מי שנוטה כן, הוי עכרין. וא"כ מה זה הלשון הוי מערמין ומקדשין? וג"ל לתרץ לפת"ש שם המהרי"א הלוי דהרמב"ם ורבותיו סוברים בזה מחלוקת, אי מעין גורם, אי מול גורם, דנקטין כדברי שניהם להקל, דאם ית' לו קולא למיד מול גורם סמכין עליו, וכן על מיד מעין גורם, משום דבאמת כל ענין החוקה דקטלנית הוא רק ספק כח"ס הנמוקין, וא"כ אי איכא עוד ספק, אי מעין גורם או מול גורם הוי ס"ס ומותר ע"כ, והנה באמת נראה לתרץ, מה שהקשה הרשב"א על הרמב"ם דמנין יא"ל לו, דאם כנס לא יוליא, י"ל לפת"ש המהרל"ה הג"ל: דגבי מלות יבום ליכא דין קטלנית, משום דשומר מטה לא ידע דבר רע, וא"כ לפ"י בשכנס, דאיכא מלות עונה שפיר מותרת לו, הנס דקודם שנשא אסור לו לישא דהא אז ליכא עדיין מלות עונה, אבל מ"מ כשנשא איכא מלות עונה, ושפיר מותרת לו, הנס דה"י לו ברירה שלא ישא, כעין מש"כ הרמב"ן והרא"ה והריטב"א הובא בשטמ"ק כתובות (ל"ט), דלכך מותר לישא קטנה ואילונית וקונה אף שלא יתעברו, וא"כ איכא איסור דהשתתות ורע, מ"מ מותר משום מלות עונה, וגם בסי' תסריס סי' תל"ט כתב דהא דג' נשים משמשות בזמן, היינו לפי שכבר לקחה, אבל לכתחילה אסור ליקח קטנה והוא משעבד את המשיח, הרי דשיקר היתר הוא משום מלות עונה הנס דלכתחילה אסור לו לישא, וגם ה"י לו ברירה שלא ישא, מ"מ כיון שנשא מותר נושא מלות עונה, וא"כ ה"ז כן, דכיון שנשא איכא מלות עונה, ושפיר אמרינן, שומר מטה לא ידע דר"ר, והנה החת"ס ח' אה"ע ח"א סי' כ"ד תירץ קושית הח"ל על המהרל"ה דהקשה הא כיון דנעשה קטלנית, איכא הוי שכיח היוזקא, וגבי שכיח היוזקא לא אמרינן ש"מ ל"י דר"ר? ומירץ החת"ס, דבעלמא היכא דבדי היוזקא, לא סמכין אינשא דמקרה עולם הוא; אבל הכא דהוא רק מול גורם, והמול הוא ג"כ משועבד לתורה, וע"י זכות גדול, משתנה המול, וקיס ל"י למהר"א. דמלות יבום רבה, ושומר מטה לא ידע דר"ר, וא"כ זה הוא רק אי נימא מול גורם, שפיר אמרינן דהיכא דאיכא מלות עונה, אבל אי נימא מעין גורם, לא מהני כלל האי דמלות, וא"כ לפ"י איש דבדי חשו' הרמב"ם, דמשקרא נתקדשו, דשמא הלכה כמ"ד דמעין גורם, וא"כ בקדושין ליכא שום איסור, כדאינא בגמרא (ס"ד); וא"כ כשנתקדשו שפיר אמרינן דלא יוליא דששא כפי"ד מול גורם, וא"כ אמרינן שומר מטה ל"י דר"ר כיון שנשא איכא מלות עונה, חה הוי שפיר הערמה דהיתר דכאן. דנקטין לקולא כהך חרי מ"ד ושפיר מותר, אף דאחזי כהכי ראשין; מ"מ עפ"י דין מותר וס"י שפיר הערמה ביהיב וא"כ:

ובדברי

אבל לכשיגדל והמטה חל על הכן, איכא שפיר שיך ש"מ לא ידע דר"ר, ולא יזיק אותו המילה כלל, ושפיר מותר למולו לכשיה"י בן י"ג וא"ש.

אך

באמת נראה לי לתרץ אף לשאר השיטות, השפיר יא"ל להרמב"ם דיש היתר למולו לכשיגדל דהנה שמעתי מאדמו"ר שליט"א מאוסטרלוואי, לתרץ דברי הרמב"ם ספ"א מה"ל מילה, דפסק דכשהוא ירוק או אדום אין מלין אותו, משום שאפשר לו למול לאחר זמן, ואי אפשר להחזיר נפש אחד מישראל, ותמחו האחרונים, למה לריך הרמב"ם לומר טעם לזה. הא בל"ז פיקוח נפש דוחה כל עבירות שבחורה? ומירץ אדמו"ר שליט"א, דהנה אינא בגמ' דשכר מטה מנין שלא ית' שום הויק מעשיית הנזוה, וא"כ איך משכחת להך דינא דמתו אחיו מחמת מילה, הא שכר מטה מנין? אך דהא אינא דשכר מטה בהאי עלמא ליכא, וא"כ ליכא מאי דינן עלי, אך אכתי קשה דהא כתב התוס' דבי אמרינן דש"מ ביה"ע ליכא רק במזוה דאי לא עשאה ליכא עונה, אמרינן דאי עשאה ליכא שכר ג"כ. אבל מזה כי האי, דאי לא עשאה איכא עונה שפיר אמרינן דאיכא ש"מ ביה"ע ג"כ, וא"כ קשה גבי מילה דאי לא עשאה איכא עונה כרת וכיון דאיכא עונה, איכא ג"כ שכר, וא"כ אכתי איך משכחת להך דינא דמתו אחיו מחמת מילה? אך יא"ל, דכי איכא עונה כרת רק היכא דלא מל ענאו כלל אף לכשיגדל שפיר איכא עינש כרת. אבל היכא דכשיגדל מל ענאו, לא ביטל רק מ"ע דביום השמיני אבל כרת אינו חייב, וא"כ זה קאמר הרמב"ם דמשום דאפשר לו למולו לאחר זמן, איכא ליכא עינש כרת, וא"כ ליכא שכר מזה, ושפיר אסור למולו, ע"כ ודפח"ח, וא"כ לפ"י מתורץ קושית התוס' ג"כ, דנימא דלעולם אסור לו למולו? דאי דאי נימא דלעולם אסור למול, איכא שפיר איכא עונה כרת ואיכא שכר מזה, וא"כ מותר לו למול לאחר, ולא משכחת להאי דינא דמתו אחיו מחמת מילה כלל, וא"ש.

ובדרי דברי עניינא, אכתוב מה שטלה ברעיוני

לתרץ קושיות המהרי"א הלוי, ח"א סי' קצ"ב מה שהקשה בדברי הכ"מ הג"ל שהביא דברי תשובות הרמב"ם, לענין קטלנית דהוי מערמין ומקדשין בפני ב' עדים, וא"כ כותבין לה כתובה, ומכניסין אותה לחופה, ומכריכין שבע נדבות, הואיל ונתקדשו, כך הוי שושן ב"ד של ר' יצחק בעל הלכות ע"כ, והקשה המהרי"א הלוי בנ"ש, הוי מערמין ומקדשין הערמה זו, לא ידעתי מה הוא, דבכ"מ שמחבר בגמרא ופוסקים לשון הערמה, היינו שמערימין ושושן דבר האסור באופן שיהי' מותר. כמו: גבי מכירת חמץ וגבי סירוס ס"ז דכ"מ, ובהנה רבות, אבל מי ששובר על דברי חז"ל בזיון זה לא מקרי הערמה, ואדרבה

ביאה. והקשה דא"כ מאי פריך ביבמות (ק"ק כ'). ג"כ אלמנה לכה"נ מן האירוסין, יתני עשה ויגדלי לית, הא כיון דאינו קונה רק בזמנא ביאה, והיא כבר נעשית בעולה מהערה, א"כ הוי עשה ולי"ת מוחלט בעולה לכה"נ ואלמנה לכה"נ? וי"ל לתרץ, דהנה באמת קבה כ"ל, אמאי מן הנשואין יצאה. ימא לדירי חטא כדי שחובה היא, דנבי דידה ליכא רק לית גרידא? אך י"ל דבאמת הקשו לשיטת הר"ם מקיומן דאין עשה דוחה לבי לאוין. א"כ אמאי במו האירוסין יתני עשה ויגדלי לית. הא איכא ג"כ לאו דלא יחלל, וא"כ איכא תרי לאוי, ואין עשה דוחה לבי לאוין? אך תירצו דז"ל דאדבריה אי נימא דעשה דיבום דוחה לאו דאלמנה לכה"נ. א"כ לא נעשה חללה, וליכא לאו דלא יחלל, וא"כ לפיז א"ש, דנבי אלמנה מן הנשואין, דכיון דנבי דירי איכא עשה ולי"ת, ואינו יכול לדחות, א"כ שפיר נעשו הכנים חללים. וא"כ גבי דירה נמי אינו יכול לדחות, משום דהוי תרי לאוי. וא"כ לא שייך לומר לו חטא כדי שחובה היא, דז"ל דכיון דלירי הוי חטא הוי לדירה ג"כ חטא. וא"כ לפיז מתורץ קושיית הר"ן, לפי"מ שכתבו הרמב"ן והרא"ם הובא בשעמ"ק כתובות (ל' ע"א ע"ב) דאף דבעול עולמו הוי ג"כ איסור דאורייתא מ"מ הוי והכנים אינן נעשין חללים. וא"כ לפיז א"ש, דשפיר פריך דיתני עשה ויגדלי לית, וא"ל משום דהוי בעול עולמו, דז"ל דנימא לדירי חטא כדי שחובה היא דליכא לא יחלל, דהכנים אינן נעשין חללים כ"ל וא"ש :

ו'לפ"ז מתורץ מה שהקשו האחרונים, בזה דמשני הגמרא לקמן, דלכך אינו דוחה, משום דאפשר בחליצה, ופריך מהא דא"ש בעלו קנו, והקשו לשמ"ש הישע"ק ושא"ר האחרונים, דהא דאפשר לקיים שניהם אינו דוחה, הוא רק לכתחילה ולא בדיעבד, א"כ מאי פריך מהא דא"ש בעלו קנו, דבדיעבד שפיר קנו, ולפ"ז מתורץ לפמ"ש החו"מ מ"ם שבת (דף ד' ע') ד"ה וכו' דהיכא דפשע לא אמרינן חטא יע"ש, וא"כ לפיז שפיר פריך, דכיון דלכתחילה לא דחו, א"כ אף בדיעבד אינו קונה, משום דהוי עשה ולי"ת, כקושיית הר"ן, וא"ל הג"ל משום דאמרינן לדירי חטא כדי שחובה היא, דז"ל דכיון דלכתחילה לא דחי, א"כ בדיעבד הוי פשע, והיכא דפשע לא אמרינן כן כ"ל וא"ש, והארכתי עוד בזה בחידושי בפלפול, כך אכ"מ להאריך :

ובגוף דברי הרמב"ם פ"א מה' אי"צ הלכה ל"א, שהבאנו לעיל, דפסק גבי קטלנית, א"כ כנס לא יוצא, דהביא הכ"מ שם בשם חשו"ה הרמב"ם דקטלנית אין בו איסור, אבל הוא כלל נד היתוש והפחד והתמהון שיש ברוב השעות, שיזקק בהם הגופות החלשים ואין חילוק בין זה לאוכל מבישה

ובדברי המהר"א הג"ל אחרתי ג"כ לתרץ דברי הירושלמי ר"ס פ' י"ט מותרות לבעליהן, ואסורות ליבמיהן כגון כהן הדיוט שנשא את האלמנה, וקאמר שם בירושלמי: "ר' יוחא בר בבא בעא קומי ר' מנא, למא לינשא ואפי' קידש למ"ל אלמנה ואפי' בחולה", דמשמע מזה דהך הרי פירטנו שייכן אהדי, ולריך להבין למא, ובפבלי פריך ג"כ מעיקרא דאפי' קידש נמי, וכ"מ דבקי"ד אמרינן, דעשה דוחה לית, דז"ל, דהא בכולי פירקין אמרינן דאין עשה דוחה לית, ומשני דחנא משום אידי וכו', והדר פריך דמאי איירא אלמנה דאפי' בחולה נמי, דמשמע ג"כ דכיון דמשני דחנא נשא משום אידי אבל באמת אפי' קידש ג"כ אסור, קשה קושיא השני, אבל אי נימא דקידש מותר לא ה"י קשה קושיא שני, ולריך טעמא למא? וי"ל לתרץ, דאי נימא דרק נשא אסור, משום דאין עשה דוחה לית ועשה, אבל קידש מותר דאפי' עשה ודוחה לית, לא קשה דליתני בחולה, דהנה באמת קשה אמאי אמרינן דבנשא אין עשה דוחה לית ועשה, לפי"מ דאמרינן בכ"ד דאומרינן לאדם חטא כדי שזכה חבירך כדאמרינן ביבמות: "נימא ל"י לחבר למיעבד איסורא קלילא, ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבא". ולפי"מ דכתב בדורית רעק"א כתובות ר"ס אלו נערו, דעל עשה דבעולה לכה"נ. רק הוא מוזהר ולא היא, ולפי שיטת הפ"י כתובות (דף מ'), דעל עשה דיבום היא ג"כ מלווה, א"כ אכתי נימא הנה דלירי איכא עשה ולי"ת, נימא לדירי חטא, כדי שחובה היא דבדירה ליכא רק לית גרידא, ובדירה שפיר עשה דוחה לית? והיא קושיא נכונה, ועיין בשו"ת חסד לאברהם מהדור"מ ח' אה"ע סי' פ' :

אך י"ל דבאמת איך מותרין כאן להתיבם הא כיון דבשעה שנשאה אחיו היתה אלמנה, א"כ כשמת אחיו, איך מותרת להתיבם הא ה"י קטלנית? אך דז"ל במ"ש המהר"א"ה דבמזוה ריבוס ליכא דין קטלנית. דשומר מצוה לא ידע דבר רע. וזה נימא אי מותרת להתיבם, אבל אי איכא איסור גבי דירי, איכא גבי דירה ג"כ איסור משום קטלנית, דהא לא שייך הכא שומר מצוה, כיון דאיכא איסור, וא"כ לפיז נימא אי הוי אלמנה שפיר אמרינן דאסור להתיבם דלא שייך אומרינן לאדם חטא משום איסור קטלנית, אבל גבי בחולה שפיר מותרת משום אומרינן לאדם חטא, אבל לכת"ר דהשני דאפי' קידש ג"כ אסור, דלא אומרינן דעשה דוחה לית, שפיר פריך דליתני בחולה, וזה הפ"י בירושלמי, למא לינשא אפי' קידש, וכיון שכן קשה ג"כ דליתני בחולה, וא"ש וק"ל :

ובזה הדרך יש לתרץ קושיית הר"ן קידושין פ"ק, בזה דאמר שם כל הבעל דעתו על גמר

המועד, דהקדש איך פליג רבי אקרא, דכתיב
דשור המועד אינו חייב רק בפעם הרביעית, דמזה
לא להחיות דבממון אף רבי מודה, ר"ל לתוך לפימ"ש
החוש ב"ק (כ"ד ע"א), ד"ה אי לייטורי גברא;
לא שיהא מועד לעבוד בההראות, דאי לא יהא
חייב עד גניחה חמישה, אלא שיועדו בכל
פעם, וא"כ לפ"י י"ל דרבי סבר, לייטורי גברא, לכך
וסבר דבעינן שיהא מועד לעבוד בההראות, לכך
אינו חייב, עד גניחה רביעית, אף דסבר דבתי
זמני הוי חוקה, דלא משכחת שיטבור שני פעמים על
ההראות רק עד גניחה רביעית, אבל ממחני שפיר
מביא הגמרא ראי' כרשב"ג ודקמני סס: והם משיחור
בו ג' פעמים; וא"כ אי גברא, עכ"פ לעינן
חורה לא היינו לריבין ג' פעמים, כמ"ש השעמ"ק
סס וא"ש:

ובזה קשה לי ג"כ על שכתבו הריטב"א והנימוק"י
סס, דלכך סתם לן תנא גבי נישואין כרבי,
משום דהוי ספק נפשות ולכך סתם גבי שור המועד
כרשב"ג, משום דלא מפיקין ממונא מספיקא וע"ש.
דאי"כ קשה אחי' גבי חורה קמני ג"כ סס: והם
משיחור בו שלש פעמים" הא לעינן חורה אדרבה,
נימא להיפך דבתרי זמני הוי חוקה משום דלא
מפיקין ממונא מספיקא? אף י"ל דכיון דכבר נעשה
בחוקת מועד אין אנו יכולין להוצילו מספיקא מחוקת
מועד וא"ש:

הדרן לענינו דלפנינו מדינא היינו יכולין להחיר
חיקה למולו, כיון דלחצר ג' ימים מהמילה
נחלו, ולרוב גדולי הפוסקים לא הוי מהו אחיו ממחה
מילה; ועכ"פ לערך שנה לכ"ע אין שום ספק שמוחר
למולו, רק שיהא אייר לא ומלוחס:
ובפרט שהדאקטורים והפולשטערס אמרו: שאין
שום ספק שמוחר למולו שהוא כריח וחזק
כשאר ילדים. ואכנס מרבי' וגאונ' זמננו שיכתבו
חוו"ד בזה, מחמת שהענין חמיר מאד דמחירא סכנתא
מאסורא:

יחיאל מאיר גידע' דומ"ץ דפה ק"ק ה"ל.

סימן מג.

ב"ה קאמיסיראו (פלך סינקס)

גיטין (דף ח' ע"ב) ת"ר עבר שהביא גיטו וכחבו
בו עלמך ונכסי כו' ופרש"י עבר שהביא
גיטו מהדרי' וז"ל בפ"ג ובפ"ג כאש המביאה גיטה
כו' ע"ש, והקשה ע"ז בשו"מ מהדורא שמימאה דהא
אשה המביאה גיטה מוקמין בגמרא (בדף כ"ד ע"א)
בשעשאה בעל שליח להולכה עד דמטיה התם כו'
ע"ש וא"כ נס בעבר ל"ל כן וא"כ הניחא לרייח
לקמן (בדף כ"ג) דעבר נעשה שליח במילתא דאיתי
אבל

מביא רא"ס נגנא; וע"ש. ולריך להבין מניין יא
ואת להרמז"ס דליכא איסור מונס? וג"ל לתרץ,
דלא לו ואת, דאי נימא דאיכא איסור מונס איכ
קשה, דהא בגמרא משמע דאי עבר ונסיב קטלגית,
קידושין תופסין; כהא דנסיב אבי לחומא, ואי נימא
דאיכא איסור מונס איכ איך קידושין תופסין, לפימ"ש
מונ"ס גיטין פ' המגרש: אמר אבי קידשה ראינן
חזן משמעון וכו', קידושין דשמעון לא אהני כלל;
ופירש"י, כיון שאין קידושין שמעון מועיל לאסור לשום
אדם, לא הוי קידושין. איכ כהא איך קידושין
תופסין גבי קטלגית הא לא אהני כלל, דהא בלא"ה
לכ"ע ג"כ אסורה משום קטלגית לפי שיטת הפוסקים
דכל דבר שאסרו חכמים וזכוס סכנה הוי איסור
דאורייתא; כמ"ש בתב"ש סי' י"ג ס"ק ב'; וכן בבאר
הגולה בחי"מ סי' תכ"ז סעי' י' בה"ה ה', וא"כ
לפ"י איך קידושין תופסין, הא לא אהני כלל, דהא
בלא"ה אסורה אכ"ע. כעין מה שכתב בספר המקנה
קידושין (ס"ב ע"א), דאף למ"ד קידושין תופסין
ביבמה לשוק, מ"מ היכא דהוי חייב עשה איכס לא
תפסי קידושין. משום דלא אהני כלל, דלכ"ע בלא"ה
אסורה, ועל היבס נמי אסורה, משום דהוי חייב
עשה; וא"כ ה"נ איך קידושין תופסין? ויותר מזה
קשה למ"ד מול גורס, וא"כ לדיד' בודאי אס בעל
ולא קידש, ליכא איסור קטלגית כמובן; וא"כ לפמ"ש
דאין קידושין תופסין. איכ ליכא שום סכנה, וא"כ
איך שכיב אבי דנסיב לחומא? אלא ע"כ דלאו איסור
נחור הוא וק"ל וא"ש ונכון:

ול"א חמגע מלכתוב מה שחירתי כהאי עניינא,
שראיתי באחרונים שמביאים קושית בשם הס'
גסא דהרסנא, להקשות על דברי התוס' יבמות (ס"ה
ע"א) ד"ה נישאת; דכתבו, דגבי ממון אף רבי מודה
דלריך ג' פעמים; והקשו חכ"מ (דף ק"ז ע"ב),
דקאמר סס: תנא מרז, פטס ראשונה ושני' זורעה
וכו' עד הא כרבי הא כרשב"ג. הרי דבממון ג"כ
ס"ל לרבי דבתרי זמני הוי חוקה? וג"ל לתרץ, דהנה
באמת קשה, איך כתבו: דבממון אף רבי מודה,
דליף משור המועד; הא משם אין ראי', דהא סתם
שורים בחוקת שיחור קיימו, כדקו"ל פלגא ניוקא
קנסא, (כ"ק דף י"ג), וא"כ רוב שורים לא הוי
מועדן, שפיר אמרינן דלהוציא מרוב בעינן רק תלתא
זמני, אבל כהא גבי נישאת למי שאין לו בנים לא?
אף י"א, דהא כתבו החוש' סס, דגס סס י"ס רוב,
דרוב נשים חיינן לבנים, וא"כ לפ"י מתורץ מבי"מ.
דהא שם אדרבה מייירי דעל כל השדות ה' מכת
מדינה, וא"כ איכא רוב להיפך, שפיר אין אנו
יכולין ללמוד משור המועד, ולרבי אף בתרי זמני
הוי חוקה וא"ש:

ובעיקר קושית החוש' דגס ד"ה יסור

ואין יום אם חלות הגרושין תהיה עכשיו או לאחר זמן כמו אם אחר לאחר ל' יום דמיא הפעולה של הגרושין היתה נתינת הראשונה ובין שהבעל כבר עשה את פעולת הגרושין מהחמא גמר בדעתו היטב ולא יבוא עוד לערער, וע"ד מ"ש הר"ן ז"ל בעלזו בגדרים (דף פ"ו) גבי נקדש ומגרש דלא אמרי' בהו חוב"ד כדיבור דמשום שהם חמורים אין אדם עושה זה אלא בהסכמה גמורה ובדעת ברורה ומוחלטת ע"ש, וגומר ומגרש" שכתב הר"ן אין כוונתו לחלות הגרושין רק לגמירת הפעולה והמעשה דזה בא ביחד עם גמירת הדעת ובהסכמה מוחלטת ולא יבוא עוד לערער:

ובא ראה כמה מדוקדקים ומיוקקים הם לפי דברי רש"י ז"ל בדף (ב"ד ע"א) שכתב בזה"ל כי מציא להם איגרא לא ע"י קבלה הראשונה דמנא בעלמא הוה כו' עכ"ל, והנה זה ודאי שהגרושין הוא ע"י קבלה הראשונה דוקא דל"כ הרי א"כ כשכחא למקום פלוני הו"ל עלי גיטך מע"ג קרקע א"כ דהגרושין היו ע"י נתינה וקבלה הראשונה וכ"כ הרא"ש בפ' הורקס סי' ז' וכו' בעור וכו' ע"י קמ"ב סי"ג ע"ש, אבל רש"י ז"ל נתכוין בזה לומר דכל עיקר קו' הגמ' סוף סוף מציא להם כו' הוא דוקא מפני שהגרושין היו ע"י קבלה הראשונה וגמלא שכתבנו יא מחמ"י הבעל כבר עשה את מעשה הגרושין והיינו הנתינה ואין יום אם חלות הגרושין תהיה א"כ דהוה רק הנאה בעלמא אבל הפעולה והמעשה כבר נעשה ע"י הבעל ואין לחוש עוד לערעור וא"כ אלא בפ"י שכתבנו עשה הפעולה כבר עשה זה בהסכמה גמורה ומוחלטת, ולכן הוכרח הגמרא לתקן דאמר לה הו' שליח להולכה כו' :

והנה דבר זה שאם אחר לא מתגרש עד שחגיג לב"ד פלוני כשחגיגה לשם היא מתגרשת ע"י קבלה הראשונה לא שייך רק באשה, שא"כ שהתגרש ע"י מה שהגט נמצא אצלה כשחגיגה לשם דהא הו"ל עלי גיטך מע"ג דהא מעיקרא נמי רשות האשה הו' וכו' (דף ע"ב ע"ב) נהי דקני לה למע"י גופה מי קני כו' וכמ"ש הרא"ש הנ"ל, אבל בעבר אם נתן לו הארון גט שיחזור וא"ל שלא מתגרש עד שחגיג למקום פלוני בהכרח ז"ל בהיקף דוקא שמתחזק לא ע"י קבלה הראשונה דהא יד עבר כ"ד רצו וגמלא שהגט לא יא עדיין מרשות הארון ואין כאן נתינה כלל אלא א"כ כשהעבר מגיע למקום שהתנה והגט נמצא אז אצלו או יא כאלו נתינה מעלייתא דמעי'קרא היה העבר ברשות הארון וא"כ נעשה רשות עלמו והגט יואל שפיר מרשות הארון לרשות העבר ולא הוה עלי גיטך מע"ג קרקע וכמ"ש החס"ד בדף (ע"ב ע"ב) ב"ד והו"ל כו' דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוה כאילו נתנו לה

כו'

אבל ל' אלמוד דדריש שם מה ארס ישראל כו' ע"ש א"כ תיקשי ליה הך בדיוחא הא"ך נעשה העבר שליח להולכה, וכן שמעתי קושיא זו מנאן בדורנו שליח"א והוסף דהבא לשם גיטו וידו ב"א, דא"ו שייכות יא שליחות הולכה לעצם השיחור וכו' לא יוכל לשחררו בלא"ה וא"כ דאין שליחות הולכה זו בזה כאשר ע"ש השיחור :

ונרענ"ד לישב זה היטב בהקדם באור דברי הר"ן על מ"ש רש"י בריש מילתין דשליח זה עשאו הבעל שליח להולכה שכתב, וז"ל ש"כ משום דאי הוה שליח לבדל כיון שהאשה מתגרשת בקבלתו א"ל בפ"י והיינו נמי דפרכין בפ' המביא תיין עלה דמחמ"י דהאשה ענמה כו' אשה מבי מציא ליה מ"גרא לא דאלמא דכל שמתגרשה כבר א"ל קיום, וטעמא דמילתא דכיון דמדינא לא לריך אלא מפני חשש שמא יבא הבעל ויערער ח"ן לחוש לערעורו אלא כשהוא נותנו לשליח להולכה שבטעם שהגט יואל מחמ"י ידו ח"ו גומר ומגרש עדיין ולפיכך חוששין שמא ימך ויערער אבל כשהוא נותנו ליה או לש"ק הרי בשעה שהגט יואל מחמ"י גומר ומגרש ואין לחוש שמא יבא ויערער כו' עכ"ל הר"ן, ולכאורה דבריו חמורין דלפ"י אינו מיושב א"ך קו' הגמרא (בדף כ"ד ע"א) סוף סוף מציא להם איגרא לא ולח"ן שחילק בין כשהגט יואל מחמ"י נגמרו הגרושין לבשלא נגמרו הגרושין קשה דמה בכך דכי מציא להם איגרא סוף סוף כשהגט יואל מיד הבעל לא נגמרו הגרושין שהרי עד שכחא למקום פלוני לא חלו הגרושין וא"כ ז"ל בפ"י ובפ"י, דלא דמי לאשה דעלמא המוקבלת גיטה או ש"ק שא"ל בפ"י מעטם חילוק זה עלמו שכתב הר"ן :

ונראה דהנה בכל גרושין יש ב' דברים : ע"ש הפעולה והמעשה של הגרושין. וחלום הגרושין. פעולת הגרושין היינו מ"ש בתורה ונהן בידה, דהיינו הנתינה שהבעל או שלוחו נותן להאשה או לשלוחה זהו הפעולה והמעשה, ומה ש"י פעולה זו הותרה האשה לשוק ונתגרשה מבעלה זהו חלום הגרושין. והנה כשהבעל מגרש את אשתו ע"י שליח להולכה הרי עדיין לא נעשה פעולת הגרושין בשעה שהגט יואל מחמ"י הבעל שלא זהו הנתינה האמורה בתורה ודעת רוב הפוסקים דגם עלי גיטך מע"ג קרקע כשר בו ועיקר פעולת הנתינה תהיה א"כ כשהשליח שהוא חשוב. כהבעל יתן הגט להאשה שאז יתקיים מ"ש ונתן בידה, ולכן י"ל כיון שהבעל לא עשה עדיין את פעולת ומעשה הגרושין היינו הנתינה י"ל שמא ימך ויערער שלא גמר עדיין בדעתו היטב לגרש, אבל כשמתן בעלמו הגט להאשה או לש"ק שלה הרי בשעה שהגט יואל מחמ"י כבר גמר ועשה את פעולת הנתינה וכבר קיים מ"ש ונתן בידה

דף כ"א ע"ב) אי זכאי כו' וקושים הגמרא ע"ז והא
גמרא אליבא דפרש"י ותוס' בי"מ (ק"ט ע"ב) יטו"ש
ולפענ"ד אין מקום לקושים כ"ת כל עיקר :

דהנה יש מקום לפרש"י ז"ל דהא דקאמר רבא
(בבא בתרא דף כ"א) שבשחא ממילא

נפקא בגרים ולא דייק היינו דגרים שבה ולא דייק
להבינם שלא ישחשבו התלמידים וע"ד שאמר עוד

רבא (ברכות דף ס"ג ע"ב, ע"ז דף י"ט ע"א)
דילמוד אדם תורה ואח"כ יהנה ליגרום אינש כו' דלאחר

שעה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומחרץ לעצמו
דבר הקשה והא דאמר רבא מקרי דרדקי כו' כמותרין

ועומדין נינהו כו' כל פסידא דלא הדר מותרה
ועומד הוא מיירי בטעות שהתלמד בעצמו טועה

ומחשה את התלמידים דבטעות ההוא שפיר יש לומר
שבשחא כיון דעל טל ומסלקין ליה ויטוין בנימוקי

יוסף פרק המקבל שם ובה"ז אפשר לפרש ג"כ דברי
הרמב"ם ז"ל סוף פרק י' מהלכות שכירות מ"ש או

למד בטעות יטוין דבדרי הרב המגיד שם ובלא
משה פרק ב' מהלכות ת"ת דין ג' ובסוד י"ד כו'

רמ"ה, ולשיטת החוס' פסידא דלא הדר היינו הפסד
הזמן שאותה השעה של תלמוד דבר טעות אי אפשר

להחזיר :

ובין כה וכה הענין סובב על הוראת שעה בטעות
רק לרש"י קאי' ההפסד על הטעות עצמו

ולהתוס' קאי' על הזמן ומעתה מה ש"כיות יש בזה
לקושים הגמרא שבת (דף כ"א ע"ב) על מ"מרא

דאב"י שם דאמר אי זכאי גמירתיה לשמעתיה מעיקרא
דהלא ברור הדבר שלא היה שום טעות בפעם הראשון

אלא דמעיקרא כי אמרוהו רבנן קמיה משמיה דר'
ירמיה טעמא דרב לא חש לקבל ולסמוך ע"ז ואחר זמן

כשאמרוהו קמיה משמיה דר' יוחנן קיבלה ועוד התעלז
אל לבו מדוע לא קיבל בראשית שמועמו דבר זה

לחקוק במוחו ולרשום בזכרונו ופשט הגמרא כך הוא
לפענ"ד, דהמקשה והא גמרה ולא הקשה ומאי ג"מ

אחרי שידע היטב דכל עיקר הכעס לעד דאב"י הוא
על דבר אשר לא קיבלה מעיקרא קשיא ליה לישנא

דאי זכאי שפירשוהו אס הייה זוכה ללמוד ענין זה היה
באופן הגרלה לי דיותר שייך לומר כן באם לא גמרה

ובההוא דפרק אין דורשין (דף י"ג ע"א) דא"ר ר'
אלעזר לר"א אי זכאי גמירתא מר' יוחנן רבין יטו

באגדות מהרש"א שם ובפסק הגאון כמוהר"ר יצחק
דלשאט בשח"כ' הזכר ולס"י פרק ו' והא גמרה וכיון

שקיבלה האידנא הלא זכה בה ומה יש לו עוד
להטער ולומר אי זכאי כו' ואדרבה מאחר שגמרה

אינלא מילתא למפרע שבאותה שעה לא היה הפסד
טעות ולא איבוד זמן רק חסרון קבלה ומה זה החסרון

כשקבלה טעמי ומשני הגמרא ג"מ לגירסא דינקומה
ור"ל בשלמא אס לא היה דבר זה בא לידי כלל עד

תתה

כו' ע"ש וה"ל דכיוצא, ולפי"ז ל"ל דבעבד כה"ג
שאי"ל לא חתנרש עד שהגיע לב"ד פלוני ולא טעמו
כלל לשלוח מ"מ ל"ל בפ"ג ובפ"ג שכתבנו ילא מחמי'
האזין לא עשה עדיין את פעולת השיחור דהיינו
הנתינה שלא ילא היט מרשותו עדיין ולא דמי לזשה
דשם לא היה התנאי רק על הנמשך מהפעולה דהיינו
על חלות הגרושין בלבד אבל עיקר הפעולה בעלמיה
כבר נעשתה משאי"ל בעבד כ"ז שלא חל השיחור
על הנתינה אין כאן דיד עבד כ"ד רבו והנתינה
תהיה אח"כ, וא"כ שוב ל"ל בפ"ג ובפ"ג :

ומעתה לק"מ קו' הג' הג"ל, דהב"ה"א (דדף
ח' ע"ב) לא מיירי כלל שטעמו להטער

שליח להולכה רק אמר אל תשהחורר בו עד שהגיע
לב"ד פלוני, דהא כל טעמו לא דמינו חוקיהא זו

גבי אשה (בדף כ"ד ע"א) אלא משום דהיה קשה
להגמ' מצי מטיא להתם אינרשה ע"י קבלה הראשונה

ובת"ש רש"י הג"ל, אבל בעבד שאינו משתחרר ע"י
קבלה הראשונה וא"כ מישינן שווא ימנך הבעל

ויערער ולכן ל"ל בפ"ג ובפ"ג, ודוק :

ובדרך זה ל"ל לענ"ד לר' הראב"ד שהאשה
שהביאה גיטה לא בחורת שליחות אינה

נאמנת בלא קיום והוא מפרש מאי דאי' (בדף כ"ד ע"א)
מצי מטיא כו' דהיינו שאינה נאמנת לומר בפ"ג ובפ"ג

ולא שאינה לריבה ופירשו הטעם דמה שהאמינו לעד
אי' על בפ"ג היינו דוקא בשעת נתינה ובת"ש החוס'

(בדף ה' ע"ב) בדיה יטלנו כו' ע"ש וכיון שכבר
נחגרשה אינה נאמנת בלא קיום שלא בשעת נתינה,

וא"כ לדיר' ב"ה"ל ל"ל ולפרש דהך ברייתא דעבד
שהביא גיטו כו' מיירי דוקא בחורת שליחות דאי לא

הי' גם על עצמו לרין קיום וא"כ קשה קו' הגאון
הג"ל לר' אלעזר, אך לפי מש"ל א"ש דמאי דפרקינן

(בדף כ"ד) סוף סוף מצי מטיא להתם כו' ל"ל
דהכוונה שכוין שהגרושין היו ע"י קבלה הראשונה

אי"ל הו"ל טעמיין שלא בשעת נתינה ואינה נאמנת
לומר בפ"ג, והנה זהו דוקא באשה אבל בעבד להיטך

בא השיחור והנתינה דוקא אח"כ כשהגיע לב"ד פלוני
ולא קודם דהיה כ"ד רבו ובמציא חילוק זה שבין

אשה לעבד נב"מ (דדף ע"ז ע"ב) ע"ש, וא"כ בעבד
גם כשא"ל אל תשהחורר בו עד שהגיע לב"ד פלוני

ולא טעמו שליח ג"כ נאמן לומר בפ"ג וא"כ קום
משום דעבדו הוא דהיה שעה נתינה, ודוק :

ש"מ יוסף ועורין החוס' קאזימיראזו.

סימן מד

ב"ח רינא (פ"ך בטרמיא)

בקונטרס שערי אורה ס"י ילא אוח' נ' דחק
אי"ע כ"ת ליישג מ"מרא דאב"י (שבת

מוסד נזירות אינו חייב אלא בדביעות שלמות? ולקמן
דברי הא דיוטא בבתייה רוב הכוס דהוה כאלו בזה
כל הדביעות ואם מוסד איכור נזירות אינו יכול
לשנות, כולו מנוולא לא ולא בבתייה רובו, דבמקום
דלא אפשר כולו לא שייך לאמר דהרוב יהי ככולו
וזה ברור:

וכבר הוכיח החכם בחשבו לאורח סי' קמ"ו דלא
אמרין רובו אלא מהוך כולו אבל לא היכא
לכא כולו ע"ש. וראיתי בחלקת יואב חידד סימן ה'
שהביא רא"י דלא אמרין ר"כ אלא היכא דאפשר
בכולו מחניגה (כ"ב) במטביל כלי בחוך כלי אם
החיתון טמא אף שאין בפיו כשפוסרת הטור אף הפנימי
טמור דאמרין מנו וטיון דכל הכלים הכשירה
התורה בטבילה, איכ נחשבים המים שבתוך הכלי
החיתון מחוברים למקוה ומוטיל גם להכלי שבפנים
ע"ש וקשה הלא נודע דיש תמיד רוב בחנוניות הכלי
נגד הפנימיות שלו איכ הרי מן התורה מועלת בלא"ה
טבילה להכלי החתון דרק רובו המקפיד פסול, ואין
אנו צריכין כלל לגזא"ה בזה, וכיון דלא הוה אלא
דרבנן הרי אינו מוטיל מנו מדרבנן לדאורייתא כמפור'
בטורא שם ומשום זה הוכיח כיון דלא אפשר בטבילה
כולו משום פנימיות הכלי אף רוב אינו מוטיל לגביה
וע"כ צריכין לגזא"ה ע"ש:

ולדעתי אין רא"י משם כלל דהלא מבורר
ברמב"ם פ"א דמקואות ה"ב, וה"ה לכל
הטמאים שאם טבל כולו חוץ מראש אובע הקטנה
עדיין הוא בטומאתו ע"ש ומשמע להדיא בטומאתו
מה"ם ומדוע לא נאמר כאן רובו ככולו, דהרי אפשר
בכולו לטבול גם את ראש האובע, ועכ"ל דבטבילה
מוציא לא אמרין להאי כללא דר"כ, כיון דבטבילה
בע"ק כתיב, ורחץ במים את כל בשרי (ועיין
בחניגה י"א בטורי אבן שם) ומבורר בנזיר מ"ב דהיכא
דכתיב כל ל"א רובו ככולו ע"ש ועיין בנחל אשכול
להל' תפילין בהשיות שם, וכיון דפנימיות הכלי אינו
נוגע כלל במים, הוי כאלו הוא חוץ למים דמוה"ם
אין לו טבילה וע"כ דגזא"ה הוא דלכל הכלים מוטיל
טבילה, והא דמיטע המקפיד כשר מה"ם, היינו
בחינה הנדבקה בנופו, כיון דנדבק בו בטל לגביה
והוה כאלו נגעו המים בנופו וכמ"ס בשו"ת ז"י הובא
בסדרי טהרה קל"ה ס"ק כ"ג, אולם מ"ם בחלקת
יואב לחדש דלא אמרין ר"כ אלא היכא דאפשר
בכולו נכון מאד וכבר יינתי להחם בשו"ת חא"ח
סי' קמ"ה שהקדמנו בכעין זה, ואני תמה שלא העיר
כלל מדברי רש"י חולין (י"ח ע"א) דה"ר רב שמואל
וכו' אלא בטבעת הגדולה דכיון דמקפת את כל הקנה
אמרין דנכשר בשחיטה רובה משא"כ בשאר טבעות
שאין מקיפין ע"ש דכיון דאין כל המקום כשר לשחיטה
אף דיש רוב מקום כשר נח חמרין ר"כ ע"ש ודו"ק.

נה"ה לא היה מקום להטער באופן כזה ע"ד שאמר
רב כהנא (שנה דף ס"ג ע"א) בר חמני סרי שנין
כד הוינא הוה גמירנא ליה לבוליה הש"ס ולא הוה
ידענא דאין מקרא יולא מירי פשוטו עד השתא
משא"כ בדרך מילתא דאמרוה קמיה ולא היה חסר רק
לקבלה על דא ודאי יס להטער ולומר עמי היתה
ושלחתי דגירסא דנקותא מתקיימת יותר משל זקנה:
ש"ה"ם דהבדן שיין החופ"ק הג"ל:

סימן כה

ב"ה ביהמ"קא (פ"ד קאליש)

(א) בשערי אורה בהשמועות סי' א' בשולי
המכתב הקשה כ"ג על הא דמקשה
בחולין (דכ"ז) עד כמה לשמוט ולזיל, להמבאר
בזבחים כ"ז דבין שחיטה לקבלה נפסלת ההמה ע"י
מוס והוא כיון דבשחיטה רוב כשר איכ אם חותך
כל הסימן הרי הוא עושה מוס בחתיכתו הנוספת
וקמ"ל דאפ"ה כשר כיון דאין החיתוך בעלם אלא
בכשר כמבאר שם בזבחים, והניח בל"ע, והנה מ"ם
בכוונת הפוס' חולין (דף כ"ח) ד"ה אחיא שכתבו דאין
לך מוס גדול מזה, היינו נושם הפרדת הסימנים,
אף שכן מבורר להדיא, בשחיטה מקובלת שם ע"ש
שהגיה כן בתוס', מ"ם לא הוטיל כלום בזה, דנימא
מש"ה לא הוי מוס בחתיכת כל הנושט כיון דאין בו
עלם דהרי ע"כ לא הוירו שם בזבחים אלא בחתיכת
רגל דהוא אבר שיש בו עלם מש"ה בחתיכת העור
והבשר שקרם עליו מלמעלה לא הוי מוס, כיון
דהעלם קיים, משא"כ באבר שאין בו עלם, כמו
נושט בודאי שנעטל בחתיכתו ולורס' חוץ כבור יוכיח
דלא נמלא בו עלם ואפ"ה נפסל כמבאר שם בזבחים
הג"ל:

וראיתי בשע"ת מ"ד אות ח' לרב אי שטרם
מאד ליישב הקו' הזאת והמעין יראה
שדבריו אינם מספיקים, אולם באמת הקושיא מעיקרא
ליחא דהרי הא דשחיטת רוב הסימן כשר הוא משום
דריבו ככולו והוה כאלו נשחט כל הסימן וכחומר
ועומד דמי ואין בחתיכתו לאחר הרוב משום עשיית
מוס כלל, ואדרבה אם תאמר דנפסל בשחיטת כל
הסימן משום מוס ולא אפשר בכל הסימן איכ גם
דוב אינו כשר, כיון דרובו הוא רק משום כולו,
ולא משכחת לה כלל לפי"ז שחיטה בקדשים, וע"כ
דושחט את בן הבקר כולו משמע ואחא הלי"מ דגם
בשחיטת רוב כשר דרובו ככלו ולא הוי יכול להיות
שום הוי' להישך ח"פ: ובעיני זה אמרתי במה שהקשה
הגאון מהר"ן חיות בהנהגותיו לש"ס מ"ר ג' ד' בחא
דיליף מין ושכר יור לאסור יין מלוא כיון הרשות, והקשה
דהרי משום מלוא יולא הוא בשחיטת רוב הכוס ואלו

סימן א

ב"ה קונצק (פלך ראדוס)

עיד המקוה בטאמטוב ההמוכה לעירו אשר נקראת שמה להורות להם דבר חוק ומשפט ונשמתי שמה ורליתי שהמקוה מחזקת מימי' כשמונה טפחים בגובה, ויען שא"ל לטבול בגובה כזה ע"כ שופטין להוכיח מים מהקטטיל כשמונים סאה ויותר וזה עושין לעת ערב ולאחר א"ו שעות נחסרו המים ששפכו לתוכה ואף מה' טפחים נחסר וכל בוקר המים הנשפכים מתחסרים וזה נהוג בטאמטוב זה יותר מעשרים שנה וגם לא שאבו ולא ניקו אותה מעולם. והנה רליתי לחקור ביאת המים מהיכן בא, וליתי לשאוב כל מי המקוה ורליתי איך שבא בתחתית המקוה מים ומהיכן באו לא נודע כי יש אנשים אומרים שמונשים מנהגה הסמוך להמקוה כשי מאות אמה. ויש אומרים שבא מן הנהר שטולע מי גשמים כי המקוה עומדת באמצע שטוע הנהר וקלה אנשים אומרים שהם מי מעיין ככל המעיינות. והוריתי להם שלא ישפכו עוד מים להמקוה רק יחממו אותה ע"י האמאוואר וכדי שיה' שיעור טבילה לויתי לעשות גומא שיעמדו בשעת הטבילה, ואם א"ל באמאוואר לויתי כאשר יגיע המים לחמשה טפחים ישפכו מים חמין עד שמונה טפחים, ובגובה ח' טפחים אין מימי' מתחסרים, וטעמי ה' דהנה בסדק שבמקוה והמים יולאין יש מחלוקת הקדמונים דיש פוסלין אף שנשאר מ' סאה למטה שאינו זוחל והמה הר"ש והרשב"א ומרדכי, והר"ש מכשיר כל שנשאר מ' סאה שאינו זוחל, והמחבר סעי' נ' פסק בהר"ש, והרמ"א מחמיר לכתחילה. והנה רליתי במהרי"ק שורש קנ"ו שסובר דאף הר"ש דמכשיר הוא רק בטובל במים התחתונים, אבל בטובל גם במים העליונים הזוחלין גם להר"ש פסול, אך המעיין בתשכ"ץ ח"א סי' י"ז נראה דלהר"ש כשר אף מים עליונים. אך לעומת זה סובר התשכ"ץ בח"ג סי' ל"ד דדיון זה הוא הפיקא דאורייתא. וכחכ' בזה"ל, מי יכנים ראשו בין הרים גדולים להקל באיסור תורה ובאיסור כרה כמה שהראשונים ז"ל החמירו ובמה שאפשר לחקן ע"כ, וגם בב"ה מחמיר בזה, והמעיל לזקה הבין בכוונה הב"ה דפוסל בדיעבד, אבל במים העליונים ודאי דגם הרמ"א מודה דפסול, וכן פסק בלחם ושמלה שם דמים העליונים גם בדיעבד פסול, וא"כ כנ"ד כ"ז שאין מתקנין שלא יתחסרו המים המקוה פסולה מטעם זוחלין, ואף בבטול בקרקע מיקרי זוחלין. וכ"ה בבית שלמה סי' פ"ב והמחבר בית שלמה הוא פוסק מובהק וכתב ע"ז שהוא מה"ת, וכן בדפוס ר' חנוך העניך פאליטאן פיעארקוב.

הלשון במחבר, גם צנבלע בקרקע לר"י שיה' מעט מעט דהיינו טיף אחר טיף דזה טבע כל הבורות אבל אם מתחסרים הרבה כנ"ד לערך אמה במשך א"ו שעות ודאי דמיקרי זוחלין אף שצנבלע בקרקע ויעוי' רש"י פסחים ד"ה אשכורן. ובפרט לשיטה הטור דסובר דהפוסלין פוסלין אף במים התחתונים מחמת שכל המים ננערו ללחל, וכוונתו כעין דברי חוס' ע"ז (דף ג"ט ע"ב) בזה דנישאל וכן גישאל, וגם מזה הסברא איני מבין איך יכשיר הר"ש במים עליונים והלא כיון שהוא זוחל הרי אין לו חיבור עם מים התחתונים דברי החו"ד סובר דבכר לח אינו חיבור אך קשה דבמקוה חזין דבאשכורן חיבור אבל כל שזוחל ואינו מעיין הרי אינו חיבור, וכבר כתב הרמב"ם מובא במחבר סעיף ס' דאין הזוחלין מערבין ולדעתי מה דהר"ש מכשיר בעליונים דהר"ש לשיטתו דסובר בסוף גדה דזוחלין ל"ה רק כעין נהר ומעיין שכל המים נעים וגדים אבל לא בסדק ונקב, אף שמבואר כמה פעמים בהר"ש שם בסדק פסול סובר הר"ש שהוא רק מדרבנן. וכיון שהוא מדרבנן שפיר סובר הר"ש כמירון הב"ה על קושיית התה"ד ברבו נוטפין דנימא דיה' כשר מטעם השקה, וע"י ע"ז ס"ק ג', וסובר הב"ה דלא מקילין בהשקה רק בשאובין שהוא מדרבנן ולא בזוחלין שהם מדראורייתא, וכן מירן בריטב"א נדרים פ"ד, וע"כ שפיר כשר להר"ש במים זוחלין דרך נקב וסדק אם נשאר למטה מ' סאה שאינו זוחל, אבל א"ן הרי קי"ל דזוחלין דאורייתא ועוד דקי"ל בכה"ד דבזוחלין ל"ש השקה, וגם קי"ל דזוחלין דאורייתא אף בסדק ע"י בהג"א פרק כמה אשה, וזה כבר כתב הבית שלמה דאף שאין רואין החילה למעלה מ"מ כיון שמתחסר כ"כ וא"ו יודעין שזוחל בקלות קלת מיקרי זוחלין ויעוי' בית שלמה סי' ע"ב. והנה כנ"ד מלאו אח"כ נקב גדול בדופן המקוה שגשם זוחלין המים וסתמו הנקב ועדיין מתחסר במקדס ואומרים האומנים שצידם לחקן שלא יתחסרו המים אף באם ישפכו לחוכה שאובין, ואין להכשיר בנ"ד מטעם מעיין. דז"א חכמה טעמים, מזה דרבו טעפין על הזוחלין וע"י ע"ז ס"ק ל"ב ול"ג, ועוד דברי המהרי"ט בח"כ כתב דיש לחוש הרבה שהמה מי תמילת התבואר בר"ש בפ"ק בשם התוספתא (הן אחת דברמב"ן עה"ת פרשת עקב כתב שיש שני מעיינות א' תהומות שבאים מהתהום והב' מים היוצאים מבקעה והר שצנלו מי גשמים, אך לריבין אנו להבין דבריו ז"ל דבמספתא מפורש להפוך, וחזן מה פוסל הר"ש במקום שאין המעיין מהלך מתחילתו רק ע"י שטולח אדם ולריץ אשכורן דוקא, ומה דקשה במשנה דיש פ"ה דמקואות ע"י בזה בבית מאיר יו"ד בקונטרס א' עיי"ש דברים ברורים, וגם ע"י באור זרוע סוף (תשרי הע"ב)

חלק א' בהשקפה האחרונה סי' הש"פ עיי"ש דבין להשאל וכן להאריך כל ששופך שם מים שאובין פסול אף שבהם ממעיין, וחוק מזה יהי' המעיין נסמך ולא הי' פתוח כשפופרת הנור במקום אחד ועי' בית מלך סעיף מ' בשם תשו' הרא"ש במעשה דרמ"ג, ובתשו' בית יצחק מההאון מלעמבערג בסי' ל"ד ולי' אומר כנגד, וגם ההאון מלאנו ז"ל מחמיר מאוד בזה וסוב הראו לי שגם בספר דברי מלכאל פוסק להחמיר במקום כזו והוא בח"צ סי' ס"ד, ועוד הארכתי בזה ואכ"מ, וכשראו המור כתבתי לשם פסולה

ואחר נסיעתי שמעתי כי בא רב לדיק אחר שליט"א ואמר להם לאנשי טאמשוב שהמקוה כשרה ואינה לריכה חיקון כלל וכלל רק ינהגו במקדש ושמעתי שאמר טעמו דוחלין מדרבנן ובמח"כ הוא לי לפליאה גדולה דהא כמעט כל הפוסקים וגם הרמ"א ז"ל פסקו דוחלין דאורייתא, והנה כאשר נטרת השערי מורה הוא לברר כל דבר הנריך בירור במו"מ של ת"ח הנזכרים ז"ל בהלכה לכן אבקש מרבנים הגאונים יחיו שייעיניו בזה ואם יראה בעיניהם שהמקוה אינה לריכה חיקון אף לכתחילה יכתבו טעמיהם על השע"מ, ואם אראה שהלך אדם דרכי להורות על האמת ואם יראו שריכה חיקון בארו ג"כ בהשע"מ שרריך לתקן לאפרושי מואיסורא אבקש לעיין היטב בכל המקומות שרמזתי, וגם הרב הגאון אבד"ק פילץ שליט"א כתב אלי שהמקוה פסולה וביקש ממני לברר דבר זה:

יוראב יהושע חופק"ק.
ואם יהי' תשובה מהרבנים ארפים עיר
א"ה בזה.

סימן ב

ב"ה בראי

החיים והשרות לכבוד הרב הגדול החריף ובקי מוה"ר אהרן נפתלי נ"י זאוולאדאווער מו"צ בק' ווארשא יע"א.

(א) מכתבו הגיעני בדרך שאלתו בבחור בן י"ב שנים וחמש שלושה חלל מלמד והוא טוב בלימודו שאמר לו רבו שגלח טעמו מחמת שהי' לו רבוי שערות והשיב לו אקבל על עצמי שהי' נזיר עד לאחר זכור וספק הרמב"ם בפ"ב מניירות דבזו"י מי שגרר בזיר הי' מיר לעולם שאין לנו בית כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נזרו ע"ש בה"כ וכ"א ע"ש שכן שוכין אותו לעלות לא"י ולהיות נוהג שם מניירות עד שימות או עד שיבנה המקדש והמל"מ בפ"ב שם הי"ג מסתפק אם מהי שאלה במופלא

הסמוך לאיש והניח בספק וכ' כבודו דהענין קשה שרריך להמתין עוד ששה שנים עד שיהי' בן י"ח שנה דחוקה דרבא ל"ו לקולא וא"כ הוא ענין קשה לאסור אותו ששה שנים ביין ותגלחת והבחי' הג"ל כבר למד היטב נדרים וניזיר וכשאל כבודו מה לעשות בזה והנה בזה דבריו תמוהין מאין לקח השיעור עד י"ח שנה אם יביא שערות אחר י"ג שנה יהי' ח"כ או גדול ויוכל לשאול על מניירותו או ואם לא יביא שערות לא נעשה גדול עד שיהי' בן ל"ו שנה ואם מביא סימני סרים נעשה גדול למפרע עיין או"ח סי' נ"ה ובחז"מ סי' רל"ה ובחז"מ סי' ל"ה ועוד בכמ"ק ובג"ד ודאי ח"כ להמתין רק עד שיהי' בן י"ג דהיינו שנה דממ"ג אם יביא שערות או ח"כ יהי' גדול ויוכל לשאול על מניירותו ואם לא יביא שערות או ח"כ אינלאי מילתא למפרע דלא הי' מופלא הסמ"א ולא הי' מניירותו מניירות כלל אפי' יודע לשם מי נזר עיין בר"ם פ"א מהל' נדרים ועיין בתוס' נדה (דף מ"ז ע"ב) ד"ה ר"י שהקשו דהא הוי התראת ספק דשמוא לא יביא ב' שערות עד ב' או ג' שנים ונמלא דאכתי ל"ה מוהסמ"א ומירא דאולטין בתר רוב שמביאין ב' שערות בזמן דהיינו בני י"ג ויוס א' וא"כ ח"כ להמתין רק עד שיהי' י"ג ויוס א' דלא כמ"ש כ"ה רק לשיטות הר"ם פ"א מנדרים נדרים לא חלי בשערות רק בשנים ובבן י"ג אף דלא הביא הוי גדולים גם בשלא הביאו ב"ש וא"כ לשם מי נזרו ובן י"ג הוי לעולם מופלא הסמ"א אף כשלא יביא ב' שערות אח"כ ועיין בש"ך יו"ד סי' רל"ג סק"ב ובש"ש ש"ה פ"א ולהלן ועיין בקהלת יעקב הספרדי אות מ' מוהסמ"א ובחידושי הארכתי הרבה ואכ"מ לדירי' י"ל דמשכחת שימתין אחר י"ג הרבה שנים עד רוב שנותיו דילמא לא יביא ב' שערות ואעפ"כ מניירותו הוי מניירות כדין מופלא הסמ"א ולא יוכל להתיר לו גם אח"כ אחר י"ג כיון דלכל המורה דינו כקטן רק לנדרים ל"ב ב"ש ח"כ לספיקות המל"מ דל"מ שאלה במופלא הסמ"א משום דלענין שאלה עדיין קטן הוא הך ספק גופא. שייך גם לאחר י"ג בלא הביא ב"ש דעדיין קטן הוא לענין שאלה וא"כ לשיטות הרמב"ם שפיר משכחת דיהי' מיר הרבה שנים ולא יוכל לשאול עליו ל"ד הספק של המל"מ ואמנם לפ"ו נראה אדרבא משיטות הרמב"ם י"ס להוכיח דמועיל שאלה במופלא הסמ"א דא"כ למה אחר שמואל בב"ב (דף קנ"ו ע"א) בודקין לקידושין לגירושין ולחליה ב' ע"ש למה לא אחר ג"כ להתיר נדרים מי שבא לפני חכם לשאול על נדרו יהי' לריבין לבדוקו אם יש לו ב"ש וכמ"ש הרשב"ם שם בהא דבודקין לקידושין אעפ"י שהוא בן י"ג ויוס א' כי לא סמכין אשנים אלא בודקין אחריו אם הביא שערות ע"ש הי"ג יהי' לריבין לבדוקו בלא לשאול על נדרו

נדרו ואף שהוא בן יג"ט וי"א, מ"מ דילמא לא הכיז שערות וא"כ נדרו נדר ולשאלו עליו אינו יכול דלענין שאלה קטן הוא עדיין ולשיטת הר"ם הג"ל גם לאחר יג"ט אם לא הכיז שערות יש לו דין מופלג הסמל"א וכמו שהאריך בזה הקד"י והש"ס שם ובסלמא לשיטות החוס' אי"ש דא"ל לבדוק אחר יג"ט דנמ"נ אם אין לו שערות גם נדרו לא מהני כיון דלא הכיז השערות בזמנו לא חשיב מופלג הסמל"א עוד ובמ"ס הש"ס שם פ"ג לשיטות רש"י ויהו"ט ע"ס אבל לשיטת הרמב"ם שפיר לריבין לבדוק דאף דאין לו שערות מ"מ נדרו נדר וא"י לשאלו עליו ולמה לא חשיב שמואל גם התרת נדרים בכלל הני דלריבין לבדוק אי"ו דמהני שאלה גם במוהסמל"א ויפסע ספיקא של המל"מ והוא ראי' גדולה לכאורה אך יש לדחות לכאורה לפנ"מ הש"ס שם פ"א דדברי הרמב"ם הם רק למאי דק"י"ל הך זמן כלפ"ז אבל למ"ד הך זמן כלח"ז אי"כ אין הגדלות הלוי בשנים אלא בשערות דהא אפי' מביא שערות מו"ו נמי גדול הוא ע"ס בדבריו אי"כ י"ל דשמואל ס"ל ה"ז כלח"ז ולכך לא חשיב נדרים או ד"ל דס"ל מוהסמל"א דרבנן ובדרבנן אי"ל לבדוק אבל כ"ז דוחק דלא מצינו לשמואל שישבור בן ועוד עכ"ס לדין לפי שיטת הר"ם לא לשתמיט א' מהפוסקים לומר דלריבין בדיקה להיתר נדרים וזה ג"כ הוכחה מהא דלא נזכר בשום מקום בן ועיין ביבמות (דע"ב) דמוכח כה"נ מהא דלא לשתמיט מנא וליהי הערל והטמא ולימא רע"ק הוא ע"ס וגם מעשים בכ"ז הבא להחיר לו נדרו אטו בודקין איהו אם י"ל שערות וצנוף ספיקה המל"מ עיין במש"י גלות דשא בסוף הספר בהש"י הגאון מהרש"ק ז"ל מבראד"י שכו' דהמל"מ אינו מוספק בזה כלל בנדר מוהסמל"א אם מהני לו שאלה דזה הוי ממ"נ אם הוי איש לנדר הוי איש לשאלה ובודאי מהני לו שאלה רק שפיקו הוי על נדר אצ"ו שהדירו אצ"ו אם מהני שאלה שלו ע"ס שהש"ג בזה על הגאון רמ"ע שפ"י סוגות המל"מ דמסתפק בנדר של מוהסמל"א בענינו וכ"כ נמי נדה ע"ס ולפ"ז אין בנדר שום ספק ויכול לשאלו על נזירותו אבל במחנה לוי נדה שם חפ"ש ספיקה המל"מ אבל מוהסמל"א ע"ס שהקשה הא"ך לוקה הא הוי התרתא ספק שמא ישאל על נזירותו ול"ס הירוח המוס' בניעין דמוקמינן לו אחזקה כמו שלא שאל עד עכשיו בן לא ישאל עוד והא אין ראי' מדלא שאל עד עכשיו כיון דא"י לשאלו עד ביה"ג גדול ע"ס. ובאמה קושייתו לק"מ דה"ס החוס' דמוקמינן אחזקה הוא כפשוטו כיון דמחוסר מעשה השאלה מוקמינן אחזקה שלא יעשה המוטעה עיין בחוס' שבת (דף ד') יבמות (דט"ו). ועיין בהש"י פ"ג אורח סי' ד' ואין להאריך בזה וכן במג"א הל"ה שפ"ח הביא ספיקה המל"מ אבל

דא' קטן איז אין בדמיל ועמדו המפרשים דלענין מאי קאמר רב ממי ולא חירץ בפשיטות קא' אין בדמיל דגם למיד דרבנן איש חירון דקא' כי' ובפרט דהקושא קאי רק למיד דא' ועפי' הי' יל דהנה המוס' הקשו שם דהיכי קאמר בפשטות אין בדמיל והאר"י מפסיל ע"ש ולפי הי' איש דבזה לבט' אין בדמיל דלחמט מאש כניל אך זה דוקא אי מוהסליא הוי דא' ספיר יל דהאי איש אתי לזה דאין הגדולים מוהסרים עליו אבל אם מוהסליא ליה רק דרבנן אא"ל דהאי איש אתי להוציא את הקטן כניל כיון דמדא' ליכא מוהסליא כלל והנה הרשב"א ביבמות הקשה דהפדה הוי כאומר עלי ואכלי והוי כספי ל' בידים דאסור אליבא דבי' רק להניל איש דבגדר מותר לספות בידים דלחמט מאש כניל אך זה דוקא אם הוי דא' אבל אם מוהסליא הוי רק דרבנן שוב שיה נדר לשאר איסורים ואסור לספות בידים כמ"ש הרשב"א ביבמות שם דאפי' אסור דאסור לספות בידים: ובענינה איש דהוצרך הש"ס לומר ממז' דלמיד מדרבנן ליכא למימר חירון דקא' כי' כיון דהוי כספי ל' בידים לכך קאמר אי מדרבנן הא חסדי ההפדה ואי הוי מדא' שוב מוכח מאש דמותר בנדר אפי' לספות בידים כניל וא"ש דברי הש"ס והבנן. ועוד הארכתי בזה בדברים נעימים בעוה"שית ואכתי' שוב הערתי אחד מתשו' ח"ס אורח סי' פ"ג ש"ב ג"כ דבגדרים מותר לספות בידים דנדר אי' למילף מהני תלמי דיש הימר לאיסורו ואין איסורו איסור עולם ע"ש וא"כ יל בכה"ג דאין אסור דא' להאכילו בידים ספיר יש לסמוך דמהני שאלה וכניל ועוד יש לנו צירוף הימר שיעט המבי"ט סי' ז"ח הובא בתשו' מהרי"ט יו"ד סי' כ"ו דהיכי דיש לו חרטה דמשיקרא בפסח אי' הימר מדא' ע"י שאלת חכם רק דממילא מותר מדא' בלא הימר חכם ובכה"ג ודאי הגם במוהסמליא היכי דיש לו פסח מותר מדא' כיון דאי' הימר חכם דדוקא היכי דבטי הימר חכם וילפינן מלא יחל אבל אחרים מוחלין לו יל דקטן לא הוי בכלל כל יחל לא הוי ג"כ בכלל אבל אחרים מוחלין לו אבל היכי דלי' הימר חכם כלל דהוי כנדר טעות כמ"ש המבי"ט ספיר ג"כ בקטן הוי נדר טעות ולי' הימר חכם וא"כ כלי' דהאי אי הוי ידע דאין לו חקנה לא ה' מקבל ע"ע המידות וחשיב כמידות בעטות ולא בטי הימר חכם רק מדרבנן ובדרבנן ספיר יש לסמוך דמהני שאלה במוהסליא וכניל ולאחר כתבי זאת מלאכי בספר אמרי בינה אורח סי' שבת סי' ח' שהביא דברי הקה"י והח"ס הנ"ל דבגדר מוחלין לקטן בידים, ופסל עליהם מדברי הרשב"א והר"ן נדרים ליה דבמודר קטן אסור ללמוד עמו משום דאסור למיסי ל' בידים ע"ש ואין זה הכרח דיל דאסור רק מדרבנן וע"ש בדבריו וראיתי עוד

בס' הנ"ל ביו"ד סי' כ"ח שהביא מהמל"מ וסירות המחיל הנ"ל ותמה עליו כמו שכתב מהרש"ק הנ"ל דספיקת המל"מ הוא רק במידות אביו כניל רק הוי בעלמו מסתפק לומר דלי' שאלה במוהסליא מטעם דאין בכל יחל כדאיתא בירושלמי רפי' דמור ישראל יש להם הימר בי' אין להם הימר ופי' הפ"מ דבי' דאינם בבי' אינם באחרים מוחלין לו ע"ש ובאמת אין הדבר מוכרח כלל לומר דקטן לא הוי בבי' דיל כיון דכשגדל יהי' בכל יחל חשוב איתא בבי' וע"ש שהביא רא' מפסחים (דף מ"ו) ובירי"ק שם בזה דכילד מפרשין חלה בעומאה ע"ש והא' יש עלה ליתן העיסה לקטן מוהסמליא והוא יפרש החלה ולא יעבור בבי' כדאמר ר' יהושע לא זהו חמץ שעוברין עליו בבי' משום דאין שלו והא' דלר"ה עובר הוא רק משום הואיל וא"כ מתשיל ואם נמצא דמוהסליא אינו יכול לשאול ליכא ב' הואיל וא"כ מתשיל ולא יעבור ולפמ"ש לשיטת המבי"ט ביל' פסח מותר מה"ס בלא הימר חכם אי' שייך ספיר הואיל וא"כ מתשיל דיעבור מדא' ועוד הביא מגדרי' (דף כ"ט) דפר"ך הש"ס והרי תרומה דא"כ מתשיל ותנן סאה תרומה כי' וקמ"י הימכר לכהן ולישני דאיידי במוהסליא דא"ל לשאול אי' דלעולם מהני שאלה ולפמ"ש דמדאורייתא מהני שאלה יל דחשיב ספיר דשילי' ע"י דהאי' וכמו שהאריך בזה הר"ן בפסחים פ' כ"ש ע"ש אלא דבזה יש לדבר עוד כיון דאין בא ממילא רק ע"י מעשה השאלה לא דמי להר"ן הנ"ל לענין חמץ דאחרי' ממילא יהי' מותר ועיין בש"ס ב"מ (מ"ג) ובכתבתי בזה במק"א ואין צו"י להאריך הרבה כאן ועוד יל דתלמי במה דילפי' הימר חכם עיין בחגיגה (ד' י') דלמחלן דיליף הימר חכם מכל יחל אבל אחרים מוחלין לו יל במוהסליא דאין בבי' אינו בהימר חכם כניל אבל לרי' דיליף שם מבי יפילא אי' הפלאה להימר ע"ש יל דגם מוהסליא הוי בכלל הימר ומי' שם הא דפסחים דרי'א לפעמי' לכך לא נתן הק' עלה ליתן במחנה למוהסליא וכן בגדרים יל דפר"ך מר"א דג"כ מורה בקך משנה ע"ש בפ"ה דתרומות דבמשנה ב' פליג שם ובמשנה א' נראה דמורה והבנן ויש לדבר בזה ותן לחכם ובאמ"כ שם דחה בלי' לשיטת' הגר"א סי' של"א סקמ"ח שפסק דמוהסליא אי' לתרום כלל דלענין להקן טבל לא איתרבי להיות כגדול כמ"ש החוס' נדה (דף מ"ו ע"ב) ע"ש ולדינא כי' דיש לסמוך להימר ע"י שאלה וכניל ובמה שאומר הנער שכיוון לשחוק וסחפוק כבודו בזה עיין בתב"ש סי' ה' במקדש לק"פ ואומר לשחוק כיונתי ש"כ דהוי דברים שכלה ע"ש ועיין בשו"ע שו"מ מה"ס סי' כ"ה שחולק על התב"ש ע"ש ובתשו' ב"ש אורח סי' ק' מחלק דבאומר לשון לשעבר היינו הקדשתי לק"פ בכה"ג

סימן ג

שולח קושב (נאליזשען)

ברכות לראש משביר נסיר וסביר כבוד
הרב הגדול מעוז ומנדרל. מו"ה אהרן
נפתלי גיי מויצ בק' ווארשא יע"א.

(א) עיד שאלנו באתר שנשא אשה אחרת על
אשתו המורדת טרם נאספו חת"י ק"ר:

תשובה. הנה מה שנשחקק ר"מ ושאל בשדה
עשר שנים ולא ילדה או בנשחטית
וכיוצא שאין להחיר לו אחרת עליה אלא במאה
רבנים היכא שטימו רבנים גדולים ומלאו טעם מזכיר
להחיר ועבר ונשא קודם שחתמו ק"ר בהחירו אם
נחשב ג"כ כעובר על החרם. וכן אם נדך לגרש
השני כל שנשאה קודם השלמת המנין, וגם אם
מהני שאתר הנשואין יקבץ החמימות להשלים המנין
ק"ר, הנה ו'פ דכיון שה' התקנה שחרם זק אין
להחיר אלא במאה רבנים דוקא כל שחבר ממנין
הראוי אם עבר ונשא הוא עובר על החרם וממילא
המחויב לגרש השני כמו שפסק הרמ"א בסיומן א'
דכופין בהרמות וידוין למי שעבר ונשא שתי נשים
לגרש אחת מהן והשני' תדמה מפני הראשונה. והיינו
דהתקנה היזה שהחרם שעבר בנשוא' שתי נשים יח'י'
נמשך כל זמן שיש לו שתיהן ולא תבטל חמתו עד
שיגרש אחת מהן ואף שדעת שאר פוסקים שהחרם
לא יח'י' רק על תחילת הנשואין וכעבר ונשא אישורא
רעבד עבד ואיז מחויב לגרש עוד אט אין לו אלא
פסק הרמ"א בג"ע וכן מפורש בשו"ת ר' חיים אור
זרוע סוף סימן קפ"ב ורא' מש"ס פסחים (דף מ"ב
ט"א) דא"כ'י' לכו עברה ולשה מהו מ"ז אחר מותר
רב אשי אחר אשור אחר מ"ז מנא אמינא לה דהני'
אין לוחמין את השעורין בפסח ואם לתת אם לא
תבטלעו מותרין, ורב אשי אחר אטו כולו בחדא
מחתא מחמינאו היכא דאיתמר איתמר היכא דלא
איתמר לא איתמר ופרש"י היכא דאיתמר בהדי' דלא
קנסינן ל'י' איתמר וסיכא דלא איתמר לא איתמר
וקנסינן ל'י' פ"ס הרי דמסתמא היכא שעבר אפ"י
בדיעבד קנסינן ל'י'. ובג"ע הנה באמת אין להמות
גזירות חכמים זה לזה וכבר הארכתי בספרי שו"ת
דברי יעקב סי' פ"ג במקומות הסותרת בדבר שאסרו
חכמים משום גזירה אם גם בדיעבד אשור ע"ש
וכנ"ד הדעת מוכרעת דהתקנה היזה מחלה לכיות
החרם נמשך כל זמן שלא יגרש אחת מהן עומד
בחרמו דא"כ לא יתקיים התקנה כלל דכמה בג"א
יבחרו להם חרם דלפי שעה כדי שיאחרו עם השניה
ויחבטל תקנות רנח"ס כמ"ס הס"ך ביחיד סי' ל"ט
סק"ח לענין בדיקת הריאה ועפ"י אג"י אומר דאדרבא
(תשרי תע"ב) דסיכא

גם התנ"ש מורה ודוקא באומר שמקדש עתה פסק
דהוי דברים שכלב ע"ש ועיין בתשו' מהר"י אשאר
ח"ב סי' רנ"ח ובתשו' הארכתי בכ"ז ובנ"ד שלא אחר
לשון עבר ובאמת כפי מ"ס כבודו שאמר אקבל עלי
הוי להבא וי"ל דעדיין לא קיבל הגזירות רק שאמר
שיקבל והוא לשון עתיד ועיין חו"מ סי' רי"ב באומר
אמנו להקדש דהוי נדר ויש לעיין עוד בכ"ז וא"א
כעת להאריך שכל"ז כ"כ שיש להקל ע"י שאלה.
והנלפע"ד כתבתי:

(ב) **במה** שר"ה ב' לחדש באחר שבא לביהכ"ס
והנכור מתפללין מוסף בשבת וי"ט או
ר"ח והוא לא התפלל עדיין שחרית יתפלל עם הנכור
מוסף קודם שחרית דהא תפלת שחרית הוא קודם
למוסף הוא משום דתדיר קודם והא דתדיר קודם
אינו מעכב בדיעבד דאם הקריב שאינו תדיר קודם
לא נפסל וא"כ כדי לקיים תפלה בנכור הוי בדיעבד
ויכול להקדים מוסף לשחרית עכ"ל ולא נהירין כלל
במחל"ה כיון דקיי"ל תפלות כנגד תמידין תקנו
דאיתא בברכות (דף כ"ו ע"ב) ועיין באו"ח סי'
ז"ח ותפלת שחרית הוא כנגד תמיד של שחר וקיי"ל
במנחות (מ"ט) מנין שלא יח'י' דבר קודם לתמיד של
שחר ח"ל וערך עלי' העולה עולה ראשונה וזה
מזה מדרשו והתוס' במנחות שם נסתפקו אם אפי'
בדיעבד פסול ע"ש ואפי' אם לא פסול בדיעבד עכ"פ
מזה מדרשו שלא יח'י' דבר קודם לתמיד ש"ס וזה
לאו מטעם תדיר קודם ועיין בחוס' ר"פ תמיד
נשחט דאפי' נדרים וגזירות שהן תדירין כמו תמיד
אין להקדימן קודם לתמיד של שחר ע"ש ועיין
במל"מ פ"א תמידין שביאר באורך כל סברות
ותירוצי התוס' בזה וא"כ הדבר פשוט שאין להקדים
מוסף לשחרית משום תפלה בנכור ועיין במג"א סי'
ס"ז סוסק"ב ש"י מי שאין לו תפילין לא יתפלל
בנכור בלא תפילין אף דמשום מקריב זבח בלא
כסכים אם מניח אח"כ תפילין הוי כמו שהקריב
הנכבים אח"כ וקיי"ל דגם לאחר כמה ימים יכול
להקריב הנכבים עיין במנחות (פ"ו) ועיין בתשו'
צ"ל או"ח שכ' בזה וגם משום מעיד עדות שקר אם
חשם אונס הוא ומניח אח"כ ליכא משום עדות שקר
ואטעמ"כ ס"ל להמג"א וכ"פ הא"ר דעדיף להתפלל
ביחיד ולעשות המלוה מהמוכרח ועיין תשו' מהרש"ם
ח"ג סי' שצ"ט מ"כ"ש בנ"ד דאיכא מלוה מדרשו
להקדים התמיד של שחר אין ספק דזה דוחה את
התפלה בנכור והוא פשוט וברור. והנני ידו
הדו"ט. באה"ר:

אברהם מעגריק הלוי שטיינבערג
אנדק הג"ל.

ולא יהיו מעשי הרעים שעשה תחלה בקידושין , אבל כג"ד כיון שאם יגרש את זו השני' יהי' מותר לו עכ"פ לישא' אחרת א"כ מה לי שישא' אחרת או שיגרש עס זו דהרי השתא גם זו מותרת לו כמו האחרת וכיון דהיכא דהראשונה נתנה בקידושין וגיטתה מותר לו להשאר עס זו הה"ד בכה"ג שהתירו לו החרם בק"ר כדי לישא' אחרת עליה דמותר לו להשאר ביאת השני' ו"פ :

(ג) **ובירדתי** שזעתי שיחות ברא' שהנשא שמי נשים כשמגרש הראשונה חייב לגרש גם את השני' והי' הדבר אללי רק שיחה בנפילה של המון שטעו ע"י מ"ש המהרש"ל דהיכא דהראשונה רצונה לשבת עמו ההשניה נדחת מפני הראשונה וטעו ע"י לחשוב דלעולם חייב לגרש גם השני' וכאשר באמת מבואר ברמ"א ומהרש"ל דרק אחת מחויב לגרש ואם הראשונה ויתרה ורצונה להתגרש ויתרה יעמוד בהשני' , אך עתה ראיתי להגאב"ד"ק לבוב בשו"ת שאל ומשיב מהדורא קמא ח"א סי' קי"ג שכתב שצוה לגרש גם השני' וכחך דרבים שאלו אליו למה צוה לגרש גם השני' אחר שגרש הראשונה וכחך דלרבינו לגדור גדר שלא יועילו מעשיו דאל"כ יש לחוש שיעשה כן לישא' אחרת עלי' ואח"כ תהי' אשתו הראשונה מוכרחת לקבל גט ועל כן גזרו שיגרש השני' ג"כ ולא גם היא תלא בפני נפש שמה יגרשנה ולא ירצה לחזור ולישאנה וסיים וע"כ לריגא ג"ל ברור דלדך לגרש גם השניה ע"ש , וגומר שהי' בזה כח"ח שאמר דבר הלכה לאחר מטעם דאין שומעין לו וטעמו כדיר חלומות במח"כ דא"ר כתב דיש לחוש שיעשה כן ואח"כ תהי' אשתו הראשונה מוכרחת לקבל גט ודברים תמוהים הם דמי יכריחה להראשונה לקבל גט אדרבא בידה שלא לקבל ויהי' מחויב לגרש השני' ולהשאר עס הראשונה וא"כ איך יכנסו עליו לעבור בחנם על חרמ"ה ויהי' טורח בסעודה עס השני' והוא יודע שכל הכפי' יהי' שיגרש זו השניה ולא הראשונה , ועוד דכל גזירות רגמ"ס הי' רק שלא יהי' לאיש שמי נשים אי משום לעזר בעד המריבות בבית אי משום שמה לא יוכל לעמוד בסיפוקם או מואר טעמים לפנים שהי' לו אבל בזה שיהי' גורם ע"י שהראשונה לא תתרה עוד לשבת עמו ותחפוץ להתגרש מה בכך כי מי גדר בעד איש אשר לא יחפוץ באשתו שלא יבקש לו איזו תחבולה אשר ע"י תחרה טוב אשתו לבקש גט מומנו ולדעת הרב א"כ למה נחיר לו לישא' אחרת אף אם יגרש גם השני' כיון שכל תכלית כוונתו הי' בנשואי השני' כדי שתהי' הראשונה מנקשת גט והוא ישא' אחרת , והדברים פשוטים דליתגיהו להני מילי ולא ראוי מעולם בנשוא שמי נשים לבקש עליו לגרש את שמיין וכל שהראשונה מנקשת גט ומגרשה נשאר עס השני' ו"פ

דהיכא שבער ונשא בהיתר קלת רבנים ולא המחין עד שיתקבצו החימות כל המאה חמור טפי ממי שנשא שמי נשים בלא לד הימר והיינו כפי מה דאמר' בש"ס ב"ה (דף י"ז) איבעי' להו עבר ואפה בלא ע"ה מהו שיהי' המאכל מותר ובש"ס לי' מהא דתני' דאם הערים אסור ודחי לי רב אשי הערמה קא אחרת שאני הערמה דאחמירו בי' רבנן טפי ממזיד ופרש"י שם דאילו מיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדין הימנו ולא מיעקרא תקנות עירוב אבל מערים סבר לעשות בהיתר ובהו אחרים למדין הימנו ומיעקרא תורה עירוב הלכך קנסוהו רבנן ע"ש וכן אני אומר גם כג"ד דכיון שזה נשא אשה השני' בערמת סמיכה על הימר קלת רבנים שהתירו וא"כ בזה גם אחרים ילמדו הימנו שכל שיהי' לו החימות רב אחד או שנים להחיר לו טוב לא יעריח עוד הטורח הגדול לקבץ הימר המאה רבנים שהרי סבור שטעוה בהיתר ויהי' מיעקרא תורה הימר בק"ר לגמרי ובכה"ג בודאי יש לקונסו דאפי' בעבר ונשא מחויב לגרש אחת מהנה ובפרט שכבר נתנתי שהלכה פושטת אללנו כפסק הרמ"א דלעולם כל שבער ונשא ב' נשים עומד בחרם ויודוי עד אשר יגרש אחת ועיין ג"כ ב"ס ש"ס פ"ו דיבמות סי' מ"ב ובתשובותיו שו"ת מהרש"ל סימן י"ד :

(ב) **ובמה** שנסתפק ר"מ אם מהני שאחר הנשואין יקבץ מטעם תשלום החתימות עד מספר מאה הנה גם בזה פשוט לדעתי דכיון דבכל רגע ורגע עומד באיסור חרמ"ה כל זמן שלא ילא בהיתר מק"ר א"כ מחויב תחלה לגרש אחת מיד וגם אין ש"ל רב רשאי כלל להשתדל לאסוף לו החתימות עד שיגרש תחלה , שלא יעמוד באיסור חרם וגם אין לנו לעשות תקנות לפוטע , אבל אם הוא בעלמו קיבץ לו כל החתימות מאה רבנים בודאי מותר לו טוב לשבת עס השני' כמו אם יגרש את הראשונה וכדין המבואר ב"הע"ז סי' י"ג בעבר ונשא חוך ג"ח או חוך זמן עיבור והנקה שאם לא יגרשה ועבר הזמן טוב אין חייב להולידה , איברא שמהלתי בשו"ת מהרש"ס חו"ד סימן קל"ג בני שנשבע שלא יקרא אשה אחרת על אשתו ועבר וקידשה שכתב דאפילו אם נאמר שאין באיסור השבועה רק הקידושין וכל שקדים ועבר על השבועה איסורא דעבד עבד ואין טוב איסור שבועה בהנשואין מ"מ יש לנו לכופו לגרשה שלא יהי' חוטא כשכר דכיון שהוא עשה שלא כהוגן ראוי לנהוג עמו שלא כהוגן ולא יהיו מעשיו הרעים ע"ש , אמנם נראה דגם המהרש"ס לא כ"כ אלא בעידון ד"ד דכיון שאם נכופו לגרשה הרי ממילא יהי' נשאר רק באשתו הראשונה דאחרת בודאי יהי' אסור לו לקרש מלך השבועה ולזה ראוי לנו לכופו לגרשה להשני' כדי שישאר רק עס הראשונה

בתקנתן וגזירתן שלא יהי' כחומר של תורה ע"ש ולדעתו כן מובאר ברש"י ברכות (דף י"ט ע"ב) ד"ה כל מילי וכ"מ ג"כ משנן הש"ס ברכות (דף כ"ה ע"א) ורבנן הוא דגזרו וכו' גזרו רבנן בודאן אבל בספקן לא גזרו יע"ש, וביאור הדבר דודאי כל איסורי גזירות ותקנות דרבנן הנה בעלמאן קיל טפי מאיסורי תורה ולא הי' להם כח להחמיר בהם כספק או במקום הפסד או בשעת הדחק או במקום כבוד הכריות וכיוצא בהם אלא שקיום עיקר תקנתן לשמוע לדבריהם נתקיימו מזה לאז דלא הסור והחמירו על קיומם יותר מד"ס בעונש חיוב מיתה וכיוצא וכן הדבר גם בגזירות רגמ"ה אשר היא באמת שוד קיל יותר מגזירות חכמי התלמוד ולא הי' בהם כח לתקן גזירות או תקנות כלל אחר חתימות התלמוד אלא שחוק קיום תקנתו לשמוע לדבריו בהעלות חרם אשר במדינתו שקבלו עליהם חל בתורת חרמי גבור והנה זה לענין קיום עיקר תקנתו אבל ע"ס התקנה קיל יותר גוף האיסור אף מתקנות חכמי התלמוד ובהזמנות עניני גזירות כגון במקום הפק וכיוצא אף אשר גם באיסורי ותקנות בעלי התלמוד מקילין בהם כש"כ שאין להחמיר בכה"ג בגזירות רגמ"ה והכל לפי הענין שלא יהי' עקירות התקנה והדברים ברורים ובארת' באריכות בהשגחה מכבד :

(ה) **ובל** זה אלי אומר גם אם הי' ספק להפסיק אם גם במורדת הוגדר רגמ"ה החרת ק"ר דוקא אבל הרי כבר הורה זקן הגאון בעל מות דעת בשו"ת נחלה יעקב להחיר במורדת גם בלא החרות מאה רבנים שישא אשה אחרת עליה גם הגאון בשו"ת הושעת ראש חאה"ע" ס' ז' הורה כן בפשיטות ואלי מנא"ה בשו"ת מהרשד"ם חלק אה"ע" ס' ק"ב האריך דלכ"ע במורדת שמירה עליו זמן מספר ארבעה שנים בודאי לא גזר רגמ"ה ומותר לישא אחרת עליה ושטמות דבריו מוכיח שלא הוגדר ק"ר ע"ש ומעתה גם אם קלט רבני אחרוני זמנינו יחושו לענאן להחמיר שלא להחיר רק במאה רבנים מ"מ אם זה סמך על הגאונים הנ"ל מי זה ימחה בידו כש"כ אם כבר עשה מעשה ונשאה אם נראה לקונסו באיזו קנס הרי זה זלוול כבוד הרבנים הגאונים הנ"ל וביחוד לפמ"ש רז"מ הנה באמת בתשובות קל"ה גדולי רבנים שהשיבו להרב מפלונסק שי"ח כתבו להחיר לו לישא אחרת גם בלא מאה רבנים וע"ס הרב מפלונסק אמר לו בחשאי שיכול לסמוך עליהם ולא"כ בודאי פשוט שהי' רשות ביד העלוב הנ"ל לסמוך עליהם ועיין בשו"ת רמ"א סימן כ"ח שכתב דכל דבר שא"א לברר האיסור משקלי וטרי' מדינא דנמרא אם הורה המורה להחיר אין רשות לאחרים לאסור ובשו"ת ברוך טעם חו"ד סימן ה' הביא זה בשם השו"ת כנה"ג ובאמת (תשרי תע"ב) מפורש

ח"ס וכלל גדול אמרו בירושלמי במ"ס שביעית אין מחדשין על התקנה ואין מוכספין על ההקנה ע"ש : (ד) **האמנם** כמה שנגע לענין מעשה הנ"ל שנסא אשה אחרת על אשתו המורדת בעוד לא נתקבלו אליו חתימות המאה רבנים הנה זה האיש הי' זריז וגסבר ולא לבד שאין לוותו עליו לגרש השני' אשתו זאת כי חלילה גם לדנו כשוצר על חרם או לקונסו באיזו קנס, ובודאי כי מי שנסא אשה על אשתו בעטנות מורדת טרם הי' לו פסק ב"ד שהיא מורדת אשר ראוי להחיר לו לישא אחרת עליה מיקרי עובר על חרם ואין ראוי לב"ד לעיין בדינו כלל עד שיגרש השני', אבל האיש הנ"ל כבר הודיע לערו לפני ידידי הרב הגאב"ד פלונסק נ"י והוא עמד על המקרה וכתב פסק שהוא מורדת גמורה באשר שלא אלי ידידי הרב נ"י את פסקו זה מספר ירחים והשכחתי לו אז באריכות לדינא להחיר להנ"ל לישא אשה אחרת עליה וכפי מ"ש רז"מ הסכימו לזה עוד הרבה גדולי רבנים וכל אלה מוסר הרב מפלונסק ליד האיש הנ"ל וראה דבריהם להיות גם הוא בעצמו בר אוריין והנה אף אם הי' ספק מעיקרא אם במורדת בעיני ג"כ חתימות ק"ר דוקא או סגי בהיתר ב"ד לבד בהסכמות שנים ושלשה גדולי הדור הנה בכה"ג היבא שקידם ונשא בלא ק"ר אין לנו לבטל לגרשה כמפורש בש"ס יבמות (דף כ"ד ע"א) קדמו וכינסו אין מויליין מידם הנא שילא ואפי' שניהם כהנים מ"ט חלושה דרבנן היא וספק חלושה לא גזרו ב' רבנן בעבר ובנס הרי מפורש דאפי' בחלושה שהיא איסור מדין המשנה דאמרינן גס אקרא מ"מ היבא שהיא רק מספק לא החמירו רבנן להויליא אם קידם וכיוססה כש"כ בגזירות רגמ"ה דקיל טפי אפי' מאיסור קל שהוא מדינא דנמרא כמ"ס בשו"ת ר' חיים אור זרוע סוף ס' קס"ב בודאי פשוט כיון שיש ספק אם במורדת גמורה נזר רגמ"ה להלריך מאה רבנים דוקא היבא דקידם ונשא בפסק ב"ד לבד שפסקו עליה שהיא מורדת אשר מותר לישא אחרת עליה בדריענד אין מויליין את השני' מידו ע"י כפי' לדוני כחומרים, ומה שחשבו קלה דחרגמ"ה חומר מוסר דהרס היא דאורייתא והיי ספק לחומרא מה"מ והט"ב ז"ל מותר א"ע בזה מההדוק חאה"ע" ס"י פ"ד למהדו"ת שם סימן ז' ע"ש ובמח"כ דברי שנגות הן דהרי גם כל גזירות ותקנות דרבנן יש בהם לאז דלא הסור דאורייתא וגם החולול לעצור בדבר שהיא מר"ס בר ידיו היא עיין רמב"ם פ"ו מה' תלמוד תורה ועוד אמרו דחמורים ד"ס מר"ה והעובר ע"ד חכמים חייבין מיתה ובכל זה פשוט דספק דרבנן להקל וכמה קולות גדולות הקילו בתקנות וגזירות דרבנן, וכבר ישב על מדוכה זו הרמב"ן בספר המלכות שורש הראשון וכתב דהכי אהנו מעיקרא להקל

עומד במדרו ושוחט והם אוכלים משחיטתו ואינם חוששים מאומה. לזאת אמרנו עד שתי תאכל האש. אולי נמנע דרך לעשות שלום, ואמרנו אל מי נפנה עוד אם לא אל כבוד הגאון נ"י כי למי חמדה ישראל. הלא אל כתיב עיני ישראל נשאות בדבר הלכה, לבדר וללכך כיד ד' הטובה עלינו וישיב לנו דברים ברוכים על שאלתנו כדת מה לעשות. אם הדין עם אותם שקבלו את השו"ב בלי רלווינו, ולא נוכל לעכב בדבר, או אם עפ"י דה"ק נוכל לעכב ולמחות אזי אם אנחנו מוחים והוא אינו שומע לקולנו מה דינו אם מותר לאכול משחיטתו או לא ובפרט שאין לנו רוצים לקפח פרישם כי יוכל להיות ש"ץ לבדו ויקבל שכרו משלם, על כל הגיל מבקשים אנחנו את כתיב שירינו מורינו כדת מה לעשות ועיני רוב אנשי העיר נשאות לחשובתו הדמה וירבה השלום ושכרו יהי' מוכפל מן השמים ע"כ:

תשובת הגאון אב"ד קונצק שליט"א.

בדבר השאלה. הדבר פשוט וברור דעפ"י דין י"ש כח אף למיטע קהל לעכב שלא יתקבל שו"ב שהוא ג"כ ש"ץ. וראשית אומר, שאני אינני כותב רק עפ"י דת הו"ק, ואם אפשר שיש בדברי, כיגור נגד הממשלה יר"ה, דברי אלו בעינים, אך אם שאלתכם היאך הדעת תורה נוטה, ע"ז אומר לכם. כי ראשית בלקיחת שו"ב, עיקר הדעת רק ללמוד תורה ובני דעת שבעיר ע"י מדושי אגדות מהרש"א סוטה (דף מ') בלקיחת רב וכן הדין בלקיחת שו"ב, אך בגידון ש"ץ ושו"ב תמיד יכולין המיטע לעכב אף אם הרוב המה בני תורה מטעם שהמיטע המועדנין אומרים כהלכה ממה טעמים, חדא דשו"ב לריך ללמוד בעת הפנאי אומנותו ודיני שו"ב במלוות עליהם בשפרי שיבי"ס, ואם הוא ש"ץ נ"כ הרי לריך לעסוק בגיגונים, ועונת אומנת השו"ב נחמטע אשר כל החוששים של השו"ב לריך להיות רק באומנתו שהמה דברים התלויים בשערה ובחוש כמוש"כ הרבינו יונה, ועוד חזק מזה הרי כבר חיקן הבי"ו ועמו כמה רבנים ז"ל שיהי' בכל עיר שני שו"ב"ס כדברים יומא גבי כה"ג אמרין עבדין לי לרה כי היכא שיהי' מהר טפי, ואם הוא ש"ץ הרי הוא כשו"ב יחיד על שחיטתו שהרי אין עליו שום מורא ביד יען שידע כי הדבריו יחיוקו עמו תמיד אף אם יעשה מה שיעשה, כמו שאנו רואין בחוש בכמה עיירות, ומטעם זה כתבו כמה אחרונים בהשגחה דאם יש לו משפחה בעיר גברי אלמים יכולים המיטע לעכב מלקחו, ועוד הרי מבורר בחשו' מהרי"ט סי' ס"ט, וז"ל שכל שאין יד כולם שיהי' אין מלטרפין לרוב עכ"ל, ממילא בש"ץ אותן אנשים שרואין בש"ץ לשמוע ממנו ניגונים, אין דעתם מלטרף לרוב כלל, כי מה לי שומר או הנאה

נפיקם בשו"ב דמ"א הגיל כש"כ בגיד שהיהיר מפורש בשו"ב הגאונים הגיל וא"א לבדר בזה איסור כלל תליה ותליה לקטום את האיש הגיל בא"ז קנס כל דהו וכתיבה עשה ויותר אין להאריך בדברים שאין להם שורש בש"ס ומ"ש נכון לדינא ולמעשה. ואסיים בלחירות חיים וברכה ידידי יעקב שור אב"ד קונצק והגליל.

סימן ד

ע"ד חזק שו"ב בסקטרינוויץ

תורף השאלה הנשלחה מסקטרינוויץ
דהגאון מקונצק שליט"א.

אחר' שהי' במשפט ליראי ד' וחשבי שמו.
מבקשים אנחנו אנשי עיר הגיל את כבוד הדת גאון לטא אל עין המשפט ולחות דעתו הוכה נידון הסעודי' אשר נהיית בפס ובטח הגיע לאזני כתיב את גודל המהפכה שבכאן בעסק שו"ב וש"ץ אשר הביאו לפס היוו אנשים מאנשי עירנו שלא ברצון כל אנשי העיר ואם המחלוקת התלקחה עד שפך דם ועוד כהנה וכהנה אשר לשמע און תדאב כל לב ואז נתאספו אסופה גדולה של רבנים מופלגים ד' עליהם יח' ונתייעלו איך להשקיט המריבה ולהשקיט את המחלוקת ולא מנאו דרך אחרת רק קיימו וקבלו וחתמו כתב איסור אשר בו אסרו את שחיטת השו"ב וש"ץ הגיל כנבילה וערפה. כאשר עיני כבוד הגאון נ"י יראו את גוף הכתב של הרבנים נ"י כדי לגדור פירות ישראל אשר פרצו לבזות ולחלל ש"ס. העתקה אות באות מהמכתב איסור הרבנים.
בשם ד' עושה שמים וארץ.

כאשר שמענו גודל זעקת העיר סקטרינוויץ כי רבה וגדולת המהלוקה שאלה שעה והבערה ללהב יאפה אשר קמו אנשים ויתאוו תאוו לשאול להם שו"ב שיהי' גם בעל תפלה ועשו עבור זה מעשים אשר לא יעשו לחלל השם ולבזות את הקודש והתורה ולומדי', לזאת אמרנו לגדור הפרץ הגדול הזה לגל ולתור בשארי מקומות אהבני' לבזות את הקודש ולחלל ש"ס כמותם לכן למשן שלא יאז וממם לפועל אשר זממו לעשות ולא יהיו מעשיהם מלאים לעמוד בסדר ולמיגרד מילתא אשר אם יקרב שו"ב והוא בעל תפלה לשחוט בעיר סקטרינוויץ והגליל תהי' שחיטתו פבולה כנבילה וערפה וזאת יעשה עד עשר' שנים מיום למחמה וכ"ז נעשה שיהי' ברשות הממשלה יר"ה.
וע"ז באש"ה יוס' ג' ל' למשמרת לדורותיכם ח' לחדש שנת עתיד לפיק.

וגם ז"ה הי' ללא הועיל ולא שמו לבם גם לזאת ועדיין עומדים על דעתם והשו"ב הגיל אשר כאשר.

הנהגה זו כי עיין באורם ב"ה הקב"ט בחג"א ב"ס
הי"ש דחזון המאריכים בניגונים הוא מחזיו לבס ולא
מחזיו לר', ועיין בחת"ם חו"מ סי' ק"ס דכל שיש
נטיעה אין מטרפין, וא"כ כשנסלק אותן השומעים
בניגוניו בטח ית' הגד השני הרוב, וגם בר מן דין
ובר מן דין אומר לבס, כי כל התפלות של ש"ץ
ומשוררים, ובא"ר כל תפלתו הוא שלא עפ"י דין
ולא על פי הלכה מכוה טעמים שדרכם לומר השם
שני פעמים ואף שאומרים בפעם השני, אלושע"ס
חו"מ האומר כן בשמ"ע הוה הפסק ואפי' אם כופל
חיבה אחת שני פעמים הוה הפסק כמו שהאר"ך בזה
בחסו' מהר"מ ש"ך ב"ה ל"א והתמרמר מאוד ע"ז,
וגם כמה פעמים הוא שוה בניגונים עד כדי לגמור
את כולה, וזהו הדין, דחזון לראש אף בלא הפסק
דיבור רק בזהוקה, ע"י חו"מ סי' ק"ד ולדעת אף
להסביר דנמקום אונס דוקא כאן הוה כנמקום
אונס ליכנס שהרי מוכרח החזון לעשות דונס, וכנס
דעיקר הלכה דתפלה אף שלא מוקם אונס חוזר
לראש, וזהו שאומרים קלת דאף בימי הקדמונים,
מנהגם היה ש"ץ ושו"ב ממה דנובאר בזהגה אשרי
בפרק א"ט על הרא"ש סי' ח', והחזנים שנועלים
הכרכשות, אבל הכל יפלא פיהם, דעיין במשנה
בפ"ק דשבת החזן רואה הא"ך המינות קורין וכתב
שם התו"ט דכל משניה נקרא חזן, ע"ש שהוא משניה
וחזה, וע"י בש"ע סי' ר"ג סעי' י"א בחזן המכוון
להשמיע קולו להעם, ובי"ש חולין סי' כ' דאף בדין
הקהל אין לו לעשות כן ודברי הבכור שור תעניה
ידוע, ועיין בחת"ם חו"מ סי' ר"ה ע"ש שכתב
בזה"ל אם ידחו זה ויקחו אחר במקומו גם הוא
כמוהו בעו"ר, ואף דבדורא לא כל החזנים שווין
אבל מקצת יש בכולן דהיינו כפילת המינות ושה
באמצע התפלה כדי לגמור את כולה והרבה עומדים
ושומעים ובני נועיהם מתחמכים ומוכרחים לשמוק
וא"א למחות, אבל שיה' שו"ב ג"כ, אשר באמת
השו"ב הוא רק מחמת שהוא יר"ש וא"כ כיון
שהשו"ב באמתו רק משום יר"ש ושיטת רבינו אליעזר
מונין דהא דלא תן יחידי נגד חזקת איסור הוא רק
מחמת שהוא מוחזק ביראת שמים, וגם מהימן לבני
העיר וסומכין עליו כבי תרי, ואף לקולא מהני
מהימן כבי תרי כמבואר ברמב"ם ה' ק"פ פ"ד ה"א
ע"ש ובכ"מ, דאי מהימן ל"י מביא על פיו פסח שני
מוחל אם אין לו באמת לגד המישט המה אסורים
מגד הדין לאכול משמיטתו, וכבר מבואר במשנה
דפאה, דבפאה אף ג"ט אומרין לחלק ואחר אומר
לבו שומעין לזה שאמר כהלכה, והרי אט רואין בעינינו
כמה עיירות כבר נחרט ע"י ה"ץ, והמחזיק במחלוקת
טובר בלאו ולא ית' כקרה וכעדו, ואף יכופו
להמישט להאמין ט, והלא אף במשנה באמצע ומן

אם יש לבעה"ב חשד עליו יכול לסלקו אף באמצע
הזמן כמבואר ברמ"א חו"מ סי' ה"א ומכש"כ כאן
במחלת הקבלה, ואם יאמרו הגד של הש"ץ הרי יש
שני מו"ס קצבים ויאכלו הגד זה מקצב זה והגד זה
מקצב זה, אין זה טענה של כלום, כי באופן זה
תמיד יה' מחלוקת בעיר שהרי לא ית' אפשר
להאשים של הגד הזה לית המשתה או לב"מ
של הגד השני וזה קשה לאדם לקיים כמבואר במשנה
בהמדרין שלא תלך לבית המשתה דיו"א ויתן כחובה
וע"ש ברש"י ריש דף ע"ב וגם דחתן עם חמיו וכן
עם אביו ויה' תמיד מחלוקת בבית, וע"כ ברור
שהדין עם המישט, ועוד יש לי טעמים אשר לא
אוכל לפרסמם מפני המחלוקת, ואני אומר, על דין
זה כמאמר הירושלמי ר"ש קירושין על כופין הכן לדון
את האב, הלואי שיהיו כל שמועתי בריין לי כהדא
שהמישט יכולין למחות שהש"ץ לא ית' שו"ב, ומה
שנאמר בהרבה עיירות שו"ב שהוא ג"כ ש"ץ זה רק
במקום שכולם מרובים, או ששומעים מחמת אמה,
אבל לענין הדין פשוט דהדין עם המישט כמעט,
(ואף דגם ב"ד יש סתור זה שהכריעו יכו את כל
מי שימלאו, אבל על הסתור זה לבד לא אוכל
לסמוך) ומחילא כיון דהדין ברור בהמישט הנמשכין
ובפרט שיכול להיות ש"ץ לבד ופרנסה יה' לו כאלו
ה' ש"ץ ושו"ב דבזה גם התניקת יודעין שהדין עם
המישט מחילא אם הש"ץ מסרב ואינו שומע לרת
תוה"ק וגם גורם למחלוקת בער שהוא לאו במורה
אף אפשר לאכול משמיטת איש כזה והרי מוכרח
בש"ס דמועד קטן (דף ע"ז) דאם מסרב מלעמוד
לר"ה דקאמר ומגלן דמשמתינן ומכש"כ אם אינו מקיים
הדין לגמרי ע"כ יפה עשו הרבנים ובד"ת עשו והדין
עמהם, ואף אינו לריך לגיירות ותקנות רק הוא דין
דאורייתא דבסקערישיון יה' הש"ץ, ש"ץ לבד ולא
שו"ב וההכנסה שלו יה' כנוו אם יה' שו"ב וש"ץ,
ומיכלו להראות זה המכתב לומדי העיר ואם יהיו
לקם מה להשיב יכתבו אלי, אכפול עוד הפעם,
שנאם יש בכל מש"כ איזה דבר שהוא נגד הממשלה
יה"ה או כל דברי בעילין כי אני פי מלך שמו, ו
חוקה שדברי אלו יעשו פרי בלבות האנשים ההולכים
בדרך תוה"ק, ומבקשים רק לידע הדין, והעשה
שלוס במרומי יעשה שלום ביניכם :

ע"ז באש"מ היום יום ה' צו ח' ניסן

תרע"א לפ"ק קונצק

יואב יהושע מופ"ק קונצק

בענין הגל.

השובת הגאון מוה"ר יוסף ענג'י נ"י

ראבד"ק קראקא. שהשיב למופלג אחד
בסקערישיון

ב"ה יום א' נשא מ"ה רבני . חרע"א רפ"ק קראמא .
החיים והשלום לכבוד הרב המופלג ההסיד
ובו ב"י .

אחדשבת.

הגני בזה לבקשת כ"ת אשר
ביקש מנוחי להשיבו דבר מנוחי שריב
אשר נהייתה מחלוקת בזה בעירכם כי רולים בשריב
אשר לו ב' האומות ביתר שריב ושל' ומוחים בזה
בני תורה ויראים . ושלח לי כ"ת מכתב הרב הנאון
הנדק"ק קונלך במדינתכם אשר כ' כנר כי הדין עם
המוחים בזה אף אם המה מיעוט העיר והביא דברי
המהרש"א ח"א סוטה מ' א' דנקבלת רב ראוי שיהיו
המקבלים רק הבני תורה שבטעם ולא הבעלי בתים
וכל' הגמ' בסוטה שם ר' אבהו אימור רבנן עלי'
למימני' ברישא [ובזה נס בבב' (י"ב ב') אימור
רבנן לאומרי' לר' אחא מדיפתי ברישא וע' קידושין (ד'
ע"ו ב') דר' יוסף ה' המוכרע מין ליעבד שררותא
דמתא] ובודאי דקבלת שריב ענינו בזה כקבלת רב
כי כל ענין השריב שריב הדברים ויהי' ירא שמים
והמבינות ע"ו ודאי הוא רק לבני תורה ויראים ולא
לעשוי' עם , וגם מ"ם הרב מקונלך כי להיות שריב
וש"ן יחד בזה יש כח למיעוט למחות אשילו היו רק
מיעוט מהבני תורה מכתה טעמים ש' בזה כולם
נכוחים כי הטעם הא' ש' כי השריב צריך ללמוד
בעת הפנאי דיני שריב ואילו הש"ן צריך לעסוק בחיבור
וסידור הגנונים ורעיונותיו מרובים בזה , הנה ביותר
יש לחוש לזה בימי הימים טובים וימים מראים אשר
אז יש לו טורד רב בזה לעמלו ועם משורריו לחבר
ולסדר הגנינה והרי ישחוט גם אז ובודאי עסק
הש"ן הוא אז חליה גדולה אל עסק השחיטה ובר"ן
חילין פ' אלו ערפות (דרע"צ ע"א) מרפי הרי"ף בשם
התוספתא המוסיב את אחרים בחטות למחליט שבר
אז ה' אימן לא יעסוק באומנותו שאין עינו בחטות
בשעה שעוסק באומנותו ואף בזה בלדק אומרים
המיעוט שאין רעיונו פנוי וכראוי לשחיטה בזמן
שמוטל עליו סידור הגנונים , וגם מ"ם הרב מקונלך
כי אוחם שרולים בו מפאת שנהנים מרגונו אין דעתם
מלטרפת בענין קבלת שריב כי מה לי שחד ממון אז
הנאה ו , פשוט שכן הוא וגם ל' המהרש"א בסוטה
שם אבל ראינו גדול הסיבה בזה שהבעלי בתים הם
הם הממנים ומבדרים להם ראש כפי רצונם לפי
הנאות כל אחד מהם וביותר בממון כו' עכ"ל הרי
דעינה גם הקבלה עבור שאר הנאות שהקבלה לריכה
להיות חפשיה בלי שום גר הנאה ונגיעה וזו הוא
בלדק ואמונה ומקבלין את הראוי באמת ולא כאשר
מקבלין עבור איזו הנאה שמה' , ובספרי דברים
פ"סאף י"ז לא תכירו פנים במשפט זה הממונה
להשיב דיינים שאל האמר איש פלוני נאה אושיבני

דין איש פלוני גבור כו' איש פלוני קרובי כו' איש
פלוני פלוני ממון אושיבני דין כו' ובודאי אין הכוונה
ביודע שאין ראוי להיות דין רק כוונה למנוסו עבור
הני כו' דהא פשיטא הוא ואל' קרא לזה רק הכוונה
דאם יש לו גר נגיעה זאת של מי שהפך באיש נאה
וגםנה מזה וכדומה אין דעתו מזכרעת בקבלה דהנאה
זאת תעורר עינו לדמות שידע הדברים וראוי להיות
דין אף שבאמת אין יודע ואין ראוי לזה והנאות
שמיפת קול נאה ודאי דהוא עכ"פ כהנאות איש פלוני
נאה , וכן מ"ם הרב מקונלך כי השלי"ם בענינו הגר
השזה שבהן עושים שלא טפ"י דין שכוללים תיבות
ומאמרים בחפלה י"ח וסוהים כדי לגמור את כולה ,
ודאי הדרך אחר בזה ושיין רק כפילות במי שמפאת
שפני תחנונים מעומק הלב אומר וחומר ואומר וכמוה'
ברכות (ל"ד א') ד"ה אמר דאומר מודים מודים
ביחיד תחנונים הם וגם זה רק ביחיד וגם בזה לע"ק
מש"ם סוכה כ"ג ב' [וע' ליקוטי שו"ת ח"ס ס' ו'
ודבריו ל"ע דחשב דברבים יש קולא בזה באמירת
מודים מודים ואדרבה הוסי' ברכות הג"ל כתבו
מירושלמי להפוך דהאומר רק דברבים אבל לא ביחיד
וש"ם סוכה הג"ל פשוט ג"כ דחשוב יחיד לענין זה
כיון דלא ה' שם מירי דלירוף עשרה וכמה שה'
כולם יחידים הם] ועכ"פ בליבור גם דרך תחנונים
לא מלינו הימר לכפול דברים בחפלה , ומש"ם ברו'
ברכות מל' הירושלמי דהא דתימא בליבור ודאי ש"ן
הוא בכלל ליבור וע' ברכות (ל' ב') בליבור שמו ע"ס
ברש"י בשם בה"ג דכוונת תיבת בליבור דוקא על
ש"ן , וכ"ז עכ"פ דרך תחנונים אבל השלי"ם עתה
בענינו שכוללים דברים להראות יופי ענוה
ולהתנאות בקולם זה ודאי דיבור ימר לגמרי והוא
הפסק גמור בחפלה , ובלא זה הרי אמרו בברכות
(ל"א א') דהמתפלל צריך שיכוין את לבו לשמים
ועכ"פ באבות יש לו לקיים זה ע' ברכות (ל"ד ב')
ואלו השלי"ם בשאט נפש מסירים כוונת דעתם לגמרי
מענין התפלה ובקשת תחנונים רק כל כוונתם
ומתשבתם בחפלה שיעלה בידו וביד משורריו הניגון
יפה ועושים מהתפלה הנקראת רחמי ותחנונים בלי
חכמים ולריכה להיות בכבוד ראש והכנעה והנה הם
עושים ממנה בעוה' כמו קאנלעפרט והרבהים שומעים
ואין בידם למחות בעוה' אבל שיהי' איש כזה גם
שריב שהוא צריך להיות ירא שמים ביותר ודאי הדין
עם אלו שאין רולים בכך אף שהם מיעוט , וראיתי
ש' הרב מקונלך דהרולים בשריב ההוא שיהי' גם
ש"ל מולים עלמם בלי ההג"א פ' אל' ערפות ס' ח'
וקשה האך החונים לוקמים הסבחיא כו' דמשמע
שה' אז ש"ל ושריב אדם אחד וכ' הרב הג"ל דהכל
יפלה פיהם דעיין במשנה פ"ק משנת החון רואה היכן
התינוקות קורין וכ' שם המו"ק דכל משנית נקרא
מון

אחל יסבו בעריהם כדי להרבות שבר לחייהם ופי' שאלת יעבץ חלק ב' כי פ"ח אות ה' שהבוא ג"כ אדר"ג ה"ל וז' שם אהך דחון ועבה ח"ל אלה הם ודאי לאבן נקף ולגור מוכסול לבית ישראל עמו"ק סג"ל על אדוות חזני אשכנז ופולין עכ"ל י' דמפרש ל"י ג"כ על ש"ל העובר לפני המזבח ואולם כ"ז הוא בל' חכמים ואין רא' מכל זה על ל' ההג"א ובל' ההג"א קרובה הכוונה על ש"ל שהוא הנקרא חון עתה בל' בני אדם וקרוב שנה בימי הראשונים סי' כן וע"י רש"י תענית (ט"ז ב') דקורא ג"כ להעובר לפני המזבח חון, ובגמרא הרי ודאי דבני הראשונים ה' שו"ב וגם ש"ל יחד והעבר מפורש בדרכי משה א"ח סי' ג"כ ס"ק י"ד בשם הכל בו וש"ל ששמוט ובודק ולאחר הבדיקה אינו רוחץ ידיו וחרטום מלכלוך הבהמה ומסריחין בגדיו אם רוחץ ידיו ומחליף בגדיו קודם התפלה להפלה בקפות אין אחס וקוקים לו אלא להוכיחו כו' ע"ש דהיי"ד בש"ל קבוע לעבור לפני המזבח והוא גם שו"ב, ואולם בזה ודאי הכל יפלה פי הדגים בזה מדברי ההג"א דאין לדון בזה כלל וכלל מומי הראשונים שא"ל לא היה אומנות ש"ל כמו בזמניו רק ה' השג"ס תלמידי חכמים ויראים ביותר וכמו ששמעתי מאנשים זקנים ששד רק בזה דורות לפנינו עדיין בחרו בש"ל רק בזה וירא ביותר מורס מעט ומה זה לדון בזה על זמניו שנהפך הגלגל בזה בעו"ה אשר כל ענין הש"ל עתה רק אומנות של משוררות בעלמא והרכיבו האומנות ההוא בעו"ה עם התפלה יכמו שהתמרמר כבר גם בשאלת יעבץ ה"ל בזה על החזנים וספרו מור וקטיעה אינו בידי, והלא הראו חנני הש"ל בש"ס תענית (ט"ז א') שם ובימי הראשונים ודאי היו מזהרים לקיים דברי חכמים ובימי האחרונים היו כל השג"ס תלמידי חכמים ובכרבות (ל"ג ב') כמה ידע האי זרוב מרבנן לרזוי למר' ע"ש דאף שטעה מ"מ קרא אותו לזרוב מרבנן הרי שה' ת"ח ובינא (ל"ז ב') ההוא דנחית קמי' דרבה כו' א"ל כר"מ סבירא ל' כו' ע"ש שה' ת"ח ושם (ל"ז ב') ההוא דנחית קמי' דרבה כו' אמר ל' חזא כרבנן כו' ומדא"ל בקצרה חזא כרבנן וחדא כו' יהודה ודאי שה' ת"ח ומחזק שידוע המשנה גברים (ל"ב א') ירד ריב"ב ל"ס ל"ס השני ירד ר' מנחם כו' ויבדל בימי הראשונים היו השג"ס חכמים ויראים כראוי להיות לש"ל וע"כ אין לדון בזה כלל מל' ההג"א על דורנו זה, דאף דין הכל בו ה"ל הש"ל שהוא שו"ב לא יתפלל בגדיו המלוכלכים הובא גם ברמ"א א"ח סי' ג"כ שם ואף החי' אדם הביאו מ"מ הם כתבו רק מה שהוא משקל הדין והכוונה על ש"ל שהוא ש"ל ג"כ כמו שראוי להיות אצל אין לדון מזה על ש"ל שטעה מחפלה אומנות משוררת בעלמא וטופל (חשורי תערוב)

מיתות

חון ע"ס שהוא משניה ומזה עכ"ל הרב הג"ל, והנה זה נושא ג"כ במכות (כ"ב ב') במשנה וחון הכנסת אוחיו בבגדיו וברש"י שם חון, שם הקהל ולא שומעתי בו שום זמנאות ובגליון הש"ס שם ח"ל ורש"ל אומר שהוא ל' חונה פי' רואה נדמי העיר עכ"ל ועכ"פ נוף הדבר דחון אינו ש"ל העובר לפני המזבח רק הוא שם משניה ובמש ודאי אחת הוא ובמבואר גם בהך דמכות, וע"ע יומא (כ"ד ב') מהרן לחזון ופירש"י שמשין היינו שמשי הבהמ"ק ע"ש, ובבב"א (ל"ג ב') התם בחזני מתא פי' שומרי העיר ע"ש, ובבב"א (כ"ג א') הא דאיבא חזא פירש"י שם הכנסה, ובבב"א (ל"ה ב') שהרי נתנו חכמים השות לחון הכנסה כו' פירש"י שם הליבור וכן בסוכה (ג"א ב') וחון הכנסה עומד עלי' פירש"י שם הליבור ושם מפרש דש"ל העובר לפני המזבח הוא איש אחר וחון הכנסה ג"כ איש אחר וכשסיים הש"ל הברכה ה' החון מניף בסודרין לעומת חון ע"ש, וע"ע יומא (מ"ח ב') חון הכנסה טוטל ס"ת כו' פירש"י ג"כ שם ובבב"א (מ' ב') רש"י ד"ה חון הכנסה פי' יותר ח"ל שם הכנסה שטורח עסקי הכנסה עליו להכניס ולהוציא ולהפשיט את המזבח ולהקין הכל עכ"ל, ובבב"א מגילה פרק ד' (דף ע"ב) מדפי הרי"ף הביא תוספתא חון הכנסה הטומא לקרות אחר עומד ומחון עליו עד שיקרא וע"כ אין הכוונה בזה על התפלה לפני המזבח שהרי אין מתפללין בשעה קריאת התורה רק הכוונה על שם ומשניה דביהכ"נ שאם עומד לקרות בתורה לריך שימודד אחר תחתיו להשגיח בביהכ"נ בעת קריאתו ובבב"א (כ"ה ב') ביהכ"נ ש"ס ביה דירה לחון ובל' זה גם ביומא (י"א ב') ובבב"א הכוונה על שם משניה ושומר הכנסה שש"ל הוא דר שם דאילו העובר לפני המזבח לבד הרי עסקי רק בשעה התפלה ומה ענין שיה' דר בביהכ"נ, ומבב"א עוד דנדבד מזה בתום מנחות (מ"ד א') ה' חון היינו ש"ל העובר לפני המזבח ע"ש תורה כל ח"ל ועוד פי' שש"ל אין לו להקרות כהנים לפי שהוא מפסיק כו' וחזא בספרי אמור להם מלמד שחון הכנסה אומר להם אמרו ובירושלאמי ובלבד שיהא החון ישראל וחון לאו היינו ש"ל שחון הוא שם הכנסה כדאיתא פ"ק דמסכתין וב' חזון ופי' דב"מ חזני מתא עכ"ל, וע"ע אדר"ג פרק ל"ז שבעה אין להם חלק לשו"ב ואלו הן לבד כו' חון וטבח ע"ש בבב"א יושע דהביא פי' המפרש דכוונה מ"מ חון על ש"ל שאינו הנון וגורם שחפלת הליבור אינה מקובלת והיינו דמפרש מ"מ חון על ש"ל העובר לפני המזבח אולם הבב"א יושע שם פי' דהכוונה על שם הבב"א ע"ש שהביא ג"כ גמ' שבת (קל"ט א') שבת ד' משה רשעים אלו הרינין שנטשו מקל לחייהם ע"ש [וע"ע שבת כ"ז א' ב' דפוס ר' הונך העניך אלטמן פיטבורג]

סימן ה

ב"ה סלוצקא

(א) **עוברא** הוה פה שהשורב שחט ג' בהמות ואחר בדיקת פנים כשהוליא הריאה הראשונה לחון לבדקה מלאו בה נקב כנקב מורנא וחפשו בכל הריאה ולא מלאו בה מורנא ועל שלחן הבדיקה ג"כ ראו ולא מלאו עליו מורנא, אך בדיקת השלחן ה"י ע"ד העברה לא בדקדוק וחפשו יפה, אח"כ בדקו הריאה השני' ומלאו עליו ג' נקבי מורנא ולפי שעה לא מלאו מורנא והניחו הריאה הזאת מן הגד על השלחן והביאו הריאה השלישית לבדקה ולא מלאו עליו שום ריעותא וסלקוה מעל השלחן ואח"כ חפשו השבוע"ס עוד הפעם על השלחן בחפז יפה ומלאו עליו מורנא אחת רוחשת וכשראו זאת החלו לחפש עוד הפעם על הריאה השני' בעוד היתה מונחת על השלחן ומלאו עליה עוד ג' מורנא בלחון שש המורנא שעל השלחן ה"י ג' מורנא כמספר הנקבים שבריאה זו ועל הריאה הראשונה לא מלאו שום מורנא, ועמד השואל ושאל אם יש למלא היתר להחיר גם הריאה הראשונה ולחלות בה המורנא שנמלאת על השלחן או לחלוקה בריאה השני' ולהחירה והראשונה אסורה?

והנה לכאורה ח"ן להחיר הבהמה הראשונה דמהב"ה נתלי המורנא בה להחירה ואי משום שאני אומר נתלה להקל הא הדין פשוט ומבואר בש"ס דרך בדרבנן אמרינן שאני אומר אבל בדאורייתא לא תלין להקל ובפרט שבאין יס יותר מקום לחלוקה בריאה השני' מאחר שבה כבר נמלאו ב' מורנא ועם המורנא הזאת יהי' ג' ויהי' מכוון כמספר הנקבים שבריאה זו אבל בראשונה שיש נקב ולא מלאו עליו שום מורנא האריך טובל לחלות בה ולהחירה בספק דאורייתא וגם דהא בתחלה כבר ראו על השלחן ולא מלאו עליו שום מורנא ובדאי דהמורנא נפלה אח"כ על שלחן הבדיקה מן הריאה השני' כן ה"י נראה לכאורה בזה: אך אחר העיון יש מקום לעניד להחיר אף הריאה הראשונה דבאמת מצינו שאני אומר אף דאורייתא והוא בבב"ה י' ב' בתו' ד"ה הכל חולין דהקשו דהא לא אמרינן שאני אומר להקל אלא כשהוא מדרבנן וכו'; ותרנו; וי"ל דכיון שאין אדם מניח חולין אלא משער תלין שפיר לקולא ואמרי' ודאי לקח אלו משם ושכח ואח"כ הניח אלו שם עכ"ל התוס', ומבואר מדבריהם דבמדי' דמסתבר לחלות בהחירא תלין אף בלחור דאורייתא:

והנה בענין מורנא רבו הדעות בפוסקים (עי' ש"ך סי' ל"ז סקט"ז ובשמי"ח ותב"ש ולב"ש סי' הג"ל ע"י"ש) ואמנם לפי המנהג שנחפשו עתה מכשירים אף כשלא נמלאו חולעים כמספר הנקבים ואף

היבנות דו' שראוי להיות גם שורב וע"כ יפה כ' בזה הרב מקיננך דאחרי דנאמנות השורב לדעת הר"א מחי"ץ רק משום דמוחק ביראת שמים ומהימן ל' כבי תרי א"ך יכופו למיעוט להאמין באלו כזה, ומ"כ הרב הג"ל מרמב"ם ה' קרבן פסח פ"ד הא דשי"ך נוסה"ן ל' כבי תרי להקל כבר העיר בזה בשו"ת משיב דבר חא"ח סי' כ"ה והרבינו בזה בחידושי ואב"מ, ומה שהביא ממשנה פאה פ"ד מ"א אפי' ל"ט אומרים לחלק ואחר לבו לזה שומעין שאמר כהלכה ודאי הוא כן לדמיטע יב לשמוע אם אומר כהלכה, ומ"כ בשו"ת חות יאיר סי' קפ"ו לענין כפר שריו בו י"ג בעלי בתים ור"ה העל חוקע בשכר הקיעתו עשרים ר"ט ושכר רנו לתה ושבעה לא רנו ושאלו את המלמד שבכפר והביא היום למדתי דין זה במשנה פאה אפי' ל"ט אומרים לחלק ואחר אומר לבו לזה שומעין שאמר כהלכה וכו' שם החות יאיר דאין ראוי ממשנה הג"ל דפסם המשנה משום דרמיה האמוה על בעל השדה ואין לעניין לדבר ולעמוד לחנון בזה עכ"ל ובמחמכת"ה דבריו תמוהים דל"ל לומר ששם אחר בזה הרי הטעם מפורש במשנה ראשונה דלזה שומעין לפי שאמר כהלכה, וע"כ הנני מסכים הולך בזה כי הדין עם המיעוט בזה שאינם רואים בש"ן וכו' והנה אני דרתי במדינתכם זה שנים ואינו זכור כלל ש"ל ושו"ב ואומנות שורב עדיין לא ידע חלילה במדינתכם ועדיין טהנים בה סלסול ומצוקים בשורב שיהי' בן תורה וירא וחרד ואומנות ש"ל ביהב"ז הוא אומנות פחותה וירודה במדרגה הרבה הרבה מאומנות שורב וע"כ מה להם לפגום אומנות שורב ומשיר אחת ילמדו הרבה וכל' הירושלמי מועד קטן פרק ב' ה"ב דילפינן מקלקלמא בעור' ויעשה ולול תחת סלסול בזה גם בשאר עיירות לקחת ש"ל ושו"ב יחד ותהי' תקלת הכלל תלוי' בם חלילה וע"כ נא יראה להם ר"ח מתב"י זה כי אני עתה במדינה אחרת ואין לי שום ד' נגיעה במחלוקת שבשם ולא ידעתי כלל מן המחלוקת רק מה שאני רואה ממכתב הרב מקיננך שיהי' שם מחלוקת עבור ש"ל ושו"ב שיש שרואים בש"ל ושו"ב ויש שאינם רואים בהרכבה זאת וזולת זה לא ידעתי כלל מאשר הוא שם וע"כ בדבר הזה אומר אני לכם כי הגדק עם אותם הממאנים בהרכבה הזאת שאינה קולעת ואם יש שם מחלוקת ודאי כבר הגיע הדבר ליד חזק הנלחון לכן נא ב' הגדדים יעשו ענין הנלחון וישכחו מה עבר עד עכשיו גם שנאמנם גם קנאמנם רק מעתה יראו לתת לש"ל ההוא הספקה על היותו ש"ל לבד כאילו ה"י גם שורב ולית ליבור מיעתי [ל' ירושלמי גיטין פרק ג' ה"ז] ולשו"ב יקבלו את הראוי להיות שורב והעושה שלום במרומיו ישים ביעים שלום בעתירת: הק' יוסף ענגיל.

על השלחן ולא מלאו מורנא אולי לא דקדקו יפה כי באמת ראו רק במהירות וגם שהמורנא היא קטנה מאוד וסי' בלילה וקשה להכירה, מכל הני טעמי נראה לנאורה להחיר, בזה:

ודע דנלע"ד לדון עוד אם היו לפנינו ב' ריאות שבצ"א נקב נקב מורנא ולא מלאו בם מורנא ואח"כ מלאו על השלחן מורנא אחת, דבזה צוודאי לכאורה אי"ל להחיר שניהם דהוי כשני שבילין דק"ל כשבאו לשאול בצ"א שניהם עמאים, וכן בשתי קדרות של היתר שנפל איסור לאחת מהם דאין תולין להחיר כשבאו בצ"א וכאן הא הוי כבאו לשאול בצ"א על ב' הריאות וא"כ אין מקום להחיר:

בי"ב אחרי"כ י"ב לדון גם בזה עפ"י מה דחמרינן בכחובות כ"ז א' בעיר שבבשעה כרקוס דאם י"ש מחבואה אחת מלגת על כל הכהנות בלן, ואמרינן שם בעיר ר' ירמיה חזינה מחזקה אלא אחת מהו? ואמר"י מ"ש משני שבילין ב' בצ"א בלן שמואל והכא כיון דשרי להו לכלהו כב"א דמי, ומשני התם איבא ודאי עומאה הבא מי יומר דאיפמי עיי"ש, והכי פסקו הרי"ף והרמב"ם ז"ל פח"י מהא"ב הלכה כ"ז כ"ח ובא"ש ס"ו ז' סעיף י' דכל חדא וחדא תלינן בהיתרא כיון דאין כאן ודאי איסור עיי"ש, וא"כ גם בג"ד י"ל כיון דאף כשיש נקב ג"כ לא הוי ודאי איסור ד"ל דאח"כ נעשה וא"כ יכולין כ"א לתלות בהיתרא כיון דאף בלא תלי' במורנא הוי רק ספק איסור, ואף דיש לחלק דבשלמא התם הוי הספק על עשה המעשה דעומאה ע"י שנכחו משא"כ כאן דיש ודאי נקב והנקב אי"ל להחיר רק בשים לתלות במורנא אי"כ כשאין כאן רק מורנא אחת האין נוכל לתלות כל חד בהיתרא, מ"מ כיון דסו"ס לא הוי ודאי איסור ומסתבר יותר להקל אף במקום שאין מורנא כלל צוודאי י"ל להחיר כה"ג בג"ל:

ואף שדעת הרמב"ם ז"ל שם דלרובה לבא לב"ד ולומר ברי לי שלא נעמאתי ונאמנת במינו ולדירי' אי"ל לסמוך כאן להחיר, מ"מ כבר השיג עליו הר"ן ז"ל שם וס"ל דאף שלא באה לב"ד הליקן דעוורה כ"א ע"י תוס' שם כ"ז ד"ה גבא לישאל' ובתמ"ח ס"ו ז' סק"ז:

וגם לפימ"ש הרא"ש ז"ל דשם י"ל ספק ספקא שניה נחבית ואח"ל לא נחבית שח"ל לא נעמאתי, (ואף דהוי ס"ס שח"ל ממהפך כבר כתב הקרבן נתנאל שם אות כ"ט דספק נחבית הוי כספק בריאה) גם כאן כ"ל דהוי ס"ס שח"ל המורנא ממנה ואח"ל דאינה ממנה שח"ל הנקב בכו" הנקב הוי נקב מורנא וכעורה או אולי נעשה לאח"כ ומ"מ יש לדון בכ"ז:

אך זה נלע"ד ברור שאם נמלאת אחת משתי בהמות האלה טרפה מחמת סירכא או טרפות אחר כה"ג צוודאי י"ל דתלינן בהמורנא הנמלאת היא מריאה הנקבה

ואף שנמלאת רק תולע אחד והנקבים הם הרבה ואף שלא נמלאת המורנא על הריאה רק על הטרפה או על שלחן הבדיקה מתירים כל בעלי הוראה והטעם בזה במ"ש בד"ק סי' ל"ז ר"ש סק"ג ובמק"מ שם סק"ד ושאר אחרונים דכיון שאנחנו עמדנו על הכירור ומכירים אלו היטב נקבי המורנא עד שכמעט ברור לנו שהנקבים נעשו ע"י מורנא רק דמי"מ בלא נמלאת מורנא כלל אין אנו סומכים על בקיאותנו להחיר ומחמירים, וכ"ז בשלא נמלאת מורנא כלל, אבל כשנמלאת איזה מורנא באיזה מקום שהוא שנוכל לתלות בה אנו סומכים להחיר, וא"כ בג"ד כשמולאין נקב נקב מורנא יש לנו לתלות תמיד יותר בהיתרא וא"כ י"ל ג"כ שאני אומר לתלות בה ולהחיר:

וא"כ בג"ד כיון שהשני מורנא שמלאו על הריאה השני' כבר יש בהם די להחיר גם הנקב הג' שבה דהא אף במורנא אחת מתירים כל הנקבים ובמ"ל וא"כ המורנא שעל השלחן יש לתלותה בריחה הראשונה ולהחירה ג"כ, ודמי להא דאופסק בש"ע יו"ד סי' ק"ל סעיף מ"ב דהשאלתו ליושבת על דם טוהר תולה בה דכיון דלא מטמאין לה יותר תלינן בה ובמ"ש הס"ך שם כשם הרשב"א בחוה"ב עיי"ש, והי"ד כאן תולין להחיר דהמורנא היא מריאה הראשונה ועי"ז מותרת גם היא, וכן ק"ל בש"ע יו"ד סי' קי"א ס"ה גבי שתי קדרות דאם באחת יש בה כדי לבטל האיסור שתייה מותרות דתלינן שנפל האיסור לאותה קדרה שיש בה לבטל ומתירים שתייה עיי"ש: **וא"כ** דכיון שאנו רואים בריאה השני' ג' נקבים ומולאים עליה ב' מורנא ממסתבר יותר שם המורנא השלישית היא ממנה דבתי' הוי חוקה, ז"ל דעבר אופסק בש"ע יו"ד סי' פ"ד סעיף ט' דרך בג' הוי חוקה ולא בתי' וכן הכריע הפ"י ס"ז ק' סק"ו להלכה דלא כב"ח עי"ש ואף חי הוי אמרינן דבתי' הוי חוקה מ"מ י"ל דהוי רק חוקה לענין זה שבתוך הריאה הזאת ישנם עוד תולעים, וכפ"מ לאסור הריאה באכילה ובמ"ש הנגה"ג סי' ל"ז סק"ג הובא ברא"ש אפרים שם סי' הנ"ל סקע"ב ובפרי' תבואה שם סעי' ס"א עיי"ש, אבל לעשות זה חוקה ולומר דמדעשים הם ממנה גם השלישית הוא ממנה עי"ז ל"ש חוקה, וי"ש:

גם א"ל דאוליין בתי' בתי' כדנתן במהיתין שקלים פ"ז מ"ב גבי מעוה שנמלאו לפני סוחר' בהמה דבשעת הדגל מעשר, ג"ז אינו דשם הטעם דאמרינן בפסחים ז' א' משום דשוקי ירושלים עשין להתבדר בכל יום ועיי"ש בפירש"י. אבל בעלמא מחזיקין חזקן לזמן כמבואר באו"ח הלכות פסח סי' תס"ז יבוא"ל הקט"ז ובי"ד סי' ק"ה ס"א לענין ספק כבוס בפרי' כאן שהדבר ברור כמעט בטינו שהנקב הוא נקבי מורנא למה לא נהלה בזה, ואף שחפכו החלה

ותרי ויטב בזה שיצא רש"י ז"ל קידושין ס"ו א' עיש"ל
הנמנדים, ולפ"ז נראה דבחזקה דמעמידין הדבר
שהוא גם עתה במקדש ולא נשתנה שפיר איכא תרי
טעמי טעם דבירור וטעם דא"ס מוליא מידי ודאי,
משא"כ בדבר שעבשו בודאי נשתנה רק הספק מתי
נשתנה דמוקמינן אחזקה שרק עתה נשתנה, בזה ל"ס
רק חד טעמא דטעם אין ספק מוליא מידי ודאי ל"ס
בזה דמאי חזית למיזל בחר ודאי דמעיקרא זיל בחר
ודאי דהשתא דע"כ נשתנה ויציא דמכבר ילאה מחזקה
אך מ"מ טעם דבירור שייך שפיר דהא כל דבר שלא
ידענו בבירור שילא מחזקתו הוי כמו בירור שבדאי
לא ילא מחזקתו ואף שראינו עתה נשתנה תלינן
השטני בדהשתא:

ובזה נבין היטב סברת תרמי לריעותא דחזקה
דהוי בודאי, דהנה נחוי אין הך חזקה
דטומאה הוי דלא נשתנה כלל דכמו שהא"ס ה"י עד
עתה בחזקה טומאה בן הוא גם עתה וא"כ שייכים
תרמי טעמי דחזקה הן מטעם בירור והן מטעם אין
בבב מוליא מידי ודאי, משא"כ חזקה דמקור דכיון
דעבשו בודאי נשתנה דהרי חסר לפיכך איכא חזל ל"י
טעמא דא"ס מוליא מידי ודאי ונשאר רק טעם דבירור
כג"ל וכיון דחזקה דטומאה יס לה שני טעמים וחזקה
דמקור רק טעם אחד מש"כ הוי בזה כתרתי נגד
מלא והוי בודאי טומאה וא"כ:

ואמנם בחזקת איסור דשחיטה דבהמה בחייה
בחזקת איסור עומדת ליבא לעולם
רק טעם אחד והוא עפ"י מ"ש הרשב"א ז"ל בחידושי
ליבמות ל"א על ההמ"ו שהמהו החוס' על רש"י דפי'
חזקת איסור דאבמה"ס, ומהו דהא חזקת אבמה"ס
בודאי פקע והאיך מחזיקין מאיסור אבמה"ס לאיסור
נבלה, ותי' הרשב"א ז"ל דאף דילא מחזקה הראשונה
דאבמה"ס כיון דכל שלא מתה או שמתה ממילא או
שלא נשתנה בראוי אסורה עד שיתחדש בה ענין
המכשירה והלכך כיון באתה בא להמירה ולומר דנעשה
בה מעשה המכשירה עליך להביא רא"י ע"ש דבריו
המתוקים, וא"כ ברור דל"ס בזה טעם דבירור דהרי
איכא לומר דהוי בירור שלא נשתנה הבהמה וכמו
שהיה דהא שור שחוט לפנינו וחזקת איסור דאבמה"ס
שהי' עד כה בודאי פקע ולא הוי כוס בירור בזה,
אך מ"מ טעם דא"ס מוליא מידי ודאי שייך בזה דכיון
דעכ"פ הינה זדאי אסורה ואין לנו בירור שנעשה
מעשה המכשירה איכא להוליאה מחזקה הראשונה,
וא"כ עכ"פ ליבא רק טעם אחד לחוד כג"ל:

וא"כ מיושבין היטב דברי הרמב"ם ז"ל דבשלמא
בחזקת שנמדר ונמלא חסר שפיר הוי ודאי
טמא דהא חזקת טומאה אית לה תרי טעמי דבירור
ודא"ס מוליא מידי ודאי, משא"כ חזקת מקור דכיון
דעמה ודאי חסר ליבא רק חד טעמא דבירור
ומש"כ

השקרה כדי להמירה דהא על הטורפה אין נפ"מ
ליון דהא בלא"ה הוי אסורה וכמו בנתי קדרות אחת
של הימר ואחת של איסור דאמרינן איסור לתוך
איסור נפל והימר לתוך הימר נפל וקדרה של הימר
נשאר בהמירה כמ"כ כאן ד"ש מקום לתלות המורגא
צריאה השקרה ולהמירה תולין להקל כיון דעל הריאה
הטורפה אין נפ"מ לבן מתירוס הבהמה האחרת ומ"מ
ל"ע למעשה כמ"ז:

והנה השאלה הראשונה שהבאנו בראשית דברינו
ילא בלא"ה בהמירה דאחר זמן נשתפשו
צריאה הראשונה נמלא נקב אחר נקב הראשון במקום
שהי' ברור שלא הי' שם נקב בשעת הבדיקה ונחתה
אח"כ ובכ"כ כבר פסק בשו"מ רביעאה ח"ג ס'ו
קל"ח הובא בדרכי השו"ב ס'ו ל"ו ס"ק קנ"ג ד"ש
להפיר דכיון דהנקב האחר הי' בודאי מנוקב ונעשה
לאח"כ תולין גם הראשון במורגא וז"ל, אך כהבתי
כ"ז להחליט דבינים הללו במק"א להלכה ולמעשה
חזקן אני לשמוע דעת חכמי סוראה בזה:

(ב) **הרמב"ם** ז"ל בפ"א מה' שחיטה הלכה כ"ד
פסק דהשומע בסבין ומלא בה
פנס אחר השחיטה ה"ז ספק נבלה עיי"ש, ותמה
הכ"מ דלמה לא כתב דהויא ודאי נבלה כדאמר ר"ה תולין
(דף י' ע"א), ודחק דמשום דסבין אחרעאי בהמה
לא אחרעאי לא פסל ר"ה אלא חספק, ובאמת תמוה
דאף משמע דלר"ה דמי גומא למקור שנמדר ונמלא
חסר דהוי ודאי טמא משום תרמי לריעותא וכדפסק
הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' מקואות הלכה ו' עיי"ש ולמה
פסק כאן דהוי רק ספק נבלה ולא ודאי וכבר האריכו
בזה ליישב דעת רבינו ז"ל:

והנה ע"ד ליישב דהנה לכאורה נריך להבין סברת
הש"ס מה (ד"ב:) דמש"ה מקור שנמדר
ונמלא חסר כל מהירות שבעשו ע"ג למפרע טמאות
דמוקמינן גברא אחזקת טומאה ולא אחרי' אוקי מקור
אחזקה ואומר לא חסר משום דהרי חסר לפיכך,
ולכאורה טעמא צעי דהא עיקר חזקה דלפינן מנגע
הוי בכ"כ דאף שא"כ נשתנה מ"מ מוקמינן אחזקה
דעד עתה לא הי' שני ורק עבשו נשתנה, וא"כ מה
בבך דהרי חסר לפיכך הא מ"מ הוי חזקה גמורה
דהשתא הוי דאיתרע? וכאן דהנה אדומ"ר הגאון
הקדוש בעל חד"ש הרי"מ זוק"ל בתשובותיו לאה"ע
ס' ע"ז חידש דבחזקה איכא תרי טעמי דמהני א'
משום בירור דהמורה אחרת לנו שכל דבר שהוא
טמא או טמא אינו יולא מסתמא מחזקתו הראשונה
עד שנדפס בבירור שנשתנה והוי כמו רוב שמדבר לנו
שכן הוא, אך יש עוד טעם שאינו בירור גמור רק
דאמרינן כך דכיון דבודאי טמורה הימה ובפסק א"ס
ילא מחזקה אין ספק מוליא מידי ודאי ואמרי'
דעדיין לא נשתנה וצ"ע שהאריך בזה לענין תרי

להכריע אף בפסיקא דתרי ותרי דכיון דעכ"פ ספק
הוי ע"י העדים לא נוכל להפקיע מחזקה הראשונה
עיי"ש כל דבריו ז"ל :

והנה לפי מה שבררנו לעיל דאיכא דהדבר נשתנה
עכשיו והספק מהי נשתנה דעקמי' אחזקה ל"ש
רק טעם דבירור דמשום א"ס מוליד מידי ודאי אמרי'
מאי חזית דאזלא בזה ודאי דמשיקרא זיל בזה ודאי
דהשתא, וא"כ א"ס מליד דברי התו' דבשלמא בעלמא
מהני חזקה דמשיקרא אף שעכשיו בודאי נשתנה דאף
דסברה א"ס מוליד מיז' ל"ש בזה מ"מ שייך טעם
דבירור משא"כ כאן דאירינן בברי ודאי שפיר כהבו
התו' דכיון דשעכשיו ודאי עמאה הוא א"כ ל"ש רק
סברה דבירור וכבר כהבנו דמלד בירור ל"מ להכריע
בברי ותרי דלא עדיפא מאלו ה' עוד ב' עדים, מה
תאמר דא"ס מוליד מידי ודאי, ז"ל דכיון דעכשיו
ודאי עמאה הוא ל"ש כלל טעם דא"ס מוליד מידי
ודאי ומלד בירור ל"מ להכריע נגד עדים והוא כונה
נכונה לעני' בדברי התו' האלו :

ובזה נפתחו לנו שערי אורה להבין גם דברי
התוס' דלפיל ולסלק מהם קוש' הגאון רעק"א
ז"ל דהנה כאן ישנם ב' חוקות הממנגדות ; חזקה
תחום ביתו מורה שלא נשתנה מכמו שה' וע"כ
דהתרומה נעמאת מצע"י, וגד זה יש חזקה דתרומה
דבחזקה טהרה עומדת ועכשיו הוא דנעמאת ומהני
העירוב :

והנה לפי הג"ל יש הבדל גדול בין שתי החזקות
האלה חזקה תחום ביתו יש לה ב' העצמים
מלד בירור ומלד א"ס מוליד מידי ודאי,
אבל חזקה טהרה דתרומה ל"ל רק חד טעם דבירור
דא"ס מוליד מידי ודאי ל"ש בה כיון דעשה ודאי
עמאה הוא וכנ"ל, וא"כ אחיין דברי התוס' שפיר
דבשלמא חזקה תחום ביתו שפיר מהני אף בברי
ותרי דמה בכך דאיכא עדים דמפקי מחזקה ול"ש
טעמא דבירור הא עכ"פ שייך טעם דא"ס מוליד
מידי ודאי דמהני להכריע אף בברי ותרי, וזה ניחא
גבי חזקה תחום ביתו, אבל לענין חזקה טהרה
דתרומה דכיון דעכשיו ודאי עמאה ל"ש רק טעמא
דבירור ומטעם בירור הא לא מהני במקום תרי
ותרי ומש"ס שפיר כהבו התוס' דכיון דאיכא תרי
דמפקי מחזקה דטהרה מש"ס ל"מ דבחזקה טהרה
ל"ש רק טעם דבירור ול"מ בברי ותרי, משא"כ
חזקה תחום ביתו שפיר מהני אף בברי ותרי להכריע
מעטם דאין ספק מוליד מידי ודאי, וכ"ז נכון וברור
בעיה :

(ד) **ועפ"י** דרך הג"ל נלפ"ד לתרץ הקוש'
שהקשו הראשונים ז"ל דהאך מהני ע"א
בשחיטה הא אתחזק איסורא דבהמה בחייה בחזקה
איסור עומדת ואין ע"א נאמן במקום חזקה וכבר
האריכו

ומש"ס חזקה עומדת עדיף דהוי כדל"י, משא"כ
בהא דשוחט בסבין ונמלאת פגומה דכמו דחזקה סבין
אין לה רק חד טעמא דבירור משום דא"ס מוליד
מיז' ל"ש כיון דעשה איברט, מש"כ חזקה איסור
דבהמה ג"כ ל"ל רק חד טעמא דאין ספק מוליד מיז'
דהא בירור ל"ש ב' מש"כ, וא"כ שתי החזקות שוות
דבהך איכא רק חד טעמא ובהא איכא רק חד טעמא
מש"ס פסק הרמב"ם ז"ל דהוי רק ספק נבלה לא
ודאי וז"ב ונכון בעיה :

(י) **ובסברה** זו אמרתי ליישב הסוג' דעירובין
ל"ה ב' בענין ספק עירוב דאמרי'
הם ודאי דאורייתא דאורייתא לר"מ דתקן נגע בזה
בלייל ודאי א"ס מי א"ס מה ולמחר השכים ומלוא מה
ר"מ מטהר בו ופירש"י ר"מ מטהר דאמר אוקמי'
אחזקה בו ומהנינן נמי נימא דניזיל בזה חזקה בו
הקשו בתוס' ד"ה א"כ ידמי' דילמא הא דבמתניתין
לא מוקמי' אחזקה משום דאיכא חזקה תחום ביתו
דמוקמינן לגברא בחזקה שלא עירב ומש"ס לא
מוקמינן אחזקה טהרה ? ותירו דניחא ל' לשנויי אפילו
אי סבר ר"מ תחומין דרבנן דהשתא אפילו נימא
דאיכא חזקה נגד חזקה הו"ל לחיול לקולא דספקא
דרבנן לקולא מש"ס מוקי בשתי בתי עדים דל"ש
למחר הכי כיון דאיכא בה דמפקי ל' מחזקה עיי"ש :

ובמאור תמוהין דברי התו' ז"ל דכיון דבספק
השקול סבירין השתא דהוי עירוב ורק
משום דתרי משקי ל' מחזקה טהרה דתרומה וא"כ
הה"ד להישוך הא איכא תרי דמפקא ל' מחזקה
תחום ביתו והוי ספק השקול והו"ל לחיול לקולא ואמאי
ז"ל לר"מ דהוי חזק גמל ניזיל לקולא וכבר ראינו
בתמה כן הגרעק"א ז"ל בדו"ה והשליח ב"ט :
ובזה שנראה לפענ"ד בזה דהנה התו' לקמן ל"ו א'
ד"ה, הכא בשתי בתי עדים הקשו דהא
עכשבות (דף ב') למרינן אוקי תרי להדי תרי אפילו
דאורייתא, ומרנו דשאי הכא דהשתא ודאי עמאה
היא עכ"ד התו', ולכאורה דבריהם אינם מובנים כלל
דמה בכך דהשתא ודאי עמאה היא הא מ"מ ז"ל אוקי
אחזקה דהשתא הוא דנעמאת דקד"ל בכולי תלמודא
ומ"ס הכא דל"מ חזקה דמשיקרא בזהא ולר"ן ההבדלה ?

אך לפי הסברה הג"ל דהיודשי הרי"מ דבכ"מ איכא
תרי טעמי בחזקה מעטם בירור ומטעם א"ס
מוליד מידי ודאי, יובן על נכון, אך נקדים עוד
דברי הגאון ז"ל שם דהך מלמא אי מרי ותרי הוי ספק
דאורייתא ולא מוקמי' אחזקה או הוי ספיקא דרבנן
ואדאורייתא אוקי אחזקה תלי' בהך תרי טעמי דאי
נימא מעטם בירור ל"מ החזקה להכריע בברי ותרי
דל' יהי' דהחזקה הוא בירור כמו שני עדים מ"מ ר"א
תרי עמאה (ובעין זה כתבו התו' ב"ק ע"ב גבי מינו
עיי"ש) אבל מעטם אין ספק מוליד מידי ודאי מועיל

האריכו בזה הראשונים והאחרונים ז"ל והדברים
שמוקין :

המנס לפי הגיל י"ל כך דהא מלתא חי ע"א נאמן
במקום חזקת איסור מלי' בהנך טעמים
דמי' נאמן טעמא דבירור י"ל דלא מהני ע"א דהך
גזרה הווריה דבירור דחזקה עדיף מע"א ומש"ה לא
מהני ע"א במקום חזקה, משא"כ חי נאמן מטעם
אין ספק מוליד מיד' ודאי י"ל דמהני ע"א, דהרי
הע"א יש לו כח לעשות ספק כודאי דבמקום ספק
דאורייתא ע"א נאמן וטובה עכ"פ יותר לדאי מוהימן
במקום חזקת איסור כן י"ל בסבכרא :

וא"כ לפי מה ש' חי דברי הרשב"א ז"ל דהך חזקה
איסור דבהמה בחי' אינה חזקה גמורה מטעם
בירור דהך מטעם א"ס מוליד מיד' ודאי וא"כ שפיר
מהני ע"א במקום חזקת איסור כזה לבד, ומש"ה
ע"א נאמן בשמיטה, והארכתי הרבה בחידושי בסבכרא
זו בעניי' כי הוא קלוזין לעינים לבד על ידה כמה
ענינים חמורים אך פה המקום לקצר :

יצחק מאיר האר"ב שמו"ר החופ"ק :

הירושיים וביאורים

סימן ו

בשם ב"ק מרן הגאון הקדוש שר התורה
צ"ח"ע המפורסם בכל קצוי ארץ א"ש
ולתהלה אדמו"ר מאיר יהואל הלוי
שלישי"א אבר"ק אוסטרואוצי .

מנחות (ל"ה) אמר רבא הקשה ארם קשה
כברזל ומנו ר' ששת תנור מקדש

איפסלא בלינה. ודקדקו כל המפרשים למה דוקא רבא
אמר זה על ר' ששת ולמה דוקא ר' ששת הקשה זו
הקושיא. וז"ל בעש"י דהנה הו"ב הקשו מה הקשה
דיפסל בלינה הלא כלי שרת אין מקדשין אלא בזמנא
וכאן שנאפה מע"ש הוי שלא בזמנו ולא נתקדש הלחם
וי"ל קו' החוס' דהנה חו' בחגיגה ס"פ חומר בקדש
הקשו על הש"ס דקאמר שם שהלחם בשעת סילוקו
חס כסידורו הלא גם בשעת סידורו לא הי' חס לפי
שנאפה מע"ש וחי' בחוס' ש"ל שהי' נשאר בתנור
עד הבקר כדי שיהי' חס אי"כ מיושב קו' החו' כאן
בפשיטות דכיון שהי' מונח בתנור בלינה ואין קי"ל
דלינה אין מוחסר זמן אי"כ נתקדש הלחם בלינה
דמיקרי זמנו ובעמוד השחר נפסל בלינה כמ"ס בש"ס
לקמן כי מלא בי שימשי ליקד וליפסל אך הנה עיקר
ראיית הש"ס שהי' חס ביום הלחמו הוא מדמייב השלחן
הטהור ודרשין טבור מכלל דאיבא טמא והקשו בגמ'

הא חי' מוטלטל מלא וריקן ומשני שמגביהין אותו
לעולי רגלים להרצות הנס שהוא עדיין חס וא"כ י"ל
לפי"מ דאיבא לעיל ז' דאבימי ור"ט ס"ל דאין קומלין
מכלי שעי' קרקע רק לר"ך כהן שגביה את הכלי
רק ר' ששת ס"ל מדלא קתני גבי לחה"פ ואחד מגביה
השלחן ש"מ דקומלין מכלי שעי' קרקע אבל מאן דס"ל
אין קומלין מכלי שעי' קרקע ע"כ הי' כהן בשעת הסרת
הבזיכין דהיי' כמו קמילה והיי' מגביה השלחן אי"כ שוב
אין ראי' שהי' הלחם חס ולא הי' מגביהין אותו כלל
לעולי רגלים ואעפ"כ מקבל טומאה הואיל שמגביהין
אותו בכל שבת בשעת הסרת הבזיכין וא"כ י"ל שלא
הי' הלחם חס בשעת סידורו ולא הי' נשאר בתנור
בלינה ולא נפסל בלינה גם אם נאפה בע"ש הואיל
והוא שלא בזמנו וזה כונת הש"ס. אמר רבא הקשה
ארם קשה כברזל ומנו רב ששת דרבא ור' ששת סבירא
לכו לעיל ז' דקומלין מכלי שעי' קרקע ואין מגביהין
השלחן בשעת הסרת הבזיכין וא"כ קשה איך השלחן
מקבל טומאה וע"כ שמגביהין אותו לעולי רגלים
וע"כ שהי' חס בשעת סידורו וע"כ שנשאר בתנור
כל הלילה וא"כ שפיר קשה שיפסול בלינה דליה אין
מוחסר זמן ודו"ק וזוהי שכתבתי יבדתי דברי הרמב"ם
פ"ג מהל' בית הבחירה שפסק דהבזיכין היו מונחים
על גוף השלחן לא על הלחם ותמחו עליו למה פסק
כאבא שאל ולא כרבנן שס ל"ז דס"ל שהבזיכין מונחים
על הלחם לא על השלחן ובפשיטות אמרתי דהרמב"ם
הוכיח דהלכה כאבא שאל ממשה דלקמן ל"ט ד' כהנים
נכנסין שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין
נמלא שהיו נוטלין מקודש את הלחם ואח"כ הבזיכין
וע"כ שהבזיכין מונחים ע"ג השלחן לא על הלחם ואף
אם ירצה איש להתעקש ולומר דבאמת הי' הבזיכין
מונחים על הלחם והכהנים היו מגביהין הלחם עם
הבזיכין יחד ואח"כ נוטלו שני כהנים הבזיכין מעל הלחם
ז"א לפי הש"ס דלעיל ז' דסילוק בזיכין הוי כמו קמילה
ובמו דקמילה בעי מכלי שרת כמו כן סילוק בזיכין
בעי מכלי שרת רק דהשלחן נקרא כלי שרת אבל אם
הי' מגביה מקודש הלחם ואח"כ מסלק הבזיכין מעל
השלחן אי"כ לא הי' הסילוק מכלי שרת ושפיר הוכיח
הרמב"ם. ועפ"מס"ל י"ל דהרמב"ם הוכיח זה מחגיגה
כ"ז מדלא קאמר הש"ס שהשלחן מוטלטל מלא וריקן
כיון שהי' לר"ך להגביה השלחן מעל גבי קרקע בשעת
סילוק בזיכין ובשעת סידור בזיכין לפי דעת אבימי
ור"ט דס"ל אין קומלין מכלי שעי' קרקע ואין מקדשין מכלי
שעי' קרקע אלא ע"כ דהבזיכין היו מונחים על השלחן וא"כ
אף אם הי' מגביה את השלחן מ"מ אז כבר הי' ריקן
כיון שכבר נוטלו את הלחם ממנו אי"כ אינו מוטלטל
מלא לזה הולך הש"ס לומר שמגביהין אותו לעולי
רגלים אמנם ז"א דלפי הש"ס לאמין דס"ל אין קומלין
מכלי שעי' קרקע ג"כ אין מקדשין מכלי שעי' קרקע ודבריו

סימן ז

שמות' אלהותם (הלך ויארשא)

במכות במשנה [ד"ה] אין הקדים נשים וזממן עד ביזמוז את כללן כ"ד וכו' שהרי אהם הייחס עמנו אהבו היום במקום פלוגי הרי אלו וזממן וזהרין על פיהם. וצמחא מה"מ אחר רב אדא [בר"ה] ובר"ה הגירסא רבא ובר"ה ובר"ה השלם ובילקוט שופטים איתא רבא דאמר קרא והנה עד שקר העד עד שתשקר גופה של עדות [גופן של עדות, רש"י] דבי ר' ימחאל הגא לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות [סרה עדות המוסרת צבאיה משם, רש"י] והרמב"ם ז"ל כפיה"מ כתב אמרה תורה והנה עד שקר העד ולא נאמר עדות שקר עד שהיה העדות על עולם העדים ולא על הדבר שהעידו עליו. והריטב"א ז"ל כתב והנה עד שקר העד שקר ענה בלחיו פירוש ושקר קמא מיותר לדרשא שהעד עצמו היה השקר שלא היה שם וכן אורך דרשין לענות בו סרה מיותרת היא דלא צרי למכתב בו דלא כתיב כי יקום עד חמס בלשם אלא ודאי הכי קאמר לענות בעצמו של עד סרה עכ"ל :

ויקשה להבין במאי פלוגי רב אדא וחנא דבר"י, ומאי נפ"מ, ואמאי ר"א ניד מדרשא דחנא דבר"י דהוא קודם בפרשה ואמאי הגא דבר"י ניד מדרשא דר"א ובודורש לגיון כוף דרוש י"ג מן המחבר ז"ל כתב דלריוכין צ"י פסוקים אחר לדינ' ואחר לדינ' וקשה איך אמאי הגא דבר"י לא יליף מב' פסוקים וכן ר"א, ואמאי ר"א נקט דוקא קרא והנה עד שקר וחנא דבר"י נקט קרא לענות בו סרה : **וראיתי** בפירוש חסדי דוד על חוססתא שכתב דאיכא צניעותא הא שפסק הרמב"ם ז"ל

דהכתשה והזמה יחד הוי דק הכתשה דלר"א דקאמר עד שתשקר גופה של עדות אפילו אמרו אהם ויהי הייחס עמנו ולהד"מ אפ"ה הם וזממן אכל למחיתא דבר"י כה"ג אינם וזממים כיון שא"ל ששקר דבריהם שקר ובעינן דוקא שהסרה גופה של עדות ולא שתשקר ויזכיר הוא ופשיטא דנקיטין כחמתתא דאמאי דלא בר"א וה"ט דקבעה הנמחא באחרונה עכ"ל. ובידורשלא ה"ו איתא חני ר' הושעיה הפסוק הזה אמור בשם בני עדים [כלומר בעדים וזממים משתעי שבת אחר העידה העדות וכן איתא מוסיין אהרן, פ"מ] כי יקום עד חמס בלשם [בלשם מיותר הוא אלא איך עד זמם שהיה עונה בלשם וכלומר שאלו עדים הראשונים העידו בלשם ששעה כך וכך אכל וזממים אין נעשים אם היוזם בלשם פ"מ] עד זמם שהוא עונה בלשם לענות בו לא בעדותו [הרי גלן מדומה כח השניה וכן המוסיין להראשונים שדרך שיהיו עונים בו בלשם (ברחשין העדים) בכה

גם בסודור ציוכין ה"ו נדרך להגביר השלחן וא"ו ה"ו מלא עם הלחם שגליו וא"כ טוב מוטלטל מלא ועדיין מצי לומר דמוטלטל מלא בשעת סידור ציוכין וריקן בשעת סילוק ציוכין ודוק : ואי"די דחיריקין בלחמה סוניה דמגינה ה"ו אמרתי ליישב מה דקשה בש"ס דקתמר דהא דין חני רק שלחן ולא מטורה משום דלא כתב בה תמיד יכול לסלקה ולהטבילה וע"ז קתמר ותיפוק ל"י דכלי עץ העשוי לנחה הוא השלחן ואינו מקבל טומאה. והמורה דבכל מקום הפ"י כל ותיפוק ל"י היינו דלמה ל"י זה העשם הלא יש עשם אחר יותר טוב וקאן הפ"י בהיפוך דאינו מקבל טומאה כלל והי"ל ואמאי מקבל טומאה והא כלי עץ העשוי לנחה הוא וי"ל דהנה המורה הקשה על הל"ל"ח דכתב דכלי שרת מקבל טומאה מרחשון ובני משום חיבה"ק אי"כ ה"נ הגם דאינו מוטלטל מלא וריקן ואין עליו שם כלי מ"מ יקבל טומאה מתורה אובל משום חיבה"ק. וי"ל דהנה המורה הקשה עוד על דגרי הל"ל"ח דכלי שרת מקבל טומאה מרחשון ובני משום דלא גרע מוטלים ולבונה אי"כ לא תיהי ל"י טבילה כמו שאין מוטיל טבילה לאובל ויחזקת אך אמרתי שזה טעות דאינו אמרה תורה שהכלי נעשה בטנים ולבונה אמרה רק שכלי שרת מקבל טומאה כמו ענים ולבונה אכל לא לענין זה שהטלטל זמנו שם כלי וא"כ מיושב לטון הש"ס דכיון שהשלחן הוא כלי עץ העשוי לנחה אי"כ אינו מקבל טומאה מתורה כלי וא"כ אין לו טהרה במקוה כמו דאיתא בצ"ח כ"ה ובאמת השלחן מקבל טומאה כמו כל כלי שרת בתורה ענים ולבונה רק טיקר ק"י הגמ' כיון דאין עליו שם כלי לא תועיל לו טבילה ויהי ק"י הגמ' ית"ל דכלי עץ העשוי לנחה הוא ואינו כלי ואין מוטיל טבילה ולזה אמרו וזהו שכל הגמ' בשלחן אכל בתורה שמוטיל טבילה שסיר לא חני במחמי' זהירו :

ויבוישב צ"ח ק"י החום לקמן על הש"ס דקאמר ותפ"ל משום יפיוו שאני התם דרחמנא קריא עץ יתקשו ברו"ה הא מוכח כמו חוקרי עץ ואפ"ה מקבל טומאה ובה"ל מיושב דטיקר ק"י הש"ס ה"ו כיון דמלופה זהב אי"כ ליבעל העץ לגבי יפיוו יהי' ככלי מתכות ויטיל טבילה להשלחן וע"ז מבני הש"ס דרחמנא ג"ל דלא בטל העץ לגבי היפיוו ואין מוטיל טבילה אכל גבי מוכח דלא איירי לענין טבילה רק לענין קבלת טומאה שפיר אע"פ דרחמנא קריא עץ מקבל טומאה דע"פ"ס היפיוו לא בטל לגבי העץ וזה לא עלתה תורה דהתורה אמרה רק שהעץ לא בטל לגבי יפיוו אכל לא להיפוך ודוק (פ"י מחדמו"ר מאוסטראווי שלי"ה) :

מקרא, והנה עד שקר ולא מקרא הנוקדם לעצת זו סרה משום דמכאן מוכח רבותא דאף דיש בו הכחשה מ"מ הו"ל הוזהר כיון שטיקור בלו להיום :

ובנועם ירושלמי השיג על הפירוש פ"מ בירושלמי הג"ל דתני ר' הושעיה הפסוק הזה [כי יקום עד חמס] אמור בשתי כתי' עדים וכתב דהירושלמי קאי על הא דאיתא. במשנה היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה וכו' הרי אלו שתי עדות לפיקד אם נמצאת אחת מוכן וזממת הוא וכן נהרגין והשניה פטורה וקאמר עלה בירושלמי מניין הכא מאי דלא חזיק כלל סנהדרין הוא והן נהרגין והשניה פטורה פירוש דהוא חידוש דין דאע"ג דנבחר בר קטלא ונהרג ע"פ כח אחת מ"מ אם הוזהר כח שניה ג"כ נהרגין וע"ז קאי תני ר' הושעיה הפסוק הזה אמור בשתי כתי' עדים [היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים מחלון זה ואין אחד מהם ביניהם] עד זומם שהוא עונה באלו [שאין הוזהר רק באלו] זו ולא בעדותו [שאין הוזהר רק זו בעדיו עלמא] אע"פ שהעדוטה שהרג את הנפש היו עדות דהא י"ש עוד כח אחרת שהעידו שהרג ואותו הכח לא הוזהר וא"כ הוזהר נהרג אפ"ה הם ג"כ נהרגין וזוהי למד התנא הוא והן נהרגין עש"ה. ולפ"ז י"ל דר"א דנייד מתנא דבר"י מקרא לענות בו סרה דס"ל כר"א בירושלמי דהקרא אתא לדרשה דהוא והן נהרגין בשתי כתי' עדים ולגירסא דר"א י"ש להסוף דר"א קאמר דב"ק ק"א ובב"מ ס"ג כי שביבא ר' אושעיא נפיק לזוהי דתרינגא מתנין כוותיה וכתבו רש"י וזוהי דרגיל ה' לתרץ משני' כוותיה דר' אושעיא וגם הכא ס"ל כוותיה דהקרא לענות בו סרה אתא לדרשה דהוא והן נהרגין והולרך ללמוד דעד שיוזמו את עלמן מקרא דעד שקר העד, ור"בא לשיטתיה :

ואמנם תנא דבר"י דיליק מקרא לענות בו סרה ונייד מקרא והנה עד שקר העד נראה לפע"ד דהנה בספר שאנא אריה על מכות העד נראה דיליק ר"א מקרא דעד שקר העד והרי לקמן [ד"ה] בהא דאין העדים נעשים זוממים עד שיוזמו את שניה כתב רש"י ז"ל דכתיב והנה עד שקר העד ואמר מר פ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים א"כ הרי לריך למיכתב עד שקר כדי ללמוד דאין העדים נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם עש"ה. ונראה דהנה בחוספמא סנהדרין פ"ז איתא אר"י בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם אמר לו ר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרה תורה ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יומת המת בעדים שנים ובזוממין שנים מה עדים שניהם אף זוממים שנים ע"כ [ובמכילתא משפטים על קרא ונקי ולדיק אל תהרג איהא אר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרה תורה הרוג ע"פ עדים הרוג ע"פ זוממים מה עדים

ככת הראשונה עמנו הייטם, פ"מ] וכתב במה"פ דמכאן הו"ל הרמב"ם ז"ל דהכחשה והזמה היו הכחשה דבאיש דריש עד זומם שהוא עונה באלו לאפוקי עדים המזימין אינם עונים באלו אלא בעד זומם בעלמא ומלקטות זו דריש שלא יענה בעדותו כלל ואע"פ שגם בעד זומם עונה וא"ל עמנו הייטם אפ"ה לאו הוזהר היה עש"ה, ולפירוש זה מוכרח מקרא דכי יקום עד חמס באלו דהכחשה והזמה יחד היו רק הכחשה :

ואמנם כלחם משנה כתב בטעם הרמב"ם ז"ל כיון דהזמה חדוש היא אין לך בו אלא חידושו הוזהר לחוד ולא הוזהר הכחשה, וכתב עוד שם בשם הסו"ר דדוקא לר"א דס"ל עד זומם מכאן ולהבא נפסל ס"ל דהזמה חידוש הוא אבל לאכזי' דלמפרע נפסל ס"ל הוזהר לאו חדוש הוא משום דמעידין בנופן של עדים, הרי דלר"א לא לריבין קרא דהכחשה והזמה היו הכחשה דמסבירא ידעין כן דהא קומה חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו, וכן לפמ"ש בנתיבות סימן ל"ח דר"א דס"ל דב"כ [ל"א]. גבי אבהתא ואכילתא בהדי סהדי שקרי למ"ל דלזוהי עדות אף בהכחשה אמרינן עדות שבטלה מקלמה בטלה כולה לדידיה אם המזימין אומרים העדים והחלוה ה' עמנו בזקוקים אחר בטלה הוזהר כיון דגבי מלוה היו הכחשה ועדות שבטלה מקלמה בטלה כולה ולא לריך קרא לר"א :

ורפ"ז י"ל דרב אר"א דלמד מקרא והנה עד שקר ולא למד מקרא לענות בו סרה דמוכח ג"כ דהכחשה והזמה היו הכחשה משום דס"ל כר"א וממילא ידעין כן מסבירא, ולפי גירסת הרא"ש והיראים והילקוט דר"א הוא דקאמר מקרא והנה עד שקר העד יחא טפי, ור"בא לשיטתיה :

עוד י"ל דהנה קשה עובא בזה דיליק מקרא והנה עד שקר משום דלא כתיב עדות שקר מוכח דנוק העד הוא שקר והרי הקרא סיים שקר ענה באחיו הרי דגם העדות שקר הוא. ור"אית' שעמד בזה בפירוש התורה והמלוה. ונראה לפע"ד לפמ"ש המהר"ט ז"ל [תאש"ע סל"ז] וז"ל ואפשר לפרש דודאי הכחשה בגופה של עדות ולא יתחייבו על פיהם והזמה בנופן של עדים ומתחייבים על פיהם והיכי דאיתנהו לתרתי דמסהדי אנון של עדים ואגופה של עדות חזיק אי הכי למעקר סהדותא קא אחי וממילא נמצאו זוממין פטורין ואי לאזומי לעדים קאמי אע"פ שממילא נמצאת העדות מוכחשת בהכרח כפי מציאות הענין הרי זו הוזהר ומייבם וכו', ובכל כה"ג אזלין בתר עיקר כוונת העדים דומיא דאך דאמרין גבי פסולי עדות דשילין לכו למחוי אחיהו או לאסהדי וכו' עכ"ל ולפ"ז ספיר י"ש לפרש הקרא והנה עד שקר דעדים גופן שקר שנעשו זוממים, שקר ענה באחיו אף שנתכחשו ג"כ כיון דעיקר העדות ה' שהעדים הראשונים הם שקרים שפיר הו"ל הוזהר. ולפ"ז י"ל דר"א למד

וְרַפְּאֵי יִל הָא דמנא דבריי יליף דבעינן שינומא את
עמלן מקרא לעזות בן סרה ונייד מהא דר"א
דיליף. מעד שקר העד, דמירוסלמי הגל דקאמר ר'
יסודה שמעתי שאם רבא דהיין להאציז את שניה
מושיב ר' ישמעאל אומר אומרין לו לבוש כסא שהוא
לבוש או להביסא כסא שאת לבוש משמע בנהיך דר'
ישמעאל ס"ל כר' יסודה ודריש שני שיהיו שניה שני
שלא יהא אחד עומד ואחד יושב ואיך ר' ישמעאל לא
חמש

[ועיין בתוס' פסחים ד"ה ע"א] דבכמה דוכתין פריך מר' ישמעאל אהנא דברין ור' ישמעאל לשיטתיה : **ולפי' י"ל** בזה דאיתא במשנה ע"פ שנים עדים או שלשה עדים יומת המות אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכהוב בשלשה וכו' רש"א מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממים אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממים רש"א לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו וכו' ומה שנים אם נמצא אחד מהם קא"פ עדות בשלשה וכו' . וכתב רש"י ז"ל דר"ע ס"ל דלא

הולך ללמדנו דשנים מזימים השלשה דמסבירא ידעינן דהא שנים כשירים לכל עדות שבחורה וכן לא הולך ללמדנו דאין נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממים דמסבירא ידעינן שאין זוממין עד שיוזמו כולם שהרי כולם כאחד נעשו עדים וקרא כתיב והנה עד שקר העד ולא בא אלא להחמיר עליו וכו' עש"ה , וקשה דשפיר קאמר ר"ע כיון דקרא כתיב עד שקר העד ומוזה ידעינן דאין נעשו זוממין עד שיוזמו שניהם א"כ ה"ה שלשה דהא כולם כאחד נעשו עדים ואמאי פליג ר"ש על ר"ע רבו ולפי' י"ל דבדולאי אי ילפינן דאין נעשו זוממים עד שיוזמו שניהם מקרא וכו' עד שפיר ידעינן דה"ה שלשה דעד כולל כל מי שהעיד וכמ"ס בצירוש התורה והמלוא דעד משמע מי שמועיל עדותו ובין דע"א לא מהני אמרינן כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים ומש"ה כתבו בתוס' בריש סוטה דוהוא עד או ראה או ידע דגם ע"א חייב בשביעות עדות כיון דמחייב ממון ושביעות העדות תלה בחביעות ממון עש"ה , אבל להוספתא דסנהדרין דליף דאין נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם מקרא ע"פ שנים עדים שנים זוממין שנים שפיר י"ל דשוב לריבין להדיקם או ע"פ שלשה עדים דגם שלשה אין נעשו זוממים עד שיוזמו שלשתן **והנה** בספרי שופטים איתא על קרא והנה עד שקר העד מנין שהעד עובד עלמו שקר [פירוש שיכול לחזור בו . י"ת רענן] ת"ל והנה עד שקר העד יכול אף משנחקרה עדותם בצ"ד ת"ל שקר ענה באמיו אומר מעתה כל זמן שב"ד לריבין להם ולא משנחקרה עדותם בצ"ד ע"כ , הרי בספרי דרש הקרא הזה דמשנחקרה עדותם בצ"ד אין יכול לחזור בו ומקורם יכול לחזור בו , וכתב ספרי ר"ש ה"א , א"כ שוב אין ללמוד מקרא זה דאין עדות נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם דהא לריך עד שקר העד שטובה את עלמו שקר , וע"כ דלמד לה מקרא ע"פ שנים עדים עדות שנים זוממים שנים ושוב שפיר לריך להדיקם להקים שלשה לשנים עד שיעשו שלשתן זוממים ור"ש לשיטתיה :

ובספרי שם איתא כי יקום עד חמש באים אין חמש אלא גזלן ואין סרה אלא שקרית שנאמר כי דבר סרה ואומר כי דברת סרה מגיד שקריו

ממעט נשים מקרא דועמדו שני אנשים מה להלן אנשים וכו' וי"ל דממעט מקרא ע"פ שנים עדים לשון זכר א"כ שוב אין לדרוש מקרא זה דאין עדות נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם כר"ש בן שטח מה עדים שנים אף זוממים שנים וע"כ דר"ש מקרא עד שקר העד כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים וכרס"י ז"ל א"כ שוב אין ללמוד מקרא זה דאין עדות נעשו זוממים עד שיוזמו את עלמן וכו' . שהקשה הש"א , ומש"ה הולך ללמוד מקרא לענות בו סרה , ור' ישמעאל לשיטתיה :

וי"ש להוסיף עוד דהנה בתוס' ר"ד ז"ל חגיגה [ט"ז:] כתב וז"ל אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זנום וכו' ונראה לי שלא ה"י אלא אחד כשהעיד והיינו דקאמר להו"א מלבן של דלוקים דבעד אחד אין הורגין ומיהו גם להו"א מלבן של פרושים קאמו דאמרי עד שיגמור הדין ובע"א אין הדין נגמר וכו' בן טבאי סבר מדאפיק ליה בלשון יחיד והנה עד שקר העד ש"מ דאפילו יחיד בר קטלא הוא ולית ליה כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים שאם כדברי המורה [רש"י] שפירש עד זנום שלא הו"א אלא הוא לבדו מאי להו"א מלבן של דלוקים אטו אינו יכול להיות שנהרג על פיהם ואח"כ לא הו"א אלא אחד לפיכך י"ל לפרש שמתחילתו ה"י אחד עכ"ל [ולא זכיר להבין כעת דהרי ע"א אינו מחייב מיתה וכמ"ס לא יומת ע"פ ע"א א"כ אמאי כשהו"א הע"א ה"י מחייבו מיתה] ולפי' י"ש להרץ דברי רש"י ז"ל שכתב על הברייתא דר"ש בן שטח דאין עדות נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם מקרא עד שקר העד וכו' שנאמר עד הרי כאן שנים והרי בתוספתא קאמר ר"ש בן שטח מקרא ע"פ שנים עדים שנים זוממים שנים ולפי' י"ל דר"י בן טבאי דס"ל אפילו יחיד בר קטלא ולית ליה דכ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים לדידה שפיר קאמר ר"ש בן שטח מקרא ע"פ שנים עדים דעכ"פ מקרא זה מוכח דבעינן עד שיוזמו שניהם או אפשר דגם ר"ש בן שטח ס"ל בזה כר"י בן טבאי דלא אמרינן כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים אבל לדין דסתמא דתלמודא קאמר בריש סוטה [ובדף ל"ח] הברייתא כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים שפיר כתב רש"י ז"ל דילפינן מקרא והנה עד שקר העד דאין נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם וא"ש : **והנה** בירושלמי סנהדרין [פ"ג ה"ט] קאמר על קרא והוא עד או ראה או ידע ומניין לשני עדים והוא עד הרי כאן שנים וכו' ישמעאל דר' ישמעאל אחר כ"מ שכתוב בתורה עד סאם הדי הוא בכלל שני עדים על שידועך הכתוב שהוא עד אחד הרי דר' ישמעאל הוא דאמר כ"מ שנאמר עד הרי כאן שנים וא"כ יליף מקרא והנה עד שקר העד דאין נעשים זוממים עד שיוזמו שניהם ומש"ה לא למד מקרא זה דאין עדות נעשים זוממים עד שיוזמו את עלמן

סיבון ח

ב"ה יקראמאל

(א) **סוכה** (ל'). ופליגי דר"י דא"י ח"ט ל"ט אלא ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני מוקד בינא בשבול יולא נמי בגזול וכתבו התוס' שם הכא דוקא שהוא מדרבנן לא חייב אמונה הב"ע, וכן פסק הב"י בשלחנו אורח סי' תרמ"ט, והקשו בשו"ט, דבר משה סי' ק' ובשו"ט, בריית יעקב סי' פ' דזה סותר למה שפסק הב"י ביו"ד סי' ש"מ הקורע בחלוק הגזול לא ילא ידי קריעה, נוסח דהוי מהב"ע אף שהוא רק מדרבנן:

ורח"ל, דהנה בשו"ט, חוט המשולש סי' סי' א' כתב דהא דפליגי ר"י ושמאל בכוכה אם בדרבנן יולא במנהג הב"ע, הוא רק היבא דעבירה כבר טעה כמו לולב הגזול דבטע שיואל בהלולב לא חידש סיס מטעם עבירה דהא כבר גזל אורח ח"ט לשמאל יולא בזה כיון דבטע עשיית המנהג אינו עובר עבירה אבל אם עושה מנהג ובטעט עשייתה עושה עבירה או ודאי דמודו כולו דלא הוי מנהג כלל יעו"ט מה שמישב בזה הדעה קושיות והיא סברה נכונה ואמהות, וא"כ לפי"ז נחל דהנה הנתיבות בחי"מ סי' ל"ד ס"ק ה' כתב וז"ל ועוד נראה דאם הב' גולה ע"מ להשתמש בהגזלה דנעשה שאל שלא מדעת והוי גזלן של בעלים, דדוקא שלא שימש רק דעיקבו בידו דלא הוסיף על גולה של ראשון ושיך לומר דלא הוי גזלן של בעלים אבל אם שימש דהוסיף על הג' של ראשון ודאי דהוי גזלן יעו"ט ולדברי הנתיבות נראה דגם גזלן ראשון אם שימש בהגזלה דהוי גזלן בטעט שימוש והוי גזילה חדשה, וא"כ לפי"ז נחל הסתירה הג"ל דגבי קריעה דמשמש בהגזילה בטעט מנהג קריעה או משום דלבוש בהחלוק או משום דהקריעה גופא הוי שימוש בהגזילה וא"כ בטעט עשיית המנהג הוא עושה עבירה מש"ה פסק הב"י דלא ילא בהקריעה שהוא לבו"ט וכפי החילוק של חוט המשולש הג"ל, אבל גבי לולב הגזול דלא הוסיף על הגזילה הראשונה והמנהג גופא לא הוי שימוש חדא דמנהג לאו ליהנות ניתנו ועוד דהא מותר לטול לולב שלא מדעת חברי נוסח דנחל ל' לאינש ליעבד מנהג כו' וא"כ בטעט עשיית המנהג לא עשה עבירה חדשה מש"ה פסק הב"י כשמאל דבדרבנן לא חייב למנהג הב"ע:

(ב) **סוכה** (ג). לה יטמא מנהג וכתבו התוס' וגי' לעוסק במנהג ופי' המרש"א דע"כ מ"רי ב"ש מהעסקים אחרים דאליכ' הו"ל מת מנהג ורמק נמי מטמא יעו"ט והקשה ב"י, תורת הקנאות למחנה הגאון מרן משה בללאל האבדיק סובאלק שליט"א, דמשמע מודברי התוס' דלר"י דס"ל רשות אינו פטור מן המנהג ב"ש מהעסקים אחרים ומטמא לה, הלא קודם

שאינו חייב עד שיכתוב את עלמו מכאן אמרו ח"ן העדים נעשו זוממים עד שיזומו את עלמן ע"כ, והיינו כיון דהספרי דריש להקרא עד שקר העד להא דמד שלא נחקרה יכולים לחזור בהם ומשנחקרה ח"ן יכולים לחזור בהם ח"כ ח"ן ללמוד מקרא זה שיזומו את עלמן כרצ' אלא ומשה' חפיק מקרא לענות בו סרה וכתבא דבר"י, והספרי לשיטתיה:

ולפי"ז י"ל הא דר"א יליף עד שיזומו את עלמן מקרא עד שקר העד לפי גירסת הרא"ש והיראים והילקוט רבא ורבא הרי קאמר בכתובות י"ח כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכזה דש"י ו"ל דגבי עדות חדא הגדה כתיבא אם לא יגיד ובטעט מקובלת כתב דהו"ל לזיכרם אם לא הגיד [בלשון עבר] וכתבו אם לא יגיד ש"מ דהא נמי א"ת לאשמועין אם לא הגיד שוב לא יגיד ע"כ ומליבטא דרבא משמע קן דלמד מקרא אם לא יגיד ומשה' לא דריש הקרא עד שקר העד וכו' דעד עושה עלמן שקר עד שנחקרה עדותו ומשנחקרה עדותו ח"ן יכול לחזור בו דלדידיה ילפינן מקרא דאם לא יגיד ומשה' דריש הקרא עד שקר העד עד שיעשו את עלמן זוממים, ורבא לשיטתיה:

ובזה י"ל הא דתנא דבי ר' ישמעאל יליף דעד שיזומו את עלמן מקרא לענות בו סרה ולא יליף מקרא דעד שקר העד דהנה בירושלמי ר"ש שבטות העדות איתא הני ר' ישמעאל ונשא שונו קרבן, מ"ל ב"ד הגדה הגדה מה הגדה שנאמר להלן ב"ד אף כאן ב"ד כהא ח"ן מקבלין העדים אלא אם ראו שניהן כאחת ריב"ק אומר אפילו בזה אחר זה, וכזה בטעט חכמים בחדושים על שבטות לפרש דהנה התוס' ע"כ [כ"ו] הקשו ב"ה דפרק גבי חרי פשיטא אם לא יגיד כהיב וחייב אם אינו מעיד לו דלמא ה"מ כשעבר על שבטותו כדכתיב ושמעה קול אלה ומר"י דהכי קאמר קרא כשעובר בדבר שאם לא יגיד ה"י נשא. עון או יציא קרבן שבטות אבל בלא שבטות איבא נמי נשיאת עון, ע"כ, ולפי"ז ונשא שונו היינו עון שמבטל המנהג ור' ישמעאל ס"ל דאם לא יגיד קאי אלא ושמעה קול אלה אם לא יגיד אחר האלה ונשא שונו זה קרבן והאריך שם לבאר דברי הירושלמי ולפי"ז דאם לא יגיד ח"יירי אחר השבטות שוב ח"ן ללמוד כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ד"ל דוקא משום שבטות שכתב נשבע על עדותו ואין אדם משים עלמו רשע [ועי' במשנה דשבטות העדות השבע עליהם חמשה פעמים חוץ לב"ד ובתוס' רע"א ז"ל שם], ואך ד"ל דתנא דבר"י יליף דאין חוזר ומגיד מקרא והנה עד שקר העד כהפרי ומשה' שוב ח"ן ללמוד מקרא זה עד שיזומו את עלמן וליף מקרא לענות בו סרה ור' ישמעאל לשיטתיה (הה"ד יבא א"ה):

חיים בישראל קריפמן הבהן אבדיק הג"ל.

איו מוטל עליו לקבורו איו טוב אצות והבאיו שם
מטעם שמתה אחותו של ר"ת ואכל בשר כו' ומסיים
שם המוס' ואפילו אם הי' בעיר אחת גמי הי' מקיל
מטעם זה כיון שיש לה בעל ועליו מוטל לקבורו ,
יעו"ש , וא"כ ממילא מיושב הקושיא הג"ל בין דמה"ט
אין מוטל על הבעל לקבורה דהא חכמים חקקו קבורה
חתם כמובנה וא"כ מה"ט אין הבעל טוב אצות
והכא בקראי פליגי , ועי' בנזכ"ק סי' כ"ז :
צבי הירש אל"י עפראן אנד"ק הג"ל :

סימן ט

ב"ה מאת שנין

הגאון בעל אור חדש ז"ל הקשה על רש"י שפי' על
מאי מבנים במקום זריון ופירש"י כהנים
זריון יאפוהו שלא תחמין והקשה הלא שתי הלחם
באות חמץ דוקא וא"כ איו לריך שמירה שלא תחמין
ולמה אצו אותה יבשנים וע"כ שאפו אותה בכלי שרת
ונתקדש בתנור ואינו דוחה שבת איפסל בלינה וי"ל
דהנה צובחים פ"ו ע"א איתא פלוגתא דרבה ורבא
רבה סבר אין לינה מועלת בראשו של מוצח ורבא
סבר דלינה מועלת בראשו של מוצח ואיתא שם בגמ'
לרבה הה"ד בכלי שרת אין לינה מועלת ואם לן בכלי
שרת לא נפסל בלינה וא"כ לכאורה מה מקשה הש"ס
כיון דאיו דוחה שבת איפסל בלינה הא יש טעם שיהי'
הלחם מונח עד שבת בבוקר בתוך התנור שהוא כלי
שרת ולא יפסול בלינה אך זה טעות דהא רבא הוא
דקאמר הקשה אדם קשה כבדול ורבא לשיטתו סובר
דלינה מועלת בראש המוצח וה"ה בכלי שרת
אך לפ"ז למה הולך ר' אשי לתוך במקום זריון
נימא דסבירא לן כרבה דאין לינה מועלת בכלי שרת
אך ז"א דכדי דאין לינה מועלת במוצח וכלי שרת
היינו לענין שיהי' מותר להקריב אבל מ"מ אסור באכילה
זה שלן בכלי שרת כמו כל הפסולים שדין אם עלו
לא ירדו דהיינו דוקא להקטירה אבל לא לאכילה וא"כ
מיושב קו' האור חדש הג"ל דהנה כאן במשנה איתא
שאנו דוחה את השבת וע"כ מוכח דס"ל להאי הנא
דרוחה יו"ט דה"ל כו"ל לאשמועינן רבותא יותר גדולה
דאיו דוחה יו"ט וכ"ש שבת אלא ע"כ דס"ל לתנא
דמתני' דרוחה יו"ט וא"כ שתי הלחם בכל השנים שלא
חל יו"ט בשבת יכול לאפותן בי"ט ולא יפסלו בלינה
רק אם חל יו"ט בשבת אז איו דוחה ואפיתון מע"ש
וע"ז מקשה הש"ס דנפסלו בלינה אך ע"ז ספיר יש
הטעם הג"ל להניח בתנור עד בבוקר ואין לינה
מועלת בכלי ואי דבאכילה יהיו אסורים מה בכך יהי'
אסור באכילה ומ"מ לריך לאפותן כדי שיוכל להקריב
הכבשים ע"ג המוצח כמו שאם אירע פסול אחר
בשתי הלחם כגון שנעמאו דאסורין באכילה ואעפ"כ
מקריבין

קודם הקבורה און הוא ופ"ר מכל המלות ואפילו
כשאל לעסוק בלרבי המה כמבואר ביו"ד [סי' שמ"א]
והנה הדבר בר"ע :

והנלעיד בזה , דהנה יש להסתפק בעוסק במלוא
דק"ל דפטור מן המלוא , אם הוא רק
פטור אבל אם רואה הוא להפסיק ולעשות מלוא אחרת
רשאי , או כיון דפטור הוא מן המלוא ממילא אסור
הוא להפסיק ולעשות מלוא אחרת :

והנה הדבר הזה מבואר ברמב"א סוכה כ"ה
שהקשה דל"ל תרי קראי לעוסק במלוא ממש
ולחמן משום דטרוד , במחשבת מלוא , משום דאל"ה
הוא מוקמינן אמתתבא דרק בעוסק במלוא ממש ולא
בחמץ דרק טרוד הוא במחשבת מלוא , הלא לעוסק
במלוא ממש ל"ל קרא דפטור מכל המלות דמהיכי
תיתי טינה מלוא שעסוק בה ויעסוק במלוא אחרת ,
ומי"ן ברמב"א שם דאפילו אי בעי להניח מלוא
בעסוק בה לעשות מלוא אחרת אפילו גדולה הימנה
אין הרשות בי"ד דרמב"א איפסורי הוא דמיפטר מי"ן
אבל אי בעי למיטבק הא ולמיטבד אידך הרשות בידו
קמ"ל וכיון דפטור מן האחרת הרי הוא אלו דכד
הרשות ואסור להניח מלוא מפני דבר של רשות
עכ"ל . הרי חזיק מפורש דעוסק במלוא אסור לעשות
אחרת אפילו גדולה הימנה :

והנה הא דאין פטור מכל המלות לרש"י ורמב"ם
ה"ט משום דטרוד במחשבת קבורה ממו
דכו' טירדא דמלוא כמו חתן דפטור מק"ש ומכל המלות
ולהמוס' והרא"ש הטעם הוא משום כבודו של חתן ,
כמבואר כ"ז [ברכות י"ח] והנה לטעמם של רש"י
והרמב"ם משום דה"ל כמו חתן א"כ אם ראה להחמיר
על עצמו וליחובי דעת' ולקרות ק"ש או לעשות
שאר מלות רשאי ור"א מ"ג סקרא ק"ש ואמר איני
שומע לכם לבטל עול מ"ש אפילו שעה אחת , ואפילו
להמוס' והרא"ש שספקו דלא כל הרוצה ליטול את השם
יכול , הוא רק מדרבנן משום דחיישין ליוהרא ואין
זה רק חשש דרבנן , ואפילו להמוס' והרא"ש שטעמם
הוא משום כבודו של חתן ואפילו אם בא להחמיר על
עצמו איו רשאי כמבואר בתוס' שם בשם הירושלמי ,
הנה גם זה איו רק מדרבנן כמבואר בב"י בא"ח
סי' ע"א וז"ל שם ולענין הלכה נראה דכיון דבירושלמי
מספקא להו היכא דיש מי שישא משאוי אס רשאי
להחמיר על עצמו וספיקא במידי דרבנן הוא דהא
מה"ט ליבא איסורא במילתא הרוצה להחמיר על עצמו
היכא שיש מי שישא משאוי אין מוחים בידו עכ"ל הרב"י
וא"כ לפ"ז מתורן קושיא הג"ל דהא מטעם און רשאי
מה"ט להחמיר על עצמו , אבל מטעם עוסק במלוא
אסור מה"ט להפסיק כמו שהבאתי לעיל בשם הרמב"א .
ועוד נ"ל לישב קושי' הג"ל דהמוס' לשיטתיהו אולי
שכתבו בברכות י"ח דאפילו אם אמו מוטל לפניו אם

ומכש"כ כשהנבלה היא רוב כנגד השחוטת דודאי ג"ל עמאים, וביורה לפח"ש האוס' דגס מ"ד דאיה מטמאה הוא רק משום דרוב פעמים שחט שפיר ט"ש אי"כ זה לא שייך הכא ואי"כ ג"ל הכא לבר"ט עמא :

וראיתי בש"ס (שמעאל ד' פ"ב) שהקשה מגמ' דמנחות הג"ל על האוס' במקום אחר והוא בתום' נדה (דף י"ח) גבי ט' חטיות שכתבו שם האוס' דיש חזקה דבהמה בחייה בחזקת' כנגד הרוב ומה הוכיח הש"ס דאי"כ בשתי חטיות דליכא רוב ג"ל כאור' בחזקת איסור ואי"כ קשה מגמ' דמנחות הג"ל. והנה מלבד מה שלא היה לרי"ך הש"ס להוכיח דעת האוס' דבשתי חטיות מוקמינן לכאור' אחזקתייהו מהך דט' חטיות דהא להדיא מוכח כן ממ"ש דב' גזירים וב' שבילין מוקמינן לכאור' אחזקתייהו הנה גם תירוטו של הש"ס אינו עולה יפה להך גידול דידן. והש"ס תירץ דלא כתבו תוס' דכה"ג הו"ל חזקה שאינו זכוח אלא בפירש אחת מהן דחתיכה זו שפירשה מעולם לא נתבררה אם יאלה מחזקתה וכמו"כ ה"ג בב' כתי עדים המכחישות וא"י דמוקמינן לכאור' אחזקת כשרות החס נמי כיון דמעולם לא נתברר פסולט עדיין משריה מוקמינן אחזקתייהו אבל בב' חטיות א' נבלה וא' שחוטת שהשחוטת כבר נתבררה ששברה סימה ונשחטת רק אח"כ נתערבה בזה לא מוקמינן לה בחזקת שאינו זכוח אלא הוה תערובות ט"ש, וזה אינו מספיק לקושייתנו דה"ג בהך דשני שבילין שפיר אפשר ג"כ לומר כהש"ס שמעולם לא נתברר מי שנטמא והוה כמו ב' כתי עדים הג"ל אבל בהך דשני גזירים אי"כ לומר כן להמשיך בסוגיא דגזיר (דף ג"ז ע"א) דפריך שם הגמ' אמאי אינן טהורים ודא"ס הא ב' גזירים וחד דקאי גבייהו הו"ל תלתא וכל ס"ט ברה"ר טהור ומשני באומר ראיתי טומאה שזרקה ביניכם ואמר ה"א דיקא נמי דקמני ואינו יודע איזה מכס וכתבו התוס' וז"ל דמשמע שלא מודע לו מעולם, משום דלא הוה בה"ס מדלא קמני שכתבי עכ"ל, הרי דדוקא לפוס מאי דמסיק דמיידי ברה"י שהוא לא היה אלא הוה ספקא דמיעקרא שזרקה ראיתי טומאה שזרקה ביניכם ולא ראה מי מהם נטמא אבל לפי הס"ד דהוה קאי גבייהו והוה רה"ר הוה ידיעה מעיקרא שראה מי מהם נטמא אלא שאח"כ שכת, והרי על קו' הס"ד הוא שכתבו התוס' דלפיכך הקשה דליהו כה"ס טהורים משום דמוקמינן לתרווייהו אחזקת טהרה ולדברי הש"ס הרי כה"ג שנתברר ואח"כ נתערב לא מוקמינן אחזקתייהו כמו בב' חטיות א' נבלה וא' שחוטת, ומה נראה סתירה להש"ס בדעת התוס' אלא שגם גידול שנתברר ואח"כ נתערב ג"כ ס"ל להתוס' דמוקמינן לתרווייהו אחזקתייהו, ולפי' הדק"ל מגמ' דמנחות הג"ל :
ולענין

וקריבין הכבשים ואפי' אם נטמאו כבשים עמון וקריבין אפי' שאינו ראוי לאכילה עיין פסחים ט"ז ט"ב אבל לחם הפנים דתמיד זמנו להניח על השלחן בשבת ואינו דומה ותמיד אופן מע"ש שפיר מקשה דנפסל בלינה ואי שניחם בהטור עד הבוקר ז"א דמ"מ יהי' אסור באכילה והתורה זותה לאכול לחם הפנים ואי"כ אחת מבטל מלות התורה לגמרי כיון שבשום פעם אי אפשר שיהי' מותר באכילה כיון שהתמיד זמנו בשבת ותמיד יפסל בלינה וכיון דחזין דהתורה זותה לאכול לחם הפנים ט"כ דאין אופן אותו מע"ש כדי שלא יפסל בלינה ושפיר מקשה הש"ס מה מבטלים במקום זריון שלא יחמין דלח"פ בא זזה אבל על שתי הלחם לא קשה כלל שיפסלו בלינה כיון דכל שנה לא נפסלו בלינה דהא ס"ל שדומה יו"ט ורק אם חל יו"ט בשבת אז באמת לא יאכלס ואין ראוי ממה שזתה התורה לאכול שתי הלחם דזה מני לקיים כשחל יו"ט בחול ואי"כ אין קו' כלל על שתי הלחם רק על לחה"פ וע"ז משני שפיר במקום זריון כדי שלא יחמין ודו"ק :
דוד סילמאן החופ"ק :

סימן י

ב"ח קאוישיראוו (פלך טינסק)

נדה (ב.) תורה והלל כתבו דשני גזירים ברה"ר וכן שני שבילין מוקמינן לכל חד וחד אחזקת טהרה ואפי' שחזר מהם בודאי עמא מ"מ מוקמינן לתרווייהו אחזקת טהרה ט"ש :
וקשה לי מתלמוד ערוך במנחות (דף כ"ג ע"א) אמר ר"ח נבלה בטלה בשחוטת כו' שחוטת אינה בטלה בנבלה ופרש"י שם לענין שאם נגעה חתיכה אחת מהן בחרומה ט"ש והתוס' שם פ"י שאם עבר ברה"ר ונגע בא' ואינו יודע באיזה מהם ספק טהור דכל קבוע כמחלה ע"מ דמי ט"ש, והשתא כיון דאמרין דאפילו בחרתי דטהרי ונדבר שאינו יכול להיות מוקמינן לכאור' אחזקתו הראשונה אי"כ הרי אפילו אם לא היה הנבלה רוב כנגד השחוטת אלא שתי חטיות אחת נבלה ואחת שחוטת ג"כ היה ג"ל עמא לפי המהבאר בחולין (דף ט' ע"א) מחלוקת גבי לא דק בסימנין דמוקמינן אחזקת איסור אם רק ערפה ואסורה באכילה או גם נבלה ומטמאה במשא מור כבר בחזקת איסור אמרין בחזקת טומאה לא אמרי' ומ"ס בחזקת איסור אמרין והשתא מההו ה"א ט"ש, והשתא למ"ד דנבלה ומטמאה במשא ולדברי התוס' דגם בחרתי דטהרי מוקמינן אחזקת אי"כ בשתי חטיות א' נבלה וא' שחוטת הלא ג"ל כאור' בחזקת איסור כמו בשני גזירים ושני שבילין דהוה לתרווייהו בחזקת טהרה ואי"כ ג"ל כה"ס עמאים

וּנְרַעֲנִיד

לִיכָבֶד דְּהִנֵּה בְּטוֹת הַזֶּה חֶסֶד לְהַגִּישׁוֹ
מְלֻבְלֵן זֵל (חֲלוּחִים ס' ט"ז) כְּתֹב

דַּעֲיָק גִּדְר הַחֻקָּה אֵינָה בְּתוֹרַת בִּירוֹר שֶׁהַחֻקָּה
מִבְּדֵרֶת הַסֵּפֶק בְּדִמְתָּה אֵין סִבְרָא לִימָר שֶׁנִּשְׁכַּחֵל שֶׁעַד
עַתָּה הִיָּה כִּי יִהְיֶה גַם לִבְרָא כִּי בָּלָא שְׂטוּי אֵלָּא שִׁזְוָה
בְּתוֹרַת דִּין וְנִיזְהִיב שֶׁאִם יִהְיֶה לָנוּ אֵיזֶה סִפֵּק וְלֹא נִדְעַ
הַאֲךְ לַעֲשׂוֹת נִינִי הַדְּבָר עַל הַדִּין כִּמוּ שֶׁהִיָּה מִקּוֹדֶם
וְהִבֵּיָא לְשׁוֹן הַרְמָבַם בְּפֶה־שֵׁם בְּנִיזֵר פ"ט שֶׁכְּתֹב בִּזְהִ"ל
שֶׁחָק טַמָּא טַמָּא שֶׁאִם נִלְךְ אַחֵר הַאֲפֻשְׁרוּת יֵאלֵה־עֵינִין
לְדַבֵּר שְׂאִין לוֹ תַּכְלִית וְאִמָּנִם הַעֲיָקֵר כְּשֶׁנִּתְקַיֵּם אֵיזֶה
עֵינִין שִׁיבִיהֶם נִיחָחוּ בְּחֻקָּתוֹ עַד שֶׁיִּבְרָא דְבַר מְבֹרָר
שֶׁיִּכְתְּלֶהוּ מִזִּמָּה הַחֻקָּה וְכֵל דְּבַר שִׁיבִיהֶם בּוֹ סִפֵּק
וְאִפְשָׁרוּת הִ"ז לֹא נִכְתְּלֵק הַחֻקָּה עִכְ"ל עִי"ש, וְכֵן
מוֹלֵאֵת גַּם בְּהַגְהוֹת הַר"ב פֶּרַעֲקוּל ז"ל לִהְיוֹת (בְּשִׁמְעֵתָא
א' פ"ז) שֶׁכְּתֹב דֵּאֵל דְּלֹאֲלִין בְּתֵר חֻקָּה הִיא מִחֵק
הַתּוֹרָה אֲבָל אֵין הַסֵּבֶל שׁוֹפֵט לִימָר כִּיֹּן שֶׁהַחֻקִּים כִּךְ
עַד כֹּה מִסְתַּמָּא לֹא נִשְׁתַּיֵּת עִכְ"ל עִי"ש, וְכֵן רִאשִׁית
לְסַפֵּר חֲדָשׁ אֶחָד שֶׁכְּתֹב כֵּן וְהִבֵּיָא רִאשִׁית נִכּוֹנָה לִזֶּה
מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' דֵּהֲכָא רב' נִזְרִים וְכ' שְׂבִילִין מִקְּמִינִין
לְהַרְוִיחוֹ אֲחֻקָּה וְכַעֲיָב ז"ל שְׂאִין זֶה בְּתוֹרַת בִּירוֹר
דֵּהֲאֲךְ יִתְבָּרֵר שְׁנִינִים טוֹבוֹרִים הֵאל זֶהוּ שְׂקָר דֵּהֵאל אֶחָד
מֵהֶם וְדִלִי טַמָּא הוּא וְכַעֲיָב ז"ל שִׁזְוָה מְגִזִּיבִים שֶׁאִם
יִהְיֶה לָנוּ סִפֵּק נִינִי הַדְּבָר כִּמוּ שֶׁהִיָּה מִקּוֹדֶם וְלֹא אִיכְפַּת
לֵן גַּם אִם הוּא תַּרְתִּי דִּסְתָרִי דַּמִּי כִיֹּן דִּכְאוּרָא הוּא
סִפֵּק אֵלֵּי מַעֲיָמִים אֲוֵרוֹ כִּמוּ שֶׁהִיָּה מִקּוֹדֶם וְזוֹ הִיא
רִאשִׁית נִכּוֹנָה. וְהוֹסִיף עוֹד דִּיל דְּזִכּוֹ מִחְלוקָה הַתַּנָּאִים
בְּחֻלִּין אִם בְּחֻקָּא אֲמִירָא בְּחֻקָּט לִיָּא אִו דְּכֹוֹה גַּם
טַמָּאֵה דַּמִּי דְּבְּחֻקָּט לִיָּא סִיל דְּחֻקָּה אֵינָה בִּירוֹר
אֵלָּא שְׁנִינִים נִינִי הַדְּבָר עַל חֻקָּתוֹ הַרְאֻשׁוֹנָה וְהִי
לֹא נִתְחַקֶּה רַק לַעֲנִין אִיסוּר וְלֹא לַעֲנִין טַמָּאֵה וְדַי
דַּמְטָאֵה גִבֵּי הוּא מִשּׁוֹם דְּחֻקָּה הוּא בִּירוֹר שֶׁנִּתְבָּרֵר
הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא נִשְׁחַטָּה וְחִיבִים מֵהַ בְּכָךְ שֶׁמִּקּוֹדֶם לֹא הִיָּה
בְּחֻקָּה טַמָּאֵה מִיָּמַי חֻקָּת אִיסוּר נִתְבָּרֵר הַמַּעֲשֶׂה
שֶׁלֹּא נִשְׁחַטָּה וּמִמִּילָא מַטְמָאֵה גִבֵּי בַּמֶּשֶׁא:

וְיַעֲנִיד

לְהוֹסִיף עוֹד שְׁבַר זֶה אִם חֻקָּה הוּא
בִּירוֹר אִו דִּין הוּא גַּם מִחְלוקָה דִּאֲמִירָא
בְּמַעֲבוֹת (דף י"ג ע"ב) אֲחֵר רִיוּחַ לְדַבְרֵי הַמַּכְשִׁיר
כֹּה מַכְשִׁיר בְּתֵרָה וְרִיָּא אֲוִירָא לְדַבְרֵי הַמַּכְשִׁיר כֹּה פּוֹסֵל
בְּתֵרָה אֲחֵר רַבֵּה מִיָּט דִּרְיָא בְּשִׁלְמָא אֵיבִי אִית לֵה
חֻקָּה דְּכֻשְׁרוֹת בְּתֵרָה לִית לֵה חֻקָּה דְּכֻשְׁרוֹת עִי"ש,
וּמַעֲשֶׂה יָלֵב בְּהַסְבֵּר מִחְלוקָתָם דִּרְיוּחַ סִיל דְּחֻקָּה הוּא
בִּירוֹר וְחִיבִים מֵהַ בְּכָךְ דְּתֵרָה לִית לֵה חֻקָּה דְּכֻשְׁרוֹת
כִּיֹּן דְּכַעֲיָב עִי" חֻקָּה דֵּהֵאל נִתְבָּרֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא
נִכְתְּלֵה לְפִסּוֹל וְחִיבִים מִמִּילָא בְּתֵרָה גַּם הֵבִית וְרִיָּא סִיל
דְּחֻקָּה הוּא גִדְר דִּין וְלֹא בִירוֹר וְחִיבִים בְּשִׁלְמָא הֵאל יֵשׁ
לֵה חֻקָּה אֲבָל הֵבִית הִיָּה לִית לֵה חֻקָּה, וְדוּק:

וְיַעֲנִידָהּ מַעֲשֶׂה לְקִיָּא מַגְמֵה דַּמְנָחוֹת הַגִּל, דֵּהֵאל
נִאֲמַר דְּכ' חַיִּיבוֹת מִקְּמִינִין לְכִאוּרָא

אֲחֻקָּה אֵינָה זְכוּתָה כִּמוּ בְּכ' נִזְרִים אִיבִים כַּעֲיָב ז"ל
שֶׁחֻקָּה אֵינָה בִּירוֹר דֵּהֲאֲךְ יִתְבָּרֵר שְׁנִינִים נִכּוֹנָה הֵאל
זֶהוּ שְׂקָר דִּאֲמַר מִתְחַמְכִּיבִים וְדִלִי שְׁחֻטָּה הִיא אֵלָּא דִּלִי
דְּחֻקָּה הוּא בְּתוֹרַת דִּין וְנִזְהִיב וְאֲךְ בְּתַרְתִּי דִּסְתָרִי
נִאֲמַר כֵּן וְחִיבִים הִיָּה ז"ל דְּחֻקָּה אִיסוּר דְּכַמָּה אֵינָה
מוֹעִיל רַק לַעֲנִין אִיסוּר וְלֹא לַעֲנִין טַמָּאֵה דַּלְעֵינִין
טַמָּאֵה לֹא נִתְחַקֶּה כֻּלָּל וְכִדְאִי בְּחֻלִּין לִלְךְ מִיָּד בְּחֻקָּא
אֲמִירָא בְּחֻקָּט לִיָּא וְאֲךְ דְּזֶה הוּא תַּרְתִּי דִּסְתָרִי דִּאֲסוּרָה
מִשּׁוֹם אִיסוּר נִכְלָה וְחִינָה מַטְמָאֵה כְּנִכְלָה מִיָּמַי לְסִבְרָא
וְזוֹ לֹא אִיכְפַת לֵן בְּתַרְתִּי דִּסְתָרִי כִיֹּן שְׂאִין זֶה בְּתוֹרַת
בִּירוֹר, וְחֵם נִאֲמַר כַּמִּיָּד בְּחֻלִּין דַּמְטָאֵה בַּמֶּשֶׁא אִיבִים
הִיָּה ז"ל דְּחֻקָּה הוּא בִּירוֹר וְכִיֹּן שֶׁנִּתְבָּרֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא
נִשְׁחַטָּה מִמִּילָא מַטְמָאֵה בַּמֶּשֶׁא אִיבִים הִיָּה לְסִבְרָא וְזוֹ אִיָּא
לִימָר בְּתַרְתִּי דִּסְתָרִי דַּמְקִינִין לְכִאוּרָא אֲחֻקָּתוֹ דֵּהֵאל
זֶהוּ שְׂקָר וְלִסְבְּרָא וְזוֹ דִּלִי שְׂבַב חַיִּיבוֹת אִיָּא כֻּלָּל
לְהַעֲמִיד תַּרְוִיחוֹ אֲחֻקָּתֵיהוֹ דֵּהֵאל לִימָר שֶׁנִּתְבָּרֵר שְׂב'
הַחַיִּיבוֹת הֵן נִכְלָוֹת דִּאֲמַר מֵהֵן וְדִלִי שְׁחֻטָּה הִיא,
נִתְלָא שְׂעִיפָה לַעֲנִין טַמָּאֵה מִמִּיָּא אִיָּא לִימָר בְּשִׁתִּי
הַחַיִּיבוֹת א' נִכְלָה וְא' שְׁחֻטָּה שִׁעֲמָאוּ שְׁנִינִים מִחֲמַת
הַחֻקָּה וּמִיּוֹצֵב הַיֵּטֵב וְדוּק, אִמָּנִם בַּמֶּשֶׁא יֵשׁ לְדוּחַס
מִיּוֹן זֶה, דְּבִאֲמַת מֵהַ שֶׁהִבְאִיתִי בְּשֵׁם סִפֵּר חֲדָשׁ אֶחָד
לְתַלּוֹת הַנִּתְחַלְקוֹת דַּתְנָאִים בְּחֻלִּין בִּזְהֵ אִם חֻקָּה הוּא
דִּין אִו בִּירוֹר לֹא יוֹדֵק אֵלָּא מִזֵּד אֶחָד, רִלְוִי בִזְהֵ
גִדְאִי דַּמִּי בְּחֻקָּא אֲמִירָא בְּחֻקָּט לִיָּא מִכְרַח לְסִבְרָא
דְּחֻקָּה הוּא דִּין וְלֹא בִירוֹר שֶׁאִם הִיָּה בִּירוֹר הַמַּעֲשֶׂה
וְדִלִי דְּהִיָּה ז"ל גַּם עֲמָאֵה (אִם) לֹא נִאֲמַר כַּמֶּשֶׁא הַתּוֹ'
דְּרֹב פַּעֲמִים שׁוֹחֵט שְׂפִיר) אֲבָל מִיָּד דַּמְטָאֵה גִבֵּי
אֵינָה הִכְרַח לִימָר דַּסִּיל דְּחֻקָּה הוּא בִּירוֹר דֵּהֵאל אִם
סִיל דְּחֻקָּה הוּא דִּין מִיָּמַי יָלֵב דְּזֶהוּ דִּינוֹ דְּכִיֹּן דַּמְטָאֵה
תִּלְוִי כְּנִכְלָה וְכִיֹּן דַּלְעֵינִין א' נִכְלָה מִקְּמִינִין אֲחֻקָּה
הוּא הִיָּה שְׂגַם לַעֲנִין טַמָּאֵה נַעֲמִידוֹ אֲחֻקָּה נִכְלָה
(וְכַבֵּר רִאשִׁית לְהַסְבֵּר הַגִּל שֶׁנִּתְבָּרֵר בַּעֲלָמוֹ לִימָר כֵּן)
וְגַם נִרְאֵה הִכְרַח לִזֶּה דֵּהֵאל הַתּוֹסְפוֹת שֶׁכְּתֹבוּ דְּכִיֹּן
דְּרֹב פַּעֲמִים שׁוֹחֵט שְׂפִיר כו' עִי"ש ז"ל דַּסִּיל דִּלִי
לִאֵיָּה הוּא לְכַוֵּנָה בְּחֻקָּה טַמָּאֵה גִבֵּי וְחִיבִים הוּא חֻקָּה
גִּדְר בִּירוֹר לְכַוֵּנָה וְהַאֲךְ אִפּוֹא בְּתֵרָה גִּבֵּי דְגַם
בְּתַרְתִּי דִּסְתָרִי, מִקְּמִינִין לְכִאוּרָא אֲחֻקָּתֵיהוֹ, וְעוֹד
שְׁתֵּרִי הַרְמָבַם סִיל גִבֵּי דְּחֻקָּה הוּא דִּין וְכִדְבִּהֲבִיתִי
לְעִיל מִפְּהֶם־שֵׁם וְגַם יֵשׁ לִי רִאשִׁית לְהוֹבִיִת דִּלְוִיָּה סִיל
גִבֵּי מִיָּשׁ הַתּוֹס' בְּתַרְתִּי דִּסְתָרִי מִקְּמִינִין לְכִאוּרָא
אֲחֻקָּתֵיהוֹ וְדִלָּא כִּמוּ שְׂרִאשִׁית לְסַפֵּר הַגִּל שֶׁלֹּא כִיבֵי
וְאִכְמָל וְחִיבִים אִפּוֹא הַאֲךְ סִפֵּק (בְּפִיָּא מֵהַ) שְׁחֻטָּה
הִיָּה) דְּכִנְלָה וּמַטְמָאֵה בַּמֶּשֶׁא (לְפִי דַעַם מִרְן הַכִּיָּמָה
שֵׁם) וְעוֹד שְׁתֵּרִי הַרְמָבַם סִפֵּק (בְּפִטְוִי מַהֲאִיבִים הִיָּא)
דַּמְכְשִׁיר כֹּה מַכְשִׁיר בְּתֵרָה וְלִדְבִרְתּוֹ לְעִיל ז"ל דְּחֻקָּה
הוּא בִּירוֹר, אִיָּא רִיָּא דֵּהֵאל דַּמִּי דַּמְכְשִׁיר כֹּה
וּפּוֹסֵל בְּתֵרָה בּוֹדִאִי ז"ל דַּסִּיל דְּחֻקָּה הוּא דִּין וְלֹא
בִּירוֹר אֲבָל מִיָּד דְּכַבֵּר כֹּה וְכַבֵּר בְּתֵרָה אֵינָה הִכְרַח
לִימָר

הערות והשגות

סימן י

(א) **בשעית** (ח"כ סי' ע' אות א') כחבתי בערונה א' שבין הרבה ערונות שנשרפו קודם לעומר הא' שנשרפה אח"כ בטלה כרוב משום דבא האיסור בתערובות בשעה שכבר אינה ניכרת ע"ש. ושוב ראיתי שלפ"ד הל"ח בילה ל"ז: דבא דינקו מהדרי ככתב דבין דעהמה בחייה אסורה כולה משום אין זבוח לא שייך ביטול ע"ש, אי"כ הי' י"ל כיון דעמה בשעה שזרע ונתערבה הערונה בין הערונות אז הערונות שכבר נשרפו אסורות משום חדש, ואח"כ כשקרע העומר או כשמיניע זמן העומר שוב גם היתה אין ניכר לא שייך ביטול, וכ"כ במק"ח מלוה ש"ג לתוך הא דפסחים נ"ה, דלכאורה קשה מה בכך דישתול במקום שלא יקלוט בו ע"ש ולא הזכיר דברי הל"ח בילה הנ"ל, וכחידושי כחבתי לפלפל בזה הרבה ועי' בשד"ח חלק פאת השדה מערכת ב' סוף כלל ל"ח, וצ"ע בזה:

(ב) **שם** (אות ה') כחבתי לפרש הא דמנחות כ"ד הכלי נזרק תוך דהיינו אפי' באויר בלי נגיעה בכלי כלל ע"ש. אכן בחוס' חולין כ"ד סוף עמוד ב' ד"ה התורה מוכח דמפרשי בגמרי כללי רק להדרי אין מנגיעין ע"ש, ואפשר התוה' . שהרא"ש והכל"ט מפרש כמו שפירשנו ועי' נקוד"כ ביו"ד סי' שכ"ו ובכ"נ"ש בחי"ד לה' חלה ס"ק רמ' ועי' בספר א"ח החדש סי' תנ"ז אות א' בהנהגות. גאון מבשראין, וצ"ע לדינא; ודו"ק היטב --;

(ג) **שם** (בחלק ד' סי' ע"ב) כתב בית חיל: ול"ש לומר כל מדי דאמור רבין לא ליזבן אי זבן לא מהני בו וחזן מזה דביטול מ"ע ל"ש זה דאלת"ה אי"כ שהאשה קידשה ע"ה ע"ה שליח והיא ל"י מזה דמטוה בה יותר מבשלושה הכי נימא דהקידושין בטלן דהוי קידושי טעות או אי טביר לא מהני עכ"ל:

והנה לומר דהוי קידושי טעות ודאי דז"א דל"א כד"ג אכן סה"ד דאילו ידעו שיש ביטול טעה לא הו"א מקדשה נפש ודמוכח בכתובות ק"א ע"ב דפליגי בחייבי לאיין ולא הכיר בה אם י"ל שזבנה או לא אבל לכ"ע הוי קידושין וכמ"ש בטוב"ה אהר"ע סי' נ' ובהשגחה בס"י קס"ב ע"ש;

אבל מ"ש דבעשה ל"א כ"מ דאיר ל"ה אי"כ ל"מ אינו מוכרח ועי' בשד"ח מערכת ב' מכלל נ"ה ואילך ושם בכלל כ"ז הביא מחלוקת האחרונים בזה, וגם מה יענה כ"ה בקידושין ח"ל וע"כ בחי"ש בטוב"ה אהר"ע סופ"י קכ"ט דנקידושין גלי רחמנא באלמנה לכה"ג דתפסי קידושין ולי"א דא"ע ל"מ, ע' בסוגיא

לומר דכ"ל דחוקה הוה בירור דיל' שפיר דהוא רק דין אך זהו דיון דבין דבכר דחוקה אחת לכמה נמשכת גם הנה אחרים וכן בחזקת איסור דבהמה י"כ זהו דיון דבין דחוקה באיסור נבלה נמשכת גם טומאת נבלה נזה, וא"כ הדק"ל מנמי דמנחות לפי מה שפסק הרמב"ם דמטומאה במשא ולפמ"ש התוס' דכ"ע הכי ס"ל וכנ"ל:

והנלענ"ד בזה דענין זה אם חוקה הוא דין או בירור תלוי במחלוקת אחרת כגמרא והוא בב"ב (דף ל"א ע"ב) בב' כתי עדים המכחישים וא"י דא"ר"ה זו ב"ה בשני טעמה ומעידה או ב"ה בשני טעמה ומעידה ורב חסדא אמר כהדי סהדי שקרי ל"ל ע"ש, ונראה בהבב"ר ובאור מחלוקתם דר"ה ס"ל דחוקה הוה דין ומוציא ולא איכפת לן גם בתרתי דסתרי ורב חסדא ס"ל דחוקה הוה בירור אי"כ דבא לומר שגמבר ששתי הדימות בשדות דאחא מתן ודאי פסולה היא ולכן אי"כ להעמיד ההנחיות לחוקתיהו ובהדי סהדי שקרי ל"ל:

והנה אכן קי"ל בר"ה דזו ב"ה בפ"ע וכו' ולכן שפיר נהבו התוספות דב' מורים גב' שבילין מוקמינן לתרתייהו לחוקתיהו אף דהוה תרתי דסתרי אבל מ"מ רב חסדא הכי ס"ל דאי"כ בהרתי דסתרי להעמידם לחוקתם ולכן שפיר רב חסדא לשיטתו אמר דמנחות דשחוטה אינה בטלה דר"ח לשיטתו ודאי אי"כ לומר בב' חריכות העמידם על חוקתם ודכ"ס ל' בב' כתי עדים כהדי סהדי שקרי וכו' ומוציא היטב מאד גם קושיות הג"ש וגם הקושא שלי דר"ח לשיטתו חזיל, ודו"ק כי נכון הוא:

ובזה נלענ"ד ליטב קושא אחת בהרמב"ם ז"ל (ולא מלאתי לשי"ע מי שהרגיש בזה) והוא בסופ"א מה' אבוה"ט שפסק שם כרב חסדא דנבלה בטלה בשחוטה ע"ש, והנה ר"ח בגמרא אמר שני דינים חדא דנבלה בטלה בשחוטה ואידך דשחוטה אינה בטלה בגבלה ע"ש והרמב"ם לא הזכיר אלא הך דנבלה בטלה בשחוטה והשמיט לגמרי הך דשחוטה אינה בטלה בגבלה וזר"ך טעם למה, ולדברינו אי"כ היטב שהרמב"ם פסק כרב חסדא רק בעיקר הדין דבבב"ר מבטל חזילין ולפי"ך נבלה בטלה בשחוטה אבל בשחוטה שנתערבה בגבולות אה"י דמלך משפטי הביטול אין השחוטה בטלה מיהו מ"מ לענין דינא אין ג"מ דמ"א ל"ל טמאה נכוס דמוקמינן לבא"ר"א לחוקת טומאה ובשלמא רב חסדא לשיטתו שפיר פסק דשחוטה אינה בטלה ולא מוקמינן לחוקה דלדיר' הוה חוקה גדר בירור והבא אי"כ לומר שגמבר וכנ"ל אבל הרמב"ם לשיטתו לפי מאי דקי"ל דזו ב"ה בפ"ע ומעידה וכו' שפיר השמיט זה ודו"ק:

ש"טמה יוסף בהר"ג ר' אהרן מרדכי ז"ל זעורין. החופ"ק קאזיסראו.

בסוגיא דריש תמורה והיה בכל קידושין ע"ש, וימר
דבהדיא גלי קרא ושלח ושלחם שהאש והאשה עגלון
שליח וע' קידושין מ"א, ואין מזה ראיה כלל :
ובן מזה שהביא ראיה שלא כחומה מקידושין ע"ה :
דפרך למיל יכיר אלו אי צעי למיתב ליה במחנה
כו' ולהתוהא הא מנכח"ל היכי דיל ס"ה דל"ש אי
צעי למיתב ליה במחנה כרי שלא יבטל המצ' עכ"ד,
הנה כה"ג כתב במנ"ח מזה ח"ב ומזה שצ"י להקשות
דא' מנכח"ל בעבד עברי ובמטות נזירות דק"ל
דבניו מנלחין על מטות שהפריש למזירותו, ובכור י"ל
פי שנים, וכן בע"פ מהמחמא יש לבכור פ"ש אע"ג
דאין יכול ליתן במחנה ע"ע וכן גם מצינו נזירות,
עכ"ד יע"ש, ולע"ד לק"מ, דהנה בלחמתי הי' דמוחזקין
הפוך מדברי אלו נאמן להכירו לרבנן, ורק בל"י
נאמן לימר זה בכור וזה פשוט, וק"ל ע"א נאמן
לברר חסידה מב"ח זה חלב זה שומן, ע' ר"ן פרק
הנוקין וברמ"א יו"ד קכ"ו ס"ג ובש"ך שם ס"ק כ"ו,
וא"כ לענין האיסור ש"ס בנתינת מטות נזירות וס"ה
במחנה ל"ז קרא, דודאי דנאמן בכלל איסורין, אלא
דלענין דררא דמונח לך קרא, ואח"כ פריך שפיר
דכיון דאי צעי ויסיב ליה מאחר ממונו במחנה כמה
דבעי, ואפי' אין לו רק זה הס"ה או מטות הנזירות
או הע"ע ולא כל כוונתו ליתן במחנה, מ"מ, הא
דל"מ יסיב אינו מלך דררא דמונח, ובמדי דלאו
מונח ל"ז קרא דנאמן, ומכ"ש דבמטות נזירות י"ל
דאין דין ממון להקדש כמ"ש בש"ס שמעטא, ו' פ"ד,
ע"ש, וכן בס"ה דאינה נמכרת רק לנישואי בתו וכדומה
והיו רק דררא דאיסורא וזוה ודאי דנאמן ודו"ק, וכן
מה שכתב כ"ת אח"כ דב"מ כ"ט : המונח מפילין שם
דמיון ומניין וסריך מהמונח ספרים גולגן והוכיח מזה
בשע"ד כהחומ"ח, דאל"כ מאי פריך שאני ס"ה שאין
בעליה רואה למכרה ולבטל המ"ע, ותמה כ"ת דאדרבא
מוש ראיה להיפך דלהתוהא קשה הא עכ"פ אם חזר
ומנחה קיים המ"ע, אע"י דאדרבא שגם במכרה קיים
המ"ע, עכ"ד, ואי משום הא לא תברא ויפה הוכיח
השע"ד, דנהי דאם חזר ומנחה מקיים המ"ע, אבל
עכ"פ יש להוכיח מהסוגיא דפריך חס"ה, והלא אפי'
נאמר דגם במכרה מקיים המ"ע מ"מ הרי לכתחילה
אסור למכרה ומאי פריך, ודברי כ"ת מנוונים,
אע"כ דס"ל לה"ש דכיון שכבר נאברה ואינו מקיים
בה המ"ע שוב אין איסור גם למוכרה, דכיון דליכא
מ"ע של כתבו רק המנחה של הקריאה בה, והיא
אבודה ממנו ואי' לקיים בה גם מנחה קריאה מוטב
שקרא בה זה וזה כמ"ס, וכ"ה כונת השע"ד בלי ספק
אבל בלחמתי נראה דמחכ"ת לא רק, ובפשיטות אין
ראיה משם להתוהא, דהא סתמא חגיגין מלא ספרים
וגם ספרי נ"י בכלל, ע' מגלה ח' : פירש"י ספרים
חומ"כ ושם בריה לחפרן כל ספריהם עשויין בגליון

כו' . וקשיא מנ"יכ ושט"ז ; אכן בגוף הדין יפה השו'
כ"ת על בעל הקונטרס שמידע דבר שאין לו שחר,
וכמו שהאריך כ"ת לדחות כל דברי' בדברים נעונים :
ד' שם (בס"ה פ"ח) אזה ד' כתבתי מדברי הפרוסה
ל"ע מדברי המב"ט בהקדמתו לקרית ספר
שכתב דע"רובין י"ל עיקמה"ה, ושוב ראיתי דבאמת
מבואר בש"ס גיטין ס"ה, להדיא דשיתופי מבואות א"ל
טיקמה"ת ע"ש וה"ה ע"ל, וע"כ המב"ט י"ל אשגרה
לישנא בעלמא נקיט בגידונו שם שכתב דהחמירו במה
שתקנו משום גזירה אלו דאורייתא עיי"ש :
ה' (בס"ה פ"ט אזה ב') תמה כ"ת על המקור"ח,
ובכתבתי בחלק ה' ס' לתוך דברי המקור"ח
וע"ז כתב לי כ"ת במכתבו דאכתי הא יש לחוש שימכרו
לישראל בע"פ אחר זמן איסורו ושוב לא יוכל ביטול
וגם זה י"ל דס"ל להמקור"ח כה"כ בזה' קב"ד והובא
בפמ"ג א"ח מש"ז סי"ט תלוי דמהני ביטול
לדב"ל, וא"כ כיון דמהני ודאי דעת כל אדם כן
לבעל כל מה שיודמן לו לקנות בפסח שיש בו חימוץ
והוא לא ידע של"י בבי' :

ו(א"ר) בחלק ד' בקונטרס שערי אורה (ס"ו ז' אזה
ה') כתבתי לדחות דברי הג' מברעזאן
שליט"א שכתב ד"ל דגם מדליק כ"ח עיי"ג יולא ע"ש
והר"ה לי ידיו הר"ג מודישקאפאלא יל"ו שבש"ס
חבלא"ת חלוצ"ה ס' פ', כתב ג"כ דיוולא במדליק
עיי"ג אך בסב"ר הפוכה מסב"ר הג' הג"ל, אלא דהא
דבש"ס בהדליק עיי' חש"ו ל"י היינו בלא עשאו שלוחין
אבל בעשאו שלוחים יולא יד"ח עפ"י סב"ר זקנו הגאון
בעל חו"ד ונה"מ ז"ל דבמדי דשייך לומר שהמטעה
בעל י"ל דאשליד"ע אבל במדי דבהכרח המטעה קיים
יש שליח לד"ע, וזוה י"שכ דברי הגמק"י בב"מ פ"ק
שכתב בקטן שאינו בר חיובא ישלד"ע, ע' בנה"מ ס'
קפ"ב סק"א ולפ"ז גם בהדליק כ"ח דהמטעה א"א
שיתבטל שפיר יולא והביא ראיה מהמג"א ס' רס"ג
סקי"א דאם יש חופה בע"ש כו' תאמר לעכ"ל להדליק
והיא תברך והרי גם כנר שבת הדלקה עומ"ל
כברמ"א שם ס' עכ"ד, ולע"ד גם דבריו ז"ל תמוהים
במחכ"ת, דבנ"ח ודאי דהמטעה מתבטל דכל שלא
הדליק בר חיובא אין כאן פרסום גם וכמו נדלק מאליו
זה פשוט, ול"ד לישלד"ע שמטעה העבירה שעליה יש
העונש נעשה ואין להשיב והראיה מהמג"א הג"ל יש
לדחות ב"ן לפי דרכו דשם י"ל שפיר דהמטעה א"א
שיתבטל שהרי טעם נר שבת הוא משום שלום בית
וכל שר דלוק איכא שלום בית, משא"כ פרסום גם
דחטובה דודאי אינו רק כשמדליק בר חיובא, דמה
פרסום יש כשדולק נר מאליו או בהדליק קוף, וה"ה
עכ"ל, וחש"ו ובין לסב"ר הרא"ש דס"ל דבכל מילי
מהני בישראל עומד ע"ג עכ"ל ע' בא"ח ס' י"א
ס"ב ובמ"ד, וה"ה מהגי כנר שבת בעומדת ע"ג אבל
בנ"ח

ביום שכלל דל'נו כמו דל'נו בהדליק חמ' ומשום
 חמ' בעצמ' ומשום דכל שאין המדליק ב"ח ליכא
 פרוטום הנס:
ו' (באות ה') כחבתי להסתפק בניה דס' חו"ע
 ברגלו וחור ונהגלה חס חייב לחור ולבטוחו
 כיו חיד דוקא לכתחלה חסור משום ביווי נזיל חכל
 בדיעבד ילא, וכן בהדליק ב"ח ברגלו, והנה מ"ח כתב
 לי בזה דלדעתו ודאי בדיעבד ילא יד'ח כמו בשופר
 של עבדים דק"ל דלא יתקע בו חפ' נחבטל משום
 דמלאה יח' חקט ילא, ובטעם הלובב בכלי דרך משום
 דלא הו' כביה יד' ולא שמה לקימה אבל לא משום
 ביווי עבד, והשכחתי לו דל"ד לשופר דאין לדמות טובה
 בביווי שחפאה הטובה שטובה המנויה בדרך בזיון שלא
 בדרך שר'ך לעשות לעשה בדרך שר'ך לעשות אלא
 שהפך שטובה זו המנויה מאוס וז"פ. ובלולב אדרבא
 מבוחר להדיא בטובה מ"ב דמשום דהו' דרך בזיון לא
 שמה לקימה, איכ' יש דאיה דכל שטובה בדרך בזיון
 לא שמה שטייה דהחורה חמרה שיעשה בדרך שטובה
 לעשות משה כזה בכבוד ובלקמה ל"ס לקימה וגבי
 כיסוי ל"ס כיסוי יכן בהדלקה. אלא דבאמת חק שיעשה
 כ"ז בל"ז נסתפקתי ומשום דיש בזה מוכנה גדולה
 בכל מקום שהורה הורה שלא ישנה כו' חס' יש לחלק
 בין לכתחילה לדיעבד או דילמא דוקא בקדשים בעינן
 שנה עליו הכתוב לעכב אבל בכל שאר דיני החורה
 אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד ויעו' הוב' פסחים י"א
 ד"ה קולרין וכתובות ל' ד"ה איכא בינייהו בעולה
 ויט'ין (ג') ד"ה ובי' וע' קידושין (כ"ז:) ואימא אורי
 ואורי כו' הא לכתחלה הא לדיעבד וע' בקרבן העדה
 בירושלמי יבמות פ"ד הא ד"ה חסור וכן בנדרים
 פ"ג סוף ה"ד כתב בפשיטות דבדאורייתא אין לחלק
 בין לכתחלה לדיעבד וע' בי"ד סי' כ"א לענין שחיטה
 ב"ס בעוף לכתחלה ולהרמב"ם הוא מה"מ ע' פ"ג ס' כ'
 חב"ו סק"א, וע' פת"ש ח"מ סי' י"ז סק"ה, וע'
 בבא"א סי' ו' פשיט"ל ג"כ דמה"מ אין חילוק ובפמ"ג
 י"ד סי' ל"ג שפ"ד סק"מ כתב דמל'נו כח"פ חילוק
 ע"ס באופן שיש בזה מוכנה וע' שר"ח מע' ד' כלל
 ט"ו ובפאה הגדה ס' כלל ה', ובמערב ס' כלל ו'
 יבנע"י ש"ן כלל י"א, והנה חס דרשא דוספך וביה
 כמה שפך יכסה הוא דרשא נמורה כנראה מהעולות
 סי' כ"א ע"ס, ולא כנראה מר"ן ביאה פרק המביא
 (דף קל"ט, ד"ה ומיהו איכא למידק) דהו' דק אשחכח
 ע"ס י"ל דגס בדיעבד קפיד קרא דאע"ג דכמה שפך
 ובחיטה נוסף כשרה כהפיל סבין מכחו ואפי' ברגלו
 מ"ח כיסוי דחור קרא כמה שפך דוקא ע"כ היינו
 כמה שדרכו של ארס לשחוט דוקא דהיינו ביר, (וראיתי
 בסו"ת הלק"ט ח"ב סי' ג"ז שכתב בנידון שס לעשות
 מליה או להרהר במקום שאינו נקי בדיעבד ילא
 כהוא דלא יכסנו ברגל ע"ס, ומשמע דס"ל דגס

ביום שכלל דל'נו כמו דל'נו בהדליק חמ' ומשום
 חמ' בעצמ' ומשום דכל שאין המדליק ב"ח ליכא
 פרוטום הנס:
ו' (באות ה') כחבתי להסתפק בניה דס' חו"ע
 ברגלו וחור ונהגלה חס חייב לחור ולבטוחו
 כיו חיד דוקא לכתחלה חסור משום ביווי נזיל חכל
 בדיעבד ילא, וכן בהדליק ב"ח ברגלו, והנה מ"ח כתב
 לי בזה דלדעתו ודאי בדיעבד ילא יד'ח כמו בשופר
 של עבדים דק"ל דלא יתקע בו חפ' נחבטל משום
 דמלאה יח' חקט ילא, ובטעם הלובב בכלי דרך משום
 דלא הו' כביה יד' ולא שמה לקימה אבל לא משום
 ביווי עבד, והשכחתי לו דל"ד לשופר דאין לדמות טובה
 בביווי שחפאה הטובה שטובה המנויה בדרך בזיון שלא
 בדרך שר'ך לעשות לעשה בדרך שר'ך לעשות אלא
 שהפך שטובה זו המנויה מאוס וז"פ. ובלולב אדרבא
 מבוחר להדיא בטובה מ"ב דמשום דהו' דרך בזיון לא
 שמה לקימה, איכ' יש דאיה דכל שטובה בדרך בזיון
 לא שמה שטייה דהחורה חמרה שיעשה בדרך שטובה
 לעשות משה כזה בכבוד ובלקמה ל"ס לקימה וגבי
 כיסוי ל"ס כיסוי יכן בהדלקה. אלא דבאמת חק שיעשה
 כ"ז בל"ז נסתפקתי ומשום דיש בזה מוכנה גדולה
 בכל מקום שהורה הורה שלא ישנה כו' חס' יש לחלק
 בין לכתחילה לדיעבד או דילמא דוקא בקדשים בעינן
 שנה עליו הכתוב לעכב אבל בכל שאר דיני החורה
 אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד ויעו' הוב' פסחים י"א
 ד"ה קולרין וכתובות ל' ד"ה איכא בינייהו בעולה
 ויט'ין (ג') ד"ה ובי' וע' קידושין (כ"ז:) ואימא אורי
 ואורי כו' הא לכתחלה הא לדיעבד וע' בקרבן העדה
 בירושלמי יבמות פ"ד הא ד"ה חסור וכן בנדרים
 פ"ג סוף ה"ד כתב בפשיטות דבדאורייתא אין לחלק
 בין לכתחלה לדיעבד וע' בי"ד סי' כ"א לענין שחיטה
 ב"ס בעוף לכתחלה ולהרמב"ם הוא מה"מ ע' פ"ג ס' כ'
 חב"ו סק"א, וע' פת"ש ח"מ סי' י"ז סק"ה, וע'
 בבא"א סי' ו' פשיט"ל ג"כ דמה"מ אין חילוק ובפמ"ג
 י"ד סי' ל"ג שפ"ד סק"מ כתב דמל'נו כח"פ חילוק
 ע"ס באופן שיש בזה מוכנה וע' שר"ח מע' ד' כלל
 ט"ו ובפאה הגדה ס' כלל ה', ובמערב ס' כלל ו'
 יבנע"י ש"ן כלל י"א, והנה חס דרשא דוספך וביה
 כמה שפך יכסה הוא דרשא נמורה כנראה מהעולות
 סי' כ"א ע"ס, ולא כנראה מר"ן ביאה פרק המביא
 (דף קל"ט, ד"ה ומיהו איכא למידק) דהו' דק אשחכח
 ע"ס י"ל דגס בדיעבד קפיד קרא דאע"ג דכמה שפך
 ובחיטה נוסף כשרה כהפיל סבין מכחו ואפי' ברגלו
 מ"ח כיסוי דחור קרא כמה שפך דוקא ע"כ היינו
 כמה שדרכו של ארס לשחוט דוקא דהיינו ביר, (וראיתי
 בסו"ת הלק"ט ח"ב סי' ג"ז שכתב בנידון שס לעשות
 מליה או להרהר במקום שאינו נקי בדיעבד ילא
 כהוא דלא יכסנו ברגל ע"ס, ומשמע דס"ל דגס

הס' ס'ק מ' לענין לזון בפסח דאפי' להאכירם
היינו דוקא כשנשרה עכ"פ קלח ולא כשנשר עליו
בשטיפה בעלמא. וא"ש :

אמנם אכתי קשה על האו"ה ממשנה דפרק כולד
לזון סבו בשמן של תרומה אם של ישראל
הוא אם חי ידחיו, והא' השמן הוא לזול, וגם
אפשר לקלוק אם הפסח שהרי קמני ואם לזי יקלוק
אם החיטין, וגם לפמ"ש דדוקא כשנשרה קלח היתיר
במז' האיסור, הכא משמע ידאי דהשמן לא שריק מן
הפסח שהרי סבין אותו על מנת שישאר השמן על הפסח
ולמה לא הלכינו בזה קליפה, ודוחק לחלק דבעינן
דוקא שהאיסור הוא רב עד שהיתיר שורה בו, דמאן
פלג לן לחלק בהכי ואין בזה שום טעם לחלק, ול"ע
לכאורה !

ונלענ"ד שהרי האו"ה כבד אתם לחלק בין ב"ח
לשאר איסורים בלי שום טעם, ובכ"ז
תמה הב"ח מה הפרש בין זה לזה ע"כ העלה הב"ח
שהחילוק הוא שבב"ח אינו אלא מדרבנן כל שאינו דרך
ביטול משא"כ שאר איסורים שהוא מדרבנן עיי"ש בב"ח :
וה"ל אפשר לחלק בענין אחר, דיל דס"ל להא"ה
לזול לזון ככלע עכ"פ טעם קלוק עד כדי

קליפה, אך בב"ח שהוא היתיר אי אפשר לחול על טעם
קלוק כזה איסור חרש, ובאיסורא אסור וכמו שחילקו
הרשב"א והר"ן לענין ג'ט בג"ט, ולענין כלים דלרבינן
ליבון כידוע בפוסקים, ולפ"ו מחורץ הך דסבו בשמן
של תרומה לפמ"ש החו"ד ס' ק"ה סק"ג בשם הרשב"א
דתרומה מקרי היתיר בלע, וא"כ הוה תרומה בב"ח
דמורה או"ה דסני בהדחה בעלמא בזמן וא"ש ודוק.
צבי הירש שענקער מו"ל דפה"ק (שעברדיין).

(י) **בשערי** אורה (השטות ס' א') הקשה כ"ג
ג' דמאי פריך חולין (דכ"ז) עד כמה
לשחוט ולזול הלא קמ"ל בזה דלא הוי מוס בקדשים
ע"י החפץ הנוסף מרוב, והנה יע' ברש"י חולין (דף
כ"א) במ"ש וכל הסיון הוי מלות שחיטה בעוף לכתחלה
הלקך במליקה כי מולק לכל הס' לאו הבדלה היא,
לפ"ו מכ"ש דלא הוי מוס עיי"ו וע"ש בתוס' שהקשו
על רש"י ובתירוצו במש"כ אבל במיעוט הנשאר בס'
ראשון לא חיישינן כיון דבעי שחי' רוב אותו סימן,
והיינו כיון דסני ברוב דרובו ככולו בנה"ט וא"כ הוי
כאלו נשחט כבר כולו ולפ"ו שפיר יכול למלוק מיעוט
סימן האי' ולא הוי בכלל הבדלה ודוקא בשחי' סימן ב'
דלא יבדיל כחוב דשיקר מלות שחיטה בעוף הוא רק
בס' א' א"כ הס' הב' אסור להבדיל וע' כר"פ וש"מ
דעת רש"י דמזה"ט בעינן כולו לכתחלה, והא' דסני
ברוב דרובו ככולו והוי כאלו נשחט כולו אי"כ י"ל
דדוקא שהיה במיעוט בתרא פסול כיון דכל הס' יש
במלות שחיטה בעינן שיהיו בכשרות דרובו ככולו היא
אם לא נשחט רק רובו אבל כשנשחט המיעוט בפסול
דלא

בו ח"ו שגת העלם דבר מפורש בש"ס כזה :
הק' שלום יוסף הלוי פייגענבורג מופ"ק דאקאמאש.
(ט) **בשערי** (ח"ה ס' י"א אות ד') תמה ב"ח
גם על דברי הגש"ד הובא בב"י
י"ד סס"י ז"א. הנה המהמנו ענומה, אבל כבר
הרגיש בזה בתשו' חתם סופר י"ד ס' ע"א ומנהיגי
סבבר קדמו בזה הפר"ח רס"י ק"ה לתמוה כן :

והנראה כי הנה"ה הלזו סוברת כמ"ש הש"ך ס' י'
ז"א סק"י בשם או"ה שכתב בשם הסמ"ג
ומדרכי דבשאר איסורים היתיר לזון שנפל לתוך איסור
לזון לר"ך קליפה לבד בב"ח בחלב דסני בהדחה
בעלמא ולפ"ו יש לפרש הך דפסחים דאי תרו לז'
כולי יומא בחלבא, היינו בפסחא ממעליע ואפי"ה בשאר
איסורים עכ"פ אוסר כדי קליפה, ובבשר בחלב שרי
בלא קליפה, וב"כ המנחה יעקב כלל ג' סק"ד שם
לפרש כך הש"ס לפי ש"ט וז' עיי"ש לדרבו, וא"כ
יתורן שפיר דברי הגש"ד דנושטע לז' מודנקט הש"ס
כולי יומא ולא נקט רבותא אפי' כמה יומי משמע
דשפי חמה יומא עכ"פ מדרבנן אסור, והש"ס בעי
למיקט מידוע דאפי' מדרבנן שרי בב"ח טפי מבשאר
איסורין כגון בפסחא ממעליע וא"ש ולק"מ :

איברא דברי או"ה הנ"ל לרבינן לפ"ו כי לכאורה
יש לתמוה עליו ממשנה שלמה ב' בתרא
דע"ז (ס"ה ע"ב), י"ז שנפל ע"ג ענבים ידחיו והן
מותרות הרי דגם בשאר איסורים סני בהדחה בעלמא
בזמן ואין לומר דמייירי בסתם י"ס דאינו אלא מדרבנן
ומורה או"ה דסני בהדחה כמו בב"ח דסני בהדחה
מחאי טעמא שאינו אלא מדרבנן כל שאינו דרך ביטול
כמ"ש הב"ח ס' ז"א שם הא' ליתא דנהי דעובדא
דמיי"ת התם בש"ס האי' כריא דחטי דנפל עליו חביתא
דיי"ג בזה מבואר במדרכי פכ"ש דמייירי ביי"ג דרבנן
עיי"ן תשובת מו"ב תרינא חזייתא ס' ע' אולם משנתנו
בדאי מייירי גם ביי"ג דאורייתא וא"י ברורה ממש
התוס' במס' ע"ז שם (דף ע"ג ע"א) בשם ר"ח דהתם
י"ס גם בזמן הש"ס בטל בס' והבא בש"ס ס' ע"א
פריך אלא"י דס"ל חמרא דחמא בענבי במשהו ממחני'
ולא משני דמחני' מייירי ביי"ג דרבנן אפי"כ דסתמא
דמחני' מייירי גם ביי"ג דאורייתא ואפי"ה סני בהדחה
אפי"ג שהאיסור לזול :

ואפשר לומר דהתם ע"ג ענבים אם יקלפם פסדי
לגמרי והוה כאי אפשר לקלפו דשרי כמ"ש
האו"ה שם בעלמא בכלל למ"ד דין יו"ד. אי נמי אפשר
דהאו"ה לא הו"ך קליפה אלא כשנפל היתיר לתוך
איסור לזול ונשתהה שם קלח אפי"ג שלא שהה בו
חל"ע, בזה ס"ל לאו"ה קלח שנסחט קלח בלע מיהא
כדי קליפה אבל התם ביי"ג שנפל ע"ג ענבים שאין
היין משתהה כלל ע"ג הענבים כי שריק ונפל חיקף,
מורה או"ה דבהדחה בעלמא סני וכה"ג מחלק הח"י ס'
דמס' ר' חנוך העניך פאלסמן פיעטרקוב

פילי דאנדא

סימן יב

(א) מה ששמעתי מפה קדוש אאמור הרב
הנאון הצדיק המפורסם מור יצחק
הכהן פייגענבוים זצלה"ה תראב"ד
דפה ווארשא.

ר"ה (ט"ו): ואיר יחזק כל שנה שאין חוקטין לה
במחילתה מרעין לה בסופה מ"ט דלא איערבב
שטן, ובתורה שאין כתבו לאו דמיקלט בשבתא אלא
דאחילר אונסא וז"ל החילוק בין דמיקלט בשבתא ובין
דאחילר אונסא, וז"ל הטעם בזה דלעיל בגמ' איתא
ואיר יחזק כו' למה חוקטין ומרעין בשטן יושבין
ומחוקטין ומרעין בשטן עומדין כדי לערבב השטן
ועירש רש"י ז"ל ד"ה כדי לערבב שלא יסמין כשישמע
השטן שישראל מחבבין את המלות מסתממין דבריו:
ודקדק אדמ"ז הגאון הקדוש מוהר"מ ז"ל מנור
דב"א מלני שמכוב מלוא הוא רק כשטושין
ב' פעמים ואמר הוא ז"ל הטעם דחקטת שופר
מזכיר עקידת יחזק כדאיתא בגמ' לכן יכול השטן להשטין
שכוונתם רק להזכיר להם עקידתו של יחזק שהוא
טובה להם ולא לקיים מלותיו יח' לכן חוקטין ב'
פעמים, דאף שמחכוונים בשטם הראשונה להזכיר
עקידתו של יחזק אבל בשטם השני' ודאי שמחכוונים
למלוא ולא יכול להשטין עוד ויערבב שטן ודפח"ח:
והנה הא שאין חוקטין כשחל ר"ה בשבת הוא
משום גזירה שמה יעבירוה ורואים מה דאף
ששופר הוא מזכיר עקידת יחזק אפ"ה משום
גזירה שמה יעבירוה הם מוחלים כל טובתם לכן אין
לך חיוב מלוא גדולה מזה וספיר כתבו המוס' לאו
דאיקלט בשבתא ודוק ודפח"ח:
המרי"ף.

(ב) טאת אדמו"ר הרב הנאון הסגור מ'
שמעון בר' אברהם ז"ל אבד"ק פאריצק.

בפ' נח -- נח איש לדיק 'ת"מ"ס' ה' בדורותיו
ז"ל לפרש עפ"י שחקר הפמ"ג ז"ל אי אוליין בבן
נח בשר רובא וכמה אחרונים סוברים דלא אוליין
בבני בשר' דבהו לא כתיב קרא אחרי רבים: לפי
יחא למה יזל נח ממי המבול דהלא הטובל נידון
בשר' ושוקף הכל. רק דבבני דהיינו קודם מ"ת לא
אוליין בשר' ואין המיעוט נגדר אחר רוב, רק דלפ"ו
אם ה' נח לדיק מחמת רוב זכיות ומיעוט טונות לא
ה' לדיק ג"כ לחשב לדיק כיון דלא אוליין בשר'
איך אף אם ה' צו רק מיעוט טונות אינו נחשב
לדיק ע"ז העידה חזירה נח איש לדיק 'ת"מ"ס' היינו
שלא

דלא הוי כולו בהכשר פסול העיקר הוא שח"י כל
הס' מסי' בעין כולו בהכשר. אבל מה שכות
לפסול בזה משום מום אדרבה כיון דכל הסימן ישנו
בגלות שחיטה ופסול צו שהיה במיעוט בשר' טוב לא
סיך בזה לא הבדלה ולא משום מום:

אברהם פריזמאן חופ"ק (וגאריצא).
בשע'ת (ח"ד סימן ב') הקשה כ"ז א"ך
אכלין חלב, דילמא בהמה טרפה
או גבילה וכו' ישין בפרמ"ג יו"ד סימן למ"ד בשפ"ד
ס"ק ה' שהעיר בזה. ותוכן דל"יירי אחר שחיטה ואח"כ
גבול מכל ח"י טרפות יעו"ש וכן כתב נמי בפתיחה
לסימן ל"ה בד"ה ושתה דל"יירי יעו"ש מש"כ בזה:
שם (סימן כ"ז ס"ק א') בענין מלה אינה
משומרת אי גבילה וכו' ישוין בבשר'
בעין שולס סימן כ"ח: --

שם (סימן כ"ח ס"ק א') ישין עוד בשר'
מהרש"ס ח"ג סוף סימן קפ"ב מש"כ שם
ע"ש בסו"ס ל"א בתשובה שהשיב לי הגאון ז"ל וישין
עוד דרש"י ז"ל גופ' בש"ס הגיהה דף כ"ה רע"א ד"ה
המדותטות היינו תרומה יחילין מעורבין וז"ל. --
עו"ש (בסימן ס"ב) בתשובה שהשיב לי הגאון
ז"ל מלחמיו, ג"כ וגדפס כעת נמי בספרו
ש"ס דברי מלכאל מה בסימן קי"ז יעו"ש במעט
ג"טו ובמק"א הארכתי בזה. --

עו"ש (ח"ה סימן ס"ה) עלה ונסתפק כ"ז
כ"י במכתב שכתב לי בדבר מלוא
במערב אי לדיק להודיע להבעלים מזה יעו"ש ולפ"ג
הע"ה ליפסוט מחש"כ המודעי פ"ק דיבמות דבדבר
שמחמירין אפילו מטעם מנהג לדיק לאחר לחבירו
ששאינו יודע מזה והוכח בהגהה הו"א ז"ל יו"ד סימן
ק"ט ס"ק ו' ועו"ש בש"ס מביא דעות בענין זה,
והרא"י מבכורות (דמ"ד) י"ל לפמ"ש"כ בשאלת יעב"ך
ח"ב סימן קע"א בהך דמילואם של עבדי ממזר גרס
משאר כל דברים מחוסים ועוד י"ל כמוכן, ומש"כ
הגאון שליט"א בסימן פ"ו לפסוט מחולין דס"ז י"ל
דהתם הוא משום הרא"י בהך דסנהדרין (דף ל"ט ע"א)
נבי בשרא אגומרי, ואמנם כן יש להביא רא"י מחולין
(דף ע"א סו"ט) דממלאה בלוטה לא ממלא דשלא
בפניו חזיא, ולזה הערתי ג"כ יו"ד הרה"ג שליט"א
מסקיערניוין, וישין בהו' בתובות (דף למ"ד ע"ב)
ד"ס לא לדיקה, ובמ"ז לומא (דף פ"א) ד"ס זר,
ובל"ז י"ל כמוכן וגם הגאון שליט"א מילאליו"ש כתב
לי לאשר דא"י הג"ל והאריך עפ"י ליישב נמי דיני
של העו"ק בסימן ט"ו דדין גילוח מעופות שלא
מתגדלי ודפח"ח:

בושה בנחם מענדל' שפירואק (משוואווא').

כל ה' כי חק חושש עיניו... רק מדברי הרמב"ם ז"ל
 בפי' מהל' תשובה ה"ל' כיצד צ"ל כש דגש קודם מ"ת ה' ה'
 העולם נידון בת"ר דגש הרמב"ם שם. הדם בעונותיו מרובין
 על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו שגאחר על רוב עיניו, וכן
 מדונה וכו' וכן כל העולם כולו אם ה' עונותיהן מרובין
 מוכותיהן מיד ה' נשחיתן שגאחר ויחל ד' כי רבה רעת
 האדם עכ"ל. הרי הדין דגש כמי חבול ה' העולם נידון
 בת"ר. ומה שג"ל נה כתב ה"ח"ה דגש אם העולם נידון
 בת"ר הצדקים נחלקין רק דלמאורה קשה ע"ז דהא אחריו
 כיון שניתן רבות למשחית וכו'. וגם רש"י ז"ל פירש על פסוק
 קן כל בשר ויחל ב"ה באתה מולא זנות וע"ז אנדרלמוסא
 כלה לעולם והוראת טיבוס ורשעו הרי חזקין דאין הצדקים
 נחלקין וע"כ לדין לחלק דלדקו שם בו חשוד עונות אף
 דרובא וכו'. וזהו נחלק כיון שניתן רבות למשחית וכו'
 אבל לדק שאין בו אף חשוד עונות רק עולו וכו'. זה נחלק
 אף לאחר שיהא המשחית ועיין א"ח הק' על פסוק, עשה
 לך מה שפירש על פסוק ביהחלאל וכו' ג' אלוים האלה
 בתורה וע"כ דלדק כולו וכו'. נחלק אף לאחר שיהא
 המשחית ולפי' נחבאר מה שהעידה התורה נח לדק ת"מ"ס'
 ה' לכן נלדקתו האל את נפשו: —

בפסוק כי אחך ראיתי דק ל'פ"ע' בדור הזה. לפיכך
 חזית לפני מיותר וי"ל לפרש ע"פ' מה שכתבו
 הקדמונים כי נח לא הוכיח את בני דורו ולא קיים מצות
 תוכחה וע"כ מה שאותה בת"ם שכת' (דף מ"ד א') א"ל ר"ז
 א"ב שומן לזכונתו מר לפני דבר ריש גלותא א"ל לא מקבלי
 הנהי א"ל א"ע דלא מקבלי לזכונתו מר דאחר ראב"ה
 משלים לא יאמר מדה טובה מפי הקב"ה וחזר בה לרעה חזן
 הדבר, וה' ויחל ד' א"ל עבד כחך העיר והחיות מי על
 המות האנשים הנלחמים והנאנקים על החשונות הנעשות
 וגו' א"ל הקב"ה לגבריהו לך וכתוב על מחנן של צדקים
 חיו כל דיו ועל מחנות הרשעים חיו כל דם כדי שישלפו
 בהם המלאכי הבלה אחר מדה הדין לפני הקב"ה מה
 נשמות אלו מאלו א"ל הקב"ה הללו צדקים גמורים והללו
 רשעים גמורים, אחרה לפניו רשעו ה' יורם למחות ולא
 יתנו א"ל הקב"ה גלוי וידוע לפני שאל ימחן בהם לא יקבלו
 מהם, אחרה לפניו רשעו א"ל לפניו גלוי לפניו חיו גלוי וכו':
 ובה' ויחבאר כי אחך ראיתי דק ל'פ"ע' פירוש לפני דוקא
 גלוי לפני שאל היו מוכיחן לא ה' שומעין אבל לפני
 מדה"ד לא ה' נח דק ל'מחמת הטענה א"ל לפניו גלוי לפניו
 חיו גלוי והסתח' הדוקה היעב חזית ל'פ"ע' (עכ"ל):
 סררבי כ"י שמואל ציקער חופ"ק (פארצק).

ענינים שונים

סימן יג

א). ראיתי כ"י יד שלום מנחן אחד מנחליא.
 שפסקה על הירושלמי ה"בא בתוס' קידושין
 (ל"ה) על ה' דו"אכלו מעבור הארץ ממהתת הפסח, דלמאי
 לא ידעה עבה דלמאי לל"ת דחדש עי"ש. והקשה דהא לפי
 זה שכתבנו כ"י הכריתות מהר"ם מקינון דעשה איני דיהא
 לבני לאוין, אי"ב מה הקשה הירוש' לפי מה דלמאי בפסחים
 ודף (ל"ג) דעשין שירה ניכרין. לפי' און חל שם חרומה
 והעשר על תבואת חסד דהא און שירה ניכרין מזל איסור
 חדש. ואי"ב יס עוד ל"ת של סבל, וחד עבה לא דמי כי
 ל"ת לדעת הר"ם מקינון ה"ל ע"כ. ומהה תמה אקרא שכתב
 דין חדש בפסחיות ונבארת מביאר הבידוק דהא בשא"ת
 אי"ב החדש כ"י י"ב שהאריך שם ומוסיק דספיר יכול לתרום
 הדם דהוי ספיר ביום ניכרין. חדא דעלל אסור בהנאה

שלוש דיב אייזנבאך (ירושלים עה"ק תובב"א).
ג) מתני' פסיק דחלה ורפ"ב דכבורים החרומה והכבורים
 חייבין עולין מיתה ומתוואסורין לזרים ובירושלמי
 שם ואסורין לזרים תוספת בפסחים והקשה הרמב"ן הובא
 בא"ש (ב"מ נ"ג ע"א) למה צ"ל דח"ס חלה אסור לזרים הא
 בב"מ ח"ס אסור מה"ת לר"י:

ויעני' יס להעיר דלר"י ח"ס אסור מה"ת רק באסורי
 חספא ולא באי"ב פסחים כפ"ח מהר"י מינן ס"י
 ט"ז דהא דח"ס מה"ת י"ד היבא שה' פ"א פשוט אבל אם
 תחזיקת בדייתו ה' פסחים כגון דס לב עוף לבי"ע מותר
 ע"כ ביאור דבריו דהא ודאי איסור חדש לא העילה התורה
 על ח"ס דהתורה לא אסרה רק פשוט שלם ולא פסחים רק
 היבא שהח"ס ה' פ"א בליוק פשוט שלם. ואי"ב ה' חל
 האיסור על כל חלקי הפשוט שוב אפי' בשפירש ח"ס לא נפק
 חזונו האיסור אבל הלוח איסור חדש אינו חל על ח"ס
 אפי' לר"י ואי"ב י"ד באיסור חספא דהחשוב הוא בעלמיות
 החפץ וספיר סייך הסכר כיון דבעת היות הח"ס בליוק
 וכללות הפשוט ה' חל עליו האיסור והחשוב שוב לא נפק
 אפי' כשנעשה ח"ס אבל באי"ב דנעלמות החפץ און שם
 חשוד ואיסור רק דהתורה אסרה על האדם והמירה ל"ה
 רק פשוט שלם ולא פסחים כגון דעל הח"ס לא ה' בשם
 פסח איסור אפי' בעת היותו בליוק הפשוט כגון נחל
 דבא"ש אפי' לר"י ח"ס מותר ואי"ב חל וכו' וכו' וכו' וכו'
 דאסור רק משום זנות דנכר ל"ה רק א"י כש"כ הכ"ס
 וע"י תוספתא פ"ב דחרומות וספיר ריך לאמשינן דה"ס אסור:
והנה החוס' כ"מ שם ס"י הא דאסרה לזרים בח"ס
 כהירושלמי אבל רש"י שם נידר מפי' זה וכו' וכו' וכו'
 ולפי ה"ל י"ל דאלו לביטחיותו בזה דהנה סברת מהר"י
 מינן ה"ל דעשין ח"ס כבחו רק למנוע הלוח האיסור בלא
 יחול עליו מחדש אבל לא להפקיע את האיסור אם כבר
 ה' חל עליו בליוק הפשוט העירי האחרונים דא"י בשא"ת
 תלי בפלוגתא רש"י והוס' ונמות מ"ס ע"כ וכו' א"ב הדין
 הפקעת הלוח מהמעט הלוח עי"ש ב"א דמיה וכו' וכו' וכו'

בש קדושתו ולרשיו דנין הקדשה המהמנה ודבר נכבדו
למנוח חלות חדש ע"כ נכחו להפקוע אותו החלות אם ה' הל
מכבר וכוונתם להפך דבר שאין נכחו להפקיע חלות אין
נכחו למנוח אותו נ"כ וא"כ ענין ח"ש שאין נכחו להפקיע
האיסור היבא שה' הל פ"א נצורף השטור אין נכחו למנוח
נ"כ חלות חדש וספור ח"ש אסור אפי' לא ה' שום פשט
נצורף שיעור שלם כמובן דלא כסברת מהר"י מינץ הג"ל
משא"כ לדעת התוס' דאפי' אין נכחו להפקיע ח"ש מונע
חלות חדש ספיר ניתן להאמר כסברת מהר"י מינץ דח"ש
אין נכחו רק למנוח חלות איסור חדש ולא להפקוע היבא
שה' הל עליו פ"א נצורף שיעור וא"כ ספיר פ"י התוס'
דאורייתא נח"ש כהירושלמי ול"ק ק"ו הרמב"ן דאפשר ל' כ"ל
דל"ל בלתי דמוחר לר"י עפ"י מההר"י מינץ אבל הר"י
ל"ש נח"ש דק"ל ק"ו הרמב"ן ואי"ל כ"ל כיון דלרש"י ל"ש
כסברת מהר"י מינץ כ"ל:

ועפ"י וי"ל ק"ו הנרי"ש מלבד בק"ו חזרת משה הנדח"ח
בסו"ס תורה על המהר"י מינץ מהחולין ק"ש הלכ
קורטו ונתיבא את דמו ל"ק א"ש עליו ונבנה"ם מטבר הוא
דלא עבר אבל איסורא חיבא ופי' רש"י דהא ה"ס אסור מה"ס
והק"ו כיון דנכריות חוקי לה כ"ל שוף שאין נכחו כ"ל
וא"כ ה' ח"ש מתחילת נכריותו ע"ש ועפ"י הג"ל ל"ק
דאפשר לומר דכונת הנמ' אבל איסורא חיבא מדר' ירש"י
לסיכתי דל"ל סברת מההר"י מינץ כ"ל ספיר כ"ל דאסור
אפי' מה"ס אבל למהר"י מינץ חליבא דהתוס' כ"ל אפי'
מ"ס . ולפי הג"ל וי"ל דר"י וי"ל פלוגי בזה אי איסורי
תורה (א"י) או אי"ח דר"י סובר אי"ח וא"כ ספיר ניתן
להאמר כיון דבעת היות הח"ש נצורף שיעור ה' הל עליו
האיסור לא נפקע אפי' כשנחלק כסברת הג"ל ור"ל סובר
דאורייתא אי"ח הן כדעת הריטב"א והר"ן (נדרים י"ח ע"א)
וא"כ ל"ה הל איסור על הח"ש אפי' נצורף השטור ואיסור
חדש לא הפילה התורה על ח"ש כ"ל לכן סובר ח"ש מותר
הר"ת וההר"ו"ס השיבו בנתיבא בלשון אחר:

ואין לדחות כיון דר"י סובר ביה"ב נ"כ ח"ש מה"ס ויה"כ
ל"ה רק אי"ח כנבדו ברש"א וכוונת קו"ש וי"ל דשכרת
מהר"י מינץ וי"ל ל"ש רק כמקום דח"ש אסור משום חולא"י
ספיר נצ"ק שה' פ"א כ"ל איסור עליו ונס ח"ש חולא"י ולחייב
לאיסורי האכילון משא"כ אי אסור מקרא דכל חלב וכוה"ס
הוא אסור אפי' בה"י ח"ש מתחילת נכריותו כמובן . והנה
התוס' ח"ש וי"כ הקשו למ"ל דהרי כל חלב וחולא"י ותי'
האחרונים דחד ללאו וחד לכרת וא"כ המהר"י מינץ ל"ק
דק' בלאו דאסור משום חולא"י כדס' וכו"כ אבל וי"כ דא"כ
יפקע ע"ל חלב ספיר אסור אף בלתי דהוא ח"ש מתחילת
נכריותו וי"כ:

יצחק במוהר"ל נ"י פארוענציווסקע. (עוסקין פלך
שיטת קרבן).

ד) בירושלמי שלח פ"א דפסחים חופתר בקדשים
שחייב באחריותו כר"ש ועיין בפנימ'
ובק"ש שם ומו"ר הגאון שליט"א בספרו ,חדת וברא"ל
(דף פ') הביא שם בשם ח"א ש"י להקשות דלפי"ו כפינוג
א"ס גאמר מלא יחשב וי' הר"מ וי"ל דהוא מזה מטיל ח"ס
בקדשים א"כ בקדשים שחייב באחריות לא יהי' שום חובה
דחפנל לר"ש ? ולענין ליתא דהא ר"ש נעלמו ס"ל במטילה
(נרי"ש ע"א) דחייב אחריותו הוא דק עד שיביאו לעזרה
וכיון שהביאו ולא ידעה ע"ש נרש"י וי"ל ד"ה ,עד' ונרש"י
חולין (קל"ס ע"א) ד"ה ,דהחסיור הקרבה" ע"ש א"כ
ל"ש ספיר חייב כיון דכבר קודם הפינוג נשתלק החיוב
האחריות שבו וק"ל ח"ך ק"ו מו"ר נעלמו שם קשה דהרי

ברס"ס ר' חנוך העניך פאלטאן פיעטארקוב

האיסור העלול מוס אותו משאל קנין נכחו רק הפל"ה קדושה
הדבר וא"כ מה עקר דהוי' מחייב ח"י הקדושה שכן לא
כעלה עכ"ל הוב"ב . ולענין ע"כ ח"י חזק כפות רגליו
היה נ"ל כך וזה ! דעיקר האיסור העלול מוס א"ס הוא
מזה נול הקדש או מזה דמהותו לפני המקום לעשות כן
חל"י כלאותה ר"מ ורובן בכבודות (דל"י) דלרובן דמטיל
מוס כעט"מ שרי וי"ל דלדבריה עט"מ דלאסורא הוא רק
כחיותה לפי שהפיקע קדושת החיוב והיו כנוול ההקדש
וגם לי נול הדיוט וגם לי נול הקדש אבל במידו דל"י
להקדשה ל"ש סברת חפיקע ולר"י דמטיל מוס כעט"מ
אסור היינו לפי דבר שהוקבע בו קדושה העלול מוס בו
הוא דבר מחויב אף כלא"ה ל"ה לנכוח מזה מוס וגבל
בכלל ,ל"ה כ"ה כ"ה כ"ה כ"ה . בית אפרים ה"ה ס"ה
ע"ש (ועיין בר"מ וי"ל פ"ח ה"ה ח"ה) ססה"ח וכן קדשים
שהוטל מוס בהם וכו' ה"ה כ"ל כל חוטבה ע"ש ומוה
י"ל ד"ס קצת רח"י לדעת ,המחנה אפרים כהנהומו על
הר"מ וי"ל מה' כבודות דדעת הר"מ בר"מ ודלא כהל"מ
ע"כ דכבודות וכהמהר"ם אלנ"ו כבודות ע"ה (דו"ק)
ולפי"ו י"ל דו"ל דהוי' דיוסלמי דאורייתא כחא"ו דס' מיידי
כ"ס לו רפואה כהקדש במקום שלא יעשה בו מוס ועיין בחומ'
הנחות (דל"י ע"כ) ע"ש ולפי"ו ספיר וי"ל דהא דאסור להטיל
בה מוס הוא מזה איסור נול כ"ל אף דמח"י אסורה להקדשה
מזה ראויה לנכוח כשתחברף ספיר אי"ח נס הפל"ה הפקעת
קדושה וגול הוא כ"ל אף לר"ש דכדד"י דמי אי"כ שוב
ל"ש בה גול ומותר להטיל בה מוס לכחלה כיון דמחייב
הוא הכל נפי פינוג כיון דחייב דהחשב מחשבה שאינה
נכונה פקדשים כיון שלמים לשם עולה אף דהקרבן כבר
כמובאר ברי"ס ונח"ס ס"ל להר"מ כפרק הג"ל דה"ה מלא
יחשב ע"ש ודעת כמה מפרשים בר"מ וי"ל כן ודלא כדעת
ההת"ס וי"ל כנ"ח הר"מ סר"ד ע"ש א"כ חייב דל"ק
זה האיסור מזה גול כיון דכעלה לטון הקרבן כבר ואין
כאן הפקעת קדושה וכפרס דדעת הר"מ הג"ל דכפסח"ק
לוקה חס"ס ל"ה בית ע"ש ונס לדעת ,המחנה ה"ה
מזה רפ"ו חיבא כפינוג הלאו דמטיל מוס דכל טלח
כהקדוה נעשית כע"מ כשהטעה עשה אי"כ ספיר חייב כמפלג
לר"ש דכ"ה ל"ה הכנב"ל דמחייב הוא כ"ל וא"כ ודו"ק .
א"ך ט"ך דכ"ה המניח הג"ל מחויבין לי לסי"מ דל"ל ל"ש
בזכאים (פ"ד ע"ה) דנכשט חוץ למנו וכו' הוא מפיסולי
הקדש דלא ירד ועיין (נדרפ"מ) שם דכמלה כן האור
פקע איסורו מהן ועי"ש כרש"י וכהנהוה הכ"ה וי"ל דהא
דינא דירד ועלה עוד היא דנפקע ודלא כהתוס' שם ד"ה
הקומץ" ע"ש וכן דעת הר"מ וי"ל דס"ה הכ"ה מה'
למנו אף ר' יהודה מודה לר"ש דלא ירד ועיין בחומ'
ד"ה ,ואת' וכהנהוה ,הרש"ם ובמלפנה אית"ל לשם וכתום'
(דו"ד ע"א) ד"ה ,חוק' ובגליון הש"ס לשם ע"ש ,ויתר
י"ל דא"ס העלה אכר פינוג מ"י מזה ופקע פינוג מחייב
הל עליו א"כ האיסור נותר א"ס ויתוחר א"כ כח"ש הח"ל
כפי"ח מה' כשהמ"ק לדעת רש"י ור"ת וי"ל האוכל מן הקומץ
קודם הקטרה אין חייבין עליו משום נותר וכו' דוקא לאחר
דנעשה לחמו של מזה א"כ א"ס ח"י וירד מן המזבח ויתוחר
ה"כ חייבין עליו משום נותר כ"ל (וכשהמ"ק חידוש זה
לפי מו"ר מרן הגאון העמקן דפה ונל"ה ה"ה) ל' י
כי כבר קדמוי בזה כ"ס' חסין כניסין על נכחין ושחמתי בו
ח"ל כיוונתי לכונתו הנ"ל ונס קי"ל בנכחין שם דעט"ל

ותורה יבקשו מבני דברור רבה הסיך ידע מדברי הראש
שבוטת אך ידע טעור דברי ראש והוא דהראש לטעמי
וזה רב לטעמי מהולל אין מקום להקשות מהשניות דהראש
בעבודה וזה פרק ראשון כיון ו' בתב מפורש דרב אית
ל' להלכה דכתובה דלוריות וז"ל וכן אמר בכלהי כתובות
לאפוקי מדרכי' דלית ל' כתובה דלוריות ח"כ ח"כ
פסק בל"ג הל' כר"א דלית ל' כתובה דלוריות ח"כ ח"כ
כהראש ח"כ ספיר מיוסבים דברי הראש שבוטות אפי'
לדברי הסיך דהסיך דובר דבריו להלכה אבל הראש לפי
טיבתו ברב דלית ל' כתובה דלוריות ח"כ ח"כ הוי חוב
וכתובה כיוון וכמדומני אשר אמרתי דברי אמת בתורה
אמת וז' יגהני בדרך אמת :

(ז) הרבינו בחיו בסוף פרשת שלח כתב כלל הדם
בענין הכרעות וז"ל "וחכמי האמת ז"ל
תקנו לנו נוסח הכרעות למאות המקובלות ולא חקנו למאות
המושכלות ותמה אני אקרא הלא הראשונים כתב מפורש
בהל' ברכות פרק ו"א הל' י"ב עשה מעקה לנו מנכר
אשר קדשנו בחיותיו וזונו לטעות מעקה . וזאת ידוע לכל
דמעקה הוא מן מלואות המושכלות . ואם נאמר דרבינו
בחי רב נזכר להלוק עליו כי מן הראשונים הוא אבל
כיון דהראשונים לא כתב "וראה ל' י"ב לו בודאי מקור
מהז"ל ולכן נע"י ואחלה פני בלוי . השערי תורה לבר
הדבר כי אם נעמוד דברי הר"ב על יסוד נכון בהלכה אז
נראה הרבה קושיא אשר עמלו ופרחו הראשונים והאחרונים
הענין הכרעות על ההלכות . ולא די לו זה אלא שדאיתו
להגות מקובל בכתב בירוחן אבל הוזהר לכתב תר"ס ס'
ל' להעמיס בדברי הראשונים אשר כתב בהל' כי בס וכל
לית עשה כיון אדם להקום דכוונתו על דברי הרבנו בחי
יעו"ש והלא כמותו פרק מפורש להפוך מסכת הרבנו
בחי ונע"י :

(ז) אמרתי להדפיס את אשר כתבתי בגליון ויקום
הרועים בסוף אות קוף דכתב דעבר פטור
מקרבן שבוטת ומכיל כנס מנחת חינוך אשר הביא ירושלמי
והמניח מנחת חינוך להפוך כתבתי דמקב"ח שנה בזה
כי בלאת הענין ביוק דברי המנ"ח וראה כי בס לא
איירי בענין זה כלל ורק עינו של המהגר העשיתו בדרכים
השונים הפסד ה' כתוב פטור "מק"ב" כראשי תיבות
וכוונתו הוא פטור דפטור מקריאת שטע כיון דיש לו עוד
אדון (ומדמן לו לפרש על קרבן שבוטת :

אברהם פעצניער בראשית פ' (למנוח) .

שאלות והירות תלמודיות

סימן יד

בעריכת הרב ר' שלמה יוסף ועווין נ"י
האב"ד קאזיסראו (פ' מניח) .
(המבד מהלך ה' סימן ל"א)

שאלה ב הובן מצינו שבשוש לפינו קום נצוח באופן
שפסק חתקים המצוה חשה ששנים וספס לא
חתקים כלל ובאופן שפעם אחת ודאי חתקים אך לא יותר
שצריך לשנות באופן הראשון ולא באופן השני
שלפס ל"ב בהר"ש אלעזר ראוב"ר דעיה"ק יברון ת"ז .

הובן
י"ח פ"ב מ"ג ה"ג פ"ב ויקרא א"ה א"ס
א"ה מ"ג ה"ג נ"ה

מומין ידעו וכן דעת הר"י ז"ל בפיה"מ לשם דלף ברוקין
שכטין ללא מונח ידע כר"ה סנה"ב ע"ס (והא דמתפלל
על הר"י ז"ל בפ"י מה' פסה"ק בהנ"ה ס' י"ס אחי
הרובות בזה אך אכ"ה) וא"כ דאם נומא דכל שלא בהשכרו
נעשית בע"מ כשהיה כניל הדין מנכחת לה כפינוול דלא
ידע הא חמור נעשית בע"מ כשהיה כנינו? וטור הדין
פינוול מרלא לפינוול זה בני דם בע"מ כ"ש מודים דפסול מלא
תקריבו לאסור לנרוק דם בע"מ כמבואר בתמורה ו' ונחיונך
מאור רפ"ח ע"ס . ולא מנעיה לביעות התוס' בנכחים ס'
ד"ה בל' דאם נתקדם בכ"ס חסיד פכ"ק ע"ס ה"ג כיון
דלא נתקדם בכ"ס ואלדרכא כשהיה היה בעלם הקלקול
שביטא דלא חסיד פכ"ק . אף לדעת רש"י ז"ל ס' ללאחר
בילת העורה הכיב חמור פכ"ק יעיון בס' . פנים מלירות
על ונכחים (דמ"ח) מ"ס בזה ע"ס : מ"מ האיסור דבע"מ
לא פקט ובזבז מ"ה להני דפסולו בקודם לזריקת דם בע"מ ?
וכן קשה מנכחת בלילה אחי לא חרד לר"ס ? ולפ"ו הד"ה
ק' החיוב' בנכחים (ד"ר ע"ה) ד"ה : יוס"ל לדוכח ? וכן
קשה מה' דלמרי' בנכחים (ק"ה ע"ה) דבהיות לילה ח"כ
ושי"ש נרש"י ונכחים' מ"ס ס' . וכן קשה מה' דפסק הר"מ
כפ"ג מה' פסה"ק כשהיה דחוס לא חרד ? ואף כשהיה
לילה אית לה הכשר בתקום . אחר כמבואר בתוס' ונכ"ס
לשם דמנכחת לא חרד מ"מ מה' בכך הא האיסור דבע"מ
לא פקט ובזבז שחיבת דרוס ל' יהודה חרד אף דדרוס
כבר כשלא קדמים מ"מ כיון דדמי נמי להון למקומו פטור
חרד כה"ס התוס' בנכחים פ"ה ע"ב ד"ה "אח"כ ע"ה" . אה"ס
ז"ל כך כיון דכ"ו דנעשים בע"מ היא מלד שבעשית פינוול
או פסול אחר כשהיה לכן כשהעלה ע"מ מנח נפקת האיסור
דפינוול נס האיסור דבע"מ נפקת דלאסור זה מקובר על
היסור הפסול ש"ס בהדרגה אשר כשנילו נעשית בע"מ וניחא
נמי דהר"ה לפינולו כיון דהא דהר"ה הוא העם דולפיני
"מלא ירעה" דמשמע דלזריקה קאי כמבואר בנכחים כ"ה
ע"כ וברש"י ס' ד"ה (לא יראה) ע"ס ח"כ אף דנעשית בע"מ
מ"מ כוכים האיסור דפינוול בלא שום מעשה לא פקט כשום
פסע וכיון שכן פטור קרינן . לא יראה" דמשמע דלא מראה
עד בירוקה דם כניל ועיון בס' "חמדת וברא"ל (דף כ"ז)
אף עדיין קשה ל' מה' דכהנים כפינולו במקדש דהודין
הייבוס לבלם הא אן קי"ל דאין לוקה ומכלס ? ועיון בש"ה
צ"ק (דף ה' ע"ה) מה' שהביא בס' כנס המאורי ז"ל ובס'
מארי הצני צ"ק ס' וד"ק :

חיים אליעזר במהר"ש שעהנמאן (ואגראווא) .
(ה) הסמ"ע כה"מ (סו' פ"ב ס"ה כ"ו) הק' על
המחבר דפסק דאם המלוה חשד דנוטל בלא
שבוטת , ובאופן הסור (סו' ז"ו) בללמנה החשודה פסק
דשכנדה נשכע ונסער ונראין כמארי פסקיו אהדדי יעו"ש
ולכן הסיך כפ"ק י"ס ולא לחלק כחילוק נחמד אף נשים
דכשלתא כהלוה פ"ל להטור דשעבדא דלוריותא ורק
חכמים העילו שבוטת לכן בלל אפסר לקיים דבריהם אוקמה
דלוריותא אבל ככתובע עוקר החיוב דהבנ דמדלוריותא
לית לה כתובה ונס השבוטת דרבנן הס' אמרו והס' אמרו
ואוקמה דלוריותא כהשודה דאין לה כתובה יעו"ש בלרבות
והקצית ההבן כפ"ק ה' הקשה עליו מדברי הראש שבוטות
פרק כל השכטין סוף ע"ו לענין חשוד הכא לפרט מנכס
יחמוס דאין נוטל קאמר ד"ס מביאוס רא"י מהבולה דרב
לא מנכי כמובא ללחמלתא לפי שהיתה בעיניו חשודה .
ולדברי הסיך מלי רא"י כמכתוב דרבנן לחוב דלוריותא
והניח בל"ע יעו"ש :

ובעת למי הסיך אמרתי דשפתי כהן ישמרו דעת

ר'ינו כנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה חלה עם ד"ס
שינויה שניהם נשכחת עין :
מזנו לו כוס ראשון ב"ש אומרים מכרך על הים ואח"כ
מכרך על הים :
ארבע מדות בתולכי בית המדרש חוץ ואינו עושה יסבר
הלכה בורו :
ה"ל להיות אחר שבת ב"ש מסבילין את הכל מלפני יסבר :
וכאן הכן שואל לאטני ואם אין דעת בכן אבנו מ"סדו
מה נשתנה הלילה הזה בכל הלילות :

פתרני השאלות שבקונטרס ב' חלק ח' (אייר הע"א)
(לשאלה יא) כ"ק (צ"ו) הא הנחית ארעא
הנחיתא ע"ש וד"ק וע"י תוס'
ב"ט (כ"ה) ב"ר"ה נחא ל"י כו' :
(לשאלה יב) יבמות (מ"ו) לדברין נכרי
אתה כו' ע"י"ש :

(לשאלה יג) ב"ט (יב) מצא שט"ח אם יש
בהם אחריות נכסים כו' ע"י"ש
וע"י"ש (ו') דאית בה זמן כמה שזה כו' וד"ק :
באופן אחר ב"ט (כ"א) אנכ דחשיכי משמושי
כו' ע"י"ש וד"ק :

(לשאלה יד) ב"ט (כ"ד) בא ישראל ונתן בה
סיון כו' ע"י"ש ודוק :

(לשאלה טו) יבמות (קט) במשנה ע"י"ש :
(לשאלה טז) שבעת סוטה משיעני ע"יך
שלא נטמאת (סוטה יח) :

(לשאלה יז) ברין (סוף פ"ז דכתובות) ורמ"א
בהו"ם (ס' רל"ה ס"ב) ע"י"ש :
(שמות הפותרים אי"ה בקונטרס הבא)

(השמות לשמות פותרי השאלות שר
קונטרס א) : הרח"נ ר' לוי הלוי
גדו"סמאן אבד"ק מאקאדוב (כל השאלות מלבד
החמישית) : ה' כתראל פ"ש טכורש מסופצי
פ' קאליש (שאלות ה' ו' י')

השמות לסימן יג

ח) כתובות (מ"א) נערה שנפתחה וכו' לא
הספיקה לעמוד ברין עד שמת האב
הרי הן של עמה ע"ין בפירש"י ז"ל ולכאורה קשה למה
לנו לעמאל דאין אדם מוריש זכות כמו לבנו תיפוק
ל"י משום עמאל דאין אדם מוריש קנס לבנו ונס
הכו' מקשים זאת. וז"ל לתוך דעטס דאין אדם
מוריש קנס ש"ך רק היכא דהנהנע נפטר מלשלם
דסיני היכא דנגנכ לאכ ונתמייב הנגנכ כפל ומת אינו
משלם לירשים אבל הכא הוא לא נפטר ומשלם להבם
ולא

שאלה ב'. ה"ן מצינו שכלי חרס נכנס אחרים
בנפשות נכנסו :
כתובות פ"ט טכורש. סלופני פ' קאליש :
שאלה ג'. ה"ן מצינו שדבר שבעטנו אינו ראוי יעלה
אל הראוי דכתיב :
א"י הלוי גרו"סמאן. אבד"ק מאקאדוב פ' קובב :
שאלה ד'. ה"ן מצינו ב"ש "הנחיתא" ק"א שום מוסר
ושק"ט ע"ז. א"א שמוכא ע"ז בייחא כ"התו
רבנן :

שאלה ה'. ה"ן מצינו שלח אוקומא כנס' ע"ך יחזק
את דברו התנא קמא של משנה אחת
ישיבה תיקום אלוכא דשני תנאים באופן מוז' א' ב' ח' י'
בחד תנא ב' ד' ו' י' -- באורך תנא :
שאלה ו'. בבב"ס ט"ף כתובות (פ"ה) : בהב חנן
אובד"ק עמו כו' אין דרך תלמודא לאתני
מתני' בבב"ס ב"ן דע"ה קאן ב"ז ע"כ ע"י"ש. ה"ן מצינו
יבש"ס ע"ז פ"ט דתלמודא מותי מתני' בבב"ס ט"ס
אברהם גל"סמאן. האמצע פ' מוה"ב :

שאלה ז'. בב"ק (קיד) : וברשב"ב ב"ב (נ"ב) מבור
ד"ק"ן מורה על רבנא ע"י"ש. ה"ן מצינו
ה"ק"ן שבסוף ספרש ב"ש"ס דה"פך בדרך כל יס"ן :
שאלה ח'. ה"ן מצינו שבת לה אם נחשבה תשובה
שנפלה והורחה בראוי בקדירה אתה
כתובה שלא נשלחה ב"ל ועודנה כהמה כמולדתה שאין
האחרונה אכרת את הראשונה מ"ס"ס דם (כלא שום מ"ס"ס
כ"פ). ואם אותה תשובה האחרונה נשלחה ולא שהתה כמולדת
שיעור מליחה וגפלה ע"יה הראשונה שנשלחה והורחה
בראוי נאכרת ב"ק. ה"ן ה' ה"ן הראשון מבור כנס' וה"ן
השני נכנס ממואל נכסר. וחוקא אבראמסקי. איהיטען פ'
מ"ס"ס :

שאלה ט'. ה"ן מצינו שבין השמשות רשבת חסד יותר
מ"ס"ס השבת. יעקב ויפך לעוין ש"ב רמא
בפאריש :

שאלה י'. בחולין (ס"ט וע' ע"א) מבורא דלא אכילין
חל לספרע אלא דוקא בשמותי הדבר שעליו
חל עוד ושנו ב"ן בע"ה נכר. החל"ת ע"י"ש. ה"ן מצינו דבר
זה מבורא עוד במקום אחר ב"ש"ס. (יהוא כל' גדול נוגע
לכסה דו"ס) :

שאלה י"א. ה"ן מצינו בשהוקה האסורה משום ריבוי
ע"י ה"רש פרדילינג (אבושטיש פ' ל"ב) :

שאלה י"ב. (הורה) קח מכל הלכה ונאמר הערכות המטה
היכה אתה ומהיכה אלה יעא יך הלכה אתה
טמטונה (ש"ש ע"הם נכרא). יאלו הן התלכות והמאמרים :
תשובה מספרת על עבירות קלות על עשה ועל ל"ה
ועל החמורות היא חולה עד שיבא יום הכיפורים
ויכפר :

הדברים שנכנסו לע"ר אחר אחר ש"ו הדש ושל חבירו
י"ש שלו אינו מהוקן ושל חבירו מהוקן אינו
נאכ"ן :

כל מעשה יום הכיפורים האסור על הסדר אם הקדים
מעשה לחבירו לא עשה כלום :

נשים חייבות כקרא מגילה שאף הן היו באיתו הנס :
ולאחרות זה המטה כמו שנאמר ואת המטה הזה
הקח בידך אשר תעשה בו את האמות :

כל השאלות והחידות בלא נרשם שם מחברן--הן של ש"י ושיוון

שליח לר"ע משא"כ נבחר עולה דא"כ נמי קריב
מוצח אבל הכה אע"ג דעשאו שליח לשחוט לו בשבת
כיון דיש בידו לעשותו שליח לענין טביחה בלבד הסתא
נמי נהי דעשאו שליח לשחוט לו בשבת דלענין שבת
אין שליח לר"ע מ"מ לענין טביחה שלוחותיה עבד
ומחייב ור"אם שבפירוש המשניות במדב"ה כ' רבינו
דאפילו עשאו שליח לשחוט ביה"כ מחייב הגגב :

(יב) שם הלכות גביה פ"ד ה"י שומר שנגב
מרשותו וכו' ועיין בהשגות ובכ"מ ומ"מ
ונח"מ שנחקקו לישב דברי רבינו ז"ל ובאמת דברי
רבינו ז"ל תמוהים לכאורה. ונלמד לומר שמקור דברי
רבינו ז"ל הוא מב"ק ק"ב היתה פרה שאולה לו וטבחה
בשבת פטור ועיין שם ברש"י ז"ל שהביא גרסה רבותיו
שגרסו אם אין גביה אין טביחה ומכירה ורבינו גורם
בגרסת רבותיו של רש"י ז"ל אם אין גביה וכו' ועיין
ברמב"ם בהלכות גביה פרק ג' ד"ה וכתב שם היתה
פרה שאולה וכו' פטור מכלל וכו' הרי מוכח שהדין
שגרס בן גמרא וגרסא להסביר דברי רבינו ז"ל
באופן זה דלענין חיוב כפל ידוע דגב לר"ק קנין
כהך דב"ק (רע"ט) דלר"ק הגבהה או משיכה להחייב
בכפל וא"כ בשומר שלא עשה קנין וטבחו חייב מטעם
מזיק בעלמא ואם עשה קנין חייב משום גגב וא"י
שפיר דברי רבינו בפ"ג הי"ד שהוסף על לישא דגמרא
וטבחו דרך גביה ומאי דרך גביה היינו בקנין וא"י
חייב משום גגב מתם וכדלעיל כלל דמילתא דבקנין
חייב כגגב דעלמא ובלא קנין חייב בשבועה ובטוט"ג
ומסורין בזה קושית הלח"מ ז"ל מה שהקשה ביה"כ
דלדין אין נפקא מינה בין היכא דאיתיה בעין או לא
והעיקר תליא בקנין ואם לא היה קנין אף אם טבח
חייב מטעם מזיק ואזל דחיקת המפרשים :

(יג) רמב"ם (מחטות עניים פ"א הי"ד) וכבר
נחפרש בגמרא וכו' ויראה לי וכו' וכו'
עיין כ"מ שהביא מקור מחולין לוי זרע וכו' ולא הוה
עניים למשקל לקט והרדב"ז ז"ל הביא מראשית הנו
ולא זכית להבין דבריהם הקדושים כי תמוהים הם
מאוד הכ"מ לא הביא מקור לדברי רבינו אך סתירה
שלדבריו היו לו לרבינו לומר וכבר נחפרש בגמרא
שהלקט נוהג בחול ולדברי הרדב"ז ז"ל הו"ל לרבינו
לומר שגם לקט נחפרש בגמרא מהא דלוי ולולא
יראתי הייתי אומר שרבינו גורם בהא דלוי לא הו
עני למיחב ליה פאה וא"י שפיר בעיה ומזה לישב
דברי רבינו :

שאר משה בר' יעקב מאהר"ג נער מסופק
חמן הגאון ר' יהודה גייב ראנאלין נ"י
אב"ד דאלעקסאנדראוסק

י"א שייך טעם אין אדם מוריש קנס וכו' כי הוא
מכלל ונריכין אנו לעצמא דאין אדם מוריש זכותו כמו
לכט :

(ט) ברמב"ם הלכות שביעות פ"ו ה"ח נשבע על
דעת רבים וכו' ועיין ברדב"ז סתב
ולא פירש הרב כמה רבים וכו' ועיין ברי"ר דעה
ר"כ"ח סתב וגרסא מדברי תוס' והרא"ש והר"ן וכו'
ולא הוכיח אך ה"א דעת הרמב"ם ז"ל ועיין בגליון
מהר"א על יו"ד ר"כ"ח שהביא בטעם חסובת בית שלמה
דדעת הרמב"ם דב' נקראים רבים ונס באר הגולה
הדא מוקד משאר פוסקים ולא מרבינו ז"ל ובאמת
הלא כבר ביאר רבינו שהדין בהלכות טירות פ"ט
הט"ו דשלשה נקראים רבים ולחנם העלו דעת
הרמב"ם דב' נקראים רבים נגד דבריו המפורשים
וכנ"ל :

(י) רמב"ם דעות פ"ב ה"ג כתב רבינו כל הכועס
כאלו עובד עבודה זרה ולא הראו
נשיא בלוי מקור לזה ועיין במהר"ך חיות בהגהותיו
למוסכת שבת ק"ס שהקשה על רבינו דלא נמלא בן
בשם מ"ס ורק משבר כלים בחמתו הוא כאלו עובד
וכו' ומאן ל' לרבינו דהכועס בלבד ג"כ כאלו עובד
וכו' וכל דמוקד דברי רבינו הוא מוגדרים (דף כ"ב)
אמר רב הונא כל הכועס וכו' ועיין שם במהר"א
ז"ל ונס בירושלמי מדרש פ"ט ה"א אמר ר' ינאי כל
השימש לילוי כאלו עובד עבודה זרה וא"י שפיר בעיה :

(יא) רמב"ם ה"ל גביה (פרק ג' ה"ו) עשה שליח
לשחוט לו ושחט לו השליח בשה
הרי הגבב חייב בתשלומי ד' וה' ועיין במשנה למלך
מה שדייק מדברי הרמב"ם ז"ל דדוקא בעשאו שליח
סתם והלך השליח ושחט בשבת אז הוא חייב הגבב
בתשלומי ד' וה' אבל אם עשאו שליח לשחוט לו בשבת
ושחט בשבת אז פטור הגבב מד' וה' וטעמא דמילתא
משום דהא דמחייב הגבב בשחיטת השליח חדוש הוא
דבכל התורה כולם קי"ל אין שליח לר"ע וביון הדיוס
הוא אין לנו אלא חידוש באופן שלא נטרף איסור
אחר בשליחות זה וכו' אבל היכא דעשאו שליח לשחוט
בשבת דמלבד איסור טביחה איכא איסור שבת ולגבי
איסור שבת אין שליח לר"ע ה"ג לענין טביחה ור"אם
לזה מביא מ"מ רבינו בפ"ו מהלכות מעילה ועיין
שם ולפ"ד נראה דאין הכדון דאמה לראיה ולא דמי
למעילה דהחם שאני דכיון דהוא בשר עולה לא יוכל
לעשותו שליח לענין מעילה בלבד דהא בהא תליא
דאין בשר עולה בלא איסור אחר וממילא י"ס שם
איסור מוצח והלכך שייך למימר שם אין לך אלא
חידוש ודוקא באיסור מעילה לכד גלי לן קרא דיש

סימן מו

ב"ת קטב (גאליציה)

שובט"ס לכבוד ידידי יקירי הרב הגדול
החריק ושנון מו"ה אהרן נפתלי ג"
מו"צ בק"ק ווארשא יע"א:

(א) ע"ד שאלנו בעבר בן י"ב שנה וחודש לומר אלל
מלמד וא"ל רבו שיגלח את ראשו שים לו דיביי
שערות והשיב לו הנער מקבל אני עלי איך זאלל זיין
א מיר ביו מארגין והבחר כבר למד מס' נדרים
ומס' נזיר והוא עלם טוב מאוד בלימוד , והנה בפי
המבואר ברמב"ם הוי מיר עולם עד שיבנה הבית
בביתא ובזיין אותו לעלות לא"י וזה דבר קשה מאוד
כמוכן והמשנה למך פ"ב מה' נזירות נשאר בספק
במופלא הסמוך לאיש אם מהני שאלה , והנה הבחור
הג"ל אחר אח"כ שלא נתקין בלב שלם רק להשקות
י"התקפתו אם נאמן בזה עכמו"ד : הנשורבה מ"ש ר"מ
ע"י ספק המל"מ פ"ב במופלא הסמוך לאיש שקיבל
ע"ש נזירות אם מהני שאלה , הדבר קשה בעיני
דכון במופלא סמוך לאיש איחברי מו"ס להיות
הגדול שיהי הקדשו הקדש ונדרו נדר וכן לאיסור כל
יחל אי"ב למה לא יהי יכול לשאול על נדרו ומורו ,
א"כא שראיהו להתוס' בגדה (דף ח"ו סוף ע"ב) שכתבו
ו"ל וי"ל דר' יהודה נמי ס"ל מופלא סמוך לאיש
דאיייתא ולהקל לתקן הטבל לא איחברי להיות כגדול
ע"כ וא"כ י"ל דה"ל לענין להקל לשאול על נדרו לא
איחברי , ואולם הרי הרמב"ם פסק בפ"ד מה' הרומות
ה"ה דקטן שהגיע לעונת נדרים אפי"פ שלא הבא
בפי זערות אם תרם תרומתו הרומה אפי' בתרומה
של פקדה הואיל ונדרתיו והקדשן קיימן מה"מ ע"ש
[גם זה] לא כתבו אלא לתרץ דהוי אפשר לרמות
בן] וז"ל דבמה דאחברי מופלא להיות כגדול מהני
אפילו להקל באיסור תורה להזיז איסור טבל דהוי
איסור הבא מאליו כש"כ בנדרים ונזירות שרק על ידי
דבורי נאסר למה לא יהי יכול גם לשאול על נדרו
הוא אסרה והוא שרי לה , ומ"ש המשנה למך ד"ל
דשאי נדרים דבפירוש רב"י קרא למופלא , אחמה
הרי גם שאלה דמהני לגדול שנדר לא כתוב קרא
אלא ד' זיין מקרא דכתב לא יחל דברו הוא אינו
נוחל א"ל אחרים מוחלין לו וא"כ ממילא כיון שנחריבה
מופלא איסור כל יחל דברו שוב גם לשאלה נחריבה
אדרבא אם כגדול ממש שנדר דמפורש בקרא דחל
נדרו וא"ל כלל יחל דברו אפי"ה דרשין דמהני לי
שאלה כ"כ במופלא שכל עיקר איסור נדרו לא נלמוד
רק מרש"י דראוי שיהי מהני שאלה לנדרו שאסרו
בג"ס כ"ד ד' הנך חזקין שא"מאן סיפדקוב

על עולמו , ולפתי"ש הס"ך בחו"מ סימן רכ"ה דעטס
היתר נדר ע"י שאלה משום דחלי דבור ומבטל דיבור
ע"ש אי"ב ה"כ בזה , אבל לדעתי המשיין בדברי המל"מ
שם יראה כי המל"מ לא נסתפק במופלא שקיבל הוא
עולמו הנזירות שלא יהי מהני לי' שאלה אבל ספקו
של המל"מ הוא בהדירו אביו דמתחלה נסתפק אם
הדירו אביו לבנו הקטן אם יכול הבן לשאול על נדרו
ראשער דכיון דקטן הוא לית' בתורת שאלה , ושוב
עלה ונסתפק דחל"ל דכיון דקטן הוא לית' בתורת
שאלה עדיין יש להסתפק בנגיע לעונת נדרים דה"ל
דאית' בתורת נדרים [בנדר עולמו] אית' בתורת
שאלה או אפשר דשאי נדר דבפירוש רב"י קרא
למופלא ע"ש והיינו דא"כ דה"ל רב"י קרא להיות בתורת
נדרים לעולמו מ"מ לענין לשאול על נדרו שהדירו
אביו י"ל דכיון דעדיין האב יכול להדירו בניזר אי"כ
בפי"פ דמחשב שלא יאז מרשות אביו לא יכול הוא
לשאול על הנזירות שהדירו אביו , וכ"מ ממה שסיים
המל"מ שם וי"ל ועוד אפשר לנדר ולומר דבן שהדירו
אביו לא מלי הבן לשאול על נדרו משום דלא מלינו
שאלה אלא לנדר עולמו והבא הבן לא נדר ולפי טעם
זה אין חילוק בין אם הגיע לעונת נדרים או לא הגיע
ולפי"ז אפי' נעשה גדול וכו' עכ"ל הרי מוכח שכל
הספקיו הוי אם מלי לשאול על נזירות שהדירו אביו
בנדרו קטן וכן בעודו מופלא סמוך לאיש , ובאמת כי
גם על מ"ש המל"מ לנדר דלא מלינו שאלה אלא בעוד
עולמו והבא הבן לא נדר המהני עליו דבמחש"כ
א"כמחש"כ ירושלמי מפורש בפסחים פ"ד גבי גבי
ב"שן דלדרכא מובאר דכיון דמהני לי' שאלה בנדרו
עולמו כש"כ בזה שנאסור רק ע"י קבלת האב עליהם
ע"ש ועיין מזה פלפול ג"כ בפרי חדש אי"ה סימן
תל"ז במנהגי איסור אית ח' ובעת ראיתו גם למחש"כ
בפסדו כינוי נדרים וכן להרב מנחת חינוך בהשקפות
שחמהו עליו בזה , ועכ"פ במופלא שהוא עולמו קיבל
עליו נזירות ודאי דיכול שוב לשאול על נדרו ובפירש
בפאה וחרטה דמשי' לי' נדר טעות מטיקרא ועיין
ב"י י"ד ס"י ר"ד :

ועוד יש לנרף בנדר במה שאמר העלם שלא הי'
כוונתו רק להשקות ושחוק איברא דבש"מ
ההם סופר חלק א"ה סימן קל"ט כתב דלומר שנאמן
במה שאמר שהי' כוונתו לשחוק והיטול זה דבר קשה
כיון דעכ"פ הי' ע"י ולבו שזין לומר כן אלא שאמר
לשקות נתבונתי דברים שכלל הן ולא הוי דברים ע"ש
ולא הרגיש הרב שכ"כ להדי' דז"י האזין בתבואת שיר
סימן ה' סק"ג ע"ש , האמנם בפי הנראה בנדר לא
היו עדים שאמר העלם הן רק ע"א שהוא הרב והנה
הב"ח באהע"ז סימן מ"ב כתב דקידושין צ"ל אם
אומר דלשחוק והיטול נתבונתי נאמן הוא במנו דאי
בפי הי' מחכים העד ע"ש וא"כ גם בנדר נאמן במנו
כס"ל (תער"ב) ואולם

כדי שבד ומותר גם להתחלה, ובאמת זה אינו דברי
בדיעבד אם הקדים תפלה שחרית לק"ש בודאי יא
ובשעת הדחק מותר גם להתחלה כמבאר בש"ע סוף
סי' פ"ט ואפי' אסור להתחלה להקדים להתפלל קודם
ק"ש כדי להתפלל עם הזכור כמו שפסק בש"ת
הרשב"א ופסקו כן בש"ע בי"ח ר"א סעיף ג', וכן
יש להוכיח מש"ס ברכות ר"פ אלו דברים דקו"ל
כפ"ה בברכת ה"ן קודם לקדוש היום משום דתדיר
קודם אף דאיכא מעלה להקדים קדוש היום משום
דעיו"ל יומא כל כמה דמקדימין ל"י עפי' עדיף כדס"ל
לב"ש מ"ח אין מקדימין להתחלה שאינו תדיר לפני
תדיר ועי' ג"ר באריות בנ"י א"ח סוף סי' תרפ"א
אלא דאפשר לדחות דשאני התם שאין בקדימות
עיו"ל יומא ענין עדיפות מעלה בנזק הקדוש היום
משא"כ בתפלה בנזק, ואמנם ראיתי הדבר לכאורה
מבואר בירושלמי פ"ד בברכות ה"ו דגרסין התם
התפלל ומא' נזק מתפללין מתפלל עמהם ר"א בשם
ר"ז התפלל של שחרית ובא ומא' מתפללין כל מוסף
מתפלל עמה, לא תפלל של שחרית ובא ומא' אן
מתפללין של מוסף אם יודע שהוא מתחיל וגומר עד
שלא יתחיל ש"ל להתפלל יתפלל ואם לאו אל יתפלל, כן
היא גירסת הירושלמי עם פ"י מהר"ם סוריליו הגדפם
במגנא, וגירסת הירושלמי שלנו עד שלא יתחיל ש"ל
כדי לענות אחריו אמן יתפלל וכו' עי"ש, ומפרשו
המהר"ם והפני משה והמהר"א פולדא דאם יודע
שהוא מתחיל וגומר תפלת שחרית קודם כדי לענות
אחריו אמן דהא' הקדוש או שומע תפלה יתפלל של
שחרית ואם לאו אל יתפלל וימתין עד אחר גומר
תפלת הש"ל ע"ש, וא"כ מבואר דאסור לו להקדים
להתפלל תפלת המוספין קודם שהתפלל שחרית אף
כדי להתפלל מוסף עם הזכור, ואמנם החו"ס בברכות
(דף כ"א) והר"ש והרשב"א כתבו לחזק תיבות, של
מוסף יעוב"ב וא"כ אין יוכלו הוכחה, וגם לנירסא
שלנו אין הברכה לפרש מה דקאמר אם יודע שהוא
מתחיל וגומר וכו' דעל תפלה של שחרית קאמר ר' יוחנן
יש לפרש כפ"י דעל תפלת המוספין קאמר דאם
יודע שיתחיל ויגמר להתפלל של מוסף עד שלא יתחיל
ש"ל כדי לענות אחריו אמן אז יתפלל של מוסף קודם
כדי להתפלל עם הזכור אבל אם לאו אל יתפלל דבין
המתחלה אסור להקדים תפלת מוסף קודם של שחרית
אלא משום מעלה דתפלה בנזק, וכיון דאיכא מעלה
אחרת כנגדה עניות אמן דהא' הקדוש ושאר אמיני
שיב נדחה מעלות תפלה בנזק מפני מעלה זו האחרת
והדרינן לעיקר הדין דאסור להקדים תפלת המוספין
לשל שחרית וא"כ יהי' נפשוט מעשה דבכה"ג דיכול
להתחיל ולגמור תפלת המוספין עם הזכור קודם
התחלת הש"ל יש להקדים להתפלל של מוסף קודם
אבל אין בכחנו להכריע דין להלכה נגד המפרשים
הנ"ל

אולם ההנקה מחזקת סם סק"ד וכן בב"ש השיג עליו
דמה בכך שיש לו מזו אטו אין מאמינים לו אלא
הטעם דבברים שכלב אין דברים ואף שאנו יודעין
שכוונתו ה' להטעות אפי' חוששין לדברים שבהם ולא
לדברים שכלב ע"ש אולם באמת בחוס' שבועות (דף
כ"ז ע"ב) ד"ה גמר מנזר דהא' דבברים שכלב אין
דברים היינו משום דאין מאמינים לו ומשה בתי' נאמן
ע"ש אך י"ל דהחוס' לא כתבו כן אלא היכא שהדברים
שכלב אין סותרין למאמר פיו אלא לפרש דבריו
משא"כ בסותר, ואמנם בש"ת הכס לבי סימן קט"ו
השיג על החלקת מחזקת הנ"ל וכתב דודאי חלו ידעין
בבירור שנתבין רק להטעות אף שקידשה סתם אין
קידושין אלא דמשום חומרא דא"א לא סמכין על
חומדנא וממילא היכא דלא לריבין לאומדנא כיון דאיכא
מזו דאם ה"י רוצה לסקר ה"י מחשבו ודאי נאמן כמה
דאמר לחוכא נחבונתו ע"ש וגם התב"ש והח"מ הנ"ל
י"ל דלא חשו רק משום חומרא קדשים ומותר א"א
משא"כ בג"ד, ועוד לפת"ש דו"ז בתב"ש הנ"ל לענין
הקדש דבסתמא יש לנו לימר דמילי דכרי קאמר כיון
דאסור להקדש האידנא דליכא מקום להקריב ואין
סהדי שלא היו פיו ולבו כיון אלא דמ"מ חשש להחמיר
דלא מיקרי זה מובית טובא דנהבין לשחוק ד"ל
ההקדש אדעתא דהיום או מאר יבנה המקדש ע"ש
משא"כ בג"ד כיון דנזק הנזירות בכל רגע ורגע אסור
הוא כיון דבחיל הכל בית הקברות דרבנן ובכל יומא
מטמא מיתתו ועוד דעמאי מתים אנהו ואסור מה"ט
לדור דלאמרינן בש"ס טור (דף י"ז) בנדר בביב"ק
דמתרין ב"י לא תיטר שיתחייב חלקות ע"ש ולזה הטעם
השמיני בטור וש"ע לכתוב בפרטות כל דיני נזירות
ומע"כ רומ' תמה על זה ולא ראה שהעשורר בזה
הס"ך ביו"ד סימן רל"ט ס"ק כ"ח הגם שלא ביאר
סם מדוע גם הטור וש"ע לא כתבו אבל הטעם כמ"ש
טוב ראיתי גם בספר בית מאיר ביו"ד שם שב"כ
וא"כ בג"ד שצ"ר נאמן לומר דלהטעות אחר דבריו
ואם נאמר שלא ידע ש"ס אסור בנזירות א"כ י"ל דהוי
נזירות בטעות וא"ל שאלה כמו שפסק בזה במחנה
אפרים הלכות נדרים סימן ג' ועכ"ל יתירו לו נירו
ע"י פתח ומרובה כוללענ"ד :

(ב) ויע"ד שאלת השני' במו שלא התפלל תפלת
שחרית עדיין ובא לביב"ק וא"ל ליב"ק
רוצין להתפלל תפלת מוסף אם יש לו להתחלה
להקדים להתפלל תפלת מוסף כדי להתפלל עם
הזכור: דגוה לענין דיעבד אם הקדים תפלת המוספין
מבואר ברמ"א סימן רפ"ו ד"א ומקורו מהרשב"א
בח"י ברכות (דכ"ח) ועי' ט"ז סוף סי' תרפ"ד ופלפלתי
בזה בחשונה שהשכחתי להכריע הגדול אב"ד בק' לייפציג
מ"ה דוד פעלדמאן כ"י, ורומ' כתב דבין דבדיעבד
י"א י"ל דבכה"ג כדי להתפלל עם הזכור חשוב

כיון דאם מלא כבוי בשבת אי אפשר שלא להדליק משום תמיד דכתיב בה אי"כ גלתה תורה דהכשר מזה וזו ניחנה לדחות את השבת ולא דמי למילה. וגם אי אפשר למילף מילה ממנה המכשירים תדחה שבת דשאיני מילה דתמיד המכשירים אפשר לעשותה מערב שבת. אמנם באמת לא לריך להוכחה. דרש"י בשבת (דף כ"ג) כתב בהדיא דבמטורה ההדלקה היא המלוה וכן מוכח מהסוגיא שם:

והנה לכאורה היה ללכת קושיה המנחת חינוך דלא דמי מטורה לגיה דדוקא בגיה אמרינן דאי ס"ל הדלקה עושה מטורה אם הדליקה שלא במקומה לא עשה ולא כלום משום דבגיה קי"ל אם כבחה אינו זקוק לה. ואי"כ אם הדליקה ותיכף באותה רגע של הדלקה כבחה על כרחך כבר קיים את המלוה כיון שאין זקוק לה. ואי"כ שיקר המלוה הוא אך ורק באותה רגע שהוא מדליק את הנר אי"כ שפיר אמרינן שאם הדליק שלא במקומה לא עשה ולא כלום כיון דמכמיס תיקנו לה מקום ידוע ושיקר מעשה המלוה נעשה רק ברגע ההדלקה ואם הדליקה שלא במקומה נעקרה תקנת חכמים שחקנו מקום לגיה מכל וכל. משאי"כ במטורה אף דאמרינן בה הדלקה עושה מטורה מ"מ על כרחך אינו לן למימר דגם כל משך שהמטורה דולקת גם כן מתקנים מצוות הדלקה המטורה דהא קי"ל דאם מלא כבוי מדליק ובמ"ש לעיל. ואי"כ י"ל אף שלא הדליקה במקומה בהיכל כבוי שפיר דמי כיון דהוא מניח את המטורה אח"כ על מקומה והיא דולקת שמה כל זמנה. וכיון דכל משך זמן קיום המלוה היא מונחת על מקומה הראוי י"ל דלא איכפת לן במה דתחלת קיום המלוה לא ה"י במקומה כן ה"י נ"ל לתקן לכאורה:

אמנם אחר העיון נ"ל דזה אינו דכנה בחולין (ד' כ"ט) איחא מחלוקת ר"י ור"ל בשמט מיטוט שימיט בדרום וגמירס בלפון דלר"י דל"ל ישנה לשמיטה מתחלה ועד סוף השמיטה פסולה. וכן פסק הרמב"ם בפ"א מהל' פסולי המוקדשין הל' י"ח ע"ש. הרי הוכיח רבנין מקום כמו בשמיטה דבנין לפון לא סגי בזה שרוב השמיטה היה בלפון רק בנין דכל השמיטה מתחלתה ועד סופה שה"י במקום המיוחד לה שהוא לפון. ואי"כ י"ל נמי בהדלקת המטורה כיון שיש לה מקום מיוחד בהיכל לריכה שה"י כל ההדלקה במקומה ולא סגי בזה שהניחה אחר ההדלקה במקומה כיון דתחלת ההדלקה לא היה במקומה הראוי. הוה כמו שחט מיטוט שימיט בדרום וגמירס בלפון דפסול:

אמנם לע"ד נ"ל לחלוק על יסוד המנחת חינוך במה שאינו לדבר פשוט דלפי דק"ל בגי"ח הדלקה עושה מטורה הא דק"ל אם הדליקה שלא במקומה לא עשה ולא כלום הטעם משום דהדלקה שלא במקומה מעכבת בדיעבד משום שינוי מקום. ומה דן גם למטורה

הנ"ל ובפרט להתוס' וראשונים הנ"ל שכתבו דהנוסחא חשיבשת וכיון שכבר הוכחתי דבשכיל משלות תפלה בלבוש אין לעשות לכהנלה מה דבדיעבד יא"כ אי"כ נראה דגם בג"ד אין להקדים לכהנלה להתפלל בלבוש של מוסף קודם של שחרית כנ"ל כעת, אמנם נראה ודאי דזה דוקא במי שלא איחר זמן תפלת שחרית עד"ן אבל במי שאיחר להתפלל שחרית אחר שכבר עבר זמן תפלה הרי גם מעיקר הדין מחויב להקדים תפלה של זמנה קודם תפלת ההשלמה:

והנה ידעו הרו"ש בזהבנ ופ"ה יעקב שור אבדיק קושב והגליל.

סימן מז

ב"ה קאפציאניא (פ"ר סוכא"ק)

הרמב"ם בפ"מ מהל' ביאת מקדש הל' ו' כתב וז"ל וכן הדלקת הגרות כשרה צורים לפיכך אם העיב הכהן את הגרות והוליון לחון מותר לזר להדליקן עכ"ל. וראיתי במנחת חינוך מטורה ל"ח שהקשה אדברי הרמב"ם הללו וז"ל וזה כמה שנים שהקשתי עד"ז של הר"מ דאם הוליון לחון מותר לזר להדליק הא במטורה ודאי הדלקה עושה מטורה ולא הנחה דאי לאו לא ה"י דוחה שבת דאפשר לעשות קודם השבת להדליקה ובשבת יגביהנה ויניחנה. ומבואר להדיא בדרש"י בשבת (ד' כ"ג) ד"ה אי הדלקה עושה מטורה כו' כראשכחן במטורה. ושם בסוגיא מבואר דאי הדלקה עושה מטורה לענין נ"ח הדלקה במקומה בעינן ואי הדליקה בפנים גבי נ"ח לא עשה כלום ע"ש. אי"כ כיון דמקום המטורה בהיכל בודאי לריך להדליק במקומה היינו בהיכל ושלא במקומה לא עשה כלום ואיך כתב הר"מ והראב"ד דהדלקתן בחון כשר הא הדלקה במקומה בעינן. ואח"ז מלאתי קושיא זו גם' מעשה רוקח לחכם ספרדני על הר"מ הל' מטובה עכ"ל המנ"ח:

והנה מה שהוכיח המנ"ח דבמטורה הדלקה עושה מטורה דאל"ה לא היה דוחה שבת דאפשר לעשות קודם השבת ובשבת יגביהנה ויניחנה. וכוונתו דאי לא היה ההדלקה המטורה אי"כ היה ההדלקה רק הכשר מטורה ואי"כ הוה כמו מכשירי מילה שאינם דוחים את השבת משום דאפשר לעשותה מערב שבת. לענין דבר זה אינו הוכחה דהא קי"ל במטורה דאם מלא כבוי חייב להדליק ע"י מנחת פ"ח ע"כ וע"ש בדרש"י ד"ה נר שכתבה ואי"כ אם כבחה בליל שבת הא ע"כ מוכרחים אנו להדליקה דהא אי אפשר לעשותה מערב שבת ומדברי הרמב"ם בפ"ג דתמידין ומוספין משמע דזה ילפי' מתמיד דכתיב במטורה. אי"כ אף אי ניהא דבמטורה ההדלקה היא רק מכשירי מטורה מ"מ

למנוחה. ולעיר ים לשקפך בזה עינא וכמו שאבאר. והנה בשבת (ד' כ"ב ע"ב) איתא איבעא ליה הדלקה עושה מלוא או הנחה עושה מלוא ת"ש דאמר רבא ה' חפס ג"ח ועומד לא עשה ולא כלום ש"ח הנחה עושה מלוא. התם הרואה אומר לזרכו היא דנקיט לה. ת"ש דאמר רבא היליקה בפנים והיליאה לא עשה כלום אלא"כ הדלקה עושה מלוא הדלקה בזקומה בעינן אלא אי אחרת הנחה עושה מלוא אחאי לא עשה ולא כלום. התם נמי הרואה הוא אומר לזרכו הוא דאדלקה עכ"ל בגמרא. ומה דן הוה"ח כיון דהש"ס קאמר אלא"כ הדלקה עושה מלוא הדלקה במקומה בעי' משמע דלמ"ד הדלקה עושה מלוא טעמא דדינא דרבא דהדלקה בפנים והיליאה לחון דפסול הש"ס דשינה מקום הקבוע. שקבעו חכמים להדלקתה וזו בלבד פוסלת את הניח. וכיון דאין קי"ל הדלקה עושה מלוא א"כ לדין שני מקום פוסלת אף דיעבר. וקשה טובא דהרי"ף בהלכותיו בהביאו דך מימרות דרבא ב' וז"ל אומר רבא ה' חפס ג"ח ועומד לא עשה כלום מ"ט מן מן רחוי אחר לעסקי' הוא דנקיט לה. ואמר רבא הדלקה בפנים והיליאה לא עשה כלום מ"ט הרואה אומר לזרכו הוא דנקיט לה עכ"ל. והנה הרי"ף פסק שם דהדלקה עושה מלוא דז"ל שם היא ג"ח דאדלקה חש"ז לא עשה ולא כלום אחי טעמא דהדלקה עושה מלוא ולא הנחה עושה מלוא כו' עד כאן לשינוי. ולפי סוגיות הגמרא הא למ"ד הדלקה עושה מלוא טעמא דרבא דהדלקה בפנים והיליאה לחון דפסול הוא משום שינוי מקום ולא משום דהרואה אומר לזרכו הוא דנקיט לה. ור"ח' בהגהת חו"י באלפס דפוס ווילנא שכתב העיר על זה וז"ל י"ע בגמרא (ד' כ"ב עכ"ל. וכדברי הרי"ף כתב ג"כ הרא"ש ב"ש"ב דשבת (ס"ו') וז"ל ואע"ג דהדלקה עושה מלוא היה תופס ג"ח בידו ועומד ולא הניחה לא עשה כלום מ"ט דהרואה אומר לזרכו הוא דנקיט ל'. וה"נ אחר רבא הדלקה בפנים והיליאה לחון לא עשה ולא כלום דהרואה אומר לזרכו הוא דאדלקה כיון שלא הדליקה במקום הנחה עכ"ל, וגם עליו תקשה כ"ל, ור"ח'י במהרש"ל על הרא"ש בש"ס דפוס ווילנא שכתב עליו וז"ל דהרואה אומר לזרכו כו' תימה מאחר דהלכה דהדלקה עושה מלוא לא יא' ממילא ולא לריבא טעמא דהרואה וכן מוכח בגמרא ע"ש עכ"ל, גם הטור והשו"ע בס"י תרע"ה כתבו שם הדליקה בפנים והיליאה לחון לא עשה דהרואה אומר לזרכו הוא דאדלקה. אף דהטור והשו"ע שם פסקו דהדלקה עושה מלוא יכבר תמה עליהם דב"ח שם והמג"א סק"נ והט"ז שם סק"א. ונה הב"ח והט"ז שני נביאים מתנגדים בסגנון אחד דהרי"ף והרא"ש והטור והשו"ע סב"ר דהא דקאמר הש"ס אלא"כ הדלקה עושה מלוא הדלקה במקומה בעינן

אינו אלא לס"ד דלא חסיק ארעתי דהדליקה בפנים והיליאה לחון ים חששא דהרואה אומר לזרכו הוא דאדלקה, ע"כ טרח הס"ד למלא טעם ארינא דרבא דהדליקה בפנים לא עשה ולא כלום הוא משום דהדלקה אינה במקומה שמתקו חז"ל והדלקה שאינה במקומה מעבבת. אבל לבסוף שמחזן הש"ס דגם בהדליקה בפנים והיליאה לחון ים חששא דהרואה אומר לזרכו הוא דאדלקה אמרי' דלקוטטא דמילתא רק זהו טעמא דדינא דרבא. ואי לאו חששא דהרואה אומר לזרכו הוא דאדלקה לא היינו פוסלים משום דהדלקה דלא היה במקומה הראויה. והנה הב"ח מסיק שם דנולשון הרמב"ם אינו מוכח כך. וע"כ טרח למחן קושימו עוד באופן אחר כמ"ש המג"א שם בשמו. אבל באמת אינו רואה שם הוכחה בלשון הרמב"ם כיפך דבריו הראשונים. דז"ל הרמב"ם בפ"ד מהל' חנוכה הל' ט'. הדליקו בפנים והיליאו דלוק והניחו על פתח ביתו לא עשה כלום עד שידליקו במקומו, אחר הגר בידו ועומד לא עשה כלום שהרואה אומר לזרכו הוא עומד עכ"ל וסובר הב"ח דמדרבנן הרמב"ם ברין השני דאחז הכר בידו הטעם שהרואה אומר לזרכו הוא עומד. וברין הראשון דהדליקו בפנים לא כתב רק לא עשה כלום עד שידליקו במקומו משמע מזה דס"ל דעיקר הפסול הוא שלא הדליק במקום שנתקנה להדליק ע"ש באורך. אבל באמת אין זה דיוק כלל דהא גם הרי"ף והרא"ש והטור והשו"ע כולם סוברים דל"ך להדליקה במקומה היינו מקום הנחה ע"י לשון הטור והשו"ע רק דסב"ר דטעמא דהך מילתא הוא משום חששא דהרואה. והנה הרמב"ם שם ג"כ עד שידליקו במקומו לא כתב שום טעם בזה ומכ"ל לומר דטעמא הוא משום שינוי מקום. אדרבה י"ל דברין השני דפירש הטעם דהרואה יאמר לזרכו הוא דאדלקה כיון לומר טעמא אהך חרי' דינו בידו דלמה לו לעשות פלוגתא בנחם בין הרמב"ם והרי"ף והרא"ש והטור והשו"ע!

וכר'י להכריח דבר זה מתוך הסוגיא דטעמא דהדליקה בפנים והיליאה לחון דפסול הוא רק משום דליכא הכירה מוכרח אנכי להאריך קצת וממילא רוחא שמעתי: והנה בשבת (דף כ"א ע"ב) איתא ת"ר נר חנוכה מלוא להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לר"ר ובשעת הסגירה מניחה על שולחנו ודיו אחר רבא ור"ך נר אחרת להשתמש לאורה כו'. והנה הגר"א בש"ס דפוס ווילנא מחק תיבת להשתמש לאורה. ולר"ך להבין טעמא מאי. והנה רש"י פירש לר"ך נר אחרת לעשות היכר לדבר עכ"ל. ולבאורה משמע דגם רש"י לא נדים להשתמש לאורה ומש"ה פ"י דנר אחרת לר"ך בשביל היכר. אבל באמת אין זה מוכרח דרש"י גירס' שם לשל מניי' אהא דרב דאמר דג"ח אסור להשתמש לא"ה וז"ל אסור להשתמש

להשתמש לאורה יהיה כיכר שהוא נר מזה וכו' ע"ל. ויחשבו מדבריו דבור דעמאל האסור להשתמש לאורה הוא משום יהיה כיכר שהוא נר מזה וא"כ י"ל דמי"ש דש"י לרי"ך נר אחת לעשות כיכר לדבר הוא פירוש דלרי"ך נר אחת להשתמש לאורה ואינו מוכרח דש"י לא נ"ם כך להשתמש לאורה. וג"ל בעמאל דהגרי"א דל"י מ"י דגרסי' הכא אחר רבא לרי"ך נר אחת ע"כ לית לן למיגרם להשתמש לאורה דהא חיובא לעיל אהא דארי"ה פהלות ושמיים שאמרו חכמים אין מדליקין שכן בשבת אין מדליקין בזהם במטותה בין בשבת בין בחול אחר רבא מאי טעמא דרי"ה קסבר בבתה ויקין לה ומוחר להשתמש לאורה ע"כ. וס"ל להגר"א דהקא שריש רבא טעמא דרי"ה ש"מ דס"ל שומרי ח"כ האיד אחר רבא הכא ולרי"ך נר אחת להשתמש לאורה דמשמע דכלא נר אחת איכא איסורא כיון דהוא ס"ל מותר להשתמש לאורה, ומש"ה מחק הך להשתמש לאורה וגרס אחר רבא ולרי"ך נר אחת וכו' לא. ויקר נר אחת ס"ל אליב"י דרבא דלרי"ך כדי יהא כיכר דהגר"אשון הוא של מזה וראיתי בזה"ל ה"ל חטובה שגם הוא גורם לרי"ך נר אחת להשתמש לאורה אך שם הגירסא אחר. רבנ"ה במקום אחר רבא אי"כ שפיר י"ל דהגר"א לפוס גירסא דגמרא דידן אחר. רבא"י ראה לחזק הך להשתמש לאורה וע"י ברמב"ם ה"ל חטובה בפ"ד ה"ל ח' ש"י וס"ל בימי הסכנה מניח אדם נ"ח בתוך ביתו מצפנים ואפי' הניחו על שולחנו דין ולרי"ך להיות בתוך הבית נר אחת להשתמש לאורה כו' ע"כ. ויחשבו דגם הוא גרס להשתמש לאורה אך י"ל דגם לפני הרמב"ם היה הגירסא רבא כמו בזה"ל ויהי כתוב בלחם להשתמש לאורה, אבל לפי גירסתיו רבא שפיר מחק הגרי"א הך להשתמש לאורה:

וראיתי בחידושי הרשב"א בשבת (דף כ"א) ד"ה אי"ר ידמי' ש"י וס"ל והלכתא כמ"ד אסור

להשתמש לאורה דהא כי אחא רבין נמי אמרה משמ"י דר"י וקבלה מיני' אב"י כו'. ורבא נמי דהוא בתרא הכי ס"ל כדמוכח בסמוך דאמר ולרי"ך נר אחת להשתמש לאורה. ובר"י ז"ל כחכ דההיא אפי' מ"ד מותר להשתמש לאורה מזה דה"ל ליכא נר אחת הריאה אומר לאורכו הוא דאדלקה ואינו מחזור בעיני כלום דהא ודאי מ"ד מותר להשתמש לאורה כל השמים קאמר ואמאי ניחוש לנכנסין ויולאין דיאמרו לאורכו הוא דאדלקה. ועוד ק"ל דש"כ רבא אסור להשתמש לאורה ס"ל דאמרי' לקמן אחר רבא פשיטא ל' נר ביתו יכ"ח נר ביתו עדיף משום שלום ביתו וא"כ חיובא דמוחר להשתמש לאורה עושה נר אחד ועולה לו לכאן ולכאן ומניחה על שולחנו ודיו כדרך שאמרו בשעת הסכנה מניחו על שולחנו ודיו עכ"ל הרשב"א. ודבריו נפלאו בעיני. דמה שהקשה על הר"י ז"ל דלמ"ד מותר

בדפוס של ר' נתן חזקוני בא"טאן פריערקוב

אבינם רי"ף וברא"ש הביאו הגירסא כמו בגמרא דידן אחר רבא לרי"ך נר אחת להשתמש לאורה. וס"ל דהם סוברים דגם רבא ס"ל דאסור להשתמש לאורה. ולעיל רק טעמא דרי"ה פריש ולי' לא ס"ל. וגרסא דהם סוברים דאין סברא לומר דרבא דהוא בתרא יסבור דמוחר להשתמש לאורה אחרי דהלכה דאסור להשתמש לאורה וכמו שפסקו לעיל מיני'. ובדואי טעמא כמו ש"י הרשב"א דמראמי רבין אחר משמ"י דר"י וקבלה מיני' אב"י ש"מ דהלכה כך: **והנה** לכאורה נ"ל להוכיח מתוך הסוגיא כהר"ף וברא"ש דהגירסא הגטונה היא אחר רבא לרי"ך נר אחת להשתמש לאורה. דהנה לעיל הנאמי שטת רש"י דטעמא דאסור להשתמש לאורה הוא משום דא"ס ישתמש הריאה יאמר לאורכו הוא דאדלקה.

אמנם

על איסור השתמשות של הג' . וממילא אי לא הדליק
 נר אחרת עבר רק האיסורא אבל עיקר ההדלקה
 לא נפסלה בבביל כך איכ' א"ש לישא דלריך דנושמת
 רק לכתחילה . אבל אי נימא פגירת הגר'א ובפירושא
 דרש'י והר"ז ז"ל דנר אחרת לריך כדי שיהי' היכר שהיא
 נר של חנוכה דלא נימא לטורכו הוא דאדליק . וממילא
 אי לא הדליק הנר האחרת הא נפסלת עיקר ההדלקה
 כמו כל הני דחיש' שהרואה יאמר לטורכו הוא דאדליק
 וכח'ש לעיל ואיכ' לא הו"ל דרבא לגומר לישא דלריך
 דמשמע רק לכתחילה אבל אי לא הדליק בדיעבד
 יא . והול' ומדליקין נר אחרת ואי לא הדליק לא
 עשה ולא כלום כמו כל הני דחיש' בהו דהרואה יאמר
 לטורכו הוא דאדליק :

אמנם הוכחה זו יס' לרמות , דהנה באר'ם ס' ל"ב
 סעיף ל"ה פסק המחבר וז"ל אותיות השם
 לריך שיהי' כולם בחוך הדף ולא יא' מהם כלל חוץ לדף
 עכ"ל . וכ' ע"ז המג"א בס"ק מ"ז דא"ש ילאו אותיות
 השם חוץ לדף אפי' בדיעבד פסול והביא שכן משמע
 בפסקי מהר"א ס' ל"ב דכתב מורקט לריך משמע
 אפי' בדיעבד . והקשה ע"ז המג"א וז"ל ומ"מ ל"ט
 דאשכחן טובא דלריך משמע לכתחילה כמ"ש הב"ח
 וע"י ס' רי"ט ופ"ק דגטין עכ"ל . וכ' ע"ז הגאון
 רעק"א בחידושי רע"ק על השו"ע דלכאורה קשים
 דברי הטור אהדי דבאר'ם ס' רי"ט כ' דלריך לאורוי
 באפי' עשרה משמע לכתחילה . ובז"ד ס' רע"ד כתב
 מדאמר רבא ז' אותיות לריכס זיון אף דיעבד משמע
 ויתרן וז"ל ולזה נראה ברור דוקא היכא דנקיט לריך
 שהעושה לריך שיעשה כן כמו לריך שיאמר בפ"ג וכן
 לריך שישמע לאזניו זה היה בדרך חיוב מזה שיעשה
 כן ואינו מוכח דמסבב בדיעבד והיינו דכתב הטור
 דלריך לאורוי היינו רק לכתחילה . משא"כ גבי זיון
 דלא נקיט הכותב לריך שזיון אלא דאותיות לריכס
 זיון דמשמע דרך הכשרו דאותיות כן הם וזה גוף
 הכתיבה דאותיות ובלא"ה לא מתבשרי כו' עכ"ל ע"ש .
 ולע"ז י"ל גם בגר'ד כיון דרבא לא אמר לריך להדליק
 נר אחרת דלישתמע דעושה לריך שיעשה כן דאז
 היה משמע רק לכתחילה . רק קאמר לריך נר אחרת
 דמשמע דהכשירא דהדלקה זו של שעת הסכנה דמניחה
 על שלחנו אינה אלא בדרך זה שחש' נר אחרת והיה
 כמו לישא דאותיות לריכס זיון דמשמע דמסבב אפי'
 בדיעבד וה"נ משמע דיעבד וא"כ לא הדליק נר אחרת
 לא עשה ולא כלום . ולפ"ז מוכח אדרבה מלישא
 דרבא כרש"י והר"ז ז"ל והגר"א דטעם דלריך נר אחרת
 הוא מסיס דבלא נר אחרת ליכא היכירא דאז . שייך
 לימור דא"כ לא הדליק לא עשה ולא כלום ופסול אף
 בדיעבד . משא"כ אם טעם ההדלקה יהי' רק כדי
 שלא יכשל באיסור השתמשות לאורה אין סברא כלל
 דא"כ לא הדליק מהא ההדלקה פסולה לגמרי דאפי'

א"ש

אמנם הרשב"א בחידושי כתב חרי' טעמי אחריו הא
 דאסור להשתמש לאורה חדא דכיון דע"י גם בעשה
 במזורה חקט והלכך עשויה כמזורה שאסור להשתמש
 לאורה , ושוד כיון דלמזורה הדליקה איכא משום בזיו
 מזה ע"ש . ונראה דנפקותא רבה איכא לריבא בין
 טעמא דרש"י לטעמ' דהרשב"א . דהנה המעיין בסוגיא
 יראה דהיכא דחששו לשמא יאמר הרוואה דלטורכו הוא
 דאדלקה פסלו חז"ל ההדלקה לגמרי ומש"ה קאמר
 הש"ס בהיה משום ריה ועומד לא עשה ולא כלום .
 דלישא דלא עשה ולא כלום משמע דההדלקה אינה
 מועלת כלל וטריכא דהלקה מחדש והתם הוה עשויה
 משום דהרואה יאמר לטורכו הוא דאדלקה וכן
 בהדליקה בפנים והו"ה בחוץ קאמר לא עשה ולא
 כלום ולפי מ"ל דמסיק הש"ס הוא משום דהרואה
 יאמר לטורכו הוא דאדלקה . הרי היכא דיש חששא
 דהרואה יאמר לטורכו הוא דאדלקה פסלו חז"ל
 ההדלקה לגמרי . ואיכ' אי נימא דטעמא דאסור
 להשתמש לאורה הוא משום דהרואה יאמר לטורכו הוא
 דאדלקה איכ' אם השתמש לאורה נפסל ההדלקה
 לגמרי ולא עשה ולא כלום . אבל אי נימא כטעמ'
 דהרשב"א דאסור להשתמש לאורה הוא משום דמזמ'
 לגמרי או משום בזיו מזה איכ' אם עבר והשתמש
 י"ל דרק איסורא עבד אבל ההדלקה לא נפסלת ע"י כך
 ומעתה ביה דלריך נר אחרת אם לא נגרום להשתמש
 לאורה ובגירסת הגר"א ונימא דהא דלריך נר אחרת
 הוא משום שיהי' היכר שהוא נר של חנוכה דלא נימא
 לטורכו הוא דאדליק ובזו שפי' רש"י והר"ז ז"ל המובא
 בחידושי הרשב"א ממילא אם עבר ולא הדליק נר אחרת
 לא קיים מזה ההדלקה כלל והיה בכלל לא עשה ולא
 כלום . אבל אם גרום להשתמש לאורה ובגירסת
 הר"ף והר"א איכ' נימא דכל עיקר מה דמזכירין נר
 אחרת הוא רק שלא יעבור על איסור ההשתמשות
 לאורה של הג' איכ' י"ל דא"כ עבר עליו ולא הדליק
 נר אחרת עבר רק האיסורא דאסור להשתמש לאורה
 של הג' א"ל ! עיקר ההדלקה לא נפסלת בבב"ל זה
 והנה בניטין (דף ט"ו ע"א) אהך מהני' דהמביא גט
 ממדי' כו' פריך הש"ס הא תו ל"ל הא חגי ל"י חדא
 זימנא הנוביא גט מאר' לריך שיאמר בפ"ג ובפ"ג
 ומצינ' אי מהיכא הו"ל לריך ואי לא אמר כשר קמ"ל
 ע"ש . משמע מזה דלישא דלריך מושמע רק לכתחילה
 וכן כתב רש"י בהדיא בברכות (ד' ט"ו ע"א) ד"ה
 אלא ר' יהודה לכתחילה קאמר כו' וכל לריך לכתחילה
 משמע הא דיעבד שפיר דמי עכ"ל ע"ש . וע"י ב"ח
 אורח ס' רי"ט אהך דלריך לאורוי באפי' עשרה .
 ואיכ' בגר'ד דרבא אמר לריך נר אחרת משמע מלישא
 דרק לכתחילה לריך . ומעתה אי אמנא בגירסת הר"ף
 והר"ש דגרסי לריך נר אחרת להשתמש לאורה איכ'
 כל עיקר של הנר האחרת לריך רק כדי שלא יעבור

ברש"י על ר' חנק' העניך מאר'סן פיעשקוב

אם השתמש בהוא עש הנח"ל דרך איסורא עבר
אזכר ההדלקה אין נריך שפסל בשביל זה:
ע"ב נלע"ד דגם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דגרסי
בדברי רבא נריך נר אחרת להשתמש לאורה
זכ"ס הם יפרשו כח"ס הר"ז וזל המונח במדושי הרשב"א
דכוונת רבא דל"ך נר אחרת להשתמש לאורה כדי
שה"י היכר שהוא נר של חטובה. ואף אי נימא דהא
רפסקו דאסור להשתמש לאורה אינו בשביל שה"י היכר
שלא נאמר ללרבו הדליק רק העש משום דדמי
לחטובה או משום ביזוי מצוה, היינו משום דנשאר
ויחזי כיון שמדליק במקום הקבוע להדלקה לא חיי"ו
כלל שיאמרו ללרבו הדליק במקומו הקבוע מוכחה
עליה דנ"ח היא והא דאסור להשתמש לאורה הוא
איסורא אחריתי משום טעמא אחרתא ומש"ה אם
עבר והשתמש לאורה עבר רק איסורא אבל לא פסל
ההדלקה בשביל כך. אבל הכא בשעת הסכנה שמיחה
על שלחתי אם לא ידליק נר אחרת וישתמש לאורה
מלבד האיסור שיטעור להק דסברי דנ"ח דאסור
להשתמש לאורה עוד יפסל ההדלקה לנמרי משום
דהרואה שיראה הנר על שלחנו ולא במקומו הקבוע
יאמר דלא נ"ח היא כלל רק ללרבו הוא דאדליק
וממילא הדין כמו בכל הני דאיכא כך חששא דהרואה
יאמר ללרבו הוא דאדליק דהדין דלא עשה ולא כלום.
ומעשה אין נפקותא לריגא בין גרסת הגר"א לגרסת
הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דכו"ע ס"ל דהכא
נריך להדליק נר אחרת שלא יאמר הרואה ללרבו הוא
דאדליק וממילא אם לא הדליק נפסלה ההדלקה לנמרי:
ובענינה אחרי שהעלתי דלכו"ע טעמא דרבא
דבשעת הסכנה שמיחה הנ"ח על שלחנו
נריך נר אחרת כדי שה"י היכר שלא נימא ללרבו
הדליק. ואם לא הדליק נר אחרת לא עשה ולא כלום
וההדלקה פסולה. משה"י יש להוכיח דגם הא דהדליקה
בפנים והוליא לחן הפסול הוא ג"כ משום דאחרת
ללרבו הוא דאדליק. והנה בשבת (ד' כ"א ע"ב)
אימא ת"ר נר חטובה מצוה להניחה על פתח ביתו
מבחוץ אם ה"י דר בעלי מניחה בחוץ הסמוכה לר"ה
ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו אמר רבא נריך
נר אחרת להשתמש לאורה ע"ש. ולכאורה קשה מג"ל
לרבא לחדש דבר שלא נשנית בבבלייתא. ונפרט
דבבבלייתא מובאר שהיא מניחה על שלחנו ודיו
ומלשון ודיו משמע כדי בהנחת השלחן לבדו וא"כ מג"ל
לרבא לומר שאינו די בלי נר אחרת. ונלע"ד דהנה רש"י פי'
בשעת הסכנה שה"י להם לפרס"ם חוק ביום חידם שלא
יבטל נר אלא בביה ע"ז שלהם וכן פי' החי"ט ד"ה
ובשעת הסכנה. אמנם ה"ס' בשבת (ד' מ"ה ע"א)
הור"ה מקמי פירשו בשעת הסכנה שזו על המצוה
שלא להדליק נר חטובה וכן פי' הר"ן בהלכות וכן
פירשו הטור והשו"ע בסי' תרע"א פ"ג. וז' הנ"ח

שם דמשה' מילתו בפרש"י מביא דק"ל דאם לא ה"י
גזרה על המצוה למה הנניסו חכמים אותנו בספק
סכנה. אבל אם היה גזרה על המצוה אי"ש דהא
בשעת השמד אפי' אעדיקתא דמבאלי מליוס שלא
לשנות ומש"ה לא רצו לעקור המצוה מכלל וכל רק
שינו להניח את הנ"ח על השלחן דבזה אין המצוה
נעקרת ע"ש. [ושי' במדושי רש"י בסי' תרע"א שהק'
על הכ"ח מהא דיו"ד ב"י קניז דמבאר דעל עשה
אפי' בשעת השמד יעצבו ואל יחרגו, ולענין נראה
דל"ך מזה על הכ"ח ד"ל דזה רק ביחידים אבל לבעל
עשה מכל ישראל העמידו חכמים דבריהם ולא רצו
לבעול מפני סכנה ודוק] ומעשה אי"ש הא דחדש
רבא דנריך נר אחרת להשתמש לאורה דהא לפי מה
שהעלתי דאם לא הדליק נר אחרת איכא חששא דהרואה
אומר ללרבו הוא דאדליק ואז ההדלקה פסולה לנמרי.
וא"כ אם לא הדליק נר אחרת מה הועילו חכמים
בהקנתן הא גס אם מדליק על שלחנו כיון דאיכא
למימר ללרבו הוא מדליק נעקרת מצוה ההדלקה לנמרי
ובשעת גזירה על המצוה לא רצו חכמים לעקור כל
המצוה. ומש"ה קאמר דנריך להדליק נר אחרת וזו
ה"י היכר דנ"ח היא. ומה דקאמר הבבלייתא ודיו יפרש
שאין חובה עליו להניחו דוקא על המקום שהקני חז"ל
משום דגם אם משנה המקום לא נעקרה המצוה בשביל
זה וא"ש. והנה זה רק נימא אי נימא דבהדליקו בפנים
והוליא לחן דק"ל דלא עשה ולא כלום וההדלקה
פסולה הוא משום דליכא היכרא וא"כ הכא שמדליק נר
אחרת ואיכא היכרא לית לן בה, אבל אי נימא
דבהדליקו בפנים והוליא בחן טעם הפסול הוא
משום דשינה מקום ההדלקה ושינוי המקום פוסלת
ומעבדת אחת תקשה דבמניחה על השלחן שאינה
מדליקה במקומה הא ההדלקה פסולה אי"כ מה הועילו
חכמים בהקנתן הא המצוה נעקרת לנמרי ומה מיקן
רבא בזה שמנריך להדליק נר אחרת נהי דיתקן שלא
תפסל ההדלקה מטעם הרואה שיאמר ללרבו הוא
מדליק הא אחי תפסל מטעם דשינה מקום הקבוע
להדלקה דגם בזה לא עשה ולא כלום אם נפרש
דבהדליקה בפנים והוליא לחן הפסול הוא מטעם
שינוי מקום. ומש"ה י"ל דהרי"ף והרא"ש אחזו דלהמקנה
טעמא דהדליקה בפנים והוליא לחן הפסול לאו משום
דהדלקה שלא במקומה היא. דבאמת בשביל זה לא
יפסל ההדלקה דקביעת מקום אינה אלא להמחילה
למצוה ומש"ה בשעת הסכנה שאי אפשר להדליק
במקומה לית לן בה ומניחה על שלחנו ודיו, רק
שלא נימא ללרבו הוא דאדליק ותפסל ההדלקה בשביל
זה בא רבא ויתקן שידליק נר אחרת:

בבבלייתא לפי מה שהעלתי מפורש ה"ס' קושית
המנחת חינוך דבאמת גס ב"ח הא
דהדליקה בפנים והוליא לחן אין טעם הפסול משום
דהדלקה

באמת הדבר נוח דהא קי"ל כבשה אינה זקוק לה אי"כ אם השתמש אחר ההדלקה בהניח לא גרע מאלי כבשה לגמרי דגם כן ילא ידי חובת ההדלקה. ורק בשעת הסנה שמדליקה על שלחנו דבאותה רגע של שעת ההדלקה ליכא היכירא בזה שפיר כ"י רש"י ולדרך נר אחרת להיכר או בה"י מופס גי"ה או בהדליקה בפנים והולאה לחוץ בכל הגי ברגע ההדלקה ליכא היכירא בזה אמרי' דההדלקה פסולה. משאי"כ היכא דההדלקה ה"י כדינה אם השתמש אי"כ לאורה אף דע"י זה ליכא פו היכירא מ"מ לא גרע מאילו כבשה. ועי' בב"י בס"י תרע"ה בסוף ד"ה ומ"ש מ"מ לריך שדליקה כו' מה שהביא בשם מהר"א. ולפניו דבריו שם לריכס עיין וד"ק:

צבי אריה צ"ב בהגאון הגדול ר' משה בצלאל נ"י לוריא המופקד.

סימן י"ז

ב"ה קווארד

(א) **בא"ה** כ"י תרע"ג ס"א. ויש מי שמחזיק בתשמיש של קדושה. ובמ"ז ס"ק ד' הקשה אי"כ איך מותר להדליק בשמיים הפסולין בשבת יחוש שמה ילמוד אלל הגר חנוכה ושמה יגיד. גם הקשה הא ליכא היכיר שזה לגי"ה —

ולפענ"ד נראה להסביר טעמא דבהע"ט דמותר תשמיש קדושה. עפ"י מ"ש הב"י סי' תרע"א בטעמא דחוששין לחשדא משום שיש בו חסרון כים והמג"א שם ס"ק י"ב כתב דבתפילה גמי איכא חסרון כים. דאדכרי' והכי בטיל ל"י משוקא וע"ש מה שח"י. ולפ"ז דעכ"פ סוברין שיהיה דהסבירא דחסרון כים סבירא אלימתא היא טוב שפיר י"ל רכ"ז בתשמיש הרשות יתקדו אותו אבל כדילמוד אלל הגר חנוכה טוב חזינן שמבטל חסרון כים מוחמת הלימוד וקיום מלות התורה טוב לא יחוס על ח"כ גי"כ לבטל מלות ג"ח. ובדואי הדליק ולמוד אללו ושוב ל"ק קושית הט"ז דאין לו היכר דאדרבה ע"י הלימוד יש לו שפיר היכר. וכ"ז בחול אלל בשבת דאסור במלאכה ושוב ע"י הלימוד אין לו היכר שמבטל כיום לקיום המלות טוב אסור ללמוד כגדו משום היכר דיתקדו שמבטל מלות ג"ח משום חסרון כים וא"כ שפיר מותר להדליק בשבת שמיים פסולין דמורה בהע"ט דבשבת אסור אף בלימוד כנ"ל:

וי"ז רח"י לסבירא זו מדברי החו"י (דכ"א ע"א) ד"ה ומותר שכתבו מדקאמר רב בין בשבת ע"כ דבשבת משום שמה יטס, וע"כ דמותר להשתמש לאורה. וקשה לכאורה מנין דמותר להשתמש לאורה אף תשמיש חול לרב מדאמר בין בשבת דלמא באמת תשמיש

דהדלקה במקומה צע"ן. דהדלקה במקומה אינה אלא לכתחילה ולמנוח. רק טעם הפסול הוא מבוש חששא והרואה שאמר לזורכי הדליק וזה לא שייך במעורר המקדש דליכא למימור בזה לזורכו הוא דאדליק דהא אסור ליהנות מן ההקדש ואיך יכתוש בהמורה, ואף דגם בנ"ח אסור להשתמש מ"מ חיוש' להרואין שאמרו לזורכי הוא דאדליק היינו דהרואין יסברו שאין זה גי"ח כלל. אבל במורה הא כו"ע ידעי' שהיא מעורר המקדש וליכא למימור כלל לזורכו הוא דאדליק דאיך ישתמש במעורר המקדש, מש"ה מותר להולאה ולהדליק דההדלקה במקומה אינו מעכב:

ורפנ"ש יתבאר היטב דברי הראב"ד בהשגות שם בפ"ט מה' ביאת מקדש הל' ז'. דאחא דכ' הרמב"ם דאם הולאו את המעורה לחוץ מותר לזר להדליקה כתב הראב"ד וי"ל א"א הפלוג כשאמר מותר לזר להדליקן אלא שאם הדליקן כשרות טב"ל. וכ' ע"ז הבי"ט וי"ל וטעמו של רבינו דכיון דלאו עבודה הוא מיערף גמי שרי כמו שחטט שהיא כשרה צורים טב"ל. ולפמ"ש נראה לי דגם הראב"ד יורה דהשע"ט ודיוט כיון דלאו עבודה היא מותר לזר אפי' לכתחילה להדליק כמו בשחטט שהיא כשרה צורים רק השיג על הרמב"ם בזה דמשמע מדבריו דמותר לכתחילה להדליק שלא במקומה, וע"ז השיג דלא גרע מעורה מנ"ח דאף דגם בנ"ח אין ההדלקה במקומה מעכבת ואם הדליקה שלא במקומה אינה פסולה מ"מ לכתחילה מזה להדליקה במקומה וא"כ במעורה גמי אף דאם הדליקה שלא במקומה כשרה מ"מ לכתחילה צע"ן הדלקה במקומה וא"כ אין מחוץ במ"ש מותר לזר להדליקה דמשמע לכתחילה:

אמנם מה שיש לעיין למה ל"י להרמב"ם לזייר הדלקה בזה שהולאו המעורה לחוץ הא י"ש לזייר שטעו בזה ארור והור שומד בעורה ואוחו בהלכת הפחילות ומדליקן. ועי' רמב"ם פ"ב מהל' שחטט הל' ג' ש"י ולא בהמה וח"י בלבד אלא כל החולין אסור להכניסן לעצרה אפי' בשר שחטט ופירות ופת כו'. ואולי ס"ל דלאו דוקא מירי דאכילה אלא כל דבר של חולין בכלל האכילת ומש"ה בבת כזה שאינה כלי שרת הוה חולין בעורה ועי' ב"ב פ"א ע"ב תורה דילמא ובמל"ח פ"ב מהל' שחטט הל' ג' וד"ק:

עוד אחת ישיר דלפ"מ שהפלתו בשיטת רש"י דהא דאסור בנ"ח להשתמש לאורה הוא כדי שיהי' היכר שהוא גי"ח דאם משתמש בזה ליכא היכירא אי"כ לפנ"ש לעיל דהיכא דליכא היכירא כמו בה"י הופס גי"ח ושומר או בהדליקן בפנים והולאו לחוץ ההדלקה פסולה לגמרי. וא"כ אם השתמש לאורה של הנ"ח י"ה פסולה ההדלקה לשיטת רש"י ויכ"י לריך הדלקה מחדש, ודבר זה זר הוא לכאורה. אמנם

תשמיש חיל אסור לרב ורק תשמיש קדושה מותר דאין בו
ביווי מטה אבל תשמיש חול לגמרי אסור. ושייך שפיר
שחל יטה כשישתמש תשמיש קדושה, ולהגדיל ניחא
שפיר דאי ניחא דתשמיש חול אסור טוב ע"ז
גם הטעם משום היכר. וא"כ טוב יהיה דנאמר דתשמיש
קדושה מותר היינו רק בחול דבזה ליכא למחשדי
שחש על חסרון כיס דהא אינו טוסק. בשיק ולומר.
אבל בשבת אף תשמיש קדושה אסור דאין לו היכר.
ושב ע"כ דכל תשמיש מותר. ולא חשש לאין לו
היכר. ודו"ק:

ובגוף הדבר שכתב רש"י ז"ל דאסור להשתמש
לאורה יטהי' ניכר שהוא גר תבוכה והפני'
מקשה אחי לא כתב עינא משום ביווי מטה או
בגדיו יטהי' דומיא דמטרה עיי"ש. נראה עפ"י
שחשתי מאי כסס כ"ק אדמור' מנור וזל"ה. בעל
שפת אחת ז"ע. ליישב דברי הרי"ף התמודין
דסובר דאחר זמן מוטו מותר להשתמש לאורה. וכן
מבואר בב"י חרע"ב ס"א, והרשב"א הקשה ע"ז
א"כ טוב איך מותר בשמיים פסולין משום דאסור
להשתמש לאורה ניחוש שישתמש אחר זמן מוטו ושחל
יטה. וט' כבוד קדושה אדמור' זל"ה. דהנה מה
שמוחר להשתמש אחר זמן מוטו הוא עפ"י כל הטעמים
אי הטעם משום ביווי מטה פשיטא דאחר זמן מוטו
ליכא ביווי מטה וגם להטעם משום היכר. טוב אחר
זמן מוטו כשישתמש. ולא קודם ג"כ יט היכר דאס
לא הי' יטה הי' משמש קודם לכן. ואי רלא הי' [לו]
להשתמש מקודם א"כ למה מדליקו מקודם. וכ"ז בחול.
אבל בשבת יהיה דמטעם ביווי מטה ראוי להחיר
להשתמש אח"ז מטה. אבל מטעם היכר אינו יכול
להשתמש אף אחר זמן מוטו דאחריו בלא הי' לו מה
להשתמש מקודם רק אח"כ. ומוכרח הי' להדליק
מקודם דהא בשבת אי אפשר להדליק וא"כ בשבת אף
לדעת הרי"ף אסור להשתמש אחר זמן מוטו. ע"כ
שחשתי:

ולפי'ז טוב מוכרח רש"י ז"ל לומר הטעם משום
היכר כיון דמותר בשבת משום אסור
להשתמש לאורה. ולא חיישין שישתמש אחר זמן מוטו
ושב יט חשש שחל יטה. ע"כ הטעם דאסור
להשתמש לאורה משום היכר. ושוב גם אחר זמן
מוטו אסור להשתמש בשבת. ושפיר מותר בשבת.
וממילא מוכרחין שפיר דבריו שכתבתי לעיל דתשמיש
קדושה ג"כ אסור בשבת להשתמש כיון שאין לו היכר
וכדל' דהא בלא"ה אסור במלאכה:

עוד י"ל בדברי רש"י ז"ל למה דמבואר בדבד
הובא בשם הפסיקתא. פתילות ושמיים
שאמרו חכמים אין מדליקין בשבת. לפי שאין מדליקין
בסם במקדש. ובסם בעיר זקני בגאון ז"ל בספר

ובהכ"י יט ליישב דברי הירושלמי סוף תרומות דמי
שאין לו שמן מולין מותר להדליק בשמן
שריפה. וכן פסק הרמב"ם פ"א הי"ח דתרומות.
והמשל"מ הו"ק פ"ב דתרומות הקשה ע"ז אי ניחא
מזות לאו ליהנות נחתו אף שלא מדחק יטה' מותר
עיי"ש. ולהגדיל ניחא שפיר, דשיקר הטעם משום
מלאכה. והיינו לוידן דאסור להשתמש לאורה. וכ"ז
כשאין לו שמן אחר. אבל כשיש לו שמן אחר טוב
אסור להדליק דהא אי אפשר לו ליהנות ושוב אסור
לשרוף התרומה עמאה כדל':

(ב) **בזה** שמקשין על דברי הטור ס"י חרע"ב שכתב
דלא חיישין שמכבה יחזור ודליקנה.
כיון שאף בחול אם כבהה אין זקוק לה ומקשין א"כ

אבל חוששין שדיליקה שנינו לגמור המלוה, וישכח שהוא שבת ולא יהי טעם בדמי. אבל ר"ה דסובר ככתב זקוק לה והוא אמר שם בסוכה (דף מ"ב), דר"י סובר חטאת העוף כו' והיו טעם בדבר מלוה אף דלא רמזי עלי' שוב לדידי' כשישכח שהוא שבת היו טעם בדבר מלוה, לכן לא חייש שיחזור וידליקנה ודוק: שמראש יהודה לייב חופיק הגיל.

שפתי ישנים

סימן יח

(חשך מחלק ר' סימן ט')

חידושי כת"י על שו"ע יו"ד מהנאון שר
התורה מרן ישראל יהושע וצ"ל אבר"ק
קוטנא (נעתק ע"י הרב וכו' ר' רפאל
זאב ג"ר ר"מ דפה).

א) שם (סימן א' סק"ד), והעד עלמו מותר לאכול הרב בעל מליץ תמה ע"ז מהא דאמרינן בכתובות (דף מ"ד) בשני שטרות היוצאין על שדה אחת ביטל שני את הראשון, ופליגי אחראי מ"ט דפרס אמר אורו' אורי' ל"י ר"א אומר אחראי מחלי' לשיעבודא ואמרינן מ"ב אורועי סהדי דלמאן דס"ל אורי' ל"י שטרות שיש לו שחתימים בהם עדים אלו בעלים, כיון דהוא עלמו מידה שחתמו בקר. ולמה לא אמרינן כיון דלא הוילעו לפסול עולמית ומהני תשובה כשרין לשאר עדות כמו הכא דאף אוחו עד מותר לאכול משחיטתו, גם הפר"ח הזה על המהרי"ק מנין לו זה:

ו'פ'ע"ד דברי המהרי"ק יסודתם בחר"י קודם מדברי הרא"ש בפ"ב דיבמות ג' ע"ד דמוכר דמבואר שם בדבריו בעדים שראו באשה דבר מוכר הרי היא אסורה לבעלה, ואם הבעל בעלמו דאם דבר מוכר לא נאסרה עליו, הא קמן דלא אמרינן דשו"י אנפשי' חדא' אלא באם אמר על דבר מוכר, אבל בראה דבר מוכר כיון שאין הדבר מוכר בעלמו אומר את האשה לבעלה אלא שעי' דבר מוכר יש לנו חשד שזינתה אבל אין הדבר מוכר אורכ בעלם. לא אמרינן שוי' אנפשי' חדא', וה"ל בשחיטה אין המעשה השחיטה ששחט פ"א אורכ בעלם השחיטה השני' אם ישחוט כהונן, דישאל מוכר באחרים רואין אותו כשר, אלא דאם נחשד פ"א אמרינן דאפשר דיעבור גם פעם אחת להאכיל דבר איסור אבל השחיטה הא' אינו אורכ בעלם השחיטה הב' לכן לא אמרינן שוי' אנפשי' חדא' ודמי' ממש לערי

ז"ל דייק רבא דר"ה ס"ל מותר להשתמש לאורה ודאסר בבבא, דילמא סובר אסור להשתמש לאורה זק כיון דזקוק לה טוב חיישין שיחזור וידליקנה. שפיר חייש ג"כ בין בחיל בין בשבת, דהא לשידליקנה בשבת יחלל שבת וקובי אף שאין לו שמן אחר אסור. יחלל רק אסור בשם לו שכן אחר כחש' הפ"י: **ו'נראה** לפענ"ד. דהא גוף החשש בחיישין שיחזור וידליקנה הלא הוא משום סכנה דמלוה, וכמו החשש שמא יעבירו, והלא כתבו התוס' ר"ה (דף כ"ט) ונסוכה. דלהכי ל"ח שמא יוליאו משום שיהי' לו היכר עי"ש, אי"כ כאן אמאי יחוש שמא יחזור וידליקנו בשבת הא יש לו היכר, ובשלמא אם מותר להשתמש לאורה שייך שיטה כמו דמבואר (בדף כ"ג) בשמן שריפה מותר שמלוה לבערו שמא יטה' אבל אי אסור להשתמש לאורה ואינו רגיל בנר אמאי יחוש שדיליק הא יש לו היכר מלך המלכה, אבל נראה דהא גם בנר דשמא יעבירו יקשה אף כתבו בתוס' דהולאה יש לו היכר מינה כשיזכור שהוא שבת ושכח המלכה שייך לומר דהולאה לא ישכח שיש לו היכר אבל אמאי לא יחוש שישכח שהוא שבת מלך הערדא. וקובי יש לחוש גם לשמא יוליאו שאין לו היכר, אמונ' הלא הקשו הראשונים במה דחיישין שמא יעבירו הא אף [א'] יעביר היו טעם בדבר מלוה. וכיון הדבר שכתב זקני הגאון ז"ל בס' פ"ס סוכה מ"ב, דכיון שמוכר שהוא שבת וטעם במלכה היו קרוב ל"ד, ובפ"י כ' רש"י ז"ל סוכה מ"א בשבת והולא הולוב היינו בשבת שהוא שבת ע"ש, וממ"ז ביחא אי' ישכח שהוא שבת היו טעם בדמי' ופטור, ואי שבת רק המלכה ומוכר שהוא שבת טוב יש להולאה היכר:

ובמבואר נראה שפיר ליישב דברי הטור דחיישין כאן שישכח שהוא שבת, ולי"ק דהוי טעם בדבר מלוה למה שכתבו התוס' בסוכה (מ"ב). דס"ד דר"י סובר דמלמא דלא רמזי לא אמרינן טעם בדבר מלוה פטור קמ"ל אבל לדין מבואר בתוס' שם דלא אמרינן טעם בדבר מלוה במלמא דלא רמזי ע"ש. אי"כ לפ"ז מה דכנתה זקוק לה נראה דהוא משום דלדין דומי' דמטורה, וכן נראה מדברי המפרשים והנה במטורה כשכנתה ומדשנה הלא אין לדין דוקא שיהי' הכהן המדליק בראשונה שדיליקה שנית וכ"כ לא מנינו בנ"ח כשכנתה שיהי' הוא בעלמו לדין להדליק שנית. דהא רק הדלקה היא המלוה החיונית ורק שגרי' שיהי' דולק אח"כ כל הזמן, ומה לי נוי שגדליק. דהא אף אי נאמר דהמלוה לא נגמרת עד שהדליק כל הזמן. אבל הלא גם במילה מל ולא פרע כאלו לא מל, וככ"ז אין לדין שהמל יהי' דוקא הפורע וקובי מה דזקוק לה לא היו דוקא מלמא דרמזי עלי' ומילא לא היו טעם בדבר מלוה, ודייק הטור שפיר דע"כ אין זקוק לה, דניחא דלא רמזי עלי' דוכא.

הרמזים ז"ל צ"ה מהל' פסולי המוקדשין דאין לו מחשבה וכו' דבט"ז בעינן מקרובות כעין פנים נראה דנשחיתות קטן ליה זה משום מקרובות ט"ז רק מדרבנן, ואפי"ז דבט"ז מובחר דקטן יהודע בטיב ט"ז אוסר י"ן במגעו בהלל, י"ל דאין רק מדרבנן דקטן י"ב לו מחשבה כשניכר מהוך מעט מדרבנן: **ובזה** אפשר לומר בזה דפסק הרמז'ל בקטנה שזינחה ברגון נאסרה על צעלה, והמנהי עליו דהא בירושלמי פ"ק דסוטה אמרינן פיתוי קטנה אונס, וכן בש"ס דין צ"ה דבט"ז, ולפמ"ש נראה דה"ל דס"ל להרמז'ס דהא דפיתוי קטנה אונס היינו שאין לה דעת ומחשבה לעבירה וה"ל כזינחה בלא דעת, וכיון דקיימ"ל דמחשבתו ניכרת מתוך מעטו מדרבנן איה לן, א"כ ה"ז קטנה שזינחה ברגון מדרבנן היא דנאסרה, דמדרבנן י"ב לה מחשבה, וא"כ ל"ק כלל מהירושלמי דהתם אקרא קאי כמובאר שם, וכן מ"ה דבט"ז דישראל מותר לשא' קטנה, ולא חיישינן שחא תהפכה עליו כיון דמלאווייתא לא מיהסרה לא חיישינן לספיקא הארבעו בזה ואכ"מ, עכ"פ נראה לכאורה דקטן אין לו מחשבה לאסור שחיטתו משום מקרובות טכ"ס, וללקוח עליו מדאורייתא, א"כ נראה מדברי הרמז'ל דאף גוי שאינו טע"ז אוסר מדאורייתא, ואפי"ז דכ' צ"ה שא"ה דמשום לחא דע"ז פשטה מורה סייג לזכר' ואסור כל שחיטה נכרי אף שאינו טע"ז כמו בלל', דלא תהחנן דאסור משום כי יסור בנך מאחרי, וא"ה אוסר אפי"ן סרים או עקרה ואילוליות דמשום כי יסור עשהה מורה סייג לאסור כל מיני חיתון אף שלא יסור בנך, וס"ה צ"ה אפי"ן דמשים לחא דע"ז נאסר מ"מ עשהה מורה סייג לאסור כל זכינחה נכרי אף שאינו לאילול' ורק לענין טומאה משאוי ס"ל להרמ"ז ז"ל דכיון דמשום לחא דע"ז נאסר וטומאה כ"ז אינו מדאורייתא א"כ גם שחיטת נכרי אינו יטמא מדאורייתא, אבל לענין אוסר אכילה אוסר, ע"כ לענין כיסוי דם לא מקרי שחיטה דבזה שחיטה שא"ר ל"ש שחיטה ולענין או"ב מקרי שחיטה אף שמוכר ט"ז:

אך קשה דבתוס' חולין פ' או"ב מובאר דנכרי ששחט מותר לשחוט אחריו ולדעת הרמז'ל דשחיטה נכרי אינה מטמא דלאו נבילה הוא ולא גרוע ממקרובות א"כ נכרי ששחט אחרי ישחוט אחריו ישראל, והתם ר"מ קהני לה ור"מ ס"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה ומש"כ הפר"ח דלענין אוסור אכילה מקרי נבילה ולענין טומאה לא מקרי נבילה המהני שזה נגד הש"ס (י"ג ע"ב), דפר"ך פשיטא כיון דנבילה היא מטמאה ולהפ"ח הא הוא בכלל נבילה ולא לענין טומאה, עכ"פ לפי המכואר בדברי הרמז'ס ז"ל דשם שחיטה על שחיטה נכרי לטהר מידי נבילה קשה הך הו"ו דאורייתא, ואולי י"ל דלרבי"ב ס"ל דמקרובות טכ"ס מטמאה ביהלל דאחש

לעדי דבר מוכר שזכרנו משא"כ צדקות הנה"כ אל תשה רשע עד אפי"ן בהעיד אח"ה אין מקבלים דנה עדיף מלן מקרוב דקיימ"ל אף [בלל'] נחשדו למסקר לא מהימנין וס"ה בגלן מרומי' איהנכו כ"י דלא מהימנין וגם פסול מלך ניה"כ וכיון דמטמא העדות שהעיד פטס א' בטקף פוסל בלחמה העדות האחרת הר"ז כמורה על דבר ברור אבל בשחיטה אם יבחיט פטס ב' כהוגן שחיטתו כשירה, ולפ"ז נראה דאם העד איננו שמומר אוכל נבילות להכעיס ור' בודאי אמרינן שיהא אכס"י חר"א כיון שג"י המעשה הרע שלו אוסר בהחלט דמומר אוכל נבילות להכעיס אף בזה"ס רואים אוסר כדלקמן ס"י ב' רק באוכל נבילות לתחבון מותר איתו העד לאכול משחיטתו:

ובהכי נראה דברי הרשב"א הובא בב"י ח"מ ס"י ל"ב, דהמורה שהוא חשוד מקבלין ממנו שבוטה וכי מה בין זה לעדות, ולפמ"ש נראה דשבוטה הא דחשוד פסול אינו פסול בהחלט רק כיון שער פטס א' על אוסר אפשר שיעבור פ"א על אוסר שבוטה וישבט בטקף הא אילו ידעינן שיבט בלחמה מותר להניחו ליבט אין האוסר הראבון שער פוסלו בהחלט משבוטה שני רק דחשדינן איהו פן יעבור עוד פטס אחד ולהכי ל"א הודאת בע"ד, ומותר לקבל שבוטה ממנו, משא"כ בעדים וכמ"ש, כנ"ל ברור בס"ד:

(ב) **שם** (ס"מ ב' סק"ה), שחיטת טכ"ס נבילה, דעת הר"מ ז"ל לאסור מקרא לך ואכלת, ומדבריו בפי' האשניות נראה דטכ"ס אוסר משום לחא דע"ז, ולפ"ז כיון דק"ל בזה"ש לע"ז דמיקרי שחיטה לענין או"ב דהאני שחיטתו לטהרה מידי נבילה אף שחיטת טכ"ס ואפי"ן טע"ז מקרי שחיטה לנכין או"ב וראיתי להרב בעל הב"ש שכ' דיש להחמיר ולחוש לדעת הרמז'ל בנוי שאינו טע"ז לענין טע"ז ולפ"ע נ"ד לדעת הרמז'ל דאין מטמא במשא מו"ל"א גם בנוי טע"ז יש להחמיר באורי' שלא לשחוט אחר שחיטת גוי לדין דקיי"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה אף מדרבנן הרמז'ל שג' נכרי ששחט אפי"ן שחט בפני ישראל בסבין יפה ואפי"ן ה"י קטן שחיטתו נבילה ולוקה על אכילה, מה"מ: ממש להדיא דאף גוי שאינו טע"ז:

וראיתי להרב בעל הב"ש שדחה זה דמ"ש הרמז'ל ואפי"ן קטן היינו ביודע בטיב ט"ז דאסור משום חשד הקרובות מה"מ ולוקה משום הקרובות ט"ז, ולפ"ע נ"ד דנראה דקטן השוחט לא מיהסר מדאורייתא דקיימ"ל בחולין (דף י"ג) דקטן אין לו מחשבה ואף במחשבתו ניכרת מהוך מעטו אין לו מחשבה דאורייתא לכן הוכח דקיימ"ל טולה בדרוס ובחטה בגלון פסול עיי"ש בחו"ס דאפי"ן אחר בפירוש ששוחט לבס' קדשים לא מהני, וכ"ז מדברי ברמז'ס ע"ר ר' חנוך חנניך זאלמאן פיינשטקוב

רחמקם למת איכ יל דלא מהי לעזי אפי' לטער
מדי נבילה והא דקיייל צפ' אויב דשחט ראשון
לעזי אסור לשחוט אחריו מקרי שחיטה אפי' שחט
לעזי היינו לדין דלא קיייל כריב'ב. ומהי' פסק
הר"מ דשחיטה עכ"ס שם שחיטה עלה לפירה מדי
נבילה, ואפי' בעעזי. ומי' לעזין דינא לא קיייל
כר"מ ז"ל בהא. דכל הפוסקים וולח' חולקים עליו.
דגם הר"מ בעלמו לא החליט כן וכן הסכימו האחרונים
ז"ל וכן עיקר: (הפסד יבא א"ה).

סימן י"ט

תשובה כתי מהרב הגאון המפורסם הגטות
בקשית צבי הירש ז"ל האבד"ק קאוונא

ב"ה ד' פ' בא תרס"ט קאוונא.

כבוד ידיד הרב הה"ג איש חסידות דירא
וחרד דבר ד' באמת כו' וכו' כש"ת מו"ה
יואל אשר קליינמאן ג"י בעיר
ווארשא יע"א. שוכמ"ס.

אחד שהי' מחביו היקר לנכון הגיעני. ומה

שהקשה כח"ס בירושלמי [רפ"ז]
דבטעות ד'א"ת התם הקדים לו שכתו ברא נכבד
וקשיא הא אין שכירות משלמת אלא לנסוף וגם
בשכירות קיייל דאיא פורע תוך זמנו כרמ"א ח"מ
[ט"ה סי'א] ואמאי לא יפול השכיר בלא שבועה עכ"ל.
והנהגה דלק"מ בהקדים דברי הש"ס ב"מ [ק"ב ט"ב]
דברי מינה מר' ינאי שוכר אומר נתתי ביומא דמשלם
זימניה ומשכיר אומר לא נטלתי מי עבד אינש דפרע
ביומא דמשלם זימני' או לא איל ר' יוחנן חתימה שכיר
בזמנו נכבד ונטול שכיר הוא דרמי רבנן שבועה עליה
משום דנכבד' טרוד בפועליו אבל הכא שוכר מהימן
בשבועה. וכבד ע"ז שם בשעמ"ק וז"ל קשיא לי הכא
וכי ענין השכיר יומא דמשלם זימניה הוא והלא לאחר
השלמת זמנו הוא שחייב לפורעו [היינו דאס' אינו
משלם אז שוכר בכל תלין חסירה עבד דפרע ביומא
דמשלם זימני' משא"כ בשאר חובות דליכא ב"ה אפשר
דאינו משלם ביומא דמשלם זימניה] אבל ביומא דמשלם
זימניה אינו חייב לפורעו עד הלילה והס' לא שאלו
אלא מחמת יום שהוא השלמת הזמן מי עבד אינש
דפרע אפי' שאינו חייב עד הלילה ואזי ראי' איכא
משכיר בזמנו וזה לרי' לפני' . וכך הראינו מן השמים
כיון שאמר שכיר בזמנו נכבד ונטול כל זמנו משמע
הוא ואשילו חבטו סמוך לשקיעת החמה שאין שהוא
לכפ"כ לפורע אפי' פרעו מבטוי'. ואמרה המס'ה
שליך שבועה. והלא הכפ"כ אינו יכול לישון עטנת
פרעון אלא שפרעו מבטוי' והוא יומא דמשלם זימניה
אלמא עבד אינש דפרע בהוא יומא ואינו רואה

להמתין עד הלילה כי נפש רעה הוא מי שממתין עד
הלילה. עכ"ל השעמ"ק. ולפי' לק"מ קושית מעכ"ה
דמאי דנקט הירושלמי. הקדים לו שכתו אין הכונה
בזה כמו שהבין מעכ"ה שהקדים לו התשלומין קודם
שגמר המלאכה עד דחוקשי ע"ז הא איא פורע תוך
זמנו. אלא הכונה בזה ששם להשכיר אחרי שכבר
גמר המלאכה אך שהקדים לו התשלומין מבטוי' יום
והיינו ביומא דמשלם זימניה דליכא אז עדיין איסורא
דכל תלין. וטובא קמ"ל דעבד אינש דפרע ביומא
דמשלם זימניה אף במקום דלא שייך עדיין כל תלין
ונוכל למילף מזה גם לשאר חובות דליכא איסורא דכל
תלין שג"כ עבד דפרע ביומא דמשלם זימניה וכש"ס
ב"מ הנ"ל, ובפירוש השעמ"ק הנ"ל, ולפירושו זה
אין אנו לריבין כלל לדברי הפני משה שם שפרע
שהירושלמי קמ"ל דלא תימא כיון דהקדים לו שכתו
יהא נאמן משום דקודם שפורע לפועליו בדרך היום
אינו טרוד. אלא הירושלמי מילתא אחריתא לגמרי
קמ"ל היינו דעבד אינש דפרע ביומא דמשלם זימניה,
וכדאמרו. אכן אף בלא דברי האמורים למעלה ואף
לפ"מ שכתב הפני משה דהרבנותא הוא בירושלמי דלא
תימא שהבע"כ נאמן כיון שאומר ששם לו קודם
שהיה טרוד בפועליו ג"כ לק"מ קושית מעכ"ה
דשקוט דמה שאומר הירושלמי. הקדים לו שכתו אין
הכונה שהקדים לו התשלומין קודם שגמר המלאכה
אלא התשלומין היה אחרי כלות המלאכה. אלא שהקדים
לשם קודם שנתהוה טרוד בפועליו, ובפירוש הפני
משה. ויש לי עוד כמה דברים לעזיר בעעזי אך מרב
הטרדה לא אוכל כעת להעריך לפניו: והנהי' אהבו
באמת לאמרו מי אזי משה ועד עולם:
צבי הירש ראבינאוויץ חופ"ק.

הערות והשגות

סימן כ

(א) בשע"ת (ח"ד ק"ט סי' ע"א). הקשה על
תוס' בילה ל"ז שהקשה על ר"מ
דמלוה שרי מירושלמי יומא גבי כ"ג דמתקנין לו אשה
אחרת דפרק וזהו קנה קנין בשבת ומשני אין
שבות במקדש, ולפני דשרי כיון דמלוה קעבד ושור
דמלוה דנתיב וכפר בעדו וכפר ביומו, והקשה הרב
כיון דיוה"כ אסור בחשמים אס' יוכל לקיים אחר יוה"כ
ולא הוי מלוה, ומלות וכפר בעדו וכפר ביומו עכל
לקיים ע"י כהן אחר שמתקנין לו ע"ס, ולא ידעתי
מה קאמר דהא המלוה אינו החשמים רק הקדושין
מלוה כח"ס רש"י במחני' שם שטובא אשה לפרות
ולרבות, ועיי' ברין שם שם' דהוי מלוה כמו משרקין
תיסק

כיסוי ואמאי רק לכתחלה איז דזע דמלות בזויות עליו
רק לכתחלה ואיז הכא לעצמן נר חנוכה יאז כחובן
טיב דבריד. לוי מהיכא פסיקא לכיז דהש"ע מיירי דה
לכתחלה והיינו ספיקא דיד דיל דבאמת לא מיירי
הש"ע מאס חזר ונתגלה וכיז שמכסה לא גרע מכיסה
הרות ואה"כ דאס חזר ונתגלה אחרי שכיסה ברנלו
חייב לחזור ולכסותו ובג"מ חייב לחזור ולהדליק —
והנה פה אכתוב לכיז מקום הספק בזה כי בשעת
שם קלרתי כי דפסת מיעוט דפסת' הנה בזה דושפך
וכסה כמה ששפך יכסה יס להסתפק אס הוי דרשא
גמורה ולא אסתכתא בעלמא ובד"ל בילה (דף קל"ט)
ד"ש ע"א ממ"ש גבי טי סוכה דבמ"א אמרין דמי
סוכה אסורין כל שבעה מה"מ ובמק"א אמרין דאסורין
רק משום שלא יהי' מלות בזויות עליו יע"ש משמע
להדיא. דס"ל דכך דרשא דשבת כיז וחולין פ"ז הוא
רק אסתכתא אך מדברי העור אריח סימן כיז יע"ש
משמע בזה גופא שלא יכסה ברנל וכל כה"כ שפוסק
גוף המלה בדרך בזיון גפ"ל מקרא והוי מה"מ רק הא
דלא יסליך דבר שעשה בו מלה או להשתמש בנ"י
סוכה וכיז"ב לא נפק"ל מקרא וכבר העיר בכ"ז ב"ר
דרכי תשובה" סי' כ"ח ס"ק כ"א ושם הביא מהקובץ
שעל הרמב"ם ה' חנוכה בשם קרית ספר להרמב"ם
ז"ל להרמב"ם ה' דהוי מה"מ יע"ש —. ואס הוי
הך דרשא ד"מ ממש ולא אסתכתא איז ידוע שיטת
הסבורים דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה ובין
דיעבד ויש בזה מנוכה וסתירה בדברי התוס' בכמה
דוכחי עיין פסחים מור"ם קולרין ושם (ד"ע). ד"ס
הא ובמהרש"א ז"ל שם וביבמות פ"ט ד"ה אין תורמין
ובכזכות למד ד"ה איכא בייטור בעולם לכה"כ ובג"עין
ד"ה וכו' ועיין עוד בסוכה (ב). ד"ה דאורייתא ושם
(י"ב): ד"ה אין מסככין ועיין בש"ע ירושלמי יבמות
פרק י"ד הלכה א' ד"ה מ"ד מפני גרירה ושם בנדרים
פ"ג סוף הלכה ד' ובש"א"א סימן ז' ובפ"מ י"ד סימן
כ"א מש"ז ס"ק א' ובסימן ז"ג שפ"ד ס"ק ג' ובפ"מ
חור"מ סימן י"ז ס"ק ה' ועי' בש"מ חלק הכללים מערכת
דל"מ כלל ט"ז ושם ב"מ השדה כלל ה' שהביא
פלוגתא דרבוותא בזה והעיר מקצת מקומות הנ"ל
אבל לא כולם עיין שם ויש להעיר עוד כמה
מקומות והכלל ד"ש בזה מנוכה ואס נאמר דבדל"א
אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד איז פשוט דאס כסה
ברנלו ונתגלה חייב לחזור ולכסות דכיסוי הראשון הוי
כנסתא מאליו ע"י היות. ואיז יש לומר גם כן
חנוכה אס הדליק בבזיון ברנלו אע"כ דנוף כ"ח מדרבנן
מ"מ כל דחיקון דרבנן כעין דאורייתא תקון אכן בגיטין
(דף ס"ה ע"א) אמרין דהני מילי ב"ש לו עיקר מה"מ
אבל באין לו עיקר מן התורה ולא אמרין כעין דל"א
תקין ע"ש וג"כ כפי היראה ודל"א לו עיקר מה"מ
אכן ראיתי בש"מ חלק הכללים מערכת כ' כלל קמ"א

שגס

היטות לארוס יע"ש, ועי' ברמב"ם בס' המלות מ"ע
ד"ז שמות קידושין הוא מ"ע מויקה איז אשה,
ותמוה על רש"י הנ"ל דל"ל מלך פורר ול"ע, וכן
במש"כ דהמלה דכפר יוכל לקיים ע"י כהן אחר ג"כ
תמוה דהא הכהן הזה רואה לקיים המלה דכפר ולגבי
הוי מלה:

ש"ס (אות ה') הקשה על הרמב"ן פ' מטות גבי
גישולי מדין שהק' אמאי לא נותה תורה על
הנעלה כלים גבי סיחון ועוג ע"ש. והקשה אמאי לא
הקשה הרמב"ן ק"ו זו על טבילה כלים. ותי' לא שייך
על טבילה כלים יע"ש. בודאי לא עיין ברמב"ן
במקומו. דהנה ק"ו הרמב"ן הוא על כל הנעלה כלים
וטבילה בכלל הנעלה כלים וכתיבי בזהו פרשה יע"ש
ואפי' בר בי רב דחד יומא יודע זאת. וכן מ"ש דמי'
של הרמב"ן לא שייך גבי טבילה לא ידעתי מה
קאמר. דהא תירוצו בסיחון ועוג מלחמת מלה והוהר
כל שלל אפי' איסורים. ואיז הטבילה ג"כ בכלל
דהא כלי עבדים מותרים הם ולא לריך טבילה להדר
אחר ח"ס וק"ל ועוד עי' ברמב"ן שם שם דטבילה
זו הוא רק מדרבנן ואסתמי' אקרא, אבל לא מה"מ
ואיז אין התחלה לק"ו זו וכמוכין:

וב"ה שתי דנהנעלה לא שייך לומר דכך גזרה
התורה דהאיסור מחיל רק במלחמת מדין.
ולא במלחמת סו"ע. כיון דטעם הנעלה הוא להפליט
טעם הכלי כדפני הכלי ועל האיסורין נטויות משעת
מ"מ יע"ש מש"כ גבי טבילה, ג"כ לא ארע מה
קאמר הא הנ"ל רואה למילף דטע"כ מגישולי מדין,
איז אף דלגטו על גוף האיסור משעת מ"מ. אבל
שיהי' טעמו כעיקר לא נלטו. ושם הדרא ק"ו לדוכתא
דלמא כך גזרה התורה וכנ"ל. ועי' בחת"ם י"ד סי'
פ' דרואה בלחם לומר דגישולי כלים יהי' טע"כ דרבנן
ולא מסיק בן אבל מ"מ ה' הויא בן, ואיז לא תירץ
בזה:

חנוך העניך ברזל אורגז אכדיק לאסקראור.

ג) שוכמ"ם לכבוד הרב המאה"ג בקי
בחד"ת וכו' כש"ת סה"ר פסח ג"ר ריועין
בק"ק שעדלעץ יע"א. —

א) ב"ש על ספי' שכתבתי. בשערי אורח'
סימן ג' אות ה' אס הדליק כ"ח ברנל אס
יאז דיעבד כיון דאלל כיסוי הדס דרש"ן ושפך ובה
שלא יכסו ברנל שלא יהי' מלות בזויות עליו ושם ודאי
דיעבד לא לריך לכסות עוד הפעם שלא גרע מכיסה
רוח' דלא לריך לללות ולכסות עוד הפעם יע"ש וכתבה
דמלשון הש"ע י"ד נראה דרק לכתחלה לריך כיסוי
ולא דיעבד ואס העטם רק דשם לא גרע מכיסה
היות ואיז דיעבד היכא דחזר ונתגלה לריך ג"כ

כי באמת גבי יחזק וראובן כתיב להיפוך ממה שכתב הוא ז"ל אך כי היבא דלא נשייה לעושה בדבר שתשבי' יודעים וז"ל קרי כי רב ונכוח בלי הבנה ח"ו. נפרש דבריו עליונה ויתן מקום לדבריו לקיים המכוון לבד ולא הלשון שכתב. ונאמר דכוותו ז"ל כן הוא. דגבי יחזק דכתיב ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יחזק בנו ונאמר שנה לחזק עשה לי כל השומע יחזק לי מצואר דמיד שנוצר יחזק אמרה שנה כן וא"כ צודאי שכל כן נקרא שמו יחזק. וסתמא כפירושו וכן צראובן דכתיב ונקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראש הד' בעני' וכו' הא מצואר הטעם שקראה לו ראובן כו' ואין לפרש כי זה רק בלשון דהא שהוא נתינת טעם למה קראה לו ראובן. — לכן גבי יחזק וגבי ראובן הוי כמו דכתיב לחזק עשה לי ונקרא שמו יחזק. — וכו' אמרה וכו' ונקרא שמו ראובן אבל הכא גבי משה דכתיב ונקרא שמו משה ונאמר כי מן המים משייתו ותאמר הפסיק הענין דלא הוי לי' למכתב רק ונקרא שמו משה כי מן המים משייתו כמו גבי ראובן אלא ש"מ דבשעה שקראתו "משה" לא ה' זה טעמה רק אח"כ שכבר קראה שמו משה אז ונאמר כי מן המים משייתו, ואין ספק אלא שזה כוונתו ז"ל רק לשונו אינו מרוקק:

(ו) בדבריו הפמ"ג יו"ד בפתיחתו לס' ל"ט במ"ש על דברי הרשב"א ז"ל, והנה השמיט ראית פרה ולא ידענא על מאי דאי פרה בת שתי שנים הא ממכה נמי אין רא' וע"כ חזקה שלא נתבררה לא הוי חזקה עכ"ד ותמה כ"ת למה לא הקשה מדוע השמיט הראיה מאל"י שמביא הש"ס בתחילה. — והא לק"מ דהש"ס דחה רא' זאת ודלמא דפחת וברק וכ"ת תמימה וכו' היכי דליף לית לן בה. אכן מה שמחה על סיום דבריו, וא"ל משום דפרה בת שתי שנים א"כ גם ממכה אין רא'. ועל זה תמה כ"ת דממכה אביו ואמו אין הרא' מחמת דילמא טרפה. רק דילמא לאו אביו הוא וע"ז ליבא חזקה הוא באמת הימה וצריך ביאור לדבריו ז"ל שהם בכל מקום נאמרים בדיוק והשכל, ואין צם נפחל ועקש. וכבר ראית בספר אחד, משמרת שלום שחיבר ח"א מומינט שטמר על דבריו בזה ולא העלה להם ארוכה והביא שם דברי הראש אפרים בתשובה שמחה בבב"ג על סה"מ והרוקח והמרדכי. ויעיין כ"ת בשעני תורה חלק ד' סימן יו"ד אות ב' שתירצתי דבריהם יפה בס"ד בדרך אחת אכן לדברי הפמ"ג אין לנו לריבין למ"ש שם ודבריו מבוזרים בדרך פשוט כאשר אבארם בס"ד. דהנה המ"ס בנדה (דף ב' ע"ב). ד"ה. דליבא ריטומא' כתבו דממכה אביו דילפינן דאוליין בתר רובא משום דהחזקה לא נתבררה, והנהו מאי חזקה איבא שם. ופי' בהנהגות הב"ה שם חזקה דאם דהעמדה על חזקה לרקת, שלא זמנה ע"כ איש אחר ובוזאי הוא אביו וקשה

שגם בזה יש מרכיבות דס"ל כדמ"ל לרב הסדא בניטין (דף ס"ד ע"ב) דאין לחלק בין יש לו עיקר מה"מ לא"ל עיקמה"מ ואירי וצריך כל דמיון רבנן בעינן דאורייתא חזקן וא"כ ספיקא דר"י מלי' באמת באשלי דברבי ודוק! הטעם בכ"ז ואין להאריך יותר:

(ד) ובה"ה דחולין (מ"ה): דהימא שם בפסק חיט הסדרה פלגי' אי בעינן רוב טורו או רוב מוחו וכביא שם בגמ' דרב יתיב קמי' דר"ג וברק ברוב טורו ואח"כ רוב מוחו א"ל ר"ג א"ס רוב טורו קיים מוח זה לא מעלה ולא מוריד, והקשה כ"ג למה לרי"ך ר"ג לומר א"ס רוב טור קיים אפי' חצי טור ג"כ כשר דהנמ' לא קאמר רק א"ס נפסק רוב טרפה ואין לומר כיון דק"ל דא"ל ללמא וע"כ בנפסא חצי טור טרפה מספק, שמא נפסק רוב ח' זה לא יפסיק לשיטת הר"ש בתוספות חולין (דף כ"ח ט"ב) דיבור המתחיל. ל"פ שאי אפשר ללמא דא"ס יש ל' לרדים להכשיר כ"ע מודים דאפשר ללמא וכאן יש ל' לרדים להכשיר דא"ס נפסק חצי טור כשר וא"ס נפסק מוטעם ג"כ כשר ע"כ ותירצתי לו במכתבי הקודם עם דברי החוס' בדף ה"ל ב"ה, מהנה כרוב' דכתבו החוס' דעל מחלה נמי רוב קרי לי' והראיתי לו דוגמאות מלשון הר"ן ז"ל ועוד. וכ"ת אינו מחפיים בזה משום דמחיים (כ"ח): ה"ל מוכח דחזיקא להו לפירושא הכי וסיימו דלמסקנא דמע"מ אינו כרוב ניחא טפי עכ"ד הנה מ"ש לו מחלה מוכרח מהמקומות ה"ל שהבאתי לו דלחומרא ע"כ לא דקו חז"ל בלישנא ונקטו רוב במקום מחלה אבל להחוס' כ"ח ה"ל קשיא להו דברק (מ"ד) גבי פסוקה הנדגרת ברובה דקאמר רב ברק ברוב טובי' היינו לקולא דנפסק רוב טובי' דוקא טרפה ואח"כ הוא דקשיא לי', ודחיקא להו לומר דמחלה נמי קרי רוב ולא דק לקולא וכדאיתא בסוכה דף (ח' ע"א) אימר דאמרין לא דק לחומרא לקולא לא אמרין ואח"כ דחיקא להו וע"כ הם אומרים דלמסקנא ניחא אבל אימר לא דק לחומרא למסקנא דנקט בהא בחוט השדרה א"ס רוב טורו קיים ל"ק להו ואשכחן טובא לחומרא כה"ג וכו' לא מירי:

(ה) ובה"ה שמחה כ"ת על האזה"ה בפרשת שמות בפסוק. ונקרא שמו ואח"כ הטעם מדוע קראה לו זה השם, כי מן המים משייתו הא בכל מקום אלל ראובן ושמעון ולוי כתיב קודם הטעם ואח"כ השם ומדוע כתוב הכא להיפוך והקשה כ"ת הא אלל ראובן אדרבא כתיב קודם השם ואח"כ הטעם בדכתיב, ונקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראש הד' בעני' וכן מה שהקשה מילתא ג"כ מחמה כ"ת הא אלל יחזק לא כתיב הכי כמפורש בפסוק עכ"ד באמת דברים תמוהין הם וכבר כל הלימודים אזה"ה תמהים דמה דבריהם אלו ולישבם בפשיטות לית נגר יצר נגר

(ו) וְנִזְכָּרָה שֶׁהַקֶּסֶף עַל מַהֲרָשָׁא ז"ל צִבְחוֹת (דף ד') בְּתוֹרָה, דְּכַתִּיב לֹא תִלְבַּשׁ שְׂעִטָּה שְׂמִירָן עַל מַה שֶׁהוֹכִיחוּ הַחֹסִ' דְּנָשִׁים חִיבֹת בְּכֻלָּאִים מִנִּיחָה (דף י"ד:) וְלֹא מִסּוּבִין מִמֶּה דְרוּרָה גַּמְ' לִיָּף דַּעֲסָה דוֹחָה לִית מִרְאָשׁוֹ וְדַחֵי מַה לֵּלָאוּ דַּהֲקָסָה שְׂאִיטוּ שִׁיב בְּכָל וְאַחֲרֵי קֶאֱמַר גַּמְ' אִלָּא אֲחִי מַכְלָאִים בְּצִינִית אִיב ש"מ דְּנָשִׁים חִיבֹת בְּכֻלָּאִים דְּאִלָּב גַּם לֹא דְכֻלָּאִים הוּא אִיטוּ שׁוֹה בְּכָל יַעֲשֵׂי, וְתִרְץ מַהֲרָשָׁא דַּהֲגַמ' יָלִיף לִקְמָן בָּאֵם אִין עֵינִין לֵלָאוּ שְׂאִיטוּ שׁוֹה בְּכָל דֹּחָה לִית מִרְאָשׁוֹ הִנְהוּ עֵינִין לֵלָאוּ הַשִּׁיב בְּכָל, וְהַקֶּסֶף כִּימ הִיבֵא אֶפְסִל כֵּן הֵא הַחֹסִ' בְּחִימֵל הַיִּטּוֹר הַקֶּסֶף דִּימֵא דְרַשָׁה הַסּוּבִין אִיפְכָא דְגַם בְּמָקוֹם גְּדִילִים לֹא תִלְבַּשׁ שְׂעִטָּה וְיִזְרְעוּ דְּלֵבִי לִי' קֶרֶא וְלִישְׁחֹק קֶרֶא מִנִּיחָה דְּמַהֲרָשָׁא דִּלִּידְחוּ אֲבֵל הַשְׁתָּא דְּמִרְאָשׁוֹ ש"מ דַּעֲסָה דוֹחָה לִית שְׂאִיטָה שׁוֹה בְּכָל אִיב אֲשִׁי' בִּלְאוּ הַסּוּבִין הוּא דְגַם צִינִית לִידְחֵי לֹא דְכֻלָּאִים דִּינִיחָה שׁוֹה בְּכָל דְּנָשִׁים פְּעוּרוֹת מַכְלָאִים כְּמִלִּינִית וְלִירִץ הַסּוּבִין דִּלֹּא לִידְחֵי אֲשִׁיב ש"מ מִסּוּבִין דִּלִּיל דְּנָשִׁים פְּעוּרוֹת מַכְלָאִים עִבִּיד וִיפֶה הַקֶּסֶף, וְגִרְאָה לִתְרִץ דְּבִרִי מַהֲרָשָׁא ז"ל דְּהִי קֶאֱמַר דְּמִסּוּבִין לֹא מִיחָה דְּעִשְׂלֵא אִימֵא לָךְ דְּנָשִׁים פְּעוּרוֹת מַכְלָאִים כְּמוּ מִלִּינִית וְכִימֵא אִיב אִיב לִשְׁחֹק מַהֲרָשָׁא דִּיבֹלֵן לִימֵר אִיפְכָא קִינִיל דִּלִּיד צִינִית לֹא דְכֻלָּאִים דְּבִלָּא הַקֶּסֶף הוּא דְּדַחֵי כְּמוּ דִּלְפִּינִין דְּדַחֵי מִרְאָשׁוֹ דִּלָּאוּ דְכֻלָּאִים גַּמִּי לֹא שְׂאִיטָה שׁוֹה בְּכָל ז"ל דְּמַהֲרָשָׁא, דְּהֵא מִרְאָשׁוֹ לֹא שְׂמִינִין רַק דַּעֲסָה דִּינִיחָה מִלִּירֵעַ דְּהוּי עֲשֵׂה הַשׁוֹה בְּכָל דְּחֵי לִית דַּהֲקָסָה שְׂאִיטוּ שׁוֹה בְּכָל אֲבֵל צִינִית דְּכֻרִיא וְזֹאת נָשִׁים פְּעוּרוֹת מִלִּינִית דַּעֲסָה אִיטוּ שׁוֹה בְּכָל אֲשִׁי' לִית שְׂאִיטוּ שׁוֹה בְּכָל כְּכֻלָּאִים גִּבֵּי לֹא דְחֵי דְמִרְאָשׁוֹ ש"מ תְּרִיטוּ לִמְעִלִיחָא דְּהַעֲסָה שׁוֹה בְּכָל וְהִלִּית אִיטוּ שׁוֹה בְּכָל אֲשִׁיב מִדְּכַתְּבָה הַמִּירָה לִית שְׂעִטָּה גְּדִילִים תַּעֲסָה לָךְ ש"מ תְּרִיטוּ דְּנָשִׁים פְּעוּרוֹת מַכְלָאִים וְגַם דַּעֲסָה דִּילִית בְּכֻלָּאִים דִּלִּיל אִיפְכָא דְּמַהֲרָשָׁא דְּמִרְאָשׁוֹ לֹא ש"מ רַק דַּעֲסָה הַשׁוֹה בְּכָל דוֹחָה לִית שְׂאִיטָה שׁוֹה בְּכָל (וְהֵא לִי' דִּלְמֵא הַקֶּסֶף לְגוֹפֵא לְפִטּוֹר נָשִׁים מַכְלָאִים וְלֹא דְלִרְחֵי עֲלִית דַּעֲבִיל דִּלִּין סּוּבִין לִמְחֵלָה כְּמוּ דִּלִּין הִקֵּם לִמְחֵלָה וְתִרְיֵי ש"מ הֵא וְהֵא, אִו דְּהַשְׁתָּה מִירָה לָן עִיב לִמִּירֵשׁ הִיב דִּיב בְּמָקוֹם שְׂעִטָּה גְּדִילִים תַּעֲסָה לָךְ וְדוּרָק) אֲשִׁיב לִמִּירֵשׁ דְּדַחֵי וְאַחֲרֵי לִדְחֹת לֹא שְׂאִיטָה שׁוֹה בְּכָל הִנְהוּ עֵינִין לֵלָאוּ הַשִּׁיב בְּכָל זֶה קֶלֶה דְּחֹק מְדֵלָא אֲשִׁיב הַשִּׁים הִיב דְּבִאֲשִׁי יָלִיף הִיב כְּדִאֲשִׁיב לְעִיל גְּבִי אֲחִי מִקְּוִי לָן כְּחַב מַהֲרָשָׁא ז"ל וְעוֹר י"ל דִּלָּא מַחֵא אֲשִׁיב יָלִיף הִיב מְדֵלָא אֲשִׁיב הַשִּׁים הִיב כְּנִיל רַק דְּלִגּוּפָה אֲלִיעֶרֶךְ דְּמִרְאָשׁוֹ לֹא ש"מ רַק דַּעֲסָה הַשִּׁיבִיב דְּחֵי לִי' שְׂאִיטוּ שׁוֹה בְּכָל אֲבֵל עֲשֵׂה אֲשִׁיב שְׂאִיטוּ שׁוֹה בְּכָל לֹא דְחֵי לֹא שְׂאִיטוּ שׁוֹה בְּכָל קִינִיל דִּלִּינִית שְׂחֹא עֲשֵׂה שְׂאִיטָבִיב דְּחֵי לֹא דְכֻלָּאִים שְׂאִיטָבִיב וְזִמְנִיל ש"מ דִּי הִיבֵא דַּעֲסָה שְׂאִיטָבִיב דְּחֵי לִית שְׂאִיטָבִיב כִּךְ עֲשֵׂה הַשׁוֹה בְּכָל דְּחֵי לִית הַשׁוֹה בְּכָל: שְׂחֹב יוֹסֵף הִלְרִי פִּיגְעִנְגִּבּוּיִם חוֹפֵק לִאֲקֻמֵּשׁ.

יִקְשָׁה, אִיב אֲחִי לֹא נִתְבַּרְרָה הַחִיקָה הֵא בִּלְחָמָה זֶה חִיקָה נִתְבַּרְרָה דְּכַעֲסָה שְׂטוּלָה וְדִחֵי לֹא זִנְחָה וְאִיב הַעֲמִידָה עַל חִיקָה, וְכֵן חֵמָה בְּמִשְׁמִי' שֶׁם וְכַהֲנֵי דְעִיב לִרְיָךְ לִבְנִיחָה כְּמוּ שְׂחֹבָה שֶׁם בְּגִלְיוֹן עֲדִים וְזִנְחָה בְּמָקוֹם בְּמַחֵא אֲבִי, --- אֲבֵל גְּבִי מַחֵא אֲבִי בִּלְחָמָה לִיבֵא חִיקָה כֻּלָּל דְּחִיקָה בְּחִילִין אִין אֲשִׁיטְרוּפִים לְעִרְוִית חוֹ לִיבֵא חִיקָה דֹּחֵם דְּדִלְמֵא נִלְחָסָה וְאַחֲרֵי שְׂחֵא בְּחִיקָה לְדָקָה דִּלָּא בְּרִטּוֹן וְכַמִּיד זִנְחָה וְכַמִּי' מַהֲרָשָׁא וְזִנְחָה ז"ל בְּחִילִין שֶׁם, אֲכֵן אֲחֵר הַעֲיִין דְּבִרִי הַבִּי' ז"ל נְכוּנִים וְמוֹשְׁבִים וְמוֹדוּקְדִים דְּהִנֵּה מִי' מַהֲרָשָׁא וְזִנְחָה ז"ל עַל הַחֹסִ' חוֹלִין (דף י"א) דִּי' כְּנוֹן דְּלֵהֲסִיד הוּא מוֹי לִמִּירָה דְּמִשּׁוֹם חִיקָה דֹּחֵם בְּחִיקָה לְדָקָה אֲבֵל לִמְסַקָּה דִּלִּין אֲשִׁיטְרוּפִים לְעִרְוִית לִיל הִיב דְּלִימִיר נִלְחָסָה לִכְאוּרָה תְּמוּדִין דְּמִיחָה הִיב זֶה בְּהַסִּיד אִו בְּהַסִּיד, יֵא וְכִי בְּהַסִּיד דִּלָּא יִדַּע דִּלִּין אֲשִׁיטְרוּפִים לְעִרְוִית לֹא מִינִיחָה לִמִּירָה דְּנִלְחָסָה וְלֹא בְּרִטּוֹן זִנְחָה וְכַמִּי' אִין לְדִנְרִיבֵם מוֹבֵן אֲבֵל בְּחֵמָה כִּי, דְּלֵהֲסִיד דִּלָּא אֲשִׁיב אֲרַעֲתִיחָה דְּחִיטְיוֹן בְּעִרְוִית גַּם לִמְיֻשְׁטָא מִשּׁוֹם דִּלִּין אֲשִׁיטְרוּפִים וְלִמֵּא גַם בְּבִית הַאֲסִירִים אִף דִּלָּא בְּכִי' שֶׁם אִינְשִׁי רַק שְׂחֵא בֵּית הַאֲסִירִים וְכֵן מִיֻּשְׁטָא דְּמִיֻּשְׁטָא אֲשִׁיב אִימֵר זִנְחָה הִיב דִּלָּא חִיטְיוֹן לִשְׂחֵא נִלְחָסָה דִּלְוִי' לֹא שְׂחֵא כְּמִי' הַחֹסִ' כְּחִיבֹת (דף כ') דְּרִיב מוֹנִית בְּרִטּוֹן וְכַמִּי' הוּא מִיֻּשְׁטָא עִיב אֲבֵל לִמְסַקָּה דִּלִּין אֲשִׁיטְרוּפִים לְעִרְוִית וְחִיטְיוֹן גַּם לִמְיֻשְׁטָא בְּעִרְוִית הִיב דְּחִיטְיוֹן בְּאוֹנֵם וְכֵן לִיבֵא חִיקָה לְדָקָה דְּלִימִיר נִלְחָסָה וְדוּרָק, אֲכֵן אֲחִי קִשִׁיב דְּנוֹקְמָא בְּחִיקָה כְּשִׂרְחָה לִכְהוֹנָה שְׂחֵא לֵה מִשְׁטָה שְׂטוּלָה זֶה הוּא אֲשִׁי' בְּנִלְחָסָה דֹּחֵם נִלְחָסָה אֲסוּרָה לִכְהוֹנָה דֹּחֵם דִּלְמֵא נִלְחָסָה לִכְהוֹנָה יִשְׂרָאֵל נִלְחָסָה אֲשִׁיב דְּמִיחָה לִכְהוֹנָה לִכְהוֹנָה כְּשִׂרְחָה בְּעִלָּה עִיב וְאִיב יֵשׁ לֵה חִיקָה גַּם נִגְדֵי אוֹנֵם, אֲלֵא כִּי הוּא חִיקָה שְׂחֵא נִתְבַּרְרָה דְּכַעֲסָה לְעִינִין אֲסִיר לִכְהוֹנָה, דְּלִרְיָךְ שְׂחֹבָה בְּרִטּוֹן, נִגְדֵי זֶה יֵשׁ לֵה חִיקָה דִּנְתְּבַרְרָה דְּכַעֲסָה גַּמִּי הִיב לְדָקָה וְלֹא זִנְחָה בְּרִטּוֹן אֲבֵל לִכְהוֹנָה מִי יוֹרֵעַ אֵשׁ הוּא כְּשִׂרָה מִתּוּלָה דִּלְמֵא אֲבִי חֵלֵל וְכַדּוּמָה זֶה כּוֹנֵם הַחֹסִ' בְּנִדָּה (דף כ') הִנִּיל וְכּוֹנֵם הִנְהוּ הַבִּי' ז"ל רַק לְשׁוֹנִי בְּחִיקָה לְדָקָה אִיטוּ מְדוּקְדֵק, רַק רִיל בְּחִיקָה לְדָקָה וְכַעֲסָה לִכְהוֹנָה וְאַחֲרֵי תִירֵעוּ דִּלָּא נִתְבַּרְרָה וְכִינִיל וְאִף שְׂחִיק לְפִרֵשׁ כֵּן בְּכִי' מִי' הַפִּירֻשׁ בְּחִי' הוּא בְּרִיב כֵּן בְּסִיד וּמָקוֹם הִנְחִי לִי בִּזְוָה, וְהַשְׁתָּה אִיב גַּם דְּבִרִי הַפְּמִי' הִנִּיל דְּהִי קֶאֱמַר דֹּחֵם הַשִּׁיבִיב רִאִית פֶּרֶה דִּילִי דֶּשֶׁם מַחֵא חִיקָה דְּחִיטָה ב' שְׂחֵים אִיב גַּם מַחֵא אֲבִי אִין רִאִי דִּלְמֵא הַעֲמֵד הֵאֵם בְּחִיקָה (לְדָקָה) כְּשִׂרָה לִכְהוֹנָה כְּנִיל אֲשִׁיב מִשּׁוֹם דִּלָּא נִתְבַּרְרָה חִיקָה כְּנִיל אִיב הִיב גְּבִי פֶּרֶה אִיל מִשּׁוֹם חִיקָה דִּלָּא נִתְבַּרְרָה בְּשִׂטָּה שְׂטוּלָה דִּלְמֵא הִיב טְרַפָּה וְרַק אֲחֵר יֵיב מְדֻשִׁים אִינְגֵּלִי לְמִפְרַע אֲבֵל בְּשִׂטָּה לֹא נִתְבַּרְרָה וְדוּרָק וְהַדְּבָרִים כְּדוּרִים בְּסִיד וְכֵן לֹא מִיחָה

טאלות וחירות הלמודיות

סימן כא

בעריכת הרמ"ר שלמה יוסף זעווין
האבדיק קאזמיראוו, (פ' מינסק)

(הספד קבוע יד)

שאלה מ. ב"מ (דף פ"ד ע"א) יוסף ב' ר' יוחנן השיא את אחותו לר"ד, יואל אסא: מי מהם היה גדול יותר בשנים רי"ח או אחותו:

ישראל יוחנן ירושלימסקי, אב"ד דק"ק איהונטען.

שאלה מא. הובן מצעו יחכמים גורו אימור על אזה מצעה רוקא סגני ישיט מצוה בלשיתו. יוסף בנחם בערקאווין, החי"ק פערשיצ' (פ' מינסק), שאלה מב. הובן משבח"ל שחלוקת אומר דשחיתת קיטו והסובר אומר לרדיו סברתי והרין עם הלוקה ומחייב הסובר להחזיר לו מעותיו.

יוחנא אבראמסקי, תתן הגאב"ק איהונטען.

שאלה מג. הובן מצעו יחכמים אומר דבר יב"ל מה שיקר יותר הסובר יוסף עזרי ותר. בנחם סענדל פ"א החי"ק ראשיא, יצחק יעקב תורק חו"ק קאמאנאקא.

שאלה מד. הובן מצעו ב"מ חלשין "תנן" על הלכה שלא נשנית בשום מקום רק מדוקא דמשנה נכבד.

יואל משה באה לער עהלוק.

שאלה מה. הובן מצעו נענה כו' שאם חתבתו בעצמו טוען אותה הוא נפטר ע"י טענה זו ואם יש טעם שמעוררם נ"ב בדברי טענתו הוא חייב.

ישראל יוסף ביאדאסער, בהגאבדיק בראק.

שאלה מו. הובן מצעו ב"מ חלשין "תנן" סוף ש"ס בן שתי חובות.

אברהם ועליצאנאק, ווייעקא פ' סוהליב.

שאלה מז. הובן מצעו שאם שתק ואינו תובע כלל מוב לו יותר משיחבט.

שמעון חוב בחרת"צ רמ"צ ו"ל, מ"ם בבאבאדאק.

שאלה נא. הובן מצעו מדוקא ע"י העדר ידועת איות דבר מהעדים מקבלים עדותם. (1)

שאלה נב. בחולין (דף י"ג ע"ב) יש מחלוקת אם שחיטה צריך כוונה וקו"ל דא"צ. הובן מצעו להרבה פוסקים החופך: דשחיטה בלא כוונה בשרח וככוונה פסולה.

~~~~~

תשובות ופתרונים להשאלות שבקונטרס
נ ד (כיוון תמוז תרע"א).

(לשאלה יח) א (דף ק"ח ע"א) ע"ש; ב (שבת דף ג"ס ע"ב) ע"ש וע"ז (דף כ"ה ע"ב) ע"ש.

(1) כל הטאלות בלא נרשם שם מחברן הן בלי שו"ך המחלקה שלמה יוסף זעווין.

(לשאלה) ימ ב"ק (דף פ"ז ע"ב) כיון דמטא עידן כו' ע"ש והכוונה קודם שהגיע זמן האיסור דלאח"כ אין בידו להתיראש כמו שאין בידו לבטל וע"י במקו"ח סי' תמ"ג ס"ק ה'.

(לשאלה ב) סע"ש (פרק ה' משנה י"ג) ע"ש.

(לשאלה בא) שביעית (פרק ג' משנה ח') אין בונין מדרגות כו' ע"ש ודו"ק.

(לשאלה בב) ב"מ (דף ל' ע"א) אי משום עינא וע"ש ברש"י.

(לשאלה בג) ע"י ברש"י ב"מ (דף פ"ה ע"א דף ל' ע"ב).

(לשאלה בד) תרומות (פרק ה' משנה ט') וע"ש ברע"ב.

(לשאלה בה) תענית (דף ע"ז ע"ב) באנשי משמר ע"ש.

שאלה בז (פתרון ההימיה). א (הימן נ"ב י"ד ע"ב), ובהיפוך: נמיה (חולין נ"ב ע"ב); ב (פ"ים יומא כ"ב ע"א), ובהיפוך: סוף (שבת כ"ג ע"א); ג (נאת חגיגה י"ב ע"ב), ובהיפוך: תאו (חולין פ' ע"א כרכנן דר' יוסף); ד (כורש (מגילה י"ד ע"א), ובהיפוך: שרוך; ה (בול, ובהיפוך: לוב; ו (הדך נ"ב ח' ע"א). ובהיפוך: ב"ה (כתובות י"ז ע"א); ז (זרד נ"ב כ"ק פ"ב ע"ב), ובהיפוך: דרו (פסחים קט"ז ע"א); ח (הין, ובהיפוך: גוה; ט (פס' עירובין י"ז ע"ב), ובהיפוך: סף; י (הין ופסחים ה' ע"א), ובהיפוך: ג"ב ויו; יא (בהיפוך: פך (שבת כ"א ע"ב); יב (ברע ובהיפוך: ערב (פ"ג קט"ז ע"ב); יג (הרבה (טעם י" ע"א), ובהיפוך: הברה; יד (דלי, ובהיפוך: ילד; טו (בר (כ"ה ע"ז ע"ב), ובהיפוך: דך; יז (לחש (חגיגה י"ד ע"א), ובהיפוך: שחך; יח (הולם, ובהיפוך: מלוה; יח (בגר (כ"ק ו' ע"א) ובהיפוך: רוב (כ"ב כ"ג ע"ב); קבל, ובהיפוך: רבה.

מראשי התיבות הישרות יוצא: הפוך כה והפוך ב"ה דכ"ה בה (לכות סופ"ה).

מלואים א. שבת (דף קל"ג ע"א) ואי איכא אחר כו' ע"ש.

מלואים ב. שביעית (פ"ה מ"א), ר"ת (פ"ד מ"ט) עדיות (פ"ז מ"ו), בכורות (פ"ז מ"ד) — ו' פעמים, לכל בלחש ב' טעמיות מדרות (פ"ז מ"ה):

שנים וחידושים

סימן כב

תשובה כת' סהרב הגאון האמתי וכו'
בחו' אביגדור יהודה ליבוש הלוי
 וצ"ל האבד"ק קויר. מה שהציע רפני
 הגאון המפורסם **מקוטנא** ז"ל.

(הגיע לידנו ע"י הח"צ מו"ר שלמה רפאק זאב
 נ"י בהגה"ק איניאוויליט"א).

בעה"ו יום א' כ"ח אדר ה'ר"ד קויר.

החיים והשלום וכמ"ס לאדם גדול בדורו נופך
 ספיר ויהלום. כבוד מחו' מר ידידי הרב
 הגאון הגדול חו"ב צ"ס דמטמריין ז"ל
 בליון ג' ע"ה פ"ה גור ישראל. בקשת
 סוה' ישראל **יהושע שליט"א** אבד"ק
קוטנא. בעה"מ"ס הנחמד, ישיעת ישראל:

א) אחרשתה"ג בלוג'ה. נשאלתי מעיד אחד
 אשר לו כפר בשכירות, ויש

לו גנות נעוצים בפירות הנקראים מאל'יעט, ומהם
 פרי זה כפי הטעם לי אחר חקירה ודרישה. ע"ז
 הוטף פרי' דהייט היחור שטעמים בארץ, לוקחים
 יחור שטף פרי זה. ומכריכים אותו בארץ, ומיד
 בשנה ראשונה טפא פרי כנהוג, אולם אין מחקרים
 רק שני שנים, אח"כ לדיך טוב נסיעה חדשה וכו"ל,
 נחל פרי' בן פרי ערלה, וכמו כן פירות הנקראים.
 או אנדרעט ג"כ טבע כנ"ל כן טפא פירות ד' או ה'
 שנים לכל היחור. ורוב פרי' פרי ערלה כן:

והנה על ענין הראשון נחל כזה בשאר דבד'ו
 ח"ג ש' מקל"א, וכל התירים שלו אינו ענין
 לדי' הדבר הזה אין נתייבש בחורף, וגם אין גדלן
 מעקרו, והרבה הארבעת בדברי הרדב"ז הנ"ל,
 ואצ"ל. והעיקר מה שאנכי שואל כי אני נבון, הלא
 נבנ' ר"ה ש"ק (דף ט' ע"ב) אחד הטעם וא' החבר
 וא' המכריב כו' ובחוב' שם הקשו מפ"ק דערלה
 ומח"ס דמברין ומכריב פסוק מערלה, ומי
 לחלק בין נפסקו מאז' או לא יעו"ש. וכה ברין שם
 [ומה שהתוס' ח' על מברין ומכריב, והר"ן רק על
 מברין, האריכו בזה רבותיו האחרונים בפרט מהר"ם
 אלשיך בתשובה], נחל לחיובם דכלא נפסקו פסורים
 ובנפסקו חייב מברין ומכריב, ומסיים שם הר"ן ואט לא
 נהגין השחא ערלה בהברכה והרכבה נ' דאפילו בהברכה
 והרכבה שנפסקה מאז' אנו"ל נהגין השחא דכלא נפסקה
 היחור מותר. ובר"ן שם בשם הרמב"ן הטעם משום דדרש'
 נטע כמשמעו וביאור דברי הרמב"ן מבואר להמעין
 בשו"ת ריב"ש סי' רפ"ג יעו"ש שכתב שם היסוד.

ומתוך כזה קושים האחרונים הרבה, וכן פסקי' אכן
 בעו"ש י"ד סי' רל"ד, ולא נכתב לי הא דפטרין
 אכן בח"ל מברין ומכריב, ומחייבים רק נטע כמשמעו
 מה זה נטע כמשמעו ומה זה מברין כו', דלכאורה
 יש לומר דמברין מקרי בלוקח היחור מחילן אחד
 ומכריכו במכירו, או בארץ בעוד היחור מחובר באז'י'
 רק אחר מחתך אותו היחור מאז'י' ומפסיקו דבדינא
 נש"ס פשיטא דזה אסור אף שמתלה ה"י מחובר
 כיון שאח"כ מפסיקו, ובה מקילים לדין ונקרא
 מברין. אבל בלש מחתך הכר טרם שמכריכו בארץ
 או בארץ ואח"כ נטעו זה נקרא נטע נטע כמשמעו,
 וכן דרך זורע. אילנות, או דע"פ הסברא כל מה
 שכותר יחור או בד אפי' במחטכו. ובמפרדו מאז'י'
 ואח"כ נטעו מקרי מברין, ונטע כמשמעו היינו
 בלוקח גרעין ונטעו בארץ, וכן מבואר מפורש בחומת
 כהנים:

ובסמ"ג ה' מאכלות אסורות סי' קמ"ו, נראה מלשון
 להמעין לכא' דשם מברין היינו במברין
 הכר ואח"כ חותכו, וכן מפורש שם מברין, אולם
 לא נוכל להוציא דיוק גמור מזה, ואולי גם במפרדו
 נקרא מברין, והסמ"ג אין מביא שם הקולא של
 הרמב"ן לדין, לכן כותב לליכורה ראש' באין מפרד
 נקרא מברין ונקט היחור חמור, ובסמ"ג ענין סי'
 קל"ז מבואר להיפוך שם ז"ל, אחד הטעם ואחד
 המברין וא' המכריב חייב בדי' כשחתך בד א' מן
 הארץ הזקן והבדיו בארץ או הכריכו בארץ אחר,
 אבל אם מתחבר בד א' כו' ועיקר הכר מעורב בארץ
 הזקן פטור יעו"ש. וגם שם לא יחור החירא לדין
 במברין, ועכ"ז נשמע מלשון הקדוש מפורש דמפרש
 מברין במפרדו ואח"כ נטע בארץ או בארץ, דזה
 נקרא מברין ולא נטע כמשמעו, מחילא איך לדין
 דנקט' כהר"ן ובהרמב"ן לפסוקא מברין בח"ל איך
 נטע בלוקח ומפרדו ואח"כ נטע פסור ג"כ. רק
 נטע כמשמעו הו' בלוקח גרעין של פרי ונטע בארץ
 ובלא זה הכל מותר, וזה קולא חדתא וגדולה, כי
 כמעט כל פרי האילנות שלנו אינם צ"י גרעין ופסוק
 דהדבר מורה כך:

ורבאורה יש סתירה לדבר זה מחשבה
 רש"י' החובל בבית יוסף י"ד סי'
 רל"ד ארץ שנקרו רוח שם שם להקל בח"ל פ"י
 שיכול לחיות קצת יעו"ש, ויקשה להכיל דאף במפרד
 היחור או הכר, ונטע בארץ פטור לדין, איך מה
 לי שנטע יחור או ארץ גמור שנקרו ממקומו ונטעו
 במקום אחר, גם זה ראוי להקרא מברין, ולהקל
 בח"ל מטעם מברין אף בארץ יכול לחיות קצת ואולי
 יש לחלק בין יחור או בד או ארץ גמור, והרבה
 יש להאריך בזה וכבר אחרתי שאין ראוי להאריך,
 ובשאר קולות הנחלים ברדב"ז יש לשלול הרבה, הן

מה שמקל ככל שאין לו רבני אין לו ערלה וכחצתי
בזה קונטרס מורה, אך העיקר אללי מי יודע שאין
שום בלשנות שישא פרי שנים הרבה, אולי עובדי
אדמה שנקי הרבה בעבודתו יותר מהמלויים בינינו
יעבדוהו ויעבדוהו עד שישא פרי הרבה שנים. והכי
נעשה כלל מה שלא נמלא בס"ס, וברב"ז שם מחמיר
בספק ערלה לענין ספק חסרון ידיעה, נראה דמדה
זה לכל חומרא דשאר ספיקות, ובר"ן קידושין מביא
דלענין ערלה מקילים אפי' יחיד נגד רבים, וכן הוא
בפרי"ם ס' ק"י, אולם בתשו' הר"ן ס' נ"א נראה
ג"כ שמדמה לשאר ספיקות ומרש"י קידושין [דל"ח
ט"ב] פירש ספק ערלה שליטת פנים ואין יודע
והיכן ג"כ אין ראי' להחיר ספק חסרון ידיעה. דשם
י"ל דלא יוכל להחמיר שני הגדלים, דאם יאמר של
ערלה הינה שיהא נאמן: אבל ביאמר שאינו של ערלה
הלא י"ל דלהשגיח מקחו אומר, ועיין במנחה יעקב
בקונטרס הספיקות חות מ"ה ואכמ"ל, נא להשיבני
כי הדבר נלמד למעשה, ואנחנו כי יטעימנו בפלפולא
ובצינור הלכה למעשה כידו הגדולה אשר הראה לנו
בחיבורו הנחמד החביב לנו בעה"י:

ב) בעת זה שני ימים ל"ז להבין דברי הרמב"ם
פ"ט מה' שמעיה ה"ח, הלוהו וחבצו
ובצר בו והגיע השמחה והוא בכפירתו והודה בו'
וצר"ב"ר שם שהקשה מהאי דהשביעית משמחה השבועה
ובכ"ז שם הביא רבני הר"ן שבועות דקא' על מורה
במקל והכפירה בלחם חייב לשלם רק הואיל דהא
הודה פסור מלשם נמלא דהוי כופר בכל יעו"ש,
ול"ז להבין כיון דבשעת הוראה ה" חייב ומעשה מורה
במקל בטענותו, ועי' פסק בית דין, הלא אף אם
יתן אח"כ מה שהורה לא יפסור מדין מורה במקל
ולא עדיף הפקעת התורה מאילו נתן, ועיקר בתר
טענה אוליין, ועי' בא"ס"ז ב"מ (דט"ו). כעצמו
בדין בשם הר"ן מה לבא' לע"ג, ועיינתי בספרו
דמר ס' החביב ישועת ישראל, ולא מלאתי שהעיר
בזה. רק מה שמד שם על הכי דיה' נאמן במנו,
שהורה בסוף שביעית, לבא' כיון דלאחר שביעית
דין הוי מנו לתפטר, ויש לדחות, אולם ראיתי מה
שכתב הקשה קו' מורה על הכי' דלאחר שביעית הוי
גיל ואין שביעית משמחתו, דאף מחילה לא מהני
וזה קוש' גדולה על הכי' ודבר גדול דיבר בזה,
וארון לפניו הלא בלחם לא מביא ברמב"ם ובשרש
גזל אין שביעית משמחתו, רק כל הני שפיר
ופקדון נשמע ממה ש' דשבועות השומרין אינו משמח
בשמע ממילא, אך בגזל לא כחב, ואין לומר דנשמע
מפקדון ז"ל, דיש לחלק דפקדון כל היכא דאיתא
ברשות דמארי' איתא ולא מקרי נוסה והוי כאלו
הכל המלטה משא"כ גזל:

אך בספרי ובלקט איתא שאנו כל בעל משה טו'

וממעט פקדון וגזל, ונראה שמועט מל' משה
ידו מה שבא ליד הלוה מיד המלוה, וזה המועט
משה ידו שהוא בעצמו כידו עשה המשה הזה, וזה
מועט ממילא גזל ופקדון נחמטע דל"ה נוסה משום
כל היכא דא"י ברשותא דמארי' איתא, וגזל נחמטע
מלשון ידו דבטי על ידי' הטשה, וזה ל"ה בגזל, אי"כ
ממילא בגזל שבא ע"י הלוואה לא נחמטע כלל
דנושה הוי ועל ידו בא, כן ה"י נלע"ד לולי דעתי
הגדולה, שפשוט בעיניו דאף כה"ג דבא ע"י הלוואה
אין שביעית משמחתו, ולע"ד הלא בא ע"י משה יד
ואינו ברשותא דמארי' :

ג) ובענין אי בעי יחד לו כלי וחזר וגטלו.
אמנם כי לי אריכות דברים בזה אך
אניע מה דה"י ק"ל זה לא כביר על קושיה החוס'
ב"מ (דמ"ח) ד"ה משומה יד מהא דכתובות מ"ב,
לר"ל דבטי נטלו ומזו והפקדון כיון שנטלו ממונא הוא
ומה שייך לקנס, וכן הקשו בכתובות שם, וקשה
לדבריהם שם בכתובות מ"ב ד"ה הפלתי את שני
בסוף דבריהם דר"ל דאני' דבקרשות ל"ש קרבן
שבועה מ"מ בעבד שייך קרבן שבועה יעו"ש, אי"כ
משכחת ביחד לו עבד דנקנה בכסף לב"ע, ולא בעי
נטלו, ומיעטו הכתוב רק מטעה קנס, וכן י"ס
לדקוק על הגמ' ב"מ שם, ויש לדחות. ויש להשיב
בזה על דברות הדרי' בספרו דמר שליט"א בס'
כ"ח ס"ק ג', על שיטת רש"י דבקל"מ מהני חפירה
מדברי התו"כ פ' ויקרא פ' כ"ב יע"ש, ולהגיל משכחת
בעבד וידעתי שאין בזה דמי' והנני בזה רק להראות
כי דברי כה"ס חביבי' עלי למאוד, ובאמת אני מחבב
ספרו ותמיד מהלכו בטי ומעיין בו הרבה, והרבה
פלפלתי בדבריו ואין העת כעת להגיע הכל:

ד) ואניע עוד דבר אחד מה שראיתי בספרו
הגדול בס"י לי סק"א, מה שחמה
על תשובת ב"י. בא' שמכחש לגמרי לשנים ולמר
מדברי הרמב"ם דבהכחשה בחקירות עדות כולן בטילה
וזה תמוה לכאורה דבהכחשה לגמרי אין דבריו של א'
במקום שנים. רק במעיד כמותם ומכחש קלם כמבואר
במהרי"ט ס' קל"ח, ובא"ת ס' זה, ולכאורה זהו
תימה עלומה על רבינו הב"י:

ויעני להעיר רבינו הכי' דהנה בטעמו של
הרמב"ם בפ"ב מה' עדות דא' מכחש
לשנים בד"ג אף בבדיקות עדותן בטילה, הלא נ'
בפשוט כיון ששנים מכחיין והשלישי אף שאין
מכחיין אינו בעיקר העדות, רק בבדיקות או בחקירות
טכ"ז נ' שהשלישי פסול לעדות, וב"ר בנה"מ בחידוש'
ס' לא סק"א, וממילא הוי כנמלא א' מן קא"ס,
דעדותן בטילה, ועי' בחוס' סנהדרין (דף מ"א ע"ב)
ד"ה כחאן כר"ע, ומעט זה נסתפקתי לומר אף
בד"ג לעת הרמב"ם, בארבעה עדים ובני הכתות
מכחישים

הקונים רובם בזה ליער לקנות וארבע ימים ראשונים חותכין העצים ושני ימים אחרונים בזה הקונים לקנות ורובם הסוחרים להעמיד שם עטרים שימכר להקונים גם בשבת, ועטרים מקבל עשרה פ"ו ויש חשש מ"ע ואסור גם בקבלתו כמבואר סי' רמ"ד בא"ח, וזה שמקיל הטובי' מה"מ א"ח סי' כ"ט במ"מ ע"י עטרים רה"י שבות דשבות תמוה מא"ח סי' רמ"ו סי' דמבואר בט"ו ואג"ל דגם לדין דלית לן רה"י חיישין למ"ע אף שהיו שבות דשבות, ואף בנ"ד הוי ח"ץ לתחום ומותר, אולם מבואר בתוס' שבת ובפ"מ להרמב"ם במרחץ הוי ח"ה, וגם חוץ לתחום ע"פ הגוים ב"ח שמה דנכרי בכ"מ איתא והוי ח"ה, ונהי דס"ל בשדה לא הוי ח"ה באינו מפורסם כ"כ שהוא של ישראל ח"מ כיון דב"ח לקנות ליער ומפורסם שהוא של ישראל ש"ך ח"ה, ודרך אגב מפלגל בטור' בהסוגי' וביקש חו"ד. —

השובה. במס' ע"א כ"א במתניתין ובכל מקום לא ישכר לו מרחץ שנקרא על שמו כחב

הרמב"ם בפ"מ דנקרא ע"ש ישראל בעל המרחץ ופ"מ הדר בו יחמם בשבת ויכנסו בו עטרים ויאמרו רחמנו במרחץ פלוני היום וכזה י"ש ח"ה למי שיחמם זה ואינו יודע ששכיר אצלו לימון קצוב ע"כ, וכמב' האחרונים ע"י ת"ס ובת"ס דלעטם זה גם חוץ לתחום אסור דהוי ח"ה דעכ"פ בכ"מ איתא, ותמוה דהרמב"ם לא הביא בחבורו, ודוחק שחזר אח"כ חו"בא דאמר שמואל מקבלי קבוצת חוץ לתחום שרי ולחלק בין מרחץ לשרה דחוק ועוד קושיות ע"י בת"ס:

ונרעיד דטורע' שיעת מכלתא וסמ"ק וירא"ם דמלאכה ע"י עטרים אסור מה"מ לעשות

בשבת וזהו רק כשאומר לו בשבת לבקש מלאכה אבל כשאומר בע"ש לעשות מלאכה בשבת הוי רק שבות, וכמ"ש בא"ר סי' רמ"ג סק"ח, ואף לפוסקים שהמיר רק שבות מ"מ קיל יותר כשאומר קודם שבת לעשות בשבת. — ולפ"ז י"ל דס"ל לשי"מ דהוי ח"ה שיאמרו שזוהי בשבת לחממו בשבת שהיו שבות חמור, ולמכילתא איסור טורה ויתחלל השם, אבל כשהי' חוץ לתחום וידעין שאין ישראל בא לשם חוץ לתחום, ויבני שזוהי קודם שבת לחממו בשבת שהיו שבות קל ליכא חילול השם בזה, להכי חוץ לתחום שרי, ולחש' שחא הבין ה"י אצלו בשבת וטורו, כיון שבאמת הבין בביתו כל ימי שבת אין לחוש לזה, ויבני שזוהי קודם שבת:

וגם להרמב"ם בפ"מ י"ל שמוחר חוץ לתחום, גם דהנה הרמב"ם פ"י מפ"ש פ"י י"ב הביא טורח ארס ע"ס עטרים על מלאכה וקולן דמים ועטרים טורח לעלמו אע"פ ששעה בשבת שרי כ"י, כד"א בלעזא אכל אש מפורסמת אשרה דרואה עטרים ש"ס

מלחשים בבדיקת אי בחקירות מהראוי להיות כשר ולא נהבטל העדות כיון דלא נפסלים שום אחד לדין דכל אי בזה בפ"ע ומעידה, אי"כ לא נמלא קא"פ. וזה לא מלאהי מבואר, ומדברי הסמ"ע סי' לא כד"א מלכותו שם ש"י מ"מ כיון דאין מכחישי' וא"ו אלא בבדיקות כ"י יע"י"ש, נראה הא במכחישי' וא"ו בחקירות אף בשני כמות בעלה העדות:

אבנים זה י"ע מסנהדרין (דל"א), אחר רשבי"א לא נחלקו ב"ש ובי"ה על שני כתי' עדים כ"י על מה נחלקי על מה אחת כ"י ויקשה הי"א לרבי"ש אף בבדיקות לא עבדי דטעי, ולהכי פסלו בכ"מ אחת דנחלקה עדותן, עכ"ז בשני כמות לא פסלו ושי"י בתוס' שם ובבב"ב ל', ואולי יש לחלק, אבל בשלשה עדות פשיטא משום פסול השלישי נגמו כ"י, ולהכי בעי לירוק כאשר הדין בנמלא קא"פ דבעין לירוק הגדה, ולהכי בעינן שיהא שוין בעיקר עדות לא בהכחשה לגמרי, והנה מבואר בריטב"א הובא בקצה"ח רס"י ל"ו דאף דב"מ אין פוסלים הקא"פ רק בלירוק הגדה, לא בלירוק ראי', בקידושין פוסלים בלירוק ראי', אי"כ נכונים דברי הב"י דאף דבהכחשה לגמרי נפסל העדות דאף דאין דבריו ש"א במקום שני', מ"מ כיון דאיהו מיפסל נפסלו כולם משום לירוק ראי' כמבואר שם שה"י לירוק ראי', וזה נכון להרץ קושיות כתי"ה:

ודברי הירושלמי שבות העדות שהביא כתי"ה שם בלא זה לכא"י כולו מוקשה ולא מלאהי לפותרו, דבכ"מ אחת עשרה איך יוכל לומר הראשון חייב או כולן חייבין דבזה יקשה קושיות הגמ' הא קיימא שני', ולומר כה"י קרובין כ"י שוב הוי קא"פ בכ"מ אחת, גם יקשה דבשבת כ"י ראשונה דלא דא"ו עדות, ולשיטת המחבר סו"ס כ"מ ובד"מ שם ובסמ"ע דבכ"מ אחת הוי הכחשה לשני', וממני' בדפירה ראשונה ואח"כ כפרה שני', ע"כ דלא ה"י לירוק עדות אחת, והל"ך לז"י הירושלמי בגווי דחיקי ואכ"מ: **אצפה** על חשונה קדשו כ"י הנני מחו' ידיו מוקירו ומכבדו כערכו הרס: **אביגדור** יהודה ליברש בלאאמור' הרב וכו' המנוח מוה"ר ה"ר ז"ל המוס"ק.

סימן כ"ג

ב"ה לאסק

בבב"ד הרה"ח החר"ק ובקי טורח חרוץ בעל פישית מו"ה **שרגא כהנה** ג"י בק"ק **זשאדאני** (ארץ הגר):

ע"ד שאלתו בישראלים שלקחו יער רחוק מעיר מאדון אחד ועל הקו"י לחתוך עצים ולמכור שבת (תרע"ב)

יחי שרי, וכיון דרשב"א לא נקיט רבותא דשרי לשמור מרחק מסתמא חינו חולק על מחנתינ, וע"כ דלא ס"ל לסמוך על עכו"ם מיפעי פעי, אבל רשב"ג אפ"ל דנקט רבותא מעכו"ם דלא סומכין על מיפעי פעי, וכ"ס כותי, ובשלמא לרש"י דלא סומכין רק ביחיד באלמסחא אין רבותא כיון דע"י עשן רואין מרחוק אבל לרמב"ם אפי' אינו לפנינו סומכין רק בשבת שחמור לא סומכין והוי רבותא, וי"ל הש"ס קאי לליק דחולין דלא ס"ל הסבירא עכו"ם מיפעי פעי —.

ורפ"ז ה"י אפ"ל כהנב"י ולא מטעמי' רק משום דשבות דשבות קיל סומכין על עכו"ם מיפעי פעי וכ"ז בשבירות ואריכות, וע' עירובין ע"ה, אבל בסו' רמ"ז גבי שאלה רמיי' בשאלה לא מנינו כלל שעכו"ם יחי' מיפעי פעי שפיר אסור משום מ"ע: **ועיקר** ק' כ"ח על הנוב"י מסי' רמ"ז שהיא קו' נכונה, אפ"ל דשבות דשבות שקיל דלדורך גדול ממירין.

אבל לזורך קאת אין ממירין, אבל כשיש זורך קאת י"ל ל"ג על מ"ע וחו' רק כשהוי ז"ק לישראל, אבל בסו' רמ"ז דשאלה לא הוי זורך קאת לישראל כלל, ורק זורך עכו"ם י"ל דגזרו גם בשבות דשבות על מ"ע. — גם להולך ר"א בגרמלית ולהכניס מברמלית לרה"י הוי ב' שבותים וחמור. — הן ק"ל על הנוב"י מדברי הרמב"ם דמלאכת חוה"מ רק מדרבנן, והוי שבות דשבות ולא ניחוש למ"ע. וי"ל דס"ל, כהמחנ"א דבשכר י"ש שליחות והוי רק חדא שבות, או מלאכת חוה"מ דסמכוהו אקרא חמור וי"ש להביא רא"י להנוב"י. מהא דפריך ומ"ל לפ"ע וק' דילמא עושים ע"י אחרים והוי לפני דלפני. וי"ל א"כ מרחק לעכו"ם למה אסור הא ע"י אחר' הוי שבות דשבות כמ"ש החו"י, וכן י"ש לדייק דנקט עכו"ם זה עושה הא ע"י אחר הוי שבות דשבות ושרי ודוק: **ובדרך** פלפול אפשר לה"ר להנוב"י דקשה מאי קאמר בגמ' על רשב"ג אבל שדהו

שרי מ"ע הא לפמשי"כ אחרונים ע' ת"ש וכ"ס דרק במרחק חש הפיה"מ לח"ה ולא בשדה. אי"כ נימא טעמא דרשב"ג משום ח"ה, ולהכי מחלק בין מרחק לשדה. וי"ל דרשב"ג נקט מפני שעושה מלאכה בשבתות ויו"ט וביו"ט יודעין עכו"ם שישראל עושים מלאכת אובל נפש, ולא יודעין לחלק בין רחילה וליכא ח"ה. ומדנקט ט"כ רק מפני מראית עין וגם בשדה ליחסר, ולפ"ז י"ל ק' אח"ז המהרש"א למה לא דייק על מחנתינ מ"ש מרחק מ"ש שדה דבמחנתינ לא נקט יו"ט והומ"ל מטעם ח"ה ולהכי פריך רק על רשב"ג. אך נימא מה שטוסק במו"מ ומקבל חסלומין הוי ח"ה, דיודעין שישראל סוגרין חנותיהם ביו"ט, וי"ל מו"מ ע"י עכו"ם הוי שבות דשבות ולי"ה למ"ע ושרי ביו"ט וכנוונא שהביא הנוב"י. וליכא ח"ה ברא"י:

אורם אין זה. רא"י דיל מטעם אחר לא הוי ביו"ט

טוסק אי' שקלן ואומר שפלוני שכר עכו"ם לעשות לו מלאכה בשבת לפיכך חוץ מחוס אסור מפני הרואים שא"י שפסק, ובה"י יו"ט פ"ז ה' כ"ה, עכו"ם שקבל קבולת מישראל ואפי' ה' חוץ לחמוס אסור ואינו זריחו לעשות במועד שהכל יודעין שמלאכה זו של ישראל ויחשבו אותו ששכר את עכו"ם לעשות לו במועד שאין הכל יודעין ההפך ש"ס בין שכיר יו"ט לקבלן, לפיכך אסור, וחמוה למה כ"ה שבת לא כתב ק' :

וגרעיד רבנן' מולין (קל"ג), שוחט לכהן ולעכו"ם פטור ממחנות ומשחוק עממן לרי"ך שירשום ורמיניהו שוחט לעכו"ם א"ל לרשום. ומשני דיתיב אכספחא כו' איבע"א עכו"ם מפעא פעי. ברש"י יתב אמסחא, והרמב"ם פ"ט מצטורים כתב אפי' עכו"ם אינו ש"ס ואכ"מ. — ולפ"ז קשה למה ניחוש למ"ע שיאמרו שכר יו"ט הוא הא ידעי דעכו"ם מפעי פעי. וי"ל דרק נגד מלוא עשה במחנות כהונה לכל יחשדוהו לעובר על מ"ע סומכין על זה אבל במלאכת שבת להמחנ"א בשכר י"ש שליחות והוי אסור תורה לא סומכין על עכו"ם מפעי פעי, ולפ"ז קשה בחוה"מ שהוי רק מדרבנן כמו שפסק הרמב"ם למה לא נסמך דעכו"ם מפעי פעי, ומשום קושיא זו י"ל הוסיף הרמב"ם שאין הכל יודעין ההפך ולא פעי עכו"ם כלל שא"י ההפך ולא י"א קול והוי קבולת כשכירות וי"ש שליחות לעכו"ם בשכר והוי כשכיר עכו"ם למלאכת חוה"מ ולהכי אסור ולפ"ז י"ל מה שחש הרמב"ם בפיה"מ לח"ה ולא סמך על עכו"ם מפעי פעי, דבשבת שחמור בזה הוי איסור תורה, לא סמך על זה ודוק. —

ורפ"ז י"ל ק' כת"ס משמאל מקבלי קבולת, דשם קתני לשון רבים וי"ל כשעושה מלאכה ע"י שנים, וב' שעושין גם בישראל ק"ל דפטור, אפ"ל דלא הוי פה"ג חילול השם דלא יודעין א"ס ע"י שנים אסור חכמים. — וי"ש לפקפק בזה הישוב לקו' הכת"ס וראשון מחמור, ושיטת החולקים על פיה"מ ולא חשו לח"ה י"ל דסוברים גם בשכר אי"ש לעכו"ם והוי רק שבות וסוברים דלא סומכין על מיפעי פעי רק ביחיד באלמסחא כברש"י ש"ס, וכיון שט"י עשן שיו"ל רואין מרחוק לא סומכין על מיפעי פעי, אבל הבאים שמה לרחוק המה ישמעו מעכו"ם כיון שמשפעי פעי. ולא יהי' חילול השם :

דן קשה לי במס' ט"א (דכ"א). הניא רשב"ג אומר לא ישכיר אדם מרחצו לעכו"ם מפני שנקרא ע"ש ועכו"ם עושה מלאכה בשבתות ויו"ט, אבל לבתי מה שרי כ"י נימא לבתי ודאי אסור, אבל לעכו"ם ה"א נסמך דמיפעי פעי קמ"ל דמ"מ אסור ובשלמא בזה דרשב"א שאומר לא ישכיר אדם שדהו לבתי הא לעכו"ם שרי, אין להקשות נימא דס"ל דסומכין דעכו"ם מיפעי פעי ד"ל דאי"כ גם מרחק

חוספות שבת ומור"ט אי הוי מה"ט, ולפוסקים שרץ מדרבנן ל"ט ואפשר דרץ חיישין שמה יעשו ע"י עכו"ם והוי שבות דל"ג על חוספות שבת וכן ביה"ט אמנם קשה דהא דרשב"א דפריך. הא לעכו"ם שרי נימא לעכו"ם גמי אסור ונקט כותי לרבותא אף שפיראסא לא סמכין ע"ז שיראים מן פרושים וי"ל דחיישין שמה יעשו ע"י עכו"ם וזאת אינו יראים מן פרושים כיון שא"ע בעלמם רק ע"י עכו"ם ובחור"מ גם ע"י עכו"ם אסור ודוק, ואין להקשות נימא שמה יעשו ע"י שנים שרץ מדרבנן ד"ל דתמים לא דרשי בעשוקה ומה"ט אסור :

ובגוף השאלה חוץ לחוס לא חיישין למ"ט וכל הפוסקים לא חשו לזה וגם לפי"מ יש להקל כ"ש שבות דשבות שמיקל הטובי וע' בא"ח סי' רמ"ד במקולין של בשר ברחוב יהודים שמחיר שבות דשבות רק אסור מפני ח"ה וזה ל"ש בג"ד, ועיי' נכ"ס סי' ע' סק"ד בשם חוספות ירושלים בוילנא נוהגין לשכור מנסרי קורות בקבלנות בדרשותו של ישראל ואומרים שמפורסם לקבלנות ואין מוחין בזה, ובכמה מקומות נוהגין להחיר בשטר מכירה, ובמכירה קלא אית לי ולי"ח למ"ט ועיי' סי' רמ"ג, ואין להאריך יותר והלע"ד כתבתי :

הק' לא"י יעקב מייזלש חופ"ק הנ"ל,

סימן כד

בי"ח דאלעשיט יצ"ו

בסוגיא דכבשה שבת פ"ב. אמר ר"ה שחילת ובחירי שחמרו חממים אין מוליקין בשבת אין מוליקין בהם בחנוכה בין בשבת ובין בחול, אמר רבא מ"ט דר"ה קסבר כו"ל ומוחר להשתמש לאור. ומקשה בתוס' דמנא ל" לרבא דמוחר להשתמש לאור דילמא סובר ר"ה אסור להשתמש לאור, ובשבת ג"כ הטעם. דכו"ל ובשבת אין יכול להדליק :

(א) **ונדע"ד** לתרץ קושיא טעום בשלש דרכים, הנה לריב"ם להבין פירוש"ל על כבשה זקוק לה הלכך בחול אסור להדליק דילמא פשע ולא מחקן לה, ואיתא במפרשים דדילמא פשע פירוש שמה יעשה. וקשה אם הדין הוא דכו"ל אמאי ניחוש שמה יעשה ולא ידליק בטה מסתמא יתקן לה. אך טבל לפרש דפ"י חלי בפירש"י וי"ל על אסור להשתמש לאור הטעם כדי שיהא כיכר שהיא נר של מטה. וממילא אם סבירין דמוחר להשתמש לאור ליכא היכרא שהיא נר של מטה. וא"כ שפיר שייך דלמא פשע ולא מחקן לה היינו דישכח שהוא נר של חנוכה. וכ"ז אם סבירין דמוחר להשתמש לאור. ושפיר מחקן דרש"י וי"ל בכוונה זאת קושיא החוס', דע"כ דסובר ר"ה דמוחר

ביו"ט ח"ה, דרך שבת שבובר בה כסופר בכל החורה כולה ובט"ל הוי ח"ה משא"כ יו"ט שלא הוי כמומר ליכא ח"ה אי מתרמי מי שבובר, ואין ראי' להטבי' מיהת קו' מהרש"א מיושב גם כזה ודוק. —

ג י"ל קו' הרש"א למה לא דייק על מחמתין ח"ה מרחץ ח"ה שדה, דמחמתין הומ"ל דאמ"י כר' יוסי הבצרה ללוא יולאה. או כא"ס בן יהודה דאיכא חדא דלא מוחיב סקילה והבצרה מהנד דמספקן, והוי יותר רבותא משה דקילוי הוי אב מלאכה וחולש מהנד דלא מספקן כמבואר בשבת (דף) מחמתין ח"ה מוקדם חולש הוי. ולהכי הוי הבצרה יותר רבותא. אבל מ"י למימר דכ"ש שדה, ולהכי דייק על רשב"ג דנקט ימים טובים שרץ בלאו ואין חילוק בין הבצרה לקולר. גם י"ל מחמתין הומ"ל כשיטת עיטור דרך הוי מומר בעבודה קרקע אבל לא בשאר עבודות וקמ"ל מרחץ דחיישין למ"ט וח"ה כ"ש בשדה שהוי עבודות קרקע אבל רשב"ג נקט ימים טובים דלא הוי מומר כלל וחש למ"ט ונקט שדה דביו"ט אין חילוק וע"כ רק מרחץ ולא שדה. — והמהרש"א כתב דמחמתין הפ"י שמה יבנה כיפה. ותמה בכח"ס דקמ"י נקרא על שמו ואין זה קושיא כלל דכוונתו שיהי' ח"ה שישראל בנה כיפה תוך מרחטו, ולפי' י"ל מה דלא דייק על מחמ"י הא לכותי שרי דכיון דהו"ל מחשש כיפה וזה לא שייך בכותי כלל. — ולפי' י"ל מה דלא נקט רשב"א מרחץ וי"ל מרחץ אסור מטעם כיפה. —

ומחמ"י הרב הנו"כ מוה"ר ש"ח' ח' דמחמ"י קמ"י ככ"מ וי"ל גם חוץ לחוס ומשתמש ח"ה שרץ במרחץ כמ"ט אחרונים. אבל רשב"ג לא נקט כל מקום ומשמוע רק חוץ לחוס וע"כ לא מטעם ח"ה, וג"ז כיון :

ברם זה קשה על רשב"ג שנקט שטישה מלאכה בשבתות ויו"ט, הא ביו"ט נימא מתוך שהותרה הבצרה לזיכר הותרה גמי שלא לזורך, ורק אסור מדרבנן א"כ ע"י עכו"ם הוי שבות דשבות ולי"ח למ"ט להטובי', ולהתחיל' דבשכר יש שליחות נימא. או רשב"ג ל"ל מתוך :

[וא] זאת ק"ל למה מחיר רשב"ג לשכור מרחץ לכותי. למה לא חיישין שמה יעשה הכותי מלאכה בחוספות שבת ויו"ט וכיון דלא מפורש בקרא לא ס"ל לכותי כלל, ונראה דקשה הא מבואר בעירובין (ד"ט) בתוס' דבפרהסי' יראים לעבור מפני פרוש', א"כ מ"מ הא לכותי שרי נימא מפני שיראים לעבור מפני פרושים, וגם מרחץ הוי פרהסיא דרוחין עשן יולא מרחוק וממילא יראים כשיראו עשן יולא ובאים לראות ויראי' לעבור, וי"ל מלאכה חוסי"מ רק דרבנן אינו יראים דעל דרבנן גם בישראל מתרמי שאינו מוחר, ועי' הס"מ פ"א הא—ולפי' י"ל ק' עולם למה לא ניחוש שיטשה מלאכה בעגרת כשלא חל אחר שבת ולפי' י"ז דכיון שאסור מה"ט יראים מן הפרושים, וכן נ"ל על בדפוס שר' חנוך העניך פארסאן ז"י

פתילות ושמים אין מדליקין אפי' שמן שריפה. ועי' דסובר ר"ה דמותר להשתמש לאורה כמובן מהג"ל ושפיר מדייק רבא וק"ל:

(ד) **עוד** ארבע כמעט רגע כסוגי' דכבשה לתרץ איזה קושיות, בגמ' טעמא דרב דקסבר

כבשה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה, אמר דרבנן קמיה דאבי' תשמי' דרב ירמי' ולא קבלוהו. ומשמ' דר' יוחנן וקיבלוהו, רבי'ם ראו בן תמהו אחאי קיבלוהו דוקא משמ' דר' יוחנן, גם הקסמי ואחר כך מלאמי הקושיא בהגות מוהרי"ן מיות הדפס בש"ס ווילנא. להרשב"א ולהר"ן ז"ל דטעם דאסור להשתמש לאורה. משום דלר"ך להיות דומיא דמטורה אחאי פסקי' בזה כרב דאסור להשתמש לאורה משום דומיא דמטורה וכאז"ל. הא אם לר"ך להיות דומיא דמטורה וגבי מטורה הדין דכבשה זקוק לה וה"ל לר"ך לפסוק בגמ' ג"כ כבשה זקוק לה כמובן כדי לדמות לדמות למטורה בכל דבריו:

ונרענדי לתרץ בעוה"מ דאימא במסכת נוגחית (דף פ"ח). אחר ר"י אחר רב רב

שכבה נדשן השמן נדשן הפתילה יסוב רב זריקא וקמבעיא ב' אחר ר' ירמי' וכו' דכמה ראשונה דאי כמה שחברה מנא ידעינן עיי"ש בגמ'. ולכאז"ל לריב"ם להבין הטעם בזה דגר שכבה נדשן השמן ושפטו לחובו שמן אחר, טבל לומר מטעם דחייב משום דכבה נדחה מהמלוא, וטבל לומר דזה חלי' אם כבשה זקוק לה אם לאו. דאם הדין דכאז"ל שפיר שייך דחייב דנדחה מהמלוא לאחר שכבה דהא הדין דאין זקוק לה להדליקה. אבל אם נדחה דהדין דכבשה זקוק לה ממילא ל"ש דחייב דהא לא נדחה מהמלוא דהא זקוק לה להדליקה עוד הפעם. וממילא אם פסקי' גבי מטורה דגר שכבה נדשן השמן הישן שנתן ושפטו לחוב המטורה שמן חדש. ע"כ הדין דכבשה אין זקוק לה. נדחה השמן הישן שנתן במטורה ומש"ה נתן לחיבו שמן אחר כמובן. ואי דקשה אם הדין דכבשה אין זקוק לה במטורה למה ה"ל טעמא שמן אחר במטורה וטבל לומר משום דכתיב בה תמיד. אבל מלות הרלקה כבר קיים בהרלקה ראשונה והרשב"א ז"ל פוסק דגבי מטורה הדין דכבשה אין זקוק לה, רק הגר המפרשי מלוא להדליק משום דכתיב נר תמיד עיי"ש. וממילא מיושב שפיר קושית המר"ן מיות הג"ל, דשפיר פסקינן אסור להשתמש לאורה דומיא דמטורה וגם פסקינן דכבשה אין זקוק לה. ג"כ דומי' דמטורה דמגמ' הג"ל דגר שכבה מוכח שפיר כהג"ל דהדין גבי מטורה ג"כ דכבשה אין זקוק לה כמובן. דאם ה"ל הדין זקוק לה לא ה"ל לר"ך לפסוק את השמן הישן מהמטורה אם כבה וליתן לחיבו שמן אחר. דהא לא ה"ל דחייב וממילא מיושב שפיר קושית הג"ל, דכל זמן דלא אחר לו משום רבי יוחנן לא קיבלה משום דה"ל קשה. ו.

היפא

דמותר להשתמש לאורה דאם יסבור דאסור להשתמש לאורה לא שייך בחול הטעם דילמא פשע ולא מחקן לה, דהא אם אסור להשתמש לאורה ניכר שפיר שהא נר של מטה ולא ישבח ובטח יתקן לה כמובן מהג"ל וק"ל:

(ב) **באופן** אחר לתרץ קושיות הסו"ס הג"ל, דהנה המפרשים חקשים דבכלל פתילות ושמים שאין מדליקין הוא שמן שריפה, ואחאי אסור להדליק בשמן שריפה, והוכח באחרונים טעם דש"ס אסור באכילה וירבה לבשר מהר כדי שלא יבא לאכלו. וטעם שדליק מהר ולא ידליק חלי' שעה. והוכח במפרשים דדוקא באיסור הגאה גזרינן שמה יבא לאכלו, אבל באיסור אכילה והיתר הגאה ל"ג שמה יבא לאכלו. וממילא גבי ש"ס דאסור בהנאה לזרים. רק דעל ג"ח מותר להדליקן משום דמלוא לאו ליהנות ניתנו דרבא לשיטתו דסובר כר' בר"ה פ"ג. גבי מותר הגאה מחשיין. ממילא גבי ש"ס שייך שפיר גזירה זאת. אבל שמנים הכשרים אף דאם דכשרין כ"ל ממילא כל השמן נעשה הוקלה למלוא, ואסור לאכלו. אשכ"ח מותר ליהנות מהם אם כשרין מותר להשתמש לאורה. רק דאסור לאכלו. ובאיסור אכילה לא גזרינן שמה בל לאכלו. ולא שייך הגזירה דשמה יבא ולא ידליק חלי' שעה. ושפיר מדליקין מרות חטבה כמובן. אף לפי טעם המפרשים הג"ל על שמן שריפה. מטעם דיעה לבשר מהר ולא ידליק ח"ש כמובן. וממילא מיושב שפיר קושיות הסו"ס. דע"כ דר"ה סובר דמותר להשתמש לאורה. דר"ס כ"ל כל פתילות ושמים. וממילא דכלל בכוכים שמן שריפה, והטעם דש"ס משום דיעה מהר לבשרו. כדי שלא יבא לאכלו. ואם יסבור דכבשה זקוק לה. וממילא הוקלה כל השמן אף לאחר שכבה. ואם יסבור ג"כ אסור להשתמש לאורה יבא כמו איסור הגאה, וה"ל שייך הגזירה דשמה יבא שיבער מהר שלא יבא לאכלו, ולא ידליק חלי' שעה. וכע"כ דר"ה סובר דמותר להשתמש לאורה כמובן. ושפיר דייק רבא מר"ה כר' ור"ק:

(ג) **עוד** באופן אחר לתרץ קושיות הסו"ס הג"ל. דהנה לכאורה נוכל לומר טעם על דאסור להדליק בשמן שריפה משום דשמן שריפה אסור בהנאה של כלי' לזרים. רק דג"ח מותר להדליק בהם משום דמללה"ג ורבא לשיטתו בר"ה (דף כ"ח). דמותר הגאה מחשיין מותר לטבול בימות הגשמים. אבל לא בימות החמה. אף דמללה"ג. איבא הגא' סגוף בהדי מלוא. והנאת הסוף בהדי מלוא סובר דמלוא ליהנות ניתנו ומש"ה שפיר סובר ר"ה דאסור להדליק בשמן שריפה ומיושב שפיר קושיות הסו"ס דו"ד בזה סובר ר"ה דמותר להשתמש לאורה, אבל אם יסבור דאסור להשתמש לאורה. וממילא אינו נהנה רק המלוא ומלוא לא ליהנות ניתנו ואחאי סובר ר"ה דכל

היבא יכולין לומר טעמא דרב דאסור להשתמש לאורה וכאזיל. דאם הדין דאסור להשתמש דומא דמטורה ממילא נריכס לפסוק ג"כ כבחה זקוק לה כבמטורה. ורב ירמיה אומר במנחות רק בדברי ר"י לפי דבריו של ר"י. אבל אח"כ שאמר הטעם דרב משמיה דר"י קיבלה דר"י סובר במנחות (בדף הג"ל) דגר שגבה נמלא דשמעין מזה דגבי מטורה ה"י הדין דכבחה אין זקוק לה כמוכן מהג"ל. ושפיר סובר רב כאזיל ואסור להשתמש לאורה וק"ל:

(ה) **ובזה** יהי מיושב שפיר קשיא נפלאה על הרמב"ם ז"ל. דפוסק בה תמידין ומוספין פ"ב דגבי מטורה מדליקין מנר לנר. ובגמ' בסוגיאן איתא דאם הדלקה עושה מזה מדליקין מנר לנר. ואם הנחה עושה מזה אין מדליקין מנר לנר. ובטור ובכ"ז ס"י הרע"ג איתא דכבחה זקוק לה. חלי אס הדלקה עושה מזה או הנחה עושה מזה דאם הדלקה עושה מזה אין הדין דכאזיל. ואם הנחה עושה מזה הדין דכז"ל. וא"כ קשה דגבי מטורה הדין דכבחה זקוק לה וממילא הנחה עושה מזה וא"כ אמאי מדליקין מנר לנר, דאם הנחה עושה מזה הדין דאין מדליקין מנר לנר, ולהג"ל איש דהא במטורה ג"כ הדין דכבחה אין זקוק לה. דהא הולך לשפך השמן הישן מטעם דיחוי, רק דטותן שמן אחר חלי לוג. משום דכתיב תמיד. וקיים בזה המלכה דתמיד. אבל עיקר מלכה הדלקת המטורה קיים בהדלקה הראשונה כמוכן. והרמב"ם ג"כ פוסק דגר שגבה נרשן השמן, ומיושב שפיר דפוסק דמדליקין מנר לנר. דהא אס כבחה אזיל הדלקה עושה מזה ושפיר מדליקין ופוסק הר"ם שפיר דגבי מטורה ג"כ מדליקין מנר לנר ודוק:

(ו) **ובזה** נוכל להביא ראיה להאסחפקתא של הרב שליט"א מקינלק המובא בשערי אורח ה"י ב' אס המטורה [כבחה] בשבת אס מותר להדליקה. אס ה"י מזה דקבוע לה זמן עיי"ש. ולהג"ל נוכל לומר שפיר דאסור להדליקה בשבת אס כבה דעיקר מלכה הדלקה קיים בהדלקה ראשונה ועיקר דקבוע לה זמן היא רק בהדלקה, דעל מה שמדליקין משום דכתיב בה תמיד לא קבוע ל' זמן. דעיקר תמיד דכתיב גבי נר המערכי אעפ"י לאחר שמת שמעון הנדיק מלכה שגבה כמוכן וק"ל:

היבא יכולין לומר טעמא דרב דאסור להשתמש לאורה וכאזיל. דאם הדין דאסור להשתמש דומא דמטורה ממילא נריכס לפסוק ג"כ כבחה זקוק לה כבמטורה. ורב ירמיה אומר במנחות רק בדברי ר"י לפי דבריו של ר"י. אבל אח"כ שאמר הטעם דרב משמיה דר"י קיבלה דר"י סובר במנחות (בדף הג"ל) דגר שגבה נמלא דשמעין מזה דגבי מטורה ה"י הדין דכבחה אין זקוק לה כמוכן מהג"ל. ושפיר סובר רב כאזיל ואסור להשתמש לאורה וק"ל:

(ה) **ובזה** יהי מיושב שפיר קשיא נפלאה על הרמב"ם ז"ל. דפוסק בה תמידין ומוספין פ"ב דגבי מטורה מדליקין מנר לנר. ובגמ' בסוגיאן איתא דאם הדלקה עושה מזה מדליקין מנר לנר. ואם הנחה עושה מזה אין מדליקין מנר לנר. ובטור ובכ"ז ס"י הרע"ג איתא דכבחה זקוק לה. חלי אס הדלקה עושה מזה או הנחה עושה מזה דאם הדלקה עושה מזה אין הדין דכאזיל. ואם הנחה עושה מזה הדין דכז"ל. וא"כ קשה דגבי מטורה הדין דכבחה זקוק לה וממילא הנחה עושה מזה וא"כ אמאי מדליקין מנר לנר, דאם הנחה עושה מזה הדין דאין מדליקין מנר לנר, ולהג"ל איש דהא במטורה ג"כ הדין דכבחה אין זקוק לה. דהא הולך לשפך השמן הישן מטעם דיחוי, רק דטותן שמן אחר חלי לוג. משום דכתיב תמיד. וקיים בזה המלכה דתמיד. אבל עיקר מלכה הדלקת המטורה קיים בהדלקה הראשונה כמוכן. והרמב"ם ג"כ פוסק דגר שגבה נרשן השמן, ומיושב שפיר דפוסק דמדליקין מנר לנר. דהא אס כבחה אזיל הדלקה עושה מזה ושפיר מדליקין ופוסק הר"ם שפיר דגבי מטורה ג"כ מדליקין מנר לנר ודוק:

(ו) **ובזה** נוכל להביא ראיה להאסחפקתא של הרב שליט"א מקינלק המובא בשערי אורח ה"י ב' אס המטורה [כבחה] בשבת אס מותר להדליקה. אס ה"י מזה דקבוע לה זמן עיי"ש. ולהג"ל נוכל לומר שפיר דאסור להדליקה בשבת אס כבה דעיקר מלכה הדלקה קיים בהדלקה ראשונה ועיקר דקבוע לה זמן היא רק בהדלקה, דעל מה שמדליקין משום דכתיב בה תמיד לא קבוע ל' זמן. דעיקר תמיד דכתיב גבי נר המערכי אעפ"י לאחר שמת שמעון הנדיק מלכה שגבה כמוכן וק"ל:

(ז) **ונזכר** להביא עוד ראיה לפשוט הספק הג"ל דהנה איתא בגמ' פתילות ושמינס שאחרו חכמים אין מדליקין במטורה אין מדליקין במקדש שנאמר להעלות נר תמיד כדי שמהא שלהבת עולה מאליה ולא ע"י דבר אחר. והנה בתוס' שם מתרץ על רבא דמנא ל' דריס סובר מותר להשתמש לאורה. דילמא סובר בשבת ג"כ הטעם משום דכבחה זקוק לה ובשבת אין יכול להדליק. ומ"י דרבא מדויק מחאמר ר"ה בין בחול ובין בשבת. פ"כ דסובר על כדפוס שר ר' חנוך חנוך פאלסמן ג"י

סימן כה

ב"ה ווארשא יע"א

(א) **בעיז** [דף ל"א] מפני מה אסור גבינות עכ"ל מפני שמעמידים אותה בעור קיבת נחילס עיי"ש. וידוע קשיית רבותינו הראשונים ז"ל. דהא דמאי ארי' קיבת נחילס אפי' כשירה נמי להאס' מטעם בב"ח, ומו דאמאי אסורים בכ"ד, ליטעמ' קפילא כו' ולהוי' בנז"ט פ"י בראשונים מה שהירנו על זה:

ורפענ"ד נראה ליישב הב' קושים הג"ל במחא מחאחא וואס פ"פ מה שבעלה מרין הרדב"ז בשמו' (ח"ג ס' תקמ"ז) לענין אס חומר לישראל לקנות איסור שנחבטל ביד עכ"ל וכחז' שס דאסור משום דהוי' זה כמבטל איסור לכתחילה וטעמא דמילתא משום דעד עכשיו בעת שח' הדבר ביד העכ"ל. או לא היינו דנין כלל על תורם הביטול, רק עכשיו בעת שבישראל בא' לקנותו נריכס אנחנו לדון על הביטול וא"כ לישראל מעטיר בקב"י זו את הביטול והוי' כמבטל איסור לכתחילה ואין מבטלין איסור לכתחילה. ולפ"י מיושב קושיית הג"ל מה שהקשו דאמאי אסור בכ"ד לכו' בט"ס כנ"ל וז"ל דאפי' אס טעמו קפילא וגם ה"י צו ששים ג"כ אסור בכ"ד לישראל לקנות הגבינות מהעכ"ל משום דאין מבטלין איסור לכתחילה כנ"ל. וגם קשיא ב' הג"ל מיושב. דאם ה"י הגבינות אסורים מטעם בב"ח או ה"י קשה לן בזה קושי' ישגייה אמאי אסורים בכ"ד ליטעמ' וכו' כנ"ל וכאן לא ה"י אפשר לתרץ כנ"ל שפיר הרדב"ז הג"ל משום דאמאי. דהא דבב"ח ל"ש

אם מיחד אללו ומשיב'לענין זה כבעל דוריק ולהראב"ד ז"ל דפלגש מותר אף להדיוט אי"כ משכחת לה גם בהדיוט כהל' ודוריק :

(ג) **בתשוי** חמדת שלמה אי"ע סימן י"א הביא שם קושית הגאון מליסא ז"ל. בש"ס סנהדרין (דף ס"ט) דפשיט שם הש"ס דבר"ג אזלין בתר רוב מהא דבת שלם שנים מתקדשת בביאה כו'. ומומחין עלי' כו' וניחוש דילמא אזלינן היא כו' ודמי שם הש"ס בבא עלי' אבי'. והקשה הגאון הג"ל דאף בבא עלי' אבי' ג"כ מוכח דאזלין בתר רובא דילמא לאו אבי' הוא והוא קושית עולמה :

וראיתי בס' שו"ת זכרון יהונתן (דף רכ"ו) שכתב שם שפלא לו על שני גדולים הג"ל ששגו בזה. דאף אם לאו אבי' הוא. מי"מ חייב משום בת אשתו. ובמח"כ הוא שנה בזה מדבר פשוט ממתי טעמי דמלבד דבא עלי' אבי' יכולים לומר כגון בפלגש שמוחר למלך להרמב"ם. או לדעת הראב"ד ז"ל אף להדיוט ואי"כ שפיר הקשה הג"ל דאם לא נזול בתר רוב ולא הוי בתו. לא הוי כלל ג"כ בת אשתו. משום דלא הוי ע"י קידושין. ומלבד זה אף אם נימא דהבת נולדה ע"י קידושין, מי"מ שפיר הקשה הג"ל הג"ל דידוע מחלוקת הרמב"ם והפוסקים ז"ל. בהמומו לאחר מיתת אשתו. אם היא בזכרת או באיסור. גרידא לדירן דק"ל כרי"ע בש"ס יבמות (דף ל"ד) דלימנעו משריפה ועכ"פ ממיתה לדיה פטורה. וה"ם בת אשתו לאחר מיתת אשתו ג"כ הוי כן כידוע כמ"ס בכנה"ג אי"ע (סימן ט"ו). ואי"כ שם דמתרץ הש"ס דמייירי בבא עלי' אבי' ע"כ החיוב היא משום בתו. דאי משום בת אשתו לא הוי מילתא פסוקא. רק דלדידן להיות שאשתו קיימת אבל לאחר מיתת אשתו הוי פטור משום בת אשתו. ואם כן התנא ה"ו לדידן לפרש דמייירי באשתו בחיים. ועיקר חסר מן הספר. וע"כ דהחיוב היא משום בתו. ולא משום בת אשתו. ודוריק היטב. ולדקו דברי הגדולים הג"ל בקושייתם :

אחרן נפתלי במורה"ר ז"ל זאור"א אורוער מו"ל דפס.

סימן כ"ו

ב"ה פה ווילנשין (פלך קאדיש)

(א) **בבב"ז** (כ"ב:) מקש' הני תמרי דויקא סיכי אכלינן להו דלמא דיתמי נינהו דלאו בני מחילה והסיכו באצא בארעא דיתמי לא מחזקינן עיי"ש. וקשה לי לפי הדין דחייש דלמא דיתמי נינהו אמאי לא הקשה על' עיקרא דדינא דיאוש דאמרי' מלא דבר שאין בו סימן הוא שלו וכדומה לזה אמאי דלמא דיתמי נינהו דלאו בני יאוש. ולחלק ולומר דדוקא לחזול

כלל ת"י זה והוא ע"פ דברי הטוס' בע"ז (דף ס"ה) דיקשו אמאי מניעל ביטול בב"ח דהוי היתר בהיתר. ומ"י דביטול בב"ח אינו מכה ביטול ברוב רק משום דרך דרך ביטול אסורה חורה. ובי"ס ס' לא הוי דרך ביטול ע"ש בחוס' וברא"ש ה' כללים וביור' ס' רל"ט. ואי"כ לפי' ל"ס כלל בבב"ח דינא דאמאי"ל משום דאינו כלל מטעם ביטול. דדוקא בדבר הסייך בו ביטול או סייך אין מבטלין איסור לכתחילה. משאי"כ בב"ח שפיר מותר לבטל אף לכתחילה. דאינו כלל בגדר ביטול. וכן ראיתי להגאון רעקיא ז"ל בתש"י ס' ר"ו. שהעלה כן. ואי"כ דבבב"ח ל"ס אמאי"ל. טוב יוקשה לן ק' האי הג"ל אמאי אסור בכ"ר כו'. ולא סייך ת"י הג"ל עמיד הרדב"ז ז"ל. ומש"ס שפיר נקט הגמ' טעמא בעור קיבת גבילה דסייך בו דינא דאין מבטלין איסור לכתחילה. ומדא קושי' מיושב בדרך חבירה. ודוריק :

ובדבריו הרדב"ז הג"ל יתישב לן על נכון דברי הראב"ד ז"ל שח"י ע"ז דבדבר של עכורים לא הלכו בו חז"ל אחר ט"ס משום כרי שלא יפרטו. ולכאורה דבריו בלתי מוכן. דמאי זה כרי שלא יפרטו איכא כא"ס ס' לנפול האיסור. ומאי חילוק בין ישראל לעכו"ם. אולם לפי' שחידש הרדב"ז דדבר של עכורים אסור לישראל משום אמאי"ל. נימא שפיר דבריו ז"ל. וזה כוונתו דלא הלכו חז"ל בדבר של עכורים אחר ט"ס. ג"כ כהל' משום דעד כמה לא היינו דנין כלל על תורת הביטול. רק עכשיו שהישראל בא לקטנו מוכרחין אנו לדון ולבא לתורת הביטול. ושפיר הוי כמאי"ל בקנ"י ז', וזה הפירוש כרי שלא יפרטו דבאס נמיר לקטות מעכו"ם איסור. או יבא להמיר לעממן לבטל כל איסורים אמאי"ל לכתחילה. ולא ישגיחו כלל ע"ז דאין מבטלין איסור לכתחילה כן נלפענ"ד בכונת הראב"ד ז"ל שהיא כדעת הרדב"ז ז"ל הג"ל. ודוריק היטב :

(ב) **שבעתי** קושית א"ח משכחת לה דיחייב על בתו מאנוסמו כיוחש דילמא לאו אבי' הוא כקושית הש"ס חולין (דף י"ב) גבי מכה אביו ומ"י הש"ס שם דאזלין בתר רובא דרוב בעילות אחר הבעל לא סייך הכא. דהא אינו בעל כלל וגם היכא דה"י שניהם חנושים בבית אסורים ג"כ ל"ס דהא אין אפטרופוס לעריות כמ"ס בש"ס שם והוא קושית עולמה :

ואמורתי לתרן דספיר משכחת לה דיחייב בביתו מאנוסמו לפי מה דפסק הרמב"ם דמלך מותר בפלגש אי"כ משכחת לה במלך דמיחד אללו פילגש בלא קידושין וה"ו לו ממנה בת ואי"כ בא עלי' דהוי בתו מאנוסמו. משום דלא הוי ע"י קידושין. ובה אשתו לא חשיב רק ע"י קידושין. ואש"ה סייך בזה לומר רוב בעילות אחר הבעל כיון דהוי בהיתר בדרום של ר' חנוך העניך פאלסמאן נ"י

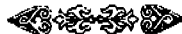
למחול חנם יכולים אבל בני יאוש נינהו זה ודאי לא
אחרי דדוקא באבור מכל אדם לא בני דעמי של
בעל אבירה אבל לא בשאר יאוש :
הנה רב גדול אחד מרובי השב ע"ז דדוקא
בקרקע אחרי' לאו בני מחילה נינהו כמו
שאריו מועיל מזירתן ומתנתן אבל במטלטלין דאחרי'
הפשוטות ממזכר ומתנתן מחנה אחרי' נמי
מחילתן מחילה והכא בחמרי דוקא הוי כמו קרקע
והביא ראיה מתוס' כתובות (פ"ו.) כר"ס תיזיל דיש
מחילה במטלטלין ולחוש ולומר דלמא מקטנים ביותר
בפלה האבירה. ועוד שלא הגיעו לעונות הפשוטות אין
מתנתן מחנה ואין יאושן יאוש. זה ל"ח דל"ט שלקטנים
ביותר יחי' להם דבר מה זה תוכן דבריו והאריך
בזה מלבד שקשה לומר דקטנים ביותר אין להם דבר
מה ומה גם דיכול להיות דאפסטרופס שלהם אבד
חפץ זה ויאוש שלהם אינו מועיל אלא דנוף החדוש
ד"ן קשה לאמרו להמתנות בעינא פקידא בזה הענין.
הנה מה שכתב הרב הגדול דפשוטות בני מחילה
נינהו כיון דמתנתן מחנה אף שמאלת' כדבריו ב'ס'
מחנה אפרים ה' מכירה ס' (י"ז) בכל זאת אין לנו
לזוז מדבריו הראשונים שלא משמע כן ע"י בגיטין (דף
נ"ט.) ברש"י שם ובראשונים הא דאחרי' מתנתן
מחנה בהגיע לעונות הפשוטות משום דעבדי ליה ייח
נפשיה או משום דלשמעו מיליה ובכלל כד' חיו' הוא
וע"י ב"ה ה' מכירה (פכ"ט ה' ח') דמירץ שם קושיא
הראב"ד אחרי' אחרי' פחות משמות מחילה הא קטני'
לאו בני מחילה ומירץ שם דזה בכלל כד' חיו' הוא.
משמע הא דמועיל מתנתו או מחילתו הוא משום דאנו
חוששין לפדנסתו או לכבדו אבל היכא דל"ט טעם
זה אחרי' דלאו בני מחילה נינהו אפילו בפשוטות
והא דמבואר בתוס' כתובות הנ"ל דמחילתן מחילה דוקא
החם דהוי לזכרו וגם במשורש ולאדם מיוחד וביאשן
בזה פשיטא דמועיל מחילתן וכן מבואר בבבאורי הגר"א
חומ"ס ס' (רל"ה ס"ק מ') גם לשיטת הראב"ד
בהשנות דפחות משמות אין מועיל מחילתן משום
דאחרי' יחי' לאו בני מחילה נינהו אבל זאת גם הוא
סובר דהא דאחרי' יתמי לאו בני מחילה מיירי אף
בהגיעו לעונות הפשוטות דאם לא כן לא הקשה כלל
ובלל :

ב **בזה** שהשיב הרב הגדול דהכא בהחרי דוקא
הוי כמו קרקע ואין מועיל מחילתן מלבד
שקשה לימר כן דהא סוף סוף היאוש אינו אלא אחרי'
גזירתן דאליכ' וזי' מותר ללקט מהאילן כיון דאחרי'
מסיקרא יאוש' מיאש אף גם בעיקרא דדינא נראה
לכאורה דאף בפירות מחוברין ממזכרן ממזכר אף
דלשאר דברים דינם בקרקע כמבואר בהרבה מקומות
אבל הכא אפשר לומר דדינם במטלטלין דכל הטעם
דאין מועיל מכירה קטנים בקרקע הוא משום דבעי

ג **הרמב"ם** ז"ל כתב בפ"א ה' לזית שאין
עושין לזית מלמך הנוול וכתב שם
הג"ח דהגמ"י לא פסק כן דקני' ביאוש ושינוי הנוף
והרמב"ם דפוסל סובר דאין קונה בשינוי כזה דחומר
לברייתו וקשה לי לפי דבריו ע"כ סובר הגמ"י דקונה
בשינוי החומר לברייתו [ע"י בתוס' בסוגיא דאונכרי'
ובג"מ שם] א"כ אחרי' פוסל בעשה מחיטין הא מבואר
בסוגיא דאונכרי' דאי לולב לריף אגד הוי שינוי מעשה
רק דחומר לברייתו א"כ הכא דקשר עליון דאורייתא
והוי ג"כ שינוי נוף והוא סובר אף בחומר לברייתו קונה
ולחלק ולומר דדוקא בעשה מלמך לזית דהוי שינוי
גדול בודאי אין לומר כן כ"ן דמפורש בגמרא דאגד
בעלמא הוי שינוי א"כ אי קשר עליון דאורייתא הוי
ג"כ שינוי מעשה :

ד **בגיטין** (דף ס"ז.) מקש' ומי חייש' שחא
תשכיר עדים והא אחרי' עדים החתומים
וכו' וקשה לי לפי ההור"א אחרי' לא מקשי אף משכחת
ע"פ שנים עדים יקום דבר שחא תשכיר אותם המלוה
או הלוקח ויתרץ ג"כ דנועשה לא עבדי ע"י בתוס'
חילין (דף מ"ד.) הקשו ג"כ אחרי' עדים רשאים ליקח
וכו' אחרי' לא הקשו על נוף הפדות רמא לא מעשה
בישראל כזאת ולא נקבל עדות ע"פ דיבור ויתרנו
ג"כ כיון שגמרא על פיהם חשיב מעשה ועוד נוף
הענין קשה לי להבין אחרי' באמת חייש' דלמא ב'
עדי' יעידו שקר הלא נזה"כ להאמין ב' עדים כמבואר
ברמב"ם ה' יסוה"ס ואחרי' אחרי' לא מעשה בישראל
כזאת ולחלק בין מעשה לדיבור איס חז"כ של ב'
עדים — .

אשר גרינים האב"ק ווילנשיין

שפת יסנים

סימן כז

מחירי בתי על שדות ערוך יורה דעה
מהגאון שר התורה מרן ישראל יהושע
זצ"ל אבריק קוטנא.

(נחת ע"י הרב וכו' מ"ה דפאל זאב י"י ר"ח דסה)

(הפסד סיסמן י"ח)

הנה הריף ז"ל הקמיט ה"י מימרא דרבא דישאל
מומר אוכל נבילות לתיאנון. בודק סבין
ונותן לו. ותמה עליו הר"ם ז"ל. ולכאורה ה"י נראה
שסמך על הא דאמרין בתמורה (דף כ"ז.) בעי
ר"א ה"י לפניו ארבע בהמות של קודש. ואחת מהם
בע"מ וארבע בהמות של חולין ואמר הרי אלו תחת
אלו מאה. הכא ודאי כיון דאחזיק גברא באיסורא
לקי ד' מלקות. איך כיון דליכא היתרא ואיסורא לא
שביק היתרא ועבד איסורא והוי בתרייתא לחולין.
היקו. הא קמן דר"א נופי לא ברירא ל"י כל היכא
דאחזיק גברא באיסורא אי אמרין לא שביק היתרא
ואכיל איסורא. ולייטב דעת שאר פוסקים גם דלא
לסתרו דברי ר"א אהדרי ה"י נראה לכאורה. דע"כ
לא שריין במומר אוכל נבילות דבודק סבין ונותן לו
אלא היכא דהחזיק ל"י ה"י מומר שמועט עגמו מלאכול
איסור בשוד שהיתר מונח לפניו. אבל משתמא כל
היכא דחזין שביד על לתיאנון. מיישין נמי להבעים
לכן שם בבני דר"א דלא הוחזק לנו גברא שמועט
מלהמיר אפשר לא אמרין חזקה לא שביק היתרא.
והייתי להר"ם ז"ל בפ"ב מה' תמורה ש"כ לכן אם
אמר בהמות אלו תחת ו' בהמות ואחת מהם בע"מ
אינו לוקא אלא ט' מלקות. ואע"כ שהחזיק זה במלקות
הרבה כיון שיש דרך היתר לפניו ע"י"ש. והר"ב בעל
כ"מ כתב ע"ז כיון דעלתה בעי' דר"א בחיקו אין
ליקין מס'. ודברי הר"ב ז"ל שגב ממני נהי דאין
ליקין מס' מ"מ איך כתב בזהם [שנתכין לחלל הא
אדרבה קולא הוא בחילול] שנהחלל בודאי הא בתמורה
הוא ותמורה קודם. ובחילול יולא בהמה קודם לחולין
ואם כן איך כתב בזהם שנתכין לחלל. הא אדרבה
קולא הוא בחילול שיולא לחולין וס' דאורייתא לחומרא:
רבן נראה לפס"ד דסמך הקמ"ל על מה דקיי"ל
ברבא דישאל מומר בודק סבין ונותן דאמרין
חזקה לא שביק היתרא כ"י. ואע"כ דלא אפשרתם
בתמורה. אפשרתם בדוכתא אחרינא כמ"ס השוסקים
במקומות הרבה. ולפ"ז מוכח להיפוך מדברי הכ"מ
דאע"כ דלא הוחזק לנו שמועט מאיסור להבעים מ"מ
שחשבו שיהיה. דמשתמא תלין בלתיאנון. וכן
הסכים הר"ב בעל תב"ש. אמנם בדעת הריף ז"ל
ברש"ם ש"ר חנוך העניך שארמאן נ"י

כמס"כ. וע"י" בפ"י שהקשה לפמ"ש המדרי ריש חולין
הא דנאמן ע"א על שמיטה אע"כ דאחזיק איסורא.
דלא אמרי' דאין ע"א נאמן נגד חזקה אלא בשם
אדם ולא במוחזק בכשרות ובשמיטה נר"ך ביה"י
מוזק בכשרות. איך קשה מומר לנבילות אחאי יס'י
נאמן בדריקת סבין אע"כ דאינו מוחזק לנו בכשרות.
ואין זה כלום דע"כ לא ס"ל להמדרי דעטס דבירו.
אלא מה שה"י בירו כבר או דאי"ה לי טרחא. אבל
מה דהוא בירו לגמרי בלא טרחא ודאי נאמן כמו
בפרובל דנאמן לומר ה"י ל"י ואבר אף להו"א ממין
ופשוט:

ש"ס (סימן ב' סק"י). התחיל פסול כ"י עט"ז
דבעין דוקא שיעשה מעשה המפריץ. אבל
מיטע קנה אע"כ שנתכוון לע"ז אינו אוסר דלא
מקרי אף מעשה זוטא. ובנה"כ תמה ע"ז דהא אמרין
בחולין (דף מ' ע"ב). כגון שה"י חלי קנה פגום.
והוסיף בה כ"ס ולשיטת הס"ז אף שהקנה שלם אינו
אוסר בחלי קנה. ובס' מגיני זהב תירך בקדשים
נאסר אף בחלי קנה משום מום וטעה בפשיטות
דאין תמות וזכרות בעוף. ומה שח' בס' חור"ד
דבקדשים נאסר מטעם מוקלה אין זה עולה יפה
לדעת הרמב"ם ז"ל ה' איסורי מזבח דאין מוקלה
בשל אחרים אף ע"י מעשה. ועוד הקשה על הט"ז
מהא דאמרין בע"ז דאפי' ניסך יין על קרני' נפסלה
אלמלא דאפי' ע"י מעשה זוטא אוסר:

ורפעניד נראה דעת הסו"ז. דהא מבואר ברש"י
חולין (דף מ"א.) דהא דהשומט בהמה
לע"ז אע"כ ששחט סימן א' אסרה. אע"כ דבע"כ
אינו נאסר דכמו קרקע דקימ"ל אין מחובר נאסר.
אפי' בחצר בה בורות נאסר דקיי"ל בע"ז דהמשתחוה
לקרקע עולם לא אסרה. עשה בה מעשה אסרה.
והנה זה פשוט דבקרקע עולם שיאסר בעיני דוקא
מעשה רבה. דאיך תיסק אדעתין דהמשתחוה לקרקע
עולם תאסר והרי בע"ז בבהמה קימ"ל דאף ניסך לה
בין קרניה. ומ"ל ניסך ומ"ל השתחוה. והנה דהא
בחדש בה בורות כתב הטור בה"י ע"ז והשתחוה לה
אח"כ וא"כ לשמעין ברובא יומר אפי' השתחוה על
הקרקע ולא חפר נאסר. איז דדוקא היכא דנוף
הדבר נאסר כגון לגבוה דבהמה שלו נאסרה לגבוה.
אע"כ שהוא בע"מ. אלא דווגר שאינו שלו לא מצי
ליאסר מהני אף מעשה זוטא. ולהכי בע"ז ריש נעבד
בבע"מ לגבוה מהני ניסך לה בין קרניה. אבל להדיע
דאין בע"מ נאסר. והסמך בנוף הנאסר בעין מעשה
רבה כג"ל ברור בדעת הט"ז דדומה למחזיר דודאי
בעין מעשה רבה ודוק. ומ"מ מדברי הסו"ס משמע
דאפי' במיעוט קמא דקנה נאסר. ומכל מקום י"ל
בניסך יין בין קרניה לא יאסר מטעם שבהמה
דכיון דלא נשתנה נוף הנאסר כלל דבע"מ אינם
נאסרים

ע"י וסני שיעשה ע"י אחד לא אמרין קלבי' :
לכן נראה יותר דע"כ לא קאמר רש"י ז"ל בסנהדרין
 דלא מחייב אלא בגמר סימן אלא למאן דס"ל
 אינה לשמיטה אלא לבסוף. אבל למד יסנה לשמיטה
 מהחילה ועד סוף כיון דאשכחן בפנים דמסגל מקלם
 מסימן מקרי ג"כ ע"י אפי' בקלם מססין, אלא
 דלפי' דמיעוט קמא דקנה ודאי לא מקרי עובד ע"י
 וכדעת ס"ז, ואני תמה על הפה"ס שלא הביא דברי
 רש"י ז"ל הללו ומדבריו ספר גדול לשיטת ס"ז.
 ופי' מדברי רש"י נראה דאף דמיעוט קמא דקנס
 נאכה ולפי' : (המשך יבא א"י)

סימן כח

מחירושי כתי' מאאמרד הרב הגדול
 חתרו' וכו' סויה שמואל ז"ל דופין
 בראדאמסק.

ראיתי להנאן בחמדת שלמה חלומ' ס' י"ט.
 ח"ל זה ימים נפקסתי בהא דרש"י ליה
 דחובל חייב מדאשכחין למשרא חילה בשבת, והקשה
 הא דר"א ורבנן פליגי בתכשירי חילה דר"א סבר דחילה
 דמי שבת מהלכתא, וקרא דכיום אמי למכשירין ורבנן
 ס"ל דליכא הלכתא לחילה גופא, וע"כ דקרא דכיום
 דאמי לחילה גופא, ולפי' קשה כיון דרש"י סובר
 דחילה הוי קלקול מניל דמקלקל בחטרה חייב דלמא
 באמת פטור ושרי חילה גופא בשבת משום דהוי רק
 מקלקל ולא לריך באמת קרא לזה רק דקרא אמי
 למכשירי חילה כמו לר"א דס"ל דחילה אמי מהלכה עשה:
 (א) **ורענ"ד** כל ליישב לפימ"ש תוס' שבת (דקל"א)
 ברי' לא לכל אר"א באמנע הדיבור
 שס. ותימה היכא שיך למילף לציט ומוזה מחילה
 דחילה דין הוא דמכשירין דוחין משום דהוי פולש
 דוחה שבת אבל לציט ומוזה אין כמלכות דחייב שבת
 פכ"ד. ולפי' זה יש לומר דדוקא לר"א דאית ליה
 הלכה למשה מסיני דחילה דוחה שבת. בתורת דיתוי
 להכי מוקי קרא דכיום למכשירי חילה משום דגוף
 המנוס כמי דוחה שבת ולהכי גם מכשירין דוחה שבת.
 (") אבל אי בוי אמרין דחילה גופא להכי שרי בשבת
 משום דאין כאן שום איסור דהוי מקלקל איכא למה
 ידחי

נאכרים להדיוט. ודין להדיא מדברי החסם' בע"י
 (דף כ"ד) דיה דכנס דלגבוה נאכרה במעשה כלדירי
 הי' להדיוט נאכר במעשה אטא שעושה בגופו.
 ומבאר דבעינן מעשה בגופו שיעשה קלם. ומסך לה
 י' בין קרני' כיון שאין שום השתנות בגוף לא נאכרה
 להדיוט, וזה שלא נראה מדברי האחרונים ז"ל בנסך
 לה יין בין קרני' נאכר אף להדיוט וז"ל וכדשרישה:
ודע שראיתי לרש"י ז"ל בסנהדרין (דף ס"ב)
 דברים תמוהים שם' שם על הא דאמרין שם
 אחת וזיחה סימן אחד. פירש"י ז"ל כגון ששחט סימן
 ח' לעינים דאשכחן ל' הכשר בחטאת העוף בפנים.
 הנס מבואר בדבריו דהשוחט לשם ע"י א"ח אלא
 בשמיטה ס' ח' לו רובו, וזה תימה דמלבד דבש"ס
 מוכח דבשורתא מיתסר. אף גם דבריו ז"ל סימין
 זא"ז דבמולין (דף מ"א) כתב דהא דאמר ר"ה שחט
 כה סימן ח' לאו דוקא ואפי' בחי' סימן. וטוראי דלאו
 דוקא ח' סימן אלא אפי' מיעוט קמא דוושט ועכ"פ
 זה סתירה מבוארת:

ורבאור"ה חשבתי לומר דדעת רש"י ז"ל נהי
 דנאכר במיעוט סימן. מימ א"ח
 משום ע"י. אלא בגמר הסימן. וכעין זה כתב הרשב"א
 הביאו ב"י לקמן ס' ד' בשוחט שזרק עינים דנאכר
 משום תקרובות אפי' שלא מקרי עו"פ. וזהו ה'
 מקום ליישב קושיא החסם', בהא דפליגי ר"י ור"ל
 (בדף ל"ט) בשוחט ע"י לזרוק דמו. ח"ל דנעשה
 מומר, ולפמ"ש א"ש דבמיעוט אף שנאכר לא נעשה
 מומר, דלא מקרי ע"י. אלא דק"ל מהא דאמרין
 כפ' א"י בשוחט ראשון לשלחו ושרי לעינים קס ל'
 בדרכה מורי' אס לא היכא דלא אחר"י לר"י והשתא
 קשה הא שמעין ל' לר"י דס"ל יסנה לשמיטה מתחילה
 וע"ס ומיכף ששחט קלם לקי משום א"י. ולפי' לריך
 רוב סימן לדעת רש"י וא"כ לא איתין כאחר. וא"ל
 כיון דלא אפשר לשמיטה בלא התחלת שמיטה ה"ל
 כזרק חץ מתחילת ד'. דאכ"א קשה לישבא דאמרין
 בכחכות פ' א"י. אי בעי לאהדורי מני מהדרא ולא
 אמר' קלבי' איכ' הי' אי בעי לאהדורי ולא יגמור
 השחיטה לא יתחייב ואפי' אס יגמור אחר השחיטה
 יתחייב משום א"י ולא משום שוכר ע"י. דלכאורה
 נראה דכל שאין גמר המעשה הכרחית שחטשה

* (ב) דע"ה חבט המפתיק. (אס כניס דברי האחרונים מובא דבריהם כס' שלום ירושלים על הירושנמי כס' האורח
 דאף דמקלקל בחטרה פטור עכ"פ איסור מורה יש כמו ח"ס דאסור תה"ה והמחבר הי"ל השיג עליהם
 שפעם מהס ש"ס פרוך שבת (דף ק"ז ע"א) דלישנין לר"ש דמקלקל בחטרה חייב מדאשכחין קרא למישרא
 חילה בשבת ולדברי האחרונים הי"ל דמ"ל דמקלקל בחטרה חייב דלמא אסור בלגד כמו בכל מקלקלין
 דאסור תה"ה ובס' חתן סופר בפנין עשה דוחה לית בחטרה אית כ' כ' לתוך דברי האחרונים דליכא מיוכחא
 לדבריהם מש"ס הי"ל דלכאורה קשה ל"ל קרא דכיום הא ככ"מ אמרין עשה דוחה לית ואריטין לומר דשבת הוי כרת
 לדעת החסם' דכרת אינו נדחה משני עשה. והנה כ"ז כחחקן אבל במקלקל ניהו דאסור תה"ה כמו ח"ס אלא כיון
 דליכא

קרא למכשירי מילה דהא להיתרא בלא הכי הוי ידעינן.
דהא לא פשה שום חילול במילה זו משום דהוי מקלקל
והשתא חו לא קשה קושיות הגאון הג'ל דילמא קרא
אחי למכשירין דז"א כיון דגוף המלוא לא קיים באות
רק דמומר למול והוי כמחמך גמר בעלמא משום
דג'ל מקלקל א"כ א"כ שום מכשירי מלוא. ומלוא אין
כאן ומכשירין אין כאן. מאי אמרת דלמא אחי קרא
שיחמיב למול בשבת. דלהחיר לא זריך קרא רק
דחייב א"כ חו לא איתר לן שום קרא למכשירין כיון
דאנטיך לגופא שיחמיב דוקא למול בשבת. ומשאי"כ
לריא דהכל ידעינן מהלכתא שמומר למול ושחמיב
למול א"כ שפיר נפקא לן מכשירין מקרא ודוק:
אבנים כ"ז לר"ש לשיטתו דס"ל במ' סוכה דמאי"כ
דאורייתא טייירי ב"פ לולב הנו"ל אזי י"ל
כמ"ס. אבל לר"י יש לומר דאיהו לא ס"ל כלל דמאי"כ
לא יא' מדאורייתא ולהכי מלי סבר אפי' אי מקלקל
במבורה פטור מ"מ מחשב המילה טיקון ולא קלקול
ולהכי שפיר לרירי' אינטיך קרא דביום אפי' בשבת
ודוק היטיב. עכ"ל:

המעתיק ישראל זעלדורער דומ"ץ בראדאמסק

הערות והשגות.

סימן כמ

(א) **בבבניה** כ' שראה בח"כ שדרש שם על והי"ק
את העומר לריוגכס אין כופין את
האבור בע"כ. והוא חידוש גדול דבכל קרבנות האבור
אם יש ביכולת לכופן בודאי כופין כמו כל מ"ע עד
שיאמר רוצה אני, ותמה על הרמב"ם שלי"ה דגבי מנחת
העומר אין כופין ולפלא שלא ראה בפ"י הראב"ד שם
דהפ"י הוא דאין כופין את האבור בע"כ היינו שלא
יהי' מחלתו ועד סופו בע"כ אלא כופין אותו עד
שיאמרו רוצים את שיהי' חייבים הם להביאם והא
דאנטיך הבא למימר בבור סד"א כיון דרחמנא
רמי' חיובא עליהם נכפינהו בע"כ ואפי"ג דלא אמרו
רוצים אנו קמ"ל ונשתלק תמיכהו:

(ב) **שם** במנ"ח מלוא שכ"ה נסתפק אם הא דמבואר
בעירובין דזה וזה לחומרא דפעמים עולות
ופעמים שותקות. היינו דוקא במקום שהזכירו חז"ל
אמות אבל שם שהזכירו חז"ל היא ספה מלומס

בין

ידמו המכשירין השבת ודמי ממש לליתים ומזוה דג"כ
לא דמי מכשירין דידרו את השבת משום דאין בגוף
המלוא שום דמי'. ולא טבל לומר דמי' ידחה מלך
גזירה הכתוב דביום. ליתא לר"כ חו תקשה אז דלמ"ל
הגז"ס גבי שמי לחם הא בלא"ה טבל למילף ממילה
דדמי המכשירין שבת אפי"ג דאין בגוף המלוא דחוי'
ואיתר לן גז"ס דשמי לחם משומר. אבל השתא
דאמרינן דמקלקל בחבורה חייב וקרא דביום אחי
למילה גופא אז לא תקשי דנילף למכשירי מילה דידמי
משמי לחם. דז"א כיון דהתם גופא לא ידעינן רק
מכה גז"ס לא מלינן למילף מהתם לכאן ומשאי"כ אי
הוי אמרינן בקושיות הגאון הג'ל דביום אחי למכשירי
מילה, ומילה גופא שרי מלך קלקול. א"כ אז הוי לן
גז"ס גבי מילה דמכשירין דמי שבת אפי' היבא דליכא
בגוף המלוא תורת דחוי' שפיר ה' קשה דאמאי לא
נילף ממילה שכל מכשירי מלוא ידחה שבת ואחי
שפיר:

(ג) **ובדרד** פלפול קנה לל"ג ליישב קושיא הג'ל
' דהנה במ' שבת (ד' ק"ו) אמר ההב
דלר"י להכי לא מוכח ממילה דמקלקל בחבורה חייב
משום דהוי מתקן משום מלוא ומיקון גברא. ולכאורה
זריך להבין סברה ר"ש דלא חשיב ל"י טיקון:

ונראה למ"ס האחרונים דהא דמאי"כ לא יא'
היינו היכי שיתוקן איסור עי"ז דנימא דלא
יא'. ואמרינן דבר ליישב בזה דלכאורה בכל פשה
דוחה ל"ת אמאי לא אמרינן דלא יא' העשה משום
מה"כ וממילא לא יי' בכח לרחות הל"ת. ולהכ"ל
א"ס דבאמת בכ"מ דעשה דוחה הל"ת אף אי אמרינן
דלא יא' לא הוי מתקן האיסור ולהכי שוב אמרינן
דדמי. אבל באמת היכי דיתוקן האיסור עי"ז דנימא
דלא יא' שפיר אמרינן דלא דמי העשה הל"ת משום
מה"כ וממילא אין כאן עשה. ומעתה י"ל פ"י חדש
בגמ' שם דהכי דייק דבשלמא אי מקלקל בחבורה
חייב א"כ אפי' אי לא יא' ידי מלוא מ"מ חילל
שבת בחבורה ממילא כיון דהאיסור אין מתקן כלל
והדלוי ה' דידחה עשה דמילה את הל"ת דשבת רק
כיון דבשבת איכא עשה ול"ת אינטיך קרא דביום
דמי' דמי אבל אי אמרת דמקלקל בחבורה פטור רק
משום טיקון דמלוא הוי מתקן וז"ב אי הוי אמרינן
דלא יא' משום מה"כ הו"ל שוב מקלקל וכיון דיתוקן
האיסור עי"ז שוב אמרינן דהוי מה"כ ולא יא' ידי
מלוא ולא חילל גם כן את השבת. ואם כן למה לי

דלכא וכתרו וגם לא שייך עשה דוחה ל"ת כמ"ס דכלא קרא דמי עשה ל"ת ועשה'ה ולפי"ז לא דמי כלל לליתים ומזוה כמ"ס
התוס' משום דשם אין במלוא שום דחוי' דהוא היתר גמור אבל במקלקל אף דפטור מ"מ הוי איסור תורה לדעת
האחרונים רק משום דדמי העשה הל"ת ושפיר זריך קרא למכשירין וקושיות הגאון הג'ל במקומה עומדת, ויש לפלפל
בזה ולא בחלי רק להעיר, ע"כ הגיה (מבני):

ברפ"ס ש"ך ר' חנני' העניך פא"מאן נ"י

מישט בחרא, לפיז אין שום התחלה לבעיית הנמרה בחלדה או בשהי' במישוט בהרא לפרש' בין ללחמ ששחט הרוב אנו יכולין לטעות עוד מה שאנו רולין. וכמו שאינו נעשה עוד מוס בחתיכתו לאחר ששחט הרוב בן אינו לריך להעשות מיד פסול בחלדה או בשהי' לאחר ששחט רובו. אלא ודאי כדפרש' שם החלוד במישוט סימנים לאחר ששחט רובו בהכשר מי אמריק הא אישחית שפיר ברוב סימנים או דלמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה עכ"ל ע"ש:

ויורה מזה הרי התם לפחות הפסיק מעט ושהה בנתיים אעפ"כ סברא היא לומר דזו חדא שחיטה ופשיטא הכא דלא שהה בנתיים ושחט כולו בבת אחת ואם נאמר דהמישוט בחרא הוא מוס בקדשים ודאי דאין אנו יכולין לפסוק ולומר דיהא מותר כיון ששחט הרוב ורובו ככולה הלא כאן הי' בשחיטה חדא ובבת אחת ומה דלהנמרה מספקא לכו זהו פשיטא לי' אחמה?

ושנית מי יאמר לן דהפירוש רובו ככולו סוף כאלו חתוך כל הסימן וכחמך ועומד דמי דלמא הפירוש כך הוא דהל"מ בל לומר לן דכמו דנפיק חיובא דבהמה בשחיטה כל הסימן כמו בן נפיק חיובא בשחיטה רוב הסימן והיינו דאם שחט כל הסימן או רובו, אבל לא כחמך ועומד דמי דלא המישוט שומד וקיים לפנינו וכמו בשטה רוב הכוס אזי יאמר דהוא שטה כל הכוס, הלא המישוט שומד לפנינו אלא ודאי דהפירוש דלא ברובו כמו דלא שטה כל הכוס וזהו פשוט:

ובערתה לפיז נסתר גם זה מה שמסיים שם הוכחתו מהאדרבה אם נאמר דבכולו פסול מחמת מוס גם ברובו אינו כשר דלדבריו אין זה חלו' בזה. דברובו ג"כ כשר בקדשים מטעם דנפיק חיובא כמו בכליו ומה דפסול בקדשים בכליו זהו משום מוס ע"כ יש ה"א לומר דבכולו פסול בקדשים והקרא ושחט את בן הבקר כמי מירי ברובו כיון דאי אפשר באופן אחר לפי זו ההוא"מ וכל"מ לא בא להסיק רק לפרש דמה מכריח לנו לומר דבא להסיק ולא לפרש ע"כ בא מחנ"י ללשמשין דגם דיעבד כשר והדרא הקושיא לדוכסה:

צבי זאב בר' אהרן הירשאוויטץ מאנטיבא (אפריקא הדרוסי'ת)

מילי דאנרתא

סימן ד

בקידושין (דף פ"א) אי לאו דמכרזו עקי' דקדשה הוהו בר"מ ומורמו הוהו בר"ע ומורמו שוימוס לרמך דרמי מעי'. וממהו מאיד מה הלשון אומרת דרמי מעי'.

וגרסה

בין לקולא בין להומרא. או דגם בטעם אוליין לחומרא. ולפלא עליה לפי המעניות לרמזים בדים עירובין. שבי' דאזה עולכות כי היינו שמודין בטעם מלומס אם יהי' בו חומרא. ובטעם שאינו מלומס אם יהי' בו חומרא ומוכח דאין שום נפ"מ ביניהם. וגם בטעם אמרין זה וזה לחומרא ודו"ק:

(ג) **בפ'** ט' ו' פסוק ב' במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם. כ' רש"י ישחטו ריבה לנו שחיטות הרבה. לפי שמלינו אשם בליבד נאמר ישחטו רבים. וקשה היכן מלינו קרבן אשם בליבד. ובהקדמה לרמזים לס' קדשים כתב ואין בקרבנות ליבד אשם, ואינו אלא קרבן יחיד לעולם. ודוק לומר דכוונתו הי' שמלינו כמה מיני אבמות. דאיכ' הל"ל. שמלינו כמה מיני אשם ומפרשי רש"י ז"ל כמורמי וברומה אין תמי' ולא ארע אי' מקור מקימו טהור. ובהוצ' שם אימא ישחטו ריבה כאן שוחטים הרבה אף הגרים, ואף הגשים ואף העבדים ע"ש. ומבואר דקאי על השוחטים. ולא על השחיטות כפירוש רש"י ז"ל. בכן אכנס מחממי השע"ת שיפרשו כוונת רש"י ז"ל:

(ד) **בשעית** [ח"מ סי' כ"ו] להשיב עלי עמ"ש אשומ' מהרא"ש שהורה בבשר שהי' ספק אם נמלח מבי' לרדים להחיר ע"י הדומ"ס בהפ"מ דוקא וכ' להחיר אפי' בלא הפ"מ כיון שהדחיו חתך [ועיי' בשע"ת ח"ד סי' ל"ז שביארתי הדברים על כוון] ועי' כ' דמטעם אחר אפשר להחיר אפי' בלא הפ"מ דזהו כלל בירדו דהיכא דהוא שרי בהפ"מ אם יש עוד חיוב ספק מותר אפי' בלא הפ"מ. ואם כן הכא כיון דנמלח מלי' מותר בהפ"מ. ויש עוד ספק אי נמלח מבי' לרדים מותר אפי' בלא הפ"מ ובמח"כ נעלם ממנו מ"ש הלבוש בשבירת טלמות סי' ג' ס"א דאם הספק הוא מחסרון ידיעה, אין פועל להחיר בלי הפ"מ. אף שבלא הספק הוה הי' מותר בהפ"מ ע"ש ודו"ק:

יצחק מרדכי פאדוואה בלאחמור' שליט"א מאפאטשנא. אבי' דפ"ק שעננא י"ז.

(ה) **בשעית** (חלק ה' קונס' ו' סי' מ"ה) כתב רב אחד לתרן הקושיא על קושיא הגמ' בחולין (דכ"ז) עד כמה לשחוט ולחיל דהקושיא מעיקרא ליחא. דהרי הא דשחיטה רוב הסימן כשר הוא משום דרובו ככולו והוה כאלו נשחט כל הסימן וכחמך ועומד דמי ואין בחתיכתו לאחר הרוב משום עשייה מוס כלל ואני לא אכין זה מתרי טעמי. חדא דאם נאמר כן דאף בחדא שחיטה היינו היכא אף דשחט כל הסימן כיון ששחט הרוב אזי הוא כאלו ששחט כל הסימן וכחמך ועומד דמי ואין עשיית מוס יכול לפסול אח"כ אף אם נאמר דזהו מוס בחתיכות

מזהב ר"ח וזממאן ז"ל שהניח בל"ט. ועיין בספר
עשרה חכמים שמקשה כן. ועיין בספר אגרות ארז
מזהב דק"ק ביאלע. וזמללה"ס שהוסיף להקשות איך
כז"ל יש איסור בשבת שמא יטה כדי שלא יכבה יע"ש.
ולענין אפשר לישב עיין בספר נפש יהונתן כ"ב מקן
במקשה למה גזרין שמא יטה כיון שלא יתן למורה
יותר משיעור נ"ח ח"ס שזה השיעור שהכלה רגל מן
השוק, ושיעור ביה"ט הוא שטע חדר והגזירה שמא
יטה הוא רק לביה"ט ול"ג על שבות ביה"ט וכ"ס הרב
הליון לנפש שליט"א דלכך אסרו לר"ה אפי' בשאין לו
גר כשר ויבטל ממנו גר חנוכה אף דל"ג על שבות
ביה"ט לדבר מזהב כאן גזרו אפי' ביה"ט ודוראי יטה
כח"ס החומ' ישינוס לענין גזל"ג יע"ש. ולפי"ז נראה
לישב קושא הנ"ל לענין הגזירה שמא יכבה ויחזור
וידליקנה או שיהיה כדי שלא יכבה. בודאי אין לגזור
ביה"ט לאסור בשאין לו גר כשר, משום הגזירה הנ"ל
דאי' קרוב לודאי שיהיה. ורק גזירה כח"ס החומ'
(שבת כ"ד) ד"ה גזירה דמשום מזהב אין ודאי שיהיה
ועי"ש וז"ל שר"ה סובר מותר ל"ל ועי' שישתמש
לאורה קרוב לודאי שיהיה. ואסור אפי' בשאין לו גר
כשר כנ"ל. אבל הטור כתב שפיר דמזהב שמדליקין
בשמים הפסולים בין בחול בין בשבת. והיינו אפי'
בשים לו גר כשר מותר להדליק בפסולים ואיך כז"ל
חיישינן לשמא יכבה ויחזור וידליקנה לאסור בשים לו
גר כשר. ואי' דבר מזהב להדליק בפסולים אלא דבר
רשות שגזרו על השבות ביה"ט לדבר רשות ומזכה מזה
שאר רב שנוותר להדליק בפסולים ואין חילוק ליש לו
גר כשר או לא ולר"ד לגזור בשים לו שמא יכבה ויחזור
וידליקנה ונר"ד לומר כאז"ל. אבל לר"ה אין לאסור
בשאין לו גר כשר מטעם כז"ל, דל"ג על שבות ביה"ט
כנ"ל.

(ב) **שם** וכמה אז"ל ורמיהי מלוהה משתקע החמה
כו' מקשין המפרשים. למה לא מקשה
הגמ' על ר"ח שסבר כאז"ל ורמיהו עיין בספר כ"ס
ישועות. נראה לבאר ב"ה דהרי"ף ז"ל כתב וז"ל אמר
ר"ז איך פו"ש שאמרו חכמים וכו' מדליקין בהם
בחנוכה וכו'. וזו מדמליקין בהן בחנוכה בשבת מכלל
דאי' כביא לא מדקק לה ש"מ כאז"ל והא דמצינא
מלוהה משתקע החמה עד שהכלה רגל מן השוק וכו'
ואנה מקשין על הרי"ף. (א) הרמב"ן ז"ל בחדושי
לשבת מקשה הלא בשבת לביע כאז"ל דאי' ליוקק
לה. ומי שב שם קושית החומ' בד"ה מותר להשתמש
וכו' יע"ש.

(ב) **במקשה** בספר שאל האיש מירושלים ת"ו בשם
בית אפרים חלק אור"ח ס"ג הא"ך
כ' הרי"ף והרא"ש ז"ל מכלל דאם כביא ל"מ לה כך
לישא משמע בדדידיה תליא מילתא אם ירצה להדליק
אם לא וז"ל דהא בשבת מיידי וכו' הוי ליה למימר
מכלל

ונראה לבאר בס"ד עפ"י"ש הריקא בהלכות
חשובה סי' ח', ט', י'. דהבא על אי'א
לבר ממה שצריך לסבול ייסורין ששקולין כיסורי מות
צריך להתענות מבשר ויין שנה תמימה חוץ משבתות
ויו"ט ע"ש. והיינו כדי למעט דמו שמקורו מבשר ויין
ואי' בהו"ס סוטה (ה'). ד"ה אדם בשם פיר"ח שרס
הלב שבהרס שצורך חיותו ממנו הוא רביעית הלוג
שהוא משקל כ"ה סלעים ע"ש. — והיינו ק' דינרין.
וכל דירג שם מעה, ע' קידושין (דף י"ב). מנאל עולה
ח"ר מעות. ובשנה תמימה שס"ה ימים, ובשנת
ג' שבתות, וי"ד י"ט כי ח' ימים טובות, ו' ימים
פסח ויום א' שבועות. בארץ ישראל ס"ה ט"ז, (כי
בד"ה מותר להענות) — לא מהם ב' ימים שבת
דאין ו' ימים בלא שבת וכבר חשבנו ג' שבתות,
גשארן י"ד לא י"ד משס"ה וגם ג' ס"ה ס"ו —
גשארן רנ"ט, ובכל יום שמתענה מבשר ויין מתמעט
דמו, ומשבין שנה תמימה עכ"ל כדי שיזכה ויתמעט
הדם שחמא, ויבא תמורתו דם חדש מעט תחת
מרבוב הממונות והכרחיים שיאכל אחר התעניות,
ועי"ש שישפיק שנה לבר משבתות וי"ט לחסר ולהחליף
כל הדם שהוא משקל ח"ר מעות, ובכל יום יחסרו
משקל ב' מעות וברנ"ט הקל"ח מעות וישארו מהדם
הראשון תרתי מעי דלא ליחלוש וליסתכן, וזה שאמר
לו דאי לאו דמכריז בקיעא כו' היה מכשילו בא"א
ויהיה מוכרח להסתכן ולחסר דמו קמא קמא אולי
הלך וחסור עד שיעמוד על תרתי מעי ודוק:

הק' שצ"ח ויוסף ה"ר פייגענבריים אבר"ק לאקאטש

ענינים שונים

בימין דא

(א) **שבת** (דכ"א). בחומ' ד"ה ומותר כו' וז"ל
כו' מדקאמר בין בחול בין בשבת ש"מ
שעור יש טעם אחר בשבת שלא להדליק וכו'.
והיינו שמא יטה כו', וכ' המפרשים שיש ג"מ בזה.
דבחול מותר בדלית ליה גר כשר דמוטב שידליק
בפסולים שמא לא יכבו. משלא להדליק כלל ובשבת
יש איסור מעטס דמותר להשתמש לאורה וחיישינן
שמא יטה, אפי' בשאין לו כמבואר ברש"י ז"ל בד"ה
וקק הילכך צריך לכתילה לעשות יפה ובד"ה ומותר
ל"ל כ' הילכך בשבת אסור עיין פני יחושע. ומקשין
המפרשים להטור ז"ל סימן חרע"ג שמוכר שם אי'
אמרינן כז"ל יש איסור בפסולים דחיישינן שמא תכבה
בשבת ויחזור וידליקנה קשה קושית החומ' דאפשר דהא
דקאמר בין בחול בין בשבת ששבת יש טעם אחר
לאסור אפי' בשאין לו גר כשר היינו ג"כ מטעם כז"ל
וחיישינן שיחזור וידליקנה ומנאל שיש ג"מ בין חול
לשבת כנ"ל ולעולם אסור ל"ל עיין בספר המקנה
ברפ"ס שר' חניך העניך פארסאן ג"י

(ג) **בריש** יבמות בתוס' ד"ה בתו כו'. לא כמו שפי' בקונטרס דלחמני' קאי כו' התוס' הנינו דהא דפירש' לקמן (דף ט' ע"ב) ד"ה כיון דבתו כו' באונסין לא קא מיירי מחמתין היינו מחמתין דהבא ולפענדי' דכוונת רש"י היא למחמתין דריש פ' ד' אחים דהא רבי חייל אהיה מחמ' קאי, וקמ' בה ד' אחים ב' מהם נשואים שתי אחיות אלא דכגשואין איירי מחמ' דהתם. מדע דכוונת רש"י כד היא דלקמן (דכ"ח ע"ב) בדי' ופלוגתא לא מיירי פרש"י רבי חייל ואס"ד דהא דפרש"י לקמן (ד"ס ע"ב) באונסין לא קא מיירי מחמ' היינו מחמ' דריש פרק קמח אחאי לא מפרש רש"י נמי לקמן (דכ"ח) בפלוגתא לא איירי מחמ'. דהא מחמ' דריש פ"ק לא איירי בפלוגתא. אלא פשיטא דלקמן (דף ט' ע"ב) כוון רש"י למחמ' דריש פ' ד' אחים דעלה קאי רבי חייל ולכך לא מלי רש"י לקמן (דף כ"ח ע"ב) לפרוש בפלוגתא לא איירי מחמ' דהא מחמ' דריש פרק ד' אחים איירי ואיירי בפלוגתא, ולכך פרש"י התם בפלוגתא לא איירי רבי חייל :

(ד) **בתוספות** ד"ה אשת אחיו כו' ודומק לומר ולפרש כו' הקשה המהר"ם לפירוש זה מה היא אומר וסדן נותן כו' ה"ז זה בהיפוך מהה שדריך לידון ע"ש. ולפענדי' דלא קשה מידי דהשתא דקיימין דאפי' אי קרא דואים אשר יקח את אשה אחיו מדבר באשת אחיו מאביו. מ"מ אשת אחיו מאמו נכרת אין הפירוש של וסדן ניתן דילפיין מאחות אביו ואחות אחיו אישור או היתר לאשת אחיו. אלא דילפיין דקרא דקדושים מדבר באשת אחיו מאמו כמו באחות אביו ואחות אחיו קרא דקדושים מדבר באחות אביו ואחות אחיו מן האב וכוון דבאשת אחיו מן האב ליכא קרא יסורא מהיבא מימי שאשת אחיו מאביו בלא בניס בחי' בעלה אסורה דילמא לאחר מיתת בעלה מלוה ובחי' בעלה רשות :

(ה) **באי"ד** וא"ת לפירוש ריב"ז דברים הבא על יבמותו מאי פריך עירי דכתיב בדודתו לחם לי כו' הו"ל לאקשווי אפירי דאשת אח לחם לי דכתיב לבסוף. לכאורה קשה הא אינעריך עירי דכתיב באשת אח למעטוי מעירי אשת אחי' מאמו. אבל באמת לי' מידי דהא דכתיב התוס' בסמוך בשם ה"ר משה שפירי דכתיב באשת אח אחא למעטוי מעירי אשת אחיו מאמו אינו אלא אליבא דמ"ב, אבל הש"ס שלנו דליק' לקמן (דף כ"ד ע"ב) מידי היא אישור לאשת אחיו מאביו בלא בניס בחי' בעלה ס"ל דגם אשת אחיו מאמו בעירי. ורבינו שמואל שהקשה מת"ם לחמני' לא משום דס"ל דליכא מאן דפליג על הת"ם. אלא משום דלחמני' לקמן (דף ט' ע"א) דכפלוגתא לא קמיירי מחמ' :

וראיתי להגאון ר' אליעזר לנדא בהגהותיו למס' יבמות

מכלל דמאי להדליק בפ"ש פסולים אפי' דאי כביא לא מלי מדליק לה והנינו דכריהם בל"ע. והרב שאל הא"ש שליט"א נדחק שם לישב לפי גירסת הגר"א ז"ל שחיה מכלל נדחק י"ש — (ג) מקשה הפנ"י וכל המפרשים למה לא כ' הרי"ף ממה שמדליקין בהן בחול כאז"ל ולמה דייק משבת דוקא. ולפענדי' אפשר לישב בהקדם דברי הטור סי' תרע"ב וז"ל כל השמני' והפסולות כשרים לה וכו' אף הפסולים לגר של שבת וכו' כשרים לה דלא חיישין שמה תכבה ויחזור וידליקנה שאף בחול אם כבתה וכו' א"ל לחור ולהדליקה ועי' בפרמ"ג משבטות סי' הנ"ל דמבואר דברי הטור שכוונתו כמה שז' שמה יחזור וידליק אפשר דל"ה כתי דכבתה מדינא א"ל לחזור ולהדליק מ"מ מלוה מן המוכתר לחור ולהדליק שניה כח"ס הנ"ל סי' נשס הנקוטין בשם א"ז דמלוה לחזור ולהדליק או בשבת יהיה אסור להדליק שמים פסולים דשמה תכבה ומחוק שמה להדליק יחזור וידליק ויחלל שבת דומה לשמן שריפה שבת כ"ג ב' מחוק שמה להדליק לבערו כ' יעוש קמ"ל דא"ל לה כלל ואף מלוה ליכא כדמוכח מפרס"ך שבת (דכ"א ע"ב) מלוה משתשקע כו' אלא מלוה נמי ליכא הילכך ליכא למיחש כלל עכ"ל. וגראה שזה ג"כ כוונת הרי"ף ז"ל מכלל דאם כביא ל"מ לה ש"מ כאז"ל כלומר דע"כ ש"מ מדמליקין בשבת שבויל ליכא מלוה ג"כ, ולא חזק לה בלל. דאל"כ בשבת אסור משום שמה תכבה ויחזור וידליקנה וזה מכלל דאם כביא ל"מ לה היינו בחול כח"ס הטור ואפשר שהטור פ"י בן דברי הרי"ף והר"ש דאין דרך הטור להוסיף רק מה שזכר בהר"ש והרי"ף. ומיושב בזה כל הקושיות ואחי שפיר ג"כ מה שהרי"ף לא דייק כאז"ל מחול ד"ל דמדינא א"ל לחזור ולהדליק אבל מלוה מן המוכתר לחזור ולהדליק שניה. ולכך בחול מותר להדליק בפסולים ולא חיישין שמה תכבה ויפגע דאפי' אם לא ידליק המלוה מדינא יא. ומשום מלוה מן המוכתר אין לאסור שמה תכבה וכו'. אבל ממה שמדליקין בשבת מוכח שמה מן המוכתר ליכא להחזור ולהדליק בחול ולכן כ' הרי"ף מכלל דאם כביא לא מודקק לה כלומר שמה מן המוכתר נמי ליכא. ובזה מיושב ב"ה דברי הגמרא הנ"ל וכאז"ל ורמינהו כלומר שכל ר"ח לא נוקשה ד"ל שר"ח סובר שמה מן המוכתר איכא. ועי' אחריו מלוה משתשקע. ומה דאם כביא הרר מדליק לה אבל מדינא יא. אבל לרב שאמר מדליקין בהן בשבת. מכלל דמלוה מן המוכתר נמי ליכא. דאל"כ ניגזור שמה תכבה ויחזור וידליקנה לאסור בשבת. ולכן מקשה הגמ' ורמינהו מלוה משתשקע ומה וכו' מאי לאו דאם כביא הרר מדליק לה שער"פ מלוה מן המוכתר יש כמבואר בפרמ"ג הנ"ל, וקלמ' מזה מלמדי' כס' אי' בטהרת חיווב בסוג' דנ"ח יפיי"ש : צבי בריא ז"ל רינקערניץ (סאדין ע' ווארשא) .

שאלות והירות תלמודיות

סימן לב

בעריבת הרה"צ ר' שלמה יוסף זעווין נ"י
האבד"ק קאזימיראוו (א' סונסק)

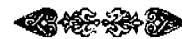
שמות פותרי השאלות שבקונטרס ב' חלק ח' *

הרה"צ ר' שלום יוסף הלוי פיינענבוים אבד"ק לאקאש
שאלות (יא יב יג טו): הרה"צ ר' יצחק יעקב תורק אבד"ק
קאחאווקא (י"ה כ"ב כ' כ"ד כ"ה). הרה"צ ר' אברהם זאב
פרוכטאווסקי אבד"ק סלאוואטשק (י"א יד טו): הרה"צ
שמואל אהרן וועבער מירושלים עיה"ק חובב"א (י"ב יג טו).
הרה"צ ר' לוי הלוי גרויסמאן נ"י אבד"ק מאקרוב (י"ג י"ד).
הרה"צ ר' יוסף מנחם בערקאוויץ אבד"ק פעלישני (י"ז י"ח)
תלמיד קיבוץ אדמו"ר בבאברויסק ה' אברהם גערשאן נ"י
וה' בנימין דוואשקין (י"ד). ר' זני מנחם במהרש"ג
משאטשוב (פ"ז) ר' שאול משה מאהילער מסלוצק (טו). ר'
מחיהאל פישל מכורס מסלוצק פ' קאליש (יב).

שמות פותרי השאלות שבקונטרס ג' ד' חלק ח'
ר' שלום יוסף הלוי פיינענבוים הנ' אבד"ק
לאקאטש (יח. כה. כו. כז. כח. כט. מלואים א'). ר'
אברהם זאב פרוכטאווסקי הנאבד"ק סלאוואטשק
(יח. כג. כה. כו. מלואים ב'). ר' יעקב יצחק
הלוי פיינענבוים בשם תלמידו ישיבת בראר
(יח. כה. כו. מלואים א'). ר' יצחק מעלער
הנאבד"ק באדנאר (יח. כט). ר' שמעון דוב
מנבי ט"ם בבאברויסק (יח. כד). ר' שלום לייב
אייזענבאך מעיה"ק ירושת"ו (כה מלואים א'). ר'
שאול משה מאהילער מסלוצק (כג. כה). ר'
חנוך הענדיל פרידלאנד הנאבד"ק פאריש (כו).
ר' משה בנימן שמשוב עורך המאסף התלמודי
יגדיל תורה (יח). ר' יצחק יעקב תורק
הנאבד"ק קאחאווקא פ' טבריא (יח). אחד
מהותמים בבאטא פ' פאר' (יח). משה
פרידלאנד בהנאבד"ק פאריש (כו). ר' יוסף
מנחם בערקאוויץ הנאבד"ק פעלישני (יח). חיים
יעקב ראזענבלאט מקאנאק פ' ראדום (יח).
יצחק פערזענעווסקי ממושין פ' פיעטרוקוב (כ"ד)
שרנא זאב בהגאון דסאטבאר ישן בגליצא
(מלואים א'). ר' יהודא אבא ראבינאוויץ שו"ב
מווארשא (מלואים א'). ר' יצחק יוסף דארינסקי
האבד"ק לאייזעו פ' מינסק (כא).

במות שמחך קושיית הכותב. דברק איוו מקומן
איכא מאן דאמר דבר שבי' בכלל ויאל מן הכלל לידון
בדבר החדש איוו לא גמר מכלליה אכל כלליה גמר
מיניה. ולא מלי פריך מערירי דכתיב באשם אח
דנילף מדודמו. ראשון אח יאל לידון בדבר החדש
ולכתי פריך שפיר טפי פירכא דילף מאשם אח דכלליה
מיד דהייט דערירי דדודמו דילף מאשם אח דכלליה
גמר מיניה. ולא זכיתי להבין דברי קדשו דלקמן
(דף ו' ע"א) לא אמרין באשם אח יאל לידון בדבר החדש
אלא בדרך ריחוי בעלמא והאמת היא דכמו ראשם
אח לא הוה דבר שיאל ללמוד על הכלל דליכא למימני
בה ולמה יולאה. כ"כ לא הוה אשם אח [דבר שיאל
לידון בדבר החדש משום דלא יולא לגמרי ככל דבר
שיאל לידון בדבר החדש דליכא למימר שלא הי'
בכלל לגמרי. ובאשם אח ליכא למימר הכי דבהדיא
כתיב בפ' עריותאשם אח הדע דלא הוה אשם אח דבר
שיאל לידון בדבר החדש דהא חסם חייב אח"כ רלה
למילף אחות אשם מאשם אח במה מלינו ובהיקס.
ומטעם זה ליכא למימר נמי ראשם אח בלא בניס
לאחר מיתם בעלה לא היתה בכלל אשם אח הכתובה
בפרשת עריות דא"כ היכי ילפינן אחות אשם מאשם
אח במה מלינו ובהיקס דכתיב בעריות. וליכא למימר
דמה מלינו היכא דליכא פירכא ודיקס הוה כמו שהחזירו
הכתוב לכללו בפירוש דא"כ לכל דבר מו לא הוה אשם
אח דבר שיאל מכלל לידון בדבר החדש וגם ליכא
למימר דגמרינן אחות אשם מאשם אח במה מלינו
ובהיקס רק למ"ד דכלליה גמר מיניה טא דבר החדש
מלמך לכ"ס לא גמרינן מיניה כמ"ס רש"י בזבחים ומוס'
לקמן חסם וזבחים. ועוד למאי אינטריך מה מלינו
והיקס. ומיהו י"ל דלמ"ד כלליה גמר מיניה מהני מה
והיו דלא פירכא ודיקס דילפינן מיניה גם דבר
החדש:

שניאור זלמן נ"י שרמה אראנאו (יעקאמיראנאו)

(*) חפני אשם מקום הנני מלינו שפור. סומרים כלי האלות החדשות אשר יבנו לי"ה בחבורות הבמות. — המערכת:

מנחם מענדיל וויינגארט מו"ז דעה"ק ראדום.
Равв. М. ВАЙНГОРТУ, въ г. г. Радомъ.

לפי מחלקות רבניהם

1 הרב ר' רובער קופיעין נ"י	2 הרב ר' חיים יהושע גומשעלמער נ"י (באנידאשין 4)
3 הרב ר' אברהם ווינעבערג נ"י (קארעליצקא 13)	4 הרב ר' יהודה סג"ל נ"י (פראנצשקאנער 24)
5 הרב ר' שלמה דוד כהנא נ"י (בעניא 17)	6 הרב ר' יצחק ראזמארין נ"י (שווארדא 31)
7 הרב ר' פתחי הארענבלאס נ"י (שווארדא 24)	8 הרב ר' אברהם צבי פערלמוטער נ"י (שווארדא 10)
9 הרב ר' חיים לוי וויקאווסקי נ"י (גראנישענע 11)	10 הרב ר' מנחם שכנא רומשוואל נ"י (גנוינא 1)
11	12 הרב ר' מרדכי קלעפשיש נ"י (וימנא 4)
13 הרב ר' חיים פאנער נ"י (וויסניא 20)	14 הרב ר' יהושע מיימון נ"י (ברוקאווא 30)
15 הרב ר' יהושע מיימון נ"י (ברוקאווא 30)	— הרב ר' אהרן שוילגראס נ"י (דויקא 38)

קאמפאניא קצר מבימה"ס של

הר"ר פייבל ראזען
ווארשא נאלעווקי 37

4.50	שיטה מקובצת על כתובות ב"ח
1.65	דומא על ב"ק מחירו
2.	דומא על ב"מ
1.65	דומא על ב"ב
8.50	כל ה' חלקים הנ"ל בחד רק
	שול"ח מהרש"ם מהגאון ר' שלום
2.	מדרשו הכהן וצ"ל אבר"ק
1.50	ברקאות ב' חלקים, מחיר כל חלק
2.25	אור חדש על פסחים
	משמרת שלום על פסחים
40	חיים וברכה על הלכות ר' מיימון
	שכלוב, מהמחבר הנ"ל
1.50	מדרש תנחומא בהעקת
75	ושאנאן, ה' חלקים
70	חידושי הרשב"א על עירובין
	שאנא אר"י על מכות
	ישועות יעקב אחרון, פלפולים
	והודושים על שיטות הש"ס
45	סביל מהר"ם אבן הבהן
45	באר הגולה מהר"ל
	תו יהושע וקיעור יו"ע
35	עם פיר הגהות אר"ם
	תיקון תורה לקוראים
50	עם ווי העמודים
65	דומא מפורד בבר
10	מבחר הפנינים
25	אור צדיקים מהר"ם מאפירש ו"ל
	לבר כל אלה נמצאים אצלי כל
	מיני ספרים מכל הארצות, וגם
	שקין וטורים ורמב"ם ועוד ועוד.
	האדריקא שלי:

Buchhandlung F. Rozen
WARSAU, Nalewki 3.

יצא לאור מ' בשנת תשנ"א הנקרא ב"ח
העזר והישיבה

מחללות הילדים, חלק א', ב' וצ'
שמירת בריאות הילדים, טראשית
הילדים, עד עת המלח והעקתם משרים
ולחזור מחללם בעת יחול, ואין
לרפואתם, מחירו עם פארטא 40 קא"פ,
ולמ"ס ראב"א
המחיר יקובל גם בברקאות הנידורא.
האדריקא
A. ROZENBERG, Warszawa
Czerw. 9.

בהמבורג

יבולים לחתום על השק"ת בבית הספר
הספרים של הר"ר שלמה מארקס נ"י
(Schlister str. 79)

ציון לנפש

הנני יצחק בן הרב ר' יהושע ו"ל
אבר"ק ואכטוהראלעק, וחתנו של
אממ"ר הרב ר' מרדכי דוב ו"ל
האבד"ק אוואנאקאו, בן חמש שנה
היי בביתו, וחי מצוין גדול בחורו
ובהתמדתו וביראתו השמורה.
הנצבה

ניסו המתאבל עליו
יעקב לעווזק'י
החוב"ק אוואנאקאו.

ספר חרותא דשמעתא ח"א

נענו להתיר סקיות וחקירות בהלכה
בג"ל מקורים מש"ס בבלי וירושלמי
באשר הגוי ה'
עא לאור בנת חלק ראשון, מחירו
30 קא"פ, ואקבל חקירות במקורות
ואמנים מש"ס ופוסקים על השפלות
המובאות בחלק זה ואדפוסם או"ח
בקיום בח"ב ע"פ התנאים המפורשים
בשער הספר.

הענין יקורא אריה קאממערלחאר
ר"ם דע"ק סטאניסלאב,
כתובתי:

Ksiel Kamelhar, Stanislaw
(Galizien).

בטאמאשוו

יבולים לחתום על השק"ת אצל הח"ב
ב' ברוך לאוואנאקאו נ"י.

מודעה

הנני הודיע בשער בת רבים כי
בתדפוס חדש עברי

חתמתי בעז"ח פה ווארשא
החדש הוא בכל מיני הדור וזמן, אותיות חדשות ויש"ס שונים למיניהם, הן אותיות
הישן הן מרובעות הן אותיות של חזן לארץ גדולות וקטנות, וכל מחבר ספר או
אולימאנער אשר יפנה אלו באיור הדפסת שחתום, במות אנו כי ופיק רצון סמני
על עד היתר טוב והיתר גילה, והכל במחיר ממוצע ובמקח השווה.
גם כרחוק וכל כל מחבר לפנות אלו במכתביו ולשלוח חבורו לדפוס
ע"י הפוסט ולשכון כשה במקום משכנו ולא יצטרך לנסוע בעצמו למקום
הדפוס ולהרבות בהוצאות הדרך, כי הגדה הספר תהיה זכה וברורה.
ברנשי כבוד:

ווארשא, גאנאליינע 29.

אברהם יצחק האלמער.
A. И. ГАЛЬТЕРЪ, Варшава,
Новополье 29. — Тел. 257, 17.

ברכת מו"ט

הנני מכון את ירידי כנשי הרב
הגביר הנכבד חו"ב צמ"ס כש"ת
מ' דובעריש ווינעבערג נ"י
לפנייתו במו הגדה חתי' עם ביג
חתן: החתן כנשי"ק נ"י בהגאון
הצדיק המפורסם כש"ת מרן
יחזקאל פאנעם שליט"א
אבר"ק דעמיש.

הק' משה שמערענברג
חופ"ק קראקא
מו"ט ספר "מעשה טוב".

שלחן ערוך

או"ח ח"א עם
באחד: ובאחד
הודושי דינים ואשר אברהם עם העתקת
עברו שיטתו בהסכמת גדולי דורנו נ"י
השו"ע נדפס ברוב פאר והדר והעתקת
העברי מיטש הוא מתפתח הנידל
הר"ם יעבין נ"י והובאו בהעתקת גם
הדינים סבא"ש וגם מישאר פוסקים נכסח
זה קיבץ בשם "חולדות האוי" הפוסקים"
היגרת ראשונה יצאה שנות ספרותם
וקורות ימי חייתם

פאת הנה"ש שמעון משה האנעם נ"י.
לכאן כל מחיר הש"ע 1.20 ר'
סמ"ל וחולדות הג' 80 ק'
שמעון משה האנעם, ווארשא
דויקא 31.

שערי תורה

קובץ רבני חדש

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א

נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים זצ"ל
ראב"ק ווארשא

וויל תחת בקורת ועד ת"ח

(השטח: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים)
(ע"י בניו:)
(הסדר: ישראל איסר הכהן פיינענבוים)

המחיר לשות:

בארצנו 8 רובל.
בחו"ל: באשכנז 7 מארק.
באוסטריא 8 קראנצן.
באנגליא 8 שיללינג.
ובאמריקא 1 1/2 דולר.
ולפי הערך לחצי ולרבע שנה.
מחיר קונטרס אחד 30 ק'.

מחיר מודעות:

מעטני התורה והיהדות
בעד שורה קטנה באותיות שט"ט
15 קאפי.
המחיר יקובל גם בפרקאות
בידואר.
מודעות הקנות עטות
מתקבלות חנם.

חוברת ה (חלק ו) . . . . . ווארשא, שבט (התער"ב). № 5. (Февраль, 1912).

И. Файгенбаумъ, Варшава, Сolecь 113. { ארועא
J. Feigenbaum, Warschau, Solec 113. { המערכת: 256,96

תכן הענינים:

(ג) שו"ת ע"ד המקור במאמשוב, (הג"ש וואב יהושע וויינמארטן שליט"א אבד"ק קינצק) (ד) בענין
הנ"ל, (הה"ג מ' שלום יוסף הדיו פיינענבוים נ"י אבד"ק לייקאטש) (ה) בענין הנ"ל, (הה"ג מ' יוסף
דעוונשטיין נ"י אבד"ק סעראצק) (ו) בענין הנ"ל, (הה"ג מ' אה"י רובינשטיין נ"י אבד"ק גרוצא) (ז) בענין
הנ"ל, (הה"ג מ' חיים משולם קייפמאן הכהן אטערמאן נ"י אבד"ק זינזוסק) (ח) בענין הנ"ל, (הה"ג
מ' יעקב נחמן עלווינג נ"י אבד"ק דאיעשיין) (ט) בענין הנ"ל, (אור הרבנים).

אל המחזיקים

הגנו מוכירים כי החוברת הזאת היא השניה להרכב השני (תער"ב) והגנו מבקשים
בזה לשלוח כסף התימתם וגם המניע מהם בעד העבר עפ"י האדרעסאט של המערכת.
ובעזרה ובלעז נשלח להם החוברות תמידן כסדרן מדי חדש בחדשו לשמחת אוהבי
תורה ושחריה.

ויותר עם זה נודיע כי כבוד הרבנים המאוה"ג הרב מ' חיים הכהן אייגענאלד נ"י מו"ץ דפה
ומילא 2 (הליפון 147-89), והרב מ' אהרן נפתלי זאוולאדאווער נ"י מו"ץ דפה (שליסקא 25).
המה העזורים ומסייעים לנו בעבודתנו עבודה הקודש.
וגם אפשר לתתם אצלם על השערי תורה או לקנות מהם כל חלקי השע"ה מהשנים
החולפות ולמסור להם מודעות.

המערכת.

נוסד בדפוס ר' אברהם יצחק האלער, ווארשא, נאוואליפיע 29.

מודעה רבא לאורייתא

נגמר בדפוס ויצא לאור ספר

שאלות ותשובות **אבני נזר** או"ח חלק א'

מביק רבנו הקדוש רשכבה"ק מרן אברהם וצוקלעה"ה מסאבטשוב.

כולל השו"ת עד אחר הלכות צירובין, ומחוק מאה ושבעים דפוס, מחירו שני ר"כ לבד הפארטא. ובקירוב יורפס חלק השני מחלק או"ח מהלכות ר"ח עד נסיוא, וכן בסדר על כל חלקי השו"ע.

עתה באתי בבקשה בשם ב"ק אדמו"ר שליט"א מהרבנים ומכ"ה מי שנמצא אתו תשובה מאת אדמו"ר רבן

שנבה"ק וצוקלעה"ה אשר ישלח התשובה ההיא או העתקה ליריבו כי או"ח לא נמצא התשובה ההיא אתנו,

ואם יקשה עליו העתקה יאבה נא כסובו להוריענו מאיות ענין התשובה ההיא, ואז נודיע אותו אם נחזין לו להעתקה ולשלוח אלינו.

ומרוב בפתוני שכל אחד יעלה למבוקשי למען הוציא לאור את כל התשובות היקרות ולא יחסר כל

בו, אקצר ואו"ש, ב"ד החתום בחותמי ברכות יצחק מנחם כארינשטיין

I. M. Borensztein, Sochaczew, gub. Warszaw.

בוארשא יש להשיג את הספר אצל הרב מו"ח מרדכי שמואל הלוי גוטלעווער נ"י רחוב גרויבאו 1.

שמואל הלוי גוטלעווער נ"י רחוב גרויבאו 1.

ספר **מלבושי יו"ט** ב"ח על הלבוש או"ח

מהגאון בעל תו"מ ז"ל, ובסופו קונטרס זכרון מרדכי על הלכות סניעה מהגאון הגדול מרן יצחק הכהן פיינענבוים זצ"ל ראב"ד דהא ווארשא.

מחירו 1 ר"כ.

לפנית על האדרעסא של מערכת השערי תורה.

יצא לאור ספר **החנוד לרבנו הרא"ה ז"ל**

עם פירוש נפלא מנחת יצחק" ספר חמי הגאון שליט"א אשר רבים ראוהו ושמחו עליו כמנהג שכל רב, כי לא בא בבושם הזה בדרס בית ישראל ועד כה היה בלא פירוש והגאון בעהמ"ס מנחת חינוך ז"ל לא עשה פירוש עליו רק בא לעיור עינים בידוע) וגם היה מלא שבשושים רבים, וע"כ היה בספר החתום ועתה אורז עיני ההוגים בו, ונקשה דבר השו"ת לכל נפש, ומחוק יותר מחמיס מאות דפים, ונחלק בשלשה חלקים וכבר יצאו כולם מביהר"ס.

מחיר כל חלק א' ר"כ לבד הפארטא.

ואף שגם במחיר הזה לא ימלא כל הוצאות ההדפסה שעלה למכוס עצום, עכ"ל לשונו משרת הקדוש יוסתת שליט"א מהמחיר הנ"ל.

ע"י ז"נ לא ישולח, ועל ספרים לא יחולף.

האדרעסא של המחבר:

Павл. И. Ароновскому, Ковно.

גרשון ל"ב גוטמאן.

הוצאתי לאור ס' **שערי שמחה**, החדש

חיבור נפלא על שו"ת חלק יו"ד מכתובת א"ח הגאון הצדיק וכו' בקש"ת מו"ח יעקב שמחה רעפהיש וצלה"ה אבד"ק קעמפנא, מחוק יותר מ" מאות עמודים גדולים.

מחירו 1 ר"כ 60 קאפ לבד פארטא.

להשיגו אצלי או אצל בני מו"ח יעקב שמחה קאהן נ"י בשויראדן מ' קאליש.

משה מיכל הכהן קאהן מו"ח דהא ווארשא נבר המחבר.

Rabbiner M. M. Kohn, Warschau

נגמר בדפוס ויצא לאור

ספר **פתחי משפט** על שו"ע חו"מ

מהגאון מו"ח פתחי הארענבלאסס שליט"א

אחד מהרבנים ממלאים מקום הרב בווארשא.

יצא לאור ס' **קול בוכים** פירוש על מגילת איכה

הנקרא קונת ספרים מהרב הקדוש נלאנני זצ"ל, ונדפס בהרבה חופפות. מגילת איכה עם פירש"י וגם קונת לח"ב בסופו עם פירוש קצר וגם כוננת הסיפון, וגם פירש"י וסמכות על ההפטר ח"ב, והקדמה נפלאה מאת המו"ל

הה"צ המפורסם מהרש"ל שליט"א מק"ק מיטשין.

נדפס בתכלית חופי ובחוצאה יתרה.

להשיגו אצל חתן המו"ל הרב ר' אברהם ואב נ"י

לחמברום יותן ח"י בחליף סגריהם.

Rabbiner Ab. Wolf Mund, Tyczyn (Galizien).

ספר **תורת הייחוד**

כולל חידושים ופאזונים מהיחודי הקדוש וצלה"ה זו"ע מבתי"ק.

מחירו עם המשלוח 65 קאפ.

להשיגו עפ"י האדרעסא:

Дух. Прав. Я. Орнеръ. Населскъ, Варш. губ.

יצא לאור ספר **דברי נאונים** על חו"מ

בושם נפלא בשו"ת הה"ח מהגאון מרן חיים ארי' שליט"א מקו"ס סיגט, ונדפס עתה פעם ה' בהרבה חופפות מהמחבר שליט"א, והצמאים לדבר ד' יקנו הספר יקר המציאות זה בתוספות מרובה וביתרון הכשר, ודעת קדושים, כי ברכה בו.

מחירו 3 ר"כ עם פארטא.

ועד ז"נ ישולח דברי קריסה 1 ר"כ.

להשיגו עפ"י האדרעסא:

Buchhandlung F. Rozen, Warschau, Nalewki 37. (Rusl.-Polen).

ספר **המדת שאול** או"ח יו"ד

מאת א"ח הגאון המובהק מ' שאול שפירא זצ"ל אבד"ק פאניוועז, ועליו מערכות שכיות החמדה" סגני נמצא ח"י.

מחירו 1 ר"כ.

ספר **פרדס מרדכי** מאמרים נשנים דרושים ובאורים יקרים מהרב הגאון מו"ח מרדכי בערקאוויץ מ"ס ומ"צ

בפאניוועז, ועליו מערכות ערובות בהלכה ואגדה סגני.

מחירו 60 קאפ.

ספר **הארת השמוש** חקרי הלכות והערות סגני.

מחירו 35 קאפ.

להשיגו עפ"י האדרעסא:

Въ М-ко Рогово Ковенской губ. Вилкомирскаго уѣзда, Тучинъ Равн. М. (Галиция).

שאלות ותשובות

שע"ת לחוות דעתם גם הם:

והנה לפי הנראה פשיט'ל לכ"ג שליט"א כחש' ב"ש חיו"ד סי' פ"ג ומש' ד"ח נח"צ

סי' ז', ל"ט, וע"ש בח"א סי' מ"ז דומילה ניכרת היינו כל דנפיק ט"ף להדי ט"ף בלי הפסק ומעט מעט שכתבו הרשב"א ז"ל ובש"ע יו"ד סי' ר"א סנ"א דכשר לפי שאין זמילתן ניכרת. היינו ט"ף בחר ט"ף בהפסק. ולענין תמוהים דברי הב"ש והד"ח. וא"א לפרש כן דברי הרשב"א ז"ל שבשעה"מ הובאו ב"י וז"ל. ויראה לי שאעפ"י שניקב המקור ומימיו נוספין מעט מעט או נבלעין בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין זמילתן ניכרת ואם אי איתא אומר כן אין לך מקור מים כשר שהקרקע בולט מעט מעט ומתחלת עכ"ל. ואם איתא כנ"ל אכתי אין לנו מקור כשר אם לא בור סוד שאינו מאבד טיפה. ומי ירד תהומות

לשער דלא יהיו המים נבלעים כשיעור ט"ף להדי ט"ף. ואיזה גבול יש לזה שתהא דומילה ניכרת או אינה ניכרת. אע"כ האמת עד לעלמנו דאין זמילה פוסלת אלא בניכרת ממש היינו שאין רואה בהסתכלות דקה עכ"פ שהמים זוחלין ומתנועעים בבנהר. וכדעה הרא"ש ז"ל שרמז כ"ג. וכ"ה מבואר בפ"י הראב"ד ז"ל פ"ה דעדיות מ"ב ז"ל ומודים שהוא גודר כלומר עושה גדר בכלים בפני המים ואעפ"י שהמים יורדים בין כלי לכלי אין בכך כלום עכ"ל. וכ"ה לשון הרא"ש ז"ל שהביא הב"י שא"א להדק הכלים כ"כ שלי מן המים שביניהם כי לא הוזכר במשנה שר"ך לטומן בטיט עכ"ל. והכי נמי מוכח מדהתום בכורות כ"ה ע"ב ד"ה שחא שכתבו ומיהו יש לדמות דבירושלמי (יומא פ"ג ה"ה ע"ג ובש"ע ומאה"ש שם לג"י התום רגלי השורים או רגל השורים ולא שבדרוס. ע"ש וע' תוס' פסחים ק"ט ד"ה ב"ס) קאמר דרגל השורים נקובים כמוזיא רמון (כנ"ל ע' בחת"ס חיו"ד סי' ר"א). וא"כ אפשר שיהיו זוחלין עכ"ל יעוי"ש הרי להדיא דאע"ג דהיו רגלי השורים (י"ב או כ"ד או מ"ח, אה"ל דגם רגלים שלפנים היו תחת היס). נקובים כמוזיא רמון לא פסיקא להו אם היו המים זוחלין וכתבו רק דאפשר שיהיו זוחלין. ומשום דב"ס גדול שקו שלשים בלמה יסוב אותו אפשר שלא היטה הזמילה ניכרת להדיא. וכ"ה דעת ש"ח מעיל דקדק סי' ל"ט עיי"ש. וכ"ג דעת החת"ס חיו"ד סי' ר"א ע"ש שלא חילק כלל. ועיי' בשו"ת ז"ל מהגה"ק מלובאוועץ ז"ל חיו"ד סי' קס"ד קס"ה. וכ"ה דעת בעל שו"ת שם אריה חיו"ד סי' ע' פ"א בפשיטות עיי"ש. ודק שהב"ש למד מהמשנה דט"ף אחר ט"ף בהפסק א"ל דין מעין וסוף

סימן דג

בעוה"מ קונצק (פ"ד ראדא).

השמיטה למה שכתבתי בשע"ת (ח"ו ק"א סי' א') מש"כ שם בשם הלחם ושמולת דבמים ההחמושים גם הרמ"א פוסק אף בדיעבד. הנה כן פשיטא ל"י ג"כ לבעל פתח הבית על יו"ד. וגם חזן מזה כהב הבית שלמה ב"ר פ"ו דזהו נקרא זוחל בכולו מחמת דהמים ש"ש בשעת עבילה עמיד ללאח כולו רק מה שגשאר כמו ח' עפחים הוא רק מחמת שגכנס מחדש מי הנביעה שבגד אחר. וזה מיקרי זוחל בכולו עיי"ש צ"ש:

גם במש"כ שם דאף אם נאמר שהוא מעין פוסל זמילה מטעם רבו נוספין. שכתתי לניין התשו' הרשב"א המיוחסות להרמב"ן סי' רל"א דמעין שכתפירה מיקרי מעין עומד דלכ"ע פוסל בזוחלין ועיין ט"ז סק"י. וכעת שמעתי שהמחברים אומרים שכ"ז שאין רואין אבעבועות על פני המים לא מיקרי זמילה ניכרת. אבל זה ליתא הלא במקום שזוחלות שם ניכר ומה בכך שהמים מכסין. ועיין בתום בכורות כ"ה במה שהוכיחו מים שעשה שלמה דמוכח ג"כ דבניד מיקרי זוחלין וכן מוכח מתום צ"ק ז"ח דחרשו לעבד מיקרי מוס שבגלו מחמת דכשרואין אח"כ התהגותו ניכר שהוא חרש. והגאון בעל מנחת פתים כתב לי ראו' מש"ס בכורות (דף מ') דניכר מחמת מלאכה דהיינו בשעה שולעת מקרי ניכר. וא"כ בג"ד הרי ניכר הזמילה במה שרואין אח"כ שנחסרו המים כל כך במשך איזו שעות. ומה דקשה מהא דגודר כלים. ע"ז עיין בתום שאנן פ"ה דעדיות מ"ב דפוס ווילנא עיי"ש שכתב דכלים היינו בגדים עבים וכתב ומיירי באופן שאינה זוחלת. וכן השגתי מגאונים גאלי"א ובתוס' הגאון בעל מנחת פתים מיאולאוויץ שיח' וגם הגאון ר"ח אבדק"ק ברוסבך שליט"א כתב אלי שהמקור פסולה כפי ליור השאלה בשע"ת כ"ז שלא יתקנו אותה:

יואב יהושע חופ"ק ה"צ.

סימן דד

בעוה"מ לאקאטש (פ"ד וואהלין).

בשע"ת (ח"ו סימן א') כתב כ"ג שליט"א בדבר המקור שפסולה ומבקש מבאי

היו בחצית מלא מים כל שלא בא בדרך שפיה חוששין שלא נתערבו ולא עלתה לו טבילה ע"ש בדמ'. ועכ"מ פ"ט מהמ"א סעיף ה' ליישב דלכך לריך גם במרק שינער. ומיושב קו' הפת"ג בלוח"ס' חס"ז במ"ז סק"ח על הט"ז שס' דהט"ז לשיטתו ביו"ד ס' ל"ב סק"ז דחייש שממעות טפה חלב היא בעין לכך צוחל בקטפרס לא הוי חיבור. ועכ"מ פ"ב מהמ"א חס"ז להרמב"ם. דכיון שאינם מכונסים אלא זוחלין א' שהמים היוצאין באחרונה שוטפים בראשונה ולא בטלי קמא קמא ע"ש. ובש"ך ר"א סק"ז בשם הראב"ד וח"ס חיו"ד ס' ר"ב ורי"א מזה. לכך שם ל"ה חיבור. אך הרא"ש במכות (דף ד'). לא הביא זה הדין דהרמב"ם. משום דמפרש כרש"י שם דאיידי בפסול ג' לוגין מים שאובין. וזה אינו נהג עתה. אבל לטבילה כשר בהשקה להמים אחרי שבהטיית הכלים ונענוטם מתערבין. וכן בטבילת אדם נענוטו הוי חיבור. ועיין מות יאיר ס' ק"ז דלכך ל"ה להכי בכל למ בלח לשאר איסורין. ומה דלא בעי' ס' נגד כל החלב שבגדי הקדירה. אפשר דסובר דכל שלא בא החלב תחת הקדירה ממש. הוי בלוע שלא דרך ביטול דהוי רק דרבנן. וכיון דמספקא לן בזבחים אי מפעפע הוי סד"ר. וכל ס' בלוע אמרי' דלא יהיב טעמא. מחזקת היתר כל שלא הוחל מעשה הטרוף. ואין ענין זה לחיבור. ובאמת הפת"ג ס' ל"ה סק"ח ובס' מנחת יצחק וביד יטורה ס' ל"ב סקס"ה החמירו בזה:

עוד הביא בשם רב ולדיק להקל בה דוחלין מדרבנן. והסיג עליו דוחלין דאורייתא. הנה כבוד זקני הפני יהושע בשבת כ' דלמ"ד שאובין דרבנן. גם זוחלין דרבנן. ובח"ס יו"ד ס' ר"ב דלהרשב"א והרא"ש והר"ן והמרדכי הוי רק דרבנן. אך לעג"ד כוונת הרב הגדול דכיון דלעולם נשאר מ' סאה שאינם זוחלין דמכשיר המחבר ס' ר"א ס"ג. ולהמחמיר עכ"פ רק מדרבנן. והר"ם שם. התוס' בבבורות (דף נ"ז ד"ה אין המים בו' דמן הדין קמא קמא בטיל [לכאור'] לשמואל דס"ל כרב דמב"מ לא בטיל בלח"ה ל"קן אלא דאסור ממראית העין דכולו נשמיה. ואך' להרוקח ס' שטי"ח דלא אמרינן קמא קמא בטיל. כיון שדרבו בכך. הוא ע"פ שיטת הרשב"א ח"ג ס' ר"ד הביאו הב"י יו"ד סס"י קל"ד. והר"ן בע"ז (דף ע"ג.) דדרכו בכך לא בטיל ועי' מאיר נתיבים (דף י"ט.) היינו רק מדרבנן כמ"ס המג"א ס' חמ"ב סק"א ובגב"ת יו"ד ס' נ"ז שפורש דר' הרשב"א עלמו. והביא כמה שחולקים. ובשמש לדקה חיו"ד ס' כ"ח בהגהות בן המחבר אות ד'. ואפי' להתוס' (שבת ס"ה.) דהוי רוב איסור

(והוא הדין דסעי' י"ג) רק דין מקום. ודין מזה דטיף להדי' טיף כמו דהוי מעין ה"ג י"ל דין זוחלין להמקוה שיוצא ממנה טיף טיף. ובאמת אינו ענין זל"ז כלל ומידי איריא ופשוט למבין שאין ראיה כלל. ואמת שגם בטבילת חיו"ד ס' קמ"ב בדיונים היוצאים אות ה' כתב וז"ל לקחו כלי חלוש ונקבו בו כשפה"ג בו' והנה המים שותמים להדיא' בו' פסול' בו' ומה שהכשרתי בו' היינו שסחם הנקב בדבר שאינו מהדק בו שפיר ואף שגוטפים מעט מעט לא מקרי זחילה לפיכך כמבואר סג"א עכ"ל. ודבריו מטין כדעת הב"ש והר"ם לכאורה. אכן ע"כ דחיק ומוקי אנפשיה דמילתא פסיקא נקט להיתרא דל"כ ילוויי שעי' נקב כשפה"ג תהא זחילה ניכרת ממש, אכן לדוגמא יפה פסל כ"ג המקוה עד שיתקנו באופן שלא יתחסר. דלכתחלה יס' לתקן וללאות ידי כל המחמירין כמ"ס הטורקים וגם יס' לחוש שבכרובת הימים ירחב הנקב כפרץ מים ותהא ח"ו זחילה ניכרת. ומאן דאמר דלא בעיא תיקון כלל. לא חש לקמחיה. ושאר' ליה מאריה. ואין להקל באיסור חמור כזה:

הק' שר"ם יוסף הלוי פ"יגענבריים
חופ"ק לאקאמיש.

סימן כ"ה

ג"ה סעראצק.

בדבר המקוה המובא בשע"ת (ח"ו קונט' א'). שחמה הא"ך יבסיר הרא"ש לטבול במים העליונים. מהחיד' ס' ל"ב סק"ב שם' דבדבר לח אינו חיבור. לעג"ד הרא"ש לשיטתו בע"ז ס"פ השוכר את הפועל דל"ש לומר בחלב דמיפלט לא פליט דבדבר לח המתערב אינו מפריד זה מזה. וכן לטומאה. כמבואר במקואות רפ"ה ורפ"ו ומ"ג. דהוי חיבור. ועירוב מקוואות כשפ"ה. אלא דהרמב"ם בפ"ח ה"ח כ' שאין הזוחלים מתערבים. וביאר הריב"ש משום דקטפרס אינו חיבור. אך התוס' בחגיגה (י"ט:) ד"ה בתחונה. וביבמות (ט"ז.) ובגיטין (ט"ז.) ד"ס הניזוק. ובמרדכי ס' מתקפ"ח דעמס דהוי חיבור. והרא"ש בהל' מקוואות ס' י"ד דלא הביא זה כ' ססובר כדעתם. א"כ ודאי דיוכל לטבול במים העליונים כשיש כשיטור בתחומים. ובגמרא שגם הרמב"ם לא הביא הדין דקטפרס אינו חיבור למקוה. רק להשקה ומהרה צפ"ו מהמ"א ה"ה. לכך כ' שם. צפ"ו ממקואות ה"ז דמטהרין העליון מן התחתון. ולולי הריב"ז ה"א דהרמב"ם לשיטתו שם צפ"ו

איסור. הלא דעת כמה דמבזני דליכא טעמא אינו חוזר וניעור. ושוב מלאכי בס' קגאת סופרים השמעות לש"ט (סי' נ"ב) דכותל שנשדק הוי רק מדרבנן אטו זוחלין ממע. איכ' בספק לנו אם המים שבמקוה הוי מעין ראוי להקל. ובפרט שכיון שהמים שבמקוה התמידות אינן פוסקין איכ' מזה ראוי דהוי מעין. כמ"ש רש"י בעירובין (דף כ"ב) דמעין לא פסקי וע' ר"ש מ"ג. ובפרט לפמ"ש המוס' פסחים (דף י"ז). והר"ש פ"ו דמקואות והר"ש (סימן ב') דהא דאמר (חגיגה כ"ב). ארעא חלחלי מחלחלא. היינו במעין. וכיון שראוין שבמעט זמן יחסר שמונים סאה. ע"כ שהמים יולאים מהמעין. ולכך המקוה חפורה בעומק קלה הקרובה להתהום. ואף דכחוס' גיטין (דף ו'). ד"ה עלין כ' דאפי' חרס הוי בניקב. ומכ"ש קרקע דחשיב נקובה. כמבואר ביו"ד סי' ע' בהגה. ואולי בא שלא מהמעין ולא הגיע להתהום. אך לדבר שהמים עליונים הוי ס' מעין כמ"ש בפתיחה בדברי חיים. מלך הטבע קרקע שאינה חלולה בולע רק מעט. כמ"ש באר"ח סי' שג"ז ס"א דאפי' ב' סאין אינה בולעת. ומטעם הבליעה מועטת הוי המשכה כמ"ש ביו"ד סי' ר"א סעיף מ"ו בהגה דמטעם זה הוי המשכה. וכן בחי"מ סי' קנ"ה ס"ד בהגה דא"ל להלק היוזקו. וע' פ"ד דמקואות מ"א דכלי אדמה פוסלין המקוה. וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מהב"א דאינה כנקובה. אלא דמשס אינו ראוי כיון דנכבש ונמקשה ודאי לא הוי כנקובה כמ"ש בש"ע רי"א בל"ו. ובבולעת הרבה ישוב כמעין. ואפי' ריבה עליו שאובין שוב למעין כו' ופ"י הראב"ד והר"ן דבמקום שהי' מהלך בתחלתו. אפי' שלא במקום הגומא מטהר אף בזוחלין. ובמקום הגומא אפשר גם להבי' כשר להריאה שס. ולבד זה מבואר בקגאה סופרים שס סה"י ג"ג ובשואל ומשיב מהד"ג ח"ב (סי' כ"ז) להקל במחל מחמת לקרקע כל שאין נראה לעין ע"ש. וע' ברכי יובק סק"ד בשם הכנה"ג ולי"ע. ומובא בשם הגר"ע אינר זי"ע בגט פסול מדרבנן שנבדק ע"י הרב. הקיל להכשיר משום חולשת דעת הרב וגדול כבוד הבריות. אולי ה' טעמו של הרב הלדיק להכשיר. אך אם ישקע אינו זמן ודאי ראוי לתקן:

הפ' יוסף במורה"א ד"ה האבר"ק סעראצק.

סימן לו

בעוה"י גריצא.

בשעת (ח"ו ק"א ב' א') מובא השאלה בדבר המקוה בעיר טאמאשוב לאיסור. ומביא

שבא לשם לדיק אחד שליט"א והכשיר ע"ש. והנה זה ה' מרן הגאון הקדוש מאסטראווי שליט"א. וגוף עובדא זו כבר נתפרסם בהמודעה שינאה לאור מהרב אב"ד מרא דאשרא והמו"ץ דס' נ"י אשר זה קרוב לשלשים שנה אשר בן הדבר מתנהג שמה וכבר יאל הדבר להיתר מכמה רבנים וגם מהרב הגאון הר' ליבוש מפרשנדבורו נ"י. והגאון המפורסם שליט"א מקינאק פסל את המקוה והלדיק כל העיר טבילה שנית ונלפלא שהרב והמו"ץ נ"י כותבים השאלה באופן אחר שהמים מתמעטים רק לערך חשעה לאלל במשך זמן כל הלילה. וגם ראיתי בכתב מהב"ד נ"י דשם שלא הגידו אמת לפני הה"ג מקינאק שליט"א שמלאו נקב בדופן המקוה. ואולי המגידים המה מהאגשים מחרמרי ריב כי לפי המבואר בהמודעה שס עוררו כ"ז הכעלי מחלוקת שבטעיר שיש להם איזו שאלה על הרב מרא דאשראן ומה מאד גדל הרעש מזה בכל העיר עד שהגיעו השאלה וכל הענין לפני מרן הגה"ק מאסטראווי שליט"א. ולמען להשקיט הרעש וגם לב החרדים הודקק לזה והי' שמה בעלמו בהמקוה לראות כל האורך ויאל ממנו להיתר מחמת כמה טעמים המוסכמים להלכה: **ואשר** כותב בהשפ"ת ששמע שטעמו ה' משום דזוחלין מדרבנן לא אמת השמוע. והגם שבאמ' יש בזה הרבה שיטות בהראשונים. וידוע דעת הפנ"י ז"ל דלשיטתו כל הסוברים דשואבים מדרבנן סוברים ג"כ דזוחלין מדרבנן. והחת"ם ז"ל רוצה להעמיד בן גם בשיטת הר"ן והרא"ש ומרדכי בשם מהר"ם והרשב"א ז"ל ונלפלא שמדברי הרשב"א המובא בשב"ץ י"ז נראה דסובר דזוחלין מה"ט ולי"טן ובאמת שמעתי גם מכ"מ מרן שליט"א הרבה לפלל בשיטות הללו:

ורגני להזכיר בכאן גרגיר אחד מה שאמר בזה להלדיק את הלדיק החת"ם ז"ל שלא יהי' ח"ו כטועה בדבר משנה דהא דכ' שם להוכיח מהא דשמואל סובר מבי"מ לא בטל וע"כ דזוחלין מדרבנן ובדרבנן מבי"מ בטל כמ"ש בחוס' חולין. ותמה עליו מאד בד"ח מהל' מקואות מחמ"י דהעיד ר"ל על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים ופ"י הרמב"ם והראב"ד ז"ל לענין מי חטאת והלא מים חיים מה"ט הוא ואיכ' איך יפרנס שמואל משנה זו וע"כ דלי"ש בזה כלל ענין ביטול ועי"ש ואמר ב"ק מרן שליט"א דלדעתו לק"מ דלכאורה אינו מובן כלל קו' החת"ם ז"ל על הא דשמואל לפ"מ דאיחא במנחות בבבילה ושמוטה אי' חולין בחר מבטל או בחר בטל ולר"ח בבבילה בבבילה בשמוטה דאפשר להיות כשמוטה דאפשר להיות

(והגם דכ' שם דעל להבא מהנכון לתקנה היינו
אולי רק בעובדא דידי' שם שבאמת מחזקין נראה
שפיר. הזמילה) וכ"כ בשו"ת משיב דברים סי' קכ"ב
דאף אם בזמן מיטוט באיזה שעות נחבר הרבה
ממי המקוה כשר עיי"ש דכ' דכיון דהא דפסלין
זוחלין הוא מהמיטוט דאך מעין וא"כ ממעטינן
רק דומיא דמעין דהזמילה ניכרת. וכ"כ הגאון
הגדול המהרש"ם ז"ל בכמה שו"ת להלכה למעשה
והוא כבר מביא הספר ב"ש וגם הד"ח ז"ל וזוה
לא חס לדבריהם ומכשיר בפשיטות ועיי"ש בסי'
נ"ט במקוה שבערך ב' שעות חוזרים ומתמטטים
המים שמוסיפים ורק למראית עין אין הזמילה
ניכרת זה בכלל דברי הרשב"א שזה לא מיקרי
זמילה כלל וכ"כ עוד בכמה משוואות בפשיטות
וכ"כ עוד הרבה גדולי האחרונים ז"ל נומש"כ על
הגליון הי"ד בקינור בשם הברכ"י ז"ל עיין בזה
בעקרי הד"ט. הרי לפנינו דעת גדולי הפוסקים
ז"ל וגאונים בתראי ז"ל שק"ז שהזמילה לא נראה
למראית עין לא מקרי כלל זוחלין. וא"כ המקוה
הג"ל כשרה בפשיטות:

דיתר ב' דעת הרא"ש והוא ג"כ דעת המחבר
ז"ל בעיף. ג' דהיבא דיש מ"ם תמיד
מלבד הזמילה כשר והרמ"א לא הביא בזה דעת
המחמירין רק על לכתחלה ופשוט הוא דשיטה
המחבר הוא דכשר לטבול אף בתוך הזמילה דאל"כ
הי' לו לפרש וכ"כ בס' לחם ושמלה בכוונת המחבר.
וכן מפורש יולא בתשב"ץ י"ז דאם רק נשאר מ"ם
כשר לטבול אף במים העליונים הזוחלין נומש"כ
בשע"ת דלעומת זה התשב"ץ מחמיר בדעת המחמירין.
לא ידעתי השייכות ואין זה דומה גם לדברי
האגור המובא בב"ין ומש"כ בשע"ת הג"ל דשיטה
המהרי"ק לא כן הוא וסובר דאף הרא"ש דנוכסיר
הוא רק בטובל במים התחתונים. עיין במהרש"ם
הג"ל בהג"ה שהעלה דהמהרי"ק ל"כ חלא שיהי'
מ"ם באשבורן שיוכלו לטבול מהקלות ולמטה ואז
מתבטלים הזוחלים שלמעלה וממילא מותר לטבול
גם בהעליונים. וכ"כ בבית שלמה ג"א דאף לדעת
המהרי"ק אם יש בריית מ"ם מותר לטבול גם
במים העליונים. אך באמת לכאורה נראה דכ"ז
שייך רק בשזוחלת למעלה וכעין דברי המחבר
משא"כ בשזוחלת דרך מטה אז לכאורה הוי כל
המקוה זוחלין. והגם שמדברי הגר"א ז"ל נראה
מפורש להיפך שכ' דראיות הרשב"א ז"ל בזה
דמקוה שניקב זוחל מעט כשר דאל"כ אין לך
מקוה כשרה דתמיד הקרקע בולעת אינה ראוי'
כלל לשיטת המחבר הג"ל עיי"ש הרי מפורש דעמו
דלשיטת המחבר הג"ל אם נשאר רק תמיד מ"ם
באשבורן אף אם זוחלת למטה כשרה. וכן באמת
נראה

כמבטל דלכי מסרחא שרי' וכי בתום דכ"מ
דחמירין מב"מ ל"ב הוא למ"ד דזוחלין כשר בטל.
וא"כ לכאורה בנוטפין דא"א להיות זוחלין לא
הוי כלל מב"מ. אך באמת ז"א דנהי דא"א לנוטפין
להיות זוחלין מ"מ כיון דאפשר להנוטפין שיחשבו
לטבילה כשתכנסו ויהי' באשבורן שפיר מקרי
אפשר לטבול להיות כמבטל וזה עדיף יותר מהא
דנבילה דאפשר להיות כשחוטפה לבי מסרח. וממילא
מיושב היטב קו' הד"ח ז"ל הג"ל דכ"ז בזה
דשמואל דאיידי לענין טבילה אבל בזה דר"ל
דבאמת מיידי רק לענין מי חטאת דבעינן מי
חיים בזה א"א כלל שיחשבו עוד הנוטפין בשום
אופן א"כ לא הוי כלל מב"מ ושפיר בטל. והחת"ס
לא הקשה רק על הא דשמואל ושפיר הוכיח
דזוחלין מדרבנן:

ועוד האריך בפלפולים שונים בשו"ת הללו.
אך אין ברוגי להביא בכלן כל דבריו
היקרים בזה שלא יאמרו באמת שכל שיטתו הוא
דזוחלין מדרבנן וע"ז סמך א"ע בשאלה זו. וח"ו
ומטול לא קיבל בזה שיטות הללו לשום בניה
כי יש די בטעמים המבוארים בגדולי פוסקים ז"ל
שאין כאן שום חשש זוחלין:

ומקורם אכתוב בכלן איזה יסודי היתרים
בפשיטות אשר גלוים המה לפני כל
רב ומורה עפ"י דעת גדולי הפוסקים ז"ל שלפנינו:
דיתר א' דעת הרשב"א ז"ל והוא הלכה פסוקה
מובא במחבר ג"א דניקב המקוה ומימיו
נוטפין מעט מעט או נבלעים בקרקע מעט מעט
כשר לפי שאין זוחלין ניכרת. וכבר כתבו ז"ל
שעיקר הכוונה הוא בשביל שזוחל מעט מעט לכן
לא ניכרת הזמילה ועיקר תלוי אם נראה הזמילה
וכמשמעות המחבר ז"ל להדי' דהטעם הוא דכשר
לפי שאין זוחלין ניכרת וזה הוא השיעור והסימן
לידע אם הוי זוחלין אם לאו ואם העיקר היה
תלוי בזה אם מעט או רב הי' להמחבר לכתוב
ולפרש השיעור מה. וכ"כ בנחל אשכול דאם לא
ניכרת הזמילה בעיין אעפ"י שהולך וחסר לא
מקרי זמילה. וכן מפורש יולא בשו"ת שו"ת מהר"ה
ד' קע"ח במקוה שנחסר מיום ליום יותר מעשרה
סאין ומעשרה בפשיטות משום דהזמילה אינה
ניכרת עפ"י שטח המים. וכ"כ בשו"ת שם ארי'
בכמה שו"ת להלכה למעשה שעיקר תלוי אם
ניכרת הזמילה למעלה ואם אין נראה הזמילה במי
המקוה אף שידועין שהמים יולאים והמקוה נחסרה
כשרה. וכ"כ בשו"ת עין ינחם מהה"ג מקאונגא
ז"ל דהעיקר תלוי בזה אם מי שרואה את המקוה
למעלה ואינו מכיר אם היא זוחלת או לאו כשרה
עיי"ש שכ' שכן מוכח להדיא מהרבה ראשונים ז"ל

נראה מפורש גם מהשורש מהד"ה הג"ל. עכ"ז לדעתי יש עוד להתעקש בזה וקשה מאד להעמיד יסוד ע"ז. וגם מההרי"ק ז"ל קנה מרים דבריו שם לכאורה לא נראה כן עיי"ש. ובאמת לפלא בעיני שלא העיר כלל מזה בשפ"ט הג"ל לאיסור.

ואולי היטב נודע לו שבכאן אין לחוש כלל לזה שהזנים מתמעטים דרך מטה רק דרך חורים ובקעים ממעל להמים הנשאים וכדומה. או אולי גם שיטתו הוא דכל שנשאר מ"ס באשכנזין כשר. ואין חילוק בזה אם זוחלת למעלה או למטה וכשיטת הגאונים הג"ל וליע עוד כ"ז:

דיותר ג כל היתרים הללו היו נחולים לנו אם המקוה הי' ממין גשמים אבל כאשר המקוה דין הוא מעין הנובע ומעין מטהר בזוחלין. והגם דמהרי"ט ז"ל חושש לבארות דין שמה הם ממין חמליות אבל הלא כבר כתבו ז"ל דגם מההרי"ט ל"כ רק בבארות הללו שבימי הקיץ מוכזבין ונתייבשו לגמרי וכמ"ס מההרי"ט להדיא ועיין בשו"ת נטע שעשועים ז"ל וגם בד"ח מה"ל מקורות מלדד בזה דהעיקר כמהרי"ק ז"ל דין מעין לכל בארות שלנו וכ' שגם מההרי"ט לא החמיר בזה רק בא"י ולא במדינתנו עיי"ש. וגם אף שהמקוה לא רחוק הוא מהנהר וידוע בזה דעת המשכנות יעקב ז"ל. אף הלא כבר חלקו עליו הרבה גדולי אחרונים ז"ל ועיין בשו"ת ע"י דב' דגם להמשכנות יעקב אין להחמיר רק סמוך ר' אמונה להנהר ולא יותר עיי"ש שהביא ראיה לזה מש"ס ע"ז נ'. וכ"כ בס' בית שלמה דאין להחמיר בזה רק בסמוך ממש להנהר. והגם דידוע שיטת הר"ם ז"ל דמעין עומד אינו מטהר בזוחלין. אבל הלא כבר כתבו הרבה גדולי פוסקים ז"ל דאין לחוש לשיטת הר"ם הלו דמהרבה גדולי הראשונים ז"ל נראה מפורש להיפך ועיי"ש בשו"ת מהרש"ם ז"ל דב' דאין לחוש כלל לדברי הר"ם ז"ל בזה שכו' להחמיר לחוש לשיטת הר"ם ז"ל. אף מלבד זה הלא כבר כתבו הרבה גדולי אחרונים ז"ל דבארות אינם נקראים כלל מעין עומד דזה שאינם זוחלים והולכים הלאה הוא לא מחמת טבעם רק מחמת שד' מחילות הקרקע אינם נוהגים לחול. וכ"כ הנה"ק מליובאוויטץ ז"ל ב"ז על מקורות וכ"כ בשו"ת חסד לאברהם מהד"ה עיי"ש שכו' זאת לדבר פשוט וברור להלכה למעשה ואף דמחש' המיוחדת להרמב"ן ז"ל ר"ל נראה לכאורה שלא כדבריהם. אף בזה לכאורה הדק טס הג"ל ז"ל דהר"ם גופא בודאי ע"כ סובר דבארות לא הוי מעין עומד דל"כ יקשה לשיטתו בור אחזב דמבואר במשנה פרה דכשר למ"ח. ומכ"ש דמטהר בזוחלין ונהגם דיש עוד להתעקש

בראיה זו מ"מ הלא לפנינו ב"ז דעת גדולי פוסקים אחרונים ז"ל שכתבו כן להלכה למעשה:
אף לכאורה אף אם דין מעין לנו אכתי יש לחוש בכאן אם לא הוי רבו נוטפין דהגם דמה ששופכין בפ"א לא הוי עדיין רבו נוטפין דהא לא שופכין בפ"א כ"כ שיה' עוד יותר ממי המקוה מ"מ אכתי יש לחוש לזה דממלאין ושופכין בכל פעם ופעם ובכל יום. ואף שאומרים הבקאים דתמיד נחסרו רק המים שמוסיפים. עכ"ז אין להעמיד יסוד על זה ומי יודע אם כנים הדברים. אף באמת יש גם בזה כמה לדדי היתרא: (א) לפי ח' של הראשונים ז"ל על הא דלא אמרינן בזה קמא קמא בטל היינו משום דהולכים בלא הפסק אי"כ בכאן שפיר י"ל קמא קמא בטל. ואף לשאר התרומים שבתום' בבורות עכ"פ לא הוי רק מדרבנן וידוע שיטת הכו"פ ז"ל (אף ל"ע מתום' בבורות שס' ובפרט לחי' הא' של תום'. ב) הלא דעת הר"ן ז"ל בנדרים דבזה אף אם רבו נוטפין ג"כ מטהר בזחילה ועיין ב"ז שמביא באריכות שכן דעת הרמב"ן והראש"ד והרא"ש ועוד הרבה ראשונים ז"ל וכפי הנראה כן באמת דעת המחבר ז"ל בסעי' י"א להלכה. (ג) לשיטת הג"ל דזה לא הוי מעין עומד אי"כ לשיטת הט"ז שם אף לשיטת הרמ"א שם שפיר מטהר אף בזוחלין. וראיתי בדרך העברה בבית שלמה שמביא לכעין זה עוד סוף דעת הרא"ש בתשובה לדעת הר"ם שייך לומר נהרא מכיפה מיבריך אף בשופכין שאובין לתוך המעין. (ד) נולול שכתב כן הבית שלמה ז"ל הייתי אומר דז"א והרא"ש ל"כ זאת רק לסנוף היכא ששופכין לבד אחר וכעין שובדא דהרא"ש שם ועיין בסעיף מ"ו. ועיין בביאור הגר"א ז"ל בסעי' י"א וידעתי שיש באיזה דברים להתעקש ומהראוי ה"י עוד להאריך אף כאשר אני כותב כ"ז בלא עיון לכן ההכרח לקצר:

דררי לפנינו כמה לדדי היתרים להכשיר המקוה הג"ל בפשיטות עפ"י דעת גדולי הפוסקים וגאוני בתראי ז"ל הנלויים לפני כל רב ומורה. ובאמת אני עוד לא ראיתי מפורש בשום פוסק לחוש להחמיר במקוה כזו שיש לה כל לדדי היתרים הללו. ומהבית שמה בעמנו נראה שם שדעתו להכשיר במקוה כזו שיש לה כל הסמיכות הללו וגם משו"ת בית יצחק אין שום רא"י כמבואר להמעין ולפלא בעיני על גאון כמוהו שיגבז כל המומרות ולערער בזה. ובפרט במקום שנוגע לפנס כמה אלפים נפשות מישראל:

ובאמת אם נבוא לפסול המקוה האתם מהעורך ח"ו לפסול כמה וכמה מקוואות שבערי ישראל שג"כ תמיד מתמעטים המים שמוסיפים

דבכ"מ דחושבין אמות חושבין רק לחומרא אם שוחקת או עולבת ומש"ה בלאת פסקין בש"ע במקוה דבעינן שוחקת. והרשב"א כתב דהחילוק שבין שוחקת לעולבת הוא חלי אלבע אשר כפי חשבון עולה כחלק י"ד דשוחקת יש מ"ד חלק אלבע ועולה עוד ועולבת רק מ"א חלק אלבע ועוד ונעין בלעז"ז עירובין והנה בהא דמקוה שנמדד ע"כ כעת גם עולבת ליכא דל"כ אחי פוסק התיק דבר"ה טמאות ושורפין טלה את התרומה הלא אף אם ידעין שלא היה"ז או רק השיעור דעולבת ג"כ לא נוכל לשרוף דשחא די בעולבת ואף ברה"י אין לשרוף דתמיד לחומרא אזלינן. וידוע שיטת הרשב"א ז"ל דכל שיטת מחיים זמן מה מהחזקה וא"ל לומר דסמוך ממש לשחיטה נטרפה אז מטרפין גם למפרע לעולם דכבר איתרע החזקה. ושיטת הפר"ח הוא דאף בחזקה המבדלת סובר כן הרשב"א ז"ל וכן בלאת מפורש בהרשב"א חולין במקומו ש"כ כזה גם לענין כחם עיי"ש והיינו לכאורה דלא כשיטת הפמ"ג בזה. והנה כאן איתא במהני דר"ש חולק ומטהר ברה"י טהרות דלמפרע משום דמעמידין המקוה על חזקתה. וא"כ לשיטת הרשב"א ז"ל ע"כ ז"ל דמקודם לא היה חסר כלום ומש"ה טהרות דלמפרע טהורות. וע"כ לומר דמקודם בשעה שטבל היה המקוה בשלימות אפילו שוחקת דתמיד לחומרא. וכעת ע"כ אפילו עולבת ליכא. וע"כ בשיעור טבילה בזמן מועט נחסרה המקוה כחלק י"ד מהמקוה וכנ"ל. וא"כ שפיר מביא הרשב"א ראי' דאפילו חסר הרבה בזמן מועט ג"כ עדיין לא מקרי זוחלין ומיושב היטב הקו' הנ"ל על הרשב"א:

וא"כ ממילא מוכח מהרשב"א ז"ל דמה שנחסר במקוה זו לא מקרי זוחלין כלל עדיין זוחלין. דמהרשב"א ז"ל מוכח דאף אם נחסר במשך זמן מועט כל השיעור שבין שוחקת לעולבת עדין לא מקרי זוחלין:

אך לפי"ז לכאורה יקשה לשיטת אב"י שם דיש חילוק בין אמות גדולות לקטנות טפה או בת חמשה או ששה וג"כ תמיד לחומרא וא"כ לשיטתו יהי' חילוק כחלי מקוה דמקוה כשרה ממש עולה שם מאות וארבעים ושמונה טפחים ומקוה פסולה ממש היא רק אם היא פחותה משלש מאות ושבעים וחמשה טפחים. א"כ לפי דברינו הנ"ל יהי' מוכח מכאן לשיטת אב"י דאפילו יחסר במשך הזמן מועט כנ"ל חסרון רב כזה ג"כ לא יהי' עוד זוחלין. וזה סימא לומר כן דזה בודאי שוב מקרי זוחלין וגם כעת שוב יהי' בזה ניכר הזחילה היטב. וגם יפלא מאד שבזמן מועט יהי' אדם מסופק איך המקוה הי' מקודם אם למעלה מהעבור

ורב גדול אחד מו"ל בקראקא סיפר איך שגם בקראקא מתמעטים המים ובהכרח תמיד להוסיף מים רבים ומעולם אין פולה פה מ"ז. וגם סיפר אשר הגאון הר' יוסף ענגיל שליט"א ראב"ד ק"ק קראקא בשמעו מהשאלה זו אמר שהמקוה כשרה. וגם הביא ראי' מהמחנה דאשכנזי שבלע הבור את מימיו והגם שלא אבין הראי' זו מכמה טעמים. אך מה אדע אשר לא ידע. ובודאי אמר בטו"ט וגם הרב הגאון הגדול הר' מאיר שמחה אבדק"ק דעשבורג שליט"א כבר כתב תשובה ארוכה לקיננך שהמקוה כשרה מחמת כמה טעמים:

והנה מרן הגאון הקדוש שליט"א כאשר דרכו בקודש מעולם לחוש להלכה למעשה לכל השיטות. ולזה למען גודל נחילות הענין כנ"ל בירר וליבן כל פרט היחיד לבאר שהמקוה הנ"ל כשרה לכל השיטות. ואם אביא בכלן כל דבריו הקדושים שהאריך בכל פרט ופרט תכלה היריעה כי יהיה לחיבור בפ"ע ואין המקום בכלן. לכן לא אכתוב לע"ש רק גרגיר אחד ששמעתי ממנו בהנוגע ליסוד היתר הא' הנ"ל. דמלבד זה שהאריך הרבה בשיטת הרא"ש בשאר ובפסקיו ועוד כמה רבנותא וכמוכח בהתשב"ץ ז"ל שאינו נקרא זוחלין רק בטובל דרך זחילתו. אך מחמת שלא מובא דבריהם בטוש"ע לא ראה להעמיד יסוד ע"ז אף לקבל לשום סניף. אך בירר בראיות ברורות מכמה מקומות ומכמה ראשונים וגם מהתשב"ץ ז"ל הנ"ל כשיטת כל הפוסקים הנ"ל שצ"עק חלי אם הזחילה ניגרת למראית עין וכנ"ל. והוסיף עוד בזה דיהי' איך שיהי' בטוהר הרשב"א ז"ל ע"כ מוכח מהרשב"א דהחסרון שנחסר ממקוה זו לא מקרי כלל עדיין זוחלין:

דדנה צ"ע ראי' הרשב"א ז"ל לדינו הנ"ל מבואר שם בהתשב"ץ מהא דמקוה שנמדד וגמלא חסר הא בלתי פסולה משום זוחלין וע"כ דזה לא הוי זוחלין ונעין בזה בחת"ס ז"ל סי' רי"א והקשו ע"ז מג"ל להרשב"א דשם איירי דחסר הרבה דלמא חסר רק קורטוב או אף טיפה אחת וכדומה דל"ש כלל ענין זוחלין והגם דמהא דמשני הס"ס שם חסר ואח"י חסר ואח"י מוכח דאם לא נחסר רק כ"ס בפיא בלאת כשרה מ"מ אכתי י"ל דחסר ואח"י וג"כ באופן דאכתי ל"ש ענין זוחלין. וגם בלאת קשה על הס"ס גופא דמג"ל דמתני' איירי שחסר הרבה באופן ש"ל חסר ואח"י ועיין בשו"ת חכ"ל זילן וטי"ן בס' יהודה יעלה מהגאון מסיניט ז"ל שדולה מחמת ק"ו זה לדחות דברי הרשב"א ז"ל מהלכה:

אמנם בלאת הדבר נכון ודברי הרשב"א ז"ל מווקקים דידוע מה דאיתא בש"ס עירובין

בזה שכל ההיה הזמילה נכרת שפיר. ועוד האריך הרבה בזה וגם בשאר דברי הימים ובפסול יקרים אך כבר כתבתי דאין המקום בכאן. ולענין גוף השאלה כבר הבאתי דעת רוב גדולי פוסקים וגאוני בתראי ז"ל שהמקוה כשרה. ואקוה שכל הרבנים שליט"א יעידון שהמקוה הכל כשרה וכל ישראל טהורים וקדושים:

אלי' ליבשימין חופ"ק הג"ר.

סימן לא

ב"ה פורטוסק סיד ווארשא.

בשעת (ח"ו ק"א סי' א') כתב ידידי הגאון

שליט"א בדבר מקוה אחת אשר גובה מימיו רק כמו שמונה טפחים ויען שאי אפשר לטבול בגובה כזה שופכים לחוכה בכל ערב מים מן הדוד שמונים סאה ויותר ולאחר ארבע שעות נחסרו כל המים ששפכו לחוכה כי זוחלין המה דרך נקב גדול שיש בדופן המקוה ונולדרי הרב מרא דאתרא שימ' מתמעטים המים במשך כל הלילה עד ערך תשעה לאללן ורק מגובה שמונה טפחים ולמטה אין המים זוחלין. ולא נחברר אם המקוה היא מי מעין ככל משיטות או שבא מן הנהר הרחוק מן המקוה כמו שתי מאות אמה או שבא מן ההר שגולע מי גשמים כי המקוה עומדת באמצע שיטע ההר ע"כ. והנה אמרתי לכתוב בזה מה שיש לכאורה לחוש במקוה זו לדעת הפוסקים ז"ל אע"ג דהלכתא לאו כוותייהו אולא. וכידוע דברי התשב"ץ ז"ל (נח"א סי' יז) הוכח בש"ך ס"ק ס"ג לענין. נתן סאה ונטל סאה דאע"ג דהאחרונים ז"ל הסכימו דכשר מ"מ במקום שאפשר לתקן וללאות ידי כל הספיקות אין ראוי להכניס ראשינו במחלוקתן עכ"ל וכן כתב הרדב"ז ז"ל (נח"א ספ"ה) דלריך לתקן המקוה לכתחלה לדעת כל הפוסקים דאיוסור כרת הוא וחמור עכ"ל:

(א) **פסור** זוחלין א' אחרי כי המים זוחלין דרך נקב גדול שיש בדופן המקוה הלא איפוא יש לחוש לדעת המהרי"ט ז"ל (נח"א סימן י"ח) שכתב כי המשיטות שלנו אינם משיטות גמורים ולפיכך פסול בהם הזמילה וגם כי לפעמים הוא נובע מנהר ומבואר בתוספתא שאם נמשך מן הנהר מתחת ונפסק דינו כמי תמליג או מי גבאין ומקואות שלנו ע"פ רוב אם הנהר קטן תקטן גם המקוה וכו' עכ"ל. בן אפילו אם הוא מעין גמור כיון ששופכין לחוכה שאובין בכלי יותר מן מי המקוה אינו מטהר בזמילה כמ"ש במשנה דמקואות (פ"א מ"ז) למעלה מהן מעין שמימיו

משוטין

והטבול או לזמילה מרגליו ואם גם כעת היא למעלה מהטבול מהראוי ה' להיות מקודם למעלה מראשו. אך באמת אין זה כ"כ קושי' דלפי דמסיק סם הס"ס דאב"י כתנאי ח"כ ז"ל דאמי כאן דלא כרשב"ג. ונעוד וציר דלכאורה י"ל דפלוגתה הפס"ח והפמ"ג הג"ל תלוי בפלוגתה אב"י ורבא אם אמרינן חזקה להבא או לא וא"כ לאב"י לשיטתו ח"ס. והאריך עוד בזה:

ועפ"ין שמעתי מומנו ליישב שיטת רש"י ז"ל דפירש שם דאיידי לענין טבילה כלים וכבר הקשו אמאי לא פירש"י ז"ל בפסוק בטבילה אדם. ולהג"ל ח"ס דכבר כתבנו אשר לשיטה אב"י יקשה כג"ל. אך כ"ז רק אם נאמר דמיידי בטבילה אדם לכן פירש"י ז"ל דאיידי רק בטבילה כלים ושפיר משכחת שיה' מ"ס באופן שלא יהי' ניכר כ"כ החילוק וההפך. ולמשל שיהי' בגובה רק כחצבט והיא עשר על עשר וכדומה ושפיר יוכל לטבול בזה מחטין וליטוריות וכעת יש דין כחצי חצבט. ובזה ח"ס אף לאב"י גם לכו"ע:

ומה מאל נפלא הרוח הקודש כרש"י הקדוש ז"ל דכשני מקומות בגדה ובקדושין ע"ט פירש"י לטבילה כלים ובגיטין ל"א פירש"י דאיידי גם בטבילה אדם. והוא פלא. ולדברינו מדויק שפיר דכנה ובקדושין שם דמובא ג"כ דברי ר"ס פירש"י ע"כ דאיידי רק לענין טבילה כלים דאליכ יקשה לשיטת הרשב"א ז"ל כג"ל אך בגיטין שם דלא מובא כלל שפיר פירש"י בפשיטות דאיידי גם לענין אדם וכן פירש"י גם בקדושין ס"ז ועיי"ש דשם איחא גם בגמרא גופא אדם. ודוק:

אך באמת כולם כבר מקשים על רש"י ז"ל דלכלים הלא דרכייתם בגי. וע"כ דאיידי רק לענין טבילה אדם ומחילא ע"כ הכל כדברינו הג"ל. והרשב"א ז"ל שפיר הוכיח דינו מהא דמקוה שגמדר. וא"כ שפיר מובח מהרשב"א ז"ל דאף היבא דחסר בזמן מועט החילוק שבין שוחקת לעולתה ג"כ עדיין לא מקרי זמילה וא"כ יהיה הכוונה בהרשב"א ז"ל איך שיהיה המקוה דידן כשרה:

ובפישוט שמעתי עוד הערה אחת בהנוגע להיתר הזה. אשר לדעתו השיעור דמעט מעט זמילה נכרת מרא הוא דהדבר פשוט דאם בשעת הטבילה המקוה אינה זוחלת אף שמקודם ממש סמוך להטבילה וגם חיבך אחר הטבילה היא זוחלת בודאי אינו פוסל וא"כ אפילו היבא שהמקוה נחסרה הרבה במשך ארבע זמן מ"מ בשעת הטבילה של כל אדם אין המקוה זוחלת רק מעט מעט. ואם באמת היא זוחלת אף ברגע של טבילה יותר מן מעט מעט אז לא משכחת

בית גדול וכו' מ"ם או יותר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת אין ראוי לטבול בו עד שיהיו מים ראוי לטבול בהם ואסור ליתן בהם שאובין עד שיהיו בהן כשיעור הזה עכ"ל. וכברא ליה דהא דתנן סופ"ז מקוה שמימיו מרודדין כובס אפילו חבילי עלים אפילו חבילי קנים כדי שיתפחו המים ויורד וטובל ונע"ש בחו"ט דוקא חבילי עלים וקנים אבל מים שאובין אסור. ואע"ג דהרשב"א ז"ל במשה"ב השיג עליו אבל הלא גאון מורא מאד ר' יצחק בכר דוד ז"ל כתב בספרו הבהיר דברי אמת [בסוף ענין מקואות] דבדולא שלדיכין אנו לחוש לדעת הרא"ה ז"ל להחמיר. וכן מרן החת"ס (בסימן רי"ב) כתב אם לא היו מי הבאר עמוקים וכו' הייתי חושש לכתחלה לדעת הרא"ה ז"ל כי דבריו דברי טעם הם אע"ג דבמשמרת הבית דחי ליה בגלי דחיתתא עכ"ל:

[ג] **כיון** דשופכים לתוכו שאובין בכל יום ויום וחוזרין ומתחסרין הלא איפוא יש לחוש לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז והראב"ד ז"ל בבעה"ג דהא דיבמות [פ"ב ע"ב] דנתן סאה ונטל סאה כשר עד רובו איירי במים שאובין וכמ"ס התשב"ץ הג"ל דאע"ג דהאחרונים הסכימו בזה דכשר מ"מ אין ראוי להכניס ראשיתו בין המחלוקת:

[ד] **דעת** הרשב"ם ז"ל בב"ב [ס"ו ע"ב] ודעת הראב"ד ז"ל בבעה"ג וכן הוא דעת הרשב"א ז"ל במשה"ב שם בסוף דבריו דגם מקוה שלמה נפסלת אם שפכו לתוכה מים שאובין יותר ממי המקוה:

[ה] **בשבת** [ס"ה ע"ב] בהא דשמא ירבו הנוטפין על הזוחלין והו"ל מי גשמים רובא. כתב רש"י ואני קבלתי בשם רבינו הלוי. משום דספק זיבות גינהו. וזבה בעיא מים חיים. ורש"י ז"ל השיג שם מתוספתא דזבה לא בעיא מים חיים מ"מ בצבורות ג"ה ע"ב ונכסדרין [פ"א ע"א] כתב רש"י ז"ל בסתמא דזבה בעיא מים חיים ובאשכול ה' מקואות כתב בשם רב נטרונאי גאון ז"ל דזבה בעיא מים חיים. ובכ"ח ריש ה' מקואות כתב בן בשם רב פלטאי גאון ז"ל. והא דקשה מן התוספתא כתב לתרץ דעכ"פ מדרבנן בעיא מים חיים: והבא כיון דשופכים רוב שאובין ורבו נוטפין על הזוחלין לאו מים חיים גינהו. ואע"ג דקו"ל להלכה דלא בעיא מים חיים אף מדרבנן וכן לא קו"ל בהרשב"ם וראב"ד ז"ל הנ"ל וכמ"ס הב"ש שכן הלכה למעשה ולא חיישינן לדברי הרשב"ם. מ"מ אפשר לדעת ראו להחמיר. ועוד יש לדון דאפשר שיש ללרף יחד דעת רבינו הלוי דזבה בעיא מים חיים ודעת הרשב"ם ז"ל דנפסלת

מעטין ורבו עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכו"ס וכן הוא ובפ"ה מ"ג מעין שהוא משוך כגדל וכו' היה עומד וריבה והמשיכו שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכו"ס לפי פירוש רוב הפוסקים ז"ל וכן הוא באור זרוע תש"ב בשו"ת ועיין בב"י. ג) אפילו אם היה מעין ולא היו שופכין לחוכו שאובין יש לחוש לפסול בזחילה לשיטת הר"ם ז"ל במשנה הג"ל מעין שהוא משוך כגדל וכו' ה' עומד וריבה עליו והמשיכו היינו שאותו מעין לא היו מימיו זוחלין אלא עומדים וריבה עליו שהרחיב מקום עמידתו והמשיכו מקום הרחבתו עשה זוחלין שזה למקוה לטהר באשבורן ואין מטרה בזוחלין מאחר דעיקר מקום המעין אינם זוחלין ע"כ הרי אע"ג דהמעין נובע במקומו מ"מ כיון דחינו זחל להלכה ומושך אינו מטרה בזוחלין וכן הוא בהרשב"א ז"ל שבת [ס"ה ע"ב] וז"ל ותנן נמי מעין שהוא לר' וחקקו ועשאו רחב מטרה באשבורן ואינו מטרה בזוחלין אלא במקום שיבולים לילך שם מתחלה ובתשובת מהר"ם אור"ז [סימן ר"ד] אחרי שהביא פירוש הר"ם הג"ל על הא דה' עומד וכו' כתב וז"ל אי נמי עומד בצור שנובע מן המקור ולכך לריך המשכה בו וקודם המשכה היה דינו כמקוה חסר שהמים שאובין פוסלין אותו. ולפי פירוש זה אז מקואותינו אע"פ שהן מעין שנובעין מן המקור כיון שהם בצור ואינם נמשכין מים שאובין פוסלים בהם עכ"ל ובאור זרוע ה' מקואות [סימן של"ז סק"ח] כתב וז"ל כתב בה"ג מר אחא משבחא הוה הכי אמר היבא דסבור נהרא לא סלקא טבילה לאתתא וכו'. ותו כתב בהן ונהרא דסכיר דאית ביה עקילא דהוה מ"ם כמקוה דמי וספיר לטבילה וכתב מורי רבינו שמחה ז"ל בפירושו מחי"כ כמדומה דבעי למימר מעיני הסכרי' וקו וקיימו: ט"ל מהן דין מעין הואיל ואינו עובל בהן דרך זחילה ובעו מים וכו' עכ"ל וע"ע שם וסימן של"ו והובאו כל דבריהם ז"ל בשו"ת מהרש"ם ז"ל [ח"ב סי' נ"ט בהמשנות] הרי דעת הראשונים כמלאכים דמעין נובע עומד במקומו ואינו זחל להלכה כמו נהר בטל ממנו דין מעין ובשו"ת דברי חיים ח"ב סימן ל' וז"ל החמיר בדברי הר"ם ז"ל ע"ש הטוב. וא"כ מקוה זו שנעשה ע"י חפירה והמעין עומד בתוכו ואח"כ נעשה נקב בדופן המקוה והמים העליונים זוחלין ממנו להלכה יש לומר דנפסל בזחילה:

[ו] **אחרי** כי גובה המקוה רק ח' טפחים ואי אפשר לטבול בו והונחנו לשפוך לתוכו שאובין הרי יש לחוש לדעת הרא"ה ז"ל בבדק הבית שכתב וז"ל ואפילו המקוה בעלמה אם ה'

דנפסלת צרוב שאובין ודעת הראב"ד ז"ל צתן
 סאה ונטל סאה ולאסור אף בדיעבד. וכמ"ש בחת"ם
 [סימן רי"ב] הנ"ל ללרף שתי דעות הרא"ה ז"ל
 ודעת רבינו ירוחם ז"ל בדיונים שונים ואע"ג דלא
 קיי"ל עומתיהו לפסול המקוה ע"ה:

תשובה
 בטור כתב מקוה שנסדק אחד מכתליו
 והמים יולאין דרך הסדק יש פוסלים
 אותו אפילו יש בו כמה סאין בענין שיאחרו בו
 מ"ס אחר שילאו דרך הסדק לפי שבין שהמים
 העליונים ננערים ללאת חשיב כולו כזוחלין וא"א
 הרא"ש ז"ל כתב ודאי אם ישארו בו מ"ס אחר
 שילאו קלמן דרך הסדק כשר אבל אם לא ישארו
 בו מ"ס פסול עכ"ל וע"ש צ"י. ופולגתא זו אם
 גם המים אשר למטה מהסדק ננערו ללאת מלינו
 ג"כ ברש"י והוס' ע"ז [נ"ט ע"ב] גבי היתא חביתא
 דחמרא דאשתקל לבדוא אחא עכו"ם אידרי אנה
 ידיה עליה א"ר פפא כל דלהדי בדוא חמרא אסור.
 ומבואר שם בחוס' דרש"י ס"ל אם נפתח הנקב
 מהנענע כל היין עד הבדוא ללאת דרך שם ור"ת
 ס"ל דגם היין שאחר הנקב מהנענע ללאת. ובטור
 [סימן קכ"ד] הביא בזה פלוגתות רש"י ור"ת ר"ח
 ורי"ף ז"ל והב"י פסק שם בש"ע דרך עד הנקב
 אסור בהנאה ולא אמרינן דגם היין דלמטה מהנקב
 מהנענע ללאת וכן פסק הכא בהלכות מקואות
 [סעיף יז] דאם נשאר מ"ס מן הסדק ולמטה כשר
 ולא חשיבי זוחלין. והרמ"א ז"ל כתב הכא דיש
 מחמירין אפילו אם ישארו מ"ס עד הסדק ויש
 לחוש לדבריהם לכתחלה לטהרם הסדק ולא הגיה
 כן גבי י"ג דיש לחוש לאסור בהנאה גם מה
 שלמטה מן הנקב. היינו משום דרך הכא דליכא
 שום הפסד לטהרם הנקב ראוי להחמיר לכתחלה
 אבל התם דליכא הפסד אין להחמיר ולאסור בהנאה
 משום דס"ל לדינא דרך עד הנקב מהנענע ללאת:

ור"ה כהא דפסקו הטור והמחבר כהרא"ש ז"ל
 דאם נשאר מ"ס אחרי שילאו קלמן שעד
 הסדק כשר איננו מבואר אם מותר לטבול גם
 במים העליונים הזוחלין או דוקא לריכה לטבול
 במים התחתונים שאינם זוחלין. והב"י כתב שם
 וז"ל הרא"ש הביא בסוף גדה משנה דפ"ה דמקואות
 שטפין שעשאן זוחלין סומך אפילו מקל אפילו קנה
 אפילו זב וזבה יורד וטובל דברי ר' יהודה ר'
 יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין
 מזחלין בו. ופירש ר"ש ז"ל נוטפין שעשאן זוחלין
 כגון מקוה שנפרץ על שפתו צומיו יולאין זוחלין
 אסור לטבול בו וכו' ואפילו ישארו במקוה מ"ס
 אחר שילאו הזוחלין מ"ס השאיר מיהא טובל גם
 במים העליונים שהם זוחלין. והנכון יותר לפרש

וקשה לי מהא דתנן [פ"ז מ"ד] נפל לתוכו יין
 או מוחל ושנו מקלח מראיו אם אין בו
 מראה מים מים טובל בו רק במקום המים ולא

במקום היין וכמ"ס בתוספתא והובא בר"ש ופ"ך
[פ"ק ס"ז] ולא אמרינן דמקום היין בטל ברוב
מים דהוי איסור בהיתר ואם נאמר כיון דמיכר
לא בטל והרי גם הכא הווחלין ניכרים :

ורפ"ע נראה לפמ"ס הריב"ש ז"ל הובא בביאור
הגר"א ז"ל סק"ז דזוחלין פסולין משום
דאין הווחלין מלערשים יחד להשלים שיעור מ"ס
ומש"ה מעין מטרה ב"ס מטרה בזוחלין ע"ה.
ומש"ה כיון דאיכא למטה מהסדק שיעור מ"ס
שוב מותר לטבול במים העליונים הווחלין דהא
לא לריכינן שיעורים ולא אמרינן דהוי כמי
שאינו מתכסה כלל במים וכמ"ס בסו"פ כהוי
הדס גבי מכסין בעפר עה"ג אע"ג דבכל מירי
דבעי שיעורא אמרינן ברחמי מוכתה שיעורא אבל
לכיסוי אמרינן כל מה דמכתה מעלי לכיסוי ולא
אמרינן שיה"כ כמו שאינו בעולם והדס לא נתכסה.
כן הכא בזוחלין אע"ג דרחמי מכתה שיעוריה
מ"מ הוי בעולם ומכסין על הטובל כל שיש שיעור.
ובזה מובן שפיר דברי המשב"ץ ז"ל דאם יש
למטה מ"ס אעפ"י שיש לורך בריבוי המים
להפיתן כדי שיהי' הגוף מתכסה בהם דכיון שאין
לורך בהם להכסיר המקוה אינו נפסל ע"י זחילה
ולכאורה אינו מובן דמ"ס זה מזה והרי שניהם
לריכוס לטהרת הטמא ולפי הג"ל ניחא. ויש
לדחות :

וב"ג שליט"א כתב שם בשע"ת לתרץ לפמ"ס
הרא"ש ז"ל דכיון דהא דמקוה אינו מטרה
בזוחלין ילפינן מקרא אך מעין מעין מטרה בזוחלין
ולא מקוה אי"כ הוא דוקא אם זוחל כמו נהר
לגמרי אבל לא אם זוחל רק למעלה וע"כ הא
דפוסלין במקוה שנסדק הוי רק מדרבנן. והנה
התה"ד הקשה אחי מטרינן שאובין בהשקה ולא
מהי השקה לנוטפים בזוחלין שיהיו מטרינן בזוחלין
ותירץ דרק בשאובין מהני השקה משום דהוי דרבנן
משא"כ זוחלין הוי דאורייתא ע"ש ובט"ז סק"ג.
ומש"ה הכא במקוה שנסדק דזוחלין כזה הוי רק
דרבנן שוב מהני השקה אי איכא למטה מוהסדק
מ"ס דפחות ממ"ס לא מהני השקה כמ"ס
בראש"ד ז"ל רפ"ט מהלכות טו"א ועוד מקומות
ע"כ דפח"ח :

ורפ"ע נראה לומר דמש"ה במקוה שנסדק
הוי הווחלין פסול רק מדרבנן דהנה
בתוספתא הובא בר"ש ז"ל [פ"ד מ"ד] איתא
ראב"י אומר גג שיש בראשו כ"א סאה של מי
גשמים מעלה בכתף ונותן לתוכו י"ט סאין ופותקן
ומערבן בחצר הוי זו מ"ס ונפסקו ובאו לתוך
הבית כשרין [להטביל בהן לאחר שבאו לבית, ר"ש]
ואין מטבילין בהן [דרך ירידתן לבית, ר"ש] שאין

מטבילין באויר ה"י ראשו אחד מגיע בדרך מטבילין
בו ואין מטבילין באויר גל שנחלש מן היס ומן
הנהר אין מטבילין בו שאין מטבילין באויר ואם
הוי שני ראשין נוגעין בדרך מטבילין בהם ואין
מטבילין בכיפה ע"כ. והקשה הר"ש ז"ל דלמ"ל
הטעם דאין מטבילין בהן דרך ירידתן לבית משום
דאין מטבילין באויר מפ"ל דאפילו בדרך אין מטבילין
בחדלות של גשמים דאין מקוה מטרה בזוחלין
אלא באשבורן ותירץ משום סיפא נקטיה ע"ש.
וזה דוחק דתנא רישא אטו סיפא כידוע :

ורפ"ע נראה לתרץ דהנה בתו"כ שמיני איתא
אך מעין ובור יכול אפילו בור שבספינה
[שאנינה מקבלת טומאה] יהי' טהור ת"ל מעין מה
מעין שיעקרו בקרקע [שהמים נוגעים בקרקע].
מדרכי פ"ב דשבועות אף בור שיעקרו בקרקע
ע"כ [והא דקאמר בזבחים [כ"ב ע"א] דטובלין
בעינו של דג היינו אם מונח בדרך או במים].
ולפי"ז י"ל הא דממעט מקרא אך מעין מעין מטרה
בזוחלין ומקוה באשבורן דוקא דומיא דמעין שזוחל
ע"ג קרקע דוקא אבל אם זוחל באויר לא הוי
זוחלין וכן משמע מלשון הלבוש ז"ל [נפיק ג] שכתב
דאם המים זוחלין על הארץ פסולה משמע דוקא
על הארץ ומש"ה הולך לומר הטעם משום דאין
מטבילין באויר וכמ"ס הב"י ובכ"מ משום דבקרא
בתיב אך מעין ובור וכו' והני לאו באויר נינהו
או כמ"ס הרמב"ם ז"ל דק"ו היא מזוחלין [הזוחלין
על הארץ] אבל זוחלין לא הוי באויר כל שאינו
זוחל על הארץ. ולפי"ז שפיר י"ל דמקוה שנסדק
למטה הרי אין המקוה זוחלת על הארץ ורק
המים העליונים זוחלין ובריש שבת קאמר מים
ע"ג מים היינו הנחתן וכתב רש"י ז"ל אע"ג
דניידי ואולי היינו הנחתן וא"כ זה לא הוי זוחלין.
ורק י"ל דרבנן גזרו כיון דנראה למעלה זוחלין
אטו זוחלין למטה על הארץ וכיון דהוי דרבנן
שוב מהני ליה השקה אם יש למטה מים ומותר
לטבול אף במים העליונים :

ובדיוותי בזה קשה לי הא דאיתא בשבת [ל"ה
ע"א] אמר רב מעין המיטלטל טהור
וזהו באתה של מרים. וכתב רש"י ז"ל דטהור
הטובל בו. וקשה והרי בתו"כ קאמר מה מעין
שיעקרו בקרקע דוקא. ובני מו"ה יחיאל אלעזר
הכהן שיח"י תירץ דיל"ל כמו דקאמר בשבת [ל"ה
ע"ב] ובשירובין [ל"ה ע"ב] כיון דכתיב ע"פ ה'
יחנו וע"פ ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי ועיין
מנחת חינוך בקומץ המנחה רס"ד. וכתבתי אח"ז
הקושא להגאון מוהר"י מדווינסק שליט"א מ"ס
לפנת פננת והשיב לי ג"כ מש"ס הנ"ל ומירושלמי
פ"ז ופ"י דשבת ובהו תירץ מה שהקשיתי עוד אחי

לא הביא הרמב"ם ז"ל דין הזה דמעין המיטלטל
טהור מושב דעכשי' באמה אינו מטהר. וכח
עוד להרן מש"ס ע"ז וק"ט ע"א דקאמר מ"ס של
רבים אין נאשרין הא ביחד נאשרין והפ"ל דהא
מחוברין נינהו ל"ל דחלשיניהו גלל סוף סוף אבני
הק שגדלדלו נינהו ל"ל דטפמיניהו ונחלשן בידיה
הא נעקר מעצמו הו' חיבור כל שלא שלטה בו
הפסית ידי אדם והיינו טעמא הוא דטובלין בעינו
של דג והא דגל שנחלש מן הים עכ"ד העמוקים.
אך לפ"י קשה אכתי אמאי לא הביא הרמב"ם ז"ל
הך דמעין המיטלטל טהור וכן קשה לי אמאי לא
הביא הא דבור בספינה פסול:

א ים להרן קושיה הר"ם ז"ל דקאמר הו' זו
מ"ס ונפתקו ובאו לתוך הביא בשרין ואין
מטבילין בהן דרך ירידתן לבית משום דאין מטבילין
באור והפ"ל דהו"ל זוחלין לפמ"ש הראב"ד ז"ל
בפירושו לעדות [פ"ה מ"ב] מטבילין בחדלית
כדכרי ב"ש וב"ה אומרים אין מטבילין. ופירש
הראב"ד ז"ל דחדלית הן מי גשמים היוורדין במדרון
מן ההר ומתכנסין למקום האשבורן בתחתיה ההר
כמו במקוה מפני שהיא כמו גל שנחלש ראשו אחד
מן הים ונפל על האדס שהוא טהור אע"פ שבגפילתן
עדיין לא נחו המים. וב"ה סברי לא דמי
לגל שנחלש כי הגל שנחלש משוך ממקום
אשבורן ובה ממקום טהרה וסופו נופל למקום
אשבורן אבל זה סופו למקום אשבורן וראשו מן
ההר שהוא שופך למדרון ומש"ה בעינן שיהי' ברגל
הזוחלין ההס עיגול מ"ס שהוא מקום הראוי לטבילה
וכי' עכ"ל. הרי דאם בא ממקום אשבורן וסופו
להניח במקום אשבורן לא פסיל בו זוחלין וא"כ
הבא אם הו' בגג מקום אשבורן מ"ס וירדו לבית
למקום מקוה אשבורן מ"ס אם טובל בהס דרך
ירידתן לבית לא הו' זוחלין. כיון דראשו אחד
אכתי דבוק למקום אשבורן אשר בגג וסופו הולך
למקום אשבורן אשר בבית והולך ע"כ לומר דאין
מטבילין בהס דרך ירידתן לבית משום דאין
מטבילין באור:

והנני מסתפק בכוונת הראב"ד ז"ל אם כוונתו
דוקא שיהי' במקום האשבורן אשר ממנו
בא מ"ס בלא הזוחלין וכמו גל שלדו אחד שנחלש
מן הים. או אפשר דכני' שיהי' מ"ס עס הגל
הזוחל דרוב אשבורן מהני ולי"ט שס בלשונו ז"ל
ואפשר דיש חיוה טה"דן ואם נאמר דלדרך מ"ס
במקום האשבורן בלא הגל יש לומר דגם הבא הו'
מ"ס בגג בלא המים היוורדין לבית והולך לומר
הטעם משום אור וא"ש ועי"ט לקמן מ"ס עוד
א"ה בקושיה הר"ם הנ"ל דאמאי לא קאמר הטעם
משום דאין מטבילין בזוחלין:

נשובה להא דמקוה שנסדק דהרא"ש ז"ל כתב
דאם מקלת המקוה זוחלת לא הו'
זחילה משום דכח"כ יליף מקרא אך מעין מעין
מטהר בזוחלין ולא נוקוה משמע שלא בא למעט
אלא דומיא דמעין שכולו זוחל וכולך ממקום למקום.
וליישב שיטה הר"ם ז"ל נראה לפע"ד דבחגיגה
נ"א ע"א קאמר דתניא ורחץ במים במי מקוה
את כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן ושיערו
חכמים מ"ס. וכחכ רש"י ז"ל במ"ס נקודתו כפת"ח
משמע מים המיוחדין לאפוקי שאובין. והקשו בתוס'
והרי שאובין לאו מהבא נפקא אלא מקרא אך
מעין ובור מה מעין ביד"ש אף מקוה ביד"ש
ובתבו לפרש מו' מקוה היינו אשבורן לאפוקי זוחלין
ע"כ. ולפ"י הלא דכתיב ורחץ במים את כל בשרו
היינו אשבורן שוב לריך לטבול כל בשרו באשבורן
דוקא וכל המ"ס שטובל בהן לריבין להיות אשבורן
ומקאתן זוחלין פסולין. וי"ל דהר"ם ז"ל סבירה
ליה כפירוש התוס' דממעט זוחלין וא"ש. ולפ"י
מיושב מה דקשה לי טובא שהתוס' הקשו על רש"י
ז"ל דשאובין כבר ילפינן בתו"כ מקרא אך מעין
ותירלו דאתא לאפוקי זוחלין. ותמיה שהרי גם
זוחלין ילפינן בתו"כ מקרא אך מעין מעין מטהר
בזוחלין ולא מקוה. ויגעתי ומלאתי שהקשה כן
בספר תורת השלמים למהר"י בלסאן ז"ל [בסמינן
מ'ן. ולפ"י נראה דמקרא אך מעין הו"א דממעט
דוקא דומיא דמעין שכולו זוחל ולריך קרא ורחץ
במים את כל בשרו דכלוה"ד לטבול אשבורן ולא
קשה דלמ"ל קרא דאך יתעין ודדרי דרש שם מעין
מטהר ככ"ש ומקוה במ"ס ואח"כ דמהבא ומכל
בשרו ילפינן מ"ס מ"מ לריך מקרא אך יתעין
לומר דמעין מטהר ככ"ש:

והנה התוס' שם הקשו עוד על חס"י ז"ל דהכי
במים משמע מקוה לאפוקי שאובין הא
עיקר קרא משמע שאובין אי לאו דסמכיה למעין
מה מעין ביד"ש אף בור ביד"ש. אך כרשב"ם
ז"ל פסחים [ק"ט ע"א]. כתב במ"ס מו' מקוה
מים המיוחדים שנקוו מחלה מעלמם מללא כתיב
במים למעוטי שאובין דלזיל השתא ומייתו וטבול
עכ"ל וכן הוא בריב"ש ז"ל [סמינן רל"ה] וא"כ
מוכח מקרא למעוטי שאובין דבמים היינו מוכינים
מכבר וא"ש. והנה לפירוש התוס' דבמים למעוטי
זוחלין כתב שם כמורי אבן דע"כ ג"כ לריך לומר
כמ"ש רש"י ז"ל במ"ס כפת"ח דהיינו מים המיוחדין
ע"ש. ואינו מוכן היכי מוכח ממים המיוחדין
למעוטי זוחלין והרי סתם מים ימים ונהרות
ומעינות. ולפע"ד לפמ"ש רש"י ז"ל בעירובין
נ"ד ע"ב במ"ס במי מקוה דבמים משמע מים
המחוברין וא"כ כיון דזוחלין אין מלצרפין וכמ"ש

הוא אסמכתא וכמ"ס הפוסקים דס"ל דשאיב כשר מה"ט. וא"כ אין לנו קרא על שאובין. ושפיר יש לומר דדריש ורחץ במים במי מקוה לאפוקי שאובין. ולא קשה קושית התוס' דהרי שאובין ידעינן מקרא דאך מעין מה מועין בידש. ד"ה דר"י דס"ל דטומאת משקין מה"ט הקרא אתי רק דמחבר יהי טהור. ור' יהודה לשיטתיה:

ובזה י"ל לפע"ד בהא דאיתא ביומא במשנה [ליא ע"ב] אם הי' כ"ג זקן או איסטניס מחמין לו חמין ומטילין לתוך הלוגן כדי שתפוג לינתן. ובגמרא שם איתא תניא ח"ר יהודה עששיות של ברזל היו מחמין מערב יו"כ ומטילין לתוך לוגן כדי שתפוג לינתן. וברושלמי שם [פ"ג ה"ה] פריך לר' יהודה ויחס לו חמין [מערב יו"כ דלויכא שום איסורא בעולם. קה"ט] ומשני טעמא דהאי הנא שלא יהיו אומרינן ראינו כ"ג טובל במים שאובין שהחמין. שאובין וכמ"ס בתוס' תענית י"ג ובברכות כ"ב] ואינו מובן במה פליגי תנא דמשנה ור' יהודה. ואמאי תנא דמשנה לא חשש מפני האומרינן שכי"ג טבל בשאובין. אך להנה הרמ"א ז"ל כתב ביו"ד פ"ז דהגוי לעשות חלב שקדים ומימיים בה בשר עוף הואיל ואינו רק מדרבנן אבל בשר בהמה יש להניח אלל החלב שקדים משום מראית עין ע"ש. הרי דבאיסור דרבנן ליבא. מראית עין ונהש"ך חולק וכתב בג"ל דרק בפרהסיא אסור בדרבנן אבל שלא בפרהסיא מותר ע"ש] ולפ"י י"ל דתנא דמתניתין ס"ל שאובין דרבנן כשיטת הרבה פוסקים והקרא דאך מעין היו אסמכתא וי"ל דאיידי רק דמחברין אין מק"ט והקרא דורחץ במים אתי למעט זוחלין. אב שאובין דרבנן. ושוב אין לחוש דיאמרו דכ"ג טבל בשאובין כיון דהוי רק דרבנן. אבל ר' יהודה דס"ל דזוחלין מוטריפין אי"כ הקרא ורחץ במים לא אתי למעט זוחלין. וע"כ כרש"י ורשב"ם ז"ל דאתי למעט שאובין ושאובין מה"ט ושפיר יש לחוש למראית עין דיאמרו דכ"ג טבל בשאובין. משה ס"ל לר' יהודה דעששית של ברזל מחמין לו מערב יו"כ. ור' יהודה לשיטתיה:

ורב"ז יש לתרץ הא דפסק הרמב"ם ז"ל [נפ"ב מהלכות עיו"ב] דמלבנין עששית של ברזל מערב יו"כ וזה כר' יהודה ופסק ג"כ כסתם משנה דמערבין מים חמין ע"ש בלח"מ. ולפ"י ניחא כיון דפסק הרמב"ם ז"ל דשאובין דרבנן ממילא מותר לערב חמים. והרמב"ם לשיטתיה:

אך לפ"י יש להקשות בהא דאיתא בברכות נכ"א ע"ב] ת"ר בע"ק שנתנו עליו ט' קבין מים טהור דר"א לעלמו אבל [ללמד] לאחרים מים ר' יהודה

הר"ב"ש ז"ל הובא בביאור הגר"א ז"ל סק"י כמ"ס לעיל. א"כ אין המים מחוברין ושפיר מומעט זוחלין. ויש לומר דהכל דרש אי' במים במי מקוה. כל בשרו מים שכל בשרו עולה בהם ושיערו חכמים מ"ס נוכח"ש בדרך הבית דמסמחא בגדול משתעי קרא ומש"ה גם בקטן לריך מ"ס] וכיון דלריך שיעור שוב זוחלין פסולין דלינן מחוברין ואין בהם שיעור:

אך קשה לפמ"ש הרמב"ם ז"ל [נפ"ח ה"ח] שלשה גומות שבגמל ההחתונה והעליונה של כ"ס והאמלעות של מ"ס ושטף של גשמים עובר בתוך הגמל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויולא מתוכן אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמלעות שאין המים הזוחלין מערבין אה"כ עמדו. וכתב הכ"מ אע"י דר"מ ור"י פליגי אי' מטביל בעליונה או בהחתונה משום גוד אחית או אסוק היינו דוקא ר"מ ור' יהודה אבל חכמים דפליגי בתוספתא וס"ל דאין מטבילין לא בעליונה ולא בתחתונה היינו משום דס"ל אין הזוחלין מערבין עש"ה. וכן המהרי"ק ז"ל כתב [בסימן קנ"ה] בהא דתנן [פ"ז מ"ו] מקוה שיש בה מ"ס מכוונות ירדו שנים וטבלו זא"ז הראשון טהור והשני טמא ר' יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור. וקשה הרי אין לך זוחלין גדול מזה כמותן המים שנשארו על גוף הראשון שהרי הן נטפין וזוחלין על גופו ואפ"ה ס"ל לר"י דמשלימין ומטריפין לשיעור וע"כ לדידיה זוחלין מוטריפין ומשלימין השיעור והז"ל מחוברין. והאריך בזה מו"ר הגאון ז"ל בנפש חיה בקונטרס גולה עליות. וא"כ לר"י קשה מה דרש בקרא דורחץ במים דא"ל שאובין דקשה קו' התוס' הא שאובין ילפינן מקרא אך מעין. וא"ל במים למעוטי זוחלין דאין זה כלל במשמעות הקרא לדידיה דזוחלין מוטריפין ומשלימין שיעור מקוה:

ונראה דהנה בהא דכתב אך מעין ובור מקוה מים יהי טהור כתב רש"י ז"ל יהי

טהור המחבריים לקרקע אין מקבלין טומאה. ועוד יש לך ללמוד יהי טהור הטובל בהם מטימאח. וכתב המורח ז"ל דר' יהודה ור' יוסי דס"ל בפסחים ט"ו דטומאת משקין מה"ט מפרשי הקרא אך מעין ובור מקוה מים יהי טהור היינו במחברין לקרקע אין מקבלין טומאה. אבל ר"א דס"ל אין לטומאת משקין כל עיקר מה"ט ז"ל אך מעין וכו' יהי טהור בטהרה הטובל בהן קמיירו נושין בזה בארובה בחמים סימן רי"ג]. ולפ"י י"ל שפיר דר' יהודה דס"ל דטומאת משקין מה"ט והקרא דאך מעין וכו' יהי טהור היינו דאתי להורות דמחברין לקרקע אין מק"ט וכל הדרשות שבח"ב

והחלין אינם פסולים והזמילה מותר לעבד בכלים טמאים. מהא דתנן בפ"ה בש"א מטבילין בחדליות ובה"א אין מטבילין ומודים שגודר כלים טובל בהם וכלים שגדר לא הטבילו אלמא דמטבילין הזמילה ע"י כלים טמאים [ע"ש] ברי"ד ז"ל ועוד הגודר בכלים אי אפשר להדק כ"כ בכלים זה לזה שלא ילאו קלת מן המים שביניהן כי לא הוזהר במשנה שגריך לטווח בסיד ט"כ. ולפי מ"ס ניוחא.

דבדולא אי ילפינן וזחלין מקרא ורחן במים במי מקוה אשבורן ולריך שיטבול כולו באשבורן אף מקלת וזחלין פוסלין. אבל לר' יהודה דע"כ הקרא לא ממעט וזחלין דהא מלטרפין לשיעור והקרא אהי למעט רק שאובין וזחלין הוי דרבנן. או דהס הלכה למשה מסיני וכמ"ס הרמב"ן ז"ל בקרא אף מעין דהדרשות הוי רק אשכחנות והס הלכה למשה מסיני. שפיר י"ל דמקלת וזחלין אינם פוסלים:

והנה בהא דהקשו הראשונים ז"ל דאין קאמר ומודים ב"ש ובה"א גודר כלים טובל והרי ר' יוסי קאמר דכל דבר שהוא מק"ט אין מוחלין בו. כתב באור זרוע ה' גדה [נ"ס] שס"ג דה"י משנה דומדים ב"ש ובה"א ע"כ אחי"א כר' יהודה דס"ל בנזטפין ששאלן וזחלין דסומך מקל או קנה אפילו זו וזבה יורד וטובל והלכה כר' יהודה כיון דב"ש ובה"א קיימי כוותיה ע"ש. וא"כ כיון דה"י משנה ר' יהודה היא שוב לא קשה מה שהקשה הראש"ש ז"ל דהרי אס גודר בכלים אהי בין הכלים וזחל וכו"ל מקלת וזחלין דז"א דהרי מחזיקין ר"י היא ולדידיה שפיר י"ל דמקלת וזחלין אינם פוסלים. ור' יהודה לשיטתיה:

ובתורין ג"כ מה שהקשה הראש"ש שם מתוספתא ואיזהו חרדלית מי גשמים הבאים ממקום מדרון וכו' ובה"א אין מטבילין בהם עד שיה' לפנינו עיגול מ"ס משמע הא י"ש לפנינו עיגול מ"ס אע"ג שחרדלית של גשמים עוברת דרך אוחו עיגול שגבם מלך אי' ויואל מלך אחר מטבילין בו דאין נוטפין פסולין אלא הטובל בהן דרך וחילתן כמו נהרות שרבו עליהן מי גשמים ע"ש. ולפי"ז א"ש דב"ש ובה"א דסבירא להו כר' יהודה ולדידיה כשר מקלת וזחלין וכנ"ל:

ואמנם לפמ"ש דר' יהודה ס"ל דמקלת וזחלין כשרין לשיטת הר"ש ז"ל אי"כ הא דתנן נוטפין ששאלן וזחלין ר"א סומך אפילו מקל ואפילו קנה ולפי פירוש הר"ש ז"ל דאיידי במקוה שנסדקה והרי לדיד' כשר מקלת וזחלין. ולפי ע"כ כמ"ס הראש"ש ז"ל לשיטת הר"ש דאיידי שלא ישאר מ"ס א"ס לא שיסמוס הזמילה. ולפי"ז הראש"ש דמכשיר היינו אף שלא ישאר מ"ס:

יהודה אומר מ"ס מכל מקום וכו'. הא דארי" מ"ס מכל מקום ל"ש אלא בקרקע אבל בכלים לא וכו'. ופריך מכל מקום לאחויי מאי ומשני לאחויי מים שאובין ע"כ. ובשאלא אי נאמר דשאובין דרבנן שפיר י"ל דבשאובין מותר לבט"ק ובכלים דהוה מה"ט אסור. אבל לר"י דסבירא ליה דשאובין פסולין מה"ט א"כ מ"ס שאובין מכלים. וקשה לר' יהודה לשיטתיה:

אמנם לק"מ לפמ"ש הב"י ארי"ח [סיומן פ"ח] שכתב וז"ל והוי יודע דהני מ"ס שהתקין עורא לב"ק אפילו כולם מים שאובין כשרים וכו' אלא דמר מכשיר לטבול בעודם בכלי ומ"ס שא"פ שהן שאובין בעינן מיהא שיהא בקרקע בעין טבילה עכ"ל. הרי דמאן דפוסל בכלים לאו משום דשאובין דרבנן וכלים דאורייתא אף משום דבכלים לא הוי בעין טבילה וא"ש:

ובזה י"ל דהנה בהא דהב"י [בסיומן ק"ט] הסתפק למ"ד דטבילת ידים מותר במקוה שהוא פחות ממ"ס אי מותר ג"כ במקוה שהיא זוחלת והקשה בכ' ע"י אלמוגים שהרי אף למ"ד דטבילת ידים מותר בשאובין היינו רק משום דבט"ק מותר בשאובין אבל במי גשמים וזחלין דפסול לבט"ק ע"כ דפסול גם לטבילת ידים והא דבט"ק אסור במ"ג וזחלין מוכח מהא דפריך למ"ד בקרקע אין בכלים לא מכל מקום לאחויי מאי ומתוך לאחויי מים שאובין ולא משני לאחויי מ"ג וזחלין וע"כ דלבט"ק מי גשמים וזחלין פסולים ק"ו לטבילת ידים ע"ש. ולפי"ז א"ש דהכא דאליבא דר' יהודה קיימין והוא ס"ל דהקרא אף מעין כו' איירי דמים מחוברין אין מקבילין טומאה ושאובין יליף מקרא ורחן במים דע"כ לא אחי לזחלין דהא לדידיה וזחלין מלטרפין ומשלימין השיעור אי"כ לדידיה וזחלין דרבנן וא"כ לא קשה כלל דלא קאמר מכל מקום לאחויי וזחלין דק"ו הוא דכיון דמחיר שאובין שהיא מה"ט כ"ש שמחיר וזחלין שהוא מדרבנן. לר' יהודה לשיטתיה:

ואין להקשות דמנ"ל לתרן מכל מקום לאחויי שאובין שהיא מה"ט דלמא לאחויי רק וזחלין שהיא מדרבנן. דז"א שהרי אחי מ"ד קאמר ל"ש אלא בקרקע אבל בכלים לא ומדקאמר אבל בכלים לא משמע דלא ממעט רק כלים שהיא מה"ט ולא הוי בעין טבילה וכמ"ס הב"י. אבל שאר דברים אעפ"י שהיא מה"ט מותר לטבול בו. דאי ממעט כל דבר שהוא מה"ט לא הו"ל למנקט דוקא כלים ושפיר משני מכל מקום לאחויי שאובין וכ"ש וזחלין. לר' יהודה לשיטתיה:

ובזה יש לתרן מה שהקשה הראש"ש בה' מקוואות [סיומן י"א] לפירוש הר"ש ז"ל דע"כ מקלת

וייבא ג' מקום לפלפל למחש' המרדכי והסמ"ק והיראים מקום לרדך להיות אשכנז דוקא מהא דמביב יקוו המים אל מקום אחד הרי דלרדך להיות נקאה למקום אחד ע"ש. וספיר י"ל דאם נסדקה וקלת המים זוחלין למקום אחד עכ"פ לא הוי במקום אחד. ומש"ה כתב המרדכי דאפילו אם המקוא אלף סאין והמים זוחלין למעלה פסולה. והמרדכי לשיטתיה. אמנם לר' יהודה דהקרא אך מעין ובור מקוא מים לא איירי כלל בדיני מקוא והקרא ורחץ במים מיוחדין אתי שהמים כבר מכונסים ולא שאובין איכ"י יס לומר דמקלת זוחלין כשרים ואין להאריך:

ויהנה עוד כתב שם באור זרוע וזה לשונו ותו יס לפרש נוטפין שעשאן זוחלין פירוש שנעשו ונפסלו למעצול בהם ורואה להכניסם למקום האשכנז ולעשותן מכונסים סומך אפילו מקל או קנה פירוש סומך מקל וקנה וממשיך מים על גבם למקום מקוא וכו'. אלא אפילו ע"ג זכ או זכה שאם השכיבם והזחיל על גבם המקוא כשר. דסבר ר' יהודה מזחלין ע"ג דבר שמקבל טומאה. ובדחניא בפרק טבלא שנתנה [מתוספתא פ"ד] מזחלין ע"ג המת דברי ר' יהודה וכו'. וההיא דתנן במסכת פרה ומייתו לה בפ"ב דזבחים [כ"ה ע"א] נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו מים לחיות פסולים וכו'. מנה"מ איך יוחנן אמר קרא אך מעין ובור מקוא מים יהי טהור הווייתו ע"י טהרה מהי אית לן לומר דההיא ר' יוסי היא עכ"ל וזה שלא כדברי הר"ש ז"ל שכתב ד"ל דר' יהודה מודה דבעינן הווייתו ע"י טהרה ורק הכא דמעכב הזחילה לית לן בה] ולפי הג"ל ספיר יס לומר דמש"ה לא בעי ר' יהודה הווייתו ע"י טהרה דכיון דליף לה מקרא אך מעין ובור מקוא מים יהי טהור. והרי לר' יהודה דמשקים מק"ט מה"ט הקרא יהי טהור אתי לומר דמחוברין אינם מק"ט ולא דמקוא ע"י טהרה בעינן וסבירא ליה מזחלין ע"ג המת. ור' יהודה לשיטתיה:

ואמנם ע"כ אין זה מוכרח דהרי גם ר' יוסי סבירא ל' בפסחים שם דמשקין מק"ט מה"ט ואעפ"כ סבירא ל' דבעינן הווייתו ע"י טהרה ול"ל דבהא פליגי דר' יוסי ס"ל כמירוך הב' במזמרי דתרווייהו שמעינן לה מהאי קרא. דשקולים הן ויביא שניהן ור' יהודה ס"ל דהקרא איירי רק לענין משקין דמחוברים אינם מקבלין טומאה:

והפ"י דברי האור זרוע דר' יהודה ור' יוסי פליגי בהא דר' יוסי סבירא ליה דבעינן הווייתו ע"י טהרה ור' יהודה ס"ל דלא בעינן ומזחלין ע"ג המת. יחסרש לן ספיר משנה דמקואות [פ"ה

מ"ב] העבירו ע"ג כלים [שהעביר המעין על דופני כלים מבחוץ. הרבן או ע"ג ספסל ר' יהודה אומר הרי הוא כמו שהי' נלטהר בזוחלין ובכ"ש. הרבן ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוא דנבעי מ"ס ואשכנז. הרבן ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל גזירה שמה יטביל בכלים. הרבן והקשה שם בחוס' יו"ט דגם למקוא יהי' פסול דהא העבירו ע"ג כלים ולא הוי הווייתו ע"י טהרה ועוד לר' יוסי מ"ס דלמעין כשר ולמקוא פסול ע"ש במפרשים. אך דהנה המרדכי בפ"ב דשבוטות הביא שיטת היראים ועוד פוסקים וזהו ביראים השלם סימן כ"ז דהא דבעינן הווייתו ע"י טהרה הוא רק לענין מעין ושיהי' לו דין מים חיים ואם העביר אותו דרך סילון של מחכות אין לו דין מעין. אבל מקוא לא בעינן הווייתו ע"י טהרה וקרא יהי' טהור קאי ארישא דקרא אך מעין ולא אסיפא דקרא ובור מקוא מים ורש"י זבחים ועוד פוסקים מולקין על זה ונעיין בשו"ט הרא"ש כלל ל"א ס"ז ובב"י ובש"ע סעיף י"ב בט"ז ובש"ך שם] ולפ"ז יוכן ספיר דר' יהודה סבירא ל' דאם העבירו ע"ג כלים הרי הוא כמו שהי' מעין דר"י לא ס"ל כלל דבעינן הווייתו ע"י טהרה. ור' יוסי דסבירא ל' הרי הוא כמקוא היינו דבעי' שיהי' הווייתו ע"י טהרה אמנם זה רק שיהי' לו דין מעין אבל למקוא כשר [וראיתו איכ"י במשנה אחרונה שפירש קלת בן ע"ש] ור' יהודה לשיטתיה ור' יוסי לשיטתיה:

ע"ד נראה לפע"ד לתרץ הא דהקשה הרא"ש ז"ל על שיטת הר"ש דמקוא שנסדקה פסול משום זוחלין מתוספתא פ"ד ובה"א אומרים אין מטבילין בהם עד שיהי' לפניו עיגול מ"ס אע"פ שמדלית של גשמים עוברת דרך אותו עיגול וכן מהא דפ"ג דמקואות בור שהוא מלא מים שאובין והאמה נכנסת לו ויואלה ממנה לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב שלא נשאר מן הראשונים ג' לוגין הא לאחר שיתחשב שלא נשאר מן הראשונים ג' לוגין כשר אע"פ שהאמה נכנסת לו ויואלה הימנה. ועוד הקשה מתוספתא רפ"ג והוא בש"ע סעיף ס' ג' גומות שבנתל וכו' ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל וכו' אין מטבילין אלא באמצעות שאין הזוחלים מערבין אה"כ עמרו. הרי אע"ג דלמעלה זוחלין מ"מ מותר לטבול באמצעות שיש בה מ"ה. וע"י צביאור הגר"א ז"ל [ס"ק ז"א]. ולפע"ד נראה דהנה הראשונים ז"ל הקשו בהא דתנן בפ"ה מ"ה העיד ר"ל על הזוחלין שרבו על הנוטפים שהם כשרים משמע דוקא אם זוחלין מרובים הא מחלה על מחלה פסול. ובהא דאבדו דשמואל קאמר שו"א ירבו הנוטפים על הזוחלין ומשמע מחלה נוטפים ומשמע

ומשמע וזחלין כשרים בזחילה. והיך הרמב"ן ז"ל בשבת [ס"ה ע"ב] וזה לשונו ולי נראה שהזחלין שהלכו למקום הנוטפין ונחטרו בהי הן הנוטפים עד שירצו עליהן אבל הנוטפים שנתערבו בזחלין כפרת ביומי ניסן אינם פוסלים לעולם עד שירצו הנוטפין על הזחל לין. שכל כיוצא בזה במקומן חשיבי עב"ל המהור. והנה במקום שנתפרץ הכחל וזחלת מקלטה באמת הול' למזל כתר רובא כיון דרוב המים קוו וקיימו כשר ורק כיון דהזחלין ניכרין אינם בטלין ויבספר שם אריה נסיון ע"ו ראיתי שכתב דמשה כתב הרשב"א ז"ל בלא ניכר הזחילה לא היו זחלין משום דבעל ברובא ורק בניכר הזחילה פסול משום דניכר האיכור ולא בטיל ע"ש ואמנם אף דלא בטיל הזחלין אבה לא היו רובא מהאשבורן והיו כמו מחלה על מחלה. ורק כיון דהמקוה נפרץ ושניהם במקומן האשבורן במקומן והמים העליונים הזחלין הם במקומן ושוב מחלה על מחלה פסול ושפיר ס"ל להר"ש ז"ל דפסול. אבל בהא דתדלית של גשמים ולפניו עיגול מ"ם וכן בהא דהאמה נכנסת ויואלה וכן בשלש גומות נחל דשם הנוטפים במקומם ורק למעלה עובר הזחלין א"כ אפילו אי הוה כמחלה על מחלה ג"כ כשרים כיון דהנוטפים במקומן והזחלין עובר עליהן אין נפסלים ממחלה וזחלין וא"ש:

והנה הראב"ד ז"ל חירן בדודאי מחלה נוטפים ומחלה זחלין כשרים ומשה"ה אבה דשמואל חייס לשמא ירצו הנוטפים על הזחלין והא דהעיד ר' לודק על הזחלין שירצו על הנוטפים שהם כשרים היינו למי חטאה ולמדי דבני מים חייס דבזה בעינן דוקא רוב זחלין ע"ש:

ובזה נראה לפע"ד לפרש המשנה שם [פ"ה מ"ד] כל הימים במקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים דברי ר"מ ר' יהודה אומר הים הגדול במקוה לא נאמר ימים אלא שיש בו מימי ימים הרבה ר' יובי אומר כל הימים מטהר בזחלין ופסולי לזבין ולמזרעין ולקדש בהן מי חטאה ע"ש במפרשים. וכתב רש"י ז"ל בשבת נקדט ע"אן דר' יובי ס"ל דים הגדול חורח מעין עליו לפנין שהם מטהרין בזחלין משום שדרך להיות נחלים זחלין עליהם וזה דרכן אבל פסולי הן לתורה מים חיים והכתוב קראן מקוה. והמח"ס כתבו דמשה מטהר ר' יובי בזחלין משום דכל שעה הולכין ושפין מכאן לכאן נע"י רוח מזוי שבים כמ"ש בתפ"ן הלכך יש להם לטהר בזחלין ע"כ. וקשה הרי שפיר קאמר ר' יובי ומ"ט דר"מ ור"י: **ונראה** דהנה קשה לי מאי מהני לר' יובי הא דנהרות זחלין עליהן והרי מי הים

חיים משוים קיפמאן הכהן אבר"ק הגי'.

סימן ר"ח

ב"ה דאלעשיטק יצ"ו.

ע"ד המקום בשע"ה (ח"ו ק"ח ס"א ח') ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"ב ס"ו שפ"ו וצ"י. שאלה דומה לזה אודות זחלין ומקוה לטהר להכשירה: ומכאן מ"ס' האשכול ומש"ת תשנ"ן ח"א פ"ו י"ז ומש"ת שו"מ דל"ס ח"ו הוסיף נוכח לעין הרוחש רק ע"י שחמטע לאט לאט כמשך חיות שעות לא מקרי זחלין. ובמדת חס נשאר מ' סאה במקוה. ובמדת שמקום כו' אשכ"ח שהיו מעין וכשר בזחלין. ומכאן בשם בפשיטות. ומכאן מ"ס ג"כ שם בפי' ר"ע. וסוף ח"ו פוסק מוכרח בדבריו. ובמדת שחמטע שהבא"ק מן שלש"ט חלוטתו חלוטו כשיר ג"כ את המקום ואינם צריכין תקון כלל. וכמה דהתורה ענין. ואכמ"ל.

יעקב נחמן קלוינג החופסיק תני"ד.

סימן ל"ט

ב"ה הנה כאשר נדרשתי במקומו יצונו לחיות את דעתי בדבר המקור במאמצינו השובא בשנית (ח"ו ק"א סי' מ"ג). ופנינו אהבתי וחביבותי לשני המאמצי שצונו בזה ועוד הספה טעמים במסכים לא רציתי לחיות דעת עצמי בזה. אולם מצאתי חובב קדוש דרשום איות מקובן של נדונו האחרונים המקורים בזה הענין בבמה צדדי ההיתר השויבים גם להתיר מקור זו. וזה החז"י:

בענין זוחלין במקור שיש למטה מ' סאה כמו כן בלס אינו ניכר הזחילה דיש בזה אריכות דברים לכאן ולכאן בכל הפרי גדולי האחרונים יצו בשו"ת שם ארי"ה חו"ד סימן ע' שהוכיח זכמה מקומות דאין בריבוי נוספין על הזחלין פסול דאורייתא כשהם זוחלין וזה כלל גדול דאם יא' מחשש דאורייתא יכולים ללדד ולהכשיר כל מה דאפשר וע"כ כשיש מ' סאה יש דעה ראשונה בסי' יא' סעיף כ' וי"ל דעשה ראשונה עיקר. אכן זה אינו אם הסדק והזחילה באמצע המקור כמובן וע"כ כתב שם דאף אם לא נשאר מטה מ"ס במעין ומ' נוספין רבו עליו כיון דמעין מטהר בכ"ס דינו כמו סאה וכשר לדעה הראשונה וגם מ"ס הרשב"א סעיף יא' דבזוחל מעט לא נקרא זחילה כתב דדוקא אם הזחילה ניכרת במ' המקור עלמנו מקרי זחילה אבל אין משגיחין על המים היוצאים דרך נקבים או דרך הכותל דכיון דאינה ניכרת הזחילה בגוף מ' המקור לא חל עליו שם זוחלין. עוד כתב היתר אם ניקב באמצע והמים זוחלין כיון שהמים מכסים מלמעלה ואין נראה הזחילה יש להכשיר לשטת הרשב"א ועיקר הטעם בניכר הזחילה הוי בניכר האיכור דאינו בטל ובאינה ניכרת בטל ברוב יעו"ש ובסימן ע"א וע"כ השיך לשאלה זו וכ"כ בחשו' חת"ס יו"ד סי' ר"ב באריכות שדעת הרא"ש והמרדכי והר"ן דפסול זוחלין גופא הוי דרבנן יעו"ש וכ"כ בפני' שבת ס"ה לדעת החוס' ומכש"כ בריבוי נוספין על הזוחלין דלא הוי אלא דרבנן ובחשו' ברכת ראה סי' ע"א האריך בפלפול דלכמה פוסקים פסול זוחלים לא הוי אלא דרבנן ואף לדעת הסוברים דהוי מה"ס גם כן יש להטיר דראוי להקל בספיקו דכיון דהנוטפין לא בלו בבית אחת נימא דקמא קמא בטל ואף דברובא לא אמרינן כן אבל זאת א' הוי אלא מדרבנן כמ"ס החוס' יבמות פ"ב ד"ה נחן יעו"ש. וכ"כ הכרתי ופלתי סי' ל"ט סי"ק י"ב וכ"כ ה"שועות יעקב" סי' ר"א סי"ק ל"ג. יעו"ש מה שפלפל בזה ע"פ דברי הרדב"ז ועכ"פ בסוף דבריו מסיק דאם סותמין הגזר כדי שיהי' אשכורן אף שיחסרו מ' המקור לא חשיב בשביל זה זוחלין כיון שאין הזחילה ניכרת כמ"ס הרשב"א

ובנראה מדברי הרמב"ם שפירש הך דמפלי וכו' שהקוף מחללת כדי להקוות המים ובמחללת פשיטא שיחסרו המים ואעפ"כ חשיב אשכורן וזה ברור לדינא וחלילה להמיר טוב וכו' יעו"ש:

ובתשובת דברי מלביאל ח"ג סי' ס"ד האריך בפרט זה ובמחלה כתב ג"כ דלא מקרי זחילה רק כשהמים הולכים על הארץ לאורך או לרוחב אבל כשהולכים לתוך הארץ זה לא מקרי זחילה כיון דבלא"ה ארעא חלחולי מחלחלי וכל קרקע בולעת כביע כדאיתא בחגיגה כ"ב ע"א ואח"כ דחה זאת אבל יש מקום עיון בזה כן כתב שם אח"כ בזחילה ניכרת נראה דהיינו שיהי' ניכר מלמעלה אלא כותלי המקור שהמים מהנענעים לזאת ולפעמים נעשה ע"ז אצטבועות על פני המים ומסיק דקשה להעמיד ע"ז דמי מפסי מה נקרא ניכר הזחילה ומפלפל ג"כ בקושי' הגר"א סי' ר"א ס"ק ל"ז ובקללת דברים הוא מכין לדברי ה"ש ארי"ה שרשמי לעיל ואף לדינא הוא מחמיר בפרט זה דניכר הזחילה אבל בכמה דברים יש להשיב להמעין שם ויעוין ג"כ מה שכתב הוא עלמנו בח"ב כו"ס ק"ל לענין אם הברוא אינה מחוברת לראוי לרפה שהמים מנטפים דרך שם כתב דלענ"ד זה מקרי זחילה שאינה ניכרת ובה"א דסי' ר"א סעיף יא' נועין מה שבי"ה דברי מלביאל בח"ד סי' ס"ט וע"ז:

ובתשובת בשי"ח חלק יו"ד סי' קל"ח הובאו דבריו בעקרי דינים יו"ד סי' כ"ב אות ח"י הקיל במקור שמימיו מתמעטים מדי יום ביומו ב' וג' אלצעות ולא מלאו שום נקב בסדק בשוליו ובכתליו וכתב דלא מקרי זוחלין אלא בנפרך ונקוב ולא בנתמעט ואף בנקוב דוקא בנקב גדול דומי' דנפרך ועוד דקושטא קאי דכל כמה שישארו במקור כדי שייעורו כל אשר ילאו נקראים מעט וגם מסוס דנשאר למטה שימור מקור כדאופסקא הלכתא שו"ע סעיף ג'. ויעוין שם אות י"ט מה שכתב בשם זכרון יוסף סי' ג'ן. ודברי ה"פחד יחזק"א אות מ' כת"י קולא לענין מקור נובע ויעוין בחשו' מהרי"ט חו"ד סי' ח"י. שחידש דמקואות שלנו אין להם דין מעין והאריך בזה ויעוין ג"כ ב"שואל ומשיב" מה"ג ח"א סי' כ"א ויש בפרט זה אריכות דברים. ויעוין בשו"ת "עונג יו"ט" חו"ד סי' פ"ה שהוכיח דמעין שעומד מלד הנהר יש לו דין מעין לענין שאיבה וכדומה ויעוין שו"ת מהרש"ם מהדורא ב' סי' נ"ט ויעוין ג"כ בשו"ת "משיב דבר" סי' מ' ומ"א בענין מקואות הסמוכים לנהר יעו"ש בלורן. ובחשו' "נטע שעשועים" סי' כ"ג הרחיב הדיבור בזה וממה על המהרי"ט ומסיק דמעין שיש הרבה מולחי

דע"כ לא אסרה תורה רק דרך זחילה ממש לא כן צנעך ובאמת נלמח הדין משיטת הר"ם בפירושו לנושטין שעשו זוחלין וכל הפוסקים פירשו דלא כוותי' עכ"פ בא"ט יש ספק אם נשאר מ' סאה יש להתיר ואם צרור שלא נשאר מ' סאה יש לתקן ולסתום עד מ' סאה יעו"ש כמה דברים נפלאים ומהם מה שרשמתי לעיל ועיון ג"כ בשו"ת חסד לאברהם מהדורא טנינא חיו"ד סי' מ"ח ד"ה ועוד יש:

ובאמת בעיקר הדין זוחלין למעלה מן השיעור יש בזה סתירה בשו"ת חשב"ץ כי בח"ג סי' ל"ד כתב להחמיר דפוסל זחילה אפילו למעלה מן השיעור דמי' יכניס ראשו בין ההרים הגדולים להקל בליסורי תורה ובחיוב כרת במה שהראשונים החמירו וכוונתו שאפשר לתקן ללא ידוי כל הפוסקים יתקן יעו"ש. אבל בחשב"ץ ח"א סי' טו"ג מכריע להלכה כדעת הפוסקים דאינה פוסלת זחילה למעלה משיעור מקוה ושם מיידי במקוה ממי' גשמים (ומכ"כ במש"נ ד"ש לומר דכ"ע כשר) יעו"ש שהביא דברי הרשב"א הג"ל דנכנסק או יקב מעט וטו"ף מעט מעט אין זה נקרא זוחלין (יעו"ש דמה שכתבו גדולי האחרונים ראיות ע"ז מחגיגה כ"ב ומקוה שנחסר הביא זאת הרשב"א בעלמו יעו"ש בלשונו הובע ויעיון בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' רי"א ולפלא שלא הביא החת"ס את דברי החשב"ץ) וכ' החשב"ץ דבריו דברי טעם וראוי לסמוך עליהם להלכה ולמעשה וכ' ג"כ (מה שכתב המשיב"ה הלכה) דין דסדק גדול לא קאי אלא לפי פירוש הר"ם. אבל הרמב"ם והרא"ש יש להם דרכים אחרים בפי' המשנה וסיים שם להלכה "ומדברי כלם למדנו הכשר למקוה שלכס' ואינו נפסל מחמת טפטופו ושפיר דמי יעו"ש בחשב"ץ דכל הון יקר נמלא בדברי הראשונים:

ורבה כבר ה"י לעולמים שהוציא לנו רב גדול אחד בנאלי' על המקואות מכמה מקומות שמיניהם של המקומות וא"ס לפעמים דרך הסדק לחון והדביק עלים בצמי' מדרשות ד"ש בזה איסור תורה וזכר חו"ש שכן מבואר בראשונים ואחרונים ובתב ע"ז בשו"ת "שדה יהושע" סי' י' מורורות על המערער דכל עין רואה יתפלא הפלא ופלא איך חו"ש עד כן נכשלו בחשש איסור תורה והרבנים הקודמים כ"ע לא הרגישו בזה מאומה. ואם יאמר מקום הניחו לו להתגרר בו. הלא מצינו בש"ס בנמה דוכתי דחוששין מאד להולאח לפי על הראשונים יעיון כחובות ק"ב ע"א וגיטין דף ה' וכו' אישכד לחומרא אי"כ אחת מוציא לנו על נטין הראשונים ויעיון בש"ך חיו"ד סי' קל"ח ס"ק ח"ה

והלא חו"ס ואינו פוסק לעולם מורה המהר"ט דין מש"נ גמור יש לו ואין כאן מקומו להאריך ובתשובת מהר"א ענייננו ח"א סי' נ"ד הביא כמה ראיות ברורות לדעת הרשב"א דאם אין זחילה ניכרת לא מקרי זוחלין וליכא פסול רק אחרי שנחסר שיעור מקוה יעו"ש ובש"ס חגיגה כ"ב ובתשו' הר"ן שהביא הב"י בסי' ר"א ובתשו' מהר"א שם סי' ע"ז בדבר מקוה שנכספקו בדבר. אם זה נקרא מעט מעט המבואר בשו"ע סעיף ג"א מאחר שהזחילה ניכרת ואינה ניכרת היטב דמסיק "אמנם לא ידעתי שום מקום ליחוש שמה המקוה זוחלת ואין אני רואה מקום הספק בזה יעו"ש (ובסי' ע"ה) דאף דלא כתב שום טעם בזה אבל להמשיך בזה הדברים מובנים בטעם בעיקר וביותר מבואר בדבריו בידון בזה שם ח"ב סי' כ"א לענין מקוה שנמלאים סדקים בהשליכות והמים זוחלין מן המקוה לאחר השליכות שכתב שם דודאי מה שנבלע ממי' המקוה בכותלים זה אינו ניכר וכמו בכל המקואות וכל השליכות אף דודאי יש סדקים והולכים המים לגד השני אחורי השליכות (יעו"ש) דש"י שירובין מ"ח ע"א ד"ה מחילה). ואפ"ה אין חשש זחילה ע"ז מאחר שאינו ניכר:

ובעיקר הדבר אם יש שיעור מקוה למוטה מהזחילה אף לדברי הרמ"א שהחמיר בזה נראה דאינו אלא חומרא בעלמא יעיון ג"כ בשו"ת "מחיר נתיבים" בקו' "מקוה ימים" דף כ' ע"ב במה שכתב עכ"פ בידון דין שאין כאן טהרה בזוחלין ממש אלא כדי ללכת ידי חובת החומרא שבעור בשם י"א ומבואר בשו"ע סעיף ז' לית דינא ולית דינא להחמיר בידון דין יעו"ש בחורף ובתשו' "משיב כהלכה" (לנחון אדיר ולדיק מרישא) חיו"ד סי' ח"י השוכה נפלאה בדין זוחלין דאורייתא או דרבנן ויש שם הרבה חידושים התיירא ומסיק ג"כ דאם מוחיל דרך סדק המבואר סעיף ז' אם הדבר צרור שיש שיעור מקוה מסדק ולמעט שאינו זוחל. אף דיש מחמירין בו' הוא חומרא גדולה והוא באמת סותר לסוגית הש"ס שמבואר במקואות פ"ה מ"ז צנור כללים וכו' וגם הב"י כתב דהוא חומרא יתירה ומבואר בשו"ע דאף לדעה זו הוא רק לכתחילה וכ"ז במקוה שפסול נוטפין דאורייתא יש לחוש לחומרא זו. אבל במחובר למש"נ וכו' אין מקוה להחמיר בזה. ואם נחל למטה במקום שלא נשאר שיעור מקוה נריך לעשות כל טלדיק לסתום עכ"פ שיעור מקוה ומשם ולהלן אין חשש לדעתו כלל ואם הדבר כפ"ק אולי נשאר מ' סאה ג"כ דעתו להחמיר כיון דכבר הוכיח שם דעכ"פ איסור תורה ליתא בכלל רק ספק דרבנן יפטר בנזק הדין צנעך רבו פוסקים להחמיר ואדר הער"ב)

מהורגאסטאפאלי חיו"ד סי' נ"ח במקוה דנוחלין
המים בחתמים המקוה בחזרה דרך נקבי הנביעה
דנחמטעים בחלי מעליע לערך ג' אלבעות האריך
בזה דמה נקרא זחילה מעט ומה נקרא ניכרת
והביא מדברי השו"ע אורח סי' קנ"ט סעיף ט'
והיה מקלח ליאור דנראה דהמחבר הכריע כחירון
א' בחוס' נדה דבעינן דוקא מקלח שיהיה נקרא
נילוח אבל ט"ף אחרי ט"ף אינו מועיל ולא מקרי
חיבור ובכחאי גווגא לא הוי נילוח. א"כ נראה
דכמו כן לענין זחילה לא מקרי זה זוחלין אלא
נוטפין כיון דיורדים בהפסק והפי' שאין הזחילה
ניכרת היינו מבחין שאין יורדין בקילוח יעו"ש מה
שהאריך בזה ומולד ג"כ משום דנשאר מ' טאה
שאינו זוחלין כלל לדעת הראש' ולדעת הר"ש
והרשב"א הא י"ל דמה דהמים נבלעים ע"י נקבי
הנביעה דרך העסק, לא מקרי זחילה. אף שניכר
חברונם במקוה בחלי יום לערך ג' אלבעות כיון
דאינו ניכר ע"י קילוח. זה מקרי אין זחילה ניכרת
יעו"ש ויעו"ש בשו"ת "משיל דקדק" סי' ל"ט וב"למח
דקד" סי' קע"ו באורך ויעו"ש ג"כ בס' "חיבור
לטהרה" כלל ב' סעיף מ' וסעיף מ"א יעו"ש
באורך ויעו"ש ג"כ בשו"ת מהרש"ם מה"ג סי' ל"ט
ש"ס שם כמה פרטים להקל בהלכה זו ולגבי מעין
שנמשך לנהר העיר מדברי הירושלמי פ"א דמועד
קטן ה"א בסופה דמודמי שם טבילה מקוה למועד.
ע"כ גם במקוה דנמשך מהנהר רק דרך לימוד
ולפעמים שהנהר מתקטן נפסק החיבור אין דין
המקוה כמעין גם בהיותו מחובר. אך לפי' הקרבן
עדה' אינו מוכרח ד"ז. יעו"ש עוד כמה שמביא
מדברי ה"אור זרוע" סי' תשע"ג וסי' תש"פ ופלפל
שם ג"כ בדין זוחלין ממקוה למקוה דאם המים
נשארים בשניה לכולי עלמא לא מקרי זוחלין
כמ"ש הריב"ש סי' רנ"ב הובאו דבריו ב"דברי חיים"
וכ"כ ה"מ נדה' בסוף ספרו לסי' ר"א ופלפל
שם ג"כ בדין אם זחילה אינה ניכרת והביא
דברי גדולי האחרונים בזה ומדברי האשכול סי' ס'.
ומסיק דמבואר דגם בנוסף טפה אחר טפה וגם יולאים
בקלח זחילה דקה מן הדקה אינה בכלל זחילה
דכל שאינו זוחל כמעין לא מקרי זחילה ומכש"כ
היכא שאין שם נקב גמור. אלא דרך הקרקע
יולאים מים מן המקוה לצור. אף שהמים מתמעטים
לא מקרי זחילה (יעו"ש ג"כ בחשו" "משיל דקדק"
סי' ל"ט ד"ה מה שהוסיף הרא"ש) ובליקוף ד"ל
דין מעין על המקוה בודאי יש להקל. יעו"ש
באורך עוד כמה פרטים השייכים להלכה זו. ויעו"ש
ג"כ שם סי' י"ד לענין המעטות שלנו ג"כ דברי
המהר"ט סי' ח"י הידועים ודברי ה"נ"ט שמשועים"
חיו"ד סי' כ"ג (שרשומתי לעיל) שכתב דאם המעין

מ"ה הניח דברי המהר"ם מלובלין שכתב כן לענין
מקוה והאריך שם ה"שדה יהושע" בדינים אלו
(ובשאר פרטים שם בנידון השאלה). ומסיק דמכש"כ
בזחילה למעלה מן השיעור דהוא רק מומרא
בעלמא והם מלהזכיר איסור מורה וכתב בדבר
אשר אין בו שום חשש ונדגור איסור יעו"ש בס"א
י"ב וי"ג דעת גדולי הדור שהסכימו להקל יעו"ש
בס"י י"ד בדין זוחלין בין מקוה למקוה שם בזה ג"כ
אריכות דברים ויעו"ש ג"כ בשו"ת "נהרי אפרהמו"
חיו"ד סי' ס"ו בדין זחילה ויעו"ש ג"כ בשו"ת
"נטע שורק" חיו"ד סי' ע' וסי' פ' בענין זה
יעו"ש דוק ויעוין ג"כ בשו"ת מהר"א אבאר
חיו"ד סי' רכ"ח ובשו"ת "שאל ומשיב" מה"ק
ח"א סי' ר"ח הכשיר במקוה שגפרן כותלו עד
שנראה זחילתו להדיא רק שגשתייר מהפירה ולמטה
מ' טאה אף שהרמ"א מחמיר כיון שהמקוה בזה
ממעין אף שגפרן מהמעין (יעו"ש ש"ך סי' כ"ק
כ"ח) יש להקל כמהר"ק יעו"ש ובח"כ סי' פ"ג
וסם במהדורא ב' ח"ד סי' קע"ח ד"ה בדרך אגב
ודף ס"ח ע"א) הקיל מאד בענין זחילה דכל
שהזחילה אינה ניכרת ע"פ שטח המים לא מקרי
זחילה וגם דריש בו שיעור מקוה לא איכפת לן
בזחילה יעו"ש (שכ' עוד דכיון שיורדין לתוך הבור
ונחים שם הרי זה לא מקרי זחילה כמו שני
מקולות שזוחלין מזה לזה דלא מקרי זחילה וזהו
יש אריכות דברים כמש"ל). ובמה"ג ח"א סי' ג'
וכ"ד וסם ח"כ סי' כ"ז האריך בפרט זה יעו"ש
ויעוין ג"כ במה"ד שם ח"ג סי' מ"ז ויעוין ב"דברי
מלכילא" ח"ה סי' ס"ד בענין זחילה מועטת בכמה
מקומות יש מקום לומר דאינו מלטרף יעו"ש
באורך :

וביטוי"ת "למח דקד" החדש חיו"ד סי' קס"ד
וקס"ה בענין זוחלין ממקוה למקוה
שהאריך בזה בבקאות נפלא. יש בו כמה היתרים
בעיני זחילה ע"י סדק או נקב שהקילו בזה
הראשונים ובפרט כשיש מ' טאה ומכש"כ כמעין
יעו"ש שהביא גם דברי התשב"ץ שרשומתי לעיל.
עכ"פ מדבריו יש ללמוד כמה קולות בדין זה
יעו"ש באורך ובבעיקר הדבר מדין זוחלין ממקוה
למקוה ידוע המחלוקת שה' בזה בין הגאון מהר"א
לגדא בעהמ"ח י"ד המלך" והגאון מהרש"ק מבראדי
שהוא הכשיר והאריך בזה בספרו "שור" טהרה"
ויש בזה חשו"ב בית שלמה" חיו"ד ח"ב סי' נ"א
וסי' פ"ב יעו"ש באורך ותשובת הגאון מהרש"ק
נדפסה ג"כ בס' "שבעה עינים" שהדפיס ב"ז
בקו' הוראות דף מ"ט ודף ג' יעו"ש ויש בענין
זה ג"כ אריכות דברים :

ובתשובת "העמק שאלה" להגאון הנדיק

ה"ח וכן סובר הרא"ש וגם הראב"ד סובר כן עיין ברמב"ם פ"ח ד"ז ובכ"מ שם וכן מכלל הג"ל משמע דגם בנזופין ה"ח זוחלין. גם מחה"ד והב"ח והט"ז משמע דסברו דזוחלין מחברין מדרחקו כולם ומלאו טעם ברצו נזופים אחאי לא מוטייל השקה. ואין לומר דכיון דכח המחבר למעין כמעין וכשם שמעין ה"ח זוחלין כן הנזופים מחברים בזוחלין. ז"א דאף שאחר החיבור נעשים כמעין אבל איך יכלו לחבר בזוחלין דהא לא שייך לומר חיותן מחברין והא דכתב הש"ך בס"ק קכ"ט דמעין מחבר אפי' בזוחלין נראה דכוונתו ג"כ דוקא מעין למעין. אלא וודאי מוכח מכל הג"ל דיש חיבור אפילו בזוחלין רק דאין מערבין:

ועוד דהא בנמרח חגיגה איתא הטעם של ג' גומות משום דלא אמרינן גור חסין. ובכח הכ"מ דהרמב"ם סובר דלכן סברי רבנן דלא אמרינן גור חסין וגור חסין משום דאין הזוחלין מערבין וא"כ דוקא גבי ג' גומות דאין כי אם כ"ס בטליונה ובנחמנה ולריבין אנו לומר גור חסין ע"י השטף שזחל מלמעלה למטה סובר הרמב"ם דאין שטף הזחילה מגומא לגומא מוטייל לערוב ולומר גאוג'א משום דהו קטפרם וגם זוחלין אבל היכא דאין לריבין לומר גאוג'א רק דין השקה זה מוטייל אף בזוחלין דהיכא דכל המים נוגעים להדדי אין זה נקרא קטפרם רק זחילה נקרא. דקטפרם לא נקרא אלא מדרון שכל המים לא יגווחו אבל מה שזחל דרך איזה מקומות לא נקרא קטפרם ולא זחילה עיין פ"ח מ"ח דטהרות ועיין בפ' ג' דחלהות וע' בראב"ד פ"ד דין י"ג בה' טו"ח. והא דמביא הגאון הג"ל את החו"ד לדבר לא אין חיבור תמה אני עליו הא זה לא נאמר אלא לעין טעם בשעת איסור ולא דמי כלל לענינו. והרא"י מבור מלא מ"ש שכתבו הפוסקים הג"ל דמירי במ"ג ואין בהאמה מ"ס כ"ל ואין לומר משום דמקילין בשאובין שהיא מדרבנן כמו שכתב הר"ש לענין קטפרם בטליון. ז"א דהא הרא"ש סובר כולה שאוב דאורייתא מ"מ כתב דמירי במ"ג ואין באמה מ' סאה:

עוד זה שחירן הגאון הג"ל על קושימו על הרא"ש דהרא"ש סובר כמירון הב"ח על קושיטת התה"ד ברצו נזופים משום דאין מוטייל חיבור אלא בדרבנן ולא בפסול דאורייתא וכתב הגאון הג"ל דהרא"ש סובר ג"כ דסדק הוי פסול רק מדרבנן לכן מוטייל החיבור עכ"ל ע"ש ג"ל דרבני הגאון הג"ל תמהוהו דהא דהא הרא"ש סובר כולה שאוב דאורייתא מ"מ מוטייל החיבור

נאבע תמיד אין לחוש אף לדברי הוהר"ט וגם ב"ד נהר שאינו פוסק יש להקל והביא ג"כ מדברי הברכ"י וס"ק ושיורי ברכה ס"י ר"א אוח י"א שהביא בשם המהר"ם בן חביב וגו' להקל במעין שכלל הנהר יעו"ש. ומפני שעמדתי על פרק הנכסיעה גאלגתי להפסיק באמנע הדיבור וברכות ה' אחת עוד מה שדברו בזה ומכלל הת"ח קוראי "שערי תורה" היקרים אבקש שלא ידרשו קני הוא הכותב רשימות האלו כי מפני אהבת וכבוד גדולי התורה חפץ אני בעילוס שמי:

אחד הרבנים.

סימן ב

ב"ח קאריטניצא פ"ד וזא"ק.

בשע"ת (ח"ו ס"א) בנידון המקור דק' טאמאשוב. הקשה כ"ג שליט"א על הרא"ש דמכשיר זוחלין למעלה ממ"ס אפי' לטבול בהם. הא כיון דק"ל אין הזוחלין מערבין כמו שפסקו הרמב"ם והשו"ע גבי ג' גומות בנחל. וכיון דמים עליונים זוחלין אין להם חיבור עם מים התחתונים עכ"ל הגאון שליט"א. ולענין דהרא"ש אזיל לשיטתו דפסק דהזוחלין מחברין. דהא בפ' מרובה ובסוף גדה פירש הרא"ש ז"ל על המשנה בור שהוא מלא מ"ס והאמה נכנסת בו ויוצאת ממנו כתב דמירי דוקא באמה גשמים ומירי שאין באמה מ"ס דאל"כ יש להמ"ש השקה אל האמה ע"ש, הרי בפירוש דהרא"ש סובר דמים הזוחלין מחברין, גם הר"ש והראב"ד כתבו כן ע"ש:

ועוד נראה לי דאף הרמב"ם בעלמו סובר בזוחלין מחברין דלא אמר אלא אין מטרבין כגון בגומות שאין כי אם כ"ס אבל לא כשיש מ"ס שאובין או פסול אחר. וכן משמע מפיסק הרמב"ם במעין המושך סנדל שריבה מ"ס לתוך עיקר המעין דמחבר את המ"ש אף בזוחלין וכן בנהר שנוטפים שוים למי הנהר דמטהרים בזוחלין עיין בכ"מ שם וכן בנמשך לתוך בריכה ע"ש בפ"ט הרי אף דשניהם זוחלין מ"מ מחברין למעין. ואין לחלק בין מעין למו"ג כמו שחילקו התוס' בכורות בשם ר"ת בתשובה לענין קטפרם דכל הנהרות מחברים לים הגדול אף בקטפרם משום חיותן מחברין מ"ס. ז"א דלא שייך לומר כן אלא מעין למעין משום דחיותן אחד אבל לא מ"ס או נזופים אל מעין וגם הטעם של המדרי בשבועות בשם ר"ה משום שאין עמידין לפסוק לא שייך בשאובין למעין ואפשר לומר דהרמב"ם סובר כר"ש דפסול שאובין אף קטפרם

לעבול בהם דהא השקה לא שייך כלל בזה כנ"ל וגם בנמרא ע"ז בגישהא ובה גישהא משמע דהמים עליונים דוחקים המים שאלה וכל המים נעשרו ללא ולמלא דכולהו זוחלין. רק ע"כ לריבין אנו לומר דהראש סובר דזחילה כזה לא נחשב זוחלין דזוחלין לא נקרא רק כשכל המים נעים וגדים אבל לא כשזחל דרך דקדק כמו שכתב הראש בה"מ. ואף דהעור והש"ע לא כתבו בשם הראש דמכשיר דקדק ואדרבה דכתבו להיפך דפסק בתוך מ"ם פסול ודעת הראש היינו משום דהראש לא החליט זה להלכה משום גזירה אטו זוחלין כמעין ממש אבל כשהזחילה למעלה ממ"ם רק דרך דקדק ולמטה יס מ"ם אשכנח שוב לא גזיר בזה. ולא כמו שכתב הגאון הג"ל משום השקה כנ"ל. וזה אין שייך אלא במקוה חדא אבל לא כשהמקוה עומדת בפ"ע ורק יסוה חיבור ע"י השקה:

ואפשר לומר דהרמב"ם ז"ל סובר כהראש ופסק להלכה דסדק אין נקרא זוחלין ומותר אפי' מדרבנן. או אפשר דזה עדיף מסדק לפי שאין המים הזוחלין דוחקים המים התחתונים ורק דהשטף עובר למעלה. וראי' מפור מלא מ"ם והאמה נכנסת ויוצאת כמו שמביא ראי' זו הראש לענין דקדק. ועוד נראה לי ראי' מהא דפסק הרמב"ם פ"ט ד"מ דאין מטבילין בכיפה משום שהיא חויר דק"ו מזוחלין מ"מ מטבילין בראשין אף שלמעלה זוחלין ממש ע"ס ורק משום שאין ע"י זה כל המים נעשרו ונעשו זוחלין לכן מותר לעבול בראשין והא דאסור לעבול בכיפה אף שם מ"ם בראשין אין להוכיח מזה דהרמב"ם סובר דלא כהראש דכל שיש מ"ם למטה מותר זוחלין למעלה אף לעבול בהם. ז"א חדא דהא הראש לא התיר אלא בסדק ולא בזוחלין ממש כנ"ל ועוד דאורי גרע מזוחלין. לפי דזוחלין לא נקרא אלא כשכל המים זוחל אבל לא כשזחל מעט למעלה כנ"ל ורק מדרבנן נקרא זוחלין לסברת הראש. אבל לא באור:

אכן מ"מ דברי הרמב"ם הג"ל קשה מאד. ואי לאו דמסתפינא מרבתי הייתי אומר פירוש אחר בדברי הרמב"ם. דהא דאמר הרמב"ם אין הזוחלין מערבין הוא משום דאין עובלין בזוחלין לפי דהחיבור הוא השטף זוחל הוי כאלו כל המים זוחלין. ופירש הרמב"ם דלכן סברו הרבנן דאין עובלין לא בעליונה ולא בתחתונה ולא אחרין גוד אסוק וגוד אחית משום חיבור זחילה דע"י חיבור שטף הזחילה מה שזחל מלמעלה למטה הוי כאלו כל המים זוחלין מלמעלה למטה ואין עובלין בזוחלין. וא"ש הא דהרמב"ם שינה טעמו מהנמרא חגיגה דהיא היא: ואבקש מהגאונים שליט"א מחזיקי

ועוד דהראש כתב דגם בפסול הוויית ע"י עומאה ג"כ מהני השקה אף דהוא מדאורייתא. ועוד מה שייך השקה בזוחלין למי גשמים אשכנח דאין השקה מועיל אלא לפסול המחובר כמותו כמו שאובין למי גשמים או נוטפים למעין משום דאמרינן כל המחובר מעין כמעין ומה מעין מטהר בזוחלין אף הנוטפין כמעין לטהר בזוחלין דנעשים כמעין עצמו ואף בזה חילק התה"ד בחד תירוצו וסובר דפסול דחלי בטבילה לא שייך השקה. והב"ח והפ"י מלנו בזה משום דכל המחובר למעין כמעין אבל למי גשמים אשכנח אין שייך כלל השקה וחיבור דלא עדיפי מים עליונים ממים התחתונים דאינם מטהרים אלא באשכנח. אלא הא דהראש מכשיר זוחלין למעלה ממ"ם הוא לאו משום חיבור וצירוב אלא דהראש סובר כל שיש מ"ם אין זוחלין שוב אין פוסל כלל זוחלין ועיין בלשונו שכתב כיון שעיקר המקוה אינו זוחל:

ונראה לי להוכיח בפירוש דגם הרמב"ם ז"ל סובר כהראש דלמעלה ממ"ם שוב אין פוסל זוחלין כלל. מהא דפסק הרמב"ם בה"מ פ"ח ד"ג הג"ל ז"ל ג' גמרות בנחל עליונה והתחתונה של כ"ס והאמלעית של מ"ם ושטף של גשמים עובר בתוך הנחל. אע"פ שגכנס לתוכן ויולא ממוכן א"ע ואין בו שאין המים הזוחלין מערבין אלא"כ עמדו עכ"ל וקשה באיזה אופן מיידי אי בעת שהשטף עובר אין מטבילין בזוחלין ואף באמלעות אין לעבול משום זחילה ואף בלא טעם של אין הזוחלין מערבין אין לעבול משום זחילה אלא ודאי דסובר הרמב"ם ז"ל כהראש דלמעלה ממ"ם אין פוסל זוחלין וכיון שיש הכא מקוה של מ"ם אז אי אמרינן הזוחלין מערבין והיו אומרים גוד אסוק וגוד אחית נמלא דיש מקוה של מ"ם אשכנח שוב אין פוסל זוחלין ואז היא מותרת לעבול בכל הג' גמרות:

אבר קשה לי ע"ז דלא מסתבר לומר דהא קשה לעבול במקוה שהיא זוחל בתוך מ"ם רק שיש לה השקה המקוה אשכנח. דלא מכשיר הראש אלא במקוה שגפרך בכתליו למעלה ממ"ם דכל המקוה אחת היא וכיון דעיקר המקוה אינו זוחל לא פסל זוחלין למעלה ומותר אף לעבול בהם אבל לא כשהמקוה עומדת בפ"ע רק שיש לה השקה דנהי דלענין שיעור אחרין גואוג"א ונחשב השקה אבל לענין זוחלין לא שייך השקה כנ"ל ולומר גם לענין זה ע"י צירוב של גא"א דנחשב כאלו המקוה של מ"ם היא למטה או למעלה וכאלו עובל שם והזחילה נחשב למעלה ממ"ם זה לא מסתבר דהא באמת לריבין להבין דעת הראש דסובר דלמעלה ממ"ם לא פסלו זוחלין ומותר אפי'

מחזיקי השערים לעיין בדברי ולתתן את קושיית
על הרמב"ם וז"ל הנלקח מהתוס' ומהגמרא חגיגה
כי לדעתו קושי' אלימתא היא זאת:

עוד חש הגאון שליט"א שם לדעת המהר"ט
והמשכ"ס על בחרות ומקוואות ששנו שמה
המה בחופר בלד המעין והנהר דאיתא בתוספתא
וברמב"ם דהוי מ"ת. לעין כ"ג בבבאור הגר"א
על התוספתא פ"ק דמקוואות דכתב וז"ל במקום
הבלין של הים וכו' או יש לפרש או במקום
הבלין עכ"ל והנה לפירוש הא' אין שום חשש
דהא דוקא במקום הבלין של הים המ"ת אבל לא
במקום הב"י אין נקרא מ"ת רק מעין אף כשחופר
בלד הים והנהר. ורק לפירוש הב' יש חשש על
כל המשינות שמה נקרא חופר בלד הים והנהר.
והנה ברמב"ם שלפנינו נכתב הלשון החופר בלד
הים ובלד הנהר במקום הבלין ה"ז מ"ת משמע
דפירוש כפירוש הא' דהא מוחלה כתב ו' ובלד
ואח"כ כתב הב' בלא ו' דמשמע דוקא במקום
הבלין. והנה מכל הפוסקים דלא כתבו
ד' ואדרבה משמע מדבריהם להיפך מהמרדכי
ומובא בש"ע דמכשרי מקוה הסמוכה לנהר משמע
דפירשו כפירוש הא' של הגר"א. עיין במשכ"ס.
אכן אם המעין אין הולך בקלות ודינו דהוי חשש
שמה אין זה נקרא וזה מן המעין רק טיף
מן המעין:

גם מה שכתב הגאון שליט"א שם דלהר"ש אין
מטהר בזוחלין משום דנעשה ע"י פעולה
חדש עכ"ל המה חזי הא גם לדעת הרמב"ם אין
מטהר בזוחלין משום דלא שפכו לתוך עיקר
גומות המעין ובין להרמב"ם ובין להר"ש אין
מטהר בזוחלין לפי פרושו במעין הנמשך כגדל
ועיין בב"מ דלא כהר"מ שכתב דלאו דוקא נקט
עיקר גומות המעין:

נשע דערנער החופ"ק הג"ד.

סימן מא

(*) ע"ד החזון שו"ב בסקערניעוויץ

(המשך סח"ק ו' סימן ד').

ב"ה יום א' האוני' ב"ה אהרן הרע"א ז"ל, פרשעראדו.
בשאר חיים טובים ונחתים ויחמיו ראשי
איופי ישראל ה' יברכם בשלום בק"ק
סקערניעוויץ איום ירח בשש' בנצורתו:

הנה בנ"מ (דף ד') אמר רבא ישראל מומר
אוכל נבילות לתיאבון בודק סבין וטמן לו

ומומר לאכול משחיטתו כיון דאיכא היתרא קמ"י
לא שביק היתרא ואכיל איסורא. ואין חוששין
שמה יארע לו קלקול בשחיטה שלא בטוונה והוא
לא יגיד לנו דחשיד הוא בנדק. וכמ"ש הר"ן דלא
שכיח למומחה שילרע לו קלקול. וא"ת הא לקמן
(דף ט') קאמר השוחט לריך שיבדוק בסימנים
לא בנדק אסורה. אלמא דאפילו דיעבד חוששין
שמה לא שחט רוב הסימנים. וכתב הב"י ביו"ד
סי' ב' בשם הרשב"א וז"ל. וכן הדין לבדיקת
סימנים שלאחר השחיטה דכל השוחט כראוי הוא
בודק בסימנים קודם שיעור שהייה וחזקה על זה
שבדק כראוי כשאר שוחטים שאינו מניח היתרא
ואוכל האיסור ע"כ ר"ל דמסתמא בנדק ואם לא
שחט רוב ב' סימנים הוא חוזר ושוחט קודם
שיעור שהייה. ואין חוששין שמה לא הספיק
לשחוט עד ששהה שיעור שהייה. ולכאורה לדין
דאמרינן שהייה משחו אפילו בבהמה אסור דשמה
לא שחט רוב הסימנים ואם אח"כ גמר השחיטה
ה"ל שהייה. אבל לפ"ז ה"י לו לרבינו בסימן ב'
להביא ע"ז דברי המחבר לדין שחיטתו אסורה.
וז"ל דנהי דלאנו אומרים שהייה במשחו. מ"מ
הכא הוי ספק דשחט שחט מיד רוב הסימנים
או כולם. ואין אוסרים מספק שהייה במשחו.
וכי תימא ניהוש שמה לא גמר השחיטה רק עד
גמר שיעור שהייה דבשלמא מדינא דנ"מ דאם
ישחוט קודם שיעור שהייה כשרה אמרינן דזריז
לבדוק ולגמור השחיטה אם לא שחט רוב קודם
שיעור שהייה. אבל לדין דלא מהני רק האי
גמר השחיטה כדי שלא יהי' ניכר שלא שחט רוב
ויש לחוש שטעה כן לאחר שיעור שהייה. יש לומר
דעכ"פ איכא ס"ס. ספק שמה מיד נשחט כראוי.
ואח"ל לא שחט מיד כראוי שמה גמר קודם
שיעור שהייה. והז"ל ס"ס בשל תורה. ואע"ג
דלאנו אוסרים שהייה במשחו ה"ל ספק בזהבא.
וכ"פ הש"ך סי' ק"י בדיני ס"ס אות ט"ז דבמקום
שיש ס"ס בשל תורה וספק א' בדרבנן שרי. מיהו
נראה דעכ"פ לריך לבדוק עכשיו לראות שנשחטו
הסימנים כולן או רובן. דאל"כ יש לחוש שמה לא
גמר השחיטה כלל מאחר דאינו מועיל לדין.
אבל כשראינו עכשיו שהסימנים נשחטו. רק לעיני
ספק שמה לא נשחט מיד רובן וגמור אח"כ שלא
יהא ניכר בזה יש ס"ס כמ"ס. וא"ת מה מועיל
ס"ס הרי דעת הט"ז (סו' ק"י) ש"ק ט"ו ובש"ך
שם דס"ס לא מהני במקום חזקה איסור. יש
לומר כמ"ס התוס' ד"ה ואסורה באכילה. דמה"מ
שרי דאם פעמים שוחט מיד כראוי. רק מדרבנן
אסור

עבירות. דבשאר עבירות דוקא במומר לאחד משאר עבירות כיון שהיה רגיל לעבור על מצות ה' לאחוריה יש לחוש שיקל בעיניו שלא לבדוק הסבין בראיו. וכן בשאר כל הדברים אבל אם עבר פעם אחת אין לרדף בדיקת הסבין. אע"פ דנפסל לעדות. אבל נבילות לתיאבון אפי' בפעם אחת לרדף בדיקת הסבין. וכן פסק הרמ"א סי' ב' סעיף ו'. וגרסה מודעת הרא"ש והר"ן אע"פ שדעתם דבשאר עבירות אין בדיקת סבין. מיהו מחמיר בדעת הרמב"ם. וכן פסק בשמ"ח סי' ב' סעיף י"ג להחמיר בדעת הרמב"ם. וממילא לדין אפי' בבהמה אין כשר רק בבדיקת הסימנים ושאר יבדוק הריאה. ובשו"ע פסול שחיטתו לגמרי כח"ס. ולפי המנהג שבי בבית הלל אין לאכול משחיטתו לגמרי:

והנה בסי' א' סעיף י"א כתב המחבר אם הטילו הקהל חרס שלא יאמרו רק שחט ידוע ושחט אחר יש מו' שאומר ששחיטתו פסולה. ודעת הג"ע והש"ך שם דהוי כחשוד לאותו דבר דכיון דחשוד לשחוט באיסור ה"ז כאלו נבילות לתיאבון. וכי עוד הש"ך דמדבריו הרא"ש ור' ירוחם מנחם דאפילו בלי חרס אסור כיון שהקהל פסלו שחיטת הכל ע"כ. ולכאורה אין דברי הש"ך מובנים דמה ענין זה לזה ודאי אם פסלו הקהל שחיטת הכל אפילו בלי חרס אסור שהרי בפירוש פסלו שחיטת הכל. ויש כתב בהם לפסול שחיטת אחר. אבל היבא דהטילו חרס שלא יאמרו אחר ולא פסלו שחיטת אחר. ה"כ זה ששחט אינו רק שער על החרס. אבל אם לא עשו חרס אין לאסור שחיטתו. ואפילו תימא דגם בעבר על תקנת הקהל כ"ל להש"ך דהוי חשוד לאותו דבר. עכ"פ לא ס"ך מה דחסיים כיון שהקהל פסלו שחיטת הכל. שהרי לא פסלו שחיטת הכל רק אמרו שלא יאמרו אחר. וגרסה דהש"ך כ"ל דכל שחיטת שלא יאמרו אחר ה"ז כאלו פירשו שמה ששחט אחר יהי' אסור. ובה"ז יחא עפי' מה שבי דהוי כחשוד לאותו דבר. דלכאורה אינו מובן דהוי חשוד לעבור על החרס. ה"ל רק כחשוד לשאר עבירות ואינו כחשוד לאכול נבילה. אבל לפי' יחא דכיון דשחיטתו אסורה והוא שחט והאכיל להגבי עירו כשר זה הו' שחטו אכל כשר זה הו' חשוד לאכול בשר אסור. וה"ל כאלו נבילות לתיאבון. ואין להקשות ה"כ למה ב' הג"ע דגם הוא שוגג שלא ידע מהרבה הבשר כשר. וכיון דפסלו שחיטת הכל מה לי אם שחט בשוגג או במזיד. יש לומר דכיון דלא פסלו בפירוש שחיטת אחר. רק דדעתם הו' כן. אנו אומרים דאין דעתם רק לפסול מו' שיעבור במוזיד על

אסור דאמרינן סמוך מיטוטא לחזקה והו"ל פלגא. והלכך כי איכא עוד ספק שרי. ועכ"פ אין להתיר לדין בלי בדיקת הסימנים שיהיה שחטין כולן או רובן. וגם לרדף לבדוק הריאה. וע"ז אין לסמוך על המומר דשחט יהיו סורכות וינתקס שלא יהיו ניכרים דהא חשוד הוא בכל. ומיהו כיו' בבהמה דיש לומר דלמא לא שחט תחילה רוב. אולי נמר קורס שיעור שהי"ה. אבל בשו"ע דשיעור שהי"ה הוא זמן מועט מאד כדי שחיטה רוב סימן א'. וקלס פוסקים ס"ל דשיעור שהי"ה דעוף הוא משכו בלבד. דאם היה חלי קנה פגוס די לשחוט כל שכו. כמבואר ביו"ד סי' כ"ג. ממילא אינו מספיק לבדוק ולגמור השחיטה קודם שיעור שהי"ה. ואע"פ דבגמ' לא ביארו דדוקא בבהמה מועיל בודק סבין ונתן לו אבל בעוף לא. היינו משום דאיכא למ"ד (דף ל"ב) דגם עוף שיעור שהי"ה בבהמה. ואפי' למ"ד דאף אין שיעור שהי"ה רק כפי שחיטה עוף מ"מ אם שחט הקנה בלבד כשר דאם לא שחט תחלה רוב הקנה יכול לגמור שחיטתו כמו חלי קנה פגוס. וכי תימא שחא הוושט. הרי יכול לבדוק הוושט בפנים דהיינו להפוך אותו ולבדוק בפנים אם לא ניקב. ואפילו אין תקנה דשחא לא שחט מיד רוב. ואפילו שחט רק הקנה חוששין שחא ניקב הוושט. ואין אין בקראין בבדיקת הוושט כח"ס הרמ"א סי' כ"ג סעיף י'. ובש"ך שם סק"ו. הלכך אסור. וע"ן בשמ"ח סי' ב' סעיף י"ב בשם בית הלל דהאידינא אין אוכלין משחיטת מומר. אפילו בבדיקת הסבין. וגרסה דהטעם כיון דלא הותר רק בבדיקת סימנים ואחר יבדוק הריאה ובשו"ע אסור לגמרי החמירו כדי שלא יבא לסמוך עליו במקום דמדינא אין לסמוך עליו. וגם יש לומר דה"ט דכיון דלדין שחט הוא קבוע לשחיט תמיד וברוב פעמים יש לחוש שחא יארע לו קלקול בשחיטה דגם במומחה אירע לפעמים קלקול. וזה אינו מניד לנו אם נתקלקלה השחיטה. ונמא דביא דדי מבסיל אם יארע לו קלקול. אבל בימי הג"ס שלא ה"י שחט קבוע רק מו' שהי' מומחה ה"י שחט. ה"כ שחיטתו ה"י במקרה ולא מיישגין שיהא לו קלקול:

והנה דעת הרשב"א והרא"ש והר"ן דדוקא במומר אוכל נבילות לתיאבון הוא דבשי בדיקת סבין. אבל במומר לשאר עבירות אין בדיקת סבין דאינו חשוד להאכיל נבילות וטריפות. אבל דעת הרמב"ם הוא דגם במומר לשאר עבירות בעי בדיקת סבין דכיון שהוא חשוד לעבירה חוששין שחא לא יבדוק הסבין בראיו. וכתב הב"י דגם להרמב"ם יש חילוק בין אוכל נבילות לשאר

ויש להסחפק בקהל שאמרו שכל מה שיחשבו
אחר יהי' הבשר נבילה וטריפה. והוא כי
מבואר בר"ן ריש נדרים דעיקר הנדר הוא אם
אמר לאסור דבר זה עלי ולא התפיסו בשום דבר.
או התפיסו בדבר הנדור בקרבן או בשאר דבר
הנדור. אי"כ הדין בקהל שיכולין לאסור דבר
המוחזק על בני העיר. דוקא באיסור לבד או
בחרס לפי שחרס ג"כ הוא דבר הנדור כמ"ש בפ'
בחקותי אך כל חרס אשר יחרס איש לה'. אבל
בדבר האסור מה"ט א"ר יכולין להתפיסו דהיינו
אם אמרו שהם שחיתת אחר נבילה וטריפה אין
בדבריהם כלום. אלא דמי ליחיד דאיתו יכול
לאסור אי"כ מתפיס בדבר הנדור. אבל קהל
יכולים לאסור אפי' אם אומרים שיהי' השחיטה
כנבילה וטריפה. דרביס יש להם כח יותר. ובפרט
לפי מה שמבואר בס"י ר"ח סעיף כ"ה דחכמי
הקהל ניתרין בלי פתח וחרטה שאינם אלא גזרה
ונדוי למי שיעבור על תקנתם. לפ"ז יש לומר
כיון דאיתו כנדר שוב אין חילוק בין מתפיסים
בדבר הנדור או בדבר האסור דאיתו אלא עונש
למי שיעבור על תקנתם. והלכך אפילו אמרו
הלשון כנבילה וטריפה חל האיסור. ואפילו נאמר
דגם בתקנת הקהל ציינן דוקא שיחשבו בדבר
הנדור ולא בדבר האסור. מ"מ יש לומר דהיכא
דאמרו בפ"י שיהי' אסור כנבילה וטריפה חל האיסור.
ובפתחי תשובה סי' ר"ה ס"ק א' כתב דדעת
הרמב"ם דדוקא אם אומר לאשתו הרי את עלי
כאימא (ר"ל כמו שאימא אסורה לי כן תהי את
עלי) הוא דאין הנדר חל. ואם הוא ת"מ אין
הנדר חל. רק אם הוא עם הארץ לר"ך האסורה
כמבואר שם. אבל אמר הרי את עלי אסורה
כאמי הנדר חל. וגרסה הטעם דיש לומר דלא
הי' כוונתו לומר דהאיסור של האם יחול על אשתו.
רק דהא דאמר אסורה היינו שהיא אסורה עליו
מחמת שאסרה עליו בנדר. ומה שהוסיף לומר
כאימא הוא לתוספת ביאור כמו שאמי אסורה
עלי כמו כן תהי את אסורה עלי משום הנדר.
והי' כמו שאמר הרי את אסורה עלי. ולא התפיסה
בשום דבר דהוי נדר גמור. ואע"ג דכפ"ת הביא
שם בשם התשב"ץ דהיה דבר זה בל"ע. מ"מ
לע"ד דברי הרמב"ם נראה. דזה תלוי בכוונתו אם
הי' כוונתו להתפיס איסור של האם על אשתו.
או מה שאמר כאימא הוא רק לתוספת ביאור.
אבל לא הי' כוונתו להתפיס איסור האם על
אשתו. מיהו נראה דודאי אם יאמר הנדר שבפי'
הי' כוונתו להתפיס איסור האם על אשתו. אם
הוא ת"מ נאמן וכמבואר בס"י ר"ח באם נדר
בחרס ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של יס. אם

דבריהם. אבל לשחט בשוגג אין דעתם לפסול.
מיהו נראה דאם בפירוש פסלו שחיטת אחר חוץ
מתבאר זה אפילו שחט בשוגג אסור. שהרי פסלו
בסתם ולא חילקו בין שוגג למזיד. אבל היכא
דלא פסלו השחיטה רק שתקנו שלא ישחוט אחר
כה"ג משהמא דעתם שאם ישחוט אחר יהי' שחיטתו
פסולה. מ"מ אין דעתם משהמא רק על מי
שיעבור במוזיד וכמ"ש:

ורגה יש חילוק בין היכא דפסלו הקהל שחיטת
אחר ובין היכא דעבר על תקנתם דאם
פסלו שחיטת אחר אין השחיטה פסולה רק לבני
העיר שיש להם כח לאסור שחיטת אחר על בני
עירם אבל לא לעיר אחרת. אבל היכא שהטילו
חרס שלא ישחוט אחר. אי"כ כיון שגם השוחט
מבני העיר אסור לו לשחוט. ואם עבר ושחט
שחיטתו פסולה אפילו לבני עיר אחרת. ומעט
זה כ' הש"ך דהוי כחשוד לאותו דבר דלכך שחיטתו
אסורה אפילו לעיר אחרת כיון דעבר על החרס.
אבל אם פסלו שחיטת אחר ולא הטילו חרס על
השוחט אז שחיטתו כשרה לעיר אחרת. מיהו
היכא דהאכיל מבשר זה לבני העיר או שאוכל
הוא עצמו שהוא מבני העיר. הי' חשוד לאותו
דבר. ושוב אסורה שחיטתו לעיר אחרת דדינו
כדין מומר אוכל נבילות לתיאבון. כ"ל לפי
דעת הט"ז והש"ך:

אמנם דעת הפ"ח והש"מ סי' ב' סכ"ב
ובתב"ש שם ס"ק ל"ט וס"ק מ' דדוקא
אם הקהל פירשו שאם ישחוט אחר תהי' שחיטתו
פסולה אם הבשר אסור. אבל אם לא פירשו
שהי' שחיטת אחר אסור. אך בכלל דבריהם רק
שאסור לאחר לשחוט. ואם שחט יהי' דינו כעובר
חרס. וגם דעתם דאעפ"י שעבר על החרס לא
חש"ב חשוד לאותו דבר. והא דשחיטתו אסורה
הוא רק משום קנס ולפיכך בהפסד מרובה יש
להחיר שחיטתו. ולאחרים לשחוט או לעיר זו אחר
שנתבטל ההקנה אין להחיר לכתחילה. ודיעבד שרי
גם בלי הפסד מרובה ג"כ. ויש להסחפק לדיראה
אם הקהל פסלו בפ"י שחיטת אחר והוא שחט
והאכיל אחרים או אכל בעצמו מי דמה להט"ז
והש"ך דחשיבו כחשודים לאותו דבר או דלמא ס"ל
דלא דמי לנבילה וטריפה דהוי איסור שאסרתו
חורה — לאיסור שאסרה הקהל. והחשוד לזה
אינו לנבילה וטריפה שאסרתה התורה. ומ"מ לא
החיר השמ"ח כי אם לענין דיעבד. וגם נראה
דכל זה לא מיירי רק בשחט פעם אחת אבל אם
שחט שלשה פעמים הוי כמומר לשאר עבירות
דפסול לשחיטת הרמז"ס. ולכך יש להחמיר לאסור
שחיטתו אף לאחרים אפילו דיעבד:

הוא ת"ח נאמן. ואם הוא ע"ה צריך שאלה של ינהנו קלות ראש בנדרים. וכל זה אם אומר בפי' שכוונתו ה' רק להתפיש בדבר האסור. אבל בסתם יש לאסור דתם נדרים להחמיר. וממילא היה בקבלה אם אמרו שהיה שמיטה אחר אסורה כנבלה וטריפה יש לאסור בסתם. אלא פירשו שה' כוונתם רק להתפיש איסור נבלה וטריפה על השמיטה. וכבר כתבתי דגם בזה י"ע לי לדינא:

ויברין ש"ב שמוציא נבול. הרב חז"ש בתשובות שלו סי' ט' כתב דשוחט שמוציא נבול רעהו אף שאין לפסול שמיטתו מלדון דהחשוד לדבר אחד אינו חשוד לדבר אחר. אבל מ"מ אינו כשר להיות ש"ב לרבים. כי לרבים צריך להיות אדם כשר. וזה נקרא רשע דעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו ממנו נקרא רשע. — עכ"ל. ונראה מדבריו דס"ל דאע"פ שמוציא נבול רעהו אינו גזל גמור להוליאו בדיינים רק דנקרא רשע. ולכן אין לפסול שמיטתו מלדון דין. אלא דמ"מ אינו ראוי להיות ש"ב לרבים. אולם בדרכי תשובה סי' א' ס"ק י"א הביא בשם הרבה גדולים שהסכימו בולם דחשיב גזלן גמור. ומולין ממנו כגולה בדיינים. ולפי' אם הסיג גבול רעהו איזו פעמים הו"ל חומר לשאר עבירות ופסול לשיטת הרמב"ם מדינא. וכבר נתבאר לעיל דיש להחמיר בדעה הרמב"ם. וגם אפשר דאין ביניהם מחלוקת דהיכא דבני העיר קבלו שוחט ואמרו שזה שישחבר אלל בני העיר יהי' שכרו. זה חשיב שכרו ואם בא שוחט אחר ונטל שכר מבני העיר שבאו לשחוט אללו הו"ל גזלן גמור. אבל אם בני העיר לא קבלו עירם לשוחט. רק לפי שלא היה שם שוחט בא מעלמו ושחט לבני העיר והחזיק בזה שנים רבות. אבל בני העיר לא קבלו אותו שיאמרו לו שזה שכרו למה שישחטו בני העיר וא"כ הו"ל לי רק עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו ממנו. וכן שוחט שקבלו בני העיר. רק בדכפרים הסמוכים לעיר ג"כ דרכו לשחוט שם ובא אחר ושחט שם הו"ל רק מסיג גבול רעהו. דבשעה שלקחו אותו בני העיר לא נתנו לו בשכרו רק שמיטה בני העיר. ולא שמיטה הכפרים. ואפילו אמ"ל דפליגי מ"מ לדינא נראה להכריע כן. דכ"כ שקצבו לו שמיטה בני העיר בשכרו המסיג. גבול חשיב גזלן גמור ויולא בדיינים:

כתב השמ"ח סי' א' סכ"ה. וז"ל במדינות אלו שאין שוחטין בלי קבלה אם עבר אחד ושחט בלי קבלה שמיטתו אסורה. ודין שוחט שאסר שמיטתו על כל ישראל. עיין בפתחי תשובה סי' ר"ה ס"ק א' שנתלקו בזה דעת תשובת בני יעקב.

דאין הגדר חל לפי שבשעה שאסר עדיין אין השמיטה בעולם. ודעת מהר"א אלכסנדר סיכול לאסור דכיון דהיא ישנו בעולם יכול לאסור מה שישחוט. והנה לפי' שמיטת החזן שוחט יש לאסור מכת הרבה טעמים. האחד ששחט בלי קבלה שהרי קבלה ראשונה שלקח אלל הרב מנאווגראד ה' על דעת שיחזור וילמוד שעה שבועות ויגמור מלאכתו. וכיון שלא קיים תנאו אין הקבלה כלום. וה"ל שוחט בלי קבלה. ואע"פ שלקח גם קבלה מהרב מפיסעלני ה' ג"כ בטעות. לפי שסמך על קבלת הרב מנאווגראד. ועוד שהבטיחו שלא לבדוק טעמים בפנים. והוא עבר על זה ונמלא דהוי' כאלו לא היה לו קבלה ושחט. ועוד כיון שנתן על עלמו כתב באיסור שמיטה להרב מנאווגראד אם לא יקיים תנאו והרי חל האיסור. וממילא שמיטתו אסורה. וכיון שעבר על זה ושחט הרבה פעמים ואכל משמיטתו והאכיל להרבה בני אדם. ה"ז חשיב חשוד לאותו דבר לפי דעת הט"ז והש"ך. ונפסלה שמיטתו לעולם. ואפילו לפי דעת הפרי"ח והחז"ש עכ"פ נפסלה שמיטתו לדעת הרמב"ם. דהוי' כמומר לשאר עבירות. ועוד מטעם שהסיג גבול הש"ב. וכבר נתבאר דאפילו לפי דעת הרב חז"ש מ"מ אסור לו להיות ש"ב לרבים. וכ"כ לפי מה שנתבאר דחשיב גזלן גמור והוי' חומר לגוללות ושמיטתו פסולה מדינא להרמב"ם. ועוד מכת הרבה רבנים שאסרו שמיטתו והדין עמהם כיון שעשה מחלוקת ופרלות גדולות בישראל. ובסנהדרין (דף מ"ו) אמרו שביד מדין ועושין אפילו שלא ע"פ תורה כדי לעשות סייג ולגדוד פרה בישראל. וכ"כ בזה שמדינא יש לאסור שמיטתו. ופשיטא דדבריהם קיימין. גם איסור הרב מאוסטרלאווי ג"ר (*) כיון שכל העיר קבלו אותו עליהם. הרי איסורו כאיסור כל הקהל. ומדינא חל לפסול שמיטת הח"ש. ואע"פ שכתבו דיהי' שמיטתו אסורה כנבלות וטריפות. כבר נתבאר לעיל דמ"מ אסור לשום בר ישראל. אכול משמיטתו. וגם הכלים לרביין הכשר וכו'. והש"ת יוליג משגיאות ויברך עמו בשלום:

נאום יהודא ליבוש ליבט חופ"ק פשעראר.

(*) לנקמת השולמים לנו לדומם המטובה ה"ל נזק העמקת הפסק דין. וזו היא:

בעזרי"ת נקראתי רבוא דעה מקערניעווישן סאת הה"ג אב"ד ומראשי העיר דפה שיחיו ובראשם הרב הקדוש ש"י ש"א ספא בדבר השערותי הנעשה בפה"ק ואחר ששמעתי השו"ת אורות השו"ב דפה יצא סכני ע"פ דתחזיק אשר אין רשות דשום שו"ב להשיג גבול השו"ב דפה"ק. ובד' שו"ב שייחזק בפרה בפה כל דבר הצריך שיהיה

וכל היכא דהנכרי עשה להחירו לשמיטה. ואי אף בלא דעת ישראל איא להחיר דכל מוס שנעשה בכוונה אף ע"י אחר או צהר כמו דך דכורות (דף ל"ד) גבי הקזה. ויש שם מ"ד דאין שומעין עליו. וזה איש כל הסתירות צוה. ועיין שנה (דף קכ"ז ע"א) גבי לדעת ועירובין (דף מ"ד ע"ב) גבי מחילה דלשבת מותרת הוה כמו לדעת. ואף דכאן מתחילה הוה מוס עובר דמ"ל להראש בכוורות דאז האיסור להטיל מוס הוה רק דרכן ע"ש (בדף ל"ד) גבי הקזה דס. בלחמית אין הרמב"ם מ"ל כן בהל' אסמיו פ"ב הט"ו. וגם מקלח און גם מוס עובר לא הוה רק אינו ניכר. וגם יש ר"מ בין מוס קבוע מובהק או לא. והארכתי בזה הרבה ועיין סנהדרין (דף ל' ע"ב) ואכמיל:

בענין הנ"ל

(ב) ע"ד (ג) הבכור הנה כ' כ' צוה ב' דעים אס' יש לו רמב"ם יראה בפ"ב מהל' בכוורות הכ"ז וה"כ ובפ"ה (דף ל"ה) וברש"י דאס' עשה לדעתו של ישראל או אף אס' לא כוון להחירו בזה אסור לשחוט עליו דהוה בגרמא ואס' העכו"ם עשה מעצמו רק דהוא ידע מנהג ישראל דאס' נעשה בו מוס אף בידים ושחט וכוון להחירו אין חמירין. וזה דין דכל מוס שנעשה בכוונה איא להחיר לשחוט ע"י וכמו צהקזה לרבא (דף ל"ד) דאף דמותר להקין במקום שיהא מוס מ"מ אין שומעין. וכהן הוא חקנה דכל שלא מצבר שהמוס לא ע"י גרמא שלו או אמורה אסור להחיר ולכך לא חלקו בין חבד לע"ה. אף ר"מ דמוס מובהק או די צבירור לבד ומוס שאינו מובהק דבזמן הגמ' ה"י מומחה מתיר שם לריך לכהן רק ב' עדים שלא נעשה בכוונה דאס' ההתר עיכוב גמור

שמיטה יהיו שמיטתו בכוונה ישראלית ואינן ע"י הכדים יהיו שמיטה וכו'.

הק' מאיר יהואל הלוי באוסטרואוצא.

דנני מסכים ואשר ש"ד מהר"ק הנ"ל ואין להרהר אחריו ואבקש לבר שומעיו דברי ההשקפה ההלכית שם הנ"ל. וישום ע"י ישראל.

נאום אברהם מרדכי אלטר (בטור).

גם אני מסכים וסחוק את הספ"ד מ"ק הה"ג שיש"א באוסטרואוצא ופצות רבה ע"י כל ב"י לעמוד בפרין יגדור פרצות ישראל כי יא נעסע כואת והדבר נוגע בכבוד שמים ע"כ תראה דהטות דבכס דוח דאשר ודקיים את ספ"ד הנ"ל. וע"י באעז"ה דמ"ק עורל הסעיה ושום ע"י ישראל.

הק' מנחם בהרב הקדוש וצ"ה"ה וי"ע (מאשימאני).

הענינים דק' בנתי דעתם רק עס"י דת תורה.

הכל דעת דלכיתא דעת.

סימן מב

ב"ה ראציצא.

חשובות שהשנתי סאת הרב הנאמן האדוני יב"י בקשת סוחר יוסף ראזין שיש"א הנאמ"ק דווינסק (דענאכורג) בעהמ"ס "עצת פננת" ע"י הרמב"ם.

אור דיום ו' אח"פ תרע"א דווינסק.

להרב החריב וכו' כסוהר"ר מנחם

מענדל נ"י רב בראציצא.

(א) ע"ד (א) הבכור הנה זה ודאי כיון דכהן הוא לריך עדות אף אשה שנעשה מאליו. ובאמה גבי נכרי יש בזה אריכות ורק דכל היכי דהנכרי עשה לדעת ישראל הוה זה בגדר גרמא

דברי מנחם

(א) שאלתי ה' בכטור של כהן שנה הכהן ובספר שנתח קלח און מהכביר ואמרתי לי בלון זה מוס שיכולין להחירו. והביא עוד הפעם הבכור לפני שתי נחתך חלי און (ואמר שאינו יודע מאין בא זה) ואמרתי שם עתה אין זה מוס וא"ל להחירו. והביא לפני הבכור פסע שלישית שנתח כל האון ויספר לי שגאסר נעס מחנו עס הבכור שאל לו אריסו נכרי למה אינך שוחט אותו וענה ואמר לו הכהן שאסור לשחוט אותו עד שיפול בו מוס היינו צריכין לחתוך כל האון. ובלתי ידעתי התך העכו"ם כל האון. והניי מחתקין אותו אינן צריכין להאמין להכהן שהכהנים הסודים להטיל מוס בכבור כ"מ בכוורות ודף ל"ה וביריד ס"י (סיד) ולוא יהא גלאמין להכהן להטיל מוס אף ורק הנכרי אבל הנכרי כיון להחירו. ויש הכהן שאמר להנכרי שאסור לאכול בלי שום אומדנא דמוכח (כיון דכ' פעמים בא כמותו) דכוונתו ה"י שיפול בו הנכרי מוס. וא"ל אין שומעין אותו כהנ"ג כ"מ ביריד ס"י ש"ג וכבור כסם אביו הראש ו"ל כלל ב'. והסגרא מחייבת כיון הנכרי יען וביטן שהוא ארוס בשדרו והוי הדין כמו משרתת כביתו. ואפשר שיש לחלק בזה בין משרתת לג"ד דהתם מוסל עלי' לשרת לנעיה"כ בכל מה שהוא האלחון וטובתו וכפ"י הכ"ח משא"כ בג"ד, ואף במשרתת דעת הפ"ז דאין לחלק בין משרתת לאיש אחר כיוון שבת' הראש לא הוזכר כלל שהיתה משרתת יע"ש. אף י"ל דכיון להחיר משום שנתח כל האון ומחוסר אבר גלוי להס' דהוי מומא שאול דוכחא דאפי' לדידהו ה"י מוס כדלוי כוון להחיר וכ"מ שם יע"ש:

(ב) תשובתו זאת על מחביו השני וז"ל. לא ויתני להטין דכ"ק כמה ש"י הדרג' שליע"א כל היכי דהנכרי עשה להחירו לשמיטה או אף בלא דעת ישראל איא להחיר. וכיון דכהן לריך עדות שנעשה מאליו. הלא בג"ד וכו' הספק שלי אס' זה מקרי כוון להחירו כיון דהנכרי שאל להכהן למה לא שחטת? וענה הכהן שצריך לחתוך כל האון.

וע"ש

היה עיני צדק' פ"ג דבילה דמוחמה מה"ח.
וזה ר"ל רש"י סנהדרין (דף ל' ע"ב) ע"ש בחוס'
מ"ש ועיני עירובין (דף מ"ד ע"ב) גבי מחילה
ושל ב"א לדעת לא. ושם ר"ל להחיר ודף ק"ב
בשבת ר"ל לדעת ישראל וג"מ אם בכבוד מותר
לומר כל הנעשה מוס אינו מפסיד. עיין בבהובות
(דף ע' ע"ב) ושבת (דף ק"א) והטעם דבכור
גם גרמא אסור וזה ה"ה גרמא ושבת גרמא
מוחר. ועיין שבת (דף ק"ב ע"ב) ובכורות (דף
ל"ג ע"ב) (והדף ל"ה ע"א) גרמא. לכן כאן כ"ו
שלא יבחר הכהן שהעבדים עשה משלמו וגם לא
במע ממנו שע"י שגשיות מוס יהיה מותר א"א
להחירו ואכמ"ל:

רש"י (ב"מ ד"ס ע"ב) אך לא יהיו רובחין דא'
חולטין. ומה שע"י דוחק מאדים י"ל מחמת
דגלד קרום העליון. וע"י זה נעשה הסירכא
וכמ"ש הרמב"ם ו"ל בהלכות שחיטה וכו' יש ג"כ
זעה אדומה לכן אין בזה חשש. אך אם רואה
ש"ס בהסירכא דבר לא כמו דס אז לר"י לבדוק
כמ"ש אם סמוך או קלוש עיין שבת (דף ע"ו):
(ה) **וע"ד** הצילים הנקראים אין בזה שום חשש
אם הבי"מ שלמים. וגם באם אין
לחוש כ"כ לשיטת ר"ח דעוף חמור מבהמה.
ובשיטת רש"י חולין (דף כ"ו ע"ב) ובפסקי תוס'
בכורות (דף כח) ותוס' חולין שם. ובפרט אם
האם שלם ואקלר:

(ג) **וע"ד** סירכא אדומה כ"ו שאין אנו רואים
דס אין לחוש בזה. עיין גדה (דף
כ"א ע"ב) דמאדים אין חשש גדה לחנאי ע"ש.
ואם רואים דס אז לר"י ליקח הדס. ואם יש בו
סמיכות ועיניו ממש כמו דס אז בסירכא י"ש
להטריף. ואם קלוש ה"ה רק זעה בעלמא וחמור
בשר עיין חולין (דף ק"ב ע"ב) גבי ככר שחך.
עיין שבת (דף ל"ז ע"א). וכ"ז גבי סירכא אבל
בדירה אין חשש כ"כ אם אין סירכא שם עיין
גיטין (דף ס"ז ע"ב) ד"ש מי שמוע זעה אדומה
הרבה ע"י חולי ל"נה. רק אם מטפחף אז ערפה.
ועיין גדה (דף י' ע"ב) גבי מדלפת ע"ש ואכמ"ל:

(ו) **וע"ד** הקרום הגה יראה שלא יהא כמו ללקח
דחיבי שהעור נחמר והתחיל להתרפאות
(ג) וע"י זה נקמט. עיין גדה (דף כ"ה ע"א)
במחלוקת אם עור חמור ובשר ל"ע נעשה ללקח.
ומ"ש הרמב"ם בהלכות חובל פ"ב ה"ו וקרום
התחתון י"ש לזה דין בשר. לכן יקלוק מקום הקרום
הב' ויטול מתחתיו הבשר ואם ישאר הקרום השני
שלם ויפה אז יוכל להכשיר הבהמה:

(ד) **וע"ד** הכדיקס בפושטין הוא רק אם הוא
אדום לא ש"ס בו דס ממש עיין
רש"י ב"מ (דף ס' ע"ב) ד"ה ואין שורין דע"י
שריה נחלבן הכשר. וה"ג בן ואם מאדים לא
איכפת לן. רק שלא יהא המוס רוחחין דא'
יחליטו. (וולח"ק במק"א דכיון דנחלבן ע"י קנה
פושטין לא ה"ה דס ממש רק מאדים וכמ"ש

(ז) **וע"ד** השור"ב הגה זה ודאי עולה גדולה מהשור"ב
מה שהוא בעל לה"ר. אך בזה קלקלנו
תקנתו מה שהוא שוטה. אך בגדר העבירה א"א
כי אין להעביר שור"ב רק אם יש איזו פשיעה
בעסק שור"ב. ולא בדברים אשר המה רק דבר
פרטי. ובכבודו של חכם ה"ה רק בזמן שלר"י
להרלות סבין וה"ה ג"כ רק בדין סבין. ובלא זה
אף בימים הראשונים א"א ובפרט כעת כי בדיני
שור"ב יש על השור"ב שם טבח חכם. ומעריפין אף
פנימה דמה"ד וליכא כלל ישוב דין בזה. ומחמה
העירדא בכמה מכתבים קלרתי:
יוסף ראזין רב רפה דווינסק.

דברי מנחם

והחך העבדים כל האוון. ובזמן זה מובאר כנ"י שיותר ולא מקרי כיון להתירו. ובספ"ק כיון להתירו דעת הרמ"א דלזמין
לקולא. ופי' הגר"א כיון שהוא מדרבנן קנסא בעלמא. וכ"ש בזה דאפי' להטיל בו מוס לנחילה אינו אלא מדרבנן.
ועוד הלא הובא בש"ך בשם ד"ה שמהל ב"א ח"ו על בכור שחמרו וישראל לשומר עכ"ל. והודיעו שה"ה בכור ולו משפט
מזל לקבוע שם בעירו ועי"כ חוקרים ומודיעים כי בחומות בשר וסופו מוכיח כי ב"א השור"ב במחמה לבעל הבכור ואמר
ל"י דע כי סרסרתי העגל ושתק היהודי והבין העו"כ כי באמת הדבר ולא עוד אלא שבא היהודי וראה מסורס ושתק.
וכראות העו"כ הלך וסרסו אח"כ מיד אותו בכור מותר גמור הוא. וכן משמע במחמ"י דבכורות ג"כ ומביאה המעדני מלך
יעוש"ה. הרי חזינן מהבא אם כיוון העו"כ להתירו ג"כ מותר. ועוד גבי כהן דעת הרמ"א הובא שנתן הבכור לעו"כ
בדי לגדלו והטיל בו השומר מוס מותר ולא אמרינן דכיון להתירו. וע"י כ' הכ"ו למשמע אפי' בכהן מותר ביה וגשאר
כ"ע. ואולי יש להלך כ"ד לכל ה"ל דב"ד י"ש רגלים לדבר דכיון להתירו כיון דנ' פעמים בא בחומות ובכ"ל. ולח"ק
לסוף י"ל דארום הוא בשרה ויגל. ועוד דהכתיב חקודים להטיל מוס בעלמו ק"י שאמר לעו"כ וכמו שפי' הפ"ו.
וא"כ יש סברות לבאן ולבאן. ויש להאריך בזה וקלרתי. (ג) ועיין בח"א כלל י"ג ס' ל"ו ודוק:

מנחם בענדל פנחס פערעוואזניק החו"פ ראשיצא,

בעהמח"ס, תשובות מנחם.

סימן מג

ממספר המלות שיכול התנור להכיל בקרבו שיהי
נאשה בפשרות:

בן ידעתי כי נזירה עבדא דבעלה ויחזור הדבר
לקלקלו. כי האופים לא יניחו מהגס הרע
בשום אופן. כי זה כל העסק שלהם שלא לאבד
הזמן כרגע למען יוכל לאפות הרבה ולהתחרות
עם שאר האופים:

וזאת הנני בשאלתי אל גדולי זמנינו ימיו.
אולי יטיב בעיניכם להחיר המאשין
מלות. והן אין לך דבר העומד בפני פקוח
נפשות רבבות אלפי ישראל. ואם כי בדורות
שלפנינו רבו האוסרים והמתירים אשר לא בי
הוא להכריע בזה. אכן רובם אשר אסרו בטענות
לדדיות שמהראוי שיעסקו ישראל במלות מלה
בגופם. או לטובת הפועלים העניים שיריחו על
חיהם. אשר עתה בעוה"ר הורד המקדש ונתבעלו
הטעמים האלו מאליהם. ומחשש פירודין חמץ
הנשארין בהמאשין שמעתי כי עתה המאשינען
נשתנו הרבה לטובה ואין שום חשש חמץ בהם.
וכן כתב לי ידידי ה"ג אבד"ק בענדין שיהי.
שיודע היטב כטיב המאשין שאינה רק וואלגענד
העלגער מהירים שנעשה במהירות נפלאה ובנקיון
גדול. ובדואי דמאשין כזה לא נאסר מעולם.
וגם בקראקא חופן במאשין כזה. ואין לדיון אלא
מה שעיניו רואות. ועכ"פ הן נוכל להעמיד נאמן
ושומר מיוחד שיהי נעשה הכל בפשרות כאשר
יורה עליו מהרב מרא דאתרא:

ופניתו לי בשאלתי זאת לידו"ק הגאון אבד"ק
קניצק שליט"א. וזאת אשר השיב לי
ככתבו וכלשונו:

ב"ה בדבר המאשין סוצו דא ירד בני עמכם. וע' באור
בפיוט דשה"ג דשיפה שקורין וועלגעקין צדיק להיות
בגופו דוקא וזא ע"י בלי עיו"ש באה"ד משי"ב בשם חסדתי
(חותנו) וגם הנאכ"ד דסאכששאב ו"ד הרקיש סאר ע"ז. ואף אם
יתחדש מאשין כשר עדיין יאמרו בה חסריקין אסורין כ"ל.
ומה שאין שופעין ואוכלין חסין. אטו בשביל זה נתן דהם
עוד היתר ב"ד האכ"ד חסין. אף אם יתקבצו ב' ת"ח
גדולים ויראו שהוא בהכשר נסור ויתקנו תקנות כזה שדא
יבוא ידיו סכשור או ח"י מקום דבר זה. והנני ידיו
י"ואב ידועש ח"ה"ק.

וזאת תשובתי ע"ד הגאון הנ"ל. משי"ב כ"ג
ללא ירד בני עמכם. מוטב שהיה
שונה כ"י ולא אהי' רשע שעה אחת ח"ו. ודיחוי
מעיקרא לא חשיב דיחוי. כי האור' שם קאי על
פת עמילה שהיא תבואה שלא נטמן יפה. כמו
שביאר המתרגם בפסחים שם. וע"ז אמר האור'
דאין רא' להחיר עמילה בכלי מלחמה. שהכהנים
זריזין הם. וגם בלחיהם שם ה' ביד ולא בכלי.
ומשי"ב כ"ג דשיפה היא. שקורין וועלגעקען. לא
ידענא

ב"ה ראדום.

דעני בזה להודיע לע"י לפני גדולי דורנו ימיו.
והשקט לא אוכל בהגיע תור ימי חג
הפסח ולראות ברע באשית הסקלאדאווא"מלות
הנהוג עתה בעוה"ר במקומי ובכל עירות הגדולות.
כי המה בעיני חמץ גמור ר"ל. מלבד כי ככ"ד
הלריך ליוהר באשית המלות מתחלת שאיבת המים
עד לקיחת המלות לביתם כמבואר בש"ע. המה
עושים כמעט ככ"ד מהיפוך להיפוך. והגאונים
והמושגיחים א"י לפעול מאומה ועבר ושנה נעשה
כהתיר גם בעיניהם. אכן ביוהר יגדל לערי
יבאבי בראותי כי כל דבר הפשרות נאסר אך
הפועלים עורכי המלות אשר רובם פוחזים וריקים
וגם סועלים עכ"פ. והאופה בעה"ב עומד עליהם
לזרזם על המלאכה. ולא יניח אותם לפוט כרגע
למען יוכל לאפות הרבה ולהתחרות עם שאר
האופים. להלם יאמר כלה מעשיך מהר מהר.
ולשים עיסות גדולות הרבה יותר מכשיעור המבואר
בש"ע. וכחמשה ושה עיסות לכה"פ באין אחד
המשתהים לכה"פ בערך שלשים מינוטין. והפרכים
המתדבקים מועימה הראשונה בהאגן בכל לדיו
מהערכים בהעיסה האחרונה. והפועלים עורכי
המלות נלחם או מהעלים מרוב העבודה. וכאשר
נגמר העיסה השלישית עוד נמלא על השלחן
עיסות מהעיסה הראשונה. וגם אח"כ כשיגמרו
המלות ביד העורכים במדה מרובה בב"א. וא"א
להתנור להכיל אותם והם מונחים כך על השלחן
לפני הרעדלען ואחר הרעדלען זמן רב בלא עסק.
וכ"כ הרמ"א שם לחוש שגם השהיות מלטרפות
בפרט כשהבית חם קלת. ובטעותים המלות על
המדרה היא רוחתה מורד מחוס התנור ומתחמץ
מיד. וכשממלאים התנור עם המלות ומאפס מקום
בהתנור מושיבין המלות גם בקלה התנור אשר
א"א כלל שיהיו נאפים שמה עוד שימלא להם מקום
בהתנור למעלה וע"ז הם עולים בגפיחה. כאשר
הוכחתי לדעת הדברים האלה בצירור. ושלח
ואחיו בכל בתי אפיה האופים הסקלאדאווא"מלות.
והעלה הנכונה לזה להליל רבים מאחב"י מאכילה
חמץ בפסח ר"ל ועוד לצורך עליו ברכה על אכילה
מזה. ה' נכון כפי דעתי לתקן הקנה קבועה בכל
יעבור להיות נזהר הרבה עכ"פ בדברים האלה:
(א) שלא יתנו ללוש עיסה גדולה יותר מכשיעור
המבואר בש"ע. (ב) אחר כל שלשה עיסות ישנה
הלם עכ"פ חמשה מינוטין וינקה או אח ידיו.
וכן כל הפועלים ינקו את ידיהם וכל הכלים.
(ג) שיהיו מספר הפועלים עורכי המלות פוחזים

ידענא מהו. דשף אחת ובוטע שהים דמנחות בחיטים או בבזק הוא קנעטין או רייבען ולא וועלנערטן. וי"ז קאי דברי חמותו באר"ז שם דא"ל ליוהר שלא ישתיר בין עמילה לעמילה ונהי דמשמע בגמ' דעמילה זוהי יותר להחמיק י"ל דהוא רק במקום זריזין. ואם בדברי כ"ג דוועלנערטן לר"ך להיות דוקא בגופו ולא בכלי יאסר גם ע"י וועלנערטעללער פשוטים. וגם ע"י המאשין הוי כעושה בגופו כמו בשחיטה ובשבת וכדומה. ומש"כ כ"ג חששא דיאמרו כל הסריקין אסורין כו'. תמהני חמך בפסח דאורייתא ואיסור כרת ר"ל. והא אמרת לי חששא דיאמרו גם אינו ענין כלל לגיד דשם היו כל הסריקין אסורין. וגם אשתקד כתב לי כ"ג במכתבו אודות הרחיים של וואלנען וליווארטערן בזה"ל. ולא תתמה על מנהג העולם הלא תראה אפית המלות שלהם ר"ל וי"ת"ש לך עכ"ל. ובמי האשם היה אם לא בגדולי הדור שבידם למחות. ומה זה שהיקה בעון חמור כזה ר"ל. אכן מש"כ כ"ג עלתו הטוהרה כי יתקבלו ג' ת"ח גדולים להחיען בזה ולחנק תקנות שלא יבוא לירי מכשול. עלתו נכונה ונאמנה. ואותו אנו מבקשים לזכות את הרבים ולדקקס יעמוד לעד עכ"ד תשובתי:

וידנה אחת שאלתי ואותה אבקש מלת גדולי דורנו שיחיו להחיען בזה ולהגיד חו"ד לאחיתה של תורה בלא נסיונות פנים כלל. ולא היה זאת לנו לפוקה ומכשול עולם ח"ו:

ובעת הניעתי תשובה מרב גאון ולדיק בדורנו שליט"א החפץ עוד כעת בעילוס שמו. את דעתו כי יאספו תחומות מכל הרבנים והלדיקים שבדורנו לאסור הסקאלאדואו מלות לגמרי ושלא להחיר המאשין מלות בשום אופן. וכותב כי כן ה"י דעת מרן הגה"ק מסאכטשוב ז"ל עכ"ד. ומי יתן ויאבו הרבנים והלדיקים שבדור לבוא עה"ח בגשערי תורה לרעה מה יעשה ישראל. והשי"ת ירחם את שארית ישראל:

בנחם מענדל וויינגארט

מו"צ דש"ק ראדום:

סימן ב

בע"ה סאקאלי יצ"ו.

תשובה לח"א

אשר שאלתי כ"ח ש"י באתר שקרע על מחו מעומד שושה ונסמך על השלחן אם ילא ידי קריעה לפי הדין המבואר ביו"ד סי' ש"ח

סי' א' דלר"ך שיקרע מעומד ואם קרע מיושב לא ילא ולר"ך לחזור ולקרוע. לכאורה נראה דלא ילא דסמיכה כישיבה וכמ"ש בטוש"ע א"ח רס"ו קמ"א לענין קה"ת דלר"ך לקרות מעומד ואסור לסמוך עלתו דעמידה ע"י סמיכה לא הוי עמידה כדאמרינן בזה"ש י"ט ב' לענין קידוש יו"ד דשירות מעומד וס"ל לרבנן דעמידה ע"י סמיכה לא חשיב עמידה. וכ"כ המחבר בא"ח סי' ל"ד סי"ח יש ליוהר שלא לסמוך עלתו בשעת תפלה. ובח"מ סס"י כ"ח לענין קבלת עדות דלר"ך להיות מיושב וסמיכה כישיבה ע"ש. וכ"כ המג"א סי' הכ"ב ס"ק י"א לענין קריאה הלל דלר"ך לקרוא מעומד וסמיכה כישיבה. וע' במג"א סי' קמ"א ס"ק ב' שהקשה ממש הרמ"א בח"מ סי' י"ז ס"ח דעמידה ע"י סמיכה מקרי שפיר עמידה לענין מה שלריבוס העדים והבע"ד לעמוד. ותירץ אפשר דגבי עדות הקילו. והיינו משום דלא בעינן התם עמידה רק לכתחילה. וא"כ בקריעה דאם קרע מיושב לא ילא נראה דסמיכה אינה בעמידה:

אמנם כשנתבונן בזה נראה לומר דשפיר ילא ידי קריעה. ואפשר דאף לכתחלה יכול לקרוע בעמידה ע"י סמיכה. דאף אי נימא דבכ"ח סמיכה אינה בעמידה מ"מ לענין קריעה חשיב בעמידה. דהמג"א שם הקשה עוד מהגמ' דשבוטות ל' ב' דיתב כנוח דשרי מסאנ"י. ובזה יולא הדין ידי חובתו שלר"ך לעמוד מפני בע"ד ת"ח. וזה בעמידה ע"י סמיכה. ומבואר דמקרי עמידה. ותירץ דגבי ת"ח גי בקימה בעלמא. ובס"י הכ"ב כתב בזה"ל שאני ההם דלא בעיא אלא הידור אצל במקום דבעינן עמידה אסור לסמוך. ומפרש המחש"ש ר"ל דהא לא כתיב בתורה שיעמוד בפני ת"ח אלא והדרת פני זקן אלא כשיעמוד לפני זה הידור ח"כ עמידה ע"י סמיכה נהי דל"מ עמידה מ"מ ילא בזה מלות והדרת פני זקן עכ"ל. ודבריו מופלאים מאד הא מקרא מלא בתורה מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ומבואר בקידושין ל"ב ב' דהאי תקום קאי ג"כ אלמנה תקום והדרת פני זקן ואין זקן אלא זה שקנה חכמה. והת"א מפרש מן קדם דסבר באורייתא תקום. וכ"כ בטוש"ע יו"ד רס"י רמ"ד מ"ע לקום מפני כל חכם כו' וזה אינו מטעם הידור רק המ"ט דתקום. דהידור לחוד וקימה לחוד כדאיתא בתוספתא פ"ג דמגילה א"ו הוה קימה עומד מפניו בתוך ד"א וא"ו הוה הידור כו'. וא"כ מ"ש המג"א ש"ה דלא בעיא אלא הידור מחוסר הבנה. ואפשר לפרש כונתו דהתם קאי באשה ר"ה שבאה לדון לפני ר"ג לאחר מיתה בעלה. ואפשר דר"ג לא ה"י מחזיק את ר"ה שהוא גדול

ממנו שיה' לדרך לקום מפניו רק לעשות לו
הידור כמו"ס המהדר שם ס"ה שני חמשים חין
אחד לדרך לקום מפני חבירו אלא יעשה לו הידור.
ובפרט מפני אשתו לאחר מותו ודאי הידור
בעלמא סגי לה. וכ"כ בשאלת יעקב ח"ב סי'
קל"ה ע"ש. אבל פשטא דלישנא דגמ' ומפ'
דסי' וחס' שם משמע דמסוב מלות קימה קארי
עלה ולא מסוב הידור. ועוד דאי בדידור בעלמא
סגי לה מאי קפריך והאמר מר' דבשעת גמ' ד
ד"ה דייגס בישיבה ובט"ד בעמידה וטרת להרץ
ד יב כחאן דשרי מסאניה והר"ן שם הביא רא' ו'
מזה דקיי"ל כר"י דאס רלו ב"ד להוסיף שניהם
מוסיבין דלרבנן דס"ל דהבט"ד בעמידה כל שעת
הדין וכיון דהבט"ד בעמידה דייגס בישיבה וא"כ
הכי ליעבד ו"כ דבכולי דינא א"ה דליהיב כחאן
דשרי מסאני ע"ש. ואי נמא הידור בעלמא
סגי לה מאי כולי האי יתא יכול לעשות לה הידור
ולישב על כסא הדין והיא העמוד בשעת הנמ"ד
לר"י ולרבנן כל שעת הדין. ובפרט אשה ה"ז
כבר חיקוס מוקמה ע"י הבר אומא ח"כ כבר ינא
ידי מלות הידור. דמסוב הידור ודאי דאינו מחויב
לעמוד על רגליו כ"ז שהיא עומדת רק לעשות
לה הידור היינו לנוע מעט כפירש"י בקידושין
ל"ב ב' ברב שוחל על כבודו דכבודו מחול ומ"מ
צ"י למועבד ל"י הידור ופירש"י לנוע מעט כאלו
רולה לעמוד מפניו. וע"כ דמדון קימה קארי
עלה. וא"ך שנאמר חס ח"כ גבה מלות קימה
מזה"ל או רק מדרבנן מחמת שה' לאחר מיתת
בעלה. עכ"פ במלות קימה קמיידי ולא סגי לה
צהידור בעלמא. ולזה נראה לומר דש"ס נפל
צדברי המג"א ונתחלק בין קימה להידור. וכל'ל
ש"ה דלא צ"ה אלא קימה אבל במקום דבנין
עמידה אסור לסמוך. וכן מורה לשוני שכתב
צ"י קמ"א דגבי ח"ה סגי בקימה בעלמא. ודברי
המג"א עניינם במקום זה ועשירים במק"א. דבסי'
ר"ח ס"ק ז' הביא ד"ש שואלין מ"ש דבק"ש של
לילה דרשין ובשכבך כ"ז שצ"ה שוכבים דהיינו
כל הלילה וק"ש של יום אינו אלא עד ג' שעות
וגדרוש גמי ובקומך כ"ז שצ"ה קמים דהיינו כל
היום וידרך דבעלמא ובשכבך פ"י כ"ז שהוא שוכב
אבל קימה לא מיקרי' אלא כשעומד ממעמו אבל
אח"כ לא מיקרי' קימה רק עמידה או ישיבה או
הילוך עכ"ד. והבאור בזה דלשון קימה לא הוגה
על מלך העמידה רק על ראשית ההתעוררות
להחליף את מלך המשכב או המושב הקדום.
יכאדם שוכב או יושב ומתעורר להרים את עלמו
ומשכבו ומושבו נקרא קימה. ולכן בק"ש של יום
דכתיב ובקומך כלשון קימה קאי על זמן שהאדם

מנבית את עלמו משנתו ומחליף את מלך המשכב
למלך אחר לישיבה או עמידה הילוך וזה אינו
אלא עד ג' שעות דלח"ז חין ח"ס שוכב על
משכבו וכבר החליף מלך המשכב ולא הוי זמן
קימה. נמא דלשון קימה אינו נופל על עמידה
רק על שלילת המשכב ומושב ועל ההחלפות של
מלך המשכב והמושב למלך אחר. וזה שמחלק
המג"א דגבי ח"ה לא צ"ה אלא קימה אבל
במקום דבנין עמידה אסור לסמוך. ודאי סמיכה
לא נקרא עמידה. ולכן דכ"ה דכתיב לשון עמידה
כמו בעבודה דכתיב לעמוד לשבת. והפלה דדרך
להיות מעומד דומיא דעבודה עש"כ ח"ה סי'
ל"ה ס"ד. וקצ"ה דדרך לקרות מעומד מהבט"ב
ואתה פה עמוד עמוד ע"י (מגילה ר"ה ח').
ויקריאה הלל דמלותה מעומד. דכתיב הללו עבדי
ה' שעומדים כמ"ס הע"ז סס"י הכ"ב. וכיון
דכתיב לשון עמידה בעיני עמידה ממש ואסור
לסמוך דסמיכה לא נקרא עמידה. אבל כתיב
דלא כתיב מפני שבה העמוד רק הקוס כלשון
קימה לא בעיני עמידה ממש וסגי בקימה בעלמא.
היינו שלא יסב של המושב ויחליף מלך מושבו
למלך אחר. ולכן עמידה ע"י סמיכה אף דלא
נקרא עמידה אבל קימה מוקרי' דכ"פ קם ממושב
והחליף מלך המושב למלך עמידה ע"י סמיכה
ובזה קיים המ"ע מפני שבה תקום:
וְלִפְנֵי לענין קריעה דליפני דדרך להיות מעומד
מדכתיב ויקם איוב ויקרע ויקם המלך
ויקרע. כיון דכתיב לשון קימה ולא עמידה לא
בעיני עמידה ממש רק קימה. ועמידה ע"י סמיכה
נקרא קימה. וא"כ מי שקרע על מהו מעומד
ונסמך על השלחן נראה דלא ידי קריעה דכיון
דלא יסב על המושב אף שעמד ע"י סמיכה מקרי'
קימה וקרינן ב"י-ויקם ויקרע. ואף לכתחלה
אפשר דיכול לקרוע בעמידה ע"י סמיכה דאף
דלא נקרא עמידה אבל קימה מקרי' כמ"ס המג"א
במלות קימה דמ"ח:

וְעַפְפִּין יש לדון ג"כ כמה ששנינו בסנהדרין כ"ז
א' גבי מגדף והדיינין עומדין על רגליהן.
דעמידה ע"י סמיכה מקרי' שפיר עמידה לענין
זה. דהגמ' קא' יליף מעגלון מלך. מואב דכתיב
ויקם מעל הכסא. וכיון דיליף מלשון קימה א"כ
גם עמידה ע"י סמיכה נקרא קימה. וכן לענין
מש"כ הרמ"א בזה"ל סי' כ"ז ס"א ויש לעמוד
כשעונין קדים וכ"ד שנקודתו. דאסמכוהו ג"כ
אמקרא זה ויקם מעל הכסא ע"ש במג"א
ס"ק ד':

ובדידות בזה הענין דקריעה נמשכרת דדברי
הרמב"ם פ"ט מאכל הי"ג ח"ב שבה
שמועה

שמועה שמה אין קורעין עליו אלא בשעת הספדו. ויפדש הברייחא דמ"ק ג"ה א' חכם כבודו בהספדו דעיקר כבודו שלא לקרוע בשעת שמועה רק להמחין אשעת הספדו. ודלא כדעת הטור סי' ש"מ דקורע בשעת שמועה ואם לא קרע בשעת שמועה יקדש בשעת הספדו. ובתב"ב דודאי עיקר כבודו לקרוע ביום שמועה ואם לא קרע ביום שמועה כבודו לקרוע בשעת הספדו ע"ש. וק"ל לדעת הרמב"ם מהא דמיימי בנח' כ"ד א' א"ל לשמואל נח נפשי דרב קרע עליו תריסר מני. א"ל לר' יוחנן ג"ג דר"ח קרע עליו תריסר אלטלי ע"ש ויחשע דקרעו ח"כף בשעת השמועה ולא המחיו עד שעת ההספד. ואין לומר דבאמת לא קרעו ביום השמועה רק בשעת הספד. דא"כ יא"ו קפריך הנ"מ מזה לשמואל דאמר כל קרע שאינו בשעת חינוס אינו קרע. ואמאי לא קפריך מהברייחא חכם כבודו בהספדו ומהא דמניא חכם כ"ז שטוסקין בהספדו חייבין לקרוע. וע"כ דליק משעת ההספד דזה הוה בשעת חינוס דזה עיקר ההספד לחכם לב השומעים כמו שאמר רב בשב"א קנ"ג א' אחים בהספדא. וכיון דקפריך מהעובדות דשמואל ור' יוחנן א"כ מסתמא הם קרעו ביום השמועה. וס"ד דמקטן דיום השמועה לא הוה בשעת חינוס. וא"כ חיוקן דשמואל ור"י קרעו ח"כף בשעת השמועה ולא המחיו עד שעת ההספד. וקשה להרמב"ם שכתב דאין קורעין על חכם בשעת שמועה אלא בשעת הספדו. ואפשר לומר דזה עמ"ש הב"י שם דמה שקרעו שמואל ור"י תריסר אלטלי פי' בזה אחר זה כשלוש אחר היום עושטע למחר ולבש אחר. וכן מפרש בח"י הריטב"א שקרעו בזא"ז כל יום ויום ע"ש. וא"כ ספיר י"ל דלא קרעו בשעת שמועה רק כל יום בשעת הספדו ומ"מ פריך ספיר אף דשעת הספד הוה בשעת חינוס דלכן לא פריך מהברייחא דחכם כבודו בהספדו. ס"ד דהמקטן דרק פעם הראשון של ההספד הוה בשעת חינוס ובל אחר לא ובה"א קרעו ב"ב יום וא"ז אף דכל ה"ב יום לא הוה בשעת חינוס. ומשני שאני רבנן כיון דכל יומא מודכרי שמעתי' הוה כל יום חינוס חדש. אבל הקריעה אינה בשעת השמועה אלא בשעת ההספד וזהו כבודו בדעת הרמב"ם. אמוס בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א משמע דר' יוחנן קרע כל הבגדים על ר' חנינא בשעת השמועה ע"ש. ואפשר לומר דס"ל להריטב"א והב"י דע"כ גם גמ' דידן פליגא בזה בירושלמי דאם נאמר דקרעו כל הבגדים ח"כף בשעת שמועה. מהי קא מקשה מזה לשמואל דאמר כל קרע שאינו בשעת חינוס אינו קרע. וכי ס"ל לשמואל

וינע להעיר עוד במש"כ הרמב"ם פ"ג מהב"ב ה"י ובתוס"ע י"ד סי' ס"ד דחכם שבה שמועה לאחר י"ב חודש אין מספידין אותו אפילו ביום שמועה. ובתב"ב הכ"מ דיליף לה משאול דאמרינן ביבמות ע"ט א' שאול נפל תריסר ירחי שה"ל ולא דרכי' להספידו. ולריך להבין מה רא"י משאול שכבר שמעו וידעו כל העם ממיחתו וכבר עברו י"ב חודש ונתרפא השבר ודאי לא דרכי' להספדו כפי' רש"י שם שאין דרך כבוד לספור אחר יב"ח אחר שנתקבלו תנחומין. על המח. אבל בחכם שבה שמועתו לאחר יב"ח ועד עכשיו לא ידעו ולא שמעו כלל דעכשיו נרגש השבר ונתגלה המכה ועוד לא נתקבל תנחומין עליו מניל דאין מספידין אותו ביום השמועה. והא רא"י דמי שבה לו שמועה על אביו ואמו לאחר יב"ח דקיימין להלכה דלריך לקרוע כמ"ס הטור והמחבר סי' ש"מ סי"ח. והב"י שם הביא מהירושלמי דעל אור"א אפילו אחר כמה שנים חייב לקרוע ע"ש. וכן לריך לנהוג אבילות ביום השמועה כמ"ס הרא"ש פא"מ סי' כ"ט והתוס"ע רס"י ת"ב ע"ש. ונ"ע בהגמ"י פ"ו מהב"ב ה"ח ואי שמע אחר יב"ח לא יתאבל אפי' שעה אחת ואף דלאחר יב"ח חודש ליכא אבילות כלל דכבר נשתכח המה מן הלב. זה רק כשידע ושמע ח"כף ממיחתו וכבר קיבל תנחומין עליו. אבל כשלא ידע מקודם ושמע לאחר יב"ח דבשעת השמועה תקף ע"י לערו וסברו גדול מאוד ועוד לא קיבל תנחומין עליו נוהג אבילות יום אחד ולריך לקרוע. דהוי בשעת חינוס. וה"נ י"ל אף דאין מספידין לאחר יב"ח חודש כדמצינו בשאול אבל בחכם שבה שמועתו לאחר יב"ח מניל דאין מספידין אותו ביום השמועה ולע"כ:

אברהם בא"י הרה"ג מ"ה אפרים מרדכי ה"י עפשטיין ג"י החי"ק הנ"ל.

שאלה

סימן מה

ב"ה אהרן'שטש (פ"ד זאנזיין).

שאלה

עובדה היה בפה שטולד לאים אחד בכור מזהמה טהורה והיה לו על עין אחת קרום שקורין לו בעלעס ועל עין השני לא היה לו שום קרום ולא היה ניכר עליו שום שינוי אך לא ראה עליו כלל וכלל והיה כומא ממש גם על העין זה אך לא היה ניכר עליו כלל שום קלקול.

תשובה

הנה לע"ד נראה שזה שטומא על עין אחת אף שאין ניכר עליו כלל שום דשם מ"מ מדאורייתא הוה שפיר מוס אף שלא נחסר דבר מהעין. והוה מוס הן לפסול לגבי מוכח והן לשחוט עליו במדינה ורמיה לזה מבכורות (ל"ג ע"ג). בכור שחמוז דם. המוכח שם בגמ' ובתוס' ד"ה אילימא דהוה מוס מן התורה ושם הא לא היה רק שניטל הכח מן האיברים של הבהמה וכן נמי היכי דניטל כח מן אבר אחד דמ"ש ובין שכן היכי דאין רואה על עין אף שלא ניכר על העין שום קלקול הוה שפיר מוס מן התורה כמו היכי שחמוז דם וכן מוכח בתוס' פרק על אלו מומים (דף ל"ז ע"א) ד"ה מה שכתבו וא"ת אמאי לא הוה הפלה שן מוס מזהמה ותייראו דזה לא הוה מוס שדרך ליפול מחמת זקנה ולכן לא חשיב חסר שן מזהמה מוס ואחר כן כתבו מיהו לריך טעם אחר דהא עין נמי על ידי זקנה עכ"ל יע"ש ולפרש דבריהם לענ"ד נראה הוא כן דדוחים הירושלם שכתבו מתחלה דלהכי לא הוה הפלה שן מזהמה מוס מוס דדרך ליפול מחמת זקנה. דהא עין נמי דרך לסמוא מחמת זקנה אפי' הכי הוה מוס היכי דאין רואה כלל על העין והא סימא עין על ידי זקנה לא ניכר על העין שום קלקול מ"מ הוה מוס. אך מדרבנן נראה דאסור לשחוט עליו במדינה ובמכוח מדברי התוס' בכורות (דף ל"ד) ד"ה אילימא בסוף דבריהם כתבו וא"ת כיון דאחזת דם הוה מוס למה אין שוחטין עליו יתיראו מדרבנן אסור משום דמחלק בדם והרי אחזת דם לא גרע עכ"פ מסימא עין דהוה רק באבר אחד ואפילו הכי מדרבנן אסור מכל שכן דסימא עין אסור מדרבנן לשחוט עליו במדינה וכן מוכח מדברי המחבר ביו"ד ס' ש"ט שכתב והאידנא דליכא מומים אין שוחטין עליו במדינה רק היכי דנשמיט עין או דנקטע ידו הרי לן סימא עין דומיא דנקטע ידו דהוה רק בחסרון הגוף והנה הגאון בעל שדה חמד בספרו מביא

בשם הגאון ר' יוסף שאול ז"ל דהיכי דנשמיט עין ואין ניכר על העין שום ריעותא הוה שפיר מוס לשחוט עליו ולענ"ד נראה דאסור לשחוט עליו וכנ"ל ולכן אסור לשחוט. עליו הכבור הזה שיש על העין האחד קרום שקורין בעלעס והשני כומא ממש ואין רואה כלל עליו אך מהעין לא נחסר דבר דזה שטומא על העין לא נחשב למוס ובאשר כתבתי ואף שיש מוס גם על העין השני וזה המוס שפיר מיכבד מ"מ נראה דאסור לשחוט עליו כיון דיכולין ליטלו בדם ואף שהתוס' בבכורות כתבו דמוס שמעבירין בדם הוה מוס לא כתבו כן לדבר ברור ועי"ש בדבריהם בדף ל"ח ע"ב ד"ה וסימא עי"ש ושור נראה לומר שלא הוה מוס זה הקרום שקורין עולא דהרי ר"ע כובר אף ממוכח אי עלה לא ירד ואף דהלכה כחכמים דסבורים אפי' עלה ירד מ"מ עכ"פ לא מוסיב זה למוס בכור שהוא מותר לשחוט עליו והנה בטור אימא להדיא דאין שוחטין עליו ומוכח בעי"ז כ"י ש"ע. לכן לדעתי אין לשחוט הכבור הזה על מומים שנחלצו בו ואבקש מחכמי שערי תורה פתרון לשאלה זו:

מדרבי נידעראבאג חופ"ק הג"ל.

סימן בו

ב"ה זאנזיין (אנשיין).

לאפרושי מאיסורא

בה"גידא תורה" הו"ל בסלוק נמלא תשובה רב גדול אחד ע"ד השו"ע דהנעשה מקיבה נבילה והורה להיתר. ומהו התיר את הגבינות הנעשות בלרפה והאלאנד. ועי"א אמרו הו"ו והיר ברוחך ולא תאמר כח דהיתרא עדיף. ויען כי גם בפה שושין את הגבינות וידוע לי בבירור איך נעשית. לכן אוכל לומר שילא קלקול גדול מזה שאכלו גבינות עכ"פ מה שאין שום היתר לזה כי מוז' בזה שמעמידין אותן בקיבת נבילה ונאמר כדבריו שהשו"ע נעשית כעפרא דעלמא. אבל הגבינות הנה טריפה נמורה מלד שהחלב הוא שחלבו עכ"פ כמבואר בש"ך ובש"ז סקט"ו. וידוע לכל בר כי רצ בפה שאין לאכול את גבינות עכ"פ אך ורק אם מביאין אותן מהאלאנד בהסכמת הרב שנעשית ע"י נאמן ישראל אשר עומד על החליצה. ומעמידין אותן בעור קיבת כשרה כוין. ומלוא לפרסם הדבר:

אהרן הימן

מ"ח'ס הולדות הנאים ואסוראים.

שאלות וחידות הלכותיות (1)

סימן מז

בעריכת הרה"ג ר' שלמה יוסף ועווין
האבריק קאזימיראו (צ' סינק)

(המשך מסימן בא)

שאלה נ. מספרים על הנדויד ויד מברוס שגורמנו
לעני ימי אנשים בדרך בנימין להחב"ד.
אחר כך היה לברוש שלחיתופילון ואחר כך נשא
הנחלת בידו. ונחשקו ימי חם יש דין הקדושה הבכור
הבנים ראשון. והשני הנאמן תופק בו יש להוביל זה
מסנה מורשת: איזהו אפוא המנהג הזה?
אליהו לעווין, לא ידענו א' סינק.
שאלה נא. יש להחשק אם אדם יכול לקבל עליו
מקצת קדושת חבירו ואפשר אפוא לפרש
הפסוק "עלי קדושת בני" בפשוטו. או בקצת המפרשים
שאסרו שאין אדם יכול לקבל קדושת חבירו ומפורשים
לפרש הפסוק ה"ל בע"א. מאיזה מקום בש"ס יש לפרש
שכן זה?
שאלה נב. היכן מצוי שאם אדם צריך לחזור ולהתפלל
ואם לא אדם א"צ לחזור ולהתפלל?
הנ"ל.

שאלה נג. היכן מצוי "צריך להניח מצות הגדולה
והקטנה מצות הקטנה הניחה ולא משה
בע"ה דעובדת ואינה עובדת או תדור ואינו תדור?
הבדל ושיבת סלשש, חש"ק בעובדובעי.
שאלה נד. במחנה"ה של הגאון ברא דמשה התפארת
ישראל ו"ל נעים ממנו בפירושו רמ"ב פאה
משה מורשת: איזהו המנהג הזה?
שאלה נה. איפה מצוי ברש"י שיעל השם המבטא
ואם לא עכשו אימתי?
שאלה נו. היכן מצוי (רמ"ל החופפות) ברומא הנובאה
בש"ס שאינה מביאה רק דברי פסוק בעזרתו
בני שום תוספת?

שבעין דוב בחר"צ רמ"צ ו"ל. מ"ס במאברוקס.
שאלה נז. היכן מצוי בש"ס ה"שון "אדם" וקאי רק
על אשה דוקא?
שאלה נח. היכן מצוי "דוקא בשביל שב"ד מאמינים
להלכות החובע יותר אין מודקקים להביעו
יותר?
עבד הירש פרידלונג, ואמשיץ מ' לובלין.
שאלה נט. (בי"א דבריהותא). היכן מצוי שאחד
לא תקח מחבירו לא כסף ולא שוה כסף
לא שום חסין ואע"פ צריך להחזיר לו. ואם לאו הוא
גורף?
מנחם בענדל מ"א, החופ"ק ראסיצא.
שאלה ס. היכן מצוי במשנה שבע תיבות רצופות
המתחילות ב"ה באות ב'?
שאול משה מאהירער מסלוצק.

(1) הגנו מודיעים תענה כי כל השאלות שלא נכתב
בן מספר שתבנותיך מקורן הוא בפוסקים צריך לציין
אם התבנות ע"ס מקרים בש"ס דוקא (נחמ"ל, רש"י או
חכמים).

שאלה בא. ברש"י סוכה (דף י"ד ע"א) כתב שיעל
משנה בסדר טהרות ניהג הש"ס הומר
"נפא" בדו הפרש ע"ש (ועי' בהנחות תר"י פיק הכתובות
דף ע' ע"ב שהקשה ע"ז). היכן מצוי עוד פנים בש"ס
ומלבד חק דפוסה) שאומר "נפא" על משנה הסדר טהרות?
יוסף נפתלי שטערן, סערקשא (בוקאווינא).
שאלה בב. לענין איזה דבר מצוי בפוסקים שאסור
דרבנן שאין לו עיקר סת"ס חסור יותר
מאסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה? הנ"ל.

תשובות ופתרונים

להשאלות שבקונטרס ב' חלק ו' (ומהגן תע"ב).
שאלה א. יבמות (דף ל"ה ע"ב) דלא תימא
ליבמניהו ב"י דילמא מתרמיא ל"י
דוריה ע"ש ודוק. —
שאלה ב. (י' אהלות (פרק ט"ו מ"ט) ע"ש. —
שאלה ג. סוכה (דף י"ט) אויר וטיט הגרזן
ע"ש ודוק. —
שאלה ד. בכורות (דף מ"ה ע"א) ע"ש. —
שאלה ה. משנה דב"ק (דף מ"ו ע"א) ל"פ
אוקימתא דר' זורא בגמ' (כס ע"ב)
ע"ש ודוק. —
שאלה ו. גיטין (דף ל"א ע"ב) גבי מעל"ע
ע"ש. —
שאלה ז. גיטין (דף ז' ע"א) ובן רבים וע"ש
ברש"י ברי"ה "שלמים". —
שאלה ח. ע"י חולין (דף ק"א ע"א) פ"י קנה
חין לקדירה ע"ש. אך זהו דוקא
בבישול אבל במליחה שהרס יוצא לא מחמת
הרתיחות התמיכה בכלל רק משום שטבע המלח
למשוך אליו הרס (ועי' בחור"ד ר"ס ס"ט) גם
בבה"ג אסור. —
שאלה ט. שבת (דף קל"ז ע"ב) ע"ש ודוק ועי'
רמב"ם (ס"ב משניות ה"ט). —
שאלה י. ע"ז (דף ס"ז ע"א) בשקדמה והקריבתי
ע"ש ודוק (ועי' ו"ל ס"ו) ככלו כ"ס
לדק לומר יכ"י ונש"ך סס ס"ק ד' ודוק. —
שאלה יא. שבועות (דף ל"א ע"א) מנין שלא
ישתוק וכו' ע"ש ודוק. —
שאלה יב. "יום אחד האמור באותו ואת בנו
היום הולך אחר הליכה" (מלין פ"ה מ"ה).
הערה. בשא"ה ב' (חלק ה') קונ"ג ג') נל ש"ס ובפוסקים
"הג המכות" צ"ל "הג המסח" בי וכן הביעור
היה בשם (ע"י בתשובת השאלה בחק ו' קונ"ג ג').

שמות הפותרים יבואו בקונטרס הבא.

(1) כשאלה זו נכל ע"ס קל ונמנע נדפוס תיבה
לחל "טלור" ופ"ל: היכן מצוי בש"ס ו' ח חס"ל ופ"ל.

כלל והא דמייב באונסין מידי דהוה אשואל. כן
נראה לי בסברת רב. וכזה נתיישבו לי איני
קושיות באותה הסוגיא:

יואב יהושע חופיק הגי'

סימן מח

ב"ה ווארשא.

(א) פסחים (פ"ג) א"ר יצחק עולמות קדשים
ששימשו נותר מקמחים אר הידים
וכו' נימא מסייע ליה העולמות והגידין והנותר
ישרפו לששה עשר הני עולמות הי"ד וכו' וע"כ
דלית ביה מוח ושימוש נותר מלחא היא:
והנה בכלן יש להעיר דקדוק עולם דלמה
מזכיר כלל הך דישרפו. בששה עשר
דמשמע דעיקר הוכחה מזה דישרפו בט"ז דמה
לי להזכיר כלל שתי תיבות הללו והי' די לומר
דחנן העולמות והגידין והנותר ישרפו וע"כ דשימוש
נותר מלחא ומאי נ"מ באיזה יום ישנפו:
ונ"ע ד' ליישב כך דלכאורה מאי ראי' על
שימוש נותר מהא דעולמות ישרפו
למאי דפסק הרמב"ם פ"י מה' קרבן פסח
דהקרבן פסח לריך להיות נגזר מקולם ושלם
והראב"ד השיג עליון אי"ב ממילא לריך לשרוף
עולמות מחמת שכלעו טעם בשר ועיין בע"ז ד'
ע"ז דהקפידה חזרה על בליעת נותר לבערו מן
העולם ממילא לכך לריך לשרוף העולמות אבל
לא מלך שימוש נותר ולכך מביא הך דישרוף
לששה עשר אי"ב הוה אינו ב"י ונ"ט לפגם מותר
ולא גרע משאר כלים דא"י ולמה לריך לשרוף
וע"כ מלך שימוש נותר ולפ"ז כל ההוכחה היא רק
מזה דישרוף בששה עשר משא"כ אי הוה הדין
דישרוף בט"ז לא הוה אב"י והי' אסור מלך נותר
כג"ל והא דל"א דלגזור אינו ב"י אטו ב"י כמו
בכ"מ דהקפידה אסורה אפילו אינו ב"י י"ל אי'
דחין שבות במקדש ב' דל"ש כאן גזירה אטו ב"י
דלא משכחת ב"י כלל כיון דלא משכחת ב"י
שהרי לא שורפין ביו"ט בשום פעם ול"ש בגזירה
ולכך א"ל לשרוף ורק מלך שימוש נותר מלחא
הוא אך לפ"ז קשה מאי האי דאמר אי אין זו
מוח נסדיגו וכן לקמן אמר אילימא דלית ביה
מוח ל"ל שריפה וכו' הא חזא ניגיה דגם הם
כלעו נותר כיון דללאו כאחד כנוצר ונמיקרי
שימוש נותר ולקמן דסובר דשימוש נותר לאו
מלחא נימא קאמ' דלא ישרוף באין זו מוח וכו'
נל"ע לחדש דהנה הכ"י סימן תנ"א מביא בשם
המרדכי ורבינו יחיאל דכלי טעם לא כלע כלל
וכמו

סימן מח

ב"ה קונצק.

בסנהדרין (דף ע"ב ע"א) סובר רב דהבא
במחמרתה ונטל כלים פטור
מלהחזיר אף שהכלים בעיין. וק"ט איך נעשה
החפץ של הגנב ע"י קלבי"מ. ובתמ"ס חזו"מ
סי' קל"ב נתקשה ג"כ בזה ורוצה לומר דרב
סובר דכל גזלן קונה גוף הדבר. ומה שאמרה
הורה והשיב הוא רק מלות עשה על הגנב להשיב
כדי לתקן הלאו אבל החפץ נעשה של הגנב.
אבל דבריו ז"ל בזה תמוהים מאד הרי להדיא
מבואר בב"ק (דף ס"ה) דרב סובר ג"כ כרבה
דחברה או שתייה משלם ד' הרי חזינן דברשות
הגזול נתייקר. ואם היה רק מל"ע גרידא לא
היה שייך חיוב מו"ק כלל כיון דברשות הגזלן
נתייקר. ועוד איך יפרנס רב המענה דאין
הגונב אחר הגנב משלם כפל ולמה לא ישלם
כפל להגנב הראשון כיון דהגנב הראשון קנה
גוף החפץ. רק שמוטל עליו מלות עשה גרידא.
והי' רק כנשבע ליתן מהנה לחבירו חפץ ידוע
ונגנב אותו חפץ ודאי דהגנב משלם כפל להנזק
כ"ז שלא נתנו לחבירו:

ע"כ נל"ע דטעמא דרב דאזיל לשיטתו. דסובר
בש"ס ב"ק (דף ק"ו) דשבועה קונה אפי'
בפקדון ורבא הקשה ע"ז דאיך שייך ולא ישלם
בפקדון הרי כל היכא דאיתא ברשותא דמלך
אית' עי"ש ובפירש"י שם דל"ש בפקדון לשון
משלומין. אבל רב הרי סובר דאפי' בפקדון
שבועה קונה והיינו דרב לשיטתו אזיל דס"ל
בפרכין (דף כ"ט) מכובה ויולאה. וגם בירושלמי
מלינו דרב סובר דחליה קנין והיינו דבשעת
החליה קונה אותה ומיכף נפטרה ממנו ע"כ
סובר רב דגם כופר בפקדון דנעשה גזלן בשעת
השבועה וקנה החפץ בשעת השבועה וגילתה
רחמנא ולא ישלם שלא יהי' חוזר הדבר עוד
להבעלים. וגם והשיב ליכא כשנשבע. ע"כ סובר
רב דגם בכל גזלן קונה גוף הגזילה בשעת
הגזילה רק דבא הכחוש דוהשיב והעמיד בחזרה
את החפץ לרשות הגזול. וכמו דסובר רב מסורה
יולאה וטעמא דרב דאי לא הי' קונה אף על
דגם לא הי' מתחייב באונסין. ולכך שפיר סובר
רב דבמחמרתה הקלבי"מ פטור את הגנב מכל
חיוב וסוב אין הדבר חוזר לבעלים דהקלבי"מ
חולק הכל. וע"ז השיב רבא דבאמה אינו קונה

לשרוף השחר מלד שימוש נותר משא"כ בשאר קדשים מסתמא נעלו מחילת הלילה שלא יבוא לידו נותר בגיל וזוהי ים ליישב טונת הרמב"ם ז"ל פ"י מה' ק"פ הלכה ב' לפיכך שורפין עלמות הפסח וכו' ותמוהו מאי הוא "לפיכך" הא בל"ז אכור מלד שימוש נותר עיין במל"ח שם ולדברינו י"ל כך דל"י. דמלא עלמות חלולים ואינו ידוע מתי חלוק ואם ה"י מותר לשבור עלמות ביום י"ד הוה אמרינן דמסתמא עשה כדן ושבר העלם ביום י"ד ממילא לא הוה שימוש נותר וא"ל לשרוף העלמות משא"כ עכשיו לפסק הרמב"ם דאכור לשבור גם ב"ד ביום ממילא מספק לריך לשרוף גם העלמות דלמא שבר ביום ט"ו והוה שימוש נותר ולכך לריך לשרוף עלמות בגיל ושוב לאחר ז"ר ראיתי קושיא הג"ל דלמא מטעם דנללה כאחד וכולע העלמות טעם שבר בשו"מ חסד לאברהם בחידושו על הלכות קרבן פסח על הרמב"ם פ"י ה"ב דהעיר בזה וכן בשו"ת מהר"א הלוי עטינגא בנו של הגאון ר' מרדכי ואב ז"ל ח"א סימן מ"ו דהעיר בזה ודע דהללן קדשים על זבחים ד' ס"ו הקשה מגן דעלם לא תשברו היינו דאכור לשבור דלמא הפירוש א"ל לשבור דסד"א דמחויב לשבור ולראות ולבדוק אי עריפה קמ"ל הקרא דא"ל לשבור דאוליגין ב"ר ומירן משום דגם בפסח שני כתיב ועלם לא תשברו בו וע"כ ללאו ע"כ וולכאורה י"ל להעיר ע"ז החיוב דלמא בפסח ראשון דה"י קודם מ"ת וה"י להם דין ב"ג וסד"א דמחויב לבדוק וקמ"ל דא"ל לבדוק דאוליגין ב"ר ודין כישראל משא"כ בפסח שני דנאמר לאחר מ"ת דידענו דאוליגין ב"ר הפירוש בלמה דאכור לשבור והקושיא במקומה ועיין בשע"מ פ"י מ"ה ק"פ מזה ועמ"ס בחדושי לחולין ד' י"א מזה אך י"ל לדחות :

(ב) **הנה** איתא בקדושין (דף ח') במשכין דאחרים מקודשת עיין בש"ע אה"ע סימן כ"ח ע"ש ויש להעיר בדבר חדש דבזה"ל דמוהגין לקדש תחת המופה אכור לקדש במשכין דאחרים והיינו במקרה בק"א בסימן כ' ס"א כתב להעיר למה במשנה ובגמרא נאמר סתם בקידושין בכסף וב"ש כתב דלריך לקדש בחכשיט משום דקשה היכי מהני כל הקדושין נימא מה שקנתה אשה קנה בעלה דמעשה ידיו שלו וועיין בחדושי הרי"ם על קידושין ד"ס והוא בדרך ק"כ ע"כ מזה) אך זה לימא דאכורה ל"א מה שקנה אשה וכו' דלמא מע"ז שלו אך ב"ז בזמן הגמרא דה"י קידושין לבד משא"כ בזה"ל דמקדשין תחת המופה והוה נשואה ממילא לריך להיות הקדושין

וכמו כלי זכויות ע"ש אך הרמ"א לא פסק כן וה"י נלע"ד להכריע דעלם שיש בו מוח ריכך ושפיר בולע משא"כ טעם שאין בו מוח הוא קשה וזאת ואינו בולע כלום וכמו זכויות ושפיר ניחא מאי דאמר אי ענש שאין בו מוח נשדינהו דאין ראוי כלל. ועפ"י ניחא לי ליישב הלשון דאמר בבב"א כל עלמות קדשים אין טעון עריפה מן עלמות הפסח מפני התקלה ופרש"י התקלה טעם לא תשברו בו ולכאורה מאד תמוה מאי הוא הלשון מפני התקלה הול"ל מפני האכירה דשכירה עלמות ועיין במל"ח פ"י מה' קרבן פסח ה"ב דהעיר מזה על הרמב"ם ז"ל ולדברינו הג"ל י"ל כך הפירוש דהבב"א ס"ל כר"ש דמותר עכשיו לשבור העלמות מחמת בו בכשר ולא בפסול וא"כ היה יכול לשבור העלמות וליטול מהן המוח ולשרוף אי שימוש נותר לאו מלתא אך מ"מ ז"ל כיון דעלמות כלעו ונעשה נותר אף דעכשיו אינו ב"י דמיט לבגס מותר מ"מ חיינו דגזרו אב"י מפני התקלה דלמא יתיר גם ב"י וזהו דאמר מפני התקלה היינו דלכך לריך לשרוף גם העלמות מחמת גזירה אטו ב"י כמו בכל מקום ולא סובר דאין שבות במקדש וימאד ניחא הלשון מפני "התקלה" היינו מלד גזירה אטו ב"י משא"כ עלמות קדשים דלא בשלי כאחד ולא כלעו כלל בגיל ומיושב דיקדוק של המל"ח קלה. ודע דהנה המל"ח פ"ט מה' פסולי המוקדשין הלכה ט' הקשה דהא רש"י פירש במלא חלולין משום דס"ל כר"ש דמותר שכירה טעם בשעה שהיא נותר ולכך בודאי אח"כ נחלן והוה שימוש נותר בפסח משא"כ בשאר קדשים אמרינן מסתמא קודם שנעשו נותר הללינהו ולא הוה שימוש הא הרמב"ם פסק בפ"י מה' ק"פ ה"א דלא כר"ש ממילא מגלן דשבר אחר שנעשו נותר כיון דלעולם אכור ע"ש ולעד"נ די"ל כיון דר"ש סובר דמותר אח"כ אף דפסקין דלא כר"ש מ"מ חוקמ"י אחזקת בשרות ואמרינן דטעי דהדין כר"ש ישבר אח"כ והוה שימוש נותר ועיין בר"ן ב"מ פ"ק ובהוס' סס (דף ע"ב) דאטו יאם לא ידע הדין הוה רשע יעשה בסוגיא דשטר שיש בו רבית ובסוגיא דעדין בחז"ל וה"ל אמרינן דמסתמא טעי וסבר דהלכה כר"ש וסבר אח"כ כשנעשה נותר וכן י"ל ג"כ דסביר דהלכה כר"א דלכך אכור לשרוף העלמות ע"י גומרתא דאין בו משום שכירה ענש משום דלמא ית"י הפסד קדשים וממילא כאן דליכא הפסד קדשים כיון דאכור מלד נותר מותר לשרוף עלמות ע"י גומרתא ויכול להיות דשרף קלה בלד אחד ושלף המוח בבוקר ואמרינן דעשה בו ביודאי עכ"פ לריך

בכלי דיש לה הגהת הכשיט ע"ה והנה ה"ש ב"י
כ"ח ס"ק מ"ט כתב דאם מקדש במשכון דאחרים
אסור לקדש בהגהת קישוט דהוה כריבית ע"ש רק
לר"ד לקדש בגוף המשכון הכלי ע"ה ולפ"ז בזמן
הזה המקדש תחת החופה במשכון דאחרים מ"מ
במאי מקדש אי בגוף הכלי הא מה שקנתה אשה
קנה בעלה כזכר ואי בהגהת קישוט הוה ריבית
ע"ה אין לקדש בזה"ל במשכון דאחרים ול"ע אך
בדעת בודאי מהני הקידושין ו"ע :

וְלִדְעָתִי כוונת ה"י להוכיח מדנקטו הסו'ם
לשון קלת חוב גבי שמא רולה
לפטור עלמו בחטא אחת או להעדיף והלא זה
חוב גמור מיקרי אף לגבי גדול. דהא דאמר'
בקדושין [מא] היכי דשויא שליח תורם כדעת
בע"ה ואם פ"ת עשרה או הוסיף עשרה
תרומתו תרומה משום דמלי א"ל בכהי אחרת
היינו התם דה"ל לפרש איך דעמו אס בעין
יפה או בעין רעה. ומדלא פירש לו הוה כאלו
אמר לו בפירוש כפי אומדן דעתך כי. וכ"כ שם
הסו' דהוה כאלו בהע"ה ביטל דעמו אלל דעת
השליח. ומש"ה באמר לשלוח לא ותרם ואינש
אחרתא שמת ואילן ותרם אין תרומתו תרומה
כדאיתא בחולין [יב] והע"ה כי בזה"ל ס'
קפ"ה (מובא בקל"ה ס' שפ"ב סק"ב) משום
דדעת בע"ה דשלוחו דוקא יתרום משום דידוע
ומכיר באיזה מדה רגיל בעה"ה לתרום בעין יפה
או בעין רעה. אי"כ בקטן היכא דמטעם זכות
מפריש תרומתו ואין לו שום גילוי דעת דעמו
במאי חוב גמור הוא ומדוע נקטו הסו'ם קלת
חוב דל"מ גבי קטן והא חוב גמור הוא דל"מ
אף בגדול. מזה למד ה"י דמרתו נקטו הסו'ם
בין היבא דהשליח תורם ממנו כרי. של. הקטן
דהתם הקפידא בשיעור וזה הוה חוב גמור דהוה
קפידא אף בגדול בין היבא. דהשליח תורם משלו
מאי הוה קלת חוב דל"מ בקטן מטעם שמא רולה
לעשות המלוא בעלמו :

עוד הוכיח הנקד"ה מדכתבו הסו'ם אבל הכא

וְהָיָה בפסחים (ד' קט"ו) איתא ר"ג חומר
כל שלא אמר ג' דברים וכו' מלה זו
שאו חובלין וכו' ולא יכלו להתמהמה וכו' והקשה
הר"ן משמע דאם יכלו להתמהמה היו אוסין חמץ
ואכלו הא אסור לאכול חמץ ויתירך וי"ל דפסח
מזרים לא היה נהוג אלא לילה ויום ולמחר היו
מוותרין במלאכה ובחמץ ולפיכך אילו יכלו
להתמהמה החמילו עיסותיהן ללורך מחר שלא
הוזהרו בכל יראה אלא מתוך וכו' וכתב ה"י
שם משמע מהר"ן דמוותרין היו במלאכה שלא
נלטו במזרים על שביבת יו"ט וכו' ותמחו מאד
על ה"י שם שהרי מפורש בר"ן דלמחר היו
מוותרין במלאכה משא"כ ביו"ט היו אסורין
במלאכה עיין בס' תורת חסד ס' כ"ה מהגאון
מלובלין דתמה מאד בזה ע"ש ולענין ברור
דעשות הדפוס בר"ן ו"ל דלכאורה הך תיבת
במלאכה מיותר כאן וגראה דהך תיבת ובמלאכה
לר"ד לכתוב אח"כ וכך לר"ד להיות ולמחר היו
מוותרין בחמץ ולפיכך אילו יכלו להתמהמה
החמילו עיסותיהם ללורך מחר שלא הוזהרו בכל
יראה ובמלאכה אלא מתוך וכו' כי יקשה האיד
היו יכולין לאפות על למחר כיון דאינו ראוי
לאכילה היום הרי אופה מיו"ט לחול ול"ש הואיל
ומקלעי אורחים דהרי לכ"ע אסור ולכך כתבו
דהיו מותר במלאכה לגמרי ולכך היו יכולין לאפות
על למחר ושפיר כתב ה"י דהר"ן כתב
דמותר במלאכה וי"ע והמדפיסים טעו וכתבו הך
תיבת במלאכה מקודם ושפיר ניחא :

פתח"י הארענב"אס דומ"ץ דפ"ק ה"י.

סימן נ

ש"ה ווישנאייא ש' וויינא

וַיִּרְדֵּךְ ס' ש"ה בע"ז סק"ה הוכיח בנכור
שמת אביו ח"ך ל' דאין לבד לפדותו
מטעם זכין לאדם שלא בפניו. וראיתו מהסו'
כחובות [י"א] גבי גר קטן מטבילין אותו ע"ד

מזלמות גבי עובדה דהריסא דמרי בר איסק
זשמע דכלא שיה שליט וכיון דהוה מזלזל
דעת למפרע סגוי:

אמנם בחמת דבר זה ל"ע אמאי לא יהי חוב
אפי' אי מפרש משל בעל הכרי
מטעם מזלזל בו יותר מבשלוחו. והר"ח שהביא
מנדרים מ"אן שוי' שליח ולא קאמר והא חוב
הוא ל"י י"ל דמיידי דגילה בדעתו דלא איכפת
ל"י בהאי זכות ובגון שניה לאחר לתרום ובה זה
ותרס דהאי קפידא מזלזל דיל' הא גילה בדעתו
שאינו מקפיד בכך ובכל המנות מהני ג"ד כזה
למחוי' האחר שלוחו במ"ס הרמ"א בח"מ סי'
שפ"ב סעי' ח' דבהי' לו בן לחול ובה אחר ומלו
חייב ליתן לו עשרה זהובים אבל אם נתנו לאחר
למולו ובה אחר ומלו פטור. ועי' קה"מ סס
דדעת רמ"א דכיון דגילה האב לעשות הדבר ע"י
שליח אי"ב בקדמו אחר נמי הוה שליח ראב
ובשלוחא מהני זה זולתי בתרומה דל"מ כדאיתא
בפ"ק דחולין נ"ב. וכמו שביאר התוס' משום
דדעת בעה"ב דשלוחו דוקא יתרום משום דיודע
ומכיר באיזה מדה רגיל בעה"ב לתרום בשני יפה
או בשני רעה או בינוני וכן אם דרכו לומר כלך
אלל יפות. וכ"כ במל"מ פ"ד מזבכרות (מובא
בקל"ח שס) דאם גילה לאחר לעשות איזה
פעולה ובה אחר ועשהה דהוה האחר שלוחו ע"ש.
אי"ב שפיר פריך הגמ' מ"אן שוי' שליח ולא פריך
חוב הוא משום דבעה"ב דגילה בדעתו לעשות
הדבר ע"י שליח ל"ה חוב ובכל מקום מהני
להיות גם השני שלוחו אלא בתרומה דוקא ל"ה
האי שני שליח משום דרונה דהוה דוקא יתרום
דיודע דעתו אבל בשלוחא היבא דל"י לנו גילוי
דעת דרונה בשליח בגון בפדיוה"ב י"ל דגם אי
פודהו משל היתומק נמי הוה קפידא מטעם מזלזל
דיל' וכן בההיא דב"מ בתורם שלא מדעת
בעה"ב דתרומתו תרומה אפי' בלאו אוקימתא
דעשאו שליח אבל י"ל דעשה לאחר שליח לתרום
ובה זה ותרס דחוב ליבא ולענין יפות מהני ג"ד
דאח"כ. שיד הביא ר"ח מגי' [נ"ב]. דאפטרופין
תורמין ומעשרין להאביל אבל לא להניח ובתב
הרשב"א לחד פירוש דמדלוריימא מותר בין
להאביל בין להניח ותכמים אסרו להניח. הרי
דמותר מה"ה לעשר אף להניח ולא אמרי' ניחא
להו למעבד מזלזל בממונס לכשיגדלו וב' שנס
דעת הרמב"ם בן מרבתא סתמא בפ"ד דתרומות
ולא חילק בין להאביל בין להניח. והדבר ל"ע
לומר בדעת הרמב"ם בן מרבתא בפ"ה מה'
נחלות דאפטרופין תורמין להאביל ולא להניח
אלא ימכרו אותן טבל ויהיה לתקן יתקן. ואי

גבי גר שזכות נחור הוא י"ס לו שליחות. והא
בטבילה גר נמי י"ס לומר דחובה קלה הוא
קרולה לגייר את עלמו ואפי' מעבילין אותו ע"ד
ב"ד ש"מ שאין זה מיקרי אף קלה חוב. לדעת
ל"ד כלל זה לזה דהתם הם נחתין מלגיוורו מטעם
דניחא ל"י למעבד מזלזל הגירות בעלמו הלא יפסיד
כל זמן קטנותו שלא יקרה עליו שם ישראל. והלא
קטן אף שאינו מזלזל על המלות מי"מ לכמה דברים
טובג בו דין ישראל כמו לשנין קטן אוכל נפילות
וכדומה ועי' ביו"ד סי' פ"א דחלב עובד כוכבים
מטמנס הלב ע"ש. וההפסד הזה הוה פסידא
דלא דר. לאפוקי בפדיוה"ב דהמזלזל בפעם
אחת נעשית ואין שום קדושה נחוספת בזכור
לאחר פדיון ואף דהאב מחוייב לפדות מיד לאחר
ל' שלא יסקה המלוה אבל בקטן דלא רמי עדיין
המלוה עלי' י"ל דניחא ל"י למעבד המלוה בעלמו
לכשיגדיל. ועוד י"ס לחלק פדיון הבן מגר. דלגבי
פדיון הלא יבא לכלל חייב וגדול המלוה ועושה
יותר מחוי' שאינו מזלזל ועושה לאפוקי גבי גר
דאין בו חייב לגייר את עלמו וסברא זו מלאתי
סבר העיר כזה בחת"ס סי' רל"ה. ועוד כיון
דקיי"ל כרב יוסף שם דאם הגדילו יכולין למחות
ואי"ב כשיגדל ולא ימחה נעשה כאלו גייר את
עלמו לאפוקי בפדיוה"ב דאי"א בחזרה. עוד כ'
הקק"ב לחלק דדוקא בתורם משלו על של בעל
הכרי י"ל דניחא ל"י למעבד מזלזל בממוני' אבל
חובל בעל הכרי על של בעל הכרי הא מתעבד
מזלזל בממוני' ול"ה חוב מה שאחר מפרש. ועי'
חת"ס סי' רל"ה דדאיייתו הוא מהא דנדרים שם
אי משל בעל הכרי על של בעל הכרי מ"אן שוי'
שליח ולא קאמר הא חוב הוא ל"י ש"מ לאו חוב
ילאו זכות מש"ה פריך מ"אן שוי' שליח. אי"ב היבא
דב"ד פודין אותו בממונו של בכור או דמוכין לו
הממון ל"ה חוב כלל. וי"ס להביא רא"י לדבריו
זב"מ נ"ב. כי"ד אמרו התורם שלא מדעת
בעה"ב תרומתו תרומה כו' הרי שבא בעה"ב
יא"ל כלך אלל יפות א"ה נמלאו יפות מהם
תרומתו תרומה. ועי' הוב' שהקשה דלמא השתא
ניחא ל"י ומעיקרא ל"ה ניחא ל"י ומירן דמשום
מזלזל אמרי' כיון דהשתא ניחא ל"י מעיקרא נמי
ניחא ל"י. ואי ניחא היבא דמפרש משל בעל
הכרי נמי הוה חוב משום מזלזל דיל' איך מהני
לענין זה גילוי דעת דאח"כ דניחא ל"י דהא
דוקא לענין מזלזל מהני גילוי דעת דאח"כ דהיינו
לענין יפות. ואף דאוקמי' בסו"ה שליח. הלא
הרמב"ם בפ"ד דתרומות לא פסק בהאי אוקימתא
ועי' פ"מ דטובת הש"ס בקדושין נ"ב. גבי
ההוא דקדים בתרומה דשיקרא וסוגיא דאלו

ימא דרעתו דמאורייתא מותר לתרום בין להאכיל בין להניח אך יא' מותר לחבר להוליח מחמת ידו דבר שאינו מחוקק ולא יחשש על לפני טור לא הן מנסול ערש"י שירובין [לפני] וע"ש מה שהשיג עליו הראב"ד מופני זה. וע"י תוס' ר"ד בגיטין ס"ס ולעיל [והן] תורה וכתב דמאורייתא אסור בין להאכיל בין להניח ומה שמוהר להאכיל הוא מופני הפקר ב"ד:

ע"ד ה"ב' ר"ח' מקדושין [מובן] מניין ליתומים שכלו לחלוק בנכסי אביהן שב"ד מועמדין להם אפוטרוסוס לחוב ולזכות. הרי דב"ד יכולים לזכות לקטן אפי' במקום דליכא נמו חובה. לדעתו י' לחלק דשלי היבא דהזכות והחובה הלוי בדבר הנישום בדמים כההיא דקדושין דאם לא נחלק בגיטתו או לא יהי' להם כלום חלק מבורר ואם נעשה החלוקה חולי י' קפידא בדמות א"כ הוי עדיפות דחלוקה מעדיף על הוי חוב דקפידא בדמות בין דשניהם הם עיני מומן אבל בפדיוט"ב דחוב הוא דניחא לי למעבד מלוה במומני' דהם שני עינים נפרדים י"ל דאף קלח חוב מעכב. וכן ראיתי בפ"ה ס"ס שהביא נון האחרונים לסתור דברי הנקט"כ והספרים אינם אחי' לעיין בדבריהם.

ורמב"ם במנחת חינוך ס"י ש"צ נסתפק בקטן שפדה עלמו אם מהני דמלך נתינת קטן אף דבעלמא אין נתינת קטן כלום שאני הכא דהכהן נוטל בע"כ בגדלומו אף שאינו חקנה לו א"כ גם נתינת קטן הוה נתינה אלא כיון דבקטנותו הוא פטור מפדיה י"ל דלימ' מומן פטור על זמן חוב דהיינו על זמן שיגדיל והניח בליט. והנה אם ימא דפדה דכפדה עלמו בקטנותו לימ' עדיין י' לחקור בהג"ע לחינוך לפי המבואר בא"ה ס"י שמי' דעל הכ"ד החיוב לחנכו אם מחויבים ב"ד לחנכו שפדה את עלמו. והנה ראיתי בפ"ה סקכ"ה שהביא בשם תשו' זכרון יוסף שבי' בפשיטות כיון דאם יקיימנה עכשיו נא יוכל נקימתה שוב משיגדינ' וע"ש שהביא תירוק המורח' שמשי' לא מל' אלא"ה קודם שנלטה. והנה לבד שלא ללמוד דין מתירונים כאלה שנאמרו דרך דרוש ל"ד דהם לא נלטה א"ה כלל ולא ה"י עליו אף חוב דרבנן משא"כ היבא דמחוייב מדרבנן אין לו למנוע מלעשות המלוה מפני הפסד מלוה דאורייתא. והנה ממה שהוכיח בס' ארעא דרבנן דהא דאין מעבירין על המלוה הוא אפי' המלוה דרבנן ג"כ מקדים אין רא"י דשי' דיכול לקיים שניהם אלא משום הקדמה לחוד לא דחיין דרבנן מקמי דאורייתא. אמנם י' להוכיח מוסכס (כ"ה) שלוחי מלוה שטורין מן הסוכה

וערש"י שלוחי מלוה הולכי בדרך מלוה כגון ללמוד תורה או להקביל פני רבו והרי להקביל פני רבו ברנל אינו אלא דרבנן כמ"ש הפרמ"ג בפתיחה להל' יו"ט פ"ב אות כ"א ואפ"ה אינו נמנע מלהקביל פני רבו אף שיועד שפי"ז יפסיד מלוה סוכה. א"כ ה"י אינו נמנע מלקיים המלוה בזמן החינוך אף שפסיד מלקיימו בעת חיובו דמאורייתא ומה לי אם ע"י מלוה דרבנן זו יפסיד מלוה אחרת דאורייתא מה לי אם באותה מלוה כשיקיימנה בשעתא דרבנן יפסיד זמן דאורייתא. והנה ללאורה י' להעיר מנדה [מובן] דבטי לפשוט דמופלא סמוך לאיש הוא דמאורייתא מהא דסבר ר' יוסי דקטן שכל לעונם נדרים תרומתו תרומה אלא"כ מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתא גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא אלא"כ דרבנן אחי' דברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא א"כ ה"כ לא אחי' חינוך דרבנן ומתקן על זמן דאורייתא. אלא דקי' מזה על מ"ש המרדכי הובא במג"א ס"י רס"ו סק"א דמ"ד תוספת שבת דרבנן אפ"ה יולא משחשיכה בקידוש זה כיון דבשעה שמקדש יבא אח"כ ליד' חיוב דאורייתא ה"י דאחי' זמן דרבנן ומוליא זמן דאורייתא. וע"כ לריך לחלק דדוקא כשי' טבל דאורייתא לפנינו לא אחי' מופלא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא אבל כההיא דתוספת שבת דבשעה שמקדש אין עדיין חיוב דאורייתא לפנינו שפיר מלי לקרב' ובשיבא אח"כ חיוב דאורייתא כבר נפטר בקידוש דתוספת דרבנן. ומיושב מה שהק' המג"א ס"ס מהא דס"י קפ"ו דקטן שהגיע לחינוך אינו מוליא את הגדול אלא כשלא אכל הגדול כדי שביעה דאין חיובו אלא מדרבנן הרי דלא אחי' חינוך דרבנן ופטור חיוב דאורייתא ואמאי נפיק בקידוש דתוספת שבת על זמן דאורייתא. ולהנ"ל ניחא דכיון דכבר בא חיוב דאורייתא על הגדול לא אחי' חינוך דרבנן ופטור חיוב דאורייתא משא"כ בתוספת שבת דאחי' אין חיוב דאורייתא ובשיבא חיוב דאורייתא כבר נפטר מזמן דרבנן. ושם בס"י קפ"ו בהגהות הגרע"א חקר בקטן שאכל ביום אחרון של שנת י"ג קודם הלילה וכשנעשה גדול עדיין לא נתעכל המזון אם יולא בברכה"מ שברך קודם גדלוהו. ולדברינו כיון דבשעה שברך לא ה"י עדיין לפנינו חיוב דאורייתא שפיר נפיק בברכה"מ שברך בשעת חינוך. וכמו כן נפיק בפדיוט עלמו בשעת חינוך. אך ראיתי בפ"ה ס"י שפי"ג שהביא חקירת ס' ושם הכהן לדעת הרמב"ם דסומא"ה כהן לקרוביו הוא משום אבילות וכל שאינו מתאבל אסור לסמאות לפי' ל"ע בקטן אם מותר נשחח לקרוביו

לקרוביו דהא הוא אינו חייב להמאכל או כיון
דהמטע משום חינוך והמינוך הוא שזכר לקיים
בגדלותו איך הכא לכשיגדיל יהא מותר לטמא
לקרוביו שוב ליש לומר ב' חינוך. איך לסברתו
דכל מידי דלא שייך בגדלותו ליש ב' חינוך.
ולפי דעת המע"מ דפדיות האב להבן ופדיות
עלמו לכשיגדיל תרי מלות ניכרו ולא שייכי חד
בחדרי' איך ליש במלוה זו חינוך דמלוה זו שוב
לא יקיים בגדלותו דאף דכשיגדיל יקיים מלוה
פדיות בנו זו מלוה אחרתהא לדעת המע"מ:
ובגוף הדין אם כהנים קטנים מותרים לטמא
לקרוביהם ג"ל לדעת הט"ז סי' ש"מ
סי' ט"ז דמשהגיע לחינוך חייב לנהוג אבילות
מדרבנן והוא מהדרשה יש להעיר מפסחים [פ"ח].
יחוס ששחטו עליו אפוטרוסין יאכל במקום שהוא
רואה שמעת מינה יש ברירה איך יזרא שה לבית
מ"מ. והק' התו' אך מאכיל הפסח שלא למנויו
נהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מזוין להפרישו
לספוח לו בידים אסור ואר"י דלא אסור אלא
דומיא דשרלים ונבילות אבל בכה"ג דאיכא חינוך
מלוה שרי. איך הי' כיון דחייב על הכהן לטמא
לקרוביו מטמאין לקטן משום חינוך אף שהוא
עובר על טומאת עמלו כמו ההם דמחנכין לו
לפסח אף שהוא עובר על שלא למנויו. ואיך
אפי' בלאו סברתו דכשיגדיל יהי' מותר לטמא
לקרוביו וליש בזה חינוך נמי מותר לחנך קטן
למלוה אף שיש בזה איסור מלד אחד. אלא דיש
לחלק דהתם האיסור שלא למנויו אינו עובר
בידים אף שעובר שאוכל פסח שלא למנויו מ"מ
אין האכילה מלד ענמה איסור אלא שעובר בשב
ואל תעשה על איסור שלא למנויו. וכעין שכתב
הרמב"ם פ"א מה' חגיגה דאין לוקין על ראיית
פנים ריקס בעזרה כיון דאין עלם הראי' איסור
ליש מעשה ועי' שאג"א סי' ל"ב. אבל לטמאות
לקרוביו דהאיסור בקום ועשה אפשר דאסור אי
לאו משום סברתו דכשיגדיל יהי' מותר. ועוד
יש להעיר מיבמות [ק"א:] יבם קטן שבא על
יבמה קטנה הגדלנו ע"ש:

לקרוביו דהא הוא אינו חייב להמאכל או כיון
דהמטע משום חינוך והמינוך הוא שזכר לקיים
בגדלותו איך הכא לכשיגדיל יהא מותר לטמא
לקרוביו שוב ליש לומר ב' חינוך. איך לסברתו
דכל מידי דלא שייך בגדלותו ליש ב' חינוך.
ולפי דעת המע"מ דפדיות האב להבן ופדיות
עלמו לכשיגדיל תרי מלות ניכרו ולא שייכי חד
בחדרי' איך ליש במלוה זו חינוך דמלוה זו שוב
לא יקיים בגדלותו דאף דכשיגדיל יקיים מלוה
פדיות בנו זו מלוה אחרתהא לדעת המע"מ:
ובגוף הדין אם כהנים קטנים מותרים לטמא
לקרוביהם ג"ל לדעת הט"ז סי' ש"מ
סי' ט"ז דמשהגיע לחינוך חייב לנהוג אבילות
מדרבנן והוא מהדרשה יש להעיר מפסחים [פ"ח].
יחוס ששחטו עליו אפוטרוסין יאכל במקום שהוא
רואה שמעת מינה יש ברירה איך יזרא שה לבית
מ"מ. והק' התו' אך מאכיל הפסח שלא למנויו
נהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מזוין להפרישו
לספוח לו בידים אסור ואר"י דלא אסור אלא
דומיא דשרלים ונבילות אבל בכה"ג דאיכא חינוך
מלוה שרי. איך הי' כיון דחייב על הכהן לטמא
לקרוביו מטמאין לקטן משום חינוך אף שהוא
עובר על טומאת עמלו כמו ההם דמחנכין לו
לפסח אף שהוא עובר על שלא למנויו. ואיך
אפי' בלאו סברתו דכשיגדיל יהי' מותר לטמא
לקרוביו וליש בזה חינוך נמי מותר לחנך קטן
למלוה אף שיש בזה איסור מלד אחד. אלא דיש
לחלק דהתם האיסור שלא למנויו אינו עובר
בידים אף שעובר שאוכל פסח שלא למנויו מ"מ
אין האכילה מלד ענמה איסור אלא שעובר בשב
ואל תעשה על איסור שלא למנויו. וכעין שכתב
הרמב"ם פ"א מה' חגיגה דאין לוקין על ראיית
פנים ריקס בעזרה כיון דאין עלם הראי' איסור
ליש מעשה ועי' שאג"א סי' ל"ב. אבל לטמאות
לקרוביו דהאיסור בקום ועשה אפשר דאסור אי
לאו משום סברתו דכשיגדיל יהי' מותר. ועוד
יש להעיר מיבמות [ק"א:] יבם קטן שבא על
יבמה קטנה הגדלנו ע"ש:

לקרוביו דהא הוא אינו חייב להמאכל או כיון
דהמטע משום חינוך והמינוך הוא שזכר לקיים
בגדלותו איך הכא לכשיגדיל יהא מותר לטמא
לקרוביו שוב ליש לומר ב' חינוך. איך לסברתו
דכל מידי דלא שייך בגדלותו ליש ב' חינוך.
ולפי דעת המע"מ דפדיות האב להבן ופדיות
עלמו לכשיגדיל תרי מלות ניכרו ולא שייכי חד
בחדרי' איך ליש במלוה זו חינוך דמלוה זו שוב
לא יקיים בגדלותו דאף דכשיגדיל יקיים מלוה
פדיות בנו זו מלוה אחרתהא לדעת המע"מ:
ובגוף הדין אם כהנים קטנים מותרים לטמא
לקרוביהם ג"ל לדעת הט"ז סי' ש"מ
סי' ט"ז דמשהגיע לחינוך חייב לנהוג אבילות
מדרבנן והוא מהדרשה יש להעיר מפסחים [פ"ח].
יחוס ששחטו עליו אפוטרוסין יאכל במקום שהוא
רואה שמעת מינה יש ברירה איך יזרא שה לבית
מ"מ. והק' התו' אך מאכיל הפסח שלא למנויו
נהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מזוין להפרישו
לספוח לו בידים אסור ואר"י דלא אסור אלא
דומיא דשרלים ונבילות אבל בכה"ג דאיכא חינוך
מלוה שרי. איך הי' כיון דחייב על הכהן לטמא
לקרוביו מטמאין לקטן משום חינוך אף שהוא
עובר על טומאת עמלו כמו ההם דמחנכין לו
לפסח אף שהוא עובר על שלא למנויו. ואיך
אפי' בלאו סברתו דכשיגדיל יהי' מותר לטמא
לקרוביו וליש בזה חינוך נמי מותר לחנך קטן
למלוה אף שיש בזה איסור מלד אחד. אלא דיש
לחלק דהתם האיסור שלא למנויו אינו עובר
בידים אף שעובר שאוכל פסח שלא למנויו מ"מ
אין האכילה מלד ענמה איסור אלא שעובר בשב
ואל תעשה על איסור שלא למנויו. וכעין שכתב
הרמב"ם פ"א מה' חגיגה דאין לוקין על ראיית
פנים ריקס בעזרה כיון דאין עלם הראי' איסור
ליש מעשה ועי' שאג"א סי' ל"ב. אבל לטמאות
לקרוביו דהאיסור בקום ועשה אפשר דאסור אי
לאו משום סברתו דכשיגדיל יהי' מותר. ועוד
יש להעיר מיבמות [ק"א:] יבם קטן שבא על
יבמה קטנה הגדלנו ע"ש:

הנך זונת' בהג"מ ר' משה בצ"א נ"י לוריא
חופ"ק הג"ל.

סימן נא

ב"ה באקו.

א) שבת (כ"ב:). מחיב רב ששת כו' וכי
לאורה הוא לריך כו' אלא עדות
היא לבאי עולם כו' נר מערבי שנותן בה שמן

ב) עיר שם (ק"ו) הוי מאן דבכוכב נוגה
כו' משום דאיתליד ב' נורא. עי'
רש"י שם דנראה מפירושו דגרים שם דחלי ב'
נורא. ולולא דמסתפינא הוה מפרשנא דנגרסתנו
ג"כ שפיר. דתחלת בריית האור הוה במוצאי
שבת (פסחים כ"ד א'). ולפי סדר שמוס המזלות
בתחלת לילי השבוע כלג"ש חל"מ הוי שעה ראשונה
של מול"ש מול כוכב. עי' רש"י לעיל סוף פ' מפתין
דף קכ"ט ב'. וכיון ששקעה חמה במוצ"ש נברא
אז האור עי' אדה"ר כדאיתא בבב"ר פ' י"א י"ב
ופ"ב. ושקעה הויא בשעה הקודמת לתחלת
הלילה. נמצא שהי' בריית האור בשעה ששם
מול נוגה. לפי סדר הלכות הכוכבים של"מ
חכ"ל משעה שנתלו ברכיע. לפ"ז אמר הכא
שפיר דבכוכב נוגה איתליד ביה נורא. כן נראה
לענ"ד:

ג) גיטין (ל"ב א'). ברש"י דמתני' ב"ה מפני
חקון העולם. שהשליח שאינו יודע
דבדר מוליכו לה והוא ניסת בו. והקשו המפרשים
לפי מה שפירש"י בדבור הקודם דגם בראשונה.
קודם חקנת ר"ג חוקן. במקום שהי' עומד הי'
מבטלו בפני שלשה. שוב אין לחוש לחקנת
ממזרים רק לחקנת עגומות כמפורש להדיא בדף
ל"ג א' גבי פלוגתא דרבי יוחנן ור"ל על מפני
ח"ה דמתניתין. עי' פ"י שם. ומתלמי עי'
בילדותי ע"פ המוס' דף ל"ב ב' סדרה ורב נחמן
כפי

עברו. כן נראה לפי עניות דעתי נכון בעזרת השם יתברך:

יהושע בחרט"א נ"י רובינשטיין החופ"ק.

סימן נב

ב"ח קוטנא (פיר ווארשא).

(א) **שמעתי** מפה קדשו של כבוד מורי הרב הגאון ז"ל דפה בעהמ"ה ספר יחוסי ישראל על ח"ו שהוקשה על המשנה א' ש"ב דשקלים שכתב שם. בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שחבדו וכו' נמאלו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים. ע"ש והקשה הגאון הר"ל ממה שכתב המוס' בקדושין נ"ו ע"א ב"ה מתקף לה ר' ירמיה בשם רבינו מאיר שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד מוכר משום דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו. וא"כ הי' גבי שקלים יכולין הבעלים לחלל השקלים שביד הגנבים משום דזכות הוא להם ואח"כ כשיחזירו הגנבים יהיו חולין ביד הבעלים. והחילוק שכתב רבינו מאיר לחלק בין הלנועין משום שהגולנים אינן יכולין לחלל מפי שאינן שלהן לכן אף הבעלים אינן יכולין לעשות שליחותן כיון דאינהו לא מלי עבדי. זה לא שייך כאן גבי שקלים כיון דמיד שהקדישו הבעלים את השקלים היינן ברשות הקדש וא"כ יכולין הגנבים לחללן ג"כ כמו הבעלים ושפיר יכולין הבעלים לעשות שליחותן ולחלל את השקלים משום דזכות הוא להם ולא יערכו להיות אלו ואלו שקלים וליע' עכ"ל הרב הגאון דפה קוטנא:

(ב) **ראיתי** במנחת חינוך במלות עשה של שקלים עשה ק"ה. שמתחפף אס הקלבון של מחלית השקל הוא מן המורה או אינו אלא מדרבנן ומסיק דאינו אלא מדרבנן והביא ב' ראיות לדבריו. ולכאורה הא דין זה הוא פלוגתא דר"מ ורבנן בירושלמי דשקלים בפרק א' הלכה ד' דלר"מ הוא מן המורה כמו ששקלו הוא מן המורה אף הקלבון הוא מן המורה ולרבנן אינו אלא מדרבנן. ועיין בפני משה שכתב שם בזה"ל דאין הלכה כר"מ אלא כרבנן דהקלבון אינו אלא מדרבנן וליע'. והואיל דאח"כ לידן דבר זה אכתוב אנכי אורחא מה ששמעתי להקשות בשם הגאון ר' ליבוס חריף ז"ל שהוקשה לר"מ שסובר דקלבון הוא מן המורה אפילו ליחיד ששקל מחלית השקל חייב בקלבון כמו שכתב בירושלמי שם לר"מ כמו שמחלית השקל מן המורה אף הקלבון מן המורה. וא"כ גבי משה רבינו שנתן משכון מן הכסף למה לא נתן משכון מה שטסה מן הרלטנות ולא

כפי שביאר מהרש"א שם דשתי תקנות היו וכו'ע' היה להו מפני תקנת ממוזרים. ומשום התקינו עוד לפני תקנת ר"ג שלא יהיו מבטלין רק בפני ג' לרב ששה. ובהא אפילו רבי מורה דאחרינן מה כח ב"ד ופה כח"ש המוס' שם. ובהא א"ש דברי רש"י במתניתין רק לריך למחוק את הנקודות המפסיקות בין חיצות בפני שלשה לחיצות מפני ת"ה. והכל ד"ה וקאי האי מפני ת"ה שברש"י על התקנה הראשונה שהיתה עוד לפני תקנת ר"ג. ולא קאי על מפני מקון העולם דמחז"ל. וקטע רש"י בפני שלשה כרב ששה משום דלשון ב"ד דקתני במחז"ל הכי דהטא ע"ה. וכן לריך לפרש בדברי רש"י ז"ל. בראשונה. קודם תקנת ר"ג. לא הי' מבטלו כו' הי' מבטלו בפני שלשה מפני ת"ה שהסליח כו'. הכל ד"ה. כלומר דגם בראשונה שהיו מבטלין רק בפני ג' היה הטעם משום ת"ה מפני תקנת ממוזרים כח"ש המוס' הר"ל. ורק מפני שנשארה טדיין החששא לתקנת עגונות. לזה התקין ר"ג הוקן שלא יהיו מבטלין כלל בפני ב"ד. וזהו מפני ת"ה אחר מפני תקיע כר"ל. ונכון לענין:

(ד) **עוד** שם (מא): מוס' סו"ה לא תהו כו' והא דלא כפינן בחז"ל שפחה וחב"ח אלא היטא דנהגו בה מנהג הפקר כו' ועי' מהרש"א שהקשה ומאי קושיא דהא אפשר לה לישא לע"פ דמותר בכנעניות ובב"ח דכה"ג הקשו לעיל דהוא ימכור עלמו בע"פ כו' אלא ע"כ דאיירי דאין לרבה ע"פ ודוקא רבו שרי למכור לו ש"כ שלו כו' ע"פ ומה שהקשו עליו מתמורה דף ל' דאפילו שפחה דאחריני שרי לע"פ ע' בקרי' ראש וברש"ש שם. ולענין נראה לתרן קושית מהרש"א ז"ל דמעשה דחליה שפחה וחב"ח שנהגו בה מנהג הפקר דלקמן ח"ג ב' נראה שהי' בימי האמוראים שכבר לא הי' נוהג עבד עברי דאין ע"פ נוהג אלא בזמן שהיוכל נוהג כדלקמן ס"ה א'. והמוס' שהקשו לעיל בע"פ ד"ה לישא שפחה אינו יכול דהוא ימכור עלמו בע"פ אולי לשיטתיהו לעיל ל"ו א' ד"ה בזמן שאמה משמט דבבית שני נהג יובל וביה הלל היו בבית שני לערך ק' שנה לפני המורבן כמו שהביאו המוס' שם דהלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית ק' שנה. לזה הקשו על מחז"ל דחז"ל עבד וחב"ח דבפלוגתא ב"ה וב"ה דימכור עלמו בע"פ שאז הי' ע"פ נוהג כר"ל אבל בימי רב הונא בר קטינא א"ר יצחק ח"ג ב' כבר לא היה עבד עברי נוהג כדבר לעיל לזה אין להקשות שחשבה לעבד

סימן נג

ב"ה מאיישאר (פ"ד קאנוגא)

בא"ח וסימן י"ב סעי' א' פסק המחבר אם נפסקו כל חוטי הכנף ינשתייר בהם כדי עניבת כל החוטים הפסוקים ביחד כשר ואם לא נשאר כדי עניבה אפילו בחוט אחד שנפסק כולו פסול. הלכך כיון שכל אחד פסול לשנים אם נפסקו שני ראשים פסול שמו נפסק חוט א'. לפי מה שאנו נוהגים לדקדק וכו'.

ולכאורה יש לדקדק מפני מה פסקין שאם נפסק חוט השני הליטה פסולים. אחאי לא גיזיל בתר רובא והי' לנו לומר כל דפריש מרובא פריש. ומן החוטים השלמים הי' והי' לנו להכשיר. אבל נוכל לומר דלהכי פסול משום דהוי קביע דלא מיינדר. ואף דיש לברר מ"מ כ"ז דלא בירר הוי אינו ניכר. אבל איכ' היכא דפריש החוט השני ולא ראינו אותו כשפריש הו"ל לומר דכשר משום דנמלא הלך אחר הרוב אף בקבוע. ונוכל לתרץ דנהי כיון דאפשר להכיר לא שייך בזה רוב כי באוריית (ס' תרל"ב בט"ז ס"ק ב') לוח ככרובי' על הלבוש שכתב שמה"ט בטיל אפי' היכא שאפשר להכיר. איכ' לפי' אפילו בשבת שא"ל לברור מ"מ בעלם יש להכיר לא שייך בזה רוב. ומעוט והוה קבוע דאורייתא אבל מעט. מיהא קא חוינא בזה. דעד כאן לא פליגי הט"ז והלבוש רק היכא דניכר באמת אבל היכא דלא ניכר. ורק דאפשר להכיר ע"י בדיקה או ע"י מעשה אחרת. וזה פלוגתא אחריתא אם סומכין על הרוב היכא דנוכל לברר ולפי דעה הב"מ בדבר שהוא בחזקת היתר אי' בדיקה יעוין צנינת אדם שער רייח כלל. והכא נמי הלא יש חזקת היתר להליטה. ומדוע פסל הכא הב"מ הליטה. ובעלם השגת הט"ז על הלבוש נלע"ד דודאי כונת הלבוש לא הי' דאף אם נכר בטל מה"ט. דזהו דבר שא"ל לומר. ואפילו אם נכר רק לאחד בעולם לא הוי ביטול. וזה מיושב קושים האחרונים על ה"א דאיתא בקידושין (דף נ"ז ע"ב) ובחולין (דף קט"ו ע"א). ר"א לא אמר תורה שלה לתקנה. ה"א מה"ט בטל ברוב. וגם מותר אפילו לכתחילה לבטל ברוב מה"ט. אבל לפי זה ניחא דיי"ל דכונת רבא הוא דלולי יהי' ניכר הלפור לאחד מן העומדים סס. ובכה"ג לא הוי ביטול. וכדומה שכן תירץ ג"כ הגאון ב"מ ז"ל ואף שכל קושיא זו לא נגעלו שערי החירולים. ויש לי עוד דברים בזה. מ"מ גם התירוק הג"ל נכון וסבירא חזקה היא. ומשום לא יתן

ולא שמעתי יישוב על זה והנראה לע"ד בזה ליישב בזה שכתב בירושלמי לרי"מ שסובר שהקלבון מן התורה ויליף לה ממה שכתב בתורה זה יתנו מלמד שהראה הקב"ה למשה מטבע של אש ואמר לו כזה יתנו ופירש בטל קרבן העדה דהכי פרוש'א שיהא נקי מכל סיג שהרי מאש הי' והלכך כל השקלים לריבין קלבון שיהא הכסף הנקי שבהם מחליט השקל עכ"ל. ולפי' דטעם הקלבון משום דהכסף הי' לזריק. לזירוף ולזיקוק שיהא נקי שוב לא קשה מידו מה עשה משה רבינו בהקלבונו כיון דידוע דכל הכלים שעשה משה רבינו היה מזהב מזוקק ומכסף מזוקק כמו דאיתא להדיא בגמרא (מנחות כ"ט ע"א) גבי מנורה ומחילא גבי הכסף של השקלים לאחר הזירוף והזיקוק לא נשתייר רק כסף נקי מאת ככר ואלף ו' מאות וע"ה שקלים והקלבונו נהמטעו ע"י הזירוף והזיקוק מהסיג כמו שכתב בקרבן העדה :

נסתפקתי בענין משלוח מנות אם החיוב הוא דוקא לשלוח שתי מנות בבת אחת או אפילו בזה אחר זה נמי י"א מ'י אמרינן דיש לדמותן למנות מחליט השקל שהרמב"ם ז"ל פסק בפ"א מהלכות שקלים הי'א שזריך לתנו דוקא בבת אחת וכן פסק הסמ"ג במלוה מ"ה. וכן פסק בהמיוך מלוה ק"ה ע"ש. או דלמא דיש לדמות מלות משלוח מנות לפדיון הבן דרינא הוא אפילו נתן החמשה סלעים בזה אחר זה נמי י"א כדאיתא בגמרא בכורות (דנ"א ע"ב) ובשלחן ערוך יו"ד ס' ש"ה סעיף ז' ע"ש. וכדומה לזה יש פלוגתא בחוט' סוכה ד' ל"ה ע"ב בה"ג ע"ס ר"ח. וענין לקיחת ארבעה מינים אם נטלן בזה אחר זה אם י"א. ועיין בהרמב"ם ובש"ע אי"ח ס' תרנ"א שפסק אם מוגחין לפניו דיאל ולפי' אפילו אם נאמר דגם בשלוח מנות אם עדיין לא נחאכל המנה ראשונה דיאל עדיין יש להסתפק אם נכר אבל הראשונה ואח"כ שלא לו השניה אם י"א ול"ע

אנב אכתוב מה שנפלאתי מאד על החכמת אדם שכתב בהלכות פדיון הבן כלל ק"ג הלכה ב' בשם יש אומרים דלכתן אחד לזריך ליתן דוקא בבת אחת. ומציאו בשם רר"פ והביאו בפ"ה ס' ש"ה סק"ח. ולכאורה הא מבואר בפרש"ה לסיפך דלכתן אחד פשיטא דיאל אפילו בזה אחר זה ורמב"ם ורש"י ז"ל לא פליגי אלא בעשרה כהנים דלרמב"ם ז"ל י"א ולרש"י ז"ל לא י"א ועיין בב"מ שהביא ג"כ פלוגתא דרש"י ורמב"ם ז"ל דדוקא גבי עשרה כהנים ול"ע

יהודא פנחס בסו"ה חיים יצחק ז"ל רומיז דפ"ק הגי'.

א"כ בליית נמי אלו החוקנו לכשרה א"כ עדיפה
חזקה חיוב דאדם ודוק. ע"כ יצא נודע לא
מוקמינן על חזק. ויש להוכיח מזה דמקד דאיתרע
לא הוי חזקה מדאורייתא כשיטה הפנימי וגם יציין
בעין יחזק השני בסי' ו' עכ"ל:

ורדעתי יש לעיין בדבריו הנחמדים. כי מה
שהקשה במרה"ה אל יש לאוקמי בליית
על החזקה שהיו כשרים. ומפרק דאח"כ הכא
שם חזקה אחרת כנגדה היינו חזקת חיובא בליית
ידומה. והא דאיתא בתוס' חולין י"א לענין פרה
אדומה. דיש חזקת טמא כנגד חזקה הפרה.
ולענין אינו דומה להחם. דהתם הלא קודם
הואה היו שני החזקות ביחד להפריה חזקת כשרות
ולאחריה חזקת טמא. ועתה כשהיה יש לנו ספק
אילו חזקה נסתרה אם חזקת הטמא או חזקת
הפרה. ומשיה י"ל חזקה כנגד חזקה. אבל הכא
בליית הלא מעולם לא היו בעולם שני החזקות
ביחד. דברנע עשה הליית בהגדר בטל ממנה
בדאי החזקה חיובא. ולא נשאר רק חזקת הליית
לבד. וראיה לדברי דלענין בדיקה הליית כהב
הראש י"ל דלא נהנו לבדוקן משום דאוקי חזקהו.
ואפילו לדין דפסקין בזה"ס ס"ח שלדין בדיקה.
ועיין במג"א שנתקן בזה. אח"כ לא אוקי על
חזקהו. ולא תירצו משום דאיתא חזקת חיובא
כנגדה. וכן הוא מפורש. במחילת השקל ס"ח
הכ"ל. דמקשה על המג"א דס"ל דמשיה לריך
בדיקת ליית משום דבמקום דכיל לבד לא
מכנין על החזקה. והא המג"א בעלמו מביא
בסי' תל"ז דהב"י ס"ל דבמקום שלא ה"י חזקת
חיובא א"ל לבד אפילו לכתחילה. וא"כ ה"י בליית
כיון שלאחר שתיקנו הליית לא הוי עוד חזקה
איסור ולמה לריך בדיקה יעיי"ש. אלא דכיון
שעשה הליית תר ליכא חזקה דחיובא וברור:

וע"ז עיקר קושייתו להכשיר הליית מטעם רובא.
וגם מטעם חזקה. ולענין לומר כהמג"א
בסי' חזקה בליית גריעא משום דעשוי לפסוק
בכל שעה ודבר המצוי הוא ועיי"ש עוד בפמ"ג.
ועוד י"ל דחזקה לא נוכל לומר כיון משום דחזקה
יש לכל חוט ומוט שהוא שלם. ועוד י"ל דמשיה
לא אזלינן הכא בזה רובא וחזקה משום דאמרינן
דודאי מן החוט שנמלקלל הוא החוט. דמולין
הקלקלה במקולקל. וכדאיתא במס' גרה (דף ס')
וכן נמצא דמיון זה באחרונים. לענין טריפות
הריאה. וגם הא דאם איכא חכה בדופן תלין
בדופן הוא ג"כ משום דמולין הקלקלה במקולקל.
ובפרט לדברי הט"ז בסי' ח' דמפני חומר לא תשא
לא אזלינן בזה חזקה. א"כ כיון דלענין ברכה
יזרך לבדור א"כ אפילו בשבת דא"ל לבדור אסור
לשא

יתן להאמר כלל על הלבוש שטעה בסברה פשוטה.
רק כונת הלבוש הוא לדעתו. דהא העיקר בהסכך
הוא הל' ובין דיש בסוכה לל פסול א"כ נמצא
בדאי בהלל לל פסול. והוי מחש כמו בחתיכה
שנחבטלה ברוב. והתם הלא הדין דא"ש אחד
אסור לאכלס ביחד משום דודאי יאכל האיסור.
וא"כ ה"י נמצא דבשעה שיושב בהסוכה תחת
הסכך הלא בודאי יושב נמי תחת לל סכך פסול.
אח"כ כשרה הסוכה. ועל זה מתקן שפיר הלבוש
דהוי דומיא דסנהדרין דגם התם נמי הלא בודאי
איכא המיעוט דס"ל אחרת. ובכ"ז אמרינן דבטיל
המיעוט ברוב. אלא דמה"ס בטל אף בכה"ג.
ובחתיכות נמי באמת יכול לאכלס ואפילו ביחד
זה"ל. ורק מדרבנן אסור לאכלס ביחד. ואף
הלשון של הלבוש כפי שכתוב בע"ז מוכח בדברי
הט"ז. בכ"ז יש לדחוק גם הדברים שכותבי כמו
שכתבתי:

וידענ"ע הרב הגאון הגדול וכו' מוהר"ר שלמה
נתן קאטלער שליט"א הגאב"ד לוקניק
פ' קאונגא כתב לי וז"ל. אבל יש להקשות. הא
יש לאוקמי על חזקה שהי' בחזקה כשרה. ובחזקה
אפילו בקבוע מזה. יציין בהפמ"ג בסי' ק"י
שחוקר בזה. ובאמת דא"י מחוס' ופסחים דף ט'
ע"ב ד"ה היינו השע מנויות מוכח להדיא דחזקה
מהני אפילו בקבוע. א"כ הוה הכא חזקה דהיה
כשרה. ולכאורה יש להרך ע"פ סברה המוס'
(חולין דף י"א) דנייץ מפרה דמקשה הא פרה
בה שמים א"כ היה בחזקה כשרה. ומתירא דיש
חזקת טמא כנגד זה א"כ הכא נמי יש חזקה
חיוב שכיין שנושא הטלית חייב להפיל ליית וספק
אם יולא בזה חיובו הוה חזקה נגד חזקה. אך
באמת דברי המוס' חולין ל"ע הרבה. דהנה
מריש נדה דוולת הסברה דתרתו לריעותא הרי
חסר לפניך וחזקת טמא ה"י חזקת המקוה עדיף
ביותר מחזקת טמא וע"כ הסברה משום דהספק
נולד בהמקוה ובין דמוקמינן המקוה בחזקתו
א"כ ממילא סר החזקה טמא. א"כ גם בנידון
המוס' חולין כיון דהספק בהפרה ומוקמינן הפרה
בחזקתו א"כ ממילא סר חזקת הטמא כיון דמזין
ועיין במ"ס ליו"ד בסי' כ"ט שטמא ג"כ ע"ז.
אבל תירוצו אינו מועיל על קושיא הכ"ל על המוס'.
אך אני חדשתי כלל דיש כ"מ היכא שאנו מחזיקים
היינו כמו במקוה שאנו החזקנו לכשירה. ע"כ
עדיף חזקת המקוה היכא שאין חסר לפניך.
אבל בפרה אדומה לא החזקנו הפרה לכשרה.
ולפי"ז נמצא גם מה שהביא החתם סופר שם
המשנה גיטין נותנו בחזקת שהוא קיים. אף שהוא
נגד חזקה א"א. מפני שאנו החזקנו ענין הגט.

לשאת בלי צרכה. וזוהי יב דל' דהיבא דעומד
להתברר לא חליקין בחר חזקה:

שורם יצחק באמ"ם דוד בן ציון י"א יעוויטאן
אבד"ק הג"ל.

סימן גר

ב"ה פאריצק (פ"ד וואהרין).

כתב המליץ פיה מהל' מלוה לענין אשלד"ש
דל' אמרינן ים שליחות לעבדים לחומרא
בדל' המשלח חייב לכ"ע דדמי לחל' דבע"כ
מוסיב בה וע"ש ול"ו להבין דבריו הק' ומהר
תמוה לי ממוס' (שבועות ג' ע"ה) ד"ה יעל הוקן
מוכח שם דאף בעבדים ש"ך אשלד"ש דלא כהמליץ
דשם רוצה התוס' להוכיח דאף לרב אר"ה ב"ה
דס"ל דהמקף א"ה הקטן פטור ממוס' דב"מ
דהקף פטור גם המקף פטור מ"מ מודה דאסור
לישראל להניח לנכרי להקף ראשו דאש"ג דמקף
פטור הניקף חייב ומוכיח זה דל' ס"ד דהיבא
דמקף פטור גם הניקף פטור א"כ בגמ' (ב"מ
ד' י"י) היתא שם ג"מ בין רבינא לרב סמא א"ס
דאמר לאסא אקף לי קטן ואמאי לא קאמר הגמ'
ג"מ א"ס דאמר לקטן או לנכרי אקף לי גדול
והוי נפקותא לרב אר"ה נפירוש בשלמא א"ס נימא
דאש"ג דמקף פטור ניקף חייב נימא דלא קאמר
הגמ' ג"מ כן דמסתמא לא יצא הגדול להקף
דל' חייב אבל א"ס נימא דהיבא דמקף פטור
גם ניקף פטור ה"י לו להגמ' לומר ג"מ כן
לרבינא חייב המשלח כיון דהנכרי אינו בר חיובא
ולרב סמא פטור כיון דל' בעי לא עבד ע"י"ש
בתוספות:

והפ"י שיטת המליץ דבעבדים לר"ה חייב המשלח
דדמי לחל' דבע"כ מוסיב בה א"כ מאי
נוקשה התוס' נימא ג"מ בא"ס שאמר לנכרי אקף
לי גדול הא בעבדים ב"ע מודו דמחייב המשלח
אפילו לרב סמא וליבא שם ג"מ אלא ודאי דלרב
סמא גם בעבדים המשלח פטור דלא כהמליץ
ולריך עיון:

ומד"י דברי בזה עם שארי הרב הג' הר' פנחס
ג"י אב"ד בדרושקיפאליא הוסיף עוד
קושיא עמומה על המליץ מנמ' ג"מ ז"ל בזה
דאיבעיא להו אי מותר לומר לנכרי חסוס פרתי
ודוס בה מ' אמרינן כי אמרינן אמירה לנכרי
שבות הנימ' לענין שבת דאסור סקילה אבל חסימה
דאסור לאו לא אר"ה ל"ס ע"כ. והנה בחמ"ס
א"ה הטובה פ"ד מביא קושיא הגאון הרב ר'
השקול ז"ל שהובאו דבריו בם פנ"י למאן דאמר

ים שליחות לעבדים לחומרא מדדנט **א"י** קצ
מבעיא להו ההם בחסימה וסירוס צ"פוק ליה
מסוס שליחות דמדדנט אסור ומידן דמסדתינן
חולה למ"ד חין בלד"ע ואפילו הסליח אינו בר
חיובין. ולפי דברי המסליח דעבדים הוי כחל'ר
דבע"כ מוסיב בה יב"ע מודו דחייב המשלח
הדרא קושיא לדוכחה מוקמ"ל דברי אסור ממוס'
שליחות למ"ד ים שליחות לעבדים לחומרא אלא
ודאי דלרב סמא גם בעבדים למ"ד ים שליחות
לחומרא מ"מ אשלד"ש הרי בהד"ה דלא כהמליץ
ול"ע. בקשתי מכל ההד"ג לעיין בזה ומוי שדעמו
רחבה יתכן דברי רבינו הגאון בעל המליץ:

חק' ברדבי ציקער חובק"ק פאריצק.

סימן נה

בנ"ה פאקאטש (פ"ד וואהרין).

הרמב"ם ז"ל בריש הק"פ כתב מ"ע לשחוט
את הפסח כו'. ולא הזכיר דענין
ביקור ד"י קודם שחיטה. עיין פסחים (ל"ו)
ובמנ"ה מלוה ה' חות א' הניח זה בל"ע ע"י"ש.
ונראה ברור שרבינו ז"ל מפרש בפסחים שם
כפיר"ת שם שכתב וז"ל: ואקשינן חוב ופסח
דורות כו' ומשני כו'. ופירוש לפירוש דלא מפרש
כפיר"ת וחס' שם ופסח דורות נמי בנימוחא.
אלא ה"פ. אלא מעתה והיה לכס למשמרת ה"י
כו' וההניא דתמיד ענין ביקור וכש"כ פסח
דורות דתמיד מפסח ילפינן. ומשני שאני תמיד
דכתיב תשמרו וילפינן גו"ש. אבל פסח דורות
אש"ג דאימעות. ופריך ופסח דורות נמי הכתיב
ועבדת כו' שיהיו כל עבודות חדש זה כזה. וה"ה
למקחו מבעשור. דא"ל דלמעוטי"התא הוה מקחו
מבעשור ולא פסח דורות. דמהוה דגבי וה"ל
למשמרת נפקא ותו למ"ל. אש"כ דאדרבא לכו"י
התא שיהיו כל עבודות חדש זה כזה לדורות.
ומשני אלא ההוא הוה אינטריך למעט פסח שני
דכותיה. דמחד קר"ה לא הוי נוסעטין רק פסח
דורות דל"ד לפסח מזרחי. אבל פסח שני דדמי
לפסח מזרחי שאינו רק יום א' ל"ה מומעטין
ואינטריך קר"ה אחרינא. ולשון אלא דקאמר הש"ס
ה"פ אלא לא הוה דהוה דגבי ויקחו למעט
פסח דורות ממקח בעשור התא. דלזו ג"ל אינטריך
דכיון דאימעות אפי' מביקור גבי וה"ל למשמרת
ממילא דא"ל להיות פקחו מבעשור. אלא ההוא
הוה וכן הוה דגבי ועבדת למעט פ"ש דכותיה
התא. דמהוה דגבי משמרת ל"ה מומעטין רק
פסח א' דדורות ולא פ"ש דכותיה בפסח מזרחי
סוף

סוף. ולכך חילטיך חרי קרתי. דלוי מחד הוי
 מוטענין פ"ש רק מומק בעבור ולא מוציקור.
 ודוק. וסיקש דעבודות חדש זה כזה לאו מזה
 רק מועבדה אה העבודה האת בחדש. וע' הוס'
 מנחות (פ"ב) דגם ר"ע ב"ל הסיקש. ובדאמורין
 הכא. אלא מועבדה ואכול אה"ב בלילה הזה ה"נ
 כו' ומשני אמר קרא ועבדת. ותל"מ ודוק
 וברור בס"ד:

והנה בתוס' סוכה (מ"ב) ד"ה שאינו. כתבו
 דאפי' דיעבד פסול אם נשחט בלא
 ביקור ד"י. וע' בכפ"ט ס. וכן במג"ח מזה
 הג"ל ובמלוה ה"א שהוא חידוש. ובאמה שהוא
 המוה. דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב לעבד.
 וגראה ברור דרק לר' יוסי כתבו שם כן דהוא
 דר"ש בתור"י וקריבנו יבקרנו. ובתוספתא דפסחים
 פ"ה דר"ש לה ר' יוסי מתמימים יהיו לכם ע"ש.
 וגמלא לדודיה הוי שנה עליו הכתוב לעבד דלמלוה
 כבד ילפינן מגו"ש דתשמרו מפסח מלר"ס. והו
 כוונת התוס' שם בסוכה שכתבו דמגו"ש ילפינן
 לה. כלומר וא"כ הוי קרא דר"י שנה עליו לעבד.
 אבל רבנן פליגי עליה וכדמוכח הכא דפריך
 והנניא בן בג בג אמר כו' ולא פריך מדר"י.
 ולכן לא הביא הרמב"ם ז"ל דין זה דר"י לפסול
 דיעבד:

וברה"י א"ש נמו מה שהקשה במו"ח בקומן
 המנחה לסי' ת"א שם על הוס' ערכין
 (י"ח). דלמ"ל למימר היכא אפ"ל שנתו של עולם.
 דא"כ תמידין לר"ה היכי משכחה לה דהא נולד
 ב"ה הוי מחו"ז. תיפוק להו דלא הוי מוציקר ד"י.
 וכן תמה על המל"מ ע"ש. ולק"מ דכ"ז לר"י.
 אבל לרבנן גס תוס' מודו דדיעבד כשר בלא
 ביקור ד"י. ולדידהו אינטיריך ולא שנתו של עולם
 ולא תקשי א"כ תמידין ב"ה היכי משכח"ל דהא
 ליכא ביקור ד"י בנולד ב"ה. דהיכי דלא אפשר
 שאני דדיעבד דמי ודוק. וגם לא נלטיך
 לדחוק בזה דב"ק (פ"ב) שהיו משלשין ב' קופות
 זהב והיו מעלין להן תמידין ומשמע בכל יום
 להקריבה. ואלו אם נאמר דלחוס' לכ"ע פסולין
 בלי ביקור ד"י קודם לריך לדחוק דלא להקריבה
 דיומא אלא שהיו משלשין היום להעלות מה שיקריבו
 לאחר ד"י. ואפ"ל שהיו אלו שבחן מפקרים. אבל
 בירושלמי פרק תפלת השחר ה"א איתא שהיו
 משלשין להיוזם זהב והיו מעלין להם טלאים.
 פ"א העלו להן גדיים. באותה שעה האיר הקב"ה
 עיניהם ומלאו ב' טלאים מוצקים בלשכת הטלאים
 ע"ש. ומשמע ודלוי לשון באותה שעה. שאז היו
 חסרים טלאים. ולא הי"ל להקריב רק מה שהיו
 מלפ"ס להעלות ודוק:

ואגב הנני להעיר על דברי הפני משה בירושלמי
 שם התמוהים שכתב וז"ל. והיו מעלין
 להן שני גדיים. והם לא היו רוצין לשנות למה
 שהיו נוהגין להקריב טלאים לתמידין עכ"ל. דמשמע
 מדבריו שאלו רלו היו רשאים להקריב גדיים. ואם
 היפוך מ"ש בתורה את הכבש אחד כו' כנשים
 בני שנה תמימים שנים ליום. ובשלהי פרק מקוש
 שנהגו. מי גדיא יאה ייסק לתמידא. ושגגה היא
 שילאה מלפני השליש בעל פ"מ ז"ל:

הק' שצ"ח יוסף הלוי פיינענברג חופ"ק הני"א.

שפתו ישנים

סימן נו

השובה בח"י שהגאון ז"ל החזיר ב' יחיא"ל מיכ"ל
 הלוי עפשטיין זצ"ל אב"ד נאומהרדאק
 בעהמ"ס "ערוך השולחן".

כ"ה יום ב' בשבת תרס"ח ז"ל נאומהרדאק.
 החוה"ש ובס"ס רבבור ידידי האב"ד הרב
 הג' החר"ף עצום ובקו טובא עיניו כיונים
 על אפיקי הש"ס והפוסקים יא"מ וכו' מוהר"ר
 משה מנחם טענדליץ נ"י שפיוואק
 (בשיועיוע)

מכתבו היקר הגיעני. ובדבר מה שהגאון ר"ש
 ז"ל בהגהותיו ביר"ד סימן ז' ב"ק
 ס"ק ג' בהך דמסביבה שניה ושניה בכלל פסולה
 וכו'. ותמה בהגהותיו שלא הרגישו כלל מדברי
 רש"י ז"ל בחולין (דף ע"ז ע"א) דבשניה עדיין
 מקרי כח ראשון וכו'. ובת"ר מאריך בדברי טעם
 וסכל ומביא מנח"א על אשכול הלכות שחיטה ר"ש
 סימן ט' ס"ק יו"ד ב"ה בכה אדם דמבואר נמו
 כ"ל. ומפלפל ע"פ מ"ס ב"ה מוהר"י חלק
 סימן טו"ב לענין מקוה שהמים שלה מובאים ע"י
 גלגל. וע"פ דברי אור"ה מובה ב"ה ז"ל יור"ד
 סימן קי"ב ס"ק יו"ד לענין ביטול ופה עכ"ס
 דבא"ש שהכשיר התנור בקיסם שזרקו למוכו פ"א
 ושוב הוסק התנור בלי הפסק אפילו מעל"ע הוי
 הכל מכה ראשון. וה"ל בג"ד לפי משמעות הש"ס
 בחולין שם בוא"ה שחלקים בין כח ראשון לכח
 שני מוכח דהעיקר הוא שיהיה דוקא מכה אדם
 מטעם וזבחה ואכלת מה שאכלת וזבח אכול וכו'
 א"כ משמע בפשיטות דאפילו כשיבדח אח"כ פ"ב
 מיקרי עדיין מכה אדם. ובת"ר האריך ללפל
 בזה בחכמה ובדעת. ע"פ דברי שר"ה הגרעק"א
 ז"ל במכתבים בהשובה שהשיב לק"ק בזוין בדבר
 מקוה שנעשה ע"י כלים. הדבר נכון במאד.
 ויעיין

ועיין נא ידירי בספרי שרף השלחן שמי שילה
 לבתיהם. וסם הסדרתי מל מוסר דעכ"ס נסתלק
 מה האדם ממעטין הראשונים. ובעת דק האדם
 מעולם מגלגלים. ואמנם כבר קדם להגות ד"ס
 ז"ל והרגיש בזה לתורה הפדיוה במקומו ישיב
 ישיב בתב"ס סי' ג' ובמגילה סימן רמ"ב לענין
 טומא ברחמים של מוסר ועיין בספר היקר הגלי
 על במלכות טומא ס"ק ב' מש"כ בזה הערה
 השולחן ויותר אין ביכולתי כעת להאריך בזה
 כדאוי לבתיהם. ובפרט כי קשה עמקא מחדתה
 והפס"ת יחזיר לי כמי במאז. ואור עיני:

ובדבר מזה בידירי הקשה קשה כבדול. בהך
 דב"ס שירובין (דף ה' ע"א) פירש"י
 ז"ל נקטינן מוסרת מאבותינו קבלה מרבנותינו
 ובגמ"טין (דף ג"ט ע"ב) פירש"י ז"ל עלמא מוסרת
 מאבותינו. ובתורה הקשה דהלא רש"י ז"ל בעלמא
 בגמ"טין (דף ל"ד ע"ב) מביא "דאב"י ה"י יתוס
 ורבה בר נחמני גדלו במקום אב ולימדו תורה
 וכן כתב עוד ברש"י ז"ל גמ"טין (דף ג"ט ע"ב)
 סם בדיה לבדמך רב"ט שהיה רבו עכ"ל. וא"כ
 הדרכה יותר היה נכון לפרש קבלה מרבנותינו
 כמובן. ובתורה מביא מוקדשין (דף ל"א) אמר
 אב"י אמרה לי אס ומרש"י ז"ל בוצחים (דף ק"ה
 ע"ב) בהך דאב"י של אב"י כליל שמו ומזכיר (נ"א)
 ומכ"מ בבקיות נפלאה. ידע ידירי ג"י שהרבה
 עמלתי בזה. ואמנם הדבר קשה במאד. ועיין
 בקדושין (דף ל"ג) ע"א איתא גמ' נקטינן ורש"י
 ז"ל לא פירש כלל וכן בגמ"טין (ל"ב ומ"ד ומ"ה ומ"ח)
 וכן בע"ז (נ"ף ג"א ע"ב). ובגדרים (דף מ"א) ובגדה
 (נ"ז ע"א). והדבר לרוך עיין וקשה עלי כעת
 במאד העיין ואם כתר"ה הסליחה על כתבי בקולר
 כי מאד עמלתי גם בזה למען אהבה וחביבות
 בתורה. ויותר מהנמנע והגני מברכו שיעסוק
 בתורה ממוך הרמזה. ויעלה מעלה בתורה ובגדולה
 כאית נפשי היקר ונפש אהב ת"ח כנפשו הדו"ס
 ושי"ת באהבה רבה.

יהיאל ביב"ל הלאי עפשטיין החופ"ק הני"ל.

סימן נז

ב"ה קראשניעוויץ.

השיבה בת"ק סאת ב"ק אבדור הרב הנאמן ד"ר
 המורה וב"ו סון מורה"ח וצוק"ה ת"ס.
 אבדור ב"ה קראשניעוויץ. מה שחשב הרב גרוד
 א' ויהי ד"ק אב"א.

ההרב ... אבד"ק פ'

ע"ך שאלנו אדוני הלינארטעין שמשעטין ביו"ט

ועל הנייר יש עליהם אותיות הנקראים בל"א
 (וואססער אותיות) ונמחקים ומדרבנן אסור מוחק
 אפילו שלא ע"מ לכתוב ואפשר כיון דאין מחטיין
 אפילו פסיק רש"י יש להחזיר בדרבנן עכ"ל
 עי"ש. וכת"ה בק"ס מומי חיד בענין הל' ע"כ
 באתי כעת להשיב לבתיה בקצירה האומר ובמועט
 דברים. ומה גם שאיני בקו הבדילה ל"ע השי"ת
 יחוקני ויאמלני במהרה:

והענין י"ל דהנה הא"ר סי' ש"מ סק"כ כתב
 דאפשר דאם מוחק בשמאלו דפטור
 עי"ש. וא"כ כש"כ מוחק בפיו דפטור ובמ"ש
 בשו"ת רמ"ע (סי' ל"ח) לענין גדם כתיבה בפיו
 סת"ס וז"ל ואם בפירוש אמרו בפרק הבונה אין
 דרך כתיבה בשמאל כש"כ דאין דרך כתיבה בפיו
 עכ"ל. ועיין מג"א סי' ל"ב סק"ה ומדושי הגרעק"א
 ס. אולם בס' עמודי אש שכבדני הרהמ"ח ז"ל
 לדורון (סימן ה' אות ל"ב) עקפק בדברי הא"ר
 עי"ש. וכ"כ מדברי הח"א הל' שבת כלל ט' סק"ב.
 אבל י"ל גבי מחיקה בפה דבדל"י לכ"ע אין דרך
 מחיקה בכך. וכנ"ג אמרינן בבבבב (ד' ס' ע"א)
 גומס יונק חלב בשבת מ"ט יונק מפרק כל"אחר
 יד כ"ו ועיין רש"י שם ועיין שו"ת ר"ח ח"ז סי'
 קפ"ח וקל"ט וע"ע מג"א סי' של"ז סק"א ומ"פ
 ס. וא"כ בנ"ד כיון דהמחיקה נעשה בפה ע"י
 העיטון יש להק' וז"ל:

אמנם לכאורה י"ל כיון דמעשה העיטון ב"ה
 ע"י שמיטין מתחלה א"ס לראש הליגא"ר
 רש"י ועיין הולך ומעלה עשן בפיו א"כ לא
 חשיב העיטון מחיקה בפה כיון שבא מכת הא"ס
 שנתן מתחלה בידו להליגארעטי ודומה למ"ש
 הנמוק"י ב"ק פ"ב בסוגיא דאשו מוסר חז"ו
 דמשבינן כל משך זמן ההדלקה כמו שעשה הכל
 ברגע הראשונה עי"ש. ועיין כה"ג הוס' סנהדרין
 (ד' ע"ז ע"א) ד"ה סוף ומוס' מנחות (ד' נ"ו
 ע"ב) ד"ה ומעשה ועיין מג"א סי' רמ"ב סק"כ
 ובמק"א הארכתי בזה ואכמ"ל. אולם אין מובאן
 רא"י כלל דהתם בכל הני כיון שהמעשה נעשית
 ממילא ע"י כח הראשון חשיב כאלו כבר נעשה
 אבל בנ"ד א"ס לא ימושך כעצם בפעם בכה פיו
 את הליגארעטי יכבה חשיב המעשה ע"י כח פיו
 ולא משעת ההדלקה:

והנה לכאורה יש לסתור דברינו מש"ס שבת
 (ד' ק"ב ע"א) ר"מ אומר אף א"ס היתה
 שבת והולילו בפיו חייב א"ל אינו מן השם ואמאי
 ה' אין דרך הולאה בכך כ"ו ה"כ כיון דקא מיכוין
 מחשבתו משויא ליה מקום ופירש"י מחשבתו שר"ך
 לאוכלה בהליכתו ואחשבה להולאה זו בפיו עכ"ל.
 וכ"כ הרמב"ם ז"ל הל' שבת ופ"ג הל' הרי
 אף

שנלטרף בזה פעולת איסור ג"כ מותר כיון דמלאכה מחשבת אחרת תורה והו"ל כלא נמכרין על המלאכה כלל. וזו ממילא מיושב קושיה הר"ן ז"ל על הרשב"א ז"ל ודוק. ומלאכה בשבת שרי מותר ח"כ ס' קס"ט באמלע המצוה שכתב בש"ס זה בכוונת הש"ג:

ועוד נראה לעיני כוונת הש"ג אליב"י דהרשב"א ז"ל בחוספת ביאור דדוקא היכא דבגוף פעולת האיסור לא נלטרף שום היסור עמו כגון בחריץ דבגוף פעולת החריץ לא נלטרף שום היסור עמו רק ההיסור הוא שאינו מחבין או אמרינן כיון דהוא פס"ר הו"י כחמכין. אבל היכא דבגוף פעולת האיסור נלטרף דבר היסור עמו כגון נעילת בית דבגוף פעולת האיסור שהיא הלידה נלטרף דבר היסור עמו שהיא שמירת ביתו בודאי מותר משום דבשעת עשיית הפעולה לא נמכרין על פעולת האיסור שבה רק על ההיפך שהוא פעולה ההיתר שבה והו"ל כדש"א"מ אף בפס"ר. וכמ"ש בה"ג הר"ן ז"ל ר"ה פ"ד דאפילו למ"ד מאלי"כ אם נמכרין למנוח אחרת לא יא"ל. ובאמת מלאכה מובחר כן בפירוש בתוס' זכמים (ד' ע"ז ע"ב) ד"ה בדם וז"ל וז"ל כיון דדם כשר מעורב בו ואין עיקר זריקתו לשם הפסול אלא לשם הכשר שרי עכ"ל. ועיין נה"מ ס' ל"ז בביאורים הק"א ופלא שלא הביא חממה מכל זה. ויש לפלפל בדבריו ואכמ"ל. וזו ממילא מיושב גם קושיה הר"ן ז"ל על הרשב"א ז"ל. וזו יס ליישב דברי רש"י בכוונת (ד' כ"ה ע"א) אהך דשמי שערות עיקרן משחיר וראשן מאדים ר"י בן המשולם אומר גזוז במספרים ואינו מושג ופירש"י מושג דאין מחבין לשום גזוז אלא לתקן שרי עכ"ל. ולכאורה דברי רש"י תמוהים הרי הו"ל פס"ר ואסור. ואף דהו"ל פס"ר דלא ניחא ל"י ולדעת הערוך פס"ר דלא ניחא ל"י מותר הרי כתבו הרא"ש והר"ן ז"ל שבת פ"ד דשעת הערוך דפס"ר דלא ניחא ל"י מותר דוקא בשבת דבעינן מלאכה מחשבת אבל בשאר איסורים דלא בעינן מלאכה מחשבת אסור אף בפס"ר דלא ניחא ל"י. ועיין מג"א ס' ש"כ סק"ב. ולפמ"ש ניחא ד"ל דרש"י ס"ל כשיטת הרשב"א ז"ל וכיון דבגוף פעולת האיסור שהיא הנזוה נלטרף עמו דבר היסור שהוא החיוב בודאי מותר והו"ל דש"א"מ אף דפס"ר. הו"ל לנו מזה בפעולה שיש בה ל"י איסור ול"י היסור אם מחבין בשעת עשיית הפעולה על ל"י היסור ולא על ל"י האיסור הו"ל דש"א"מ אף בפס"ר:

וא"כ בנ"ד בפעולה העישון הצינארעטין כיון שמחבין על ל"י היסור שהוא העישון ונ"ל

אף דאין דרך הולאה בזה מכ"מ כשהוא ע"י הלידה חייב משום מחשבתו לאוכלו בשעת הליכתו משיא ל"י מקום והו"ל דרך הולאה. וה"כ בנ"ד אף אם נאמר דאין מחיקה בזה מכ"מ כיון שהמחיקה בא ע"י עישון הצינארעטין הו"י מחיקה: **אמנם** ז"ל ד"ל דוקא התם שפיר חייב אף שאין דרך הולאה בכך משום מחשבתו שחשב להוליך האוכל שבפיו משיא ל"י מקום דבשבת מלאכה מחשבת אחרת תורה. אבל בנ"ד שאין מחשבת המעשן הצינארעטין על מחיקה רק על עישון בלבד והמחיקה ממילא בא בודאי אין זה דרך מחיקה דהרי לא מחשבת למחיקה זו. ובעינן זה כתבו התוס' עירובין (ד' ל"ט ע"א) ד"ה מחשבתו והר"ן ז"ל שבת ר"ט פ"א ד"ה ולענין: **ועוד** נראה לעיני לד"ד בנ"ד דהנה הרשב"א ז"ל שבת (ד' ק"ו ע"ב) גבי טעל את ביתו לשמרו ומלא לבי שמור בחובו כתב וז"ל ובירושלמי נראה שהתירו לנטול לבתחילה ביתו לשמור ביתו ולבי שבחובו דכיון שהוא לורך ביתו אפי"ן שרי כך גזוז הנבי ממילא מותר ובלבד שלא יתבונן לשמור את הנבי בלבד כו' עכ"ל. וכתב ע"ז הש"ג שסביב הרי"ף וז"ל והשתא לדברי הרשב"א ז"ל נמצינו למדין דאפי"ן דקו"ל דפס"ר אסור היינו דוקא שבאמתו מעשה דעבד פס"ר אינו מחבין ואינו עושה דבר היסור עמו אבל אם באמתו הפס"ר עושה עושה ג"כ דבר היסור עמו ומכין גם לדבר היסור אז אפילו עבד פס"ר ומכין גם לו שרי ובאמת כי קולא היא זו כו' עכ"ל. והנה לכאורה דברי הש"ג אליב"י דהרשב"א ז"ל תמוהים מאד דהרי גבי כל דש"א"מ דאסור בפס"ר הוא ומחבין לעשה דבר היסור כי בודאי לא יעשה דבר לחנם וכיון שאינו מחבין לדבר איסור בודאי הוא מחבין לדבר היסור ועיין מרבה"מ הל' שבת פ"א ה"ו וקובץ שם וישויע"ק ס' שט"ז שנדחקו בזה:

ויענ"ד נראה כוונת הש"ג אליב"י דהרשב"א ז"ל כיון דבשבת מלאכה מחשבת אחרת תורה וכל שלא נמכרין לעשות מלאכה זו אף שנעשה ממילא פטור כמו בנמכרין לזרוק שמים וזרק ארבע. וא"כ לפ"ז י"ל דוקא היכא דעלם הפעולה הוא פעולת האיסור ונ"ל נלטרף שום היסור עמו כגון גרידה דעלם פעולת החריץ היא פעולת איסור בל"י שום היסור רק ההיתר הוא מחמת שאינו מחבין או אמרינן כיון דהיא פס"ר הו"י כחמכין אבל היכא דעלם הפעולה היא פעולת היסור כגון נעילת הבית דעלם הפעולה היא פעולת היסור ואם לא היה מחבין ללידה שהיא פעולת איסור בודאי היה מותר. לכן אף

ענינים שונים

סימן נט

ב"ה ויארשא.

(א) **ראיתי** בס' דברי גאונים על חומ' בכלל ע' (ס' י"א) הביא שו"ת תפארה יוסף בחו"מ (וכמו מ"ז) שפסק בד"ן אחד שהניח אחריו שש בנות ושני בנים ונשאר בית ופעל בן אחד אלל שלש בנות כתב שמכרו לו חלקם שמגיע להם בהבית בדיניהם ירושה. וחובע הבן השני שאחיו יתן לו כעסיא בדיניהם שח' ממה שכתבו לו הבית הוא שלו. ואחיו טוען שהוא הגיל חליו המגיע לו עפ"י ד"ת. וע"ז פסק חפ"י הג"ל שלא היה כח ביד הבנות למכור חלק הבן השני כי אין מגיע להם כלום עפ"י ד"ת ע"כ מחויב הבן ליתן לאחיו כעסיא על חליו ועי"ש:

והנה השו"ת חפ"י הג"ל אינו תח"י לעינינו זו. והגני כשואל ומסתפק לדינא היכי שהשלש בנות ביחד עם הבן כתבו שמכרו את חלקם בדיניהם להבן השני כל המגיע להם בהבית ירושה. אי יכול לאחר זמן לתבוע הבן המוכר לאחיו הלוקח את הבית שהוא לא מכר לו רק את חלקו בהבית הג"ל אבל את חלק הבנות המגיע לו מחמת שאין להם חלק ירושה עפ"י ד"ת אינו מכור לו. ויען שאין להם חלק ירושה בהבית הג"ל עפ"י ד"ת לא היה כח להם למכור ונמצא שיש לו שותפות בהבית הג"ל מן חלק הבנות:

ולבאור יש להעיר בזה. דאי על המכירה של הבן והבנות היה מקח קלוב. והמה קבלו את דמי המקח ונתחלק ביניהם להבן ולהבנות שזה בשוה. דכאופ"ן זה אין ממש בטענת הבן כנ"ל דיש מקום לגור דעם חלוקה זו גלה הבן את דעתו לומר להם שיהי' להם דין ירושה כמו לו. דאל"כ בעת החלוקה של המעות הג"ל להבן להיות טובע וטוען כי אין להם דין ירושה. ועכ"פ אינו מגיע להם חלק של המעות שזה בשוה:

ונראה להביא רא"י דאמרינן סברא זו. מהא דמבואר ב"ב (דף קכ"ו:) גבי בכור שנטל חלק בשדה אחד כמו פשוט. דהתם אמרינן דבזו הנטילה כפשוטו ויתר מחלק הבכורה בכל הנכסים דאינו מגיע לו רק כפשוטו. והדין הזה נקבע להלכה בחו"מ (ס' רע"ח). וא"כ ה"ז בנ"ד לעיקר הירושה. א"כ י"ל דאי נתחלק שזה בשוה עם הבנות ויתר להם להבנות שיש להם דין ירושה כמו להבן וכהג"ל וכמו גבי בכור:

ויש לחלק דאחי ההם גבי בכור. כהקדמ' מסי' הר"ן פ"מס' בריש אור ל"ד דמס'ה ביעול

תכני

ולא על ד' האיסור שהיה המחיקה אף שעי' שעולת העישון נמחקו האותיות שעי' הנייר לא שייך פס"ר כיון שמתכוין על ד' ההיתר:

ועוד נראה לענ"ד דהנה דעת ההס"ד הובא במג"א ס' ש"ד סק"ה דדש"מ במלאכה דרבנן אף. דהוי פס"ר מותר עי"ש וכ"ה במאירי שבת (ד' כ"ט ע"ב) בשם י"א והרמ"ם בכל ראיות המג"א וי"ש. וכן מוכח מדברי רש"י וריטב"א עירובין (ד' פ"ח ע"א) ד"ה ההם וד"ה שופרין וגם ברי"ן בילה סופ"ד גבי קוטס עלי בשמים מפורש להקל. וא"כ בנ"ד שהמעטן אינו מכוין למחיקה אף דהוי פס"ר. מכ"מ כיון דמוחק שלא ע"מ לכתוב פסוק ואסור רק מדרבנן כמבואר ברמב"ם ז"ל הל' שבת פ"א ה"ע י' להקל. והגם שקשה לסמוך על טעם זה לבד דהרי יש כמה פוסקים דס"ל דדש"מ במלאכה דרבנן אם הוי פס"ר אסור. מכ"מ בלירוף טעם הראשון שכתבתי יש להקל לפענ"ד ככתבתי. מחמת חולשתי ל"ע אקל"ר וכו' עכ"ל:

הצער שמחה בונם לערמאן בהגה"ק

מאוה"ג מרן בורה"ח וצוקל"ה חב"ב.

סימן נח

ב"ה ראיתי בשע"ת ס' מ"ג שלא אחד לדבר דבר המאשין מלות ולא ידע כי בפשוט דבר כי כבר הורה זקן ב"ק אדמו"ר הגאון הקדוש זללה"ה מסאכטשאב שבמדינתנו הוא איסור גמור של תורה והרע"ש ע"ז מאד מאד. ובקרב י"א לאור הפירוש ז"ל אבני נזר חלק שני מא"ה ושמה י' שפי השופות בענין זה קולו חולב להבית אש. וכתב ז"ל שם שבמדינתנו שנתפשט איסור על המאשין מלות עפ"י כל גדולי מדינתנו איסור גמור וחמור הוא לנו אף אם תמצי לומר שהלכה בדברי המסורין וכ"ש שיש לנו לתפוס שהלכה כהאוסרין שהמה הרוב והגדולים בחכמה וביראה. ומי שיאמר שמתירא שאל לא יתיר להם זה יבואו מקלת אנשים לחמור מזה אין ממש בדבריו אף אם היה מקום לחוס לזה. וכי חומרים לו לאדם חטוא בשביל שיזכה חברך מאחר שאיסור גמור וחמור הוא לנו. והמתנגלים להתיר משום שינוי איכות המאשין מאשר היה אז. הכל יפלה פיהם ואין בדבריהם ממש מוכחה טעמים שבתורה. וכמדומה שיהי' די לסתום פי הכותב ושלא יתחברו אליו עובי האשפה השואפים לנחק מעליהם מוסרות התורה והמלות במ"ש בענין זה הא"ש אלהים קדוש הגאון האדיר מוהר"ם זללה"ה מגור שהמחירים ניכר מומעשיהם שחפזם לגשל את כל מלוה מעט מעט וכוונתם לעקור את הכל: **רב אחר.**

ובעין סברה זו מלאמי בתשו' רמ"ב בסוף (חצ"ו) באוספות שכתב שם לחלק לענין מה שתמה ההם על הדין המבואר בחור' (ס"ו) כיצו דברים יכולים לחזור תוכ"ד. אפי' דקמיל בעשות שם דעות אינם יכולים לחזור מבזרים היינו לעשות לדיבורם הראשון בטעות וצטור' (דף ט') מבואר דלא אמרינן תוכ"ד כדיבור דמי רק במקום דמועיל שאלה ויכול למשו' לדיבור הראשון בטעות. והי' ולחלק י"א בין עדות לשאר' ענינים כמו נדר והקדש וכיו"צ אשר דבורם אליה כיון דנלמח על דם דבר חדש שלא הי' בעולם כלל. משא"כ גבי עדות שאינו מוליד דבר חדש שלא הי' בעולם כלל. והוי רק כגלוי מילמח בעלמא על דבר שכבר הי'. זה תור"ד ועי"ש. הרי מבואר דיש חילוק בין שמוליד דבר חדש לשאינו מוליד דבר חדש והי' יס לחלק כשמוליד דבר חדש על הבנות שיהיה להם השם יורש לא אליהם הויתור כ"כ. משא"כ גבי צבור אינו מוליד שום דבר חדש דשם יורש בלא הויתור ג"כ הי' עליו לזה אליהם ומהי הויתור בהג"ל.

מיהו אף כי אין רא' מבואר מ"מ אני חוכך בזה. חדא מפני הסברה בעלמא. ועוד דא"כ בטלת תקנת המדינה שנעשה בכל יום שטרי מכירות כאלה ונעשים בכל חוקף כדיניהם (אקטין) אלל הערכאות שלהם (באטאריים) וליכא מי שימוש לזה. והרי אי עפי' דית לא מהי לויכא בזה ג"כ החשש של לפי'ע. ולא ראינו מהרים בזה כלל. ואפשר יען שבטורות שלנו לא נכתב שמוכרים את חלקם רק שמוכרים את דינם וחיותיהם שיש להם בבית ולא שיירו לעולם שום שיור שיהיו יכולים לענין אח"כ שום מו"מ זאת הוא מועיל גם עפי' דית. דאמרינן דלשון. דינם. וחיותיהם הוא קאי לכל חד כדאית ל'. דהיינו כדיניהם שיש להבנות ג"כ ירושה. כ"א מוכר את דינו וחיותו שיש לו בחלקו. ועפי' דית דאין להבנות ירושה הוא מוכר את כל דינו וחיותו גם מה שיש לו בהבנות הג"ל ולפי' בכ"ז לברר הדין והחלטה פני הרבנים הנאים. בשערי תורה' שוידעו את דעתם הרחבה בזה דברי להג"ל רבים מענין:

יהודא ל' ברש' ברי' ז"ל מונק (ווארשא),

ב' **יאיתי** בש"ע הרב בתשובותיו (ס"ו) וז"ל נשאל הרב אם יס לנהוג איסור חדש ביי"ש והשיב דבר פשוט בקלרי כי יס להתירו מטעם הערובות ואף דהוי דשילי' להשקותו עד אחר העומר. ז"א דהא מטעם חמץ אי' להשקותו כ"א עד הפסח והבן עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל ולפי' דהא דא"ס חוקם לחזור להחדש נכתב ב' א"כ למה באמת אחר הי"ש בפסח משום חמץ הא איסור החמץ שבו ג"כ נכתב ב' דקיי"ל אם נחצר קודם הפסח חמץ

לח

מהי לחמץ שהי' רק בלב יבצרנו אמרינן דברים שכלל לא היו דברים. כיון דחמץ חשיב הש"ס שם מבי' דברים שאין ברשותו של אדם ועשאן הכתיב באלו ברשותו. וא"כ לא הי' חמץ שלו ממש. ומש"ה ביטול אפי' שהוא בלב. מ"מ הוא גלוי דעת. וכשאנו של ממש בני בגלוי דעת. ומבואר מדברי הר"ן דאי הי' חמץ שלו ממש לא הי' מועיל גלוי דעת. ולפי' יס לומר. גבי צבור ביאר הר"ן. והובא בש"מ שם דהצבור לא זכה בחלק הבכורה קודם החלוקה רק דין הבכור כמו הנותן לחבירו חלק בשדה אחת שיחמר המקבל מהנה קודם חלוקה אפי' רוצה בהמתנה וזכה בה. אף דינו של צבור בן אצל ממילא לא זכה. אי"כ החלק בצורה לא הי' שלו ממש כיון דלר"ך שזכה בה החילה. ומש"ה שייך שפיר לומר גבי צבור ויתר. אפי' דלא הי' רק גלוי דעת. כיון שלא אחר בפירוש שהוא מותר רק מטעמי הסתומין מוכיחין עלה על הויתור. מ"מ מהי. דכשאנו שלו ממש בני בגלוי דעת כמו גבי חמץ משא"כ גבי יורש דאינו לר"ך שום זכיה וממילא הוא שלו. והוי שלו ממש ולא בני בזה גי'ד ומש"ה גם ויתור דאינו רק כמו גלוי דעת נ"כ לא מהי. כמבואר מדברי הר"ן בהג"ל.

אבר אחר הענין נלפטי' דבשלמא גבי חמץ לולא דלא הי' שלו ממש לא הי' סגי בגי'ד. דהתם לענין ביטול החמץ שהוא דבר אשר בכל השנה לא גדיל מניה וחשוב הוא לאוכלו. ועל פסח שהוא מצטלו ועושה את חשיבותו של כל השנה לעפר בעלמא בהאי בעולו. שפיר לכל כי האי ביטולו קס"ד דלא בני בגי'ד. אם לא הטעם דאינו שלו הוא החמץ. וגבי צבור ג"כ לריבין ע"כ לסברה זו משום דסו"ס הוא אינו שלו ממש דאלא"ה יס סברה להיפך דאי ויתר בשדה זו לא הי' מותר כ"כ שוי' גדולה. אב' לענין לוותר בכל הנכסים דשו"י גדולה הוא מהב"ת לא ימא דכל כי האי לא ויתר. משא"כ גבי ירושה סתם דאינו רק סתם ויתור וליכא שום סברה להיפך שלא ויתר. לעולם לא בעינן דלא יהי' שלו ממש ומ"מ מהי וסגי בגלוי דעת:

אמנם לפי עי'ד נראה לחלק נידון דין מבואר מטעם אחר. דנבי צבור בהאי ויתור לא מתייחס על הפסח שום שם חדש שלא היה בעולם. דהאי שם יורש כדקאי עליו קודם הויתור קאי עליו ג"כ אחרי הויתור. ולזה אליהם שפיר הויתור שהוא מוסלק את עצמו לבדו מחלק הבכורה שהוא כפשוט משא"כ גבי עיקר ירושה דנוגע הויתור גם לאחרים שמתחם עליו שם חדש על יורש מה שלא הי' בו השם הזה לעולם לא אליהם הויתור כ"כ יס מזה שם חדש מה שלא היה בעולם כלל:

מלקות אלא בזכות וסדר' דמיעטה התורה גם שלא יהי' בו איסור כגיל לזה הילכך קרא דכל שיהי' בו איסור תורה עכ"פ ולפי פ"י הרא"ם אי"כ נהפוך הוא דבקרא מפורש יותר לאיסורא דברש"י ועכ"פ לא גרע מועטה וכו' עכ"ל ובעני' א"א לייחס סברת הרא"ם הג"ל להרשב"א ז"ל ובמחכית הרי בשו"ס הרשב"א (ח"א סי' תל"ט) כתב וז"ל שאלת עוד מאי זה טעם ח"ס אסור מה"מ ואין בו מלקות שכיון שאסור כבר הוזהרו על אכילתו. תשובה אין לוקין עליו משום דעיקר קרא אכילה כתיב ב"י וכו' ואין אכילה פחות מכזו מי"מ כיון דכתיב כל וכו' אשמשין קרא דאסור ליכא שיעור אכילה לא תאכלו ואחרי שריבה ומויטט מאי ריבה ריבה איסור ומאי מועט מיעוט מלקות וכו' עכ"ל הרי להדיא דהרשב"א לית ל"י סברת הרא"ם הג"ל ועיין לש"ב הגאון מ' יסבר ז"ל בס' פתחי שערים לב"מ (דף ס"א ע"א) אמונה את זה אמינה לה ליישב טפ"י דברי הקובץ הג"ל את דברי רבינו הטור שפוסק דהאומר שבועה שלא אוכלנה וחזר ואמר שבועה שלא אוכל דחלה השבועה ותמה במל"מ (פ"ד מה' שבועות ה"א) לפיכך הב"מ (סי' רל"ד) דהטור ס"ל דשבועה לא חלה על ח"ס וא"כ מזה שבועתו הראשונה נאסר בח"ס ואך חלה השבועה שני' על ח"ס יע"ש. ולפי האמור י"ש ליישב היטב ולומר דהטור ס"ל סברת הרא"ם הג"ל דסתם אכילה בכ"ס וע"כ ס"ל דשבועה לא חלה על ח"ס משום דח"ס הוי איסורו מפורש בתורה כסברת הקובץ הג"ל והא ניהא באיסורי דעלמא. אבל באיסור שבועה שנסבב שלא אוכלנה כבר זה בזה ודאי אף דנימא דגם ח"ס אסור מה"מ באיסור שבועה מי"מ לא הוי איסורו מפורש כמובן. וע"כ שפיר פסק דבזכור ואמר שבועה שלא אוכל שפיר חלה שבועה שניה דבאיסור שבועה שפיר חלה שבועה על ח"ס ודוק:

ד. בריש חולין תול"ה וסוג וז"ל הו"ל למיחר וסוגי שמונים ותמה כהרשב"א ניהא דחשויה לא לקי לא לקי רק ארבעים ורואתי בדחוש' מהריב"ן שכתב ליישב וז"ל דאי כוונת התורה היתה לחייב מלקות א' לא הו"ל לכתוב שני לאוין וניתק לעשה אלא לאו אחד דמאי אחרת דלאו הוי פטור לגמרי דניתק לעשה הוא וכו' ה"מ הו"ל לחיובקס לאו א' והעשה הו"ל להקדים קודם הללו כדי שלא יהי' ניתק לעשה וכו' אלא כע"כ אמרינן שני מלקות וכו' עכ"ל ותמיה לי טובא דהא כתבו החוס' מכות (דף י"ד ע"ב) דיה כל וז"ל תימא דהא לאו דניזיל שקדמו עשה וכו' ואפ"ה אין לוקין עליו וז"ל דשמיני בני לאו דניזיל שאין לקיים העשה אלא לאחר שגזלו והילכך לאו שניתק מאליה הוא וכו' עכ"ל וא"כ ה"נ בלאו דתמורה אף אם הוי בחוב העשה קודם הללו ה' נמי לאו הניתק לעשה משום דלא"ל להיות העשה דהוא ותמורתו יהי' קודם אלא אחר עבירת הללו וז"ל:

אברהם ודלוי מאבליאק (קאדיש).

ה. י"ב שרונן דבמזמור שפ"ה בשע"מ. מ"י מוזס דר' פוסק להרשב"א גיטין פ"ה על המסך. למה פלג שם דרך מדעס בפי' הנוסך חליבא דרב. דלא כסגמ' שם על אומר כד"י יומ' שביא ג"כ בספרי' וגם שביא דהיפך דמתינו דני' סוק' כמובין ל"מ א':

אחר השואלים.

לא בלא ונתבטל בס' י"ט חוזר וניעור לאסור בפסח במשכו כאר"ם (סי' תמ"ז ס"ד) ואם דעמו ז"ל דהיי"ש הנעשה מתבטלה מחלוקת י"ט בו כבאכ"פ וכח"ס בשו"ס ח"ב וסע"א וחק יעקב (סי' תמ"ב סק"ג) ועיין שם בש"ע הרב (סק"ט וסק"י) פרטי' דינים אלו יע"ש אי"כ כמ"כ האיסור חדש שבו ג"כ לא נתבטל בלא טעמא דדשיל"מ ועוד תמיהי הלא בטוי' ויור"ד (סי' רל"ג סק"א) כתב להדיא וז"ל גראה לי דעיסה שגלושה בשמרים של חדש אסור כל העיסה ולא מהני כאן ביטול בס' וכו' דכל מויד דלטעמא עבדיי אפי' באלף לא בטיל וכו' שנית דהו"ל חדש דשיל"מ כמ"ס הרא"ם לענין שכר וכו' יע"ש ומחילא היה והוא הטעם ביי"ש אסור להטוי'. מיהו באלמא י"ש לתמוה הרבה על הטוי' שבי' דעיסה שגלושה בשמרים של חדש מקרי דשיל"מ כג"ל הלא הסברא שבי' בשמו' הרב ז"ל נכונה מאד בעלמחמה דאך יהי' נקרא זה דשיל"מ הלא א"א להשקוהה על לאחר העומר משום איסור ב"י. בשלמא על הרא"ם בשמו' שהביא הטוי' לענין שכר שנעשה משמרים של חדש דכתב הרא"ם דנקרא דשיל"מ לק"מ דהוא אס"ל דהשמרים במים בטלים בס' אי"כ כמ"כ האיסור חמץ שבו ג"כ נתבטל בזה שפיר כתב הרא"ם דאך יתבטל האיסור חדש דהא הוי דשיל"מ ונכמ"כ שייך לומר ביי"ש אבל בעיסה דאיכא כאן חמץ ממש האך אפשר שיהי' נקרא זה דשיל"מ. עכ"פ בהשאלה שנשאל הרב ז"ל בודאי הדין דאסור. וכן ראיתי שכתב הרב ז"ל בעלמו בש"ע (סי' תפ"ט) וז"ל פ"ין ביד שמהרה מחדש י"ש לו לזוהר גם מ"ס ומי' הדבש שהעמידוהו בשמרי שכר עכ"ל ובודאי כוונתי לדברי הטוי' הג"ל. ואחרי מופלג ראיתי במכתם ארס (כלל ר"ג סכ"ח) שכתב בפשיטות דיי"ש או שכר מחדש שנחערב ביי"ש או שכר י"ש ליה דשיל"מ כיון דחייב לבטל בפסח והוא ממש כסברת הרב ז"ל בשמו' הג"ל ועיין שם בבירורא. אמנם תמיהי שלא זכר שר דברי הטוי' הג"ל שכתב לענין עיסה כג"ל ומה לי בין י"ש ושכר מחדש שנתן ביי"ש ושכר הי"ש לבין עיסה שגלושה בשמרי שכר ודברי הטוי' לע"ג:

ג. בס' פרי ארעא מערכת הטוי' כ' להוכיח דדעה להמצי' והתוס' והרשב"א ז"ל דאף על איסור תורה שאינו מפורש איסורו בתורה נמי לא חלה עליו שבועה מד' דעל ח"ס לא חלה שבועה יע"ש. והלום ראיתי בדחוש' קובץ על הרמב"ם (פ"ה מה' יסודי התורה ה"ח) דגיה עוף י"ש מקום וכו' שכתב וז"ל והנה התוס' שם בשבועות כתבו דשבועה חל על ח"ס וכו' והרשב"א חולק שם התוס' וכו' ונראה לי להסביר פלוגתתם דסברת התוס' ח"ס קיל מעשה היינו מפני שאינו מפורש בתורה וכו' והרשב"א ז"ל דסובר כמ"ס הרא"ם הביאו המל"מ (פ"א חו"מ ה"ז) דס"ל דאכילה דכתיב בקרא כ"ס משמע והלמ"מ גרשו דלית חייב

הספרים הנמצאים למכירה אצל המערכת.

ספר חדושי הר"ן על מס' ע"ז.
ספר תוספות הרא"ש על מס' סוכה.
גרסא מחור כת"י ברוב פאר והדר בעית"ק ירושלים תוכנ"א.
מחור כל אחד 85 קאפ'.
ספר מלבושי יו"ט ב"ח על הלבוש או"ח.
הנהגות בעל תו"ט ו"ד, ובסופו קונטרס זכרון מרדכי
על הלכות מציצה מהנאון הגדול מן יצחק הכהן
פינענבוים וע"ד ראב"ד דסה ווארשא.
מחירו 1 ר"כ.
קונטרס, אור בהיר" שו"ת ע"ד מקה
מאת הרב הנהגות מו"ה משה שמואל גלאנער נ"י
אב"ד קלויזענבערג.
כסף א. ברין פסול וחילה אי דאורייתא אי דרבנן.
כסף ב' מה הוא תוחילה.
המחיר יקובל גם במרמאות, ועל ב"נ לא ישולח.

בשורת ספרים

אודיע בזה שנדפס בעת על ידי ונמצא
אצלי למכירה ספר דרכי תשובה
מחבר הגאון הצדיק מו"ה צבי שפירא
שליט"א אב"ד דסה על וי"ד חלק שני
כולל הלכות מאכלי עבים, הכשר בלם,
נטי"ם, וין נכך, עכו"ם, רבית, חקת
העכו"ם, ובשוף, כתובת קטקע, גלות
המאות, ולא ידעו נבר, וכמעט לא
נמצא שום שאלה בעולם שיאירע בכל
ההלכות הנ"ל שלא כתוב בו והוא
נצרך לכל מורה אורחא ולכל ח"ה.
— מחירו 2 ר' 80 ק'.

ומי שיוצא להשיגו ישלח סקודם פנים
הנ"ל וזאת לדעת כי לא נדפס רק
פנים מועט וכל הקודם וזה,
גם הסי' פתחא וזמא ר' חלקים
על ח' נדר, סוכה, פסח, עירובין, כל
ההלכות מספרי חסוסקים נחזין לכל
מורה הראיה. — מחירו 1,50

ספר מראה ריאה
כל דיני שחיטות וטריטות הראיה נצרך
מאוד לכל רב ושו"ב. — מחירו 1,20

ספר מנולות ישראל החדש
— מחירו 70 ק'.

ספר יסוד יוסף מתיק הוי"ה
— מחירו 15 ק'.

גם שו"ת צבי תפארת מהנהגות הספר
דרכי תשובה. — מחירו 1,60

גם שו"ת בית שערים
מחוק יותר מסא ביוני מהנהגות
ר' עמרם ו"ל אב"ד חוסט וה"י סיד
— מחירו 2 ר'.

Rosenberg Mozes Wolf,
Munkacs. Buchhandlung.
Ungarn.

בזרנסקאווה

יבולים לחתום על השערי תורה אצל
סוכניו (שדעסקי"ם) מחוקי השערי
הח"ב מ' ארי' בר"ד גינסבערג נ"י
הח"ב מ' אמא בר"ד בוימאן נ"י.

מחירו

בארצנו 4 רובל לשנה
כתוב 6
ולמי העיר
לחצי ורבע שנה.

"המודיע" שנה שלישית עיתון שבועי אורתודוכסי העורך והמפיץ: אליהו עקיבא ראבנאוויץ החפ"ק פאלטאווא.

הכנ עניניו: מאמרים ראשיים, מאמרי חכמה ומדע, חדשות ילדי יום,
מהנעשה והנשמע בישראל ובעמים בארצנו ותוצה, פוליטיק,
מאמרי בקרת, שירים, מסורים, פילוסופים, פתגמים, ענינים
שונים לאפרושי מאמורא ולתקנת ההיום ועוד.

ב, המודיע" לוקחים חלק גדולי הרבנים
וסופרים מובהקים חיו.
על "המודיע" כבר הסכימו רבים מגדולי צדיקי
וגאונים דורנו שליט"א, שמהראוי
להתחילק להסגור ולסעור, בהיותו נחמד לסראה
וטוב לרום את רוח היהדות הנאסנה לה'
והתורה, בשפה צחה וברורה ובחננות בריא
דבר בעד בינה ישראל.
ב, המודיע" ימצא הקורא השקפות ישרות
מנקודת הדת על כל עניני
החיים, חדשות בארצנו חק' ובכל ארבע כנסות
הארץ וירועות תחזות לכל אדם באשר הוא אדם.
האדרעסא הוא:
Ред. Таа. „ГАОМІДІА“ Полтава, — Red. des „HAMOIDIA“ Poltawa.
בזרנסקאווה וסוכניה הרוצה לחתום על "המודיע" או לשלם כסף חסניע סמנו,
והרוצה להדפיס בו מודעה וכל אשר לו דבר להמכרת ווא"ל נא לשלוח אל
מר אברהם ויינבערג, בוקוביטש, נאואאליקסאנדריסקא 1 חילויסן 140-62
או לשלם מיטה וועגמיסטרער, אייווענגאס 48 חילויסן 192-32 או לשלם
ברוך קאמינער, מאריאנכא 10 סען 18.

יצא לאור בתוצאה שניה ספרי שיה, גבול יהודה
(על ר' חלקי השו"ע), שכבר וכה לשם, מצד הצניעותו כחננותו, נצחית
לשוננו ובהירותו החיצוני, מחוק שלשים בוינען.
מחירו עם המשלוח רק ר"כ אחד.
החפץ בו, יפנה אלי ע"י כתבתו דלסטא ויקבלו חיפה.

יהודה ליב צירלסאהן, אב"ד קעשטוב והנ"ל.
Габбоуу Раввиу Л. М. Цирельсонъ, r. r. Кештубъ.
Ober-Rabbiner L. M. Zirelssohn, Kischinew, Russland.

מודעה רבה לאוריינות.

יש להשיג אצלנו ספרים ישנים שונים שיש ופוסקים שו"ת דרוש וכו' וביניהם גם עתיקים יקרי המצאות וכן כרכים אחדים מש"ס בגדל וירושלמי ומשניות ורמב"ם. וגם חבני קבלה ספרים שונים וגם ביבליותיקון שלמים. וכן נמצא אצלנו למכירה ספרים אחרים וכו' וזוהי חידושי מסכתות לבצע מראות הצובאות.

● ● ● מחירו 50 קאפ. ● ● ●

למס' ולקונים הספרים הנ"ל יוכלו ראשית דבר. לשנות במכתב למס' להשיבה ע"י הכתובת:

M. L. A. Rabinerbraunsohn, Warschau, Muranowska 32.

נמכר ברפס ויצא לאור

ספר ששמן למאור על תהלים

מהנאמן משה נתן כללם שפירא שליט"א אברק קשוננו נרו"א אשר יפרד לשלשה ראשים:

(א) ביאור המסורה המבאר את המסורה בדרושים נהדרים ונפלאים ומגלה אור הצפון בהמסורה.

(ב) ביאור הכתובים מפרש ומבאר פשטות הכתובים שע"י המסורה ודרושי מקושרים ונהרזים הכתובים זה לזה.

(ג) לשד השמן הוא יצאן מפתח המצות מביאור המסורה.

הדפס בחובו התהלים עם פירוש ומסורה קטנה ונתיחה המבארת את ענין המסורה בכללית והידור וחיות.

Равв. М. Н. Спиро, пос. Ксионжъ Велький Кълецкой губ.

בשורת ספר.

יצא לאור הספר חיי יצחק ע"ת מאת אהרן הרב המהר"ג הישיב העדים המפורסם מ"ה חיים אייזיק יוסטמאן וצ"ל הנקרא ר' חיים אייזיק וצ"ל. במספר יחיד יתענו בו רבים כי רב ברבם בה דברים יקרים מאד המדברים לרוב בקדושת התורה וקדושת ישראל וגם חולד ומיישב הרבה דברי א"ח הק' בדרך מלכה. המביאים הרבה אל ביתם בשם יתקיים בהם הבטחת אהרן וצ"ל (בהקדמת הספר) שיחא דמליץ לכל קונו ספר. וזכות המצוה הגדולה הזאת תנן עליהם כי בזה תהי' לא יד בעוה"י להוציא לאור את יתר ספריו על התורה ושל"ם וזה"ל ומדוש ונ"ל.

המחיר 75 קאפ.

ישראל אהרן יוסטמאן בהסמכו וצ"ל.

J. A. Justman, Warszawa ulica Miła № 34.

מודעה רבה לאוריינות.

אודיע בזה כי יצאנו משניות עם ילקוט נפלא מילוקט מכמה וזמנה ספרים מנאונים וקדושי קלון וצ"ל ומסודר בסדר נכון ויפה.

(א) מנחת יצחק מ"ה המשניות ע"י רבן ומוסר דברים יקרים מן המסאנים, מליהבים לב האדם לחורה זעבורה.

(ב) תוספות חכמים בגלל פסקי הלכות בכל משנה ומשנה מילוקט מהראשונים וגדולי האחרונים.

(ג) לקוטי יצחק בולד ביאור המשנה בקיצור יסודי ודרך מלכה מאד. וגם נבארו בו באר הושב גליון מובן וקל (ושארגאן).

כל המלות הקשות והנוראות שבמשניות ובפרש כמס' וצ"ל, וגם הציונים ברמב"ם וברא"ש וכלאכה שלמה נמצא הכל על מקומו.

המשניות תופע בעוה"י כל סדר בשלש חוברות.

מחיר כל חוברת 25 ק'.

ולע"ע יצא לאור סדר זה"ל חוברת א' כולל משניות ברכות.

יצחק ואלער המדפס ילקוט יצחק ותיקון יצחק.

אבקש מי שראה באיזה ספר שלא נחשב במפתח דבר בדרך רבו ומוסר השיח דמשניות יודיעו נא: И. Залеръ Варшава, Налевак 43.

או בחנות של ה' שוורצשטיין ברחוב יעניש 11.

בשורת ספרים.

בבית מסחר הספרים שלי נמצא למכירה.

עץ חיים עם נהר שלום וזה שעת ר' השמש ירושלים, ניור רענא

שער הכוונות

שער מאמרי חז"ל ומאמרי רשב"י

שער הקדמות

שער דרוש הקדש

שער המצות

עולת תמיד למהר"ל

פרס רמזנים עם עפים רמזנים

ופלת הרמזנים

שו"ת השו"ת שי להנ"ש"ס מסיניעט

ב' חלקים

שו"ת מהרש"ם ח"ג

שו"ת ירמיהו לכה"ס מאלמשינאווא"ח

ואלה הספרים אשר גם חמור

ספרים אחרים אתנם.

שו"ת משיב דבר"ס ב"ח

שו"ת חוט השני

שו"ת יד יצחק ח"ב לה"ס

מסאדמשינאווא

שו"ת מנחת אלעזר ח"ב

הפלאה ברכות

חת"ס בתובות

שם שלמה סוגות להנ"ש"ס

נאנצפריער

שב שמעתא לבצע שמן רוקח

מנחת פתים על יו"ד

פתחא ווטא ח' סוכה

פתחא ווטא ח' סוכה

חשבי

למודי אצילות

תפארת יעקב ע"ת לבצע

סגולת ישראל

שם אפרים על רש"י ע"ת

עם ההנהגה

ספרים נוראים

משה הערשקאוויטש.

מונקאטש (אונגארן)

M. Herskowitz, Munkaci

(ungarn).

מודעה.

ספרי שו"ת "רכיב ההוב" בשו"ת בחריזות ובקריאות בכל מקצועות התורה ומחולל בו כל נאנוי וגדולו ומינוי נמצאו עוד ח"י במספר מסות, בבקשה מאת כל מכירי, ובחידוד מתלמידי הרבנים בכל אתר ואתר, להביא ברבם זו לחורף בחס, כי מלכד אשר יתענו מתורושי התורה הנאמרים בשו"ת שם ודעת לעומקה של הלכה, עוד יתנו לי אפשרות להוציא לאור את חלק השני אשר אתי ככתובים, אשר רבים וכן שלמים מחכים לראותו בקרוב.

— מחירו 1,20 עם פארטא —

ולרבוים ולר"ס א' רוי"ב.

Дух. Раввину В. Авраху

ст. Муравьева Ков. Губ.

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

כרך שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א

נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל
ראב"ד ק"ו ווארשא

וייל תחת בקורת ועד ת"ח

(המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים)
(ע"י בניו:)
(המזי"ר: ישראל איסר הכהן פיינענבוים)

המחיר לשנה:

בארצו 8 ר"כ.
בחול: באשכנז 7 מארק.
באוסטריא 8 קרונען.
באנגליא 8 שילינג.
ובאמריקא 1 1/2 דולר.
ולפי הערך לחצי ולרבע שנה.
מחיר קונטרס אחד 30 ק"י.

מחיר מודעות:

סעיפי תורה והיחזקות
כער שורה קטנה באותיות פשוט
15 קאפ.
המחיר יקובל גם במדקאות
בידואר.
מודעות לקנות עונות
מתקבלות חנם.

№ 8. (May, 1912).

ווארשא, אייר (התע"ב).

החברת ה' (חלק ו').

גודיע בזה כי המערכת העתיקה את מעונה למרכז העיר (רחוב מוראנאו 4).

האדריסה החדשה להמערכת

И. Файгенбаумъ, Варшава, Мурановская 4.

תליופון המערכת 256,96

J. Feigenbaum, Warschau, Muranowska 4.

תכן הענינים:

(ס) שו"ת ע"ד בכור. (הג"מ יעקב שור נ"י אב"ד קוטב): (סא) שו"ת ע"ד חק תולדות. (הג"מ מ' זאב וואלף אב"ד נ"י אב"ד מאוויק): (סב) שו"ת בדיון שבת. (הג"מ מ' שלום יוסף חזון פיינענבוים נ"י אב"ד לאקאטש): (סג) שו"ת בדיון שו"ב. (הג"מ מ' בן ציון פורמאן נ"י אב"ד אושאמי): (סד) באורים בענינים שונים. (הג"מ מ' יונה קאפלינוואסקי נ"י אב"ד קאמארעשין): (סה) הערות; (סי) שא"ת וחידות תלמודיות. (הג"מ מ' שלמה יוסף ועוזין נ"י אב"ד קאמיניאוו).

אל המחזיקים

הננו מזכירים כי החוברת הזאת היא השני' להרבע השלישי (התע"ב) והננו מבקשים בזה לשלוח כסף חתימתם וגם המגיע מהם בעד הע' קפ"י האדרעססא של המערכת. וכזה נשלח להם בעזרה ובל"ג החוברות תמידן כסדרן מדי' חדש בחדשו לשמחת אוהבי תורה ושחרירה.

גם הננו מודיעים כי ע"י הודמנות יכלו לפנות בפה עירנו מלכד לבית המערכת גם להרב מ' מרדכי שמואל הלוי גומלעזער נ"י חתן הרב הגאון המיסד וצ"ל ברחוב גרויבאוו 1 № או לחנות ה' ש' פיינענבוים ברחוב נאלעווקי 32 № (תליופון 256,96), ויוכלו לחתום שם על השע"ת ולקטת חלקים שלמים מהשנים החולפות, ולמסור מודעות.

המערכת.

נוסד בדפוס ר' אברהם יצחק האלמער, ווארשא, נאוואליצ'ע 29.

Тиз. Г. Пимента и Я. Шлабе, Варшава, Стрелковская 4.

סימן ס

ב"ח קוטב נאציציא

(א) ע"ר השאלה שהלוי רוצה (בשעת ח"ה סי' מ"א) שהיו לעכו"ם שתי בהמות מוכרת ואינה מוכרת. ומכר העכו"ם ליהודי אחת מהנה שאחר שתלו המכרת או יבחר העכו"ם איזו משתיין ליתן לו. וילדה המכרת זכר והעכו"ם בחר לתת ליהודי המכרת עם ולדה. וע"ז נסמך הרב השולח ד"ש כאן ספק. כבוד כיון דלחומר אחריו ד"ש ברירה:

הנה לכאורה ה' נראה דאין לדון בנ"ד בדין ברירה להיות ספק בבור והיינו עפ"י מה שמלאמי בשו"ת הרשב"א ח"ב הנקרא תולדות אדם סימן פ"ב שכתב דאין לדון בדין יש ברירה ואין ברירה אלא בזה שאלו לריבין לומר הובר הדבר דמה שהוא עכשיו כבר ה' או שחל מעיקרא שחילו לא נאמר הובר הדבר אין לו קיום וחלות אבל במוכר ונותן למה חנו לריבין לברירה דגם במכר לו אחת משדותיו סתם לתת לו איזו שירצה כל שנותן לו אחת משדותיו מחמת מכר או מתנת מתנה ה"ז קנין לו אף דלא ה' חל עד עכשיו הרי זה קיים עתה שאין לריבין לקיום המכר לדמעיקרא. וכלל גדול חנו נותן לך דלא שייך דין ברירה אלא בזה שא"ל בלא חלות מעיקרא אבל בדבר שקיומו אינו הלוי בברירה במוכר ומתנה בזה לא שייך דין ברירה שהרי בשעת שנתן לו מוכרו אפי' אם אין ברירה אין מעכב דין ברירה שאפשר להחזיק בלא ברירה עכשיו ע"כ בדבריו בביאור. והם כעין דברי הר"ש בפ"ה דמע"ש גבי לזע"ן וזה לכיון לדברי הרשב"א אלו בשו"ת מהרי"ט בשניות חלק ח"מ סימן כ"ג לתרץ בזה המשנה דסוכה ומלמדיו אותו לומר כל מי שיגיע לולבי בידו הרי לו במתנה ע"כ ובראשונות סי' כ"ב. והרב בס' קצות החושן סימן כ"א סק"ג כתב ע"ד מהרי"ט שמדברי הרשב"א בתשובה שהביא הדין אע"פ סי' קמ"א לא חשבוט הדין וכן דקנין דלא הוי אלא כשיבחר לא מהני כיון דהשתא לא מהני ע"כ ולא ראה לאדרבא מפורש בשו"ת הרשב"א הג"ל בהמהרי"ט ונ"מ מדברי הרשב"א שהביא הדין בזה ע"ז יש ליישב ע"פ שו"ת ז"ת דעין ח"ב סימן ע"ז ובמתנה אפרים ה' ערב סוף סי' ג' ולפ"ז בנ"ד שה' קנין ישראל אחת מפרותיו לתת לו המוכר אח"כ איזו שירצה כל שעדיין לא נחבר לא ה' חל קנין. יהודי וקנין

יהודי אחר שכיר העכו"ם אחת ונתן לו הוא שנתקיים מתנה בלא ברירה כי אין חשך ליהודי להיות קיום המכר מתחלה עליה וא"כ בשעת לידת הבכור ימנה עדיין של עכו"ם ולא חלה עלי' קדושת בכורה. אלא דאפשר לומר דהרשב"א לא כ"כ אלא ליישב הא דנקיים המכר במכר לו אחת משדותיו סתם אף אם נאמר דבדלתי אחריו אין ברירה. אבל אם נאמר דלחומר א"כ ברירה א"כ בנ"ד כיון שהדבר מונע בכלן לענין איסור י"ל דבכה"ג גם במכר ה' קיום המכר מתחלה כאילו הובר או שזו הפרה שמכר לו והכ"ז

(ב) **ואר"ם** באמת גוף שאלה זו דנ"ד מפורשת בגמרא והיא שאלת בני הישיבה בש"ס (פסחים דף ו' ע"א) דבשי מיני' דרבא בהמה ארנוגא חייבת בבכורה או לא. ופרש"י ארנוגא שהמלך נוטל עיבור מן בהמות. ועד זה ששיעורו של מלך בכורה אם חייבת בבכורה או אינה חייבת דק"ל כל שיד עכו"ם באמלט פטורה מבכורה. ובש"כ ז"ל דספק חכמי הישיבה ה' אם חייבת בבכורה משום חומר דברירה שאם אחרת יקח לו המלך הרי נחברר שזאת הבהמה של ישראל וכן מפורש בערוך ערך ארנוגא ורבא השיב להם דפטורה מן הבכורה וכן פסק הטור וש"י יו"ד סימן ש"כ. והיינו משום כיון דקדושת בכור תלי' דוקא בשעת לידה וא"ל לא ה' מבורר עדיין וה' יד המלך או על כל העדר שאחת מהם היא שלו ואף דשאלת המלך בהמתו שכיר לו נחברר דבהמה שכירה היתה מעיקרא של ישראל לבד מ"מ כיון דבשעת לידה עדיין לא ה' מבורר והיתה יד המלך גם על זו מפני הספק שאם ירצה יקח את זו בכורה לא חלה עליה קדושת בכור כלל. וראיתי ג"כ בשו"ת הרשב"א ח"א סימן ש"מ שהביא מירושלמי בנז"ל חלה דקאמר דמיסת ארנוגא חייבת בחלה דשמה יומלך העכו"ם שלא ליטלה והקשה הרשב"א דא"כ גם בהמה ארנוגא תהי' חייבת בבכורה מהאי טעמא ומידן דמיסת ארנוגא דבשעת לידה היא דתחייבה בחלה והיה שטח דאכתי לא איברר דשל עכו"ם היא חייבת בחלה אבל לענין בכורה כל שיד עכו"ם באמלט לעולם פטורה אף דאכתי לא איברר בשעת לידה של עכו"ם היא ע"כ. איברר דדבריו לריבין הסבר דמה טעם לחלק בין בכור לתלה דבשם דלענין חוב חלה אחריו דחייבת מספק כיון דאכתי לא איברר דשל עכו"ם היא א"כ ה"ז ימא כן לענין בכור. וז"ל כדאמרין בש"ס בבכורות (דף כ"ז רע"א) מה צ"ק בבכור לך אף לאך בבכור לך וכל שלא נחברר בשעת לידה דהיא ודאי ש' ישראל לא ה' חלה עליה קדושת בכור מתלה

מילתא ואף דלי אמרין ברירה איכא איגלאי
מילתא למפרע דבהמה שביכרה היתה של ישראל
בודאי ואי חמי אליהו אז ויאמר שזו היא בהמה
ישראל והרי כלפי שמיא ה' גלי' ומה בכך דלדין
הו' אז בספק ואיברא דכה"ג אמרין בש"ס גיטין
(דף מ"ב סוף ע"ב) דקאמר ר' משרשי' דמעובד
גם שחורר אף דאין יכול לשעבד בו עוד מ"מ
אוכל בתרומה מדתן בכהנה שנתערב ולדא בולד
שפחה שניה אוכלין בתרומה אף דאין לרבו
דשור עליו דהא לא ידוע ה' מינייהו עבדו ודמי
ל' הש"ס הכי השתא הכס אס יבוא אליהו ויאמר
דח' מינייהו עבד הוא קנין כספו קרינן ב'י
והרי כלפי שמי' גלי' הכא לאו קנין כספו הוא
ע"ס ונ"ע הא דחמי הש"ס כל כך בפשיטות
דברי רב משרשי' והרי בש"ס פסמים (דף פ"ח
סוף ע"ב) בהא דתנן שכת רבו מה א"ל שניהם
יולדין לבית השריפה ופמורין מלגשות פסח שני
קאמר אב"י שם לנישנא קמא דלא שנו אלא בשכת
אחר זריקה אבל בשכת לפני זריקה דמי איזרוק
הדס לא הו' חיי לאכילה חייבין לעשות פסח שני
ולנישנא בתרא קאמר דאפילו בשכת לפני זריקה
פעורין מפסח שני כיון דא' איזדכר הו' חיי
לאכילה הרי קמי שמיא גלי' איזו בעלים של כל
אחד ע"ס הרי דלליק דאב"י אף דבעלם כשרים
הס וקמי שמיא גלי' בודאי איזו בעלים של כל
אחד מ"מ כיון דלדין הו' ספק לא מיקרי חיי
לאכילה גם כלפי שמי' והרמב"ם בה' ק"פ פסק
כלשנא קמא דאב"י והיינו כרב משרשי' ואולי יס
לחלק בין מה דחמי' בעטין חיי לאכילה דמ"מ
לדין מפני הספק מיהא לא הו' חיי לאכילה ועיין
כה"ג ג"כ בש"ס ב"ב (דף פ"א ע"ב) בספק אי
קנה קרקע דמביא בכורים מספק ומתמה הש"ס
והא בעי קריאה ומשני קריאה לא מעכבא ומתמה
הא כל דלא חיי לקריאה קריאה מעכבת בו ע"ס
והרי כלפי שמיא גלי' ואי חייב בכורים איכא
חיי נמי לקריאה וראיתי בתוספות ר"ד שם שהביא
בשם רבינו יצחק שמתה בן והוא מירן דכיון דמ"מ
לדין מספק איזו קורא מיקרי לא חיי לקריאה
ע"ס ומתמהי שלא הרגישו כלל להביא מתרי לנשי
דאב"י בש"ס פסחים הג"ל ונע"ין להרע קהלת יעקב
לאלגנאי אות ר"ג והרי אמרין ג"כ בש"ס יבמות
(דף מ"א ע"ב) בקידש אחת משתי אחיות ואין
ידוע איזו מהן קידש דנקראת בת חליה ויבום
כיון דאס יבוא אליהו ויאמר דהאי קידש וכלפי
שמי' גלי' ע"ס ואיכא ה"ג בג"ד כיון דכלפי שמיא
גלי' שזו בהמת ישראל הרי זה כנתברר בשעת לידה
ולמה לא יחויב בכורה. אבל באמת זה ליחא והיינו
לפי מה דאמרין בש"ס יבמות (דף ל"ה ע"ב)

ג) וינש' אמנם להעיר בזה מהא דאמרין בש"ס
חולין (דף ס"ט סוף ע"ב) איחמר ילא
שליש ומכרו לנכרי וחזר וילא שלישי אחר. רב
הוא אחר קדוש בבכורה דקסבר למפרע הוא
קדוש דכיון דנפיק ל' רובא איגלאי מילתא למפרע
דמשיקרא הו' קדוש ומאי דזבין לאו כלום זבין.
ופרש"י שם דאע"ג דקדושת בכור בלידה חלה
רחמנא וברובא הוא דהוי לידה מיהו ס"ל כי
נפיק רובא משוי ל' לידה מתחלה. ורבה אחר
איזו קדוש קסבר מאן ולאבא קדוש ומאי דזבין
שפיר זבין והו' יד נכרי. באמנא. והרא"ש פוסק
כרבה אבל הרמב"ם פ"ד מה' בכורות פסק כרב
הוגא

כן על הרמזים מדוע פסק בזה כרז הוגא כיון
דבחליזה מעוברת פוסק כרז ל'יש דלא אמרינן
בכה"ג ככר דאיגלאי מלתא למפרע:

(ד) **ובמה** שלפנינו דוודאי בדבר שמומר עתה
בספק שלא החל בו עדיין ענין בירור
כלל אלא דיתבאר בעתיד ע"י ההוות ענין בירור
כמו בשאלת בכור דכ"ד, וכן בבהמת ארנוגא,
ובחולץ למעוברת, בהני שפיר לא אמרינן דאיגלאי
מילתא למפרע שהי' נחשב גם קודם הבירור כאילו
ודאי נתבאר אז משום דכלפי שמיא גלי' דנ"מ
אי אפשר להחליט עתה התחדשות מעשה עמידות
כמש"ל, אבל בבכור שלא שלש דבהולאט שלש
הרי החל בו ענין בירור של ודאי לידה אלא דהי'
אפשר שיודמן מקרה שלא יבוא לידי גמורה
ולזה כשלא נודמן שום סיבה וילא גם שלש השני
ונגמר הלידה בזה שפיר אמרינן איגלאי מלתא
למפרע דהי' לידה גמורה שאין זה בגדר ספק
התלוי בבירור של עמידות כי מחלת המעשה היא
המבשרת אז בודאי גם סופה, ורבה דחולק הוא
רק משום דס"ל דכיון דרק ברובא הוי לידה ולזה
לדידי' אין שם לידה כלל על לידת המימט אף
דידעין בודאי דיבוא לידי לידה גמורה ובה לא
קיי"ל כרבה אלא כר"ה וכו' יומנן בשמיטה כ"ז
לפנינו נכון:

(ה) **ורבה** ראיתי גם לר"מ שהעיר בענין איגלאי
מלתא למפרע וכלפי שמיא גלי' לחלק
בחילוק הג"ל בין היבא שהמעשה כבר נעשה והוא
מבשר בעלמיותו אלא שהספק לדין משא"כ היבא
שהדבר תלוי בעמידות, וכבר כתבתי שהדבר מבואר
בחומ' יבמות הג"ל וראיתי שר"מ הביא מדהחוס'
בע"ז (דף ס"ג ע"א) שכתבו לגבי' איסור אהנן
דבאמר לה בטלה אחד מן הטלאים דקא' בחלירה
אפי"פ שאין יכול לדחותה לטלה מן השוק אפי"פ
אין שם אהנן חל אפי"פ למ"ד יש ברירה אלא על
המבשר בשעת ביאה והאריך ר"מ להסביר הטעם
דכיון דלדין חלות האיסור להיות חל ממילא בשעת
ביאה דוקא וכיון דאכתי לא איבדו אף יחול
האיסור וככה"ג לא אמרינן כלפי שמיא גלי' אף
שיבשר וכמו בבכור, ואני תמה עליו דהרי איסור
אהנן ואיסור מחיר כלב שתיקן שוה דכמו דבאהנן
חל עליו האיסור בשעת ביאה מאליו ונאסר לגבוה
ה"נ כן נמחיר פלב שחל האיסור עליו בשעת
המחיר מאליו ונאסר לגבוה ואי"פ הרי במחיר כנג
מפורש דבגטל עשרה טלאים כנגד חשעה וכלב
כולם אסורין לפי שמחיר פלב בחובן ולא ידעין
הי' ניהו וכש"ם בכורות דכ"ז ובתמורה הקשו למ"ד
יש ברירה ליבשר אח"כ אחד נהיות לבהדי כלב
ואיך לישתרי ע"ש ולדבריו לפי"ד החוס' הג"ל לא

הוגא ובלח"מ תמה על רבינו מדוע פסק כר"ה
ע"ש, ואומר אני דענין מחלוקת זו דרב הוגא
ורבה היא ממש במחלוקת ר' יוחנן ור"ש לקיט
בש"ס חולין (דף כ"ט ע"ב) דס"ל לר' יוחנן שם
דשנו לשמיטה מתחלה ועד סוף דאף דשמיטה
לא הוי אלא בשמיטה רובא דסימנים מיהו כי
נגמרה שמיטה הרוב כולה קרוי' שמיטה מתחלה
ועד סוף ואם שחט מיטוט סמנים בחון וגמרו
בפנים חייב משום שמיטה חון בשמיטה המיטוט
דמשוי' ל' שמיטה מתחלה ור"ש לקיט ס"ל דלינה
לשמיטה אלא לבסוף דבשמיטה המיטוט אכתי
לאו שם שמיטה כלל עלה וכששחטן בחון פטור
עיי"ש וקיי"ל כר' יוחנן דישנה לשמיטה מתחלה
ועד סוף, וענין הסברא בזה דכיון דא"ל למעשה
שמיטה רוב בלא שמיטת מיטוט סמנים מתחלה
ולזה כל דהוי גמר שמיטה כולה שם שמיטה עלה
ומשוי' ל' שמיטה מתחלה השמיטה וחל במחלת
השמיטה איסור שמיטת חון, וכן ממש מחלוקת
רב הוגא ורבה דרב הוגא ס"ל דישנו ללידה
מתחלה ועד סוף ולזה אף דלידה לא הוי רק
בלידת הרוב כי נפיק רובא משוי' ל' לידה מתחלה
וחל קדושת בכורה במחלת הלידה וכו"ל בשמיטה,
אבל רבה ס"ל כר"ה וה"נ בבכור לא הוי שם
לידה כלל במחלת הלידה ולא חל קדושת בכור
עדיין, וכיון דקיי"ל כר' יוחנן בשמיטה ולזה פסק
הרמב"ם גם בכאן כרז הוגא דדא ודא אחת היא
וא"ש פסק הרמב"ם, אבל הדבר הקשה דלפמ"ש
דבבשר המסופק בעלמיותו ותלוי בבירור רק
בההוות עמידות לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע
וגבי' קדושת בכור בכה"ג לא חל הקדושה כל
שעדיין תלוי בספק אי"כ ביאה שליש שעדיין הדבר
מסופק אם יבוא לידי לידה גמורה ואם לא יבא
לידי לידה גמורה הרי לא הוי על יביאת שליש
לבד שם לידה כלל אי"כ גם כשיא אח"כ שליש
אחר הרי בכה"ג דהי' תלוי בעמידות לא מהני
בכרם איגלאי מילתא למפרע, והנה גבי' שמיטה
דפליגי ר"י ור"ל בחולין (דף כ"ט) הג"ל י"ל באמה
דחורו' לשיטתיהו' אולי ביבמות (דף ל"ה) הג"ל
ור' יוחנן דמחייב משום שמיטת חון כששחט מיטוט
הסמנים בחון וגמרו בפנים ע"י דמחשב שמיטה
מתחלה אולי לשיטתו דס"ל דאמרינן איגלאי מילתא
למפרע וכן י"ל גם לר"ה דס"ל דלמפרע הוא
קדוש דס"ל ג"כ כר"י בזה ורבה ס"ל כר"ש לקיט,
אבל הא' יהשה על פסקי דהרמב"ם דבהאי דיבמות
בחון מעוברת פוסק כר"ש לקיט דלא אמרינן
בזה איגלאי מילתא למפרע ומדוע פסק בכאן לענין
י"א שליש כרז הוגא, וראיתי שוב גם להגאון הר"י
אלנאי פ"ו דבכורות חות ל"ג שהדגיש ג"ב לתמוה

הר"ן דמי"ן יקשה בשיטתו דרשב"י דהחיות הוא
משום דהשלימות להפך ומי"ן להספד משום אל
השכן וגו' כפרש"י והרי עדיין הספד פסול משום
חק תוכות ועודו בכלל אל השכן. ואפי' ללמוד
מהבו אכור שמה יקרא בליבו כמי' האחרונים
וא"כ הרי לא תיקן כלום. ולזה ל"ל דמי"ן בשאר
ספרים דניחנו ללמוד מתוכם ולית בהם שייכות
חובת קריאה בליבו כו' עכ"ל. ומ"ם דמי"ן
בשאר ספרים דניחנו ללמוד מתוכם ולית בהם
שייכות חובת קריאה בליבו כו' עכ"ל. ומ"ם
דמי"ן בשאר ספרים ע"כ דר"ל בנביאים וכתובים.
דהרי שאר כתובים עדיין לא היה ביניהם ומ"ם
הר"ם פ"ב דכתובות (כו' י"א) אלמא דסובר
דמי"ן חק תוכות כשר. טוב בל לדי חשו רעק"א
החדש ור"מ"י שם (כו' ל"ז) שכח' כן בדיא
ו"ל ו"ל דשם מי"ן בנ"ב דבהם חק תוכות כשר
עכ"ל. וכ"כ בדיא הגאון מוהר"ם קלוגר ז"ל
בספרו ק"ס (כו' פ"ב) ו"ל אבל אין מזה ראי' רק
להרשב"א דאנו מוכרח' לומר דמי"ן בס"ת רק
י"ל דמי"ן בשאר נ"ב דבהם אין קפידא בחק
תוכות כו' עכ"ל. וכ"כ ה"ס כסף נבחר (כלל ס"ז)
ו"ל והאמת דרש"י בשבת שם מי"ן בספר שאנו
פסול חק תוכות כגון ספר משה כ"ד ספרים
חוץ מ"ס"ת עכ"ל. הרי דהגאון רעק"א ומוהר"ם
קלוגר והבס"ק נבחר כתבו בדיא דמי"ן חק
תוכות כשר :

(ב) **אבר** לענ"ד הא ליתא חזא דהרי גם במגילה
ק"ל דחק תוכות פסול ומ"ם המג"א
(כו' תרנ"א סק"א) בשם ספר הוכחות. ואע"ג
דהפ"ח שם חולק עליו משום דלא גרע מהשמיט
דאינו פסול אלא ברובא כמ"ס (כו' תרנ"א ס"ג)
אפי"ה הרי כתב הקרבן נתנאל רפ"ב דמגילה
דאישתמיטתיה מ"ם התום' בשם דש"י במגילה (ט'
ע"א) בד"ה בשלמא דגרע טפי בשכתב שלא כהוגן
תאלו לא נכתב כלל עכ"ל. הן אחת דהשערי
תשובה שם כתב דהב"י הלך בעד הפ"ח משום
דדעתו דהתום' פליגי על רש"י עכ"ל. והיינו משום
דהתום' כתבו שם וקשה אמאי מפסלא והלא אילו
היה חזק כל אלו ה"ג' תיבות לא מופסל בהבי
כדאמרינן בגיטין (כו' ע"א) ס"ת שחבר יריעה
אחת אין קורין בו. ומשמע דוקא יריעה אחת
אבל פסוק אחד לא. ודחק הקונטרס לומר דגרע
טפי כשהוא כתוב תרנוס מכתבוא לא נכתב כלל.
ו"ל דהב"א לא בא אלא להשמיט דהיינו טעמו
וזר"ך להגיה עכ"ל. וא"כ הרי דהתום' הפסו
סב"ת דש"י לדחק ומירלו חזקין אחד. אבל לענ"ד
אינו דאי' לדחות בזה דעת הספד הוכחות והמג"א
אם ש"ל להלכה בסב"ת דש"י ולא כהתום' ובפרט
הש"ך

ה"י אפסר בכה"ג במחיר בלב לחול האיסור בלל
וגם אחד ברירה כמו בלחן ודמי' שובך בעינן
זה דמחיר בלב ולא עומד על סתירת הדברים.
ועכ"פ לענין שאלתו נהבאר בפשיטות כיון דה"י
קנין יהודי אחת משתי הבהמות שיצבר לו העכו"ם
אח"כ אינו ש"ד"ה לתת לו דגם בצינור העכו"ם
אחר שילדה המבכרת את זו שילדה עם הולד
לתת להישראל דפטורה מן הבכורה כדקיי"ל כן
בבהמות ארנוגא ובפרט בג"ד דהבהמות של העכו"ם
מעיקרא עדיפא טפי מבהמת ארנוגא כמ"ס ג"כ
התום' בפסחים (דף ו') שם ואין לחוש בזה משום
חששא דברירה וכמ"ס. ונשיין להגאון בית מאיר
בגלשטא הבית סומן א'. ונשיין במקור חיים סומן
המ"ג סק"ה שנסתפק בישראל שיש לו חמנו של
אחר בפקדון דהדין שיש להחמין בע"פ עד שעה
חמישית ואם אז לא באו בעליו יס לו רשות למוכרו
אבל מקודם אינו יכול למכור דשמה יבוא בעליו
מה הדין אם מכר קודם שעה חמישית ונחבדר
דהעלים לא באו אי נאמר כיון דאז כשמכר לא
ה"י לו רשות למכור הוי כמוכר דבר שאינו שלו
ואין מכירתו מכירה או דלמא כיון דאילו אחי
אליהו או ויאמר שלא יבוא כלל הרי ה"י רשות
בידו למכור אמרינן איגלאי מילתא למפרע ומהני
המכירה והביא מדהתום' יבמות הג"ל דדבר
העומד לא אמרינן איגלאי וע"ם מ"ם בזה לחלק
בג"ד ויש לפלפל בזה ואכמ"ל :

יעקב שור אבר"ק קוטב והגרי"י.

סימן סא

בית מאזויק (פ"ד מאזויק)

דין נביאים וכתובים לענין פסול דחק תיבות.
וחיוב כתיבה דשמה כל השמות שאינן נמחקין.

(א) **הנה** בשבת (ק"ד ע"ב) תנא הגיה אות אחת
חייב. ופירש"י טלה השתא כתב אות
אחת פטור הגיה אות א' חייב. אמר ר"ש בהמ"ע
כגון שכתבו לגנו של ח"ת ועשאו שני זייגין.
רבא אמר כגון שכתבו לגנו של דל"ת ועשאו רי"ש.
ופרש"י וזהו תיקון הספר דאכור לארס להשהות
ספר שאינו מוגה משום אל תשכן באהלך עולה
כו' עכ"ל. ובזה המידושי הרשב"א שם דמחא
שמעין דכ"ה לא מיקרי חק תוכות שאינו אלא
כמפרד בין שני אותיות דבוקות עכ"ל והביאו
הר"ן שם וכתב דאין מכאן ראי'. דלגבי שבת
ליכא קפידא בין חק תוכות לחק יריכות כו' עכ"ל.
וכתב החשו' רעק"א (כו' ב"ה) ויש לחמיה על

לפניהם הרב המחזיר וז"ל רפ"ב דמגילה
וה"ל כל הטרנס שבמגילה שכתבו מקרא
בגון פתגם כו' ההצטרך בפ"ק דנפסלה המגילה
ע"ש שאלה"ן והלא אף בהשמיט מקלמה אנו מבשרין
למורה בזה"ל. ומשיבין שזו נעשית מווייתת מוכנה.
אין כל מפני שהשינוי מוכיח שהוא שינוי שנעשה
בכוונה ודרך מחשבת חיקון עכ"ל. אי"ב קוסית
הק"ק על הפר"ח ממ"ש התוס' בשם רש"י הג"ל
קמו. ד"ל דורא"ק במקרא שכחוב הטרנס הוא
ה"ס"ל לרש"י ונדרש עמי מחסר וכמ"ש המחזיר וז"ל
ההשינוי מוכיח שהוא שינוי שנעשה בכוונה כו' אבל
לא בסבול דחק תובות. ובהו עלה בדעתי ליישב
ו"ש התשו' רעק"א עוד שם וז"ל ומש"ה נקט
רש"י וז"ל בשבט שם בדר"ה רבא אמר כו' דהחיקון
הוא משום אל השכן וגו' ולא נקט דהחיקון הוא
בפשוטו דיכול ללאת בזה י"ח הקריאה. ד"ל דכ"ל
דס"ה שחצר איה אחת כשר לקרות בו וכדדייק
רש"י פ"ב דמגילה ה"ה עכ"ל וע"ש. ולכאורה גם
הוא אישחמשתיה מ"ש התוס' בשם רש"י הג"ל
וככה פסול גרע עמי מחסר. אבל לפניהם דעוונת
רש"י וז"ל כמ"ש המחזיר וז"ל א"ש דהרי גם הכא
שכתב דלי"ה במקום ר"ש אין השינוי מוכיח
הוא שינוי שנעשה בכוונה כו' וככה"ג מודה
רש"י דהרי הוא כחצר. אלא דאי"ב למה הולך
תשו' רעק"א לומר ד"ל דרש"י סובר דס"ה שחצר
הוא אחת כשר לקרות בו וכדדייק רש"י פ"ב
דמגילה הלא ממ"ש התוס' בשם רש"י הג"ל לתרץ
קסודא אחמי מחסלא והלא אילו היה חסר כל
עלו ה"י תיבות לא מיפסל בכדי כדאמרין בגיטין.
ז"ל (ז"ל) ס"ה שחצר יריעה אחת אין קורין בו.
ששעת דוקא יריעה אחת אבל פסוק אחד לא.
שום דנדרש מפי כסודא כחוב פרגוס מכתבוא

דיהושע ומהלים לאשמועין דגם בנו"כ אין הולין
את השם:

ובין שכן יש ללמוד מכאן דגם בנו"כ חק חובות
פסול דהרי הא דאמרינן לעיל עירב את
האומות כו' מ"ד פסול מלמעלן כו' הוא משום
דהוי כחק חובות וכמ"ס הב"י בלוי"ח (ס"ו ל"ז)
וה"ל והרשב"א בתשובה כתב ופ"י דה"ק מלמעלן
פסול לפי שעד שלא נעשית אות נפס"ה לזרחה
והילכך אם בא לגרור הרי זה חק חובות כיון
שלא נעשית אות משולם עד עכשיו שהוא גוררו.
אבל כשנדבק מלמעלן כיון של ארלנו ותפארתנו
אחר שנגמרה לזרחה האות הוא שנדבקה ומתחללה
כשרה היתה. ואם עכשיו הוא בא לגוררה אין
זה חק חובות כו' וכן הוא בתשו' המיוחסות
להרמב"ן (ס"ו רל"ז) ונראה שהסמ"ק מפרש כן
הירושלמי כו' עכ"ל הב"י יע"ש. והרי אלו התיבות
ארלנו תפארתנו. תפארתך. לא נמלאו כלל בס"ה
אלא בנו"כ ביהושע ט' ובשופטים ד' וט"ז ובישעיה
ס"ד ובמהלים ע"א ואם נאמר דבנו"כ חק חובות
כשר אי"כ אמאי נקט כגון ארלנו תפארתנו כו'
דבהו בין מלמעלן ובין מלמעלן כשר טפי הו"ל
למיעקט כגון ארלנו תפארתנו. לאכך לריבה אחותך
לריבה דנמלאו בס"ה כספר בראשית ד' וכ"ד ומ"ה
וביקרא י"ח אע"כ דגם בנו"כ חק חובות פסול
ומש"ה נקט ארלנו תפארתנו כו' כדי להשמיענו
דגם בנו"כ חק חובות פסול וכמ"ס המרדכי והנה
מיימוני והב"י בשם סה"ת הג"ל לענין הליית
השם כנלע"ד:

(ו) **ורב"ן** ממילא דגם בנו"כ לר"ך לכתוב כל
השמות שאינן נמחקין לשמן דהרי
כתב הב"י ביו"ד (ס"ו רע"ו) וז"ל כתב דהרי
אסכנדריו בביאור הסוד הו"ח (ס"ו ל"ז) מלאה
בשם הירושלמי ברכות ב' אין עומדין הכותב את
השם חפ"י מלך ישראל שואל בשלמנו לא ישיבנו
היה כותב ב' וג' שמות הרי זה מפסיק ביניהם
ומסיב. והרמב"ם כתב (פ"ה מה' תפילין) דמזה
הירושלמי נראה לכל השמות שאינם נמחקין לר"ך
כתיבה לשמה כשם הוי"ה. דאי אמרת דאי"ל אלא
שם הוי"ה בלבד כמו שאומרים קל"ת סופרים.
אנה מלאנו ג' שמות של שם הוי"ה סמוכים
דבשנא שני שמות של הוי"ה ושם אחר עמהם
מלינו ב"ג מדות ה' ה' אל וכן בפסוק שמו
ישראל ה' אלהינו ה' עכ"ל. ואין משם ראי' כ"כ
שהרי אפשר לפרש הירושלמי כמ"ס הג"י בה"ק
בה' ס"ת שכתב היה כותב ב' וג' שמות כו' כגון
שהיה צריע שמו. רבות שלא ראה לכתובם
מפני שלא היה טעור והניח להם מקום ובל לכתובם
עמה בבת אחת עכ"ל ומ"מ נכון הדבר לכתוב

כל השמות שאינם נמחקים לשמן עכ"ל הב"י.
אבל הוא תמוה וכמ"ס הגר"א ז"ל בשו"ע שם
שהרי בירושלמי שם דקתני היה כותב את השם
כו' היה כותב שנים או שלשה שמות כגון אל
אלהים ה' ה"ו גומר אחד ומסיב שלום. הוא
מבואר במ"ס הר"י אסכנדריו. וכ"כ שם המפרש
מראה הפנים דהרי והב"י לא ראו מה שאמרו
בהדיו"ה כגון אל אלהים ה'. וכן מוכרח מדברי
הרמב"ם ז"ל שפ"י בן שהרי הביאו דר"י תפילין
ובהם ודאי אינו סופל פ"י הג"ל דהא הוי שלח
כסדרן כו' וא"כ שפיר קאמר הר"י אסכנדריו
שהביא הב"י שלמד מכאן דכל השמות שאינם
נמחקים לר"ך כתיבה לשמן עכ"ל. ועיין בפ"י
עיטור צבורים בתוספתא פ"ג דברכות הב"ד ובס'
ק"ס להגאון מוהר"ם קלוגר ז"ל (ס"ו כ"ב) הרי
דבס"ת לר"ך לכתוב כל השמות שאינן נמחקין לשמן
הוא רק מהירושלמי דקתני היה כותב שנים או
שלשה שמות כגון אל אלהים ה' כו' וא"כ אם
נאמר דהיינו דוקא בס"ה ולא בנו"כ אמאי נקט
הג' שמות שבספר יהושע ומהלים דבהו אי"ל כלל
כתיבה לשמן אלא הו"ל למיעקט הג' שמות ד"ג
מדות או שבק"ש אע"כ דגם בנו"כ לר"ך לכתוב
כל השמות שאינם נמחקין לשמן וכמ"ס המרדכי
והגאון מיימוני והב"י בשם סה"ת להוכיח כן לענין
תליית השם מהירושלמי דמגילה הג"ל כנלע"ד:
(ח) **יש"ר** ראיתי בתשו' רבינו חיים כהן בק"א
לחלק יו"ד שכתב וז"ל נאחלתי מוכפר
ההם שכתב לקדם בפרשת משפטים בפסוק את
פני האדון ה' כו' ומלאהי ראי' ברורם לזה מדברי
הירושלמי דמגילה (פ"ב פ"ט) דהאדון אינו שם
כלל ממאי דקאמר אי מוהר לתלות ג' שמות סמוכים
זה לזה כגון אל אלהים ה'. והקשה השו"ת פנ"י
(ס"ו ה') דלמא לא נקט קרא דק"ש ה' אלהינו
ה' או ד"ג מדות ה' ה' אל וכו' וכן הקשה
הרדב"ז. ותירלו משום דהתם הוי ב' שמות הוי"ה
דחמיר טפי ואסור לתלות גם ג' שמות הוי"ה
גימא דהאדון הוי שם אכתי קשה דהו"ל למיעקט
קרא דאת פני האדון ה' אלהי ישראל דפרשת כי
תשא דהוי ג"כ ג' שמות סמוכים זה לזה אע"י
האדון הוא רק כינוי. ומיהו זה היה מקום לדחוי
לפי מלי דאמרינן שם לה' לריבה. בה' לריבה.
וא"כ גם כהן ה' דהאדון הוי חול כו' לך יש
ראיה מירושלמי ברכות ב' אין עומדין דאמרינן
תנא היה כותב ב' וג' שמות כגון אל אלהים ה'
גומר אחד ומסיב שלום כו'. אך לכתובה קשה
אמאי לא נקט הירושלמי הקד ג' שמות שבק"ש
או ד"ג מדות. ומלאהי בס' דרבי יוסף (ס"ו רע"ו)
שהעיר בזה ומירך מהירושלמי רואה ללייר ג' שמות
נפרדין

נפרדן וחלוקין דהו חידוש עפי וע"ש. ואי נראה
דהאדון הו"ש אכתי י"ג שמונה נפרדן וחלוקין
האדון ה' אלהי. וע"כ דהאדון אינו שם כלל וכ"כ
הגאון מהר"ש הלוי נאטעאמאדאן ז"ל בהנהגותיו
ביון ירושלים על הירושלמי דמגילה שם וז"ל בשאר
כו' כחבתי בענין האדון ה' אלהי ישראל בפרשת
כי השא. אם האדון הוא משמות שאינן נמחקין.
וכחבתי דא"כ למה לא נקט כאן כגון האדון ה'
אלהי ישראל ודחיתי זאת דהרי אמרו לה' לריכה
בה' לריכה. ופ"י הקה"ע מפני שבגוף ה' יש בו
חול ג"כ י"ל דמותר. א"כ לא שייך לומר הך ד"ו
דהרי בהאדון יש בו חול ג"כ. דה' שלפניו הוא
חול. וא"כ גם למיד מפני שיש בו חול ג"כ שרי
ומש"ה נקט אל אלהים ה' כו' עכ"ל יע"ש. אבל
לפמ"ש המרדכי והגהות מיימוני והב"י בשם מהר"ם
להוכיח מהירושלמי דמגילה דגם בנו"כ אין חולין
אל השם. ולפמ"ש להוכיח כן מהירושלמי דברכות
דגם בנו"כ לריד לכתוב כל השמות שאינן נמחקין
לשמן א"כ קושיא תשובת הפ"י והרדב"ז על
הירושלמי דמגילה וקושיא הברכי יוסף על הירושלמי
דברכות דלמה לא נקטו הג' שמות דרי"ג מדות
ושב"ק"ש לק"מ וגם הוכחה המשו' רח"כ והליון
ירושלים דהאדון אינו שם אלא כינוי לא הוכחה
היא כלל. דהרי מש"ה נקטו הג' שמות אל אלהים
ה' שבספר יחושע ומהלים כדי לאשמועינן על
גופא דגם בנו"כ אין חולין את השם וגם בהם
לריבין לכתוב כל השמות שאינן נמחקין לשמן כמו
בס"ת וכדפ"י (גוף השו"ת פנ"י והרדב"ז והספר
ברכי יוסף לא נמלא ח"י):

נפרדן וחלוקין דהו חידוש עפי וע"ש. ואי נראה
דהאדון הו"ש אכתי י"ג שמונה נפרדן וחלוקין
האדון ה' אלהי. וע"כ דהאדון אינו שם כלל וכ"כ
הגאון מהר"ש הלוי נאטעאמאדאן ז"ל בהנהגותיו
ביון ירושלים על הירושלמי דמגילה שם וז"ל בשאר
כו' כחבתי בענין האדון ה' אלהי ישראל בפרשת
כי השא. אם האדון הוא משמות שאינן נמחקין.
וכחבתי דא"כ למה לא נקט כאן כגון האדון ה'
אלהי ישראל ודחיתי זאת דהרי אמרו לה' לריכה
בה' לריכה. ופ"י הקה"ע מפני שבגוף ה' יש בו
חול ג"כ י"ל דמותר. א"כ לא שייך לומר הך ד"ו
דהרי בהאדון יש בו חול ג"כ. דה' שלפניו הוא
חול. וא"כ גם למיד מפני שיש בו חול ג"כ שרי
ומש"ה נקט אל אלהים ה' כו' עכ"ל יע"ש. אבל
לפמ"ש המרדכי והגהות מיימוני והב"י בשם מהר"ם
להוכיח מהירושלמי דמגילה דגם בנו"כ אין חולין
אל השם. ולפמ"ש להוכיח כן מהירושלמי דברכות
דגם בנו"כ לריד לכתוב כל השמות שאינן נמחקין
לשמן א"כ קושיא תשובת הפ"י והרדב"ז על
הירושלמי דמגילה וקושיא הברכי יוסף על הירושלמי
דברכות דלמה לא נקטו הג' שמות דרי"ג מדות
ושב"ק"ש לק"מ וגם הוכחה המשו' רח"כ והליון
ירושלים דהאדון אינו שם אלא כינוי לא הוכחה
היא כלל. דהרי מש"ה נקטו הג' שמות אל אלהים
ה' שבספר יחושע ומהלים כדי לאשמועינן על
גופא דגם בנו"כ אין חולין את השם וגם בהם
לריבין לכתוב כל השמות שאינן נמחקין לשמן כמו
בס"ת וכדפ"י (גוף השו"ת פנ"י והרדב"ז והספר
ברכי יוסף לא נמלא ח"י):

נפרדן וחלוקין דהו חידוש עפי וע"ש. ואי נראה
דהאדון הו"ש אכתי י"ג שמונה נפרדן וחלוקין
האדון ה' אלהי. וע"כ דהאדון אינו שם כלל וכ"כ
הגאון מהר"ש הלוי נאטעאמאדאן ז"ל בהנהגותיו
ביון ירושלים על הירושלמי דמגילה שם וז"ל בשאר
כו' כחבתי בענין האדון ה' אלהי ישראל בפרשת
כי השא. אם האדון הוא משמות שאינן נמחקין.
וכחבתי דא"כ למה לא נקט כאן כגון האדון ה'
אלהי ישראל ודחיתי זאת דהרי אמרו לה' לריכה
בה' לריכה. ופ"י הקה"ע מפני שבגוף ה' יש בו
חול ג"כ י"ל דמותר. א"כ לא שייך לומר הך ד"ו
דהרי בהאדון יש בו חול ג"כ. דה' שלפניו הוא
חול. וא"כ גם למיד מפני שיש בו חול ג"כ שרי
ומש"ה נקט אל אלהים ה' כו' עכ"ל יע"ש. אבל
לפמ"ש המרדכי והגהות מיימוני והב"י בשם מהר"ם
להוכיח מהירושלמי דמגילה דגם בנו"כ אין חולין
אל השם. ולפמ"ש להוכיח כן מהירושלמי דברכות
דגם בנו"כ לריד לכתוב כל השמות שאינן נמחקין
לשמן א"כ קושיא תשובת הפ"י והרדב"ז על
הירושלמי דמגילה וקושיא הברכי יוסף על הירושלמי
דברכות דלמה לא נקטו הג' שמות דרי"ג מדות
ושב"ק"ש לק"מ וגם הוכחה המשו' רח"כ והליון
ירושלים דהאדון אינו שם אלא כינוי לא הוכחה
היא כלל. דהרי מש"ה נקטו הג' שמות אל אלהים
ה' שבספר יחושע ומהלים כדי לאשמועינן על
גופא דגם בנו"כ אין חולין את השם וגם בהם
לריבין לכתוב כל השמות שאינן נמחקין לשמן כמו
בס"ת וכדפ"י (גוף השו"ת פנ"י והרדב"ז והספר
ברכי יוסף לא נמלא ח"י):

נפרדן וחלוקין דהו חידוש עפי וע"ש. ואי נראה
דהאדון הו"ש אכתי י"ג שמונה נפרדן וחלוקין
האדון ה' אלהי. וע"כ דהאדון אינו שם כלל וכ"כ
הגאון מהר"ש הלוי נאטעאמאדאן ז"ל בהנהגותיו
ביון ירושלים על הירושלמי דמגילה שם וז"ל בשאר
כו' כחבתי בענין האדון ה' אלהי ישראל בפרשת
כי השא. אם האדון הוא משמות שאינן נמחקין.
וכחבתי דא"כ למה לא נקט כאן כגון האדון ה'
אלהי ישראל ודחיתי זאת דהרי אמרו לה' לריכה
בה' לריכה. ופ"י הקה"ע מפני שבגוף ה' יש בו
חול ג"כ י"ל דמותר. א"כ לא שייך לומר הך ד"ו
דהרי בהאדון יש בו חול ג"כ. דה' שלפניו הוא
חול. וא"כ גם למיד מפני שיש בו חול ג"כ שרי
ומש"ה נקט אל אלהים ה' כו' עכ"ל יע"ש. אבל
לפמ"ש המרדכי והגהות מיימוני והב"י בשם מהר"ם
להוכיח מהירושלמי דמגילה דגם בנו"כ אין חולין
אל השם. ולפמ"ש להוכיח כן מהירושלמי דברכות
דגם בנו"כ לריד לכתוב כל השמות שאינן נמחקין
לשמן א"כ קושיא תשובת הפ"י והרדב"ז על
הירושלמי דמגילה וקושיא הברכי יוסף על הירושלמי
דברכות דלמה לא נקטו הג' שמות דרי"ג מדות
ושב"ק"ש לק"מ וגם הוכחה המשו' רח"כ והליון
ירושלים דהאדון אינו שם אלא כינוי לא הוכחה
היא כלל. דהרי מש"ה נקטו הג' שמות אל אלהים
ה' שבספר יחושע ומהלים כדי לאשמועינן על
גופא דגם בנו"כ אין חולין את השם וגם בהם
לריבין לכתוב כל השמות שאינן נמחקין לשמן כמו
בס"ת וכדפ"י (גוף השו"ת פנ"י והרדב"ז והספר
ברכי יוסף לא נמלא ח"י):

ויכאורה קשה כיון דהס"ת הוא פסול. אי
הרי אסור להשתחו כדאיתא בכתובות
(י"ט ע"ב) איך א"כ ספר שאינו מוגה עד שלשים
יום מותר להשתחו מכאן ואילך אסור להשתחו
משום שנאמר אל תשכן באהלך עולם. וא"כ הרי
הוא גרע מחומש דעלמא כיון דלאחר שלשים יום
אסור ללמוד מתוכו. ומכ"ש לפמ"ש המעטני יו"ט
(פ"א מה' ס"ת) דהא דעד שלשים יום מותר
היינו משום דנותנים לו זמן ב"ד שהוא שלשים יום
כדי

הפסע ולא יבוא להחיר האסור ולאסור את המותר
 כו' וזו דוקא הוא דס"ל להראב"ה והמרדכי
 והרמ"א והש"ך דמותר ללמוד מחובו. אבל הרש"ל
 והת"ש והט"ז סוברים דגם בזה אסור ללמוד מחובו
 דחיישין לתקלה שאל יבוא לקרות בו אף בליבד.
 ובין שכן הוא ב' קושי' החשו' דעק"א הנ"ל
 לקדמו משום דהך פלוגתא דהפוסקים אם מותר
 ללמוד מחובו או לא תליא במחלוקת הראב"א והר"ן
 הנ"ל אם בכה"ג מקרי חק חובות או לא. והש"י
 ז"ל בשבת שם דנקט דהתיקון הוא משום אל תשכן
 וגו' ולא נקט דהתיקון הוא כפשוטו דיכול ללכת
 בזה י"ח הקריאה הוא משום דס"ל כדעת הר"ן
 דכה"ג מקרי חק חובות. וא"כ גם לאחר שנטלו
 לגנו של דל"ת ועשאו ר"ש עדיין הוא ס"ת פסולה
 משום דהוי כחק חובות ואסור ללכת בה י"ח
 הקריאה בליבד. ומש"ה נקט דהתיקון הוא משום
 אל תשכן וגו' כלומר דמעיקרא כשהיה כתוב דל"ת
 המורה ר"ש והיה נשתנה ע"י זה גם משמעות
 הפסע היה אסור גם ללמוד מחובו משום אל תשכן
 וגו' משא"כ השתא דנטלו לגנו של דל"ת ועשאו
 ר"ש נהי דהס"ת עדיין היא פסולה משום דהוי
 כחק חובות מ"מ כיון דע"י הפסול דחק חובות
 לא נשתנה כלל משמעות הפסע חו' אינו עוד משום
 אל תשכן וגו' ומותר ללמוד בחובו וכדעת הראב"ה
 והמרדכי והרמ"א והש"ך דלא חיישין לתקלה שאל
 יבוא לקרות בו בליבד. אבל הראב"א ז"ל משום
 דס"ל כדעת הרש"ל והת"ש והט"ז דאפי' בפסול
 שלא נשתנה משמעות הפסע אסור ללמוד בו דחיישין
 לתקלה שאל יבוא לקרות בו בליבד. מש"ה כתב
 דמחא שמעין דכה"ג לא מקרי חק חובות כו'
 משום דלי כה"ג מקרי חק חובות הרי אסור אפי'
 ללמוד מחובו אמאי חייב הרי לא חייב כלום.
 וא"כ שפיר כתב הר"ן דאין מחל' ראיה דלגבי
 שבת ליכא קפידא בין חק חובות לחק יריבות כו'
 משום דס"ל דמותר ללמוד מחובו וא"כ אפי' דהס"ת
 עדיין היא פסולה מ"מ עכשו אין בו משום אל
 תשכן וגו' ומותר ללמוד מחובו וא"כ זהו תיקונו
 וכמ"ש בכוונת רש"י ז"ל:

והשתא

מההיא דשבת שם דתלי' הגיה אית
 אחת חייב. ומוקמינן לה כשנטלו
 לגנו של הית' ועשאו שני ויניין. או כשנטלו לגנו
 של דל"ת ועשאו ר"ש. יש להוכיח חדא מהנך
 דרמי. או דכה"ג לא מקרי חק חובות. או דכה"ג
 מותר מיהא ללמוד מחובו. דלי מקרי חק חובות
 ואסור גם ללמוד מחובו. אמאי חייב הרי לא חייב
 כלום. וא"כ לדידן דק"ל דכה"ג מקרי חק חובות.
 וכמ"ש הטור והשו"ע בל"ח (כ"י ל"ב סי"ז) דר"ש
 שעשאו דל"ת או דל"ת שעשאו ר"ש. לא בני
 שגור

כדי לחזור חזר סופר לתקנו יע"ש. אי"כ היינו
 דוקא בטעות ופסול שאפשר לתקנו אבל לא בפסול
 שא"כ לתקנו כגון הכא דהאזכרות או הגוילין לא
 נעשו לשמן דל"א כלל לתקנו למה יתנו לו זמן
 ביד שלשים יום בחדש אלא מיד הוא אסור משום אל
 תשכן וגו' ולרר נגזיה מיד כמו ס"ת שבלה או
 שנפסלה דמחנין אותה ב"ח וקוברין אותה אלא
 ח"ח כדאיתא במגילה (כ"ו ע"ב) וכמבואר בעור
 ושו"ע יו"ד (סי' רפ"ב סי"י) וא"כ הי"ך ס"ל להראב"ה
 והמרדכי והרמ"א והש"ך דחייב לשלם לו כשכר חומש
 דעלמא משום דמותר ללמוד מחובו הלא לרר
 נגזיה מיד. וכן למה הולכנו הרש"ל והת"ש והט"ז
 לומר דאסור ללמוד בו דחיישין לתקלה שאל יבא
 לקרות בו בליבד תיפוק להו משום דעובר משום
 אל תשכן וגו' ולרר נגזיה מיד. ומיהו הא י"ש לתרן
 ולומר דהרש"ל והת"ש והט"ז ס"ל דהא דספר שאינו
 מוגה אסור להשהותו משום אל תשכן וגו' הוא ג"כ
 מה"ט דחיישין לתקלה שאל יקרא בו בליבד
 וכמ"ש השמ"ק שם בשם הר"ר יהוסף ז"ל. וז"ל
 ויחסבר דוקא ס"ת שקורין בו ברבים אינן שראוי
 לקרות ברבים כגון שהוא על הגויל כו' אבל ס"ת
 של יחיד הנקרא חומשין אין מדקדקין בו כ"כ כו'
 עכ"ל. אבל מ"מ על הראב"ה והמרדכי והרמ"א
 והש"ך קשה דהרי ס"ל דלא חיישין לתקלה וא"כ
 ע"כ דלא ס"ל כה"ג יהוסף ז"ל אלא כמ"ש הרא"ש
 שם וז"ל ספר שאינו מוגה כו' פרש"י תורה נביאים
 וכתובים. ואפשר שפירש כן משום דבינו ר' אחי
 עדיין לא היו להם כתובים אחרים. ולא למעט
 ספרים המצויין לנו עתה. דהא נמלא טעות במנזר
 או בספר הפוסקים יבא להחיר האסור ולאסור את
 המותר וליבות את החייב ולחייב את הזכאי ואין
 לך עולה גדולה מזה עכ"ל. וכ"כ שם השמ"ק בשם
 הרמב"א ז"ל. והב"י ביו"ד (סי' רע"ט) בשם רבינו
 ירוחם ז"ל יע"ש. וא"כ לדידהו לבאורה לא משכחת
 לן כלל הך דינא דהראב"ה והמרדכי והרמ"א והש"ך
 דמותר ללמוד בו כיון דאסור להשהותו ולרר
 נגזיה מיד:

אב"י הא ליחא דאדרבה לפמ"ש הרא"ש והרמב"א

ורבינו ירוחם ז"ל דהא דאסור להשהותו
 משום אל תשכן וגו' הוא משום שלא יבוא להחיר
 האסור ולאסור את המותר כו' אי"כ בהג"ה הרי
 עובדי דגטין והשו"ע ביו"ד שם דהאזכרות או
 הגוילין לא נעשו לשמן אינו אסור משום אל תשכן
 וגו' משום דדוקא היכא דע"י העשות והפסול
 נשתנה משמעות הפסע הוא דאסור להשהותו משום
 אל תשכן וגו' כדי שלא יבוא להחיר האסור ולאסור
 את המותר כו' משא"כ הכא דע"י הפסול דהאזכרות
 והגוילין לא נעשו לשמן לא נשתנה כלל משמעות

כלל פשט חזרו אומרים חטא בשביל שזכה חזרו
וכח"כ במג"א סי' ש"ז ס"ק כ"ה וסי' תרנ"ה:

ורענין הישר השלימות בשר ע"י נכרי צו"ט
דל"א לכחוב פתקא ולבאר הפקשה

וששטט בהכשר בדבטי. כח"כ בבא"ט יו"ד סו"י
סי' ג' בשם בה"י עיי"ש וזו מותר עכ"פ כשחזר

ע"י טב"ט ע' טו"ז יו"ד סי' א' ס"ק ט"ז וסו"י
סי' ג'. וע' מש"ז בסי' א' שם פקפק גם בזה (וע')

מנחי כלל ל"ב ס"ק מ' ד"ש לחוש שהנכרי יקח
שכר השחיטה לעלמו. או שמחמת טורח הדריך

ישחוט בעלמו ואין שחיטה סימן: ושם זה שייך
גם בג"ד אע"ג שאין ביד הנכרי מנות שכר

שחיטה צו"ט. וקל"ע למה לא שרי בזה כשאומר
הנכרי אלל שחט פלוני שחטתי והוי מדעליג דסומכין

אפי' באיסור דאורייתא וכמבואר צו"ד סי' פ"ו
סי' א' באומר משוף פלוני הם ע"ש. ול"ל או דבאן

חיישינן שמא יסמוך הנכרי על מה שאין השוחט
נזמן לב לוודר כל מי ששחט אללו בערוד טובא

בעבדיתיה וגם לפעמים שחט הרבה ולא רמיא
לדעתיה לאדכורי כולי האי. ולא מיראת. או

כח"כ בשו"ת השב"ץ ח"ה רס"י פ"ג דלפי' לשטה
הרמב"ם ז"ל דע"א נאמן בעדו"א מה"ה משום

מדעליג היינו כשאומר שראוה שחט. אבל במע"ד
זופי אחר אי"ג מה"ה רק מדבגן שהקילו בעדו"א

(ויש כח בידם ע' תוס' יבמות פ"ח ד"ה מתוך).
משום דאם לא מיראת העד דמ"י להע"י ולהכחיש

את האחר שמעיד מפיו עיי"ש. וה"ג בג"ד לא
מיראת העכו"ם לומר פלוני שחט לי ואם השוחט

יכחיש. המי יכול להכחיש את המי. משא"כ באומר
משל צ"י עוף פלוני דיתבדה כשיביאום ויראו שאינו

כן כח"כ בש"ך שם.
אבר עכ"פ בלי מכתב מה חושיל טב"ט ודלמא

טב"ט גופ' שחט. ועלה בדעתי דאפשר
ה"ל למרוט הטלות ולרשום על הבשר מהטפות

בסבין בכתב כמו שהמיר השב"י ח"ב סי' כ"ז
הובא בבא"ט ארי"ה סי' ת"ך סק"ח עיי"ש. וכן

בשד"ח מערכת יו"ט סי' א' אות י"ד בשם כח"כ
עיי"ש. אלא סגי לשלחם כמות שהן בעולות ויהיה

להיהודי טב"ט גמור בהן והוא ט"ה ולא ידע
דכה"ג אסור. ויאכלם. אבל לא יאכל איסור דה"ה

באמת אנו יודעים כאן שנשחטו כהונן ודוק. אכן
נתיישבתי. צו"א. דכל כה"ג איכא משום ולפי"ט

ל"ת מכשול כיון שבאמת אסור לו לסמוך על טב"ט
בכה"ג דשמא הנכרי שחטן בעלמו כג"ל וזה צו"ה

הוא הרי יעשה איסור בשוגג. ואע"ג דבאמת השוחט
כאן יודע ששחטן. מ"מ איהו דלא ידע איסורא

עבד בשוגג. ואע"ג דבמיר כ"ג. וד' יסלח לה
בדדה במיר ואיזה הפר לה והיא לא ידעה דלריבה

סליחה

שיגדור הדך לבד. או הגג לבד משום דהוי חמק
חובות עכ"ל יע"ש. אי"כ קי"ל נמי בדעת הראב"ה
והמרדכי והרמ"א והש"ך הג"ל דמותר ללמוד ממנו
ולא חיישינן לתקלה שמא יבוא לקרות בו בליבוי

דהרי הא בזה הליא וכדפי' כנלע"ד:
זאב ווארף אברך חופ"ק הנ"ל

בעהמ"ח שו"ת רביד הזהב.

סימן סב

ב"ה פאקאשט פיד וואהדן.

שאלה: מ"י שט"י חונק לא הבין לו בשר ליורט
אם מותר לו לשלוח נכרי צו"ט
למוך לחמס לשחוט לו שם עופות או להביא
לו משה בשר:

תשובה: טובדא וזה בזה לדי ב' של פסח
זה. ששלח יהודי בן כפר הרמוק

כמה החומין מפה"ק. נכרי, ובידו ג' עופות
לשחטם. ימן שמסבת קלקול הדריך שלא יכול הנכרי

לסבוב בעלמו בעיורט חור לביתו. ושוב שלחו
צו"ט ו' ש"פ. ובא השוחט ושאלי כדת מה לעשות

ולא מולתי בעניי הדבר מבואר להדיא בפוסקים
לא בראשונים ולא באחרונים. והוכרחתי לענות

קמחי לפי כחי הדל ולהו"א לחמי לחם עוני עפ"י
עניות דעתי. ואלה הדברים שטלו במלודתי הדלה.

והש"ת יעילי מחכמה:

קיי"ץ דתחומין דרבנן (ואפי' צ"כ מיל). וא"כ
לפי הגר"ה לכאורה מ"י שחין לו בשר

ליורט ע"י איזה חונק שאירע לו בעיורט ולא יכול
להבין היה רשאי לשלוח נכרי מחולת"ח בשביל זה.

בדק"ל דמותר לשלוח להביא שופר ואחרונ' ע'
ארי"ה סי' ש"ז ס"ה וסי' תקפ"א סכ"א וסי' תרנ"ה.

וא"ל דשאני שופר ולולב דחיובי ועובדי נינהו
משא"כ אכילת בשר צו"ט דאינה רק מלוה (ואפי'

בזמ"ז עמ"א סי' רמ"ט סק"ו ומחלהש"ק שם.
ובסי' תקכ"ט סק"ג ובשא"ג סי' ס"ה ושד"ח חלק

ד"ח סי' פ"ד ובצ"ה ה' שחיטה סי' א' סק"ו)
אבל לא חובה וכח"כ המג"א סי' הקנ"ב סק"ד

וסי' תקט"ב סק"ה וסי' תרנ"ו סקט"ו ע"ש (ובספר
מנחת פתים סי' הקכ"ט הניח בל"ע דברי מג"א

אהדרי ולק"מ. דמלוה ולא חובה ופשוט). דמ"מ
ודאי דלא גרע מלוה אכילת בשר צו"ט ממלוה

דרבנן דשרינן בשבילה שליחות א"י מחולת"ח כח"כ
במג"א סי' תרנ"ה ומלוך גדול דבסי' ש"ז ס"ה

דשרינן שבות דשבות ללוך הרבה ע"ש. וא"כ
לכאורה היה מותר להשוחט לשחוט וליתן להנכרי

להולך לבעליו אע"ג דהוי כשולחו מחדש מ"מ הא

זוה לומר דינא דמיר. וזכרון מיירי שהיונים
הם מחוץ לחמס רק שהיונים שבעיר החזיקו
בהם ונגדד שהיו הם בחוץ החמס והולך
ונחשק עם העיר יחד כשיכ הוא. דבזה מבור
בגמ' תנילה וכו' דער מיל שהוא חמס שבת
נרון בעיר. ובעל האגודה וכל הפוסקים כתבו
דכל חקנות בני העיר יליפין מהקנא דמגילה.
ועי' פתג' יו"ד ל"ג שפ"ד כ"ג. והנה ראיתי
במרדכי ב"ב ס' ת"פ שכתב שם דאפילו רוב
האיבור אין יכולין לכוף המוטע ליחלק ולשנות
מנהג הקדוש בשו"ד עיי"ש. ואין לנו מנהג גדול
יותר מנגדד שנהגו אבותינו בדיני חוקות. ואף
נאמר אשר מיעוטא דמיעוטא מן האיבור יוכלו
ליחלק מן הרובא דרובא ולקבל להם שו"ב אחר
וועי' דע"ת ס"א סק"ס שכתב שם הטעם
שכתב בנדונו שיש ברשות איזה אנשים בעיר
לקבל עוד שו"ב. אשר לבד שכל חכמי דורו נחלקו
עליו בזה. אבל באמת גם הוא ז"ל מיירי רק
במקום שיש לאיזה אנשים חשק אפסר על השו"ב
הקדומים מדינא אבל לא היכא שרולים בזה רק
בשביל נחמן וכדומה. ועי' בזה בשו"ת דבר משה
ס' פ"ג ובחשו' משיב כהלכה חו"ד ס' א' וועי'
בחו' כנס' ס' יו"ד רבוא גדולה דאפילו יש
רוב מנין ורוב בנין שרולים באחר יוכל המיעוט
למחות בידם ועי' ברמ"א בחו"מ ס"ב דאפילו ז'
טובי העיר שנחמנו מן האיבור עם הכ"ד שבעיר
יחד איי ליחלק מן הרוב לשנות מנהג הקדוש
ע"ש. ועי' בחשו' משיב כהלכה השניות (ס' ע"ז)
דגם אם יש להקהל ביהכ"נ לבדס אין יכולים
ליחלק מן הרוב במינוי רב. ושו"ב ע"ש. וגדולה
מזה מלאמי בחשו' רש"ל ס"ב דאפי' אם חלי הקהל
רולים בשו"ב החדש וטוענים אשר ישלמו לשו"ב
הישן את כל שכרו משלם שלא יהי' לו שום הפסד
כלל ולשו"ב החדש ישלמו שנית מכיסם אין שומעין
להם דיוכלו למחות ולומר אין אנו רולים לערב
אחר עמהם ורולים אגמנו דוקא באלו שהיו
משמשים בקודש אללנו מקודש ומסיק שם אם לא
בזלזה טריפה מח"י השו"ב ע"ש. והנה ידוע הוא
דהמנהג שנהגו אבותינו לעשות שו"ב קבועים
בכל עיר טעמא הוא שלא יהיו הכל שומעין שלא
יבוא לאכול משמיטת שאינו בקי ביה' שמיטה כי
משמיטת גסה אחת יוכלו לטעוס ולאכול הרבה
אנשים וע"כ בקעה מלאו וגדרו בה גדר. והנה
קיי"ל ביו"ד רכ"ח דבניה הדבר בהסכמה וגדר
לרבים אין יכולים להמיר. ובדבר קבלת השו"ב
הן סתמא כפירוש על כל ימי חייהם. ועי'
בחו' בעי' חיי מכה"ג דפוסק שם בפירוש כן.
ומבאר שם דבעבור זה דינס דין מלמד המבור

דינו בחו"מ שליה דבתוך זמן הסכירות יכול לעבד
והי' בנגדד בשו"ב הקבועים עיי"ש. ולבד כל
אלה נר"ד עדיפא טובא. שהיוש נמשך עם העיר
יחד ואינו נקרא בשם עיר ואף לא בשם כפר
רק בשם נאווערלנגע דפירשו הוא הוספה חדשה
על דיו"ן אשר ע"ז כבר הורה אב"ד הרומים
האדמו"ר ז"ל מהארגנטייאל בספרו עמק שאלה
יו"ד ז' ו' דאם נמוספו הדיו"ן אפי' כולם מקרוב
באו ומחדש נמלאו אסור להם ליחלק במינוי שו"ב
עיי"ש באורך. וועי' בשו"ת בית יוד"ב להגרי"ד
מסלוק שבהיא ראי' נכונה לזה מנמ' (בחו"ב
ס"א) גבי הכניסה לו ב' שפחות אינה מבטלת
כו'. לאמר: כיון דמשועבד השו"ב לשחוט לפני
האורחים הנמוספים ממילא משועבדים האורחים
ג"כ לתן לו הריזה וההכנסה ממה שלריכוז המה
לשחוט וכמו דנרסי' ב"ב דג"ט אחר ר"י איש
ליטור המקלט כו' דאלי כי היכי דאת קנית חלירי
דידי כו' כן אני קניתי מ"א דאגדך. עיי"ש ב'.
ובפרט בנגדד שידוע כי רוב המושבים שבו
הזה הם מעיר הישנה שהעתיקו שמה מושבם
ועשו להם בתים. ואף גם זאת אשר גם בחושים
החדשים שבאו מחדש גם בהם החזיקו השו"ב
מוראית בואם והמישבותם שם הרבה שנים.
ובפרט דס"ה כל מספר המושבים מיושב החדש
הם בערך כששים מושבים ואין להם דין עיר
כלל. וכמבאר בגמ' סנהדרין פרק א' דבפחות
ממאה ועשרים איש אינו נקרא עיר. ועי' בחפ"י
במשניות שם:

סו"ב של דבר. דמיקרא דינא אין בטענה
ישוב החדש שום לז' היתר לקבל להם שו"ב.
ואף לחייב את השו"ב שילכו להשוב בכל יום
א"א. כי אפי' אם נאמר כדעת הסוברים שדין
שו"ב אינו רק דין פועל במלאכתו הלא קיי"ל
בס' שליה ברמ"א בשם המרדכי דבמוסף לו
לעשות מלאכה כבדה. יוסוף לו על שכירותו.
ואין לנו מלאכה גדולה נכבדה יותר מזה. ובפרט
בנגדד אשר בית הוציאה היא הבאי"ט אשר כל
טבחי העיר שומעים שם גסות עומדת בלאה"כ
שם בשוב הגל. וגם השו"ב באים שמה אל
הוציאה עבור העיר כמעט בכל יום. וכן לחייבם
אשר א' מהם יעתיק את אהלו לגמרי לישוב
החדש גם בזה יוכלו לדרוש הוספה עפ"י מה
שאמרו בכתובות ק"ו דאין האם יכול להוציא את
אשה מעיר לכפר. ופירשו שם טעמא דבבבך
ועיר שכימי כל מילי וכן מובא בזה"ש ס' ע"ה
להלכה עיי"ש. והלא גם האשה משועבדת לבעלה
כמו בפועל למלאכתו ובכ"ז קיי"ל דאין יכול להוציאה.
וגם דיש לחלק אבל עכ"פ הוספה יוכלו לחבוט
כידוע

כידוע ששם שם על ישוב החדש לא נמלא שם שם מורכבות לקנות ולמכור ואפי' דבר מאלל קשה למלא בשם. ובפרט אשר השו"ב יס להם בחס בעיר הישנה ובישוב החדש המה מוכרחים לשכור להם בתי לשבת. ובפרט אשר זה הליא בחקנות בני עיר אשר אנשי עיר הגדולה יכולין למנות שלא ישנו ממנה הקדוש אשר שני השו"ב יהיו קבועים בעיר וכש"כ פ"י מה שהוכחנו דאין לישוב החדש שום דין עיר כלל. הרי דינא ככל הישועים והכפרים השו"ב לעיר דאין להם שום כח לקבל שו"ב. ורק המה כפופים להשו"ב שבעיר.

וע"ד טענתם מולד הכתב שאנשי הישוב הביאו להם גם כשבע שנים לפני זה שו"ב בני טוב סוף והיתר ואלו השמו אחס השו"ב ונתנו כהב לאנשי הישוב אשר אחר מזה יקבע שמה מושבו וקצומו השו"ב אחת עשרה בחי' טאם יעברו יאבדו חוקתם ואח"כ עברו על הכתב ולא ישוב שם וע"כ אבדו חוקתם. כן עושים אנשי הישוב אבל גם זה אינו טענה. דהכתב אין בו ממש. (א) שהוא בטל מטעם אסמכתא המבואר בחור"מ סי' ר"ו. ועל טענתם אשר הכתב נעשה בבד"ח דלא מהני אסמכתא לבטל. אינו טענה. ראשית דאפי' אם נאמר שנעשה בבד"ח הלא שם בסי' ר"ו בטר"ו כתבו בפירוש והוא שלא יהיה אנוס ובגד"ח אנוסים היו ושנית השו"ב מוכחשים ופועים שהיה הגמר בינם לבין עלמא ולא בבד"ח כלל. נמלא דרינא הוא כיון דעד כה היו השו"ב מוחזקים בחוקת השמיטה שם על ישוב החדש ובעת שהם רולים. הוליא אחס מוחזקת עליהם להביא רא"י אם היתה בבד"ח ועל טענתם דהקבל נקרא מוחזקים לגבי יחיד. וז"ל. דמבואר ברמ"א בחור"מ סי' ד' בשם מה"ר דלא הוו מוחזקים רק לגבי מבי המלך ולא בש"ד. וגם זאת שהכתב בטל מטעם שלא נא"י בו מעשיו דמהני לבטל אף כנעשה בבד"ח. דהסמ"ע חולק שם מ"מ יכול המוחזק לומר ק. ל' כהנ"ז שם. (ב) שהכתב נהנו השו"ב מאונס גלוי וידוע כנ"ל ובמסירת מודעה בדת וכדן. ועל טענתם שהמודעה מווייפה וכן מה שהעיר הרמ"מ מרגלית מב"ד דהוא אונס קטן מה שהחייבו ול"ש בזה מסירת מודעה לבטל השטר. גם זה אינו. כי אין קי"ל דמחילה דינה כמתנה ובמתנה הא קי"ל בסי' רמ"ב בנותן מתנה לחבירו דמשום דהנותן ואינו מקבל וזו אפי' אינו מוסר מודעה כלל אי ידעין באונסיה בטיילה המתנה ובמסר מודעה כתבו שם בשם הרמב"ם דכתבין ליה אע"ג דלא ידעין באונסיה כלל. ומסיק שם בזה"ל שהרי אפי' היתה המודעה שקר (ר"ל שאינו אנוס כלל). כיון שגילה דעתו שאינו חפץ בה הרי היא בטילה.

וע"י עוד חור"מ ר"ה סי' מבואר כן. ובזה"ל אינם יכולים לומר מזיק שחתימות העדים שעל המודעה יכרות וידועות שהן אמת. ונמלא שלדין רק לומר שכתבה לאח"כ (שהוא טענתם) וע"כ אינם נאמנים כמבואר בחור"מ סי' ר"ה ט"ז והוא מחמת דמוקמינן העדים בחוקה כשרות. (ג) שבהכתב לא נכתב שום קבלת קנין ואין עדים חתומים בו. והגם דקי"ל בסי' רמ"א סק"ב דבמחילה א"ל שום קנין אבל זהו דוקא בדבר שהדעת טומאת עליו כיון שהוא בלא קנס ובלא אסמכתא ובזה"ל שבו"א נאמני' סי' ק"ה סעי' ה' ורא"י גמורה לזה מזה שכתב שם הרמ"א אח"כ בפירוש דבש קלת אונס בטיילה אפי' בלא מסירת מודעה כלל. וגם שבהכתב מוכח מחצו שכתרו בסוף דבריהם הראשונים כי אחר שכתבו שרשאים לקבל שו"ב אחר כתבו אח"כ בזה"ל ברלות ה' כשימגדלו בנינו הרשות נהנה לנו להשיב שם אי' מוכנינו על ישוב החדש ולא כתבו ע"ז שום הנאי דמוכח מזה שכתרו דבריהם הקודמים דכלל אופן הרשות בידם לאנשי שם בניהם לשו"ב. ובפרט לפ"מ דקי"ל דכל שטר שלא נכתב בו דלא כאסמכתא ודלא כנוססא דשטרי אמרינן בכל לשון דמסופק יד בעל השטר על התחנתה כח"ש בחור"מ סי' מ"ב סעיף י"ד.

ביומא דהך פוסקא שאין בטענת ישוב החדש זכות והיתר לקבל להם שו"ב אחר. וחוקת השמיטה דשם עומדת בחוקתן של השו"ב שבעיר שעומדים ומוחזקים בזה מכל השנים והבא להשיב בזה גבולס עובר על לאו דלא חסי' ודינו כיוצא לתוך אומנות חבירו המבואר בסי' רל"ז בחור"מ דנקרא רשע. והנה קי"ל בה' דייגים דרשע אסור להורות והאי שמיטה ובידיקה כהוראה דמזא ואינו נאמן על השמיטה ושמיטתו אסורה על כל בר ישראל. וע"י בחשו' מ"ב סי' כ"ח שכתב דשו"ב שמקפח פרנסת חבירו הוה גזל גמור מזה"ל טעם. ומה אספלא על הר"ר אפרים בלויא אופן החיר להם את השו"ב שהביאו ואף קודם הדת בנת שפירב השו"ב לדון ובעת שכל הרבנים והגאונים נעקו ואסרו את שמיטתו. ומה שאל לדון מפ' המקבל שאמרו שם דשחלא טבאח ואומנא כולן כמותרין ועומדין הם כו' דבריו אין להם שחר. (א) דהרי הרמב"ם פ"י מה' שכירות פועלים מפרש הדבר ומבא בחור"מ סי' ט"ז דמייירי דוקא באופן שהטבח מפסיד ומגבל בהמנות וכו' עיי"ש אבל בגד"ח איזה הפסד מלא לתלות בו דבגד"ח אינו רק משום הרוחה דידעו שלא יערכו לשלוח עופות לשחוט בעיר אבל שום הפסד אין בגד"ח כלל. (ב) דויל בחר טעמא דשם מבואר בשם הראב"ד טעמא דמלכך לביטול טיבא וכו' ובגד"ח אדרבא

אשר

השרדות והנצחיות בו (ור"ל שהקהל יסביר את
לומן). עוד קשה על הא"י לומר כי כיון דהדמי
אדמי דלא ידענא חיות דחיוי סייך כחן בזה שחיה
עידנו קטן ואינו ידוע לנו אם יוכל למלאות את
לא. ואם נאמר דמחמת שהוא קטן הוא מחוסר
זמן ומחמת זה נדחה לעולם את נאמר כן איך
יבשר ולד של שלמים להקריבה כי הלא קדושהו
הוא מרחם ובשולד ידוע הוא שלא יבשר להקריבה
משום מחוסר זמן הוא נדחה לא יקרב ולד שלמים
לעולם. ע"כ לזכות היתומים אובין וארון ואופיר
בזכותם לפ"מ שאח"כ ומוכא להלכה בס"י ר"ל
הב"ד הו"א אביון דיתמי. (ועי' בששו' וזכרון יהונתן
להנ"י) אבשלמאן וי"ד ס"י ה' אות י"ד שהשיג
על הא"י בחכמה ומסוק דחיוי דחיוי וסח"כ מיידי
אמרינן בקטן כיון דחיוי דחיוי וסח"כ מיידי
בגדול כנ"ל. ועי' ס' דעת קדושים שחורה דהכין
קטן חוזר לחוקת אביו ול"א שנדחה. וכן מלינו
המטעה בנביאים אלא המלך יואש דמשמרין לו
עד שיגדל:

נחזור לענינו דחוקת השמיטה של הישוב הגל
שיבת להשוי"ס המוחזקים שבעיר הר'
הירץ והר' שלמה. ואין לאחר שום זכות ונחלה
עמהם. מ"מ דרך פשר אחרתי שאם יקבל עליו
השוי"ס החדש דברי חכמות בעל העבר שלא שחט
לקול כל הרבנים והגאונים שאסרו את שחיטתו.
וגם יקבל עליו שלא ישחוט שו"ד לבד עופות ישרא'
אלא לשחוט עופות בלבד ואם לאו יתנו השוי"ס
מלגס שחט עופות שישב בשישוב הגל. ובה
יהיה שלום על ישראל:

כן ציון בהרר"י ור' פרידמאן האב"ד אושאמיר
סח"ס אגרות ציון ודרישת ציון.

סימן סד

חידושים וביאורים

ב"ה קאפרעטט.

(א) **ברמב"ם** פרק י"ד מעוטין הלכה ה' כתב
שלא תקנו שבעה היסת אלא
בישראל (נהמ"מ שם כתב דלא מלינו בגמרא בשום
מקום היסת בו י"י עט"ס) ולכאורה ל"ע דשם
בפ"ה ה"י בשם רבותיו שהיסת משביעין לקטן
[שלא יהיה זה נוטל ממנו] וגזל ככרי אכור (אם
מה"ת או רק מדרבנן יעיין תוספתא (ב"ק פ"ד)
ירושלמי (ב"ק י"ד) בש"ס (ב"מ פ"א א') תוס' שם
ד"ה אלא [שם (ק"ג פ') ודרש"י ש' בבר' (על
פסוק

אנשי עיר גדולה אם יעברו לבישרא עובד המה
ג"כ כפופים לישוב החדש כי הלא מקום היביתה
מהנכות שהיא הבליטת היא בניה על ישוב החדש
אשר השוי"ס כמעט בכל יום הולכים שמה לשחוט
גסות. ועוד יתברר שר"י בהשטר מזכיר שקנה
הר' שלמה החוקה מהשוי"ס הקודם ירחים אחדים
קודם שהביאו אנשי הישוב את השוי"ס. והשטר
כחוב שם שהוא מוכר לו הכל גם הישוב החדש.
והר' אפרים הגל בענינו מה"ס שם ג"כ מלמטה
לעד על הקנין וא"כ איך היתר אחר זמן קצר
דבר זה עלמו לאנשי הישוב. אשר סתירה היא
מיניה וביה. ומה שהתגלל אח"כ לפני כי חתם
רק לעדות על החתימות. וגוף השטר לא ראה
ולא ידע. נזכר הוא. כי זה נוכל לומר בזה
היה חותם א"ע בשלשה בתורת הנפק לקיום דבזה
ק"ל בס"י מ"ו ס"כ דא"ל לקרות השטר הכל
באם חתים עלה באחד או בשנים דהוה עדות על
גוף השטר דינא הוא דמחויב לקרות השטר וכמבואר
בס"י מ"ו סק"א ובפרט כי מבואר בשו"ת ר' בלאל
אשכנזי דכל דמה"ס אמרינן כי ודאי ידע וקרא
וחתים. אא"כ הוא ע"ה וצור עיי"ש. סוף דבר
שאין להיתר שום סמך כלל. ומה גם שכפי שנחברר
לי שם על אחר נוגע גדול הוא:

ומדרי דברי בעניני חקוקת ראיתי להעיר כאן
במה שהובא בס' אשל אברהם בשו"ס
שהחזיק במלאכתו ומה והגיה יתומים קטנים והחזיק
שם חתם וכשהגדילו מוכעים חוקת אביהם ומסוק
שם דאין טענתם טענה וראייתו מח"כ דאמרו שם
דאם אינו ממלא מקום אבותיו ישמש אחר תחתיו
ע"ל הח"כ ומדייק שם הא"י דמדלל אחר ישמש
אחר עד שיבא בנו ראוי משמע כיון דאידי
חידתי ע"ל ועי' תחמו וכחמו הרבה רבנים ובעלו
בחוקת היר' חוקת יתומים קטנים אבל באמה נראה
דהא"י לת כוון להלכה כזה. דקשה על ראייתו
והח"כ שאין לה שום מקום. וידוע הוא דבכ"מ
שאמרו חז"ל בלשונם הלשון ממלא מקום אבותיו
ה"ל שהוא מוולא בחכמה וביראת חטא והיינו
באופן שהוא גדול דאם עודנו באלו והוא קטן מי
יכול לידע אם אח"י יהי' מוולא בחכמה וביראת
חטא. נחלא דגם זאת שאמרו בהוי"ב יכול אפי'
אינו ממנה בו ר"ל ג"כ כשהוא גדול לפנינו ורואים
אנחנו שאינו יכול למלאות מקום אבותיו שהוא ע"ה
ובור או שאינו ירא חטא אבל בקטן מאן דבר
שמה דודאי ברור הוא דאם עודנו קטן דינא הוא
דמשמרין אותו עד שיגדל ויהי' ראוי. ובדברי
הריב"ם ז"ל בה' מלכים פ"א ש"י מהספרי מלאנו
שהתלכות ירושה בו ה' לו בן קטן משמרין לו
המלוכה עד שיגדל ולא המלכות בלבד אלא כל

פסוק גולה היה לו) ותרנוס יונתן שם וברמב"ם
פרק א' ו' מניבה ה"ח ופ"א מנילה ה"ב וכו'
שם ובאה"ע ס' כ"ח ספ"א בחימו וב"ש שם
ובש"ך חו"מ ס' סמ"ח שמ"ט ושרת ח"ל ס' כ"ז
א"כ גם בעכו"ם יש חשש זה ישיין ברמב"ם פ"ב
משכירות ה"א ויגלו נכסי עכו"ם ובלח"מ שם ה"ב
דרוקא בשומרים לא נשבעין היסחן ולע"ד נראה
שזין כונה הרמב"ם שלא תקנו כלל שבועה לעכו"ם
(ואם יחבע מ"שאל דבינונו אפשר דמחייבים
להישראל ששבוע) וכונתו רק בחזקת קרקעות ויעין
פרק י"ג שם בהלכה א' ג' י' הוכיח השבועה
ובהלכה ב' י"א לא הוכיח השבועה (הרי דכללו
עם חש"ו וגולן) ואין טענת קטן ועכו"ם טענה
יעין חו"מ שם וסמ"ע חו"מ ס' קמ"ט סק"ג
ועמנו של דבר השבועה על קרקעות היא תקנתא
ועמנו קטן ועכו"ם היא ג"כ תקנתא ולא עבדין
תקנתא להקנתא (יעין סמ"ע ס' ל"ז ס"ק י"ב)
ואפי' לדעת חסידות מיימוני הלכות אסות ס'
ל"ה וד"מ ס' ל"ה אות ג' והש"ך סק"ה שם
ודלא פלוג ועבדין תקנתא להקנתא י"ל דכאן
הו"ו ג' תקנות דש"ס שנים ג"כ הו"ו תקנתא (יעין
רש"י כתובות י"ז ב') ועוד דלפי דברי הרשב"ם
(ב"ב ל"ה ב') דסתם עכו"ם גולגים הם הרי דיו
כגזלן ודברי הכ"מ (דלא נמלא שום שבועה ע"י
עכו"ם) ל"ע מדברי החוספתא שבועות (פ"ה ה"ה)
אלו שמעביעין אותו ואין מעביעין להן ויעין
במלה שמואל שם ובש"ס שבועות (ל"ח ב' מ"ב
א' ב') באוקומות הש"ס שם:

(ב) **בש"ס** פסחים (קט"ז א') א"ל רב נחמן
לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה
מריה כו' א"ל בני לאודוי ולשבחיה א"ל סטרתן
מלומר מה נשתנה יש לדייק מפני מה פטרתן
הרי שאלת מה נשתנה לא אחר העבד אהנם
בתום (שם קט"ז ב' ד"ה כד') וז"ל כלומר ומחור
כך יבוא לשאל בשאר דברים כו' והאי דאביי לא
פירש הגמרא רק תחלת שאלתו וכן נראה גם כאן
דלא פירש הש"ס רק ההתחלה וכל עיקר לשמעין
שאל לחזור ולומר מה נשתנה יעין ש"ע חו"מ
ס' חט"ג סע"ז בשם מהר"ל והגהות הגר"א
והגהות הר"יב שם פתח ואמר עבדים היינו
והרשב"ם פירש לאחר שאלת הבן התחיל לומר
עבדים היינו וגמר הגדה בשבט והודאה כלומר
כן עשה הקב"ה כו' ויש לדייק הא בש"ס קאמר
פטרתן מלומר מה נשתנה ובשם הגאון כו'
חו"מ אפרים ולמן מרגליות ולוקל"ה שמעתי ש"ס
יש כאן אפרים ולמן מרגליות בש"ס א"ל ר"ג כו' בעו
לאודוי ולשבחיה פתח ואמר עבדים היינו גם
ברשב"ם נפל ט"ס ונריך לז"ן על א"ל ר"ג לדרו

יבדיה לאחר שאלת הבן הס"ד. פתח ואמר.
התחיל לומר עבדים היינו וגמר ההגדה כו' כך
שמעתי א"ך ראיתי בכמה דפוסי הש"ס וכתב
ברשב"ם וגומר ההגדה ולפי פירושם ופשוט הגמרא
הו"ו לכתוב וגמר ההגדה. ולפי לומר לי לע"ד
להניח ברשב"ם. חובה אחת בלבד דמה שכתב
הרשב"ם התחיל לומר לר"ך לומר מתחיל והרשב"ם
כותב זה בדרך הקדמה ודרך כללי (כדרכו בקודם
של רשב"ם בכמה מקומות וכן דרך רש"י) דרך
הוא הדין (בכל שנה ושנה) לאחר שאלת הבן
מתחיל עבדים היינו וגומר ההגדה כו' ואם אין
לו בן ואין מי שישראל אותו מחויב הוא בעצמו
לומר מה נשתנה וכיון שפטרתו דרו עבדיה פתח
ואמר עבדים היינו ועשה כלומר דמה ענין זה
לאמירת מה נשתנה (דלאמירת מה נשתנה (דהקושיא
היא דלנו עושין שני הפכים) יש שייכות בעבדים
היינו לתירוק כידוע מספרן של לדיקים ולאמירת
דרו עבדיה אין כאן קושיא מה נשתנה גם חירון
עבדים היינו וע"ז עשה כלומר כן עשה לנו
הקב"ה כו' ואח"כ שפיר (יעין בהגדה עם פירוש
המלבי"ם בהערה שם מ"ס כוה):

(ג) **ביו"ט** חשבון. בספר תורת יוסף (מובא בספר
מור ואהלות אהל ברכות והודאות ס'
ז') כתב שאברהם אבינו ע"ה נחבין (בנתינת
ארבע מאות שקל כסף עבור מערת המכפלה)
לקנות לכ"א מישראל אמה על אמה במקום מערת
המכפלה ודקרקע שנקנית בד' מאות שקל יהיו בה
ס' רבוא אמה על אמה לא ולמד מחלד חמשים שקל
וכפי החשבון זרע חומר שעורים בחמשים שקל
והוא עפ"י מאן דאמר בכתובות י"ז דהלוי' המה
למאן דקרי' ואני הוא ס' רבוא לפיכך קנה קרקע
מקום שיחזיק כך אנשים כזה ועיין (בסוכה ח')
דגברא באמזא יתיב עב"ד בקיור אמנס בש"ס
בכורות (כ"א) כל כסף האמור בתורה סתם סלע
כו' חזן מן כספו של עפרון שאעפ"י שכמה
בתורה קנטרין יעין רש"י ב"מ (פ"א א') קינערי
משקל גדול מזה ופלי חשבון הערכין מוגע
בעד ח"ד אלף אמה רק ששה עשר מנה לפי
חשבון כ"ה סלעים למנה דוק והשבח יעין בכורות
(ה' א') א"כ הדמים אינם מודיעים רק או שקנה
זה המדה לשלם יותר משוה או אפשר קנה יותר
מהמדה הנ"ל וחלקי אמה נפשי לע"ד עפ"י המובא
בש"ס ירושלמי (מו"ק ז' ב') שמונה לוח וליקבר
בקברי אבותיו ויעין ש"ע יו"ד (כו' סס"ג סע"א)
וש"ס (ב"ב ה"ב) וברש"י שם (ד"ה משום פ"ס
משפחה) וס"ע חו"מ ס' ר"יז סע"ז וכן מלוי
ביעקב אבינו ע"ה שזה לבנו ליוסף וקברתו
בקבורתם ומובא ב"ב (ק"ב) דהקונה מקום
קבורה

לא הי' שום הסגר. זה קשה לדברי העור כפי' הארוך בשם אביו הראש ז"ל שההסגר היה ששה חודש סביב הנגע ג"כ קשה כנ"ל במאי מערבין שמחמו. אך לזה יש לומר כיון דההסגר הי' חוץ לנ' מחנות כמבואר במגילה דל"ב. מלורע מוסגר למחלט אלא פירש דלענין שלוח חו"ש. ושפיר מערבין שמחמו:

ישראל ועליון דוסיין דפה ברראטסק.

(ב) פ"א ראיתי בחי' הרש"א ב"ה דכ"ז שמחדש דין חדש דליא מחוך. שהחמרה בעברה ללורך וכו' רק בדבר שטומד בעלם לשריפה כגון שמן דלהלקה עומד אבל בפת ופירות דליו עומד לשריפה רק משום האיסור לי"א בו מחוך וכו' יו"ש והוא פלא דהא מוכח בש"ס פסחים ד"ה ע"ב דגם בחמץ שיך מחוך שהחמרה בעברה ללורך וכו' אף דהפת חמץ אינו עומד לשריפה רק מחמה האיסור. ואולי י"ל דעיקר טעם הרש"א שם הוא משום דאסור בטלטול כיון דליו עומד בעלם לשריפה. וא"כ התם בפסחים אקרא קאי ומדאורייתא מותר בטלטול ושפיר שיך בו לומר מחוך וכו'. ולזה העירני ידי' החי"ב מו"ה כהר"ל מאיר נ"י. אך ל"ע שם בלשון הרש"א ז"ל:

ברוך בר"ח גי' ראזנאווסקי (טאטשוב).

קבוצה עושה שתי מעצות של ד' על ו' וחלד ו' על ו' ביניהם ועושה כחוכה ששה עשר קברים [וכדברי הח"ק שם שהלכה כמותו יע"ן ירושלמי (כ"ב ט"ז א')] וכפני משה ופירוש המשניות להרמב"ם פ"ו מב"ב והרע"ב (שם ח"ח) ומיו"ט (פ"ט ממז"ר ח"ג) ובחמ"ח שם סט"ו] ולפי דברי הח"ק עולה לששה עשר קברים כך ארבעה ושמונים אמה ואברהם אבינו קנה מקום קבורה לכל ישראל [שהם משפחתו ובכל זמן אלו נחשבין לס"ר] ולפי חשבון הג"ל מגיע לס"ר קברים 8150000 אמות דוק ומשכח ועוד מקום פנוי להלוות המת [והיא ס"ר אמות למאן דקרי וחגי ולמ"ד דגברא באמתא יהיב כפי פירוש החומר יוסף] הרי עולה לכך 3750000 אמה ועמה נבוא' לחשבון הכסף והגה דברי רש"י ספורים לכאורה דשם בבכורות פירש דקנטור הוא מאה סלעים וכיון שיש סמירה אומר אני לע"ד דמה שפירש רש"י בב"מ מאה מנה כוננו דנתן עטור הקרקע כך הכל מאה מנה ולפי חשבון זרע חומר שטורים (שהם 75000) החמים שקל כסף (שהם שתי מנות) אי"כ בעד מאה מנה (דהוא חמשים פעמים ככה) מגיע כך 3750000 אמות קרקע כפי הלורך לו דוק ומשכח ולע"ד הוא חשבון לורך:

יגה קאפליוראטסקי הי"ד קאפרעשט.

הערות.

סימן סה

כ"ה דראטסק

(א) במנ"ח מלוח קס"ט אות ו' בסופו וז"ל. ודע כל מה דמבואר גבי נגעי אדם דמסגירין אותו. אין הפירוש דמסגירין את האדם בחדר. רק הפשט דיש לו דין מוסגר. ולא מוחלט לכמה ימים שיש בין טהור למוסגר ומוחלט זה אליבא דכ"ע גבי נגעי אדם ובגדים רק בנגעי בדים יש שיטות שגריף דלת עיי"ש. ואף לא הזכיר את דברי רש"י ז"ל בפי' החומש פ' י"ג פסוק ד'. והסגיר. יסגירו בבית אחד וכו' ובמדרש. פי' יסגירו את בעל הנגע בחדר בית אחד ונחלל שנסגר גם הנגע עמו. לא שיכסה הנגע שלא יהי' נראית. והדבר פלא. גם מלשון התוס' מו"ק ו' א' ד"ה בהסגר וכו' ואי עומד בעיניו תהלה נמי בבית הכלל היה עומד עכ"ל:

והגה לדברי מנ"ח הג"ל לריך להבין עוד למה בחמץ אין רואין את נגעו ובכל אדם כרגל מחמיון לו אחר הרגל שלא לערב שמחמו ולדברי מנ"ח הג"ל במאי מערבין שמחמו הלא

שאלות וחידות תלמודיות *

סימן סו

בעריכת הרה"ג ר' שלמה יוסף זעווין

האבד"ק קאזיסיראוו (פ' סינסי)

(תשע"ב סיון טו)

שאלה סג. הושיע לישראל דאכ"ז חתיבת סימן זיורע שהנישט סועה וכסבור שהוא חרב אם יש קד הושיע איסור דל"ע דת"ס או אי? (מספר הכתובים בחי' שד וקני הגאון סדרים אגלדאק ז"ל).

יוסף נחמ"י שטערן, סערעטה (בוקאווינא).

שאלה סד. היכן בצינו בפשטה "ח"י" חתם שאין הכוונה כמו ב"ה מקום ע"י ח"י חסידות רק ע"י ח"י הסבוקות? (מהג"י).

שאלה סה. היכן בצינו דמאכ"ד היתר אינו מותר דאכ"ז מא"כ מצורע בו מאכ"ד אסור דיומא?

פסקי בע"ב.

שאלה סז. היכן בצינו (במאסקים) שהחובע צריך שתובע יותר פכשי שהעדים מחויבים בעדותם את

(*) הגה מודיעים מעתה כי כל השאלות שלא נכתב בהן מסרס שהסבוקות חקורין הוא כמסקים לריך לזיון את התשובות ע"פ מקורם בש"ס דוקא (נחלל, רש"י או חוסמות).

הנחמך, ואם אינו תובע אלא כך שהעדים מעידים או אין העדים יכולים להועילו להיב את הנחמך?

יחזקאל אברמססקי, איהוסטן.

שאלה סז. יש להסתפק בהא דקדושין דשומא דהר שצוב וקשית חישב והסוב, אם והו דוקא כשהלכה בשלם להפלה במוסנים, אבל אם רוצה הלכה לספק להפלה בחוב שהוא נושא ג"כ בהפלה א"צ הפלה לאהרורי מה שנבא מסנו בחובו ורק יפרע לו להלכה מה שנושה בו, או רגם בכה"ג ו"ל דשומא דהר; מאיזה מקום בש"ס יש לפשוט ספק זה?

שאלה סח. הובן מצינו שאם קודם אישה ונתן לה הרבה כסף אינה מקודשת ואם נתן לה מעט הרי היא מקודשת? תלמוד ישיבת סקידעל אמרין וירושלמיסטי.

שאלה סט. הובן מצינו בעירו היורח דחור אוסור דצונן דחור חס חבור יורח חסס דחור חס?

ועתה פארענעצקוסקי, טושין פ' פינערקוב.
שאלה ע. הובן מצינו בש"ס לשון "אי הכי" לסייעתא (ולא כמו בבב' מקום שהוא דקדוקי?)

שמעון דוב ברה"צ רמ"צ ו"ל, ס"ם בבאבויסק.
שאלה עא. הובי משבתי' (לפי הסתמך במוסקים) דאם פוען אינו יודע אם הלוחני חייב ק"ש ואינו יודע אם פרתחך פסור שלשם? הג"ל.

שאלה עב. בברכות (דף ל"ו) איתא דר' יהושע אמר דגר הלכה ואח"כ כששאלוהו אם אסר בן רצה להכחיש ע"ש? הובן מצינו באמורא שאמר דבר הלכה ואח"כ כששאלוהו אם אסר בן הכחיש בפירוש ואמר "לא".

שאלה עג. (*) הובן מצינו בש"ס הלשון "כתיב הבא... ובתיב התם..." לא כמו בב"ס שהוא כרי להשוות ור"ל אלא להיפוך כדי להלוק וכו'?

שאלה עד. בב"ב (דף ט"ז) משבתי דאוב דוחתן במסגנו היה? הובן מצינו דשותף המרדק בחיקו ואינו מותר כלום נקרא "חושא"? **שאלה עה.** הובן מצינו בש"ס שפקשה על איזה דין "שמיטא" אע"פ שתיכף דאח"כ מיתו "איבא דאסרי" החולקים על דין זה?

שאלה עו. (מילתא דבריתותא) בשבתי (דף ע"ה) ובבב"ב מבואר ד"פסיק רישיה" הגב מוריס דאסורן הובן מצינו מחלוקת פסורשת של אמוראים ב"פסיק רישיה" אם אסור או מותר?

שאלה עז. ברבינו יונה פ"ק דברכות מבואר טעם וסברא להחמיר לענין קרבן בפסח איסור יותר מבדאי איסור (וע"י כסוע לוח ס"י תר"ג); הובן מצינו במוסקים להחמיר מחמת פנין אותה סברא בפסח איסור יותר מבדאי איסור גם לענין הלכה למעשה בוסה"ז?

עבי הירש גלידרינג, ואמשיין פ' דובלין.

תשובות ופתרונים

להשאלות שבקונטרס ג' חלק ו' (בכ"ז תר"ב).
שאלה מ. ראה בקדושין (דף ל"א) דבהבחה דריו"ח היה צער מסנה ודוק. [לכאורה עדיין יש

להשיב "שם תאמרו נולדו, אך מילא (פ"ב) מוכח דריו"ח דא נולד עם תאמרו דא"כ מילא שהוא היה הפתחה ע"ש ודוק. —

שאלה מא. שבת (כ"ז) גבי שמן שרופה ע"ש ודוק. —
שאלה מב. ראה ביו"ד (ס' ט"ז סעיף ו') ע"ש ודוק.

שאלה מג. גיטין (מ"ד) במובר עבדו ובהבחה גבה ע"ש ודוק. —

שאלה מד. ביצה (דף ד') וע"י בר"ש סוף פ"ה דהתרומות. [הר"ר שרגא זאב בהגאון דהאגרישין בגלוציה חקיר עוד בקדושין (דף מ') דא"כ בתוספות יש, ומחזיקין (ל') בתור"ה לחתן, ובתנאים (ע') ובתנאים בעצם איתן שם ע"ש]. —

שאלה מה. בש"ך חו"מ (ס' פ"ב ס"ק כ') ע"ש ודוק.
שאלה מו. יו"ד (ס' ס"ה סעיף ו') ואח"כ (ס' קכ"ו סעיף מ"ז). —

שאלה מז. גיטין (מ"ו) שתיקוהתך ופה לך ע"ש. —

שאלה מח. חו"מ (סימן ל"ז סעיף ב' וכו') ע"ש. —

שאלה מט. השו"ת בשבת פעם ראשונה לשיטת הרמב"ם "בפחמ"ש ודקמיה (והמ"ג בס' ב' ספ"ד ס"ק י"ז פסק בן דלונא) שגם אותה שחיטת עצמה פסולה ודוק.

שמות הפותרים

הרב מ' שלום יוסף הלוי פיינענבוים הגאב"ד ק לאקאש (כח; כט, ל, לה, לו, לט) הרב אברהם זאב טרובנאווסקי הגאב"ד, סלאוואטשיש פ' שעריצין (מ, מז, נז, נח), הרב ישע"ר דוב מנבי מ"ם בבאבויסק (כט, לב, מ, מז), "אלתר ב"ר מרדכי" (כט, לו, מז), הרב יהושע רובינשטיין הגאב"ד, באקו (מ, מז, נח), הרב אליהו קמחי סניבאדקי-סיבאלאווא (מ, מז, נח), ר' יעקב יוסף דעווין ש"ב דאמירוש (מ, מז, נח), ר' שאול משה אברהם יעקב וילבערצער (מז, נח, נז), "איש ירושלים" מאהליצער סלוצק (לו, מז, נח), חלמיד ישיבת סאבאשיב אברהם ישכר וילבערצער (מז, נח, נז), "איש ירושלים" (ל, לו), הרב יונה קאפליאוואסקי הגאב"ד, קאפרישטי (לט, מ), ר' דוד אספראווסקי שו"ב דמאלין פ' קיוב (מז, מז), הרב מרדכי צוקער הגאב"ד, פארוצק (מז, נח), רח"ס הגאב"ד פארויש (מח), ר' שמואל אהרן ויעבר מעה"ק ירושת"ו (מז), הרב שמואל גאדערשמיד הגאב"ד, גאסאוואק פ' צרניגוב (מח), ר' יצחק פערענעצקוסקי טושין פ' פינערקוב (מח), ה' וודד חסיד מטשענעצין פ' קיוב (ל, ר' נחום יצחק הלוי קאפ"ן ש"ן ויש"ב (מז), ה' ישראל יוסף מילאדאסער מבראק פ' דאסא (מז), הרב דעליה גראהבארט בענדזין (מז), ר' שמואל יוסף גרוינבארג שו"ב מוילאדאסער בענדזין (מז), חלמיד ישיבת סאבאשיב אברהם נחום גראבאער (מח), ה' אריה גונסבערג זאבא ביימאן (לה), פסקי בע"ב (מז).

השמות מהפותרים הקודמים.

אחי בר"ד גונסבערג זאבא בר"ד ביימאן מוילנאסא וואיא (כז, כ), ר' שמואל אהרן ויעבר מעה"ק ירושת"ו (כז).

(*) ספאלות מ"ל נחמס כס חסדן בן מלי, ש"י ועווין.

אנציקלופדיה תלמודית.

דבר חדש כמינו ותכונות, בו אצור ואגור חזרת כל התלמוד, כל דבר קטן של התנאים והאמוראים וכל השקלא וטריא ומנהגות כל ענין, הכל בקיצור נמרץ, ואשר בזה יוכל כל תלמיד וחבר להיות זוכר וזכרון בכל התלמוד באופן קל ומחיר.

מחירו 1 ר'. המחיר יקובל גם במרקאות הנידואר.

A. Рабиновичъ, г. Шавли Ков. губ.

הודעה גדולה.

יצא לאור ספר תולדות תנאים ואמוראים בשלשה חלקים גדולים, אלף ושלש מאות עמודים גדולים, יוכל בקרבו קורותיהם חיי רבותיהם, חנוכיהם, בשים כבדי, ירושלמי וכל המדרשים מן סמטון הצדוק עד סוף רבנן סבוראי, דבריו ופי חיותם, משפחתם, אבותיהם ובני ביתם, סדר למדום, רבותיהם ותלמידיהם וחנניהם וכל המאורעות והקורות בימי חיותם, מסודר ענין איך עם באורים והנהגות ונרמאות יקרות.

מחיר כל השלשה חלקים, באנגליה 10/6, באשכנז 12 מארק, ברוסיה 6.50 ר'. באוסטריא 15 פראנק, בארצות הברית וקאנאדא 8 דאלאר, מכורך נזה בנ' חלקים עוד 8/—.

גם יצא לאור הספר המפורסם אנרת דרבינו שרירא נאמן עם באור יקר בשם פתשנן הכתב. מחירו 2.50 פראנק, חלקים וכל חלק פראנקים, מחיר חסר 2/6, 2.50 פראנק, 1 רויב. 8 פראנק, 1 דאלאר, הכל עם המשלוח, סוף החלקים ר' אהרן רומן בעל המחבר ספר בית ועד לחכמים 4/—.

2 רויב. 1/4 דאלאר, למכור פריים הקונים לא מחות מן 10 עקספסלי ינוכה פרוצנט.

אדרעסא לחשכר:

Rabbi Aron Heyman,

3a, Tenter St. North, London E. Anglie.

להסחרים נבקש שלא ישלחו פריים תמור ספר תולדות תנאים ואמוראים, כי אין נאכנאסעס נותנת באנגליה.

הנחה לחותמי השערי תורה.

בהיות הספר תולדות תנאים ואמוראים חשוב מאד ורבים חורשים אותו, עלה בירי מערכת השערי תורה לחתום את השם — לחותמי השערי תורה שלישי ממחירו — לפנות אל החסר ולתמוך את הנזק שנגרם בשלש השנים.

ארגאן ארעוויכס, ר' יעקב יודן וי"ל בירושלים פעמים בשבוע (לפי החלישי וביום חשש).

המוריה: היא אורגן ארעוויכס, שכתב על פי חריש הקהל חירוש, במספר להגן על כבוד ועניני חירות, בירושלים בקר, ובארץ ישראל כפר.

המוריה: היא עתון מקומו ארעוויכס, ותכנתה כל חרשות ארעוויכס, וחששות בחירות על החיים של תישן ותחשש.

בהמוריה: משתתפים כחנך פרושים טובים וחבא בה גם פריים וי"ל, לפי הסגנון והסגנון חיותה חרש.

המוריה: היא מלאח ענין חרש, שכתב לארץ בחיתתה כל-פנטאש של דעת הקהל חירושית חלולות.

מחיר המוריה כתוב לארץ לשנה 4.50 ר'.

במשלוח פעם אחת בשבוע.

ובמשלוח שתי פעמים 6.80 רויב.

Redaction „Moria“ Jerusalem Palestina.

שדה חמד (חלק י"ח)

יכול בקרבו אספות דיונים פאת השדה אות א' ב' ג' חסן וסמך, ושוירו הפאה אות א' ב' ג' ד' ה' יצא לאור ומצא להשיגו אצל תלמיד המחבר ר' אברהם נסים אשכנזי ב"ב, קאראסוכאור, מאוויזשסקי נוב, ואצל המו"ל י"ל חלקים הקודמים ה' יוסף צבי לעוו ב"ב מחוץ בית מסחר פריים בווארשא מילא 2 עמי האדריסאט.

I. Г. Левъ, Варшава, Милая 2 кв. 16.

בשורת פריים חדשים.

(א) דרשות ר' ישראל סאלאנדר בו נקבצו ונאספו כל הדרשות שדרש, וגם חידושי ב, הדרן דשים ולמשינות, נדפס בפאריסאט יפה. — מחירו עם פאריסאט 1.20 ר' —

(ב) עקר העקרים דרשות על סדר הפרשיות שבתורה ע"י ספר העקרים החכם החוקר ר' יוסף אלכו וי"ל מסודר ונערך בלשון קלה ע"י הדרשן הר"ר גרשון פיעסמן ב"ב המים דמחא מאהליב, ונלוח לו גם ספר מיוחד בשם: מנחם גרש ירחים דרשות לכל השבתות ששכרבים בהן את החודש.

מחירו עם פאריסאט 70 קאפ. —

(ג) שיה ספונים פירוש על חמש מגילות בדרך סופר, — מחירו 60 קאפ. —

למו"ס לרבנים ודרשנים הנחה.

Исаакъ Функъ, Вильна, Книж. Магаз.

נמצא אצלי כתבי נאות דשא

מחאנן בער לבושי שרד וי"ל, והוא שו"ת להלכה למעשה בתקנות ענינות ושאר ענינים. מחוץ לדרך שני מאות דפים גדולים, והלומדים ישמחו עליו בעל מוצא שלל רב. בעד הזכות אבקש ב' מאות פריים, וסלכר זה עוד ב' מאות פריים אשר נכון הנני לשלם בעד הנייר והחידוש.

ירושלים ע"ה"ק חובביא.

אלי' מארדער.

Elias Marder, Jerusalem Palestina

הודעת פריים

ספר הפותח והחותם כולל ג' ועשרים דרושים לחיתומה וסימנה של תורה, משנה, תלמוד, ואגדה, מהם ע"ד פלפול והלכה, ומהם ע"ד דרוש ואגדה לקשר החתמים והחיתומה, ולנעוץ סופה בתחלתה, ולפנן יהי לחתמים.

ספר נגיד ונפיק כולל באורים ודרושים על הגדה של פסח לחבין דברי חכמים והגדותיהם, בהקדמות אמתיות מרוב, גם מקומים ומקורות למנהגי דין פסח מהחל ועד כלל נקוב בשם, ממש בכל.

בנימין גיטלסון, רב סקליוולאנד אהויא.

Herrn Rabbiner B. Gitelson Clewland

Ohio America 313 Orange str.

כמה גדולים מעשה טוביה.

מעשה טוביה ספר נכבד וחשוב מאד באלקות ומבטית נחלק לחמשה חלקים, החלק הראשון מדבר בעולם שהוא עולם הרוחני, השני בעולם האמצעי שהוא עולם הגלגלים, השלישי בעולם השפל שהוא עולם שלני, הרביעי בעולם הקטן הוא האדם, החמישי ביסודי העולם והגו כולל כמה אלפים ודיוקיות ובמה ציורים ותמונות המחבר, מאת גדולי החכמים וגדולי הרמזאים מזה טוביה סקיק מין שכאן צרפת, הספר הזה נודע ומפורסם לשם ועתה נדפס ברוב ספר ובתכלית חיובי ע"י הרב וכו' מזה משה שמערינבער ב"ב חנה בקראקא.

מחירו 4 כתרם עם 40 העלעל, מכורך 5 כתרם.

למכור פריים דאכאט כוהנא.

Rabbiner Moses Sternberg, Krakau,

Josefgasse 14.

שערי תורה

קובץ רבני חדש

כולל שירת וחידושים וביאורים בהקדמה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שלימ"א

נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים זצ"ל
ראב"ד ק ווארשא

יוצא תחת בקורת ועד ת"ח

ע"י בניו } האשהל יצקא } לאה הכהן פיינענבוים
} הא"י ישראל } אסר הכהן פיינענבוים

המחיר לשנה

בארצנו 3 ר"ל בחי"ל
בארצנו 7 מארק באיסטריא
8 קראנקן באנגליא
8 שילינג ובאסקינא
1/2 דולר
ולפי ערך זה לחצי ולרבע
שנה מחיר קונטרס אחד
30 קאס

נחיר מודעות

מענוני התורה והיהדות
בעד שורה קטנה באורח
פנים 15 קאס המחיר יקובל
גם במספרות כי דואר
מודעות לתקנות עגונות
מתקבלות חנם

№ 9. (Іюнь, 1912).

ווארשא, סיון (התער"ב).

יזכרת ש (הק"ו).

נודיע כזה כי המערכת העתיקה את מעונה למרכז העיר (רחוב מוראנאו 4).

האדריסה החדשה להמערכת

И. ФАЙГЕНБАУМЪ, Варшава, Мурановская 4.

J. FBIGENBAUM, Warschau, Muranowska 4.

ה'ליפון המערכת 256,96

תכני העניינים:

10) שו"ת בענין אונס ושונג לגבי קרבן. ע"ד המקרה בטאמשוב. (הג"ס יואב יחושע זינגארטין נ"י
אב"ד קינצק): 10) ע"ד המקרה הג"ל. (הג"ס יעקב שור נ"י אב"ד קוטב): 11) בענין הג"ל המשך
פסימן 15. (הג"ס חיים משולם קויפמאן הכהן נ"י אב"ד פולטוק): 12) בענין הג"ל המשך פסימן
13. (הג"ס אהרן רובינשטיין): 14) עניינים שונים.

אל המחזיקים

הגנו מוכרים כי החוברת הזאת היא האחרונה להרבע השלישי (תרע"ב) והגנו מבקשים
כזה לשלוח כסף חתימתם וגם המגיע מהם בעד הע"ר עפ"י האדרעססא של המערכת.
וכזה לשלח להם בקו"ח וכל"ל החוברות תמידן כסדרן מדי חדש בחדשן לשמחת אוהבי
תורה ושוחריה.

גם הגנו מודיעים כי ע"י הודעות יוכלו לפנות בפה עירנו מלבד לבית המערכת גם להדפיס
מרכי שמאל ה"י נוסף לעדן חתן הרב הגאון זימסר זצ"ל כרחוב לזיבאוו 1 № או לחנות
ה"י פיינענבוים כרחוב נאלעווי № 82 (ה'ליפון 250,96) ויכלו לחתום שם על השערה ולקנות
הקנים שלמים מהשנים החולפות ולספק מידעות.

המערכת.

נוסד ברפוס ר' אברהם יצחק האלמער, ווארשא, טוואליפיע 29.

Типографія Г. Лемель в Я. Штрабе. Варшава Сврановская 4.

ש"ת "הרי בשמים" מהדור'

בזל ר"ג תשובות נחוצות, להלכה ולמעשה בכל ארבע חלקי השו"ע מהגאון רשבי"ה מוהר"א הלוי איש הורוויץ וצוקל"ה חאבד'ק סטריא וסמניסלאב יצ"ו: — מחירו? קראנען עס המשלוח באחריות המסמית.

"הגה אר"י" רד"ש גדול בפולין ואגדה להג"ל. מחירו 1.40 קראנען עס המשלוח כנ"ל. כל קונה א' מהספרים הנ"ל יקבל חנם אין כסף ס' "מפי אר"י" איזה ענינים מהנ"ל ופיו דהסמית עליו ותולדות ימי חייו, כסף פדיון הספרים הנ"ל קדש לחוצאת הכתבי יד שנשארו מהמחבר וצ"ל. פנחס הלוי איש הורוויץ.

P. Horowitz, Besztercze, Siebenbürgen.

עס מחברים ופיר' ספרים שוים בערך הנ"ל אני עושא חליפין, אבל ישאלו תחלה את אי ע"י סכתב.

יצא לאור ספר דברי גאונים על חו"מ

בז"ש נפלא כשרה ההלכה מהגאון מן חיים אר"י שליט"א סעיר מינעט תנודע עתה פנחס ה"י בהרבה הוספות מהמחבר שליט"א והצפאים דבר ה' יקנו הספר יקר המציאות וה בתוספות מרובה וביתרון הכשר, ודעת קדושים, כי ברבה בו.

מחירו 3 ר"כ עם פארטא

Buchhandlung F. Rozen, Warschau, Nalewki 37. (Russl.-Polen).

ס' אור ישראל ב"ח על הל' פסח

בזל חקת הפסח פנים להלכה למעשה פלוגת מהראשונים והאחרונים בלשון צח וקל, ובכדור האחד המס' קור' בשם יד אר"י, ובצדו השני הטעמים בשם פנחס פנחס הלכה דרך תשובה ריגים מחדשים מנדולי האחרונים. מחירו 80 קאפ' עם פארטא.

מהדורת ישראל על הל' וסמות נגדה ב"ב באופן הנ"ל הלה למעשה מהראשונים והאחרונים.

מחירו 1 ר"כ עם פארטא.

ס' המקנה סדר גנוסח שער מכירה ויאר קנינים הסבארים בחומים להלכה למעשה עם ביאור גדול ע"י פליא להלכה. מחירו 40 קאפ' עם פארטא.

ובעת נמצא בדפוס ובקרב יצא לאור מהדורת ישראל חק' שני על הל' מכירה ומקואות ויאר הלכות השינוי דוח, ישראל יצחק רב דק"ק קאמינקא ובעת כפראנא.

Дух. Равв. С. И. Яновский.

Варшава-Ипра, Торговая 23.

ספר אהלי שם.

בזל תולדותיהם, ויתחיתם עד רבני זמננו היום בכל תפוצות ישראל, אירופא, אסיה, אפריקא, אמעריקא, ואוסטראליען, עס תויהם ונאוויהם (אדריסאות) ככתב ולישון המדינות, ותשקפה על פעולותיהם במקצות הרחבת התורה וההוראה, חוקק האסונה והדת, הפצת התורה בחייסבות ובחי אולפא, והשפעתם בעניני הצבור והכלל. מחיק 600 עמודים בפארטא גדול, נסדר בשם טעם ובסדר נכון, ובראש הספר מאמר גדול ונבחר ע"י פעילותיהם של גושיא דגל התורה לטובת העם בכל סעף וסן נלוותו עד היום הזה.

מחיר הספר "אהלי שם" דבר המשלוח: { על נייר לבן וסוג 2,30 ר"כ, על נייר אדום 2,60 ר"כ, מכורך בעד סווג 5,40 ר"כ. } לפנות בארצנו ע"י האדריסמט.

Ш. Н. Готлибъ, Пинскъ (Минск. губ.)
Sch. N. Gottlieb, Pinsk, (Gouv. Minsk.)

מודעה רבא לאורייתא

נגמר בדפוס ויצא לאור ספר שאלות ותשובות **אבני נזר** או"ח חלק א' סכ"ק רבנו הקדוש רשבי"ה מן אברהם וצוקל"ה סמאכטשוב. בזל השו"ת עד אהל הלכות עירובין, ומחיק סאה ושבעים דפין, מחירו שני ר"כ לבד הפארטא. ובקרב יודפס חלק השני מחלק או"ח מהלכות ל"ה עד גמרא, וכן בסדר על כל חלקי השו"ע. עתה באחי בבקשה בשם דק אדמו"ר שליט"א מהרבינים וסכל מ' שנמצא אלו תשובה מאת אדמו"ר רבן שבב"ה וצוקל"ה אשר ישלח התשובה היות או העתקה לידנו כי אולי לא נמצא התשובה היות אנו, ואם יקשה עליו ההעתיקה יאבה נא בשומו להודיענו מאיזה ענין התשובה היות, ואז נודיע אותו אם נחין לו להעתיקה ולשלוח אלינו. ומרוב בפתחו"ש של אחד יעתר למבוקשי לסמן הוציא לאור את כל התשובות היקרות ולא יחסר כל בו, אקצר ואו"ש, ב"ד 'חתומים' בחומים ברכות יצחק מנחם בארינשטיין.

I. M. Borensztein, Sochaczew, gub. Warszaw.

בווארשא יש להשיג את הספר אצל הרב משה סרדכי שמואל הכי נומלענער ב"י רחוב גרויבאו 1.

ספר חרדשי הר"ן על מס' ע"ז.

ספר תוספות הרא"ש על מס' סוכה.

נדפסו מתוך כת"י ברוב פאר, והדור בעיה"ק ירושלים והב"א.

מחיר כל אחד 35 קאפ'.

המחיר יקובל גם במקראות, ועל נייר יא ישו"ה, להשיג בבית מערכת ה"שערי תורה".

יצא לאור ס' פרקי אבות עם ד' פירושים

א) בית הבחירה רבנו המאירי. ב) ספורנו. ג) זכות אבות להקפיד האלקי מיה אברהם גלאנטי וצ"ל אשר היה מונח בנפיק אצל ב"ק אדמו"ר שליט"א מנור. ד) פתח עינים מרבנו חיד"א וצ"ל.

מחירו 1 ר"כ עם פארטא. המ"ס הנחה. המ"ס: אלו' וואלף ראזענבערג.

גם הגני קונה וסובר ספרים ישנים סבל המינים, ואישלם בעד מחיר הנון.

W. Rosenberg, Warschau, Pokorna 3. (Russl.-Polen).

ספר דברי משה על מדרש רבה

מאת ה' משה דובער פערפערבערג ב"י מווארשא פירוש מספיק ברור שיטת על כל המדרש רבה והפס' מנחות רבה. נחון מאד ללומדי המדרש.

יצא לאור לעת שני חלקים על בראשית רבה, ועל 'צבות ואסתר רבה, וחלק השלישי על ויקרא רבה וישור השו"ע רבה נסדר בעת ברפוס ובקרב יצא לאור.

נדפס בהסכמות נאווין וצדיק דורני שליט"א, ה"ח: האדמו"ר שליט"א מסקעוועווין, האדמו"ר שליט"א מראדווין, הג"ס יצחק הכהן פייגענבוים וצ"ל ראב"דק מווארשא, הג"ס יואב יהושע ב"י אבד"ק קונעק, הג"ס פתחי הארענבלאס ב"י מו"צ מווארשא, הג"ס יהוקאל ליבשטיין ב"י אבד"ק קאמינס, והג"ס יהודא שרגא ב"י אבד"ק שרענעק.

מחיר 55 חלק 75 קאפ'.

M. Pfefferberg, Warschau, Pawia 51.

סימן סו

כ"ה קינצק.

התח' יודעין שטעו ע"כ מיקרי שהעבירה בעולם
וע"כ צרפ"ח דחרומוה דבמקום שמה בעלה יודעין
שאשמו אסורה בחרומוה ע"כ יש עליו שם שונג אבל
בכונס יבמותו לאחר ג' ולא ניכר עובדה שפיר כתבו
המוס' דאנוס דאין העבירה ידועה בעולם לשום
אחד וכן בשומט את הפסח בשבת וגמלא טרפה
שפיר כתב רש"י דהוא אנוס. וכעין מילוק זה מלינו
ג"כ בביטול כרוב דכל שיש אדם בעולם שידע ומכיר
האיסור לא אמרינן נהפך האיסור להיות היתר והא
דחייב קרבן כבעל זכה בשביעי שלה ואח"כ רחמה
אף דהעבירה לא היתה ידועה בעולם קודם שרחמה.
אך שם החיוב הוא מטעם דפשע שהכניס עלמו לספק
וזה הטעם בזה דהאובל חלב צו"ז לר"ך שיכתוב
לו שיעור בש"ס (יומא פ') שחא יתבדר בביאת
המשיח דגם בזה המקלע שאלכ איכא כוית אע"ג
דקודם ביאת משיח לא נתבדר החטא לשום אדם
אך בזה כיון דפשע באיסור ח"ש יהיה דאורייתא או
דרכנן מ"מ פשיעה הוה כמו בסמוך לוסתה ע"כ
חייב קרבן. והא דש"ס (תנינא י"א) בזכר כע"ה"ב
חייב השליח קרבן לא מטעם דבמעילה גלי דחמנא
שיהיה חייב שונג קרוב לאנוס יותר מבחטאת. ד"א
דא"כ למה לא מוקי הש"ס (פסחים ל"ג) הדרייתה
דחומר במעילה מבחטאת לענין אנוס וע"כ דש
הטעם כיון דזכר המשלח הרי יש על מטעה זו
שם עבירה ע"כ חייב קרבן. ולזה במוה מחלון של
רבים ע"י רמב"ם בוף ה' פרה אדומה פטור בזכנפ
למקדש מטעם אנוס אע"ג דתנינן שנסבה חייב אך
הטעם כיון שלא ידע שום אחד בעולם שזה האיש
אסור לבינה למקדש כי אף שגודע לו שהמחלל את
המקדש היה בפסול אבל לא ידע אם זה האיש הזה
זומים הללו או שזה האיש קידש המי חטאת אף
אח"כ נחוודע העבירה בעולם אבל בחלון של יחיד
אמרינן דהיה לו לזרוק אם הפל. כדן. אך אף
דלענין קרבן חייבין אף באנוס כל שהעבירה היתה
ידועה לאחד ח"מ לענין קנס דרבנן שקנסו מלא
מוה ומוה אפ"ה לא קנסו באנוסה גמורה ובמשי"ס
הרשב"א בזה דמיכל בת שאול דלא נאסרה לדוד
במה שנשאה פלגי בן ליש מטעם שהיה הדבר ע"פ
הוראת ביה דינו של שאול וכל ישראל אע"ג שדוד
הנשעה היה יודע הטעות מ"מ דינה כאנוסה לגבי
יה שלא לקונסה שתלא מוה ומוה וקט"ז ב"הר"ז
סו"ס י"ז השוה דין קרבן לדין קנס דמלא מוה ומוה
אבל דבריו תמוהין מאד דהרי חזינן בספירה שהוא
בעלה לא קנסו במחולל במשנה סופ"ג דיבמות
בהחלפו ע"י"ש בירושלמי אף דבקרבן חייבין הרי
דקרנן חייבין אף באנוס כל שהעבירה ידועה
בעולם אבל לענין קנס דרבנן לא קנסו ולכך כהנ
המל"ח דביראה שנתפס בעולם שהוא מומר אף

(א) אמרתי לבאר בענין אנוס ושונג לגבי קרבן.
איה מיקרי אנוס ואיה שונג. ובדברי
הפנים מאירות אם אכל עוף וגמלא. טרפה אם
לר"ך כפרה ואף שכבר כתבתי בזה בספרי חלקה
י"אכ דביני אנוס. אבל עדיין לא נתבדרו הדברים
כל העורך כי מדברי המוס' יבמות ריש החולין בכונס
יבמה לאחר ג' וילדה ולד בן קיימא פטור מן הקרבן
מטעם אנוס ואילו בחינוק שנשבה לבין עכו"ם חייב
קרבן על חילול שבת אף שאינו יודע כלום לא
מישראל ולא ממנה. חורה והיש לך אנוס גדול מזה
מה שמעולם לא היה לו לידע ומדוע יתחייב בקרבן.
וכן צרפ"ח דחרומוה באמרו לה מת בעליך דאי לאו
טעמדמ"ל היתה חייבה קרן וחומש אע"ג דלא היה
לה לחוש למיתתו כלל ובמשי"ס המוס' גיטין א"ו לא
האכל תרומה רק כשבעלה לפניו ע"י"ש ולמה
התחייב בקורח. לזאת ג"ל דשלשה ענינים יש. אנוס.
שונג. מוטעה. אנוס מיקרי היכא שכפו אותו על
העבירה במחולל בחרומוה ולנערה לא העשה דבר
ובזה הכל מודים דפטור מקרבן. ומשי"ס הפני' שבת
דאנוס לא פטרה רחמנא רק מוטעם לא מקרבן
דבריו תמוהין מאד מאד דהרי בש"ס שבועות א'י
שלא בשעת וסתה אנוס הוא וכו' בתשובת מהר"ק
שורש קס"ה דב' שונג ספק אנוס לא חשיב שם אנוס
חד מחמת דיש הפרש בין הספקות דשונג חייב
בקרבן ואנוס פטור ע"י"ש ומעולם לא כשתפק אדם
בזה. אך מוטעה אע"פ שלא היה לו לידע כלל והרי
הוא כאנוס חמש עכ"ז חייב קרבן כדחזינן ביחיד
שטעה בהוראת ב"ד חייב היחיד קרבן אף דבדאי
היה לו לשמוע לב"ד של לשכת הגזית עכ"ז חייב
בקרבן מטעם דלא מיקרי אנוס רק כשהעבירה לא
נתלה בעולם כמו בחמורה לו נעמאחי שלא בשעה
יבמה אבל כל שהעבירה ידועה בעולם אפילו לאיש
אחד אזי חייב העובר קרבן אע"פ שהוא אנוס
מטעם כיון שחל על המעשה שם. עבירה כיון
שהעבירה ידועה בעולם על כן בחינוק שנשבה
שפיר חייב קרבן כיון דהשבת ידוע בעולם אע"פ
שהוא עלמו אנוס. על טענה בזה מכל מקום שונג
מיקרי כיון דיש על המעשה שם עבירה ולזה יחיד
שטעה בהוראת ב"ד כיון דבדאי נמלאים ה"ח בעולם
שיודעים שהב"ד טעו ואילו היו שם בלשכת הגזית היו
תוהבין עמה. ובדאי היו הב"ד מודים להם כיון
שבאמת טעו ואפ"י אם לא היו מודים להם מ"מ

יחיד שטעטע על פיהם פטור מקרבן וחונם מיקרי
כיון שאין אדם בעולם יודע מהטעות. ומעשה
בדיוט של הפנים מאירות הגיל באכל ונמלא טרפה
חלוי בזה אם לא ידע אדם בעולם קודם אכילה
שסוף טרפה אז איז כפרה אכל בטרפות שהיתה
ידועה לאיזה איש קודם האכילה אזי לריך כפרה
כן גיל החילוקים בזה:

א המה לי מאד הא דקאמר הש"ס ככ"ד חונם
רחמנא פטרי' כמו בש"ס גדרים כ"ז ומציא
הש"ס דכתיב ולעברה לא תעשה דבר ותנוה לי
מאד מה ענין הך קרא דולעברה לא תעשה דבר
לענין חונם דהרי שפיר נוכל לומר דעובר מחמת
חונם אף בחונם מיחא נויקרי עובר ונענש אכל
בקרא דולעברה לא תעשה דבר אין כאן עבירה בחונם
כלל שהרי הבעל בועל אוחה בחונם אף בלי רלווה
וכמו שמדמה הקרא כי כאשר יקום איש שהגרלה
חינו עובר בחונם לאבד עלמו רק שהרלווה
הורנו שלא ברלווה ומה זה ענין לעובר בחונם
מיחא לפוטרו מקרא דולעברה ובאמת בספרי
שופטים פטור חונם מקרא אחרינא הוא ולא חונם
אכל מקרא דולעברה איך מוכח ולע"ז:

ב בדבר המקוה בטומאוב אין לורך להשיב על
דברי הרבנים (בקונט' ה' ו') המחזירים.
כי רוב דבריהם כבר נסתרים בהשקפה הקלרה שכתבתי
שם. ומה שלינו נשבות האחרונים המחזירים. גם
מעני לא נעלמו וידעתי מהם. אכל זה היה שייך
בדבר שכבר נעשה ודיעבד שאי אפשר לתקן. אולם
כג"ד שאפשר לתקן מי לא יחוש באיבוד חמור
בזה לדעת האחרונים. ובפרט המעיין בחוס' סוף פ'
האשה שנאחזמלה שכתבו שם גבי בית הפרס דאף
בשפק טומאה ברה"ר מי"מ בדבר שהוא תמיד לא
התירו בספק טומאה ברה"ר. וכן מקוה היא תמיד.
ובפרט שהסכימו עמי כמה גאונים. ובשגס שכבר
הקנו ע"י פקודת הרה"ק שליט"א מגור ששלח להם
כעת שיחקנו ולמוחר לדבר עוד בענין זה:
יואב יהושע חופ"ק הג"ל.

סימן ס"ה

שי"ת קוטב (נפריציא).

א ע"ד ר"מ (בשטי"ה ח"ו ס"א) בדבר המקוה
בעלמשוב עיי"ש הנה ודאי בכל דאפשר
לתקן בדבר בזה ודאי לריבים לתקן ואין בזה לחוש
מלתקן בשביל חשש לעו כח"ש אבא מארי הגאון
מז"ה יתקן שור וז"ל בשו"ת שו"ת מהדו"ג ח"ג
ס"י ס"ט והסכים עמו גם בשו"ת שם:
ב ומה שכתבתי ר"מ על האומר דוחלין מדרבנן

והרי הידוק זה אינו לעשות גם למטה משיעור מ' סאה יטן דלהראש כיון שכל המים נקוין בצור מוקה מים שיש בו מחילות ואינו מקלט חלל במקום הפירנה אין זה בכלל זוחלין במים שם וז"ל וכן במ"כ דקאמר ר' זורע מטהר בזוחלין אף מקום מטהר בזוחלין משמע שלא בא למטה חלל דומיא דמשין שבונו זוחל והולך עכ"ל והיינו כחדלית ונהר של מי גשמים זוחלין כל המים על פני הארץ וכ"כ בשו"ט תשב"ץ ח"א סי' ט"ז דלהראש אפילו ניקב הכותל למטה משיעור מ' סאה שלא יאמר מ' סאה כשתפסוק החילה הנכרת. ומ"ס התשב"ץ בח"ג וזחל אפילו בזחילה הנכרת. ומ"ס התשב"ץ בח"ג סי' ל"ד דלהראש אינו פסול חלל כשלא נאמר במקום מ"ס ופי' אחר שחפסוק החילה שם נמשך על כוונת המשנה לפי פירושו של רבינו שמעון דלהראש"א כתב שם דגם בפירנה למטה משיעור מ' סאה פסול לפי ה"ש ולהראש גם לפי ה"ש אינו פסול רק אם הפירנה למטה משיעור מ' סאה וכן כוונת הטור יו"ד סי' ר"א במ"ס וז"ל ה"ש וז"ל כתב וכו' ע"ש. אבל להראש ענינו שדחה פ"י ה"ש בכל אופן כשר שאין בו פיסול וחילה גם מדרבנן ובמ"ס. וכ"מ מדרבי הראש במשניותיו כלל לא סימן ד' שנשאל בסדק אי ניקב כוחלי המקוה כמה יהיה שיעור הנקב או הסדק לבטלו מתורה אשכחון. והשיב והארץ כמ"ס בה' מקוואות וסי"ט ואל יעלה על לב אדם לפסול את המקוה אם מומיו זבין קלת לחן. ואף רבינו שמעון לא פירש חלל שנפרץ על שפתיו ומומיו יונאין וזוחלין ומשמע שנפרץ כל כך עד שכל מומיו זוחלין ומהנענעין לנאת ולא יאמר בו מ"ס אם לא יבחוס אותו עכ"ל. והנה לא השיב כלל הראש להשאל כמה יהיה שיעור הנקב לבטלו מתורה אשכחון יטן כי לדירי' אינו פירנה שתהיה בכותל מקוה אינו מבטל מתורה אשכחון וזוהי לפי ה"ש כתב הראש שנפסל כשתהיה הפירנה גדולה ועד למטה משיעור מ' סאה אבל אם מומיו זבין קלת לחן דהיינו שהיא פירנה קטנה מלמעלה משיעור מ' סאה גם להראש לא פסול. ודבריו אלו מוביחין במ"ס במעיל לדקה סימן ל"ט שהוכיח מהם דקטילין דבעינן בהו שיהיה נקוב שם בפחתיה כשפחתה הנוד ולא מנינו שהסתמוה נמשך דש"מ דהיינו נקרהה זוחלין כשציל נקב בזה זולת אם המים זוחלין בחלואה או ברובה של המקוה ע"ש וכו' ד"ח השיב עליו. אשר על כן צריך ביון שהוא נקוב למעלה משיעור מ' סאה והזחילה בגוף קרקע המקוה שאין הזחילה יולאת לתוך להיות הזחילה נראה להדיא ובערטי לפי הנדח קלת בני אדם שהמקוה דשם היא באה ממעין ועשית שאל ומשיב מהדוק

להפך שהרי כתב בתח"א שנפרץ כותל המקוה ונעשה זוחל אין פיסול אלא כנקב רחב דביון שזחילה המים גברה דגון אותו כזוחל ממש ונריך סתירה אבל מקוה שנדק או ניקב מעט עד שלא יכיל המים ונוסף מעט מעט והולך וחסר אין זה נקרה זוחל וראי' מדרבנן מקוה שנמדד ונמלא חסר כל עהדות שנעשה ע"י למפרע טמאות ודוקא חסר הא נמלא בו מ' סאה אש"פ שחסר ממדתו הראשונה טהורות ואם מקוה שמומיו יולאין דרך סדקיו היה נפסל מפני שהוא זוחל היה לנו לחוש שמה נשבר למטה ונעשה זוחל דהא ספיקא דאורייתא היא אי לא נפסלו נוטפין ששאלן זוחלין חלל בזוחל ממש שזחילו נראית שכל המים שבמקוה ידונין בזוחלין ע"ש. ואכתי קשיא דלמא נשבר למטה נקב רחב ונעשה זוחל בקרקעית הצור [באשר צידון המקוה דטאמשובן] אינו דכל שאין הזחילה נראית וניכרת דרך כותל המקוה לחן על פני הארץ. אין זה בכלל זוחלין לפסול. וזכר כהה הראש"א לשון בכתם שמה נשבר למטה ולא כתב שמה נדקת קלת למטה ומה הוכיח הראש"א דה"ד בניקב נקב קטן ומעט מעט מעט והולך וחסר אף שזו דרך כותל מקוה לחן ומעט מעט נראה מ"מ כיון שאינו זחילה הניכרת וחילה כל פני המים אין זה פסול משום זוחלין. וכ"כ צידון רומ"מ שהזחילה בקרקע היא למעלה משיעור מ' סאה: **והנה** ראיתי לרומ"מ שכתב בשם התשב"ץ דלהראש כשר גם המים העליונים והסוף רומ"מ ולדעתו מה דהראש מכשיר העליונים דהראש לשיטתו אינו דכוכב דזוחלין לא היו רק כעין נהר ומעין שכל המים הם גשמים ונדים אבל לא בסדק ונקב ואף שזכור כמה פעמים בהראש שם בסדק פסול כוכב הראש שהוא רק דרבנן עכמו"ד. ואני לא ראיתי גם פעם אחת בראש שיפסול גם בסדק שבמקוה דלהראש כשר לגמרי כל נקב בכותל מקוה כמבואר למעין בראש ה' מקוואות סימן י"א דלדעתו גם לפי פ"י רבינו שמעון במשנה פ"ה דמקוואות נוטפין ששאלן זוחלין אין פיסול וחילה במקוה שנפרץ כותלו חלל אם נפרץ גם בחוף שיעור מ' סאה דאז פסול בפירנה רבה ואולם הראש גופא מולק שם לגמרי על כל עיקר פירושו של ה"ש ומפרש פ"י אחר ככוונה המשנה ומסיים ולפי' זה אין לפסול מקוה אשר מומיו יולאין לחן ומוכח מזה דלהראש אין לפסול לעבול במקוה שנפרץ באיזו מקום ככותל המקוה גם למטה משיעור מ' סאה אף שזחילה המים נראה להדיא. וכ"מ ממה שהביא שם ראיה מהא דגודרין חדלית של גשמים בכלים וטובל אף דאי אפשר להדק הכלים זה לזה שלא יא קלת מן המים שביניהם

מהדויק מ"ח מ' ר"ח שהשיב להכשיר בזה אף
בנפסק מן המעין ע"ש אין הטבילה במקוה זו
פסול מדינא אבל מ"ח הרי הפוסקים מחמירים
במחמרות יתרות בעיני הכשר מקוה וכל כמה
שאפשר לתקן להיות ע"ל היותר טוב בודאי יש
לתקן בזה ובפרט בדבר הטועג לרבים ובזמנינו כל
מיקון בדבר אפשר:

יעקב שור אבריק קיטב והג"ח.

סימן סט

ג"ה פולטסק (פ"ד ווארשא).

(הפסד סיימן ר"י).

ובענין זוחלין אי הוה דאורייתא או דרבנן.
הנה הכ"י כתב דעת המהרי"ק והפ"ד
דזוחלין דאורייתא ולפי דעת המרדכי זוחלין דרבנן.
והרד"י משה שם סק"י השיג ע"ז וכתב דגם דעת
המרדכי שהוא מה"מ ע"ש. ובחמ"ס (סימן ר"ב)
כתב להוכיח דזוחלין דרבנן מהא דקאמר בשב"ח
(ס"ה ע"ב) בזה דאבדו דשמואל שחא ירבו הנוטפים
על הזוחלין דפליג שמואל אדידיה דאמר נהרא מכיפיה
מבדק וברי שמואל ס"ל דמין במינו לא בטיל אי"ב
אין הנוטפים בטלים כלל בהזוחלין אפי' אי מכיפיה
מבדק ועי"ב דזוחלין פסולים רק מדרבנן ובאיסור
דרבנן לא אמרינן מב"מ לא בטיל ע"ש. אמנם
האחרונים דחו זה דברי י"ש לומר לפמ"ש הריטב"א
ז"ל בע"ז (ע"ג ע"ב) דרב ושמואל דס"ל דמב"מ
לא בטיל הוא רק מדרבנן אבל מה"מ בטל וכחכמים
דרי' ע"ש. ואי"ב אין לחוש מספיקא לשמא ירבו
הנוטפים על הזוחלין. וגם לפמ"ש הריטב"א דרב
ושמואל לא ס"ל כרי' רק באיסורי אכילה נוע"ט
בשאל ומשיב מה"מ ח"ג סימן ק"ו ובבית יחזק
שמעלק"ש ז"ל חו"ד סימן כ"ח) ולפע"ד יש לתרץ
לפמ"ש הישועות יעקב (חו"ד סוף סימן קכ"ד)
גבי י"ג שנאמר בעת שנחפז דיש לומר דהא
דרי' למד דמב"מ לא בטיל מהך דדס הפ"ד ודס
השעיר והוא באמת חידוש אמרינן דוקא בדבר
שהיה עליו מבדק שם דס הפ"ד ודס דס השעיר
ומשי"ה אף אחר שנחפז לא נפקע. שחא אבל דבר
בעת שנאמר כבר הוא מעורב מודה ר"י דמב"מ
בטיל. אי"ב הכא הנוטפים פסולים זוחלין בעת
שכבר נחפזו בהזוחלין שפיר י"ל דמב"מ בטל:
ובחמ"ס לגדרי"ס (דף מ') כתב לפמ"ש הירא"ס
דנפקא לן דמקוה הוא אשבורן מקרא ויקוו המים
אל מקום אחד ולר' יוסף ד"ס הגדול גופיה זוחלין
עי"ב דמקום אחד לאו דוקא ועי"ב זוחלין רק מדרבנן
ע"ש. ולפע"ד ז"ל בודאי מוכח לשון מקוה
במקום אחד נשמע וכן באמת נקוו אל מקום אחד

ורק דמטהר זוחלין ע"י הנחלים הזוחלין עליהן
או ע"י הרוחות המנענעים המים. והרמב"ן ז"ל כתב
שם בפרשת שמ"י דאף הדרשות הוי אסמכתא
בקרא מ"ח הן הלכה למשה מסיני. והנה היה
אפשר להוכיח דזוחלין דרבנן מהא דהקשה הר"ש
(פ"ד מ"ד) הג"ל דלמאי קאמר הברייתא דאין
טובלין במים היורדין מנג לבית משום דאין מטבילין
באור תפ"ל דהו"ל זוחלין. ואך אי זוחלין דרבנן
י"ל שפיר דנקט הטעם דאין טובלין באור משום
דהוא מה"מ וכמ"ש הכ"י דאך מעין ובור מקוה
מים כל הני בקרקע ולא מלינו טבילה באור.
אך דאין זה מוכרח וכמס"ל לתרץ ובדברי ח"ס
ה' מקולות (סימן מ"י) כתב דזוחלין דאורייתא
כמ"ש רוב הפוסקים והאריך להשיג על החמ"ס
הג"ל ובבית יחזק שמעלק"ש ז"ל חו"ד (ח"ב סימן
כ"ח) כתב להוכיח דדעת הראב"ד ז"ל דזוחלין רק
דרבנן דס"ל דמחלה זוחלין ומחלה נוטפין כשרים
בזחילה וקשה למאי באמת מהני מע"מ ועי"ב דהוא
מדרבנן ומהני מע"מ וכשיטת הפרי האר (סימן
ז"ט) דמע"מ הוי ספק ומהני בדרבנן ובש"ך ק"ט
בשם אר"י דאיסור דרבנן בטל חד בחד ומה"מ
חולק הש"ך בסק"י וכתב כיון דזוחלין דאורייתא
לא מהני מע"מ ופלפל שם בחכמה וסיים דמסתומה
רוב הפוסקים משמע דזוחלין דאורייתא ע"ש. ועיין
בנחל אשכול על האשכול (סו"ס כ"ח) שתרץ דזה
דמע"מ כשר רק בנוטפים שנוטלים בזוחלין דמה"מ
קמא קמא בטל ע"ש. ולפע"ד י"ל דכיון דממעטין
מקרא אף מעין ובור מקוה מים יהיה טהור דמעין
מטהר זוחלין אבל מקוה מים באשבורן י"ל דוקא
מקוה מים שכבר התכנסו המים והיו אשבורן.
אבל מי גשמים שהיו זוחלין מן השמים ונוטלים
לנהר שוטף אשר מעולם לא היה אשבורן אינם
פסולים מה"מ דכל זה מקרי דרך מיומן רק
מדרבנן פסולים ומשי"ה מהני מחלה על מחלה
ומתורץ קושיה החמ"ס דהוא מב"מ דזוחלין כזו הוי
דרבנן ומב"מ בטל וזהו דהוכיח המהרי"ק ז"ל
דזוחלין דאורייתא מהא דח"ש מספיקא לשמא ירבו
הנוטפים על הזוחלים והרי חסם לא היה מעולם
באשבורן יש לתרץ לפמ"ש האחרונים ז"ל ע"פ דברי
הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות אה"ט דכספק שאובין
טהורין חכמים מ"מ אין מורין לו לעבול לבחילה
ועבד רק לבטול ועיין במל"מ פ"י מהלכות
מקולות) ויש להוסיף עוד לפי מה שהקשה בחמ"ס
ר"ט לפי דעת המהרי"ק ז"ל דמעין שנקוה לחור
גומא ונפסק המעין מ"מ אם אחר זוחל הדרה
להיחרא קמא אי"ב למיד ענינם מימי אוקינוס הם
שומין יטהר כל גומות מים זוחלין ועי"ב כיון שבא
בגומא שוב אינו מטהר ע"ש אם כן כל זה שם
בגומא

אבקת רובל לכבי (סימן ס"א) הוכיח דעיקר כדבריו בב"י דוחילה מה"מ ואין בידיו להקל משעם דוחלין דרבנן אך דע"פ ה"ו רק ספקא ואח"כ לאטרופי לשאר טעמים עכ"ל ובספר נולח עליוות בפ"ק כתב להוכיח דוחלין דרבנן ובפרק ה' ח"ג החד בפ"ק שאין להם מקוה וטובלים בנהרות המזוהים לרחיים אשר דוחלין על הדף (ואספואו) כיון שנשאר למטה מ"ס ואין ניכר דוחילה רחוק מהרחיים ע"פ. ועכ"פ הורה לנו גאון עיונו הרב מברעאון מהרש"ם ז"ל דה"ו רק ספקא אי הוה מה"מ וחזי לאטרופי לשאר טעמים. ולפמש"ל דהבא דמקלת המקוה דוחלת והמים אינם דוחלין על הארץ הוה דרבנן ובדאי חזי לאטרופי לשאר טעמים:

ואכתי לריכים עוד לברר אם זה שחברים המים במשך הלילה ט' זאל והזחילה דלמטה דרך הנקב אינו ניכר רק שניכר למעלה שחבר אי הוה זחילה הניכרת ופסול:

ורחנה הב"י כתב וז"ל כחוב בשער המים שבסוף מורת הבית וז"ל נפרץ המקוה ומימיו יולאים נעשו דוחלין ופסול ויראה לי שאע"פ שייקב המקוה ומימיו נוטפים מעט מעט אז נכלעים בקרקע מעט מעט כשר לפי שאין דוחלין ניכרת ואם אי אחת אומר כן אין לך מקוה מ"ס כשר שהקרקע מתחלחל וכולע מעט מעט עכ"ל. ובתשכ"ז שם כתב עוד ראה מהא דמקוה שנגדל ונמלא חסר וכו'. ודוקא אם נמלא חסר הא אם נמלא בו מ"ס אע"פ שחבר מדתו הא' טהורות והיה לנו לחוש שמא נשבר למטה ונעשה דוחל דספיקא דאורייתא הוא וכו'. וע"כ מפני טפסוף מעט שאינו ניכר לעין לא מקרי דוחל ע"כ דבריו דברי טעם וראוי לסמוך עליהם הלכה למעשה עכ"ל התשכ"ז. ובביאור הגר"א (פס"ק ר"א ס"ק לו) כתב על הא דכתב המחבר דאם אינו ניכר דוחילה כשר וזה לשונו דברי המחבר דמזוהין דהרשב"א ז"ל כתב לשטמו דס"ל כפירוש הר"ם נדאם נפרץ המקוה ומימיו יולאים נעשו דוחלין ופסולין אבל לפי מה שכתב בספיקא הקודם דאינו נפסל דלא חשיב דוחלין אלא לא נשאר מ"ס ואז אפילו בכה"ג נדאמו ניכר דוחילה פסול עכ"ל. ונראה כוונתו דכיון דס"ל להמחבר דאם נפרץ המקוה לא הוה דוחילה ורק אם ניכר למטה שלא ינשא מ"ס פסול ע"כ לאו מטעם דוחילה ורק משום דסופו שלא ינשא מ"ס גם עכשיו דאיכא מ"ס בשעת טבילה פסול אם כן ה"ה אם לא ניכר דוחילה יהא פסול מטעם שלא ינשא מ"ס אע"פ דאיכא מ"ס בשעת טבילה. אמנם קשה לי טיבא דה"י עכ"פ מוכח מראית הרשב"א ז"ל שאין

בגומא אבל אם נפלו מעטמים לנהר שפיר מטהרים בזוחלין כיון דבאים מאוקיטום ונטענים לא הוה אשבורן. ובני מה"מ יחיא אלעזר הכהן שיחיה אחר דלפ"ז י"ל דהר"ח ז"ל בשנה ס"ה כתב שמא ירבה נטפים על הזוחלים היינו נוטפים מן הנגות ונעשו שאובים וכן פירש בערוך וע"י רש"י נדרים (דף מ' ע"ב) ותמוה אמאי בידו מפירוש רש"י ז"ל ונס איך נעשו שאובים כיון דאין להגות בית קיבול ולפ"ז י"ל דס"ל דאם היו נטפים מן העננים לנהר היה בלתי מטהר בזוחלין דכך דרך חיותן אבל אם נפלו על הנגין בזה נעשו שאובין לענין שאין מטהר עוד בזוחלין עכ"ל והוא דבר נכון ובהו מחורץ מה שהקשו התוס' בבורות (נ"ה ע"א) כיון דאין מטהר אלא פרה בזמני תשרי בלבד בזה היו טובלין מזרע ומקדשין מי חשאת ע"ס. ולפ"ז י"ל דה"ו דרבנן ואז עדיין לא גזרו. ולפ"ז ניחא הא דס"ל לב"ש דזוחלין במדליות של גשמים ובחבו המפרשים דע"כ ב"ש לא ס"ל דוחלין ולפ"ז י"ל דרק הבא דמעולם לא היו אשבורן פליגי ב"ש ונכחמותה לי שראיתי שפירש כן דברי ב"ש בזהו ספר ואיני זוכר כעת. ובהו יש למרץ מה שהקשינו דהתוס' (בחגיגה י"א) כתבו דרחץ במים דמי מקוה ע"כ לא אחא למעט שאובין דזה ידענו מקרא אך מעין ואחא למעט דוחלין דרחץ במים היינו מ"ס אשבורן. ותמוה דהרי גם אשבורן ידענו מקרא אך מעין ולפ"ז איש דמקרא אך מעין דבור ומקוה מ"ס אינו מטהר באשבורן היינו שכתב היה אשבורן ואחא קרא ורחץ במים אשבורן לומר דבעת שטבל לריך אשבורן דוקא. אבל עכ"פ להראב"ד ז"ל י"ל כ"ל. ובהו י"ל בזה דוחלין (ל"א ע"ב) גל שנהלט ובו מ"ס ונפל על האדם וכו' מה"ד לגזור משום חדלית של גשמים ופירש רש"י ז"ל זרם גשמים התקלה מן הבר ואין טובלין בו דה"ו קטפרם ואין בו מ"ס. והקשו בתוס' דהרי אפילו יש בו מ"ס אין טובלין בו דה"ל דוחלין ע"ס. ולפ"ז ניחא דכל דלא נחו המי גשמים מה"מ כשרים בזוחלין ורק מדרבנן פסולים איכא אין לגזור אטו חדלית דה"ל גל"ג. ומש"ה פירש דה"ו קטפרם ואין בו מ"ס דה"ו מה"מ וא"ש נאך בחגיגה (י"ט ע"א) פירש רש"י כפירוש התוס' והנה רש"י ז"ל בשנה (ס"ה ע"ב ק"ט ע"א) משמע דזוחלין הוה דוקא מגבוה לנמוך בקטפרם ועמד שם בזה בראש יוסף להפ"ח וע"י ברש"י בבורות (נ"ה ע"ב) ד"ה מקוה. ובקונטרס אור זהיר אודות מקוה אי שזחלה כתב שם בהסכמתו הרה"ג מברעאון ז"ל דהרשב"א הובא בתשכ"ז (ח"א סימן י"ז) מפורש דזוחלין מה"מ ובתשובת מהר"י אסאד (י"ד ר"א ורי"ג) הביא מחוס' (חולין ל"א) דה"ו מה"מ. ובש"מ

לך מקוה כשר שהקרקע מהחלחל ובולט ומהא
דמקוה שנמדד וגמאל חסר דע"כ אם אין ניכר
הזחילה כשר. ויגעתי בקושיא זו ומלאתי בספר
הנחמד עליו ברושים להגאון ר"ש הכהן ז"ל מוילנא
מח"ס חשק שלמה (בסימן ק"א וק"ב) שהקשו לו
קושיא זו על הגר"א ז"ל וסורק דע"כ להגר"א
ז"ל הא דהכשירה תורה בור מים לטבילה ע"כ
מייירי שהיא טוהה בסיד וחסם בורות לקבל מי
גשמים טוה בסיד. ומ"ס החת"ם [רי"א] דע"כ
אינו טוה בסוד מהא דמה מעין ביד"ש כו'.
אדרבא הרי בחו"כ סיים שם אי מה מעין שאין בו
הפיסת יד"א כלל ח"ל בור עש"ה שהאר"ך בזה ולא
היךך הא דקשה מהר"א שהביא הרשב"א ז"ל מהא
דמקוה שנמדד וגמאל חסר. והביא שם אשר בשנת
תרי"ח עשו מקוה בוילנא והיו שם גאונים גדולים
ואחיו הגאון ר' צלאל הכהן ז"ל מח"ס ראשית
בכורים והכשירו המקוה באופן שלא יהא זוחל
למטה מארבעים סאה אפילו טפה אחת ודקדקו
מאד בזה (וע"ע שם בסימן כ').

ובברכי יוסף (ר"א סק"ד) כתב ז"ל מקוה של
גשמים שהיא בתוך המרחץ ומימיה
הולכין ומחמטטין בשנים או שלשה אלבעות בכל
יום ומקרוה ובדקוה יפה יפה ואין שם נקב לא
בקרקע ולא בלדדן זה המקוה כשר ואין לו דין
זוחלין כי מחמטט מחסם המרחץ. הרב כה"צ
בתשובתו חיי עץ הדעת עכ"ל הברכ"י. משמע
בהדיא דאם לא היה מחמטט מחסם המרחץ רק
שהיה זוחל דרך נקב היה לו דין זוחלין אע"ג
שנחמטט רק ב' או ג' אלבעות ביום. וכן בדברי
חיים על מקוואות סק"ד כתב דאפילו נוטף כל
שניכר בהדיא זחילתו הו"ל זוחלין. ובשו"ת דברי
חיים (ח"א סימן מ"ז וח"ב סי' פ"ח. ז"א. וי"ג)
החמיר מחר בענין זחילה ואף במשינות שלנו ע"ש
מה שהאר"ך בזה. והגאון מהרש"ק ז"ל בטעמו"ד
מה"ה בקבלת סופרים (סימן ק"ב) במקוה שהיו
נוטפים מימיה כתב להחמיר אם האשה טובלת
במים העליונים הזוחלין. וכתב דבש"ע לא הותר
רק אם טובלת למטה במים שאינם זוחלין וכל זה
במקוה שאין שופכים לתוכה שאובין אבל אם
שופכין לתוכה שאובין לא מהני מה דלמטה
מח"ס שאינם זוחלין ד"ש לחוס דהמים נהפכו
ומחמטט למטה ועליונים למטה ופסולים עשה.
אך בשו"ת שם אריה (בסימן ע"ו וע"א) כתב דז"ל
דאם נקב בדופן המקוה לא הוי זחילה כיון דאית
נראה הנקב למטה ורק אם זוחל הרבה עד שניכר
למטה הוי זחילה ע"ש וכ"כ בשואל ומושיב (ויה"ה)
ח"ד סימן קע"ח) דכל שאינו ניכר למטה ע"פ
שטח המים לא הוי זחילה אף שניכר אלל הנקב

(וע"ע שו"מ מה"ג ח"ב סימן כ"ז) ובשו"מ חלק א'
סימן כ"ח כתב להחמיר אם היה זוחל למטה מח"ס
אף שניכר הזחילה להדיא כיון שבא ממעין אע"ג
שנפסק המעין (וע"ע שם מה"ד ח"ג סי' ק"ז) וכ"כ
בדברי מלכ"אל (ח"ג סי' ס"ד) שהיה ניכר למטה
אלל הכתלים שהמים מתנענעים ללח"ה או שנעשה
כמו אלבעות ע"פ המים ימ"ח ראוי להחמיר שלא
יהו מחמטט רק עד אלבע בכל יום שזה אפשר
להיות מחמת שחיתוש מהחוס ע"ש. ובשו"ת גאון
עוזנו מהרש"ס ז"ל (ח"א סי' ב) הכשיר במקוה
שהיה חסרה במחך מעל"ע ח"י לאל או מעט
ויותר דרך נקבים קטנים מפני שאין הזחילה ניכרה
ובח"א ב"ש קכ"ב כתב ז"ל אך באם הזחילה לא
היתה ניכרת לעין הרואה אף שיבורר שבמחך חיה
שעות מחמטטין המים אינו בכלל זוחלין כנודע
עכ"ל. (ובח"ב סימן נ"ט) במפתחות חולק על
הגר"א ז"ל שכתב לפקפק על דינו דהרשב"א ז"ל
דאין זחילה ניכרת כשר וכתב שם דאם נשאר מ"ס
למטה מותר לטבול אף למטה במים העליונים
הזוחלין (וע"ע בח"ג סימן רל"ט) ובסימן שס"ז כתב
ז"ל ובדבר חשש זוחלין כו' הבאתי משהב"ד י"ז
וגם מספר האשכול ראיות ברורות דאם אין הזחילה
ניכרת לעין הרואה רק ע"י שנחמטט לאע"י
במשך חיה שעות אינו בכלל זוחלין ובפרט בג"ד
דנשאר תמיד מ"ס א"כ עד מ"ס ליכא חשש זוחלין
רק למטה ממ"ס. והרי בד"ז נחלקו הר"ש והרא"ש
עכ"ל. וכן בקונטרס אור בהיר במקוה שהיתה
זוחלין עשרה לעניימטטר בכל יום והוא לערך ד'
אלבעות והעלה להחמיר והסכימו הרב מהרש"ס ז"ל
והנהב"ל והר"ג בעל הרי בשמים שליט"א:

והנה כל זה במקוה מי גשמים אבל הכא בגידון
דידן דהוא מעין וממחר בזוחלין ורק ד"ש
לחוש דאין לו דין מעין משלשה טעמים הנ"ל
בראש דברי. ואמנם אין זה דבר ברור ויש לפקפק
בס"י ועכ"פ מירי ספיקא לא נפקא (א) דעה
המהר"ט ז"ל שהבאתי ד"ש לחוש דאין לענינות
שלנו דין מעין הגה בשו"ת מהרש"ס ז"ל (ח"ב סי'
נ"ט) כתב בשם שו"ת נטע שטעושים דדוקא אם
לפעמים יתייבש לגמרי ולא נשאר בו מים כלל יש
לחוש שמה אינו מעין אבל אם תמיד נשאר בו
עכ"פ מים מעטין גם המהר"ט ז"ל מודה דהוא
מעין וגם הוא ז"ל הסג על המהר"ט ז"ל וע"ע
במהרש"ס ז"ל ח"א סימן קמ"ד בזה ובדברי חיים
ה' מקוואות סק"ב כתב דז"ל דבמדינתנו חיים
הגשמים יורדים כ"כ ואינם מתעכבים בארץ כאשר
עינינו רואות בודאי כל שהוא טובע הוי מעין ומהר"ט
ז"ל דיבר לפי ארץ ישראל ומחזותיהם והארץ קשה
והגשמים רבים היורדים בגבורה בצפת הדיבשה

יכול להיות שמהעכבים מי נשמים אולם במדיניותו אין לחוש לזה עכ"ל. ובספר עלי ברושים סימן ח"ה האריך מאד והשיג על המהרי"ש ומשכנות יעקב וכתב פירוש נכון בתוספתא דהחומר בלד הים והנהר הרי הם כמי חמית שלם פסקו דאירי דחופר במקום הביטין וכן כתב בביתור הגר"א ז"ל על התוספתא וכ"כ בשו"ת דברי מלביאל ח"ה ה"ו קרי"א ע"ש והביאו גם כן בשם שו"ת ש"ן ילחק מהר"ג מקאוונא ז"ל ששיג על המשכנות יעקב וכן השיג עליו בשו"ת עונג יור"ע. ובדברי מלביאל כתב בשם עין ילחק הנ"ל דחופר בלד הנהר היינו ד"א ובח"ש בע"ז (נ"י ע"א) וכ"כ בשו"ת משיב דבר (סימן מ' מ"א) והוא דחה זה ע"ש. (ב) החשש השני כיון דשופכים לחובו מים שאובין ה"ל במקוה ובח"ש ריבה עליו מים שאובים שזה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בנ"ש הנה הר"ן ז"ל בנדרים פירש דמקומות מקומות יש בו יש מקום דמטהר באשבורן במקום שלא היה מהלך בו המעין מחלה ע"ש. ועוד דהכא אי"א לדע' אם נתנו בו רוב שאובין כי נחל מים אחורי הכתלים ומחת הרלפה ובנקבים הנובעים. (ג) החשש השלישי דמעין עומד אינו מטהר בזוחלין הנה אין. דעת שאר פוסקים כן ובשו"ת מהרש"ם ז"ל (ח"ב סימן נ"ט) כתב וז"ל ומה שכבר מחשבת ד"ח בשם הר"ש דמעין שאינו זוחל בטבעו אינו מטהר בזוחלין כבר כתבתי בתשובה הר"ל דהר"ש אינו פוסל אלא הזוחל חוץ ממקום המקור אבל המעין שכלל מקור המעין אף שהמים זוחלין מודה דכשר במבואר למעין בר"ש שם פ"א מ"ו בשם התוספתא ובפ"ה מ"ג ע"ש ומביין אי"א אין שום מקום להחמיר בכה"ג ע"ש תשובת ד"ח ובפרט שדעת רמב"ם וריב"ש דלא כהר"ש ועיין תשובת משיב כהלכה סימן ח"י באורך בזה להקל בכה"ג עכ"ל. אהנס במהרש"ם ח"ג סימן רל"ז וסימן שדים כתב להחמיר ע"ש. יהיה איך שיהיה עכ"פ ספיקא הוי אם יש לה דין מעין או מקוה:

דיוצא לנו מה אשר ע"פ דינא אם נשאר למטה מהסדק מים המקוה כשרה ופולגתה אחרונים ז"ל אם מותר גם למעלה במים הזוחלין ורב רבנים ג' און הוראה ושר התורה המהרש"ם ז"ל הורה להחמיר לטבול במים עליונים. נוסף לזה ספק אם הוא מסין ואח"ל דאין לו דין מעין שח"א זה הוה זמילה שאינה ניכרת כיון דאינו ניכר ע"פ שטח המים. ובזוחלין גמורים כתב המהרש"ם ז"ל דיש לזקף לטניף דזוחלין דרבנן והרה"ג מקינלג שליט"א כתב דאף אי זוחלין דאורייתא מ"מ במקוה שנסדק כיון דאינו זוחל כמו נהר הר"ל זוחלין דרבנן וכן ראיתי באחרונים וגם לפי מה שעשיתי

ובשו"ת בית ילחק שמעלק"ש ז"ל (סימן כ"ח) כתב להכשיר מקוה ע"י ס"ס ספק אם ניכר הזמילה וספק שח"א זוחל למעלה משיעור מים והרמ"א ז"ל דמחמיר לסתום לכתחלה הוא דק בודאי זוחל אבל לא בספק ורק במקום דאיתחזק איסורא לא מהני ס"ס לדעת הרמ"א ז"ל (בסימן ק"ו) ומש"ה לירק שם עוד ספק שח"א יש מעין מחת הארצו ושלשה ספיקות מותר אף באיתחזק איסורא ע"ש. והכא נ"כ איכא שלשה ספיקות ספק שדינו כמעין ספק שאין זו זמילה הניכרת וספק דמותר לטבול אף במים עליונים הזוחלין כיון שיש למטה שיעור מים והוה שלשה ספיקות בזוחלין כו' שהם מדרכנן. אבל אין לריבוס לזה דיש לנו לסמוך על המהרש"ם ז"ל דמותרת לטבול במים עליונים. ע"כ סמירת איסור א'.

(הפסק יבוא מ"ה).

חיים משו"ם קייפמאן דבהן חופ"ק חניי.

סימן ע

(הפסק פס"ט ד"ש).

והנה דבריו המהרי"ט סי' ח"י שרשמי לט"ל (בסי' ל"ב) מ"ש לענין מעינות שלנו כ"כ המשכנות יעקב (סי' מ"ג). הר"ד נ"כ בפח"ש (סימן ר"א ס"ק כ"ח) על פי דברי התוספתא (פ"א דמקואות) והרמב"ם (פ"ט מהל' מקואות) דחופר בלד הים או נהר ה"ל במקוה ומעלה נפלו כל דברי ההיתר במקואות שלנו (הלכה נ') לענין שאובין) דמחן מים איזה מקוה הוא בלד נובע משכנו ואינו מזל הנהר ובפרט במדינות העומדות בין הנהרות ובע"י מים ושוב כתב דמח"א בשו"ת מהר"ש ח"ב שדעתו נ"כ להחמיר ויעוין בלבושי שר להלכות מקואות סוף צ"ג מה שצ"י רענין מקוה הסמוך לנהר והמים שבמקוה נובעים מנהר ההוא: ויעוין מ"ש שם בזה א"ו ר"ו באורך ויעו' בצמח צדק המדע על משניות במקומות פרק א' משנה ו' שהאריך בפרט זה בחורב נפלאה וגם אפי' לענין מים חיים כתב מקודם צ"פ דברי הרא"ש בתשובה אחרונה דכלל לא דאף שנמשך ריבוי המים במעין ונהר מזל נחמ"א דלחלוחית הארץ שמימי נשמים עכ"ל דינו כמעין גמור דמטהר בזוחלין ופ"כ בית שטנר דרך הארץ נפשו מים חיים והביא

הבארות כשרים למי הקאה חס כן למה הוצרה חס במשה
באר האבא שפסרה למי חטא יעו"ש במהרי"ט חלל בארמ
לפני"ט הרע"ב שם באר חלל לא חיתפס האין הוא וזה
קמ"ל דמיו חיים הן יעו"ש חס כן ליק קושת המהרי"ט דיל
לדרכא בבאר זה היה חס פסול והוצרך לומר דכסירה
וביותר י"ל דס"ד באר חלל היו שם לווי כמו מים המזבח
במנהג י"י יעו"ש בתוס"ט וע"ס ונחום ל"ב קמ"ל דכסר דלון
שם לווי להמים חלל להבאר ועו"ש ש"ס סוכה י"ג חטא בייחיה
והאי דקרי להו מריותא לאבא חטא דמשתכח באבא יעו"ש
וע"כ דברי המהרי"ט מיושבים ויש בזה לשלל אבא"ל יעו"ש
בספר עני ברשים להגאון הכהן הגדול מהרש"ט מוולגה
בהלכות מקואות סימן מ"ה דין מעין ב"ד נהר שהביא גם
כן חומרות המשכנות יעקב דליונז במקוה וכתב ע"ז
דכדומה שלא נהנו להחמיר בזה לכל עיקר וסודו מהתוספתא
דמקואות פ"א הלכה ו'. אבל המעיין בעניא סקירה בדברי
התוספתא ובדברי הרמב"ם י"ל פ"ט מהלכות מקואות הלכה
ג' וראה עין בעין שגוה אהר"ה בדברי התוספתא יעו"ש
באריות ומה ששלל גם כן בדברי המהרי"ט חטא ח"י
שרשמי לעיל ובדברי המהרי"ט שורש קט"ו וע"כ סוף דעו
דלא נרע מחלו הפסוקים המהרי"ט חטא ח"י סימן כ' וכתב
שם מעין עליהם יעו"ש באור וכתב"ט עונן יוס טוב חו"ד
סימן פ"ה השיג נ"כ על דברי המשכנות יעקב ושלל נ"כ
בדברי המהרי"ט ויש שם חמיה בדבריו ובכר חמה ע"ז שם
כ"ס עני ברשים ובכ"ט עין וזהו ח"א סימן כ' וכתב
חלק גם כן על המשכנות יעקב במוט טעם ודעת יעו"ש
ועו"ש בתוס' עני ברשים שם סי' י"א ונ"כ ששלל בדברי
הגר"א סי' י"א ס"ק ל"ב וע"ז לדעת הרמ"א דפסול וזהו
אינו חלל חס לא נשאר מ' סאה אין ג"מ בין יבד החזילה
דאפי' לא יבד החזילה ויולא מעט מעט גם כן פסול דקשה
ע"ז דהא ראי' הרשב"א ברורה והאריך לייסב דברי הגר"א
ובכתב שכן מפורסם בהר"ם הלכות מקואות סימן י"א והביא
נ"כ בסם אחיו הגאון מהר"ם וז"ל לענין עבית מקוה אחת
דהיו מקושרי שלא יוחל ממנה אפי' טפה אחת חוץ למקוה
חס היה החזילה למטה מארבעים סאה יעו"ש באור ונ"כ
בראשית בפרים לחיו הגאון (דף ע"ב ע"ב) אכן אף דהרונה
להחמיר כן לבתלה מה טוב. אבל להלכה אין להחליט כן.
לפמ"ל (ברשומה הראשונה) בשם ה"ס, שם אריה חו"ד סי'
ע' ידברי מלכאל ח"י סימן ס"ד וזכורא, כסם בפרס
מדברי הע"ס ור"ב דהמה חזקו ק' הגר"א ח"א לענין
דמיי' המהרי"ט ס"א בטיק באבא או בתחיתו ויש מ'
סאה יומר דאם נחל דהיו וחולין פסול דלון כלן מ' סאה
למטה מהחזילה דמה שלושל מקרי הכל וחולין ולכן הוצרך
המחבר לדברי הרשב"א דפכה"י דהחזילה אינה יבירה לא
מקרי וחולין וכל המקוה כשרה וקמ"ל והגאון בעל דברי
הגמ"ל לדעתו מיר ק' הגר"א דעיקר טעם הסבירים דלא
היו חזילה. כשנשאר מ' סאה היינו חטאם שלא נקשרו מתקנים
לחול רק המים העליונים ביותר ממ' סאה (ועו"ש רא"ש הלכות
מקואות) וזה שייך רק בבית סדן במקוה מלמעלה או באבא
כלל הרשב"א דכ"א חייבי בהמים נכללים בקרקע המקוה
דא"כ נקשרו כל המים שבמקוה שבמחללים המים התחתונים
ממילא נקשרים כל המים שבמקוה וזהו מודים דהמקוה
פסול אף ששאר מ' סאה וזהו קמ"ל הרשב"א דמ"מ חס
אין החזילה יבירה לא היו וחולין יעו"ש דע"כ לפי"ט טעם
הרשב"א מוולגה להלכה ודברי ה"ס עני ברשים בתי' הלכה
ג' ע"פ דברי הגר"א נרבים עין גדול בדברי הראשונים
וה"ס לו בזה אריות דברים ואכמ"ל. יעו"ש בתחומות בדברי
הרא"ש בספריו סי' י"א וכתב"י הרא"ש כלל ל"א סי' ד' וטעם
היה סימן ר"א יעו"ש שם יעו"ש בשם המהרי"ט דמיי' חס

זכורא שם מדברי רש"י קהלת א' ע"פ כל הנהלים וכו'
הראשונים שם ומדבר רבה שם ובראשית (פרשה י"ג) ויש
(בכורות ד"ה ט"א) ורמב"ם פ"ט מה"ל נדרים הי"ח ואח"כ
חולק ע"פ דברי המהרי"ט הנ"ל סי' י"ח דלף לדבריו משמע
דמה שאמרו שהחופר כזה הים או נהר הרי הן כמי חמיות
וזה דוקא כשמתחנה מן הים או הנהר שהתחלס על המהרי"ט
בזמ"ס כלן מעט וכלן מעט אבל חס המים בלוי כמור
המסירה ככה וחוק כדרך גיד הנובע ומקלה בחוק אף
שמשך. מהנהר דיון דיון מעין ואינו בכלל מוי חמיות כלל
ומאריך שם בדרבו בקדש בגדולות ופגלמות ומסמך לדיוא
להלך דגלד הנהר חמס ודאי אין להם דין מעין בדברי
המשכנות יעקב. אבל כשרחוק הדבה מהנהר אף שפ"ז
נמשך שורש המעין מהנהר יש לו דין מעין אבל בענין
סיהיה נ"כ מקל ונובע ולא ע"ד שהתחלס בוצים בדברי
המהרי"ט ומ"מ לענין איסור דאורייתא צ"ע חס לסמוך בזה
להלך. אבל לענין חס ג' לזנין שאובין דרבנן יש לסמוך ע"ז
דליון כמעין בתחלים ה"ל דלא בהמשכנות יעקב וכן לענין
חס וחולין דמקוה שנספק (הא דש"ס סי') יש לסמוך ע"ז
דמקוה כיו אין נפסל בחזילה כיון שכלא"ה הרא"ש חולק על
הר"ם דלון זה וחולין זה חמיות דבריו הנפלאים ויעו"ש נ"כ
במסכתיו לחו"ד סימן קס"ו וסי' קס"ה שהאריך נ"כ בפרט
זה ובאמת להלך' כדדון בזה מעטם דברבנן הוא תלוי זה
בפגלמות הראשונים והאחרונים שרשמי לעיל אי' וחולין
דאורייתא או דרבנן ועו"ש במהרי"ט חו"ד סי' י"ט מה שהלך
דדוקא מקוה שיש לה חוקה כשרה אמרין סקירה לקולא
בדרבנן אבל במקוה שחמירה ואין רוצים להכשירה ויש ספק
בשכר כיו לא אמרין סקירה דרבנן לקולא יעו"ש. אבל חלל
בדדון בזה יש מקום לומר דהיו בחוקה הכשר כמובן הנה
בנוף דברי המהרי"ט שדי ביה רבית הגאון בעל סדרי טהרה
סו"ס ק"ט ס"ק מ' שהאריך בח"כ נפלאה והעלה דדוקא
בנמאל דבר הו"ק על גופו יש להחמיר אבל כיו ספק במקוה
ניסיה ספק חס שאובין יש להלך אף במקוה חוקה. יעו"ש
דב בזה לשלל ולשלל אבל ד"ד דגם אי נחל דכנ"ס י' ו
להחמיר בספקא דרבנן דמקוה חוקה זה דוקא בספק
המחללות אבל בספקא דרע"א (כנון אי יאח מקרי וחולין
ובדוניה) מקרי דכנ"ס חוקה לא ישתנה הדון ובת"ס המשנה
לזכר פ"ב מהלכות זרעה ה"א ונ"כ הפרמ"ג יו"ד כס"י ח'י
בספ"ד ס"ק ל"ד ועוד בכמה דוכתי בפרמ"ג וכן מובא מדברי
א"ז העו"ש אה"ע סימן קכ"ז ס"ק מ' יעו"ש ודוק וכתב
מהירושלמי נטין פ"א ה"ב ועיין בלשד הגאון הלכות מדרים
פ"א ה"ה ע"כ אי' וחולין דרבנן כמ"ל ודאי יש להלך
בספקא וזהו דיון פוסקים דוחלין ודאורייתא נ"כ יש להלך
חול' ס"ס דהיו ס"ס בדאורייתא וספק אחד בדרבנן דלמה
דעת הפוסקים דחזילה לא היו אלא פסול דרבנן ולמה כנ"ז
לא מקרי חזילה כמ"ל ובת"ס הספ"ד בכללי סו"ס דין ע"ז
ועו"ש בסו"ט כשר הפרים סימן י"א ובת"ס רמ"א סימן ו'
וספר ברכת משה קה"ת סי' ל' סוף אות ד' וספר באר
השם קוגמרים בני ירושלים סימן ו' אות ג' ודוק ובתשובת
המהרי"ט שורש ג' לענין הבארות העשויים כדיו חס ומתבאר
ומתחלה מתחתי אלא שאין יולא להן כמעין (היינו)
שהתחלס מעטפסין) כתב שם דחשוב מעין והביא ראיה
ברורה דדון מעין נחור יש להם לאותן בארות ממה בשני
פרק ח' דהפס"ת פיה (משנה י"ח) באר נפסל לתוכי חרסיה
או חרסיה יתחנן זה ע"ה שחול דברי ר' ושמעאל ר' עקיבא
אומר אין ירדו הרי מובאר שמי הבאר כשרים למי חמיה
דבני מים חיים ועו"ש וכל שכן בדברים מ' באר דין מעין
לטהר כפ"ס ובחולין כמו מעין נחור יעו"ש באריות. י"ח
דמהרי"ט שם סימן י"ח השג על המהרי"ט דלון חור כל

ובתשו' מהר"ק צ"ח קל"ו ודוק יעו' נ"ב "בכית מליר" וי"ד
 שם ס"ו ר"א קונטרס א' סטף כ"ה מ"ש על דברי המהר"ק
 הנ"ל לענין נפסק המעין וקונטרס נ' ס"ו מ"ש שם ודוק.
 יעו' בספר "חדרי דעה" ס' ר"א ס"ו שהאריך בדברי
 הנרי"א שם ס"ק ז' והאריך נ"ב כפי הרא"ש ומסין דשופת
 הרא"ש נראה ברור דע"י סדק בעלמא כל שאינו שופק כדרך
 דעין גל' וזולה ה"א וס' השקף ג"א הביא נ"ב תמיהת הגד"ה
 וכתב ענין דל' השקף כן דברי הרשב"א שהרי בנבליט' משע
 משע בקרקע ודח' שומעין רב יבטלו כלם ואיזה שיעור יב
 בזה והוא שופת הרא"ש הנ"ל באריות שפוקים שיעור בכלם
 דכל שאינו כשקף מעין לא מקרי חזילה ונראה בשופת
 הרשב"א דמונה מדבריו לחולק שם והיינו משום דהוא סוכר
 דנודר בכלם כער משום שאין חזילתו נוכחת א"כ ע"כ מוכח
 דכער ככ"ה אפילו לא ישר מ' סאה דהרי ודאי כן הוא
 דרך נודר בכלם ומהח"ס חו"ד סימן ר"א האריך למנוח
 מקור לדברי הרשב"א ונראה שכתבן הוא מקורו וכן כתב
 שם לדקדק חסי' הרמב"ם בה"א דמס' ביומי דמשיב כ"ו והא
 ודאי המים ויאלים דרך הנקבים וע"כ משום שאין החזילה
 נוכחת לא איכפת לן (ובכר רשמתי ראה זו בשם ברכת
 ר"ה סימן ע"א) ומה שהקשה החת"ם שם מדברי הירושלמי
 נבי ים שטפה שלמה המוכא בתום' בבורות נ"ב ע"כ ד"ה
 שח' שהיו רגלי השוורים נקבים כחוליה דמשעת דבנקב
 בעלמא מקרי וחולין יעו"ש. כתב ע"ז בחדרי דעה שם דלק"מ
 דהתום' כתבו שם ואפשר שהיו וחולין היינו דמכח נביעת
 החושין שהביא שם כל המים היתה החזילה נוכחת וזה ודאי
 פוסל גם כן. אבל כל שאינו נוכח כלל ודאי אין שום פסול
 וכ"כ הנוכח הלכה למעשה יעו"ש ויעוין בתשו' גוב"י חו"ד
 מה"ה ס' קל"ו ד"ה ונחזור בת"ש שהמקור לא נסדק וכו' מ"מ
 הרי עתה אינו חסר וכער הוא כיון שט"ס כלום זו לא
 מקרי וחולין כמפורש כ"ש כ"ה והיא כשירה וכו'. ואין
 הנכרים נודמים שום סהרה והכער אלא מנועת הפסול
 שעתיד לבוא א"כ. כזה גם הרא"ש מודה דלא מקרי חזילתו
 ע"י ד"ע יעו"ש. ובתשו' הרשב"א ח"א ס' ק"א ובתשובות
 חת"ם חו"ד סימן ר"ד ובגוב"י שם ד"ה ומה ששאל ובתשו'
 בערי דק חו"ד ס' קל"ו ויעוין בשו"ת עין יצחק ח"א יו"ד
 ס' כ"ב דנחלא מים מכהן למקור ויש כזה משע וחולין
 דאף דכסוף דבריו המהיר לבתחלה שיתקנו המקור שלא יהיו
 וחולין כלל. אבל בעיקר דין זה הקול גם כן בדעת הרשב"א
 דדוקא בזחילתו נוכחת. פוסל וחולין והביא ראיה (מתפס)
 שכתבתי לעיל) מדברי הרמב"ם ס"ע מהלכות מקואות ה"ד
 וש"ע שם ס"ב דלר"ק להקוף חפץ כו' והרי אי אפשר שלא
 יא' המים דרך שם לחוז. א"כ מוכח מזה דאין לחוש לחולין
 אם אין החזילה נוכחת ופסול שם נ"ב דמלשון הרשב"א והרא"ש
 ס"ה דמקואות והרא"ש שם והמדרכי לשונות והרע"ב
 במשיניות והש"ע שכתבו לשון שופדן על שפתו מוכח דדעתם
 להורות דפסול וחולין אינו רק היכא דנוכח על שפתו
 למעלה אבל גנפדן למטה כמקור המקור אז אינו נוכח למעלה
 רק בנזלאים המים דרך נקב גדול. דלא נוכח למעלה מהרזות
 המים שם וחולין. משא"כ בניקב למטה כנאק קפן אף דמי
 שרואה מכהן למקור רואה שמי המקור וחולין לחון דרך
 הנקב מ"מ כיון דאין חזילתו נוכחת למי שרואה את המקור
 למעלה מהמקור אין זה מקרי וחולין לפסול המקור והביא
 נ"ב דברי המעיל דקדק (ס' נ"ס) דאם יוצא החזילה דרך נקב
 אין זה חזילה וכשירה וז"ל לזה גם כן שיטת הרבה פוסקים
 דפסול וחולין אינו אלא דרבנן ולכן לדינא הוי ס"ס בדאורייתא
 ופסק א' דרבנן דמקילין בכה"ג יעו"ש ויעוין בשו"ת בית
 יצחק להנאון המוכה מלבוז ו"ל חו"ד ח"ב ס' כ"ה בתקוה
 אשר אופן עשייתה ארנו בתוך חסירה אחת והארנו מנוקב

כדונו והמים נמשכים אל תוכה דרך ציפה המעין האמין
 וכחמו ורלו כי גם בעת אשר נפסק חסיר המעין והאמין מים
 לחון המקור וכפי הנראה יבואו מתחת הארנו אשר נאקטנו
 שמה ודרך פתות ונקבים יבואו המים אל תוך הארנו וע"כ
 יש משע גדול כמו שיבואו המים כן יאלו דרך הנקבים ואף
 בלעט עתה אין החזילה נוכחת. זה השם שיש מים אחת
 הארנו אבל כשיבא המים מתחת הארנו היתה החזילה נוכחת
 וכן יש משע שהמקור נאקרה לידולה וקטנה וחזיננ' ע"י
 נקבים בכותל וכשיבואו המים מהמקור האחת יחולו המים
 מהשניה לתוכה. זה מוכן בשאלה. והנה אף דלענין לבתחלה
 כתב שם בסוף המעשה להשיגו ולבדוק שלא יהיה משע
 ויתקנו ע"י אומנים שלא יהיה משע חזילה (יעוין נ"ב בתשו'
 הרע"ב ח"א ס' רפ"ה דהביא דאפשר לבתחלה ללא מידוי כל
 הדרכים חלד דמתחלה פסול שם לענין היכא דלע"ה המקור
 צדדים חלד דמתחלה פסול שם לענין היכא דלע"ה המקור
 כשירה אין לחוש על להבא משעם חוקה כשרות (שם כזה
 אריות דברים גם בחידוש) וא"כ כתב דאף אם גם בתחלה
 יש משע פסול וחולין במקור יב' לזרד משעם ס"ס שחא אין
 ווחל רק משע דכער כ"ש הרשב"א בת"ה ואח"ל דוחל'
 הרבה ורואה מדיוכלו המים לשם שחא הוא וזהו לעולה
 משיעור מ"ס דדעת המהר"ר בס"ג דכער כשיעת הרא"ש
 והרמ"א כתב דיש מחמירין ויש לחוש לדבריהם לבתחלה
 לסתום הפסד היינו בודלי ווחל אבל בספק י"ל דגם הרמ"א
 מודה לבין דאין מחמיר רק לבתחלה א"כ יש לנשות ס"ס
 ופסול שם בענין דלא מהני ס"ס דאיתחזק איסורא ומסין
 דמהני משעם נ' סקיות שחא אינו ווחל רק משע ושחא יש
 מעין תחת הארנו (כיון שכתבת המים באים ממעין ולא
 נפסקו ממעין רק לפרטים ואין ההשע רק על עת שנספס
 וגם על אותו פסד יש נ' סקיות יעו"ש) ויעוין מהר"ר
 בוחליו ואח"ל שאין שם מעין שחא ווחל למעלה ממ' סאה
 ובנ' סקיות מותר אף בחזקת איסור כמ"ס הש"ס ס' ק"י
 והביא שם נ"ב דברי החת"ם ס' ר"ב דדעת הרבה פוסקים
 דאיסורי חזילה לא הוי רק מדרבנן (יעוין נ"ב ברא"ש סוף
 תינוקת ס' ו' דעת הר"ח ואכמ"ל). והוסיף נוסף לדעת
 הראב"ד (בכעל הנפש) בחד שיטה דמחלה על ההנה ס"י
 בודלי ס"ל וחולין דרבנן ומה"ס מהני מחלה על מחלה כשיטת
 הפרו מואר ס' י"ס דהע"ה הוי ספק ומהני דרבנן ועו"ש
 באריות וכמה שפסל בדברי הסני יהושע (שבת ס"ה) ומסין
 כיון דהנ"י כתב בשיטת המהר"ר דוחליו מדרבנן ע"כ יש
 להקל כשיטת פוסקים ואין לנכח חומרות וגם לענין מה שזחל
 ממקור למקור הפכים לדעת המהר"ק דאין כאן בית מיוחד
 יעו"ש ובסימן כ"ט כמה שפסל בענין זה בחזילה ממקור
 למקור להקל וכמ"ל ויעוין נ"ב בשו"ת דברי חיים ח"ב ס' ו'
 י"א והמעין בדברי הנאונים בענין חזילה ממקור למקור
 יתא' כמה דדדי המירא גם כ"ד יעוין בשו"ת קול אריה
 חו"ד ס' ס"ב פסול ארוך דדעת הראשונים הרא"ש והרשב"א
 והמהר"ר דפסול וחולין אינו אלא דרבנן ובדעת המהר"ק
 שורש קט"ו ומה"ר סימן רמ"ד שכתבו דפסול מה"ה (יעוין
 שו"ת אבקת רוכל ס' ס"א) ורביהם מש"ס (שבת ס"ה ע"ב)
 חיישין שחא ירכו כו' הא שפיקא דרבנן לקולא או דמה"ה
 אסור והלך שם באורחא דרפחא ליישב קו' המהר"ק והמה"ר
 יעו"ש ובסוף ספרו (דף קמ"ח) מה שפסל גם חתנו הנאון
 מהרא"ש נ"ב בנבלה זו והארכתי בענין זה גם בחידושי ואכמ"ל.
 יעוין נ"ב שו"ת בית היולר חו"ד ס' י"ז מה שפסל כזה. ובעיקר
 הדבר לידע גדול מה נקרא חזילה שרשמתי לעיל כמה שהקול
 כפרט זה. הנה גם בכית יתאק שם בסימן כ"ה אות א' כתב
 בתוך דברי חסוכותי דלשון חזילה הוא כשהוא מחטטע כמו
 שכתבו הראשונים. א"כ כשלא רואים שהמים אין מחטטעים
 הדבר

הדבר לאות שהנביאים אינם גדולים דאם היו גדולים היו חתונותם ויבם [מה] שנתספק ג'כ אם החזילה אינה נכרת מפני שהחוס מכסים ובמ"ש כס דיוס גס כן להשיב על דבריו וכבר רמזנו לפני דברי הש"א סי' ע' להבאר דאם החזילה אינה נכרת מפני כסוי האים ואבמ"לן וע"ש בכל היסר נראה דענינו היום נקרא כשהחלה בשין אכעבועות הנקרא בלשון לשון פלוספון ועיון בערך אות ואל שבי ע"ז פליטפון ריגוע ונראה דשני לשונות הם היונו חזילה מועפת היא נשפכת כסין שהוא לשון ריגוע והנכח פליטפון חזרה על חזילה הנכרת היונו שגרה לעינים נענו האים בשין אכעבועות ועיון בלשון הרמב"ם בס' המסנה מקואות (פ"ה מ"ה) אמנם המימות אשר יטפו טפות ממשיות האים בעת זולם מן המקומות יעורו ועיון בס' פרוק השלח יו"ד סי' ר"א סעיף קט"ב במ"ש ובשון זה כתב הכ"י סעיף ר"א נוקבה המקום ומימיה נוספין משע מעט או נכלעים בקרקע מעט מעט כשרון לפי שאין חזילתן נוכרת כע"ל כלומר דטיפות לא מוקרי וחזילה אלא סדק גדול שואפים האים דרך חזילה וע"ש ועיון (מלבי"ם א' פסוק ט') עם אכן חזילתן ובכח הרמ"ה סו"ך לאכן חזילתן וכו' האין והבקר פירש חזילתן שבו חוס ויחלום אלא האכן לפיכך נקראת חזילת יע"ש. ומשע מרשימת המקום שהיה נוכר לשון חזילה חזילת האים וכמו לפרשם השני שהביא רש"י ורד"ק כס הגרס ויונתן סכוחת הוא לשון רחיה שמואלים עליה ולפיו למרחוק כן לשון חזילת האים הוא שניכר לשנים חזילה (נכדת הרמב"ם) ועיון ברובי ספיר כי האכן היא חזילה גדולה וחלקה מחד ולרוב חלקתה היו נענין אותה הנה וזהו יע"ש א"כ גם חזילת האים הוא דוקא כשהחזיננו ויש מקום גדול לומר כה"ל דדוקא כשהחזיננו (פליטפון) בשין אכעבועות ועיון (שמות ט' פסוק ט') ואכן מראה ש' ייע"ש ב"ד א') מים חבשה אס ופרש"י שם כשתחן נחלה במים ועלו המים אכעבועות וברד"ק שם חבשה ענין רחיותו לפי שהמים כרתיחתם ועלו אכעבועות ועיון בדברי חוס הלכות מקואות סעיף ט"ו באריכות ואף שהוא ברוב קדושתו הוא מן הממירין מחד בעניני מקום הנוגע לטהרת ישראל ועיון בשאר דברי חוס ח"א סי' ה"א ומ"ד ומ"ז וה"ב סימן ל"ט ודוק. מ"מ ועיון בתוך דבריו שם שחלק על המעיל דקה סי' ל"ט שבי דדוקא בשרך המקום מקרי חזילה אבל לא בנקב קטן והוא חולק על דבריו דאין חילוק בין נקב רובו או מקטנו כי זהו לחלק בשאר נקב קטן לא מקרי וחל היונו שאינו נראה חזילה לשון אבל אס נראה חזילה לשון בשין כין כלי לכלי היו חזילה אף בנקב אחד לחוד יע"ש דלשע"ד אף לדבריו שחמיר גם בנקב קטן גם כן יס מקום לומר דנראה לשון מקרי דוקא כשהואין בשין רחיותו ועלות אכעבועות ובמ"ל וס כזה אריכות דבריו. ועיון גם כן בשאר בית שלח ח"ב מו"ד ס"ס ע"ב וסיון פ"ב אות א' שחמיר בענין חזילה אף שלא נראה לשנים והפירו על המדה דלא כן דעת כמה מגדולי האחרונים כה"ל והארכתי בזה בחידושי ג' ועיון ג' בס' מ' השילוח בדיון וחזילן סימן ב' סעיף ג' במ"ש וה"ה כשהחזיננו נראה לשון ונוכרת אבל אס נקב הכותל והמים מעטפין משע מעט ואינו נוכר אין לחוס יע"ש ובס"ה סעיף ר"ח וי"ש ודוק ועיון בשע"פ מו"ד מ"ש בנקב למעלה מהשיעור אך משערין ליה ובמקור נפתח שם ס"ק ב' ב' ס"ק ו' במה שפלט שם בדבריו שד"ק ס"ק ק"ב במה שחלק על המהר"ק שרש קצו יע"ש בלחך ולפלא כי בתשוב' מעיל דקה סימן ל"ט (ששמתי לעיל) דף מ"ה פ"ב כתב על דברי הרמ"ה שחמיר בזה. (בשאר מ' סאה) לכתחלה לחלוקן הב"ה נראה להחמיר אף לרעבד יע"ש דנכחת בלשון הב"ה אינו מבואר כן וכ"כ

שעמורו אס קונטרס דברים אחדים אות כ"ז על דברי המעיל דקה אלו דנכחת אף בחזילה נזורה דעת הרמ"ה בס' דלה מחמירין רק לכתחלה א"כ ע"י אס (במה דמיוני המעיל דקה) אין להחמיר כלל ומ"ש המ"ס כס דנכ"ח מחמיר אף ברעבד אינו מוכרח כלל דמ"ס הב"ה דנקפין כיוס פוסקין היונו לכתחלה ורמ"ה דהא סוים ע"ז וכ"כ בהנחה ש"ע להחמיר שלא תפסול בהן לכתחלה עד שיסחוס הסדק אס כן מבואר מדבריו דסובר בהנחה ש"ע יע"ש ועכ"פ בלחמה מ"מ סאה ואין חזילה נוכרת מפני כל הנך דלדי המירא כה"ל ב"ש מו"ד דאין שום מקום כלל להחמיר אף לכתחלה ועיון ג' בס"ה באילת שלום מה"מ סי' רמ"ב במ"ש ומה וכו' לחשם וזה"ל במה"מ ליתא דאף אס היו המקואות ממי נשמים אין ביה חשם וחזילן כיון דאין האים נחלן לחוך כי אס המקום לחקוק והיו כעירוב מקואות (ועיון בש"ך סימן ר"ח ס"ק ל') ובפרט כי הם יס מעינות ודלי אין חשם בזה דהענין השתר גם בחזילן וגם מה שבהקדוק הגדולה כשהחזיננו המעינות ועלו מי המקום להנלה ויכלו ללאת החולה כי ג'כ אין חשם אף אס היו המקואות ממי נשמים דברי המחבר סי' ר"א ס"ג פוסק כדעת הרא"ש כי דאס יס כה מ' סאה עד הסדק מותר לסבול ד' יאף להחמ"ה בכתב דיוס להחמיר היונו לכתחלה כי ובפרט לענין שאר המקואות וכו' נראה דאין להחמיר אף לכתחלה דלא שו"ך בזה השעם דהים מחמירין המבואר עבור שם ובפרט דהענין ברמ"ה יראה דגם הים מחמירין לא החמירו אלא חסיד דהשחא מיהו סובל גם במים העליונים שם וזה"ל ונכחע להדא דאס הרבון ראבו ועל במים שלמשה החזילן ספיר דניו אף לשיעורו (אף דלא נראה כן מדבריו הטור) וכו' ובפרט כי הם מי מעינות דמסכרין בחזילן ודלי אין מקום להוב כלל והמקואות כשרים בלי שום חשם ופסוק כלל יע"ש ובתשו' שמן ראש הו"ד סי' ג'ס מפלטל ג'כ בדבריו המעיל דקה (סי' ל"ט שרשמתי לעיל) במ"ס בדיון חזילה בנקב או סדק קטן דלא מקרי חזילה דמתלי מלי ליה כשנזמת הרא"ש והר"ם ובכח הוא דהענין בתשו' הרא"ש כלל לא. סי' ד' שם מקור דין זה וראה שאינו חזילה ד"ז כשנזמת שלי עם הר"ם שהיו בס"ד חולק על הר"ם ובס"ה ה' פסק בפשיטות דמותר לסחוס בדבר המקבל טומאה ואינו מוכר דעת הר"ם וע"כ משום דגם להר"ם לא מקרי חזילה ע"ז נקב וכו' ש"כ בו כשיעור מותר לסבול בו יאיוו סוחם רק שלא יחסר משועורו וע"כ מותר לסחוס לכ"כ בדבר המקבל טומאה (וזה"ל כסכרת הנוב"י שרשמתי לעיל) כן פלטל שם בדיון דלמעלה משע וחזילן ולמשה מ' סאה דאפי' לדעת הר"ם והמדרבי שהרמ"ה פוסק כוותיהו לכתחלה להחמיר מ"מ מבואר בר"ם שהביאו הכ"י דהשעם הוא הוואיל וסובל ג'כ במים העליונים חזילתם נמא דמים התחתונים. אין עליהם פסול וחזילן רק שפסלים ע"י מים העליונים זה היו טוב כמו פסול דשאיבה נכשרים ע"י השקה למים דמקום וסבול אכז מעין ה"ז מ' סאה התחתונים דיוס כמעין עכ"פ לענין זה שלא יפסלו ע"י מים העליונים דהענין אינו כפל לגבי מקום ונמא סובל במקום כשרה הוואיל ובאמת אין עליהם למשה פסול וחזילן יע"ש דשיקר השאלה בשני מקואות דראו שחבסר בלז"ה ע"י עירוב מקואות ואין שו"ך בזה שאין חזילתן מערבין דכבר הכנימו גדולי האחרונים דעירוב ב' מקואות לא חסיד וחזילן כמו שהיה המשע במקום דק' כה"ל והובא בלחך כשיורי טהרה סימן ט"ל יע"ש וכבר טמנתי ברמז ענינים אלו דהמירא כג"ז ובחידושי יס ח"ל חלי חלום ככל פרט ואמכ"ל. ועיון ג'כ בס' זכור לאברהם להר"א אלקלעי הו"ד ח"ב אות ג' בדיוני מקום מ"ס בדבריו המהר"ם סי' ח"י וכה"כ שם סי' קכ"ה קי"ש ועיון ג'כ בשאר המהר"ם ח"א סימן ב' מ"ס באריכות

באלימות בענין זמילה שמינה נכרת וכו' פרטי הוה המעשים לדין זה וגם בזהדורא ב' סימן נ"ט ובמפתחות שב בהמשכים כמה חידושי דיונים המעשים גם כן להיחזק הדיקוה בנ"ד ויש בזה ארובות דברים בכל פרט ופרט וכבר רשמינו הנהגה גדולים המורים אלו ואכיל' ויעוין גם כן בשו"ת פת תשוב' חו"ד סי' מ"י בדיון מקוה שהיה לה בענין כלי קבול שפלט סם להחיות חסדים בדרוריותא וספק א' בדרבנן חסדים פלונתא הרמב"ם והראב"ד יעו"ש והוא בענין חט"ל להקל גם בנ"ד חסדים ס"ס זה ויעוין גם כן בשו"ת מהר"ם יהודה חו"ד סי' קצ"ה ארובות דברים בענין מקוה שגמר ויהא נ"ב כמה נדדי-היתר בנ"ד ויעוין נ"ב גם ס' קצ"ד חות ב"ו ויעוין נ"ב בשו"ת נחפ"ה בנפח חלק בני סימן ב' בלורך דוק ויעוין בחסות הרשב"א חלק רביעי סימן ט"ה וחלק המישי פסוק ליוורני שיה הדיני והא"ר סימן ס"ד והנהגה רחמים לחיים גם שרש נ"ב דברי המהר"ש חו"ד סי' מ"י ויש' וחס' פלוטת בית יהודה סי' ה' יעו"ש ובשורת דבר שמואל סימן ר"מ וחט"ו שארית יוסף סימן ע"ג וחס' סדרותי המורכות חלד וחולבת כח' מוכרח אגבי להפסיק הדיבור והעולה ממ"ס לשל דאף דמצינו כמה מנדולי האחרונים שהחזירו בענין מקוה שהיה סהרתן של ובראל דמיב ליהרר שהיה כבר לכל הדעות כה"ל מ"מ היונו בעשיית מקוה לבתלה כחולין אבל במקוה ישנה שפלו בה כך בנות ישראל מסך זמן רב אין שייך להחמיר כדי שלא להוציא לנו על הראשונים וכמ"ל דברי הש"ך סי' קצ"ח ס"ק מ"ה בשם א"ז המהר"ם מלובלין שכתב כן גם לענין מקוה ובתחת המעיין בזהר"ם מלובלין גם סי' ל"ז ויראה שכתב כן לענין לחוש לבתלה לדברי הראב"ד והרשב"א זה לשונו הסהר: ומיוס בואי לבאן עלה בדעתי לתקן כל המקואות שכתבן בלופון שהיו מתקנות אליבא דכ"ע והשכחתי ידי אחור משום שלא להוציא לנו על הראשונים ח"ו וכו' עכ"ד יעו"ש נ"ב בס' ע"א ובתחת בעיקר דין זה שלא להוציא לנו גם ארובות דברים אשר יביל קונטרס שלם יעו"ש ש"ע חת"ע סימן קצ"ה סי' וכות שמואל שם ס"ק י' ובמ"ס ודוקא דבר שאינו אלא חומרא בשלמא חייסין משום לנו הביא מדברי תרומת הענין סי' רל"ב יעו"ש ובגמ' פסוק ס"ק ל"א כמה חלוקות בדיון זה ובזהר"ש ראשונות סימן פ"ו ופתי"ס שם ס"ק י"ב ויעוין בשו"ת חקקי לב חו"ד סימן ע"ל מ"ס בלורך בענינים אלו ויעו"ש בשו"ת מטה יוסף ח"ב יו"ד סימן א' וס"ב ב' ויעו"ש בשו"ת הרוב"ש סי' ט"ד ובהלכות קטנית ח"א סימן קצ"ה ויעו"ש גם נגזו חיים הערכת לח"ד חות ס"ל שהביא גם כן מדברי בעל גמ' ורדוס חת"ע כלל א' סימן ג' ותשו' זמן שמואל סימן ז' ותשו' חקקי לב חת"ע סי' ב"ה ותשו' הרח"ש סימן ב' וס"ס משא חלק ויעו"ש בתשו' מהר"י בן לב ח"ג סי' י"ג ויעו"ש נ"ב בכה"ג יו"ד סימן ר"ה הנ"ס חות ל"ה כמה שמחלק בין לבנות המקוה כו' הוי לבתלה וכו' הוי לבתלה אבל אם כבר עשו המקוה וכו' לא הוי לבתלה וכוללין כו'. ויעוין בשו"ת חיים ביד חו"ד סימן מ"ט נ' מ"ס בזה ויעו"ש גם כן בדרב"ו ח"א סימן פ"ה ויעו"ש נ"ב בשו"ת מהר"ם מה"ק סו"ס ב' במ"ס ובפרט שיעו"ש ויהיה חשש לנו על הפניות שפלו בה עד עתה ובמ"ס בה"ג בתשו' מהרמ"ל ונ"ב סי' קצ"ח ס"ק מ"ה. ולכן יש להקל יעו"ש (ויעו"ש בשו"ת שאילת יעב"ז ח"ב סי' נ"ג דרך איסור ספק דאורייתא אין להחיר להבא בשביל הוצאת לנו לשפער יעו"ש) ויעו"ש נ"ב בשו"ת שאילת שלום מהר"ם סוף סי' רפ"ח כמה בס"ס והמקוה כשרה לבתלה ואין לריבין לשנות בה דבר דים לנו לחוש ללבו הנשים שפלו בה זמן רב יעו"ש ויעו"ש נ"ב בשו"ת שמן ראש סו"ס ל"ה במ"ס דכנה"ג שפיר איכא מוציא לנו על הראשונים שפלו נדות ח"ו ושהנשים

ענינים שונים

סימן עא

(א) בחי"מ (פס"ו ל"ג) שכתב המחבר דקרוכים כשרים להעיד כיון שקבלום עליהם. והנה כשאל ומסתפק להלכה אי מהני קבלום עליהם לענין דיינים על דיונים שזריבין דוקא סמוכין. דהיינו בני העדה שכתבו להרב שלהם ששקבלום אוהו לרב שלהם לדון להם כל הדיונים אפילו אלו. הדיונים שזריבין דוקא סמוכין. אי מהני קבלה זו. ואי בני העדה רוצים לחזור בזה ח"ו לחזור או לא? מהני קבלה זו. ואינו דומה לעדות כ"ל:

בבב"ק (דף ס"ג ע"ב) יליף התם הש"ס דמודה בקים הוא פסור מדכתיב אשר ירשעו כו' פרט למרשע את עצמו. וא"כ לבאורה דוקא גבי קרובים לעדות דפסולם הוא לאו דהוי בזה הודלת עצמו. ומיאל לא איכפת לן כלל אם מה שקבלום עליהם הכע"ד ומהני קבלה של הכע"ד. משא"כ גבי דיינים דהודלת עצמו לא מהני משום מרשע את עצמו. ואי קבלום עליהם את הדיונים שוב בזה הודלת מרשע א"ע וזאת ממעט הכתוב פרט למרשע א"ע ותש"ה לא מהני קבלה: **ובזהר** לפענ"ד מיושב מה דקשה לשו"ת הראב"ד המוכח ברא"ן כתובות (דף ע"ב) דלחמירין בגמרא א"ח"מ א"ע רשע אפילו בשניהם בזה חיוב ממונ א"כ למה לי המעט על קדש שהוא פסור משום דהוי מרשע א"ע חסופק ליה שיהא פסור משום אלתער דהתם החיובי קנס לא בלא אף על דבר שבהודלתו משום את עצמו רשע. ולפמ"ש י"ל לזריבין האי מיעוטא בלופון דבעיקר חיובו של קנס לא הוה כלל דלא קאמר כלל את המעט אשר עשה שיה בזה החיוב כל דלא דלי קאמר זאת לא לריבין זה להעט מן אשר ירשעו דזאת ירשעו דהוי משום א"ע רשע ויעו"ש א"ו: לבאן דאלתער"ן (ועו"ש) בפרש"י כתובות (דף י"ח) ד"ה אלתער"ן רק בלופון דקבלה להדיינים לידון להם את הדינם של קנס וכו' וזהו דלא מהני קבלה זו הוא אף משום המעט של אשר ירשעו דהוי בזה הקבלה מרשע א"ע כה"ל וא"ש:

שוב רחמיני כס' שער המשפט בחי"מ (סימן א') שהק' בזה אי מהני קבלה לדיון כמו קבלה קאוש' לעדות או דלחמירין דהוי בזה מרשע א"ע עי"ש שהאריך בזה. ולפענ"ד נראה להעיר בזה לחלק דאפי' חמ"ל דלא מהני קבלום לדיינים דהוי בזה מרשע א"ע זה הוא דקא היכי דהוי המשפט שוב בזה החיוב של קנס בשעת קבלה ובלופון זה הוי החלות של הקבלה

את המזוזה אינו חל השבועה כי בשעת השבועה אינו נשבע על המזוזה כעולם להנשבע, וחלות השבועה חכף הוא על ביטול של המזוזה בלחץ זה שפיר אמרין דהוי נשבע לבטל את המזוזה ואינו חל השבועה, אבל אי בשעת שנשבע ליבא עוד המזוזה כעולם והחלות של השבועה אינו חכף על ביטול של המזוזה בזה ליבא שום נשבע לבטל את המזוזה, ואינו חל השבועה, ומשם שפיר הקשו התוס' אפי' שנשבע שלא לגרשה כשהוא יהיה מחויב לגרשה ע"פ הדין, ולא הוי נשבע לבטל את המזוזה והחלות של השבועה אינו על ביטול של המזוזה, כיון דבשעת שנשבע לא היה המזוזה כעולם ואינו חל בכיורו על ביטול של מזוזה ו' דלמירון בנזכר (דף כ') סתם אבה לאו לנידושין שומעם, כהנ"ל:

ר"פ"י מיושב בעוב קו' התוס' דכשעבר וגרשה לא שייך כלל למימר אע"פ דאין אמרין דאי בא לדין חייב זה של גירושין הוכרח הדבר להמירע השבועה בא לבטל את המזוזה של גירושין, ושם לא היה חל כלל את השבועה דהוי שם נשבע לבטל את המזוזה, ומשם אפי' אי שאמרין אע"פ הכא מהני הגירושין, דלאו אי כפי עבד קאמרינא הכא, משום דלא היה חל כלל באופן זה השבועה, דהוי נשבע לבטל את המזוזה כהנ"ל ומיושב קושות התוס', ויש עוד לפלפל בזה ואמ"ל ולא כתבתי רק להערה בעלמא.

הצער והרוא ליבוש ב"ר"י ו"ל בונק (ווארשא).

(ב) במנחות (נ"ח) בפליגא דרבי ור' אלעזר ב"ר שמעון שלחן ומטרה היכן מונחין ללדי בין מזה ומערב, ולדבריהם בין לפני ודרום ע"פ ככל הסוגיא, וזרמב"ם ו"ל בפ"ג מהלכות בית הבחירה היה כתב דמטרה בין לפני ודרום, וזרמב"ם כ' דשלחן בין מזרח ומערב, ותמוה הדבר דלמה פסק במטרה בראשונים לפני רבי הא הלכה כרבי מחבירו, ועוד דל"כ גם בשלחן הל"ל בראשונים, וע"פ בכ"ז, ומה שהשג ע"יו בדברת הוכח בסוגיון, ועיין בהך דין בסוגיון, ובפס"ה א"ח ס' תרע"א ובסו"ט הת"ם א"ח סימן קס"ו ובנו"כ תנינא א"ח ס' קכ"ב ובת"ח מזוזה א"ח:

ר"פ"ע"ד נראה ליישב דלכאורה קשה ארבי וזרמב"ם דמחשבי מטרה חוץ הא בש"ס ר"ה כ"ו נבי כל השפחות כשרין חוץ משל פרה דקאמר בש"ס משום דאין קפינור נשע סמינור ואף דלא שייך זה רק בדבר שבפנים ושופר מבחוץ הוא מ"מ כיון דלכאורה קאמי כפנים דמי, הרי דדבר שיש לו סימכות כפנים נחשב כמזהו אף שבפנימיותו הוא בחוץ, וכה"ל בשבועות (מ"ו): עד הנהר הגדול וכו' ע"פ, וה"ל הקפיד הכתוב שמהיה המטרה כנגד בית קה"ק לפני ד' כדכתיב וערוך אותו לפני ד' אם כן תיחשב פנים, ולכאורה יש לדחות מלמדין אותו לפני ד' מכלל דכלהו גרות לאו לפני ד', אם כן הקפיד הכתוב שהיה רק נר המערבי לפני ד', משום הכי ל"ה מטרה פנים, אף ז"ל דמה"ל לומר דמבחו"מ, ונר המערבי הוא לר השני שלר מזרח וכו"מ, ברמ"י (שבת כ"ב), וז"ל אין הנרות סוגין לר המערבי, והוי רק א' לפני ד' ולא כולה, ומחילה הוי מטרה חוץ, וימא איפכא דמבז"ד א"כ הכל סוגין לר המערבי, ושפיר חשיבי כלהו פנים שהם ספלין לו והוא לפני ד' קאי והוי כלהו כלפני ד' ובדאיחא במכות (ה) לא בא הכתוב להקל וכו' ע"פ, ומחילה הוי מטרה פנים וז"ל דכתיב אותו, הוי לענין שלא יהיה בש"ס, אבל כשנכללים בו שפיר דמין:

וגר"א ליישב בפשיטות לפת"ם המורחגי ב"ם בהשלוח דהא דמ"ל לרבי מבחו"מ אף דנוכל לקיים קרא לחותי אותו לפני ד' בנוף הנר וכפיו, ואם מבז"ד אין נר המערבי לפני ה' יותר מהשאר רק בפיו אבל נוף הנר הוא כשהו ע"פ הכ"ז:

הקבלה על החיוב קאם שפיר שייך בזה למימר דלוינו חל הקבלה דהוי בזה מרשע א"ע, משא"כ אי בשעת הקבלה אינו כעולם עוד המעשה של חיוב קאם דלא לא עשה עוד שום מעשה של חיוב קאם שוב באופן זה חלות הקבלה אינו על חיוב קאם, ואינו כדור שוב לעולם לדי חלות הזה של חיוב קאם, והדרכה כהם ישראל דכח"כ המה חיים עומדים כלל שיבואו לדי חיוב קאם ושם באופן זה אין בזה מרשע א"ע כלל יש לומר דמהני הקבלה באופן זה, ולפ"ז יש מקום לומר כנ"ל דמהני הקבלה משום דהיינו ג"כ באופן השני שבכתבי והש"ס, ובספר שער משפט מוזכר דמיידי באופן הראשון שבכתבי ובהנ"ל וכבר העתיק זאת לפני הרב הגאון מהר"י שליטא אבד"ק סטראזק והשיבני כי הדין עמי חלק ביהבי כהנ"ל:

ובזה על לבי דאפשר ליישב מה שראיתי בש"ס מה"ק להפוס' דמ"ל דנבי ממוך לר"ך ג"כ שהיה עדות באתה יכול להימנה כו"מ כל עדות, הוי ש"י א"ל כיון דאין יכולים לקיים כהו דין הומה דלמירי עדות ומהני קאם ואין דין קאם כו"מ ולפי הנ"ל במציאות הוא לקיים כהו דין הומה דהיינו שקודם הנדת העדות קבלו עליהם את הדיונים שידין להם, דין הזה של הומה דמוטל הקבלה זו משום דהוי קודם המעשה של הומה והחלות של הקבלה אינו על חיוסם בכיורו ובאופן זה באתה מהני הקבלה כהנ"ל וא"כ דהוי במציאות לקיים כהו דין הומה נקראים עדות שא"ל אפילו גם כשאין עושים הקבלה זו, וה"ל דומה למש"כ התוס' בסנהדרין (דף ס"א) בתירוק הכ' דהיינו דיש רק במציאות שהיו יכולים להימנה נקראים העדות שא"ל ועושה וא"כ ה"ל כן כהנ"ל וא"כ:

אמנם בעיקר החילוק שבכתבי יש עוד לרן, דהיינו דכשעת הקבלה לא היה על המקבלים החיוב של קאם ומהני הקבלה, מ"מ אי כשיבואו אח"כ לדי חיוב קאם, י"ל דמהני המירה של הקבלה, כיון דהיה אף אם עתה בלא לחיוב הזה של הקאם, לריכין אנהנו למימר דהוכרח הדבר אשר למעשה על לחיוב את עצמם בלא בקבלה זו, ושם הוי בזה הקבלה מרשע את עצמם, והי"ל לומר דלא מהני הקבלה, וכמו דלא מהני אי בשעת הקבלה היה החיוב, דלמירין דהוי מרשע א"ע, ה"ל י"ל דהוי בזה הקבלה מרשע א"ע כהנ"ל:

ואם כנים אנהנו בזה לפענ"ד ליישב קו' התוס' בתמורה (דף ד') שהקס שם אמאי לא אמרין הנפ"מ בין אבי לרבא נבי מאי דלפניו אי אמרין אע"פ או אע"פ כשנשבע שלא לגרש את אשתו ועבר וגיירסה למ"ד אע"פ הגירושין כפולים ולמ"ד אע"פ הגירושין קיימים וע"פ, ולפתח"כ נ"ל והוא, דקושית התוס' לר"ך להבין, דידוע דבכל מקום אמרין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, וא"כ ה"ל מתוך מעשיו של שבועה זו מהבטל שלא לגרש את אשתו ניכרת מחשבתו אבר לעובת אשתו הוא מחבין בשבועה זו, ואם כן קשה להבין באיזה אופן אן אמרין דמיידי שבועה זו של הבטל, אי מיידי באופן דהבטל אביו מחויב ע"פ הדין לגרשה, וע"ז נשבע שלא יגרשה נגד הדין, ז"ל דאי הכי ליבא שום פובה בשבועה זו נבי אשתו ואי מיידי דנשבע הוא שלא לגרשה אפילו כשמן הדין מחויב הוא לגרשה ג"כ לא יגרשה וזהו שפיר הוי פובה עשה הבטל אביו מחויב ע"פ הדין לגרשה, וזהו א"ח חל בשועתו כלל דאי מן הדין מחויב הוא לגרשה הוי בזה עושה מזוה בגירושין וכשנשבע שלא יגרשה אף באופן זה הוי נשבע לבטל את המזוזה ולבטל את המזוזה אינו חל שום שבועה כלל כידוע, ואם כן קשה להבין קושית התוס' הנ"ל:

אך למש"כ הדבר נכון, ד"ל דדוקא אמרין דנשבע לבטל

לדבר ר' גרשון במחנות ע"כ. השם לא ילפון המורה מארון שנים חשבו דבא"ר כ"ל. דאדברא אס תהיה בל"ה. וזה שהגרות יהיו פועל להחלטי מ"מ הוא והיה פועל א"ע מהם לצד קה"ק ולא יהיה כיהודי עמכם א"כ לא יהיו נחשבים כגוהו לפני ד' רק האמנתי בלבד ושוב היו מנורה חזק וביט לא מוכל ללפן מארון דבא"ר דחוק מפנים לא ילפון ודוק:

מעשה מיושב שפיר מ"ס הרמב"ם דמורה בל"ה. כהני כ"י ש' ו' הגרות וכו' פניהם לנר האמנתי. ואלו נר האמנתי כ' פניו כנגד קה"ק. ולא לקה"ק. משמע שיה עומד ישר כנגד קה"ק ואלו פניה אליו וז"ל. וכן הוכח מה"ס כפ"י מה' ח"ת היה ד"נ שהולבין הרב באלמע וכו'. אף דבש"ס יומא ל"ו אמרין דלא ילכו בשורה אחת. והרמב"ם לא הביא זה וע"כ כפ"י. ונראה לכתורה אליו מוכן להם לא ילכו בשורה אחת וע"כ במאורי. וי"ל דעיקר הסברא דהרב באלמע ילפון ממורה מדלמע משוכה כח"ס החס' במחנות. וע"כ ילפון גם מהתם דהאמנתי אינו ביחד עם השאר והכן. וע"כ לא הביא הרמב"ם ד"ו לנשיטתו נס במורה היה החלטי ביחד עם השאר וז"ל. ומה דס"ל הבי נראה דסמך אהיה ברייתא דנר האמנתי ל"ה פניה א"ע לחזק. והשתא לפי שטתו הוי מורה פנים וילפון שפיר מארון דבא"ר ומש"ה כתב ג"כ דשולחן כמז"ל דכיון דמורה פנים טוב לא ילפון שולחן מנייה דהא קי"ל כרבי מחבירו דחוק מפנים לא ילפון ושולחן חזק הוא ודוק:

שבתי בארגשטיין בל"א הרב מוהר"ר
מנחם מענדל ש"ס ז"ל

(ג) יש לחקור אם בשורות נשים להיות שמאים. באופן אם יס' בשמות זו כדי הולאת מחנן מהו לזו. כמו אם המקא צריך שומא לדעת אם האונאה הוי פחות משתה. ואין המלכה צריך לחזור. או אם האונאה הוי שותה. דהאלי ליאת דין עדות פלל בשומא. דלא בייך עדות רק אם העדים מעידים לפניהם על פי ראייתו או ידיעתו כדכתיב. והוא עד או ראה או ידע. אבל מה שמאשים אומרים ע"פ אומדנא של דעתם ולכן לא בייך בזה דין עדות כלל ונשים נמי בשורות. אך לפי האמת יס' להשאמים דין. כ"ת דין. כדאיחא להדיא כפ"מ (דף ל"ב) וכונא דכתיבות (דף ל"ה) ודף ק"ו. וס' בין כפ"מ נבי חלוקה השמותים ובין בכתיבות נבי מכירת אלמנה משמע שהדיא דאין השמאים עושים שום דין זולת השומא. ואם כן אין לחלק ולומר דשאי חס' הרי ע"י השמאים נגמר ונחלם ענין החלוקה של השמותים או המכירה של האלמנה לכן לרובים עכ"פ כ"ד של הדיופות. אבל הכא בנידון דידן של אונאה שפסק והחלט הדבר הוא ע"י כ"ד. והשומא הוא רק לגילוי מילתא בעלמא אין על השמאים דין בית דין ועשים נמי כשדות. להלל. גם במעשה דכבא חזיעת (דף ל"ב) השומא רק לגילוי מילתא בעלמא. דמה נמר והחלט עושים השמאים עושים גם פאן שום דין. וזל מה שמאים לדעת אם כל אחד מהשמותים נועל חלק שום על חבירו. ואם האלמנה מוכרת את הנכסים בשוים. והתוספות פתחוה (פ"ח) ד"ה דאמרי לה כתבו כן להדיא שאין השמאים עושים כלום זולת השומא. ואין שום עליו בשומא דכ"מ וכתובות השומא דידון דידן לדעת כמה היא האונאה: אם כן יס' גם להשאמים של נידון דידן נמי דין כ"ד:

רפ"י מה שהוכח להלכה בחמ' הלכות דייטס סי' ו' דאשה פסולה לדון פסולות נמי נשים להיות שמאים. ואם נחשק אדם לומר: דאשולו נקד דל"ה לצריך. כ"ת דין של הדיופות ג"כ אשה פשרה. דהא ודאי עכ"ת דין של הדיופות

השאר עכ"ל. וזה דס"ל רמב"ם דמנצ"ל אף דייצר שבה לומר מחמיות כח"ס המורה. נראה דדוקא לומר כן משום דלפ"ק חזק מפנים ורבי דלא ילפן מוקים אסברא החלטה דמחמיות. והשתא ל"ה מה דלא אמרין מנצ"ל כדי שיהיה פנים כ"ל דאדברא אמרין מחמיות כדי שיהיה חזק כסברא החלטה והכן:

אך הרמב"ם ול' כתב כפוס"פ דתמיד דלמ"ד מחמיות ל"ה כ"ס גרות פועל להחליט רק כל ה' לכות קה"ק ע"כ. ולדבריה ודאי קשה דמחשב מורה פנים אף אי נמא מחמיות כיון דהכל פועל לנר ה' והוא לפני ד' קאי כ"ל. וכאמת עיקר דעתו בזה חתום בלאורה כח"ס המורה שם דהא כספרי ר"ש בהעלותך איחא להדיא ד"נ גרות כל מורה היו פועל למערב וכו'. הנה חסור דאף מ"ד מחמיות ג"כ ס"ל שהיו כל הגרות פועל להחליט:

רפ"י שבת תמיד זו נראה דהנה הא דחזק כפוס"פ דתמיד כנס ומוא שתי גרות מורחות. ולרמב"ם הני' משכיות ע"כ ע"כ אחיא כרבי דמחמיות. וא"כ קשה מ"ס הרמב"ם ו"ל בהקדמה לפיה"מ דרבי שפירד המשה היכי ד"ס פליגתא בינו לאחרים סוחם כמשה כדעת החולקים עליו והביא מחשבה ד"ס סנהדרין דיני מהונות ב"י אף דליהו ס"ל כה' כדאיחא חס' כד"ג ואחיא סחים הכא כדעתו. ואין לומר דדוקא נגד מכחים אינו סוחם כדעתו משא"כ נגד רמב"ם. ו"ל דהא בש"ס (מנחות ע"ב) נבי פלוגתא דרבי ורמב"ם בנקר' כיוס דלרבי כר' ולרמב"ם פסול ואמרין חס' דלרמב"ם קצירת העומר דוחה שנה ולרבי לא דחי וכל ההשניות דקה"ש דוחה שנה אחיא כרמב"ם ע"כ. הרי להדיא דהיכי דפליג עם רמב"ם סוחם כרמב"ם אף כאמת ל"ה דכל מה דסחים חס' כרמב"ם היינו משום דר' ישמעאל ימכרים חשיוני ל"ה ע"כ כר"ס ר' ישמעאל. משא"כ הכא ברייתא דספרי ה"ל [באות ד'] חשיב לרבי מש"ה סחים כדעתו. ורמב"ם הרי דקאי בשיטתיה דלכזה כדאמרין ככתה דוכתי וכו' כשחמורא אכיו כ"ס רבי כח"ס. אא"ז אדמור ואל"ה בלגלי מל חלאת ל"ה קה"ד. וסחם ספרי ר"ס. אפ"ה ס"ל דמנצ"ל ד"ל דפליגו ב"י הספרי אין היה דעתו של ר"ס ולרמב"ם אחר ר"ס ג' גרות של אפון היו פועל לדרוס וכו' ונקמדותה ש"ס ג' וז' כה"י הגר"א ונהי דאין כדרא שחלקו אליבא דר"ס כדמוכח חס' בסוגיא דנקר' כיוס מ"מ כאן מההכרח לומר כן דאל"כ יקשה דלמה סחים רבי כדעתו ובג"ל:

והנה הרמב"ם כפ"י מחמיות ומוספין פתב דנקר' כיוס כר' ודוחה שנה. וכתב במשנות חס' לבי סי' קכ"ו דבחק אירושלמי סוף פ"ק דר"ה ה"ח דמבואר מש' להדיא דהי תרי לא פתרי אהדרי. משמע. לדעת הרמב"ם הני ההשניות דקה"ש דוחה שנה אחיא כרבי. אם כן הא דסחים רבי דמחיות נגד רמב"ם א"כ לטוע. וא"כ לומר להדיא ראייה מספרי. ויותר סברא לומר דכזה פליגי דרמב"ם ס"ל דכרייתא זו ר"ס אחר (ועפ"י הני' כ"ד ס"ל) ורבי יאמר שאינה כלל מ"ס: משוורו מרוביהו שהכרייתא מ"ס ויחלקו ב"ה. ואף ד"ס זה דוחק כ"ל [באות ה'] מ"מ אינו דוחק כ"כ כמו הראשון והכן. ושפיר פתב הרמב"ם דאי מחמיות היו ה' גרות פועל לקה"ק ולפי שטתו לא ס"ל רבי כלל הספרי. וליבא ראייה להפוך דעתו. ומיושב קוצית המורח ודוק:

אך לפ"י קשה דאם לדעת הרמב"ם למ"ד מחמיות היו ה' גרות פועל לקה"ק אם כן הוי מורה פנים ושוב ילפין מארון דמנצ"ל ובג"ל (באות ד'). ויש לומר לפי דמוכח מה"ס (מילה כ"ה) דנר האמנתי ל"ה פועל ישר עם הגרות השנין אליו רק היה נוסח קלם כלפי חזק לנר קה"ק. וע"כ

איתות. אבל בנידון הנידארעפין והעונות. כיון דלא נשאר
בזמנים תוקים לתיבה לא אסרו רבנן כלל.
אלתר בר' מרדכי (איהוין).

(ו) בשעת (ח"ד סימן ס"ב וסימן צ"ו) השגה שם על
ספר המקנה וראיתי שאין בדבריו שום
ענין וגם ראיתי חסדון מהגאון מברעון ז"ל אשר הביא
להחזיר ספר המקנה שהענין עמו להלכה רק שכתב אזהרה
הערות בפסול והשיב הרב בעה"מ ספר המקנה להר"ג
הג"ל וקבל החסדון שלו.

כ"ש שם דנהקדיש לנ"ע ברי כדמחמץ מדברי המהרש"ל
לפע"ד ד"א כי מלבד דרכו החולקים על המהרש"ל
הלא המה מהר"ק וכו' וס"ו וס"ז ומהר"י כהן מקראקא
והבא"ש ביו"ד בשם חשו' בארית יוסף ומח"ל ותבו'
מהר"ם סימן מ"ח ותבו' מהר"א הלוי ח"ב ס"ט וספר
משא חיים ח"ב ק"ח י"ל דאפי' המהרש"ל דסובר דאפי'
המקדים טוען ברי לי שלא הקדיש מ"מ לאו כל כמיני'
לאפוקי מחוקת הקדש מ"מ מורה דאם הקדש בטול בזה
המ"ע וא"ל ח"ב אחרי לא מהיומן לומר שלא הקדיש הא'
הוא נופא ראי' דלא הקדיש כדי שלא יבעל המ"ע ד"א
הי"ל דהא דהוי הס"מ בחוקת הקדש הוא משום דאנו
אומרים דמסתמא המנה המקדים בשעה שהקדיש דאיה
סור לנעמו ובה"ל לא יבעל המ"ע ולכן ספיר סובר המהרש"ל
דהוי בחוקת הקדש לכל במקדים חסם ספיר י"ל דמהרש"ל
סובר דביטול בזה המ"ע ובספר גדולי הפוסקים ורמב"ם
ואחרונים סוברים לאסור להקדים וליתן במתנה הלא המה
הרמב"ן הו"ד בתשו' מהרש"ם ומהר"ל מפראג ומה"ר וד"א
באו"ח קנ"ג ופח"ע שם ומחיל המלוואים וזק"מ וזה"ק
וע"ל וזה"ק ותבו' מהרש"ך ח"ב ותבו' גו"ר הספרדי ח"ב
הרי"ו וזה"ק וחס"מ חלק א"ח וזה"ק וזה"ק וחס"מ מהרש"ם
אחר"ך ותבו' דבר א"י וחדרי דושה וברכ"י וזכ"ל וכו'
יהודה ויד באלו כן איתא בס' המקנה ואני מוסיף החיזוק
עיין במנחת וחס"מ אורי וישטי ועמודי השלחן בשם מהר"י
רמ"ש דבביטול מ"ע לא שייך זה דאלת"ה ח"ב היכי שחב
קדישה עמה ע"י שליח והוא לא ידע מזה דמחילה
בה ויותר מכללה ה"ע יומא דקדושין בטלן משום זה גם
ז"א בהנה הברכ"י מהג' חזו"א כי כתב דהא דמנכ"מ הוא
רק והירות מזה בעלמא וא"כ לא דמי כלל לכאן דהוא
מ"ע ועוד דהא כתבו המפרשים דהא דאמרין מנכ"מ הוא
רק בשלושה בחנם אבל אם שברו בשכר הוי מחם בשוה
כידו וא"כ ח"ב בקדושה עמה ע"י שליח ה"מ הוי מחם
בעושה בידיה דהא הרמב"ם פוסק דלרין השליח לבדך בדיקה
אירושין ח"ב מריוה השליח הברכה דבוי' עשרה וזכורים
והי"ל שליח בשכר וא"ל ח"ב היכי מושכת מנכ"מ י"ל
דמשכחה היכי דהתנה עס השליח בלא יברך ב"א:

רמ"ש ז"ל הח"ה חולקים גדולי הפוסקים בזה כהנתי
ע"ל דנהפוך הוא דכל הפוסקים סוברים כח"ה
ובספר המקנה מסוק דאפי' הפרי"ד וביעתי'
מודים דבה"ל אסור להקדים כהנתי (כל מעיין שם;
רמ"ש דהישיב אשר הקדש המנ"ל על הח"ה דהא חב'ל
דוכתי משמע דאפי' ס"מ שכתב לעלמא מ"מ מותר
למכור לישא אשה או ללמוד תורה וכו' יומא דבמה שחבר
מוכפל המ"ע היכן מעיין דושה מותר לנעל המ"ע דאורייתא
בביטול לישא אשה וכו' לפע"ד דלמ"ק דספיר מושכת את
דהא המ"ס כתבו בניסיון (ל"ח) דעשה דפ"ל דושה העבה
לעולם בזה מעבדו עיין שם במהרש"ל;
ומה שהביא ראוי דלא כח"ה מקדושין ע"מ כ' דהנ"מ
יביר

זה אינו כזה בשפנהרין דף ב' ע"ה) ח"א דליכא חד דנמיר.
דהא משמע שכולם הדיעות ואין ביניהם חד דנמיר. ואינו
בא"ה ח"א כהנתי. ונתי דין של ב' שאין בו חד דנמיר
הוא כ"ד פסול בעלמא. כמ"ס הרמ"א בחו"מ סי' ג' ס"א
והבא כיון דכתיב לן ב' הדיעות שאין ביניהם חד דנמיר.
כבר נתייבא. דאין דין כ"ד דעלמא נתייבא. אף
לפי דעתי אינו כן. דבאמת כיון דלא סבירא לן דבעינן
מוחזקין. ולא דנשני האלוקים למעט הדיעות. אם כן מנא
לן לפסול כ"ד של שלשה שאין בהם חד דנמיר. דאם לא
בעינן מוחזקין כל האנשים כשרים לדון. וכל מוחזק הלכה
נראה. בית דין. אלא ע"כ נרבים אנו לחימר דהא דפסול
הרמ"א ז"ל כ"ד של הדיעות אם אין ביניהם חד דנמיר.
היינו רק סבירא בעלמא. משום דאין יודעים איך לדון
לח"ה דושה אשר לפניהם. אבל בנידון דידן אם רק בקיאים
הם בשומא. ספיר מורה כ"ד עליהם. אפי' שאין בהם
חד דנמיר. כיון שאין נרבים להורות שום דין. אבל
גם פסולות לעלמא משום פסול נזא. פסולות נמי
לכ"ד של מחזקים. ובספר וז' נבין דברי מוספות בכתובות
(דף ג"ח ע"ב) ד"ה דלמיר לה שכתבו ומה שחזקין
אחת כ"ד הדיעות לא הסיבא חזקה דיושני קרנות הס'.
דהיינו אינם יודעין איך לדון. אבל לנבי שומא ספיר מורה
כ"ד עליהם. ועיין בש"מ בב"מ שם כ"ה אשר ורב
ספרא. שכתב בדקדא שחור כ"ד על המחזקים:

רמ"א דמי לא דאיתא בסנהדרין (דף י"ד ע"ב) דמער
שני כשי שלשה ואפילו אחד מהם נכרי. ואפילו אם
ובתי נשי. דשני החם דליכא שם הולאת מחזק מזה
לזה. אפילו אם יומא מעשר שני מחזק גבוה הוא ודוק.
וכל השומא היינו רק כדי שידעו הבעלים של המעשר שני
בכמה עליהם לפדות את הסיירות והפסד. עליהם להביא
לירושלים ולהוציא שם בכל אשר חלוא נפשו בקדושת מעשר
שני. וזוין דאין כאלו הולאת מחזק מזה לזה כשר אפילו
אחד מהם נכרי אפי' דבעינן שלשה (ומיחו צ"ע ח"א שם
אם רק אחד מהם נכרי כשר ודוקא לומר משום דמער נענו
כה). אבל בשאר שומא דלית בה משום הולאת מחזק מזה
לזה יש להחזיק דין כ"ד. וכל הפסולים לדון דמי מחזקות
פסולים גם להיות מהפלה מחזקים. טוב החלתי בכתוב
בכ"מ שם כ"ה ח"א כ"ד בשם הר"ם מחזקין י"ל וז"ע:
ד) "בשערי תורה" הובלת ו' סי' מ"ע העלה דבליעת
קדשים בטעם נותר קודם שפנס ע"י

שהית מעל לעת דפוני הבלי והוא כן נעשה אינו כן
ויחזי ופנס אין צריך פרישה דידן נותר משום דנחת טעם
לפנס מזה"ל דאורייתא ע"כ מוכן דברי המנחת שם. ועיין
בהר"י ז"ל בשו"ת ע"ז ד"ה לא אחרה תורה ח"א קדישה
בה ומה שכתב חספא מזה. ואיינו נשיית המוספות ז"ל
אם חלה עליו תורת ביטור משום נותר קודם שפנס. תו
לא פקעה אפילו לאחר שפנס ונעשה אינו כן ויחזי.
ולפוסת הר"ם ז"ל בעלמא תו דין ביטור על בליעת קדשים
אפילו על אלה שפנס נותר אחרי שפנסו עיין שם פי
נכון הוא בע"ה:

ד) שם בס' י"ז כתב אבל י"ל נבי מחזקה כפה דבדלמי
לכ"ע אין דרך מחזקה ככך ע"ל. ולפע"ד נעלמו
מחזקות דברי המרדכי ז"ל אשר הובאו בא"ה סי' ב"ו
טע"י ג' בהנה"ה. אסור לשבור עונה שכתב עליה כיון
אומות". ולסבור היינו כפה כדמחמץ שם בדקדא ב"א
ז"ל. והדגול מרובה השיב על דבר זה הנ"ס הוא טעמא
דאין דרך מחזקה כפה. ואין לא הוכיח מזה. ובהנחת
עדושה כזה להו להקשות לראיתי אסרו רבנן מוחזק אפילו
שלא ע"מ לפנות. היינו דוקא אפי' כפי לפנות בתי

זה אשר ע"ש ועכ"ל דהא דכחבו המוס' דההיא דפרק
בא סמוך חיידי בלש כי קרו כאן משום דמכבו אחי
בכתבו בניסין (פ"ה ב') ד"ה ולא ע"ש אבל חיה"צ דס"ל
להמס' דלשה אינה כשירה לדון וגם הבאר הגולה מניין
על הא דכתב המחבר בחומ' ס' ו' ע"ש ד' דהא פסולה
לדון מניין הנה"ג וד"ל וזכ"ה המוס' ב"ק ס"ו ע"ש הרי דס"ל
להמו' דנשון פסולין לדון:

בס"ה דהא דפנה"מ ולסלקו תרי מינייהו ולדיינו היינו
נשון דכיון דנשון אינן חייבין במע' דכחבו א"כ ספיר
יבולין לסלק עמון ע"ש גם ו"א דל"כ מאי חשני הגמ' שאני
ס"ה דלמיעה קאי הא נבי אשה לא שייך זה דהא אינה
מחויבת בלמוד וגם לא שייך בהו פילוק דמי יומר דיש להם
חלק בהסמ' כיון דלדינה מחויבין בלמוד:

רמ"ש דכדע"ה כתב דלדרכה' טוב לשה להקדים נלפע"ד
דהיינו באופן המותר במכבאר בס' המקנה:

רמ"ש דהמו' הרש"ס כתב דטוב יותר להקדיש הנה בחשוי
הרש"ס לא כ' כן בגמרא לכל מטיין שם וגם י"ל דהיינו

באופן המותר: רמ"ש על מה שכתב הרב בנה"מ ספר המקנה
בתשובה דבכרכ"י יט פטות סופר וז"ל הכותב במקום הקונה
ויכתב דחבל על מחברים כאלו שאינם יודעים פירוש הפסוק
ובאמת הפירוש הפסוק הוא דהבכרכ"י סופר כרש"י דהא
דאחריו דהוי בחסוף מלוא מן השוק היינו דלא הוי מלוא
מן המוכר אבל מ"מ מלוא איכא כו' זה ליתא דהא הבכרכ"י
כתב הקונה ס"ה ומקדישה אינו מקיים מצות כתיבת ס"ה
שמע מזה הא קנה ולא הקדישה מקיים מצות כתיבת ס"ה
וה"א דקנה לכת' אינו מקיים מצות כתיבת ס"ה דאפילו
לרש"י דכתב דמ"מ מלוא איכא אבל מ"מ מצות כתיבת ס"ה
בדאי לא יקיים כמובן וא"כ אפילו דנימא דהבכרכ"י סופר
כרש"י מ"מ אלא מקיים מצות כתיבת ס"ה ועכ"ל דרש"ס הוא

וז"ל הכותב במקום הקונה ובאמת בס' המקנה שם: אות ה' סק"ב
לא כתב כלל שהוא פטות ואדרבה פירש שם בוגמו שפירן:
רמ"ש דאדרבה מזה ראיה להוסיף דהבכרכ"י סופר דיוצא ד"ה
כתוב"ה ו"א כמובן וטיין בפ"ה ע"ר ב' ג"כ דהבכרכ"י

סופר בחומ' רמ"ש דבמקומו של הרש"ל היה המנהג שאם
הסמך א' ס"ה בנה"כ"י תיבך הקדישה בפירוש נלפע"ד דהיינו
באופן המותר סוף כל דבר אשר אין בדבריו שום מחש'
ש"ה חלק נ' קונטרס ס' ס' ג"י הקשה שם על הירושכ"א
דחייך קושית המוס' חולין ק' א' דהקשו אלא חתימה

אל חתימה שמה שכתבנו במאה חתימות על חסאות טהורות
השלה הא הוי חסר"ל ומו' הירושכ"א דכיון דלחין איסורה
זוהמת עממה רק מחמת שנגעו במומחה לא הוי חסר"ל כמו
איסור בלוע דלא הוי חסר"ל ע"ש והקשה ה"גל א"כ מאי
לוקשה הגמ' ביבמות פ"א אר"ל דסופר כל עדרכו כו' אחאי
תעלה הא כיון דלא הוי איסור מחמת שגמו אפילו דבר
במניין נמי בשל כו' וסיים בזה הלשון והיותו תמימה על הראש
יוסף שהביא דברי הירושכ"א ה"גל ולא חלי ולא מרגיש ונע"ה

אלה ע"כ ולפע"ד דלכ"ה דהנה באמת צריך להבין סברה
הירושכ"א דמומחה הוי כמו איסור בלוע הא לכאורה לא דמי
כלל דבשבתא איסור בלוע ספיר אחריון דלא הוי ראוי
להתכבד משום דהחתימה נוסיה הוא יותר רק בדלשה איסור

והאיסור הבלוע בחוכה אינה ר"ל כמובן אבל מומחה אינה
מחמת בלוע רק כיון דנענע בה מומחה נאסרה כולה אף
דלא בלעה כלל וא"כ ספיר הוי חסר"ל רק ד"ל פיון דאין
ק"ל דמדרבנן אחריון ח"ג אף בשאר איסורין וא"כ ספיר
הוי מומחה כמו איסור בלוע דהא איסור בלוע נמי נאסרה
עולה חשש ח"ג ואעפ"י אחריון דלא הוי חסר"ל משום
דאיסורה אינה מחמת עממה וא"כ מומחה נמי אף דנאסרה
גולה כיון דלדינה מחמת עממה רק מחמת מומחה נמי לא הוי
חסר"ל כ"ל וכן נשמע בס' ראש יוסף ע"ש וז"ל הוא לדיון

דק"ל ח"ג בשאר איסורין אבל אי אחריון דאין ח"ג ספיר
ר"ל דלא דמי מומחה לאיסור בלוע כ"ל ולפי' ספיר פריך
הגמ' יבמות אר"ל דסופר כל עדרכו למית מחמת מומחה
דל"ל כיון דלחין איסורה מחמת עממה רק מחמת מומחה
הלכך לא הוי דבר במניין ד"ל דהא ר"ל ספר אסור לסוחטו
מותר וא"כ סופר דלחין ח"ג כדמוכח ברש"י וברושכ"א וכבר
המפרשים כמובן וא"כ לדריה ספיר הוי דבר במניין אף
דלדינה מחמת עממה רק מחמת מומחה כיון דלא דמי לאיסור
בלוע כ"ל וז"ש על הראש יוסף דלא חלי ולא מרגיש נלפע"ד
הוא ודאי חלי ולא מרגיש בהם שכתב הראש יוסף לאחר זה
ולפלא לי על חכמי שעת' שלא הרעישו עליו על שגול
להסמך"ג וגם להרב המחבר ס' המקנה אשר שמו י"א על
פני כל הארץ בחיבוריו היקרים לאמתה של תורה הלא המה
ספר אור ישראל על הלכות פסח חלק א' וז' וס' טהרות
ישראל על הלכות גדה אשר גדולי זמננו שכתבו לספריו
היקרים הלא המה הסמך"ג והג' מהרש"ם וז"ל ועוד והה"ג
מכרעיון וז"ל והרב מקושלן שליט"א ועוד ועוד:

משה אריעור ב"ר ירחמיאל שלימה ג"י מקאדשין.

(ז) שם (ה"ו ב') (ל') הפי' תרתי מטי' א"ס כי דבר חכמה
הוא אבל הוא דוחק בידוע מחמת הרפואה שכל
מע"ש מחולק כל היום בשלשם. כן מה יעשה עם ערב וזה"כ
שלאור להמעות. וכן א"ס לא יאכל אדם כר ולא ישתה וין אשכ"כ
חי הוא. אבל יותר נראה שמי' הוא שלשול דמייבא בערוך ערך
מע. והפירוש שדמו יתהפך מב' המקומות למים ולרעי וימות. ופי'
בפי' הרד"ל שפירש דבר נאה ומחלל:

א. דיימאן.

(ח) בספר נחל יצחק להגאון רשכנ"ג רי"א ז"ל מקאדשין
מביא חקירה בזה דליתא כל מ"מ שאומרים
דבר שמועה חפיו כעוה"ן שפתותיו דובבות בקבר (יבמות
ז"ו) א"ס גמי שאומר לאחרים דבר הלכה מפי אומרו כפי
מה ששמע בלא שום הוספה כלל ולא חידש משלו בזה ב"ס
דבר א"ס בזה גם כן שפתותיו דובבות או לא. כיון דלא
היה שום חידוש משלו כדך שמעתי עיי"ש שהאריך בזה
(בפסח השער לחלק ראשון):

ר"ענ"ד להביא ראיה אמר' פסחים (דף ק"ד ע"ב) עולה
איקלע לפומבדיתא א"ל ר"י לר"י בריה ז"ל
אחמי ליה בלבלה דפריז וחמי הובי אבדיל. לא אילל.
סדר ליה לאבוי (דב יצחק סדר ליה לאבוי) כי אחא אבוי
א"ל הובי אמר א"ל ברוך המבדיל בין קודש לחול אחר
וחו לא. אחא לקמיה דאבוי א"ל הובי אמר א"ל אבא
לא אילל. אבא עדריתיה לאבוי ואמר לי המבדיל כו'.
א"ל דברבנותיה דמר וסברותיה דמר גמחא ליה למר דלא
חיתא שמעתיא מפותיה עכ"ל הגמ' יעו"ש. ועיין
ברש"ס ספ' א"ל חפומיה דאבוי ואחריון כל מ"ה שאומר
כו' שפתותיו דובבות כו' הא מוכח מבין כי מי שאומר
דבר הלכה שמע מח"ה אף שלא חידש משלו שים דבר
בזה ג"כ שפתותיו דובבות בקבר. כי הלא אבוי לא חידש
כלל אף מה שמע מעולה ומר"ו כאשר חיתמר שמעתיא
דעולה חפומיה דאבוי אחריון גם בזה שפתותיו דובבות
כו' לפי' ראש"ס שם יעו"ש:

רמב"ד דכ"ז בזה הענין ק"ס לי סס בנח'. ח"ס לא תיגמר
שמעתיא חפומיה דבר יצחק ששמע מאבוי בשם עולה ל
מה החילוק של שני אנשים ואחר אומר בשם אחריון בין בלש
אנשים א"כ מפי א"כ וז"ש:

א"י"הו קמחי אבלי מקום אאדימיו

הגאון נתן נטע שליט"א הרב דבה

ניזבארקיימבאלאווא כדך גראדנא.

הודעה גדולה.

יצאנו מן תולדות תנאים ואמוראים
בלישה קדומה בדורות אלה וישנן מאות עוסקים בדברים
ובל שרבו קרובות וזהו רבותיהם עוסקים בשם צדקה
והשקפה של המדרשים מן שיעור הערוך עד שם רב
בבבא, דבריו חזקים, שפחחם, אבותיהם וזה
ספר למדע, רבותיהם ולמדרשים והקדמות וכן המאורות
והקדמות בזה חזקים, מספר קצת א"כ עם מאורות המדרש
והמסורות וקדמות.

מסחר כל השלשה חלקים, באנגליה 10/6, באיטליה 12 מארק, ברוסיה 5.50 ר, באוסטריה 15 פֿינק בארצות הברית וקנאדה 8 דאלר מבוך יפה בג' חלקים עוד — 3/.

גם וצא לאור הספר המפורסם **אגרת דרבננו שירא**
מאון עם מאור יקר בעים **פתשגן הכתב** מחברת
 חקיקים ובד חלק הפרקים. החיר הספר 2,500 עמק.
 10 רוב"ט 5 פראנקס. דא לאור הכר עם השפעות סאת החתב
 1/ ארית הימן בעל החתב ספר בית קוד לחבסום — 4
 2 ארית 1/4 דא לאור. מחברו פורים אהרן סאת סן
 10 עקספסל) יומה פרוצטום. אהרנסאט אהרנסאט

Rabbi Aron Heyman,
3a, Tenter St. North, London E. Anglie.

המחברים נבקש שלא ישלחו ספריהם תמונה ספר תהיה
 שם ישלחו כרטיס כפולה ויקבלו מענה, ע"י נאמנה
 לא ישלח בו איז נאמנה וידוע וידוע

הנחה לחותמי השערי תורה.

בהיות הספר תולדות הנאים ואמוראים חשוב מאד ורבים
דורשים אותו, עלה בידי מערכת ה"שערי תורה" להוויז את זה
במספר 4 דו"כ עם המשנות.

אמנות עם האדריכל של הסעודה,

כמה גדולים מעשה טוביה.

[illegible]

Rabbiner Moses Sternberg, Krakau,
Josefgasse 14.

הנחה למוחמדי ה"שערי תורה" 20% מסחורה.
לפנות ע"י האדריסה של המערכת.

י"ז אלול תשנ"ב

ספרי "ערוך השלחן" על אהע"ז.

על הלכות פו"ר קדושיון הקטן עונה ועוד.
 שם אמר לנו המהרש"א בשם מוה"ר יחיאל מיכל
 עפשטיין זצ"ל אדנין נובהרדק.

כפני ערוך השלחן" בה' תשס"ו בבר תפוצת ויפא
והחש בחדר בספרו תוספות, ואנו במקום בו את כל
סוקרו וחובבו ספרו "ה"ח שבו כפי את ההקדש שיפא
"אור ע" קת"ר "ה"ח יחד ח"מ ואח"כ שיפא"י
את אדריסותיה בקדש הוות אפ"י.
Рекл. В. Водобриной, г. Новороздубы,
Минск, с. 6.

ישערי תשובה.

[illegible]

יצא לאור מאסף ספרותי
אורתודוקסי בשם
"הלבנון"

ערוך ביו: יהודא מרדכי עלבינגער

תכנון:

מטרתו (מעין הקדמה) יהודה מרדכי עלבונער; רבני
ישראל ותרומת המוסדות הרב וחיאל יעקב וויינברג;
בית אדם וחסר דב (שיר) הרב ישראל בענמן פיינבלום;
קבלת דבשיטא (שיר) שמעון וואלקוב; מעוזי העינין
חבר א"נ עזריקס; ואנו מנחין (שיר) ה"פ; אין תפלים
(שיר) שמעון וואלקוב; דרוש לעון הרב אל"י מאיר
פיינבלום; היהודי והתתנים (שיר) הרב א"נ עזריקס;
אנצט אליהם היא (פיוטון) ה"פ; מן דור' הרב ישראל
בענמן פיינבלום; בסער (שיר) שמעון וואלקוב.

מחירו 30 קאפ' עם המשלוח 40 קאפ'.

להשיגו רק עם"י האדורעססא :

М. Эльбингеръ, Варшава,
Сѣраковская № 2.

М. Elbinger, Warschau, Sierakowska 2.

לוח התשובה (*)

[illegible]

ירבים - מסים ופולס נקבל כסוג החירושים והפולס
 נה - נדמים קרסו, נמן מבי לכל דיוס סוס נדמים נמחול
 ולמן אל נכלולס חס המכוסס וכל דיוס נמקומו וכל כסולס
 היסולס הקרול - (נפסס חוס איור) 208, 285, 316, 100, 176, 347, 716, 388, 134, 292, 244, 317
 178, 198, 721, 380, 344, 720, 205, 506, 259
 262, 722, 717, 713, 714, 711

(*) תחת שם זה לעיון חז"ה מדי מדע במדעו המסובות להשפלות
ההורסים בכל עניני השע"ת אשר לא הסמיקה לנו השעה להשיג
לכחור, וגם מחמדי קבלה. המערכת

אב"ל כבד

הנני מכתבתים בזה בעצמם של כל טקוירי התורה וישראל בהלכות מאתנו כגון קצת הנחה נאמנו וגדולי דורנו, הנודעים בתורתם ובדקדקתם ובמדותיהם ההרואיות, ובסוף צדקתם תשבו אותנו כעבודתנו עבודת הקידוש.

הרב' אליהו חיים בלייזל וצ"ל אבד"ק לאדון, הרב' יוסף נעלבלום וצ"ל אבד"ק שירלאוויץ.

הרב' משה פנחס טראנק וצ"ל אבד"ק הרב' יחיאל מיכל ראבינאוויץ וצ"ל אבד"ק קוטנא.

והרב' אפרים שלמה זלמן ווייננאהם וצ"ל אבד"ק ליפנא.

הכל על ראבדן ולא משתכחין. תנצב"ה. המערכת.

יצא לאור ס' מנחת ש"י בנדר שו"ת

על ד"ח שו"ת, להגדה ולמעשה בפלפול ישר וזך מאד, ודרושי פלפול ושיח' ודעות מאת הרב רבי משה שלמה ירמיה גרינבערג נ"י דומ"ץ בק"ק אסטראלענקא.

— מחיר: ר"ח מלבר פארשט —

החינו ע"פ הארבעססא:
 Равв. И. I. ГРИНБЕРГ,
 ул. С. Остроленка Домж. Рус.

"דער הסידורים"

ספר יקר ונכבד לקורות השתלשלות החסידות בימות רבינו בעש"ט הקדוש וצ"ל עד דורנו זה, וקורות חיו כל האדמו"רים הגדולים אדוני האמונה, נושאי דגל החסידות וללה"ה מאז ועד עתה חובר בשפה האשכנזית מאת הרב' הספורס החוקר והסקובל גור החכמים ופאר החסידים מוהר"ר אהרן מארקוס שליט"א, הספר הזה חדש בספרותנו כי עד עתה לא נכתב שום ספר שיספר באריכות תולדות החסידים והחסידות כמו הספר הנ"ל ועשה רעיו גדול בתכל' מביא 357 דפים מחיר: מכורך 12 מ"ל.

לחשוו בבחש"ס של

S. Marcus, Buchhandlung,
 Hamburg Schluterstr. 79.

כן יש לחשוו בבית ספר חל"ל שאר ספרי הר"ר אהרן מארקוס נ"י.

ברכת מו"ט

לכבוד הרב' מוה"ר

יחזקאל אברמסקי נ"י

חתן הרב הגאון מוהר"ר ר' יהונתן ירושלמיסקי ז"ל.

הנאבד"ק איהומסקי, להמנותו הרב ואב"ה בעיר סטאלין.

פלך מאחילעו, והננו מברכים אותו בברכה והצלחת וימים ח' קרנו מעלה מעלה.

המערכת.

בהמבורג

ובכיום לחתום על השק"ת בבית ספר הספרים של הר"ר שלמה מארקוס נ"י (Schlister str. 79)

מור עה

בית דפוס חדש עברי

הנני להודיע בשער בת רבים כי נתחתי בעז"ה מה **ווארשא** תחתיו הוא כלל סוגי הדור וישי, אותיות חדשות ויפות שונים למיניהם, הן אותיות רש"י הן מרבועות הן אותיות של חז"ן לארץ גדולות וקטנות, וכל מחבר ספר או אוסף מאמר אשר ירצה אלו באווי הרפסה שתחתיו, בסוף אני כי יפיק רצון ממני על עד היותו טוב והיותו נעים, והכל במחיר ממוצע ובמקרה השווה.

גם מרחוק וכל כל מחבר רשעת אלו במכתביו ולשלות תבניות דפוס קיי המאט ולשכון בשם במקום משכנו ולא יצטרך לנסוע בלעצמו למקום הדפוס ולהרבות בחוצאות הדרך, כי הגדת הספר תהיה זכה וברורה.

ברנשי כבוד:

ווארשא, גאנצלייט 29.

אברהם יצחק האלמער.

A. И. ГАЛЪТЕРЪ, Варшава,
 Новополье 29. — Тел. 257,17.

"המודיע" שנה

= עתון שבועי אורתודוכסי =

העורך והסריט:

אליהו עקיבא ראבינאוויץ התופ"ק פאלטאווא.

זמן ענייניו: מאמרים ראשיים, מאמרי חכמה וסדר, חידושים ילדו וים, שהנעשה והנשימם בישראל ובעמים בארצנו ותוצה, פולטיק, מאמרי בקרה, ישיורים, פסורים, פילוסופים, חלומים, ענינים שונים, לאפרושי מאמרים ולחקות החיים ועוד.

כ"המודיע" לוקחים חלק גדולי הרבנים, "המודיע" לפי רבות חותביו ומספרים טובתקים חיו.

"המודיע" כבר הסבירו רבים מהדולי צדיקי ואנשי דורנו שליט"א, שמהר"י להחיותו להמנו ולספרו, בהיותו נחמד למאד וצוב להומם את רוח היהדות הנאמנה לה' ולחיותו, בשפה עזה וברורה ובהגיון בריא לכל בעל בית ישראל.

ב"המודיע" ימצא הקורא השקפות ישרות מנקודת הדת על כל עניני החיים, החיות בארצנו הק' ומכל ארבע כונות הארץ וידיעות ותועות לכל אדם באשר הוא אדם.

האדריטא הוא:

Ред. Газ. ГАМОИДІА "Полтава" - Ред. des "HAMOIDIA" Poltawa.

נושית להסביבה הרוצה לחתום על "המודיע" או לשלם כסף המניע ממנו והרוצה להדפיס בו מודעה וכל אשר יצטרך להמערבת יואיז נא לשנות אל הרב' אברהם וויינבערג, מקושוב, גאנצלייטקאסאדוויסקא 1 חיליון 149.52 או לשלם אל הרב' משה וועגמייס מער, טווארדא 12 חיליון 132.82 או לשלם בדרך קאמיניער, מאריאנסקא 10 מילן 18.

שאלות ותשובות

סימן עב

ב"ה קעשטוב.

ע"ד חשב חפשים בדעותיה, ולא מיתרר לה עם בשלה עד שמרדה בו וברחה ממנו לאמריקה; וכבר שברו יומא משלב שנים באין שום ידיעה ממנה. והנה, להיות שהבעל חסור בכבלי טיגונו עד היום, דופק הוא על פתח בית-דין להחיר לו נשואי אחרת, אף שלא קדמו למשך זמן עמידת הראשונה במדרה הסכריות וההתראות, כפי הדרוש שפ"י הקנת חז"ל.

הנה, בכדי לעמוד על עיקרו דהא דינא, נמוך לבאר כל חומר בדברי הרמ"א (סי' ע"ג) ס"ב, שכתב: "וי"א, דבזה"ל, שאין נשואין ב' נשים, לא משהיון לה יב"ת, אלא רוצה לגרשה, ואם אינו רוצה, מחירין לו לישא אחרת (ראב"ק). ויש חולקין, שאין להחיר לו לישא אחרת (הגהות מרדכי ויהושע"א ומהרי"ק). וכן עיקר, ודוקא בגטוה"א, אבל ארוסה המורדת על בעלה, ואינה רוצה להכנס לו, יגרשה בעל-כרחא או ישא אחרת, ומחירין לו וי"ל דוקא חוץ יב"ת חדש, אבל לאחר יב"ת, אם הוא רוצה לגרש, לריבה לקבל ממנו גט בע"כ או מחירין לו לישא אחרת, דאין כאן ציד האשה לעגנו לעולם, וכן נראה להורות."

ורמזה, כל הדברים האלה הם בלתי מובנים כלל: (א) למה הלה הדבר בגורת רגמיה, דבס' ב"ת, לא משהיון לה יב"ת, אלא רוצה לגרשה, הלא כך הוא גמי מדין ההלכות, דאם הבעל אינו רוצה בשהיית יב"ת, יש בידי שפיר לגרשה, אם מרענה או בעל כרחא (כך ש"ב מחלוקת בין הפוסקים בנדון סליק בחובתה), דהוי לא עדיפא זו מאשה כשרה דשלמה; ובמה שהביא החלקת מחוקק (ס"ק י') בשם הה"מ דר"ק, "הפוסקין מ' מ' מ' שלא לגרשה בתוך זה הזמן"; (ב) למה הניח הרמ"א את הדעה הראשונה באריכות: "אם רוצה לגרשה, ואם אינו רוצה, מחירין לו כו", שהם דברים מיותרים לגמרי, דהר"ל בקלרה, "מגרשה או מחירין לו כו"; (ג) לפי המשמעות הפשוטה של לשון הג"ס חולקין, שאינם אוסרים מעט הרגמיה אלא נשואי אחרת, אבל

לא גירושין בעל כרחא (כמו שדקדק עלדק הח"מ ס"ק ט"ז) י, יפלא: מאין להם לחלק בזה בין הגזרות? הגט עלמך: הא טעמא, לפי המבואר בתשו' מהרי"ק, הוא משום, שאם נחיר לו במורדת, אפילו תקדיח תבשילו, יאמר שהיא מורדת, — אם כן הרי הלא טעמא נופ' שי"ך גמי גבי גירושין בעל כרחא (דחילוקו של הבית יעקב-בזה הוא דחוק מאד להמקדק; ד) הרמ"א דקאמר על זה, וכן עיקר, הרי פסק לגמרי כהחולקין, דמחילא, בכחבו אח"כ, וי"ל דוקא חוץ יב"ת כו", אין כאן גילוי דעה שישית מברעת, אלא שזא רק לבאר דעת החולקין, — אם כן יפלא, דהרי בלחם מחגגד הוא בזה מכל וכל להחולקין! שהרי הם סוחרים להלכה להחיר גירושין בעל כרחא אפילו בתוך יב"ת ולאסור נשואי אחרת אפילו לאחר יב"ת; ואילו הרמ"א משנה פני הדין לגמרי, דהא משמע מהגטו, שחך יב"ת אסור אפילו גירושין בעל כרחא, ולאחר יב"ת מחיר אפילו נשואי אחרת (וכמו שזמנה עליו בכעין זה בחלקת מחוקק, ס"ב) (ד) היתכן שרגמיה יגזור גם במורדת? דהרי אפילו מאן דסבר, שזר אפילו במקום מזה, מורה מיהא, דלא גזר במקום עברה, ששלולה ללפף את הבעל בהגטו; וכמבואר בתשו' הראשונה, שהעמיק הכנה"ג (סי' א', ב"י ס"ק מ"ו), שכתב: "דאף למהרי" מ"ק, דאפילו במקום מזה המרים רגמיה, אינו אלא כשאינו רוצה לגרש הראשונה ורוצה לישא אחרת עליה: אבל אם היא אינה רוצה ללאת, ליכא חזן דפליג, דלא המרים רגמיה, וכן מבואר בטוב"י (מה"מ סי' ו') ובתפארת ישראל ברמזיו שבסוף סדר נשים, ר"ס סי' ח' (ו) ובתשו' מהרי"מ מבד"ס סי' ע"ג, וזו היא ברורה, לשניה, גם דעת הרמ"א (סי' א'), (ס"ב) דהרי, כהבואו דעת הג"ס חולקין, דהרי"ג וזה אפילו במקום מזה, העיר על זה; ובמקום סי' שהא לא הנין דין לגרשה, ואינה רוצה ליקח גט ממנו, יש להקל להחיר לישא אחרת, — הרי שהכריע להדיא כך להלכה אפילו אליבא דהחולקין! מעט דפשיטא לי, דגם הם מורים במקום עברה, דהיינו היבא שהבעל יוכרח לשבת גלמוד, מזה שאינה רוצה להתגרש; ולפיכך, בעמדי בשיטת מסקנתו זו גם בסי' קצ"ו, סי' ס' וס' שם שם שפיר להלכה לענין עוברת על דת, ה'מועצת שלא יגרשה, דיכול לגרשה בעל כרחא" (ולחם)

אשר

(י) דאין לומר, דקמי' דהא נדה רגמיה והוא-הדין לאורך (דהיינו הגורם דלאסור גירושין בעל כרחא) — דענין שדעה הראשונה מרצ להדיא גמי אותן הגזרות, מחילא היה לו להרמ"א לבאר בהשגת החולקין, שחוסרין ג' שורש בשני האופנים; והלא קאמר אלא האוסן האחד על נשואי אחרת, ש"מ, דבאוסן השני על גירושין בעל כרחא קא סדרי גם החולקין. —

חבובת

אפוא נדחקו בדבריו הנך רבותא, שהביא הפס' כי' א', ס"ק ט"ז. ובכן מגדל התמיהה: איך פסק הרמ"א כאן גבי מורדת בהמחמירים לעגן אה' הבעל, מבלי הבט על זורי המכשול של עברה, שאנו משימים לפניו בידים?!

ורדה. בכדי לישר כל ההדורים ההם, נראה לומר דבר חדש, דכל השמעתא של הרמ"א שלפנינו סובבת מראשה לסופה רק על הכוונה האמת, הבאה להשמיטנו. דענין המורדת לא נפלו בו סימנים מזה התחדשות הגזרות של רגמ"ה, אלא שהוא עומד בעינו, כפי שהוא מדין התלמוד.

דהנה. להראש' והטור, שבחתימתו הכריע הרמ"א לעיל גבי כל גווי מורדת, ולהרמב"ן והרשב"א והר"ן גבי מורדת דמאלי עלי, יולא הדין, דמשום שיש להשקות הגט יב"ח בשביל שמה מחזור בה האשה ממירדתה, הלכך אם בא הבעל לגרשה בחוץ זה הווא, מה שהוא רשאי בכל אופן, הרי הוא מחויב לסלק לה כתובתה! מטעם, דלולא זאת, הרי לא תפקיים תקנת השמים, כיון שהבעל לא יפסיד כלל, כשלא ירלה בתקנת המורדת בו. אמנם כל זה הוא קודם גזרת רגמ"ה, דברעות הבעל בהרמות הכתובה ע"י שהיית יב"ח, לא היה זקוק להשתען, דהרי היה יכול לישא אחרת; ובאם שמוטט לפני הפסד הכתובה מנשואי אחרת, היה יכול לגרשה בעל כרחו; אבל אחרי הגזרה, ששני אלה הדברים נגזרים לפניו, הרי תלקה מדת הדין, שהאשה החטא במירדתה בשאט נפש, והבעל יגדל בעיגון במשך זמן בלתי מוגבל כלל, לפיכך סובר הראב"ן (שהוא בעל הדעה הראשונה הנ"ל), ובכחאי גוואל, דהיינו במקום שהבעל יהיה מעונן ועלול לבוא לירי עברה, ר"ל, לא יזי רגמ"ה כלל. ומשום הוי מוקדשין אדריגא דגמרא, דלא מושיטין לה, אם רולה לגרשה (מרטונה או גם בעל כרחה, באם שיפסק כתובתה; דהכי הוא דיבא דתלמודא, דלא מושיטין לה' באופן כזה; ואם אינו רולה, דהיינו שהוא בוחר יותר בשמים, כגדי להרוות הכתובה), מתירין לו לישא אחרת (כפי שהיה עושה קודם גזרת רגמ"ה) (*).

וכן. יתפרש גם דברי הראב"ן במקורם שבמרדכי, בכתבו: "אעפ"י שהלכה כרבותינו (לענין שהיית יב"ח). עדירות הללו, שאין (כלומר: אף שאין) חרם נוסף ב' נשים, לא מושיטין לה (ר"ל; דלא מתירין יותר מדיל בעלי התלמוד לנקוט, שהיה

הקבועה לנלכה מרבוינות, מהיה בדוקא, מטעם הגזרה השניה של גירושין בעל כרחה, שנתחדשה לאחר ההלמוד ביחד עם גזרת נשואי ב' נשים, — אלא, דברותו לשלק הכתובה ולהשחרר מתקנת השהייה, מגרשה שפיר בעל כרחה גם בדורות הללו; ואם בשביל אחרות שמוסרנה (כלומר, שתליד גם מזילות הקנס של הפסד כתובתה), קנסינן להחיר לישא אחרת, והיא חשב ותשתען (לא פחות מ"ב חדש, וגם יותר מזה, כפי שהוא רגון הבעל; וטופף לזה היא מפסדת גם כתובתה)".

ובה. נועד הרמ"א הלאה ואומר: "יש מולקין, שאין להחיר לו לישא אחרת (כלומר, דבשלמא גירושין בעל כרחה אנו מתירין בחוץ י"ב חדש — וכמו שדקדק כאן הח"מ ס"ק ט"ז — כי ה"י דלא יחא מעונן, דבמקום עברה לא מקן ר"ג; אבל נשואי אחרת, דאין זה כלל משום עיגון הבעל, דהרי בסלקו הכתובה, יש בידו לגרשה מרטונה או בעל כרחה ולא להשתען, אם כן הרי באים כל הנשואין האלה רק בשביל שיריות ממון הכתובה, בהחללו מהעיגון בשעה שהיא חיה מעוננת כל משך היב"ח, הנחון לו בשביל ההרחה, — בכחאי גוואל ודאי, דלא מבטלינן חר"ג בשביל מטרם ממונית בעלמא, שאינה באה כלל בחור מרש בפני העברה)".

נגרר. אפוא מזה, דלגבי ארוסה, דגבה קאי הרמ"א בשעת"י דלעיל (ס"א א') שהיא מושללה לגמרי מכל גזרת רגמ"ה, קאמר שפיר הרמ"א כאן, דהגבירה ביד המאירם גם לעגנה ע"י נשואי אחרת, אפילו רק בשביל הרוחת הכתובה לבדה.

ובין. דזכין להא, דכל עיקר הענין של חלות חר"ג על נשואי אחרת בגדון זה הוא רק משום תקנת חז"ל הקדומה של קיום כתובת המורדת במשך יב"ח, מבאר שפיר הרמ"א, דכל הפלוגתא שלפנינו הוא רק לענין חוץ יב"ח; אבל לאחר יב"ח, חוזר הדין גם לה, מולקין אל ענמותה של תקנת חז"ל, דהיינו שהדבר חלוי ברגון הבעל: אם לגרשה בעל כרחה, כשאינה מתרנית, או לעגנה ע"י נשואי אחרת; דכיון דבשני אלה האופנים מסולקת כבר מערה ממונית, אחרי שבלאו הכי מפסדת או כתובתה בכל גווי, הו מתירין, דאין גבייהו מקום כלל לגזרת רגמ"ה; כיון, דאין כח ביד האשה לענו לעולם (שאין לך מקום עבירה גדול

(*) לפי זה נראה, דלא דקאמר: "וי"א, דבזמין, שאין נשואין ב' נשים", ה"י, שאין הוא פשוט; אלא, שאין נשואין ב' נשים" קא נקום חרם גזרה, "וה"ה לאידך גזרה דאפסיד גירושין בעל כרחה, שנתחדש כיוון היה ביחד עם חילוף נשואי ב' נשים, ולשון קצרה כו' הנה מזהה כשפיקס. —

גדול מזה, כהני שישי, דנקיט הרמ"א ואלו מקדמות דאל.

והנה הרמ"א כתב כוחות לפי הכרעתו כהר"ש והטור, דכל מורדת, חיוו שמהיה, אינה מפסדת כתובתה בדרך יב"ח; אולם להרמב"ן והרשב"א והר"ן לא יזויר הוי' דינא אלא גבי מורדת דמאליס עליי; אבל במורדת דבטיחא ליי ומלערנא ליי, לדירהו, וכן להצ"י, שפסק כהרמב"ם, דמפסדה כתובתה מיד אחרי ההכרזות דד' שבתות, מחילא יש להקדים בזה את חילוקו של הרמ"א להזמן שבין תוך ד' שבתות לאחריו, וקרוי לזה מבוחר בזה ס"ק ט"ו יעו"ש.

מעשה, כיון שנחברתה לו דעת הרמ"א, שאין מקום כלל לגזרת רגמ"ה במקום טיגון דאיש, ואלו לנו להלכה, לדריד, שפסק כהר"ש והטור ובי חרי גוויי מורדת, ולהרמב"ן והרשב"א והר"ן גבי מורדת דמאליס עליי, היכא שהבעל זקוק לנשואי אחרת לאו מלך דהיינו אחרי הדומה ממון הכתובה, אלא מחמת שיצר מוננו לגרשה בעל כרחו: אם לסיבה אלוותה או לסבה בריחה והתשלמותה ממנו, בבחי גוונא פשיטא, דאין לנו מחלקין כלל בין תוך יב"ח חדש לאחרים (והיה להרמב"ן והרשב"א והר"ן והצ"י גבי מורדת דמלערנא ליי) בין תוך ד' שבתות לאחריו, אלא שבכל עת צונו לפנינו בקובלותו המתבררת כראוי, לא מענינן ליי כלל ומחירין לו נשואי אחרת, ואשילו אם שלסבה בריחה מדרך קטטה ומריבה, לא הספיקו להכריז מקידס ד' שבתות ולהתרות בה חיוו התראה, — מ"מ כיון שכל עלמותה של תקנת ההכרזות וההתראות (שצאה כולה לסיבת האשה, שתשוער להתכונן על דרכה ולחזור לבעלה בעוד שאינה מפסדת כתובתה) היתה בלוח הזמן שהבעל לא היה מפסיד על ידה מאומה; דהרי בזמן שתקנוה רז"ל היה אדם רשאי לגרש אשתו בעל כרחו או לישא אחרת עליה גם בלי כל שבת מרד; אם כן הרי לא יתכן כלל וכלל, שאנו נכוח אח"כ להפך האי תקנתא לרוען לבעלה, שהוא יטגן עולמים, מלך שנחמדשו בזמנו גזרות הרגמ"ה, ואלו אלא ודאי, דאין לאותה התקנה מחשבות רק באופן היותה בעלם חומתה, כפי שנתקנה מרז"ל, דהיינו שאינה נוגעת כלל לרעה בה בעל, כגון שהאשה לפנינו ואפשר לעשות את ההכרזות וההתראות, וגם אפשר, לפי הנדר, לגרשה בעל כרחו; אבל כשאי אפשר כאלה, בודאי פתחה מתאן מורדת התקנה אחרי שמתחלה לא תקנוה רז"ל באופן כזה, שהבעל יהיה רחוק באזיקי העיניו, בסבה שהאשה בנדה בו ובעה בארץ אל על אשר ישאם היות, ומונעת אותנו בזה מלהוליא

אל הפועל אותה התקנה, שכולה לא בזה אלא לטובתה —

אפי"ן בשלקטו את כל הביאור ההוא בדברי הרמ"א, ונקטם בפשוטם, אחרי נלע"ה, דגבי בריחה והתשלמות המורדת במשך יותר משנה יסביר שפיר הרמ"א, דיש להזכיר להבעל נשואי אחרת בלי אותה שהיית הי"ב חדש, כבבא דוקא אחרי ההכרזות וההתראות, שתקנו רז"ל, דאם טעם שהיית יב"ח, לפי המבוחר בראשונים, הוא בשביל שאלו תחזור בה במשך חקר כזה ממרידה; והא דתפס הגמרא שיטור יב"ח, נלע"ה, דהוא מוסד על דין המשנה בגיטין (דריה, ט"ז) נטעין הלוקח קרקע מסיקריקון, לאחר היותה כבר ביד הסיקריקון נשך יב"ח, דהו אין ביד הבעלים לבלק דהלוקח (פ"י) מהי"ט דיש ה"י רל"ו), מטעם, המהבחר מתוך דברי הריב"ש סי' ר"ל, דכיון שעבר על הבעלים משך כזה מבלי שיתבעוהו לדניא, הרי זה הוכחה חלימה, שהם הוסימו הדבר מלבד לגמרי ולא יתבעו יותר עולמים, והוא כמו, גמרו ואקניי, ובה יסדו רז"ל בעלי התלמוד על הנחה זו גם משך יב"ח בשביל שהיית המורדת; דהיינו, שאם עמד רומה בה להכביר לבה לבלתי לחזור בה במשך ארץ כזה, הרי זה הוכחה ברורה, שכבר הוסיפה מדעתה לגמרי כל החייבותיה לבעלה ולא נחזור בה עוד עולמים.

נמצא, כיון דמלך עלם אריכות הזמן קא דיינינן לה, הרי ודאי, דאין חילוק אם אריכות הזמן הוא בזה לאחר ההכרזות וההתראות או בלעדיו; כיון דבכל אופן הרי מעיד שפיר משך כזה מלך עלמו על אבדן כל תקות חזרה מאשה בעלת לב אבן כזה, והבי פסק הל"ה החדש (אה"ע סו"ס יו"ד), יעו"ש.

אמנם, בנוגע להכתובה, אפשר לומר, דבמחמת אינה מפסידתה, כל זמן שלא הוכרו והותרה כפי התקנה ושלא עברו הי"ב אחרי קיום התקנה דוקא; מטעם, דרק באופן כזה הספיקו רז"ל ממנה, אבל לא באופן אחר.

דמורה מכל זה, דלענין נד"ד נלע"ה, שיש להחיר להמנונן לישא אשה על אשתו המורדת על פי אלה האופנים: (א) שישג היתר מאה רבנים משלט ארלות, כמש"ס החת"ם (אה"ע, ח"א, סי' ג'); (ב) שישלש הבעל בעחוות בדבר התחייבותו לניית דינא בנוגע לכתובתה ונכסיה, בצוואה להבוע בזמן מהומים (ג) שימסור ג"פ בשבילה ליד שליח להולכה (מטעם, דכל זמן שלא הולאה תקנת רז"ל אל הפועל בענין ההכרזות וההתראות המוקדמות, לא יתכן להטיל עליה חומר

מורדת במדה גדולה כו' שיהיה גם ביד הענין
לעגנה כמה שיראה) —

עם זה חבקק את גדולי המורים שליט"א
לחיות דעתם „בשערי תורה“ נדון כל מה
שהעליתי בזה בעה"ת, למען תסביר ותחלבן
כראוי להלכה העמומה שלפנינו. —

בצאתי מנפתי רבותי הקוראים עלי להודיע לערי
ברבים כי בימים אלה בא לפני „שערי
תורה“ (מזכרת ו' ש"ז), והנה נודעתי מאד
לראות שם בס' מ"ז חת' הדברים המוזכרים
והמתמיהים האלה: „גידול תורה“ נמלא חשיבה
רב גדול אחד ע"ד הפירוש הנעשה מקיבת נבלה,
והורה להיתר; ומה הליך את הגביות הנעשות
בלרפת ובהאלאנד (11?) כו'.

הנה התשובה, שהוכר, עלי היא, ונדפסה
ב„גידול“ (קונטרס ג—ד, ס' ט', ש"ז).

בה החרתי להעמיד החלב באמצעות חבק דה,
הנקרה קחוצה לכפולווער, הנעשה בפחצריקות
מיוחדות אשר בארצות זרפת ובעלגין. והארכתי
שם, בס'ד, בפנפולי בדבר היתר האבק הנ"ל, אף
שהוא נעשה מעור קיבת נבלה וטרפה; והיינו,
כפי שהוא פשוט וברור לפני כל פשוט, שדעתו לא
זכה עליו ועיניו בראשו לראות את הגלוי לכל,
וכל הענין שם מיירי רק מגביות, הנעשות אלל
ישראל מחלב שחלבו ישראל, כי הדברים האלה
סתמו כפירושן דמי (וכמו כל הפוסקים
הראשונים והאחרונים ז"ל בפלפול בתשובותיהם
בגיון ההעמדה בעור או בחלב הקיבה, לא העלו
על דעתם לפרט שפת יתור דענינם שייך רק לגבי
חלב שחלבו י"י ישראל); אולם להחלות, שהעתיק
משם: „היתר את הגביות הנעשות בלרפת
ובהאלאנד, מין בכל התשובה המכרת רמז
רמזיה, חליטה וחליטה, כי מי הוא האויל, שיבוא
חתרי חמתי המשהי ז"ל לבטל גזרתם בדבר חלב
וגביות של נכרים? —

איזה רוח חפוז עבר על הרב"ג הכותב שיח'י
ליחס לי כשער בת רבים ובמכתא
הגלויה לצ"ח כל דברים מזהילים ומשוללים
כאלה? שלא הוא ויהי לפלא!

יהודא ליב צירסאהרן, אב"ד קעשנור, והנהיג.

סימן יג

ג"ה ברעיון (סוף חשבון)

נתתי אל לבי לתור איזה היתר בעד הנוסעים
על איזה הקיטור, פארהאחד, וביתור
בני העיירות שישנים אלל הנהר ומסע"ב אין

חללם וכל נסיעתם לעיר הגדולה לרגלי עסקם
כגון חנונים או שאר בעלי עסקים הוא בימות
הקץ עם איזה הקיטור ונכשלים בחיסור חילול
שבת הן בעת שבאים לישוב על הפארהאחד ימן
כי הפארהאחד מאחר ולא יבוא להעת שקובע
ולפעמים מאחר מאד על שלא יועיל אם יבוא
הנוסע להחוק גם ביום ה'. הפארהאחד לא יבוא
עד ליל שבת או למחר ביום השבת. וישן כי
ההכרח יאללם לנסוע על הפארהאחד בשבת כי
תקצר נפשם לישוב על החוק יום או יומים וכמעט
שמוקם אין ללון. ולפעמים יקרה יום טוב לאחר
השבת או קודם ויהיה נדרך להמתין שנים או
שלשה ימים ומתאכזבים הרבה אנשים ולא ישיגו
גם מה לאכול ואפילו חכמים ישרים אינם באים
לשאול שאלה ע"ז מדד ההכרח הגדול. וענה בדעתי
למלא היתר ע"ז עפ"י המענה עירובין פרק מ'
שהולאוהו (דף מ"ט). מי שבא בדרך ומשכה לו
והיה מכיר חילין או גדר יאמר שביחתי בעיקרו
מהלך כו' וכש"ס שם אמר רבא והוא דבי רבי
חמי כו' והובא להלכה ברמב"ם וטור ושר"ע ס'
מ"ט סעיף י"א. ומבואר שם תנאים ע"ז.
(א) שהחזיק בדרך כמבואר שם (בסעיף י"ג).
(ב) שיוכל להגיע שם על ידי ריזה. (ג) שהמקום
שקונה בו שביחה יהיה בתוך אלפים אמה מהמקום
שעומד בעת שאומר. ובגידול רידן. הנה החזיק
בדרך בודאי לריך. ולרעת חמי אדם לריך שיהיה
בא בדרך ממש. התנאי הב' שיוכל להגיע שם ע"י
ריזה. נראה להקל גם אם יוכל להגיע לשם ע"י
ריזה בסוסים או ע"י עגלות הקיטור או על ידי
עגלות הריזה הנמצאות בעת. אפילו אם לא יגיע
ע"י ריזה ברגליו. וראיה ע"ז מדאנטרין למעט
גבי פסח (פסחים ז"ד א'), ויכול ליכנס בסוסים
ופרדים יכול יהא חייב תל ובדרך לא יהא
ובצימון (קט"ז) חייסין לגמלא פרחא וע"ס בתום'
ד"ה הפא. התנאי ה"ג' שהמקום שיקנה בו שביחה
יהיה בתוך אלפים. נראה הגם דגשן הש"ע משמע
דבשעם המורה יהיה בתוך חנפיים מחולו המקום.
אבל ברמב"ם מפורש דבעינן דה' רבשעה שרייט
היום יהיה בתוך אלפים וגם אם חינו יבוא נהניע
לחון אלפים מחולו מקום בשעת קידוש היום
אלא ע"י ריזה משעת אמירה ג"כ מהני. ועיין
במ"ב בבה"ל שהבוא משם הפית נאמר שגיד
להנכה בהרמב"ם ועפ"י מש"כ לפני דריזה מהני
גם על ידי עגלות הקיטור או שחרי מיני עגלות
הריזה אשר על ידיהם יכול נרוץ מרחק רב. א"כ
נדרון לידן מהני שיחמך שביחתי בהפארהאחד
„עפ"י שנקרא בשמו שהוכר לחוק הוה וזה הוה מקום
מסוים דכל פארהאחד יש לו שם מיוחד. ועפ"י

קרקע הנהר או יבשה האדם את עמנו למעלה
 מן השמים. עוד יש עלה לומר לישראל אחר או
 לאי שיאמר לאי קונואוהו מהספינה (הזכר)
 בחילן ומה שהזכר בשויע. שאם לריך ללאת
 מהספינה מכת גשמים או ממה זורחת עליו או
 שלריך לנקצו ללאורה ה"ה אם לריך ללאת מוחמת
 שלריך ללאת או לשמות:

אברהם צבי הירש ברודנא החופ"ק הג"ס.
 בעהמ"ס ברבית אברהם

סימן עד

כ"ה א"ש"א (פ"ק סבאק).

נשאלתי בחדר שהוא חולה בלתי מסוכן
 במחלת הריאה. וילוו עליו הרופאים
 לשבת ביער של עלי אורן (סאסנע) אך לבלי שבת
 על הארץ. כי זה ירע לבדיואוהו. אך לשכב
 בגלמאק. ויש להסתפק אם מותר לו להשתמש
 בשבת. כלומר לשבת בגלמאק שנקשר בלילות
 בשבת ע"י עכו"ם?

תשובה נלע"ד לדון בהמירה דהאי מילתא
 עפ"י הטעמים המבוארים להלן. רק
 בחנאי שסבכונו עמי גדולי הרבנים:

(א) **באו"ח** סי' שכ"ח סעיף י"ז ברמ"א מבואר,
 דמי שיש לו מוחס שמתער ומלה
 מוט כל גופו מותר למירה לעכו"ם. ולחלל עליו
 ישראל באיסור דרבנן מותר לעשות כל השבותים
 ע"י שינוי. ובח"א כלל ס"ט דין י"ב מבואר. דאם
 אי אפשר ע"י שינוי ולא ע"י נכרי מותר לעשות
 כדרכו. וכו' משמע משויע הנרש"ז ז"ל סי' שכ"ח
 סוף סעיף י"ט במוסגר ע"ש. וכ"ש במחלת הריאה
 דיש בה ספק סכנת נפשות דודמי מותר. כמבואר
 ביומא פ"ד ובאו"ח סימן שכ"ט וסי' שכ"ח סוף
 סעיף ה' בגירסה הגרע"א שם. וע"ש במשנה
 ברורה ושיין (ע"ז כ"ז): ובתוספות. ובברכי יוסף
 להרמ"ד ז"ל מבואר דמי שריאתו מלושה ויש לו
 שיעול מותר לו למירה לעכו"ם. ובאשל אברהם
 סימן שכ"ט מבואר. דאף ספק רפואה. שלא ידעי
 בודאי שסם זה ירפא ג"כ מותר ע"ש:

ואין להקשות משבת ס"א וא"ח סי' ש"א סעיף
 כ"ה דאין יולאין בקמיע שאינו מומחה בשבת
 משום דהוי ספק רפואה. וכן (ביומא פ"ג) מי
 שנשכו כלב שוקה ס"ל לרבנן דאין מאכילין אותו
 מחנך הכבוד שלו משום דאין רפואתו בדוקה. אלמא
 דבספק רפואה אין מחללין שבת? שאני הכא דאין
 רפואתו בטבע אלא על פי סנונה ואפשר דאין
 בטעמים

המבואר בסימן י"ז סעיף ב' איז לומר כי אלא
 דין שנמר בלבו כי וע"ש במ"ב בבאה"ל אפשר
 דה"ז הדין כן. עוד נראה למחלל הימר על זה.
 דאפשר להקל דליהי קניית שבתה ע"י שליח כמו
 דאיתא בבב"מא (עירובין נ"א) אם היו שנים או
 מכיר ואחד אינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר
 שבתתו למכיר כו'. והוצא להלכה ברמב"ם ופוסק"ע
 סימן ת"ט סעיף י"ב אלא שטומה לגדי חש"ס
 בת"י אדם כלל ע"ז בשם הא"ח דלא מהני לערב
 ברנליו ע"י שליח והביא דאיה מחמתיתין ולא אמרו
 לערב ברנליו כו'. ונ"ס דמוכח יש כאן ובעני
 אינו מכיר דאיה זו דלעולם אינוא לך דגם ברנליו
 יכול לערב ע"י שליח רק דבפת ע"י שליח הוא
 יותר קולא דברנל גורף להשליח לקנות שבתה
 משתחשך ובפת יכול לערב מבעוד יום. אבל האמות
 יורה דרשו דמוכח ה"י אדם בשם הא"ח על
 שהוא בכיתו ולא החזיק בדרך או לא יכול לעשות
 שליח לערב ברנליו כמו דהוא עמנו לא יכול לומר
 שבתתו במקום פלוני כשלא החזיק בדרך ומבואר
 בן להדיא ברבינו יונה"ן על האלפס בסוגיא זו
 ונראה לכתוב ככאן מה שהעשוררתי בדברי רש"י
 בסוגיא זו ובדף נ"א ע"ב) ד"ה עניי כפר סימן
 כס"ה"ד "אש"ה שרי כי לית ליה שליח לערב ברנליו"
 מאי קמ"ל רש"י בתיבות אלו. כי לית ליה שליח
 אם לא שנאמר עפ"י פשוט דרש"י קמ"ל דהא
 דנקט במוחיתין להקל על "העשיר" הוא לאו דוקא
 עשיר דה"ה עני יכול לעשות שליח לערב בפת
 ונ"ע) ובהיות כן בדין דין אפשר לעשות הקנה
 זו להודיע להיודי שבעסק ה"ה שהוא מוסר
 בתמידות על הפאראחאד. שבהגיע ביהש"מ יקנה
 שבתה בעד כל היהודים היושבים על החוף
 וממתינים על הפאראחאד. ובעדס בודאי הוה זכות
 לקנות בעדס שבתה בדודאי אינס רוג"ס לילך
 בשבת לגד אחר ודמיא לעירובי חירות דמערבין
 לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו
 (ומה"י עירובין ספ"ז) וכו' אמרינן יש ברירה
 כדאיתא בשו"ע סימן ת"ג וע"ש בספר מ"ב
 בבאה"ל:

ועתה נבוא לחפש בלדרי הימרא על אותן
 ה"יורדין, מהפאראחאד בשבת הנה הדין
 מבואר בסימן ת"ד. מי שבת במספינה בשבת כו'
 ובהגות רמ"א ואם הוא ספק אם הוא למעלה
 מ"י אי לא חליטין לקולא. ובשו"ע אדמו"ר סימן
 רמ"ח סוף סעיף ג'. ויש מחזירין כשהוא יושב
 למעלה מ"י טפחים כו' ויש לקמור על דבריהם
 כשלריך לכך. והכי נמי לענין לירד מהספינה בשבת
 חשבינן ה"י טפחים ממקום שישב. וא"כ יש עלה
 שבת מהספינה מניע לנמך ומעמיד עמנו ז"ל

העמים והעושים והמקבלים שוים. משא"כ כרפואה שהיא בטבע:

(ב) **ובמזור** א"ח סוף סימן שליו בב"י הביא בשם ארחות חיים וז"ל נעץ יחד באילן או שלשלת או חבל ותלה בהם כלי מותר להשתמש בכלי משום דהוי לדי דרדין. אבל אם קשר הכלי באילן אסור להשתמש בכלי. כיון שהכלי נוגע באילן. וכן ביהד או בשלשלת או בחבל אסור להשתמש משום דרדיס ע"ש ובכרישה. ומשמע מדבריו דאם אין הכלי נוגע באילן הוי לדי דרדיס. והגאמאק הג"ל הוא רחוק מהאילן משני הדרדיס. כי תוחבים את החבלים באזני הגאמאק. והחבלים הם ארוכים מאד. וראשי החבלים קושר העכו"ם בעניבה לאילן. ועי"ז אחוז הגאמאק ממילא באילן. אי"כ אין הגאמאק נוגע באילן כלל. ומותר להדיא לדברי הא"ח הג"ל דדמי לאם הלה מתחלה את הכלי ביהד. ואח"כ תקע העכו"ם בשבת את היד עם הכלי החלוי בו באילן. דאז היה הישראל מותר להשתמש בכלי משום דהוי לדי דרדיס:

(ג) **ובעירובין** (מ"ג) בתורה הלכה הביאו דהרשב"ם דלא להתיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לחומס. וחזר בו משום שח"י יפגעו בו לסטים או שח"י ישבת וירד ואין לו אלא ד' אמות. והביאו הגמ"ר סוף פ"ק דעירובין. והקשה הגמ"ר שם ח"ל וא"ח ורשב"ם איך ס"ד ללכת בקרון בשבת והח משתמש בבע"ח. וז"ל הא פסקין (בשבת קמ"ד:) לדי דרדיס מותרים ודופני הבהמה ה"ל לרדיס וכו' וידוע הקרון הנסמך על דופני הבהמה ה"ל לדי דרדיס עכ"ל. ואם כן גם בגדון רידן לרדי האילן ה"ל לרדיס. והחבל של הגאמאק הנסמך על האילן ה"ל לרדיס:

(ד) **ועוד** יש לנרף דעת הטל אורות והובא במג"א סי' שיה סק"י. דאף אי ניחא שהעגלה היא לרדיס. אבל הרף ה"ל מ"ל. והעגלה ה"ל לרדיס. ואף שהמג"א חולק על הט"א. מכל מקום יש לנרף דעת הט"א להתיר וסוד דטעם המג"א החולק על הט"א הוא כמ"ס הלכ"ש שם משום דהכל נמשך ע"י הבהמה ה"ל הכב לרדיס. והיינו משום דהבהמה מושכתו. אבל הכא אין האילן מושך את האדם:

(ה) **וגרמ"י** בירושלמי עירובין פ"ג ה"ג וסוכה פ"ב ה"ד תמן תנין שח"י פריי אדם. וז' באילן או שח"י באילן כשרה ואין אילן לה ציו"ס. וסבא את אחר עירובו עירוב ואחר למלטלו אר"י כאן למען וכאן מן ה"ל. דהח

ילפא מן ההיא וההיא ילפא מן הדא. דהא ילפא מן ההיא. שאם היו שתי יתדות יולאות וסיכך על גביהן שהיא כשרה ועולין לה ציו"ס. וההיא ילפא מן הדא. שאם היה נתון בליבו של אילן ששירובו עירוב ואסור לטלטלו ע"ש. ומשמע מירושלמי הג"ל. דלמעלה במקום הענפים של האילן שם מיקרי עלמו של אילן. אבל למטה מן הענפים בכל האילן זה מיקרי לרדי האילן. וביאור הירושלמי. שאם היו שתי יתדות יולאות נראה דחין הכוונה שהיו היתדות. קבועות בו ממקום אחר מחנוש. דבאופן זה ה"ל שתי יתדות נעולות בו. רק הכוונה שהיו יתדות (סענעקס) יולאות מהאילן עלמו. והענפים שאינם מלמעלה עם עלים. רק מן ה"ל בלי עלים. נראה שנקראים יתדות:

(ו) **ובזה** י"ל (בשבת קמ"ד:) ברש"י ד"ה אחר אב"י וכו' דהני לאו לרדיס נינהו אלא לדי דרדיס. וגירסת ס"א שברש"י והובא ברש"ל וז"ל. שהנעצ לרדיס נינהו והקנים הגומים בנקבים לדי דרדיס ע"ש. ולכאורה חין לו ביאור? ולהג"ל ניחא דכוונת הספרים אחרים הוא כדעת הירושלמי הג"ל. דכל האילן מלבד ראשו שבו הענפים נקראים לרדיס. ולכן הסכך הנתון על גבס הוי לדי דרדיס. והנה חף כי מדברי רש"י (בשבת קמ"ד:) ד"ה אחר אב"י לספרים רידן. ודף קמ"ה ד"ה טעמא דנעץ יתד וכו'. אבל לא נעץ יתד אלא קשרה בלדי אילן לא עכ"ל. משמע דכל האילן מיקרי גופו של אילן. ורק היד חו החבל מיקרי לרדיס וכ"כ המ"ב בא"ח סי' שליו ס"ק כ"ט מ"ח יש לנרף דעת הירושלמי וס"א שברש"י. דכל האילן מיקרי לרדיס. וממילא אם קשר חבל הגאמאק עליו מיקרי לרדיס. לדי דרדיס:

(ז) **ובזה** י"ל דברי הארחות חיים שהובא בב"י סוף סימן שליו וז"ל. אשיקנא בשבת קנה: דאסור להשתמש בלרדי האילן. אבל בלדי לרדיס מותר. וכתב הר"ן וגפ"ק. אסור לסמוך הסולם ללדי האילן דכ"י סליק ביה משתמש בלרדין. אבל אם יש יתד תקועה בלדי האילן מותר לסמוך סולם עליו. דהוי' יתד לרדיס וסולם לדי דרדיס. וגם ה"ס כתב בפכ"ב ח"ל ופירוש לדי אילן כגון שנעץ תד באילן ותלה בו כנבלה מבע"י. היד נקרא לרדיס והכלכלה לדי דרדיס. כלומר רבשטול או מניח כנבלה ה"ל לדי דרדיס וס"י. דחלו ליעול הכלכלה ענמה ודאי אסור. דהא משתמש ביהד שהוא לרדיס כך היה נראה בעיני. חבג מלאמי דבאם נעץ יתד באילן או שנשלת או חבל ותלה בהם כלי מותר להשתמש בכני משום לרדי דרדיס הוא

שפתי ישנים

סימן עה

חשובה בת"י מאת מרן הגאון הגדול רב רבנן אביר
הדעות וכו' בקשת ה"ד יעקב וויזנינעפער ודעה"ה
האבד"ק הרומליב (נאליציעו). וזהו

ב"ה וס' ד' ט"ז לפטירה וסר"ה ט"ז הרומליב ישי"א.

בימי העומר ינצל מקצו כבוד הרב החרוף
המופלג בחורה וך השכל בש"ת סוה"ר
יצחק זאב קרימסקי בק"ק אומאן פו"י.

מכתבו הגיעני ורחמי פלשו הנעים בדבר
שאלתו בידון הדריסה. והנה אנכי
נאחו בסבך ערדות שונות ולהשיב על חבלי
שאלות על כן מוכרח אני לקצר במקום הראוי
להאריך:

תשובה לדעתי הדבר ברור להחזיר בדבר
(*) השאלה של כ"ה וכבר כתב כבוד
כמה יתירים שיש לסלסל בענין הלז. אך מן
הטעם הזה בלבד יש להחזיר כיון שהיה מקום
לנאח כבש אחר כבש דרך הפתח אי"כ דמי זאת
להא דאיתא בש"ס כתובות (כ"ז ע"א) אם יש
מחבוא אחת מלאת על ההנהגות כולן. ושי' ביו"ד
סימן קי"ד בהנהגות רמ"א סי' וס' יש לז להחזיר
כיון דמהר"ם מלובלין כתב דרובם אינם נדרסין
אי"כ מדאורייתא בטל ברוב דאפילו אם אין
האיסור ידוע הוא בטל. וכבר השיגו על ההנהגה
שכתב דהיינו דאין האיסור ידוע לא שייך ביטול
ברוב ודחאו כלם בדרי. ואנכי כבר הבאתי רא"י
מד' הירושלמי תרומות פרק ד' גבי מפריש מקלה
תרומה ר"י סובר דטבל בטל ברוב. והנה גם כן
אין האיסור ידוע דאין ידוע מקום הטבל ואכמ"ל.
רק מדרבנן אמרינן דבע"מ חשיבי ולא בטלי אי"כ
הו"ס' אחד בנופו וס' אחד בתערובות ולא נודע
עד אחר שנתערב דמוחר בהפס"מ. ודוק היטב.
אך על היתר זה בלבד אין להעמיד יסוד היתר
כולו. אבל ב"ש פתח קטן שיוכל לילך אחד אחד
בדואי יש להחזיר:

ובדבר אשר כתב כבודו לתרץ קו' התב"ש
על הרשנ"א הוא בספרו כ"ש (חולין)
דף ו' ע"ש דיליף ב"ס' בעריפות דאחולים מח"ס
דאסור מס' בשמיטה דש"א ב"ס' בשמיטה דבהמה
במ"ס במקום איסור עומדת. וסירן כבודו
דהרשנ"א

הוא. אבל אם קשר הכלי באי"כ אסור להשתמש
בכלי כיון שהכלי נוגע באי"כ. וכן ביתר או בשלשלת
או בחבל אסור להשתמש משום לדדים עכ"ל. וע"ש
בפרישה ח"ל וז"ל דמשמע ליה מדסתם הא"כ וכו'
יתלה בהן כלי וכו' וקאמרי דמוחר נשתמש בכלי עומד
וה"ה דמוחר להוריד הכלכלה דלעיל עומדה עכ"ל.
ולאחריה קשים טובא דברי הא"כ שהוא נגד כל
יתר הראשונים הנ"ל. וז"ל שהוא ס"ל ג"כ כירושלמי
הנ"ל דבכל האילן מיקרי לדדים והיתר מיקרי לדי
לדדים. אמנם י"ל דהא"כ יסבור כהר"ש פ"ה
דשבת סוס"י ג' דאם נוגע מן האילן לא מיקרי
משתמש במחומר. וע"י ק"ג שם ומנ"א סימן של"ו
סק"ב. ולכן ס"ל דמוחר להשתמש בכלי עומד דהיינו
להורידו מן היתר. משום דזה אין נקרא משתמש
במחומר. וע"י נחל ערבים ועירובין ל"ב:

(ח) **והנה** בשבת קמ"ה בחור"ה אמר ר"פ ובחגיגה
י"ז חור"ה רב אשי הקשו דבשבת
אי"כ אשי לדין אסורין ובחגיגה י"ז א"ר"א אפילו
חימא לדדים מותרים? ע"ש. וז"ל דבירושלמי ב"ה
פ"ה איתא הטעם דאין עולין באילן משום שביחת
בהמתו. ויש לומר דדוקא בבהמה שלו שייך הטעם
דשביחת בהמתו ולא בבהמה של אחרים. והטעם
דשמא יחטוך ומורה אפשר דלא שייך בלדדים.
וזהו טעם מ"ד לדדים מותרים. ובחגיגה הא מיידי
בבהמת קדשים. דמשהקדישה כבר אינה שלו ושוב
לא שייך שביחת בהמתו. ואף דשם בחגיגה מיידי
בשלמים י"ל דכ"ש לא יסבור כריה"ג דק"ק הם
ממון בעלים. וע"י קלה"מ ס"י ח"ו. וכ"כ במונחת
חינוך במוסך השבת דבבהמת קדשים לא שייך
מחמר לשיטת הסוברים דבבהמת אחרים לא שייך
מחמר. אמנם קשה דא"כ מאי קאמר רב אשי
א"כ חימא לדדים מותרים כל דבהדי גבה בגבה
דמי' הא אשי' על גבה נופא הול"ל מותר בבהמה
קדשים דשם ליכא שביחת בהמתו? ועוד קשה
דהשעה"מ פכ"א משבת ה"ש הקשה אטעם דשביחת
בהמתו אם כן הוא מדאורייתא. ואיך חשיב לה
במתני' דכ"ה בדי הנך דברים דשבות? וסירן
דקמ"ל דא"כ ברה"י דליכא משום שביחת בהמתו
אי"כ בבהמה שאינה שלו נמי אסור. ומשום גזרה
אטו בהמה שלו ברה"י עכ"ל. אם כן אף בבהמה
שאינה שלו נמי אסור וא"כ שוב ליכא לתרץ כנ"ל:

(חשך יבוא אי"ה)

ראובן לעווניבוק התופק ה"ה.

נשחטה כראוי עדיין היא בחזקת אמה לבני ודוק. ולפי שפיר מפורץ קו' הסב'ש על הרשבי"א. כיון דהברייתא מיידי בעוף ובעוף א"ל דאוקמינן אותה לחזקת אמה דמקודם ועדיין היא בחזקת אמה ואסורה כשהיא מפרנסת לבני. דכבר נודע דעת הרמב"ם דעל אמה מן העוף אין בני נהרג עליה וא"כ בעוף א"ל דבחזקת אמה עומדת ואסורה כשהיא מפרנסת לבני דבעוף ליכא איסור אמה לבני כלל. ודוק היטב כי כשחזר ופירש הוא:

ובזה אמרתי לתרץ קו' הר"ן בב"מ פרק אלו מלאות דא"ל דר"ק הש"ס שם דאם מלא גדי שחוט דמיידי ברוב ישראל. דאמאי לא דייק הש"ס דאשכח פרגיוט שחוט'ים דמיידי ברוב ישראל ולפי האמור ניחא. דהנה הרשבי"א הקשה על דעת בעה"ע דשחיטה הוי סימן מהא דאמרינן דאם מלא גדי שחוט דמיידי ברוב ישראל. ואמאי לא נימא דשחיטה הוי סימן. והנראה לתרץ ד' הרשבי"א דהא דקיי"ל דשחיטה לא הוי סימן אפי' ברוב עינים אינם שוחטין משום דאמרינן. סמוך מיעוטא לחזקה ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ולכן לי"מ סימן בשחיטה. אולם לפמ"ש. דהא דאמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת היינו דאוקמינן אותה דעדיין כשהיא מפרנסת בחזקת איסור אמה וא"כ לכאורה קשה דהא. תינה כי הי' דמולד הספק בשעת שחיטה אבל מלא גדי שחוט דהו' בודאי נפקא מחזקת אבר מן החי וא"כ שפיר י"ש. לסמוך הסימן דשחיטה דשוב ליכא לחיזר סמוך מיעוטא לחזקה. אולם אחר הפיוץ ניחא דכבר נודע דכל הי' דה"ל חזקה דמטיקרא אפי' עתה בעת שכבר יצאת מחזקה דמטיקרא מאמרינן הו"מ. בכל מה שנוכל ואמרינן דהשחא הוא דנפקא מחזקה כדאמרינן בהמה דוכתי השחא הוא דנטרפה. השחא הוא דנבעלה. ולפי' כחלל גדי שחוט ג"כ אמרינן דהשחא הוא דנפקא מחזקה איסור אמה היינו לאחר שחמה לבשרי. ובעודה מפרנסת עדיין היתה בחזקת אמה'ם לבני כדמטיקרא דאם לא נשחטה כראוי חס היא דנשחטה כראוי. כבר יצאת מחזקת אמה'ה נימא דנשחטה כראוי לא סמכין על סימן דשחיטה דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואמרינן דהשחא כשחמה לבשרי יצאה מחזקת אמה'ה ובעודה מפרנסת עדיין היתה בחזקת אמה'ה לבני כיון דנמנבלה ולא שייך לומר מי איכא מדי. ולפי' שפיר מפורץ קו' הר"ן הנ"ל המין חומר דלכן לא דייק הש"ס דאשכח

דהרשבי"א סובר בשו"ט ד"ה ובהוספתה שמיא שם מהרש"א הנקובה הושט אפילו אחר שחיטה לא הוי רק טרפה (*) ולא נבילה. ולכך שפיר מביא הרשבי"א ראיה מה' בשחיטה משום דמיידי בעוף ובעוף אפילו אם שנה לא הוי רק טרפה ולא נבילה. ושפיר הוכיח הרשבי"א דס' בטרפות הוא ג"כ אסור. לכאורה דבר חכמה אחר בזה. אמנם אישחמט מיינה ד' הרשבי"א בעלמו בחידושו בר"ס א"ט דהקשה א"ה שחיטה כשהי' כי משכחת לה ובי מהה עומד ושחטה. כיון דאסקינן דברוב גרגרת או במיעוט ושט הוי נבילה. אם כן הדרה קו' רבה שם לדוכתה ובי מהה עומד ושחטה. אם כן מבוחר להדיא ברשבי"א דניקב מיעוט ושט הוי נבילה והדרה קו' הסב"ש לדוכתה:

אולם לדעתי נראה בפשיטות לתרץ קו' זו על הרשבי"א דהנה כבר נודע קושית הסוס' על הא דאמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. הא מן האיסור אבר מן החי בודאי יצאת. והסוס' מירלו דהחזקה היא של אינו זבוח. אולם הרשבי"א כתב משום דמחזיקין מאיסור לאיסור. וכיון דלהרשבי"א הא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת משום דמחזיקין מאיסור לאיסור מחזקת איסור אמה לאיסור נבלה. איכ' אין לחלק בין איסור נבילה לאיסור טרפה דאחילד מחיים דגם בזה י"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור מאיסור אמה'ה לחיסור טרפה. ושפיר מפורץ קושית הסב"ש. וגם אפילו למירון הסו' דאוקמינן אותה מחזקת איסור דשאינו זבוח ג"כ י"ש לתרץ קושית הסב"ש דשפיר הביא הרשבי"א ראיה מה' דמיידי בעוף ובעוף חידש הנו"כ דליכא גבי' איסור שאינו זבוח וע"כ י"ל משום דמחזיקין מאיסור לאיסור מאמה'ה לנבילה הי"ג מחזיקין מאיסור אמה'ה לטרפה:

וע"ד החידוש קא' י"ל קו' הסוס' הנ"ל שהקשו מהא דאמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. דהא מן האיסור אמה'ה כבר יצאת בודאי. והוא דכבר נודע דהא דמפרנסת מותרת לבני הוא משום מי איכא מידי ולכן בנמנבלה אסורה מפרנסת לבני כיון דלא שייך לומר בזה מי איכא מידי. ולפי' לא קשה קו' הסוס' דשפיר אמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת שלא נשחטה כראוי ועדיין היא בחזקת אמה'ה שהיתה מקודם שנשחטה ואסורה כראוי יצאת מחזקת אמה'ה כשהיא נימא דנשחטה כראוי יצאת מחזקת אמה'ה כשהיא מפרנסת משום מי איכא מידי אבל אם נימא דלא

(*) הגאון הסב"ש י"ל קולו מאד בהעמקה דברי ולכן יקשה ה"ה על המעיין לעמוד על חובן כונתו עד שיעיף היטב בחוס' (חולין ל'): ד"ה החניד במיעוט סימנים מהו ומהרש"א שם וברא"ש שם פ"ב ס"ו ומעשים שם ואלו וזכה לפני ר"ת לא משכחת דשהה בשחיטה נבילה כ"א בהמה ובין סימן לחימן:

בשם התבטש והכופש מ"מ איסור נבילה חמור כיון
בשם נבילה הוא חמור שכן מטמאה ובין דסובר
דאיסור חמור חל על איסור קל אפי' היה איסור
נבילה בנקובת הושט אחר איסור טרפה שהיה
מקודם היה חל איסור נבילה על איסור טרפה
דאיסור נבילה חמור מטרפה שכן מטמאה ואיסור
דנבילה של נקיבת הושט גם כן חל מחיים ואיכ
בשנא בביא איסור נבילה וטרפה אינו חל רק
איסור נבילה ולא איסור טרפה כגיל דהיה יכול
לחול אפילו אם היה אחיכ דליש לומר הי מינייהו
מפקה ובגיל ושיזי מקשה הש"ס מהא דתנן בא"ט
נקובת הושט וכו' דאם נימא דהוי נבילה אם כן
ליכא איסור טריפות כיון דבאו איסור נבילה
ואיסור טרפה בביא איכ לא חל רק איסור נבילה
דהוא חמור והיה יכול לחול אפילו אם היה בא
אחיכ והאיסור טרפה לא חייל. ול"ד להא דמוכח
בשמעמא דמוסוכא דאפילו בנתנבלה לא פקע
איסור טרפה מינה. דהתם מיידי בנתנבלה אחר
שהיה טרפה מקודם. איכ שפיר לא פקע איסור
טרפה שהיה מקודם משאיכ הכא דבביא באו
בזו שפיר אמרינן דאיסור נבלה חמור לפיכך חייל
ואיסור טרפה לא חייל. ועי' בירושלמי פ"ד דפסחים
ה"ג עשה כרי והשתחוה לו ומירחו אינו לוקה
משום אוכל טבל. איסור חמור חל על איסור קל
ואיסור קל אינו חל על איסור חמור ולכן חל
איסור ע"ז על איסור טבל ואיסור טבל אינו חל
על איסור ע"ז. ועיין בש"ק שם דהיינו טעמא
דאיסור עכו"ם מקרי חמור לגבי טבל כיון דע"ז
מטמאה משאיכ בטבל ע"ש והכ"ז אם בא איסור
נבילה באיסור ביא כיון דשניהם חלין מחיים כיון
דנבילה מטמאה חל נבילה ולא איסור טרפה כמ"ש
בש"א. ועיין היטב כי נכון הוא. והנני ידידו דו"ש
באהבה רבה בלתי מכירו:

יעקב ווידינפעד.

סימן עו

חשובה בתי סאת הרב חנאן הנדוד המפורסם
ברורו ס"ה דוד שיק ולדעה האבד"ק ווראנוב
(אונגארן) בעהמ"ס אמרי דוד. ושאר דוד.
חדשיר פון חנאן חתם סופר ולדעה.
הניע

דאשכח פדנייה בחיטה דמיידי ברוב ישראל. דנבי
פדנייה שוב יל דמיידי ברוב עכו"ם דהשמיטה
הי סימן דזה לא שייך לימור סמוך מיעוטא
לחוקה ובשדה מפרנסת היה בחוקת ארצות
לבי יצחק לא שייך לומר כן דהיי"ו אין צד
מליה על ארצותיה של שוק ודוק היטב:

ויחידו דברי ביה עליה בדעתו לתת ק"י החוס'
וחלין ד' ליב' שהקשו אהא דחמירין שחט
חל הושט ושכך הגדרה דהוי נבילה מהא דתנן
בא"ט נקובת הושט ופסקת הגדרה והקשו החו'
דנבי דהוי נבילה מ"מ לא פקע איסור טריפות
מינה וכדמוכח לקמן בשמעמא דמוסוכא. והגדרה
לדעתו לתת ק"י החוס'. לדעת הרמב"ם דפסק
דנקובת הושט הוי נבילה מחיים לענין איסור
אכילה רק לענין טומאה אינה כנבלה לטמא וכמ"ש
הרמב"ם והכ"פ כנודע. שפיר יס לתת ק"י החוס'
דהנה השאג"א מידש לן דהא דקיי"ל דבביא אמרינן
איסור חצי"א היינו דוקא כשניהם שוים וכסדרת
החוס' רי"ד דהי מינייהו מפקה וחלין שניהם מה
שאין כן אם האיסור האחד היה יכול לחול אפילו
אם היה בא אחר איסור הראשון אז בכה"ג אפי'
אם התא בביא אינו חל רק האיסור שהיה יכול
לחול אף אם היה בא אחיכ. אבל האיסור השני
אינו חל אפילו בביא משום דלא שייך הסברא
דמינייהו מפקה ע"ש וכנודע. והנה בש"ס זכרים
פרק חטאת העוף איתא דאילטרין קרא דנבילה
וברפה חלין על איסור חלב. דנבילה מטרפה לא
ילפינן דטרפה חמיר דאיתא איסורו מחיים וטרפה
זנבילה גם כן לא ילפינן משום דנבילה חמורה
דמטמאה במשא. ולפ"ז שפיר מתורץ קושיא החוס'
כגיל דשפיר מקשה מהא דתנן בא"ט נקובת הושט
ופסקת הגדרה והמקשה סובר דאיסור חמור חל
על איסור קל. ולפ"ז בנקובת הושט דהוי נבילה
מחיים לדעת הרמב"ם אם כן אחי איסור נבילה
ואיסור טרפה בביא ואיסור נבילה חמור מאיסור
טרפה שכן מטמאה והכא ליכא למימר דטרפה
חמיר משום דהוי איסורו מחיים דאיסור נבילה
בנקובת הושט נמי חל איסור נבילה מחיים ואיכ
נבילה חמור מטרפה שכן מטמאה. ואע"ג דאינו
מטמא משום נבילה עד שחל נפשה כמ"ש לעיל

(*) הנבי בעניי השכתי אז להנאון המשיב הכונה וללה"ה כי מחד אתפלג עליי איך העלים עיניו מל' הכ"מ פ"ט
ההל' חלבים בהתר שחרר שם ליישב ד' הרמב"ם כה"ל י"א שם שכתב: "אבל העוף יראה לי שאין צד טהרה על אחיה מחמת"
כתב הכ"מ: "לומר אין טענהו אותו כ"ד אבל איסורא חיהא איכא ואם שחטה ועדיין היא מטרפת לא יראה עדיין מירי
אחיה עד שתמות וכו' ועופות וכו' כיון דלא אימנעו מקרא עכ"ל הכ"מ. וכמוכן שכתב נפ"ל יוסף החידור ונחירועט
הנני. ולא קבלתי אז סוף מעשה ע"ז מהנאון דל. אף שנס אחיכ היה בנינו חלשות מכתבים ע"ז ש"ח אחת ואיך
יציאה לשר נימים ינאול. פ"ח הערה! יצחק דובער קריססקי:

הניח ידיו ע"י הח"ט משה שמענו ע"י
נ"י מקראקא מ"י מ"י מ"י מ"י מ"י
השואל צ"ע: וזה

בע"ה וזראנו יום א' ג"ס דב"י ח"י ד"ס ש"ס
לכבוד אחי יוד נפשי ה"ה הרבני
המופלא ומופלג בתורה וביראה החרף
יחשנן י"ה פרי תואר האברך מ"ה יעקב
בער שמענו ע"י י"ה יושב בשבת
חכמוני בער קראקא יע"א.

מכתבו הנעים הגיעני על נכון בשבוע העבר.
ואשר בדב"י בשאלתו שאלת חסד. אי
בקניית קרקע שקנו הגבאים ללורך הקמה ביהמ"ד
שיך דינא דבר מלא. ואף שכבר מילתא אמורה
כ"פ שאין אני ראוי להיות משיב בשאלה הלכה
למעשה לקהל גדולה כמות שהיא עכ"ל אהבה
מקלקלה השורה בהיותי כבר מכיר ערכו שאין
כוונת מעלתו רק להגדיל תורה ולהאדירה.

ורחנה מקודם אבוא להשתעשע בדבריו הנעימים.
מה שהק' מעלתו על דברי ריב"ש המובא
במחבר בחו"מ סימן קע"ה סעיף כ"ה דהקדש
לעניים אין בו משום דינא דב"מ. והק' הלא הקדש
הוא כמחנה וגבי מחנה בל"ה אין בו משום
דב"מ יפה הרגיש. ובאמת הריב"ש בטעמו כתב
טעם זה אח"כ כמו שאעתיק לשונו להלן. ויבואר
אח"כ א"י. ומ"ם לחקור בטעמא דהריב"ש. וכ'
טעם א' י"ל דדינו כמו ביהומים דלא שיך ועשיה
הישר בו לא כן בביהמ"ד עכ"ל. ולא הבנתי הלא
הריב"ש ע"כ ראה להריות בטעמו הראשון דאף
אם היה מכר ג"כ לא שיך דב"מ בהקדש עניים
דהא במחנה לא היה לריך לטעם אחר וכמו שנבאר
כוונתו להלן א"י. אם כן אי היה הגובר קונה
ההקדש ללורך עניים מה בין האי דריב"ש להא'
דדין? שוב כ' מעלתו מטעם אחר ד"ל טעמיה
דהריב"ש מלך אמירתו לגביה כמסירתו להדיוט.
ולכן ל"ש דב"מ ובביהמ"ד גמי שיך האי טעמא
אם לא שנחלק דבקדושת דמים ל"ש האי טעמא
עכ"ל. גם זה לא הבנתי ומה טעם יש בזה
דאמירתו לגביה כמ"י להדיוט דב"מ הלא מ"מ
לא עדיף ממ"י להדיוט ואם הלוקח עשה כבר
קנין הליך בכסף וקטר בו. עכ"ל שיך לבר
מלא ומדוע עדיף כח ההקדש?

ורחנה עלה בדעתי להלדיק דברי מעלתו יען
דהרין הוא דהלוקח נעשה שלוחו של הבמ"ל
כמבואר בראשונים ולא לריך הבמ"ל לשום קנין
חדש רק העדים כותבין ומותבין לו שטר כמבואר
בסי' הג"ל ממילא כאן גבי הקדש דכבר קנה
הדבר משעם אמירה ולא לריך לשום קנין וכו'

אינו יכול לעשות שלוחו דהרי הבמ"ל הוא הדיוט
ואינו קונה באמירה. ממילא כיון שכבר קנה ההקדש
קודם שנעשה שלוחו. שוב ל"ש דב"מ כג"ל
בכוונתו. אבל מ"מ לא הבנתי מה שרצה להשיג
ע"י דכאן בשאלתו הוי רק קדושת דמים כו'. הלא
גם בדינו של הריב"ש בהקדש לעניים ג"כ לא הוי
רק קדושת דמים ומ"ס?

ורחנה אעתיק למעלתו דברי הריב"ש בסי' תקצ"ו.
וה"ל חס"י מבואר הוא דהקדש לעניים אין
בו משום דב"מ דכיון דליחמי לית בה משום
דב"מ. דדין הקדש לעניים כדין יחומים לכל
דבר כדאמרי' בב"ב כ"פ שור שנגח כו'. אל רב
יוסף כבר זכו בו עניים. ואע"ג דליכא עניי הכא
דליכא בה אכן יד עניי אכן. ד"א ר"י כו' יחומים
אין לריבין פרוזבול כו'. הנה שהוכיח ר"י דין
הקדש עניים לענין זכ"י מדין יחומים בענין
פרוזבול. בנידון זה גם כן כיון דליחמי לית בה
דבמ"ל דלאו בני ועשיה הישר והטוב נינהו.
בהקדש גמי הכי הוא דלוקח הוא דאוסר רחמנא
דמא' טעמא אמרי' גמי בנח' זבין לעכ"ס לית
בה דב"מ ואם יש טעם אחר בנידון זה משום
דהקדש הרי הוא כמחנה ואמרי' בגמרא דמחנה
לית בה דב"מ ואע"ג דאמרי' הכס דלי לית בה
אחריות לית בה דב"מ ובנידון זה הרי יש בהקדש
זה אחריות לא דמי דהס' הוא טעמא משום
דליכא למיחש להערמה. שחא מכירה גמורה היא.
אבל בהקדש זה שהוא מפורסם לכל שאין כאן
הערמה אלא ליפות כח ההקדש נעשה האחריות.
מבואר הוא שאין בו דב"מ כו'. עכ"ל הריב"ש
הלריך לענינו אזה בזה:

ורחנה באמת יפלא למה היה לריך הריב"ש לכלל
א' כיון שטעם ב' מבואר בגמ' דמחנה
אין בה דב"מ. ובהשקפה ראשונה ראינו לומר
דהנה גם על מרן ב"י יפלא שכתב ג' טעמים על
מחנה דל"ש בה דב"מ. וכ' בטעם ג' דלוקח מ"י
אמר שהוא חפץ בקרקע זו ועין שהיא לו לתפארת
דבדאי עשה טובה ליתן עד שנתן לו מחנה זו
מ' יעו"ש וכן הוא ב"מ ע"י הג"ל ס"ק ק"א
יעו"ש. וקשה למה לא אמרו פשוט שיכול המקבל
לומר וכי מי שיתן לו קרקע במחנה וא"ך אחי
לך הקרקע? וע"כ דמכל מקום היינו אומרים הלא
הבמ"ל יתן לך המעות עבורה כפי שוויא לך וקנה
קרקע בדמים הללו במקדא מלך ועשיה כו'. לכן
כתבו טעם דהוא לו לתפארת כו'. והנה בעניים
ל"ש טעם זה שיהיה להם לכבוד מחנה זו. והיה
יכול להעלות על הדעת דבמחנה לעניים שלא ניתן
לכבודם שיך דב"מ שיקחו המעות ויקנו להם
במקדא לזה כ' הריב"ש ע"ס א' כג"ל ונכון:
אכן

ראיה מרב יוסף. רק דהיה ק' עדיין בשלמא גבי יחומים ניחא כיון דאין על האפטרופוס דרב'מ. ועל היחומים שהם קטנים גבי ליכא דרב'מ איש. אבל גבי הקדש אף דאין על הגזבר דרב'מ מי'מ על עניים מוטל עדיין ועשית וכו' ממילא כיון דבמזרח מוכר אחיין עליהו או מזל האחריות שבה או כמו שכתבתי ב"ב א' שהרי יכולין לקבל דמים מכן המיזל ולקנות במק"א. ויהיה שייך עדיין גבי הקדש עניים דרב'מ. וע"ז מביא הריב"ש. ראה מרב יוסף דהיה יד עניים לפי שהיה גזבר מו"מ רש"י שם בבב"ק (ליה ע"ב) ירו"ש. ממילא כיון שהגזבר הוא יד עניים הוה הלוקח ולא הכ כ"ל. והם מו"מ וכו' והמורה לא העמיסה דין דמזל רק על הלוקח. ולזה מביא רמ"י ממוכר לגכרי וכו'. ממילא כיון דאין לעניים דין לוקח כלל והגזבר לא קנה לעלמו שוב ליכא דרב'מ. כ"ל ברור בכוונה הריב"ש:

וממילא גם בגידון דידן אם הגבאים קנו הקרקע ממשות נוגד וכדומה. הרי הם אינם קונים לעלמם והאנשים אשר ישחמשו בגנין זה מאלהים קנו כי הגזבר הוא יד האנשים הנלכדים ללמוד ולהתפלל. והכל עניים אלל זה. ואין כהן דרב'מ כלל. אכן אם הגבאים קונים הקרקע ע"י סכום אשר יושם על בטלי ביהמ"ד היה מקום לומר שהם רק כמו שלומים וא"ת בה דרב'מ. אכן ע"ז כ"ל לפת"ש הריב"ש ב"י שס"ט בגידון שקנו הבעל והאשה. ומסיק דהם שותפים וממילא ליה בה דרב'מ דבחלק האשה ליכא דרב'מ וממילא גם בחלק הבעל ליכא דרב'מ. דהא הבעל הוא עשוי בר מזל נוכח חלק האשה וכו' ירו"ש היטב. ממילא גם כהן בודאי יש לבני החבורה הש"י גם נוגד וקנן הבא מנדבות וכדומה ובחלק זה ליכא דרב'מ כ"ל. ממילא גם מה שקונה הגזבר בעד מה שנותנין בטלי בחס' ליכא דרב'מ. דהרי היה בני המיזל מכח חלק של נוגד כ"ל. גם ס"ב שבי' מעלתו בשם הרב הגאון דש"ס. כיון מאל דלא גרע מזה רואה לבגותו וזה רואה לזרעה. ודאי כגון ביהמ"ד מקרי יותר ישוע הארץ מבנין בית הדיוט. והב"י הסביר שם הטעם דכל טעם דרב'מ הוא רק מזל ועשית וכו'. ממילא בס"ב כ"ז דאיכא להדחי דמין ירו"ש. גם נראה כפי טעם א' שכתב הב"י גבי מחנה דלא שייך דינא דרב'מ. משום דרב'מ ל"ש רק היכי דמוכר רק בשביל משות ממילא אם לא היה לוקח לוקחה היה מוכרה לבן המיזל. אבל במחנה כיון שלא קיבל משות יכול המוכר לומר שלא היה מוכרה כלל. ממילא גם כהן יכול המוכר לומר שלא היה מוכר קרקע שלו רק לרבר מזה לבנות עליו

ביהמ"ד

אכן האמת יורה דרכו דלפי שנמחנה הוא דין חסידים בנמחל דלית בה דרב'מ ולא היה הבדל מסיפך בזה. וע"כ טענות השואל היה לפי דהיה בגמ' דמכתוב בה אחריות א"ת בה דרב'מ: י"ש בעובדא דריב"ש היה כתוב אחריות שוב כי הריב"ש טעם אחר דאפי' אם יהיה דין הקדש זה כמו מזל האחריות מי'מ ל"ש דרב'מ מזל דדמי ליחומים כ"ל ברור בכוונתו. אלא שח"כ כי טעם ב' דבאמת לא מוזק האחריות כיון שאנו יודעים האמת שלא מוכר ולא עשה ערמה כו' והבן. ומענה נברר דעת הריב"ש בטובה. הנה יפלא מאל דליתו מרב יוסף שאמר יד עניי אכן וה"ר מיתומים דריג וביד אביהם וכו'. הרי כמו שהב"ד הוא יד יחומים כ"כ הנבאלי הוא יד עניים. ממילא כ"כ דומין גם בזה כמו דלא שייך ביחומים ועשית כו' כ"כ בעניים. והוא פלא היזה דמיון יש לדון זה לרמ"י דיד עניים ההם שפי' אחר"י כמו שהב"ד המחויבים לדאוג לעובד היחומים הם כמו ידס בן הגזבר המחויב לדאוג לעובד עניים הוא כמו ידס. אבל כאן בשלמא יחומים קטנים ל"ש בהו ועשית כו' דקטנים נינהו. אבל אלל עניים אי לאו טעמא דמחנה מודע לא יהיה שייך גביהו ועשית כו' גם כזה שכתב הריב"ש להסביר זה וז"ל בהקדש גמי הכי דלוקח הוא דלזוהר רחמנא כו'. הוא פלא מה ראה בזה. אי ראה לומר דלוקח אזהר רחמנא. אבל העניים לא לוקחין הם רק מקבלי מחנה. הלא זה הוא טעם ב' שכתב אח"כ לזה לא היה לריך שום ראיה מיתומים. ואם כן מה טעם באמת ל"ש בהקדש דרב'מ?

אכן נראה לי בכוונת הריב"ש כך. הנה קשה לכאורה הלא מבוחר בראשונים וכן הוא בריב"ש ב"י שס"ט ובמחנה סומן הנ"ל סעיף מ"ז בהדיא דרק ביחומים קטנים לית בה דרב'מ. איכ' הלא קטן אין בר קנין בקרקע. וע"כ טענה המקד ע"י אפטרופוס וכן הוא בזה"ל בש"ך שם ס"ב מ"ג ירו"ש. וק' אחאי לא ניחא דמוטל על האפטרופוס חיוב זה של ועשית הטוב כו' שיוכל לקנות להם במק"א ולהניח קרקע זו לבן המיזל? וע"כ דלא חייבה המורה בטעמא הטוב בענין זה רק הבעל דבר שקונה בשביל עצמו להנות ממנו הוא וביתו. אבל הקונה בשביל אחר שלא בחזרה שליחות רק לטובתו לשם מזה. כמו אפטרופוס בשביל יחומים. או גבאי בשביל עניים וכדומה בזה אינו מוטל עליו לדאוג בשביל טעמא הטוב כו' לחלית אחרים. כיון שכל עלמו של קנייתו הוא רק לעשיית הטוב והישר וכו'. ולכך אין על האפטרופוס דרב'מ. וממילא גם על הגזבר אינו דרב'מ. וזה פשוט. ולא היה הריב"ש לריך לזה

יחיד. כגל לפלפול לסגדיל תורה ולהאדירה
דברי ידיו המלה למשכבו ודושיה:
הק' דרד' שיק ברעואווע.

סימן עז

חשובה בחי' סאת מרן הגאון סאור הגדול
היה יצחק אלחנן ודל"ה האברק קאנווא.
הגיע לדינו ג"י הרב מ' ראובן לעווניבוק ג"י
אברק אליסא חתן הרב השואל וע"ה.

ב"ה ז"ל מ' כ' סיון תרפ"ג קאנווא.

בבור ידיד הרב הגאון המפורסם וכו'
נקשרת מיה אייזיק יעקב ג"י האברק
וויסאקי שוכט'ס:

אחדשה"ט מחברו הגיעני והגני להשיבו כ
קשה עלי הכתיבה וע"כ רק
בקרה. כי כבר כתבתי דיש לסמוך ולהחיר הטלפול
בשבת על סמך הדלמות שהעמידו ברשות המושל
וכמנואר כולל בזה בח"מ סימן ח"ו סעיף א'
ובס' קס"ב סעיף א' ברמ"א וקלרתי:
ידיו דושיה ומברכו יצחק אלחנן החופ"ק.

חצרות וחידושים

סימן עח

ג"ה סלאוואטיטש (פיר שנידיו).

בנרה (דף ו') תוס' ד"ס בשעת הדחק

פרש"י בשני בורות ולא דק דלקמן
ט': אחר דאפילו רבנן בשני בורות כו'.
ולאחר קושייתם י"ל דרש"י לשונו שפיר קמפרש
דאחר שם אמרו לו אין שעת הדחק ר"ל. מ"ל
שעת הדחק אי"ז שני בורות הוי. ואי"ז טהרות
אפי"ן לעבדא. וחשו רבנן להפסיד טהרות. וסנה
י"ל דהנהו מרי לישני פליגי בזה דליק סובר דאף
אם היו הטהרות בעלמם מוטעים אף אם
יוקר הזמן נחשבים להפסד מרובה מטהרינן. ולי"ז
סובר דאין אנו משגיחין על הזמן אך עם עמם
הטהרות המה מרובים. לא כן בשבת בלורת דבאמת
המה מועטין. אך הזמן גרם לזה שיהיו נחשבים
למרובים או שלא יאמרו בשבת האחרת שלא יהיה
בלורת. אישקד טהרתו במוטעים וגם עתה כן.
הלכך לריכס טהרות מרובים. וידוע דזה הסומאה
אך ורק מדרבנן לעמא במעלי"ע. ובט"ז (דף ו')
תוס' ד"ה בגל תורה כי רש"י היה טוסק כו'
בשל סוגרים הלך אחר האחרון. וכו"ז דכתי מרי
לישני פליגי פסק רש"י וז"ל בא"ד הב'. ואם כן

רבנן מודים כדוקא אם היו הטהרות מרובים.
ושני בורות לא מסני ואם כן שעת הדחק דרבי
נוכל לפרש בשני בורות. ורבנן אינם מודים לזה.
וכתוב' לא ס"ל כן דא" שם כתבו תוס' בשם
ר"ה דבשל סוגרים הלך אחר המיקל. וכן הריב"א
כתב דהלכה כלישנא קמא. (באמת י"ל דהריב"א
ליק רק הילכ דליק. הוא בלשון רבים. אבל הכא
לישנא קמא ג"כ אי"ז. אבל יש לומר דרובא של
הוספת המה מרית. או י"ל דהכא קאי אליבא
דרית). וא"כ הלכא כלישנא קמא. דרבנן מודי
בשני בורות ושפיר הקשו תוס' לשיטתם וכו"ל.
(ב) **בכפורה** (סוכה ד"מ) רש"י ד"ה מיד הטיטות
שומעין ואין בדבר לא משום גזל.

דר"ל דקטן שגנה מנכסיו או זוכה לו מן הוה גזל
מן המורה. והשיג על התוי"ט דפי' דגזל דדבריהם
יע"ש. לא הכנינו דבריו דהא דעת רש"י (בסוכה
מ"ו): דקטן מקני קני דרבנן מקני ליה. ופליג
על תוס' דא"ת לכו בז"מ דעת אחרת מקנה
קונה הקטן מה"מ. וכן (בגיתין ס"ד) גבי לרור
וורקו כו'. ופירש"י ד"ה וזכה אף לאחרים ומדרבנן.
ותוס' פליגי על רש"י. אבל דעת רש"י דלא קנה
רק מדרבנן כהתוי"ט. ולא משמע מרש"י שיתלק
בין קטן לקטן. ואנכי עשיתי מחובין מכבר לש'
רש"י. דרש"י לשיטתו דהא במחנ"י קמני מליאת
חשוק יס בהם גזל מרש"י. או גזל גמור לדברי
ר"י. אבל הוא רק מדרבנן. והא סתמא קמני משמע
דאף שהיא אבידה ישראל. ולפי"ז יקשה איך קנה
הקטן אלא או משום יאוש בעלים או משום שהפקיר
אותו כהע"ב. (דאולי באבידה עכו"ם א"ל לזה). והא
ש"י רש"י (בגיתין ל"ח) ובכ"מ דיאוש מטעם הפקר
ובהפקר דעת רש"י (בכ"מ י"ב). דחשיב דעת
אחרת מקנה אותו ופליגי על תוס' שם. ורואיני
במחנה אפרים. (ואינו מחנ"י) שחפס בפש"י דדעת
רש"י חשיב הפקר דאמ"ק לכל דבר. וא"כ מוכח
דאף דאמ"ק אין קונה הקטן רק מדרבנן. אבל
התוס' חולקין על זה דיאוש אינו מטעם הפקר.
ובהפקר דעתם דאינו חשיב דאמ"ק. ואם כן חין
דאמ"ק הלכך הוה מליאת חש"ק רק גזל מדרבנן.
אבל בדאמ"ק קונה מה"מ:

דן אמנם הנתיבות בסיומן רע"ג הקשה לשיטת
רש"י ומתקנתו דהא דהפקר חשיב דאמ"ק
סיומו לענין חזק המשתמרת ולא לענין אחר יע"ש.
אמנם דבריו מוקשים לי. דקק' על רש"י גיטין
בעבר קטן דאמ"ק לא יקנה א"ע. הא הפקר חשיב
דאמ"ק. הא לרש"י אין דאמ"ק מושל לענין שיקנה
מחלוצייתא בדמוכת מסוכה שם ומגוועין שם.
ודומק לומר דקושייתו דיקנה א"ע מדרבנן וא"כ
מעבר הקטן דרבנן ש"ס לו בעלמא ולא יוכל אחר
לזכות

כשהם מעליצ' בלע ובצ"ח הקפידה תורה על דרך
ביטול דוקא. והמדרש כתב בשם ר"ת דשהה ג"י
הוא כבש ור"י מפרק אלו עובדין (היינו מהר)
דלי תרי ליה כולי יומא בחלבא והוא מפרש כולי
יומא כמו זמן מרובה. וכמה ימים. כפי שיטתו
כבושה בלעון המפורש במקרא גבי קנקנים של פ"ח)
ובדאמרינן בקנקנין וכו' הלכך כל דבר לה ש"ח
ששהה בכלי ג"י אסורו. אמנם ר"ח בשם ריב"ח
חוסר בשריית יום ולילה מדאמרינן דלי תרי ליה
כולי יומא וכו' וכחכ המדרש ב"ח פירש' כבש
בחומץ. וא"ח למד כן וכו' ע"כ. הרי לפנינו ג'
דעות בכבוש. א) דעת רש"י דכבוש לא הוא רק
בחומץ. אבל בלא חומץ לא הוא כבוש לעולם. וא"ח
בשר שנכבש בחלב אפילו זמן מרובה אינו אסור
אפילו מדרבנן. ב) דעת ר"ח שכבוש בלעון לדרך
ג"י. ור"י מקנקנים דעכוס דבשי ג"י. וכפולטו
כך בולטו. ג) דעת ריב"ח דכיוס שלם מיקרי כבוש.
ושניהם מביאים ראיה מהר דלי תרי ליה כולי יומא
בחלבא שרי ש"ח דכש"ח אסור מה"ח בכבוש יום
א' לריב"ח ולר"ח ב"י ימים. ובצ"ח רק מדרבנן.
ופלוגתיהו בפירוש כולי יומא. דלר"ח פירשוו כמו
כמה ימים ודיוקו מהר דקנקנים. והריב"ח דייק
מלת יומא דמשמע יום אחד. דאל"כ הל"ל יומי
ביו"ד. ושאינו גבי קנקנים דלחומץ וכן לענין
שריית לחומץ, דלהו י"ן צ"ע ג"כ ג"י. וזה ג"כ
מחש דברי הגש"ד ז"ל: בשר שנפל, בחלב לוק'
פסק ר"ח דאם שהה יותר מיום א' דאסור מדרבנן
(ובא' לאפוקי מדעת רש"י דבלא חומץ לא מיקרי
כבוש) בבצ"ח. וראיה מדאמרינן דלי תרי ל' כולי
יומא חלבא שרי משמע הא. (ר"ל מה משמע)
דיותר מיום א' הוא כבוש (ובשאר איסורין אסור
מה"ח ובצ"ח מדרבנן ולא בשנין חומץ דוקא. וכמה
הוא זה היותר מיום א' לדעת ר"ח לא ביאר כאן
רק כח"ש במדרש וכו' בראש ששה זמן מרובה.
וסמך על מה שיבאר יותר במקום עיקר הדין של
כבישה. ואח"כ מסיים דעת ריב"ח דיום אחד שלם
הוא כבוש. ואולי ל"ל במקום משמע מה' משמע
מהא. ויהי יותר פשוט וזה מלוי. מה נראה דח"ח
כלל להעמים בדברי הגש"ד דין דל"ח כיון שהוא
כבשו בשם ר"ח. דהוא מקיל יותר בכבישה עד
ג"י. וא"ש:

יצחק מערער חו"מ בארצות
שח"ס. עזרה דהבין.

סימן פא

בשעת (ח"ח סימן ג') מביא קושיא המביא
בפ"י רש"י בקרא על המדרש בפ"ח
דמגילה

לכות אהוה זה דוחק. אכן יש לפקפק על עיקר
ראייתו לשיטת רש"י. דראייתו בספר בריה יעקב
חור"ח סימן ק"ט דחילק בין יאוש להפקר דיאוש
מחלק הבעלים א"ע מהחפץ. ואין זה נקרא דעת
אחרת מקנה ואין זה דומה להפקר יע"ש ול"ע:

אברהם זאב טרובאנאווסקיא
חופ"ק סלאוואטיטש.

סימן עט

ב"ח ניקמאל.

בתש"ו רעק"א ס"י קס"ט כתב דאפילו לר"י
ש"ס דסומא פטור מכל המצות מה"ח
חייב בקידוש היום כיון שסומא חייב בלאוין לכו"ע.
א"כ חייב בקידוש משום זכור ושמור כל שישנו
בשמירה כו' כמו נשים שחייבות בקידוש היום
משום ה"ס:

ויש להעיר מדברי המדרש בפרק ב' דמגילה
שהקשה שם איך סומא מוליד בקידוש א"ח
כ"כ הממוכנים מה"ח לר"י שפטור מכל המצות
יפוש מה שמחנך. ולהגרעק"א הא מחויב מה"ח
אפי' סומא א"כ יהא ראיה מדברי המדרש שסומא
פטור אף מלאוין לר"י ול"ע:

צבי הירש אר"י ב"ר ר' אברהם חיים עפראן
רחופ"ק הניד

סימן פ

בשם ה' בארצות.

בשעת (ח"ח סימן י"א ל"ן ד') מובא קושיא
בביאור דברי הב"י ס"י ז"א מהגש"ד
בשם ר"ח. ועיין (בחי' ק"ב סימן י"א אות ט')
דמייסד דהגש"ד סובר הדעת הא"ח מובא בש"ך
סימן ז"א סק"י דכש"ח אסור כ"ק אפילו בפחות
מעליצ' בלעון ע"ש:

והנה לולא דמסתפינא מרבתי. נלמד-ביאור
דברי הב"י בפסיטות. וכ"ש אחרי הדין
הל בדבריו ופי' שאמרו ד"ח עניינן במקום זה
ועשירים במקרא אעתיק בזה תוכן דברי הב"י
ד"ס ק"ה המתאים לדבריו כאן בסל"א רק בהרחב
יותר. וז"ל בפ"ב דע"ז גבי עכבדא בשיכרא כתב
הרמ"ש תימא דה"ל שיכרא וחלל לזון הוא למה
נחסרו וי"ל ששהו שם זמן מרובה. וה"ל כחין
כבוש ולא פירשיה התורה כמה יעמוד בשכר
ובחומץ ויחשב כביטול. שמעתי דשם ריב"ח דכיוס
שלם זע"ל חסור כבוש. וראיה מדאמרינן בחולין
בב"ח חידוש הוא דלי תרי ופי' ומלי חידושה
הא בכל איסורין לא בלע בלחך א"ו דכל איסורין

דמגילה סכתב דמוספת שבת דרבנן ואפ"ה יולא בקידוש זה כיון שיבא אח"כ לידו חיוב מה"ס. והקשה המג"א חסיון קפ"ו דקטן שהגיע למיטת אינו מו"א את הגדול שאלו כדו שציעה. ומ"ש שם בחילוק זה דהכי שם חיוב דאורייתא לפנינו אז אינו מו"א הדרבנן את המחויב מה"ס. אבל בחוספת שבת דאכתי אין חיוב דאורייתא לפנינו מש"ה יולא בקידוש זה יע"ש:

וה"א כהם במח"כ את דברי המרדכי נפשים שהמרדכי מרמה כומא שליט מחויב בקידוש מה"ס רק מדרבנן לר"י שפוער סומא מכל המלות. ואפ"ה מו"א בקידוש את ב"ב המחויבים מה"ס להוספת שבת שהוא מדרבנן ואפ"ה מו"א בקידוש זה יע"ש במרדכי. הרי מפורש במרדכי שחפילו י"ס מחויב דאורייתא לפנינו. מה"ס מו"א הדרבנן את המחויב מה"ס. וא"כ קושיא המג"א במקומה עומדת:

אהר בהרבהנים.

ענינים שונים.

סימן ב

(א) בשע"ת (חלק ה' סי' ל') מובא קושיא על דברי השו"ע אדמו"ר בסו' חמ"ב סליד גמ"ש דיו ששכלו גוי בחוסת"ס אסור לכתוב בו במועד גזירה שמה יתן קולמוסו לתוך פיו ע"ש. והק' וז"ל וממהני מלה הרי כיון שהסכר כבר נאסר בהנאה כמ"ס בעלמא שם א"ס כן למה לן הגזירה שמה יתן הרי בלא"ה אסור דהכתיבה עלמה הנאה היא והרי הוא אסור בהנאה. והרי החוס' שהובא בהג"ד סי' קכ"ט ששם מקור דברי רבינו אלו כתב. דדיו של מין אסור בכתיבה משום דהכתיבה גופא הנאה היא כו'. וסיים ומזה ליישב. הגה שבר נשאל בזה בס' נחלת יהושע בח' אר"ח סי' י"ז ותשובתו ע"ז בסוף פלפולו בזה"ל והנכון בעיני משום הכי הולך ליתן טעם דאסור לכתוב במועד משום שמה יתן קולמוסו לתוך פיו משום ידיעו דבמועד אסור לכתוב רק דבר מזה או דבר האבדו כמובאר בס' תקנ"ה. והנה ידוע דלדבר מזה מותר לכתוב באיסורי הנאה משום דמלות לא ליהנות נהנו כו' ומש"ה הולך הרב ליתן טעם אחר דשמה יתן קולמוסו לתוך פיו ומטעם זה אסור לכתוב חף לדבר מזה. ונתן טעם הכולל לאסור על הכתיבות עכ"ל:

(ב) שם (ח"ו בהשמועות לסימן י"ג) י"א לחמא המקור להחמיר חז"ל כל הכועס כאלו שוכד ע"ג. ויגעתי ומנחתי בזה"ל ממש ג"כ בחיובי

זוכר טעם פירוש מקדש חלק (ברך קכ"ו):
(ג) שם (סי' נ"ו) שאל א' ליישב לשון נקטינן ובציאור מחבותינו ע"ש. גורמיה חתפלא בציאור מחבותינו שבלתת אין הכוונה מחבותיו דוקא שהולידו אותו. רק מהידיעה שבתה מתיש לאיש ומדור לדור. עד שאל אביך ויגדך ופשוט זאין בזה להאריך:

שמעון דוב בהרב מרדכי צבי מגבי
מים בבאבריוסק.

(ד) בשע"ת (ח"ו ק"ו סי' נ"ב) נסתפק כ"ג א"ס החיוב של משלות מנות הוא דוקא בב"א חו אף בוא"ו ילא. ומקום ספיקו הוא מרחינן גבי מלות מחלות השקל דהחיוב הוא דוקא ניתנו בב"א ילא בוא"ו

והפענ"ד אין הגידון גומה לראי' דהא דפסק הרמב"ם ז"ל בריש ה' שקלים דלר"ך. להיות דוקא בב"א לא ליתן הכ"מ מקורו כלל. וגם במנחת חינוך שם במנה ק"ה חיפש ולא מצא. ובאמת ל"ע מאין ילא לו הרמב"ם וסיעתו דין זה. ולכאורה עלה בדעתו לומר לפי שיטת רש"י ז"ל (בבבא ל"ט ב'). וחולין כ"ה ב'). דמש"ה הטילו חכמים על השוקל שקלו להוסיף קלבון מפני שחלף שקלים הן דקים וטוחים לחבר ומוכרחין הגבאים להחליטם במנים ובשבי חילוף זה הם חייבים ליתן קלבון ע"ש. ולפ"ז נראה לי בטעמיה דהרמב"ם ז"ל דהחיוב מחלות השקל הוא דוקא בב"א. דאי יתן בכמה פמנים בוא"ו ויהא המעות דקים עוד יותר ואז יעלה שבר החילוף ביותר מקלבון ולא ראו חכמים ליתן דבריהם לשיעורין ומש"ה חייבו ליתן אותו בב"א דוקא. איברא דזה ליתא. דהחיוב לש"י רש"י ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל עלמו בפ"ג ה"א שם פירש להיפוך ע"ש. לפיכך נ"ל ברור דילא להם זאת מהא דאמרה התוס' דה"ל לא ימציט אף שיוכל להתעשר חמ"ס ויובל להוסיף. א"כ חיוני דהתוס' הקפידה העיקר רק אשעת נתינה שיתן לא פחות ממחלה"ש וא"ס לא נתן בב"א אף שמוסיף אח"כ מ"מ כבר עבר אבל ימציט דשעת נתינה מה לי א"ס ה"ה דכ' באמת אז א"ס הוא עשיר. וכן נראה ברמב"ם שם פ"א ה"א דמקורם פסק דאף העני מחויב למכור בטוחו וליתן מחלה"ש והביא לזה הפסוק דה"ל לא ימציט. ותיבך אח"כ כתב הם דחיתו נותנו בפמנים רבות וכו'. ושוב מלחתי ברמב"ן ז"ל כן מפורש להדיא בפ' חשא פסוק ט"ז דהא דחנן (בכתובות ק"א) מורמין על האבדו ועל העמיד לגבות ופסקה הרמב"ם ז"ל שם בפ"ב ה"ג. פ"י הוא ז"ל דמש"ה מורמין אעמיד לגבות כדי לחמו על הדל הממשיץ

נאמר משום דמיקרי איסורא פטור מקרבן אם
כפר וכדומה. כיון שיש בו הנאה גדולה מזה ובטביל
כך הקדישו שלא ליהנות בו טרם שיגמר עבודתו:
שאור משה בריב יעקב מאהלינער מסביר
חתן הגאון ר"ר ראגאלין.

(ח) **בדורשין** (דף ט' ע"ב) כתב רש"י ז"ל
בד"ה: "הלכתא גמירי לה מחוטא"

בזה הלשון. בדורשין בסיקו טהור. וגזירת הכתוב
הוא דהא ברשות סיחיד לחומרא לזנין וכל ספק
איסורא נמי לחומרא בעינן למיזל שמה יעבור
מלשון שמה יעבור משמע דהא דפסיקא
דאורייתא לחומרא הוא רק מדרבנן משום שמה
יעבור. ובקדושין כתבו רס"ן והריטב"א בשם רש"י
דפסיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא כהראב"ד וז"ל:

(ט) **ברש"י** (חולין ט"ו ע"ב) דקדק מדברי הגמ'
דכוננל יד לכתחלה אסור לשחוט בו

משום דלמא אחי למעבד באידך גיסא. דה"ה בסקין
שיש בו פנימה אסור לשחוט גם מן הפנימה ולהלן
דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכל שכן הכא
דבהאי גיסא גופא פגומה ותימה בעיני שטעם
מעטו הבדולח של רש"י שדין זה מפורש בהוספתא
דחולין פ"א. סבין שיש בה פגומות הרי זו חמורה.
אם יש בין פנימה לחברתה כמלא שנים בלואר
שחיתו כשירה וכלן דקתני שחיתו כשרה משמע
דיעבד כמבואר בחולין. ולמה לרש"י ללמוד דינו
מדיוקא דגמרא וז"ל:

קלטן בהר"א בגיד רב ופירא בארמיאנסק
(פיר סבירא)

(י) **בשע"ת** (ח"ו ק"א ס"ד) מה שכתב
כ"ג בשם המהרש"א דקבלת רב

ראוי שיהיו המקבלים רק הבני חורה שבגיר ולא
הבג"ב. וכן דעתו בקבלת שו"ב. זה לענין אם
יש להם הרשות ע"ז מכל העיר שסומכים עליהם
בזה. אבל בלא זה כבר חז"ל אין ממנין פרנס
על הצבור אלא מכלבין בלבד. וכ"ה בשו"ב.
אך כמובן שהצבור מחוייבין ג"כ להתנהג ע"פ דין
ולא ע"פ פניות חז" וקשר כו'. גם מה שהביא
כ"ג מן הספרי דברים פסיקא י"ז לא תכירו פנים
במשפט כו' שאין הכוונה בידוע שאינו ראוי להיות
דין כו'. יענין כ"ה בסוף הספרי שם דמסיים
כמאלת מוכה את החייב ומחייב את הזכאי. לא
מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו יודע כו'.

(יא) **שם** (ק"ג ס"ד) בשם ר' אליהו הק'
בפ' שמות. הגני להניע גם שאלה זו

בא"מ ריש פ' וילך פ"י וידבר את כל הדברים
וגו' ובפסוק לא נאמר כל כלל ואולי ר"ק
זה מן הפסוק בסי' ל"ב מ"ה. ויכל משה גו'
את כל הדברים וגו' אל כל ישראל:

פסקי בע"ב.

דגם הנותר עמיד לגבות הוא ע"י"ש. ולפי האמור
אין מחאן ראי' כלל לג"ד דשאי"ה דגלי קרא
הלאו דכל ימיעט. אבל הכא מסי' קאמר
דהחייב דוקא בב"א מה שלא מלינו בשום מלוא
אדרבא איכא שמיטין לה גבי תפילין דאין
משכבות זו אח זו (מנחות ל"ח א'). וכן גבי
מתנות כהונה ומתנ"ע דקו"ל דאם הכהן או
העניים אינם מזויין לו עכשיו יוכל ליתן אח"כ
חולין (קל"ד ב'). וה"ה דאם יש לו כהן ועני
על החלי כמובן. והא דרלה כ"ג לה"ר מהר"י
מייניס. ג"כ א"ר דשאי"ה דגלי קרא דבעינן
לקימה חמה. ועיין מנחות (כ"ז א') דאכל אלו
דמעבדן לריבין קרא מיוחד גזו ע"י"ש.

נחמן צבי גאלר (ראדאסק).

(ה) **בשערי** תורה (ח"ו ס"ד) ק"ד) הקשה כ"ג
משום שבוטות ג' ע"א על המל"מ

פ"ה מה' מלוא. הנה תמיהתו עלומה. אבל כבר
הרגיש בזה בספר ע"י לבונה. ועיין במלפא חיתן
שעל הש"ס דמחרץ דמוס' סכרי דגם בשוגג אין
שליח לדבר עבירה. אבל המל"מ קאי לפי דברי
המוס' בקידושין מ"ב דבשוגג יש שלד"ע. אבל
באמת מוכח דהמל"מ קאי על כל האופנים אפי'
לסכרת האומרים דבשוגג אין שלד"ע:

(ו) **שם** (ח"ו ק"ז) בעניינים שונים) שואל אחד
חודות פיה"מ להרמב"ם בניטין פ"ה

יענין נא כח"ר במלכת שלמה שכבר עמד בזה
ובחדושי מסגרת והב' שהביא שחלת חזק ט"ס
וז"ל חזיר. ור"ל דע"כ מיירי בלא ידע שטועה
עבירה בניסוך דאל"כ היכי מחייב ר' יוחנן
משום שלא יהא כ"א הולך ומגסך וכי כ"א יפקיד
א"ע למיתה כדי להזיק לחבירו. אע"כ דאירי
בשגג בעבירה והו"ד בהזיק. וא"ל איכ' למה לרין
ר' ירמיה למימר דמדאגב' קניא. הרי בל"ז ל"ש
גבי קלב"מ כיון דשוגג הוה בעבירה. והיינו
דמסיים הרמב"ם וז"ל. לפי שאם הי' יודע וכו' ר"ל כיון
דבמזיד פטור בשוגג נמי פטור מטעם קלב"מ:

(ז) **בקצה"ח** ס"ח) ת"ו הקשה אהא דאמר
גמ' לריב"ג ק"ק מחון בעלים

אם תדעה מקורשת וכן לענין קרבן שבוטה.
והקשה נמי דלית דהו מעילה. מ"מ איסורא אית
בהו וח"כ הרי הוא בכל איסורי הנחה ע"ש.
ובמהר"ן חיות. שמיא בב"ק י"ב קנשיה הקלות.
ולכחורה נראה לי לתרן ולומר דאין זה דומה
לאיסור המאה דעלמא דבכל מקור האיסור הוא
מלך עמנו כמו שרלה וכדומה דאין לו שום
חשונה מהאיסור. משח"כ הכא דאסור בהנאה
להדיוט. הרי משום הכי הקדישו משום שרלה
להקריבו. וא"כ האיסור בהנאה זהו רצוני ואין

שאלות וחידות תלמודיות

סימן פג

בעריבת הרב ר' שלמה יוסף זעווין נ"י.
האב"ק קאזימיראו (פ' ט"ז).

(הפסך בסיון טו.)

שאלה עח. בשערי תורה (חלק ג', סי' ס"ז) הביא הגאב"ק אלאמאליא דאיה מעורבין (דף ט"ח ע"א) שמוחל לשאר בארית בשבת ופסל ברין וה עיי"ש; מאיזה מקום אחר בש"ס יש ראשון ג"כ דין זה? אהרן היסאן. (דונדון (אנגליה). סתם תולדות תנאים.

שאלה עט. איזהו אינן שהורג נשוא פירות ורא הנקבה? הנ"ל.

שאלה פ. היכן מצינו שמוחל להרוב עבור גניבת איזה דבר ולא בפחתתו?
אחד החכמים משיבת, כנסת ישראל
בפלאמאדקא.

שאלה פא. בש"ס אינן (סי' ש"ס ס"ק א' ופ"י חק"פ סק"ג) פסק דובר בתעלה ר"ה, כדרך ער בר העולם בודאי בבפ"ל דין כדו הוציא צדא נארי רובו ככולו. והרבה אחרונים חולקים עליו; מאיזה מקום בש"ס יש להוביט שם כפ"ל דין זה? ה"ב... בודאי אינן טועין צדא נארי רובו ככולו במקום שאסור הפרש כן ור"א בספרת הס"ז? פסקי בע"כ.

שאלה פב. (ש' שאלתנו ש"ד, פסקי בע"כ אופ"ק: מאיזה מקום יש להוביט גם דלא בספרת הס"ז דענין זה אכתב שם שאם אמר, רשותי כבולת לך ו לך פ"א אסור לפרש צדא נארי רובו ככולו רק דרוב?

שאלה פג. ברש"י ויקרא (ר"י ט"ז) כתב דהרבה "אם ששם ששק"ב "א"י וכן להוציא מ"ש; היכן מצינו גם בשנה שכתוב, "אם" ושובנו הוא, א"י? שאול ט"ש מאחי"נער סלוצק.

שאלה פד. ביצבורג (דף ד"ט ע"א) איתא דבריות ופירות ביד נקראים, חלוצות ק"ש; וכן מצינו דאסור ש"ס ב"ו מלת ביד נקרא בבריות בשם, אסור ק"ש?

שפעון דוב בהר"ח רמ"צ ו"ל, ט"פ פמאכרובסקי.

סימן פד

תשובות ופותרים

ההשאלות שבהלך ו' קונטרס ו' (אדר תשי"ב).

שאלה ג. כנשים (פ"ג ח"ט) מחולל להנחיל כדרך לבישת אינן נקראים שגלו אל הבית ואם נכאם ביל קרינן גם עליהם, והבא אל הבית ולכן חטא. וד"ס ודוק:

(*) כל השאלות שלא נראו גם מסתכן על שנו; ש"י זעווין.

שאלה נא. ראה כנסת דרין (דף ח"ח ע"ב) עיי"ש ודוק:
שאלה נב. ברכות (דף ל"ג סוף"א) פסח כוז וכו' עיי"ש:
שאלה נג. כ"ח (דף ל"ב ע"ב) אובד לפרוק וסוגל לספון עיי"ש ודוק [כנשים אחרים העירו גם מתגילה (דף נ') דת"מ נדחה מפני תגילה עיי"ש. וזכרון אהרן אלא שמתגילה הלא דוחה גם כל התלות שבתורה כולן חוץ ממת מלוא כח"ס בלוח"ס ח"י חרפ"ו ס"ב]:

שאלה נד. בחס"א פאה (פ"ו ח"ו) נעלם חמנו משנה תפוסת כעדות (פ"ד ח"ה) עיי"ש. והוא סלח [וכה"נ עוד בחס"א פסחים (פ"ח ח"ח) שנעלם חמנו משנה כעדות (פ"ה ח"ב) עיי"ש]:

שאלה נה. כרש"י כ"ק (דף ק"ב ע"ב) עיי"ש:

שאלה נו. ראה בחסוסות כתובות (דף ק"ה ע"ב) כד"ה אפילו ודוק [הר"ל היימלן מלונדון העיר גם מחולין (דף ס"ו ע"ב) תדרי יגדיל תורה ואלדיר עיי"ש. אך שם י"ל שאין זה ברייתא שלמה והתלמוד הביא ממנה רק מה שהורג כמור חירוק להקטיף עיי"ש]:

שאלה נז. שבת (דף ק"ח ע"א) וכתוב ע"ו (דף כ"ט ע"א) פ"ח [הרש"מ מההילנות מסלוצק העיר גם מסנהדרין (דף ל"ו ע"ב) ח"ס שהוא כח"ס עיי"ש]:

שאלה נח. שבתות (דף ח"א ע"א) ולי לורבא מרנן הוא עיי"ש ודוק:

שאלה נט. ברכות (דף ו' ע"ב) עיי"ש:

שאלה ס. משנה דנדרים (דף י' ע"ב) עיי"ש:

שאלה סא. כתובות (דף ס"ו ע"ב) עיי"ש:

שאלה סב. ויד (סי' גל"ה כפ"ק ס"ק ע"י) עיי"ש:

שמות הפותרים

הרב ר' אברהם זאב טרובנאווסקי הגאב"ק סלאוואטסקי
פ' שעל"ן (ג. גל. נב. נט. ס). אחד הכתובים
המחויבת רכתא, כנסת ישראל (ג. נב. נט. ס).
הרב ר' שלום יוסף הלוי סינענכויס הגאב"ק לאקאסס פ'
וואהלן (גל. נב. נט. ס). קרב ר' שלום ל"ב
אוינענכאך מעה"ק ירושלים (ג. גל. נט. ס). הרב ר' אברהם
האפינכער הגאב"ק וואסקי פ' קאוונא (ג. נב. נט. ס).
הרב שמואל דוב חנני מ"מ כנאכרובסק (גל. נב. נט. ס).
אלתר ב"ר הרדכי (ג. נט. ס). פסקי כפ"ב (ג. נט. ס).
ר' שאול משה מההילנות מסלוצק (גל. נט. ס). הרב
הימלן מלונדון (נט. ס): ר' שמואל יוסף רוזנע
פארב ט"כ משינלואזי פ' ראדום (ס. א). הרב אברהם
הלוי עפעטין הגאב"ק סאקאלי פ' לאהא (ג. נט. ס).
יחזק. האיר טלנינער נ"י מוארשא (ג. נט. ס). הרב ר' יעקב
לעווינר הגאב"ק ליובאנקאו פ' קיוב (ג. נט. ס). הרב ר' יונה
קאסליוואסקי הגאב"ק קארעשע פ' כסריא (ג. נט. ס). הרב
ר' משה יחזק כראווס הגאב"ק קאלוואריע (ג. נט. ס). הרב
קרימסקי מאהוועט פ' מינש (ג. נט. ס). פסח ראזען מעסלען (נט. ס).
תלמיד ויכח סק"ל אפרים ירובלימסקי (נט. ס):

השמות והפותרים וקוראים.

אחד הכתובים משיבת, כנסת ישראל (מ. מו. נט. ס).
ר' יחזק דופל קרימסקי מאהוועט (מ. מו. נט. ס).

שאלות ותשובות

סימן פה

ש"ח

ע"פ הסדר ועתה כתבו בידי אלה בששון דפיק קיטב.

י"טב ד' הכתיבה והחתימה. שנה טובה
מתוקה ונעימה. כבוד ידידי הרב החריף
ושנון חכם והופר נותן אמרי שפר מ"ה
יורדא ל"ב מונק נ"י בעיר ווארשא.

יקרתו הגעני ורלתי דברי פלפוליו והטבו
בשני כי ישרים המה. ובדבר אשר חקר
ד"מ באנסהו לחבירו למכור לו אתרוג שלו בדמים
אם יולא י"ח באתרוג זה ביום טוב ראשון דכתיב
לכם וכתב מעלתו דנתי דבעלתא אמרינן דאגב
אונסא וזוהא הוי זכינו דגמר ומקני ודברים שבלב
לא הוי דברים אבל גבי אתרוג כפי מ"ש הראשונים
דחזרת דמים לא מהני משום דאומדנא דמוכח שאין
זה חפץ בהדמים רק בהאתרוג איך שוב הרי י"ח
אומדנא דמוכח עם הדברים שבלב דלא גמר ומקני
ולא מהני הזביתא עכ"ל:

תשובה הגה כפי הגרסה כוונת ר"מ מ"ש
בשם הראשונים היא למ"ש הראש
בסוף ס' לולב הגזול בשם הבה"ע כמה דאמרינן
באחר הילך אתרוג זה במתנה ע"מ שתחזירו לי
דבהחזירו יאל לא החזירו לא יאל וכתב הבה"ע
דאם גזול מהמקבל מתנה ולא החזירו אף על גב
דחזרת דמים הוי חזרה כדאמרינן גבי אינטלית
מתן לו דמיה אבל באתרוג כי אחר ע"מ שתחזירו
לי האתרוג דוקא קאמר דלריך ללאם בו ירי חובה
ואם לא החזירו לא יאל דחזרת דמיה סבבה לאו
חזרה היא ע"ש. ובאמת אין דמיונו עולה יפה
לענין נידון שאלתו דהתם בנידון הבה"ע אנו
דין על העבר אם יאל אם לאו וכיון דכוונת
הנותן והמקבל לא היה מתחלה רק ע"מ להחזיר
לו ואם לא החזיר לו אישכח דנפיק באתרוג שאינו
שלו וזוהא שפיר קאמר הבה"ע דשם הוא אומדנא
דמוכח דלא היה דעתו רק על החזרת נוף האתרוג
ולזה לא מהני כמה שיחזיר לו עתה הדמים דאף
דהנותן נתנה עתה בקבלת הדמים מ"מ לא יאל
המקבל דהא עכ"פ התנאי לא נתקיים שהרי אז
לא היה דעתו רק על החזרת נוף האתרוג. משא"כ
באנסהו למכור לו אתרוג וזה קיבל המעות ואנו
דין אם יהיה יכול ללאם בו אח"כ מה הבדל בין
אתרוג לשאר דברים הלא גם בכל הדברים אדם
רואה בשלו ואפשר שרואה באיו חפץ שיש לו יותר
מאשר חפץ באתרוג ויש אומדנא דמוכח שאין זה
חפץ בהדמים שהרי אינו מוכר לו רק ע"י אונס

שאוונסין אותו למכור ואפי"ה אמרינן דתליו חזין
הוי זכינו' זכינו משום דאנן סהדי דאגב אונסא
וזוהי גמר ומקני דנתי דאם לא יהיה לו אונס לא
היה נתנה להחליף הדבר בהדמים כי נוף הדבר
מביב לו יותר מהדמים מ"מ אחר שרואה שהוא
מוכר על המכירה הוא נתנה אח"כ במכירתו
ולקבל הדבר כיון שעכ"פ אינו מפסיד שויו של
הדבר ויפה השכיל הנתיבות ס' ר"ה דלא בעין
כזה אמירת רואה אני דכיון דאמרינן דאנן סהדי
דגמר ומקני אומדנא דמוכח דגמר ומקני והוי
כאלו אחר בפירוש רואה אני ע"ש ובה"ט מבואר
בש"ס מהר"ק שורש ג' לענין יאוש דבדבר דהוי
אומדנא דמוכח דבדלוי מילא איז גילוי דעת בענין
ואינו נאמן לומר לא כתיבתי ע"ש וא"כ שפיר
יאל אח"כ באתרוג זה כיון דקנהו לגמרי וי"פ:
דראיתי בש"ס מהרש"ם סוף חלק אורח שילא
לדון בדבר המושך דדוקא התם שלא
נתקיים התנאי לא מהני החזרת דמים שיהיה שלו
מתחלה אבל בגזול מהחזירו אתרוג ואח"כ נתנה
לקבל המעות ה"כא דאיכא אומדנא דעיקר אומדנא
קפיד מהני לתקן גם על העבר דמפסיד היה שלו
ויאל גם בימים שה"י גזל צידו ע"ש. וזה המזה
בשני דאנו מי שיש לו חפץ למכור כי קנה הלוקח
מלמפרע והרי אפי' בע"מ אינו קונה אלא מכאן
ולבא ועיין גם כן ש"ס נודע ביהודה מהדו"ס
חיד"ד ריש ס' קמ"ט ורואה מפורש מ"ש' סוטה
(דף מ"ג רע"ב) דאמרינן שם לענין גזול בית
דאינו חוזר אם לא חנכו אף על גב דעבד תשובה
ויהיב דמי ופריך ומפיק ליה דה"ל ליה לוקח ומשני
כיון דמעיקרא בחזרת גזילה אחי לדי' ע"ש הרי
דאף דיהיב דמי לא חשיב רק כלוקח חתאן ולהבא
וגם כזה אמרינן דלא הוי ככל קונה דעלמא כיון
דמעיקרא בחזרת גזילה אחי לדי' ודברי מהרש"ם
ל"ע ובמק"א הארכתי. ויש לפלפל בהאי דשים סוכה
(דף ל"א ע"א) בהאי אימתא דר"ג אחר דאין לה
אלא דמי ע"ש בלבד דאכתי קשי' דהאין נתקן
בימים שישבו עד החזרת דמי ע"ש ולא נפרימי
כעת ומחמת הטירא אקלר ואכ"מ באמירת מ"ס
וברכה וברכה השנה נקפשו היפה ונפש ידידי הדו"ס
המוכן להשיבו בכל פה:

יעקב שור האב"ד הג"ר.

סימן פו

ב"ה סטעפעניץ (פ' קיוב)

כבוד מחותני הרב וכו' מור"ר דוד שלמה
דורוויץ הי"ו הרב בעיר וואלאדארקע

במה שדרש מו"ד צמח"ס למה לפניו כח"ס שם
כמה

דאפילו מת אחד שנה נהרג עליו וע' בש"ס (חולין כ"ז:). מתנוונה והולכת בידוע שהיא טריפה ועי' בב"י סימן רס"ב שהביא בשם המהרי"ק שאפילו הכריא בינתיים כיון שחזרה לו הקדחת איגלאי מילתא שטריין לא הכריא מחולי הראשון ועיין (ביבמות פ"י:). כיון דמחלתו וסופו לקוי לא מיישינן ועי' (בגיטין ע"ב). אומדן אותו אם מחמת חולי הראשון מח' וכ"ס בגד"ד שמעט מילה ועד עתה הוא חולה והרופאים החליטו שסיבת מחלתו היא ממיעוט דם וגם אינו יכול להלך ברגלו. ועיין באורח סי' שצ"ח סי"ז שיש סוברים דגם בסכנת אבר אחד וחללים עליו השבט. ואף דיש לנו ס"ס שמה מחלתו אינה מסיבת מילתו. ושמה הלכה כרשב"ג. אבל בסכנה לא מהני רוב. (עי' בחולין י" וביומא פ"ד) ובשב"י ח"א סימן ע"ט ובמ"ז לאורח סי' ד' ס"ק י'. וגם ס"ס דהוא מטעם רוב לא מהני וכעין דאמר' (בע"ז ל') פירוקא לסכנתא ועיין בת' בית שלמה בכמה מקומות מזה. ועיין בת' דברי מלכאל ח"ג סי' ע"ד דאפילו לא מת אחד מבניו ורופא אומר שבניו של זה דם אין נכלע באיברים שאסור לחלוט ובודאי שאסור למול הבן הרביעי עד שיהיה לו ג' שנים שגם בעבר ומל הבן השלישי בקטנותו והוא חי העלה בק"ס שם לחלק בין מהו ב' למהו ג' ע"ש טעמו. ואף שבת' מהרי"ט סי' ל"א נסתפק בזה. אבל בגד"ד שהבן השלישי מלו רק בגדלותו מהיבא מימי להתיר והיו כמו וסת שאינו נעקר בימי עיבור והנקה. ועיין בספר בית מואר ליו"ד סימן רס"ג שכל הטעם דמהני המחנה הוא מחמת שלא הוחזק רק בקטנים. ומחמת שהנשא אינו סובל אריכות קלרתי. והגני מחו' הדו"ס בזה"ר:

נחמן הסיד החיפ"ק.

שפתי ישנים

סימן פו

השוב: בת"י סאת רב רבנן גאון הגאונים רבינו אשר זצ"ה אב"ד בווארשמיין וקרסרופע וכל מדינת בארען. בן רבינו הגאון בעל שאנת ארי' זצ"ה. עם הערות סגנון הרד"ג סו"ה יואל אשר ה"י בווארשא:

ווארשמיין תקס"ו ד"ק ג' פ' שבות.

להגדיל וחורני מהור"ר אברהם ברוך גר"י בפאריס.

א) הנה כתבו השגתי אמר. ואין העת מוכשר עתה להשיבו בלשול וחריפות בדרכי המיד

כמה שנים נולד לו בן ותיקף אחר מילתו נחלה ולא נתרפא עד עתה וגם אינו יכול להלך ברגלו האחת וכל הרופאים החליטו כי אין מזור למחלתו וכי סבת מחלתו היא מיעוט דם. ואחר כן נולד לו עוד בן ואחר מילתו מת. וכאשר נולד לו בן שלישי הורה בית להמתין ג' שנים ואז מלווה ובעת נולד בן רביעי:

הנה זה שהורה להמתין עם מילת הבן הג' עד ג' שנים הכי נהוג עלמא. אף דכמה אחרונים נמנמו בשיעור זמן זה ויש שהורו להמתין עד י"ג שנים עיין בכ"ס סי' קי"ח ובק"ס מה"ג מהרש"ק סימן א' שפירש לשון הר"מ: ויתחזק כח' שיהיה מחויב במלות. ומהר"ג בשע"ת ח"ה סי' מ"ב לא ראה דברי הק"ס. אבל כולם כתבו כהגוי' בס"י קס"ה להמתין רק ג' שנים וכן העלה בת' עיין יחזק' חירוד' סימן כ"ה וסי"ס דהכי נהוג עלמא כהגוי' ונודך אגב אומר כי בכל ראיותיו של העין יחזק' שם קדמוהו בח"ס סימן רמ"ה ובק"ס שם ובפרט כיון דבאמת בכל מקום חוקה הוא רק בני פעמים ורק בסכנה מחמירין דגם בני פעמים היו חוקה לכן נוכל לסמוך בזה על המחנה להמתין רק ג' שנים. ועיין בכ"ס סי' קי"ז שסירך בזה קושיא הגוי' על הרי"ף והר"מ ממשמעות הש"ס (ביבמות ס"ד) דבין רבי ובין רשב"ג סתמו דבריהם דאין מוהלכין לעולם. ותיירץ הוא דהם כל אורח סביר דבהכי היו חוקה לכן אין מוהלים לעולם אבל אין דבאמת קי"ל בכ"מ דבג' פעמים היו חוקה ורק בסכנה מחמירין לכן נוכל להקל דבהמתנה סגי. ולרעתו אחר שלש פעמים דלכופי היו חוקה לא מהני המחנה:

ואף שדבר שאינו שכיח לא שייך מנהג כמבואר ברמ"א לחי' סי' של"א. והוא מהרמב"ם והריב"ש ונודך אגב אעיר על התה"ד סי' קכ"ז לענין ערב פסח שחל להיות בשבת והביא ראיה מהירושלמי. והגני להעיר כי ע"פ בשבת לא שכיחא. עיין ברע"ב לסוכה פ"ה משנה ה'. אבל מודברי הש"ס (בגיטין כ"ז) נראה דמתים מחמת מילה לא נחשב בכלל לא שכיחא. ולדעתי הפירוש במסכת גרים הלכה א' ומהר"ם על המילה הוא פשוט משום מיעוט המתים מחמת מילה ולא כפירוש הנחלת יעקב שם וע' באורח מישור על הד"מ סי' א': ואף שבאמת הבן הראשון לא מת ממילתו והסנה חי בחלו עד היום. אבל באמת הביא הפ"ת בסימן רס"ג בשם הריב"ן וזהו בספרו מגדול עוז נחל ד' אות ו' אף דשם מבואר כמה אח"כ דאפילו אחר זמן כל שלא הכריא אחר המילה מקרי מחמת מילה. ועיין בבורח הכרית שהערה מקור הדבר מהר"מ בהלכות רוח פ"ג

הלינה או מחמת עי"ש. ועי' בזה"ש (צ"ח דף ג' ו') ע"כ ועי' דף ע"ו (ד). ואקלר ובמ"א הארכתי: (ב) **במ"ש** על ד' רמב"ם בגדר תופה (ו). בתוספתא שם הוא ע"ס ולי' כך ויוסף עליהם בנימין והלויים ע"ס ואמ"כ מבור' שם דמקריב אימורין וכמו במנחות (דף ס"א ודף ס"ב) (ו). רק זה נ"מ בדאן לא כ' רמב"ם דין דגם מורה מניפה כמ"ש במנחת כותה (ח). ולא הביא זה רק בהלכות נזירות פ"ח ה"ד (ט). והוא משנה (בקיודשין דף ל"ו) (י). משום דמ"ל דמורה אינה מנפת רק דברים הנוספים בנימין. אבל החזק ושוק ואימורין לא (יא) ובמ"א הארכתי בזה מ"ש רמב"ם בגדר שיתן זה בזה (יב) אריכות דכל' בהב"ח פ"ב (יג) מפרש דזה הנקבים אלא היסוד מוצא לדמים ועי' בלה' מעה"ק פ"ב (יד). דגם נמכרים היה מנכר ביסוד (טו). ונקרא שיתן עי' (סוכה מ"ח ומ"ט) ובהך דמנחות (דף ע"ד ע"ב) (טז) ועי"ש בפס"מ ובמ"א הארכתי בזה וכן ר"ל אספנין דבזמן ניסוך המים גם יין היו מנסכין על המזבח לא על היסוד:

מ"ש

תמיד. נזאח אבוא כאן להשיבו על גוף דבריו. והוא. כתב להק' על ד' רמב"ם בגדר תמיד. (א) דס"ל מעה"ש דמ"ל דקריאת הגבר הוא גם כן ע"ש (ב). ואף דבמנחות (דף י"ב) ור"פ דשפטים מבור' להיפך ע"ש ברש"י דפירש מקריאה פעם א'. (ג) עיין (ביומא דף כ"א). אך העיקר כך דיש ב' מיני ע"ש דהיינו אילת השחר וכמבור' בירוש' פ"א דברכות ופ"ק דיומא וע"ש וכן החמה. ואללנו הוא ע"ש והאיר המזרח וכן. ועי' בב"מ הרבה סתירות. מה הוא האיר המזרח עיין רש"י (מנחות דף ס"ח וסוכה דף כ"ט) (ד). וברכות דף י"א ע"כ וביומא דף כ"ח) ובירוש' מנילה ספ"ב גבי גר שנתנייר ואכמ"ל. והוא כמו מחללת שקיעה לשיטת ר"ת (בזבחים דף ג' ו' ומנחות דף כ' ע"ב). וה"נ זה דהוא מורכב מנ' שמות גדר יום ולילה והארכתי בזה במ"א. ואם הטעם משום יום יש עליו שם יום אבל יש עליו גם שם לילה וה"נ גבי קידוש ידים. ועיין מ"ש החזק' (דף י"א) וכ"מ בזה. ובה א"ש שהגמ' בזבחים אשר קשה בהם ללינה פוסלת בידים קדש כ' וכ"א אם מחנה

(א) ראה (יומא דף פ"ב ע"א וכ"ז ע"כ ובמ"א שם דה"מ איכא דלמרי. ותוס' שם (דף ל"ג ע"א) דה"מ אביו. ובזה"ש דף כ' ע"א וכ"א ע"כ דמכל הנך משמע דה"מ היה רק בלילה ולא ביום. ולכא"ה ק' לד' רמב"ם שם ב' חז"מ פ"ב ה"א דה"מ היה משעלה עמוד השחר ע"ש ועי' ה"ס' (מנחות דף ל' ע"א): (ב) ראה רמב"ם ה' בהב"ח פ"ח ה"א ובהמ"ד כ"ו א' ובפס"מ לרבינו שם שכתב בזה"ל. וקצ"ח סב"ר נאמר קריאת שבו והוא בגמרא וכן ר"ל קרוב לעלות השחר ע"כ. והוא מחובר הבנה והלא הם דעות בנ"י (יומא דף כ' פ"ב) ע"ש. וראה ירוש' סוכה פ"ה ה"ה ושקלים פ"ה ה"א ועי"ש בפ"י ר"ב ולשון מבור' ספי' וכן לרבינו להגיה בלשון רבינו ע"ש הישכ. ברם שארי הרכ ההכנס מורה ויחזק נר"ו בנ"י ר"ל נר"ו כתב א"י כי תל' כפי' אחת שמעתי ד' רבינו בלשון אחר והוא קרוב למה שכתבתי בזה: (ג) עיין ברמב"ם ה' ה"מ פ"ד ה"א. ועי' (יומא דף כ"ה ע"א) ובתוספתא שם פ"א ותוספתא דסוכה פ"ב: (ד) בלש' מנחות שם ובתוספתא לתמיד (דף ל' ע"א) מה דהכין עליהם וע"ע בח"י ביומא שם עיין מנילה דף כ' ע"א ועי' (מנחות דף ק' פ"א) ופס"מ ותוס' שם ובפ"ג דתמיד ל' ע"א שם ובמפרש מה שהשיג ע"ז. (ה) עי' בתוס' וזכ"ס (כ' א') דה"מ מיומא. ופ"א ע"א דה"מ כיור. ובתמיד (כ"ז ע"א) במפרש שם ובירוש' יומא פ"ב ה"א והירוש' ה"ה עדיין לא נהבאר כל לרוב והוא קשה מאד. ושאריו הנרא' נר"ו כ' בספרו מענה לאשר חלוצי סימן רמ"ו ביאור על ד' ירוש' ה"ה. ואמרה כי הוא כוון להחמת יום עוד לפלג בדבריו אך אכמ"ל. (ו) ר"ל ברמב"ם ה' מעה"ק פרק ט' ה"ס ועי"ש ב' ה"כ כמ"ס וראה ספרי נשא פסקה ל"ו. והתוספתא שזכור מארי וקני כאן ר"ל בתוספתא דמנחות פרק ו' ע"ש הישכ. ולכא"ה הוא ק' מלך מאי דנקט שם ויוסף עליהם הזרוע והלויים. והלא מבור' (בחוילין דף ק"ל ע"א) וכן בספרי שופטים פסקה קס"ה דלין נהגין בלחודשים. וכן הדבר מבור' בפ"ס מה' בכורים ה"א. גם מה שכתב וימרת הכבד ואלוה וזהו ושוק. דמה שמעט לבא"ה דגם זה נכלל לכהנים. והלא לנבואה שלקי דהם האימורים ובמבור' ברמב"ם ה' מעה"ק פ"א ה"ח ע"ש. ועי"ש כמ"ס ש"ל דמח' לחפוקי מוצא הפנימי. אך באמת אין דבריו נראין כלל ועי' ח"כ ויקרא דבורא דהפלת ספ"ד. ועיין רמב"ם ה' מעה"ק פ"א ה"ח עיין יומא דף ט' ע"א ועיין וזכ"ס כ"א ע"א ומ"ג ע"א ופ"ג ע"כ ופ"ה ע"א וחולין ק"ז ע"כ) וע"ע ח"כ ויקרא פ"ז פרשה ה' ופרשה לו פ"ג ועיין שבת קמ"ז ע"ב וק"ל ע"כ ומנחות פ"ג ע"כ. וטע' וזכ"ס ק"ג ע"כ. וירוש' פסחא פ"ה ח"י וע"ע ר"מ ה' ע"ה"כ פ"ג ה"ז. ועי' ר"מ ה' מעה"ק פ"ז ח"ב ועיין וזכ"ס פ"ה פ"א וטע' פ"ז ע"א בתורה ח"א. ועיין בר"מ ה' פסחא פ"ג ה"ז. ועי"ש בחו"מ ע"י ח"כ ויקרא פ"ז ספ"ד ובספרי ראה פסקה ט"ח. וליקוף ויקרא דמ' תמיד. ועוד פהרה דקוני' ע"מ חספס. (ז) הכי א"י גם בת"כ לו ספ"ד. (ח) בהלכה פ"ז שם. (ט) וגבי סוכה נ"ל לכות סוכה פ"ג ה"א. (י) עיין גם בת"כ לו ספ"ד פרשה י"א. (יא) עיין גזיר דף ח"ה ע"כ. ובספרי נשא פסקה ל"ו ואמ"ל: (יב) עיין כמ"ס ח"ה כבורים ה"ח ונעטע י"ד סימן ס"א סעיף כ'. (יג) ה"א וראה שם הי"ב. (יד) ה"כ וראה"ה שם על רבינו ועי"ש בל"ח ובד' ה"כ כמ"ס ועיין הישכ בתוס' וזכ"ס דף כ"א ע"כ דה"מ ארבע. וטע' (דף ס"ב ע"ב) דה"מ שיתין. וראה בתוס' יומא (דף י"ב ע"א) דה"מ ירושלים. וטע' בר"ב כמ"ס מ"א דמדות ודבריו שם מתוהין וכבר תמה עליו מארי וקני התו"ע שם פ"ה מ"ג ע"ש הישכ. (טז) עיין הישכ ברמב"ם ה' בהב"ח פ"ב ה"ז: (טז) גם בדף ק"ז ע"א ועי' וזכ"ס דף ס"ד ע"א ובפס"מ שם עיין בתמיד פ"ז מ"ג כסידור ר"ב ותו"ע וכן הנאון החסיד מהר"א וויגנא ז"ל וכן באר שבע שם ועי' פ"ה מ"ב למדות וכפ"י רבינו שם וטע' כה"ה לרבינו פ"ג מ"ג דהעילה שפי' שם כה"ל. כבר ביארונו כסופה ששיתין שם שני נקדים כמנחם בתחילתן מהם ייני הנפשים ע"כ. והנה כסופה לא מלאמי זה ועיין בירושלמי סוכה פ"ד היו ובתוספתא דמטילה פ"א ובפ"ס שם.

ג) מִיֵּשׁ בכללות חִסְדָּם (יו) הִל מנחת נסכים וגסכים עלמם זה מהך (דף ס"ח ע"ב ודף פ"ד ע"ב). (יח) אָךְ יֵשׁ בִּי מִיֵּשׁ נסכים אֵם במחנה יין או נסכים וכל קרבן וגמ' אֵם דשה"ל היה מחיר או יקודם לשה"ל לא כד' שיהיה בכורים (יט) ומכ"ס אֵם דין אֵין עליו שם קרבן דאֵין טעון מלח כח"ס כה"ל חִסְדָּם שם (כ) לא רצה לחלק:

ד) מִיֵּשׁ גבי לה"פ (כא) הנה ר"ה דפסחים ובינה חז"ל לשיטתו (בסוכה דף ה') ונדחה שם. אָךְ ע"י ברמב"ם כה"ל עיה"כ פ"ג היה שם כתב דלפני ארון הוא טפח ע"כ משמע מחמת זה (כב). כעיה"כ פה קהלחנו הג"ל יע"א.

אני אשר באא"י הגאון רבינו אריה לייב ג"צ החונה פה והמדינה יע"א.

סימן פח

חשיבה מהגאון המפורסם רבן של ישראל סבא קרישא בקש"ת מו"ה משולם יששכר ה"וי איש הורוויץ וצ"ל אבר"ק סטאניסלאב בעהמ"ס שו"ת בר ליוואי. ח"פ:

בדבר השאלה כמנה לווחם ששה ג' ימים בלא מליחה וסדחה. דקיי"ל בש"ע יו"ד ס' ס"ט סי"ב דמתייבש דמו בחוטו. ולא ילא עוד על ידי מליחה רק בללי ובכלל השומן אינו ראוי לללות ויש בזה הפסד משובה. מה דין השומן בזה:

תשובה הן כבר נודע דברי השבות יעקב שרלה להתיר השומן על ידי מליחה בלא ל"י מטעם כיון דהשומן הוא רכיך לא נתייבש דמי בחוטו. ויולא על ידי מליחה כמו קודם ג' ימים. אָךְ כל האחרונים הרעישו עליו שאין זה אלא דברי נביאות. כי מאין לקח סברה זאת לברות מלכו שהשומן מתוך שהוא רכיך לא נתייבש דמו בחוטו. ובחמת היא סברה כרסית כי אכן מחזיקין דם בשומן. ולא מלינו בשום מקום שיהיה טעם

זה דשומן רכיך מועיל להתיר. ע"כ ג"ל לומר כי בחמת השומן החיון בודאי אסור כח"ס כל האחרונים. אולם השומן המונח בתוך האווחות שלא נפתחו מעולם נראה לי להתיר מטעם כיון דלא שליט ביה אויחא לא נתייבש דמו בחוטו. ורא"י לדברי מדברי הש"ס (חולין דף מ"ו ע"ב ובכורות דף ל"ז ע"א) דאמרינן החס חז"ו היא יבשה שאם תינקב ואינה מוליאה טיפת דם ריב"מ אומר יבשה כד' שחאה נפרכת בלפורן. אפילו חימח רבנן גבי חזון בכור דקא שליט ביה זיקא לא הדרא בריא. אבל ריאה דלא קא שליט ביה אויחא הדרא בריא. ופרש"י ז"ל ואע"פ שאין מוליאה דם אין זו יבשה. עד שסתייבש כ"כ שחאה נפרכת בלפורן רוח ואויר מבאים ומקלקל את המכה ע"כ. הרי אנו למדין מכאן דאין הרוח מייבש. וא"כ כה"ל שומן המונח בפנים האווחות דלא שליט בהו אויחא לא שייך בהו יובש כ"כ. ולא נתייבש דמם בחוטם. ושפיר מותר השומן ע"י מליחה אָךְ בלא לליה. כנלפע"ד להלכה ולמעשה:

הק' משורם יששכר ה"וי איש הורוויץ אבר"ק סטאניסלאב והג"ל:

סימן פט

ח"ת בת"י מאת הרה"ג החסיד וכו' מוהר"ר אברהם ועמבע וצ"ל ספה וראישא. תלמיד סרן הגאון בעל חידושי דר"ם וצ"ל.

(הגיע לירינו ע"י נכדו הר"ר מנחם ועמבע נ"י שראניא):

ב"ה (קדושין דף מ"ז): התקדשי לי בשטר חוב או שיהיה לו מלוה ביד אחרים והרשה עליה ר"מ אומר מקודשת ומכ"א אינה מקודשת. ומסיק בדשמואל קמפלגני דאמר שמואל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול דרבנן אית להו דשמואל הילכך לא סמכה דעתה דסברה חז"ל ומחיל ליה. במלוה על פה פליגי בדריה אחר רב דאחר

יש בזה אריכות דברים ואכ"מ, (יו) פ"ה ה"י וראה (מנחות דף ס"ה) וכתב"ל אחר פ"ב וברמב"ם ה' מו"מ פ"ו ה"י. והנה במנחות שם מבואר דנסכים עלמם שהוקדשו קודם לעומר כשרים. וקשה על רמב"ם שפסק בהלכה הקודמת שאם הביא לא נתקדשו ושתם דקאי נס על נסכים ועי"ש ב"ד הרב בס"מ ועיין מה שהאר"י בזה מארי וקני התו"ע פ"י מ"ו מנחות וכתב שם דעת הרמב"ם לפסול אָךְ בדעתו ופ"ג בספרי פנחס פסקא קמ"ח ועיין כה"ל בכורים פ"ב ה"ו ובירוש' ספ"ד דהלה והובא שם בר"ם פ"ד מ"י דהלה וע"י בח"כ ויקרא פ"ג פרשה י"ג. (יח) עיין ח"כ אחרי מות. (יט) וע"י ברש"י (מנחות דף ס"ח ע"ב) אָךְ יש שם פ"ס הל וחתה פ"ג ג"ל פ"ד ע"ב. (כ) ה"א וראה (מנחות דף כ' ע"א וכו"א פ"א) ותיב ויקרא ס"ד פרשה י"ב ובתוס' מנחות שם (דף כ' פ"ב) דה"ת מלח. (כא) כה' מו"מ פ"ה ה"ם. וק' על רמב"ם מד' ר"ה כספחים דף ל"ז ובינה דף ל"ז. (כב) עיין ביטא דף ג"ה פ"א ובירוש' שם פ"ה ה"ד וראה בתוס' (זבחים פ"ו ע"א) דה"ת אלא ובתוספתא פ"ב דיומא ועיין בחו"ט ח"ט על רבנן ועיין חו"ט מנחות פ"ד סוף ד"ה במין וע"י ת' רש"י ח"א קט"ז ועיין סא"ח סימן ת"ס ובכ"י ס"א ומחמת שוקני ז"ל מלך קינר בדבריו ובדברי השולח לואת ירדתי לעומק הענין ולסיים כוונת דבריו:

יואל אשר ק"י נבואן (דור רביעי לרבינו אשר ג"ע).

לשם ללוח מדינה דגרימי דעג ידי מחמתן נשקר
גדמו להפסיד ללוח ולגבי פלגן נאמנים וללוחיה
יש להקשות בהא דאמרי' בשם (כתובות דף י"ח):
העדים שאמרו כתב ידנו הוא זה אבל אנוסים
היינו כו' נאמנים. ואם כו' כתב ידן יולא מחקוס
אחר אינם נאמנים ובגמ' אמר דמי דר מחא ליש.
אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל מחמת
נפשות הרי אלו נאמנים עיי' וקשה לפי הס'ד
דסיכא דאיכא מינו נאמנים אפילו אנוסים היינו
מחמת ממון אם כן אמאי בספ'א בכתב ידן יולא
מחקוס אחר אין נאמנים והרי חוס' שם ב"ש
מחמת נפשות וכו' הקשו דליהמני' אנוסים היינו
מחמת ממון במינו דאי בעי אמרו אנוסים היינו
מחמת נפשות ותי' דמינו דבי פרי לא אמריק
עיי' איכ לפי דין הש"ס בגל' דבאנוסים מחמת
ממון מחויבין לשלם מדדי' איכ הא כתבו חוס'
(בקידושין דף מ"ג): בדי' והפסחא דסיכא שפטר
ממון על ידי המינו אמרי' מינו דבי פרי עיי'
ולפי' קשה לס'ד דש"ס גם בכתב ידן יולא מחקוס
אחר יהיו נאמנים אנוסים היינו מחמת ממון במינו
דאנוסים מחמת נפשות ואיך כגל' דבוי מינו דבי
פרי ז"א דברי בבאן יהיו נפטרים ממון עיי'
המינו כגל' ובספ'א אמרי' מינו דבי פרי כגל'.
ונראה: ליישב דהנה נודע מה שדנו ה"ש' והמח"א
באונס מחמת נפשות והגל' עלמו בחתימתו שגר
אם מחויב לשלם יעו"ש. אך יש לדון בזה לפתש"כ
הרא"ש ז"ל דסיכא דחיתו ברור הויקא לא מחייב
מטעם גרמי יעו"ש וא"כ בזה דהיה אונס מחמת
נפשות בשעת החתימה עדיין אינו ברי הויקא
דשחא לבסוף יתבטל להפיד ויאמרו האמת
שאנוסים היו מחמת נפשות ולא יבנה כלל דהרי
הדין באנוסים מחמת נפשות דאמנים ורק באנוסים
מחמת ממון דהדין דאינם נאמנים אם כן בשעת
החתימה היו ברי הויקא מחויבים לשלם מדינא
דגרמי כגל'. וא"כ מיושב שפיר קושא בגל' דכ"ז
עכשיו דהדין דמחמת ממון אינם נאמנים שפיר
מחויבין לשלם. אבל אם ביחא דניהמני' במינו.
איכ שוב יהיו פטורין מלשלם ואין כאן מינו ומיטב
שפיר:

הערות וחידושים

סימן צ

ב"ה דאסקראוו (פיר שערדי).

(א) דפנ"י בקורא למו' קידושין הקשה על ארמב"ם
שפסק בהלכות מ"א וחדש אסור במזל
והאיך פוסק בפ"ו מהל' חמדין ומוספין דעומר
ל"ט

דאמו מנה לי בידך תנהו לפלוגי במעמד שלשון
קנה ע"ש והקשו בחוס' ד"ה כי וכו' אמאי לא
קאמר דכ"ס דקאמר רב אפילו במלוה וקמיפלגי
במעמד שלשון אי יכול למחול או לא עיי':

ונראה ליישב דהנה חוס' בכתובות (דף פ"ו)
הקשו לאמימר דאמר מאן דדלין דינא
דגרמי מגבי דמי שטרא משלי' דאמאי לא סמכה
דעתה הא יהיה מחויב לשלם כל החוב ואמאי
קאמרי רבנן דאינה מקודשת:

ונראה ליישב דהנה יש להקשות דמאי הקשו
החוס' דאמאי לא סמכה דעתה וזה
מחויב לשלם לה כל החוב ומאי קוש' הרי י"ל דהאשה
אינה ראויה להתקדש רק דוקא במלוה בשטר ולא
במלוה על פה. וגב' לא סמכה דעתה דשחא ימחול
ליה הבטל ויסתלק החיוב של השטר ולא יהיה לה
עליו רק חיוב גרמי שהוא מלוה על פה והאשה
אינה מרואיה להתקדש אלא במלוה בשטר. וע"כ
לריך לומר דכך היא סברה קושית חוס' דכיון
דאם ימחול הבטל להלוה יהיה מחויב לשלם לה
מדינא דגרמי וא"כ מסתמא לא ימחול דודאי לא
יפסיד לנפשיה וימחול ללוה וא"כ אמאי לא סמכה
דעתה הרי מסתמא לא ימחול וישאר המלוה
שבשטר. אך לפי זה י"ל קושית חוס' לפי מש"כ
הש"ך בחומ"ט סימן ס"ו דאם אחר שמכר המלוה
השטר חוב ללוקח. פרע הלוה להמלוה. אין עליו
עוד חיוב לשלם ללוקח דכיון דקיבל המלוה המעות
מיד הלוה ממילא מחיל ליה החוב דפריעה גופא
הוי כמחילה רק שהמלוה לריך לשלם ללוקח מדינא
דגרמי עיי' ולפי' מיושב קושית חוס' ד"ל דלכך
לא סמכה דעתה דשחא יפרע הלוה להבטל דמאי
יפסיד לו זה שיקבל הפרעון והיא לא תוכל לגבות
מחלוה כלום דפריעה גופא הוי מחילה כגל'. ואי"ל
דהרי סוף סוף יהיה חיוב על הבטל לשלם לה
מדינא דגרמי ואמאי לא סמכה דעתה. ז"א דשחא
האשה אינה רואה להתקדש במלוה על פה ולכך
אינה מקודשת:

ורפ"י מיושב קושית חוס' דאמאי לא אמר
דכ"ס אמר רב אפי' במלוה וקמיפלגי
אי יכול למחול מעמד שלשון וטעמא דחכמים
במלוה על פה דאינה מקודשת דלא סמכה דעתה
דלמא מחיל ליה ולמ"ש מיושב שפיר דבזה שוב
י"ל כגל' דבבאן שפיר סמכה דעתה שחרי אם
ימחול יהיה מחויב לשלם מדינא דגרמי ואי"ל
כגל' דלא יחא לה להתקדש במלוה ע"פ ז"א דהא
השחא גמי במלוה על פה מקדש לה וא"ש:

ובדאי עיגא יש ליישב דברי הש"ס ח"מ סי'
מ"ו דפסקין דעדים שאמרו אנוסים
היינו מחמת ממון אין נאמנים ומחויבים העדים

א"ט בא אלף מן הארץ והא' (במס' מנחות פ"ד) עשמה בדיחא דלמאן דס"ל חדש אסור בחיל עומר בא ג"כ מחיל ע"ש לר"י בן ר' יודא ע"ש וואף דבאמת נע"ק להבין קושיתו דהא הגמ' קאמר שם דמאן דס"ל עומר בא מחיל ע"כ ס"ל חדש אסור בחיל אבל לא מצינו דמאן דס"ל חדש אסור בחיל סבור דעומר בא ג"כ מחיל ואף דהגמ' קאמר שם וכיון דאורייתא היא אקרובי נמי מקריבין אבל אכתי נוכל לומר כן ורמינא במקנה כעין זה אך ק"י הגאון פני' עדיין קשה יע"ש:

ורפפננר נראה לתרץ על נכון דהנה עיין ברמב"ם פ"ח מה' תומ' ה' ב' שכתב בזה"ל שתי הלחם אינן באין אלף מן הארץ ומן החדש שנאמר ממושבנותיכם תביאו לא מלאו מן החדש יביא מן העלי'. והשיג עליו הראב"ד בזה"ל א"א הלכה זו להיפוך. וכתבו הכ"מ והלח"מ שכוונת הראב"ד להקשות על הרי"מ ז"ל בחרתי חדא כיון דבביא לשון המנח' דאינן באין אלף מן הארץ וחדש אי"כ חסם משמע אף בדיעבד פסול כדדחק הגמ' שם ואם פוסק כברייתא לא היה לו להביא לשון המנח'. יעוד אחאי פסק באמת כברייתא נגד המנח' יע"ש שדחקו אי"כ והלח"מ מסיים ודומק יע"ש. ואני מוסיף להפליא על הרמב"ם שכתב בפ"י מאיסורי מוצא דכל המנחות כשרות מארץ ומחול חוץ מן העומר ושתי הלחם שאינן באין אלף מן הארץ ומחדש. אי"כ פוסק לגמרי כמנח' יע"ש בלח"מ שעתיד בזה. וגלפפננר לתרץ כל הדקדוקים על הרמב"ם. ומקודם נאמרה נא ונראה הגמרא שם דקאמר דלא כהאי תנא דתנן עומר מלאו מן החדש לא מלאו מן החדש כשר מן העלי' אלא שחיסר מלות עומר. וכן שתי הלחם אינן באין אלף מן החדש ומן הארץ ואם הביא מן הי"ט ומחיל כשר שנאמר ממושבנותיכם וכו'. והקשו בתוס' שם דמנא ידעי דכוונת התנא דמנח' לפסול אף בדיעבד דלמא לא מחולק על הברייתא ומכשיר באמת בדיעבד ולא קאמר רק אינן באין היינו לכתחלה אבל בדיעבד באמת כשר ע"ש. והיא ק"י גדולה ומתירא כיון דלא קחני ואם הביא כשר ש"מ דפסול אף בדיעבד ע"ש:

ורפפננר הקלושה נראה לתרץ קוסית התוס' בדרך פשוט וממילא יהיה הכל מתירן על נכון. דהנה לכאורה קשה על הני פוסקים דס"ל חדש אסור בחיל הא משנה מפורשת דאינן באין אלף מן הארץ וע"כ חדש מותר בחיל. ע"כ ג"ל דהנה ודאי פשוט ואין לר"ך לפניו דאף אי דעומר בדיעבד כשר מחול. מ"מ לכתחלה כודאי אינן להביא מחוץ לארץ כמו דאמרינן בחדש ובשן דגשר אלא שחיסר מלות עומר כן הכ"י

בחיל. ובפירוש אחר במנח' (מנחות ס"ד) עומר מלאו מן הקרוב וכו' יע"ש. והיינו בארץ ישראל מחיל לארץ בודאי אינן להביא לכתחלה מן הרין לאו דוקא מלא מלאו מן המובחר כמובן ויש הרבה ראיות לזה. אם כן קשה מאד אחאי לא אמרינן בגמ'. כמו דאמרינן בחדש רשן דאינן באין אלף מן הארץ ואם הביא מחיל כשר בדיעבד. ובדיחא דרשינן בגמרא (מנחות ע"ב) תקרוב מ"מ ופרש"י אפי' רחוק מירושלים. לכן נלעג"ד דזה לאו ק"י היא דהנה בגמ' שם (דף ע"א) אמרינן כחוב אחד אומר וקצרתם את קצירה והבאתם וגו' וכתוב אחד אומר ראשית קצירכם הא כיצד ממקום שאתם מביא אי אתם קולר ממקום שאי אתם מביא אתה קולר יע"ש פרש"י. וכן פסק הרמב"ם. ולפ"י נלעג"ד דאם אסור לכתחלה להביא את העומר מחיל ממילא הוי מקום שאי אתם מביא וכמבואר בגמ' ורש"י שם דאף מפני הפס"ד או שאר דבר נקרא אי אתם מביא. ומותר לקטור קודם העומר וממילא אף בדיעבד פסול העומר מחיל דהא לא הוי ראשית קצירכם וכמובן. ולפ"י שפיר פסק הרמב"ם בה' מ"א דמותר לקטור קודם העומר בחיל אף דהרמב"ם בעלמא פסק דחדש אסור בחיל ותמיהו עליו כל נוסאי כליו. אך להג"ל נכון דהוי ממקום שאי אתם מביא אתה קולר וכי"ל. ולפ"י נכון כל דקדוקים הג"ל ונכון מאד ק"י תוס' דמנח' להגמ' דתנא דמנח' פליג על הברייתא דלמא רק לכתחלה אינן באין מחיל ומשן ובדיעבד כשר אף מחיל ומשן כחנא דברייתא. אך להג"ל נכון כיון דק"י עומר ושתי הלחם בחדא מחתא ועל עומר עכ"ל דאף בדיעבד פסול כיון דאינן באין לכתחלה שוב ממילא מותר לקטור קודם העומר וממילא לא הוי ראשית קצירכם. אם כן ה"ה שתי הלחם בדיעבד נמי פסול דחדא בבא היא וא"א לחלק כמובן. ולפ"י א"ש דקדוק הג"ל אחאי לא קאמר תנא דברייתא ולא עומר דמלותיו מארץ ישראל ובדיעבד כשר מחיל. ז"א דזה אי אפשר וסותר להדרי. ולפ"י מיושב נמי ק"י הג"ל על הפוסקים נגד המשנה דחדש אסור בחיל. ז"א דהמשנה נמי ס"ל דחדש אסור בחיל. ובדיעבד יוכל להיות העומר כשר מחיל רק כיון דלכתחלה אסור מחיל שוב אף בדיעבד נמי פסול מטעם דלא הוי ראשית קצירכם. ולפ"י א"ש הרמב"ם פ"ח מהלכות תומ' הלכה ב' דפסק כברייתא נגד המשנה. ז"א דהתנא דמתניתין נמי ס"ל דבדיעבד כשר בשתי לחם כמו תנא דברייתא בשתי לחם. אך הגמ' קאמר כיון דכ"ל להו בהדדי ע"כ ס"ל כמו דבעומר פסול אף בדיעבד ה"ה בשתי לחם להנא דמתניתין. אבל להרמב"ם אין זה הכרח דהאי בדיניה והאי כדיני' בעומר

בעומר פסול אף בדיעבד ובשתי לחם כשר בדיעבד. ולפי' ממילא נכון דהביא בלשון המהני אף בפוסק כברייתא ז"ל דלשון אינו באין שפיר משמע רק לבתחלה אבל לא בדיעבד כמש"כ חוס' הג"ל. רק ע"כ ל"ל כיון דלכתחלה אסור בדיעבד נמי פסול בעומר ומשמע דבשתי לחם נמי פסול אף בדיעבד מדכיל בחדא מחתא ולא אמר אם הביא כשר משא"כ הרמב"ם ונכון:

וְלַפִּי"ן ממילא מובן ונכון דברי הרמב"ם פ"ז מה' תו"מ שסותר אי"ע למה שפסק בה' מ"א דחדש אסור בח"ל. ז"ל דס"ל שפיר כמתני' דעומר אינו בא מח"ל אף דחדש אסור בח"ל מ"מ כיון דלכתחלה אינו בא מח"ל ממילא מותר לקטור קודם העומר דהוי מקום שא"א מציא אתה קולר אי"כ ממילא שוב לא הוי ראשית קלידכם ופסול אף בדיעבד. ומדוקדק כמין מומר קו' הלח"מ דמביא קרא דראשית קלידכם ולא הביא תחלה הפסוק דכי תבואו. ז"ל דהביא ר"א דאסור רק בארץ ישראל וק"ל. אמנם ר"י בן ר"י ס"ל דאף לבתחלה נמי כשר מח"ל העומר שלא כמתני' שפיר קאמר הגמ' דלא כר"י משא"כ הרמב"ם פוסק כמשנה מפורשת דלכתחלה אסור מח"ל אף דחדש אסור בח"ל ושוב אף בדיעבד פסול דלא הביא ראשית קלידכם. ומחורן בטוב קושית הגאון פנ"י הג"ל וא"ש:

ב) הַשִּׁי"ך הלכות מילה סימן רס"ב הקשה על הרמב"ם הלכה מ"א שפסק כרע"ק דכל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינו דוחה שבת. ופוסק ג"כ דנקלר ביום כשר. ואי"כ קשה דזה אי"א כחבואר בגמ' מנחות (ע"ב) והאריך פוסק שלא כהלכתא:

וְלַפִּענ"ך נראה לתרץ על נכון דזה לשון הגמ' שם נקלר ביום כשר והתנן כל הלילה כשר לקלירת העומר וכו' ולילה דוסי' דיום ומשני הא רבי והא ר"א בר"ש דס"ל דקלירת העומר ביום פסול וכו'. אמר רבה בב"מ אמר ר"י ראב"ג כשיטת רע"ק רבו של אביו אמרה דתנן כלל אמר רע"ק כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינו דוחה שבת וסבר לה כר"י דאמר קלירת העומר מלוה דתנן ר' ישמעאל אומר מה מריש רשות אף קליר רשות יאל קלירת העומר שהוא מלוה ואס"ד דנקלר שלא כמלותו כשר אמאי דמי שבת נקלרו מער"ש וכו' ופרכינן ורבי לאו תלמידו דר"ש הוא והתניא וכו' ומשני דסבר כאידך דר"ש. והקשה בתוס' ב"ה אמאי דמי שבת דהיי' קאמר כל מלאכה שאפשר לעשות מער"ש והא קלירת העומר אי"א מער"ש דהא לבתחלה מלוה לקטור בלילה ומירלו כיון דבדיעבד כשר אם כן לא הוי דוסי' רק

דמועדו הכתוב בתמיד דאנן ילפינן דמי שבת ומסתברא דדומיא דתמיד בעינן יו"ט. וקשה לי על חוס' דהא בגמ' דידן דעסיקנא ביה לא ילפי' מתמיד דדוחה שבת רק מחריש וקליר תשבות. אי"כ אכתי קו' קו' חוס' דהא לא אפשר מע"ש ובלא"ז תמוהין לי דברי חוס' דאי"כ אמאי אמרי דס"ל כרע"ק רבו דס"ל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינו דוחה שבת והא אפילו יסבור כר"א מ"מ הלא לא דמי שבת דבעינן דומיא דתמיד שלא יהא אפשר כלל מער"ש יו"ט ופ"ק. אך ל"ל לתרץ דלי"ק מדי' וממילא יהא מחורן הרמב"ם הג"ל. דהנה חוס' לעיל דרע"ק רבו של אביו אמרי' הק' והא בדרך פלוגתא אם דוחה שבת לא ס"ל כרע"ק רק כרבי ישמעאל דדוחה שבת מקרא דחריש וקליר ומירלו דלעיל בפלוגתא דמלאכה שאפשר לעשות מער"ש ס"ל כרע"ק משום דר"א בר פלוגתיה שמויה הוא משא"כ לקמן סובר כר"י. ול"ז להבין ה"י של חוס' דאי"כ אמאי אמרי' דמשי"ה סובר כרע"ק משום דהיה רבו של אביו והא אפי' אם לא היה רבו ג"כ סובר כותיה משום דר"א בר פלוגתיה שמויה הוא. והא רחיה דבאידך פלוגתיה ס"ל כר"י ואינו סובר כרבו רע"ק ואם לאו משום רבו רק משום דר"א שמויה אי"כ ק' אמאי אמרי' דמשי"ה דרע"ק רבו אמרה משמע דרק משום רבו. ומשי"ה פרכי' אף לרבו דהא רע"ק היה רבו ע"ש חזקן דמשום שהיה רבו מוכרח לומר כותיה:

כ"ן נלענ"ד לתרץ קו' חוס' אמאי סובר שלא כרע"ק רבו דהנה בלא"ז ק' אמאי אמרינן וסבר לה כר"י דאמר קלירת העומר מלוה דתנן בחריש ובקליר תשבות יאל קליר העומר שהוא מלוה וכו' וקשה אמאי אמר לשון זה דס"ל כר"י דקלירת עומר מלוה הא לא כ"מ בזה רק אם דוחה שבת אי"כ לימא בקיטור דס"ל כר"י דדוחה שבת דתנן יאל קליר העומר שהוא מלוה וכו' ועוד קשה מדקאמר דס"ל כר"י דקלירת העומר מלוה משמע דאיכא מ"ד דס"ל איפכא דקלירת העומר לאו מלוה וזה לא מליט. ועוד אטו מחולק רע"ק על ר"י בזה דקלירת העומר מלוה דיכול להיות ג"כ דס"ל שהוא מלוה. רק מחולק על ר"י דמלך קרא דחריש וקליר תשבות לקלירת העומר דדמי שבת והוא ס"ל דלרר' לתוספת שביעית אבל זה אם קלירת העומר מלוה או לא מל"ל דמחולק עמו. ע"כ ל"ל לתרץ חדא מנו חדא דלא טבל לומר דראב"ג ס"ל לגמרי כר"י דחריש וקליר תשבות אמי לקלירת העומר דדוחה שבת כקו' חוס' הג"ל דהא רע"ק היה רבו. ול"ל דס"ל כרע"ק רבו. ואפ"ה ניסא כמה דאמרי' דסובר כר"י דלא אמרי' דסובר כר"י

סימן צא

ב"ה קאזיסיראו (א"ר בינסק).

(א) **בשעת** (חלק ה' קונטרס ב') הקשה הגאון דפולטוסק שליט"א על הא דמשינא שולא בגמרא דב"ק (דף פ"ח ע"א) דעבד פסול לעדות מקיז ראשה דמותרת לבוא בקהל ע"ש והקשה הרי כל דין שאתה דין תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין וא"כ הכא הרי הגדת עדות הוא מ"ע מתרי"ג מלות וה"ו תחלתו וסופו להקל דיהא יושב ובטל ולא יקיים מ"ע דהגדת עדות ואפי' אם היה תחלתו להחמיר ורק סופו להקל היה ג"כ קשה וכו' ע"ש:

ורבאורה היה י"ל דעד כאן לא אמרנו דסופו להקל אינו דין אלא במקום שיבוא לידי ביטול מ"ע המוטלת עליו שאפי' שהמלצה בעלמא דמיא עליה מ"מ לא יוכל לקיימה מחמת אונס וכה"ל דפסחים (דף כ"ז ע"ב) וסוכה (דף ל"ז ע"ב) לא מלא פנים לשרפו יהא יושב ובטל לא מלא ד' מינים יהא יושב ובטל דזה שפיר נקרא סופו להקל דמ"ע שמתחמת אונסו לא יוכל לקיים מלות ביטור חמץ ומלות נטילת לולב ואגס דחמץ פטריה מ"מ הרי המלצה בעלמא מוטלת עליו ובר חיובא הוא ואילו היה יכול לקיים היה מחוייב לקיים. ופכשיו שאינו יכול הרי הוא מבטלה וזה יושב ובטל. אבל בגיד הרי אם דנים למור שאין העבד חייב כל עיקר במלות הגדת עדות ואינו שייך כלל במלצה זו וא"כ אין זה סופו להקל דכיון שאינו מלצה כלל על מלצה זו אין זה בגדר ביטול מלצה שהיא נקרא יושב ובטל דכל שאינו מלצה ע"ז אינו מבטלה:

והנה לעצ"ד בהסבך דברי התוס' בנכחים (דף י"ב ע"ב) שכתבו א"ע"פ דפסול דשלא לשמו מוציאו מדי פניול לא דמיא להא דאמר בפסחים כל דין שמתלתו וכו' ע"ש ולא ביארו למה לא דמיא ובהגהות מופה איתן להרה"ג משביל לאיתן ז"ל שם כתב בזה"ל דבריהם סתומין אמאי לא דמי להא דפסחים ונדחק לבאר ע"ש. ולפמש"ל הדברים מביארים דגבי חמץ שפיר נקרא יושב ובטל כיון שהמלצה בעלמא מוטלת עליו והוא לא יוכל לקיימה ויבטלה אבל הכא בשלא לשמו אין זה קולא מה שמולאו מירי פיגול כיון דקושטא הוא שאין כאן איסור פיגול בלחם וכל שאין כאן האיסור כל עיקר ל"ש בו סופו להקל ודוקא כשהחייב ישנו במליצות אלא שצורך להבטל הוה סופו להקל דיהא יושב ובטל אבל כשהחייב יפקע לגמרי ולא יהיה חל כלל ל"ש. זה ודוק:

א"ר שמואל לנגדי מה שהביא הגאון שליט"א בשעת

רק במאי דס"ל שהוא מלצה. וע"ז לא מליט בר פלוגתא דרע"ק חולק עליו רק על קרא דחריש וק"ר דאמי לתוספת שביעית ולא לקצירת עומר. וזוה יסלן לומר בלחם דס"ל כרע"ק דחריש וק"ר אמי לתוספת שביעית והא דס"ל דדוחה שבת היינו מקרא דמועדו כדלקמן. אך זה ניחא אי אמרינן דקצירת העומר מלצה שפיר שמעינן מקרא דמועדו דחייב שבת ביון דזמנו הוי בשבת והיינו מועדו אבל אי לא הוי מלצה לא שמעינן גמועדו כמובן וע"ז שפיר קאמר דס"ל כר"י דקצירת העומר הוי מלצה ומחילא דוחה שבת מקרא דמועדו. אבל מחריש וק"ר חשבות לא דס"ל כרע"ק רבו ומביא דרייתא דחריש וק"ר וכו' היינו לומר דקצירת העומר הוי מלצה וס"ל כר"י דדוחה שבת. אבל מקרא דחריש. וע"ז לא מליט ר"ע חולק. והא דאמר דס"ל כר"י משמע דאיכא מיד דלאו מלצה איכא למימר כיון דמליט ר"י מפורש שאומר מלצה ומיד אחר לא מליט מפורש הביא ר"י ועוד נוכל למד מ"י אחרים וק"ל:

ורבאורה מחילא ניחא ק"י הנ"ל על התוס' דר' דמשינא לא דמי שבת משום דבדיעבד כשר ולא הוי דומיא דחמץ והקשית דהא הגמ' יליף מחריש וק"ר. אך להג"ל נכון דרע"ק י"ל דיליף מקרא דמועדו ולא מחריש וק"ר דאליב לא ס"ל כרע"ק רבו ועוד כנ"ל דמליטא דגמ' משמע דס"ל רק שהוא מלצה וכנ"ל. וא"כ לפי"ז איש מחילא הרמב"ם הנ"ל דהרמב"ם פוסק לגמרי כר"י דחריש וק"ר חשבות ילא ק"ר העומר שהוא מלצה ולא כרע"ק לתוס' שביעית אם כן שפיר פוסק דדוחה שבת ונק"ר ביום כשר דלדידיה קשה ק"י התוס' דלא אפשר לעשות מ"ע"ש דהא לכחלה מלצה בלילה וכדפסק הרמב"ם פ"ז מה' חו"מ. ומחילא ניחא ק"י הש"ך הנ"ל על הרמ"א דס"ל מל בחור' ה' ילא דא"כ אמאי דוחה שבת והא אפשר לעשות מ"ע"ש. אך להג"ל נכון. דבמילה פשיטא דלכחלה מלצה מן המוכרח למול בזמנו כדכתיב ביום השמיני ימול בשר ערלתו. וא"כ טוב איא לעשות מ"ע"ש בקושית התוס' והכא ל"ש לומר כמו שתי' התוס' דיליף בממועדו ובפינן דומיא דחמץ דהא יליף מביום אפי' בשבת וא"ש. ונבמק"א הק' על הש"ך הנ"ל דהא במילה איכא ב' מלות פשות ה' מלות עשה דמילה גופיה ב' מ"ע דביום ה' ימול היינו דוקא בזמן ומ"ע וא"כ איא לקיים מ"ע"ש קודם יום ה' רק מ"ע דמילה גופיה. משא"כ בקצירת העומר אומה מלצה דקצירה שיהיה אח"כ יכול להיות גם מקודם זמ"ש ותרלתי וא"כ עפ"י פלפול ואכ"מ:

חוקר הענין ברוד אורגנר אבדיק הנ"ל.

בשחמטה ואידך דשחמטה אינה בטלה בבטלה והרמב"ם לא הזכיר אלא כך דנבילה בטילה בשחמטה והשמיטת כך דשחמטה אינה בטלה בבטלה ובתבתי שם לישנא זה היטב ע"ש;

והעירני ידיו הרה"ר ר' מנחם מענדיל הלופקין
כ"י אבדיק פארישע דלפמש"ש מרן
הכ"מ ז"ל דהרמב"ם לא כתב כל עיקר דין זה אלא לריוחא דמילתא דאפי' למאן דס"ל כ"י יהודה דמב"מ לא בטל מ"מ כש"ל אפשר להמטיל להיות כמו הבטל הכל מודים שבטל ע"ש אם כן לק"מ קושייתי הלא היה יכול הרמב"ם לכתוב גם לאידך נ"סא דשחמטה אינה בטלה בבטלה ולדין דק"י"ל דמב"מ בטל הרי גם בכה"ג בטל. מיהו מ"מ קושייתי בתקומה עומדת לפי' הרי קורקום ז"ל שהביא שם בכ"מ דלענין טומאה חגג גם רבנן מודו דהא כמו במשא לר' יהודה והרמב"ם פסק דינו גם לדין ע"ש בכ"מ וא"כ שפיר קשה למה פלג הרמב"ם ז"ל ויבדלו ולפמש"כ בשע"ת שם ד"ש ע"ש;

ש"מ דס"ק זעורין החופ"ק קאזימיראוו.

סימן צב

כ"ה אהודישיש (פ"ד ויחמיו).

ביבמות (ק' פ"ב) הוא אהן עליהם והם חוגגין עליו הוא אינו מטמא להם והם אינם מטמאים לו כו' וכן פוסק הר"מ ז"ל וכן מבאר בש"ע ח"ע סי' ג' והרא"ש ז"ל בהלכות קטנות. וקשה לי הא אמרי' בגמ' (בכורות מט"ז ע"ב) מה ביום לי כלפניו משום דהלכה בדברי המיקל. ולכן משום דמספקא לן אי יום לי כלפניו או כלליתיו אולי לקולא ויראן נמי ספיקא הוה לכל אחד ואחד ואמאי ה"ט אונגין עליו והוא אונן עליהם. ור"י ליישב משום דבגמ' אמרי' התם הכל מודים לענין אבילות משום דספיקא לקולא יען שאבילות מדרבנן אבל כהן אמרינן אונגין ואונן מן התורה לכן ספיקא לחומרא. אבל זה טעות משום דבגמ' שמות איתא להדיא והם אונגין ומתאבלין עליו וכן הוא אונן ומתאבל עליהם יור"ש. וכן הרמב"ם ז"ל מחלק בין איניט לאבילות גבי' מה ביום לי אף שאיניט יום הוה מדאורייתא לכל הדעות. והנה הרא"ש ז"ל בפרק אלו מגלחין סי' ג' מקשה לשיטת הפוסקים באבילות יום א' הוה מה"מ אחאי אולי גבי' מה ביום לי לקולא וקשה מה יענה על איניט הא איניט אף לדידיה מה"מ. אך אפשר שהרא"ש ז"ל ס"ל שכן החמת דרך לענין אבילות אוליין לקולא ולא לענין איניט ובגמרא בכורות איתא באמת ר' ר"מ בנמרא אמר שי' דייטס מלא דנבילה בטלה

בשע"ת שם את הירושלמי והתו"כ שאמרו חכמים דילך מה הוה מחלתו להחמיר בטומאת לידה וסופו להקל בימי טוהר ע"ש והנה הרי כשהחמיר שהרם טוהר נמלא שלא חל כלל שם טומאה על אותו הדם וה"ו כעין כך דפיגול הנ"ל ואפי"ה חשיב ליה סופו להקל. וא"כ הדק"ל מהך דהגדת עדות:

אך באמת בעיקר הקושיא נפלאיתי מאד על הגאון מפולקסאק שליט"א ולדעתי הדבר ברור שאין אנו לריבים לשום תירושים כלל על זה מפני דקושיא מסיקרא ליתא כי מה שדימה הגאון שליט"א לדון בק"ו דכ"ש כשהחלתו וסופו להקל דודאי אינו דין הוא קושיא פריכא ותמוה מאד. דדוקא כשהחלתו להחמיר אזי אינו דין כשסופו להקל מפני הטעם שכתב רש"י ז"ל בפסחים שם בזה"ל: אינו דין. שהרי הדין מלמד שיהא מחמיר והרי הוא מקילו עכ"ל ובבב"א זו ל"ש אלא כשהחלתו להחמיר דלא אנו אומרים הרי כל עצמנו אנו באים לדון זה מזה אלא מפני שהבא מן הדין מחמיר הוא מן הגדון ולכן אנו רואים להמשיך גם עליו החומרא ש"ש בהגדון וא"כ היאך נוכל להמשיך עליו דבר שסופו להקל הרי א"א להמשיך עליו רק חומרא מפני שחמור הוא מן הגדון ולא קולא. אבל כשהחלתו וסופו להקל ואנו באים מסיקרא לדון זה מזה לא לענין חו"ד"א רק לענין קולא מפני שהבא מן הדין קל הוא יותר מן הגדון ולכן אנו רואים להמשיך גם עליו הקולא ש"ש בהגדון אי"כ אין זה ענין כלל וכלל להך דמחלתו להחמיר וסופו להקל. ושפיר יליף דעבד פסול לעדות מק"ז מאשה דמותרת לבוא בקהל וא"כ היא שייכת יותר במלות ואפי"ה פטורה ממ"ע זו וכש"כ עבד שאסור לבוא בקהל שפטור ממ"ע זו וזה גופא אנו רואים ללמוד שיהא העבד בלתי שייך כלל בתורת עדות ופטור ממ"ע זו וכן לבסוף דמסיק כמה מצינו שאינם בכל המלות ע"ש ג"כ הרי מזה גופא שפיר אנו למדים שפסול לעדות ופטור ממ"ע דהגדת עדות דאינו שייך בה כלל. והרי גלינו שלמדים בק"ו קולא בתחלה כמו בקדושין (דף י"ד ע"א) ותהא א"א יולאה בחליה מק"ז ותהא יבמה יולאה בגט מק"ז וכו' ע"י שם. ובמכתמה"ר של הגאון שליט"א אשתמיטתיה תלמוד ערוך בפ"ו (דף מ"ו ע"ב) שכתבאר שם כהדיא שדנים ק"ו להלל בתחלתו גם כמ"ע חובות כשמיטת הפסח שלא תדחה שנה ע"ש. והדבר ברור כמ"ס דק"ו הגאון שליט"א לק"מ ודבריו תמוהים מאד:

בשע"ת (חלק ו' קונט' ב') הקשיתי על הרמב"ם בסופ"א מה"ל אבוס"ס שפסק כרב מסדר דנבילה בטילה בשחמטה וקשה דר"מ בנמרא אמר שי' דייטס מלא דנבילה בטלה

שיבדך שאר הברכות. והכי נמי אפשר לומר כן
ע"פ מג"א ס"י קפ"ד:

וישכב דברי הרמב"ם למה פוסק מה ביום ל'
ש"אין מתאבלין עליו הא הוה ספק הורה
גרסה דאזיל לטעמיה דספיקא דאורייתא מה"ט
לקולא ורק מדרבנן לחומרא. וכאן שבקוה רבנן
אד"ן תורה משום חז"ה טעם. ואדרבה לדברי ר"י
קשה הא גם לד"ה הוה חז"ה עכ"פ מה"ט ואח"כ
מה ביום ל' לקולא אף גבי חז"ה. ואפשר שהן
הכי נמי לד"ה הוה לחומרא גבי חז"ה משום
דגמ' לא אמרה הלכה כדברי המיקל באבל וכול
לומר שאבילות לחוד ואנינות לחוד וגם אין זה
נחשב לגמ' לדברי סופרים משום דד"ן חז"ה
לחוד וד"ן אבילות לחוד:

והנה למדנו מדברי הר"י שהביא הרא"ש ז"ל
הנ"ל שפירש הלכה כדברי המיקל באבל
הוא רק משום דהוה מדרבנן ולכן מקילין ביה. ולא
כמבואר בשע"ת (ח"ג סימן קצ"ב) שודאי כן הוא
ולא מטעם ספיקא להקל יע"ש. שאם כדבריו לא
הקשה הר"י ז"ל לגאונים משום דכול לומר שכן
נאמר הלכה לעולם גם מה שכותב הגאון שם לישב
משום באם שנאמר שהלכה אזי אף משום ספק
ספיקא אין מחייבין להתאבל. ולענין אף גבי הלכה
היכי דאיכא ספק ספיקא מתאבל ולא נאמר גבי
ד"ן זה הלכה משום באם שיש ס"ס נחשב לודאי
כמו שכתבו התוס' בפרק לא יחפור שבאם דהוה
אזלי בתר קורבא לא נאמר גבי ד"ן ערלה ערלה
אם הוה קורבא לומר דהוה ערלה לא הוה חמור'
ספק ערלה בח"ל מותר משום דאזי הוה ודאי ערלה
ומאל לריב"ן דאזלינן בתר רובא אם הוה רובא
ערלה נאמר גביה דהוה ודאי ולא ספק. ולא כדברי
הגאון בשע"ת ב"מ ולא נאמר גבי הלכה שספק
ערלה מותר ואם כן לדברי הר"י שהלכה כדברי
המיקל באבל הוא ג"כ מטעם ספק לקולא היכי
דאינו ספק ספיקא. לא נאמר הלכה דמ"ש הלכה
משנאמרה גבי אבילות מהלכה הנזכרת גבי ערלה
וכמו שם לא נאמרה גבי רוב לחיובא כ"כ לא
נאמרה אם יש רוב לחיובא. והפוסקים כתבו דספק
ספיקא הוה כרוב. ואפשר עוד עדיף מרובא אם
לא שנאמר שחילוק יש בין ספק ערלה לספק
הלכתא כמאן. אך איזה סברא יש לחלק ביניהם:
הק' מרדכי נידערבארג אבר"ק ה"פ.

סימן צג

בעה"ת פא"עניצא (פ"ד ווארשא).

(א) **חזרות** קשות ראיתי בדורנו להגאון הרעק"ה
ז"ל בליקוטיו לב"ק (דף מ"א) עה"כ
שאם

הנ"ל אח"כ גבי ספק אם בן שבעה לזה או בן ט'
לזה אזלי לחומרא מספיקא ותי' משום דגמלי היה
אלו לא שום אחר מתאבל עליו וקשה איזה חילוק
יש בין מה בל' ללדתו לספק דאם בן ז' לזה או
בן ט' לזה אח"כ שם לא הוה גמלי: אך להמחיק
דבריו הקדושים נראה על פי דברי הרדב"ז ז"ל
בפירושו על הרמב"ם ז"ל פ"א מה' אבל ה"ל כ'
דמחלק בין מה ביום ל' לספק בן ז' או ט' דשם
גבי ספק בן ז' או בן ט' בר חיובא הוא בודאי
לכן מתאבלין עליו. אבל כאן אפשר לאו בר חיובא
הוא כלל יע"ש. וכל לפרש דבריו דהא קי"ל בשני
שבילין והלך באחד ועשה טהרות וכן השני אם
לשואל בזה אחר זה שניהם טהורין ובצת אחת
שמאין. והתוס' בכתובות כ"ז ע"א כתבו דלאו דוקא
באו אלא כיון שידוע לב"ד שיש שנים ממאין
אף כשבאו בוא"ז יע"ש בתוס'. ולכן הם אוננין
עליו כיון שא' מחיוב ע"פ ד"ן ולב"ד ידוע שיש
שנים ואחד בודאי מחיוב מחייבין שניהם כמו התם
גבי שני שבילין ומכש"כ לפ"מ התוס' יבמות ק"ח
ע"א ד"ה בת דאיכא דאיכא חדא דעבדי חיבורא
לא ילפי מסוטה דאחי שפיר. אבל היכי דמת אחד
מאבות אפשר לומר שאין מתאבל עליו דלמא לאו
אזי הוה ואח"כ כשימות האחר וכבר עבר ל'
מחיתא הראשון אפשר שאין מתאבל כלל. ומה
שבמשה נאמר שאונן עליהם אפשר שזהו רק כשמתו
שניהם ביחד או במשך ל"י. וכן הא שרלה הגמ'
לישב שהוא אונן עליהם בליקוט עלמות דקמא
ומיתת בתרא מיירי נמי שהיה כאחד ביום א' והוה
כמו שהלך א' בשביל ונטהר ביניהם והלך בשני שאינו
טמא והם נמי לא טמא. אך לפי דברי הרא"ש
ז"ל שגמלי אם לא יתאבלו עליו כיון שבודאי הוא
בר חיובא אפשר גמי משום האי טעמא הוא מתאבל
עליהם משום דגמלי הוא. אך הרא"ש ז"ל כותב זה התי'
רק לשיטת ר"י שאבילות יום ראשון מדברי סופרים.
אך לפי שיטת הרמב"ם והגאונים שאבילות יום
ראשון מה"ט לפי הגרסה מדברי הרא"ש דאחי
שפיר. אך דספיקות שמחללין עליהם ואף שלבאי
קשה דנה' שריב"ן להתאבל עליו והוא עליהם יום
אחד משום דהוה ספק תורה. אבל כל שבעה
אח"כ הא שאר הימים לכל הפוסקים מדברי סופרים.
אך יש לישב דכיון דיום אחד הוה מן התורה שוב
נריב"ן להתאבל כל שבעה משום דאליכ יהיה גמלי
לדברי סופרים וכמו גבי ספק בברכת המזון
שמבדך אף ברכת בונה ירושלים משום דאי לאו
הכי הוה גמלי לדברי סופרים ע"פ מג"א סימן
קפ"ד בשם הר"ש חיון ז"ל. וכן לפי מ"ש שאר
המפרשים הטעם שמבדך אף ברכת בונה ירושלים
משום דמטיקרא הם חקוני שיבדך ברכת ב"י בזמן

ולדידי' שוב לא אילטרך, וביום' כו' ושוב תהדר קושי' הש"ס דנאמר דמילה לזה ולזה נאמרה. כמו שחמהו בזה. אמנם לפי הנ"ל יחוב שפיר כמובן ול"ע:

ג) שם (ח"א סי' י"א אות ג') תמה על דברי רש"י ז"ל בסוכה (דף כ"ג ע"א) שכתב דכל חסיד הוי מעיקרא מש"ס דב"ק (דף ק"ג) יעו"ש. הנה מלאמי בשו"ת מרן הגאון הק' מהר"י אשכנזי ז"ל בחלק אורח סי' ל"ה שכבר נשאל בזה. יעו"ש מה שדחק. ולי קשה יותר על דברי ספר יוחסין בהקדמתו שכ' וז"ל חסיד לא נקרא אלא מי שלא חטא כלל מעיקרו כן הוא במס' תמורה ובפ' הגזול קמא ע"ל. והובא גם במדרש תלפיות (ענף חסיד) והרי ממקום שהביא ראיה לדבריו משם מוכח ההפוך ול"ע:

פינחס פינקעלשטיין האבד"ק הג"ר.

סימן צד

ב"ה סאכאששוב י"ד.

בס' מ"ס חיים להפ"ח נסתפק אם טרפה זכר מוליד. והביא ראיה לפשוט ס' זה מש"ס (גיטין מ"ג). בצע"א דח"ע ומב"ח שקדש מהן ופשטינ' ת"ש המ"ט מי שח"ע ומב"ח נותן חלי קנס לרבו וחלי כופר ליורשיו. ואי אחרת קדושו לאו קדושין יורשין מל"י. אמר ראב"א ששאלו טרפה ומה יורשו נפש' ואי נימא דטרפה מוליד נימא יורשיו ממס'. שאתר ששאלו טרפה שחררו רבו ונשא אשה והוליד בנים ע"ש וכ' פלה בס' שער המלך ד"ש לדחות דא"ק על גב דטרפה מוליד הולך ר' אדא לומר מה יורשו נפשיה דכיון דהמ"ט דקמי בצרייתא לאו דוקא אלא ששאלו טרפה אחי' איכפל תנא למיתני נותן חלי כופר ליורשיו וכשמת אחי' ואחיו לא קאמר נותן חלי כופר לעבד עמו ואחיו להכי הולך לומר מה יורשו נפשיה כו' שוב ראינו כו' שראיית הפ"ח נכונה דה"ל דר"א ע"כ ל"ל מה יורשו נפש' מ"מ רבא דפריך עליה וקאמר ב' תשובות בדבר חדא דיורשו קמי' ועוד כופר. אינו משתלם אלא לאחר מיתה. אחי' נד רבא מהך אוקימתא דר"א דהשתא לדידיה נימא דאילטרך תנא למיתני דוקא משום דכופר אינו משתלם אלא לאחר מיתה אלא מוכיח דטרפה אינו מוליד עכ"ל וע' אבני מלואים סי' ח' מש"כ בזה. והנה לפתש"כ האבני מלואים שם דכמו דכופר אינו משתלם אלא לאחר מיתה כמו כן קנס אינו משתלם עד לאחר מיתה נראה לע"ד בפשיטות ליישב קו' הפ"ח דרבא אי' לאוקמי כר"א ובנשמתרר אחר שנעשה טרפה דא"כ למה משלם

ש"ס שחטו. אחר שנגמ' אב"ה כו'. כתב שם וז"ל כלענ"ד דמ"מ מטהרה מידי נבילה כמו טרפות. ש"ר להדיא מצוה כן בצרייתא מנחות (דף ק"א) כו'. וכמו שפירש"י ז"ל כו' וא"ל דאפשר לומר כיון דאסור בהנאה הוי הסימנים כמו נשרפו וכעין כהו"י מכ"ש. כל ראייה מסוגיא דסנהדרין (דף ק"ב) כו'. ונפ"מ לדינא בחיה ועוף הנסקלין שנג'ד למיתה דב"ע' כיסוי. למאי דק"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה זהו תדב"ק יע"ש. הנה בעיקר ספיקו ומה שהביא מש"ס דסנהדרין כג"ל מלאמי שכבר העיר בזה בשו"ת יד אליהו מלובלין (בסי' ל"ה) יעו"ש. אמנם נפלאמי על הגאונים האדירים האלה שלא העירו ממשנה דחולין (דף פ"ה ע"א) השוחט חיה ועוף הנסקלין יעו"ש בפירש"י ז"ל כגון שגרבעו ונגמר דינס למיתה ושחטן לרי"מ דסובר שחיטה שא"ר שמה שחיטה חייבין בכיסוי יע"ש. ואם נימא דאין מטהר מידי נבילה אי"כ הו"ל כעומר ומעקר ודוק ול"ע:

ומ"ש עוד ונפ"מ לדינא בחיה ועוף הנסקלין כו' למאי דק"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה בעי כיסוי כנ"ל. תמה תמה אקרא הלא להדיא קאמר הש"ס שם ראה רבי דבריו של ר"ש בכיסוי הדם ושנאו בלשון חכמים כו' יעו"ש וכן פסק הר"מ ז"ל (בפ"ד מה"ש הלכה ח') וביו"ד (ס' כ"ח) וכן פסקו ר"פ ז"ל ול"ע:

ומ"ש עוד דאפשר לומר כיון דאב"ה הוי כאלו נשרפו הסימנים וכעין כהו"י מכ"ש כנ"ל. קשה לי קלת דלפ"ז מה מקשה הש"ס שם (בדף פ"ה ע"ב) פשיטא דהא מוכח מקרא דטרפה ששחטה מטהר מידי נבילה כו' הלא מקרא לא מוכח רק בטרפה ורב אחי' אשמעינן בזה"ל דגם כן מטהר מידי נבילה ולא אמר' כהו"י מכ"ש ולע"ק ויעוין בשע"ת (חלק א' סי' כ"ה אות ב') יע"ש:

ב) בשע"ת (ח"א סי' ג' אות י') מה שהוקשה על הש"ס דסנהדרין (דף י"ט ע"ב) משנת (דף ק"ה). הנה כבר קדמו בקושי' זו בכנסות אור (פ' תזריע) באור"ח שם. ולי להעיר קשה לפי"מ דאימא בש"ס מדה (דף כ"ד ע"ב) דהמפלגת בריית גוף שאינו חמור. וברייית ראש שאינו חמור וש"ס לו שני גבין ושני שדראות דאין אמו עמאלה לידע יען דכתיב אשה כי שוריע וילדה זכר וגו' וביום השמיני ימול וגו' מי שראוי לבזית שמונה (ווי"ג נשמה יעו"ש בתוס') ילאו אלו כו' יעו"ש. וכ"ה גם בתוס' (פ' תזריע) יעו"ש אם כן מדוע לא משי' הש"ס דאילטרך למישי' להורות לנו הדין הזה. ול"ע אל"ל. וירויח לן בזה דיתיישב גם אליבא דר"ג בר יצחק דיליף דמילה דוחה שבת כג"ש דא"ט בריח ודורות יעוין בשנת (דף ק"א)

הנגזל לבטל חמלו שאינו ברשותו. ועי' בשרי חמד מטרתו חמון וחלה ס"ה אות כ"ד שהביא בשם ס' אבני שהם ועוד כמה אחרונים שהנגזל חייב לבטל והשיג עליהם בשם המק"ח ועוד אחרונים דאין מושיע ביעול הלא החמון אינו ברשותו:

ונרצח

לכאור דביטול הנגזל מושיל ויזקו דברי האחרונים שהלכינו לבטל. ונקדים תחלה דברי הש"ס ב"ק (פ"ה ע"ב) איחמר חמר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב. ר"י אמר לא קנה לוקח קסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי. ור"ל אמר קנה לוקח קסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וכו' ע"ש היטב בלשון הש"ס. והקשו התוס' ביבמות (ל"ז ע"ב) ח"ל ואית לר"י אפי' לא מת הבן בחיי האב נמי לא ליקני דהוה כמו מה שאירש מאבא מכור לך דלא קנה כיון דאליס קנין פירות של אב להיות כקנין הגוף וזהו דבר שלא בא לעולם דאין המכירה חלה כלל ואפילו קנה אח"כ ובא הדבר לידון ויש לומר דלגבי הכי לא אליס קנין פירות לבטל לגמרי קנין הגוף דבן וכיון דלבסוף אח"כ שדה לידו דבן חשיב מחר עכ"ל ודבריהם ז"ל לריבין ביאור:

ונראה לי לכאור דטונסם הוא כמו שהביא בש"מ ב"ק (דף ל"ג) בשם הרא"ש והרמ"ה ז"ל

דזהו דאמר ר' יוחנן דגזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינן יכולים להקדים זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. היינו דוקא אם הגזלן לא השיב את הגזילה ולא אחי לידו הנגזל לבסוף אבל אם לבסוף גבאו הנגזל חל הקדש הנגזל ומכירתו למפרע ע"ש בש"מ. ונראה דזה דוקא אם הקדישו הנגזל דחסרון שלו הוא רק שאינו ברשותו לכן אם הקדים או מחר את הגזילה בעודה ביד הגזלן. אף כי לע"ע אין הקדשו הקדש. אבל אם לבסוף גבאו מן הגזלן חל ההקדש או המכירה למפרע. אבל הגזלן דהחסרון שלו הוא דאינו שלו פשיטא דאם הקדים את הגזילה קודם יאוש אף שאח"כ קנאו מן הבעלים מ"מ לא מהני הקדשו. וזה פשוט. נמצינו למדים מזה דחסרון דאינו ברשותו הוא יותר קל מחסרון דאינו שלו. ולכן אם הקדים הנגזל ואח"כ בא לידו חל למפרע ואם הגזלן הקדים אינו חל אף אם אח"כ קנאו מן הבעלים. ומעתה מבוארים דברי התוס' הנ"ל דרעמס דלמ"ד קנין פירות שיש לו לאב הוא כקנין הגוף אינו אליס כל כך לעשות את הנכסים כדבר השי"ך לאב לגמרי. כי באמת הנכסים שי"ך לבן והם שלו. רק אינם ברשותו כי אם ברשות האב. ולכן סובר ר' יוחנן דאם מחר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב לא קנה לוקח כיון דבשעה שמכר לא היה הדבר ברשותו. ודבר שאינו ברשותו אין בכחו להקנות

משלם חצי קנס לרבו כיון דהחייב אינו חל רק לאחר מיתה וא"כ בשעת חלות החיוב כבר אינו עבד. ואף דבשעה שנטעמו טרפה היה חצי עבד מ"מ בשעת נמר חלות החיוב הוא ב"ח ואף לפי חש"כ ה"מק"י פ"ב דב"ק דאשו משום חליו חשיב כאלו עשה הכל מע"ש הי"ד לענין הזמן אבל לענין מלכ החפץ חשיב כאלו. עשה בחפץ כפי מלכו בשטר נמר הפעולה כמבואר בתוס' (ע"ז דף כ"ה) בשם רשב"ס דעכ"ס הדורך ענבים חשיב כמו של פכוס"ס אף דעדיין אין שם יין עליו מ"מ אח"כ כשנמשך ונטעה יין הולך עדיין מכחו. עיי"ש הגה דאף דבשעה שפעל ל"ה עליו שם יין מ"מ כיון דבשעה שנמשך מכחו הו' יין חשיב כמו של פכוס"ס ב"ן. ועוד יש לדון דחיוב קנס דומה למיתה דל"א ביה בחר מ"מקרא אוליין כח"ס המלחמות פ"ב דב"ק דהרי הרמב"ם פ"א ממוק' מחזק כ' דקנס עבדים הוא כופר וי"ל דבעינן ביה תחלתו וסופו בחיוב כמו דבעינן בשבת ק"ב. תחלתו וסופו שגגה. ובאן בסוף הוא דפשוט דהרי אז אינו עבד. ועי' בס' אגלי טל מלאכת אופה סקמ"א:

עוד נלע"ד דאף לדעת רש"י דקנס אינו דומה לכופר וחייבו חל מחיים מ"מ ל"ה אפשר לר"ב לאוקמי כגשתחחרר. אחר שנטעה טרפה כיון דס"ל דכופר אינו משתלם עד לאחר מיתה. דהרי התוס' הקשו בב"ק (דף מ') דאין אמרי' משלם חצי כופר ליורשיו. הא דרשין כופר ולא חצי כופר ומירלו דכין דלא משכחם אללו כופר יותר חשיב כופר שלם דמלך חירות שבו הוא כופר שלם ויותר ל"ה אללו כופר ע"ש. אבל אי נימא דמייירי כגשתחחרר קודם שמת וא"כ בשעה שמת דאז חל חיוב כופר שי"ך אלל ויותר מחצי כופר שוב בודאי לא ילטרך לשלם החצי דכופר שלם לומר דחמנה ולא חצי כופר וז"ב בס"ד:

אדרי' צבי פרימסער ר"ם דפה.

ענינים שונים.

סימן צה

(א) **בנוב"י** (מה"ק סי' כ') כתב לכאור דהנגזל אינו סובר בב"י גם אם לא ביטל. ובהמשך הדברים כתב דגם יכול לבטל את החמון שהוא עשה ביד הגזלן. והנה על פרט זה האריכו האחרונים להשיג עיין במק"ח סי' תמ"ח דהא"ך יכול לבטל הלא איחא בש"ס גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדים ולא להקנות ולא להפקיר זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. עיין בב"ק (דף ס"ח ע"ב וס"ט ע"א) וא"כ איך יכול

להקנות. אבל אם לא חת הבן בחיי האב והנכסים אחר לבסוף לידיה דבן חל מכירתו למפרע. ולא דמי למה שאירש מאבא מכור לך דלא קנה לוקח אף אם אח"כ ירש. דשם בשעת מכירתו לא היו שלו. אבל כאן הם שלו רק אינם ברשותו ולכן אם אח"כ אחר לידו דבן חלה המכירה למפרע כמו אם הנגזל הקדיש או מכר ולבסוף גבאו מן הגזלן כמו שכתבו הראש"ש והרמ"ה ז"ל. ואין זה הענין דומה למה דאיתא בירושלמי קדושין פ"ג הל"א בשם ר' יוחנן דאם אחר שור זה עולה לאחר שלשים יום ומכרה בתוך שלשים וחזר ולקחה בתוך שלשים הרי הוא עולה. דבגדון בירושלמי בשעה שהקדיש היה שלו וברשותו ורק שהתנה דחלות ההקדש יהיה לאחר שלשים ולכן אם מכרו בתוך שלשים אף שעתה נהבטל ענין ההקדש. כיון שקודם חלותו מכרו ונכנס לרשות אחר. מכל מקום אם אח"כ חזר ולקחו חזר הדבר לכומו שהיה וכללו לא מכרו מעולם. ולכן הוא עולה לאחר שלשים. וכמו דאיתא בירושלמי דמאי פ"ו בן לוי שמכר עדה לפלוני ואחר ט"מ שהמשרות שלי כל זמן ששדה זו בידך. מכרה וחזר ולקחה חין לו במעשרות. מני ר' הושעיא י"ט לו במעשרות. ועי"ש בירושלמי דמביא עוד פלוגתא ומפרש. דתאן דאמר חין לו במעשרות סובר. כיון דהלוי אחר לו בפירוש כל זמן ששדה זו בידך וא"כ התנאי היה רק כל זמן ששדה זו יהיה שלו. אבל אם אח"כ מכר את השדה לאחר. חייב במכירתו נחבטל תנאי הלוי. ולכן אף אם אח"כ חזר ולקחה חין לו עוד במעשרות. דהוי כמו שקנה שדה אחרת לגמרי. ומאן דאמר י"ט לו במעשרות סובר. אף דהתנאי היה רק כל זמן ששדה זו בידו ובמכירתו נחבטל התנאי מי"מ אם חזר ולקחה חזרה השדה לכל התנאים הראשונים. ועיין ב"ב ס"ג ועיין בשו"ת רידב"ז סי' ט"ז שהארי"ד לבאר את בירושלמי הזה. ולכן ר' יוחנן בירושלמי קדושין פ"ג גבי שור זה עולה לאחר שלשים ומכרו בתוך ל'. אפי"ם שבמכירתו נחבטל ענין ההקדש. מי"מ אם חזר ולקחו בתוך שלשים חזר השור לתנאי הראשון כשיסת ר' הושעיא בירושלמי דמאי. ודוק בזה כי קלרתי:

אבר בגדון דידן הוא ענין אחר לגמרי דבשעה שהקדיש את הדבר הנגזל ממנו. אין ברשותו להקדיש משום דאינו ברשותו. אך כיון דהמסרון הוא רק מלד שאינו ברשותו ובאמת הדבר הוא שלו. לכן אם אח"כ בא הדבר לרשותו חל הקדשו או הקנאותו למפרע. משא"כ אם המסרון הוא מלד שאינו שלו כגון אם הקדיש הגזלן. לא חל הקדשו אף אם אח"כ מחל לו הנגזל או קנאו ממנו משום

דבהקדש הגזלן הוא דבר שלבליע ממנו ודוק. כי ראיתי להגאון ר' יוסף שלופער ז"ל בספרו פורת יוסף שנתחלק לו ענין זה עם ענין בירושלמי דקידושין הל' וס' שני ענינים לעני"ד. ועי' עוד בקלות המושן בסימן ר"א שהביא דברי הב"ח בשו"ת סי' קכ"ד דסובר דהפקד מועיל בדבר שאינו ברשותו. והקלה"ה השיגו מסוגיא דב"ק ס"ט דאיתא שם בפירוש דאין אדם מפקיד דבר שאינו ברשותו. ויש שרלו להעמיס בכוונת הב"ח. דאין כוונתו דעתה חל ההפקד. רק סובר דבהפקד מהני דבר שלבליע או אינו ברשותו וההפקד יחול כשיבא הדבר לעולם או לרשותו. עיין בש"ח מערכת חמץ ומזה סי' ה' בשם סי' יוסף אומן. וגם זה אינו ענין למה שכתבתי בשם הש"ח. דלעצתם בכוונה הב"ח דין זה הוא רק בהפקד והקדש. ואף בדבר שאינו שלו ממש. אך הוא מפקיד כשיקנה הדבר יהיה הפקד לכשיקנה ויבא הדבר לידו. משום דדעתו דדין דבר שלבליע לא שייך בהפקד דהוא מחזרת נדר לדעתו עיין בשו"ת הב"ח סי' קכ"ד. אבל לדעת הראש"ש והרמ"ה שהבאתי לעיל. גם בהפקד לא מהני דבר שלבליע ואם הוא אינו שלו אינו יכול להפקיד אף לכשיבא הדבר לרשותו. אך אם הדבר הוא שלו רק אינו ברשותו. אם בא אח"כ הדבר לרשותו או חל ההפקד למפרע. ולדעה זו לא רק בהפקד כן. כי אם גם במכירה. והב"ח. לפי מה שרלו האחרונים בכוונתו. לא אחר רק בהפקד וקלרתי. ובמ"א הארכתי להשיב על כוונה זו בדברי הב"ח ואין פה המקום:

(תוספת יבוא אי"ה).

נחמן שלמה גרינשפאן (אנטווערפן).

ב) בשעת (ח"ו ק"ד סי' כ"ו) כי כ"ג לבאר ולישב קושיא הראשונים ז"ל בעי"ז (דף ל"ה) מפני מה אסרו גביית עכרים מפני שמעמידין אותה בעור קיבת גבילה נחמא שמועיל טעמת קפילא. וכן אפי"ן אם מלמדין בעור כשרה ליחסר מטעם בב"ח. וכ' כבוד גאון דאמי שפיר כמה שמחדש לן רבינו הרדב"ז ז"ל דאסור לקנות איסור שנחבטל ביד עכרים משום דהוי כחבטל איסור לכתחלה. דהביטול מחמיל כשישראל קונה אותה דבעודה ביד העכרים לא היינו דנין על חזרת ביטול. ויש בזה דין אי"מ איסור לכתחלה. ולכן אין מועיל טעמת קפילא בגביית עכרים שישראל אסור לקנותם משום דאין מבטלין איסור לכתחלה וזה שייך רק משום דמעמידין בעור קיבת גבילה אבל לא בכשרה דמחמיל בשו"ת הנ"ל דפי"א ז"ל דבב"ח אין שייך אי"מ איסור לכתחלה דכ"ש.

זוה סברת הרדב"ז שביד העכו"ם לא שייך תורת ביטול ומהחיל הביטול רק בשעת קני' ואסור לקנות ושאינו הנעשה בכליהם דלהרשב"א מותר להשתמש לבתחלה אלא שעשו הרחקה אבל לא עשו זה בקניה :

אמנם עדיין קשה ל' מעי' (דף ל"ח) שאמרו לענין שמן ומאי ניחוש לה אי משום איערוכי מיסרי סריא וכן אמרו שם דף ל"ט לענין דבש יעוש וקשה הא נטלפ"ג לריך להיות רוב כמי' הרשב"א ז"ל ולהרדב"ז ז"ל ניחוש לאיערוכי אף שמסריא והוי נטלפ"ג מה בכך הא הביטול מתחיל בשעת הקני' ואי' איסור לבתחלה ונהי דמשום גיעולי עכו"ם אין לחוש משום נטלפ"ג הוא מטעם דסתם קדירות של עכו"ם אינן ב"י ומותר להשתמש בהן אף לבתחלה כג"ל אלא שעבדו הרחקה ולא אסרו הקניה כג"ל אבל איערוכי בה יין רש"י ז"ל ולהרמב"ם בשר שהוא בעין ולריך לביטול כג"ל ואיך מותר לקנות דבש ושמן מיד העכו"ם להרדב"ז הנ"ל :

ולכאורה עלה בדעמי לפרש שפי' הגמרא אי משום איערוכי מיסרי סריא הכוונה כיון דמסריא בודאי לא יערב שלא לקלקל כמי' שם (דף ל"ד) דמוריים אומן בפעם ראשון ושני מותר משום דנפיש שומנייהו ולא מערב ביה יין שלא לקלקל יעוש וכן מובאר שם (דף ל"ב) חלא דסיכרא דארמאי מאולר שרי ולא מייסין שמה עירב בו יין. משום דמיסרי סריא ולכן אין מערב ואחי ספיר הרדב"ז. אמנם עדיין קשה לי שהמעין בתוס' שם ל"ב ד"ה מאולר דכתבו במקום שהיין בזול אסור לקנות חלא דסיכרא דמייסין שמה עירב בו יין להשכר ולהרויח אלא דוקא באולר אין מערב דלא יוכל להשהות וכן פסק בטור ש"ע יו"ד סימן קי"ד ס"ד יעוש. וקשה האידך הסירו שמן ודבש של עכו"ם אפי' במקומות שהיין בזול ליחוש לאיערוכי ולא משום דמיסרי סריא מה בכך אם הוא מערב כדי להרויח ולהרדב"ז נחשב בשעת הקני' כמבטל איסור ולכן נלפע"ד לחדש שגם זה לא קשה לפי מה שמחדש לן מרן הש"ך ז"ל ביו"ד סימן קי"ב אות ח' בשם מהר"א בתה"ד דהכי שספק אם מותר ערב בו שום איסור כלל ל"ש בזה ח"מ איסור לבתחלה יעוש אלא דוקא היכי שבדאי מבטל איסור אבל לא בספק איסור יעוש ואחי ספיר מה שאמרו אי משום איערוכי מיסרי סריא והוי נטלפ"ג ולא קשה הלא בהקני' מבטל איסור דנטלפ"ג מותר מלד ביטול זה אינו דאין זה ודאי שצירב אלא ספק ולענין ח"מ איסור לבתחלה לא נאמר אלא בודאי איסור ולא בספק :

ובזה ניחא לי לתרן ולישב דברי רבינו הרדב"ז ז"ל

דבש ס' ליה דרך ביטול וליה כבי' כלל והיה מוציל טעמיה קפילא זה חוקן דבריו :

ולענין יס לפיין בזה ומתחלה אבאר דברי רבינו הרדב"ז ז"ל דתמוהין ל' וגמ' דע"ז

(דף ל"ו ולי' ר"י וב"ד הסירוהו מטעם דנטלפ"ג מותר וכן דבש של עכו"ם מותר מטעם נטלפ"ג (שם ל"ט) : וקשה לפי מה דמבאר בטור יו"ד ובמחבר ס' ק"ג שהי' שנתבשל בקדירה שאינה ב"י מותר מטעם ביטול כמי' הרשב"א ז"ל ועיין בפתיח תשובה סימן קי"ב אות ו' בשם תשובה רע"א ס' ב"י וקשה להרדב"ז ז"ל הנ"ל למה מותר דבש ושמן של עכו"ם לקנות מהן ליחסר משום דאי' איסור לבתחלה. שוב מלאחי במרן התורה חטאת כלל ל"ה שכתב בשם האגור שאסור לקנות פת שאפה העכו"ם בתנור עם דבר איסור דהוי לבתחלה ומסיק שם דהמנהג לקנות מן העכו"ם דברים המבשלים בכליהם מטעם שסתם קדירות אינן ב"י ונטלפ"ג והוי דיעבד וכן פסק ביו"ד ס' קי"ב ס"ק ד' יעוש. והמנהג יעקב ז"ל שם אות י"ב מקשה על האגור ז"ל מגמרא דע"ז (דף ל"ט) שדבש של עכו"ם מותר משום דהוי נטלפ"ג וכן השמן ואי' שהקניה מעכו"ם נחשב לבתחלה למה הותרו לקנות מהם לבתחלה הלא נטלפ"ג אסור לבתחלה וכי' דמרי' מולין לא קאמר שהקניה הוי לבתחלה אלא גבי פת כיון דעל הלחם יחיה האדם ויס לעשות הרחקה כפי אבל בשאר דברים מודה שהקניה הוי דיעבד יעוש. אמנם הרדב"ז שאומר כן על כל הדברים שלא לקנות מעכו"ם קשה כג"ל. והנה קשיא זו אפשר ליטב שלא קשה מיד על הרדב"ז ז"ל עיין בת"ח כלל נ"ט ובמנ"י שם אות ה' שהביא בשם תשובה הרשב"א ס' ה"ה דמדינא מותר להשתמש בכלי של עכו"ם לבתחלה מטעם ס"ס שמה לא שמוס בו העכו"ם היום ואח"ל נשתמש בו שמה כהיתר ואח"ל באיסור שמה כדבר פגום נשתמש בו או שאין בו כג"ע אלא שעבדו הרחקה שלא להשתמש בכליהם והמנ"י חולק וכובר דמדינא אסור להשתמש יעוש. ואחי ספיר דברי הרדב"ז ז"ל דשאי' דבש ושמן של עכו"ם וכדומהם שנעשה בכליהם דמותר לקנות משום דמדינא מותר להשתמש בכליהם לבתחלה אלא שעבדו הרחקה אבל לענין קניה לא עבדו דלענין זה הוי הקני' בחמת דיעבד אבל באיסור שנתבטל כדי עכו"ם אסור לקנות מהם מטעם דאין מבטלין איסור לבתחלה כג"ל ומרן הרמ"א ז"ל בתו"ח שם כתב שהקניה הוי דיעבד לענין מה שנתבטל ונעשה בכליהם או לענין פת מה שאפה העכו"ם בתנור עם איסור שאסור לבתחלה והוי קני' דיעבד אבל לא לענין איסור שנתבטל והוי איסור ממש ויס

חמאה משום לחלואי חלב שחולק על הרמב"ם דסובר ששייך ביטול אף שחלואי חלב אינו מעורב אלא שאין מועיל ביטול ברוב בשל פכוס' כח"ס הראב"ד ז"ל. ועי' לא בטל החלואי חלב בנבינות העכו"ם יעו"ש דאפשר שזה גם כן משום סברה הרדב"ז הג"ל כח"ס כ"ג. ואף שהרשב"א ז"ל סובר שהקני' מיד העכו"ם הוי דיעבד לענין לקנות מהן מרקחת ופת אבל לומר להם לעשות לכתחלה אסור כמובא ברין חולין ובטור י"ד כס"י קכ"ב יעו"ש. אעפ"כ לענין ביטול אינו כן כח"ס הרדב"ז דשאי סתם כלים של עכו"ם כו'. ונדחה בזה דברי הגאון מקוטב שכ' בשע"ת (ח"א ה') קי"ד לדחות דברי רבינו הגדול הרדב"ז ז"ל. ולפי מ"ש נדחו כל דבריו שם. ודברי רבינו הגדול הרדב"ז ז"ל נכונים המה ואמיתים:

ואגב אכתוב מה דחתמו לי דברי המחלית השקל על ח"א ס' תמ"ז אות ל"ה שכתב בכוונת המח"א דזה דוקא בדבר הנעשה בידי עכו"ם וכו' אבל אם נעשה באקראי בעלמא שחזק בסכין חזק דבר שאינו חריף כג' בהדמה וכו' דכוונתו שלכך אין לקנות דבר הנעשה בידי עכו"ם דהוי לכתחלה יעו"ש ובמחל"ה נעלם ממנו דברי התורה מטאת כלל ל"ה הג"ל וכן פסק הרמ"א ביו"ד ס' קכ"ב ס"ק ו' יעו"ש שדבר שנעשה ביד עכו"ם הוי דיעבד וכונת המח"א שם הוי כח"ס החק יעקב בשמו כאשר מבאר מרן הרב ש"ס ס' תמ"ז אות כ"ה יעו"ש ודוק ול"ע: (תוסף יבוא או"ה).

צבי ברי"א ז"ל רינקערויץ טארצין (פ. ווארשע)

(ג) הרמב"ם פסק הקונה חזק בפסח לוקח. והקשו המפרשים מפסחים (דף ז"ה) ומד"י מובא בתוס' בדף כ"ט ד"ה רב אשי. דכתב דב"י הוי לא היתחל לעשה? ונלע"ד לפי מה שהקד"ח ה"א אי העשה דמטביתו נוהג בנשים כיון דהוי מ"ע שהזמן גרמא ומסיק דהנהג בנשים כיון דהעשה זו בא לנתק את הלוא יעו"ש וטוב. לומר דזה חליא בפלוגתא דר"י וחכמים בפסחים כ"ז דר"י וליף ק"ו מותר דאין ביטור חזק אלא שריפה מה נותר שאינו עובר ככ"י ענין שריפה חזק לא כ"ש א"ל כל דין שאתה דן מחללו להחמיר וסופו להקל אינו דין שאת לא מלא ענין לשורפו והא יושב ובעל וכו' ומקשים המפרשים מפני מה לא השיב ר"י כלום? ועוד? מה הקשו החכמים לר"י הא לשיטת הר"ן מועיל ביטול? אך נזכר לומר דר"י וחכמים לשיטתייהו; דר"י לשיטתו דסבר בתם' בכריתות (דף כ"ב) ספיקא דאורו' מן התורה לקולא ומחלל חזק שאינו ידוע לא דריך ביטול וע"פ הא דלחך רחמנא תשכיתו דהיינו ג"כ ביטול ע"כ בחזק ידוע אבל החכמי' דר"י דהוא ר"מ דסבר ברייתא דההוי' א"ס חלו אף על היתבה אחת וע"כ סובר ספיקא דאורו' מן התורה לחמורא וכו' י"ל הא דמחזיק ביטול דוקא לחזק שא"י אבל לחזק ידוע לא מחזיק ביטול ושערי הקשה ר"מ לשיטתו דלא מחזיק ביטול א"כ א"ס לא מלא ענין לשורפו יהא יושב ובעל אבל לר"י לשיטתו יחא ששיר דיכול לבעל והא דפליגי ר"י וחכמים לענין ביטול ע"כ הוי לענין העבה אבל על כ"י גם החכמי' מודים דאינו עובר א"ס ביטול דמשמע חלשגס והתורה אמרה תשכיתו (פ"י פס"א) א"כ לפ"י לר"י דסבר דביטול מועיל גם לענין העשה מחלל שפיר גם העשה נוהג בנשים כיון דהעשה

ז"ל שלא להקשות עליו מדברי המרדכי שהרמ"א ז"ל ביו"ד ס' קי"ד ס"ק ד' הג"ל פסק כן שכל המשקין וכו' אסור לקנות מהעכו"ם אם דמיהן יקרים מרמי היין שלנו חוששין שמה עירב בהן יין עד שאין בהן ס' לבטלו דמשמע אבל אם אנו יודעין שהיה ס' לבטלו מותר לקנותו ולהרדב"ז ז"ל אפי' אנו יודעין בודאי שהיה ס' כנגד היין אסור ג"כ לקנות מהן שהקרה הוי מבטל איסור לכתחלה ולהג"ל מכאן ג"כ אין סתירה על הרדב"ז ז"ל דסובר שא"מ איסור הוי בודאי איסור ולא בספק ולכן אם אין יודעין אם עירב בו יין אלא בספק שמה עירב אין שייך בזה א"מ איסור ולכן אם היה ס' היה מותר ומטעם זה אין שייך בשמן ודבש של עכו"ם ודומיהן שומחר לקנות מהן שאין בזה מבטל איסור לכתחלה כיון דיש ספק בקדירות של עכו"ם שמה שמש דבדבר המותר שזה ספק אחד מהם"ם שיש בהם ובספק איסור ל"ש א"מ כנ"ל. אמנם לפי"ז הדרא קושית הראשונים לדוכתה דתהא מועיל טעמא קפילא בנבינות עכו"ם ואי משום סברה הרדב"ז ז"ל שבשעת הקניה מחליל הביטול כח"ס כ"ג י"ל משום דזה אין ודאי שהעמידו בעור קיבה נבילה אלא ספק כמבואר במרדכי ס"פ כל הבשר יעו"ש וכן משמע בתוספות (ע"ז ל"ה) בד"ה מפני וכו' ומחוס' (חולין קט"ז) ד"ה המעמיד א"כ אין שייך בזה א"מ איסור לכתחלה. וע"כ דבספק איסור ג"ל דסבר הרדב"ז מבטלין כנ"ל: אחר העיון נראה דל"ל לשיטת הר"י

אמנם מיג"ש והרמב"ם ז"ל סוברים שלכך אין מועיל טעמא קפילא בנבינות העכו"ם ואסורין אפי' אכרית משום שמעמיד לא בטיל כח"ס הר"ן ז"ל בשמן המובא בב"י ס' פ"ז וס"י קט"ז יעו"ש הוא מעמיד שאסור במשאו הוי רק דרבנן כמבואר בהבוסק"ס א"כ קשה ניחא שיהיה מותר מטעם דספיקא דרבנן לקולא וכמו"ש התוס' דמשום עור קיבה כשרה אין לאסור משום דבב"ה ע"י כבש הוי דרבנן וס' דרבנן לקולא ועמו"כ להפוסקים הג"ל משום מעמיד הוי ס' דרבנן וז"ל סוברים שזה הספק החמירו חכמים משום דשכיח לעמוד בעור קיבה נבילה ולפי"ז ניחא דברי כ"ג שלהרדב"ז ז"ל אין מועיל טעמא קפילא בנבינות עכו"ם משום דא"מ איסור ושאי ספק זה דשכיח שיהיה כך והלשון ג"כ משמע כן משום שמעמידו בעור קיבה נבילה משמע דקרב לודאי הוא וניחא דברי כ"ג. ואפשר דגם בנבינות של עכו"ם שאסרו בע"ז (דף ל"ה) לפי שא"א לה בלא לחלואי חלב דקשה ליבטל ולפי דברי כ"ג ניחא שיש בזה א"מ איסור לכתחלה. ואפשר שזה כוונת הרשב"א ז"ל המובא בב"י יו"ד סימן קט"ו ובט"ז שם אות ס' לאסור

העשה כל נחת הללו חבל לחכמי' דסוכרים דכוסול לא מהני לענין העשה טוב ל'ל' העשה כל נחת הללו הא חסכת היכי לאינו מקיים העשה וספיר' אינו עובר על הללו והנה הריב'ם כ' כפרק א' דתמורה לללו הכולל יותר מן העשה לא הוי לאו הניחק לעשה ע"ש והשת' ח"ש דהסוגי' בפסחי' (דף ג"ט) אולי סס אליבא דר"י ולדודי' נס העשה נזהר כנסים וסוב לא הוי לאו הכולל יותר מן העשה וספיר' הוי לאו הניחק לעשה וספיר' כתב הר"י נ"כ דהתוס' פסק (בדף כ"ז) כר"י וע"ש אבל הרמב"ם דפסק דכוסול לא מהני לחמץ ודע. (דודע דלויבא שמי נוסחא' דרמב"ם) ומתילא הוי לאו הכולל יותר מן העשה ולא הוי לאו הניחק לעשה וספיר' פסק דקדוקה חמץ בפסח לוקה ודוק.

קצמן אליעזר בראי' נ"י פרענקלי' (שערד"ץ).

(ה) בקידושין (כ"ז:) גמ' בערלה חנין דחנינו וכו' הגלה חנין. וק' ל' הא חיתא כחמורה (ל"ג) כחמני' ואלו הן הנשרפין כ"ו והערלה וכלאי הכרס יע"ש כרש"י ותוס' דערלה ילפינן מכלאים בכרס ובכלאי הכרס ילפינן חמץ חוקד אש דכיון דחמץ כשריפה מחילא אסור כהנאה. ו"ל קרא בערלה הא כיון דחמץ כשריפ' מחילא ידעינן דאסור כהנאה? ושאלתי קוביא זו להגמון מו"ה יוסף אבד"ק דיגאבורג י"י. וזה אשר השיב לי אהרן ברוך. ח"ש מהר"ם ס"ק דמאס דכחב' לשון חקדש וא"ש לדין בקידושין (כ"ז) וכחש"כ התוס' (חולין קט"ו). וראי' דערלה אסור רק בדרך הנאה וכה"כ אפי' שלא בדרך הנאה במבואר (פסחי' כ"ד:) ופיין תוס' (סוכה ל"ה:) דה לפי ע"ש עכ"ל. אך עדיין צריך עיון כמו דילפינן מכלאי הכרס דערלה חייב כשריפ' כ"כ יוליך דאסור כהנאה נס כן ובערלה נ"כ יהיה חייב אפילו שלא בדרך הנאה ועדיין י"ע:

(ו) בגדרים (י"א). ברש"י ד"ה דתמן ו"ל ר"מ אומר כ"ה שאינו כחמץ כ"ג וכ"ר אינו נחמץ מדוהרץ לומר אס' ועברו דלא דוהרץ לומר אס' ועברו רק אס' לא ועברו ע"ש. והביא זה בשם חמני' בקדושין. וע"ש מאי פליג שם רחב"ג צריך היה הדבר לאומרו שאלמלא כן יש בחשמת אשפי' בלחך כגמל לא נחלו. דזה חמץ אס' נפרס כפי' התפטר בקדושין דר"מ יליף ת"כ מדוהרץ לומר אס' לא ועברו. אבל לפי התפטר דנדרים לא ידעתי כוונת רחב"ג. ודוחק לומר דפירש כן. לומר דר"מ אינו סובר מכלל לאו אהה שומע הן זה דוחק גדול. ואבקש מחכמי הנש"ט לחוות דעתם בזה:

מאיר דן ליפשיץ (פאריז).

שאלות וחידות תלמודיות

סימן צו

בעריכת הרה"ג ר' שלמה יוסף זעוו"י נ"י האביר"ק קאזימיראוו (פ' סינסק).

(המשך סימן פ"ד)

שאלה פה. היכן מצינו שדבר מיד יש לע"ה יותר באמנות לענין איזה סת"ח. להיטור מהמבואר בגל התלמוד שח"ה נאמן יותר? א) ועקב יצחק תורק. החופ"ק קאמאוווקא.

שאלה פה. ב) במגילה (דף כו:) מבואר דס"ח שברח ג'יוותו בקרקע ובכלי חרס ע"ש. ויש להסתפק אם קרקע וכו' הם דוקא וחובה או דאו דוקא. אמרנו מקום בש"ס יש לשפוט פסק זה? [בפס"ג (ל"ח ס' ק"ד) ובגליון סהרש"א (יו"ד ס' רפ"ג) ובקורח השלחן דהגרי"ם מנוהרדק ו"ל (ל"ח סס) ובשו"ת דברי יששכר דהגאב"ד בענין שלישי"א (ס' ק"ו) נתחבטו בשאלה זו, מהם אומרים ומהם סתומים, אך בודם לא הביאו בר"ה ראייה זו מן הש"ס:]

שאלה פה. בתשובה אחת יש הגאון מקינצק שלישי"א אלי כתב: ... וכבר חידק הפ"ו (כל"ח) ר"ס ס' רע"ה) שאם יש חילוק מאדם לארץ לא אמרינן גוירה, משא"כ אם החילוק הוא מצד מצב דמצב, וכן כתב הפ"ו (באה"ע) ס' ק"ט סק"ב). ובאמת דבר זה הוא תוספות מפורש ב...: היכן הם אמור דברי התוספות הלה? שאלה פה. היכן מצינו מוכה שאינה כשרה אלא ביום אחד משבעת ימי החט וכשאר הימים הוא פסולה?

שאלה פה. היכן מצינו הלשון. מתיב"י לא בתור קושיא אלא במו. תא שמע' הבא דפסוק את האביבועא?

דוד סצה לערעברמן, ואריגאוצי (פ' קיע"ץ). שאלה צ. היכן מצינו הלשון. אי קשיא הא קשיא' אע"פ שלא קדם לה שום קושיא אחרת? שאור משה מאהליגער ססרלדק.

שאלה צא. איזוהי השפעה המובנת בש"ס יותר פסמים מכל שאר הספניות?

שפסון דוב כהרמ"ז רמ"ז ו"ל, מ"ם בכאבריוסק. שאלה צב. (חידה). למצא עשרים ואחת תיבות בתוראות הכתובות למטה, באופן שאם נסיר מכל תיבה

את האות הראשונה וגזינה בסוף התיבה (מן התיבה, חידה, כפלי, נעשה, יורה"ח) תצא הוראה חדשה דחתיבה:

הוראות התיבות (ההוראות המוסגרות הן אחרי ששננה את תקומה של האות הראשונה לסוף התיבה):

(א) ורעו עגור (קשה לעינים); (ב) נקבע בשלש פעמים (מסירותיו עושים חומץ); (ג) ביקש שרשה דפרים (משלם מחלות); (ד) סגין ספני סבור (אסור בתפלה); (ה) סגין של הלכות (חסד כמי שאין בו); (ו) בן שלשה שבות (נכדק קודם); (ז) שפנו רמזא דסכה (אימן למספר היסטורי); (ח) חוצץ בפני הסומא (שאלוהו כהנון); (ט) סצורע (חלמל שזימן כשלה); (י) נגד של צפר (חלל ואינו מחמץ); (יא) ססנו של אדם (מין תספורת); (יב) לא נהנין ולא סועדין (מסתלק ע"י ק"ש); (יג) דשון חרגום בסקרא (סהור כעבו"ס); (יד) אסור ליהנות מהם (נכתב כחשולטין); (טו) קיבוץ חבבים (עבר על דברי עמנו); (טז) מאבות סלאכות (נעשה מחמץ); (יז) אברהם באומות (ספיקא דלילא); (יח) גיורת (אשתו כלותו); (יט) ספציע לבאן ולבאן (ספור מראה); (כ) נגוד הוא אצל נגוד (ריחוק נגוד); (כא) ישנו בבס' ובאובל (קודם לקרוב):

מראשי התיבות (שהן הן סופי-התיבות המוסגרות, כמוכן) יוצא כלל תלמודי בדרישת התורה, שחבנו בתאים לענין החידה.

בעד מתרון המורה הוחל, הכנוי על יסוד של יותר מלכנסים מקורים מלחמים. קצנו פרס ע"ס הלוענים המנוחלים בהעמקם של הקונטרס הנוכחי.

(א) פסוק שאין זה ענין להך דכ"ב (דף קס"ח). דהתם לאו משום נאמנות הוא אלא משום שאין הת"ח נגיל ומכיר כהן. (ב) השאלות והחידות שלא נרשם שם מחברן הן שלי. ש"י. ועיוון.

שאלות ותשובות

סימן צו

י"ח ניסן תרע"א דווינסק.

להרב החריב כבוד הר"ר מענדל נ"ר רב דראסיצא.

(א) **ע"ד** לבישת (א) הקיטל. אין בזה קפידא ורק בליטת כתבו המוס' (ב"ב דף

ע"ד) וכ"מ דזה הוה לעג אם ישנו למח זה מאחר דהוה גדר מלוא משא"כ בה"י, ולא דמי להך דמ"ק

(דף כ"ח) ועיין כמ"ר (דף י"א) גבי רקב דהוה קוברין בלא תכריכין. אך י"ל דלאחר לקיטת עלמות

היו עושין תכריכין. עיין מ"ש הרמב"ם בה"י סנהדרין (פ"ד ה"ט) ע"ש וכ"כ בזה. לכן אין

בזה קפידא. ועיין ביבמות (דף ק"ד) דהוי עושין מנעל למחיס וע"כ של עור דשל פשתן לא פסול

לחליה ובירושמי פ"ט דכלאים ואכמ"ל בזה:

(ב) **וע"ד** (ג) הבדיקה אי"ל לחלות בכאב אם לא שיש לה שם מכה ובלא זה אינה פלי'

כלל. דזה ודאי ע"י הבדיקה שרטה בגדי הדם ומלאה דם והיא טמאה עיין נדה (דף י' ע"ב)

גבי קטנה דמסרטה בליפורן. ורק אם נ"מ לרואה מוחמת תשמיש לא עיין נדה (דף ס"ו) אבל טמאה

ודאי. אך יש לספק שיש שם מכה או אם הוה מראה שמור יש לחלות במכה עיין נדה (דף י"ט ע"א) לרם מכה משנעקר כו'.

(ג) **ע"ד** (ג) התענית הנה עיין ע"ז (דף כ"ח ע"ב) גבי מעלין אונים דפליגי רש"י

ורמב"ם אם גדי אונים הוה גדר סכנה ע"ש ברמב"ם בה"י שבת. אבל ודאי חולה הוה היינו

לגרום לירי סכנת אבר ואין לו להתענות ואקלר:

(ד) **וע"ד** (ד) המקוה אם היא טובעת מלמטה או הי' דין מעין וא"ל לנקוב ואם מהכתלים

לריק לנקוב לכתחלה כשפ"ה. המים שהחת הנסרים לא מלטרפי. מקוה שחלקו חגיגה (דף כ"ב ע"א):

לריק שימשוך על קרקע ולא 'על יטור אף של עץ ורמוק ג"ט. ע"ד לעשות בור זה רק אם יש

בהמקוה כ"א סאה מים כשרים ובלא זה לא ובאמת יראה שלא לעשות לכתחלה ע"י ריבוי והמשכה כי

יש בזה חששות הרבה כי יש לומר דנמשכים מעלמס יותר טוב. ויש לומר להיפך כי הוא בגדר זריעה

למקום שהוא נופל. ובכלי לא הוה זריעה ועיין מוס' ב"ב (דף ס"ו ע"ב) דגם ברילפה הוה

המשכה, אך זה רק שלא לפסול ואכמ"ל ואקלר. עיין בתוס' עירובין (דף פ"ח) ועיקר דלריך מקום

שגאמר שיהיה יכול להשאר שם המים. ויש להאריך בשיטת המוס' תמורה (דף י"ב ע"ב וב"ב ס"ט) ואכמ"ל:

יוסף ראזין רב דפה הג"ל.

סימן צח

עפ"י יום א' פורים דפורים. ויוריס קרנני דפ"ק ירושלים.

אורה ושלחה ששון ויקר לכבוד יודי הרב

הגדול החריב בח"ת וידיו רב לו בנמרא

וסברא כש"ת מ"ה מאיר דן ל"פשיץ הי"ו:

הגיעני בכתבו ברי"ת וכו' ואבא

על סדר. בכתבו על ראשון ראשון.

(א) **הקשה** בהוריות י': דשאל רבא לתלמידיו רב פפא ור"ה בריה דרב יהושע

דברי מנחם

(א) **שאלתי** הוה שפסא היו מקבירין נשים בלי חלוק סרגניוא (קיסטל) מפני שלא היו יודעין איך המנהג כי הבע' דפה הוה חדש. ועמה נמודע להם שנהנין להלביש גם לאשה קיסטל ע"כ הויתו מסתפק אם יכולים לקבור

מכאן ולהבא עכ"ל"ת אשה בקיסטל משום המתים שכבר מתו ולא נקברו בקיסטל ודומא לזה בניטין (דף ה' ע"ב) וטו"ש: (ב) **שאלתי** הוה באשה ביום ד' לימי לבונה דקה א"ט בעד והרנישה כאב גדול כח"מ ומלאה אדמיות פל העד. והעד הו' בדוק ויש לה וסת קטע. והייתי מסתפק אם יש לחלות האדמיות במחלוקת שלמי דבריה הרנישה

בעת בדיקתה שידה הימה מנעת עד האם. וא"כ הנני מסתפק אם כאב ד'ינו במכה שמוציאה דם או במכה שאין ידוע שמוציאה דם. יעו"י ב"ס פ"י קס"ו אות פ' וקלרתי במקום שהיה להאריך:

(ג) **שאלתי** היה כמי שהי' לו מחלה באזניו (מחלת העצבים וקאטאר) אם הוה לריך להתענות במשעה בלל:

(ד) **שאלתי** היה במקוה העומדת בלד נהר שקורין 'אזערא' ועשו בה כתלים חדשים ועל הקרקע עשו ג"כ כפרים חדשים וגובה הנסרים מהקרקע כ' ווערשאק יען שהקורות שהנסרים מחוברים להם עצים שיעור זה. והייתי מסתפק

אם לריכין לנקוב הכלי שזאבין בו המים כשפ"ה דלולי אין לה דין מעין. או אולי שסיר דמי נקב כל שהוא. ואם המים שהחת הנסרים מלטרפין להשיעור מ' סאה אשר אז יכולין ליתן שם מים שאובין. ואם אין בהמקוה כי אם סאה אם יכולין לחפור חפירה קטנה סמוך להמקוה ג"ט. ולהעמיד בהחפירה חביות בלי שוליס ולמלאות החביות במים שאובין

ולעשות בהחביות נקב כשפ"ה ולהשיעור שם ליטור של דפים ולהמשיך בהמקוה. ואם יכולין לעשות בור סמוך לכותל המזרח מסחך לגד הנהר (כי המקוה עומדת בין הדין ואזערא) ולמלאות הבור במים שאובין ועי"י יתמלא המקוה מחר הקמקע ואולי גם מהכתלים יבטע והארכתי במקצוע זה עפ"י ד' הא"ח ואכמ"ל:

מנחם מענדל פנחס פערעוואזניק החופ"ק ראסיצא.

בעהמח"ס, תשובות מנחם.

התוס' שם ד"ה מתקין וא"כ אין מקום לקויות התוס' שם על הא דאמר עולא לרב נחמן שם כ"א. תנא תני שמעיה ואת אמרת תני ושייר דבין דתנא תני שמעיה אי אפשר לומר דשייר אלא כוונת שמעיה וכבר שייר שמעיה ככל הני קושיות האמוראים שם א' הזורע בנחל חיתן ב' המוחק את השם ג' הקולץ את בהרתו ד' המוית החושן מעל האפור ה' המסיר דרי ארון ו' המורש בעלי אשירה שלוקה שמים ח' הקולץ חילנות טובות ושוב אי אפשר לשייר עוד לפי הכלל החדש של הגודע ביהודה ושפיר מקשה עולא לרב נחמן שהשיב לו דתני ושייר זורע ביום טוב דהרי תנא תני שמעיה וכבר שייר ג"כ שמעיה ואת אמרת תני ושייר עוד ומיושב ק"י התוס' ד"ה מתקין. והתוס' שהקשו כן מוכח דלא סבירא להו האי כללא של הגודע ביהודה:

שוב ראיתי עוד להר"ן פ' שבועות שמים ברתא (כ'): שכתב בשם הר"ה ז"ל דאין גדרים חלין על קיום מצות לא תעשה והביא ראיה מסוגיא זו שלפנינו פ' אלו הן הלוקין דאמר ל"י ר' זעירא לר' מני וליחשב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביום ומשני האי תנא איסור כולל לית ל"י ואי איתא דגדרים חלין על קיום מצות לית אכתי קשה ליחשב נמי דאמר קונס שלא אחרוש ביום אלא שמע מינה דאין גדרים חלין על קיום מצות לית וכן פסק בשו"ע יו"ד סי' רע"ז סעיף ה' ובת"ב הר"ן שם שאחרים חולקין על זה והוא דעת הרמב"ן במלחמות שם שפסקו על בעל האמור בזה וסובר כדעת רש"י ותוס' שם ד"ה הכי שכתב שהגדרים חלים על ביטול מצות עשה כן חלים על קיום מצות לית ומסוגיא דמכות אין ראיה כלל משום דהתם תני ושייר טובא והא דמשני ר' מנא על קושית ר' זעירא האי תנא איסור כולל לית ל"י יגדיל תורה ויאדיר הוא אבל עיקר התיקון הוא משום דתני ושייר ולעולם גדרים חלים על קיום מצות לית וכ"כ בשו"ע יו"ד שם סעיף ו' בשם י"א אומרים הרי מפורש דגם הרמב"ן ורש"י ותוס' לא סבירא להו כהאי כללא של הגודע ביהודה ויעיין בגודע ביהודה א"ח שם סי' קי"ז שהאריך בזה אם גדרים חלין על קיום מצות לית והביא ג"כ מסוגיא דפ' אלו הן הלוקין שם ולפלא שלא זכר כלל את כל דברי הר"ן בשבועות שם וגם נראה שם שלא עלה על דעתו אז הכלל שחידש בעלזו להלן בחלק יו"ד ונראה שלא כתב הכלל הזה אלא ליישב קושית הגאון ר' ישעי' ברלן ז"ל במילי דאגדחא אבל לא לקבוע כלל זה גם בעיקרי הלכות כן נראה לפענ"ד:

הרע"ב

אוקימתון מסכתא פלן ואמרו ליה אין ולא אמרו ל"י לאו דהא עבדי רבנן דמשני במסכת כמבואר בפ' אלו מילואות. ואין בזה קושית דהא לא אמרו דמחייבי רבנן דמשני אלא דעבדי רבנן דמשני והיינו דמותיים לשנות ומדת ענוה היא ואין בזה משום מדבר שקר תרחק וכן הוא לשון התוס' שם ד"ה במסכת מוהר לשנות ולא לריך לשנות וכש"כ תלמיד לפני רבו. וכן הא דחשיב התם דעבדי רבנן דמשני בלושפיזא ג"כ ים בזה חלוקים במש"כ התוס' ד"ה בלושפיזא שחילקו ג"כ והכל לפי הענין וביחוד נהג ר"פ בעלזו שלא להעלים ושלא לוותר על כבוד הוראתו ועיין בשו"ת הרשב"א סי' פ"ד שאמרו ליה לרב פפא מה שמך אמר להם רב פפא ושאלו ליה והא כתיב יהללך זר ולא פיד ואמר והא אין זר פיד. ובענייני לא מלאמי מקור עובדא זו לא בבבלי ולא בירושלמי וחלילה לנו להרהר אחרי האמוראים שכל מעשיהם היו לשם שמים וכגבוס שמים מארץ גבוה דרכיהם ומחשבותיהם זכותם יגן עלינו:

(ב) **עוד** שאל על הכלל שחידש הגודע ביהודה ז"ל דלא שייר תני ושייר כי אם היבא דשייר מקלף אבל להיות פרוץ מרובה על העומד שישיר יוסר מזה דחשיב לא שמענו והקשה על זה מדברי התוס' ר"ס פ' מרובה. והנה גם אנכי ים ל"י סחירה לכלל החדש הזה מסוגיא דפ"ק דתענית י"ג. דקאמר הש"ס על הכרייתא דאין בין שלש ראשונות לשלש אחרונות אלא עשייה מלאכה והאיכא עשרים וארבע דתני ושייר ומקשה על זה מה שייר דהא שייר משמע דאילו הוה שייר עוד דבר אחד ה"י נחא שפיר אף דאז ה"י השייר מרובה על מה שחשב. ויעיין עוד בסוגיא דפ' אלו הן הלוקין כ"ב. דמקשה הש"ס על משנתנו דים חורש תלם אחד והייב עליו משום שמעיה לאוין הקשו אמוראי טובא כמה קושיות ולא מושי מירי ונחשבים כסדר מתקין לה רב אושע"י וליחשב נמי הזורע בנחל חיתן. מתקין לה רב חנניא וליחשב נמי המוחק את השם. מתקין לה ר' אבהו וליחשב נמי הקולץ את בהרתו. מתקין לה אביי וליחשב נמי המוית החושן מעל האפור והמסיר דרי ארון. מתקין לה רב אשי וליחשב נמי המורש בעלי אשירה ובו ים שני לאוין משום לא ידבק בידך מחומה ומשום לא תביא תועבה אל ביתך בדאמר ל"י רב אחא ברבי דרבא לרב אשי לעיל בסוגיא זו וכ"כ הרמב"ם (ה' ע"ז פ"ז הלכה ב') דהנהגה חבל הנעשה לשם ע"ז לוקה שמים וכמש"כ הכסף תענית שם. מתקין לה רבינא וליחשב נמי הקולץ חילנות טובות. ועל כל אלו הקושיות לא משני הש"ס שום תירוק ולריך לומר תני ושייר במש"כ

יפה כתב כבודו והאכול ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל חתול כחדא חשיב להו וכדאשכחן בבבא מציעא דהאי ברייתא דחשיב עשרה דברים קשים ללימוד העובר תחת אפסר הגמל וכס"כ תחת גמל עלמו ופירש"י שם דכחדא חשיב להו הכי נמי ברישא דברייתא דחשיב האוכל ממה שאוכל חתול וכס"כ ממה שאוכל עכבר וכמו שאמר ר' אלעזר לחלמדין שם ע"א ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח עכבר עלמו על אחת כמה וכמה ומשעשע זה כחדא חשיב להו ולא כהבאר שבע:

(ו) עור שאל לדעת הרמב"ן בפ' לא יחפור כ"ד. שהובא בגמרא ביומא יוסף שם כהנא חזנא דחמרא דאישתכח בספרדסא דערלה דגס לפי מאי דק"ל כ"ר חנינא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב אפי"ה דוקא חמרא שרי אבל עינבי מלנטי ולא אזלינן בתר רובא דעלמא משום דכאן נמלא וכאן היה וסברא זו עדיפא מרובא והכי ק"ל בס"פ יו"ד ס"י ר"י ס"י י"א א"כ קשה בפ"ק דבכורות ז' דג טמא שבלע דק טהור מותר באכילה ומסיק רב אשי דאפי"ה לא מוזין דבלע אלא שנמלא בחטאו מותר משום דרוב דגים במינם משריטין וכמו שבלע לפנינו דמי ולא חיישין דלמא חשדני אשירין והיואל מן הטמא טמא לימא נמי כאן נמלא וכאן ה"י ולא נזיל בתר רוב דגים שמינם משריטין קוש"י זו היא הערה גדולה ומאוד כהניתי ממנה ואפריון נמטיי לכבודו בעד קוש"י זו וחלמתי לא בא כל מחטבו אלא בשביל קוש"י נפלאה זו ד"י:

וריישוב קוש"י גדולה זו לכאורה יש לומר דכל עיקר סברא זו דכאן נמלא וכאן ה"י מקיר מקומה טהור בפ' המדיר ע"ה: בשניטא דרבא שם דאמר רישא כאן נמלא וכאן ה"י סופא נמי כאן נמלא וכאן ה"י ושם בסוגיא פ"ז. משני רב אשי בשניטא אחרינא דרישא מנה לאבא בידך וסופא מנה לי בידך הרי דלא סבירא ל"י לרב אשי סברא דרבא דכאן נמלא וכאן ה"י משום הכי משני רב אשי לעמ"י דבכורות שם דרוב דגים במינם משריטין וכמו שבלע לפנינו דמי בן טלה בדעמי ליישב. ושכתי וראיתי דא"כ יקשה על פסקי השו"ע יו"ד דבס"י ר"י שם פסק כהרמב"ן דענינים מלנטי הלכך ענינים שנמלאו טמונים בדרם של ערלה אכורים שקרוב הדבר שנבסם ממנו וטמאם בחטאו והוא כדעת הרמב"ן וכמס"כ הט"ז ס"ק י"ז ונלפלא על הט"ז שם שלא יכר את דברי הרמב"ן ולעיל בס"י פ"ג סעי' ט' פסק כשניטא דרב אשי דדג טהור שנמלא במעי דג טמא לעולם טהור וכמס"כ שם הט"ז ס"ק י"ג והש"ך ס"ק כ"ט והרי פסקי השו"ע סומכים זה את זה ועל כרחק לר"ך לחלק בין טמאים מלמא

(ז) עור שאל על מה שכתב הגדוע ביהודה דביבש ביבש הכל מודים דאין מבטלין איסור לכתחלה מן התורה ממה ש"ה הרע"ב שלהי פ"ה דתרומות כל מחטאי דאס מוזר אסור דקנסוהו רבנן. וכן הוסיף להקשות מדברי הרע"ב אלה על מה שמדע האבני מלואים דבתרומה לכולי עלמא אין מבטלין איסור לכתחלה מן התורה וחסום דבתרומה בעי שמוזר דכתיב את משמרת תרומותי. והנה דברי הרע"ב אלה מפורשין בהדיא בר"ן פ' גיד הנשה בסוגיא דזרוע בשלה אחרי שהביא דעת הראב"ד ז"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה מן התורה כתב הר"ן ומיהו אפי"ה דביטול איסור לכתחלה מדאורייתא הוא לדברי הרב ז"ל אם עבר וביטלו מדאורייתא בטל ואפילו במזיד אלא דמדרבנן במזיד לא בטיל עכ"ל הר"ן ז"ל וכן הוא לדין ביבש ביבש וגם לדעת האבני מלואים בתרומה דאסור לכתחלה מן התורה משום טעה דמשמרת תרומותי אבל אם ביטל אפילו במזיד ועבר על טעה זו מדאורייתא בטל ואשר הקשה בדאיסור דאורייתא לא מצינו לכתחלה ודיעבד הרי דעת הראב"ד לפנינו דאין מבטלין איסור לכתחלה מן התורה ודיעבד מותר ולורס אחון כבוד יוכיח דלכתחלה אסור מן התורה ולוקין עליו ודיעבד אפי"ה אם טעה בן במזיד אין איסור מן התורה אלא מדרבנן משום קנסא כגודע בכל מס' בכורות וכן כל ה"י דחשיב בפ' כל הבשר קט"ו. וכבר האריך בזה הפרי חדש ביו"ד ס"י ס"ד ס"ק כ"ז על חסובת הריב"ש ועיין עוד בס' מלא הרושים ערך ביטול איסור לכתחלה אות ב' יעו"ש:

לשון המפרש בפ"ק דנדרים י"א. ודאי אינו מדוקדק דכתב בהיפך ממשמעות דברי ר' מאיר במשנה בקדושין. ואם אין שם טעות הדפוס לר"ך לומר דהיכא דשקיל וטרי הש"ס אם מכלל הן אחת שומע לאו שם הוכחה ר' מאיר דלא אמרינן מכלל הן אחת שומע לאו מהא דבפל משה רבינו דבריו לאמר ואם לא יעברו אחרי שכבר אמר אם יעברו וכאן בנדרים דשקלין וטרינן אם מכלל לאו אחת שומע הן יש להסביר הוכחה ר' מאיר דלא אמרינן מכלל לאו אחת שומע הן מהא דפירש משה אם יעברו ולא הסהפק במה שאמר ואם לא יעברו אבל הכל הולך אל מקום אחד ממה שפירש משה לשני הנדרים כן יש לדחוק אבל יותר נראה להגיע בלשון המפרש וכן ל"י. לא נכתוב ואם לא יעברו יללא לר"ך למכתב אלא אם יעברו ונחתם להם הא אם לא יעברו ונחתמו בתוככם אלא להכי כו':

(ח) בברייתא דשלהי הוריות במנינא דחמשה דברים משכחין את הלימוד

תלומר דרוב התלוי בטבע היצירה עדיף טפי גם
מקורב בקורבא דמוכח וגם במקום שיש סכר
לומר כאלו נחל וכן היה כן עלינו ליישב לפי
חומר הנושא:

(ז) עוד שאל על קושיית ההוס' בפ' לא יחפור
כ"ג: ד"ה רוב שהקשו מאי קמ"ל ר'
חנינא הא מחנינא היא כחשט חטיות ומאי קושיא
והא י' לומר דר' חנינא לא שמיע ל' הא מחנינא
כמו שפירש' בפ"ק דמולין י"ג: דמחנינא ליכא
לחפור מאי קא משמע לן חנינא. כוונת החוס'
להקשות על מאי דבבבלי סוגיא דגם לא מייתי
הש"ס כלל לבדייתא דחשט חטיות והי"ל להש"ס
לומר לימא מסייע ל' מבריימא זו ופשוט:
ויישא נא ברכת הרצל במועדו. ויהי כוית הודו.
ולאך עולות ועלה שלומי. לראות טוב
בעולמו ככרכת ידיו. מוקירו ומכבדו דו"ש ושלוס
סורתו באהבה. העמוס בערדא. ומלפס ליטושה.
חיים בר"ן.

סימן צמ

ב"ה קוסב

(א) בענין אונס וזוג לגבי קרבן איזהו מוקרי אונס
לפסור ואיזהו שוגג. ראיתי מ"ס פרומ"ה
בש"מ ח"ו סימן ס"ז כמבואר בד"ק. הנה מ"ס רומ'
דהתורה לו מחזיר דמה ענין הקרא דולגעה ל"ה דבר דמה
ילוף הש"ס ככ"ד דלוגס רחמנא פסירה דהא ספיר י"ל
דעובר מחמת אונס אף בלוגס פסד מיתה מוקרי עובר
ונענש ע"ז אבל בקרא דכתיב בנערה שס אין אלא עבירה
בלוגס כלל שהרי הנובל כועל אותה בלא רצונה כלל שחוקקה
ובא עליה כקרקע עולם. ובתחת כספרי פוסקים סובר
אונס מקרא דכתיב ההוא ולא אונס אלא מולגעה לא מוכח
וע"ג כמחז"ק. ישמה רומ' סכדכריו כ"כ להדי' בשו"ת
רבינו הריב"ש סימן שס"ז וי"ל ובעל הדין שרואה לפסור
עלמו שפסד מחמת אונס וכו' נאמר לו מחזין יא לא היתר
זה ואם יאמר מולגעה לא תעשה דבר נאמר לו שאין
דכדכריו חמס שאין אנו למדין מזה למי שעבר ועשה מחמת
פסד אפילו פסד מיתה שהרי הענין בנערה המאורסה אינו
כן דהוא תחויבת לחפור עמיה למיתה אלא דהתם אונס
הוא למדין שאי אפשר לה להגלל מן העבירה בשום ענין
ונענשת כע"כ כקרקע עולם וכל אונס שבידו בו שא"פ
להגלל בשום אופן אפי' אם ירצה למסור עלמו למיתה אנו
למדין חמס שהוא פסור לא כמי שעובר עליה מחמת פסד
מיתה. אלא שזה פקוק נעם ונלמד מוהי בהם עמתי':
רפ"א גדולה על רבינו הריב"ש אף אישתמיט מוהי' לפי
שעה ש"ס ערובה כע"ז (דף כ"ד ע"א) דלמחר
באונס נכרים והסתמו לכהתמו דיד' מתקין לה ר"ז
אונס רחמנא פסרי' דכתיב ולגעה ל"ה דבר והתם כע"כ
בלוגס של פסד מיתה מיירי שג"ז עובר ומסתמוה לה
ועיין בתוס' שם ו"ה מ"ק מ"ש בזה. וגם סותר הרב
דבר עלמו כמבואר סימן ע"א וס' הביא דברי הספרי
פ' דלילף מולגעה ל"ה דבר תלמד בכל אונסין כמחזרה
ספורין ע"ס וכן העמיק ככ"ה ס"ה מ"ח"ה ה"ש (ולאנו

כספרי בסינון. והתמיה שחמה רומ' כבר הרגיש הרשב"א
בחי' ע"ז (דף כ"ד) שם וכתב דהא דמיימי הש"ס מולגעה
ל"ה דבר משום דקרא פתחא הוא אפילו במקום שאמר לה
שמדבקנו לעמיה ואם לאו יהרגנה ולהכי הוא דליצטרין
קרא לפסרה דלי לאו הכי פסוטה. ולפ"ז תשוב כ"כ וי"ז
פסמות המקרא שנתקשה בו הרמב"ן ע"ה"ת שם ע"ס והיינו
דכ"ל דקרא נאמר במחלאת שבעלת לו ברצונה ע"י שהפסדה
כפסד מיתה מ"מ בעיר חייבת על דבר אשר לא צעקה
שם צעקה היו מוכינין לה. וזה מוכיח שמעמיה נחלית
אליו ולא מחמת אונס. אבל כשדה פסורה כיון שגם אם
צעקה לא היו מוכינין לה. ובסור נלמדו דכל עובר עבירה
מחמת אונס פסור ויחזק לה"ס להביא יותר מקרא זה
לפי שהוא במקרא פסורס דלוגס רחמנא פסרי' אבל הלימוד
מזה דכתיב. ההוא' זה רק לימוד דרוב נעלם:

ומה שחמה רומ' על הפני יהושע בחי' שבת כח"ס דלוגס
לא פסרי' רחמנא רק מעונש חייב בקרבן ולא דלוגס
רומ' מכו"ת מהר"ק בכתב דשוגג חייב בקרבן ולוגס פסור.
תמיהו וכו' לזו ה"ל לרין להביא מכו"ת מהר"ק ודרי מפורס
הוא כהר"ס פ"א מאיסורי ביאה ה"ס וי"ל האונס פסור
מכלום מן ההלכות. ומן הקרבן ואין י"ל מן המיתה.
ומקורו הוא לשון הבריימא כספרי פ' תלף דילוף מקרא
דולגעה ל"ה דבר דכל אונס פסור גם מקרבן. וחיתה
על הרב סורי והב כלה"ז סוף סימן י"ז שכתב דהוראה
כ"ד בשמות היו שוגג ולא אונס דהא אונס א"ל קרבן כדדרשין
האדם בשבועה פרט לאונס. ובמח"כ דס' אין הכוונה
דוקא כשהי' אונס אלא הה"ד שוגג ופסור קרינ' אונס
דפסור מקרבן שבועה ומעונש כדחני' בש"ס נדרים (דף
כ"ה) כס' סדרי שגות מותרין כך שבועות שגגות ומשה
שלומה כח"ס שבועות רפ"ד (דף ל' ע"א) ואין חייבין קרבן
על שגגת דנבי שבועה כל שלא היה לכו עליו בשבת שבועה
פסור כיון דכתיב האדם האדם בשבועה ואף בשעות של שגגת
תלמוד בדר"ב ור"א כדחמרינן בשבועות (כ"ה ע"א). אבל
הא דלוגס דוקא פסור מקרבן בכל מקום מקורו כספרי
הג"ל ובמח"כ ילף לה מן ההוא דכתיב כע"ז עיין בתר"ב
פ' קדושים כשי מקומות וכספרי פ' סוככים ילף כ"כ מן
ההוא דכתיב התם (ול"ע ב' קראי למ"ל). ולמחיתה רומ'
על הפני יהושע הנה הפני יהושע שם כתב וי"ל דלוגס. כ'
האי' אין לפסורו כל כך גם מקרבן דכפרה מיהא בטי
עכ"ל נראה מלשנו שכוונתו דוקא על אונס דהתם כמקור
שגגה בין הנכרים דהוא אונס של אומר מותר דלוגס כשאר
אונסין ועיין משנה למלך פס"ו מה' מאכלות אסורות הלכה
כ"ה אם נחשב כשוגג או כקורבן למיד ושלפתי בזה
במקרא ואכח"ל:

(ב) **ובעיקר** הדבר מ"ס רומ' דלא מוקרי אונס אלא היכא
דעבירה לא נתגלה כלל בעולם כמו באמרה
לו נעמיהי שלא בשעת ופתה אבל כל שהעבירה ידועה
אפילו לאדם אחד חייב העובר קרבן אף שהוא אונס ולזה
כ"ס חניה כזכור בעה"כ דחייב השלתי קרבן לא מוטעם
חומרא דמעילה אלא כיון דנזכר התשלתי הרי י' על מעשה
זו שם עבירה על כן חייב קרבן עכתי'. מלבד שאין לדכ"ז
סוס הסכר דמה לנו שהעבירה ידוע לאינו אונס והרי זה
העובר נאנס בכך. וזאת זה הרי מפורס במשנה דפסחים
דכשפטו לפסח כמלות מני החבורה וסוב נודע דקידם
שחיטה משכו הבעלים את ידם או שמתו או נעמא פסור
מקרבן דלוגס ה' ופירש' דהוא לא יודע שכן ה' ולא ה' לו
לדקוק על כך כ"ס הרי אף דכשעת שחיטה שהבעלים שידעו
שמשכו ידם או שנטמאו א"כ נודע ששקט זה בעבירה כמו
ידועת התשלתי נבי מעילה ואש"ה ה' אונס לפסור מקרבן:
אבל

דקנסוהו רבנן דהו"ל לאחמיו ולחידק שער אכל כשהו
ב"ד שקדושה היו בפעוה ולא היתה מעולה בחוקה אלא
כלל כה"נ שמוכת על הוראה ב"ד נמשכה שונת נמורה
וכחילוק זה מאלהי בשו"ת תש"ז חלק נ' סי' קע"ח ע"כ.
ויש לי אריכות דברים בזה ואמל' וצ"ע קרש"י סוטה ל"ב רע"ב
הג"ל ד"ה ומה. שכתב כגון אמרו לה מת בעליך וקשה דהא
כה"נ כשניסת וכו' בעלה חזק מה ומה דחשיבא כמיוסד
ולמה סינה פירושו חמ"ס בלא כ"ח ספ"א הג"ל בסנוה
שהוא בעלה ולא נפיתי כעת להאריך.

יעקב שור אבריק קיטב והגדיל.

סימן ק

ב"ה קעשנב.

ע"ד העמדת נכיות בלחץ, קאזעלכסולווער. שנסעה
מעור של קיבת נבלות ופרשות שאל רב נאון אחד
בכחא דהמירא (בינדה"ש חוב' ג—ד) להחיר אף
לכחלה, הנה לדעתי יש בזה איסור ברור, ואבאר נמוק
בקצרה.

הנה הרב הממיר הניא דברי הרמ"א בסי' פ"ו סי' כ"ט
השכלי לקט, דעור הקיבה, לפעמים מולחם אוח
ומיבשין אותו ונעשה כעין וזו"ל אין אותו חלב מותר דלמחר
שנתיבש הוי כעין כעלמא' ואכבר לן בפעמו של דבר משום
דלמחר ההתיבשות דינו כפסל מחכילת אדם דפקע או
איסורו. והביא מ"מ מהפוסקים כה"נ נבי נבלה. משמע מה
שהבין בדעת הרמ"א והס"ל. שאינם מחלקים בין עור קיבת
נבלה לעור קיבת כשרה. וזהו פשוט דמוכח, כי סיוס דברי
הרמ"א: ואין בו לחלוחית כשרה, שהשמים הרב הוי' בהתקתח
הוא עיקר גדול להבנת הדברים, שכונתו, שאין על חלב זה
שנותנים בעור הקיבה איסור של כב"ח, אף שהעור נחלח
ומלוח ה"ה כרוחא, מ"מ כיוון שהעור נתיבש ואין בו עוד
לחלוחית כשר הלכך ליכא ביה משום כב"ח גם מלד הטעם
שאין בחלב שנתוכו ס' כנגדו; גם מלד דבר המעמיד, דאף
שהסור פוטל על החלב שנתוכו ומקטילו. מ"מ לא שייך מעמיד
בכ"ח; שונה מהו עור קיבת נבלה, דאף שנפקע ממנו פ"י
היובש איסור דאורייתא, כ"ז נשאר עוד איסור מעמיד דרבנן
וכמ"ס הש"ך בס"ק ל"ה לחלק בין איסור כב"ח לאיסור נבלה.
ואף דאיסור מעמיד דרבנן אינו חל אלא במקום דאסור
דאורייתא כ"ס וכן הא' מלד היובש פקע מיניה איסור
דאורייתא — ז"ל, דהרי עור הקיבה זה היה אכור מדרבנן
מלד דבר המעמיד עוד מקודם שנתיבש וא"כ אף עכשיו שעי'
היובש כלל פקע הכשר שבו באופן שאין בו איסור דאורייתא,
אכל האיסור דרבנן שבו מלד מעמיד להיכן הלך, הרי היובש
אינו מועיל יותר מאלו היה ס' נגד העור של קיבת נבלה
שאכורה משום מעמיד כ"ס ושקעם האיסור ביאר הרמב"ם
בטה"ס פ"ב דע"ו מ"ב וז"ל ושקעם מעור בעור הקיבה נאכרה
אוחה בבניה לא מטעם כב"ח לפי שבכ"ח אינו אכור אלא כ"ס
כמ"ס בחולין אכל הוא אכור משום שחיתת עכ"ח ולא נאחר
בזה אחד משנים לפי שהוא מעמיד ומה ש"ה נכלה נר"ה
וכאלו הנבינה כלל נכלה לפי שהדבר האכור כשנתערב עס
המותר והיה מעשה הדבר האכור נראה ונגלה, אינו כפל
במיעוטו אפילו הוא נעלם הנה הוא אכור הכל ואפילו היה
אוחו הדבר האכור כל שהוא ולא נאחר עליו אחד משנים או
אחד ממאה וכמו שביארנו בשני מעלה עכ"ל ועכ"ל פס"ו
מח"א הכ"ו.

ובדברינינו מנאר בשכלי הלפס עמנו. שייך בספר מחזיק
בכ"ה

אב"ר באמת כל ההבדל בין אונס לשונג נבי קרבן הרי
מנאר ברמב"ם פ"ה מה' שנוג ה"ו עיי"ש שהשונג
הוא כשהיה לו לבדוק קודם ואם ה' בודק ופה ופה לא
ה' ב"ד לידו שונג משא"כ זו סטורה היתה ואלא בשעת
ופתה כל עליה זה הוי אונס. ודברים אלו הן הן הדברים
שנאמרו בש"ס חגיגה (דף י"א ע"א) החס מידע ידע דליכא
ווי דהקדש איכתי ל' לעיוני הכא מי ידע [ואונס] הוא
ואפ"ה במעלה חייב ועפירש"י שם שכתב אף שקרוב לאונס
יותר מן השונג והכוונה בדברי הרמב"ם דשם ידוע דליכא
נביה ווי דהקדש ה' לו סיבה להסתפק ולדקדק ופה וכשלא
דקדק הוי שונג נמור. אכל בשליח דהמשלח נותן לו
מעוה חולין לקחת לו דבר אינו סיבה להיות יאסרן הוא לבדוק
שח"י יס להמשלח מעוה הקדש ופשה להיות יאסרן הוא לבדוק
אחר זה קודם קני' וה"ו אונס כהודמנות. והיינו כ"ס
דדקדק רש"י הג"ל בפסחים וכתב, ולא ה' לו לבדוק
על כך' שהרי לזה השוואם לצורך בני ההכונה שמהרי"ו
לא ובהוס לא ה' לו סבה להביאו לידו ספק להיות צריך
לבדוק קודם שמיטה אס הכעלים משכו ידם או מתו או נשחלו
ובזה יתוישרו כל העקומות:

והנה הר"ן בסוף נדרים (דף ל"א סוף ע"א) כהיה
איתא דלמחרה לבעלה ללמח חד מנכרים דהוו
הכא האידנא ב"ה עליה כתב שם דכאשת ישראל גם לפי
דכריה הרי סנוה היתה שהוא בעלה ואין לך אונס גדול
מזה ואונס בישראל שריא. ובאמת אין זה אונס אלא שונת
ש"ס היתה מדקדקת ובודקת. אס זה בעלה לא ה' באה לידו
עבירה [והא ידעה דליכא נכרים החס] אלא ע"ד שיעפא
דלישנא מכנין גם שונג כלשון אונס כלשון גנח' אונס בישראל
שריא ולענין א"א שונתה נחשב השונג כאונס ומותרת לבעלה
כמ"ס הרמב"ם בסכ"ד מהלכות אישות ה"ט ועיין כ"ח שם
שכ' דמוכח כן מש"ס (יבמות ל"ג ע"ב) וכן היא ש"ס מפורשת
ביבמות (דף י"א ע"א) כשננת איש בשהה דלא מיתסרע על
בעלה וכו' היא ברייתא בש"ס סוטה (דף כ"ח סוף ע"א) ומה
סוטה שלא עשה כה שונג כחזיר ואונס כרלון וכן שם (דף
ל"ב רע"ב) ע"ש:

ובמח"כ הס"ו בטה"ס סוף סי' י"ז שכתב שם לתמוה על
מ"ס הרשב"א בחשובה דמכל היתה מותרת ליד
דאנוסה נמורה היתה ע"י הוראה פטות שהורו לה ב"ד כל
שאלו משא"כ כיו שניסת לאחר אלא שאומרת שהיתה סנוה
דמותרת אינו אונס ה' לה להיות סתכה עליו ה"ו בכל נשים
הזונות וכתב הס"ו דנדרים אלו תמיהים מאד דמ"ס הרשב"א
דהוראה ב"ד אונס הוא ולא שונג א"כ קשה למה הוצרכה
חורה קרבן לצבור שחבלי בהוראת פטות ב"ד הא אונס א"כ
קרבן. וגם דמאי שנא משמעת ע"פ ב' עדים שמת בעלה
וניסת או שבלה ואמרה לבית דין מת בעלי וניסת ע"פ
ב"ד דחלף מזה ומזה. ולא אמרין דאנוסה היתה ע"פ. הנה
ה"ס דהרשב"א כתב דבעשה בהוראה ב"ד אונס הוא
ולא שונג כמח"כ שתי חיות אלו ולא שונג הוסיף ככוונת
הרשב"א מדגפשיה ובאמת לא כתב הרשב"א כן דלענין היחור
אשה לבעלה שניתנה א"כ אונס דשננה גם כן חשובה כאונס
כל שהיתה שונגת נמורה חשובה אנוסה דמותרת וכמ"ס.
והרשב"א כתב אנוסה נמורה פ"י שונגת נמורה כלשון הר"ן
הג"ל דהיא ליבנא דנמורא אונס בישראל שריא אף דלענין
קרבן לא חשיבא אונס וחייבת כבה"נ בכל השונגין. וה"ס
ה"ו לתמוה דמאי שנא משמעת ע"פ עדים שמת בעלה וניסת
או ניסת ע"פ ב"ד שאמרה מת בעלי דחלף מזה ומזה ועי'
ג"כ בשו"ת ט"ב מהדו"ת חאה"ע סי' קל"א מ"ס לדחוק בזה.
ולדעתי א"ס דהתם אמת איש ודאי היא ולזה נחשבה כבה"נ
שהלכה וניסת ע"י עמלה או עס"י דכריה שונג קרוב למיור

הערות והורושים

סימן קא

בעה"י לאקאמש (ספר וואהלין).

(א) בשעת"י (ח"י סי' ל') כתבתי לפרש אגדת קידושין פ"א יעו"ש. וכתב ע"ז ח"א (בסי' ע"א אות ז') שהוא דוחק כידוע מחמת הרפואה שבכל מעליש מחלף כל הדם שבאדם עכ"ל. ואנכי לא ידעתי מזה. ולו יהי כן אין סתירה מזה לפירוטיו. כי בודאי שהמסנף א"ע מבשר ויון דמו מתמעט. ואם לכל אדם מחלף בכל מעט לעט דם חתך דם כמתכונתו. לזה המסתנף יגרע ערך הדם באיזה איכות בלתי מסק. עד שבחשך שנה תמימה לכד שווי"ש יעמוד על חשבון חרתי משי זה הדם שיקר חיות האדם מחמת כסיר"ח שהבאתי. או תמורתו אשר דם יחשב לאדם הבלתי מחסנף. ומה שהשקפה עוד שם מה נעשה לערב יו"כ כסבור להתענות בו. הנה לא בתעניות עסקינן כ"א בסינוף מבשר ויון. וכן כתוב ברוקה שיתענה מבשרי שנה תמימה חוץ משווי"ש עיי"ש. (ולא כח"ס בכאה"ט א"ח סוס"י תקכ"ט בשם תשו"י ב"ע. דאפילו בעל תשובה כו' חייב לאכול בשר ולשתות יין בשבת ויו"ש וחמורה ופורים עיי"ש. דברוקה לא נזכר חמורה כלל). — ומשכתי שיתענה אדם דברוקה כתב. חוץ משווי"ש ופורים יעו"ש. ואם כן אין ההשבון עולה יפה. אבל בלחמ און בזה תבאר. דמלבד שו"ל בפשוטות דבפורים אינו חייב לבסותו רק מעט יותר מהרגלו בשאר ימים ערמ"א חר"ה ס"ב. ואם כן זה הגמגג בשאר ימים מכל וכל יולא יד"ח בפורים כשהוא שאינו מעלי"ה כדמיו"ס כל עיקר. י"ל עוד שהשבון עולה יפה ומדוקדק הדק היטב לפי רוב השנים. דהא גם ביום הראה כתבו חוס' בפסחים נ"ח: ד"ה כלל. שהיו נוהגים חמרי שבי בהדדי ע"ש ובשבת קיד"ר. ד"ה חלבי ובכמ"ד. וכו"ה דעת רסע"ג ע' משכ"ץ ח"א סי' קל"ה. וכו"ה דעת ר"ח. ע' במפרש לקידה"ח סי' ה"ז ובחשו"ט סוכה (פ"ה מ"ה). וע' בשאלות שלום על השאלות אות ע"ה. ואם כן ברוב השנים ההשבון מדוקדק. דכשתל פסח ביום ג'. חל ר"ה ביום ה'. ויו"כ ביום שבת ואז נכלש שבת א' מתקן י"ב שבתות שהשבון לנכות משכ"ס ביו"כ. ונגרע מהגיוון. ולא יגובו רק ג"ה. כי בשבת שחל בו יו"כ תתענה. ותחתיו יגובה יום הפורים. וכן כשתל פסח ביום ה'. יבא ר"ה בשבת וכן יום א' וח' של סוכות. ויגרע א' מו' ימים של סוכות שהשבון לנכות. כי כבר נכינו י"ב שבתות וכשתל ימים של סוכות כך. יש בהם ב' שבתות וישראל יומיו החול רק ו'. ולא יתאלו ימי סינוף פחות מתקן רג"ש אלא בעיוול ר"ה ביום ב' או ג' כשתל פסח בשבת או ביום א'. וביום א' לא שכיח כלל רק א' בכמה שנים. ונמצא ההשבון בתרתי מעי עולה יפה לפי רוב השנים ודוק: —

(ב) שם פסיון מ"ה כתב כ"ח לאסור מדרבנן לשחוט בכור שנמנית עינו דלא עדיף מאחות דם. ולא הותר רק בחסר לגמרי העין. ולוחא. דולאי שחטין על סמיות העין לכד כמפורש בבבליהא בכורות (ל"ז): ובטוש"ע. ומ"ס כ"ח דומיא דקמטת ידו. לא נהירא. דאם כן הוליל נהפס עינו. ובבבליהא (כ"ד): היתה עינו סמויה ומטתה בו עיי"ש ובבבליהא דמייית שם (וגי' הערוך) ערך נך נסמיות בתקום נחפסה אינה עקרית. רק כס"א שבמסנר שם שנחפסה ע"ש; אגמא דסתם נסמיות אין ר"ל נחפסה. ושלי אחר"ד דלין שם שום מוס ומסרון רק שכל שם העתיד שיהא מוכנה להקיט ויעשה מוס אלו בלין להחיר כמ"ס חוס' שם. ע"כ אסור מדרבנן אבל סמויות עין הרי כאן מוס בכור וגם ניכר ע"י תזכולה שאם מקריבין אל העין איזה דבר אינו מפרקן בעין רוחה

נריכה סי' פ"ו ס"ק ל"ז, שלאחר העתקת דברי הרמ"א הנו' כתב: וראיתי להכנה"ג בהנהות כ"י אות מ"ג שבספר דמק' אליעזר ערער על הוראת השב"ל, דלפי דבריו איך אסרו גביות עכו"ם חסני שמעמדין אותן בעור קיבת נבלה, הא הו"ל ס"ס שמה העמידוהו בעשבים או במי סירות, ואח"ל שהעמידוהו בעור קיבת נבלה שמה נתיבש העור מקודם עד שלא היו בו כלל חיות חלב ואח"כ הניחו בו חלב מת"א (ר"ל דהו"ל ס"ס בדאורייתא לענין איסור נבלה שמה נתיבש ע"ש) ואח"ל בעור קיבת נבלה — שמה נתיבש מקודם וא"כ אף שאין כמה שכתבו ס' שרי. ולענין מעמיד הו"ל ססוקא דרבנן: שמה בעשבים ואח"ל דהא אינו מעמיד א"כ מה זה שכתב השב"ל ומחלפין אותו חלב, מותר. דכיון שנתיבש הו' בעד וכו' הא כיון שנתיבש כל כך שוב אינו מעמיד גביות. ודוחק לומר דלענין החלב עצמו שהיה בו קאמר וכו'. ואני בענין נידמן לירי שכלי הלך ח"ב כח"י וראיתי שרשן של דברים בסיומן ל"א וז"ל: אחר רבי מה שמולחין עור הקיבה ומבישין אותו ואח"כ מחלפין אותו חלב מותר, א"ע שמוחלפין עור הקיבה לא אמרינן מילת ברוחה וכו' נותן בו חלב לא הו' בשר בלחל. מאס דכיון שנתיבש העור הו' כעץ בעלמא ואין בו מאס לחלוות בשר. והא דתקן חסני שמעמדין אורה בעור קיבת נבלה ה"ע דגוים אכלי נבלות ואין מיבשים עור הקיבה אלא מחלפין אותה חלב (ור"ל דלא הו' ס"ס בקוסית דהמ"א, מאס דאף שהספק הראשון הו' ספק מעליא אבל הספק כו' שמה נתיבש לא הו' ספק כלל וכו' המחבר הלך דהו' כוונת השב"ל) אבל עור של שחופה שאינה של נבלה שתיבשין אותו מותר, ובס"ב שמוחר ליתן הקיבה בעור דהו' פירשא בעלמא אע"כ במקום הזה מחמדין ואין נותנין אותה אלא בבגד אן בקלף ולא בעור של קיבה כלל עכ"ל הנזכר לענינו. ומסתה. כיון שמדברי השב"ל, שהם מקורם של דברי הרמ"א, תבואר דדוקא בעור קיבת שחופה מוטיל היבשה, אבל לא בעור קיבת נבלה — מי יקיל ראשו כנגדו?

וּלְפָנֵינוּ לַתְּעֵלָה, נוספים בבירא גם שאר ההתירים שחפס כ"ג: חסני שמעמדין הקרישין של העור, שנפסלו מכלל מחלף, כשל ברוב מוס ומלח וגם שאין לחוש שמהד השריה חוררים להיות ראוי לאכילה, כי בשעה שנפלט טעמו ההשובח אל מי השריה שוב נפסל ונפסל ע"ז מכלל אכילה וגם מה שאירף סכרת כפוסקים שאינם חוששים לריבון — מחלף שכל אופן. כה המעמיד של הקרשין עומד בעינו מתחלה ועד סוף ופשוטו נכרת גביות. וגם הפוסקים שאינם חוששים לריבון בשריה הוא מעטס דס"ל, דהמעטס של הבשר שבבר חלף ועבר ע"י ההתיבשות אינו חוזר ונוער ע"י שריה. אבל כנ"ד, שרואין אלו בחוש דגם לאחר כל ההתיבשות כה המעמיד כעבור ק"ב חוק כמקודם, גם הם מודים לאסור: וכן מה שדן להחיר מעטס וז"ל כי אין בקרשי העור מלך עמון להקפיד החלב, דלולי זאת לא היו עורחים בפבריקאות חיותות, בשביל הערוב המסודר של החלב והחמלה הבארית בהכנת האבק — לדעתי אין בזה כדי נתינת טעם דבדולי אין בעלמיות של מ"ג מ"ח א"ל חיותות הכח של ההקפאה אלא שסעולתם הו' אנוער ולהביא לדי גלוי את הכח המקפיד בעכתי הזמן והשחור בתוך אותן הקרשין של העור. שאפילו בדבר קטן עד מלך הוא מעמיד ומכ"ס הרמב"ם בפ"ג מח"א ה"ג, אבל אינם טופסין על כה העמדה שבקרשין ואין לדון בזה וז"ל:

סוף דבר. איני רואה שום דבר היתר בהשמדת גביות ע"י האבק — קאזענאבולער"י ובאוסורו עומד: ואבקס תנאוי ומכמי השע"ח שיחוו דעתם הגדולה בענין זה: זלמן פרעגור סו"ן בקישוב.

נבי לא תחרוש בשור ובחמור הו"א אפי' בואח"ז, והיונו כנל דכחדי דנס כב"א אין נעשין כחור חמש לא שנה כב"א לם בואח"ז. (וע' בענין זה ביה"ד בפסקים סימן ע"ג. ובענין יו"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ט. ובש"ת חפ"ז סי' ר' ואח"כ.) וע"כ נבי ודיהם ורגליהם את וואת הוא דדרשינן כנל. דלשונת רש"י שהביאו חוס' יומא (נ"ג) ע"ש ובחוס' מנחות (נ"ג). וביה ע"כ שעת ההפ"א ז"ל שהביא הרמב"ם בי"ד רכ"ח. (ובכ"ז הנ"ל ס"ק מ"ט ובכ"ז הנ"ל ע"ש ובש"ת רמ"א ז"ל סי' מ"ו). דאפי' פלוני ופלוני כו"ו נם לר"י או או חמש ע"ש. והנה שעת כה"ג ורי"ף ורמב"ם ורמ"א ז"ל נבי לקוחת ד"מ דלא כש"ת ר"ח. וכמו שהביא כ"ח בעצמו. ונס לש"ת ר"ח דוקא שם ס"ל הכי חסוס לקוחת חמה. וכן בחלות מחלות השקל שכתב הרמב"ם ז"ל דר"ח ליתן כב"א דוקא. ששים דעמחו חסוס דכתיב בקרא, זה יתנו דוקא ובפחות מזה לא מוקים זה יתנו. וכמו דמחשבות שם שלא יתן שוב כסף (וע' חוס' ר"ש קידושין ד"ה כפרושה, ובש"ת קרבן כירובלמי שקלים ס"ב ה"א ד"ה שחא חיל, ודוק היטב) ואכ"ל יותר כזה והדברים ברורים כס"ד:

ד) שם (כס"י ג"ד) חמה כ"ח על החל"ח כפי' מחלוק. וכבר חמה כן בשעת"ה שם ע"ש. וע' חל"ח כס"י כס"י כס"י (ג') ודבריו לא נהירין. וקושיתו הכ' חמ"ח ז' י"ל דס"ל להחל"ח באחת כרש"י שבת (קנ"ג) דלחירה לענין שבת הוא באחת חסוס שלוחות לנו לחומרא. וע' בח"ס חמ"ח סי' פ"ד. ומכ"ל הוא נוסף אס נם כשאר איסורין חון משבת יש שלוחות לחומרא ודוק:

ה) שם (כס"י ג"ט אות כ') יענין בש"ד אספ"ד משרכה הדס אות י"ד כסס תשואת חן סי' כ"ז שהביא שבתות וקומחל מחור באחת כנידון הע"ז יו"ד רס"י נ"ז ע"ש: ומה שהקשה על הרב ז"ל לק"ה. דהוא מיידי כשתסרב י"ש : א חמן כ"י"ש יסן ג"כ חמן וז"ל להשכח. דאין כלן כיסול כלל:

ו) שם (כס"י ס' אות ה') חמה כ"ח על שלל הרגשתי כשתירי הדברים. יענין כ"ח כח"ס כזה כבר (כחלק ד' סי' ל"ז אות ו') לכאר דברי הח"ס בחי' לע"ז. ויראה שנה הכל לכלל יסוב בעה"מ:

ז) שם (כס"י ס"ב) כחמתי להוכיח מהל"ז והחיי דנס כחוסט לפני חבירו דבר הוזחר. רק שהכור שוגג כדבר ולפי דעתו חילו ידע היה אסור לו. יש כזה חסוס ולפי עור לא חתן מכשול. ולכאורה יקשה ע"ז מהל דקידושין (פ"א ע"ב) איך לא חששה אשה רחב"א להכשילו לפי דעתו דהרותא היא ע"ש. אכן יש לישב עמ"ס הרמב"ם ז"ל בחי' ליבמות (פ"ד) שכן דמוכה האם דגושט איך מזהירות אלפ"ס בלאין שאין שוין ככל יו"ש. ואם כן כ"ס בדבר שכתבת היחר הוא ואין שום איסור. ורק להשווג לפי דעתו איסור הוא שהשנים דוקא אינן מזהירות גולפ"ס כמו שאין מזהירות חלכסל לנכרי במידי דלנכרי איבא איסור"א ולדבריו ליבא איסור"א. ואפי' ד"ל דלא דמי להחם; דכס ליבא לאו זה כגושט השא"ס הכא דלפי דעת השוגג דאיסור"א הוא נם כגושט מזהירות עליו. מ"מ האמת אינו כן. דכ"ס במידי דכאמת דהיתרא הוא ואין בו שום אזהרה. דכיון דע"כ יש חילוק בין נכרי לנשי כו. דנשי לא מוסקי רק במידי דאסור להן ולא במידי דאסור לנכרי. א"כ ע"כ דנס כה"ג אינן מזהירות ודוק. ומ"מ הפטירה. דיש להביא רמ"א דלנכרי מחוס' קידושין (ל"ב). ד"ה מחליל ע"ש דמוכה דנס אס כחמת היחר הוא עובר המושב אלפ"ס. והשכתי לו דליתא דסס הנישט מויד ולא שוגג אבל אס הנישט שוגג יום באמת ליבא איסור"א אין ראה. ונס מה שנתניין המצט שאלה ס"ג כסותן ס"ו להוכיח כן מחוס'

דואה ואין להם הנהגות על ההכרח יפה בש"ע דשוחטין על מוס חמית עין עפ"י ג' בני הכנסת; **נ) שם (כס"י ג"ב)** כשתק כ"ח אס יולא יד"ה השלוח כששלה בתי המטה בואח"ז או בענין דוקא כב"א. — וכן מצאתי בש"ת משרכת פורים סימן י"א אות ו' שכתב וז"ל; אס נריך לשלוח שתי מנות כב"א. ע' בית אב סי' ק"ג אות כ'. עכ"ל:

רה"ג אין ספר כ"א ת"י — ונחיו אכן כעניותין מה דקמן. — הן כבר הוכחתי בש"ת ח"ב סימן ע' דע"כ לא בעינן כששלה מנות קרא כדכתיב. דא"כ לא יולא יד"ה מו ששלה ע"י חש"י ונכרי ללאו בני משלוח ניהו והשנים ככ"י יוכיחו איפכא, וראיתי כעת בש"ת שם אות ו' כסס שו"ת כנ"ל סי' מ"ד שכתבתי אס יולא יד"ה כשהולך בעצמו המנות לחברו. או בענין דוקא קרא כדכתיב ומשלוח יע"ש. וכן בהנהגות מסגרת והכ שיקליו ש"ע הכלל סי' קמ"ב כסס כנ"ל דאס שלא קודם פורים. והניע לחברו כפורים לא יולא ואס שלא כפורים והניע אחר פורים ז"ע. וכן אס אחר לחברו לך וקבל המנות בכיתו ז"ע עכ"ל ועי"ש. והנה מוכרח הדבריו דלא חיל כתר טעמא כלל. לא אחר טעם שכתב התה"ד כדי שההינה מנות ומנדנות מצויות לאין נכון לו לשמוע כהן. ולא אחר הטעם שכתב בעל מנות הלוי כדי להרבות שלוש בין איש לחברו היסוד הנר השורר שאמר ישנו עם אחד מפוזר בו' ע"ש. והובא בש"ת הח"ס חמ"ח סימן קנ"ו. דלפי העמשים הנ"ל ודאי דיאל באופנים הנ"ל כשהניע לידו כפורים. אלא דבעל כנ"ל מכתבתי אס בעינן קרא כדכתיב דוקא. ולכן בשלה קוד"ס דלא נחקים ומשלוח כפורים. פשוט"ל דל"י. ובשלה כפורים שהשלה החל לקיים ומשלוח רק שלא נמרה השלוחות מזד המקבל. מוסק. וכן אס אחר לחברו לך וקבל בעצמך שכתב. דלמא ומשלוח אורחא דחילתא וכו"א אס נתן לו מידו לידו או ח"ל לך וקבל. — ואולי ס"ל דלא דרשינן עממ"ק דלא קיי"ל כר"ס. אבל לענין כששלה מנות דמוכרח הטעם ככתוב על כן כו' שמהה ומסתה כו' ומשלוח"ה כו'. לעשות לחוס ימי משה כו' ומשלוח"ה כו'. לכו"ע דרשין. ע' כ"מ (קט"ו) וסנהדרין (כ"א). ומפורש כעסם התה"ד:

ע"כ נלע"ד העיקר כמ"ס בש"ת שם (ה"כ סי' ע') ע"ש ודוק. ונס כנידון של כ"ח נראה לפשוט דואה שפיר בשלה כ' המנות נס בואח"ז דמחקים הטעם. ונס כנ"ל הנה קרא כדכתיב "מנות" לא חששת דוקא חתני כב"א. וראים ברורה מסנהדרין (ל'). דלרבי נתן דביתא קיי"ל לא חתרינן דלרבינן העדים להעיד יחד אלא אפי' בואח"ז. דאס כי מסהי כחדא כחד פותא וסהדי אלא מרפסין להו הי"ג מרפסין להו עיי"ש. וא"כ ה"ה כנ"ד דביתא חמס היא דאס כששלה כ' המנות כב"א נעשין כחדא חמס. וכזה מוכן מ"ס המרמ"ם ז"ל בנכחים (י"ט): ע"ד רש"י ז"ל שם שכתב אהא דכ"ל מנות קידוש מניה ידיו על בני רגליו. דבעינן ידיו ורגליו כחדא כדכתיב קרא ע"ש. ועיין במפרשי רש"י כפ' כי חש"א ע"ש. ושם פירשו המפרשים דדרים מלת ידיהם ואלת רגליהם כלומר עם ידיהם רגליהם ועם רגליהם ידיהם. ואלת ואל דרשינן. אבל לא כפשוטו בידיהם ורגליהם משמע דוקא כב"א. ד"א דאס נעשין כה' ונכ"ל. ולא דמי לזה דיומא נ"ו דל"י יאסיה נס בלא אלה משמע דהעריכו דס הפר ושעיר יחד וע' רש"י וחוס' שם. דסס שאני שמתערבין ונעשין אחד חמס. השא"ס הובא דא"א כ"א כנידון מ"ל כב"א מ"ל בואח"ז ובכ"ל. ועי' ביבמות ר"ס כ"ד דהרשב"א חשבו האים יהיו שהי"ל ושיטה ה' בעולם. ומוכה דמי לא כתיב קרא יתירה דישבו ל"ה דרשינן מחיבת האים לנד שביי יחד ע"ש ודוק. וע' חוס' (כ"ח ז"ד): ד"ה אלא דנס לרי יאסיה אי לא יהיו

תמוס' הגל' דשיך בזה ל"ט. ים לדהות דאפשר לאיסורא
בשלתא איכא ולא לאו דלפ"ט וק"ל:

(ח) שם (בסו"י פ"א) הקשה כ"ח בספחים (ק"ד): מהו
החילוק בין ב' אששים שא' אומר משם אומריו ובין
ג' אומר בשם רבו פלוני שאמר בשם ר"פ עב"ד. ולק"מ.
דוחס' שהכל שמוס' מצי אביו כמו ששמע רב יצחק ברביה דר"י
שוב לא יוכירו שם רב יצחק. ואדרבא אם היה רב יצחק
חומר בביהמ"ד ד"ו משם אביו שאמר משם עולא אם לא היו
יוצאין רק שם רב יצחק שמואל דעולא ולא שם אביו בלל
בשליחא בנזיר (נ"ו): פ"ט. (נ"ז) בירושלמי שבת פ"א ה"ב
הם אלה יכול לשלול כו'. וא"ל תפוס ראשון כו'. ובק"ע
(ס), וע' בשה"ג מ"ס ספריים אור' ו' סו"ק כ"ו ד"ה וגם
איהם שאמרו. אע"פ דבא"ר אע"פ ששמו תלביי ולא יוכירו שם
רב יצחק ודו"ק:

(ט) שם (בסו"י פ"ב), אם בלחמ לא נודעו עקבותיה
באמריקא וא"ל ללחמ לה לשם התרחא ע"י ב"ד.
י"ט להקל כח"ח משם ה"ל' מהנה"ק תלובלוויץ וז"ל
חאה"ע סו"י י'. ואע"ג שבנידו"ד שם לירק עוד היתר
יעו"ש. מ"מ די גם בזה שנסע מהנו בדרך חרד ומעל.
יציין כ"ח גם כמ"ת שם אריה חאה"ע סו"י ק"י. ברה"ט
פ"ד השאלה בשניה שפועה א"ז בעלה ונסעה כו' זה
ד' שנים כו'. שכתב וז"ל. אבל העיקר מה שחוסר כ"ח
בדבריו אם מה שהלכה האשה היה ברשותו או שלא ברשותו
רק פ"ד לענו. כי אם הלכה ברשות י"ל אולי י"ל איזה
פ"ד חאה"ע כנזיר כו' י' אבל אם הלכה שלא ברשותו
ומרדה בו יש מקום לנדר להתיר שלא לענו ואפי' אם נזמא
בזאנשה אח"כ וא"ל לבא, מ"מ אין זה חשוב אונס כמ"ס
בשם' הרמב"ן ז"ל שהביא הח"מ בס"י ל' ס"ק פ"ו כו' עכ"ל.
ובל"ז בע"ד אין לחוש חששות בזה. והבו דלא; ואסיף עלה
סומר על חומר דהר"ב ז"ל. ולאסור בכבלי העינוג לנכרי דביש
גדויו ונפלו ברשת אשת אשר לאיסורי תורה אינה חוששת
ומורדת באביה שבשמים. ומשולת מעל באלוף נעוריה וימירו
כבוד בעל בקלון וחרפה וימירו את חייו במרידה ועינוג.
לכלות ולכלות ח"ו כל ימי חלדו באהבה ויגון. ואין להשלות
על הדעת כלל דכנה"ג גור רמיה. לכלה נפש כליון חרוץ
ח"ו עד הרמיה. מנפס ועד בשר כליון שאין אחריו תקומה.
ולמות ח"ו בלי דע של קיימא. ובדואי שהדבר מסור להכני
הדור ואם יראו שאין בדבר חרמה. והמרידה בא מלכה ולא
מחמת קטטה שהרגיל הוא. ולא איזה גרמא. יש להתירו
מכבלי הפינוג ולא יכלה ימיו כחהו ושניתיו בשמחה. ויפה
כחב כ"ח כל מ"ס להקל בזה והנני כולל מסכים הולך
בהסכמה:

(י) שם (בסו"י פ"ג) יא' כ"ח לזון בדבר החדש ולהקל באיסור
שבת בענין הנסיעה על אנית הקיטור. בלי קנין
שביחה בפועל מבעו"י בהספיה. רק לרכנס בזה גם בליל ש"ק
או בבקר יום ש"ק. ולו היה בדבריו שורש וענף המרשתי
ואמנא יישר כהו כהא דהיתרא. אבל מה אעשה שבמחכ"ח
כל דבריו ומרישא לסיפא לכולהו אית להו פירא. ואין
להם כלל על מה שיסמכו שום סמיכה. ובהכרח לבאר
הדבר כדי להסיר מכשול ולא חתא זאת לנו לפוקה. ואין
לנו להתיר גזרות חז"ל בשבת החמורה שלא עפ"י התורה.
ומאן דלא חיוס לגזרה. ועובר בשאט נפש לא יהיה עכ"פ
תולה חסאו בבטלי הנמרא. ולומר התירו חכמים את הדבר
ומאן דאסר הוא דשרא; והנני לבאר בזה סתירת כל דבריו
התמוהים בקצרה:

ב"ש לחלוף תקנה לומר מבעו"י שביחתי בספיה פלונית
שהיא מקום מפויס כאילו או גדר. ויועיל זה כשנאמר
דפני נכול להניע קורס השכה לשם אפי' ע"י ריהה בעגלה

הקיטור או עגלת המרין שנחשדה זה מקרוב (אויטאמאביל)
וכדעת הרמב"ם ז"ל. הן לו יהיבנא ליה סברתו זאת וכדעת
הרבה אחרונים לענין הק' דיו"ד סי' שע"ה פ"ה להקל גם
ביכול לבא ע"י סוהים וכי דוהר ומסלת הכרזל. ודלא כהנהגה
יד שאלו שם שהחמיר ע"פ זכ"ל במנחת פמים שם. רק כבעל
נחל אשכול בה' חללות שהיקל בזה. וע' בשד"ח מע' חללות
אות ע"ג שכתב רבנים מורים קולא בזה. הנה זה יועיל
לאיסור תחומין. אבל שכה כ"ח שיש בזה עוד איסור שם
משום גזרה שמה שמה חבית של שייטין אם לא שקהה שם
שביחה מבעו"י וכמ"ס המג"א סי' רמ"ה סק"י. וע' בנתיב
חיים שם בתשובתו לבנו. ובין לפעם המג"א דבקהה שם
שביחה נעשה כביתו ול"ש גזרת שיטה בין לפעם ב' שיה"ל
היכר ולא יבא לפעוץ חבית ש"ש ע"פ ב"ח. לא שייך להתיר
כלל ע"י קנין שביחה מרחוק באמירה ובמחשבה. דלא לא
נעשה כביתו ואין לו שום היכר וי"פ. ובפרט שהדברים
מופרכים מכל זד גם לענין תחומין. דהא' לדיק יקנה זה
שכבאן שביחה בספיה המפולגת על הים מרחוק שהיא
בעגלה אין לה ניוסא וקנין שביחה ביהש"מ כשהיא ששה ע"פ
המים שאינם נמוכים פחות מיו"ד עת"א סי' ח"ד סק"ג
ומחש"ק שם. ולא אמרו אלא שביחתי בעיקרו של חילן או
גדר הקצוב בקרקע. ועוד דנהי דנאמר דכשכול להניע ע"י
ריצה דסוסים או נשיאים ורוח וקיטור וכדומה ג"כ מהני.
היינו כשרם מלווים שם במקום הזה והיה יכול להניע על
ידי אמנעו"ם. מש"ה שרי גם כשאינו רץ. ולא התירו גם
במנין חללות הגל' בל"ז רק משום שאילו היה שם כי דוהר
או מחס"ב היה יכול להניע. אלא כשיש שם כפועל מסה"ב.
וכ"ז פשוט:

ונ"ב מ"ס בהיתר הב' לקנות שביחה בספיה בתורת שליחות
ע"י היהודי הממלא שם תמיד. כולה דהא שגנה היא
במחכ"ח. ואין זה היתר נוסף וזריר גם הוא להשטן על
משעת קנה הרצון של היתר הא'. דאל"כ כל מידי דלא מצי
עביד בעצמו ל"מ משוי שליח. וכיון שא"א לו להניע בעצמו
לשם קורס השכה א"ך יקנה שם שביחה ע"פ. וכבר ביארנו
סתירת היתר א'. אלא שגם בזה נופא דבריו הם שינוש גמור
במחכ"ח. דבאמת דברי הא"ר שאין קנין שביחה ברגל ע"פ.
מבוארים במשנה ובגמרא. ומ"ס כ"ח דאפשר ר"ל להקל על
הקטור. דברגל כריף השלות ליש שם משחחך משא"כ בשם.
ולעולם גם ברגל אפשר ע"פ עכ"ד. אשחמיתיה דברי הש"ס
עירובין (נ"א): והתירו חכמים לנעה"ב לשלוח עירובי ביד
עבדו בנו ושליחו להקל עליו. ושם ג"כ. אפי"ה יוח"ל כי היכי
דלא נערה וניסוק ע"פ. ודברי רש"י במנתי' ובמח"ק שם.
ויפה כתב הא"ר דמוכח בש"ס במח"ק כן. אלא שהר"י
הסביר הא דמנתי' ג"כ. דהן אסורין. דהיינו כשאמרו תהא
שביחתנו במקום המסויס שך שאמרת שם תהא שביחתך
כשחזרת מדרך ע"פ. וזה אמר דאילו היו כעניינים היה
מועיל כמו שמי שאינו מכיר מוסר שביחתו למכור. ואינו
בתורת שליחות כלל דל"ש לקנות שביחת הנוק ש"א ע"י מוזן
ב"ס ע"י שליח. וז"א אדם ד"ו מעולם. רק בתורת שביחת
בקוקס פנוי שמכיר הוא או חברו ויכול להניע לשם ז"ס.
ומנכר כ"ו אומר אני דלו יהיו שהי' בזה איזה סמך. אף
שבאמת אינו כלל. לא היה ראוי להתיר משום דכדאי ע"י
יבא לשלם שכר הספיה במעות או סיפסאקרטע שהיא מוקא
במעות וגם לעגלם בהכרח מהחוק להספיה חפזו באיסור
הואלה והגנבה. וישתקע הדבר הזה שאין לו שום סמך.
ומוכחתי ב"כ. אי חיוס ליקרא דשבתא. שורה על האמת
ויכתוב שובר על דבריו. ומודים דרנן היינו שביחתי:

הק' שא"ס יוסף דר"י פיינענברג חופ"ק הג"ס

סימן קב

ע"י יאלטא.

לירידי הרבני המופלג וכו' מוהר"ר אהרן
ריבקין נ"י שריב בארזשטא יצ"ו.

מליחה וא"ו היו שלמים והיו ככלל דברים הראויים להתכבד
וגם דבר שבחנין כה"ס הש"ך סימן ק"י פק"ז. לכן כגלל
הדבר הזה כולם אסורים והכל אסור.
יירידי יוסף בן-ציון דעמאנא אבי-ד"ק הג"פ.
בהנאון האמיתי מוהר"ר בא"ר בנימן וצוקלצ'ה.

סימן קג.

כ"ה אלטא (פדק סובאקא).

(המשך סיימן ע"ד)

(ט) נחזור לענינו ואף אי נישא להשתמשות הנאמאק
מקרי צדדים ולא צדי צדדים גם כן הוא קול
יותר משאר חסוד דרבנן ומעט האיסור דאין עולין באלן
דגרסי' בעירובין ל"ג והר"א אהיה אילמא אסיפא לומא
קסברי רבנן צדדים אסורים. והק' רבינו חננאל ורב נסים
נאון מאי מקשה הא בלחמ מסקינן בשבת דלדדים אסורים.
ומירנו שניהם וכ"כ הרשב"א דהיינו דלדדים אסורים מ"מ הם
קולי מעט האיסור ולא נזרו עליו כה"ס ע"ש ולכן גם כנ"ד
יש להקל בצדדים לצורך חולה:

(י) ונרסי' בירושלמי פ"ה דביאה ה"ב אית תנאי חני נשענים
בבהמה אית תנאי חני און נשענים בבהמה אר"ח
מ"ד נשענים בכריא מ"ד און נשענים כחש. ועיין חנ"א סי'
ש"ז סקט"ו. ויש מפרשים דקאי על האדם שאם הוא כריא
מוחר להשען עליו ואם הוא תש אסור וכה"ל מצינו חילוק
בין אילן עב לרק לענין מומחה עיין וז"ל פ"ג מ"א ובמ'
ק"ה. עלו באלין שכוה רע ע"ש. אמנם במהנה ברורה כביאור
הלכה ד"ה ומותר ליגע באלין כ' דלשתמיע להו הירושלמי
הלו דמוכה כדריא דאחש קאי. אבל באלין אף שאינו
מזידו אסור ע"ש ולענ"ד דלשתמיעתיה להמ"ב דברי התוס'
ישנים בשבת כ"ג ד"ה מולין פרחקל. וד"ל וא"ל מואסר
המס דמשמש כה"ס כי היכי דאסור להניח נר ע"ג דקל
בשבת (ע' שבת מ"ה) משום דלשתמש בחומר? וי"ל דהא
מנענע הענפים, אבל הכא אינו מנענע הבהמה בכך עכ"ל
התוס'. הרי להדיא דליאסור השתמשות בחומר הוא משום
דמנענע הענפים. גם מ"ב המ"ב כביאור הלכה שם וז"ל
ומש"כ הח"א דאם האילן הוא עב מותר. ע"כ מירי דאין
סומך עליו כ"א מעט, דאם לא כן אסור בכל גווי עכ"ל.
חמיהני טובא, דבירושלמי שם יש שני תירוצים, תירוצ' א'
להלך בין כריא לתש, תירוצ' ב' להלך בין משתמך ככר
(מעט) ובין כובש את כדו (בכל כחו) וע' ירושלמי חגיגה
פ"ב ריש ה"ב. ובירושלמי שם להלך מוכח דמ"ד תירוצ' א'
לא ס"ל תירוצ' ב' (ע"ש בענין ירושלמי). אם כן היש"ש
והמנ"א והח"א דהכיאו תירוצ' זה לא ס"ל תירוצ' ב', א"כ
באלין כריא אף כסומך בכל כחו מותר כיון דאין מתנדנד
וכדעת התוס' ישנים בשבת ג"ג ה"ל. אם כן בענינו
שקושרים הנאמאק באלנות עצים מאד וא"ל לנדנד כשם
אופן, פשיטא דמותר. — אלא שמוקדים לגנדי דברי ה"ה
אשר"י פ"ה דביאה ה"ב א' וז"ל ולהשען בכריא מותר כחש
אסור, אבל שימוש להשתמש באלין או בבהמה אשילו בכריא
אסור עכ"ל. ואם כן בענינו הוא שימוש להשתמש באלין
אף בכריא אסור. אמנם איני יודע מקור לדברי ה"ה אשר"י
אלו ולא ראיתי לשום סופק שמצינו, ובדוחק קצת י"ל דהג'
אשר"י מירי להשתמש כגוף האילן על מקום הענפים, ולכן
שם אף בכריא אסור וכנ"ל:

(יא) ובעירובין (ל"ד). נתנו בראש הקידוש וכו'
הס

ע"ד דבר שאלנו שנמלחו שלשה חזויות שמנים כשהם שלמים
מרים נפסו עורמיהם ואחר שנפסו ונחטבו העורות
לרצועות. היה נמצא מחס יוצא מתוך הקורקבן ולא היה נודע
מאיהם אלו היה הקורקבן, וההחיות היו מעורבים:

הגד, לפוס ריהפא יש להחיר כולם רק שיהלך את הנחמכים
לרצועות לפני בני אדם ולא יאכל אחד את כולם
כדלמא כשרי יור"ד סימן ק"ט ס"ב וכן כיבש שנתכשל
חד כחרי אם כשנן כולן כחד כל אחד בפני עצמו אסור
אם חס שם שמים שהרועב כמות מעט ונבלע בהחיות
כו' וכחז רמ"א בהג"ה דאם נודע התערובות קודם שנתכשל
ביחד הכל שרי דאין חזוירין ונאסרין מאחר שנתכשל כיבש
ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי מקילין ולהחיר וכו' שער
אפרים בסיומן זה סק"י הביא בשם ישמח ישראל דבכל עיני
שרי אף בלא הפסד רק שיאכלו ב' בני אדם וכן הובא בבחו
בס' ל"ס הפנים ע"ש אמור מעתה כיון שהחיות האלו היו
שייכים לעני שבוודאי היה הפסד מרובה אם כן היה אפשר
להחיר את החזויות כולם לאכול לפני בני אדם כיון שכבר
נודע התערובות קודם שנתכשלו ואע"פ שבה רמ"א בסיומן
ק"א ס"ד דעור שומן האוויר מקרי ראו להחבד ואינו כשל
היינו אם העור שלם ונידון דידן כבר היו העורות כולם
נחמכים לרצועות ולהחיות קטנות כמהנה העולם ולא נחשבו
חתיכות קטנות עוד לדבר הראוי להתכבד וכן הובא בס"ו
בשם אריה דאם נחמך העור של אלו לרצועות בעל חשיבותו
עיי"ש:

ואע"פ שם הביא הפ"ז בשם רש"ל שחולק ע"ז וסובר
כה"ה מקרי דבר הראוי להתכבד והפ"ז הסכים
עמו לאסור וכחז און להקל בזה אמנם הש"ך השיג עליו
בספרו נקודות הכסף וכחז ואפשר להקל דהא און מכבדין
בהחיה אחת משוננת אלא בהחיות הרבה אם כן כל החיה
והחיה עצמה אינה ראויה להתכבד ע"ש וכן מוכח בס"ה
בסיומן ק"א ס"ק י"ז:

ורב"א בשם פנ"ה סימן קס"ד שכתב מעשה בא לפניו
בעור שומן של און ופסק שאינה ראויה להתכבד
ובעלה וכחז שכן נראה דעת מהרש"ל בספרו עשרת שלמה
ע"ש והפ"ה מסיים וכן עיקר. ע"ש הדברים האלה היה אפשר
להחיר העורות הנחמכין לרצועות וגם הכשר מן נ' חזויות
הללו לאכול לפני בני אדם כפרט לפני הוא הפסד מרובה
זולת להחיות (שקורין גנוזי-כרוסס) והכבדים שהם ככלל
החיה ראויה להתכבד כה"ס הפ"ז בסיומן ק"א סק"ה שהבילק
מה שקורין חיה הוא בכלל דברים הראויים להתכבד וכן הביא
בשם הלכות דאזן כבדים של חזויות שנהפכו לזון מכה
השומן ודאי חסודים הם ולא בעלי ע"ש כל זה היה נ"ל
לפוס ריהפא להחיר הכל מלבד החיות והכבדים שאין להם
הותר:

אכן כל זה בנוי על יסוד דברי הרמ"א בס"י ק"ט דאם
נודע התערובות קודם שנתכשל יחד הכל שרי דאין
חזוירין ונאסרין. מאחר שנתכשל כיבש כנ"ל, אבל הני חזויות
כבר נאסרו משעת מליחה קודם שגולד התערובות ובסיומן
ק"ה סוף סק"י ע' כתב הרמ"א דכאסור שומן מדינא
לריך שמים אם כן כבר היו כל הג' חזויות אסורים משעת

הקצור באילן ע"י עכו"ם למטה מ' פסחים סוחר לירקש, כיון דהו רח משכח לא פלוג, ולכן יש להחיר לנורד: (ד) ועוד דכע"ס הדבר מצינו דלא אחרי' בזה לא פלוג, דברא"ש פ"ה דביאה סימן ב' אימא לא עולין באילן גזירה שמה יתלוש, והביא מירושלמי טעם שני משום שכינת כהמחו. ובקרבן נתגאל שם אות ו' ב' והוצרך לטעם הירושלמי בנווני דלא שייך שמה יתחזק ומורה, כמו במדבר או בספינה, והאבי מהני טעם הירושלמי דאסור אסור עשה. וע' שעה"מ פכ"א משבת ה"ז ז' ס'. ולפ"ו באילן סרק דלא שייך בו הגזירה שמה יתלוש וכיל' אפשר לומר דבזה לא אחרי' לא פלוג. והרא"י דבאילן צריך הר"ש לטעם הירושלמי ככה"ל דלא שייך בזה לא פלוג. — ועוד יש להביא ראיה משבת (קכ"ה:) גמ' א"ה קמחמח במחזור לקרקע פ למטה מג'. ובד"ח שם ב' בזה"ל וי"א כי המים הם קרובים כפחות משלשה, ולא אחי למיחזק. עכ"ל. אלמא היכא דיש סכרא לומר דלא יתלוש, שם מותר להשתמש במחזור לקרקע, ולא אחרי' בזה לא פלוג:

מב"ל הלן פעמי נ להחיר להשתמש בשבת בגמחאק לנורד חולה אף שאב"ס שחלזו עכו"ם בשבת. אבל בתנאי יוסכמו עמי גדולי הרבנים:

(טו) רבדאי ענינא דמשאל"ג רלתיא בתבואת הסדה ח"ה שער ה' אות ת' שהקשה בזה דחולין (מ') השומע העלית בשבת בחזן חייב ג' חסאות וא' משום שבת. והקשה דהא השתא חייב משום נעילת גמחא ומשום מפרק, דלר"ד לרס בקדשים, ואם כן לא יהיה זה אסור מערק, ומיפסל שחיטתו. ואם כן לא יהיה זה אסור מערק. דהשתא טוב א"ל לרס, כיון שגזירות פסולה? ולעז"ל דזה אינו: דהא מ"מ כעשה ששחט חשב ששחיטתו כשרה, וא"כ היה אז צריך לרס והיתה כעשה ששחיטתו מלאכה גמורה הצריכה לגופה, וא"כ מה תועיל אי נמא השתא דשחיטתו פסולה, דהא מ"מ כעשה ששחט היתה מלאכה הל"ל:

בתשובתי הקודמת בשע"ת (סימן ע"ד אות ז') בלבן ה"בית יוסף" שהעתיקתי בקיום שגדפם, אבל מלאמי דבא"ש נע"ן וכו' ז"ל: אבל מלאמי בדרחות היים נע"ן יתד':

ראובן דעיוניבוק החופ"ק הג"ע:

סימן קד

ב"ה קאטווארע

(א) **בעירובין** (דף י"ז:) דמתי ר"ח לוקין על פירובי מחמין דית, מחקיף לה ר"י וכו' לוקין על לאו שגאל מחקיף ר"ח ב"י אלמא מעשה דכתיב אל תפני אל האבות ואל הדעונים ה"ל דלא להו וכו' והק' בתוס' וא"ת אין ה"ל דהא לאו שאין בו מעשה הוא וי"ל דפרק למד לוקין עליו אי"נ עקומת שפתיו הוי מעשה עכ"ל. וקשה לי חדא אמאי לא הק' גמ' אלמא חטתה הא כתיב אל תאכלו ממנו נא שהוא בספר שמות וכו', ושני' בירושלמי עירובין פ"ג שהקשה כן. וכו' נמא קושית התוס' דהו לאו שיה בו מעשה. ועוד קשה לי אמאי לא הקשה גמ' מאל יבא בכל עת אל הקלס עיין גמרא נחמות (דף כ"ז). מחלוקת ר"י ורבנן אם במיתה או לא ע"ש אבל מקלות ארבעים יש לר"ה והוא פסוק באחרי קודם מקדושים והוא לאו שיש בו מעשה וכו' יסתר קושית התוס':

(ב) **ע"ד** מה שהעיר הגאון רעק"א דלא כדון עובים האלפים בלחם משחת כי י' לניתי ידם על המחזה ואינם מדקדקים אם הוא בחיך מיק או לא. ולהדיא כתבו התוס':

אם אינו תלוש וענין לא, גזירה שמה יקטום". והקצו הרשב"א והריטב"א דהא הוי מלאכה שא"ל לגופה? ומיך דאיירי בארעא דליה וגזירה שמה יקטום במחמין לתקן, דהקטומה חוטל לקנה להמיתה עכ"ל. והנה כל העוסקים פסקו כר"ם דמשאל"ג פסור, לכד הרמב"ם דס"ל כר"י (ע' ה"ח סי' של"ד סעיף כ"ז). וכעב"ת (ע"ג:) תורה ודריך (לע"ס) כ' דאפי' לר"י דמחייב מלאכה"ל בעיני צריך לעשים, דלא מיקרי כעשים קוצר אלמ בעיני זה, מידי דהוה אקורע ט"מ לתפור ומוקף ט"מ לכתוב ע"ש. וכ"כ המחזיק משנה פ"ב משבת ה"ב וי"ל ופסאין מחמין אין בו מלאכה כלל, שהרי אינו רוצה לעשות חמנו כלי ע"ש. והנה קושיא זו בעמדה יש להקשות בזה דלון עולין באילן גזירה שמה יתלוש ביה (ל"ו:) הא הוי א"ל לגופה? ובאמת הקשה המחירי בבואה שם הא הוי אינו מחמין ע"ש. והנה להרשב"א והריטב"א ה"ל י"ל דבאמת אינו אסור לעלות באילן, רק באילן שיש בו פירות דלא הוי מלאכה הצריכה לגופה או באילן שלו. וכן משמע בירושלמי ביה פ"ה ח"ב, אין עולין באילן שמה ישכה ויאלל (מהפירות הנדלים על האילן, קרבן עדה) או שמה ישכה וירעיד האילן (להסיר פירות ק"ע). וע' פרישה סימן סל"ז סק"א שג' א"בא דהר"ש בשיטת הר"ף דבאמת אינו אסור רק באילן שיש בו פירות, דא"כ ה"ל דבר שאין מחמין לדירדן דק"ל כר"ם ע"ש. והפס"מ שם כ' ה"ה באילן סרק רק שיתלוש את העלים במחמין ע"ש. ולה"ל זה אינו דכעלים הוי אינה צריכה לגופה בקושית הרשב"א והריטב"א בעירובין ה"ל. והנה הפס"מ ב' שם עוד דאף באילן סרק אסור משום לא פלוג ע"ש. אמנם לקמן העליתי דכלא פלוג לא מחמרי' כמו בנוף הגזירה. ולכן אפשר להקל בגמחאק דהו רק צדדים:

ובן משמע בתוס' שבת (קכ"ב) ד"ה משתמש וכו' וי"ל משום דשחיטה ומלושה הם קלים לעשיה ואדם להוסיף אחריהם לפי שכן דבר אכילה וכו' ע"ש. ומשמע דגזירה שמה יתלוש כע"י מרווייהו ודוקא מידי דבר אכילה. אבל באילן סרק דלא בר אכילה הוה מותר להשתמש. — וע' בירושלמי ביה ה"ל בלחם נסתפק אי דוקא באילן שייך פירות או אפי' באילן סרק ע"ש בפ"מ ובק"ע. ואם כן באילנות סרק אפשר לומר, דככה"ל לא הוי גזירה דלון משתמשים במחזור. ופסור יש להקל בגמחאק דהו עכ"ל צדדים:

(יב) **ראין** להעיר מדברי הר"ן בשבת פרק הכית שהקשה אמאי אסור לבנות דליקה בשבת הא הוי משאל"ג.

ובתקום פסידא ל"ג רבנן? ותי' שאני כיבוי, דכיון דאם היה צריך לגופה היה אסור מה"מ, ואין הכל בקיאים להקל בין צריכה לגופה לא"ל ומס' אסור רבנן אפילו במקום פסידא עכ"ל וכ"כ הרשב"א שם. וא"כ ה"ל דכותרה גמור בכל אופן משום היבא דלר"ד לגופה? התם שאני, דכס כיבוי נדרי בשל המלאכה, דהו עובד המלאכה מתע' דהו דאל"ג. אבל הכא לנורד להשתמש במחזור שמה יתלוש דלא יהיה נ"כ א"ל לגופה ואסור רק מדרבנן, ככה"ל לא מצינו והו בכלל גזירה לגופה. ואפשר דהמשנה דלון עולין באילן מחייב ש"ב פירות ומש"ב הפירוש הג"ל:

(יג) **ורעת** המנ"א כס' של"ז סק"ב וס' תק"ד סק"ק ט"ז והקרבן נתגאל פ"ה דשבת סק"ז וכן הוכיח הגמ' ערכים בעירובין (ל"ב:) בשם הריטב"א דלהשתמש באילן למטה מ' פסחים, שהוא למטה מתשמיש אדם, לא שייך לנורד שמה ישלח באילן, דהכ"ח ישלח כיון שהוא למטה מ'. ועיקר העשה להסיר גם למטה מ' הוא רק משום לא ענין ע"ש. והנה התרומת הדשן סי' קס"ד (והובא במנ"א סימן מח"י סק"ה) כתב דלא מחמרי' בלא פלוג כמו בנוף הגזירה ע"ש. ואם כן יש להחיר לנורד חולה להשתמש בגמחאק

ש"ך נגנ"ס. (ב) זמן שכבר נפסק חיותם ע"י איזה מעשה
בי"א כמעשה טרפות בעושות ושיחית כ"ס נהי דכחיים
עוד נחשבים אבל רוח פסור עליהם וגם ל"ש בהם נגנ"ס
אם ישנה בהם עוד טרפות אחרת ובפרט איזה חבלה
בעלמא. אבל עוד ש"ך בהם נגנ"ס אם ימיתם או יתו
ראשם ודומה לו שם נבילות. (ג) לאחר התזה הראש
ודומה לו' נבילות מהיים נהי דעוד יפרכסו אבל כחיים
חיים הם תיבך לכל ענינים ופרכוס הוא רק כנגד הלשון.
וא"כ נהי א"ן בן ח' למה הוא דומה? וכאשר מצינו לענין
שומאח כחי הוא וחולץ בפני השומאח ולפי דברי הג"ל גם
אבמה"ה ש"ך בו ואינו יכול לחיות. ואין במינה שחיטה
כמסקנת ש"ס הג"ל כנראה פסוק שהוא דומה לזמן הב' היינו
לכע"ה שנפסק חיותם ע"י מעשה י"א או שיחית כ"ס
דכחיים נחשבים וכנ"ל בכ"ז שוב ל"ס בו נגנ"ס אם ישנה
בו טרפות אחרת ובפרט חבלה בעלמא ואס' לאותן שיטות
דכחולב י"א בו חיותם נגנ"ס אבל אם ימית אותו או יתו
ראשו כשבת דעשה מחי מת ממש נהי דלפי דברי לעיל
גם אחרי מותו עוד יש בו איסור אבמה"ה אבל רק משום
אחו וכנ"ל והוא כמת לענין שומאח שוב חייב עליו משום
נגנ"ס ואין סוס רא"י מש"ס הג"ל מחתך בשר בעלמא דמת
יחשב דנהי דהוא כחי עוד לענין אבמה"ה וגם לענין נגנ"ס
אם ימית ויתו ראשו אבל בחיתוך ערלתו מה הוא עושה
רק מעשה חבלה בעלמא וזה אינו כלום בכ"ה ובכע"ה
דכבר נפסק חיותם. ובה נבין ששוב מתק לשון רש"י ז"ל
שם מחתך בשר, שחיטה ולא חבורה, מה הוא הלשון שחיטה
באדם כ"ה רק הניחול? מי שחט? ויותר הי"ל לומר בכ"ה
מת והגם שהוא דקדוק קל אהנ"ס בהג"ל יעלה בטוב ובדיוק,
היינו דר"ל ה"ה בכע"ה שפמינו שחוטין ואינו יכול לחיות
ונהי דחשיב כחי בכ"ז חבלת מילתו הוא כמחתך בשר בעלמא,
וגוכל לומר אשר גם כוונת הפמ"ג הג"ל בתש"כ דשי"ך נגנ"ס
גם לאח"ה כ"ס נהי דלשוננו שם, חייב החובל מ"ח כדי
להליו מקובצת המנה"ה כמ"ס ש"ס כיון דנפסק חיותו שוב
ל"ס נגנ"ס בחבלה, י"ל דלשוננו אינו מדויק כ"כ וכוונתו הוא
דאם ימית ויתו ראשו כנ"ל דהפסור ש"ך בו עוד משום נגנ"ס
כנ"ל וגם דבריו באו"ה תרכ"א י"א. ס"ק שכתב שם לענין
השלמת מיעוט סומנין בשבת וביוה"כ דתלי בל"ס מה"ח כע"י
שנים דהי ואם מה"ח סני ברו"ה לא דחי, ושוב ש"ך נגנ"ס
על המיעוט גם א"ח"ס ר"ש, גם כן י"ל שלא יסתרו להג"ל
דנהי דלח"ה רוב שנים שוב לא ש"ך נגנ"ס בחבלה בעלמא
ורק במיתה והתזה הראש אהנ"ס בהשלמת מיעוט סומנין כיון
דגם בחלאת שבת איחרכי ח"ה מלא מעשה כל חלאתה
כמבואר בפמ"ג כוללת פוסקא המתחלת עוד אשוב ע"ה"ה א"כ
כאשר יוסף חתך במיעוט סומנין הוא בגדר ח"ה המתחת
הראש ומה"ח אסור ואינו דומה לשאר חבלה בעלמא וע"י
פמ"ג שפ"ו י"א ס"ק י"ו לענין דנים אחר שיכב כסלע,
ואולי בדנים לאחר שיכב. כסלע הוא כשם נבילות מהיים,
דבריו לעיל כפסוק היה בעיני דל"ג אם יהיה ב"ה חייב
עליו, הוא כיון דחזין דלגדך מיעוט נפלים בישראל כמבואר
ברש"י ז"ל משפטים פסוק מכה איש בשם נבילות, ובש"ס
סנהדרין פ"ד ע"ב, ועל עוברין פסורים, ובכ"ה חייב על
עוברין ואין בהם מיעוט נפלים, שוב ראיתי במ"ח מ'
ל"ד דמביא עוד ראיה לזה מתום סנהדרין דף הג"ל ואח"כ
הכריח לפרש דברי התום ע"י הפ"ד וד' ד' דסוגיות שבת
קל"ז הג"ל אבל לתקנתא דשם הוא כאבן וגם כ"ז פסור,
והכל על סמך לשון מחתך בשר בעלמא, ובדי שלא יסתרו
התום לש"ס ע"ה. אהנ"ס אחמ"ח הרמה, גם דבריו שם
תמוהים מאלד דמ"ל מ"ס"ם שם לענין כ"ה, מילה ושבת
ושומאח ושהרה הכל רק לישראל נאמרו, אבל לכ"ה י"ל כנ"ל

דל"ס

שם אשר הגוף התחלל כח"ה שאמר חכירה לעכ"ה משום
אבמה"ה, וזריך לומר כ"כ דל"ס לומר דל"ג לא נאמר טכ"ע
דלדברא גם אחרי רבים להטות לא נאמר ואילו באלף ל"ב
כחוב. כמבואר ס' ח"ה הג"ל ועדיין ל"ס מ"ל לאכור
ככ"ה גם בעטם בלא מתה ואח"כ להאריך בין כה וכה
הכמה וההרעלות שנתים הם שם ודנו גם איסור אבמה"ה
כיון דרק ששם יולא משלימה וכן הוא בחלבן וע"י בחולין
(כ"ד ע"ב) חוס' ד"ה נישולי נתיים מה שפ' בשם הערוך
ובכפ"ש י"ד ס' פ"ו ס"ד ובסר"ה שם בגידת הירושלמי
וכס' פ"ו בש"ך סק"ס וע"י דס"ס שם מהו לנחוש חלכה
וכס' בכ"ה חמ"ה נפל כ"ה חי ואס' מת מ"ל דל"ן בו איסור
אבר מן החי וא"י קרל המחרת איסור אבמה"ה שלו לישראל
ובפרט לכ"ה ופ"י שבת (ק"ו ע"ב) הוסיף וכו' שובר שכתבי'
חייב ובמ"ח"ס שם פ"ה ה"א ובמ"ח"ס שם בשם הרמב"ן ז"ל
משום נגנ"ס, אהנ"ס אחרי בינוני משם נלפ"ד דל"ן זה
חמ"ס שפורס יולא חמשה ר"ס במ"ח"ס חותך מעובר שכתבי'
חומר באבילה ווהינה החתיכה בתוכה חומר בשחיטה וכו'
לשון רש"י ז"ל מן החסול והכליות וכו' ט"ס ומבואר שם
דאם נשאר החתך מעובר במינה עד ח"ה"ה השחיטה תחירתו
אבל אם יעלז כחיי' הוא אכור משום אבמה"ה גם בחותך
מעובר כמו בחסול וכליות וכן פסור שם בפיה"ה לרמב"ס
ז"ל שם וע"י גם ברכ"ה הת"א ס"ה ה"ס ובכפ"ש י"ד ס' ו'
י"ד ס' וא"כ גם בכ"ה אח"ה לא יתא' בו איסור אבמה"ה מאלד
אחו וכנ"ל:

גם כמה שחולק המנה"ה כמ"ס שם על הפמ"ג. הג"ל שכתב
דשי"ך נגנ"ס גם לאח"ה גם' והוא מתחלק בדבר כיון
דנפסק חיותו ובכ"ה העלה לדבר כדור מלשון הש"ס הג"ל
מחתך בשר בעלמא דל"ן בו נגנ"ס וההורגו בשבת פסור
לפמ"ג כ"כ יש לקסוק ולחלק באשר יבואר ובפרט כמה
שמדמה שם מעשה שבת לרואה ומתו ברואה אם ישנה למי
פריפה ודאי שאינו יכול לחיות עוד ובפרט אם יחתוך
סומנין נהי דחשיב עוד פמי. חייב עליו (וע"י באו"ה עה"ת
פ' מכה איש ומת חלוקת הרמב"ם והראב"ד ז"ל בזה) כמו כן
הוא גם לענין שבת וכן להיפוך כמו ברואה פסור על הערפה או
גוסס בי"א כמו כן בשבת אין בו משום נגנ"ס אבמה"ה? ברואה
וספוק והליו העדה כתיב ע"י חולין (י"ב ע"ב) וברש"י
וכיון דהנראה ככר ה"י ערפה ולא יכול לחיות עוד נהי
דכחי הוא בכ"ז אין זה נפס חתך נפס ופסור אבל מעשה
שבת בתלאתה תלי' וכיון דהרג מי שחשיב עוד כחי נהי
דלא יכול לחיות עוד ע"י מעשה שנתהוה בו מ"ח אח"ה
לא יתא' חייב עליו הרי המית חי:

ר"ר א' דמתפיקא ה"י ג"ל לומר ולחלק בזה דנהי דלאחר
שנפסקו סומני חיותה דכע"ה שוב אין בו עוד
משום נגנ"ס ואס' לשיטת אותן הראשונים דכל חובל
ש"ך נגנ"ס מ"ח בכע"ה דכבר נפסק חיותו' ל"ס עוד
נגנ"ס. אהנ"ס כ"ז הוא רק אם יהבול או ישנה בו מעשה
מפס ואס' אם יחתוך סומנין דכיון דגם מכבר נפסק
חיותה וגם כעת עוד כחי הוא לענינים הג"ל א"כ מה
חידש ועשה בו אבל אם יתקור וימית אותו מתה או ישנה
בו מעשה אחר תיבך יחשב ע"י' כמת מתה כהתזה הראש
ודומה לו שם נבילות המתמאס מהיים והשוכס כמתים
לכל ענינים (ע"י ברכ"ה"ס הסו"ת ואב"ה וא"כ הג"ל
ובכפ"ש י"ד ס' פ"ע ובחב"א לענין פירכוס דמסוכנת)
ובכ"ה גם אבמה"ה ל"ס בהם עוד א"כ מעשה רב עשה מחי
למת ואין לך נגנ"ס גדולה מזה, גם בל"ס הן בבהמה.
כאופן אשר יש בזה ג' זמנים (א) כע"ה בזמן חיותם ובריאותם
במלמות ולו גם אם רק ופסקו חיותה יחשב ברואה וכפ"ש
נפס' לענין שבת. ולשיטת הרבה ראשונים גם בחובל בו

נפש הרוח והוא אחר יתפלה ונחמו וגו' ולא מחוס עיך עליו וענין המנוח כמו הללו למספד וכו'. והנה ראוי לנו להביא זה כחשבון מנות לית כמו במסית וכו' ע"ל. ובמנהל אסתר ז"ל נראה לי שהנכון למנוחה כדעת הרמב"ם ונס המצ"ח מנחה בללו. וטעם הרמב"ם לא ידעתי ע"כ.

והדבר מחד נקרא ואלו שהרי 'הרמב"ם בשה"מ מזה רע"ט מנחה בללו. וחלילה לומר על אדונינו הרמב"ם ז"ל ונס על העל מנ"ח ששכחו את דבריו. ואולי ה' חסר זה בספרי השה"מ להרמב"ם שלהם. ונס בספר היו החוקה ה' בטהדרין פ"ב הי"ד כתוב בלשון הזה. שחא חאמר הואיל ונהרג זה למה וכו' ח"ל לא מחוס עיך וגו'. ונס בהפתיחה לה' סנהדרין מנה זה במנין הלאוין. ולא ראיתי מי שהעיר בזה:

ישראל זעירוער דומ"ץ דפה דראמסק.

ענינים שונים.

סימן קח

הערות על ספר חרר הורתי סאת הרב הגאון סויה יהודה צ"ב הכהן פישמן רב דק"ק אונגעני (ז. בסריביו).

(א) **במאמר** הנ"ל הלכה"ה כתב ידידי הרה"מ להקשות על דברי הרמב"ם בפ"ק מה' הן ומה הלכה י"א שספק דביעור חתן או שורשו או כדרי וורה לרוח והוא כחמשים דמחיתין בפסחים (דף כ"א) ואף שהר"ש שם בפסחים פסק ג"כ כחמשים ולא ככתום" שם כד"ה אין ביעור שספקו כר' יהודה דאמר אין ביעור חתן אלא שרפה. משום דחשש לן תנא כותיה דר' יהודה כחם' תמורה וט"ס ב"ח. היינו משום שהר"ש סובר דאף בתרי כדרי אין סדר למשנה אבל לדעת הרמב"ם הלא כתב הכ"מ בפ"ט מה' רוח ה"א דבתרי כדרי יס סדר למשנה ומועט פסק כחמשים? וזה חוכן קובית הרה"מ:

והנה אף שכלתם הכ"מ כתב כן. וכו' הדבר תמוה מדוע יהי סדר למשנה בתרי כדרי יותר מבסדר אחד. הלא כ"ס הוא הדבר וכמו ש"כ הסדר בכללי הנ"ל שלו י"ל והואל דבריו בספר דר' תנאכי ב' ע' ובמק"א סימן תפ"ט ס"ק י"ז. ומה שהביא הרה"מ שם בהערה א' ראה לזה מזה. שאלו ככתב (דף ל"א): אחר ד"ל מאי דכתיב וקיה אמונת עיך וגו' אמונת זה סדר ורעים וכו' ומא"ל"א כפתיחתו לברכות שכתב. דכשכ"ל זה נקרא בשם סדרים כי על הסדר הם סדורים. הנה אף שבעיקר הענין מתאב"ה בשבת כבר האיר החו"ט כפתיחתו למשניות. אבל באמת אין חסר ראי' כלל. כי הלא ה"א דאחריו אין סדר למשנה. הוא דוקא לענין סתם ואח"כ מתקנות. משום דאחריו דרבי לא שאלו לתלמידיו על הסדר וכח"ס המוס' ככ"כ (דף ב') כד"ה שהחזיקו וכו' (דף ק"ט) כד"ה אין סדר למשנה. אבל כשסדרן סדרן על הסדר ודבריו ר"ל נאמרים רק על הסדר אבל לא לענין הלמוד. ולדעתי נס דברי רב גרידא נאון שהביא שם הרה"מ בהערה ה"ל. דנראה מדבריו דלמשנאליס ה' כדור שסדר הסדרים הוא כדון. הוא ג"כ רק לענין הסדר לא לענין סתם ואח"כ מחלוקת: גם מה שהביא שם הרה"מ בהערה ה"ל את פירוש הגר"א ז"ל המוכח בדב"ט מהר"א על התאמר הטיי שם כמסכת שבת דאמר רבא כשעה שמבטין אדם לרין שאלין איני נבא ונחת באמונה וכו' דנ"ס על זה הסדר דומ"ץ נקט:

ד"ס כהם שיעור לכן קיימא ואם רואים בו חיות ה"ה כחי נס לשפ"ד. ובפרט ד"ס לפרס לטון הש"ס ככ"ל דנס לישראל הוא רק כשחוס ואין בו מחוס חבלה בחיתוך שרלוה אבל אם ימית אותו ממש בשבת נס ישראל יחיו ובחול ישראל שטור על ראיחתו מתישוס דנפלים אבל ככ"ג דלא נתמעט [ומנפלים] ועל עוברין חייב. חייב ג"כ צנפלים כסכרת החום' סנהדרין שכתב המנ"ח לרא' ודוק:

נפתלי בלאי אציעור נ"י שפיוואק
דומ"ץ דפ"ק הנ"ל.

סימן קו

ב"ה קאחאווקא.

ישתי פליאות

(א) **בבא** בתרא (קכ"ה): ההוא דאמר נכסי לסכתא ובתרה לירמאי ופירש הרשב"ם נכסאי לסכתא לזקנתי אני נטמן כל נכסי אס אביו או אס אמו ובתרה לירמאי אחר מות זקנתי לא ירשו יורשין שלה כגון כנה או בתה או אביה או אחיה אלא יורשין שלו וכו' וקשה לי איך יוכל להיות שירש אביה או אחיה הלא הוא האומר נכסי לסכתא הוא בן כנה של סכתא או בן כנה של סכתא כדפירש הרשב"ם לעיל וא"כ לפי סדר הירושא כדאיתא במשנה קפ"ו אימתי יורש האב היבא דליכא יולאי ירכו מכן או מבת דלו הוא קודם. אבל היבא דאיתא יולאי ירכו של בן או של בת הלא הם קודמין והבא כיון דהוא האומר הוא בן כנה של סכתא או בן כנה של סכתא הלא הוא או בתו יורשים מלד הדיון והיכי אחר הרשב"ם דאס לא יאמר לירמאי או בן יורש אביה או אחיה של סכתא הלא נס הוא האומר נקרא יורש של סכתא ולא אביה"ה נוסח מה דכתב הרשב"ם כנה או כנה של סכתא. י"ח הוי לענין כמות ההלק כמה דאמר: ובתרה לירמאי דאס לא אחר נוטלין נמי השאר כניה הלק אבל אס אחר ובתרה לירמאי נוטל בתו כלו אבל אב של סכתא או אה של סכתא איך המה יכולים לירש כלל במקום שיש יולאי ורבה של סכתא מכנה או מבתה. אס לא דניחא דביטוס הוא כרשב"ם דכתב אס אביו או אס אמו. אלא צריך להיות אס אביה או אס אחיה וקאי על סכתא של אשתו ולא היה הבת של אשתו אחרת ואז יורשין דהסכתא לא שייך ליורשין דההוא דאמר ולבתו וט"ס:

(ב) **בערכין** (פרק ה' משנה ה') המהרים בנו ונתנו עבדו ושפחתו העבדים וסדה מקנתו אינן מוחרמין שאין אדם מהרים דבר שאינו שלי. ואיתא שם בתפארת ישראל אות כ"ה וז"ל שם דאש"י דעבד עבדו נוסף קנוי כקדושין (דף כ"ח)? ע"ש אין ללרין רשות לטוב למכור לאחר כדבמה. ואש"י דבתו קנה וכול למכרה? ע"ש לכתנול תנא אב"י ואש"י דסדה מקנה חוררת לבעלים ביוכל ואש"י יכול להחרימה. ע"ש יכול למכרה לעולם דהיינו עד היוכל. ואינו מוכן מאי קושית אב"י הלא חסורא איתא בהשנה סדה מקנה אינן מוחרמין ומאי שריך ואש"י יכול להחרימה וט"ס:

יצחק יעקב תורק החיפ"ק הנ"ל.

סימן קז

ב"ה דראמסק.

בספר המצות במנין המצות בהוסף הרמב"ם על הרמב"ם מנחות ל"ה מזה י"ג. וז"ל שמהנעט מלחמול על

לחוס לאספן שיהיו ממנו בכל זאת משום חומרא דחמץ מסי
עדיף להחמיר בשרפתו עיין בחי' ה' פסח סי' תמ"ה סק"א.
(המשך יבוא איזה)

נח ראזענפעלד (זגוריצא).

ב' בשע"ת (ח"ו סי' ע"א אות ו') כי ליישב הקושיא על
הריש"ב"א שתי' קו' התוס' בחולין (ק') דלמאי
התיבה של הטאת טמאה תעלה הא היו ההר"ל. ומי' משום
דכיון שאין איסורה מחמת טמאה רק מחמת כניעה בטומאה
ל"ח ההר"ל כמו איסור בלוט דל"ח ההר"ל. וק' ע"ד חיבת
(פ"א) דמאי פריך על ר"ל דלמך כל שדרכו "למנות וכו'
אמאי תעלה. הא כיון דאין איסורה מחמת טמאה אפי' דבר
שבמנין ג"כ בכל. וכו' שם ליישב דפריך לר"ל דלמך אפי' דבר
לסותמו מותר וא"כ סובר דאין חז"ל אי' און ראהי מאיסור
בלוט ע"ש. ודבריו תמוהין חדא כיון דכל עיקר ראיות
הריש"ב"א מאיסור בלוט היינו מהא דלמך רב כיון שנתן
קעס בחתיכה חז"ל ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מנייה.
וק' ח"ל האיל דלאויה להחבד. אע"כ האיל דאין איסורה
מנופה ל"ח ההר"ל והרי רב ס"ל חז"ל ואפי' ס"ל דל"ח
ההר"ל האיל דאין איסורה מנופה אי' מאי פריך לר"ל הלא
הוא ג"כ ס"ל דהיכא דאין איסורו מנופו ל"ח ההר"ל. ועוד
דהרי ר"י אמר שם שאני התיבה בחתיכות עולה משום דלמ
שדרכו למנות שנינו ור"י ס"ל אפשר לסותמו אסור.

ו' מה שנלפענ"ד ליישב דברי הריש"ב"א הוא דהנה בשאלת
יעב"ץ כתב דהפגנחא דלמ שדרכו וכל שדרכו הוא

כזה דמ"ד כל שדרכו ס"ל דדבר חשוב מה"מ אינו בכל משה'
ס"ל כל שדרכו למנות חשוב הוא ואינו בכל ומ"ד את שדרכו
סובר דר"מ מה"מ בכל רק מדברגן אינו בכל משה' ס"ל
דלא החמירו רק בחיוב למנות. ולפי' ל"ל דסברת הריש"ב"א
הוא לפ"מ דקוי"ל כר"י דבעינן את שדרכו וד"מ מדברגן
אינו בכל משה' חילק דלא החמירו אלא באיסור הבא מנופה
ולא מחמת ד"א. אבל למ"ד כל שדרכו דלדידי' ד"ח מה"מ
אי' ומה"מ אין חילוק בין איסור מנופו לאיסור מד"א
כדאמרינן בפסחים (דף מ"ח ע"א). וא"ל איסור מוקף
דאורייתא מ"ל איסור גופו מ"ל איסור ד"א. ומוכח שם
דבדברגן יש לחלק בין מ"ד לאיסור מד"א. אי' הכא אף
שהאיסור הוא איסור תורה כיון דמה"מ בכל רק מדברגן
אי' ובדברגן יש לחלק בין אי' לד"א משה' פריך שפיר לר"ל
דפ"ל בל שדרכו ולדידיה אין חילוק ודוק:

שמואל יוסף רוזינפארב (שידראוויצ).

ג' בשע"ת (ח"ו סי' י"ג) העירותי דבאיסור גזרתי ראוי
להיות מותר ח"ס אפי' לר"י ע"ש. ויען כי
נפל שם פ"ס בדברי ובמקום חוכת. ב"ס ופיו"ב"י ז"ל. ב"ס
לב ופיו"ב ופיו"ב. ונס קדתי שם אבז דהיקא. ע"כ אבאר
דברי עוד הפעם. וזהו דמש"כ שח"ס אסור רק בנהלק
משיעור שלם דהי' עליו פ"א שם איסור חו לא פקע כשנהלק
לח"ס. משא"כ בח"ס מתחלת ברייתו דל"ה עליו שם איסור
בשום פעם מותר מה"מ דאיסור חדש לא הטילה התורה
על ח"ס. וא"כ בא"ג דל"ה על ח"ס בשום פעם אריה דאיסורא
אפי' בעת היותו בזירוף השיעור ח"ס מותר מה"מ. וז'ל
במקום דח"ס אסור מפאת דהולא"י שפיר י"ל דדוקא היכא
שהי' עליו פ"א שם איסור שוב לא נפקע ממנו אפי' אחר
שנעשה ח"ס מפאת דהולא"י ולשוב לקדמותו. משא"כ בל"ה
עליו בשום פעם שם איסור ל"מ סברא דראוי האירוף ליתן
עליו שם איסור חדש. (וכסברא זאת ממש מנינו בחוס'
שבת (ג"ס רע"א) כמשה של פ"ר"ס שנקרע דל"מ טמא
דהדיוט יכול להפרה ולהחזירה רק שלא יפקע בוטמא

ממנה

נק"ם. הנה חלדו שאין להעמיד יסוד על דברים כאלו
הנאמרים רק לחדויו. גם דברי רש"י שם (אף שברב מוהר"ג
שם כתב שדברי רש"י שבה. היינו חוסן. היינו דעת,
מראים על זה הוראה ברורה) מראים להיפך. כי אלו היתה
כוונת רש"י כן מדוע זה כתב בל"ה צ"מ ליוסעה: לדברי
הנביאים? מה ענין סדר נזיקין לדברי הנביאים? וע"כ
נראה לדעתו פירוש דברי רש"י כן. דהנה דבר זה שאומר
רבא שבשעה שמכניסין אדם לדון שואלין אותו נשאל ונתת
באמונה מנא ליה? ונראה דרבא דרש את הפסוק והיה
אמונת עמך על זמן דינו של אדם ולא דרש ליה כר"ל (עיין
בפ"ו יעקב שם) וזהו דלמך בשעה שמכניסין אדם לדון
אומרים לו נשאל ונתת באמונה כנגד "אמונת". קצת עתים
למורה כנגד "עמך" ועל שני אלו לא פירש רש"י כלום היכן
מרוצים בפסוק כיון שפירוש כתוב אמונת, עמך והוא
למורה נשאל ונתת "באמונה" קצת, עתים. למורה. אולם
על השאלה עסקת בפ"ר. שאינו כתוב בפירוש בפסוק הוכרח
רש"י לפרש: היינו חוסן. כלומר שכלת חוסן מרוצים
השאלה הזאת. ועל שאלת צ"מ ליוסעה ג"כ לא הוצרך רש"י
לפרש היכן מרוצים בפסוק כיון דכתיב מפורש: וישועות,
רק שרש"י חפרס לאינו ישועה כונת הנמרא. וע"כ כתב
לדברי הנביאים. וכלומר לנאולה העתידה. ועל פלפלת
בחכמה ג"כ אינו מפרש כלום, כיון שכתוב בפירוש בפסוק
הנחה". אולם על שאלת "הנחת דבר מתוך דבר" כיון
שנלשון הזה ממש אינה כתובה בפסוק לכן חפרס: היינו
דעת. וזה אחת לדעתי:

ו' מה שכתב שם הרה"ח ליישב את דברי הרמב"ם
והתוס' בפסחים הל"ל עפ"י מה שכתב ה"ב"ת בפ"ס
מה' ברכות הלכה י' שכתב דדעת הרמב"ם הוא דקשאמרו
בנמרא על סתם משנה דלמאי אחד תנא אז אין הלכה
בסתם והתוס' ס"ל דאף כפי הא' גוגא הלכה בסתם. הנה
מלבד שם לפני מרן הפ"מ היתה ג"כ הנוסחא שדבריו וכתב
שהיא נוסחא נכונה — חלדו זה גם הכ"מ עצמו. כפי' כ"ז
מה' מכירה הלכה י' חכרא לגיו"ז. וכתב שם וז"ל וקיים
דברי הרי"ף ורבינו י"ל דע"כ לימא מתניתין מני ר' נתן
הוא ודלמך מתניתין דיחידהא היא משמע ודאי דלמך למימר
דחוס דיחידהא היא לא קוי"ל כותיה עכ"ל הרי דהכ"מ
נפיה סובר דלדעת הרמב"ם דוקא היכי דאמרינן בנמרא
בפירוש דיחידהא הוא לא קמ"ל כותיה. אבל לא כשאומר
הא מני ר' פלוני היא. וכבר עמד בזה בפסד יד מלאכי סימן
תל"ג ועיין בפ"מ מהלכות רוצח ה"א בפ"מ שם שכתב: ויש
לחמוה למי' פסק כר' יהודה אע"ג דבנמרא אמרינן דח"ק
ר"ס מכל מקום כיון דלדעתם לן תנא כותיה הכי הוא
יח למיסק:

ו' מ"בר פל היל. לפי פירוש הרב המחבר, התוס' שכתבו
בפסחים (דף כ"א) דהלכה כר"י, הוא משום דס"ל
דכל מקום הלכה כסתם משנה אף במקום שהגמרא אמרה
בפירוש הא מני ר' פלוני היא. ואף שהמחלוקת הוא בפסחים
הסתם בתמורה ובתרי מנ' אין סדר למשנה. מוכרחים אנו
לומר, לדעת הרה"ח דהתוס' דהתוס' ס"ל כסברת הכ"מ לדעת
הרמב"ם דבתרי סדרי יש סדר למשנה. וזה אי אפשר לומר
כלל, דהמעין בתוס' יבמות (דף מ"ב) בל"ה סתם ואח"כ
מחלוקת ובתוס' שבת (דף פ"א) בל"ה והאמר ר' יוחנן,
יראה שדעתם גם בתרי סדרי אין סדר למשנה. ואף שאין
תקנין תוס' לתוס' "ת"מ כל מה דאפשר להשוות עדיף מפי
ועיין בספר יד מלאכי בכללי התוס' אות כ' וכו'. וע"כ
הנכון בכוונת התוס' הוא כמו שפירש בפ"י יהושע בפסחים
שם דהתוס' פסקו כן לתוקדא, דשמת מחלוקת. ואח"כ סתם
הוא והלכה בפסחים וצריך שפירש, ואף שיש בזה קולא שיש

החנה אם נגד זה טומאה בעת שהיתה מחוברת. אבל אינה מקבלת טומאה חדשה מכאן ולהבא בעת שהיא חופרתת מפאת דחוא לחברה ולהחירה. לכתוב שהיתה ע"ש וסברא זאת יש לה קריין טיפאין בש"ס ואכמ"ל. אבל היבא דח"ס אסור מכל חנב ונוה"כ שפיר אסור אפי' בח"ס ממחלת כרייתו וא"כ. וא"כ המהר"י מוין ז"ל דלא קאי רק בדם לב עוף שנתכל שלדעת רש"י כריתות (כ"ב ע"א) ורשב"א בזה"כ לובא כרת בדם הלכ ודס הנפס המתכנס ללב כשעת שהיטה ל"ה רק מטעם ונגד זה בודאי יש ששים בשוף ע"י פרח"י ס' ע"ד במו"ק ומנ"ח מ' קמ"ח ומש"ו מהר"ס ח"ב חיו"ד ס' קצ"ה ושם במפתחות. וכיון דל"ה רק איסור לאו ואסור רק מפאת חולא"ץ ולא מכל חנב דלאו מכרת לא ילפינן עיון כריתות (דף ע"ב) שפיר כ' דח"ס ממחלת כרייתו מותר משא"כ ביוהכ"פ דאי"כ ואסור מכל חנב שפיר ח"ס אסור אף דהוי ח"ס וממחלת כרייתו. ול"ס חולא"ץ כמובן:

וב"ס י"ל הקו' מיוהכ"פ ע"פ המבואר בחי"כ פ' אחרי מנין טלא יתבאר אות אחת ביוכ"ס וכו' ת"ל וכל מלאכה. וא"כ כיון דח"ס במלאכה יוכ"ס אסור מה"ט ואף דל"ס חולא"ץ תבא"פ שפיר ח"ס דאכילה יוכ"ס נ"כ אסור אף דהוי ח"ס וממחלת כרייתו. ול"ס בזה סברא דחולא"ץ כנ"ל. ונס י"ל אחר שגילה לן הכתוב דח"ס בחנן אסור מה"ט מלי ע"י רח"כ ס"א מחו"מ או מכל מחמאת ע"י תוס' פסחים (מ"ד) אף דהוי איסור זמני כשכח ול"ה רק א"כ ע"י ירושלמי (ס"ג) דשבת שפיר ילפינן ביוהכ"פ מחמץ לאסור ח"ס. משא"כ בתרומה לא ילפינן מחמץ דאכיל' קול מכרת במבואר ברש"י כריתות (כ"ב). ומיושב בזה קו' הכ"ח דלמה לא נלמד ח"ס בחנן מחנב. ולפ"ו א"כ כיון דהוי ח"ס אין ללמדו מחנב דא"ס ושיד חולא"ץ דמרוויחו נריכו. ע"י ר"ן פ"ג דשנוטות ותוס' ר"ס דיוהכ"פ. ואכמ"ל:

יצחק במורה"י נ"י פארזנצעוורסקי
טושין (ס. סיג'קוב).

(ד) ברש"י בכורות (דף י"א ע"א) כתב לכהן שהוא חיוב ליתן לו ה"ס משום פדיון בנו וכו' חייב ליתן וכו' אינו פדיון עיי"ש ועיון בסור יו"ד (ס"י. ש"ה) בשם הכה"ג. ובכ"ח ז"ל שם, וכו"ל שם עיי"ש. והא דחייב ליתן אף דכנו אינו פדיון המבורר בפ"ו ז"ל ס"ק ג' ובהנחות יד שאל"ה שם ובש"ח, כתב סופר חיו"ד ס' קמ"ו ובתפארת ישראל וברע"ב ז"ל שם משום דמה"ט פדיון לכן צריך ליתן עיי"ש. וביתר ביאור י"ל לבאר לפי ח"ס הגל"ס בשלהי פסחים, דעיקר ספיקת הנ"ל אם הכהן צריך לברך, שהחייבו"ו, כיון דאין המלוה נגמרת ע"י האב לחוד רק גם הכהן מסייע במלוה עיי"ש וזה הוא גמי סברת העלמות יוסף בקידושין (ד"ח) א"כ כיון שהכהן הוא ארון הכבוד בעיניו שידע שווי הדמים כמו האשה דלריכה לידע שווי הקדושין עיי"ש ולפ"ו שפיר א"ס להחזיר הה"ס כיון דמה"ט בנו פדיון טוב גם הכהן פעל קצת וכו'. והא דאין קו"ל דרק האב מברך, שהחייבו"ו י"ל דר"ל דאף דאין המלוה נגמרת ע"י האב לחוד כנ"ל, מ"מ כיון דאמרה התורה, כ' כבוד בניך מפדה עיקר החיוב ועלמיות המלוה האב טובה, והא דכהן מסייע במלוה נ"כ אין זה רק כמו השלמת המלוה שנאמר כע"ס על האב ומש"ה האב מברך כיון דחיוז העלמיות תמיד קודם לחיוב השלמה. כמו לענין חסלה דקו"ל דאם עשה ולא התפלל שחרית מחסלל מנחה שמים דלרין להקדים חסלה המנחה ואח"כ להסתפל חסלה שחרית מפאת דחיוז חסלה המנחה הוא חיוב העלמיות וקודם לחיוב חסלה שחרית דהוא רק חיוב השלמה לשל שחרית במבואר ברמב"ם ז"ל. ועיון ברמב"ם ה' לולב ס' ר"ב ע"י דמילה שני"ז הוא רק השלמה למכ"ו עיי"ש ועיון

ביוונים לתורה כלל ל"ו ודוק. והא דיואלין בנתינת הפדיון לכהן קמן שהגיע למדת צדור ודקו אלו וטענו? עיון במ"ס חיים (ס"ד) ובתנ"ח"ס (ס' רמ"ג) ובכנה"ג (ס' ש"ה) ובתנ"ל שם. אף דמה"ט אין להם דעת לקנות? ועיון בנחמ"י בינה ה' יו"ס ס' כ"א ובה' תרומ' ס' ח' עיי"ש, י"ל דהא דתקנו חז"ל דפסוקות מקחן מקח מבואר בש"ס דהוא רק כשמשך או המשך אבל אם קנו מיד הקפן ל"ק הלוואה משום דאין מוילאין מיד הקפן ועיון ברישב"א גיטין (דף ס"ד) עיי"ש ולפ"ו הוא רק במקח כיון דהקפן כיון דהקפן כחוב הגוף עיון בהר"א"ש במבואר (דף כ"ה) בשם הרמ"ה ז"ל ובכנ"ס ח"ה חלה"ע (ס' כ"ה) עיי"ש אבל גבי פדיון הכן דאינו תלוי בחיוב הגוף שלו ורק דלרין לידע שווי הדמים כנ"ל שפיר מהני כיון דיוודע לכתובין בין צדור לאלוה ונס מקרי נתינה בזה וא"כ ועיון בתוס' גיטין (דף כ"ב) ובפ"י גיטין (ל"ט) עיי"ש ואף לדעת הרמב"ם (בס"י קל"א) דגם בפדיון הכן שיד סך קנין ש"ך דמשה מברך האב בפדיון הכן כיון דהכהן כיון דיוודע לכתובין בין צדור לאלוה ונס אין אלו צריכין לחיובות הגוף דקמן כנ"ל. ולפ"ו נתייבב לי קצת הא דמברכין, שהחייבו"ו בפי"ה אף דל"ה חזון לחזן? מ"מ מכיון דלאחר הפדיוה אית לי ל"כ בכך וזיה מחדש כנ"ל דמי קצת לקונה כלי חרס דמבואר בטו"ש אורח ס' קכ"ב דמברך ע"ש ועיון בתוס' סוכה (מ"א ע"א) ובתוס' מנחות (מ"ב) ובסיפא העינים לשם וק"ל. אף עריון קשה לי מה בכך דמה"ט פדיון. מ"מ כיון דמדרבנן אינו פדיון ולדעת הכ"ח ז"ל כפי"ה זכה דמכרות אף לכסותו אינו פדיון כבמח"ס שבש"ס ועיון. כשי למורא שם וא"כ טוב נימא דאדעתא דהכי לא יהיב ואמאי א"כ להחזיר המעות? ועיון בש"ך ס' ל"ס גבי אדעתא דהכי לא הלוהו עיי"ש ועיון בש"ך וס"ז כ"ס ע"ב גבי לא שדי איוס וזו כנדי ע"ש ועיון בש"ך קכ"ו ס"ק מ"ד וס"ק מ"ט ועיון בחמ"ס ס' ל"ז דהוא כאלו החנה עיי"ש וא"כ טוב נ"ל הוא אלל כהן? ועיון ברדב"ז (ח"א ס' תק"ג) דאף בגול מפני ד"ס משחמתינן ל' ע"ש ועיון בכ"י ח"מ (ס' פ"ו) בשם הר"י ירוחם ע"ש יעיון בנחמ"י כהן להש"ך ז"ל (ס"ל) דעכריון מ"מ מקרי ע"ש ועיון בתוס' סוכה (ד"ג) דהיבא דלא עשה ע"ס חכמים אף התורה דאורייתא לא קיים ע"ש ועיון בנחמ"י בינה כדני ענינים (ס"א) ע"ש וזה דמדה בתפארת ישראל הכ"ל חומ"ס קישות ונמאל מרה ע"ש? ל"ד דהא החס גבי תרומה לא עקרו שם תרומה הראשונה? ועיון ברש"י יבמות (דפ"ס ע"ב) ד"ה, שאני' ובתוס' שם ד"ה, אין"ו ע"ש. אמנם י"ל לפ"ד הרשב"א ז"ל ריש חס' שבת דהיבא דחמתיים עובי חקיה ואם יעשו התקנה לא יהי' עקירת דבר מה"ט שפיר יכולים לעשות אף שקודם ששוין עוקרים בעשייתם דבר מה"ט אשכ"ח אם אח"כ שכבר נעשה תקנתם לא יהי' עקירת דבר מה"ט שפיר עושין ע"ש ועיון בח"י הרי"ה גיטין (ל"ז ע"ב) ע"ש ב"ה ה"י י"ל כן דחייב ליתן לכהן לכהן כיון דמה"ט פדיון. ואע"פ דמדרבנן אינו פדיון מ"מ החז"ל נעשה בתקנתם משום, שלא יאמרו פדיון בשפירות"ם אף הם חייבוהו ליתן והפקר ב"ד הפקר בכדי לחנן תקנתם ביתר ע"י:

רבי ניהא לי נמי דברי תוס' בנתינה (ד"ז) ש"ך דכפאה א"ס סיחא חס' מה שכן: ה"ן וצריך להשלים שיעור שנים ככ"א ע"ש ואף דמה"ט פעל בנתינתו? מ"מ לפי תקנת החכמים לא יאז הפקר ב"ד הפקר כנ"ל והכן. אמנם כ"ו הוא כודאי החיוב לכהן אבל בספק קו"ל דהמחמ"ה עיון ביבמות (ק' ע"ב) גבי הגדילו התעורבות ועיון בכבודות (י"ח) גבי חת אחד מהם ובחולין (קל"ב) גבי כבוד שנתפסק, וגבי גר בתניני עיי"ש ואין להקשות דלמה חס' א"כ ליתן וכן בחתה עמ"ל? ול"ס ושחמ"ס ברית הלוי דאז לא יקבל כמעמ"ל א"כ ליתן

התוספתא וכל המוסקים -- והיותר פלא דבש"ס חולין (ר"ח ע"א) גרסי' ד"ה הוסיף מתוך הפסוקת מביא רש"י הא"ת דמפרשי בג"ל וסותר את דבריהם מהתוספתא הג"ל וז"ע: יצחק משה וויינשטיין (ארכיאנסק).

(ז) במנ"ח תנור מ"ס וז"ל ואפילו על אביו מריסה הייב על חבלה כיון דשייך חבורה דה"י חייב אפילו לאח"כ רק דלאחר מיתה ל"ס חבורה אבל במקום דשייך חבורה חייב בג"ע וז"ע יע"ש ואיך לא זכר הרב הגדול ז"ל כי בתום ד"ס נדה ע"כ ד"ה דליכא ובמדרכו חולין פרק אלו מריסות מבוחר שם בהדיא להיפך רק א"ס ידעין שאביו ה"י מריסה פסור הוא חמיתה ואף שדברי התוס' (ע"ש בהגהת הב"ח) והמדרכו ז"ל הם מקושי הכנה כדוע הלא זה הוא רק מעט אחר אבל מ"מ זאת מבוחר בדבריהם דסברי שא"ס הכל אביו מריסה שהוא פסור ועכ"פ ה"י להחמיר ז"ל להביא דבריהם ולפסל בהם כדרכו בקודם ז"ל ובאמת קשה דלמי דעתם ז"ל דסברי שא"ס חבל אביו מריסה שהוא פסור א"כ למה כלתם מכה אביו חייב מיתה נוחס דלמא לאו אביו הוא כיון דיש עוד מיטעו דשחא הוא מריסה ומרי מעושי עדיף מרוב כמו שכתב הר"ן ז"ל בחולין (דף ס"ד) גבי חין לוקחין בינים מן הנכרים כו' ואף שכתבן י"ס נגדס מרי רובי ג"כ הא הכו"ס בסיומן א"י ס"ק י"ד גבי כשר שגמלא בשוק וכן בסיומן ס"ו ס"ק ג' גבי פסק נפל כתב דב' מיעוין מלפנין אף שיש נגדס מרי רובי יע"ש וז"ע:

(יא) עור שם בתנאי חז"ל וז"ל ומבוחר כר"מ דאין רשות למלך להרוג אלא בסיוף בלכד כו' וז"ל דאין למלך רשות רק בסיוף לא דרש בגמ' ומסתמא חלא כן רבינו יע"ש לא ראה שכן אימא ליעוילמי פנהדרין (ס"ו) ובתוספתא שם פ"ט וז"ע:

(יב) עור שם מזה תקע"א וז"ל א"כ (דפוסק הר"מ ז"ל דבגווי מחילא קונה) ז"ע על הר"מ ז"ל כאן דכתב נתן חסיון ועשאל סולת כו' ויתום כו' דדור"ל שינוי מפשה בידים ולא כתב דבוחא פפי דאפילו שינוי דמחילא כגון דנתן טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור ג"כ נפקע חתן ומחיר ומחיר בקרבן וז"ע יע"ש לא ראה טעם הדבולה ז"ל דברי התוס' רי"ד ב"ק (דף ס"ה ע"ב) ד"ה הא חני ר"ש הוא שכתב שם בפסיקות דשינוי דמחילא אסור לפרקן אליבא דר"ס ואין דין החובצ ודין הגזילה שיש בו דאע"ג דלגבי גזילה שינוי דמחילא הוי שינוי אבל לגבי מוכח שינוי דמחילא בתקומו עומד דכיון שנספלו לעודן ככס ועגל שוב אין להן תקנה יע"ש ונח' מפורשת היא בגמ' (דף ס"ג ע"א) בל עליה ואח"כ נתן לה אפילו מבאן עד שלם שנים אחרונה אסור ומסיק רב נחמן ג"י אמר ר"ח שם דמחירי דלמחר תבטלי לי כפלה זה יע"ש הרי מפורש דאפילו היכי דנעשה איל דהרי לאחר ג' שנים הוא אפ"ה אסור הוא למזנה ובאמת בתמורה (דף כ"ט ע"ב) הגירסא שם בל עליה ונתן לה ואפילו עד שנים עשר חודש אחרונה אסור וא"כ יש לומר דעדיין לא נעשה איל כי חסר עוד חודש אחד שיהא נקרא איל:

מאיר רובין (ראדורם).

(יג) קדושים (כ"ה) בתנאי דקרקע נקנה בכסף וכו' והקדש הוסיף דלמאי לא קהשיב ג"כ קנין הליפין דאיתנהו נמי בקרקעות. וז"ל דהתוס' לקמן מביאים רא' מזה דלמרינן כב"ח כססהקרקע נקנה בכסף וכו' כך שבירות קרקע נקנה בכסף בשטר וחוקה ומליפין לא קהשיב ש"מ דקנין חליפין לוכא בשבירות קרקע. ולפי"ז מיושב דמח' קהשיב רק קנינים השייכים ג"כ בשבירות קרקע מזה"ל לא קהשיב קנין חליפין:

משה בר' יעקב מאיר מיהלשטיין (טאמשוב) ש"י בה"י"ב.

ליתן כנס. דליתא למבואר כריסכ"ל ובמות שם דמס"ה בספק פסור דלא חייבתו התורה ליתן רק כדלמי ש"ס ועיין בתומים ס"י כ"ה ובמ"ה הר"מ גיטין (י"א) דבכל פסק נחנה התורה במתנה להמחוק אף שהוא שקר מ"מ התורה זכתה לו פ"ס ועיין במהריט"א בכוזרות (פ"ה ז"ו ע"א) ע"ש וא"ס.

היים א"עזר במהרי"ש שענהמאן

ואגוראווא (פ. קאריש).

(ה) במטותא מחכמי השע"ת לכא"ר לי דברי הלח"מ (פ"א מחומ"ז ה"ז) שכל דבריו שם תמוהים עד מאד ולא תלמי מי שמר עליו. (א) הש"ס דר' שמעון אית ליה כולל. תמוה שהוא נגד תלמוד ערוך בשבועות (דף כ"ד ע"א) ע"ש. (ב) הש"ס דתנח"ך על שכל אינו לא כולל ולא מוסף. קשה מדוע אין זה כולל כמו בגילה ביוהכ"פ מתוך שאיסור חתן חל על שכל תבואה חל ג"כ על הפסל. (ג) הש"ס דרש"י ז"ל סוכר דיו"כ אכילה אינו כולל תמוה דרש"י עצמו כתב בשבועות (דף כ"ד ע"א) ובחולין (דף ק"א ע"ב) ועוד דיו"כ אכילה הוי כולל ע"ש. ומזה ליישב: דוד משה לערערמאן (וארנאוויץ).

(ו) מאד נפלאות בדברי מהרש"א ז"ל כה"א ביומא (כ"ב ע"ב) ד"ה איפרשו מיניה. כתב שכתב דהנוגב זמן של חבירו ופכחו משלם ה'. והוא פלא:

יהורא קאמינר בג"ר הלוי. פארנאמצע.

(ז) נסתפקת' לדעת התשכ"ן בנ"י תקנה דפסנה לאכול אלוו כה' שכן (ישו"ב כ"ה אות א'). מה הדין בשאל ה' שכן כיום ס"ק ולא ה' בנחלא כשר אחר לכבוד שבת רק כשר אלוו אי שרי לקנות ולאכלו בשביל כבוד שבת? ולבוארה י"ל תד דקו"ל שומר תלוי לא ידע דבר ר' (ישו"ב כהר"ס אלקר כ"י ע"ס דקלנטי מתווכחת תד דרש"י וכו' וכ"כ בשו"ת מהרל"ה ס"י ל"ז) ואף במזהו דרכן שייך זאת כתבו"ר כס"מ א"ח ס"י תל"ג סק"י וע' בס' תניה דאין לשפוק החיים שנשאבו חפני המת ולא חפני התקופה תד דרש"י וכו' (וכן פסק גס בקש"י ס"י ק"מ) וע' בס"י שם בס' תניה ס"ק ג' דמים שנשאבו ללישת המתות תלוי אין לשפוק אף באפסר לתלוי אחרים שגדלה כחולו נמלחם הכ' דרש"י וכו' (ועיין בס' סמא דלוי ס"י ד' אות כ"ז מיד"כ הגאב"ד ק"מאטקונקא י"י):

צבי הירש פרידל"ג (ואמושטיץ).

(ח) בשע"ת (ח"י ס"י ס"ב אות ט') התעלה ר"מ על רש"י (חולין ט"י) דלמה לו ללמוד דינו מדיוקא דנחמא. הא תוספתא מפורשת היא. ולענ"ד לא קשה מדי דהא גם הראש"ש מדיוקא הלכה זאת מדיוקא דנחמא. וא"ל לומר שלא רש"י ולא הראש"ש ראו את התוספתא הג"ל. ומה רא' מוכרחת דהתוספתא גופא מביאה הלכה זאת מתקור הש"ס דאין תחנל יד. וכבר העיר הגאון הר' אבי חיות ז"ל בהפירושו. אמרי ביה"ז וכן העיקר אחריו בכמה ראיות וזכות כי אמתם מהתוספתא היא כעין השלמה למשנתו של רבי אע"פ דרכה לבניה הלכה המוכרחת משקלא ופריא של בעלי התלמוד וק"ל:

(ט) אציע מה שקשה לי זה ימים רבים דהנה בתוספתא פ"א דחולין איתא וז"ל מזה שחיקה מן הטבעת ועד הריאה וכו' והסבירו המוסקים ראשונים ואחרונים דלא שייך הגרמה למטה מן הטבעת העליונה. וכש"ס ב"ק (דף י"ט ע"ב) על ה"א מנחמא דלמאי לקמיה דרב. פרש"י מנחמא. שהגרסא כין טבעת לטבעת. ע"ש והוא נגד ח"מ ונ"ש ח"מ